Nu o̱ jña mizhocjimi nu mama ja ga cja e

Jesucristo

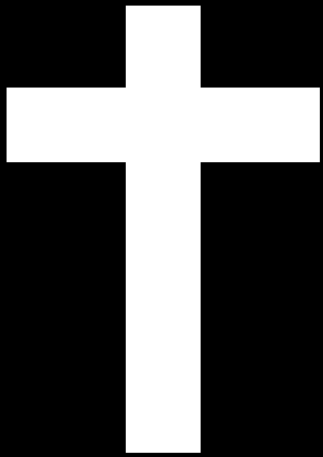

New Testament in Mazahua, Central (MX:maz:Mazahua, Central)

Nu o̱ jña mizhocjimi nu mama ja ga cja e Jesucristo

New Testament in Mazahua, Central (MX:maz:Mazahua, Central)

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazahua, Central

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazahua [maz], Mexico

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazahua, Central

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
2dd34152-63bb-5bf7-9ec4-df11c81ab2fc

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 61
SAN LUCAS 95
SAN JUAN 158
HECHOS 202
ROMANOS 262
1 CORINTIOS 287
2 CORINTIOS 313
GÁLATAS 330
EFESIOS 341
FILIPENSES 351
COLOSENES 357
1 TESALONICENSES . 363
2 TESALONICENSES . 369
1 TIMOTEO 372
2 TIMOTEO 379
TITO 384
FILEMÓN 388
HEBREOS 390
SANTIAGO 412
1 PEDRO 419
2 PEDRO 426
1 JUAN 431
2 JUAN 438
3 JUAN 439
JUDAS 440
APOCALIPSIS 443

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo

1 E Jesucristo mi mboxbëche cja e
Abraham, 'ñe cja e David. Juns'ü va
o̱ tjũ'ũ c'o o̱ mboxpale e Jesús ndeze
e Abraham.
2 E Abraham o jmusp'ü 'na t'i c'ü
mi chjũ e Isaac. Nuc'ua e Isaac o
jmusp'ü e Jacob. Nuc'ua e Jacob o
jmusp'ü e Judá, 'ñe c'o nu cjuarma.
3 Nuc'ua e Judá o jmusp'ü e Fares
'ñe e Zara. C'ü nu nanavi mi chjũ e
Tamar. Nuc'ua e Fares o jmusp'ü e
Esrom. Nuc'ua e Esrom o jmusp'ü
e Aram. 4 Nuc'ua e Aram o jmusp'ü
e Aminadab. Nuc'ua e Aminadab o
jmusp'ü e Naasón. Nuc'ua e Naasón
o jmusp'ü e Salmón. 5 Nuc'ua e
Salmón o jmusp'ü e Booz. C'ü
nu nana e Booz mi chjũ e Rahab.
Nuc'ua e Booz o jmusp'ü e Obed.
C'ü nu nana e Obed mi chjũ e Rut.
Nuc'ua e Obed o jmusp'ü e Isaí.
6 Nuc'ua e Isaí o jmusp'ü e David c'ü
o nocü o mbëzhi jmu'u. E David o
chjüntüvi c'e ndixũ c'ü mi ngue nu
su e Urías c'ü vi bö't'ü. Nuc'ua c'e
ndixũ o musp'ü 'na ts'it'i e David c'ü
mi chjũ e Salomón.
7 Nuc'ua e Salomón o jmusp'ü
e Roboam. Nuc'ua e Roboam o
jmusp'ü e Abías. Nuc'ua e Abías o
jmusp'ü e Asa. 8 Nuc'ua e Asa o
jmusp'ü e Josafat. Nuc'ua e Josafat
o jmusp'ü e Joram. Nuc'ua e Joram
o jmusp'ü e Uzías. 9 Nuc'ua e Uzías
o jmusp'ü e Jotam. Nuc'ua e Jotam
o jmusp'ü e Acaz. Nuc'ua e Acaz
o jmusp'ü e Ezequías. 10 Nuc'ua
e Ezequías o jmusp'ü e Manasés.
Nuc'ua e Manasés o jmusp'ü e
Amón. Nuc'ua e Amón o jmusp'ü e
Josías. 11 Nuc'ua e Josías o jmusp'ü e
Jeconías 'ñe c'o o̱ cjuarma. Mi ngue
c'o pa 'ma o ndõpüji c'o menzumü
a Israel o dyëdyiji a ma a Babilonia
c'o.
12 'Ma ya ma cãji a ma a
Babilonia, nuc'ua e Jeconías o
jmusp'ü e Salatiel. Nuc'ua e
Salatiel o jmusp'ü e Zorobabel.
13 Nuc'ua e Zorobabel o jmusp'ü
e Abiud. Nuc'ua e Abiud o jmusp'ü
e Eliaquim. Nuc'ua e Eliaquim o
jmusp'ü e Azor. 14 Nuc'ua e Azor o
jmusp'ü e Sadoc. Nuc'ua e Sadoc o
jmusp'ü e Aquim. Nuc'ua e Aquim
o jmusp'ü e Eliud. 15 Nuc'ua e
Eliud o jmusp'ü e Eleazar. Nuc'ua
e Eleazar o jmusp'ü e Matán.
Nuc'ua e Matán o jmusp'ü e Jacob.
16 Nuc'ua e Jacob o jmusp'ü e José,
c'ü o chjüntüvi e María. E María
ngue c'ü o mus'ü e Jesús. E Jesús
ngue Cristo c'ü ne ra mama: Nu c'ü
o 'ñeme Mizhocjimi ra manda.
17 C'o nu mboxpale e Jesucristo
ndeze e Abraham hasta e David, o
zö'ö catorce c'o. Nuc'ua, ndeze e
David hasta 'ma o dyëdyiji c'o men-
zumü a Israel a ma a Babilonia, o
zö'ö ndo 'na catorce c'o nu mbox-
pale. Nuc'ua, ndeze 'ma o dyëdyiji a
ma a Babilonia hasta 'ma o jmus'ü
e Cristo, o zö'ö ndo catorce.

Nacimiento de Jesucristo

18 C'ü nu nana e Jesucristo mi
ngue e María. 'Ma o jmus'ü e Jesu-
cristo, je va cjava. E José ya vi ñavi
e María c'ü ro chjüntüvi. 'Ma dya
be mi chjüntüvi, e María ya mi tü'ü
'na ts'it'i. Pero dya cjó mi dyojui;
mi ngue o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
vi tsjapü o ndunte. 19 E José mi
cja c'o mi mama c'o ley. Nguec'ua
'ma o dyärä ya mi ndunte e María,
o nguijñi c'ü ro unü 'na xiscõmü
e María c'ü dya ro chjüntui. Pero
dya ro ma ngös'ü c'o pje mi pjëzhi,
na ngue dya mi ne e José ro bëzhi
o̱ tseje e María. 20 Nuc'ua 'ma mi
cjijñi a cjanu e José, o nguinch'i
'na t'ĩjĩ o jñanda 'naja c'o o̱ anxe
Mizhocjimi c'o ixi cãrã a jens'e. O
ña c'ua c'e anxe o xipji e José:

—Nu'tsc'e José, o̱ mboxbëchets'ü e David, dya rí yembeñe. Ni jyodü rí tsjapü nin su e María. Na ngueje c'ü ya tũ'ũ c'ü, ixi nguetsjë o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü o tsjapü o nduns'ü. 21 Ra mus'ü 'na ts'it'i c'ü rí jñusp'ü o̱ tjũ e Jesús. Na ngueje angueze ra salva c'o nte c'o ya juajnü, ra jopcüji o̱ mü'büji c'o o̱ nzhubüji, eñe c'e anxe va xipji e José.

22-23 Mi jinguã Mizhocjimi o 'ñünbü o̱ mü'bü 'na profeta o xipji c'o nte:

Dyär'maji. Ra nduntetsjë 'na xunt'i
c'ü dya dyojui 'na bëzo; ra
mus'ü 'naja ts'it'i c'ü rguí
chjũ e Emanuel, eñe c'e pro-
feta va pätpä Mizhocjimi.

E Emanuel ne ra mama: Bübü dya Mizhocjimi a ndezgöji. Nguec'ua 'ma o ndunte e María o mus'ü e Jesús, o zädä o̱ jña Mizhocjimi c'ü vi mama c'e profeta.

24 Nuc'ua 'ma o zö e José a t'ĩjĩ, o tsja c'ua ja nzi va xipji c'ü o̱ anxe Mizhocjimi, o chjüntui e María. 25 Pero dya juntavi hasta 'ma o mus'ü c'e ts'it'i c'ü primero o̱ t'i e María. Nuc'ua e José o jñusp'ü c'e ts'it'i e Jesús.

2

La visita de los magos

1 O jmus'ü e Jesús 'ma mi manda c'e rey Herodes a Judea. Je jmus'ü cja c'e jñiñi a Belén c'ü tsja a Judea, cja c'e xoñijõmü a Israel. O mezhtjo c'ua o ẽjẽ ja nzi nte c'o me mi pãrã, c'o mi xiji mago, vi 'ñeji nu ja ni mbes'e e jyarü. O säji a Jerusalén. 2 Nuc'ua c'o mago o mbürü o zopjüji c'o mi cãrã a Jerusalén, o xipjiji:

—Ya jítsijme 'na señal; ró jandajme o mbes'e 'na seje. Ngue c'ü rvá pãrãgöjme c'ü ya jmus'ü 'na ts'it'i c'ü ra manda cja yo menzumü a Israel. Nutscöjme rí ne rí xitscöjme ja bübü c'e ts'it'i. Na ngue rvá ẽcjöjme rá ẽ ndüñijõmüjme a jmi angueze, rá ma't'üjme, eñe c'o nte c'o mi xiji mago.

3 Nuc'ua c'e rey Herodes o mbãrã c'ü mi mama c'o mago c'ü ya vi jmus'ü 'na ts'it'i c'ü ro manda. Nguec'ua va pizhi na puncjü angueze, dya mi pãrã pje ro nguijñi. Me xo go pizhi c'ua texe c'o mi cãrã a Jerusalén. 4 Nuc'ua e Herodes o zojnü c'o ndamböcjimi cja c'o menzumü a Israel. Xo zojnü c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi. Cjanu o dyönüji ja je ngue c'ua ro jmus'ü e Cristo c'ü ro ẽ manda. 5 Cjanu o ndünrüji:

—Nuc'ü, je ra jmus'ü cja c'e jñiñi a Belén c'ü tsja a Judea. Na ngue je ga cjava va dyopjü c'e profeta va pätpä Mizhocjimi:

6 Nu'tsc'eji i̱n menzumüji a Belén, ni
muvi in jñiñigueji cja c'o 'ñaja
jñiñi a Judá.

Na ngue ra tetsc'eji 'naja c'ü ra
manda, 'ñe ra mbörü yo
menzumü a Israel yo ró
juajnügö, eñe c'e profeta.

7 Nuc'ua e Herodes o zojnü c'o mago c'ü dya cjó ro mbãrã cjo mi ñaji c'o. Cjanu o tsjapüji na jo t'önü jinguã vi mbes'e c'e seje. Cjanu o ndünrü c'ua c'o mago o xiji jinguã vi mbes'e c'ü. 8 Cjanu o ndäji c'ua a ma a Belén o xipjiji:

—Möji, ma tsjaji na jo o t'önü rgui jyodüji c'e ts'it'i. Nuc'ua 'ma rí chöt'üji, rí nzhogüji rí 'ñe xitscöji. Nguec'ua xo rá magö, rá ma ndüñijõmü a jmi rá ma'tc'ö c'ü.

9-10 Nuc'ua 'ma ya vi nguarü vi ñaji c'e rey, cjanu o ma c'ua c'o mago. Nuc'ua c'e seje c'ü ya vi jñandaji ndeze 'ma o mbes'e, o 'ñetsetjo na yeje. Nu c'o mago 'ma o jñandaji c'e seje, go mäji na puncjü. Nuc'ua c'e seje mi ot'ü o̱ xo'ñiji c'ü, hasta 'ma cja zät'ä a xes'e nu cja c'e ngumü nu ja ma bübü c'e ts'it'i. Cja chi o böbütjo nu. 11 Cjanu o zät'äji c'ua cja c'e ngumü, cjanu o cjogüji a mbo. O jñandaji c'e ts'it'i

ma bübü cja c'e ngumü co e María
c'ü nu nana. Cjanu o ndüñijõmüji
a jmi c'e ts'it'i, o ma't'üji. Cjanu o
xo's'üji c'ua o̱ cajaji c'o mi quiji o
oro, 'ñe o nguichjünü, 'ñe o mirra
c'o ma jo ma jyärä y me mi muvi.
Cjanu o nguibiji, cjanu o unüji c'e
ts'it'i. 12 Nuc'ua Mizhocjimi o zopjü
a t'ĩjĩ c'o mago, o xipjiji:
—Dya cja rí nzhogüji cja e
Herodes, empji.
Nguec'ua 'ma mü o nzhogüji cja
c'e país nu ja mi menzumüji, o möji
c'ü 'na 'ñiji.

La huída a Egipto

13 Nuc'ua 'ma ya vi mbedye c'o
mago, cjanu o nguinch'i c'ua 'na
t'ĩjĩ e José o jñanda 'na c'o o̱ anxe
Mizhocjimi. Cjanu o ña c'ua c'e
anxe o zopjü e José, o xipji:
—Nu'tsc'e, ñanga rí sidyi ne ts'it'i
'ñejnu nu nana; rí c'ueñe rí möji a
ma cja c'e xoñijõmü a Egipto. Na
ngueje e Herodes ra jyodü ne ts'it'i
ra mbö't'ü. Y rí mimitjoji nu hasta
'ma cja rá xi'ts'i, eñe c'e anxe.
14 Nuc'ua cjanu o zö c'ua a t'ĩjĩ
e José. Go zidyi c'ua c'e ts'it'i
'ñe c'ü nu nana, go mbedyeji c'ua
c'e xõmü, o möji a ma a Egipto.
15 Nuc'ua o mimiji nu hasta 'ma
cja o ndũ e Herodes. Mi jinguã
mi bübü 'na profeta c'ü mi pätpä
Mizhocjimi. C'e profeta o mama:
"Rá penpe 'na jña c'ín Ch'igö c'ü ra
mbedye a Egipto", eñe Mizhocjimi.
Nguec'ua 'ma o ma ga ma a Egipto
e José co e María 'ñe e Jesús, o zädä
o̱ jña Mizhocjimi c'ü vi mama c'e
profeta.

Herodes manda matar a los niños

16 'Ma o unü nguenda e Herodes
c'ü dya nzhogü c'o mago ro ẽ xipjiji
ja mi bübü c'e ts'it'i, me co üdü
c'ua na puncjü angueze. Cjanu o
manda o mbö't'üji texe c'o ts'it'i c'o
mi cãrã a Belén, y hasta ja c'o mi
tjorü c'e jñiñi c'ü. O mbö't'üji c'o
cja vi mus'üji, cja na 'ñe c'o ya mi
ëdyi ye cjë. Na ngue e Herodes ya
vi dyönü na jo c'o mago, nguec'ua
va mbãrã ja ya nzi zana vi mezhe
ndeze 'ma ya vi mbes'e c'e seje.
17-18 Mi jinguã vi dyopjü a cjava c'e
profeta Jeremías:

Cja c'e jñiñi a Ramá mi t'ärä 'na c'ü
me ma huë na jens'e.

Mi ngue c'e ndixũ c'ü mi chjũ
e Raquel mi huëpi c'o o̱
mboxbëche.

Dya go ne cjó ro chëzhi o̱ jmi pa
ro mäjä, na ngueje ya vi
mbö'tp'üji c'o o̱ mboxbëche,
eñe c'e profeta va pätpä
Mizhocjimi.

Nguec'ua 'ma o manda e Herodes
o mbö't'üji c'o ts'it'i, o zädä c'ü vi
mama c'e profeta.

19 O ẽ c'ua 'na nu pa, o ndũ e
Herodes. 'Ma xe ma bübütjo e José a
Egipto, o nguinch'i 'na t'ĩjĩ o jñanda
'na c'o o̱ anxe Mizhocjimi. Nuc'ua
c'e anxe o zopjü o xipji:

20 —Nu'tsc'e, ñanga rí sidyi ne
ts'it'i 'ñejnu nu nana, rí möji a ma
cja c'e xoñijõmü a Israel nu ja vi
'ñecjeji. Na ngueje ya ndũ'ũ c'o mi
jodü ro mbö't'ü ne ts'it'i.

21 O nanga c'ua e José. Cjanu o
zidyi c'e ts'it'i 'ñe c'ü nu nana, o
möji c'ua a ma cja c'e xoñijõmü a
Israel. 22 Nuc'ua cjanu o mbãrã e
José c'ü ya mi manda e Arquelao
a Judea c'ü tsja a Israel, chjëntjui
c'ü ri bübütjo e Herodes c'ü ndunu
tata. Nguec'ua mi sũ'ũ e José xe ro
ma ga manu. Nuc'ua Mizhocjimi o
yepe o zopjü a t'ĩjĩ e José. Nguec'ua
va cjogütjoji a Judea o möji c'ua a
ma cja c'e xoñijõmü a Galilea. 23 O
zät'äji cja 'na jñiñi c'ü ni chjũ a
Nazaret; o mimiji nu. Mi jinguã vi
mama a cjava c'o profeta: "Ra xiji
menzumü a Nazaret nu c'ü ra ẽjẽ",
eñe c'o profeta. Nguec'ua 'ma o ma
mimi a Nazaret e José 'ñe e María
'ñe c'e ts'it'i, o zädä c'e jña c'ü ya vi
mama c'o profeta.

3

Juan el Bautista predica en el desierto

1 O mezhe c'ua ja nzi cjë, o mbürü
o pëpji cja Mizhocjimi 'na bëzo c'ü
mi chjũ e Juan. Mi bübü cja c'e
majyadü a ma a Judea. Mi zopjü c'o
nte y mi jichiji co ndeje. 2 Mi xipjiji
a cjava:
—Jyëziji c'o na s'o, ra nzhogü in
mün'c'eji cja Mizhocjimi. Na ngueje
nu c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra man-
dazüji, ya ngue ra manda, eñe e
Juan.
3 Mi jinguã c'e profeta Isaías vi
pätpä Mizhocjimi, vi mama ja rva
cja e Juan. O mama c'e profeta c'ü
ro bübü 'na nte cja 'na majyadü c'ü
ro mapjü, ro zopjü c'o nte ro xipjiji:
"Rí jyëzgueji c'e 'ñiji c'ü na s'o, rí
jyëzgueji c'e 'ñiji c'ü mogü.
Na ngue ya ngue ra ẽ c'ín Jmugöji
c'ü bübü a jens'e", ro 'ñeñe
c'e nte.
Je ga cjanu va mama c'e profeta c'ü
ro mama c'e nte'e.
4 E Juan mi je'e 'na bitu c'ü vi
t'ät'ä o̱ xi o camello, y mi nzünt'ü
'na xipjadü. Mi sa c'o mi nza cja
o t'ãxã, y xo mi si o̱ miel o ngüjnü.
5 Nuc'ua ma ẽ c'ua c'o menzumü a
Jerusalén, 'ñe c'o menzumü cja c'o
'ñaja jñiñi a Judea, cja na 'ñe c'o mi
cãrã texe ja c'o cjogü c'e ndare a
Jordán, ma säjäji cja e Juan. 6 Mi
xipjiji Mizhocjimi c'o ma s'o c'o mi
cjaji, y mi jichi e Juan anguezeji cja
c'e ndare a Jordán.
7 Cja c'o menzumü a Israel mi
cãrã c'o mi xiji fariseo, 'ñe c'o
mi xiji saduceo. E Juan o jñanda
ma ẽjẽ na puncjü anguezeji ro 'ñe
ji'iji. Nguec'ua va mama e Juan va
xipjiji:
—Nza cjatsc'eji o c'ijmi c'o sũ
ga c'ueñe 'ma tjë o batjü. Na
ngue i̱n sũji ra jñün'c'eji ngüenda
Mizhocjimi rí sufreji, nguec'ua
va ẽgueji va 'ñe ji'iji. 8 Pero 'ma
na cjuana nzhogü in mü'büji
cja Mizhocjimi, rí tsjaji na jo,
ngue c'ua ra 'ñetse o nzhogü
in mü'büji. 9 I̱n pëzhgueji ra
recibidots'üji Mizhocjimi, na
ngueje o̱ mboxbëchets'üji e Abra-
ham. Pero rí xi'tsc'öji, dya
cja rí tsjijñiji c'ü ni jyodü ra
recibidots'üji. Na ngueje me na
zëzhi Mizhocjimi, sö ra tsjapü yo
ndojo ra mbëzhi nte c'o ra jñu's'ü e
Abraham, xo ra 'ñench'e o̱ mü'büji
Mizhocjimi.
10 Xe sido o ña e Juan o zopjü c'o
fariseo 'ñe c'o saduceo, o xipjiji:
—Nza cjatsc'eji za'a c'o dya jo
c'o quis'i, c'o ya juns'ütjo jacha cja
o̱ dyü'ü. Texe za'a c'ü dya jo c'o
quis'i, ya ngue ra dyëziji cja rrũ
mboch'üji cja sivi. Je xo rga cjanu
rgá tsja'c'eji, nu 'ma dya ra nzhogü
in mü'büji cja Mizhocjimi. 11 Bübü
mbëpji c'o o̱ cjaja c'ü nu lamu,
xäpcäji o̱ mbäcua c'ü nu lamu ga
mbös'ü. Pero nutscö dya pje pjëtscö
rá pjösc'ö a cjanu nu c'ü cja va ẽjẽ.
Na ngueje me na nojo na puncjü
angueze, nutscö rí menutjogö que
na ngue 'na mbëpji. Nutscö rí jichi
co ndeje c'o ra nzhogü o̱ mü'bü cja
Mizhocjimi. Pero nu c'ü cja va ẽjẽ,
'ma rí 'ñench'e in mün'c'eji angueze,
ra dya'c'eji o̱ Espíritu Mizhocjimi
c'ü. 'Ma dya rí 'ñench'e in mü'büji,
ra dya'c'eji rí ma sufreji cja sivi, eñe
e Juan.
12 Xe sido o ña e Juan o xipjiji 'na
ejemplo o mama:
—'Na campesino ra jñüs'ü o̱
yelgo, cja rrũ mbitsi na jo o̱ ndëxü.
C'o ndëxü ra dyüt'ü cja c'ü o̱ t'ujmü
c'o, pero c'o paxa ra ndüt'ü co sivi
c'o. Je xo ga cjanu rgá tsja nu c'ü cja
va ẽjẽ. Ya bübü angueze ra recibido
c'o ra nzhogü o̱ mü'bü, pero c'o
dya ra nzhogü o̱ mü'bü, ya bübü ra
mboch'üji a sivi c'ü dya ra juench'e,
eñe e Juan.

El bautismo de Jesús

13 E Jesús ma bübü a ma a Galilea.
O ẽ 'na nu pa, o mbedye c'ua o ma
a ma cja c'e ndare a Jordán nu ja

ma bübü e Juan. Je o ma nu, ngue
c'ua ro tsja e Juan ro jichi angueze.
14 Pero e Juan dya mi ne ro jichi, mi
xipji:
—Nu'tsc'e va ẽcje i̱ṉ negue rá
ji'tsc'ö, maco nguetscö ni jyongö rí
jitscö, eñe e Juan.
15 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipji:
—Iyö, rí jitscö, na ngue ni jy-
odü rá cjaji texe c'ua ja ga manda
Mizhocjimi.
Cjanu ne'e c'ua e Juan o jichi e
Jesús. 16 Nuc'ua 'ma nzi va nguarü
va ji'i e Jesús, cjanu o mbes'e cja
c'e ndare. O xogü c'ua a jens'e, y
o jñanda e Jesús ma sjöbü o̱ Espíritu
Mizhocjimi nza cja 'na mbaro, ma
ẽjẽ ro 'ne ndägä a xes'e angueze.
17 Cjanu o dyäräji c'ua 'naja c'ü mi
ña a jens'e, o mama:
—Nujnu nguejnu ín Ch'igö nu rí
s'iya, nguejnu rgá mäcjö nu, eñe.

4

Tentación de Jesús

1 Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi o
'ñünbü o̱ mü'bü e Jesús. Nguec'ua
va ma a ma cja majyadü ro ndörüji
angueze, ro tsja e Satanás c'ü dya
jo.
2 O mezhe cuarenta pa, xõmü
ndempa c'ü dya pje zi'i e Jesús cja
c'e majyadü. Nuc'ua cjanu o zant'a
c'ü. 3 Cjanu o ẽ c'ua c'ü dya jo o 'ñe
ndörü e Jesús, o xipji:
—Ngue'tsc'e o̱ T'itsc'e Mizhocjimi,
nguec'ua rí xipjigue yo ndojo ra
mbëzhi o xëdyi rí sigue, eñe c'ü dya
jo.
4 Cjanu ndünrü c'ua e Jesús o
xipji:
—Dya rá ä'tc'ägö c'ü i̱ṉ xitsi, na
ngue je t'opjü o̱ jña Mizhocjimi
c'ü dya nguextjo xëdyi c'ü rga
minc'öjme, sino que ngue texe o̱
jña angueze c'ü pedye o̱ ne'e c'ü,
enzgöjme Mizhocjimi. Nguec'ua,
dya rá cjapü yo ndojo ra mbëzhi o
xëdyi rá sigö, eñe e Jesús.
5 Nuc'ua c'ü dya jo, o zidyi e
Jesús a ma a Jerusalén c'ü ngue
o̱ ndajñiñi Mizhocjimi. Cjanu o
'ñe's'e c'ua a xes'e cja 'naja c'o torre
c'o mi bübü cja c'e templo. 6 Cjanu
o xipji:
—Ngue'tsc'e o̱ T'itsc'e Mizhocjimi;
nguec'ua rí dacü dya a ma a
jõmü. Ni jyodü rí tsjague a cjanu,
na ngueje ya xo t'opjü o̱ jña
Mizhocjimi:
Mizhocjimi ra ndäjä c'o o̱ anxe rguí
'ñeji a jens'e ra 'ñe pënchc'iji,
ngue c'ua dya rí sos'ü cja
ndojo ra s'onnc'ü in cua, ni
pje rí tsja, eñe.
Nguec'ua rí dacü ndeze va hasta a
jõmü, eñe e Satanás c'ü dya jo.
7 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipji:
—Dya rá dacü c'ua ja gui xitscö.
Na ngue ya xo t'opjü c'ü dya rá
söjme o̱ jña Mizhocjimi c'ín Jmugöji,
enzgöjme. Nguec'ua dya rá dacü
a ma a jõmü para rá nugö cjo ra
mböxcö Mizhocjimi, eñe e Jesús.
8 Nuc'ua c'ü dya jo, o zidyi na yeje
e Jesús a ma cja 'na t'eje c'ü me na
ndã'ã. Cjanu o jíchi c'ua texe yo
jñiñi cja ne xoñijõmü, cja na 'ñe texe
c'o me na zö 'ñe me na jo c'o mi
pë's'i yo jñíñi. 9 Cjanu o xipji c'ua va
ndörü e Jesús:
—Nu 'ma rí ndüñijõmügue cja ín
jmigö rí matcügö, rá da'c'ügö c'ü rí
mandague texe cja yo jñiñi yo rrã
jí'ts'igö dya, eñe c'ü dya jo.
10 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipji c'ü dya jo:
—Nu'tsc'e Satanás, c'ueñe cja
ín jmigö. Dya rá ma'tc'ö, na
ngueje ya t'opjü o̱ jña Mizhocjimi
c'ü rá ndüñijõmüjme rá ma't'üjme
Mizhocjimi c'ü ngue ín Jmuji.
Y nguextjo angueze rá pëpijme,
enzgöjme c'ü. Nguec'ua, dya rá
ma'tc'ö, eñe e Jesús.
11 Nuc'ua c'ü dya jo o c'ueñe cja e
Jesús. Cjanu o ẽ c'ua c'o anxe o 'ñe
mbös'üji e Jesús.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

12 E Herodes ya vi manda o
ngot'üji a pjörü e Juan. Nuc'ua
'ma o mbãrã e Jesús c'ü ya ma o'o
a pjörü e Juan, cjanu o nzhogü o
matjo c'ua a ma cja c'e xoñijõmü
a Galilea. 13 O zät'ä cja c'e jñiñi a
Nazaret. Cjanu o mbedye c'ua nu, o
ma a ma cja c'e jñiñi a Capernaum,
o ma mimi nu. Nu c'e jñiñi bëxtjo mi
järä cja c'e zapjü nu ja mi tjorü c'o
xoñijõmü a Zabulón, 'ñe a Neftalí.
14 'Ma o ma mimi e Jesús a Caper-
naum, o zädä o̱ jña Mizhocjimi c'ü
vi mama c'e profeta Isaías:
15 Ra bübü jya's'ü cja c'o xoñijõmü a
Zabulón 'ñe a Neftalí.
Xo ra bübü jya's'ü texe nu ja cjogü
c'e 'ñiji c'ü ni ma cja c'e taza-
pjü, 'ñe texe cja c'e xoñijõmü
c'ü tizhi lado a manu cja c'e
ndare a Jordán.
Texe a ma a Galilea nu ja dya pãrãji
Mizhocjimi, ra bübü jya's'ü
nu.
16 C'o nte c'o mi nzhodü cja bëxõmü,
o jñandaji jya's'ü c'ü me na
nojo.
Nu c'o mi cãrã c'ua ja na bëxõmü
c'ua ja tũji, o zät'ä o jya's'ü o̱
jmiji, eñe c'e profeta.
17 Nuc'ua ndeze 'ma o mbürü
o mimi e Jesús a Capernaum, o
mbürü o zopjü c'o nte, o xipjiji:
—Jyëziji c'o na s'o, ra nzhogü in
mün'c'eji cja Mizhocjimi, na ngue
ya ngue ra manda nu c'ü o 'ñeme
Mizhocjimi a jens'e.

Jesús llama a cuatro pescadores

18 'Na nu pa'a, mi nzhodü e Jesús
a jmi c'e zapjü a Galilea. O jñanda
c'ua yeje bëzo c'o ma pät'ä o̱ rrevi
cja c'e zapjü. C'o bëzo mi cjuarma
c'o. C'ü 'naja mi chjũ e Simón
Pedro. C'ü nu cjuarma mi chjũ
Andrés. Anguezevi mi mbëjmõvi.
19 Cjanu o mama c'ua e Jesús o
xipjivi:
—Nu'tsc'evi i̱ṉ mbëjmõguevi dya.
Pero chjünt'üvi ín xütcjö rá mö dya,
rá jí'ts'ivi rí zopjüvi yo nte ngue
c'ua anguezeji xo ra ndünt'üji ín
xütjügö, embevi.
20 Jo ni zogüvi c'ua c'o o̱ rrevi,
cjanu o ndünt'üvi c'ua o̱ xütjü e
Jesús, o möji.
21 Xe go mötji mas a xo'ñi. E
Jesus o jñanda c'ua xe ndo yeje
bëzo c'o xo mi cjuarmavi. Mi chjũ
Jacobo 'ñe e Juan, c'o mi ngue o̱
t'i e Zebedeo. Ma bübüvi cja 'na
bü'ü co e Zebedeo c'ü nu tatavi, ma
jocüji c'o o̱ rreji. Nuc'ua e Jesús o
ma't'üvi. 22 Anguezevi ixco zogüvi
c'ua c'e bü'ü 'ñe c'ü nu tatavi, ixco
ndünt'üvi c'ua o̱ xütjü e Jesús o möji.

Jesús enseña a mucha gente

23 Mi nzhodü e Jesús texe a ma
a Galilea, mi xöpü c'o nte cja c'o
o̱ nintsjimi anguezeji. Y mi xipjiji
o̱ jña Mizhocjimi; mi xipjiji ja rvá
manda nu c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi
a jens'e. Y mi jocü c'o pje nde ma
ngueme c'o mi sufre c'o nte. 24 Me
mi näntji e Jesús c'ü mi jocü c'o mi
sö'dyë. Nguec'ua xo zät'ä c'e jña
texe a ma cja c'e xoñijõmü a Siria, o
dyäräji c'o mi cja e Jesús. Nguec'ua
ma sinpiji texe c'o mi sö c'o pje
nde ma ngueme. Xo ma sinpiji
c'o me mi sufre; ngue c'o vi zürü
o̱ s'ondajma c'ü dya jo, 'ñe c'o mi
sürü o̱ taque, xo 'ñe c'o dya mi sö ro
'ñõmü. E Jesús mi jocü texe c'o. 25 O
mbedye na puncjü nte a Galilea, 'ñe
a Decápolis, 'ñe a Jerusalén, 'ñe cja
c'o 'ñaja jñiñi c'o tsja a Judea, 'ñe
texe a ma 'nanguarü cja c'e ndare
a Jordán, mi pöji e Jesús.

5

El Sermón del monte

1 Nuc'ua 'ma o jñanda e Jesús c'o
nte c'o ma puncjü, cjanu o ma c'ua
cja 'na t'eje o mimi c'ua nu. Cjanu
o ẽ c'ua c'o ya mi ätpä o̱ jña e Jesús
c'o mi xiji discípulo, o säji cja jmi
angueze. 2 Nuc'ua e Jesús o mbürü
o xöpü c'o o̱ discípulo, o xipjiji:

Quiénes son los felices

3 —Cãrã o nte c'o pãrã c'ü dya ni
muviji, y ni jyodüji Mizhocjimi c'ü
ra mbös'üji. Zö a cjanu c'o, pero
ngue nu rguí mäji na ngueje ya
ngue o̱ Jmuji dya Mizhocjimi.
4 ’Cãrã o nte c'o me ndumü. Pero
zö ga cjanu ga sufreji, ngue nu
rguí mäji nu, na ngueje ra unü
Mizhocjimi c'ü rguí mäji.
5 ’Cãrã o nte c'o dya cjapü na
nojo, unü o̱ mü'büji ra dyätäji
Mizhocjimi. 'Ma cjó c'o ra nguijñi a
cjanu 'na pjeñe, ngue nu rguí mäjä,
na ngueje Mizhocjimi ra unü ne
xoñijõmü.
6 ’Cãrã o nte c'o me ne o̱ mü'bü ra
tsja c'o na jo. 'Ma ga cjanu, ngue
nu rguí mäji nu, na ngueje ra unü
Mizhocjimi c'ü rguí tsjaji c'o na jo.
7 ’Cãrã o nte c'o juentse nu
minteji ga mbös'üji. Nu c'o juentse
a cjanu nu minteji, xo sö ra mäji
na ngueje Mizhocjimi ra juentse
anguezeji.
8 ’'Ma cjó c'o ra 'ñejme Mizhocjimi
co texe o̱ mü'bü, ngue nu rguí mäjä
c'o, na ngueje ra mbãrãji na jo ja ga
cja Mizhocjimi.
9 ’'Ma cjó c'o ra zopjü na jo yo
nu minteji ngue c'ua ra pötca nuji,
ngue nu rguí mäjä c'o, na ngueje ra
'mãrãji ngue o̱ t'i Mizhocjimi.
10 ’'Ma cjó c'o ra tsja na jo, bübü
c'o ra nu'u na ü, ra tsjapüji ra sufre.
Pero ngue c'ü rguí mäjä c'ü, na
ngueje Mizhocjimi ya ngue o̱ Jmu
c'ü.
11 ’Nu'tsc'eji i̱ṉ ejmezügöji dya.
Nguec'ua bübü 'ma ra zanc'eji,
ra ndäc'eji, ra xo'sc'eji o bëchjine
rga zanc'eji texe c'o me rrã s'o.
Pero rí xi'tsc'öji, zö ra tsja'c'eji a
cjanu, nguejyo rgui mäcjeji yo.
12 Nguec'ua 'ma ra tsja'c'eji a cjanu,
rí mäcjeji na puncjü. Na ngueje
Mizhocjimi ra dya'c'eji c'ü me na jo
a jens'e. C'o profeta c'o mi cãrã mi
jinguã xo o tsjapüji o sufreji, pero
ya ch'unüji dya c'o me na jo, eñe e
Jesús.

Sal y luz para el mundo

13 O sido o ña e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:
—O õ'õ, üt'üji cja o jmõ, ngue c'ua
dya ra s'odü. Je xo rga cjatsc'eji nu,
rí tsjaji na jo ngue c'ua dya nda rrã
s'o cja ne xoñijõmü. Nu 'ma dya cja
rga õxü o õ'õ, ¿ja rgá sö xe ra õxcü
'ma? Dya cja rguí muvi 'ma c'o, ra
mbozüji a tji, ra yödü yo nte.
14 ’Nu'tsc'eji nza cjatsc'eji o
jya's'ü cja yo nte. 'Naja jñiñi c'ü je
jäs'ä cja 'naja t'eje, dya sö ja ra tsjõ
c'ü. 15 Je xo ga cjatjonu, 'ma tjütüji
'naja sivi, dya co'büji cja 'naja caja.
Je ẽ's'ẽji nu ja na ts'ijens'e, ngue
c'ua ra sö ra jñanda texe c'o ri cãrã
cja c'e ngumü c'ü. 16 Je xo rga
cjatsc'eji nu, rí tsjagueji na jo cja
yo nte, ngue c'ua ra unüji ngüenda
c'ü na jo c'o i̱ṉ cjagueji. Nguec'ua
xo ra mamaji c'ü me na jonte c'ü
nin Tatagueji c'ü bübü a jens'e.

Jesús enseña sobre la ley

17 O sido o ña e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:
—I̱ṉ pãrãgueji c'e ley c'ü o dyopjü
e Moisés, 'ñe c'o o dyopjü c'o
profeta. Pe i̱ṉ cjinncjeji c'ü rvá
'ñe xi'tsc'öji c'ü dya cja ni jyodü
rí dyätäji c'o. Pero dya rí tsjijñiji
a cjanu. C'ü rvá ẽcjö, ngue c'ü rá
cjagö texe c'ua ja nzi ga mama c'o.
18 Na cjuana rí xi'tsc'öji, ni muvi
texe yo letra yo bübü cja o̱ ley
Mizhocjimi, 'ñe texe yo jña. Zö ra
nguins'i ne jens'e 'ñe ne xoñijõmü,
pero ot'ü ra zädä texe c'ü mama
cja o̱ ley Mizhocjimi. 19 Ni jyodü
rí tsjapüji ngüenda rí tsjaji texe
yo o̱ ley Mizhocjimi, zö ri ts'iquë
c'e jña. Xo ni jyodü rí xöpüji yo
nte, rí xipjiji ra tsjaji texe o̱ jña
Mizhocjimi. 'Ma jiyö, ra tsja'c'eji
c'ü dya rguí muvitsc'eji 'ma ra
manda nu c'ü o 'ñeme Mizhocjimi
a jens'e. Pero 'ma rí tsjagueji c'ü
mama yo o̱ jña Mizhocjimi, 'ñe 'ma
je rga cjanu rgui xöpüji yo nte,
nu'ma, ra tsja'c'eji ra mbë'tsc'eji

na nojo 'ma ra manda nu c'ü o
'ñeme Mizhocjimi. 20 Iṉ pãrãgueji
ja ga cja yo fariseo 'ñe yo xöpü
o̱ jña Mizhocjimi yo xiji xöpüte.
Rí xi'tsc'öji ni jyodü c'ü xenda
rí tsjagueji na jo, que na ngue
anguezeji. 'Ma jiyö, dya ra tsja'c'eji
Mizhocjimi a jens'e o̱ ntetsc'eji c'ü
ra mandats'üji.

Jesús enseña sobre el enojo

21 'Ya i̱ dyäräji o xi'tsc'eji c'o
xöpüte c'ua ja va sjipji c'o mi cãrã
mi jinguã. O xipjiji a cjava: "Dya
rí pö't'ünteji. Nu 'ma cjó c'o ra
pö't'ünte, ra mbë's'itsjë o̱ s'ocü 'ma,
c'ü rguí tjünpü ngüenda ra sufre."
22 Pero nutscö rí xi'tsc'öji, 'ma cjó
c'o ra ünbü nu minteji, zö dya ra
mbö't'ü, ra mbë's'itsjë o̱ s'ocü 'ma,
c'ü rguí tjünpü ngüenda ra sufre. Xo
rí xi'tsc'öji, nu 'ma cjó c'o ra zo'bü
nu minteji ra xipji: "Dya i̱ṉ pãrã
pje i̱ṉ cja'a", ra 'ñembe c'ü, xo ra
mbë's'itsjë o̱ s'ocü 'ma c'ü, c'ü rguí
tjünpü ngüenda ra sufre. Y 'ma cjó
c'o xo ra xipji nu minteji: "Me na
s'otsc'e", ra 'ñembe, ra mbë's'itsjë o̱
s'ocü 'ma c'ü rguí ma sufre cja sivi
a linfiernu.

23 'Bübü 'ma i̱ṉ pöji cja templo
i̱ṉ sidyiji 'na animale ra mbö't'üji
cja rrũ ndü'tp'üji Mizhocjimi cja
c'e arta. Pero 'ma i̱ṉ sätc'eji, nu
'ma i̱ṉ mbeñeji c'ü pje vi tsjapqueji
'naja yo nin minteji, dya xtí unüji
c'e animale ra mbö't'üji. 24 C'ü
rí tsjagueji, rí sogueji nu c'ü ni
mbeñc'eji Mizhocjimi. Ot'ü rí möji,
rí ma dyötqueji c'ü nin minteji ra
perdonaotsc'eji. Nuc'ua cja rrĩ 'ñeji
c'ua, rí 'ñe unüji c'ü ni mbeñc'eji
Mizhocjimi.

25 ''Ma pje c'o rí tsjapüji na s'o
'naja yo nin minteji, 'ma ra zints'iji
cja juesi, rí jo'tp'üji 'ma cja ri pötcjeji
cja 'ñiji. 'Ma jiyö ra ma nzhöc'eji
nu cja c'e juesi. Nuc'ua c'e juesi ra
nzhöc'eji cja c'e mböpjörü. Nuc'ua
ra ngo'c'ügueji a pjörü. 26 Na cjuana
rí xi'tsc'öji, dya ra sö rí pedyegueji
nu, hasta 'ma cja rí tsjõt'üji texe c'o
ri tũgueji.

Jesús enseña sobre el adulterio

27 'Ya i̱ dyäräji o xi'tsc'eji c'o
xöpüte c'ua ja va sjipji c'o mi cãrã
mi jinguã: "Dya rí tsãgueji o ndixũ."
28 Pero nutscö rí xi'tsc'öji dya, 'ma
cjó c'o ra jñanda 'naja ndixũ y ra
nguijñi cja o̱ mü'bü ra tsjavi c'ü na
s'o, zö dya ra juntavi, chjëntcjui c'ü
ya ri tsãjã o ndixũ, ya tsja na s'o co
angueze cja o̱ mü'bü 'ma c'ü.

29 'Maco i̱ṉ mamaji ngue in
chöji c'ü cja'c'üji rí tsjaji c'o na s'o,
jñü'müji 'ma, panaji. Xenda na
jo rí sätc'eji cja jmi Mizhocjimi zö
ri 'natjo in chöji, que na ngue ra
pantc'aji texe in cuerpoji a ma a
linfiernu. 30 Maco i̱ṉ mamaji ngue
in jodyëji c'ü cja'c'ü rí tsjaji c'o na
s'o, dyocüji 'ma, panaji. Xenda na
jo rí sätc'eji cja Mizhocjimi zö ri
'natjo in dyëji, que na ngueje ra
pantc'aji texe in cuerpoji a ma a
linfiernu.

Jesús enseña sobre el divorcio

31 O sido o ña e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:

—Iṉ pãrãgueji c'ü xo mamaji
mi jinguã: "'Ma cjó c'o ne ra
mbëzi nu su, ra unü o xiscõmü c'ü
rguí jyanbüvi." 32 Pero nutscö rí
xi'tsc'öji, dya cjó ra mbëzi nu su,
nguextjo 'ma ri 'ñe 'naja bëzo. Zö
dya ri cja na s'o 'na ndixũ pero 'ma
ra tsja nu xĩra ra mbëzi, pe ra tsja
c'e ndixũ ra chjüntui c'ü 'naja bëzo.
Nguec'ua chjëntjui c'ü ri tsãjã bëzo
c'e ndixũ. Nguec'ua c'e bëzo c'ü o
mbëzi c'ü nu su, ri pë's'i nu s'ocü
'ma c'ü, chjëntjui c'ü ro tsjapü o̱
su ro tsãjã bëzo. Y c'e bëzo c'ü na
yeje o̱ xĩra c'e ndixũ, xo ri pë's'i nu
s'ocü chjëntjui c'ü ro tsãjã ndixũ. Na
ngueje ya rguí chjüntui c'e ndixũ
c'ü ya vi bëzi.

Jesús enseña sobre los juramentos

33 'Ya i̱ dyäräji c'ü o xi'tsc'eji
c'o xöpüte c'ua ja va sjipji c'o mi

cãrã mi jinguã: “Dya rí ñädäji
Mizhocjimi rí mamaji na cjuana,
cja rrĩ mamaji o bëchjine. 'Ma i̱ṉ
nädäji Mizhocjimi c'ü rí tsjagueji,
tsjagueji 'ma”, eñe c'o xöpüte.
34 Pero nutscö rí xi'tsc'öji, dya pje
rí ñädäji. Dya rí manji nza mbãrã a
jens'e. Na ngueje nguejnu manda
Mizhocjimi. 35 Ni xo rí mamaji nza
mbãrã ne xoñijõmü. Na ngueje
ngue Mizhocjimi c'ü manda yo
cãrã va. Ni xo rí mamaji nza mbãrã
a Jerusalén. Na ngueje ngue c'ü
o̱ ndajñiñi c'ín Jmugöji c'ü pjëzhi
me na nojo. 36 Ni xo rí mamaji
nza mbãrã in ñigueji, na ngueje
nu'tsc'eji, dya sö rí tsjapqueji c'ü
rrã t'öxü ne rí 'na in ñixtegueji, ni xo
ri tsjapqueji c'ü rrã potjü. 37 C'ü rí
tsjagueji, rí mantji “jã” o “jiyö.” 'Ma
xe rí mangueji cjó nza ärä, nu'ma,
ngueje c'ü dya jo c'ü 'ñünnc'ü in
mün'c'eji 'ma.

Jesús enseña sobre la venganza

38 ’Ya i̱ dyäräji c'ua ja va sjipji c'o
mi cãrã mi jinguã: “Nu 'ma cjó c'o
ra jñü'pc'üji in chöji, rí nzhopcüji rí
jñü'pc'üji a nzhö 'ma c'ü. Y nu 'ma
cjó c'o ra jñü'pc'üji in s'ibiji, xo rí
jñü'p'üji o̱ s'ibi 'ma c'ü”, mi eñeji.
39 Pero nutscö rí xi'tsc'öji, dya cjó
rí nzhopcüji c'o ra tsja'c'üji c'o na
s'o. Nu 'ma cjó c'o ra mbë'chc'iji
in jojmiji, xo rí pjünbütjoji 'ma c'ü
'nanguarü ra mbë'chc'iji. 40 Nu
'ma cjó c'o ne ra jyonnc'eji o chũ,
y ra zints'iji cja juesi ngue c'ua
ra ngannc'aji c'o ri jegueji, xo rí
jyëtspiji c'o ri tëgueji. 41 Nu 'ma
cjó c'o ra xi'tsc'eji: “Chuns'ü yo
rvá tuns'ügö, ma sogüzügö 'na kilo-
metro nde”, ra 'ñentsc'eji, nu'tsc'eji
xe rí ma sogüji 'ma c'ü xe 'na
kilometro nde. 42 Cjó c'o pje ra
dyö'tc'ügueji, rí unüji. Y c'o pje c'o
ra pe'sc'eji, dya xo rí tsänbäji c'o.

El amor para los enemigos

43 ’Ya i̱ dyäräji c'ua ja va sjipji c'o
mi cãrã mi jinguã: “Rí s'iyagueji yo
in dyocjeji, pero c'o nuc'üji na ü, xo
rí ñuji na ü”, eñeji. 44 Pero nutscö rí
xi'tsc'öji, rí s'iyagueji c'o ra nuc'üji
na ü, rí ma'tp'üji Mizhocjimi c'o ra
zanc'eji. Tsjapqueji na jo c'o ra
nuc'üji na ü, dyötpüji Mizhocjimi
c'o ra jyonnc'eji o chũ, 'ñe c'o ra
jñü'c'ügueji na ü. 45 'Ma rí tsjapüji
na jo a cjanu yo nin minteji, zö
rrã s'oji, ra jñu'sc'eji 'ma c'ü nin
Tataji c'ü bübü a jens'e. Na ngueje
angueze cjapü ra mbes'e e jyarü c'ü
rguí jñanda texe yo nte, zö ri cja na
jo, o zö ri cja na s'o. Xo va penpe
o dyebe texe yo nte, zö ri cja na jo,
o zö ri cja na s'o. 46 Nu 'ma nguex-
tjo c'o s'iyats'ügueji c'o rí s'iyagueji,
¿cjo ra dya'c'eji Mizhocjimi c'o na
jo 'ma? Iyö. ¿Cjo dya je xo ga
cjanu ga tsja c'o publicano, s'iya o̱
dyoji c'o; maco i̱ṉ mangueji me na
s'o c'o? Jã, je ga cjanu ga tsjaji.
47 Nu 'ma nguextjo yo in dyocjeji
yo i̱ṉ ne rí zenguaji, ¿ja büb̈ü c'ü
na jo c'ü i̱ṉ cjagueji 'ma? Maco
yo dya pãrã Mizhocjimi, je xo ga
cjatjonu, nguextjo c'o o̱ dyoji zen-
guaji. 48 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, rí
s'iyagueji texe yo nte c'ua ja nzi
ga tsja c'ü nin Tatagueji c'ü bübü a
jens'e.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

1 ’C'ü rgui tsjagueji c'o na jo, dya
ngue c'ü ra jñantc'aji yo nte ra ma-
maji i̱ṉ cjaji na jo; ngue c'ü ra
jñantc'aji c'ü in Tatagueji c'ü bübü
a jens'e. Na ngue 'ma rí tsjaji
na jo nguextjo c'ü rguí jñantc'aji
yo nte, nu'ma, dya ra mama c'ü
in Tatagueji c'ü na jo vi tsjagueji.
2 Bübü nte c'o cjapü cja na jo; cjaji
c'ü rguí mäpäji yo nte'e. Nguec'ua
'ma pöji nu ja cjogü na puncjü o
nte, nza cja cja nintsjimi o cja 'ñiji,
unüji o merio c'o dya pje pë's'i.
Pero rí xi'tsc'öji c'ü na cjuana, zö
ra mama yo nte na jonteji, pero

Mizhocjimi dya ra mama na jon-
teji. Nu'tsc'eji, dya rí tsjaji nza
cja anguezeji. 3 Pero 'ma rí unüji
merio c'o dya pje pë's'i, rí unüji
c'ü dya cjó ra mbãrã. 4 Nguec'ua
dya cjó ra mbãrã c'ü i̱ unügueji.
Pero Mizhocjimi ra dya'c'eji c'o na
jo, na ngueje angueze pã'tc'ãji in
mün'c'eji.

Jesús enseña cómo orar

5 ’C'o cjapü cja na jo, me ne
o̱ mü'büji c'ü ra jñanda yo nte.
Nguec'ua pöji cja nintsjimi, 'ñe
c'ua ja pomü o 'ñiji, ni ma dyötüji
Mizhocjimi. Pero rí xi'tsc'öji c'ü
na cjuana, zö mama yo nte me na
jonteji, Mizhocjimi dya ra mama
na jonteji. Nu'tsc'eji, dya rí tsjaji
nza cja anguezeji. 6 C'ü rí tsjaji,
'ma rí dyötqueji Mizhocjimi, rí
tsjogüji a mbo cja in nzungueji,
cja rrĩ tsotc'eji in nzoxtjiji. Cja
rrĩ dyötqueji c'ua c'ü nin Tataji c'ü
bübü nu ja dya cjó sö ra jñanda. Y
angueze ra dya'c'eji c'o na jo'o, na
ngueje pã'tc'ãji in mün'c'eji.

7 ’'Ma rí dyötqueji Mizhocjimi,
dya rí tsjagueji c'ua ja nzi ga tsja
yo nte yo dya pãrã Mizhocjimi.
Anguezeji me yepeji c'o jña c'o
ni dyötüji Mizhocjimi, pëzhiji ra
dyärä Mizhocjimi na ngueje c'ü me
yepeji. 8 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, dya
me rí yepegueji jña c'ua ja nzi ga
tsja anguezeji. Na ngueje c'ü nin
Tataji pãrã c'o ni jyonc'eji ante c'ü rí
dyötqueji c'ü. 9 Nguec'ua nu'tsc'eji
'ma rí dyötqueji Mizhocjimi, rí
xipjiji a cjava:

Mi Tatats'ügöjme, je i̱ṉ bübü
a jens'e, rí pjöxcüjme
nutscöjme rí cãrãjme cja
ne xoñijõmü, ngue c'ua rá
sũc'üjme ja c'o nzi ga zũc'ü
c'o cãrã a jens'e.

10 Xo rí pjöxcüjme ngue c'ua dya
ra mezhe ra zädä c'ü rá
ä'tc'öjme ja c'o nzi ga dyä'tc'ä
c'o cãrã a jens'e, na ngue
ngue'tsc'e i̱ṉ mandague. Xo
rí ö'tc'öjme rá cjajme c'ua ja
nzi gui ñegue.

11 Dyacöjme dya o xëdyi c'o rá
sigöjme ne pa dya.

12 Perdonaozügöjme ín nzhubüjme
c'ua ja nzi rgá perdonaojme
'ma cjó c'o pje cjacüjme.

13 Dya rí jyëzgue ra ndöcöjme c'ü
dya jo. Pjöxcüjme ngue c'ua
dya rá cjajme c'o na s'o.

Na ngueje ngue'tsc'e i̱ṉ mandague,
ngue'tsc'e me na zë'tsc'e,
ngue'tsc'e me na notsc'e. Je
ga cjatjotsc'e nu textjo c'o cjë
c'o ra ẽjẽ. Amén.

14 ’Nu 'ma rí perdonaogueji
c'ü cjó pje ra tsja'c'eji, xo ra
perdonaots'üji 'ma c'ü nin Tataji
c'ü bübü a jens'e. 15 Pero 'ma dya
rí perdonaogueji c'ü cjó pje ra
tsja'c'eji, dya xo ra perdonaots'üji
'ma c'ü nin Tatagueji, nu c'o pje nde
i̱ṉ cjagueji.

Jesús enseña sobre el ayuno

16 ’Bübü c'o cjapü cja me na jo.
Nguec'ua 'ma go mbempjeji, cjapü
ndumüji, dya xo dyebeji. Je ga ts-
jaji a cjanu, ngue c'ua ra mbãrã yo
nte c'ü mbempjeji, ra mamaji na
jo c'ü cjaji. Na cjuana rí xi'tsc'öji,
zö ra mama yo nte c'ü na jo cjaji,
pero Mizhocjimi dya je ra mama a
cjanu. Nu'tsc'eji, dya rí tsjagueji ga
cjanu. 17 Nu 'ma rí mbempjeji, rí
xinzhöji c'ua ja nzi gui tsjaji texe
yo pa. Xo rí tsã't'ãji o aceite in
ñi'iji, y rí dyebeji. 18 Nguec'ua dya
ra mbã'c'ãji yo nte cjo i̱ṉ mbemp-
jeji. C'ü ra mbãrã c'ü i̱ṉ mbemp-
jeji, nguextjo c'ü nin Tataji c'ü dya
cjó sö cjó ra jñanda. Y angueze ra
xi'tsc'eji c'ü na jo vi tsjagueji, na
ngueje pã'tc'ãji in mün'c'eji.

Riquezas en el cielo

19 ’Dya rí pë'sc'eji na puncjü
c'o ni muvi cja ne xoñijõmü. Na
ngueje ne xoñijõmü cãrã o dyoxü,
ra dyo'tc'ügueji c'o in ch'opjüji 'ñe
in bitugueji. Y xo ra zijõmü c'o

in merioji de plata. Xo cãrã va o
mbuẽ, ra xo'tc'ügueji in nzungueji,
cja rrũ põnnc'üji c'o in pë's'iji.
20 Jyodügueji ja rgá mbë'sc'iji a
jens'e c'o ya ri bübü 'ma rí sätc'eji
nu. Na ngueje a jens'e, dya cãrã
o dyoxü nu, nu c'ü ra dyo'tc'eji
c'o ri pë's'iji, ni pje xo ra zijõmü
nu. Dya xo cãrã o mbuẽ nu, c'ü ra
põnnc'ügueji c'o ri pë's'igueji. 21 Nu
'ma rí pë's'igueji na puncjü cja ne
xoñijõmü, je ri mäjä in mü'büji cja
ne xoñijõmü. Pero 'ma ra bë'sc'eji
na puncjü a jens'e, je ngue a jens'e
nda ra mäjä in mü'büji.

La lámpara del cuerpo

22-23 ’C'ü unü jya's'ü cja in cuer-
pogueji ngue in chöji. 'Ma janda na
jo 'na nte, bübü jya's'ü 'ma texe o
cuerpo. Pero 'ma dya sö ra jñanda,
chjëntjui c'ü ri bübü cja bëxõmü
'ma c'e nte. Je xo ga cjatsc'eji nu.
Nu 'ma nguextjo Mizhocjimi rí jy-
odüji, ra bübü 'ma jya's'ü texe cja
in mü'bügueji. Pero 'ma rí jyodüji
Mizhocjimi, 'ñe rí jyodüji rí pë's'iji
na puncjü cja ne xoñijõmü, 'ma rí
jyodüji nza yeje, nu'ma, dya nda ra
bübü jya's'ü in mü'büji. Y 'ma in
pëzhgueji bübü jya's'ü in mün'c'eji,
nu 'ma dya cjuana jya's'ü, nu'ma,
ojtjo jya's'üts'üji 'ma.

Dios y el dinero

24 ’'Ma cjó c'o ra mbëpi yeje lamu,
dya ra sö ra dyätävi nza yejui. Na
ngueje c'ü 'naja ri ünbüji, ra tsja
c'e mbëpji; c'ü 'naja ri ne'e. O
'ma jiyö, 'naja c'ü ri cjapü dya rguí
muvi. Je xo ga cjatsc'eji nu, 'ma in
jodüji ja rgui pë's'iji na puncjü cja
ne xoñijõmü, nu'ma, dya in pëpqueji
'ma Mizhocjimi c'ua ja nzi ga ne
angueze.

Dios cuida a sus hijos

25 ’Nguec'ua rí xi'tsc'öji, dya
rí tsjijñiji ja rgui chöt'üji c'ü rí
siji. Dya xo rí tsjijñiji c'ü pje rí
jyeji. Mizhocjimi me na nojo, ya
ngambgaji va. Nadya, ¿cjo dya
xo ra dya'c'eji c'ü rí siji, 'ñe c'ü rí
jyegueji? 26 Jñant'maji yo s'ü. Dya
podüji o ndëxü, dya xo tagüji, dya
pje xo üt'üji cja t'ujmü; maco c'ü
nin Tatagueji c'ü bübü a jens'e
nde 'huiñi yo. Nu'tsc'eji, xenda
ni muvits'ügueji na puncjü que
na ngue yo s'ü. Nguec'ua, ¿cjo
dya xo ra 'huiñtsc'eji Mizhocjimi?
27 ¿Cjó bübütsc'eji c'ü sö ra chäcä
nde metro c'ü xe rrã ndã'ã? Zö me
ra nguijñi, dya cjó ra sö.

28 ’Nguec'ua, ¿jenga in cjinncjeji
ja rí chöt'üji c'ü rí jye'eji? Unüji
ngüenda yo pje c'o ma ndäjnä yo
cja'a cja juajma, ja ga te'eji. Dya
pëpjiji, dya xo jench'eji o tjüjmü
pa ra dyät'äji o bituji. Pero me
na zö yo. 29 E Salomón mi pjëzhi
na nojo, mi je o bitu c'o me ma
zö. Pero xenda na zö yo ndäjnä.
30 Yo pjin'ño cja'a cja juajma dya,
pero ra xõrü ra münü ra c'ant'a
cja hornu ra ndüt'üji yo; maco
Mizhocjimi unü c'ü na zö o ndäjnä
yo. Natsc'eji, ¿cjo dya xo ra
dya'c'eji Mizhocjimi c'ü rí jyegueji?
Nguec'ua, ¿jenga dya in ench'eji na
jo in mü'büji Mizhocjimi ra dya'c'eji
c'o ni jyonc'eji? 31 Nguec'ua rí
xi'tsc'öji, dya me rí tsjijñiji rí
mamaji: “Pãrã, ¿pje rá sigöji, o pje
xo rá jegöji?”, rí 'ñeñeji. 32 Ngue
yo dya pãrã Mizhocjimi yo me
jodü ga cjanu. Pero nu'tsc'eji in
'ñejeji c'ü nin Tataji c'ü bübü a
jens'e; angueze pãrã c'ü nde ni
jyonc'eji texe yo. 33 Nu'tsc'eji ot'ü
rí jyodüji Mizhocjimi, ngue c'ua ra
mandats'üji. Y rí jyodüji rí tsjaji
c'o na jo c'ua ja ga manda c'ü.
Nuc'ua texe yo, nde ra dya'c'eji yo.
34 Nguec'ua, dya rí tsjinncjeji ja
rgui chöt'üji c'ü rí siji 'ñe c'ü rí jyeji
c'o pa c'o va ẽjẽ. 'Ma ra zädä c'o pa'a,
cja rí ñuji ja rgui tsjapqueji. Na
ngueje pama va ẽjẽ texe o ndumü
c'ü ni jyodü rá sufregöji.

7

No juzguen a otros

1 ’Dya cjó rí so'büguеji. 'Ma jiyö ra
jñün'c'üguеji ngüenda Mizhocjimi.
2 C'ua ja nzi gui so'bütegueji, je
xo rga cjanu rgá jñün'c'üguеji
ngüenda Mizhocjimi. Mizhocjimi
ra nzhocüts'üji c'ua ja nzi gui
tsjagueji. 3 O dyaxü, xenda na
nojo que na ngue o ngümpaxa. Je
xo ga cjatjonu in nzhunc'eji. Pe
na nojo in nzhunc'eji nza cja 'na
dyaxü, y pe ts'iquë nza cja 'naja
ngümpaxa c'o o̱ nzhubü yo nin
minteji. Nguec'ua, ¿jenga i̱ṉ so'büji
c'e ngümpaxa c'ü o'o a nzhö yo nin
minteji? Maco dya i̱ṉ cö'tp'üji 'ñi c'e
dyaxü c'ü o'o in chöji. 4 ¿Ja rgá sö rí
xiqueji yo nin minteji: “Jyëzguijme
rá cjü'pc'öjme ne ngümpaxa nu o'o
nin chögue”, rí 'ñembeji? Maco dya
ixi cjübügueji c'e dyaxü c'ü o'o in
chögueji. 5 Nu'tsc'eji i̱ṉ cjapqueji
c'ü na jotsc'eji, pero dya cjuana.
C'ü rí tsjagueji, ot'ü rí tsjünc'eji c'e
dyaxü c'ü o'o in chögueji, ngue c'ua
ra sö rí jñandaji na jo rí tsjü'p'üji c'e
ngümpaxa c'ü o'o a nzhö'ö c'ü nin
minteji, eñe e Jesús.

6 ’Bübü nte c'o chjëntji nza cja o
cuchi c'o ra yödü c'o pje ri unügueji
c'o dya ri ne anguezeji. Xo chjëntji
nza cja o dyo c'o ra ẽ ra 'ñe zac'eji
'ma pje c'o ri unügueji c'o dya ri neji.
C'o nte c'o ga cjanu, dya cja xe rí
zopjüji o̱ jña Mizhocjimi nu me na
sjũ.

Pedir, buscar y tocar la puerta

7 ’Sido rí dyötqueji Mizhocjimi,
ra dya'c'eji. Sido rí jyodüji
Mizhocjimi, rí chötc'eji c'ü ni jy-
onc'eji. Sido rí ma't'üji Mizhocjimi,
ra dyä'tc'eji. 8 Na ngue texe c'o ra
dyörü, ra ch'unü c'o. Y texe c'o ra
jyodü, ra chöt'ü c'o. Y texe c'o ra
mapjü, ra dyätäji c'o.

9 ’Nu'tsc'eji i̱ṉ 'ñecjeji in ch'igueji,
'ma ra chëzhi in jmiji in ch'igueji
ra dyö'tc'eji 'na tjõmëch'i, ¿cjo rí
unügueji 'na ndojo? Iyö, dya sö.
10 Y 'ma ra dyö'tc'eji 'na jmõ'õ, ¿cjo
rí unügueji 'na c'ijmi? Iyö, dya xo
sö'ö. 11 Maco i̱ṉ nteji i̱ṉ cjaji c'o
na s'o, pero i̱ṉ pjëchiji rí unüji c'o
na jo yo in ch'igueji. Na c'ü nin
Tatagueji c'ü bübü a jens'e, ¿cjo dya
xo ra dya'c'eji c'o na jo c'o rí dyötüji
angueze?

12 ’C'ua ja nzi gui ñegueji c'ü ra
s'iyats'üji yo nte, je xo ga cjanu rgui
s'iyagueji yo. Na ngueje je ga cjanu
ga mama o̱ jña Mizhocjimi c'ü xiji
ley 'ñe profeta.

La puerta angosta

13 ’Nu 'ma i̱ṉ ne rí nzhodüji
cja o̱ 'ñiji Mizhocjimi, tsjogüji cja
c'e ts'ingoxtji. Na ngueje bübü
'na ngoxtji, 'ñe 'na 'ñiji c'o me na
mbät'ä, pero ni zidyji nu ja ra
sufreji cja sivi. Me na puncjü c'o
cjogü cja c'e ngoxtji c'ü na mbät'ä.
14 Pero c'e 'ñiji c'ü ni zidyiji nu ja ra
bübütjoji co Mizhocjimi, na s'ich'i
c'ü. Xo 'ñe c'e ngoxtji, xo s'ich'i c'ü.
Y dya puncjü c'o töt'ü c'e ngoxtji c'ü
rguí möji c'e 'ñiji.

El árbol se conoce por su fruto

15 ’Cãrã nte c'o ra ẽtsc'eji ra 'ñe
tsjapü ri ñaji o̱ jña Mizhocjimi.
Cjapüji na jo'oji nza cja ndënchjürü
yo dya pje cja, pero a mbo o̱ mü'büji
me na s'oji nza cja o min'ño yo
me na sate. Nguec'ua rí pjötpüji
ngüenda c'o. 16 C'ü rgui pãrãgueji
c'o xöpüte, rí unnc'eji ngüenda ja ga
mimi c'o. I̱ṉ pãrãgueji o visachi, dya
quitsiji o uva c'o. Ni xo ri quitsiji
o higo cja o bimpëdyi. Je xo ga
cjatjonu c'o xöpüte c'o cjapü ri ña
o̱ jña Mizhocjimi, dya sö ra mimi
na jo c'o. 17 Je xo ga cjatjonu texe
o za'a c'o na jo, quis'i c'o na jo c'o.
Pero c'o dya ga jo, quis'i c'o dya ga
jo. 18 'Na za'a c'ü na jo, dya sö ra
nguis'i c'o dya ga jo. Ni xo ri ngue
'na za'a c'ü dya jo, dya sö ra nguis'i
c'o na jo. 19 Texe za'a c'o dya quis'i
c'o na jo, ra dyëziji cja rrũ pant'aji a
sivi. 20 Nguec'ua c'ü rgui pãrãgueji

c'o xöpüte, rí unnc'eji ngüenda ja ga mimi c'o.

No todos entrarán en el reino de los cielos

21 'Na puncjü c'o ra xitscö: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö", ra 'ñenzgöji. Pero dya texeji ra cjogüji c'ua ja manda Mizhocjimi. C'o ra cjogü nu, nguextjo c'o ra tsja c'ua ja nzi ga ne c'ü mi Tatagö c'ü bübü a jens'e. 22 'Ma ra zädä c'e pa 'ma ra tjün ngüenda, me na puncjü c'o ra xitscö: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, ¿cjo dya mi nännc'äjme in chjũgue, 'ma mi zopcjöjme yo nte? ¿Cjo dya xo mi nännc'öjme in chjũgue 'ma mi pjongüjme o s'ondajma? ¿Cjo dya xo ngue co in chjũgue c'ü mi jocüjme c'o mi sö'dyë, 'ñe c'o na puncjü c'o na nojo c'o mi cjajme?", ra 'ñenzgöji. 23 Nuc'ua rá tjüntcöji c'ua, rá xipjiji: "Dya ngue o̱ t'itsc'eji mi Tatagö. C'ueñeji cja ín jmigö dya, nu'tsc'eji i̱ tsjagueji c'o na s'o", rá embeji.

Las dos bases

24 'Nguec'ua, nu c'ü ra dyärä yo jña yo ró xi'tsc'öji dya, y ra tsja'a yo, rá jyëtspigö nza cja 'na bëzo c'ü na jo va mbeñe. O jyäbä 'naja ngumü a xes'e cja 'na peña. 25 Go 'ñeje c'ua 'na tadyebe. Xo ẽjẽ 'na tareje c'ü je 'ne pjat'ü cja c'e ngumü. Xo ẽ 'na tandajma c'ü me mi vü'ü cja c'e ngumü. Pero dya go tunü c'e ngumü, na ngueje vi tjäbä a xes'e cja c'e peña. 26 'Ma cjó c'o ra dyärä yo jña yo ró xi'tsc'öji dya, 'ma dya ra tsja c'ua ja nzi va dyärä, rá jyëtspigö nza cja 'na bëzo c'ü dya nguijñi na jo c'ua ja ro jyäbä o̱ ngumü, je go jyäntjo cja 'ñõxõmü. 27 Go 'ñeje c'ua 'na tadyebe. Xo ẽjẽ c'e ndare. Xo vü e ndajma c'ü o juant'a c'e ngumü. Jo nu tunü c'ua o̱ ngumü c'e bëzo, ixco chjorü, eñe e Jesús va nguarü va zopjüji.

28 'Ma o nguarü e Jesús o mama yo jña yo, me mi sũji, dya mi pãrã pje ro nguijñiji. 29 Na ngueje o unüji ngüenda je vi 'ñe cja Mizhocjimi c'o vi mama e Jesús va xöpü anguezeji. Y dya je ma cjanu c'o xöpüte.

8

Jesús sana a un leproso

1 Nuc'ua o zöbü e Jesús cja c'e t'eje. Xo zöbü na puncjü o nte, mi pöji angueze. 2 O ẽjẽ c'ua 'naja bëzo c'ü mi sö 'naja ngueme c'ü xiji lepra, o 'ñe chëzhi cja e Jesús. Cjanu o ndüñijõmü c'ua a jmi, cjanu o xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, 'ma rí ñegue, ra sö rí jocüzü.

3 Cjanu o c'uana c'ua a dyë e Jesús o ndörü c'e nte, o xipji:

—Rí negö. Ra jots'ü.

Nzi va ndörü, nzi va ojtjo c'ua c'e ngueme. 4 Nuc'ua e Jesús o xipji:

—Pjöngüenda c'ü dya cjó rí ma xipjigue dya, nguextjo c'ü rí ma, rí ma jíchitsjë c'e mböcjimi c'ü ya jogüts'ü. Xo rí jñünü c'o rí unü Mizhocjimi c'ua ja nzi va mama e Moisés. Ixtí mague a cjanu ngue c'ua ra nu'tc'ügue c'e mböcjimi c'ü na cjuana ya jots'ü. Nguec'ua yo nte ra mbãrãji c'ü ya 'nin'tsc'i c'e ngueme.

Jesús sana al muchacho de un capitán romano

5 Nuc'ua o zät'ä e Jesús cja c'e jñiñi c'ü mi chjũ Capernaum. Cja c'e jñiñi mi bübü 'naja bëzo c'ü mi manda 'naja ciento o tropa. 'Ma cja ma sät'ä e Jesús, o ẽ c'ua c'e bëzo o 'ñe ndünrü e Jesús. Cjanu o dyötü 'na favor. 6 O xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, dya cja sö ra 'ñõmü ín ch'i'i, ya zürü o ngueme. Ya dyobütjo ín nzungö, y me sufre na puncjü c'o na ü.

7 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Jo rá magö, rá ma jocü.

8 O ndünrü c'ua c'e bëzo o xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, dya ga jozgö c'ü rí tsjogue a mbo cja ín nzungö. Zö nguextjo 'na jña c'ü rí mangue, ra jogü c'ín ch'i'i. 9 Na

ngue xo 'ñetscö xo ch'acö poder,
ngue c'ua rí mandagö o tropa. 'Ma
rí xipjigö c'ü 'naja: “Ma'a”, rá
embe, ra ma. 'Ma rí xipjigö c'ü
'naja: “Chjä'dä”, rá embe, ra ẽjẽ. Xo
'ñe 'ma rí xipjigö c'ín mbëpji: “Tsja'a
yo”, rá embe, ra tsja'a.
10 Nuc'ua 'ma o dyärä e Jesús c'o
vi mama c'e bëzo, me co nguentjo
c'ua. Na ngue o unü ngüenda c'ü
mi junt'ü o̱ mü'bü c'e bëzo c'ü pje ro
mama e Jesús, ro zädä. Nguec'ua va
xipji c'ua c'o mi pöji:
—Na cjuana rí xi'tsc'öji, ni ri 'na
yo ín menzumüji a Israel ró tötc'ö
c'ü ri ejme na jo nza cja ne bëzo
nu. 11 Nutscö rí xi'tsc'öji, na puncjü
o nte c'o rguí 'ñeje nu ja ni mbes'e
e jyarü, 'ñe nu ja ni nguibi, xo
'ñe textjo cja ne xoñijõmü; ra 'ñe
mimiji nu ja manda Mizhocjimi a
jens'e, ra zi'iji o xëdyi co e Abra-
ham, 'ñe e Isaac, 'ñe e Jacob. 12 Pero
c'o ot'ü vi zojnüji ro cjogü nu ja
manda Mizhocjimi, ts'ëtjo c'o go
ne. Nguec'ua c'o dya go ne'e, ra
mboch'üji nu ja na bëxõmü, nu ja
me ra huëji, y me ra nguünxt'ü o̱
s'ibi rgá sufreji na puncjü.
13 Nuc'ua e Jesús o xipji c'e bëzo
c'ü mi manda 'naja ciento tropa:
—Ma dya in nzungue. C'ua ja nzi
vi 'ñejmegue, je rga cjanu rgá jogü
c'in ch'i'i.
Ixco jogü c'ua c'e t'i c'e ndajme
c'ü.

Jesús sana a la suegra de Pedro

14 O ma c'ua e Jesús cja o̱ ngumü
e Pedro. O chöt'ü c'ua c'ü mi sö'dyë
c'ü nu to'o e Pedro, mi sö pa'a c'ü.
15 Nuc'ua e Jesús cjanu o ndötpü
c'ua a dyë. Jo ni c'ueñe c'ua c'e
pa'a. Cjanu o nanga c'ua c'e ndixũ
o dyät'ä o jñõnü ro ziji.

Jesús sana a muchos enfermos

16 Nuc'ua 'ma ya vi nguibi e
jyarü, o sinpiji e Jesús na puncjü
nte c'o vi zürü o̱ ndajma c'ü dya
jo. E Jesús, nguextjo c'ü o mama ro
mbedye c'o ndajma, y go mbedye
c'ua c'o. Y texe c'o mi sö'dyë, o
jocü c'o. 17 Nguec'ua ma zädä c'o vi
mama c'e profeta Isaías: “Angueze
me go juentsqueji o 'ñe jocüzüji c'o
ngueme c'o mi sufregöji”, eñe c'e
profeta.

Los que querían seguir a Jesús

18 Ya vi mundo na puncjü nte cja
e Jesús. Nguec'ua va ña e Jesús va
xipji c'o o̱ discípulo ro dat'üji cja 'na
bü, ngue c'ua ro mbes'eji a 'nan-
guarü cja c'e trazapjü. 19 Cjanu o sä
c'ua 'naja bëzo c'ü mi xöpü c'ü o̱ ley
Mizhocjimi c'ü o ẽ xipji e Jesús:
—Xöpüte, rá tjünt'ü in xütcje rá
më nu ja c'o rí sätc'e.
20 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipji:
—Ante c'ü rá më, ixtí tsjijñi c'ü rá
xi'tsc'ö. Yo min'ño bübü o̱ tjocüji,
y yo s'ü pë's'i o̱ t'oxüji. Nutscö, zö
rvá ẽcjö cja Mizhocjimi pero dya rí
pë'sc'ö ja rá oxü, eñe e Jesús.
21 Nuc'ua cjanu o mama c'ua
'naja c'ü mi tjünt'ü a xütjü e Jesús,
o xipji:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, dyacö
sjëtsi ot'ü rá ma'a, rá ma ögü mi
tatagö, cja rrũ mëgövi.
22 O xipji c'ua e Jesús:
—Yo nte, chjëntjui c'ü ya ndũji
na ngue dya creozüji. Jyëzgue
anguezeji ra dyögüji c'o nín mi
añimaji. Nu'tsc'e chjünt'ü ín xütcjö
rá mëgövi.

Jesús calma el viento y las olas

23 Cjanu o dat'ü c'ua e Jesús cja c'e
bü. Cjanu o möji c'ua c'o o̱ discípulo.
24 Jo ni vü'ü c'ua 'naja tandajma.
Me mi pjö's'ü c'e ndeje ma mbo'o
c'e bü'ü. Pero e Jesús ma ĩjĩtjo c'ü.
25 Nuc'ua c'o discípulo o chëzhiji a
jmi e Jesús, o xipjiji:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme,
pjöcöjme para dya rá quibigöjme.
26 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu'tsc'eji, ¿jenga i̱ṉ sũ'ũji? ¿Cjo
dya i̱ṉ ejmezügöji c'ü sö rá pjö'c'eji?

Cjanu o nanga c'ua e Jesús, cjanu
o huënch'i c'e ndajma, 'ñe c'e ndeje.
Ixco böbü c'ua c'e ndajma 'ñe c'e
ndeje. 27 Me co nguijñi c'ua c'o
discípulo, mi mamaji:
—¿Pje ma poder c'ü pë's'i ne bëzo
nu, nguec'ua ätä e ndajma 'ñe ne
ndeje?

Los hombres endemoniados de Gadara

28 Nuc'ua o zät'äji a 'nanguarü cja
c'e trazapjü cja c'e lugar c'ü mi chjũ
a Gadara. O ẽ c'ua yeje bëzo c'o
mi o'o o̱ mü'bü o demonio c'o ngue
o̱ dyoji e Satanás c'ü dya jo; o 'ñe
chjëji e Jesús. Je vi 'ñejui a nde cja c'o
panteón cja campo santo. Me ma
s'ovi 'ñe me ma cuëvi, nguec'ua dya
cjó mi sö cjó xi ro cjogü cja c'e 'ñiji
c'ü. 29 Nuc'ua c'o demonio o tsjapüji
o mapjü na jens'e c'o bëzo va xipjivi
e Jesús:
—Jesús, o̱ T'itsc'e Mizhocjimi,
¿pje i̱n pë'sc'ü rí ñugöjme? ¿Cjo vi
'ñecje a 'ñecjua rí ẽ tsjacüjme rá
sufrejme dya? Maco dya be sädä
c'e pa 'ma ra tjün ngüenda, eñe c'o
bëzo va 'ñõ'p'üji o̱ mü'bü c'ü dya jo
ro ñavi.
30 Na jẽ nu ja ma ñõnü na puncjü
o cuchi. 31 Nguec'ua va tsja c'o
demonio o dyötüji e Jesús, o xipjiji:
—'Ma rí pjongüzüjme cja o̱
mü'bü yo bëzo, jyëzguijme rá ma
quichc'öjme cja yo cuchi.
32 Cjanu o mama c'ua e Jesús:
—Pedyeji ma tsich'iji, embeji.
Nuc'ua c'o demonio go mbedyeji,
go ma nguich'iji cja c'o cuchi.
Nuc'ua texe c'o cuchi nde va
dacütjoji va zöbüji cja c'e dyä'ä.
Go ma jyäji c'ua cja c'e trazapjü.
Nzhangua ndũji.
33 Nuc'ua c'o mi pjörü c'o cuchi
go cjuan'diji c'ua, go möji na niji
cja c'e jñiñi; o ma cösteji texe c'o vi
jñandaji, o xipjiji ja va jogü c'o bëzo
c'o vi dyo'o o̱ mü'bü c'o demonio.
34 Nuc'ua cjanu o mbedye texe c'o
mi cãrã cja c'e jñiñi, o ma nuji e
Jesús. 'Ma o zät'äji, o xipjiji c'ua e
Jesús c'ü pje cjint'o tsja, ro mbedye
cja c'ü o̱ jñiñiji.

9

Jesús sana a un paralítico

1 Nuc'ua cjanu o dat'ü e Jesús cja
c'e bü, xo 'ñe c'o o̱ discípulo. Cjanu o
mbes'eji a 'nanguarü cja c'e traza-
pjü, o zät'äji nu cja c'e jñiñi nu ja mi
oxü e Jesús. 2 O ẽjẽ c'ua ja nzi nte ma
siji 'na bëzo c'ü dya mi sö ro 'ñõmü;
ma tũji cja 'naja pjinguã. Mi junt'ü
o̱ mü'büji c'ü mi sö e Jesús ro jocü c'e
bëzo. Nuc'ua 'ma o mbãrã e Jesús
c'ü mi ejmeji, o zopjü c'ua c'e bëzo
c'ü dya mi sö ro 'ñõmü, o xipji:
—Dya rí sũgue, sẽ'ẽ; ya ró per-
donaots'ü dya in nzhunc'e, eñe e
Jesús va xipji c'e bëzo.
3 Xo mi cãrã nu, ja nzi xöpüte;
o dyäräji e Jesús o perdonao c'e
bëzo. Nguec'ua ma nguijñiji o̱
mü'bütsjëji: "Nujne Jesús chjëntjui
c'ü o zadü Mizhocjimi nu", ma
nguijñiji. 4 Ixmi pãrã e Jesús c'o mi
cjijñi anguezeji, nguec'ua va xipjiji
c'ua:
—¿Jenga i̱n cjijñiji c'o na s'o a mbo
cja in mü'bügueji? 5 Ró xipji ne bëzo:
"Rí perdonaots'ü in nzhunc'e", ró
embe, pero dya cjó sö ra mbãrã
cjo ya ma o̱ nzhubü. Pero 'ma
rá xipji ne bëzo: "Nu'tsc'e, ñanga
rí nzhodü", rá embe; 'ñe 'ma ra
nanga c'ua ne bëzo ra nzhodü, ixtí
pãrãgueji 'ma c'ü dya rí xi'ts'iji o
bëchjine. 6 Nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, ya ch'acö poder cja
ne xoñijõmü rá perdonaots'üji in
nzhubüji. Unnc'eji dya ngüenda
ngue c'ua rí pãrãji c'ü rí pë'sc'ö c'e
poder, embeji.
Cjanu o zopjü c'ua c'e bëzo c'ü
dya mi sö ro 'ñõmü, o xipji:
—Nu'tsc'e, ñanga, chuns'ü nu i̱n
os'ü, ma'a in nzumü, embeji c'e
bëzo.
7 O nanga c'ua c'e bëzo, cjanu o
ma c'ua o̱ ngumü. 8 Nuc'ua c'o
nte 'ma mü o jñandaji ja va jogü c'e
bëzo, me go nguijñiji c'ua, na ngue

nunca mi jandaji a cjanu. Me xo
go mamaji me na jo Mizhocjimi, na
ngue vi tsja a cjanu vi unü poder
cja yo nte.

Jesús llama a Mateo

9 Nuc'ua o mbedye nu e Jesús, o
cjogü nu ja ma jũ'ũ 'naja bëzo c'ü
mi chjũ'ũ e Mateo, c'ü mi cobra o
contribución. E Jesús o jñanda c'e
bëzo, o xipji:

—Chjünt'ü ín xütcjö rá mëgövi,
embe.

Ixco böbü c'ua e Mateo o mëvi e
Jesús.

10 'Na nu pa, ya vi mimi e Jesús
a mbo 'na ngumü, ma siji o xëdyi.
Go ẽjẽ c'ua na puncjü c'o mi cobra o
contribución, c'o mi xiji ma s'onte,
xo 'ñe c'o dya mi sũpü o̱ ley c'o
menzumü a Israel, nguec'ua xo ma
sjiji ma s'oji. O 'ñe ziji o xëdyi co
e Jesús, 'ñe c'o o̱ discípulo. 11 C'o
fariseo o jñandaji c'ü ma jũji e Jesús
c'o bëzo, nguec'ua va xipjiji c'ua c'o
o̱ discípulo e Jesús:

—¿Jenga nin xöpütegueji nde si'iji
o xëdyi co nujyo cobra o contribu-
ción 'ñejyo 'ñaja yo na s'o?, eñe c'o
fariseo.

12 E Jesús o dyärä c'o vi mama
c'o fariseo, cjanu o xipjiji c'ua 'na
ejemplo:

—Nu c'o dya sö'dyë, dya ni jy-
odü cjó ra dyät'ä c'o; nguextjo c'o
sö'dyë. Je xo ga cjatjonu yo tũ o̱
nzhubü, ngue c'o ni jyodü ra jocüji
yo. 13 I̱n pãrãji o̱ jña Mizhocjimi
c'ü mama a cjava: "C'ü ni pötcöji
o animal, cja rrĩ päscöji c'o, na jo
c'ü. Pero c'ü xenda rí negö, ngue c'ü
rí juentsqueji yo nin minteji", eñe
Mizhocjimi. Nujnu, ngue 'naja jña
c'ü ni jyodü rí ma xörüji, xa'ma ra
zi'ch'i in mün'c'eji nu. C'ua ja nzi
ga mama ne jña nu, rí juentsetegö.
Nguec'ua, dya ngue c'o cjapü cja
na jo c'ü rvá 'ñe xipji ra nzhogü o̱
mü'büji cja Mizhocjimi. Ngue c'o
pãrã tũ o̱ nzhubü.

Le preguntan a Jesús sobre el ayuno

14 Nuc'ua c'o o̱ discípulo e Juan o
säji nu ja mi bübü e Jesús, o xipjiji:

—Nutscöjme rí mbempcjöjme na
puncjü, xo 'ñe yo fariseo. ¿Jenga dya
mbempje yo in discípulogue?

15 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji
'naja jña ngue c'ua ro mbãrãji jenga
dya mi mbempje c'o o̱ discípulo. O
xipjiji:

—'Ma ra chjüntü 'naja sẽ, 'ma
dya be cjuarü c'e chjüntü, dya sö
ra ndumü c'o o̱ dyoji, na ngueje
xe bübütjo c'e sẽ a nde anguezeji.
Pero ra zädä c'o pa 'ma ra s'inbiji
c'e sẽ. Nuc'ua cja ra mbempjeji rgá
ndumüji 'ma.

16 Sido o ña e Jesús o xipjiji 'na
ejemplo, o mama a cjava:

—'Na zëbitu, dya cjó sö ra mbä't'ä
'na bitu c'ü nuevo. Na ngue ro
ñungü c'e nuevo bitu. Nuc'ua nu
ja ya mi xüt'ü, xenda ro xüt'ü.
17 Dya xich'iji o õt'apjü cja zëmbota,
na ngueje ro xüt'ü c'e zëmbota, ro
pjödü c'e t'apjü. Dya cja ro jogü
c'ua c'e zëmbota. Je xich'iji o õt'apjü
cja mbota c'o cja nuevo, ngue c'ua
dya ra xüt'ü c'e mbota ra pjödü
c'e t'apjü, eñe e Jesús va xipjiji 'na
ejemplo.

La hija de Jairo, y la mujer que tocó la ropa de Jesús

18 'Ma ndänt'ä ma mama e Jesús
c'o jña c'o, o ẽ c'ua 'naja bëzo c'ü pje
mi pjëzhi cja c'o menzumü a Israel;
o 'ñe ndüñijõmü a jmi e Jesús, o
xipji:

—C'ín xunt'igö cja ndũ mi nda-
jme. Pero rí ma'a, rí ma 'ñe's'e in
dyëgue, ra tetjo.

19 Cjanu o böbü c'ua e Jesús o
mëvi c'e bëzo, xo 'ñe c'o o̱ discípulo.
20 Nuc'ua cjanu o ẽjẽ c'ua 'naja
ndixũ c'ü mi sö'dyë, c'ü ya mi pa
'na doce cjë c'ü mi dagü o̱ cji. O ẽ
chëzhi a xütjü e Jesús, o 'ne ndötpü
o̱ fleco c'ü o̱ bitu c'ü mi je'e e Jesús.
21 Na ngueje mi cjijñi c'e ndixũ:

"Nguextjo c'ü rá tjötpü o̱ bitu nu, ixta ndixqui", eñe. 22 Nuc'ua e Jesús o jñanda c'e ndixũ, o xipji:

—Dya rí sũgue, süngü; ya jots'ügue dya, na ngueje i̱n ejmezügö c'ü sö rá jocüts'ü in nzeme.

Nuc'ua ndeze c'e ndajme c'ü, o jogü na jo c'e ndixũ.

23 Nuc'ua o zät'ä e Jesús cja o̱ ngumü c'e bëzo c'ü pje mi pjëzhi, cjanu o cjogü a mbo'o. O jñanda c'ua c'o mi jüxü o pito, 'ñe c'o nte c'o me mi huëñi. 24 O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—C'ueñeji va. Na ngueje ne xunt'i nu, dya tũ'ũ nu, ĩtjo nu.

Nuc'ua c'o nte me go tsjapütjoji burla e Jesús. 25 Nuc'ua e Jesús o pjongü a tji c'o nte, cjanu o cjogü a mbo nu ja ma o'o c'e añima, cjanu o pënchp'i a dyë. Jo ni nanga c'ua c'e xunt'i. 26 Nuc'ua texe cja c'e xoñijõmü, me mi nädätjoji c'ü vi tsja e Jesús vi tsjapü o te c'e xunt'i.

Jesús sana a dos ciegos

27 O mbedye c'ua e Jesús cja o̱ ngumü c'e bëzo. 'Ma ya mi ma'a, ma ẽ c'ua a xütjü yeje bëzo c'o mi ndëzhö, mi mapjüvi mi mamavi:

—Nu'tsc'e o̱ mboxbëchets'ü e David, juentscöbe.

28 Nuc'ua 'ma mü o zät'ä e Jesús nu cja c'e ngumü nu ja mi oxü, o ẽ c'ua c'o mi ndëzhö, o chëzhivi a jmi. Nuc'ua e Jesús o xipjivi:

—¿Cjo i̱n ejmevi c'ü sö rá jocüts'üvi in chövi?

Cjanu o ndünrüvi c'ua:

—Jã, sö rí jocüzübe, ín Jmutsc'öbe, eñevi.

29 Nuc'ua e Jesús o ndötpü a nzhö'ö c'o mi ndëzhö, o xipjivi:

—Rá jocüts'üvi c'ua ja nzi gui 'ñejmevi, eñe e Jesús.

30 Jo ni jogü c'ua a nzhövi. Cjanu o xipjivi c'ua e Jesús c'ü dya cjó ro ma ngös'üvi. 31 Pero 'ma ya vi mbedyevi, mi mamavi texe cja c'e xoñijõmü, mi xipjiji c'o nte c'ü vi tsja e Jesús.

Jesús sana a un mudo

32 Nzi va mbedye c'o mi ndëzhö, o ẽ c'ua c'o ma siji 'naja bëzo c'ü mi ngone, ma sinpiji e Jesús. Nu c'e bëzo vi zürü 'naja ndajma c'ü dya jo. 33 Nuc'ua e Jesús o pjongü c'e ndajma. Cjanu o ña c'ua na jo c'ü mi ngone. C'o nte, me co nguijñiji c'ua cjanu o mamaji:

—Nunca rí jandagöji va a Israel c'ü ri jogü yo ngone.

34 Pero c'o fariseo mi mamaji:

—Ngue e Satanás c'ü dya jo c'ü unü poder ne bëzo nu, nguec'ua ga pjongü yo ndajma yo dya jo.

Jesús tiene compasión de la gente

35 Mi nzhodü e Jesús texe cja c'o jñiñi, 'ñe cja c'o ndajñiñi, mi xöpüji cja c'o o̱ nintsjimi anguezeji, y mi xipjiji o̱ jña Mizhocjimi. Mi xipjiji ja rvá manda nu c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi a jens'e. Mi jocü texe c'o mi sö o ngueme, 'ñe texe c'o mi sö'ö na ü. 36 E Jesús 'ma mü o jñanda c'o nte, me go juentseji c'ua anguezeji, na ngueje mi chjëntji nza cja ndënchjürü c'ü dya bübü o̱ mbörü, ya me ni pizhiji, ya me xo ni ponch'ü o̱ mü'büji. 37 E Jesús o xipji c'ua c'o o̱ discípulo va jyëtspiji ndëxü c'o nte'e:

—Na puncjü yo ndëxü yo ya jogü, pero ts'ëtjo yo ndagrëxü. 38 Mizhocjimi ngue o̱ cjaja yo ndëxü. Nguec'ua rí dyötqueji angueze ra ndäjä c'o xe 'ñaja mbëpji ra ẽji, ra 'ñe pëpjiji cja ne dagrëxü.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

1 Nuc'ua e Jesús o ma't'ü c'o doce o̱ discípulo ro chëzhiji a jmi. Cjanu o unüji poder ngue c'ua ro sö ro pjongüji o ndajma c'o dya jo, y ro jocüji texe c'o ndötc'ijeme, 'ñe texe c'o mi sö na ü.

2 Nujyo, ngue o̱ tjũ'ũ c'o doce discípulo c'o o xipjiji c'ua apóstole:

E Simón c'ü xo mi xiji Pedro, 'ñeje e
Andrés c'ü nu cjuarma, 'ñe e Jacobo
c'ü nu t'i e Zebedeo, 'ñe e Juan c'ü
nu cjuarma e Jacobo. 3 Xo 'ñe e
Felipe, 'ñe e Bartolomé, 'ñe e Tomás.
Xo 'ñe e Mateo c'ü mi cobra o con-
tribución, 'ñe e Jacobo c'ü nu t'i e
Alfeo, 'ñe e Lebeo c'ü xo mi xiji
Tadeo. 4 Xo 'ñe e Simón c'ü mi rev-
olucionario, 'ñe e Judas Iscariote
c'ü ro dyëdyi c'o nte ro ma zürüji e
Jesús.

Jesús manda a los discípulos a predicar

5 E Jesús ya mi ngue ro ndäjä c'o
doce apóstole, nguec'ua va xipjiji
c'ü ro tsjaji. O xipjiji a cjava:
—Dya rí möji cja o̱ 'ñiji yo dya
menzumü a Israel, dya xo rí
sät'äji cja o̱ jñiñi yo menzumü
a Samaria. 6 C'ü rí tsjagueji, rí
möji cja yo ín menzumüji a Israel,
na ngue anguezeji chjënji nza cja
ndënchjürü c'o ya bëzhi. 7 'Ma rí
möji, rí zopjüji c'o nte rí xiji c'ü
ya ngue ra manda nu c'ü o 'ñeme
Mizhocjimi a jens'e. 8 Rí jocüji c'o ri
sö'dyë. Y rí tsjapüji ra te'e c'o ya rguí
ndũ'ũ. Y rí dyät'äji c'o ri sö o lepra.
Y rí pjongüji o ndajma c'o dya jo
cja o̱ mü'bü yo nte. 'Ma rí pjösc'eji
a cjanu yo nte, dya rí cobraji. Na
ngueje o dya'c'ütjoji Mizhocjimi ne
poder.
9 ’Y 'ma rí möji, dya rí jñünnc'eji
oro, ni plata, ni pje ma t'opjü.
10 Dya xo rí tsanaji mape c'ü pje
rgui tsant'aji o pje rgui jñunt'üji
para cja 'ñiji. Dya xo rí tsanaji o
bitu, ni xo rí tsidyiji mbäcua c'ü rgui
pötüji. Dya xo rí jñünüji 'na chäjä
rgui dänäji. Rí xi'tsc'öji a cjanu, na
ngue 'na mbëpji ni jyodü ra ch'unü
c'ü ra zi'i c'ü, 'ñe c'ü ra jye'e.
11 ’Nu 'ma ja c'o rí sätc'eji, zö pje
nde ma jñiñi o ndajñiñi, rí tsjaji
t'önü nu, cjó ngue c'ü na jonte nu
cja c'e jñiñi. Nguec'ua je rí oxüji
cja o̱ ngumü c'ü, hasta 'ma cja rí
ñe rí pedyeji; dya rí pötqueji ngumü
rgui oxqueji. 12 'Ma rí tsjogüji cja c'e
ngumü, rí ma'tp'üji Cjimi c'o ri cãrã
nu. 13 Nu 'ma ra dyä'tc'eji in jñagueji
c'o ri cãrã nu, ix na cjuana ra
mbös'ü Mizhocjimi anguezeji c'ua
ja nzi vi zenguaji. Pero 'ma dya
ra dyä'tc'eji, iyö 'ma. 14 'Ma dya ra
säc'eji, 'ma dya ra dyä'tc'äji c'o rí
xipjiji, rí pedyeji 'ma cja c'e ngumü,
'ñe cja c'e jñiñi; rí pjë'biji o jõmü c'o
ya rguí jyäs'ä in mbäcuaji, ngue c'ua
ra unü ngüenda c'o menzumü nu,
que vi tsjaji c'o na s'o, dya säc'eji.
15 Na cjuana rí xi'tsc'öji, nu pa c'ü
ra tjün ngüenda, xenda ra sufre c'o
ri cãrã c'e jñiñi, que na ngueje ra
sufre c'o ma cã a Sodoma, 'ñe a
Gomorra c'o o chjotü Mizhocjimi
mi jinguã na ngueje c'ü me ma s'oji.

Persecuciones

16 ’Dyäräji c'ü rí xi'tsc'öji. Rí täc'öji
nza cja o ndënchjürü a nde cja o
min'ño. Rí pjöngüendaji na jo cja
yo nte, pero dya cjó pje rí tsjapüji.
Rga cjatsc'eji o mbaro yo dya pje
cja c'o na s'o. 17 Rí pjötpüji ngüenda
yo nte, na ngueje ra zints'iji nu ja
ra jñün'c'üji ngüenda c'o pje pjëzhi.
Y ra ndaxc'üji cja c'o o̱ nintsjimiji
anguezeji. 18 Ra zints'iji cja c'o gob-
ernador 'ñe cja c'o rey, na ngueje
i̱ṉ ejmezgöji. Nguec'ua rí xiqueji
anguezeji 'ñe c'o 'ñaja nte, ja ga
cjazgö. 19 'Ma ra zints'iji, dya rí
tsjijñiji c'ü ja rgui chjünrüji, o c'ü
pje rí manji. Na ngueje c'e nda-
jme c'ü, ra ch'a'c'üji c'o rí mamaji.
20 Na ngue c'ü rí ñagueji, dya ngue
c'ü rí tsjijñitsjëji; ngue o̱ Espíritu
Mizhocjimi c'ü nin Tatagueji ra
dya'c'eji c'e jña'a.
21 ’Cãrã c'o ra nzhö'ö nu cjuarma
ra mbö't'üji. Cãrã o tata c'o ra
nzhö'ö nu t'i. Cãrã t'i c'o ra chũtsjëji
nu tataji 'ñe o̱ nanaji, y ra mbö't'üji.
22 Ra nuc'üji na ü texe yo nte, na
ngue c'ü ni 'ñejmezügöji. C'o ra
sido ra 'ñejmezü, zö ra mbö't'üji,
ra salva c'o. 23 'Ma ra ndäc'äji cja
'na jñiñi, rí c'ueñeji c'ua rí möji c'ü

'naja jñiñi. Na cjuana rí xi'tsc'öji,
dya be xi ri nzhonnc'eji texe cja yo
jñiñi a Israel 'ma rá ẽgö na yeje cja
Mizhocjimi.
24 Xe sido o ña e Jesús o xipji 'na
ejemplo c'o o̱ apóstole, o mama:
—Xenda respetaoji 'na xöpüte
que na ngue c'o o̱ discípulo. Y xenda
respetaoji 'naja lamu que na ngue
c'o o̱ mbëpji. 25 Nguec'ua 'ma ra
sufre 'na xöpüte, xo ni jyodü ra
sufre c'o o̱ discípulo. Y 'ma ra sufre
'na lamu, xo ni jyodü ra sufre c'o o̱
mbëpji. Y 'ma ra mama yo nte ra
xiji dya jo 'naja bëzo, xenda ra xiji
dya jo c'o ri cãrã o̱ ngumü.

A quién se debe tener miedo

26 ’Nguec'ua, dya rí sũgueji c'ü ra
tsja'c'eji yo nte. Pero rí tsjacjua-
naji rí zopjüji, na ngueje ni jyodü
ra jñandaji c'ü dya be jandaji dya,
y ni jyodü ra mbãrãji c'ü dya be
pãrãji dya. 27 Na puncjü c'o ín
jñagö, nguextjotsc'eji i̱ dyäräji 'ma
mi cãrãtsjëgöji. Nguec'ua ni jyodü
rí xipjiji yo nin minteji texe c'ua ja
rí chjëji. C'o jña c'o rí xi'tsc'ötsjëji,
rí xipjiji ngue c'ua ra dyäräji texeji.
28 Dya rí sũgueji c'o ra mbö'tc'üji
in cuerpoji, pero in aljmaji, dya
ra sö ra mbö'tc'üji c'o. Nu c'ü rí
sũgueji ngue Mizhocjimi c'ü sö'ö ra
mbochc'üji a ma a linfiernu, nu ja
me ra sufre in cuerpoji, xo 'ñe in
aljmaji.
29 ’Mizhocjimi c'ín Tatagöji pjörü
yo ts'ins'ü. Nguec'ua 'ma dya ra
ne angueze, dya ra sö ra ndũ ne
rí 'na ts'ins'ü; maco dya ni muvi
yo, pöji yeje por 'na cinco. 30 Xo
'ñe in ñixtegueji, zö dya ni muvi
yo, pero Mizhocjimi pãrã ja nzi
sö'ö yo. 31 Nu'tsc'eji xenda ni mu-
vits'ügueji que na ngueje na puncjü
o ts'ins'ü. Nguec'ua dya rí sũgueji,
xo ra mbö'c'eji Mizhocjimi.

Los que reconocen a Jesucristo delante de la gente

32 ’Texe c'o ra xipji yo nte c'ü
pãcöji, xo rá xipjigö c'ü mi Tatagö
c'ü bübü a jens'e c'ü rí pãrãgö c'o.
33 Pero texe c'o ra xipji yo nte c'ü
dya pãcöji, xo rá cänbägöji a jmi c'ü
mi Tatagö c'ü bübü a jens'e, rá xipji
c'ü dya rí pãrgö c'o.

Jesús es causa de división

34 ’I̱ṉ pëzhgueji rvá ẽcjö cja ne
xoñijõmü ngue c'ua dya cja ra chũ
yo nte. Pero dya rí tsjijñiji a cjanu.
Dya ngue c'ü rvá ẽcjö c'ü. Na ngueje
c'ü rvá ẽcjö, ra bübü o chũ cja yo
nte. 35 Na ngue c'ü rvá ẽcjö, cãrã
bëzo c'o ra jyonbüji o chũ, ra tsja
c'o o̱ t'iji. Cãrã ndixũ c'o ra jy-
onbüji o chũ, ra tsja c'o o̱ xunt'iji.
Cãrã ndixũ c'o ra jyonbüji o chũ, ra
tsja c'o o̱ cjöji. 36 C'o ra nu'u na ü
c'o ri ejmezü, ngue c'o ri cãrã nu
ngumütsjëji.
37 ’'Ma cjó c'o ne ra ndennguegö,
ni jyodü xenda ra nezegö que na
ngue c'ü nu tata 'ñe nu nana. Y ni
jyodü xenda ra neze que na ngue
c'ü nu t'i 'ñe nu xunt'i. 'Ma jiyö,
dya ra sö rá cjapcö ín ntegö c'ü.
38 'Ma cjó c'o ne ra ndennguegö, ni
jyodü ra bübü dispuesto ra sufreji
o ra ndũji. 'Ma jiyö, dya ra sö rá
cjapcö ín ntegö c'o. 39 C'o dya bübü
dispuesto ra sufre na ngueje dya
ne ra ndũji, dya ra chöt'üji c'ü rguí
bübüji. Pero c'o bübü dispuesto ra
bö't'ü na ngueje c'ü ni 'ñejmezügöji,
ra chöt'üji c'ü rguí bünji.

Premios

40 ’C'o ra recibidots'üji, chjëntjui
c'ü ri nguetscö ra recibidozgö c'o.
Y c'o ra recibidozügö, chjëntjui c'ü
ri recibidoji c'ü o ndäcjägö. 41 C'o
ra säjä 'naja profeta na ngue c'ü ni
ña o̱ jña Mizhocjimi, Mizhocjimi ra
unüji c'o na jo, c'ua ja nzi rgá unü
c'o profeta. C'o ra säjä 'na nte c'ü
cja na jo na ngue c'ü ni tsja na jo,
xo ra unüji c'o na jo c'ua ja nzi rgá
unü c'o cja na jo. 42 Rí xi'tsc'öji, 'ma
cjó c'o ra unütjo 'naja ts'ixalo jörteje

'naja yo ín mbëpji yo dya nda pjëzhi, na ngue ín discípulogö, nuc'o, na cjuana ra unü Mizhocjimi c'o na jo c'o, eñe e Jesús.

11

Los enviados de Juan el Bautista

1 Nuc'ua 'ma o nguarü e Jesús o xipji c'o doce o̱ discípulo c'ü ro tsjaji, cjanu ndäji o möji. Cjanu o mbedye c'ua e Jesús, cjanu o ma cja c'o o̱ jñiñi anguezeji, ngue c'ua ro xöpü c'o nte y ro zopjüji.

2 E Juan xe ma o'otjo a pjörü. Nuc'ua 'ma o mbãrã angueze c'o mi cja e Jesucristo, o ndäjä c'ua yeje c'o o̱ discípulo o säjui cja e Jesús. 3 O xipjivi: —¿Cjo ngue'tsc'e Cristo c'ü ro ẽjẽ, o xe rá te'bejme c'ü xe 'naja?

4 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o xipjivi:

—Mëvi ma xipjivi e Juan yo i̱n ärävi, 'ñejyo i̱n jandavi. 5 Rí ma xipjivi e Juan c'ü ya janda yo mi ndëzhö; xipjivi c'ü ya nzhodü yo mi me'dye; xipjivi c'ü ya jogü yo mi sö'ö o lepra, 'ñe yo mi ngogõ, ya ärä yo. Xo rí xipjivi c'ü ya tetjo yo ya vi ndũ, 'ñe c'ü rí zopcjö yo dya pje pë's'i, rí xipjiji nu o̱ jña Mizhocjimi nu me na jo. 6 Xo rí xipjivi, 'ma cjó c'o ra sido ra 'ñejmezü y dya ra yembeñe c'ü rguí xõgü co nutscö, ngue nu rguí mäjä 'ma c'ü, eñe e Jesús va xipji c'o o̱ discípulo e Juan.

7 O ma c'ua c'o yeje o̱ discípulo e Juan. Nuc'ua e Jesús o mbürü o xipji c'o nte c'ua ja ma cja e Juan, o mama:

—'Ma i̱ ma ñuji e Juan cja c'e majyadü, ¿pje mi cjijñiji rvi ma chöt'üji? ¿Cjo mi cjijñiji c'ü rvi chöt'üji 'naja bëzo c'ü ri pötpü o̱ jña, nza cja ga pötü o̱ lugar 'naja xitji 'ma juant'a e ndajma? 8 ¿Pje mi cjinncjeji c'ü rvi ma chöt'üji? ¿Cjo mi cjinncjeji c'ü rvi chöt'üji 'naja bëzo c'ü ri je bitu c'o me ni muvi? Tsjijñiji. C'o je'e bitu c'o me ni muvi, ngue c'o rey 'ñe c'o cãrã cja o̱ palacio. 9 Nama, ¿pje mi cjijñiji c'ü rvi ma chöt'üji 'ma? ¿Cjo mi cjijñiji c'ü rvi chöt'üji 'naja profeta? Jã, rí mangö ngue 'naja profeta. Pero xenda ni muvi o̱ bëpji angueze que na ngueje c'o 'ñaja profeta. 10 Je t'opjü o̱ jña Mizhocjimi c'ü mama ja ga cja e Juan:

Dyärä, ró juajnügö 'na bëzo ra zopjü yo nte ra xipjiji ín jñagö.

Ra ot'ü in xo'ñigue, ngue c'ua 'ma rí mague, ya rguí bübü dispuesto yo nte ra dyä'tc'äji, eñe.

11 Na cjuana rí xi'tsc'öji, dya ch'unü 'naja bëpji yo nte c'ü ni muvi nza cja c'ü o unü Mizhocjimi e Juan. Zö me ma nojo c'e bëpji c'ü mi pë's'i e Juan, 'ñe me ma zö, pero xenda na zö 'ma cjó c'o ra tsjapü Mizhocjimi o̱ nte, eñe e Jesús.

12 Xe sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Bübü c'o zopjü yo nu minteji, xipjiji c'ü ni jyodü ra unü o̱ mü'büji Mizhocjimi ra tsjapüji o̱ Jmuji. Pero ndeze c'o pa 'ma o mbürü e Juan Bautista o zopjü yo nte, hasta yo pa dya, nu c'o ga cjanu ga zopjü yo nu minteji, sufreji cja dyë yo nte. Y c'o nte c'o jodü Mizhocjimi co texe o̱ mü'bü, ngue c'o cjapü Mizhocjimi o̱ nte. 13 Texe c'o o̱ jña Mizhocjimi c'o o dyopjü c'o profeta, 'ñe c'o xiji ley, mi mamaji c'ü ro ẽjẽ c'e pa 'ma ro manda Mizhocjimi. Pero 'ma o mbürü e Juan o zopjü yo nte, ya ma sädä c'e pa. 14 Nu 'ma i̱n ne rí creoji c'ü rí xi'tsc'öji, rí xi'tsc'öji e Juan o pätpä e Elías c'ü mi te'begueji ro ẽjẽ na yeje. 15 Nu'tsc'eji bübü in tsõji, rí dyäräji na jo yo jña yo rí xi'tsc'öji.

16-17 'Rá xi'tsc'öji ja ga cja yo nte yo cjë yo rí cãrãji dya. Anguezeji chjëntjui nza cja yo ts'it'i yo junrü cja chõjmü yo eñe cjaji o mbaxua, ma't'üji o̱ dyoji mamaji: "Ró pjë'pc'ijme o flauta, pero nu'tsc'eji dya i̱ nemeji", embeji yo nu dyoji. O 'ma jiyö, eñeji cjaji como que

ya vi ndũ 'na nte, eñe pa ögüji
c'e añima, xipjiji nu mit'iji: “Me
ró nzhumüjme rvá xörüjme, pero
nu'tsc'eji dya i̱ huëgueji”, eñeji. 18 Je
xo ga cjatjonu yo nte yo cãrã yo
cjë dya. 'Ma o mbürü e Juan o
pëpji, o xõgü, dya cjó go zivi o
xëdyi c'ü rví mäjä. Nguec'ua yo
nte mamaji: “E Juan bübü o̱ mü'
bü c'ü dya jo”, eñeji. 19 Nuc'ua
nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, rí
mäjä rgá sigöji o xëdyi. Nguec'ua
ga mama yo nte: “Chjã, 'na bëzo
nu me ñõnü, y me si o vinu. Me xo
joji yo cobra o contribución, 'ñe yo
'ñaja yo xiji na s'o”, eñeji. Pero rí
xi'tsc'öji, c'o ätä Mizhocjimi unüji
ngüenda Mizhocjimi me pãrã na jo
c'ü cja'a; nguec'ua nde nan'ño bëpji
va dyacöbe e Juan.

Los pueblos desobedientes

20 Nuc'ua e Jesús o mbürü o
huënch'i c'o mi menzumü cja ja nzi
c'o ndajñiñi. Na ngueje angueze vi
jocü na puncjü c'o mi sö'dyë, 'ñe vi
tsjapü o te ja nzi c'o ya vi ndũ'ũ,
y na puncjü c'o pje nde vi tsja'a.
Pero dya go nzhogü o̱ mü'büji cja
Mizhocjimi. O mama a cjava e
Jesús va huënch'iji:

21 —Nu'tsc'eji i̱n menzumüji a
Corazín, 'ñetsc'eji i̱n menzumüji
a Betsaida, juentsc'eji ra tsja'c'ü
Mizhocjimi rí sufreji. Na ngueje
cja in jñiñiji ró cjagö na puncjü c'o
na nojo c'o nunca mi jandagueji,
pero dya go nzhogü in mü'büji cja
Mizhocjimi. Nu 'ma je ri ngueje a
ma a Tiro 'ñeje a ma a Sidón c'ü ro
jizhi a cjanu, ya rví mezhe c'ü ro
nzhogü o̱ mü'büji cja Mizhocjimi
c'o mi menzumü nu, zö ma s'oji.
Ya rví jye'eji c'o na ãrã, y ya rví
minji cja bozivi c'ü ro jizhiji c'ü ya
vi nzhogü o̱ mü'büji. 22 Nguec'ua rí
xi'tsc'öji 'ma ra tjün ngüenda, xenda
ra jñus'ü c'ü rgui sufregueji que na
ngue c'ü ra sufre c'o mi menzumü
a Tiro, 'ñe c'o mi menzumü a
Sidón. 23 Nu'tsc'eji i̱n menzumüji
a Capernaum, i̱n pëzhgueji c'ü
me na jotsc'eji rí sätc'eji a jens'e;
pero rí xi'tsc'öji ra tsja'c'üji rí ma
sufregueji a linfiernu. Na ngueje
cja in jñiñiji ró cjagö na puncjü c'o
me na nojo, pero dya nzhogü in
mü'büji cja Mizhocjimi. Nu 'ma je ri
ngueje a ma a Sodoma c'ü ro cjagö
a cjanu, xe ri büntjo dya c'e jñiñi.
24 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, nu pa c'ü
ra tjün ngüenda, xenda ra jñus'ü c'ü
rgui sufregueji que na ngueje c'ü ra
sufre c'o mi menzumü a Sodoma,
embeji.

Vengan a mí y descansen

25 C'e ndajme, o dyötü
Mizhocjimi e Jesús o mama:

—Mi Tatats'ügö, i̱n mandague a
jens'e 'ñe textjo cja ne xoñijõmü. Rí
da'c'ü 'na pöjö na ngueje yo jña yo,
dya i̱ unügue c'ü rví mbãrã c'o cjapü
me pãrã. C'ü i̱ tsjague, i̱ unngue c'ü
ro mbãrã c'o dya mi pãrã. 26 Jã, mi
Tatats'ügö; je ga cjanu vi ñegue.

27 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:

—Texe o poder, ya nde dyacö
mi Tatagö. Dya cjó pãcö c'ua ja
ga cjazgö; nguextjo mi Tatagö c'ü
pãcö. Dya cjó xo pãrã mi Tatagö;
nguextjozgö o̱ T'izgö rí pãrãgö. Y
nutscö rí jíchi c'o rí ne rá jíchi c'ua
ja ga cja c'ü mi Tatagö; ngue c'ua
xo ra mbãrã c'o. 28 Cãrãtsc'eji i̱n
jonnc'eji rí tsjaji c'o ne Mizhocjimi,
pero ya tõgü in mün'c'eji. Chjä'däji
co nutscö, rá da'c'öji ra söya in
mün'c'eji, dya cja pje rí mbeñeji.
29 O nzhünü äräji 'ma 'huëch'iji.
Je xo rga cjatsc'eji nu, rí dyätcöji
ín jñagö. Dya rá huënchc'eji rga
jí'tsc'öji. Dya xo rí cjapütsjë na
nozü c'ü rgui bëzhgueji in tseji.
Nguec'ua ra söya in mün'c'eji, dya
pje rí mbeñeji. 30 Na ngueje ín jñagö
chjëntjui nza cja 'na yugo c'ü dya ga
ü'ü nu; dya xo rí sögueji na jyü yo rí
xi'ts'iji rí tsjagueji.

12

Los discípulos recogen trigo en el día de descanso

1 'Na nu pa, o cjogü e Jesús c'ua
ja mi cja o ndëxü; mi ngue c'e pa
'ma mi söya c'o menzumü a Israel.
Mi sant'a c'o o̱ discípulo e Jesús,
nguec'ua ma tücüji o ñirëxü c'o mi
tjõ't'üji; cja rrũ zaji. 2 Nuc'ua 'ma
mü o jñanda c'o fariseo c'o mi cja c'o
discípulo, cjanu o xiji c'ua e Jesús:
—Jñant'ma yo i̱ṉ xöpque, na cjaji
c'o mama o̱ ley Mizhocjimi c'ü dya
rá cjaji yo pa yo rí söyaji.
3 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu'tsc'eji ya i̱ xörügueji nu c'ü
o tsja e David 'ñe c'o mi dyoji, 'ma
ya mi sant'aji; maco dya i̱ṉ so'büji
anguezeji. 4 O cjogü e David cja
o̱ ngumü Mizhocjimi nu ja ma sjũ.
Cjanu o jñü c'ua c'o tjõmëch'i c'o
mi jũsp'üji Mizhocjimi nu. Nuc'ua
e David 'ñe c'o mi dyoji o ziji c'o
tjõmëch'i. Maco mama c'o ley c'ü
dya mi sö e David ro zi c'o, ni
ri ngue c'o mi dyoji; mi nguex-
tjo mböcjimi c'o mi sö'ö ro zi c'o.
5 Nu'tsc'eji ya xo i̱ xörügueji c'ü
mama c'e ley ja ga tsja o mböcjimi.
Mama c'e ley c'ü pëpji yo mböcjimi
a mbo cja c'e templo yo pa yo rí
söyaji, pero dya pë's'iji nu s'ocüji;
maco sjũpa yo. 6 Rí xi'tsc'öji zo'c'üji
dya nu 'naja nu xenda na sjũ que
na ngueje c'e templo. 7 Ya t'opjü
a cjava: "C'ü ni pötcöji o ani-
male cja rrĩ päscöji c'o, na jo c'ü.
Pero c'ü xenda rí negö, ngue c'ü
rí juentsqueji yo nin minteji", eñe
Mizhocjimi. Nu'tsc'eji i̱ṉ fariseoji,
nu 'ma rvi unnc'eji ngüenda c'ü pje
ne ra mama ne jña nu, dya rvi
so'büguеji 'ma nujyo ín discípulogö
yo dya pë's'i nu s'ocü ga ndücüji yo
ñirëxü ra zaji ne sjũpa. 8 Nutscö rvá
ẽcjö cja Mizhocjimi, nguextjozgö sö
rá mangö ja rgui sũpüji yo pa yo rí
söyaji, embeji c'o fariseo.

El hombre de la mano seca

9 Cjanu o mbedye c'ua e Jesús nu,
o ma cja c'ü o̱ nintsjimi anguezeji.
10 Ma bübü nu 'naja bëzo c'ü mi
dyot'ü 'naja o̱ dyë. C'o fariseo c'o
mi cãrã nu, mi jodü ja rvá ngöt'üji e
Jesús cja c'o pje mi pjëzhi; nguec'ua
va dyönüji e Jesús, o xiji:
—¿Cjo mama ne ley c'ü sö rá ät'äji
yo sö'dyë ne pa nu rí söyaji?, eñeji.
11 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—'Ma ri 'ñegueji 'naja ndënchjürü,
nu 'ma ra zo'o cja 'na pozo c'ü dya
be cjuarü, ra zo'o nu pa c'ü rí söyaji,
¿cjo dya ri ma tsjünc'eji c'ü? 12 Rí
xi'tsc'öji c'ü xenda ni muvi 'naja
nte que na ngueje 'naja ndënchjürü.
Nguec'ua na jo rá pjös'üji nu pa
c'ü rí söyaji c'o pje ni jyodü yo nín
minteji.
13 Nuc'ua e Jesús o zopjü c'e bëzo
c'ü mi dyot'ü a dyë, o xipji:
—C'uana dya in dyë.
Cjanu o c'uana c'ua o̱ dyë. Ixco
jogü c'ua, c'ua ja nzi ma cja c'ü 'naja
o̱ dyë. 14 Cjanu o mbedye c'ua c'o
fariseo. Mi pötma mamaji ja rvá
mbö't'üji e Jesús.

Una profecía acerca de Jesús

15 Ya xmi pãrã e Jesús c'o mi
ne ro tsja c'o fariseo ro mbö't'üji
angueze; nguec'ua va mbedye nu.
Na puncjü o nte c'o o möji angueze.
Y angueze o jocü c'ua texe c'o
mi sö'dyë. 16 Pero o mama e
Jesús o xipji c'o nte c'ü dya cjó
ro ma ngös'üji c'ü pje mi pjëzhi
angueze. 17 Nguec'ua ya ma sädä
o̱ jña Mizhocjimi c'ü vi mama c'e
profeta Isaías:

18 Bünc'ua nín mbëpcjö nu ró jua-
jnügö, nu me rí s'iya, nu me
rí mäpägö.
Angueze rá unngö ín Espíritu, ngue
c'ua ra xipji yo dya men-
zumü a Israel ja rgá jogüji a
jmi Mizhocjimi.
19 Nujnu, dya cjó ra zövi o jña nu.
Dya xo ra ña rrã jens'e nu, ni
xo ra ña cja nda'ñi c'ü rguí
dyärä na puncjü o nte.

20 Cãrã nte c'o nza cja 'naja dye'e
c'ü ya cho't'ü, na ngue dya ga
zëzhi ga 'ñejmeji.
Xo cãrã c'o nza cja 'naja sivi c'ü
me pjüt'ü, na ngue dya nda
bübü jya 's'ü o̱ mü'büji.
Pero nín mbëpcjö, dya ra chjotü c'o;
ra mbös'ü c'o. Nguec'ua ra
zädä c'ü ra tsjaji c'o na jo.
21 Yo dya menzumü a Israel
nguejyo ra 'ñench'e o̱ mü'büji
rgá nde'beji angueze,
eñe c'e profeta va pätpä
Mizhocjimi.
Nguec'ua 'ma o ẽ e Jesús o 'ñe zopjü
c'o nte, ma sädä c'ü vi mama c'e
profeta.

Acusan a Jesús de tener el poder del demonio

22 C'ü 'na nu pa, o ẽ c'o ma siji
'naja bëzo c'ü vi zürü 'naja o̱ nda-
jma c'ü dya jo; o sinpiji a jmi e Jesús.
Nu c'e bëzo mi ndëzhö, y mi ngone.
Nuc'ua e Jesús o jocü c'ua c'e bëzo.
Nuc'ua c'e bëzo, cjanu o ña c'ua y
o jñanda c'ua. 23 Nguec'ua me mi
cjijñi texe c'o nte mi mamaji:

—Pãrã, ¿cjo ri ngue o̱ mboxbëche
e David nu rí te'beji ra manda?, mi
eñeji.

24 Nuc'ua 'ma mü o dyärä c'o
fariseo c'o mi mama c'o nte, cjanu
o manji c'ua:

—Je ngue e Satanás c'ü dya jo c'ü
manda cja yo demonio c'ü o unü
ne poder ne bëzo nu; nguec'ua ga
pjongü yo demonio, eñeji.

25 Ixmi pãrã e Jesús c'o mi cjijñi
c'o fariseo, nguec'ua va xipjiji:

—Cja 'na ndajñiñi c'ü ra chũtsjëji,
ra chjorü 'ma c'o ri cãrã nu. Texe
o ndajñiñi 'ñeje texe o ngumü, 'ma
ra pötca chũtsjë c'o ri cãrã nu, ra
chjorüji 'ma. 26 Xo 'ñetjo e Sa-
tanás 'ma ro pjongü c'o demonio
c'o ngue o̱ dyoji, ro chũtsjë 'ma
c'o. Y 'ma rva cjanu, ¿ja rvá sö
xe ro manda 'ma c'ü? 27 ¿Jenga i̱ṉ
xitscöji ngue e Satanás c'ü o dy-
acö ne poder nu rgá pjongü yo de-
monio? Maco c'o in dyocjeji xo
pjongüji yo. Ixi 'ñetsetjo c'ü na s'o
gui tsjijñiji. 28 Rí xi'tsc'öji ngueje
o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü o dyacö
ne poder nu rí pjongü yo demonio.
Nguec'ua rí jñunt'ü in mün'c'eji c'ü
na cjuana ya säjä a ndetsc'eji nu c'ü
o 'ñeme Mizhocjimi ra manda.

29 ’Rí önnc'üji, ¿ja rgá sö'ö cjó ra
cjogü cja nu ngumü 'naja bëzo c'ü
me na zëzhi, cja rrũ jñünbü c'o ri
pë's'i, 'ma dya ot'ü ra jyü'tp'ü a dyë
c'ü na zëzhi? Nuc'ua ya ra sö ra
põnbü 'ma texe c'o ri pë's'i cja o̱
ngumü. Je xo ga cjazgö nu, ya ró
tõpü c'ü dya jo ngue c'ua sözgö rá
pjongü dya yo demonio.

30 ’C'o dya tenngue co nuzgö,
chjëntjui c'ü ri nugü na ü c'o. C'o
dya ra xipji yo nte ra creozüji,
chjëntjui c'ü ri c'a's'üji yo nte ngue
c'ua dya xo ra creozüji.

31 ’Nguec'ua rí xi'tsc'öji, texe c'o
o̱ nzhubüji ra sö ra perdonaoji yo
nte. Xo 'ñe texe c'o s'o va jña c'o ra
xiji Mizhocjimi. Pero c'o ra zadü
o̱ Espíritu Mizhocjimi ra mamaji o̱
bëpji o̱ Espíritu ngueje o̱ bëpji c'ü
dya jo, nuc'o, nunca ra perdonaoji
c'o. 32 C'o pje nde ra xitscöji nutscö
rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, ra sö ra
perdonaoji c'o. Pero c'o ra zadü o̱
Espíritu Mizhocjimi, nunca ra per-
donaoji c'o, ni ri ngue yo cjë dya, ni
xo ri ngueje c'o cjë c'o va ẽjẽ 'ma ya
rguí nguins'i ne xoñijõmü.

El árbol se conoce por su fruto

33 ’'Na za'a c'ü na jo'o, quis'i c'o
na jo. 'Na za'a c'ü dya ga jo'o, quis'i
c'o dya ga jo. Je xo ga cjatjonu 'na
nte. C'ü ni tsja 'na nte, je ngue
c'ü ni 'mãtpãtjo c'e nte cjo na jo cjo
jiyö. Nguec'ua 'ma na jo c'ü cja'a
'na nte, dya rí mangueji c'ü dya jo
c'e nte. 34 Tsjijñiji o pozü, na s'oji na
ngueje po'o o̱ posuña a ne. Je xo ga
cjatsc'eji nu; na s'otsc'eji, nguec'ua
ga mbedye in teji c'o na s'o. Na

ngue c'o rí pë'sc'öji cja ín mü'büji,
ngue c'o pedye cja ín tegöji. 35 C'o
nte c'o cja na jo, mama c'ü na jo c'o,
na ngueje pë's'iji na jo cja o̱ mü'büji.
Pero c'o nte c'o cja na s'o, mama
c'o na s'o jña c'o, na ngueje pë's'iji
na s'o cja o̱ mü'büji. 36 Nutscö rí
xi'tsc'öji, texe jña c'o ra mbedye o̱
ne yo nte, zö dya ra nguijñi o̱ ñi'iji,
ra jñünpüji ngüenda c'o, nu pa c'ü
ra tjün ngüenda. 37 C'o jña c'o na jo
c'o i̱ṉ mangueji dya, ngue c'o rgui
pedyeji na jo c'o. Pero c'o jña c'o
na s'o c'o i̱ṉ mangueji dya, ngue c'o
rguí tsja'c'üji rí sufregueji c'o, eñe e
Jesús.

La gente mala pide una señal milagrosa

38 Cjanu o mama c'ua ja nzi c'o
xöpüte 'ñe c'o fariseo, o xiji e Jesús:
—Xöpüte, rí negöjme c'ü pje rí
tsjague c'ü rá jandgöjme, ngue c'ua
rá pã'c'öjme pje pjë'tsc'e.
39 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipjiji:
—Me na s'o yo nte yo cãrã
yo cjë dya, na ngueje ya jyëziji
Mizhocjimi cja rrü ndeñeji c'o dya
cjuana. Nguec'ua ga dyörüji c'ü pje
ra jñandaji, ngue c'ua ra mbãrãji
pje pjëtscö. Pero dya ra ch'unüji
c'ü ra jñandaji; nguextjo c'ua ja va
tsja e Jonás c'ü mi profeta. 40 O
mezhe jñipa cja 'na jñixõmü o dyo'o
e Jonás a mbeme c'e trajmõ. Je xo
rga cjazgö nu nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, ra mezhe jñipa cja 'na
jñixõmü rá o'o a jõmü. 41 C'e pa
'ma ra tjün ngüenda, ra bübü nu
c'o mi cãrã a Nínive, xo 'ñejyo nte
yo cãrã yo cjë dya. E Jonás o ma
zopjü c'o mi menzumü a Nínive;
nguec'ua va nzhogü o̱ mü'büji
cja Mizhocjimi. Pero nu'tsc'eji i̱ṉ
cãrãji yo cjë dya, dya nzhogü in
mü'büji, maco zo'c'eji dya nu pjëzhi
xenda na nojo que na ngue e Jonás.
Nguec'ua ra jñün'c'eji ngüenda rí
sufregueji. 42 C'e pa 'ma ra tjün
ngüenda, ra bübü nu c'e ndixũ c'ü
mi manda a ma Sur, xo 'ñejyo nte
yo cãrã yo cjë dya. Nu c'e ndixũ o
ẽjẽ ndeze nu ja tjorü ne xoñijõmü, o
ẽ dyärä c'o mi mama e Salomón c'ü
mi pë's'i na puncjü o̱ pjeñe. Pero
nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji yo cjë dya, dya
i̱ṉ ne rí dyäräji; maco bünc'ua dya
nu 'naja nu xenda pë's'i o̱ pjeñe que
na ngueje e Salomón. Nguec'ua ra
jñün'c'eji ngüenda rí sufregueji.

El espíritu malo que regresa

43 ''Naja demonio c'ü dya jo 'ma
ra mbedye cja o̱ mü'bü 'naja nte,
ra nzhodü c'ua ja na dyodü; jodü
c'ua ja ra söya, pero dya ra chöt'ü.
44 Nguec'ua ra mama c'e demonio
c'ü dya jo: "Rá nzhogü rá magö
nu ja mi bünc'ö, nu ja ró pedyegö",
ra 'ñeñe. Nuc'ua 'ma ra zät'ä nu,
ra chöt'ü c'ü ya rguí baxü, y ya
xo rguí jocüji na jo, pero dya cjó
ri bübü. 45 Nuc'ua ra ma c'ua c'e
demonio xe ra ma siji c'o xe siete
c'o nu midemonioji c'o xenda na s'o
que na ngueje angueze; ra ẽ cjogüji
cja o̱ mü'bü c'e bëzo, ra mimiji nu.
Nuc'ua xenda ra sufre c'e nte c'ü,
que na ngueje 'ma ot'ü. Na ngue
xenda ra manda c'ü dya jo. Je xo
rga cjanu rgá zädä yo nte yo cãrã yo
cjë dya yo me na s'o ga tsja, eñe e
Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

46 'Ma ndänt'ä ma ña e Jesús ma
zopjü c'o nte, ya mi böbü a tji c'ü nu
nana, 'ñe c'o nu cjuarma e Jesús; na
ngue mi ne ro ñaji. 47 O mama c'ua
'naja c'o nte o xipji e Jesús:
—Bübü a tji c'ü nin nana, 'ñe c'o
nin cjuarma; ne rí ñagueji c'o.
48 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji c'e
nte:
—Rá xi'tsc'öji cjó rí cjapcö mi
nanagö 'ñe c'o mi cjuarmagö, embe
c'e nte.
49 Nuc'ua e Jesús jo ni c'uana c'ua
a dyë nu ja mi cãrã c'o o̱ discípulo,
cjanu o mama:

—Je bünc'ua yo rí cjapcö mi nanagö 'ñejyo rí cjapcö mi cjuarmagö. 50 Na ngueje texe c'o ra tsja c'ua ja ga ne'e c'ü mi Tatagö c'ü bübü a jens'e, nuc'o, rí cjapcö mi cjuarmagö c'o, 'ñe mi cjũgö c'o, 'ñe mi nanagö c'o.

13

El ejemplo del sembrador

1 C'e pa c'ü, o mbedye e Jesús cja c'e ngumü nu ja mi oxü, o ma mimi c'ua a ñünü cja c'e tazapjü. 2 Nuc'ua cjanu o jmurü na puncjü o nte nu ja mi bübü angueze. Nuc'ua e Jesús o dat'ü cja 'naja bü'ü, cjanu o mimi. Texe c'o nte mi böbütjoji a ñünü cja c'e ndeje.

3 Nuc'ua e Jesús o xipji na puncjü o ejemplo c'o nte, o mama:

—Dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. 'Na mbondëxü o mbedye, o ma mbodü o ndëxü. 4 Nuc'ua 'ma ya ma podü, bübü o ts'indëxü c'o o zobütjo cja 'ñiji. Cjanu o ẽ c'ua o s'ü, o 'ñe mbëchiji c'o. 5 Bübü o ts'indëxü c'o je zobütjo cja o mbondojo nu ja dya ma pizhi o jõmü. Dya mezhe o mbes'e, na ngueje dya ma pizhi o jõmü. 6 Nuc'ua 'ma o mbes'e e jyarü, o zant'a c'o ndëxü ixco dyot'üji, na ngueje dya ma pizhi e jõmü c'ü rví tsizi o̱ dyü'ü. 7 Bübü o ts'indëxü c'o o zobütjo nu ja mi bodü o̱ ndö o bidyi. 'Natjo c'ua va mbes'eji. Ts'i vi nocü c'o bidyi, nguec'ua va mbö't'ütjo c'o ts'indëxü. 8 Bübü o ts'indëxü c'o je zobü c'ua ja ma jo jõmü. Nuc'o, o jogü na jo c'o. Bübü c'o o unü 'na ciento ts'indëxü nzi 'na mata; 'ñaja c'o o unü sesenta; 'ñaja c'o o unü treinta. 9 Nu'tsc'eji bübü in tsõgueji, rí dyäräji na jo yo jña yo rí xi'tsc'öji, eñe e Jesús va xipji ejemplo c'o nte.

El propósito de los ejemplos

10 Nuc'ua cjanu o chëzhi c'o o̱ discípulo a jmi, o xipjiji:

—¿Pje ni mangue yo ejemplo gui zopjü yo nte?

11 O ndünrü c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'eji ya ch'a'c'eji rí pãrãgueji c'ua ja ga manda Mizhocjimi a jens'e, c'ü dya mi 'mãrã 'ma ot'ü. Pero yo 'ñaja nte, dya ch'unü ra mbãrãji. 12 C'o pãrã ja ga manda Mizhocjimi, Mizhocjimi ra unü c'ü xenda ra mbãrã c'o. Pero c'o dya unü ngüenda, ra jñünbüji c'ü ts'iquë c'ü pãrãji. 13 Yo nte, ya jñandaji c'o na jo c'o rí cjagö pero dya mbãrãji. O dyäräji c'o rí xipjiji pero dya ngötcöji 'ñi. Dya xo zo'o o̱ mü'büji c'o rí xipjiji. Nguec'ua rgá xicöji o ejemplo rgá zopjüji dya, nguec'ua dya unüji ngüenda. 14 Ya va sädä anguezeji c'ü o mama e Isaías. O mama a cjava:

Rí dyäräji pero dya ra zo in mü'büji.
Rí jñandaji pero dya rí pãrãji.
15 Yo nte, ya tsot'ü o̱ mü'büji. 'Ma ro xogü o̱ mü'büji, xa'ma ro zo ín jñagö.
Y 'ma cjó c'o zopjüji, dya cja cjapüji ngüenda. 'Ma ro tsjapüji ngüenda, xa'ma ro dyäräji, y ro mbãrãji pje ri pjëzhi.
Ya c'uinch'itjo a nzhöji. 'Ma ro jñandaji, xa'ma ro mbãrãji, ro nzhogü o̱ mü'büji.
Nuc'ua ro salvagö yo, ro jopcüji o̱ mü'büji c'o na s'o, eñe c'e profeta va pätpä Mizhocjimi.

16 Xe sido o ña e Jesús o xipji c'o o̱ discípulo:

—Nu'tsc'eji 'ma i̱ṉ jandaji yo rí cjagö, i̱ṉ pãrãji. Y 'ma i̱ṉ äräji yo rí mangö, i̱ṉ pãrãji pje pjëzhi. Nuc'ü, ngue c'ü rgui mäcjeji c'ü. 17 Na cjuana rí xi'tsc'öji, na puncjü profeta c'o mi cãrã mi jinguã, 'ñe na puncjü nte c'o mi cja na jo, c'o me mi ne ro jñanda yo i̱ṉ jandgueji, pero dya go jñantji. Xo mi ne ro dyäräji yo i̱ṉ äräguеji, pero dya go dyäräji.

Jesús explica el ejemplo del sembrador

18 'Nu'tsc'eji rá xi'ts'iji pje ne ra mama c'e mbondëxü c'ü ró xi'ts'iji

mi ndajme. 19 'Ma cjó c'o ra dyärä
ja ga cja ga manda Mizhocjimi, nu
'ma dya ra zo'o na jo o̱ mü'bü, ra
ẽ c'ua c'ü dya jo, ra 'ñe jñünbü c'o
jña. Nuc'o, ngue c'o ts'indëxü c'o
o zontjo cja 'ñiji c'o. 20 Nu c'o o
zontjo cja mbondojo, ngueje c'o ärä
o̱ jña Mizhocjimi c'o. Nuc'ua me
mäjä ga 'ñejme c'o. 21 Pero dya xo
so'o na jo o̱ mü'bü c'o y dya sido
ejmeji. Na ngue c'ü ni 'ñejmeji o̱
jña Mizhocjimi, ra nu'uji na ü, ra
tsja yo nte. O ra chötüji o ndumü.
Nguec'ua ra nguijñiji: "¿Pje ra dyeje
c'ü rá sidogö?", ra 'ñeñeji. Ixta
jyëztjoji c'ua. 22 Nu c'o ts'indëxü c'o
o zontjo cja bidyi, ngueje c'o ärä o̱
jña Mizhocjimi. Nuc'ua me cjijñiji
pje nde ra mbë's'iji cja ne xoñijõmü;
y nu c'o pë's'iji ngue c'o ni dyonpüji
c'o. Nguec'ua ga jyombeñeji c'o jña
c'o vi dyäräji, y dya cjaji c'ua ja
va dyäräji. 23 Nu c'o ts'indëxü c'o
o zobü c'ua ja ma jo jõmü, ngueje
c'o so'o na jo o̱ mü'büji 'ma äräji
o̱ jña Mizhocjimi. Nguec'ua ga ts-
jaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.
Nguec'ua chjëntcjui c'o ndëxü c'o o
unü ciento nzi 'naja, o nza cja c'o
o unü sesenta, o nza cja c'o o unü
treinta.

El ejemplo de la mala hierba entre el trigo

24 Nuc'ua e Jesús o mama c'ü 'na
ejemplo, o xipjiji:

—Mizhocjimi a jens'e o 'ñeme
'naja c'ü ra manda. Nuc'ü, chjëntjui
nza cja 'naja bëzo c'ü o juajnü
ndëxü c'o na jo, cjanu o mbodü cja
o̱ juajma. 25 Mi bübü 'na bëzo c'ü
mi nu'u na ü c'ü vi mbodü o ndëxü.
Nuc'ua 'ma ya ma ĩjĩ c'o nte, cjanu
o ma c'ua c'e bëzo c'ü xõmü, o ma
mbonbü o ndömpjin'ño nu ja ya vi
mbodüji c'o ndëxü, cjanu o mbedye
cja c'e juajma o ma c'ua. 26 Nuc'ua
'ma ya ma nguĩjĩ c'o ndëxü, ya xo
nde ma nzhäjnä c'ua c'o pjin'ño.
Nguec'ua va 'ñetse c'ü dya nde mi
ndëxü c'o. 27 Nuc'ua c'o mbëpji o
ẽ o 'ñe xiji c'ü nu lamu: "Nu'tsc'e
ín lamutsc'öjme, ¿cjo dya i̱ juajnü
o ndëxü c'o na jo, i̱ podü cja in
juancje? Maco nde cja'a o pjin'ño."
28 O ndünrü c'ua angueze o xipjiji:
"Pe ngue 'naja c'ü nugü na ü c'ü o
ma mbodü c'o", embeji c'o mbëpji.
O mama c'ua c'o mbëpji: "¿Cjo i̱n
negue rá ma ta't'üjme?" 29 O mama
c'ua c'e lamu: "Iyö. Na ngueje
'ma rí cha't'üji c'o, 'na rí ts'ü's'ütjoji
'ma c'o ndëxü. 30 Jyëziji 'natjo c'ua
ra nocüji hasta 'ma ra zädä da-
grëxü. Nuc'ua rá zopjü c'o nda-
grëxü rá xipjiji c'ü ot'ü ra ngã'maji
c'o pjin'ño ra ndũ't'üji o manaxo,
cja rrũ ndüt'üji cja sivi. Nuc'ua ra
mbäräji c'o ndëxü, cja rrũ ndeñeji
c'ua ra 'ñe dyütcüji cja ín ch'ujmü,
rá embeji c'o ndagrëxü."

El ejemplo de la semilla de mostaza

31 Xe go ña e Jesús, o xipji c'ü 'na
ejemplo c'o o̱ discípulo, o mama:

—C'ü ni manda Mizhocjimi
chjëntjui nza cja 'na ndömortasa
c'ü o jñü 'naja bëzo, cjanu o
ma ndujmü cja o̱ juajma. 32 O
ndömortasa xenda ts'iquë cja yo
'ña ndömpjin'ño, pero 'ma go nocü,
xenda na nojo yo que na ngueje
yo pje nde ma c'ajna, na ndã'ã yo.
Nguec'ua va chëzhi yo s'ü va 'ñe
jä's'äji o̱ t'oxüji nu.

El ejemplo de la levadura

33 O mama c'ua c'ü 'na ejemplo, o
xipjiji:

—C'ü ni manda Mizhocjimi
chjëntjui nza cja ixcjüjnü c'ü o jñü
'naja ndixũ o huanba jñi vola o
jocjüjnü, hasta 'ma o ixqui texe c'e
cjüjnü, embeji.

El uso que Jesús hacía de los ejemplos

34 Texe c'o jña c'o o mama e
Jesús va xipji c'o nte, nde go
mama o ejemplo. Dya zopjüji ne
rí 'naja jña c'ü dya ro mama o
ejemplo. 35 Nguec'ua ya ma sädä

o̱ jña Mizhocjimi c'ü vi mama c'e
profeta:
Texe c'o rá xipjiji, rá mama o ejem-
plo.
Rá mangö c'o dya 'mãrã ndeze
'ma o dyät'ä Mizhocjimi ne
xoñijõmü.

Jesús explica el ejemplo de la mala hierba entre el trigo

36 Nuc'ua e Jesús o 'ñezhe c'o nte.
Cjanu o cjogü c'ua a mbo cja c'e
ngumü nu ja mi oxü. Xo sä c'ua c'o
o̱ discípulo o 'ñe xipjiji:
—Xitscöjme ja ga cja c'o
ndömpjin'ño c'o o ma mbodüji cja
juajma, c'ü i̱ xipji c'o nte.
37 O ndünrü c'ua angueze:
—Nu c'ü o mbodü na jo ndëxü
nguezgö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi.
38 C'e juajma, ngue ne xoñijõmü
c'ü. C'o na jo ndëxü, ngue c'o
o̱ t'i Mizhocjimi c'ü manda. Nu
c'o pjin'ño, ngue c'o nte c'o o̱ t'i
c'ü dya jo. 39 Nu c'ü mi üvi c'e
lamu, ngue c'ü dya jo c'ü. C'e
dagrëxü, ngue 'ma ra nguins'i nu
xoñijõmü. Nu c'o ndagrëxü, ngue
c'o o̱ anxe Mizhocjimi. 40 C'ua
ja nzi va jmutüji c'o pjin'ño cjanu
ndüt'üji cja trasivi, je xo rga cjanu
'ma ra nguins'i nu xoñijõmü. 41 C'o
ra tsjapüji a cjanu ra sufre, ngue
c'o cja na s'o, 'ñe cjapü nu minteji
xo ga tsjaji c'o na s'o. Na ngueje
nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, rá
täcjö c'o ín anxe ra ẽ ra 'ñe jmutüji
anguezeji, cja rrũ pjongüji nu ja ri
mandagö. 42 Cja rrũ mboch'üji a
ma a linfiernu nu ja me rva yorü
'naja trasivi. Je ra huëji nu, y me
ra nguünxt'ü o̱ s'ibi rgá sufreji na
puncjü. 43 Nuc'ua c'o vi tsja na jo ra
bübüji nu ja ra manda c'ü nu Tataji
c'ü bübü a jens'e, me ri juës'i c'o nza
cja e jyarü. Nu'tsc'eji bübü in tsõji,
rí dyäräji na jo yo jña yo rí xi'tsc'öji.

El ejemplo del tesoro escondido

44 'C'ü ni manda Mizhocjimi, xo
chjëntjui nza cja 'naja caja c'ü mi
quiji na puncjü c'o me ni muvi,
c'ü vi dyögüji cja 'naja juajma. O
chöt'ü 'naja bëzo, cjanu o dyögütjo
na yeje. Me go mäjä c'e bëzo na
ngue vi chöt'ü c'e caja, nguec'ua va
ma mbö'ö texe c'o mi pë's'i, cjanu o
ma ndõmü c'e juajma ngue c'ua ro
tsjapü o̱ cjaja c'e caja.

El ejemplo de la perla de mucho valor

45 ''Ma cjó c'o jodü ja rgá ts-
japü o̱ t'i Mizhocjimi c'ü manda,
nuc'ü, chjëntjui nza cja 'na comer-
ciante c'ü mi jodü perla c'o me ni
muvi. 46 Nuc'ua o mbãrã c'e bëzo
ja mi pë's'iji 'naja perla c'ü me mi
muvi na puncjü. Nguec'ua va ma
mbö c'ua texe c'o mi pë's'i, cjanu o
ndõmü c'ua c'e perla.

El ejemplo de la red

47 'C'ü ni manda Mizhocjimi c'ü
bübü a jens'e, chjëntjui 'naja rre c'ü
ra mbät'äji cja tazapjü, ra zo'o texe
c'o pje nde ma jmõ. 48 Nuc'ua 'ma
ya ra nizhi c'e rre, c'o mbëjmõ ra
pjons'üji a ma a ñünü. Cja rrũ mim-
iji c'ua, ra juajnüji c'o na jo jmõ, ra
dyüt'üji cja c'o o̱ bos'iji c'o. Pero
c'o jmõ c'o dya s'a'a, ra mboztjoji
nu c'o. 49 Je xo rga cjatjonu, 'ma
ra nguins'i nu xoñijõmü. Ra ẽ c'o
o̱ anxe Mizhocjimi ra 'ñe pjongüji
c'o nte c'o na s'o a nde cja c'o na jo.
50 Nuc'ua ra mboch'üji c'ua ja rva
yorü 'naja trasivi nu ja ra huëji, y
me ra nguünxt'ü o̱ s'ibi rgá sufreji
na puncjü.

Tesoros nuevos y viejos

51 Xe go xipjiji c'ua:
—¿Cjo i̱ pãrãgueji dya texe yo ya
ró xi'tsc'öji?
O ndünrü c'ua anguezeji:
—Jã, ín Jmuts'ügöjme, ya ró
pãrãjme.
52 Nuc'ua angueze o xipjiji c'ua:
—I̱ pãrãji c'o ejemplo c'o ró
xi'tsc'öji. Nguec'ua rí xi'tsc'öji, texe
c'o ya mbãrã na jo ja ga manda
Mizhocjimi a jens'e, chjëntjui 'naja

bëzo c'ü ri pë's'i 'naja caja c'ü ri quiji c'o cja nuevo, 'ñe c'o ya mezhe. 'Ma pje c'o rguí jyodü c'o ri cãrã o̱ ngumü c'e bëzo, ra ma c'e bëzo ra ma ngama, o ra ma jñümü nu ja ri pë's'i c'o.

Jesús en Nazaret

53 Nuc'ua 'ma mü o nguarü e Jesús o mama c'o ejemplo, cjanu o mbedye c'ua nu. 54 Cjanu o ma nu ja mi menzumü. Cjanu o cjogü a mbo cja nintsjimi o xöpü c'o nu menzumüji. Nguec'ua anguezeji me co nguijñiji, o mamaji:

—¿Ja va mbãrã nu, 'ñe ja ga tsja'a yo me na nojo yo nunca rí nugöji? 55 ¿Cjo dya nguejnu o̱ t'i c'ü mi yaxü nu? ¿Cjo dya ngue nu nana c'ü ni chjũ e María? ¿Cjo dya ngue nu cjuarma e Jacobo, 'ñe e José, 'ñe e Simón, 'ñe e Judas? 56 ¿Cjo dya xo bübü c'o nu cjũ cja ne jñiñi va? Nama, ¿ja va mbãrã 'ma ne bëzo c'ü ni tsja yo? Maco xo menzumü va nu, eñeji.

57 Nguec'ua ma ünbüji e Jesús. E Jesús o xipji c'ua anguezeji:

—'Na profeta nde respetaoji nu ja dya ri menzumü y ätäji. Pero nu ja ri menzumü, dya respetaoji c'ü. Ni xo ri ngue c'o ri cãrã cja ngumü, dya xo respetaoji c'ü.

58 Nuc'ua e Jesús dya jocü nu na puncjü c'o mi sö'dyë, ni pje xe ro tsja, na ngueje dya mi ejmeji angueze.

14

La muerte de Juan el Bautista

1 E Herodes mi manda cja c'e xoñijõmü a Galilea. Nuc'ua c'o pa c'o, o dyärä e Herodes me mi mama c'o nte c'o mi cja e Jesús. 2 O mama c'ua e Herodes o xipji c'o o̱ mbëpji:

—Nu c'ü me nädäji, ngue e Juan c'ü mi jichi yo nte. O ndü, pero pe ya tetjo, nguec'ua na zëzhi angueze ga jocü c'o sö'dyë. Y xo cja'a a cjanu na puncjü c'o na nojo, embeji.

3-4 'Ma xe mi bübütjo e Juan, e Herodes mi bün'hui c'ü nu bëpe c'ü mi chjũ Herodías. Nu c'e ndixũ mi ngue o̱ su e Felipe c'ü nu cjuarma e Herodes. Nguec'ua ma mama e Juan ma xipji e Herodes:

—Dya pje ga jo rí 'ñenpe nu su nin cjuarma, embe.

O ẽ c'ua 'na nu pa, o manda e Herodes o zürüji e Juan, o jyüt'üji co cadena, cjanu o ngot'üji a pjörü. 5 Y nuc'ua e Herodes mi ne ro mbö't'ü e Juan. Pero mi sũ'ũ 'na pje ro tsjapü c'o nte, na ngueje mi junt'ü o̱ mü'büji c'ü mi profeta e Juan mi pätpä Mizhocjimi ma zopjü c'o nte. 6 Nuc'ua 'ma o cumple o̱ cjë e Herodes, o mbita o tsjaji o mbaxua. Nuc'ua c'ü o̱ xunt'i e Herodías o neme a jmi nu ja ma cãji. Me go mäjä c'ua e Herodes. 7 O xipji c'ua c'e xunt'i:

—C'ua ga mbãrã Cjimi 'ma pje rí dyötcü, nutscö rá da'c'ü, eñe e Herodes.

8 Nuc'ua c'ü nu nana c'e xunt'i o dyü't'ü o xipji c'ü pje ro dyötü e Herodes. O ma c'ua c'e xunt'i o ma xipji:

—Ixtí dyacö dya a ñi e Juan c'ü jichi yo nte, dyacö co 'naja mblato, eñe c'e xunt'i.

9 Me co ndumü c'ua c'e rey Herodes. Pero jo ni mbeñe c'ü vi nädä Cjimi, 'ñe c'ü ya vi dyärä c'o nte c'o ma cã'ã nu. Nguec'ua va manda ro unüji c'e xunt'i c'ü vi dyörü. 10 O manda ro ma jñüpcüji a ñi e Juan nu cja c'e pjörü. 11 Nuc'ua 'ma ya vi jñüpcüji o̱ ñi, cjanu o jünji c'ua cja 'naja mblato, cjanu o unüji c'e xunt'i. Cjanu o ma c'ua c'e xunt'i o ma unü c'ü nu nana.

12 Jo ni säjä c'ua c'o o̱ discípulo e Juan, o 'ñe ndunüji c'ü o̱ cuerpo e Juan. Cjanu o ma dyögüji c'ua c'ü. Cjanu o möji c'ua, o ma xiji e Jesús c'ü ya vi bö't'ü e Juan.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

13 Nuc'ua 'ma o mbãrã e Jesús c'ü
vi mbö't'üji e Juan, o mbedye c'ua
ja mi bübü. O ma c'ua cja 'naja
bü'ü; je ro zät'ä nu ja dya cjó mi
ndeñe, nu ja ro büntsjë. O mbãrã
c'ua c'o nte c'ü vi dat'ü e Jesús cja
c'e bü, ro mbes'e a 'nanguarü cja
c'e tazapjü. Nguec'ua va mbedyeji
cja c'o o̱ jñiñiji, o ngös'üji a ñünü
ngue c'ua ro zät'äji nu ja ro zät'ä e
Jesús. 14 Nuc'ua 'ma mü o mbes'e
cja c'e bü, e Jesús o jñanda c'ü ya
ma cã'ã na puncjü o nte. Y e Jesús
o juentseji anguezeji, o jocü c'o mi
sö'dyë. 15 Nuc'ua 'ma ya vi nzhä, o
chëzhi c'o o̱ discípulo a jmi, o xiji:
—Nu va ja rí cãrãji, majyadü va.
Ya xo nzhä'ä. Nguec'ua rí xipji
yo nte ra möji cja c'o jñiñi, ra ma
ndõmüji c'ü ra ziji.
16 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:
—Dya ni jyodü ra ma yo.
Nu'tsc'eji rí unngueji c'ü ra ziji.
17 O ndünrü c'ua c'o discípulo o
mamaji:
—Tsi'ch'atjo tjõmëch'i c'o jünji a
'ñecjua, cja na yeje jmõ'õ. Nguec'ua,
¿ja rgá sö rá 'huiñigöjme yo nte yo
me na puncjü?
18 O mama c'ua e Jesús:
—Ma tsincöji a 'ñecjua c'o
tjõmëch'i 'ñe c'o jmõ.
19 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o nte
ro mimiji cja t'ëbi. Cjanu o jñü c'ua
c'o tsi'ch'a tjõmëch'i, 'ñe c'o yeje jmõ.
Jo ni nä's'ä c'ua a jens'e va unü 'na
pöjö Mizhocjimi. Cjanu o xëdyi c'ua
c'o tjõmëch'i, o unü c'o o̱ discípulo.
Nuc'ua c'o discípulo o unüji c'o nte.
20 Go ñõnüji texeji go nijmiji na jo.
Xe go nguistjoji c'ua c'o ya nde mi
ts'ipëraso, xe go nizhtjo doce bos'i.
21 Tsi'ch'a mil c'o bëzo c'o vi ñõnü;
dya bezhe c'o ndixũ, ni ri ngue c'o
ts'it'i, ni xo ri ngue c'o ts'ixut'i.

Jesús camina sobre el agua

22 Nuc'ua e Jesús o xänbä c'o
o̱ discípulo ro dat'üji cja c'e bü'ü,
ro möji a 'nanguarü cja tazapjü.
Nuc'ua 'ma ya mi ma c'o discípulo,
e Jesús o xipji c'o nte ro möji o̱
ngumüji. 23 Nuc'ua 'ma ya vi ma c'o
nte, o ma e Jesús cja 'naja t'eje, o
ma dyötü Mizhocjimi. Nuc'ua 'ma
ya vi xõmü, ya mi 'natsjë nu e Jesús.
24 Nu c'e bü'ü ya mi pa a nde cja c'e
tazapjü. Pero me mi pjat'ü na zëzhi
c'e ndeje cja c'e bü'ü, na ngueje c'e
ndajma je mi 'ñeje nu ja mi ma c'e
bü. 25 Nuc'ua 'ma ya ma 'ñetsajõmü,
o ma e Jesús mi nzhodü a xes'e cja
c'e ndeje; mi ma'a nu ja ma cã c'o
o̱ discípulo cja c'e bü. 26 Nuc'ua
c'o discípulo, 'ma mü o jñandaji ma
nzhodü e Jesús a xes'e cja c'e ndeje,
me co zũji c'ua go mapjüji na jens'e
go manji:
—Chjã 'na piche nu va ẽ nu, eñeji
va mapjüji.
27 Nuc'ua e Jesús o zopjüji o
xipjiji:
—Nguezgö. Dya ra pi'tsc'eji, dya
rí sũgueji.
28 Jo ni ndünrü c'ua e Pedro o
xipji:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, nu 'ma
ngue'tsc'e, xitscö xo rá nzhodü a
xes'e cja c'e ndeje rá ma tjün'c'ü.
29 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Chjä'dä, Pedro.
O dagü c'ua e Pedro cja c'e bü,
o nzhodü a xes'e cja c'e ndeje; mi
ma'a nu ja ma ẽjẽ e Jesús. 30 Nuc'ua
'ma o zö'ö e Pedro que ma zëzhi c'e
ndajma, me go zũ c'ua go mbürü
go nguibi c'ua. Jo ni mapjü c'ua na
jens'e, o mama:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, tsjüxcö;
'ma jiyö rá quibigö cja ne ndeje.
31 Jo ni c'uana c'ua a dyë e Jesús
go pënch'i e Pedro, o xipji:
—Nu'tsc'e dya i̱n ejmezügö na jo.
¿Jenga i̱ yembeñe?
32 Nuc'ua 'ma ya vi ndes'evi cja
c'e bü'ü, o böbü c'ua c'e ndajma.
33 Nuc'ua c'o discípulo c'o mi cã'ã cja
c'e bü'ü, o ndüñijõmüji a jmi e Jesús,
o xipjiji:

—Na cjuana o̱ T'itsc'e Mizhocjimi, embeji.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

34 'Ma ya vi zät'äji a 'nanguarü cja c'e tazapjü, o mbes'eji c'ua. Mi xiji a Genesaret c'e xoñijõmü. 35 Nuc'ua c'o bëzo c'o mi menzumü nu, o mbãrãji c'ü mi ngue e Jesús c'ü vi zät'ä nu. Nguec'ua o ndäjäji c'o ro ma cöste nu cja c'e jñiñi. Cjanu o sinpiji e Jesús texe c'o mi sö'dyë. 36 O tsja c'o nte o dyötüji sjëtsi e Jesús c'ü ro ndötpüji zö ri nguextjo o̱ fleco c'ü o̱ bitu angueze. Nuc'ua texe c'o o ndötpü, nde go ndis'i c'o.

15

Lo que hace impuro al hombre

1 Nuc'ua c'o fariseo 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi, o mbedyeji a Jerusalén o säji cja e Jesús, o xipjiji:

2 —¿Jenga yo in discípulogue, dya sũpüji yo tjũrü yo o zocüzüji c'o ín mboxatitaji? Maco dya xindyëji 'ma go ziji o xëdyi.

3 O ndünrü c'ua e Jesús o xiji:

—Nu'tsc'eji, ¿jenga i̱ṉ sũpqueji yo o̱ tjũrü c'o ín mboxatitaji? Maco dya i̱ṉ cjaji c'ü manda Mizhocjimi. 4 Mizhocjimi mama a cjava: "Respetaoji nin tataji, 'ñe nin nanaji, y rí pjös'üji c'o rguí jyodüji. C'ü ra zadü nu tata o nu nana, ra mbö't'üji c'ü", eñe Mizhocjimi. 5-6 Pero nu'tsc'eji nan'ño gui mangueji. I̱ṉ mangueji 'ma pje ni jyodü c'o nu tata 'naja nte, ra sö ra mama c'e nte ra xipji c'o nu tata: "Perdonaozüvi pero c'ü ro pjöxc'övi, ya ró mama rá mbeñe Mizhocjimi. Nguec'ua dya sö rá pjöxc'övi", ra 'ñembevi. Nguec'ua nu'tsc'eji i̱ṉ fariseoji 'ñetsc'eji i̱ṉ xöpüteji i̱ṉ cjapüji c'ü dya ni muvi c'ü manda Mizhocjimi, na ngueje i̱ṉ jizhiji yo o̱ tjürü c'o ín mboxatitaji. 7 Nu'tsc'eji i̱ṉ cjapqueji c'ü me na jotsc'eji, pero dya cjuana. Na cjuana c'ü o mama e Isaías c'ü ja ga cjatsc'eji. O mama a cjava:

8 Nujyo nte yo, sũcö yo, pero nguextjo co o̱ neji.
C'o o̱ mü'büji, na jẽ bübü co nutscö.
9 Bë ga zũcö yo. Jizhiji yo o̱ tjũrü yo nte; cjapüji c'ü ri ngueje o̱ jña Mizhocjimi yo, eñe e Isaías va pätpä Mizhocjimi.

10 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o nte:

—Chëzhiji ga 'ñeva. Dyäräji na jo, ngue c'ua rí pãrãji ja ga cja. 11 Zö dya ra xindyë 'na nte ante c'ü ra zi o xëdyi, pero dya ngue c'o jñõnü c'o ra s'onbü o̱ mü'bü c'ü rrã s'o c'e nte, iyö. C'ü ra s'onbü o̱ mü'bü c'e nte, ngue c'o na s'o c'o ra nguijñi a mbo o̱ mü'bü, cja rrũ ña c'o na s'o, embeji.

12 Nuc'ua c'o discípulo o chëzhiji a jmi, o xiji:

—¿Cjo i̱ unnc'e ngüenda o üdü c'o fariseo 'ma o dyäräji c'o jña c'o i̱ mangue?

13 O ndünrü c'ua e Jesús o mama:

—Texe c'o za'a c'o dya ngant'a mi Tatagö c'ü bübü a jens'e, ra c'üs'ü c'o. 14 Jyëziji yo fariseo. Na ngueje cjapü jizhiji c'ü na jo 'ñiji c'o nte c'o dya pje pãrã, pero anguezeji chjëntji c'ü ri ndëzhöji. I̱ṉ pãrãgueji 'ma ra tsja 'naja ndëzhö ra ngüjnü nu mindëzhövi, ra zo'ovi nza yejui cja cöt'ü 'ma.

15 O ndünrü c'ua e Pedro o xipji e Jesús:

—Xitscöjme ja ga cja c'e ejemplo c'ü i̱ xitsijme mi ndajme.

16 O ndünrü c'ua e Jesús o mama:

—¿Cjo xo 'ñetsc'eji xo bë'tsc'eji c'ü rí pãrãgueji ja ga cja o jñõnü? 17 Texe jñõnü c'o c'üt'ü 'naja nte'e, je nde sät'ä a mbeme c'o, y je nde ni mbedye a ndü'bü c'o. 18 Pero c'o jña c'o pedye a ne 'naja nte, je ni 'ñeje cja o̱ mü'bü c'o. Nuc'o, ngue c'o ni s'onbü o̱ mü'bü c'e nte c'ü, ngue c'ua na s'o. 19 Je ngueje cja o̱ mü'bü yo nte, nu ja ni 'ñeje c'ü ni nguijñiji s'opjeñe, 'ñe c'ü ni pö't'ünteji, 'ñe c'ü

ni tsãji o ndixũ, 'ñe yo ndixũ c'ü ni tsãji o bëzo. Je xo ni 'ñeje nu c'ü pje ni põnüji, 'ñe c'ü ni xosp'üji o bëchjine nu minteji, 'ñe c'ü ni santeji. 20 Nujyo, nguejyo ni s'odü o̱ mü'bü 'naja nte yo, dya ngue c'ü dya ni xindyë 'ma go zi o xëdyi.

Una mujer extranjera que creyó en Jesús

21 Nuc'ua o mbedye nu e Jesús, o ma a ma cja c'o jñiñi a Tiro 'ñe a Sidón. 22 Nuc'ua 'ma ya mi pa e Jesús cja 'ñiji, o ẽ c'ua 'naja ndixũ c'ü mi menzumü a Canaán, c'ü vi mbedye cja c'ü o̱ jñiñi. Mi mapjü mi mama:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö o̱ mboxbëchets'ü e David, juentsquegö. Na ngueje ín xunt'i me 'nanga mbö't'ü; ya zürü 'naja s'ondajma.

23 Pero e Jesús dya go ndüntü c'ü. Nuc'ua c'o o̱ discípulo e Jesús o chëzhiji a jmi e Jesús, o dyötüji na puncjü o xipjiji:

—Xöpüte, pjös'ü ne ndixũ, cja rrĩ xipji ra ma. Na ngue mapjü na jens'e ga ndünt'ü ín xütjüji.

24 O mama c'ua e Jesús:

—C'ü vi ndäcjö Mizhocjimi, ngue c'ü rá pjös'ü yo ín menzumügöji a Israel yo chjëntji nza cja ndënchjürü c'o ya bëzhi. Nguextjo yo vi ndäcjä rá pjös'ü.

25 Nuc'ua c'e ndixũ o ẽjẽ, o 'ñe ndüñijõmü a jmi e Jesús, o xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, pjöxcügö.

26 O ndünrü c'ua e Jesús:

—Dya jo ra jñünbüji o̱ xëdyi yo t'i, c'ü ra panbaji o dyo'o.

27 O mama c'ua c'e ndixũ:

—Jã, na cjuana c'ü i̱ṉ mangue, ín Jmuts'ügö. Pero zö jyëtsquijme dyo'o c'o in menzumügueji a Israel, i̱ṉ pãrãgue ja ga cja yo dyo'o, siji c'o ngünxëdyi c'o jäbä cja o̱ mexa nu jmuji, c'o jä'bä c'o ts'it'i.

28 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Nu'tsc'e ndixũ, na jo c'ua ja gui 'ñejme c'ü rá pjöxc'ü. Rá pjöxc'ü c'ua ja gui ñe, embe.

Ixco jogü c'ua c'e ndajme c'ü o̱ xünt'i c'e ndixũ.

Jesús sana a muchos enfermos

29 Nuc'ua xe go matjo e Jesús, o cjogü a ñünü cja c'e tazapjü c'ü ni chjũ a Galilea. O ma cja 'na t'eje, o mimi c'ua nu. 30 O sä c'ua na puncjü o nte nu ja mi bübü e Jesús, ma sinpiji c'o mi sö'dyë. Ma sinpiji c'o mi me'dye, 'ñe c'o mi ndëzhö, 'ñe c'o mi ngone, 'ñe c'o mi dodyë, 'ñe c'o xe 'ñaja ndötc'ijeme. Ma ẽ'p'ẽji a jmi e Jesús. Nde go jocüji c'ua anguezeji. 31 C'o nte o jñandaji c'o mi ngone o mbürü o ña'a c'o, 'ñe c'o mi dodyë me go jogü c'o, 'ñe c'o mi me'dye me go nzhodü na jo c'o, 'ñe c'o mi ndëzhö me co jñanda c'ua c'o. Nguec'ua c'o nte me go nguijñiji na ngue nunca mi jandaji a cjanu. Y me co ma't'üji c'ua c'ü o̱ Mizhocjimi c'o menzumü a Israel, mi mamaji c'ü me na nojo angueze.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

32 Nuc'ua e Jesús o ma't'ü c'o o̱ discípulo ro chëzhiji a jmi, cjanu o xipjiji:

—Rí juentscö yo nte, na ngueje ya ëdyi jñipa c'ü ya rí cãrgöji va yo, y dya cja jünji pje ra ziji. Dya rí ne rá täjä ra ma o̱ ngumüji c'ü dya ra ziji o xëdyi; ra tõgüji cja 'ñiji.

33 O ndünrü c'ua c'o o̱ discípulo o xipjiji e Jesús:

—¿Ja ráötc'öjme tjõmëch'i c'ü rguí nijmi yo nte yo na puncjü? Na ngueje rí cãrgöji va cja ne majyadü.

34 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—¿Ja nzi tjõmëch'i va jüngueji?

O manji anguezeji:

—Yencho tjõmëch'i, cja na ja nzitjo jmõ'õ.

35 Nuc'ua e Jesús o manda c'o nte ro minji a jõmü. 36 Cjanu o jñü c'ua c'o yencho tjõmëch'i, cja na 'ñe c'o jmõ'õ, cjanu o unü 'na pöjö Mizhocjimi. Cjanu o xëdyi c'ua, cjanu o unü c'o o̱ discípulo. Nuc'ua c'o o̱ discípulo o unüji c'ua

c'o nte. 37 Nuc'ua go ñõnüji texeji
go nijmiji na jo. Y xe go nguistjoji
c'o ts'ipëraso c'ü vi mboncjütjo, c'o
xe yencho bos'i c'o go nizhtjo. 38 Mi
nziyo mil c'o bëzo c'o vi ñõnü; dya
mbezheji c'o ndixũ, ni ri ngueje c'o
ts'it'i, ni xo ri ngueje c'o ts'ixut'i.
39 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o nte ro
möji o̱ ngumüji. Cjanu o dat'ü c'ua
cja c'e bü'ü, o ma cja c'o jñiñi a ma
a Magdalá.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

1 'Ma ya vi zät'ä nu e Jesús, o
säjä c'ua c'o fariseo 'ñe c'o saduceo.
Chaque o ẽ dyönüji e Jesús o xipjiji:
—Jítscöjme 'na señal a jens'e c'ü
me na nojo, ngue c'ua rá pãrãjme
pje pjë'tsc'e.
2 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—'Ma ya mbat'ütjo a jens'e 'ma
nzhä'ä, i̱ṉ mangueji ya ra jopa
c'ü na ye nu pa. 3 'Ma xõrü 'ma
va cjins'i tangõmü, i̱ṉ mangueji
ra 'ñe dyebe 'ma. Nu'tsc'eji i̱ṉ
cjapüji na jots'üji, i̱ṉ unüji ngüenda
ja ga 'ñetse a jens'e, nguec'ua i̱ṉ
pãrãji ja ga cja yo jopa, 'ñe yo ra
'ñeje dyebe. Pero dya i̱ṉ unnc'eji
ngüenda ja ga pëpji Mizhocjimi yo
cjë yo rí cãrãji dya. 4 Nu'tsc'eji
i̱ṉ cãrãji yo cjë dya, na s'otsc'eji i̱
jyëzgueji Mizhocjimi. Nguec'ua i̱ṉ
ötcügöji pje rí jñandgueji ngue c'ua
rí pãrãgueji pje pjëtscö. Pero dya ra
ch'a'c'eji pje rí jñandgueji; nguextjo
c'ü o tsja e Jonás c'ü mi profeta,
embeji.
Ixco ma c'ua e Jesús o zogütjo c'o
fariseo 'ñe c'o saduceo.

La levadura de los fariseos

5 Nuc'ua c'o discípulo o möji a
'nanguarü cja c'e tazapjü. O jy-
ombeñeji, dya jñünüji o tjõmëch'i.
6 Nuc'ua e Jesús o xipjiji:
—Pjötpüji ngüenda c'o o̱ levadura
c'o fariseo 'ñe c'o saduceo.
7 C'o discípulo mi pötma mamaji:
—Xitscöji a cjanu e Jesús, na
ngueje c'ü dya ró jüngöji o tjõmëch'i.
8 Mi pãrã e Jesús c'ü mi cjijñiji,
nguec'ua va xipjiji c'ua:
—Nu'tsc'eji, dya i̱ṉ ejmezügöji na
jo. ¿Jenga i̱ṉ pötqui dyönütsjëji na
ngue c'ü dya i̱ jñüji o tjõmëch'i?
9 ¿Cjo dya be i̱ṉ pãrãgueji c'ü sö
rá da'c'eji c'ü rí si'iji? ¿Cjo dya
i̱ṉ mbennc'eji c'o tsi'ch'a tjõmëch'i?
Maco o nijmi c'o tsi'ch'a mil o
bëzo. ¿Cjo dya i̱ tsis'itjoji ja nzi
bos'i c'o o mboncjütjo? 10 ¿Cjo dya
xo i̱ṉ mbeñeji c'o yencho tjõmëch'i?
Maco xo nijmi c'o nziyo mil o bëzo.
Maco xo i̱ tsis'itjoji ja nzi bos'i c'o
ts'ipëraso c'o o mboncjütjo. 11 Ró
xi'tsc'öji rí pjötpüji ngüenda c'o o̱
levadura c'o fariseo 'ñe c'o saduceo,
pero dya ngue c'o tjõmëch'i c'o ró
mangö. ¿Jenga dya i̱ṉ unnc'eji
ngüenda?
12 Nuc'ua, cja mbãrã c'ua c'o
discípulo pje mi ne ro mama e Jesús
va xipjiji ro mbötpüji ngüenda c'o
o̱ levadura c'o fariseo, 'ñe c'o sa-
duceo. O mbãrãji e Jesús vi jyëtsi o
levadura c'o o̱ tjũrü c'o fariseo 'ñe
c'o saduceo. O unüji ngüenda c'ü ro
mbötpüji ngüenda c'o o̱ tjũrüji, dya
ro tsjaji.

Pedro declara que Jesús es el Cristo

13 Nuc'ua e Jesús o ma a ma cja c'e
jñiñi a Cesarea de Filipo. 'Ma o zät'ä
nu, o tsja t'önü e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:
—¿Pje mama yo nte'e pje pjëtscö
nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi?
14 Anguezeji o manji:
—Bübü c'o mama ngue'tsc'e e
Juan c'ü mi jichi yo nte; 'ñaja c'o
mama ngue'tsc'e c'e profeta Elías;
'ñaja c'o mama ngue'tsc'e c'e pro-
feta Jeremías, o 'ma jiyö, c'ü 'naja
profeta c'o ya ndũ.
15 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Natsc'eji, ¿pje xo i̱ṉ mangueji,
pje pjëtscö?

16 O ndünrü c'ua e Simón Pedro o
xipji:
—Nutscö rí mangö ngue'tsc'e
Cristo. Ngue'tsc'e o̱ T'itsc'e
Mizhocjimi c'ü ixi bübü.
17 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Nu'tsc'e Simón, o̱ t'itsc'e e
Jonás, dya cjó xi'tsc'e 'na nte c'ü o̱
T'izgö Mizhocjimi. Nu c'ü o tsja'c'e
i̱ pãrãgue, ngueje mi Tatagö c'ü
bübü a jens'e. Nguec'ua ngue nu
rgui mäcje. 18 Nutscö xo rí xi'tsc'ö
ngue'tsc'e e Pedro. Nza cjatsc'e
'na ndojo c'ü ni jyäbäji ngumü. Na
ngue c'e jna c'ü rí xipjigue yo nte,
na puncjü c'o rá cjapcö ín ntegö.
Zö ra ndũji, pero ra büntjo na ye co
nuzgö c'o. 19 Rá da'c'ü poder cja c'o
nte c'o unü o̱ mü'büji Mizhocjimi
c'ü manda. Rá da'c'ü poder cja ne
xoñijõmü rí xipjiji pje ni mbë c'o na
s'o c'o dya ra tsjaji, y xo rí xipjiji
pje ni mbë c'o na jo c'o ra tsjaji.
Nu c'ü rí xipjiji, ngue c'ü mama
Mizhocjimi pje ni mbë c'o na jo ra
tsjaji, 'ñe pje ni mbë c'o dya jo c'o
dya ra tsjaji.
20 Cjanu o xipji c'ua c'o o̱
discípulo:
—Dya cjó rí xiqueji cjo nguetscö
Cristo, embeji c'o.

Jesús anuncia su muerte

21 Ndeze c'o pa c'o, o mbürü e
Jesús o xipji c'o o̱ discípulo c'ü mi
jyodü ro zädä. O xipjiji:
—Ni jyodü rá magö a ma a
Jerusalén, ra jñünncöji ngüenda rá
sufregö na puncjü; ra tsja c'o tita
c'o manda, 'ñe c'o ndamböcjimi, 'ñe
c'o xöpüte. Xo ni jyodü ra mbötcöji,
pero rá tetcjö c'ü na jñi nu pa,
embeji c'o discípulo.
22 Nuc'ua e Pedro o ndans'avi e
Jesús ro ñatsjëvi. Cjanu o mama
c'ua e Pedro o huënch'i e Jesús:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, ra
juen'tsc'e Mizhocjimi, dya ra jyëzi
c'ü ra tsja'c'üji yo i̱ṉ mangue.
23 Nuc'ua e Jesús o jñanda e Pedro,
o xipji:
—C'ueñe ín jmigö, na ngueje i̱
dyätque c'ü dya jo i̱ xitscö yo jña yo.
Na ngueje c'e pjeñe c'ü i̱ṉ cjijñigue
dya, dya ngue c'ü cjijñi Mizhocjimi;
ngueje c'ü cjijñi yo nte.
24 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:
—'Ma cjó c'o ne ra ndennguegö
ra tsja c'ua ja nzi rgá cjagö, ni jyodü
dya cja ra tsja c'o netsjë angueze.
Y ra bübü dispuesto ra sufre o ra
ndũ'ũ. Y ra tsjacjuana ra nden-
nguegö. 25 'Ma cjó c'o dya bübü dis-
puesto ra sufre o ra ndũ nguec'ua
dya ra ne ra ndenngue co nutscö,
dya ra chöt'üji c'ü rguí bübütjoji. C'o
tenngue co nutscö, zö ra mbö't'üji,
pero ra chöt'üji c'ü rguí bübütjoji.
26 Nu 'ma ro tsja 'naja nte ro ts-
japü o̱ cjaja texe yo bübü va cja ne
xoñijõmü, pero 'ma dya ro 'ñejmezü,
¿pje ro dyeje 'ma? Na ngueje ro
jyëzi Mizhocjimi c'e nte. Y 'ma ya
jyëzi Mizhocjimi c'e nte, zö ro tsja
c'e nte ro unü c'ua Mizhocjimi texe
c'o ri pë's'i, pero dya ro ẽ bübü 'ma
Mizhocjimi co c'e nte. 27 Nutscö
rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, rá ẽcjö na
yeje co c'o ín anxe. Me rrã zö c'ua
ja rva ẽcjö, c'ua ja ga cja me na
zö c'ü mi Tatagö. Nuc'ua c'o o tsja
na jo, rá unüji c'o na jo. Pero c'o
o tsja na s'o, rá cjapüji ra sufreji.
28 Na cjuana rí xi'tsc'öji, bünc'ua ja
nzi yo dya ra ndũ hasta 'ma cja ra
jñandgöji c'ua ja rga cjazgö, 'ma rá
ẽcjö rá ẽ manda. Nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, ra jñandgöji c'ua ja ga
cjazgö me rrã zëzhizgö, eñe e Jesús
va xipji c'o o̱ discípulo.

17

La transfiguración de Jesús

1 Xe go mezhtjo c'ua 'nanzo, e
Jesús o zidyi e Pedro, 'ñe e Jacobo,
'ñe e Juan c'ü nu cjuarma e Jacobo.
O mötsjëji c'ua cja 'na t'eje c'ü me
ma jens'e. 2 'Ma mi cãrãji nu, 'nan-
gua juëns'i c'ua o̱ jmi e Jesús nza cja
e jyarü. Y c'o o̱ bitu, me ma t'öxü

me mi juëns'i. 3 Cjanu o 'ñetse c'ua e
Moisés, 'ñe e Elías, ya mi ñaji e Jesús.
4 Jo nu ña c'ua e Pedro o xipji e Jesús:
—Nu'tsc'e ín Jmutsc'öjme, me na
jo rí cãrãjme va co nu'tsc'e 'ñe e
Moisés 'ñe e Elías. 'Ma i̱ṉ negue,
rá ät'äjme va jñi ngumü. 'Naja c'ü
rá ä'tc'öjme, 'naja c'ü rá ä'tp'äjme e
Moisés, 'naja e Elías.
5 'Ma ndänt'ä ma ña e Pedro, o sä
c'ua 'naja ngõmü c'ü me mi juëns'i,
o 'ñe ngobü anguezeji. Xo t'ärä c'ua
'naja jña cja c'e ngõmü c'ü mi mama
a cjava:
—Nujnu ngue ín Ch'igö, nu me rí
ne'e y me rí mäpägö. Ni jyodü rí
dyätqueji nu.
6 Nuc'ua 'ma mü o dyärä a
cjanu c'o discípulo, 'nangua nügüji
na ngueje me co pizhiji va zũji.
7 Nuc'ua o chëzhi e Jesús o 'ñe's'e
o̱ dyë c'o discípulo, o xipjiji:
—Nu'tsc'eji ñangueji, dya rí sũji.
8 Nuc'ua 'ma o jñüs'ü o̱ ñi c'o
discípulo, dya cja jñandaji e Moisés
'ñe e Elías; ya mi nguextjo e Jesús.
9 Nuc'ua 'ma ya ma sjöbüji cja c'e
t'eje, cjanu o mama e Jesús o xipjiji:
—Dya cjó rí xipjiji yo cja i̱
jñandaji. Nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, 'ma rá tũgö cja rrũ
tegö, cja rí xipjiji 'ma yo nte.
10 Nuc'ua c'o discípulo o dyönüji e
Jesús:
—¿Jenga mama c'o xöpü o̱ ley
Mizhocjimi c'ü ni jyodü ot'ü ra ẽjẽ
na yeje e Elías, cja rrũ ẽjẽ Cristo?
11 O ndünrü c'ua e Jesús o mama:
—Na cjuana c'e jña c'ü mamaji,
c'ü ot'ü ra ẽ na yeje e Elías ra 'ñe
jocü texe. 12 Pero nuzgö rí xi'tsc'öji,
e Elías ya ẽ na yeje c'ü. Pero dya go
mbãrã yo nte pje mi pjëzhi c'ü; go
tsjapüji c'ü go ne anguezeji. Je xo
rga cjazgö nu. Nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, rá sufregö c'ua ja rgá
ne yo nte.
13 O mbãrã c'ua c'o discípulo c'ü
vi mama e Jesús. O unüji ngüenda
cjó mi ngue c'ü vi jyëtsivi e Elías; o
mbãrãji c'ü vi jyëtsivi e Juan c'ü mi
jichi yo nte cja ndare.

Jesús sana a un muchacho epiléptico

14 Nuc'ua 'ma o zät'äji cja c'o nte,
o peje c'ua 'naja bëzo cja c'o nte, o
'ñe ndüñijõmü a jmi e Jesús, o xipji:
15 —Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö,
juentsquegö c'ín ch'i, na ngueje
me pö't'ü o̱ taque, ndajmetjo ga
ndũ. Ya na puncjü ga zo a sivi, y
na puncjü ga c'ot'ü cja ndeje. 16 Ró
sinpigö yo in discípulo; anguezeji
dya go sö go jocüji.
17 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipji c'o discípulo:
—Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji dya yo cjë
dya, dya jo ga pjeñe c'o i̱ṉ cjijñiji.
¿Jenga dya i̱ṉ creozüji rá pjöxc'üji rí
tsjaji c'o na nojo? Maco ya mezhe
rí cãrãgöji, ya mezhe rí pë'sc'ö pa-
ciencia co nu'tsc'eji. Ma sinquiji a
'ñecjua c'e t'i.
18 Nuc'ua o tsja e Jesús o huënch'i
c'e ndajma c'ü dya jo c'ü vi zürü c'e
t'i, o xipji ro mbedye. Jo ni mbedye
c'ua c'e ndajma. Ixco jogü c'ua c'e
t'i c'e ndajme c'ü.
19 Nuc'ua o chëzhi c'o discípulo a
jmi e Jesús, o xipjitsjëji:
—¿Jenga dya sö ro pjombgüjme
c'e ndajma?
20 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Na ngueje dya i̱ṉ ejmeji na jo.
Na cjuana rí xi'tsc'öji, nu 'ma rí
jñunt'ü in mün'c'eji c'ü ra dya'c'eji
Mizhocjimi c'ua ja nzi gui dyötqueji,
ra sö rí xipjiji ne t'eje: “Chjans'a ga
manu”, rí 'ñembeji, ra ma c'ua. Nu
'ma rí 'ñejmeji a cjanu Mizhocjimi,
texe nde ra sö rí tsjaji, zö dya nda
i̱ṉ ejmeji. 21 Na puncjü o ndajma
nza cja c'e ndajma c'ü vi zürü c'e t'i,
pero dya ra mbedye ne ri 'naja c'o.
Nguextjo 'ma rí dyötüji Mizhocjimi
y rí mbempjeji, ra mbedye c'ua c'o.

Jesús anuncia otra vez su muerte

22 Nuc'ua 'ma mi nzhodüji a ma a
Galilea, o mama e Jesús o xipji c'o o
discípulo:
—Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi,
ra nzhögügöji cja yo nte. 23 Y ra
mbötcüji. Pero c'ü na jñi nu pa'a rá
tetcjö, embeji.
Me co nzhumüji c'ua na puncjü
anguezeji.

El pago del impuesto para el templo

24 Nuc'ua 'ma o zät'äji a Capernaum, o sä c'ua c'o mi jmutü o
merio c'o mi örüji para cja c'e templo. O chëzhiji c'ua a jmi e Simón
Pedro, o xipjiji:
—Na nin xöpütegueji, ¿cjo xo
cjõt'ü c'o örüji?
25 O ndünrü c'ua e Pedro o xipjiji:
—Jã, xo cjõt'ü c'ü, embe c'o.
Nuc'ua 'ma o cjogü e Pedro a mbo
cja c'e ngumü, ya xmi pãtpã e Jesús
c'ü pje ro mama e Pedro. Nguec'ua
ot'ü o ña c'ua e Jesús o xipji:
—Yo rey yo manda cja ne
xoñijõmü, 'ma jũ'p'üji o t'opjü, ¿cjo
ngue c'o nu menzumüji c'o ötüji, o
ngue c'o dya menzumüji? ¿Pje in̲
mangue, Simón?
26 O ndünrü c'ua e Pedro o mama:
—Ngue c'o dya o̲ menzumüji c'o
ötüji.
O xipji c'ua e Jesús:
—Jã, ngue c'o dya o̲ menzumüji.
Nguec'ua nujyo nu menzumüji,
dya ni jyodü ra ngõt'ü 'ma yo.
27 Pero pa dya ra üdü c'o örü
ra nguijñiji na s'o rí cjaji, na jo
rá cjõ't'üji c'ü örüji. Nguec'ua rí
mague cja c'e tazapjü, ma pät'ä
'naja gancho. Nuc'ua c'e jmõ c'ü
ot'ü rí sürü, rí pënch'i rí xejpje a
ne'e. Rí chö'tp'ü c'ua 'naja t'opjü
rí jñü'p'ü, ya xtí ma tsjõ't'ü c'ü
t'ötcüvi.

18

¿Quién es el más importante?

1 Nuc'ua c'e ndajme c'ü, o jmurü
c'o discípulo cja e Jesús, o mamaji:
—¿Cjó ngue c'ü nda na nozgöjme,
nutscöjme ró unü ín mü'büjme
Mizhocjimi c'ü manda?, eñeji.
2 Nuc'ua e Jesús o ma't'ü 'naja
ts'it'i. O 'ñe'p'e c'ua a nde anguezeji.
3 Cjanu o xipjiji:
—Nu'tsc'eji in̲ cjapüji na nots'üji.
Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji, ni jyodü
rí jyëziji c'e pjeñe c'ü in̲ cjijñiji a
cjanu, rí tsjaji nza cja 'na ts'it'i c'ü
dya cjapü na nojo. 'Ma jiyö, dya ra
sö Mizhocjimi a jens'e ra tsja'c'eji
o̲ ntetsc'eji ra mandats'üji. 4 Ne
ts'it'i, dya cjapü na nojo nu. Nu
c'o ga cjanu rgá tsja, ngue c'o nda
rrã nojo cja c'o cjapü Mizhocjimi
o̲ nte. 5 C'o ra recibido 'naja ts'it'i
nza cja ne ts'it'i, na ngueje c'ü ni
'ñejmezgö c'e ts'it'i, chjëntjui c'ü ri
nguezgö recibidozügö c'o.

El peligro de caer en pecado

6 'Cãrã c'o chjëntcjui nza cja
ts'it'i na ngueje dya cjapüji na
nojo pero ejmezgö c'o. 'Ma cjó
c'o ra tsjapü ra tsja na s'o 'na c'o
ejmezgö, ra nduns'ü 'ma na puncjü
o̲ nzhubü. Xenda rvá jo ro 'nutpü
'na travacjüjnü o̲ dyizi c'e nte c'ü,
cja rrũ ma pant'aji cja trazapjü
nu ja na jẽ'ẽ, que na ngueje c'ü
ro tsjapü ro tsja na s'o a cjanu 'na
c'ü ejmezgö. 7 Siempre bübü o nte
c'o cjapü ra tsja c'o na s'o yo nu
minteji. Juejme c'o cjapü a cjanu
yo nu minteji; Mizhocjimi ra tsjapü
me ra sufreji.
8 'Maco in̲ mamaji ngue in
dyëgueji o in cuagueji c'ü cja'c'üji rí
tsjaji c'o na s'o, dyocüji 'ma, panaji.
Na ngueje zö ri 'natjo in dyëji zö
ri 'natjo in cuaji, pero xenda na
jo rí ma bübütjoji co Mizhocjimi,
que na ngueje 'ma ri tũ nza ye in
dyëji 'ñe in cuaji ra pantc'aji cja c'e
tasivi c'ü nunca ra juench'e. 9 Maco
in̲ mamaji ngue in chögueji c'ü
cja'c'eji rí tsjaji c'o na s'o, jñü'müji
'ma, panaji. Na ngueje zö ri 'natjo
in chöji pero xenda na jo rí ma
bübütjoji co Mizhocjimi, que na

ngueje ri yeje in chöji ra pantc'aji
cja c'e sivi a linfiernu.

El ejemplo de la oveja perdida

10 ’Pjötpüji ngüenda, dya rí ts-
japüji menu ne ri 'naja yo chjëntjui
ts'it'i na ngueje ejmezüji. Na
ngue rí xi'tsc'öji cãrã c'o o̱ anxe
Mizhocjimi c'o pjörü na jo yo. Y
c'o anxe cãrãji a jmi c'ü mi Tatagö
c'ü bübü a jens'e. 11 C'ü rvá ẽgö cja
Mizhocjimi, ngueje c'ü rvá ẽ jodü
c'o ya bëzhi, rá salvaji.
12 ’¿Pje i̱ṉ mangueji? 'Ma ri tsãjã
'naja ciento ndënchjürü 'naja bëzo,
'ma ra xõgü 'naja, ¿cjo dya ra zogü
c'o noventa y nueve, ra ma jyodü
c'ua c'ü ya rguí bëzhi? Jã, ra ma jy-
odü. 13 Na cjuana rí xi'tsc'öji 'ma ra
chöt'ü c'ü vi xõgü, xenda ra mäpä
c'ü, que na ngueje c'o noventa y
nueve c'o dya bëzhi. 14 Je xo ga
cjatjonu c'ü mi Tatagö c'ü bübü a
jens'e; dya ne'e c'ü ra bëzhi o̱ aljma
ne ri 'naja yo ejmezgö, zö chjëntji
ts'it'i c'ü dya cjapüji na nojo.

Cómo se debe perdonar al hermano

15 ’'Ma ra tsja'c'eji na s'o nin
cjuarmaji, möji rí ma zopjütsjëji.
'Ma ra dyä'tc'äji c'o rí xipcjeji, ya
i̱ jo'tp'ügueji 'ma c'e cjuarma c'ü.
16 Pero 'ma dya ra dyä'tc'ä c'o
rí xipjiji, sidyiji xe 'naja o yeje
cjuarma, ngue c'ua ra bübü c'o
ra mbãrã c'ua ja rgui ñaguevi c'e
cjuarma c'ü pje tsja'c'eji. 17 Nu'ma
dya xo ra tsjapü ngüenda c'e
cjuarma c'o yeje o jñi c'o rí möji,
nu'ma, rí möji rí ma cösteji 'ma
jmurü c'o cjuarma. 'Ma ra tsja
c'e cjuarma, dya ra dyätä texe c'o
cjuarma, dya cja rí tsjapüji nin
cjuarmaji 'ma. Na ngueje chjëntjui
c'o dya rí menzumügöji c'o dya
ma't'ü Mizhocjimi. Y chjëntjui yo
publicano yo xiji na s'o.
18 ’Nu'tsc'eji rí xipcjeji yo nin
cjuarmaji pje ni mbë c'o na s'o c'o
dya ra tsjaji. Xo rí xipcjeji pje ni
mbë c'o na jo c'o ra tsjaji. Na cjuana
rí xi'tsc'öji, nu c'ü rí xipcjeji ngueje
c'ü mama Mizhocjimi.
19 ’Na cjuana rí xi'tsc'öji na yeje,
'ma i̱ṉ yejui, 'ñe 'ma 'natjo jña c'ü
i̱ṉ mamavi gui dyötüvi Mizhocjimi
nucjuã cja ne xoñijõmü, nuc'ua c'ü
mi Tatagö c'ü bübü a jens'e ra tsja
c'ua ja gui dyötquevi c'ü. 20 Na
ngueje nu c'ua ja ri bübü c'o ra
matcügö, zö ri yetjo o jñitjo, nujnu
je rá bünc'ö a nde.
21 Nuc'ua o chëzhi e Pedro o xipji
e Jesús:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, ¿ja nzi
ra zäs'ä rga perdonaogö yo mi
cjuarma 'ma ra tsjacö c'o na s'o?
¿Cjo sietetjo vez rga perdonao?
22 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipji:
—Dya rí xi'tsc'ö sietetjo. Rí
xi'tsc'ö rí perdonaogue hasta se-
tenta c'o nde ga siete; siempre rí
perdonaogue.

El ejemplo del siervo que no quiso perdonar

23 ’Nu c'ü manda a jens'e chjënjui
nza cja 'naja c'ü manda c'ü o
mbeñe o tsjaji ngüenda c'o nu
mbëpji. 24 Nuc'ua 'ma o mbürü o
tsja ngüenda, o sinpiji 'naja bëzo
c'ü mi tunpü na puncjü millón o
mbëxo. 25 Pero c'e bëzo, dya mi jün
pje rví ngõ't'ü c'o mi tü'ü. O manda
c'ua c'ü nu lamu ro mböji c'e bëzo,
'ñe c'ü nu su, 'ñe c'o o̱ t'i, 'ñe c'o pje
xe mi pë's'i, ngue c'ua ro ngõ't'ü
c'o mi tü c'ü. 26 Jo ni ndüñijõmü
c'ua c'e mbëpji a jmi c'ü nu lamu,
o xipji: “Nu'tsc'e ín lamuts'ügö,
mbãxtjo nin chjũ, chepquegö ngue
c'ua rá cjõ'tc'ü texe c'o rí tun'c'ü”,
eñe c'e mbëpji c'ü mi tũ na puncjü
o merio. 27 Nuc'ua c'e lamu o
juentse c'e mbëpji. Cjanu o 'ñeme
c'ua libre, o perdonao texe c'o mi
tunpü. 28 Nuc'ua 'ma o mbedye
c'e mbëpji, cjanu o chjëvi c'ua c'ü
'naja nu mimbëpjivi c'ü mi tunpü
angueze como yetjo ciento mbëxo.
Jo ni pënch'i c'ua go nde'chp'e o̱

dyizi, o xipji: “Tsjõtcü c'o in̲ tuncü”,
embe c'ü nu mimbëpjivi. 29 Nuc'ua
c'ü nu mimbëpjivi jo ni ndüñijõmü
a jmi, o xipji: “Mbãxtjo nin chjũ, xe
rí chepque; jo rá 'ñe cjõ'tc'ü texe c'o
rí tun'c'ü.” 30 Pero c'e mbëpji, dya
go ne go nde'be c'ü nu mimbëpjivi.
Go zidyi c'ua ro ma ngot'üji a pjörü
hasta 'ma cja ro ngõ't'ü texe c'o mi
tunpü. Cja rrũ 'ñemeji c'ua libre
c'ü. 31 Nuc'ua 'ma o unü ngüenda
c'o nu mimbëpjiji c'ü vi ngot'üji a
pjörü c'e mbëpji, me co nguijñiji
c'ua; go möji go ma ngösp'üji c'ua
c'ü nu lamuji. 32 Nuc'ua c'e lamu o
zojnü c'ua c'ü o̲ mbëpji c'ü vi tsjapü
na s'o c'ü nu mimbëpjivi, o xipji:
“Nu'tsc'e ín mbëpjits'ügö, me na
s'otsc'e. Nu'tsc'e me mi tuncügö
na puncjü; pero ró perdonaots'ü
texe c'o, na ngueje me vi dyötcö
favor. 33 Na c'ü nin mimbëpjiguevi,
¿cjo dya xo mi jyodü rvi juentsque
c'ü, nzi rvá juen'tsc'egö?”, embe.
34 Nuc'ua me co üdü c'e lamu.
Cjanu o nzhö c'ua c'ü o̲ mbëpji nu
ja me ro tsjapüji me ro sufre c'ü,
hasta 'ma cja ro ngõ't'ü texe c'o mi
tunpü. Cja rrũ 'ñemeji 'ma libre c'ü.
35 Je xo rga cjatsc'eji nu; 'ma pje
ra tsja'c'eji 'naja yo nin cjuarmaji,
nu 'ma dya rí perdonaoji co texe in
mü'büji, dya xo ra perdonaots'üji in
nzhubüji c'ü mi Tatagö c'ü bübü a
jens'e, eñe e Jesús.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

1 Nuc'ua 'ma ya vi nguarü e Jesús
vi xipji c'o jña c'o o̲ discípulo, cjanu
o mbedye c'ua a Galilea; o ma cja
'na xoñijõmü c'ü je tsja a Judea, c'ü
je bübü a 'nanguarü cja c'e ndare
a Jordán. 2 Mi pöji na puncjü nte e
Jesús. C'o mi sö'dyë, mi jocü e Jesús
nu cja c'e xoñijõmü c'ü.

3 O säjä c'ua ja nzi c'o fariseo a
jmi e Jesús. Chaque o tsjapüji t'önü
e Jesús, mi cjijñiji 'na xo ro jyopü c'ü
ro mama. O dyönüji:

—¿Ja ga mama cja o̲ ley
Mizhocjimi? ¿Cjo na jo 'na bëzo ra
mbëzi nu su 'ma dya cjacjuana, 'ma
pje c'o cja'a?

4 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—¿Cjo dya i̲ xörügueji ja va tsja
Mizhocjimi? Ndeze 'ma ot'ü o
'ñeme e bëzo 'ñe e ndixũ. 5 Nguec'ua
yo bëzo ra zogü nu tata 'ñe nu
nana, ra min'hui c'ü nu su. Ya ri
'natjo o̲ ts'inguevi c'ua nza yejui.
Je ga cjanu ga mama Mizhocjimi.
6 Nguec'ua dya cja ri yeje, ya ri
'natjo o̲ ts'inguevi c'ua. Mizhocjimi
ya 'ñe'chp'e e bëzo e ndixũ, ngue
c'ua dya ra xõcü e bëzo.

7 Nuc'ua c'o fariseo o xipjiji:

—Maco o manda e Moisés e bëzo
ro unü xiscõmü c'ü rví mbëzi nu su.

8 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji, na me in mü'bügueji,
dya i̲n̲ ne rí s'iyagueji c'o nin suji.
Nguec'ua va dya'c'eji sjëtsi e Moisés
rí pëziji c'o. Pero 'ma o mbürü o
ngãrã yo nte, dya ma cjanu ma tsja
c'o. 9 Dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Dya ra
jogü ra tsja 'na bëzo ra mbëzi nu su,
'ma dya 'ñeje nan'ño bëzo c'e ndixũ
c'ü. Na ngueje 'ma ra mbëzi ga
cjanu c'ü nu su'u cja rrũ chjüntüvi
c'ü xe 'na ndixũ, tsãjã ndixũ 'ma c'e
bëzo c'ü. Xo 'ñe 'na bëzo, 'ma ra
mbãrã c'ü vi bëzi c'e ndixũ c'ü, y ra
chjüntui, xo ra mbë's'i nu s'ocü 'ma
c'e bëzo c'ü, chjëntjui c'ü xo ri tsãjã
ndixũ c'ü, embeji.

10 O mama c'ua c'o discípulo:

—I̲n̲ mangue c'ü dya sö 'na bëzo
ra mbëzi o̲ su, zö dya gusta o̲
jmandago c'ü cja. Nguec'ua xenda
na jo, dya ra chjüntüji.

11 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Dya texeji sö ra tsjaji c'ua ja
vi mangueji c'ü dya ra chjüntüji.
Nguextjo c'o ya unü Mizhocjimi a
cjanu c'o dya ra chjüntü. 12 Bübü c'o
dya chjüntü na ngueje ya c'i'p'iji.
Bübü c'o dya chjüntü na ngue
ndeze 'ma mü o mus'ü nu nana
ixca cjatjonu c'o, dya chjüntü. Bübü
c'o dya chjüntü na ngueje ne ra

mbëpiji Mizhocjimi c'ü manda a jens'e. Nu c'o unü ngüenda c'ü vi ch'unü dya ra chjüntü, dya ra chjüntü c'o.

Jesús bendice a los niños

13 Nuc'ua c'o nte o siji ja nzi o ts'it'i, o sinpiji e Jesús ngue c'ua ro 'ñe's'e o̱ dyë cja c'o ts'it'i, ro dyötpü Mizhocjimi c'o. Nuc'ua c'o o̱ discípulo o huënch'i c'o nte c'o vi siji c'o ts'it'i. 14 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o o̱ discípulo:

—Jyëziji yo ts'it'i ra ẽji cja ín jmigö; dya rí ts'a's'üji yo. Na ngue nu c'o ra ẽjẽ co nuzgö nza cja yo ts'it'i, ngueje c'o cjapü Mizhocjimi o̱ nte c'o.

15 Nuc'ua 'ma o nguarü e Jesús o 'ñe's'e o̱ dyë cja c'o ts'it'i, o mbedye c'ua nu.

Un joven rico habla con Jesús

16 O ẽjẽ c'ua 'naja bëzo o 'ñe xipji e Jesús:

—Na jots'ügue, xöpüte. ¿Pje ni mbë c'ü na jo rá cjagö, ngue c'ua rá bübütjo?

17 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—¿Jenga i̱ṉ xitsi na jozü? Dya cjó bübü c'ü na jo'o; nguextjo Mizhocjimi. Pero rá xi'tsc'ö c'ü i̱ dyönngü. Nu 'ma i̱ṉ ne rí bübütjo, rí tsja c'o mandazüji Mizhocjimi.

18 O ndünrü c'ua c'e bëzo o mama:

—¿Pje ma mandamiento c'o ni jyodü rá ätcö?

O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Nujyo nguejyo rí tsjague. Dya rí pö't'ünte. Dya rí tsãjã o ndixũ. Dya pje rí põnü. Dya rí xos'ü o bëchjine. 19 Respetao nin tata 'ñe nin nana. S'iya yo nin minteji c'ua ja nzi gui s'iyatsjëgue.

20 O mama c'ua c'e bëzo:

—Texe yo, ya nde ró cjagö yo ndeze cja mi ts'iquëgö. ¿Pje xe bëtsi dya 'ma?

21 O mama c'ua e Jesús o xipji:

—Nu 'ma i̱ṉ ne rí bübütjo, ma'a ma pö'ö texe c'o i̱ṉ pë's'i, cja rrĩ unü c'o merio c'o dya pje pë's'i. Dya ra me'ts'e c'ua ixtí chennguegö rá më. 'Ma rí tsjague a cjanu, rí pë's'igue 'ma a jens'e c'o me ni muvi.

22 Nuc'ua 'ma mü o dyärä c'e bëzo c'o vi mama e Jesús, me co ndumü va ma'a, na ngueje mi pë's'i na puncjü.

23 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o o̱ discípulo:

—Na cjuana rí xi'tsc'öji, nu c'o pë's'i na puncjü, na s'ëzhi para ra unü o̱ mü'büji Mizhocjimi ra tsjapüji o̱ Jmuji. 24 'Naja camello, dya sö ra cjogü cja c'ü o̱ xãgö 'naja dyepjadü. Je xo ga cjatjonu 'na nte c'ü pë's'i na puncjü, dya sö ra unü o̱ mü'bü Mizhocjimi ra tsjapü o̱ nte.

25 'Ma mü o dyärä c'o discípulo c'o vi mama e Jesús, me co pizhi na puncjü c'o, o mamaji:

—¿Ja rgá sö cjó ra jogü o̱ mü'bü c'ü ra salva 'ma?, eñeji.

26 Nuc'ua e Jesús cjanu o jñandbaji a jmi c'o o̱ discípulo, o xipjiji:

—Dya cjó sö yo nte ra jocütsjë o̱ mü'bü c'o na s'o, pero Mizhocjimi nde sö ra tsja texe.

27 O ndünrü c'ua e Pedro o xipji:

—Nutscöjme ró sogüjme texe c'o mi pë's'ijme, ró tennc'ejme co nu'tsc'e. Nazgöjme, ¿pje xo ra ch'acöjme?

28 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—'Ma ya ndo ri nuevo ne xoñijõmü 'ñe a jens'e, nutscö rvá ẽgö cja Mizhocjimi rá mimigö nu ja rá mandagö. Xo 'ñetsc'eji i̱ chennguegöji, na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji, xo rí mimigueji nu ja rá mandagö. Nguec'ua rí jñünpüji ngüenda c'o o̱ mboxbëche c'o doce o̱ t'i e Israel. 29 Cãrã c'o ejmezügö. Nguec'ua ra zogü nu ngumüji, o nu cjuarmaji, o nu cjũji, o nu tataji, o nu nanaji, o nu suji, o nu t'iji, o o̱ juajmaji. Pero rí xi'tsc'öji c'o ra tsja a cjanu, ra ch'unüji c'ü rrã puncjü que na ngueje 'naja ciento c'ü ra yepe c'ü mi pë's'iji ot'ü. Xo ra ch'unüji c'ü rguí bübütjoji. 30 C'o

cjapü vi tsjaji c'o me ni muvi, dya rguí muvi a jmi Mizhocjimi c'o. C'o unü ngüenda c'ü dya ni muvi c'ü cjaji, rguí muvi na puncjü a jmi Mizhocjimi c'o.

20

El ejemplo de los trabajadores

1 ’C'ü manda a jens'e chjënjui nza cja 'naja bëzo c'ü tjë'ë o̱ juajma. Xõrtjo o mbedye, o ma jyodü mbëpji c'o ro mbëpi c'ü o̱ juajma. 2 Nuc'ua c'e bëzo o ñaji c'o ro pëpji, o xipjiji c'ü ro ngõ't'üji 'naja merio denario nu pa nzi 'najaji. Cjanu o xipjiji c'ua ro möji cja c'ü o̱ juajma ro ma pëpjiji. 3 O mbedyetjo c'ua na yeje c'e lamu 'ma ya mi ngue ro zünü nueve c'ü xõrü, o jñanda c'o 'ñaja bëzo c'o ma cã cja chõjmü c'o dya mi pë's'i bëpji. 4 Cjanu o xipji c'ua c'o: “Nu'tsc'eji xo rí möcjeji cja c'ín juancjö, rá cjõ'tc'üji na jo.” Anguezeji go möji c'ua cja c'e bëpji. 5 Nuc'ua c'e lamu o matjo c'ua na jñi 'ma ya mi ngue ro zünü jñisiarü, o ma jyodü c'o 'ñaja mbëpji. Ndo nzhogü o mbedyetjo c'ua 'ma ya mi ngue ro zünü jñi c'ü nzhä, c'ü xe ro ma jyontjo o mbëpji. 6 Xo mbedye 'ma ya mi ngue ro zünü tsi'ch'a c'ü nzhä, o jñanda c'o 'ñaja c'o dya xo mi pë's'i o bëpji, o xipjiji: “¿Jenga i̱ṉ cãrãtjoji va texe ne pa dya? Maco dya i̱ṉ pëjcjeji.” 7 O ndünrü c'ua anguezeji o mamaji: “Dya rí pëpcjöjme dya, na ngueje dya cjó xitscöjme o bëpji.” O ndünrü c'ua c'e bëzo o xipjiji: “Nu'tsc'eji xo rí möcjeji rí ma pëpcjeji cja c'ín juancjö, rá cjõ'tc'üji na jo.” 8 Nuc'ua c'ü nzhä'ä c'e pa c'ü, o ma c'e lamu c'ü mi ngue o̱ cjaja c'e juajma, o ma xipji c'ü o̱ mbëpji c'ü mi manda c'o mbëpji: “Ma't'ü c'o mbëpji rí tsjõ't'üji. Ot'ü rí tsjõ't'ü c'o cja ró ma jodü, cja rguí nguarü c'o ts'i vi pëpji.” 9 O ẽjẽ c'ua c'o cja vi nguich'i c'e bëpji 'ma mü o zünü tsi'ch'a c'e nzhä, o ts'õ't'üji 'naja denario nzi 'najaji. 10 Nuc'ua c'o ot'ü o pëpji, mi pëzhiji xe ro jñus'ü c'ü ro ts'õ't'ü anguezeji, pero xo ts'õ'xtjoji 'na denario nzi 'naja anguezeji. 11 Nuc'ua 'ma ya vi jñüji c'ü vi ts'õ't'üji, o mbürü o reclamaoji, o zopjüji c'e lamu. 12 O xipjiji: “Nujyo bëpja, cja pëpjiji 'natjo hora, pero nde 'na vi tsjõtcütjojme. Maco nuzgöjme 'napa rvá pëpjijme; ró sufregöjme jyarü.” 13 O ndünrü c'ua c'e lamu o xipji 'naja c'o mbëpji c'o mi reclamao: “Nu'tsc'e bëzo, dya pje rí jün'c'üts'ügö, maco i̱ xitscö na jo ro cjõ'tc'ü 'naja denario. 14 Nguec'ua rí mague, jñünü c'ü in rayague. Ró ne ró cjõ't'ügö yo cja bëpja ró ma siji, c'ua ja xo nzi rgá cjõ'tc'ügö. 15 Na, ¿cjo dya sö rá cjapcö c'ü rí negö ín meriogö? ¿Cjo i̱ṉ nepque c'ü ró cjõ't'ügö yo 'ñaja mbëpji na ngueje na jontezügö?”, embe. 16 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, c'o cjapü vi tsjaji c'o me ni muvi, dya rguí muvi a jmi Mizhocjimi c'o. C'o unü ngüenda c'ü dya ni muvi c'ü cjaji, rguí muvi na puncjü a jmi Mizhocjimi c'o.

Nuevamente Jesús anuncia su muerte

17 O ẽ 'na nu pa, ya mi nguins'i e Jesús ga ma a Jerusalén. O xõcü c'ua c'o doce o̱ discípulo cja 'ñiji, o ñatsjëji o xipjiji:

18 —Dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji. Ya rrã möjö a ma a Jerusalén nu ja ra nzhögügöji nutscö rvá ẽgö cja Mizhocjimi. Ra nzhögügöji cja o̱ dyë c'o ndamböcjimi 'ñe c'o xöpü o̱ ley Mizhocjimi, ngue c'ua ra jñüncöji ngüenda c'ü rguí mbötcöji. 19 Ra nzhögügöji c'ua cja o̱ dyë c'o dya menzumü a Israel c'ü me rguí tsjacöji burla, ra mbäräzüji, cja rrũ ndät'äzüji cja ngronsi. Nuc'ua c'ü na jñi nu pa, rá tetcjö.

Lo que pidió la madre de Jacobo y Juan

20 Nuc'ua o ẽjẽ c'ua c'ü nu su e Zebedeo c'ü ya vi ndũ, ma siji c'o o̱

t'i. O 'ñe ndüñijõmü a jmi e Jesús, o xipji:
—Rvá ẽ rvá 'ñe ö'tc'ü 'na favor.
21 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Dya ndumü, xitsi pje ni 'ñeje.
O ndünrü c'ua c'e ndixũ o xipji:
—Mamague yo yeje ín ch'igö ra mimivi co nu'tsc'e nu ja rí mandague; 'naja ra mimi cja in jodyëgue, nu 'naja ra mimi c'ü 'nanguarü.
22 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji c'o ye o̱ discípulo c'o mi ngue o̱ t'i c'e ndixũ:
—Dya i̱n unnc'evi na jo ngüenda c'ü na ötcügö nu nin nanavi. ¿Cjo ra sö rí sufreguevi c'o rá sufregö?
O ndünrüvi c'ua:
—Jã, ra sözübe, eñevi.
23 Nuc'ua e Jesús o xijui:
—C'o rá sufregö, jã na cjuana xo rí sufreguevi c'o. Pero dya nguezgö tocazü rá unü cjó ra mimi cja ín jodyë, ne ri ngue c'ü 'nanguarü. Nguextjo c'ü mi Tatagö c'ü ya juajnü cjó ra mimi nu.
24 Nuc'ua 'ma o dyärä c'o diez discípulo c'ü vi mama c'e ndixũ, go ünbüji c'ua c'o ye discípulo. 25 Pero e Jesús o xipjiji ro chëzhiji cja o̱ jmi, cjanu o xipjiji c'ua:
—I̱n pãrãgueji ja ga cja c'o pje nde pjëzhi cja yo nte yo dya pãrã Mizhocjimi, cjapüji yo nte ra tsjaji c'ü mandaji. Y xipjiji ra tsjaji c'o söji na jyü. 26 Nu'tsc'eji, dya rga cjatsc'eji c'o pje pjëzhi. 'Ma bübütsc'eji 'naja c'ü ne ra mbëzhi na nojo cja Mizhocjimi, ni jyodü ra mböxc'üji 'ma c'ü, dya ra mandatsc'eji. 27 Y c'o ra ne ra tsja in xo'ñigueji, ni jyodü ra mbë'pc'iji c'o, dya me ra mandatsc'eji. 28 Nutscö c'ü rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, dya ngue c'ü ra mböxcö yo nte; ngue c'ü rá pjösc'ö yo. Xo rvá ẽcjö rá tũgö, ngue c'ua rá cjõ'tp'ü o̱ nzhubü na puncjü o nte, eñe e Jesús va xipji c'o o̱ discípulo.

Jesús sana a dos ciegos

29 Nuc'ua 'ma ya ma pedyeji a Jericó, mi pöji na puncjü nte e Jesús. 30 Cja c'e 'ñiji c'ü mi pöji, ma jũ'ũ yeje c'o mi ndëzhö. Nuc'ua c'o mi ndëzhö 'ma o mbãrãvi ya ma cjogü e Jesús cja c'e 'ñiji, o mapjüvi c'ua na jens'e mi mamavi:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöbe o̱ mboxbëchets'ü e David, juentsquegöbe.
31 Nuc'ua c'o nte o huënch'iji c'ua c'o mi ndëzhö, o xipjiji c'ü ro ngo't'ü a nevi. Pero anguezevi, xenda go mapjüvi c'ua na jens'e mi mamavi:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöbe o̱ mboxbëchets'ü e David, juentsquegöbe.
32 O böbü c'ua e Jesús o ma't'üvi o xipjivi:
—¿Pje i̱n neguevi c'ü rá pjöxc'üvi?
33 O ndünrüvi c'ua:
—Nu'tsc'e ín Jmutsc'öbe, jocüzügöbe ín chöbe ngue c'ua rá jandgöbe, eñevi.
34 E Jesús o juentsevi o ndötpüvi c'ua a nzhövi. Jo ni jñandavi c'ua, cjaxnu ndeñevi co e Jesús o möji c'ua.

21

Jesús entra en Jerusalén

1 Ya vi zät'äji a Betfagé cja c'e t'eje c'ü ni chjũ Olivos, ya xo mi bëxtjo ro zät'äji a Jerusalén. Nuc'ua e Jesús o ndäjä yeje c'o o̱ discípulo c'o ro ot'ü a xo'ñi. 2 O xipjivi:
—Mëvi cja ne jñiñi nu bübü a xo'ñi. Rí chöt'üvi nu 'na burru c'ü ri 'nünt'ü, c'ü ri siji o̱ t'i. Rí xäpcävi c'e suburru rí dyënquivi ga 'ñecjua nza yejui. 3 'Ma cjó c'o pje ra xi'ts'ivi, rí xipjivi a cjava: "Ngue c'ín Jmugöji ni jyodü yo", rí 'ñembevi. Nuc'ua ixta jyë'tsc'itjo rí dyëvi, eñe e Jesús.
4-5 Mi jinguã vi mama a cjava 'na c'o o̱ profeta Mizhocjimi:
Xipjiji c'o menzumü a ma a Sion c'ü
ya va ẽjẽ anguezeji nu nu ra
tsjapüji o̱ Jmuji.

Xipjiji c'ü dya pje cjapü na nojo
nu, na ngue va chägätjo 'na
burru nu, eñe c'e profeta.

Nguec'ua 'ma o tsja e Jesús o xipji c'o ye o̱ discípulo ro ma ë'ëvi c'e burru, o mbürü o zädä c'ua c'e jña c'ü vi mama c'e profeta.

6 Cjanu o ma c'ua c'o yeje discípulo o tsjavi c'ua ja nzi va xipjivi e Jesús. 7 O ë'ëvi c'e burru 'ñe c'ü o̱ t'i. O ngãsp'ãvi c'ua c'o o̱ bituvi c'o mi tëjëvi. Cjanu o chägä c'ua e Jesús. 8 Ma puncjü nte c'o mi pöji. Bübü c'o mi xĩ'mi o̱ bituji cja c'e 'ñiji; 'ñaja c'o mi ocü o̱ dyë c'o za'a mi xĩ'p'ĩji. 9 C'o nte c'o mi ot'ü a xo'ñi, 'ñe c'o ma bëpja, mi mapjüji mi mamaji:

—Me na nojo nu o̱ mboxbëche e David. Me na jo nu o 'ñeme Mizhocjimi ra mandazüji. Xo 'ñeje c'o cãrã a jens'e ra mamaji: "Me na nojo nu", eñeji va mamaji.

10 Nuc'ua 'ma mü o zät'ä e Jesús a Jerusalén, dya mi pãrã pje ro nguijñi c'o mi menzumü nu. Mi mamaji:

—¿Cjó ri nguexã nu?

11 Nuc'ua c'o nte c'o mi pöji e Jesús, mi mama c'o:

—Nujnu ngue e Jesús nu profeta, nu je menzumü a Nazaret c'ü tsjaja a Galilea, eñeji.

Jesús purifica el templo

12 Nuc'ua e Jesús o cjogü a mbo c'ü o̱ templo Mizhocjimi, cjanu o pjongü a tji texe c'o nte c'o pje nde ma pö, 'ñe c'o pje nde ma tõmü nu. Xo tunbü c'o o̱ mexa c'o mi pötü o merio, 'ñe c'o o̱ silla c'o mi pö o mbaro. 13 Cjanu o xipjiji:

—Je t'opjü a cjava: "Nu ín nzungö rguí xiji ngumü c'ua ja ra dyötüji Mizhocjimi", eñe o̱ jña Mizhocjimi. Nu'tsc'eji na cjapcütjoji nín nzungö nza cja 'ma ri ngue o̱ ngumü o mbẽ'ẽ c'ua ja tsjõjõji, embeji c'o pje ma pö, 'ñe c'o pje ma tõmü, 'ñe c'o ma pötü o merio.

14 O ẽjẽ c'ua ja nzi c'o mi ndëzhö 'ñe c'o mi me'dye, o chëzhiji a jmi e Jesús a mbo cja c'e templo. E Jesús o jocü c'ua c'o. 15 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi, o jñandaji c'o o tsja e Jesús o jocü c'o mi sö'dyë. Xo jñandaji c'o t'i'i c'o ma mapjü a mbo cja c'e templo. O dyäräji mi mamaji: "Me na nojo nu o̱ mboxbëche e David", mi eñe c'o t'i. Me co üdü c'ua c'o ndamböcjimi, 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi. 16 Nguec'ua va mamaji o xipjiji e Jesús:

—¿Cjo i̱n ärägue nu na s'o nu mama yo t'i?

O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Jã, rí ärägö yo. ¿Cjo dya i̱ xörügueji c'ü mama a cjava:

Ngue yo ts'it'i 'ñe yo sibatjo yo i̱
xõcü ra tõjõji c'o me na zö o
alabanza rgá ma'tc'üji, eñe o̱
jña Mizhocjimi?

17 Nuc'ua e Jesús o zogü c'o nte cja c'e templo, cjanu o mbedye c'ua nu a Jerusalén, o ma a ma a Betania o ma oxtjo nu.

Jesús maldice a la higuera sin fruto

18 Nuc'ua c'ü xõrü, xõrütjo o mbedye nu, o nzhogütjo ga 'ñe a Jerusalén. O zant'a c'ua. 19 O jñanda c'ua 'naja za'a c'ü mi ngue higo, c'ü bëxtjo mi 'netjo cja c'e 'ñiji. O ma nu'u, pero ojtjo dya pje chöt'ü c'ü ri quis'i. Mi nguextjo o̱ xi c'o mi cans'a. O mama c'ua e Jesús o xipji c'e higo:

—Dya cja xe ra nguis'its'ü, embe.

'Nangua dyoxtjo c'ua c'e za'a. 20 Nuc'ua 'ma o jñanda c'o discípulo c'ü vi dyot'ü c'e za'a, me co nguijñiji c'ua, mi mamaji:

—¿Jenga ixco dyot'ü dya ne higo?

21 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Na cjuana rí xi'tsc'öji, 'ma rí jñunt'ü in mün'c'eji c'ü ra dyä'tc'eji Mizhocjimi 'ma rí dyötqueji, y 'ma dya rí yembeñeji, dya nguextjo nu

ró cjapü ne higo nu ra sö rí tsjagueji. Xo ra sö rí xipjigueji ne t'eje nu bübü nu: “C'ueñe c'ua, ma so'o cja ne ndeje”, rí 'ñembeji. Ra ma c'ua, ra ma zo'o nu. 22 Texe c'o pje nde rí dyötüji Mizhocjimi, 'ma rí jñunt'ü in mün'c'eji c'ü ra dyä'tc'eji c'ü, nde ra ch'a'c'eji c'ua ja nzi gui dyötüji, embeji c'o discípulo.

La autoridad de Jesús

23 Nuc'ua e Jesús o cjogü a mbo nu cja c'e templo, o mbürü o xöpü c'o nte. Nuc'ua 'ma ya ma xöpü e Jesús, cjanu o säjä c'ua c'o ndamböcjimi, 'ñe c'o tita c'o pje nde mi pjëzhi cja c'o nte, o 'ñe dyönüji e Jesús, o xipjiji:

—¿Pje pjë'tsc'e c'ü in cjague yo? ¿Cjó ngue c'ü o 'ñempc'e rí tsjague yo?

24 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Xo rá önnc'ügöji 'naja t'önü. 'Ma xo rí xitscöji c'e t'önü c'ü rá önnc'üji, xo rá xi'tsc'öji 'ma c'ü pje pjëtscö nguec'ua rí cjagö yo. 25 ¿Cjó 'ñeme e Juan c'ü mi jichi yo nte co ndeje? ¿Cjo ngueje Mizhocjimi c'ü o 'ñeme, o ngueje yo nte?, embeji.

Anguezeji me mi pötma ñatsjëji c'ua, mi mamaji:

—'Ma rá xipjiji ngueje Mizhocjimi c'ü o 'ñeme, ra xitscöji 'ma: “¿Jenga dya i 'ñejmegueji 'ma c'ü mi xi'ts'iji e Juan?”, ra 'ñenzgöji nu. 26 Dya xo ra sö rá xipjiji ngueje yo nte yo o 'ñeme, na ngue rí sügöji yo nte 'na pje c'o ra tsjacöji. Na ngue yo nte mamaji c'ü mi profeta e Juan, mi pätpä Mizhocjimi ma zopjüji, eñeji ma mantsjëji.

27 O ndünrü c'ua anguezeji o xipjiji e Jesús:

—Dya rí pärägöjme cjó 'ñeme e Juan, eñeji.

Xo va ndünrütjo c'ua e Jesús o xipjiji:

—Dya xo rá xi'tsc'öji pje pjëtscö nguec'ua rí cjagö yo.

El ejemplo de los dos hijos

28 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Tsjijñiji c'e jña c'ü rá xi'tsc'öji dya. Mi bübü 'naja bëzo c'ü mi 'ñeje yeje o t'i. 'Na nu pa o ma c'ua c'e bëzo, o ma xipji c'ü 'naja o t'i: “Nu'tsc'e ín ch'itsc'ö, mague ma pëpji nu pa dya, cja ín juancjö.” 29 O ndünrü c'ua c'e t'i o xipji: “Iyö. Dya rá magö”, eñe. Nuc'ua o nzhogü o mü'bü, o ma c'ua a bëpji. 30 Xo ma c'e bëzo cja c'ü 'naja o t'i, o xitjo c'ua ja nzi va xipji c'ü 'naja o t'i. O ndünrü c'ua c'e t'i o mama: “Jã papá, jo rá magö”, eñe. Pero dya go ma. 31 ¿Pje in mangueji c'o yeje t'i? ¿Ja ngue c'ü o tsja c'ü mi ne'e c'ü nu tatavi?

O mama c'ua anguezeji:

—Nu c'ü ot'ü o xipji, eñeji.

Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—Je xo ga cjatjonu yo publicano, 'ñe c'o ndixũ c'o tsãjã o bëzo, nzhogü o mü'büji cja Mizhocjimi 'ma rí zopcjöji. Nguec'ua rí xi'tsc'öji c'ü na cjuana, yo publicano 'ñe c'o ndixũ c'o tsãjã o bëzo, sö Mizhocjimi a jens'e ra tsjapüji o nte ra mandaji anguezeji. Pero nu'tsc'eji, dya sö. 32 O ëtsc'eji e Juan, o 'ñe xi'ts'iji ja rvi mimiji na jo. Pero dya i 'ñejmegueji c'ü o xi'tsc'eji c'ü. Yo publicano 'ñe c'o ndixũ c'o tsãjã o bëzo o 'ñejmeji c'ü. Nu'tsc'eji zö xo i jñandgueji ja ma creo c'o, pero nu'tsc'eji dya go nzhogü in mü'bügueji c'ü rvi creoji c'ü mi xi'tsc'eji e Juan.

El ejemplo de los trabajadores malvados

33 ’Dyäräji nu xe 'naja jña nu rá xi'tsc'öji. Mi bübü 'na bëzo c'ü mi tjë o juajma. Nuc'ü, o ngant'a o uva cja c'ü o juajma, cjanu o ngot'ü o za'a a squina c'e juajma. Cjanu o dyö'büji nu ja ro jyät'äji o uva cja rrũ yödüji, ngue c'ua ro mbedye o ndeje o uva. Cjanu ndä's'ä c'ua 'naja ts'ingumü nu ja ro mimi c'ü ro mbörü cja c'e juajma.

’Cjanu o unü c'ua media c'o ro
mbëpi c'o uva. Cjanu o ma c'ua na
jẽ. 34 Nuc'ua 'ma ya mi ngue ro
jogü c'o uva, c'e lamu o ndäjä c'o
o̱ mbëpji ro möji ja c'o mi pëpiji c'o
uva, ngue c'ua ro unüji c'o uva c'o
mi toca c'ü nu lamuji. 35 Nuc'ua
c'o mi pëpi c'o uva, o zürüji c'ua c'o
mbëpji c'o vi ndäjä c'e lamu. 'Naja
c'ü o s'odüji, 'naja c'ü o mbö't'üji,
'naja c'ü o pjat'üji o ndojo. 36 Nuc'ua
c'e lamu o yepe o ndäjä c'o 'ñaja o̱
mbëpji c'o xe ma puncjü. Nuc'ua c'o
mi pëpi c'o uva, o yepe o tsjapütjoji
c'o mbëpji c'ua ja nzi va tsjapüji c'o
ot'ü.
37 ’Nuc'ua c'ü na jñi, o ndäjätsjë
c'ua c'ü o̱ t'i, o mama: “Nu nín
ch'igö xenda ra dyätäji nu”, eñe c'e
lamu. 38 Nuc'ua c'o mi pëpi c'o
uva, 'ma mü o jñandaji ma ẽjẽ c'ü o̱
t'i c'e lamu, me co pötcua mamaji:
“Nujnu nguejnu ra zopcüji texe yo
pë's'i c'ü nu tata nu. Mö rá pö't'üji
ngue c'ua rá cjapcöji ín tsjaji yo ra
zopcüji nu.” 39 Nuc'ua 'ma o säjä c'ü
o̱ t'i c'e lamu, jo ni zürüji c'ua c'ü, go
pjongüji cja c'e juajma, o mbö't'üji.
40 Xe sido o ña e Jesús o dyönüji:
—'Ma ra ẽjẽ c'e lamu c'ü ngue
o̱ cjaja c'e juajma, ¿pãrã ja gui
tsjijñiji? ¿Pje me ra tsjapüji c'o pëpi
c'o uva?
41 O ndünrü c'ua c'o ndamböcjimi
'ñe c'o tita, o xiji e Jesús:
—Nu c'e lamu, dya ra juentse c'o
ya tsja na s'o, ra mbö't'üji c'o. Ra
unü c'ua media c'o 'ñaja nte c'o ra
unü c'ü ra toca angueze 'ma ra jogü
c'o uva, eñe c'o ndamböcjimi 'ñe c'o
tita.
42 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji
va jyëtsitsjë 'na ndojo:
—¿Cjo dya i̱ xörügueji c'o ya t'opjü
c'ü mama a cjava:
Nu c'e ndojo c'ü dya ne c'o mi jäbä
o ngumü, ngue c'ü ot'ü ya
jñumüji cja squina c'ü.
Ngueje Mizhocjimi c'ü o tsja a
cjanu.
Nguec'ua me rí mäcjöji rgá
jandgöji. ¿Cjó ro nguijñi c'ü
ro zädä a cjanu?, eñe.
43 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, ra zädä 'ma
dya cja ra tsja'c'üji o̱ ntets'üji ra
mandats'üji Mizhocjimi. Ra tsjapü
o̱ nte c'o 'ñaja nte c'o ra tsja c'ua ja
nzi ga ne angueze. 44 C'o ra pjeñe
cja c'e ndojo c'ü rí xi'tsc'öji, ixta
'huagü na jo c'o. Y 'ma ra ẽ zë'bi
c'e ndojo cja 'na nte, ixta nzhench'e
'ma c'e nte, embeji c'o.
45 Nuc'ua 'ma mü o dyärä c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo c'o jña
c'o mi mama e Jesús, o unüji c'ua
ngüenda c'ü mi ngueje anguezeji
mi jyëtsiji. 46 Nguec'ua mi jodü ja
rvá zürüji e Jesús. Pero mi sũji c'o
nte, na ngueje c'o nte mi junt'ü o̱
mü'büji que mi profeta e Jesús mi
pätpä Mizhocjimi ma ña'a.

22

El ejemplo del casamiento

1 Nuc'ua e Jesús xe go mama c'ua
ja xe nzi ejemplo, o xipjiji:
2 —Nu c'ü manda a jens'e chjënjui
nza cja 'na c'ü manda c'ü xiji rey; ro
dyät'ä 'na jñõnü 'ma ya ro chjüntü
c'ü o̱ t'i. 3 O ndäjä c'o o̱ mbëpji
o ma zojnüji c'o ya vi xipji ro ẽjẽ
cja c'e chjüntü. Pero dya go ne go
ẽji. 4 Nuc'ua c'e rey o xipji c'o 'ñaja
mbëpji: “Möji cja c'o ya ró xipjigö
ra ẽjẽ, ma xipjiji c'ü ya jogü c'o
jñõnü, ya mbö't'üji c'o ín ts'inzhünü
'ñe c'o pje nda ma animale c'o ma
pi. Xipjiji c'ü ya nde jogü texe cja
ne chjüntü, nguec'ua ra ẽji”, eñe c'e
rey va xipji c'o o̱ mbëpji. Cjanu
o ma c'ua c'o mbëpji o ma xipjiji.
5 Pero c'o ya vi s'ojnü, dya go ts-
japüji ngüenda ro möji. C'ü o tsjaji,
'naja c'ü o ma cja o̱ juajma, 'naja
c'ü o ma ma mbö'ö. 6 C'o 'ñaja o
zürüji c'o mbëpji c'o vi ndäjä c'e rey,
o mbäräji, cjanu o mbö't'üji. 7 'Ma
mü o mbãrã c'e rey c'ü vi tsjapüji
c'o o̱ mbëpji, me co üdü c'ua c'ü. O
ndäjä c'ua c'o o̱ tropa o ma mbö't'üji

c'ua c'o bëzo c'o vi mbö'tp'ü c'o o̱ mbëpji. Cjanu o ndü'tp'üji c'ü o̱ jñiñiji. 8 Nuc'ua c'e rey o xipji c'ua c'o 'ñaja o̱ mbëpji: “Yo jñõnü ya jogü yo. Pero c'o ró zojnü, dya go ne go ẽji. Nguec'ua na jo, dya ra ngãrãji dya cja ne chjüntü. 9 Nguec'ua möji dya ga ma a ñünü, c'ua ja ni mbedye c'o 'ñiji, rí ma xipjiji texe c'o rí chjëji, c'ü ra ẽji cja ne chjüntü”, eñe c'e rey. 10 O mbedye c'ua c'o mbëpji o möji cja 'ñiji, o ma siji texe c'o mi chjëji c'o ma s'o 'ñe c'o ma jo. Nuc'ua me go ndüji cja c'e chjüntü.

11 ’Nuc'ua 'ma o cjogü c'e rey a mbo ngue c'ua ro jñanda c'o vi siji c'o mbëpji, o jñanda c'ua 'na bëzo c'ü dya mi je o̱ bitu c'ua ja nzi ma jyeji 'ma mi cjaji chjüntü. 12 O xipji c'ua: “Nu'tsc'e bëzo, ¿ja vi tsjogue va? Maco dya i̱n jegue c'o bitu c'o jeji 'ma chjüntüji.” C'e bëzo dya go ndünrü. 13 Nuc'ua c'e rey o xipji c'o mi pjöste cja c'e chjüntü: “Jyü'tp'üji a ngua 'ñe a dyë ne bëzo nu. Ma pant'aji nu ja na bëxõmü nu ja me ra huë, y me ra nguünxt'ü o̱ s'ibi rgá sufre na puncjü”, embeji c'o pjöste. 14 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, na puncjü c'o s'ojnü pero ja nzitjo c'o juajnüji, eñe e Jesús va nguarü va zopjüji.

El asunto de los impuestos

15 Nuc'ua o mbedye c'o fariseo, mi pötma mamaji ja rvá dyönüji e Jesús c'ü rví jyopü angueze, ngue c'ua ro sö ro ngöt'üji cja c'o pje mi pjëzhi. 16 Nuc'ua c'o fariseo o ndäji c'o o̱ discípulo anguezeji, o möji co c'o nu dyoji e Herodes, o ma xipjiji e Jesús:

—Xöpüte, rí pãrãgöjme c'ü na cjuana c'ü i̱n mangue, 'ñe c'ü i̱n jizhigue c'ü na cjuana ja ga cja o̱ 'ñiji Mizhocjimi. Xo rí pãrãgöjme, dya cjó i̱n sũgue rí zopjü, na ngueje dya i̱n cjapque ngüenda zö pje ri pjëzhi 'na nte. 17 Nguec'ua rí xitsijme pje xo i̱n cjijñigue, ¿cjo na jo rá cjõt'üji o contribución c'ü örü e César c'ü mero manda, o jiyö?, eñeji.

18 Pero e Jesús ya xmi pãtpã c'ü ma s'o ma mbeñe anguezeji. Nguec'ua ixco xipjiji:

—Nu'tsc'eji i̱n cjapüji na jots'üji, chaque i̱n önngöji. ¿Jenga na sögöji? 19 Jítscöji c'e merio ja ga cja c'ü örü e César.

Anguezeji o ma jünpüji c'ua 'naja merio c'ü mi xiji denario. 20 Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—¿Cjó o̱ ñi nu cuat'ü ne merio, 'ñe cjó o̱ tjũ nu juns'ü?

21 O ndünrü c'ua anguezeji o xiji:

—Ngue e César.

O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—C'ü toca e César, rí unüji e César. C'ü toca Mizhocjimi, rí unüji Mizhocjimi.

22 'Ma o dyäräji c'o jña c'o, me co nguijñiji c'ua, cjanu o jyanbüji c'ua e Jesús, o möji.

La pregunta sobre la resurrección

23 C'o saduceo mamaji c'ü dya ra sö ra te c'o añima. Nuc'ua c'e pa c'ü, o ẽjẽ ja nzi anguezeji cja e Jesús, cjanu o dyönüji o xipjiji:

24 —Nu'tsc'e xöpüte, o mama e Moisés 'ma cjó c'o ra ndũ, 'ma dya be 'ñejui t'i c'ü nu su, nuc'ua c'ü nu su ra chjüntüvi 'ma c'ü 'naja o̱ cjuarma c'e bëzo c'ü ya ndũ. Nuc'ua c'e bëzo c'ü vi ndũ, je ngue o̱ tjũ angueze c'ü ra jñusp'üji c'e t'i c'ü ot'ü ra jmus'ü. 25 Nuzgöjme, mi bübüzgöjme yencho bëzo c'o mi cjuarma. 'Naja anguezeji o chjüntü, pero o ndũ, dya jmusp'ü t'i c'ü. Nuc'ua c'ü na ye nu cjuarma o chjüntüvi c'e ndixũ. 26 C'ua ja nzi va ndũ c'ü ot'ü, je xo va cjatjonu c'ü na yeje, 'ñe c'ü na jñi. Nde va cjatjoji c'ua nza yenchoji, dya jmusp'üji o̱ t'i. 27 Nuc'ua 'ma ya vi ndũ nza yencho c'o bëzo, xo ndũ c'ua c'e ndixũ. 28 Nguec'ua rí önnc'üjme, 'ma ra te c'o añima ja c'o nzi gui mangue, ¿cjó ngue c'ü ra tsjapü nu su c'e ndixũ? Na ngueje nza yenchoji nde go tsjapü o̱ suji.

29 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Dya jo c'ua ja gui mbeñegueji.
Na ngueje 'ma i̱ṉ xörügueji o̱
jña Mizhocjimi, dya i̱ṉ unnc'eji
ngüenda pje ne ra mama yo; dya xo
i̱ṉ pãrãgueji ja ga cja c'ü me na zëzhi
Mizhocjimi. 30 Yo nte chjüntüji.
Xo 'ñe c'o o̱ t'iji, chjüntpüji. Pero
'ma ra te c'o añima, dya cja ra
chjüntüji. Na ngue ra chjëntji nza
cja c'o o̱ anxe Mizhocjimi c'o dya
chjüntü. 31 ¿Cjo dya i̱ xörügueji
yo o̱ jña Mizhocjimi c'ü mama ra
tetjo c'o añima? 32 Mama a cjava
o̱ jña: "Nguezgö o̱ Mizhocjimizü e
Abraham, 'ñe e Isaac, 'ñe e Jacob",
eñe Mizhocjimi. Nguec'ua ixi
'ñetsetjo zö ya ndũ e Abraham 'ñe
e Isaac 'ñe e Jacob, pero bübütjoji y
ra tetjoji, eñe e Jesús.
33 Nuc'ua 'ma mü o dyärä c'o nte
c'o jña c'o mi xöpü e Jesús, me mi
sũji, dya mi pãrã pje ro nguijñiji.

El mandamiento más importante

34 Xo 'ñe c'o saduceo dya cja mi
pãrãji pje ro manji. Nuc'ua 'ma
mü o mbãrã a cjanu c'o fariseo,
cjanu o chëzhiji c'ua a jmi e Jesús.
35 'Naja anguezeji c'ü me mi pãrã
o̱ ley Mizhocjimi, chaque o tsjapü
t'önü e Jesús ngue c'ua ro zö'ö, o
xipji:
36 —Xöpüte, ¿ja ngue c'ü xenda
ni muvi mandamiento cja o̱ ley
Mizhocjimi?
37 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—C'ü rí tsjaji, rí ñeji Mizhocjimi
c'in Jmugueji. Rí ñegueji co texe
in mü'büji, 'ñe co texe in aljmaji,
'ñe co texe in pjeñeji. 38 Nujnu
nguejnu ot'ü yo o̱ mandamiento
Mizhocjimi, ngue nu nda ni muvi.
39 Bübü c'ü 'naja o̱ mandamiento
angueze c'ü xo chjënjui nu cja ró
xi'ts'iji c'ü mama a cjava: "Rí
s'iyaji yo nin minteji, c'ua ja nzi
gui s'iyatsjëgueji", eñe Mizhocjimi.
40 Nu 'ma rí tsjague c'ü mama nujyo
yeje o̱ mandamiento Mizhocjimi,
ya xo i̱ tsjague 'ma c'ü mama texe
o̱ jña Mizhocjimi yo xiji ley, 'ñe yo o
dyopjü c'o profeta, eñe e Jesús.

¿De quién es hijo el Cristo?

41 Nuc'ua 'ma xe ma cãjã c'o
fariseo, o ña e Jesús. 42 O xipjiji:
—¿Pje xo i̱ṉ mangueji ja rga cja
c'ü ri ngue Cristo? ¿Cjó ri ngue o̱
mboxbëche?
O ndünrüji c'ua:
—Ri mboxbëche cja e David.
43-44 O mama c'ua e Jesús o xipjiji:
—Na jo c'ü. Pero 'ma o mama e
David c'ü ja ga cja e Cristo, ¿jenga o
mama: "Nuc'ü, ín Jmugö c'ü", eñe?
I̱ṉ pãrãgueji o̱ Espíritu Mizhocjimi o
'ñünbü o̱ mü'bü e David o dyopjü a
cjava:
Mizhocjimi o zopjü ín Jmugö o
xipji:
"Mimi cja ín jodyëgö.
Rí da'c'ü rí mandague hasta 'ma
cja rí chõpü yo nuc'ü na ü",
eñe Mizhocjimi va dyopjü e
David.
45 E David o nädä e Cristo o mama:
"Ngue ín Jmugö", eñe. ¿Pje ne ra
mama c'ü ri mboxbëche e Cristo
cja e David 'ñe c'ü xo ri ngue o̱
Jmu?, eñe e Jesús va tsjapü t'önü c'o
fariseo.
46 Nguec'ua anguezeji dya sö ro
ndünrüji. Ndeze c'e pa c'ü, dya cja
cjó xe rezga xe ro dyönüji e Jesús.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

1 Nuc'ua e Jesús o zopjü c'o nte 'ñe
c'o o̱ discípulo, o xipjiji:
2 —Nujyo xöpü o̱ ley Mizhocjimi
'ñe yo fariseo, ya ngamaji ra xöpüji
yo nte, ra xipjiji ja ga cja c'ü o̱ ley
Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés.
3 Nguec'ua texe c'o ra xi'tsc'eji yo,
nde rí tsjagueji, dya rí jyëzgueji.
Pero dya rí tsjagueji c'ua ja ga tsja
anguezeji. Na ngueje mamaji c'ü
na jo, pero dya cjaji. 4 Anguezeji
xipjiji yo nte c'o ley c'o na s'ëzhi,
dya sö ra cumpleji. Nguec'ua

chjëntjui c'ü ri ät'äji o trapöjö c'o ri
tütüji, c'o me na jyü rgá nduns'üji.
Pero anguezeji dya ne ra mbasp'üji
ne rí 'naja o̱ ñidyëji. 5 Texe c'o
cja yo fariseo 'ñe yo xöpü o̱ ley
Mizhocjimi, cjaji c'ü rguí jñanda yo
nte. C'ü cjaji, ät'äji xenda na nojo
yo ts'icuëro yo tjün't'üji cja o̱ yüdüji
'ñe a nzhẽ'ẽji, nu ja pät'äji o̱ jña
Mizhocjimi. Xo ät'äji xenda na
maja yo fleco yo 'nüns'ü a squina
o̱ bituji. 6 'Ma cjaji mbaxua, me
juajnüji o lugar c'o xe na jo'o ja ra
mimiji ra ziji o xëdyi, ngue c'ua yo
nte ra jñandaji anguezeji ra mamaji
me na joji. Xo 'ñe 'ma pöji cja
nintsjimi, me xo juajnüji o lugar c'o
na jo nu ja ra mimiji. 7 Me neji ra
tsja yo nte ra mbësp'iji t'ëcjañõmü
rgá zenguaji cja chõjmü. Me xo ne
o̱ mü'büji ra mama yo nte ra xiji
xöpüte.

8 ’Pero nu'tsc'eji ín discípulotsc'öji,
dya rí ñe'eji c'ü cjó ra xi'tsc'eji
xöpüte. Na ngueje 'natjo c'ü in
xöpütegueji c'ü nguezgö e Cristo o
'ñempque Mizhocjimi, y texetsc'eji
i̱ṉ cjuarmaji. 9 Dya cjó rí xipjiji
tata cja ne xoñijõmü c'ü rí sũji nza
cja Mizhocjimi. Na ngueje 'natjo
c'ü nin Tatagueji; ngueje c'ü bübü
a jens'e. 10 Dya xo rí ñe'eji ra xi'ts'iji
jmu, na ngueje 'natjo c'in Jmugueji,
c'ü nguezgö e Cristo. 11 Nu 'ma i̱ṉ
negueji ra mbë'tsc'eji na nojo, ni
jyodü rí pjöstegueji cja yo in cjuar-
maji. 12 Na ngueje c'o ra tsjapütsjë
rrã nojo, ra tsjapüji dya pje rguí
muvi c'o. Y c'o dya ra tsjapü na
nojo, ra tsjapüji na nojo c'o.

13 ’Nu'tsc'eji i̱ṉ xöpüji o̱ ley
Mizhocjimi, 'ñetsc'eji i̱ṉ fariseoji,
i̱ṉ cjapqueji na jots'üji pero dya
cjuana. Juentsc'eji ra castigaots'üji
Mizhocjimi. Na ngueje i̱ṉ c'asp'üji
yo nte, ngue c'ua dya unü o̱ mü'büji
Mizhocjimi c'ü manda. Nu'tsc'eji
dya i̱ṉ jëziji ra mandats'üji c'ü, y c'o
ne'e c'ü ra manda Mizhocjimi cja
anguezeji, i̱ṉ c'asp'üji.

14 ’Nu'tsc'eji i̱ṉ xöpüji o̱ ley
Mizhocjimi, 'ñetsc'eji i̱ṉ fariseoji,
i̱ṉ cjapqueji na jots'üji, juentsc'eji
ra castigaots'üji Mizhocjimi. Na
ngueje i̱ṉ jünbügueji c'o pë's'i c'o
ndixũ c'o ya ndũ nu xĩra. Y
para dya ra mama yo nte na
s'otsc'eji, chaque me mezhe gui
dyötqueji Mizhocjimi. Nguec'ua rí
xi'tsc'öji, 'ma ra jñün'c'üji ngüenda
Mizhocjimi, xenda ra jñu's'üts'üji
c'ü rgui sufregueji.

15 ’Nu'tsc'eji i̱ṉ xöpüteji 'ñetsc'eji
i̱ṉ fariseoji, i̱ṉ cjapüji c'ü na
jots'üji, juentsc'eji ra castigaots'üji
Mizhocjimi. Na ngue i̱ṉ pes'eji cja
mar i̱ṉ sätc'eji texe cja ne xoñijõmü.
I̱ṉ xöpüji yo nte, xa'ma cjó ra
'ñejme c'ua ja nzi gui 'ñejmegueji.
Nuc'ua c'o nte c'o ejme c'ua ja gui
xiqueji, xenda cja na s'o c'o, que
na ngue'tsc'eji. Nguec'ua xenda
pë's'i o̱ s'ocüji c'ü rguí möji a ma
a linfiernu.

16 ’Nu'tsc'eji i̱ṉ xöpüteji 'ñetsc'eji
i̱ṉ fariseoji, i̱ṉ cjapü i̱ṉ jizhigueji
nu o̱ 'ñiji Mizhocjimi, pero ya tsot'ü
in chögueji i̱ṉ chjëntcjeji nza cja
'na ndëzhö. Juentsc'eji, ra casti-
gaots'üji Mizhocjimi, na ngueje i̱ṉ
mamaji: “'Ma cjó c'o ra nädä nzi
ga mbãrã ne templo, dya xo rguí
muvi 'ma. Nguec'ua dya ni jyodü
ra mama c'o na cjuana. Pero 'ma
cjó c'o ra nädä c'o traste de oro c'o
büb ü a mbo cja ne templo, ni muvi
'ma c'ü ra nädä. Nguec'ua ni jyodü
ra mama c'o na cjuana”, i̱ṉ eñeji.
17 Nu'tsc'eji ya tsot'ü in chöji, dya
i̱ṉ pãrãji ja ga cja. Rí xi'tsc'öji c'ü
xenda ni muvi ne templo, que na
ngueje c'o traste de oro c'o büb ü a
mbo. C'ü na sjũ c'o traste de oro,
je ni 'ñeje cja ne templo. 18 Dya
xo i̱ṉ cjapüji me ni muvi c'e arta
nu ja pö'tp'üji animale Mizhocjimi,
cja rrũ ndü'tp'üji nu. Na ngueje
i̱ṉ mangueji: “'Ma cjó c'o ra nädä
nzi ga mbãrã c'e arta, dya ni muvi
'ma c'ü ra nädä. Pero 'ma cjó c'o

ra nädä c'o animale c'o tjü'tp'üji nu,
ni muvi 'ma", i̱ṉ eñeji. 19 Nu'tsc'eji
ya tsot'ü in chöji, dya i̱ṉ pãrãji ja ga
cja. Rí xi'tsc'öji c'ü xenda ni muvi
c'e arta, que na ngue c'o animale c'o
tjü'tp'üji Mizhocjimi nu. Na ngue
c'ü na sjũ c'o animale, je ni 'ñeje cja
c'e arta. 20 C'ü ra nädä nzi ga mbãrã
c'e arta, nädä 'ma c'e arta 'ñe texe
c'o animale c'o tjü'tp'üji Mizhocjimi
nu. 21 C'ü ra nädä ne templo, xo
nädä 'ma Mizhocjimi c'ü bübü cja
ne templo. 22 C'ü ra nädä nzi ga
mbãrã a jens'e, nädä 'ma c'ua ja
manda Mizhocjimi, xo nädä 'ma
Mizhocjimi c'ü manda nu.

23 'Nu'tsc'eji i̱ṉ xöpüteji 'ñetsc'eji
i̱ṉ fariseoji, i̱ṉ cjapüji c'ü na jots'üji,
i̱ṉ mbeñeji Mizhocjimi i̱ṉ unüji
c'o in xits'ajnaji, 'ñe c'o 'ñaja in
pjin'ñoji. Na jo rí tsjaji a cjanu, dya
rí jyëzigueji. Pero juentsc'eji, ra cas-
tigaots'üji Mizhocjimi, na ngue dya
i̱ṉ cö'tp'üji 'ñi c'o jñ̃a c'o xenda ni
muvi cja o̱ ley Mizhocjimi. Mama
c'e ley rá cjaji c'o na jo, 'ñe rá
juentseteji, 'ñe rá cumpleji c'ua
ja nzi rgá mamaji. Nujyo, ngue-
jyo xenda mi jyodü rvi tsjagueji
yo. 24 ¿Ja rgá sö rí jíchiji yo dya
pãrã ngue c'ua ra mbãrãji o̱ 'ñiji
Mizhocjimi? Maco ya tsot'ü in
chöji, dya xo i̱ṉ pãrãgueji. C'ü ni
jyodü rí tsjaji, dya i̱ṉ cjaji. Y c'ü
dya nda ni muvi, ngue c'ü i̱ṉ jodü
rí tsjaji c'ü. Nguec'ua i̱ṉ chjëntcjeji
nza cja 'na bëzo c'ü ro ma cja mëjë
ro paxü c'e ndeje ngue c'ua dya ro
ts'üt'ü o ts'imörö. Cja rrũ zitjo c'e
ndeje, maco ri o'o nu 'na camello.

25 'Bübü o nte c'o pe'ch'e a xes'e
o mojmü 'ñe o xalo, pero dya xibi
na jo a mbo. Nguec'ua na s'o a
mbo c'o mojmü 'ñe c'o xalo. Je
xo ga cjatsc'eji nu, nu'tsc'eji i̱ṉ
fariseoji. I̱ṉ xindyëji i̱ṉ tjintsiji c'ü
ni xes'ets'üji pero bübü a mbo in
mü'büji c'o na s'o; me i̱ṉ jodü ja
rgui tsjapü in tsjacjeji c'o pë's'i yo
nin minteji. Juentsc'eji ra casti-
gaots'üji Mizhocjimi. 26 Nu'tsc'eji
i̱ṉ fariseoji, ya tsot'ü in chögueji,
dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Ot'ü rí jy-
odüji ja rgá ndin'tsc'i in mü'büji.
Nuc'ua, rrã jo c'ü ni xes'ets'üji 'ñe a
mbo in mü'büji.

27 'Nu'tsc'eji i̱ṉ xöpüteji 'ñetsc'eji
i̱ṉ fariseoji i̱ṉ cjapüji na jots'üji,
juentsc'eji ra castigaots'üji
Mizhocjimi. Na ngueje i̱ṉ
chjëntcjeji nza cja o panteón cja
campo santo. Ch'öxcüji a xes'e c'ü
ni 'ñetse na zö, pero a jõmü me jä'ä
c'o o̱ ndo'dye c'o añima, 'ñe cjo ts'ë
me na xĩ'ĩ. 28 Je xo ga cjatsc'eji nu, a
xes'ets'üji i̱ṉ jizhiji c'ü ni mama yo
nte na jotsc'eji. Me i̱ṉ cjapqueji c'ü
na jots'üji, pero a mbo in mü'büji
me bübü na puncjü c'o na s'o.

29 'Nu'tsc'eji i̱ṉ xöpüteji 'ñetsc'eji
i̱ṉ fariseoji, juentsc'eji ra casti-
gaots'üji Mizhocjimi. Na ngueje
i̱ṉ cjapüji c'ü na jots'üji, pero dya
cjuana. I̱ṉ jä'p'äji panteón c'ua ja
dyögüji c'o profeta mi jinguã, 'ñe i̱ṉ
ä'tp'äji me na zö'ö c'ua ja dyögüji c'o
'ñaja c'o o tsja na jo. 30 I̱ṉ mamaji
'ma ya ri bünc'eji c'o cjë 'ma mi
cãrã c'o ín mboxpalegöji, dya rvi
pjösp'ügueji 'ma mi pö't'üji c'o pro-
feta. 31 Nguec'ua i̱ṉ mantsjëgueji
ngue o̱ mboxbëchets'üji c'o o
mbö't'ü c'o profeta. 32 Nguec'ua rí
xi'tsc'öji rí cjuatügueji c'o na s'o c'o
xe bëzhtjo ro tsja c'o in mboxpaleji.

33 'C'o in mboxpalegueji, ma s'oji
nza cja o c'ijmi. Nu'tsc'eji je xo
ga cjatsc'eji nu. Nguec'ua, ¿ja rgá
sö rí c'ueñeji c'ü dya ra jñ̃ün'c'üji
ngüenda rgui möji a ma a linfiernu?
34 Nutscö rá täjä o profeta 'ñe c'o
pãrã o̱ 'ñiji Mizhocjimi, 'ñe c'o ra
xöpü o̱ jñ̃a angueze. Anguezeji,
bübü c'o rí chät'äji cja ngronsi rgui
pö't'ügueji; 'ñaja c'o rí cha's'üji cja
nintsjimi. Y nzi 'na jñiñi rí chäji c'o.
35 Cja ne xoñijõmü ya mbö't'üji na
puncjü o nte c'o mi cja na jo. C'ü
ot'ü o mbö't'üji mi ngue e Abel c'ü
mi cja na jo. C'ü bëpja o mbö't'üji

mi ngue e Zacarías c'ü mi mböcjimi
c'ü mi ngue o̱ t'i e Berequías. I̱
tsjogüji a nde nu ja na sjũ 'ñe
cja c'e arta nu ja tjü'tp'üji animale
Mizhocjimi, i̱ pö't'üji e Zacarías. Na
ngue c'ü rí tsjapüji ra sufre c'o
rá täjä ra ẽ zo'c'üji, ra jñün'c'üji
ngüenda Mizhocjimi c'ü nde ngue
in s'ocügueji c'ü vi mbö't'üji texe c'o
mi cja na jo ndeze e Abel hasta e
Zacarías. Nguec'ua me ra tsja'c'üji
rí sufreji na puncjü. 36 Na cjuana
rí xi'tsc'öji, nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji yo cjë
dya, ngue'tsc'eji rí sufregueji yo.

Jesús llora sobre Jerusalén

37 ’Nu'tsc'eji i̱ṉ menzumüji a
Jerusalén, i̱ṉ pö't'üji c'o profeta,
'ñe i̱ṉ pjat'üji o ndojo c'o va täjä
Mizhocjimi va ẽ zo'c'üji. Na
puncjü rvá juen'tsc'öji. Mi negö
ro jmu'tc'eji c'ua ja nzi ga tsja 'na
ngöñi, juis'i c'o o̱ ts'ingöñi a mbo
cja o̱ juaja, pero dya xo i̱ ñe ri
chëzhgueji. 38 Tsjijñiji. Xe järätjo
a Jerusalén nu nin ndajñiñigueji,
pero ya jyëtsc'iji dya Mizhocjimi.
39 Rí xi'tsc'öji ndeze ne ndajme dya,
dya cja xe rí jñandgöji va hasta 'ma
cja rí mamaji: “Me na jo nu va ẽjẽ
nu o 'ñeme Mizhocjimi ra manda”,
rí 'ñeñeji.

24

Jesús dice que el templo será destruido

1 Nuc'ua 'ma ma pedye e Jesús cja
c'e templo, o ẽjẽ c'ua c'o o̱ discípulo
o chëzhiji a jmi, ngue c'ua ro jíchiji
e Jesús c'ü me ma zö c'e templo.
2 Cjanu o mama c'ua e Jesús o
xipjiji:
—Me i̱ṉ jandgueji ne templo.
Pero na cjuana rí xi'tsc'öji, ra zädä
c'o pa 'ma dya cja ra jyäns'ä yeje
ndojo c'o dya ra yät'ä.

Señales antes del fin

3 Nuc'ua e Jesús o ma cja c'e t'eje
c'ü ni chjũ Olivos, o mimi c'ua nu.
Nuc'ua c'o o̱ discípulo o ẽji a jmi, o
'ñe xipjiji:
—Xitscöjme jinguã ra yät'ä ne
templo. Xo rí xitscöjme pje ma señal
c'ü rga pãrgöjme 'ma rí 'ñecje na
yeje, y 'ma ra nguins'i ne xoñijõmü.
4 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipjiji:
—Pjötpüji ngüenda c'ü dya cjó ra
dyon'c'eji. 5 Na ngueje ra ẽjẽ na
puncjü c'o ra jñüncügö ín chjũ, ra
mamaji ngueje Cristo anguezeji,
ngue c'ua ra dyonpüji na puncjü
yo nte. 6 Y rí dyäräji ri cjaji o chũ.
Xo ra mbezheji ya ri cjaji o chũ.
Pjötpüji ngüenda c'ü dya rí sũgueji,
na ngueje ni jyodü ra zädä yo. Pero
dya be ri sädä 'ma ra nguins'i nu
xoñijõmü. 7 Yo país ra chũji co yo
'ñaja país. C'o rey ra chũji co c'o 'ñaja
rey. Na puncjü c'ua ja ra sufreji o
tjimi, 'ñe c'ua ja ra mbi'i na zëzhi
ne xoñijõmü. 8 Nujyo, nguejyo rguí
mbürü ra sufreji yo.
9 ’Nuc'ua texe cja yo país ra
nuc'eji na ü, na ngueje c'ü ni
'ñejmezügöji. Ra nzhöc'ügueji
nu ja rí sufreji, y ra mbö'tc'eji.
10 Nuc'ua na puncjü c'o ra xõgü cja
Mizhocjimi, y ra pötca nzhötsjëji o̱
dyoji, y ra pötca nuji na ü. 11 Na
puncjü c'o ra 'ñe tsjapü ri ña o̱
jña Mizhocjimi, ra 'ñe dyonpü na
puncjü o nte. 12 Na puncjü c'o
dya cja ra s'iya o̱ dyoji, na ngue
dya cja ri ätäji Mizhocjimi. 13 C'o
sido ra 'ñejmezüji, ra ma bübütjoji
co Mizhocjimi. 14 Nuc'ua textjo
cja ne xoñijõmü ri cãrã c'o ra
zopjü yo nte ra xipjiji ra dyätäji
Mizhocjimi na ngue ngueje c'ü
manda. Nu'ma, ngue 'ma ya ra
nguins'i nu xoñijõmü.
15-16 ’Mizhocjimi o 'ñünbü o̱
mü'bü c'e profeta Daniel o mama
c'ü ra ẽ 'naja nte c'ü me rrã s'o
a jmi Mizhocjimi, ra 'ñe chjotü
texe, y ra 'ñe mimi c'ua ja me na
sjũ. Nu'tsc'eji ri xörüji yo jña yo, rí
unüji na jo ngüenda c'ü rgui pãrãji.

Nguec'ua 'ma rí jñandaji c'ü ya ri
bübü nu c'e nte, rí c'ueñeji rí möji
a ma cja t'eje, nu'tsc'eji ri cãrãji a
Judea. 17 Nu'tsc'eji ri tägäji a xes'e
cja in nzungueji, ixtí c'ueñeji, dya
pje rí chunüji c'o ri pë's'iji a mbo cja
in nzungueji. 18 Nu'tsc'eji ri bünc'eji
cja juajma, dya rí nzhogueji cja
in nzungueji c'ü rí 'ñe tsanagueji
in bituji. 19 Juejme c'o ri ndunte
'ñe c'o ri jötü o̱ lëlë c'o pa c'o.
20 Dyötüji Mizhocjimi ngue c'ua
'ma rí c'ueñeji, dya ri ngue c'o pa
c'o ri järä o së, ni xo ri ngue nu
pa c'ü rí söyaji. 21 Na ngueje me
ra sufreji na puncjü c'o pa c'o, c'ü
nunca go sufreji a cjanu ndeze 'ma
o jyans'ü ne xoñijõmü. Y dya cja xe
ra sufreji c'ua. 22 Pero Mizhocjimi
ra tsjapü c'ü dya nda ra mezhe c'o
pa c'o ra sufreji, ngue c'ua dya ra
chjorü texe c'o nte. Ra tsjapü c'ü
dya ra mezhe c'o pa c'o, na ngue ri
cãrã c'o ya juajnü Mizhocjimi.

23 'Nuc'ua 'ma cjó c'o ra xi'ts'iji:
"Je bünc'ua e Cristo" o ra xi'ts'iji:
"Je bübü nu e Cristo", ra 'ñents'eji,
dya rí creoji c'o xi'tsc'eji a cjanu.
24 Na ngueje ra ẽjẽ c'o ra tsjapü
ri ngueje e Cristo. Xo ra ẽ c'o ri
cjapü profeta ri cjapü ri ñaji o̱ jña
Mizhocjimi. Ra tsjaji c'o me na
nojo c'o nunca mi janda c'o nte,
nguec'ua me ra nguijñiji. C'o ri
cjapü a cjanu profeta, ra tsjaji a
cjanu, ngue c'ua xa'ma ra sö ra dy-
onpüji c'o ya juajnü Mizhocjimi ra
tsjapü o̱ nte. 25 Nguec'ua rí xi'ts'iji
dya, ante c'ü ra zädä c'o pa c'o.
26 Nguec'ua 'ma ra xi'ts'iji: "Je va
bübü e Cristo cja majyadü", dya
rí pedyeji rí ma ñu'uji. O 'ma ra
xi'ts'iji: "Je na bübü a mbo cja 'na
ngumü c'ü", dya xo rí creoji c'o
xi'ts'iji. 27 'Ma go juë's'i dyebe nu
ja ni mbes'e e jyarü, ixi 'ñetse tex-
tjo a lado hasta nu ja ni nguibi e
jyarü. Je xo rga cjatjonu 'ma rá ẽcjö
na yeje cja Mizhocjimi, ra jñandgöji
texe cja ne xoñijõmü. 28 Dyäräji ne
jña nu rá xi'tsc'öji dya: "C'ua ja ri
'mana c'e animale c'ü ya rguí ndũ,
je nguejnu ra jmurü c'o ndopare."

Cómo vendrá el Hijo del Hombre

29 'Nuc'ua 'ma ra nguarü ra
sufreji c'o pa c'o, ra bëxõmü e
jyarü. Y dya ra 'ñetse e zana. Ra
jyäbä yo seje. Y ra 'ñünü nujyo na
zëzhi a jens'e. 30 Nuc'ua ra jñandaji
'na señal a jens'e c'ü rguí mbãrã
yo nte c'ü ya rva ẽcjö na yeje cja
Mizhocjimi. Y texe c'o ri cãrã cja ne
xoñijõmü, me ra nzhumü rgá huëji
na ngueje ra jñandgöji rva ẽcjö na
yeje cja Mizhocjimi. Ra jñandgöji
rva ẽcjö cja ngõmü, ra jñandgöji
c'ü me rrã zëtsi 'ñe me rrã zözü.
31 Nuc'ua, ra mbë'biji na jens'e 'na
corneta, y nutscö rá täjä c'o ín anxe
ra 'ñe jmutüji c'o ya ró juajnügö c'o
ri cãrã texe cja ne xoñijõmü.

32 'Nu'tsc'eji rí unüji ngüenda yo
za yo xiji higo. 'Ma ya ra dogü,
'ma ya pjürü peje o̱ xi, i̱n pãrãgueji
ngue 'ma ya ra paja ne xoñijõmü.
33 Je xo rga cjatjonu, 'ma rí jñandaji
ya ra zädä texe yo rí xi'tsc'öji, rí
pãrãji 'ma c'ü ya ngue ra nguins'i ne
xoñijõmü. 34 Na cjuana rí xi'tsc'öji,
c'o ri cãrã c'o pa c'o, dya ra ndũ texe
c'o, hasta 'ma cja ra zädä texe yo rí
xi'tsc'öji. 35 Ra nguarü e jens'e 'ñe
ne xoñijõmü, pero nín jñagö nunca
ra nguarü nu.

36 'Dya cjó pãrã pje ma pa, ni pje
ma ndajme 'ma ra zädä c'o, ni xo ri
pãrã c'o o̱ anxe Mizhocjimi, ni xo ri
pãrãgö nutscö o̱ T'izgö Mizhocjimi.
Nguextjo mi Tatagö c'ü pãrã.

37 'C'ua ja nzi ma cja c'o cjë
'ma mi bübü e Noé, je xo rga
cjatjonu, 'ma rá ẽcjö na yeje cja
Mizhocjimi. 38 C'o cjë 'ma mi
bübü e Noé, 'ma dya be mi ẽjẽ c'e
tradyebe, mi ñõnüji 'ñe pje nde mi
si'iji. Mi chjüntüji, xo mi chjüntpüji
o̱ t'iji hasta 'ma cja zädä c'e pa 'ma
mü o cjogü e Noé a mbo cja c'e
barco. 39 Dya mbãrãji cjo ro 'ñeje
c'e tradyebe hasta 'ma cja 'ñeje,

go chjorüji c'ua texeji. Je xo rga
cjatjonu, 'ma rá ẽcjö na yeje cja
Mizhocjimi. 40 Na ngueje ye bëzo
c'o rva bübü cja juajma. 'Naja c'ü rá
sidyi, 'naja c'ü rá sogü. 41 Ye ndixũ
c'o 'natjo c'ua rva cüjnü. 'Naja c'ü rá
sidyi, 'naja c'ü rá sogü.

42 ’Nguec'ua rí xi'tsc'öji rí pjötpüji
ngüenda, na ngueje dya i̱n pãrãji
c'e ndajme 'ma rá ẽcjö nutscö in
Jmuzgöji. 43 'Na bëzo c'ü ri xo'tp'üji
o̱ ngumü, nu 'ma ro mbãrã pje
ma ndajme c'ü xõmü c'ü ro ẽjẽ c'e
mbẽ'ẽ, dya ro ĩjĩ; ro nde'betjo, dya
ro jyëzi ro xo'tp'ü c'ü nu ngumü.
44 Je xo rga cjatsc'eji nu, rí pjötpüji
ngüenda, na ngueje nutscö rá ẽcjö
na yeje cja Mizhocjimi c'e ndajme
c'ü dya ri tepcöji.

El siervo fiel y el siervo infiel

45 ’Nza cja 'na lamu c'ü 'ñeje 'na
mbëpji c'ü cjacjuana, 'ñe c'ü pãrã
ra pëpji na jo. Ra tsja c'e lamu ra
xipji c'e mbëpji c'ü ra 'huinbi c'o
ri cãrã cja ngumü, ra unüji o xëdyi
'ma nzi ga zant'aji. Ra ma c'ua c'e
lamu. 46 Nuc'ua, 'ma ra nzhogü
c'e lamu, 'ma ra ẽ chöt'ü c'e mbëpji
rrã cja'a c'o vi xipji, me ra mäjä
'ma c'e mbëpji c'ü. 47 Na cjuana rí
xi'tsc'öji, c'e lamu ra unü c'e mbëpji
c'ü ra mbötpü texe c'o ri pë's'i c'e
lamu. 48-50 Pero 'ma ri s'ombëpji
c'e mbëpji, 'ñe ra mamatsjë: “C'ín
lamugö ra mezhtjo c'ü”, ra 'ñeñe,
'ñe 'ma ra yabü c'o nu mimbëpjiji,
'ñe me ra ziji o xëdyi 'ñe ra tĩji co c'o
me tĩ'ĩ, nuc'ua ra ẽjẽ c'ü o̱ lamu nu
c'e pa c'ü dya ri te'be, 'ñe c'e ndajme
c'ü dya ri pãrã. 51 Nuc'ua c'e lamu
ra manda ra ndas'üji na puncjü co
chirrio c'e mbëpji, cja rrũ pant'aji
c'ua ja rva cã c'o mi cjapü mi cja na
jo. Je ra huë nu c'ü, 'ñe ra nguünxt'ü
o̱ s'ibi rgá sufre na puncjü.

25

El ejemplo de las muchachas

1 ’Rá xi'tsc'öji dya 'na ejemplo c'ü
ja rgá manda Mizhocjimi c'ü bübü
a jens'e. Mi bübü dyëch'a xunt'i c'o
mi tunü o̱ sivi. O mbedye o möji, ro
ma ndünrüji 'na t'i c'ü ya ro chjüntü.
2 Tsi'ch'a anguezeji c'o dya mbeñe
na jo, pero c'o tsich'a o mbene na
jo c'o. 3 Nu c'o dya mi jün o̱ pjeñe,
o ndunü o̱ siviji, pero dya xe go
ndunüji petroleo c'ü ro xich'iji 'ma
ro tjeze c'ü mi tjë. 4 Nu c'o o mbeñe
na jo, o ndunüji petroleo co o̱ bo-
tiaji, 'ñe c'o xe mi po'o c'o o̱ siviji.
5 Nuc'ua xe mezhtjo ro säjä c'e t'i
c'ü ro chjüntü. Nguec'ua c'o xunt'i
o ndägäji o t'ĩjĩ, o ĩji. 6 Nuc'ua c'ü
ndexõmü, o dyäräji 'na jña c'ü mi
mapjü mi mama: “Ya va ẽjẽ nu ra
chjüntü; pedyeji ma chjünrüji” 7 O
böbü c'ua texe c'o xunt'i, cjanu o
jocü c'o o̱ siviji. 8 Nu c'o dya mi
pë's'i o̱ pjeñe, o xipjiji c'o vi mbeñe
na jo: “Dyacöjme ts'ë in petroleooji,
na ngueje ya ne ra juench'etjo yo
ín sivigöjme” 9 O ndünrü c'ua c'o vi
mbeñe na jo, o xipjiji: “Iyö, dya ra
sö rá da'c'üjme. Na ngueje 'ma rá
da'c'üjme, dya ra zögöjme, ni xo ri
ngue'tsc'eji. Moji ma chõmüji nu
ja pöji”, eñe c'o xunt'i c'o vi mbeñe
na jo va xampja. 10 Nuc'ua 'ma
cja vi mötji, o säjä c'ua c'e t'i c'ü
ro chjüntü. Nu c'o ya vi xampja
na jo, o cjogüji c'ua co angueze
cja c'e ngumü nu ja ro tsjaji c'e
chjüntü. Jo nu ngot'üji c'ua c'e
ngoxtji. 11 Dya mezhe c'ua o säjä c'o
xunt'i c'o vi ma ndõmü o petroleo,
o mamaji: “Xocüzüjme, nu'tsc'e nin
t'ecjañõmü.” 12 O ndünrü c'ua c'e t'i
o xipjiji: “Na cjuana rí xi'tsc'öji, dya
rí pã'c'öji”, embeji.

13 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, rí pjötpüji
ngüenda, na ngueje dya i̱n pãrãgueji
ja ma pa, ni pje ma ndajme 'ma rá
ẽcjö na yeje cja Mizhocjimi.

El ejemplo de los talentos

14 ’Xe rá xi'tsc'öji c'ü 'na ejem-
plo c'ü ja ga manda c'ü o 'ñeme
Mizhocjimi. Mi bübü 'na bëzo c'ü

ro ma ne jẽ'ẽ. O ma't'ü c'o o̱ mbëpji,
o zopcüji c'o mi pë's'i ngue c'ua ro
mbötpüji.

15 ’C'ü 'na mbëpji o zopcüji tsi'ch'a
ts'icaja o merio; c'ü 'na o zopcüji
ye ts'icja; c'ü 'na ozopcüji 'naja
ts'icaja. O zopcüji c'ua ja nzi rvá
sö ro ëpjiji nzi 'naji. O ma c'ua na
jẽ c'e lamu. 16 Nuc'ua c'ü vi s'opcü
tsi'ch'a ts'icja, o ma ndõmü c'o ro
mbö'ö c'ü. Y o ndõjõ c'o xe 'na
tsi'ch'a ts'icaja o merio. 17 Je xo va
cjatjonu c'ü vi s'opcü ye ts'icaja, o
ndõjõ c'o xe 'na yeje ts'icaja. 18 Pero
nu c'ü vi s'opcü 'na ts'icaja, o ma
dyö'bü a jõmü, cjanu dyöpcütjo nu
c'o o̱ merio c'ü nu lamu.

19 ’O mezhe c'ua na puncjü pa, cja
nzhogü c'ü nu lamu c'o mbëpji, o
zojnüji ngue c'ua ro tsjaji ngüenda.
20 O sä c'ua c'ü vi s'opcü tsi'ch'a
ts'icaja o merio, xe ndo ma jüntjo
c'o xe tsi'ch'a ts'icaja. Cjanu o
xipji c'ua c'ü nu lamu: “Nu'tsc'e
ín lamuts'ügö, i̱ socüzü tsi'ch'a
ts'icaja. Xe va ẽcjuã yo xe 'na
tsi'ch'a yo ró tõcjö”, ẽne. 21 O mama
c'ua c'e lamu o xipji: “Me na jo
ga mbëpjits'ügue. I̱ tsjacjuana i̱
tsjague na jo'o co c'o ts'ëtjo c'o
ró socüts'ügö. Nudya rá da'c'ü o
bëpji c'o xenda ni muvi. Tsjogü
me rá mäjui na ngue i̱ pëpquigö na
jo.” 22 Xo säjä c'ua c'ü vi s'opcü
yeje ts'icaja, o xipji c'ü nu lamu:
“Nu'tsc'e ín lamuts'ügö, i̱ socüzügö
ye ts'icaja. Nudya bünc'ua yo xe
'na yeje ts'icaja yo ró tõcjö”, eñe
c'e mbëpji. 23 Nuc'ua c'ü nu lamu
o xipji angueze: “Me na jo ga
mbëpjits'ügue, i̱ tsjacjuanague i̱
tsjague na joco c'o ts'ëtjo c'o ró
socüts'ügö. Nudya rá da'cü o bëpji
c'o xenda nu muvi. Tsjogü me rá
mäjui na ngue i̱ pëpcö na jo”, embe.
24 Xo sä c'ua vi s'opcü 'naja ts'icaja,
o xipji c'ü nu lamu: “Nu'tsc'e ín
lamuts'ügö, rí pã'c'ãgö nu'tsc'e i̱ṉ
dacüjme o bëpji c'o na jyü; maco
ngue'tsc'e i̱ṉ cjapü in tsjacje yo rí
tõgöjme. Zö nguetscöjme rí podüjme
c'o in nzhëxügue 'ñe rí cjajme texe,
pero ngue in ch'ujmügue nu ja rí
ütc'öjme c'o ndëxü. 25 Nguec'ua ró
sũgö, ró ma ö'ts'ütsü nin ts'icaja
nu i̱ socüzügö. Bünc'ua dya nin
ts'icajague.” 26 O mama c'ua c'ü nu
lamu o xipji: “Na s'o ga mbëpjitsc'e,
me na mañats'ü. Nu'tsc'e i̱ṉ pãrãgue
rí cjapü ín tsjacjö c'o ndëxü, zö
dya rí podügö ni xo rí pitsigö;
ngue'tsc'eji i̱ṉ cjaji texe c'e bëpji.
27 Nguec'ua ma jo rvi ma socüzü cja
banco yo ín meriogö. Nguec'ua 'ma
ro ẽcjö, ro dyacöji yo ín tsjacjö, 'ñe
c'o ya rví ndõjõ yo”, embe. 28 Cjanu
o xipji c'ua c'o o̱ mbepji: “Jñünbüji
ne ts'icaja nu jün nu, unnüji nujjjnu
quiji dyëch'a ts'icaja. 29 C'o ch'unü
pje rguí pëpjiji, 'ma ra ndõji, xe ra
ch'unü 'ma c'o. Pero 'ma dya ra
ëpjiji c'o vi ch'unü ra jñünbüji 'ma
c'o vi ch'unüji. 30 Rí pant'aji ne
s'ombëpji a ma a linfiernu nu ja na
bëxõmü. Nujnu, nguejnu je ra huë
nu ne mbëpji, 'ñe me ra nguünxt'ü o̱
s'ibi rgá sufre nu”, eñe c'e lamu va
xipji c'o o̱ mbëpji.

El juicio de las naciones

31 ’Nu 'ma rá ẽcjö na yeje cja
Mizhocjimi, me rrã zëzhizügö.
Rá dyocjöjme texe c'o o̱ anxe
Mizhocjimi. Nuc'ua rá mimi nu
ja me na zö'ö, ngue c'ua rá jünpü
ngüenda yo nte. 32 Nuc'ua texe yo
cãrã cja ne xoñijõmü, ra ngãrãji cja
ín jmigö. Nuc'ua rá xõcüji nza cja
'na mbörü xõcü c'o o̱ ndënchjürü
cja c'o chiva. 33 C'o rí jyëtscö
ndënchjürü rá cama cja ín jodyë
c'o, y nu c'o chiva rá cama c'ü
'nanguarü. 34 Nuc'ua nutscö rí
mandagö rá xicö c'o ri cãrã ín
jodyë: “Nu'tsc'eji na jots'üji cja
jmi Mizhocjimi nu mi Tatagö,
chjä'dägueji. Rá da'c'üji dya, c'ü xo
rí mandagueji. Ndeze 'ma dya be
mi t'ät'ä nu xoñijõmü, o xõcüts'üji
a cjanu xo rí mandagueji. 35 Rá
ca'c'üji a cjanu, na ngueje 'ma mi

santc'ö, nu'tsc'eji mi dacöji c'ü ro
sigö. Y 'ma mi tũregö, nu'tsc'eji
mi dacöji ndeje. Y 'ma ró sät'ägö
cja in jñiñigueji i̱ säcjöji zö dya mi
ngue in menzumüzgöji. 36 Y 'ma
dya mi cãjãgö pje ro jegö, nu'tsc'eji
mi dacöji c'ü ro jegö. Y 'ma mi
sö'dyëgö, nu'tsc'eji mi pa cjinngöji.
Y 'ma mi cjocö a pjörü, nu'tsc'eji mi
pa nugöji nu", rá embe c'o ri cãrã
cja ín jodyë. 37 Rá ndünrü c'ua c'o
vi tsja na jo, ra xitscöji: "Nu'tsc'e ín
Jmuts'ügöjme, ¿jinguã ró jantc'ajme
mi santc'e c'ü ró da'cö'jme 'na
xëdyi? ¿Jinguã mi turegue c'ü ró
da'c'üjme ndeje? 38 ¿Jinguã i̱ sät'ägue
cja ín jñiñigöjme c'ü ró säc'öjme?
¿Jinguã dya mi cãgue bitu c'ü ró
da'cüjme c'ü ri jyegue? 39 ¿jinguã
ró jantc'ajme mi södyëgue, o c'ü
mi cjo'cügue a pjörü c'ü ró ma
cjinnc'ijme?", ra 'ñenzgö c'o vi tsja
na jo. 40 Nutscö rí mandagö rá
tjünrü c'ua rá xipjiji: "Nu cjuana
rí xi'tsc'öji, c'ü vi pjös'ügueji yo mi
ts'icjuarmagö nujyo dya pje mi
pjëzhi, xo 'ñetscö xo i̱ pjöxcöji", rá
embe c'o.

41 'Nuc'ua rá xipji c'o ri cãrã ín
scerda: "Nu'tsc'eji, me na s'otsc'eji,
c'ueñeji cja ín jmigö, möji cja sivi
c'ü nunca ra juench'e, c'ü o dyät'ã
Mizhocjimi c'ua ja ra sufre c'ü dya
jo, 'ñe c'o demonio c'o ngue o̱ dy-
oji. 42 Na ngueje 'ma santc'ö dya i̱
dyacöji c'ü ro si. Y 'ma mi sufregö
'nure, dya i̱ dyacöji ts'ë ndeje. 43 Y
'ma ró sät'ägö cja in jñiñgueji, cya
i̱ recibidozüji. Y 'ma dya mi cãgö
bitu c'ü ro je'e, dya i̱ dyacöji c'ü
ro jegö. Y 'ma mi sö'dyëgö 'ñe 'ma
mi cjocö a pjörü, dya mi pa cjin-
nguigöji." 44 Nuc'ua anguezeji xo
ra ndünrüji ra xitscöji: "Nu'tsc'e ín
Jmuts'ügöjme, ¿jinguã ró jantc'ajme
mi sant'ague o mi sufregue 'nure,
o i̱ sät'ägue cja ín jñiñigöjme c'ü dya
ró pjöxc'ume? ¿Jinguã dya mi cãgue
bitu c'ü rvi jye, o mi sö'dyegue, o mi
cjo'c'e apjörü, c'ü dya ró cö'tc'üjme
'ñi?" 45 Nuc'ua rá tjünrü rá xicöji:
"Na cjuana rí xi'tsc'öji, dya i̱ pjösc'eji
a cjanu ne rí 'na yo mi cjuarmagö
yo dya pje mi pzëshi. C'ü dya
vi pjösc'eji yo, xo ñezgö, dya xo i̱
pjöxcöji", rá embeji. 46 Nuc'ua rá
tägöji ra möji nu ja nunca ra nguarü
rgá sufreji. Pero c'o vi tsja na jo, ra
möji ra ma ngãrãji a jmi Mizhocjimi
para siempre.

26

Planes para prender a Jesús

1 Nuc'ua 'ma o nguarü e Jesús o
mama c'o jña c'o, xe go xipji c'ua c'o
o̱ discípulo:
2 —I̱n pãrãji ya bëzhtjo yepa ra
zädä c'e mbaxua c'ü ni chjũ Pascua.
Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, ra
nzhögügöji ngue c'ua ra ndät'äzüji
cja ngronsi, embeji.
3 Nuc'ua c'e xõmü c'ü, o ma c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o tita c'o pje nde
mi pjëzhi, o ma jmurüji cja c'e pala-
cio nu ja mi bübü c'ü mi mero
ndamböcjimi c'ü mi chjũ Caifás. 4 O
ñaji ja rva cja rvá zürüji e Jesús c'ü
dya ro mbãrã c'o nte. Ro zürüji
ngue c'uã ro mbö't'üji. 5 Mi mamaji:
—Dya ra jogü rá sürüji cja ne
mbaxua; 'na ra huëñi yo nte ra tsja
o̱ dyëji, eñeji.

Una mujer unge a Jesús

6 'Na nu pa, mi bübü e Jesús a Be-
tania nu cja nu ngumü e Simón c'ü
mi sö 'na ngueme c'ü ni chjũ lepra.
7 O säjä c'ua 'na ndixũ nu ja mi bübü
e Jesús, ma tũ 'na botia ndojo c'ü mi
po'o c'o me ma jo ma jyärä. Me mi
muvi na puncjü o merio c'ü. Cjanu
xisp'i o̱ ñi e Jesús 'ma ya ma jũ'ũ
cja mexa. 8 C'o o̱ discípulo e Jesús o
jñandaji c'ü vi tsja c'e ndixũ. Me co
üdüji c'ua go mamaji:
—Chjã, jyäctjo. ¿Jenga ya bëzhi yo
me ni muvi? 9 Mi sö ro bö'ö na
mizhi nu, ngue c'ua c'o merio c'o,
ro ch'unü yo dya pje pë's'i, eñe c'o.
10 O unü ngüenda e Jesús c'o vi
mama c'o discípulo, o xipjiji c'ua:

—¿Jenga na molestaoji ne ndixũ?
Maco na jo c'ü o tsjacö nu.
11 Nu'tsc'eji xe rí mintcjeji nujyo
dya pje pë's'i, pero nutscö ra zädä
'ma dya cja rá bünc'ö a ndetsc'eji.
12 Ne ndixũ nu, ya xisquigö ín
cuerpo nujyo na jo ga jyärä,
ngue c'ua ya na segurao c'ü rgá
dyögüzgöji. 13 Na cjuana rí xi'tsc'öji,
texe cja ne xoñijõmü c'ua ja ra
zopjüji yo nte ra xipjiji ja ga cjazgö,
nde ra nädäji nu o tsja ne ndixũ nu,
ngue c'ua ra mbeñeji nu na jo nu o
tsjacö, eñe e Jesús.

Judas traiciona a Jesús

14-15 C'o doce discípulo, mi bübü
'naja c'ü mi chjũ Judas Iscari-
ote. Nuc'ü, o ma c'ua cja c'o
ndamböcjimi, o ma xipjiji:
—¿Ja nzi rí tsjõtcügöji ngue c'ua
rá nzhö'c'üji e Jesús?
Nuc'ua c'o ndamböcjimi o
ngõ't'üji treinta merio o plata e
Judas. 16 Ndeze c'ua, o mbürü e
Judas o jyodü c'ü ja rvá tsjapü, ngue
c'ua ro nzhö e Jesús.

La Cena del Señor

17 Ya vi zädä c'e mbaxua c'ü ni
chjũ Pascua, 'ma mi siji o tjõmëch'i
c'o dya mi bäns'ä. C'ü ot'ü pa c'ü mi
pjongüji c'e mbaxua, o ẽjẽ c'ua c'o
discípulo cja e Jesús, o xipjiji:
—¿Ja ngue c'ua i̱n ne rá ma
ät'äjme o jñõnü c'ü rí sigue rgui
sũpque ne mbaxua?
18 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji
c'ua yeje c'o o̱ discípulo:
—Mëvi a ma a Jerusalén rí ma
zopjüvi c'e bëzo c'ü ya i̱n pãrãguevi,
rí xipjivi: "Va täcjöbe c'e xöpüte rá
xi'ts'ibe c'ü ya va sädä c'ü ra sufre.
Nguec'ua c'e mbaxua je ra zũpü cja
in nzungue co c'o o̱ discípulo, va
'ñenzgöbe c'e xöpüte." Je rí xipjivi a
cjanu.
19 Nuc'ua c'o discípulo o mëvi c'ua
ja va xipjivi e Jesús, o ma dyät'ävi
c'e jñõnü c'ü rví zũpüji c'e mbaxua
c'ü ni chjũ Pascua.
20 Nuc'ua 'ma ya vi nzhä, o mimi
c'ua e Jesús cja c'e mexa ro ziji o
xëdyi c'o doce o̱ discípulo. 21 'Ma
ndänt'ä ma siji o xëdyi, e Jesús o
xipjiji:
—Na cjuana rí xi'tsc'öji,
bübütsc'eji 'na c'ü ra nzhögügö cja o̱
dyë c'o ra mbötcö, embeji.
22 Anguezeji 'ma o dyäräji a
cjanu, me go ndumüji c'ua. O
mbürü o mama nzi 'naja anguezeji
mi xipjiji e Jesús:
—¿Cjo nguetscö, ín Jmuts'ügö?
23 O ndünrü c'ua e Jesús o mama:
—'Naja c'ü ya ndü'bü o xëdyi
co nuzgö cja ne mojmü nu rrã
sigöji, ngue c'ü ra nzhögügö c'ü.
24 Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi,
ra mbötcöji c'ua ja nzi ga t'opjü cja
o̱ jña Mizhocjimi. Pero juejme c'e
bëzo c'ü ra nzhögügö. Xenda rvá
jo c'ü dya ro jmus'ü c'e bëzo c'ü, na
ngueje ra ma sufre na puncjü.
25 O ndünrü c'ua e Judas nu c'ü ro
nzhö'ö, o mama:
—¿Cjo nguetscö, xöpüte?
O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Ya i̱ mantsjëgue, ngue'tsc'e.
26 'Ma ndänt'ä ma siji o xëdyi,
o jñü c'ua e Jesús 'na tjõmëch'i, o
unü 'na pöjö Mizhocjimi. Cjanu o
xënmbi c'o o̱ discípulo, o xipjiji:
—Jñüji ne tjõmëch'i nu rrã
xëñc'iji, rí siji. Nujnu ngue ín
cuerpogö nu.
27 Cjanu o ndës'i c'ua c'e vaso.
O unü 'na pöjö Mizhocjimi, cjanu
unü c'o o̱ discípulo, o xipjiji:
—Sigueji c'ü po'o nu i̱n texeji.
28 Na ngueje nujnu, ngue ín tsjigö
nu. Na ngue c'ü rga pjödügö ín tsji
rá tũgö, Mizhocjimi ra tsja dya c'ua
ja nzi va mama; ra perdonao dya
o̱ nzhubü na puncjü o nte. 29 Rí
xi'tsc'öji, ndeze dya, dya cja xe rá
sigö o̱ ndeje o uva hasta 'ma cja ra
zädä c'e pa 'ma 'natjo c'ua rá cãrãji
nu ja rá mandagö, c'ua ja nzi va
mama Mizhocjimi c'ü mi Tatagö.

Cja rá sigöji 'ma c'o cja nuevo c'o me xe rrã jo, eñe e Jesús.

Jesús anuncia que Pedro le negará

30 Nuc'ua o tõji 'na himno va ma't'üji Mizhocjimi. Cjanu o mbedyeji c'ua a tji, o möji cja c'e t'eje c'ü ni chjũ Olivos. 31 Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—Texets'ügueji nde rí jyëzguigöji ne xõmü dya, na ngue c'ü ra tsjacügöji. Na ngueje ya t'opjü a cjava: “Rá nzhö'ö c'e mbörü ra mbö't'üji. Nguec'ua c'o o̱ ndënchjürü ra mböt'ü c'o”, eñe. 32 Pero 'ma rá tegö a nde cja c'o añima, ot'ü rá magö a ma a Galilea, ngue c'ua 'ma rí sätc'eji nu, ya rva bünc'ö nu.

33 O ndünrü c'ua e Pedro o xipji:

—Zö texe ra jyëtsc'igueji, pero nuzgö nunca rá jëtsc'igö, eñe.

34 E Jesús o xipji c'ua:

—Na cjuana rí xi'tsc'ö, dya be ri huë'ë o tare ne xõmü dya, 'ma ya na jñi rgui tsädä c'ü dya i̱ṉ pãcãgö.

35 O mama c'ua e Pedro:

—Zö rá tũgö co nu'tsc'e, pero nunca rá cädägö c'ü rgá pã'c'ãgö, eñe c'ü.

Xo nde va mantjo c'ua texe c'o discípulo.

Jesús ora en Getsemaní

36 Nuc'ua o möji nu ja mi chjũ Getsemaní. Nuc'ua e Jesús o xipji c'o o̱ discípulo:

—Mimiji va, ndeze c'ü rá magö a manu, rá ma ötü Mizhocjimi c'ü mi Tatagö, eñe.

37 Nuc'ua e Jesús o zidyi e Pedro 'ñe nza yeje c'o o̱ t'i e Zebedeo. O mbürü o ndumü c'ua e Jesús, y me mi cjijñi na puncjü. 38 Nuc'ua o xipjiji:

—Me rí ndumügö, rí sö ra mbötcügö c'ü rgá sentiogö. Chepquetjoji va, dya rí ĩji, eñe e Jesús.

39 Xe go ma c'ua xe ts'iquë a ma a xo'ñi, o ndüne a jõmü, o dyötü Mizhocjimi o mama:

—Mi Tatats'ügö, 'ma ra sö, rí ts'a's'ü c'ü dya ra zädä c'ü rá sufregö. Pero dya rí tsjague c'ua ja rgá negö, tsjague c'ua ja nzi gui ñegue, eñe e Jesús va dyötü Mizhocjimi.

40 O nzhogü c'ua e Jesús nu ja mi cãrã c'o jñi o̱ discípulo, o 'ñe chöt'ü ya nde vi ĩtjo c'o. E Jesús o xipji c'ua e Pedro:

—¿Cjo dya mi sö rvi chepquegöji 'na ts'indajme c'ü dya rvi ĩcjeji? 41 Dya rí ĩji. Dyötqueji Mizhocjimi ngue c'ua dya ra ndö'c'eji c'ü dya jo. Jã, a mbo in mün'c'eji i̱ṉ neji c'ü dya rí ĩji ngue c'ua rí dyötqueji Mizhocjimi. Pero yo in cuerpoji, ya mbo o̱ cuë yo, embeji c'o.

42 Nuc'ua o ma na yeje, o ma dyötü Mizhocjimi o mama:

—Mi Tatats'ügö, 'ma dya sö ra cjogü c'ü rá sufre, rí ne rá sufregö 'ma. Na ngue je rí negö rí tsjacö c'ua ja nzi gui ñegue, eñe e Jesús va dyötü Mizhocjimi.

43 O nzhogü c'ua na yeje, o ẽ chöt'ütjo ya ma ĩtjoji na yeje, na ngueje me mi tägäji na puncjü o t'ĩjĩ. 44 Ndo zogütjoji c'ua, o ma dyötü Mizhocjimi c'ü na jñi, o mantjo c'ua ja nzi va mama 'ma ot'ü. 45 Nuc'ua ndo go nzhogü go ẽtjo c'ua cja c'o o̱ discípulo, o xipjiji:

—¿Cjo xe i̱ṉ ĩcjeji 'ñe i̱ṉ söyaji? Maco ya zädä ne ndajme nu ra nzhögügöji nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi. Ra nzhögügöji cja dyë c'o nte c'o me cja na s'o. 46 Ya va säjä nu ra nzhögügö. Nguec'ua rí ñangaji; rá chjëji.

Llevan preso a Jesús

47 'Ma ndänt'ä ma ña e Jesús, o säjä e Judas c'ü mi ngue 'naja c'o doce discípulo. Ma dyoji na puncjü nte c'o vi ndäjä c'o ndamböcjimi, 'ñe c'o tita c'o pje nde mi pjëzhi cja c'e jñiñi, ma jünji tratjëdyi 'ñe ngarrote. 48 E Judas c'ü ro nzhö e Jesús, ya vi xipji a cjava c'o nte c'o mi pöji:

—Nu c'ü rá tjünegö, ngue c'ü i̱ṉ jonnc'eji c'ü. Nguec'ua rí pënch'iji c'ü, embeji.

Nguec'ua ya mi pãxtjo c'ua c'o nte.
49 Nuc'ua e Judas ixco sätjo cja e Jesús, o zengua. Jo ni zü'tp'ü c'ua o̱ jmi. 50 Nuc'ua e Jesús o xipji:

—¿Pje vi 'ñecje, bëzo?

Nuc'ua o säjä c'o nte, ixco pënch'iji c'ua e Jesús ngue c'ua ro zidyiji.

51 Nuc'ua 'naja c'o mi dyoji e Jesús o ngübü c'ü o̱ tratjëdyi, o mbetspi 'naja o̱ ngõ 'naja c'o o̱ mbëpji c'ü mi mero ndamböcjimi. 52 Nuc'ua e Jesús o xipji:

—Tsöt'ü nin chjëdyi c'ua ja mi o'o. Na ngueje texe c'o ra pö't'ünte co tjëdyi, tjëdyi rguí nzhũ c'o. 53 ¿Pje i̱ṉ mangue? ¿Cjo dya sö rá ötcö c'ü mi Tatagö, angueze ixta ndäjä c'ü ra cjogü doce mil o̱ anxe ra ẽ mböxcüji? Jã, sö. 54 Pero 'ma ra ẽ c'o anxe, ja rgá zädä 'ma yo ya t'opjü yo ni jyodü rá sufregö.

55 Nuc'ua c'e ndajme c'ü, o mama e Jesús o xipji c'o nte:

—¿Ja cja c'ü i̱ṉ cjagueji? Maco i̱ pedyeji cja c'in jñiñiji va ẽ sücöji nza cja 'ma ri nguezgö 'na mbẽ'ẽ, va jünji in chjëdyiji 'ñe in ngarroteji. Pama mi cãrãgöji cja c'e templo mi jí'tsc'öji, maco dya mi pënzhguigöji 'ma. 56 Pero texe yo, ya va sädä yo, ngue c'ua ra zädä c'ü o dyopjü c'o profeta, embeji.

Nuc'ua texe c'o discípulo o c'ueñeji o zogüji e Jesús.

Jesús delante de la Junta Suprema

57 'Ma ya vi pënch'iji e Jesús, o zidyiji cja e Caifás c'ü mi mero ndamböcjimi, nu ja ya vi jmurü c'o tita 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi. 58 'Ma ya mi pöji, e Pedro mi bëpjatjo na jẽ, hasta 'ma o zät'ä nu cja c'ü o̱ tji c'ü mi mero ndamböcjimi. O cjogü c'ua e Pedro a mbo, o ma mimi nu ja ma cã c'o mbëpji, ngue c'ua ro nu'u pje ro tsjapüji e Jesús.

59 Ma cã nu, c'o ndamböcjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o ya vi jmurü ro jñünpüji ngüenda e Jesús. Nuc'ua mi jodüji testigo c'o ro xosp'ü o buëchjine e Jesús, ngue c'ua ro bö't'ü. 60-61 Pero dya mimi yeje testigo c'o ro mama 'natjo o̱ jñavi. Nuc'ua 'ma ya vi mezhe ts'ë, o ẽjẽ c'ua yeje testigo o 'ñe ngöt'üvi o mamavi:

—Nujne Jesús o mama a cjava: “Sö rá yä'tp'ägö nu o̱ templo Mizhocjimi. Nuc'ua jñipatjo rá jäbä ngue c'ua ra jyärätjo na yeje”, eñe. Nuc'ü, ngue c'ü o mama c'o testigo.

62 O böbü c'ua c'ü mi mero ndamböcjimi o xipji e Jesús:

—¿Cjo dya sö rí chjünrügue? ¿Pje i̱ṉ mangue co nujyo jña yo na xi'tsc'eji?

63 Pero e Jesús dya go ndünrü c'ü. Nuc'ua c'ü mi mero ndamböcjimi o dyönü o xipji:

—Xitsijme nza mbãrã Mizhocjimi c'ü bübü a jens'e, ¿cjo ngue'tsc'e Cristo c'ü ngue o̱ T'i Mizhocjimi, o jiyö?

64 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—C'ua ja gui mangue, nguezgö. Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, rí jñandgöji rva ẽcjö cja ngõmü a jens'e. Rí jñandgöji ri pë'sc'ö texe poder cja o̱ jodyë Mizhocjimi c'ü me na zëzhi.

65 Go üdü c'ua c'ü mi mero ndamböcjimi, go ts'üdü c'o o̱ bitu c'o mi je'e c'ü, o mama:

—I̱ dyäräji o zadü Mizhocjimi nu. ¿Pje xe ni jyongöji o testigo? Cja i̱ dyäräji ya zadü Mizhocjimi nu. 66 ¿Pje xo i̱ṉ mangueji?

O ndünrü c'ua anguezeji o mamaji:

—Pë's'i nu s'ocü c'ü rguí bö't'ü nu, eñe c'o ma jünpü ngüenda e Jesús.

67 Jo nu zosp'üji c'ua a jmi e Jesús. Bübü c'o mi ya'bü co punte, 'ñaja c'o mi pjë'chp'i a jmi c'ü dya mi janda e

Jesús cjó mi ngue. 68 Nguec'ua mi
xipjiji e Jesús:
—Maco i̱ṉ mangue ngue'tsc'e e
Cristo, rí xitscöjme cjó ngue c'ü na
pjë'chc'i in jmi dya.

Pedro niega conocer a Jesús

69 E Pedro ya vi mintjo nu cja c'e
tji. Mi bübü nu 'na ndixũ c'ü mi
pëpji nu. Nu c'e ndixũ o chëzhi a jmi
e Pedro, o xipji:
—Nu'tsc'e, xo mi dyocjevi e Jesús
nu menzumü a Galilea.
70 O ngädätjo c'ua e Pedro o
mama:
—Dya rí pãrãgö pje pjëzhi c'ü i̱ṉ
mangue.
Nde go dyärätjo c'ua texe c'o mi
cãrã nu.
71 Nuc'ua e Pedro o mbedye
c'ua cja c'e ngoxtji. Mi bübü nu
c'ü 'na ndixũ c'ü xo mi pëpji nu.
Angueze o jñanda e Pedro mi böbü
nu, nguec'ua va xipji c'o mi cãrã
nu:
—Xo 'ñe ne bëzo nu, nde mi
büb̈vi e Jesús nu menzumü a
Nazaret, eñe.
72 E Pedro o yepe o ngädätjo c'ua,
o mama:
—C'ua ga mbãrã Mizhocjimi, dya
rí pãrãgö ne bëzo nu.
73 Dya mezhe c'ua o chëzhi a jmi e
Pedro nu c'o mi böntjo nu, o xipjiji:
—Na cjuana xo ngue'tsc'e 'naja
yo o̱ dyoji nu, na ngueje c'ua ja gui
ña, ixi 'mã'tc'ãtjo.
74 Nuc'ua e Pedro o mama:
—C'ua ga mbãrã Mizhocjimi, dya
rí pãrgö ne bëzo nu. 'Ma dya cjuana
c'ü rí xi'tsc'öji, ra zücö 'ma c'ü.
Jo ni huë c'ua 'na tare. 75 O
mbeñe c'ua e Pedro c'o jña c'o vi
xipji e Jesús c'ü dya be ri huë tare
'ma ya na jñi rví ngädä c'ü mi pãrã.
Cjanu o mbedye c'ua e Pedro a tji,
me go huë c'ua co texe o̱ mü'bü.

27

Jesús es entregado a Pilato

1 Nuc'ua c'ü xõrü, texe c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o tita cja c'e jñiñi
mi pötma dyü't'üji ja rvá tsjapüji
e Jesús ngue c'ua ro mbö't'üji. 2 O
jyü'tp'üji c'ua o̱ dyë e Jesús, cjanu
zidyiji a ma cja e Pilato c'ü mi
gobernador.

La muerte de Judas

3-4 Nuc'ua 'ma o mbãrã e Judas
c'ü vi jñünpüji ngüenda e Jesús ro
bö't'ü, me co nguijñi c'ua c'ü, na
ngue vi nzhö'ö. Nuc'ua cjanu o
jñünü c'ua c'o treinta merio o plata
o ma zogütjo cja c'o ndamböcjimi,
'ñe c'o tita, cjanu o mama:
—Ró cjagö c'o na s'o. Na ngue ró
nzhö'ö c'ü ra bö't'ü 'na bëzo c'ü dya
pje tsja, eñe c'ü.
Anguezeji cjanu o mamaji c'ua:
—¿Pje pë'sc'ü rá nugöjme?
Nu'tsc'e rí ñu'u ja rgui tsjapü.
5 Nuc'ua e Judas o mbozü c'o
merio a mbo cja c'e templo. Cjanu
o ma c'ua, o ma ngant'atsjë tjüjmü
o̱ dyizi, cjanu o chjüns'ütsjë cja 'na
za'a.
6 Nuc'ua c'o ndamböcjimi o
mbëchiji c'o merio, cjanu o mamaji:
—Nguejyo o 'nõmü 'na nte c'ü
rguí bö't'ü. Nguec'ua dya ra sö
rá üt'üji nu ja quiji c'o ni mbeñeji
Mizhocjimi. Na ngue je ga mama a
cjanu ín leyji, eñeji.
7 Nuc'ua 'ma ya vi ñaji, cjanu o
jñüji c'o merio, o ma ndõmüji c'ü o̱
juajma 'na bëzo c'ü mi ät'ä o traste.
O ndõmüji ngue c'ua je ro dyögüji
nu, c'o dya ri menzumü cja c'e
ndajñiñi c'ü. 8 Nguec'ua c'e juajma
c'ü, xe ni chjũtjo dya: “Juajma c'ü o
'nõmü co c'ü vi nzhũ 'na nte.” 9 Je va
cjanu va zädä o̱ jña Mizhocjimi c'ü
vi mama c'e profeta Jeremías: “C'o
o̱ mboxbëche e Israel o mamaji c'ü
mi muvitjo treinta merio o plata c'e
nte c'ü. Nguec'ua o ngõ't'üji, cjanu
o nguis'iji c'o merio. 10 Nuc'ua
co c'o merio, o ma ndõmüji c'ü
o̱ juajma c'e bëzo c'ü mi ät'ä o
traste, o ndõmüji c'ua ja nzi va xitsi
Mizhocjimi ro tsjapüji c'o merio”,
eñe e Jeremías. Nguec'ua 'ma o

ndõmüji c'e juajma, o zädä c'e jña c'ü vi mama e Jeremías.

Jesús ante Pilato

11 E Jesús ma böntjo a jmi c'e gobernador c'ü mi chjũ Pilato. Nuc'ua c'e gobernador o dyönü o xipji:

—¿Cjo ngue'tsc'e o̱ rey yo menzumü a Israel?

O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Jã, c'ua ja gui mangue, nguetscö.

12 Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o tita o ngöt'üji e Jesús cja c'e gobernador, pero e Jesús dya mi tjünrü c'ü. 13 Nuc'ua e Pilato c'ü mi gobernador o xipji:

—¿Cjo dya i̱n ärägue texe yo pje nde xi'ts'iji?

14 Pero dya go ndünrü e Jesús ne ri 'naja jña c'o pje nde ma xipjiji. Nguec'ua c'e gobernador, dya mi pãrã pje ro nguijñi.

Jesús es sentenciado a muerte

15 Tsjë'ma mi cjaji c'e mbaxua c'ü ni chjũ Pascua, y xo mi cja c'o nte mi ötüji 'na favor c'e gobernador. Mi ötüji ro 'ñeme libre 'naja bëzo c'ü ma o'o a pjörü. Y c'e gobernador cja rrũ 'ñeme c'ua libre c'e nte. 16 C'o pa c'o, ma o'o a pjörü 'na bëzo c'ü mi chjũ Barrabás c'ü me mi näntji ma s'o. 17-18 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o tita, mi mbidiaji e Jesús, nguec'ua va nzhöji cja e Pilato. E Pilato o unü ngüenda pje vi nzhöji, nguec'ua va dyönüji:

—¿Ja ngue c'ü i̱n negueji rá pjongü cja ne pjörü ra ma libre? ¿Cjo ngue e Barrabás o ngue e Jesús nu xiji Cristo?

19 Ma jũ'ũ e Pilato nu ja mi jün ngüenda. Nuc'ua c'ü nu su e Pilato o mbenpe 'na jña, o xipji: "Dya pje rí tsjapü c'e bëzo c'ü dya pje tsja c'o na s'o. Na ngueje mi xõmü ró cjinch'i angueze, me ró sufre rvá cjinch'i", eñe c'e ndixũ. Nguec'ua e Pilato xenda mi ne ro 'ñeme libre e Jesús.

20 Pero c'o ndamböcjimi 'ñe c'o tita mi ü't'üji c'o nte ro dyötüji e Pilato ro 'ñeme libre e Barrabás, y xo ro dyörüji c'ü ro mbö't'üji e Jesús. 21 Cjanu o mama c'ua e Pilato o xipjiji:

—¿Ja ngue c'ü i̱n negueji rá eme libre?

Anguezeji nzhangua ndünrüji c'ua:

—Rí 'ñeme libre e Barrabás, eñeji.

22 Nuc'ua e Pilato o mama:

—¿Pje rá cjapcö 'ma ne Jesús nu xiji e Cristo?

Cjanu o mama c'ua texe c'o nte:

—Chät'ä cja ngronsi nu.

23 Nuc'ua e Pilato o mama:

—¿Pje ni mbë c'ü na s'o c'ü o tsja nu?

Anguezeji xenda go mapjüji na jens'e o mamaji:

—Mangue ra dät'ä cja ngronsi nu, eñeji.

24 Nuc'ua o nu'u e Pilato c'ü dya mi sö ja rvá tsjapü, ro 'ñeme e Jesús. Na ngue xenda mi huëñi c'o nte, 'na ro tsjaji o̱ dyëji. Nguec'ua e Pilato o ma tjë 'na mojmü o ndeje, cjanu o xindyë a jmi cja c'o nte, o mama:

—Ra bö't'ü ne bëzo c'ua ja nzi gui mangueji, pero dya pje rí tö'tp'ügö nada nu. Nguec'ua rí xindyëgö c'ü rgui pãrãgueji c'ü dya rí pë'sc'ö ín s'ocü; ngue'tsc'eji i̱n pë's'i nin s'oqueji c'ü ra bö't'ü nu, eñe e Pilato va xipji c'o nte.

25 Cjanu o ndünrü c'ua texe c'o menzumü a Israel o mamaji:

—Dya ra tsja, nguezgöjme rá tuns'ü ín nzhubüjme c'ü rguí bö't'ü nu. Xo 'ñe c'o ín ch'igöjme xo ra nguejmeji responsable. Xo 'ñe c'o ín bëchejme.

26 Nuc'ua e Pilato o 'ñeme c'ua libre e Barrabás c'ua ja va dyörü c'o nte. Cjanu o manda c'ua e Pilato o ndas'üji e Jesús co chirrio. Nuc'ua 'ma o nguarü o ndas'üji, cjanu o nzhöji e Jesús ngue c'ua ro ma ndät'äji cja ngronsi.

27 Nuc'ua c'o o̱ tropa c'e gobernador o zidyiji e Jesús o möji cja c'ü o̱ palacio. Nzhangua jmurü

c'ua texe c'o tropa c'o mi cãrã nu.
28 Cjanu o ts'osp'üji c'ua c'o o̱ bitu
e Jesús. Cjanu o jyecheji c'ua 'naja
bitu c'ü ma mbaja. 29 Nuc'ua o
dyät'äji 'na corona c'ü mi dyavo
bidyi, cjanu jñu'tp'üji a ñi e Jesús.
Cjanu o ngö'tp'üji 'na xitji cja o̱
jodyë e Jesús. Nuc'ua cjanu o
ndüñijõmüji a jmi, me mi pãtãji mi
xipjiji:

—Nu'tsc'e o̱ reyts'ügue yo men-
zumü a Israel, sido rí mandague,
mi embeji ma tsjapüji burla.

30 Me mi sos'üji, y o jñünbüji c'ua
c'e xitji c'ü vi ngö'tp'üji a dyë. Co
nuc'ü, mi ya'p'üji a ñi. 31 Nuc'ua 'ma
o nguarü o eñbeji, o ts'osp'üji c'ua
c'e mbabitu c'ü vi jyecheji. Cja ndo
nu jyecheji c'ua c'o o̱ bitutsjë. O
zidyiji c'ua nu ja ro ma ndät'äji cja
ngronsi.

La crucifixión

32 Nuc'ua 'ma ya ma pedyeji cja
c'e ndajñiñi, o chjëji 'na bëzo c'ü
mi chjũ Simón, c'ü mi menzumü a
Cirene. Nuc'ü, o tsjapüji o nduns'ü
c'e ngronsi c'ü mi tuns'ü e Jesús c'ü
rví ndät'äji.

33 O zät'äji c'ua, nu ja ni chjũ'ũ
Gólgota c'ü ne ra mama: T'ejeñinte.
34 Nuc'ua mi unüji e Jesús ro zi o
vino c'ü vi chjanbaji c'ü ma cjõ'õ.
'Ma mü o zö, dya go ne go zi c'ü.

35 Nuc'ua c'o tropa 'ma o nguarü
o ndät'äji e Jesús cja c'e ngronsi, o
eñeji c'ua, cjó ngue c'ü ro tsjapü o̱
cjaja c'o o̱ bitu e Jesús. Nguec'ua
va zädä c'o vi mama 'na profeta:
"O eñeji cjó ngue c'o ro ngana c'o
ín bitugö", eñe cja o̱ jña Mizhocjimi
c'ü o dyopjü c'e profeta. 36 Cjanu
o mintji nu, mi pjörütjoji e Jesús.
37 Cjanu o cuatüji a ñi c'e ngronsi c'ü
mi t'opjü, ngue c'ua ro 'mãrã pje vi
tjünpü ngüenda angueze. Mi t'opjü
a cjava: "Nujnu, ngueje e Jesús nu
o̱ rey yo menzumü a Israel."

38 Nuc'ua xo ndät'äji nu, yeje
mbẽ. 'Naja c'ü o ndät'äji bëxtjo cja
o̱ jodyë e Jesús, 'naja c'ü o ndät'äji
c'ü 'nanguarü. 39-40 Nu c'o mi cjogü
nu, me mi juant'ü a ñi ma zadüji e
Jesús, mi xipjiji:

—Nu'tsc'e mi mangue rvi yä't'ä
c'e templo, y c'ü na jñi nu pa rvi
cjuatü rvi jyäbätjo na yeje. 'Ma
ngue'tsc'e o̱ T'itsc'e Mizhocjimi,
'ñemetsjë dya, dyagü cja ne ngronsi,
mi embeji e Jesús.

41 Xo ma mantjo c'ua c'o
ndamböcjimi, 'ñe c'o xöpüte, 'ñe c'o
fariseo, 'ñe c'o tita. Me mi cjapüji
burla e Jesús, mi mamaji:

42 —Maco o mbös'ü na puncjü o
nte nu, maco dya sö ra 'ñemetsjë ra
dagü cja ne ngronsi. 'Ma ngueje
nu ra manda a Israel nu, ra dagü
dya 'ma cja ne ngronsi, ngue c'ua rá
ejmegöji 'ma nu. 43 Maco mi ench'e
o̱ mü'bü Mizhocjimi nu, na ngueje
mi mama nu: "Nguezgö o̱ T'izügö
Mizhocjimi", mi eñe nu. Nguec'ua
'ma s'iya Mizhocjimi nu, sö ra ẽ
dya Mizhocjimi ra 'ñe 'ñeme cja ne
ngronsi, mi eñeji ma tsjapüji burla.

44 Nuc'ua c'o ye mbẽ c'o 'natjo
c'ua vi ndät'äji e Jesús, xo nde ma
xitjo c'ua c'o na s'o jña c'o.

Muerte de Jesús

45 Nuc'ua 'ma cja vi zünütjo
jñisiarü, o bëxõmü c'ua textjo cja ne
xoñijõmü, hasta 'ma cja zünü jñi c'ü
nzhä. 46 Nuc'ua 'ma ya mi ngue ro
zünü jñi c'ü nzhä, o mapjü c'ua na
jens'e e Jesús o mama:

—Elí, Elí, lama sabactani, mi eñe.
C'e jña ne ra mama: "Nu'tsc'e
ín Mizhocjimits'ügö, ín Mizhocjim-
its'ügö, ¿jenga i̱ jyëzguigö?"

47 C'o mi cãrã nu, o dyäräji c'o vi
mama e Jesús. Bübü anguezeji c'o o
mama c'ua:

—Nujnu, ma't'ü e Elías rguí 'ñeje
a jens'e.

48 Cjanu o cjuan'di c'ua 'naja
anguezeji, o ma cãjã c'ua 'naja
esponja. Cjanu o ngant'a cja vina-
gre, cjanu o ngãsp'ã cja 'na xitji, mi
unüji e Jesús ro züt'ü. 49 Pero c'o
'ñaja mi mamaji:

—Jyëzi, rá nuxãji cjo ra ẽjẽ e Elías
ra 'ñe 'ñeme nu.
50 Nuc'ua e Jesús ndo go yepco
mapjütjo na jens'e, ixco ndũtjo c'ua.
51 Nzi va ndũ e Jesús, o chödü a
nde c'e manta c'ü mi 'nüns'ü a mbo
cja c'e templo, c'ü mi cjot'ü nu
ja me ma sjũ. O xüt'ü ndeze nu
ja mi 'nüns'ü hasta a jõmü. Go
mbi c'ua na zëzhi ne xoñijõmü, go
chädätsjë c'o ndojo. 52 C'o panteón
nu ja mi cöt'üji o añima, go xogü
c'o. Go yepe go mintjo na puncjü
c'o nte c'o mi ejme Mizhocjimi c'o
ya vi ndũ. 53 'Ma mü o te e Jesús,
cja xo mbedyeji c'ua anguezeji nu
ja vi ngöt'üji, cjanu o möji c'ua
a Jerusalén c'ü ngue o̱ ndajñiñi
Mizhocjimi. Na puncjü nte c'o mi
cãrã nu, c'o o ndäcä anguezeji c'ü
ya vi tetjoji.
54 C'ü o̱ xo'ñi c'o tropa, 'ñe c'o o̱
tropa c'o mi pjörü e Jesús, o unüji
ngüenda c'ü mi mbi ne xoñijõmü,
'ñe c'o pje nde mi cja. Me go zũ c'ua
c'o, go mamaji:
—Na cjuana mi ngue o̱ T'i
Mizhocjimi nu, eñeji.
55 Ma jẽ ts'ë cja c'e ngronsi, mi
cãrã na puncjü o ndixũ, mi jan-
daji e Jesús. Anguezeji mi pöji e
Jesús ndeze a Galilea, mi pjös'üji
c'ü. 56 Cja c'o ndixũ c'o, mi bübü nu
e María Magdalena, 'ñe e María c'ü
nu nana e Jacobo 'ñe e José. Xo mi
bübü nu, c'ü nu su e Zebedeo.

Jesús es sepultado

57-58 Mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjũ
José c'ü mi menzumü a Arimatea.
Mi pë's'i na puncjü o merio. Nu
c'e bëzo mi ätpä o̱ jña e Jesús. 'Ma
ya vi nzhä, o ma c'ua e José cja e
Pilato, o ma dyötü c'ü o̱ cuerpo e
Jesús. Nuc'ua e Pilato o manda ro
unüji c'e cuerpo. 59 Nuc'ua e José o
ndunü c'ü o̱ cuerpo e Jesús, cjanu
o mböch'ü 'na t'öxbitu. 60 E José mi
pë's'i 'na cueva c'ü dya cjó be mi
cöt'üji nu, vi manda ro dyö't'üji cja
peña. Je o ma ngöt'ü c'ua nu, c'ü o̱
cuerpo e Jesús. Cjanu o ngot'ü c'ua
co 'na tralaja. Cjanu o ma c'ua c'ü.
61 Nuc'ua e María Magdalena, 'ñe
c'ü 'na María, o mintjovi a jmi cja
c'e cueva.

La guardia delante del sepulcro de Jesús

62-63 Nu c'e pa c'ü, ngue 'ma mi
preparao c'o menzumü a Israel, na
ngue c'ü na jyas'ü mi ngue c'e pa
'ma söyaji. Nuc'ua c'ü na jyas'ü, c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo o möji
cja e Pilato, o xipjiji:
—Nu'tsc'e nin t'ecjañõmü, cja ró
mbennc'öjme ja va mama c'e dy-
onpüte Jesús 'ma xe mi büntjo. O
mama: "'Ma ya rguí zö'ö jñipa
'ma rá tũgö, rá tetcjö", eñe c'ü.
64 Nguec'ua rí mandague ra ma
mbörüji cja c'e cueva hasta 'ma cja
ra zö c'o jñipa. Na ngue 'ma jiyö, 'na
ra ẽjẽ c'o o̱ discípulo ra 'ñe ngüs'üji
c'e añima. Nuc'ua c'o discípulo ra
xiji yo nte: "Ya tetjo e Jesús a nde
cja c'o añima", ra 'ñeñeji. Nu 'ma rga
cjanu, xenda ra dyonpüji 'ma yo
nte, que na ngue 'ma mi büntjo c'ü,
eñe c'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo
va xipjiji e Pilato.
65 Cjanu o mama c'ua e Pilato:
—Rá da'c'eji tropa ra ma mbörüji.
Möji co anguezeji, tsjaji c'ua ja gui
mbeñegueji, ngue c'ua dya cjó ra sö
ra 'ñe ngüs'ü c'e añima.
66 Nuc'ua o möji anguezeji. Y
pa dya cjó ro 'ñe ndörü c'e cueva,
o meyaji c'ua c'e tralaja, cjanu o
ngamaji c'o tropa o mbörüji nu.

28

La resurrección de Jesús

1 Nuc'ua 'ma ya vi cjogü c'e pa
'ma mi söyaji, 'ma ya ma jya's'ü c'ü
ot'ü pa'a nu ngo'o, o ẽjẽ c'ua e María
Magdalena, 'ñe c'ü 'naja María ro
'ñe nu'uvi c'e cueva. 2 Nuc'ua o ẽjẽ
c'ua 'naja c'o o̱ anxe Mizhocjimi, vi
'ñeje a jens'e o 'ñe chjen'chp'e c'e
tralaja c'ü mi cjot'ü c'e cueva. Co
nu c'ü vi 'ñe chjen'chp'e c'e tralaja,

o mbi'i ne xoñijõmü. Nuc'ua c'e
anxe cjanu mimi c'ua a xes'e cja
c'e tralaja. 3 C'e anxe me mi juëns'i
nza cja 'ma go juë's'i e dyebe. C'o
o̱ bitu me mi jyaxtjo nza cja xitsji.
4 Nu c'o tropa 'ma o jñandaji c'e anxe
c'ü vi 'ñe a jens'e, me co mbi'ch'i
va pizhiji c'ua, y me co privaji.
5-6 Nuc'ua c'e anxe o xipji c'o ndixũ:

—Rí pãrãgö i̱ṉ jodüguevi e Jesús
c'ü o ndät'äji cja ngronsi. Pero
dya rí sũguevi, na ngueje dya cja
bünc'ua c'ü; ya tetjo c'ua ja nzi
va mama. Chjä'dä rí ñu'uvi nu ja
ngöt'üji. 7 Nuc'ua 'ma rí cjuarü rí
ñuvi, rí mëvi na niji rí ma xipjivi
c'o o̱ discípulo e Jesús c'ü ya tetjo.
Xipjiji c'ü ra ot'ü angueze ra ma
a Galilea, je ra chjëji nu. Ya ró
xi'ts'ivi, eñe c'e anxe.

8 Nuc'ua c'o ndixũ ixco mbedyevi
c'ua cja c'e cueva. Me mi sũvi, me
xo mi mäjävi. O mëvi c'ua na niji
ro ma xipjivi c'o discípulo c'o jña c'o
vi dyäräv̈i. 9 'Ma ndänt'ä ma mëvi,
cjanu o ẽ c'ua e Jesús o 'ñe chjëji
o zenguavi. Nuc'ua anguezevi o
chëzhivi a jmi, o ndüñijõmüvi o
nda'p'üvi a ngua, o ma't'üvi c'ua.
10 E Jesús o xipji c'ua c'o ndixũ:

—Dya rí sũguevi. Mëvi rí ma
xipjivi c'o mi cjuarmaji ra möji a
Galilea, je rá chjëjme nu.

Lo que contaron los soldados

11 Nuc'ua 'ma ya vi ma c'o ye
ndixũ, ja nzi c'o tropa c'o mi pjörü
c'e cueva o möji a ma a Jerusalén,
o ma ngös'üji c'o ndamböcjimi
texe c'o vi ts'a. 12-13 Nuc'ua c'o
ndamböcjimi o jmurüji c'ua co c'o
tita. Nuc'ua 'ma o nguarü o ñatsjëji,
cjanu o unüji na puncjü o merio c'o
tropa, cjanu o xipjiji:

—Nu'tsc'eji rí xipjiji yo nte c'ü o
ẽjẽ c'o o̱ discípulo e Jesús mi xõmü,
o 'ñe ndunüji c'ü o̱ cuerpo 'ma ya
vi zü'c'eji t'ĩjĩ. 14 Nu 'ma ra mbãrã
c'e gobernador c'ü vi ĩcjeji, jo rá ma
jo'tp'ügöjme c'ü. Nguec'ua dya rí
sũgueji, embeji c'o tropa.

15 Nuc'ua c'o tropa o nguiji c'ua
c'o merio. Cjanu o ma tsjaji c'ua
ja nzi va manda c'o ndamböcjimi.
O xipjiji c'o nte c'ü vi 'ñeje c'o o̱
discípulo e Jesús, vi 'ñe ndunüji c'ü
o̱ cuerpo. Nguec'ua hasta yo pa
dya, xe mantji cja yo menzumü a
Israel c'ü o ma ngüs'üji c'ü xõmü c'ü
o̱ cuerpo e Jesús.

Jesús comisiona a los apóstoles

16 Nuc'ua c'o once discípulo cjanu
o möji a ma a Galilea cja c'e t'eje
nu ja ya vi xipjiji e Jesús ro möji.
17 Nuc'ua 'ma o jñandaji e Jesús,
cjanu o ndüñijõmüji o ma't'üji. Pero
büb̈ü c'o discípulo c'o mi yembeñe
mi mamaji:

—Pãrã, ¿cjo ri ngue e Jesús nu?,
mi eñe c'o.

18 Nuc'ua e Jesús o chëzhi a jmi
anguezeji, o zopjüji o xipjiji:

—Nutscö ya nde ch'acügö texe
poder c'ü na zëzhi a jens'e, 'ñe cja
ne xoñijõmü. 19 Nguec'ua nu'tsc'eji
rí möcjeji cja yo nte yo cãrã texe
cja ne xoñijõmü, rí xöpüji o̱ jña
Mizhocjimi ngue c'ua ra 'ñejmezüji.
Y 'ma rí jichiji cja ndeje, rí ñänbäji
o̱ tjũ Mizhocjimi c'ü mi Tata, 'ñezgö
nu T'izü, 'ñe o̱ Espíritu. 20 Rí xöpüji
yo nte ra tsjaji texe c'o ya ró xi'ts'iji.
Jñunt'ü in mün'c'eji nutscö rí büb̈ü
co nu'tsc'eji textjo yo cjë, hasta
'ma ra nguarü ne xoñijõmü, dya rá
jëtsc'iji. Je rga cjanu, amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS

Juan el Bautista predica en el desierto

1-2 Rá xi'tsc'öji ja ga cja e Jesucristo c'ü o̱ T'i Mizhocjimi. Ne historia o mbürü 'ma mi zopjü e Juan c'o nte, c'ua ja nzi va dyopjü mi jinguã e Isaías c'ü mi profeta. O dyopjü a cjava:

Dyärä, ró juajnügö 'na bëzo ra zopjü yo nte ra xipjiji ín jñagö.
Ra ot'ü in xo'ñigue ngue c'ua 'ma rí mague, ya rguí bübü dispuesto yo nte ra dyä'tc'äji.

3 Ri bübü 'na nte c'ü je ra mapjü cja ndajyadü, ra mama a cjava:

“Rí jyëzigueji c'e 'ñiji c'ü na s'o, na ngueje ya ngue ra ẽjẽ c'ü ín Jmugöji c'ü bübü a jens'e”, ra 'ñeñe c'e nte.

4 Mi ngueje e Juan c'ü o mapjü a cjanu. O ma cja ndajyadü o ma jichi c'o nte cja ndeje. O zopjüji o xipjiji:

—Ra nzhogü in mü'büji, rí jiji, ngue c'ua Mizhocjimi ra perdonao in nzhubügueji, eñe.

5 Texe c'o mi cãrã a Judea 'ñe cja c'e jñiñi a Jerusalén o möji cja c'e ndajyadü o ma dyäräji c'o mi mama e Juan. O mamaji c'o na s'o c'o mi cjaji. Nuc'ua e Juan o jichiji cja c'e ndare c'ü ni chjũ a Jordán.

6 E Juan mi je'e 'na bitu c'ü vi t'ät'ä o̱ xi o camello, y mi nzünt'ü 'naja xipjadü. Mi sa'a c'o mi nza cja o t'ünxü 'ñe mi si o õt'apjü ngüjnü. 7 O mama a cjava e Juan o xipji c'o nte:

—Ra ẽjẽ 'naja bëzo c'ü me pjëzhi na nojo; nutscö rí menutjogö que na ngueje 'na mbëpji. Bübü o mbëpji c'o o̱ cjaja c'ü nu lamu, xäpcäji o̱ correa cja o̱ tjĩza c'ü nu lamu ga mbös'ü. Nutscö, dya pje pjëtscö rá pjösc'ö a cjanu nu c'ü va ẽjẽ. 8 Nutscö rí jichi co ndeje yo nte. Pero nu c'ü cja va ẽjẽ, 'ma rí 'ñench'e in mü'büji angueze, nuc'ü, ra dya'c'üji o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü.

El bautismo de Jesús

9 E Jesús ma bübü a Nazaret c'ü tsja a Galilea. O ẽ 'na nu pa, o mbedye o ma nu ja ma bübü e Juan. E Juan o jichi cja c'e ndare a Jordán. 10 Nuc'ua e Jesús, 'ma o mbes'e cja c'e ndeje o jñanda c'ua o xogü a jens'e. Xo o jñanda ma sjöbü o̱ Espíritu Mizhocjimi nza cja 'na mbaro, ma ẽ ndägä a xes'e angueze. 11 O dyäräji c'ua 'naja c'ü o ña a jens'e o mama:

—Ngue'tsc'e ín Ch'itsc'ö, me rí s'iyats'ü, me rí mä'c'ägö.

Tentación de Jesús

12 Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi o ndäjä e Jesús, o ma cja 'na ndajyadü. 13 O mezhe nu cuarenta pa'a. Mi cãrã nu, c'o animal c'o na sate. Xo mi bübü nu, e Satanás nu c'ü dya jo; mi xipji e Jesús c'ü ro tsja c'o na s'o. Nuc'ua o ẽ c'ua c'o o̱ anxe Mizhocjimi, o ẽ mbös'üji e Jesús.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

14 'Ma o ngot'üji e Juan a pjörü, nuc'ua e Jesús o nzhogü o ma cja c'e xoñijõmü a Galilea. Mi zopjü o̱ jña Mizhocjimi c'o nte, mi xipjiji ja rvá sö ro 'ñemeji libre cja c'o na s'o. 15 Mi xipjiji:

—Ya zädä yo pa, ya ngue ra manda nu c'ü o 'ñeme Mizhocjimi. Tsjapüji ra nzhogü in mü'bügueji, 'ñejmeji o̱ jña Mizhocjimi.

Jesús llama a cuatro pescadores

16 'Na nu pa, mi nzhodü e Jesús a jmi c'e zapjü a Galilea. O jñanda c'ua yeje bëzo c'o ma pät'ä o̱ t'ös'üvi cja c'e zapjü. C'o bëzo mi cjuarma c'o. 'Naja c'ü mi chjũ Simón. C'ü 'naja mi chjũ Andrés. Anguezevi mi mbajmõvi. 17 Cjanu o mama c'ua e Jesús o xipjivi:

—Nu'tsc'evi i̱ṉ mbajmõvi dya. Pero chjünt'üvi ín xütcjö, rá jí'ts'ivi rí zopjüvi yo nte ngue c'ua anguezeji xo ra ndünt'üji ín xütjügö, embevi.

18 Jo ni zogüvi c'ua c'o o̱ t'ös'üvi, cjanu o ndünt'üvi c'ua o̱ xütjü e Jesús.

19 Xe möji a ma xo'ñi. E Jesús o jñanda c'ua xe yeje bëzo c'o xo mi cjuarmavi. 'Naja c'ü mi chjũ Jacobo. Nu c'ü nu cjuarma mi chjũ Juan. Mi ngue o̱ t'ivi e Zebedeo. Ma cãji cja 'na bü; ma jocüji c'o o̱ t'ös'üji. 20 E Jesús o ma't'ü c'ua c'o yeje cjuarma. O jyëzivi c'ua c'ü nu tatavi cja c'e bü co c'o mbëpji. Nuc'ua o ndünt'üvi a xütjü e Jesús.

Un hombre que tenía un espíritu malo

21 O möji c'ua a Capernaum. Nuc'ua nu pa c'ü söyaji, e Jesús o cjogü a mbo cja o̱ nitsjimi anguezeji. Je mi xöpü c'o nte nu. 22 C'o nte me mi dyönütsjëji na ngueje mi ña e Jesús c'o jña c'o vi unü Mizhocjimi. Mi mamaji: "Nu ne bëzo nu, nandyo ga xöcüji. Maco, dya xöcöji c'ua ja nzi ga cja c'o xöpü o̱ ley Mizhocjimi", mi eñeji. 23 O cjogü c'ua a mbo cja c'e nitsjimi 'naja bëzo c'ü mi o'o o̱ mü'bü 'naja demonio. O mapjü c'e bëzo o mama:

24 —Nu'tsc'e Jesús i̱ṉ menzumü a Nazaret, ¿pje i̱ṉ pë's'i c'ü rí ñu co nutscöjme? ¿Cjo vi 'ñecje rí tsjacü rá ma sufridogöjme? Nutscö rí pã'c'ã. Ngue'tsc'e o̱ T'itsc'e Mizhocjimi, dya büböts'ü c'o na s'o.

25 E Jesús o huënch'i c'ua c'e demonio o xipji:

—Tso't'ü in te. Pedye cja ne bëzo.

26 Nuc'ua c'e demonio o mapjü na jens'e, o tsjapü o nügü c'e bëzo. O mbedye c'ua cja c'e bëzo. 27 Me co nguijñi c'ua c'o nte, mi pötma dyönüji o mamaji:

—¿Pãrã, pje ne ra mama nu cja'a ne bëzo? Xipji yo demonio ra mbedye, y pedye yo, o 'ñeñeji.

28 Nguec'ua dya mezhe c'ua, me mi näntji e Jesús texe cja c'o jñiñi c'o tsja a Galilea.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

29 Nuc'ua e Jesús o mbedye cja c'e nitsjimi co e Simón 'ñe e Andrés 'ñe e Jacobo 'ñe e Juan. Cjanu o möji cja o̱ ngumü e Simón 'ñe e Andrés. 30 C'ü nu to'o e Simón mi orü cja ngama; nuc'ü, mi sö o pa'a c'ü. O xipjiji c'ua e Jesús mi sö'dyë c'e ndixũ. 31 Cjanu o ma c'ua nu ja mi orü c'e ndixũ. O pënchp'i o̱ dyë'ë, o xos'ü nu ja mi orü. O c'ueñe c'ua c'e pa'a. Nuc'ua c'e ndixũ o dyät'ä c'ua jñõnü, cjanu o 'huiñiji.

Jesús sana a muchos enfermos

32 Nuc'ua 'ma ya vi nguibi e jyarü, o sinpiji e Jesús texe c'o mi sö'dyë 'ñe c'o mi bübü demonio cja o̱ mü'bü. 33 Texe c'o mejñiñi o jmurüji a jmi cja c'e ngumü. 34 E Jesús o jocü na puncjü c'o mi sö'dyë. Xo o pjongü na puncjü o demonio cja o̱ mü'bü yo nte. Dya mi jëzi ra ñaji, na ngueje mi pãrãji pje mi pjëzhi e Jesús.

Jesús predica en Galilea

35 Nuc'ua c'ü xõrü ts'i vi nanga e Jesús. Xe mi xõmütjo. O mbedye cja c'e ngumü. O ma cja 'na ndajyadü, mi ötü Mizhocjimi nu. 36 E Simón 'ñe c'o mi joji angueze o ma jyodüji e Jesús. 37 'Ma o chöt'üji o xipjiji:

—Texe yo nte me jonc'üji, o 'ñeñeji.

38 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Möjö cja yo jñiñi yo bëxtjo, ngue c'ua xo rá zopjü yo nte yo cãrã, rá xipjiji o̱ jña Mizhocjimi. Na ngueje ngueje yo rvá ẽcjö yo.

39 O ma c'ua cja c'o dyaja jñiñi c'o tsja a Galilea, mi zopjüji cja c'o o̱ nitsjimiji 'ñe mi pjongü o demonio.

Jesús sana a un leproso

40 O ẽjẽ c'ua 'naja bëzo c'ü mi sö o
lepra. O ndüñijõmü a jmi e Jesús, o
dyötü ro jopcü. O xipji:
—Nu 'ma i̱ṉ ne'e, ra sö rí jocüzü
ne lepra.
41 E Jesús o juentse c'ua c'e bëzo.
Cjanu o c'uana c'ua o̱ dyë o ndörü
c'e bëzo, o xipji:
—Rí negö ra jogüts'ü, eñe.
42 Jo ni c'ueñe c'ua c'e lepra c'ü mi
sö c'e bëzo. O jogü c'ua. 43 E Jesús o
'ñezhe c'ua, o xipji:
44 —Pjötpügue ngüenda c'ü dya
cjó rí ma xipjigue ja va jogüts'ü.
C'ü rí tsja, rí ma cja c'e mböcjimi rí
ma jizhitsjë c'ü ya jogüts'ü. Cja rrĩ
unügue c'ua, c'ua ja nzi va manda e
Moisés. Nuc'ua ra mbãrã yo nte c'ü
ya jogüts'ü, eñe.
45 O mbedye c'ua c'e bëzo. Zö
vi xipji e Jesús c'ü dya cjó ro xipji,
pero xenda o mama c'ü mi cja e
Jesús. Nguec'ua e Jesús dya cja mi
sö ro zät'ä cja 'na jñiñi na ngueje
texe c'o nte ya mi pãrãji angueze.
Nguec'ua je mi bübü nu ja dya cjó
mi ndeñe. C'o nte c'o ja nde mi 'ñeje
mi sät'äji nu ja mi bübü e Jesús.

2

Jesús sana a un paralítico

1 'Ma ya vi cjogü ja nzi pa, e Jesús
o nzhogü a Capernaum. O dyäräji
c'ua mi mama c'o nte, ya vi zät'ä
e Jesús nu cja c'e ngumü nu ja mi
oxü. 2 O jmurü c'ua na puncjü nte
nu ja mi bübü angueze. Me mi
nzhüji, dya cja mi sö ro cjogüji cja
ngoxtji. E Jesús ma zopjü c'o nte
o̱ jña Mizhocjimi. 3 Nuc'ua o ẽjẽ
nziyo bëzo c'o ma tuns'ü 'naja bëzo
c'ü dya mi sö ro 'ñõmü. Ma sinpiji
e Jesús. 4 Pero dya sö ja rvá tsjocüji
cja o̱ jmi e Jesús, na ngueje me mi
nzhüji nu cja c'e ngumü. O ndes'eji
c'ua a xes'e cja c'e ngumü. O xä's'äji
c'ua c'e techo, cjanu o sjö'büji c'e
bëzo co texe c'ü mi os'ü. 5 E Jesús o
unü ngüenda, c'o bëzo ya vi 'ñejmeji
c'ü ro tsja angueze, ro jocü c'e bëzo.
O mama c'ua e Jesús o xipji c'e bëzo:
—Nu'tsc'e sẽ, ró perdonaots'ü in
nzhubügue, eñe.
6 Xo mi junrü nu, ja nzi c'o
mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi. O
nguijñiji o dyönütsjëji a cjava:
7 "¿Jenga ña a cjanu ne bëzo nu
ngueje Jesús? Chjëntjovi c'ü o zadü
Mizhocjimi nu. Maco dya cjó sö
cjó ra perdonao nzhubü; nguextjo
Mizhocjimi c'ü sö." 8 Exmi pãrãtjo
e Jesús c'o mi cjijñi anguezeji,
nguec'ua o xipjiji c'ua:
—¿Jenga i̱ṉ cjijñiji a cjanu cja in
mü'büji? 9 Ró xipji ne bëzo nu dya
sö ra 'ñõmü: "Ró perdonaots'ü in
nzhubügue." Xo sö rá xipjigö ne
bëzo: "Rí ñanga, rí chuns'ü yo i̱ṉ
pjĩzhĩ, ma in nzungue." ¿Ja ngue
c'ü xenda na s'ëzhi c'ü ra zädä?
10 Rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, rí negö
rí pãrãgueji sö rá perdonaogö yo
nzhubü, nguec'ua dyäräji dya c'ü rá
xipji ne bëzo.
O xipji c'ua:
11 —Rí ñanga, chuns'ü nu in pjin-
guã nu i̱ṉ pjĩzhĩ, ma'a in nzumü,
embe.
12 O nanga c'ua c'e bëzo c'ü dya
mi sö ro 'ñõmü; o nduns'ü o̱ pjinguã
c'ü mi pjĩzhĩ, cjanu o ma o̱ ngumü.
Texeji o jñandaji 'ma o nanga c'e
bëzo. Me go pizhiji go mamaji:
—Me na nojo Mizhocjimi. Nudya
ró jandaji yo nunca rmí jandaji.

Jesús llama a Leví

13 E Jesús o ma na yeje a ñünü
c'e zapjü a Galilea. Me mi jmurü
c'o nte nu ja mi bübü. E Jesús o
xöpüji c'ua. 14 O mbedye c'ua nu,
e Jesús; o jñanda e Leví c'ü nu t'i e
Alfeo. Je mi junrü nu ja mi cobra o
contribución. E Jesús o xipji c'ua:
—Chjünt'ü ín xütjügö.
Cjanu o böbü c'ua e Leví, o
ndünt'ü a xütjü e Jesús.
15 'Na nu pa 'ma mi si xëdyi e
Jesús cja o̱ ngumü e Leví, mi cãrã

na puncjü c'o mi cobra o contribución 'ñe c'o nte c'o mi xiji na s'o na ngueje dya mi sũpüji o̱ ley c'o menzumü a Israel. 'Natjo c'ua mi siji xëdyi co e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo. Na ngueje na puncjü c'o mi tjünt'ü a xütjü e Jesús. 16 Mi cãrã o fariseo c'o mi xöpü o̱ ley c'o menzumü a Israel. O jñandaji 'natjo c'ua ma siji xëdyi e Jesús 'ñe c'o mi cobra contribución 'ñe c'o dya mi sũpü o̱ leyji. Nguec'ua o xipjiji c'ua c'o o̱ discípulo e Jesús:

—¿Jenga nin xöpütegueji 'natjo c'ua siji o xëdyi yo cobra o contribución 'ñejyo dyaja yo na s'o'o?, eñe c'o fariseo.

17 E Jesús o dyärä c'o vi mama c'o fariseo, cjanu o xipjiji c'ua:

—Nu c'o dya sö'dyë, dya ni jyodü o médico c'o. C'o ni jyodü o médico ngueje c'o sö'dyë. Je xo ga cjatjonu, dya ngue c'o mama cja na jo, c'ü rvá ẽ rá xipji ra nzhogü o̱ mü'büji cja Mizhocjimi; ngue c'o pãrã tũ o̱ nzhubü c'ü rvá ẽ rá xipji ra nzhogü o̱ mü'büji.

Le preguntan a Jesús sobre el ayuno

18 Mi mbempje c'o o̱ discípulo e Juan 'ñe c'o fariseo. Nuc'ua o ẽjẽ ja nzi nte nu ja mi bübü e Jesús, o xipjiji:

—C'o o̱ discípulo e Juan me mbempje c'o; me ötüji Mizhocjimi. Je xo ga cjatjonu c'o o̱ discípulo c'o fariseo. Maco yo in discípulogue siji o xëdyi 'ma mbempje c'o dyaja.

19 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—'Ma ra chjüntü 'naja sẽ, 'ma dya be cjuarü c'e chjüntü, ¿cjo ra ne ra mbempje c'o o̱ dyoji? 'Ma ndänt'ä xe bübütjo c'e sẽ a nde anguezeji, dya ra mbempjeji. 20 Pero ra zädä c'o pa 'ma ra zinbiji c'e sẽ. Nuc'ua cja ra mbempjeji 'ma.

21 O sido o ña e Jesús o xipjiji c'ü 'na jña:

—'Ma cjó c'o cãjã 'naja zëbitu c'ü ya xüt'ü, dya ra mbä't'ä c'ua co 'naja bitu c'ü cja dadyo. 'Ma rga cjanu, ra ñungü c'e bitu c'ü cja dadyo; xenda ra xüt'ü c'ua c'e zëbitu. 22 Dya cjó xo xich'i o õt'apjü cja zëvota, na ngueje ro xüt'ü c'o zëvota, ro pjödü c'e t'apjü. O õt'apjü je xich'iji cja vota c'o cja dadyo, eñe.

Los discípulos recogen trigo en el día de descanso

23 'Na nu pa 'ma mi söya c'o menzumü a Israel, e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo o cjogüji c'ua ja mi cja o ndëxü. C'o discípulo mi tücüji o ñirëxü, mi tjõ't'ü co o̱ dyëji, jo rron zaji. 24 Nuc'ua c'o fariseo o xipjiji e Jesús, o mamaji:

—Jñanda yo in discípulogue, na tücüji yo ñirëxü, maco mama c'ü o̱ ley Mizhocjimi c'ü dya sö rá cjaji a cjanu yo pa yo rí söyaji.

25 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji ya i̱ xörügueji nu c'ü o tsja e David 'ñe c'o mi dyoji, 'ma ya mi sant'aji. 26 O cjogü e David cja o̱ ngumü Mizhocjimi nu ja ma sjũ. Nuc'ua e David 'ñe c'o mi dyoji o ziji c'o tjõmëch'i c'o mi jũsp'üji Mizhocjimi nu. O tsjaji 'ma mi mero ndamböcjimi e Abiatar. Maco mama c'e ley c'ü dya cjó sö cjó ro zi c'o; nguextjo mböcjimi c'o sö ro zi c'o. Pero e David o zi; xo o unü o zi c'o mi dyoji angueze.

27 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Mizhocjimi ot'ü o dyät'ä yo nte; cjanu o dyät'ä c'e pa c'ü ra söya yo nte. O tsja a cjanu ngue c'ua ra mbös'ü yo nte. Dya ot'ü o dyät'ä nu pa c'ü rí söyaji cja o dyät'ä c'ua yo nte ngue c'ua rvá zũpüji c'e pa. 28 Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi. Nguextjozgö sö rá mangö ja rgui sũpüji yo pa yo rí söyaji, embeji c'o fariseo.

3

El hombre de la mano seca

1 Nuc'ua e Jesús o ma na yeje cja c'ü o̱ nitsjimi anguezeji. Mi bübü nu 'naja bëzo c'ü mi dyot'ü o̱ dyë. 2 Xo mi cãrã nu, c'o nte c'o mi jodü

ja rvá ngöt'üji e Jesús cja c'o pje mi pjëzhi. Nguec'ua me mi jandaji e Jesús, mi nuji cjo ro jocü o nte c'e pa c'ü mi söyaji. 3 Nuc'ua e Jesús o xipji c'e bëzo c'ü mi dyot'ü o̱ dyë:

—Xä'dägue a 'ñecjua.

4 Nuc'ua e Jesús o tsja t'önü o xipji c'o nte:

—¿Ja ngue c'ü mama c'ü ín leygöji rá cjaji yo pa yo rí söyaji? ¿Cjo je mama a cjanu c'e ley rá cjaji c'o na jo o rá cjaji c'o na s'o? ¿Cjo je mama a cjanu c'e ley rá pjös'üji yo ín minteji ngue c'ua dya ra ndũji, o rá pö't'üji?, eñe.

C'o nte dya pje o ndünrü c'o. O ngo't'ü o̱ neji. 5 E Jesús o nguinch'i na jo c'o nte. Mi üdü c'ü, pero mi juentseji. Me mi cjijñi e Jesús na ngueje me ma me o̱ mü'büji. Cjanu o xipji c'e bëzo:

—C'uana in dyë.

Cjanu o c'uana c'ua o̱ dyë; o jogü c'ua. 6 Pero c'o fariseo o mbedyeji cja c'e nitsjimi. O ma ñaji c'ua co nu c'o mi tjünt'ü a xütjü e Herodes. Mi jodüji ja rvá mbö't'üji e Jesús.

Mucha gente a la orilla del lago

7 E Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo o möji c'ua cja c'e zapjü a Galilea. Na puncjü nte c'o o ndünt'ü c'ua a xütjü. Mi menzumüji a Galilea. 8 'Ma o dyäräji c'o mi cja e Jesús, xo o ẽjẽ na puncjü nte c'o mi menzumü a Judea, 'ñe a Jerusalén, 'ñe a Idumea, 'ñe c'o mi menzumü a 'nanguarü a Jordán. Xo o ẽjẽ c'o mi menzumü texe a ma a Tiro 'ñe a Sidón. O ẽ nuji e Jesús. 9 Me ma pizhi c'o nte c'o ma ẽjẽ. E Jesús o xipji c'o o̱ discípulo ro xõpcüji 'naja bü ngue c'ua dya ro s'is'iji. 10 Na ngueje na puncjü c'o ya vi jocü. Nguec'ua texe c'o mi sö'dyë me mi chütüji, mi ne ro zät'äji cja o̱ jmi e Jesús, ro ndörüji. 11 Nu c'o demonio 'ma o jñandaji e Jesús, o ndüñijõmüji a jmi angueze. Mi mapjüji mi mamaji:

—Ngue'tsc'e o̱ T'its'ü Mizhocjimi.

12 E Jesús o huënch'iji o xipjiji c'ua c'ü dya cjó ro ma ngös'üji c'ü pje mi pjëzhi angueze.

Jesús escoge a los doce apóstoles

13 Nuc'ua, o ma e Jesús cja 'na t'eje. O zojnü c'ua c'o bëzo c'o mi ne angueze. O möji nu ja mi bübü angueze. 14 Cjanu o 'ñeme c'ua doce c'o ro dyoji angueze. O xipjiji:

—Ró empc'egöji rí ma zopjügueji yo nte ín jñagö. 15 Xo rí da'c'üji rí mandaji ngue c'ua rí jocüji c'o sö'dyë, y rí pjongüji o demonio, embeji c'o.

16 Nuyo, ngue o̱ tjũ'ũ c'o doce discípulo c'o o 'ñeme e Jesús: e Simón c'ü xo o jñusp'ü Pedro; 17 'ñe e Jacobo 'ñe e Juan c'ü nu cjuarma; o̱ t'ivi e Zebedeo. E Jesús o jñusp'üvi c'ü 'naja o̱ tjũvi Boanerges. C'e tjũ'ũ ne ra mama ngue bëzo c'ü na zëzhi nza cja 'ma yürü e dyebe. 18 Xo o 'ñeme e Andrés 'ñe e Felipe 'ñe e Bartolomé 'ñe e Mateo 'ñe e Tomás 'ñe e Jacobo c'ü nu t'i e Alfeo. Xo o 'ñeme e Tadeo 'ñe e Simón c'ü mi revolucionario. 19 Xo o 'ñeme e Judas Iscariote, nu c'ü ro nzhö e Jesús.

Acusan a Jesús de tener el poder del demonio

Nuc'ua e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo o cjogüji a mbo cja 'naja ngumü. 20 O ẽjẽ c'ua na yeje me na puncjü nte. Nguec'ua e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo dya mi sö ro ziji xëdyi. 21 Mi cãrã c'o nte c'o mi mama c'ü ya mi loco e Jesús. Nu c'ü nu mamá e Jesús 'ñe c'o o̱ cjuarma, 'ma o dyäräji c'ü mi mama c'o nte, o möji c'ua, ngue c'ua ro ma sijiji e Jesús.

22 Vi 'ñeje a Jerusalén c'o mi xöpü o̱ ley yo menzumü a Israel. Mi mamaji:

—Bübü demonio cja o̱ mü'bü ne Jesús. Nguetsjë e Satanás c'ü dya jo c'ü pjös'ü ne bëzo, nguec'ua pjongü o demonio.

23 E Jesús o ma't'ü c'ua c'o nte
o xipjiji jña c'ü ro mbãrãji pje mi
mama angueze. O mama e Jesús:
—¿Ja rgá sö e Satanás ra pjongü o
demonio? Maco nguetsjë o̱ mbëpji.
24 Cja 'na ndajñiñi c'ü ra chũtsjëji,
ra chjorü 'ma c'o ri cãrã nu. 25 Cja
'na ngumü, 'ma ra pötca chũtsjë c'o
ri cãrã nu, ra chjorüji 'ma. 26 Xo
nzitjo e Satanás 'ma ro pjongü c'o
demonio, xo ro chũtsjëji. 'Ma rva
cjanu, ¿ja xe rvá sö ro manda 'ma
c'ü?
27 'Dya cjó sö ra cjogü cja o̱
ngumü 'naja bëzo c'ü me na zëzhi,
cja rron jñünbü c'o ri pë's'i, 'ma dya
ot'ü ra jyü'tp'ü o̱ dyë c'e bëzo c'ü na
zëzhi. Nguec'ua ra sö ra põnbü 'ma
texe c'o ri pë's'i cja o̱ ngumü.
28 O sido o ña e Jesús o xipjiji:
—Rí xi'ts'iji, texe c'o na s'o c'o
cja'a yo nte ra sö ra perdonaoji.
Xo texe c'o me xipji na s'o jña,
Mizhocjimi xo ra sö ra perdonaoji.
29 Pero c'o ra zadü o̱ Espíritu
Mizhocjimi ra mamaji o̱ bëpji o̱
Espíritu Mizhocjimi ngueje o̱ bëpji
c'ü dya jo, nuc'o, dya ra perdonaoji.
Nuc'o, tũ o̱ nzhubü c'ü dya ra
perdonao Mizhocjimi.
30 O mama a cjanu e Jesús na
ngueje mi cãrã c'o o mama: "Bübü
demonio cja o̱ mü'bü e Jesús."

La madre y los hermanos de Jesús

31 O säjä c'ua c'ü nu mamá e Jesús,
cja na 'ñeje c'o o̱ cjuarma e Jesús. Mi
böbütjoji a tji. O ndäjäji c'ua c'ü ro
ma xipji e Jesús ro mbedye ro ẽ ñaji.
32 Nu ja mi bübü e Jesús mi junrü na
puncjü o nte. O mama c'ua c'o nte
o xipjiji e Jesús:
—Nin mamá 'ñe c'o nin cjuarma
cãrãji a tji, neji c'ü rí ñaji.
33 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji c'o
nte:
—¿Cjó ngueje mi mamágö 'ñe mi
cjuarmagö?
34 O jñanda c'ua c'o 'natjo c'ua mi
junrüji. O mama:
—Je bübü va yo ngueje mi
mamágö 'ñe mi cjuarmagö. 35 Na
ngueje texe c'o ra tsja c'ua ja ga
ne'e Mizhocjimi, nuc'o, ngueje mi
cjuarmagö c'o, 'ñe mi cjũgö c'o, 'ñe
mi mamágö.

4

El ejemplo del sembrador

1 E Jesús o ma na yeje cja c'e zapjü
a Galilea. Mi xöpü c'o nte nu. Cjanu
o jmurü na puncjü nte nu ja mi
bübü angueze. Nuc'ua e Jesús o
dat'ü cja 'na bü'ü; je o mimi nu. C'e
bü mi bübü cja ndeje. Texe c'o nte
mi böbütjoji a ñünü cja c'e ndeje.
2 Nuc'ua e Jesús o xipjiji na puncjü
jña c'o mi ngue ejemplo. O xipjiji a
cjava:
3 —Dyäräji c'ü rá xi'ts'iji: 'Na
mbonzhëxü o mbedye o ma mbodü
o ndëxü. 4 Nuc'ua 'ma ya ma podü,
bübü o ts'indëxü c'o o zobütjo cja
'ñiji nu ja mi cjogü o nte. O ẽjẽ
c'ua c'o s'ü o mbëchiji c'o ts'indëxü.
5 Bübü o ts'indëxü c'o je zobütjo
cja o mborojo nu ja dya ma pizhi
o jõmü. Dya mezhe va mbes'e,
na ngueje dya mi jäs'ä na puncjü
jõmü. 6 Nuc'ua 'ma o mbes'e e
jyarü, o banü c'o ndëxü o dyot'üji.
Na ngueje dya vi mbeje o̱ dyüji.
7 Bübü o ts'indëxü c'o o zobütjo nu
ja mi bodü o ndöbidyi. 'Natjo c'ua
va mbes'eji. Ndajme o nocü c'o
bidyi, nguec'ua dya jyëzi ro nocü
c'o ndëxü. Nguec'ua dya nguiji.
8 Bübü o ts'indëxü c'o o zobü c'ua ja
ma jo jõmü. Nuc'o, o nocü, o jogü na
jo. Nzi 'na c'o ndëxü c'o o mbes'e,
bübü c'o o unü treinta ts'indëxü.
Dyaja c'o o unü sesenta; dyaja c'o o
unü 'na ciento.
9 'Ma o nguarü o xipjiji a cjanu o
mama c'ua e Jesús:
—Nu'tsc'eji bübü in tsõgueji, rí
dyäräji na jo yo jña yo rí xi'tsc'öji.

El propósito de los ejemplos

10 Nuc'ua 'ma ya mi bübütsjë e
Jesús, o ẽjẽ c'o doce discípulo, cja na

'ñeje ja nzi c'o dyaja nte c'o vi dyärä
c'o o mama e Jesús. O ẽ dyönüji e
Jesús o mamaji:
—¿Pje ne ra mama yo jña yo i̱
xitsijme?
11 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu'tsc'eji o dya'c'üji Mizhocjimi
rí pãrãji c'ü dya mi pãrã c'o nte 'ma
ot'ü; o dya'c'üji rí pãrãji c'ua ja ga
manda Mizhocjimi. Yo dyaja nte, rí
xipjigö o ejemplo yo. 12 Ngue c'ua
zö ra jñandaji y ra dyäräji, pero dya
ra mbãrãji pje ne ra mama yo jña.
Na ngueje 'ma ro zo o̱ mü'büji, ro
nzhogü o̱ mü'büji cja Mizhocjimi.
Nuc'ua Mizhocjimi ro perdonao o̱
nzhubüji.

Jesús explica el ejemplo del sembrador

13 Nuc'ua e Jesús xe o xipjiji:
—¿Cjo dya i̱n pãrãgueji pje ne
ra mama yo jña yo cja ró xi'ts'iji?
¿Ja rgá sö rí pãrãgueji pje ne ra
mama yo dyaja ejemplo yo rá
xi'ts'iji? 14 Nu c'o jña c'o ró xi'ts'iji
je a cjava c'o: Nu c'ü podü o
ts'indëxü chjëntjovi nu c'ü zopjü
o̱ jña Mizhocjimi yo nte. Nu c'o
ts'indëxü ngueje o̱ jña Mizhocjimi
c'o. 15 O ndëxü c'o o zobütjo cja
'ñiji, chjëntjoji c'o nte c'o ärä o̱ jña
Mizhocjimi, nuc'ua va ẽjẽ e Satanás
c'ü dya jo, va ẽ jünbü c'o jña c'o
bübü cja o̱ mü'büji. 16 C'o ndëxü
c'o o zobütjo cja mborojo, ngueje
c'o ärä o̱ jña Mizhocjimi, nuc'ua
me mäjä ga 'ñejme c'o. 17 Pero dya
si'ch'i cja o̱ mü'büji c'o jña. Nuc'ua
'ma ra ẽjẽ c'ü ra sufridoji 'ñe ra nuji
na ü na ngue c'ü ni 'ñejmeji c'o jña,
nuc'ua exta tõgüji, dya cja ra sidoji.
18 Nu c'o ts'indëxü c'o o zobütjo nu
ja mi bodü o̱ ndö o bidyi, ngue c'o
ärä o̱ jña Mizhocjimi. 19 Pero me
mbeñeji c'o o̱ bëpjiji, 'ñe me jodüji ja
rgá ndõjõji na puncjü o ch'opjü, 'ñe
me mäpäji yo bübü cja ne xoñijõmü;
cjaji c'o netsjëji. Nguec'ua dya
cjaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.
20 C'o ndëxü c'o o zobü c'ua ja ma
jo jõmü ngue c'o nte c'o ärä o̱ jña
Mizhocjimi. Nuc'o, ejme co texe o̱
mü'bü c'o. Nguec'ua cjaji c'ua ja
nzi ga ne Mizhocjimi. Chjëntjoji c'o
ndëxü c'o me xo jogü na jo. Bübü
c'o o unü treinta ts'indëxü; dyaja
c'o o unü sesenta; dyaja c'o o unü
'na ciento.

El ejemplo de la lámpara

21 Sido o ña e Jesús o xipjiji:
—'Ma tjütüji 'na sivi, dya co'büji
co 'naja caja. Dya xo emeji a mbo
cja 'na ngama. Je ẽ's'ẽji nu ja
na ts'ijens'e, ngue c'ua ra jñandaji.
22 C'ua ja ga cja c'o, je xo ga cjatjonu
ín jñagö. Zö dya pãrã dya yo nte, pje
ne ra mama ín jñagö, pero ra zädä
'ma ra mbãrãji. Zö bübü o jña c'o
dya mi pãrãji 'ma ot'ü, pero ra xogü
o̱ ndö yo nte, ra unüji ngüenda ja ga
cja. 23 Nu'tsc'eji bübü in tsõgueji, rí
dyäräji na jo yo jña yo rí xi'tsc'öji.
24 Xo o mama e Jesús o xipjiji:
—Rí dyätäji na jo yo o̱ jña
Mizhocjimi yo i̱n äräji; ra dya'c'üji
mas rí pãrãji. 25 'Ma rí unnc'eji na
jo ngüenda yo jña, Mizhocjimi ra
dya'c'üji xenda rí tendiogueji yo.
Zö i̱n cjijñiji c'ü ya i̱ pãrãji 'na jña,
pero 'ma dya rí unüji ngüenda, ra
jñünnc'üji 'ma c'ü ts'iquë c'ü ya i̱n
pãrãji.

El ejemplo de la semilla que crece

26 Xe o ña e Jesús o mama:
—C'ü ni manda Mizhocjimi
chjëntjovi nza cja 'na bëzo c'ü podü
o ndëxü cja o̱ juajma. 27 'Ma xõmü
ĩjĩ c'e bëzo. 'Ma ya ra jyas'ü, ra
nanga ra ma pëpji. Nu c'o ndëxü
c'o o mbodü nocü c'o. Pero dya
pãrã c'e bëzo ja ga mbes'e c'o, ni
ri ngueje ja ga te'e c'o. 28 Ngue e
jõmü c'ü je cjapü ra te'e c'o ndëxü,
'ñe ra ngui'iji. Ot'ü ra mbes'e,
nuc'ua ra nocü, cja rron c'os'ü
o̱ nguĩ'ĩji. Nuc'ua ya ra ngui'i o
ndëxü. 29 Nuc'ua 'ma ya ra jogüji
ya ra ndagüji c'ua, na ngueje ya ni
dyot'üji.

El ejemplo de la semilla de mostaza

30 Xe o ña e Jesús o xipjiji:

—Rá xi'ts'iji pje nza cja c'ü ni
manda Mizhocjimi. 31 C'ü ni
manda Mizhocjimi, chjëntjovi nza
cja 'na ndömortasa c'ü o jñü 'na
bëzo, cjanu o ma ndujmü. O
ndömortasa xenda ts'iquë cja yo
dyaja ndöpjindyo. 32 Pero 'ma ra
nocü, xenda na nojo yo, que na
ngueje yo pje nde ma c'ajna, na
ndã'ã yo. Nguec'ua ga ẽjẽ yo s'ü
ga dyät'äji o̱ t'oxüji nu.

El uso que Jesús hacía de los ejemplos

33 Na puncjü ejemplo c'o mi
mama e Jesús ma xipji c'o nte o̱
jña angueze. O xipjiji texe yo jña
yo mi sö ro tendioji. 34 Dya zopjüji
ne ri 'naja jña c'ü dya ro jyëntspiji
'na ejemplo. Pero o xipji na jo c'o
o̱ discípulo ja cja. O xipjiji 'ma mi
cãrãtsjëji.

Jesús calma el viento y las olas

35 Nuc'ua c'ü nzhä'ä c'e pa'a c'ü, o
mama e Jesús o xipji c'o o̱ discípulo:

—Möjö je rá pes'eji 'nanguarü a
manu cja ne zapjü, eñe.

36 O 'ñezheji c'ua c'o nte. O dat'ü
e Jesús cja 'na bü. C'o o̱ discípulo xo
o dat'üji nu, o möji e Jesús. Mi järä
nu, ja xe nzi o ts'ibü'ü c'o xo dat'ü
c'o nte, xo möji e Jesús. 37 Jo ni vü'ü
c'ua 'na ndajma c'ü me ma zëzhi.
Me mi pjõ's'ü c'e ndeje ma mbo'o
c'e bü'ü. Mi cjijñiji ro nizhi ndeje
c'e bü'ü. 38 E Jesús je mi orü cja o̱
squina c'e bü'ü. Ma ĩjĩ. Mi jũ's'ü o̱
ñi cja 'na almada. C'o o̱ discípulo o
zopjüji c'ua e Jesús. O xipjiji:

—Nu'tsc'e xöpüte, ñanga. ¿Cjo dya
i̱n juentsquegöjme? 'Na rá tũgöjme.

39 O nanga c'ua e Jesús. O
huënch'i c'e ndajma. O xipji c'e
ndeje:

—Söya, juemegue.

Cjanu o böbü c'ua c'e ndajma; c'o
ndeje, dya cja mi pjõ's'ü. 40 Nuc'ua
o mama e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:

—Nu'tsc'eji, ¿jenga i̱n sũji? ¿Cjo
dya i̱n ejmezügöji rí pjö'c'ügöji?

41 C'o discípulo me mi sũji, mi
pötma mamaji:

—¿Pãrã, pje pjëzhi ne Jesús?
Maco manda ra böbü e ndajma 'ñe
yo ndeje, y nujyo, ätäji nu.

5

El hombre endemoniado de Gadara

1 O zät'äji c'ua a Gadara c'ü bübü
a 'nanguarü c'e zapjü a Galilea.
2 'Ma ya vi mbes'e e Jesús cja c'e
bü, o ẽjẽ c'ua 'na bëzo c'ü je vi 'ñeje
cja panteón cja campo santo. O ẽ
chjëvi e Jesús. 3 Nu c'e bëzo, mi
bübü demonio cja o̱ mü'bü. Dya
cja mi bübü cja ngumü c'e bëzo; ya
je mi bübü cja panteón cja campo
santo. Dya cja mi sö ro ndün't'üji co
cadena. 4 Na ngueje ya ma puncjü
vi ndün'tp'üji o̱ dyë 'ñe o̱ ngua co
cadena. Nu c'e bëzo mi c'üdütjo
c'o cadena. Dya mi sö ro zürüji.
5 Xõmü ndempa mi nzhodü c'e bëzo
cja t'eje 'ñe cja campo santo. Mi
mapjü. Xo mi jüntsjë o ndojo cja
rron dyodütsjë o̱ ts'ingue. 6 Nuc'ua
c'e bëzo o jñanda e Jesús 'ma ma
ẽjẽ na jẽ. O cjuañi c'ua c'e bëzo.
'Ma o zät'ä a jmi e Jesús, cjanu o
ndüñijõmü nu. 7 O mapjü na jens'e
o mama:

—Nu'tsc'e Jesús, o̱ T'its'ü
Mizhocjimi a jens'e, ¿pje i̱n pë'sc'ü
rí ñugue co nutscö? Rí ö'tc'ügö, dya
rí tsjacügö rá ma sufrido.

8 O mama a cjanu na ngueje e
Jesús o mama:

—Nu'tsc'e demonio, pedyegue
cja ne bëzo.

9 E Jesús o dyönü c'ua c'e demo-
nio:

—¿Pje ni chjũtsc'e?

Cjanu o ndünrü c'ua:

—Ni chjũzü Legión na ngueje na
puncjüzüjme, eñe.

10 C'e demonio c'ü mi chjũ Legión
mi ötü na puncjü e Jesús c'ü dya
ro manda c'o demonio ro mbedyeji
cja c'e xoñijõmü. 11 Mi cãrã na
puncjü o cuchi cja c'e t'eje ma
ñõnüji. 12 Nuc'ua c'o demonio o
dyötüji e Jesús o xipjiji:

—Chäcjöjme nu cja yo cuchi ngue
c'ua je rá quich'igöjme nu.

13 Nuc'ua e Jesús o jyëzi c'ua c'o
demonio ro möji nu cja c'o cuchi.
O mbedye c'ua c'o demonio cja o̱
mü'bü c'e bëzo. Je ma nguich'iji
c'ua cja c'o cuchi. Nuc'ua texe c'o
cuchi cjanu o zöbuji cja c'e dyä'ä, o
ma jyäji nu cja c'e ndeje. O tsjünt'üji
nu. C'o cuchi mi sö yeje mil c'o.

14 O cjuañi c'ua nu c'o mi c'as'ü c'o
cuchi. O ma cöxteji cja c'e jñiñi 'ñe
texetjo c'ua ja mi cjogüji. O mbedye
c'ua c'o nte cja c'e jñiñi, o ma nuji
pje na mbëjë c'o vi ts'a. 15 O zät'äji
c'ua ja mi bübü e Jesús, o chöt'üji nu
c'e bëzo c'ü vi mbedye c'o demonio.
Mi junrü c'e bëzo, ya mi je'e o̱ bitu,
ya vi ndümbeñe. O zũji c'ua. 16 O
ña c'ua c'o nte c'o vi jñanda, o xipjiji
c'o ma säjä ja va tsja e Jesús va
pjongü c'o demonio c'o mi bübü o̱
mü'bü c'e bëzo. Nde xipjiji ja va ma
nguich'i c'o demonio cja c'o cuchi.
17 Nuc'ua c'o nte ya mbürü o dyötüji
e Jesús ro mbedye nu ja je mi jnorü
o̱ xoñijõmü anguezeji.

18 O dat'ü c'ua e Jesús cja c'e bü.
Nuc'ua c'e bëzo c'ü vi pjombgü de-
monio cja o̱ mü'bü mi ötü e Jesús c'ü
ro mëvi. 19 Pero e Jesús dya jyëzi ro
mëvi, o xipji:

—Nzhogü, ma in nzungue. Rí
xipji c'o in dyocjeji texe c'ua ja va
juen'tsc'e Mizhocjimi 'ñe c'ua ja va
mböxc'ü, embe.

20 O ma c'ua c'e bëzo cja c'o
dyëch'a jñiñi c'o xiji Decápolis, o
ma mama texe c'o vi tsja e Jesús
'ma o juentse. Texe c'o nte me
mi dyönütsjëji ja va jocü e Jesús c'e
bëzo.

La hija de Jairo, y la mujer que tocó la ropa de Jesús

21 'Ma ya mi bübü e Jesús cja c'e
bü, cjanu o möji c'ua c'ü 'na lado
c'e zapjü. 'Ma o zät'äji nu, o jmurü
c'ua na puncjü o nte a ñünü c'e
ndeje nu ja mi bübü e Jesús. 22 O
ẽjẽ c'ua 'naja bëzo c'ü mi chjũ Jairo.
Nuc'ü, mi xo'ñi nu cja 'na nitsjimi
a Israel. O jñanda mi bübü e Jesús,
o ndüñijõmü c'ua cja o̱ jmi. 23 Mi
mama c'e bëzo mi ötü e Jesús:

—Nu c'ü ín xunt'igö ya ngue ra
ndũ. Xä'dä rí ma 'ñe's'e in dyë, ngue
c'ua ra jogü y ra bübütjo.

24 O ma c'ua e Jesús, o mëvi c'e
bëzo. Me ma puncjü nte mi pöji e
Jesús, me mi chütüji ma möji. 25 Xo
mi pa 'na ndixũ c'ü ya vi mezhe
doce cjë c'ü mi dagü o cji. 26 Ya
vi dyät'ä cja na puncjü o médico,
hasta ya vi ndeze texe o̱ merio.
Pero dya cjó sö ro jocü; xenda mi
cjatjo, sido mi sufrido. 27 C'e ndixũ
o dyärä c'o mi mamaji c'o mi cja e
Jesús. Nuc'ua c'e ndixũ je mi pa a
xütjü e Jesús; o ndönbü c'ua o̱ bitu.
28 Na ngueje mi cjijñi c'e ndixũ:
“Nguextjo c'ü rá tjönbü o̱ bitu nu,
exta ndixqui”, eñe. 29 Exo böbü c'ua
c'o cji c'o mi dagü. Exo zö c'ua c'ü
ya vi jogü c'o me mi sufrido. 30 O
mbãrã e Jesús c'ü cjó c'o vi jocü. O
ñezhe a nde c'o nte, o mama:

—¿Cjó ngue c'ü o ndönngü ín
bitu?

31 O ndünrü c'ua c'o o̱ discípulo o
xipjiji:

—Nu'tsc'e iṉ cjague t'önü cjó
ngue c'ü o ndö'tc'ü in bitu. Maco
me nzhü'ü yo nte, me s'ixc'igueji,
embeji.

32 Pero e Jesús mi janda texe cja
c'o nte ngue c'ua ro jñanda cjó mi
ngue c'ü vi ndötpü o̱ bitu. 33 C'e
ndixũ mi pãrã c'ü ngue e Jesús vi
jocü. Nguec'ua o ndüñijõmü cja o̱
jmi, cjanu o xipji c'ua c'ü mi ngue
angueze vi ndönbü o̱ bitu ngue c'ua
ro ndis'i. Nu c'e ndixũ me mi sũ, me

mi mbĩ. 34 O mama c'ua e Jesús o
xipji c'e ndixũ:
—Nu'tsc'e süngü, ya jotsc'e dya,
na ngueje i̱ 'ñejmezügö c'ü ro sö
ro jo'c'üts'ü. Me rí mäjä rgui ma
dya; dya cja rí sögue dya, c'ü me mi
sufridogue.
35 'Ma xe ma ña e Jesús, o säjä c'ua
'naja c'ü je vi 'ñeje cja o̱ ngumü e
Jairo, o ẽ xipji e Jairo:
—Nu c'ü rvá ẽcjö, nu c'ü in xunt'i
ya ndũ c'ü. Dya cja ni jyodü rí xipji
ne xöpüte ra ẽjẽ nu.
36 E Jesús dya tsjapü ngüenda c'o
mi mamaji. C'ü o tsja, o xipji c'e
bëzo c'ü mi xo'ñi:
—Dya rí sũ'ũ. Extí jñunt'ü
in mü'bü c'ü ra bübütjo c'ü in
xunt'igue.
37 Nuc'ua e Jesús o zidyi e Pe-
dro 'ñe e Jacobo 'ñe e Juan c'ü nu
cjuarma e Jacobo ro möji angueze.
Nguextjo c'o o möji cja o̱ ngumü
c'e bëzo c'ü mi xo'ñi cja c'e nit-
sjimi. Dya jyëzi c'o dyaja ro möji.
38 O zät'äji c'ua cja c'e ngumü. O
jñanda e Jesús c'o nte c'o mi cãrã nu,
me mi mapjü ma huëpiji c'e añima.
39 Nuc'ua e Jesús o cjogü a mbo. O
mama c'ua o xipjiji:
—¿Jenga me i̱ṉ mapjü gui huëpiji
ne xunt'i? Dya tũ nu, ĩjĩtjo.
40 Nuc'ua c'o nte o ndenbetjoji e
Jesús va tsjapüji burla. Nuc'ua e
Jesús, c'ü o tsja, o pjongü a tji c'o
nte. Cjanu o tsjocü c'ü nu papá 'ñe
c'ü nu mamá c'e xunt'i, cja na 'ñe
c'o jñi discípulo c'o mi dyoji e Jesús.
Nuc'o, 'ñe e Jesús o cjogüji a mbo
nu ja ma o'o c'e xunt'i. 41 Nuc'ua e
Jesús o pënchp'i o̱ dyë c'e xunt'i, o
xipji:
—Talita, cumi, o 'ñembe.
C'o jña c'o, ne ra mama: Nu'tsc'e
xunt'i, rí xi'ts'i, ñanga.
42 O nanga c'ua c'e xunt'i, o
nzhodü c'ua. Ya mi pë's'i doce cjë'ë
c'e xunt'i. Me co zũ c'ua c'o mi cãrã
nu. Dya mi pãrãji pje ro nguijñiji.
43 Nuc'ua o xipji e Jesús anguezeji
c'ü dya cjó ro xipjiji c'ü vi jñandaji.
Cjanu o mama ro unüji pje ro zi c'e
xunt'i.

6

Jesús en Nazaret

1 Cjanu o mbedye c'ua nu e Jesús,
o ma nu ja mi menzumü. O möji c'o
o̱ discípulo. 2 Nuc'ua c'e pa c'ü mi
söyaji, o mbürü o xöpü yo nte a mbo
cja c'e nitsjimi. Na puncjü nte c'o
mi ärä, me mi önütsjëji mi mamaji:
—¿Cjó jíchi ne bëzo? ¿Ja va mbãrã
nu, 'ñe ja ga tsja c'o me na nojo c'o
nunca rí ärägöji? 3 ¿Cjo dya nguejnu
e yaxü nu, o̱ t'i e María? ¿Cjo dya
ngue nu cjuarma e Jacobo 'ñe e José
'ñe e Judas 'ñe e Simón? ¿Cjo dya xo
bübü c'o o̱ cjũ cja ne jñiñi va?, eñeji.
Nguec'ua ma ünbüji e Jesús. 4 E
Jesús o xipji c'ua anguezeji:
—'Na profeta nde respetaoji nu
ja dya ri menzumü y ätäji. Pero
nu ja ri menzumü, dya respetaoji
c'ü. Ni xo ri ngue c'o o̱ dyoji, ni ri
ngue c'o ri cãrã o̱ ngumü, dya xo
respetaoji c'ü, embeji.
5 E Jesús dya sö ro tsja c'o na nojo
cja c'e jñiñi. Nguextjo o 'ñe's'e o̱ dyë
ja nzi c'o mi sö'dyë. O jocüji c'ua.
6 Me mi cjijñi e Jesús na ngueje dya
mi ejmeji angueze. Nuc'ua e Jesús o
ma cja c'o ts'ijñiñi c'o bëxtjo mi järä,
o ma xöpü c'o nte.

Jesús manda a los discípulos a predicar

7 Nuc'ua e Jesús o ma't'ü c'o doce
o̱ discípulo ro ẽjẽji cja o̱ jmi. Cjanu
o ndäjäji c'ua nde yeje nde yeje ro
ma zopjüji c'o nte. Xo o unüji c'ü
ja rvá sö ro pjongüji o demonio
cja o̱ mü'bü yo nte. 8 O xipjiji,
dya pje ro ndunüji c'o rví jyodüji
cja 'ñiji. Nguextjo 'na ch'äjä c'ü ro
jñünü nzi 'najaji. Dya ro ndunüji
xëdyi ne ri ngueje merio. Dya xo
ro nganaji mape. 9 Nguextjo o tjĩza
ro ndin'ch'iji. Dya xo ro jyänsp'ä o̱
bituji. 10 Xo o mama e Jesús o xipjiji:
—Cja ngumü c'ua ja rí sät'äji, je
rí oxüji nu hasta 'ma cja rí ñe rí

pedyeji, dya rí pötqueji ngumü rgui
oxqueji. 11 'Ma rí sätc'eji cja 'na
jñiñi, 'ma dya ra säc'eji, 'ma dya ra
dyä'tc'äji c'o rí xipjiji, rí pedyeji 'ma
nu. Rí jyä'bäji o jõmü c'o ya rguí
jyäs'ä in cuaji, ngue c'ua ra unü
ngüenda c'o menzumü nu, que vi
tsjaji na s'o, dya säc'eji. Na cjuana rí
xi'tsc'öji, nu pa c'ü ra tjün ngüenda,
xenda ra sufrido c'o cãrã c'e jñiñi
c'ü, que na ngueje ra sufrido c'o mi
cãrã a Sodoma, 'ñe a Gomorra c'o
o chjotü Mizhocjimi mi jinguã na
ngueje c'ü me ma s'oji.
12 Nuc'ua c'o discípulo o möji c'ua.
O ma zopjüji c'o nte. Mi xipjiji c'ü
mi jyodü ro nzhogü o̱ mü'büji. 13 Mi
pjongüji na puncjü o demonio cja o̱
mü'bü c'o nte. Xo mi cosp'üji aceite
na puncjü c'o mi sö'dyë, y o jocüji.

La muerte de Juan el Bautista

14 E Herodes c'ü mi manda a
Galilea, o dyärä texe c'o na nojo c'o
mi cja e Jesús, na ngueje texetjo me
mi mama c'o nte c'o. O mama c'ua
e Herodes:
—E Juan c'ü mi jichi yo nte cja
ndeje, ya tetjo, ya bübütjo na yeje.
Nguec'ua na zëzhi angueze ga tsja'a
na puncjü c'o na nojo, embeji.
15 Bübü c'o mi mama:
—C'ü cja yo me na nojo, ngueje
c'e profeta Elías c'ü ya ẽjẽ na yeje.
Dyaja c'o mi mama:
—Ngueje 'naja profeta c'ü
chjëntjovi nza cja c'o profeta c'o mi
cãrã mi jinguã.
16 Pero e Herodes 'ma o dyärä o
mama:
—C'ü cja'a yo, ngueje e Juan c'ü
ró mandagö o jñüpcüji o̱ ñi. Ya
te'etjo c'ü, embeji.
17 Ngue e Herodes c'ü vi manda o
ma zürüji e Juan; cjanu o ngot'üji
c'ua a pjörü. O tsja a cjanu e
Herodes na ngueje, 'ma xe mi
bübütjo e Juan, e Herodes vi
chjüntüvi c'ü nu bëpe c'ü mi chjũ
Herodías. Nu c'e ndixũ mi ngue o̱ su
e Felipe c'ü nu cjuarma e Herodes.
18 Nguec'ua o mama e Juan o xipji
e Herodes:
—Dya sö rí 'ñejegue nu su nin
cjuarma, embe.
19 Nuc'ua e Herodías me mi
ünmbü e Juan. Me mi ne ro mbö't'ü,
pero dya mi sö. 20 Na ngueje e
Herodes mi sũ e Juan, na ngueje
mi pãrã mi ngueje 'naja bëzo c'ü
mi cja c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.
Nguec'ua e Herodes dya mi jëzi cjó
pje ro tsjapü e Juan. Me mi mäjä
e Herodes ma dyärä c'o mi mama
e Juan, pero dya go creo na ngueje
mi yembeñe. 21 O ẽ c'ua 'na nu pa'a,
o chöt'ü e Herodías ja rvá mbö't'ü
e Juan. C'e pa c'ü, vi säs'ä o̱ cjë e
Herodes. O tsja mbaxua e Herodes.
O zojnü c'o mi menzumü a Galilea
c'o pje mi pjëzhi 'ñe c'o jmu 'ñe c'o
comandante. 22 Nuc'ua c'ü o̱ xunt'i
e Herodías o ẽ neme a jmi nu c'o mi
cãrã cja c'e mbaxua. Me go mäjä
c'ua e Herodes 'ñe c'o mi cãrã nu.
Nuc'ua e Herodes c'ü mi rey o xipji
c'e xunt'i:
—Dyötcü texe c'ü rí ñe, nde rá
da'c'ü.
23 Xo o mama:
—C'ua ga mbãrã Cjimi 'ma pje
rí dyötcü, zö ri ngue nde'e c'o rí
mandagö, nutscö rá da'c'ü, eñe e
Herodes.
24 O mbedye c'ua c'e xunt'i, o ma
xipji c'ü nu mamá:
—Xitsi, ¿pje rá ötü e Herodes?
O ndünrü c'ua c'ü nu mamá o
xipji:
—Dyötpü o̱ ñi e Juan c'ü mi jichi
cja ndeje yo nte.
25 Nuc'ua nzi va cjogü c'e xunt'i
nu ja mi bübü c'e rey Herodes, o
xipji:
—Rí negö extí dyacü o̱ ñi e Juan
c'ü mi jichi yo nte, jñüncü cja 'na
tramojmü, eñe c'e xunt'i.
26 Me co nguijñi c'ua c'e rey
Herodes. Pero jo ni mbeñe c'ü vi
nädä Cjimi, 'ñe c'ü ya vi dyärä c'o
nte c'o ma cã'ã nu; nguec'ua dya o
ne ro xipji c'e xunt'i c'ü dya ro unü.
27 C'e rey jo ndäjä c'ua 'na xondaro

c'ü ro ma jñüpcü o̱ ñi e Juan. O ma
c'ua c'e xondaro, o ma jñüpcü o̱ ñi e
Juan nu cja c'e pjörü. 28 Cjanu o jün
c'ua cja 'na tramojmü, cjanu o unü
c'e xunt'i. Cjanu o ma c'ua c'e xunt'i
o ma unü c'ü nu nana.
29 Nuc'ua c'o o̱ discípulo e Juan,
'ma o dyärä mi mamaji c'ü vi bö't'ü
e Juan, o möji o ma nduns'üji o̱
cuerpo. Cjanu o ma dyögüji c'ua.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

30 Nuc'ua c'o discípulo c'o vi ndäjä
e Jesús o nzhogüji nu ja mi bübü
angueze, o xipjiji e Jesús texe c'o
vi tsjaji 'ñe c'o vi xöpüji c'o nte.
31 Ma puncjü nte c'o mi ma mi 'ñeje,
nguec'ua e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo
dya mi sö ro ziji xëdyi. Nguec'ua o
mama e Jesús o xipji c'o o̱ discípulo:
—Möjö nu ja dya cjó ndeñe. Rá
cãrãtsjëji nu ngue c'ua rá söyaji 'na
ndajme, eñe.
32 O mötsjëji c'ua cja 'naja bü o
zät'äji nu ja dya mi cãrã o nte. 33 Na
puncjü nte c'o o jñanda 'ma o möji.
O mbãrãji mi ngueje e Jesús 'ñe
c'o o̱ discípulo. Nguec'ua c'o nte o
mbedyeji cja c'o jñiñi o nzhodütjoji
va möji. Ot'ü o zät'ä c'o nte nu ja
ro zät'ä e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo.
34 'Ma o mbes'e e Jesús cja c'e bü, o
jñanda ya mi cãrã na puncjü nte. Mi
chjëntjoji nza cja o ndënchjürü 'ma
dya cjó pjörü. E Jesús me mi juentse
c'o nte. O mbürü o xöpüji c'ua, o
xipjiji na puncjü jña. 35 Nuc'ua 'ma
ya o nzhä'ä, o ẽjẽ c'o o̱ discípulo e
Jesús cja o̱ jmi angueze, o xipjiji:
—Ya nzhä'ä. Nu va rí cãrãji, nda-
jyadü va. 36 Xipji yo nte ra möji
cja yo jñiñi yo bëxtjo, 'ñe a ma a
ñünü c'ua ja cãrã o nte, ngue c'ua ra
ndõmüji pje ra ziji.
37 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu'tsc'eji rí unügueji pje ra ziji.
Anguezeji o ndünrüji o mamaji:
—¿Cjo i̱n ne rá ma tõmüjme ye mil
mbëxo o tjõmëch'i c'ü rá unüjme c'ü
ra ziji?
38 O ndünrü c'ua e Jesús, o
dyönüji:
—¿Ja nzi tjõmëch'i i̱n jünji? Ma
ñuji.
O ma nuji c'ua. Cjanu o ẽji c'ua, o
mamaji:
—Rí jünjme tsi'ch'a tjõmëch'i cja
na yeje jmõ'õ.
39 O mama c'ua e Jesús o xipji c'o
o̱ discípulo:
—Xipjiji yo nte ra mimiji cja o
t'ëbi. Nde ra jyadüji rgá mimiji,
embeji.
40 Nuc'ua c'o nte o mimiji. O
xõgüji, bübü c'o nde mi ciento va
mimiji. Bübü c'o nde mi cincuenta
va mimiji. 41 Nuc'ua e Jesús o jñü
c'o tsi'ch'a tjõmëch'i 'ñe c'o yeje jmõ.
Cjanu o nä's'ä c'ua a jens'e va unü
na pöjö Mizhocjimi. Cjanu o xëdyi
c'ua c'o tjõmëch'i. Cjanu o unü c'o
o̱ discípulo ngue c'ua ro unüji c'o
nte. Xo o xënmbiji texeji c'o yeje
jmõ'õ. 42 O ziji texeji o nijmiji.
43 Nuc'ua c'o discípulo o nguis'iji
c'ua c'o tjõmëch'i 'ñe c'o jmõ c'o o
mboncjütjo. O nizhitjo doce bos'i.
44 Nu c'o bëzo c'o o zi c'o tjõmëch'i 'ñe
c'o jmõ mi sö tsi'ch'a mil.

Jesús camina sobre el agua

45 Nuc'ua e Jesús o xänbä c'o o̱
discípulo ro dat'üji cja c'e bü'ü, ro
möji a Betsaida cja c'ü 'nanguarü
c'e tazapjü. Nuc'ua 'ma ya mi ma
c'o discípulo, e Jesús o xipji c'o nte
ro möji o̱ ngumüji. 46 Nuc'ua 'ma
ya vi ma c'o nte, o ma e Jesús cja
'na t'eje, o ma dyötü Mizhocjimi.
47 Nuc'ua 'ma ya vi xõmü, nu c'e
bü'ü ya mi pa a nde cja c'e tazapjü.
Pero e Jesús mi 'natsjë a ñünü cja
c'e ndeje. 48 O jñanda e Jesús dya
mi sö c'o o̱ discípulo ro ndütüji c'e
bü na ngueje c'e ndajma mi 'ñeje
nu ja mi möji. Nuc'ua 'ma ya ma
'ñetsajõmü, o ma e Jesús mi nzhodü
a xes'e cja c'e ndeje; mi ma nu ja ma
cã'ã c'o o̱ discípulo cja c'e bü'ü. Mi
ne ro cjogütjo e Jesús. 49-50 Nuc'ua
c'o o̱ discípulo, 'ma o jñandaji ma

nzhodü e Jesús a xes'e cja c'e ndeje,
mi cjijñiji mi ngueje 'na piche. Me
co zũji texeji. O mapjüji o mamaji:
—Chjã, 'na piche nu va ẽ nu,
eñeji.
Nuc'ua e Jesús o zopjüji o xipjiji:
—Nguezgö. Zëchi in mü'büji, dya
rí sũgueji.
51 O dat'ü c'ua e Jesús cja c'e bü
nu ja ma cã'ã c'o o̱ discípulo. O söya
c'ua c'e ndajma. C'o discípulo me
mi sũji me mi dyönütsjëji ja va zädä
c'ü o söya c'e ndajma. 52 Na ngueje
dya mi pãrãji pje mi ne ro mama
'ma o tsjapü e Jesús o puncjü c'o
tjõmëch'i. Ma me o̱ mü'büji, dya mi
sö ro nguijñiji pje mi ne ro mama
c'o na nojo c'o mi cja e Jesús.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

53 O zät'äji c'ua cja 'nanguarü c'e
zapjü cja c'e xoñijõmü c'ü xiji Gene-
saret. O ndün't'üji na jo c'e bü'ü.
54 'Ma o mbes'eji cja c'e bü'ü, c'o nte
c'o mi cãrã nu, exo mbãrãji mi ngue
e Jesús c'ü vi säjä. 55 O ma cöxteji
texe cja c'e jñiñi. Cjanu o mbürü o
sinpiji e Jesús c'o mi sö'dyë co texe
c'o ma os'üji. O sinpiji nu c'ua ja mi
äräji mi bübü e Jesús. 56 Texe c'ua
ja mi sät'ä e Jesús, cja o ts'ijñiñi 'ñe
cja o ndajñiñi 'ñe cja o ngumü c'o mi
järätsjë cja batjü, mi emeji nu c'o mi
sö'dyë cja o 'ñiji. C'o nte o dyötüji e
Jesús c'ü ro ndötpüji zö ri nguextjo
o̱ fleco c'ü o̱ bitu angueze. Texe c'o
o ndötpü, o ndis'i c'o.

7

Lo que hace impuro al hombre

1 Nuc'ua c'o fariseo 'ñe c'o mi
xöpü o̱ ley Mizhocjimi, o mbedyeji
a Jerusalén o säjäji cja e Jesús.
2 O jñandaji c'ü dya o xindyë c'o o̱
discípulo e Jesús ante c'ü ro ziji o
xëdyi. 3 Nu c'o fariseo 'ñe c'o dyaja
menzumü a Israel mi cjaji c'ua ja
nzi ma tsja o̱ tjũrü c'o o̱ mboxtitaji.
Nguec'ua dya ra ziji xëdyi 'ma dya
ot'ü ra xindyëji. 4 'Ma ra nzhogüji
cja chõjmü, cja ra ziji xëdyi 'ma ya
ra nguarü ra xindyëji na jo. Na
puncjü tjũrü c'o mi sũpüji. Mi xibiji
o xalo 'ñe o s'äbä 'ñe o mojmü c'o mi
dyavo metal. 5 Nuc'ua c'o fariseo
'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi o
xipjiji e Jesús o mamaji:
—¿Jenga yo in discípulogue, dya
sũpüji yo tjũrü yo o zocüzüji c'o mi
tataji? Maco dya xindyëji 'ma siji o
xëdyi.
6 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu'tsc'eji i̱ṉ cjapqueji c'ü me
na jotsc'eji, pero dya cjuana. Na
cjuana c'ü o mama e Isaías c'ü ja ga
cjatsc'eji. O mama a cjava va pätpä
Mizhocjimi:
Nujyo nte yo, sũcö yo, pero nguex-
tjo co o̱ neji.
O̱ mü'büji, na jẽ jyadü co nuzgö.
7 Bë ga zũcö yo. Jizhiji yo o̱ tjũrü
o nte, cjapüji c'ü ri ngueje o̱
jña Mizhocjimi yo jizhiji, eñe
e Isaías.
8 Dya i̱ṉ cjaji c'ü manda
Mizhocjimi. Ngueje c'o o̱ tjũrü yo
nte c'o i̱ṉ cjaji.
9 Xo o xipjiji:
—I̱ṉ cjijñiji na jo c'ü i̱ṉ cjaji.
Dya i̱ṉ cjapüji ngüenda c'ü manda
Mizhocjimi, ngue c'ua gui tsjat-
sjëji in chjũrüji. 10 O mama a
cjava e Moisés: “S'iyaji nin tataji,
'ñe nin nanaji. C'ü ra zadü nu
tata o nu nana, ra mbö't'üji c'ü”,
eñe e Moisés. 11 Pero nu'tsc'eji
i̱ṉ mangueji 'ma pje ni jyodü c'o
nu tata 'naja nte, sö ra mama
c'e nte ra xipji c'o nu tata: “Dya
sö rá pjöxc'üvi. Ya ró mama rá
unügö Mizhocjimi texe c'o ro sö ro
da'c'üvi”, ra 'ñembevi. 12 Nguec'ua
dya cja i̱ṉ jëziji pje xe ra unü c'ü
nu tata 'ñe c'ü nu nana. 13 A
cjanu i̱ṉ cjapüji c'ü dya ni muvi
c'ü mama Mizhocjimi, na ngueje i̱ṉ
jizhiji yo o̱ tjũrü c'o nin mboxtitaji.
Na puncjü c'o i̱ṉ cjaji a cjanu.
14 Nuc'ua e Jesús o xipji na yeje
c'o nte:

—Chëzhiji a 'ñecjua. Dyätcäji i̱n
texeji, ngue c'ua rí pãrãji ja ga cja'a.
15 Dya ngueje o jñõnü c'o ra zi 'na
nte c'ü ra tsjapü ra tsja c'o na s'o.
C'ü ra tsjapü ra tsja na s'o, ngue c'o
na s'o c'o ra nguijñi a mbo o̱ mü'bü.
16 Nu'tsc'eji bübü in tsõji, rí dyäräji
yo jña yo.
17 Nuc'ua e Jesús o xõgü cja c'o
nte, o cjogü a mbo c'e ngumü.
Nuc'ua c'o o̱ discípulo e Jesús o
dyönüji pje mi ne ro mama c'o jña
c'o cja vi mama angueze. 18-19 O
ndünrü c'ua e Jesús o mama:

—¿Cjo xo 'ñetsc'eji xo bë'tsc'eji rí
pãrãgueji ja cja c'o jña c'o cja ró
mangö? O jñõnü c'o si 'naja nte, dya
s'onbü o̱ mü'bü, na ngueje je sät'ä
cja o̱ pjeme, y je nde ni mbedye a
ndü'bü c'o.

A cjanu o mama e Jesús c'ü nde
na jo texe o jñõnü c'o pje nde si yo
nte. 20 Xe o ña e Jesús o mama:

—Nu c'o bübü cja o̱ mü'bü 'na
nte ngue c'o ni s'onbü c'e nte c'ü.
21-22 Na ngueje je ngueje cja o̱
mü'bü yo nte, nu ja ni 'ñeje c'o pjeñe
c'o na s'o, nguec'ua ga tsãji o ndixũ,
'ñe yo ndixũ tsãji o bëzo, 'ñe cjaji a
cjanu c'o pje nde na s'o, 'ñe pje c'o
põnüji, 'ñe pö't'üteji, 'ñe nepeji c'o
pë's'i yo nu minteji, 'ñe nuji na ü,
'ñe ojnüteji, 'ñe cjaji texe c'o va ẽjẽ
o̱ pjeñeji, dya c'a's'üji, 'ñe envidiaji,
'ñe santeji, 'ñe cjapütsjëji na nojo,
'ñe dya pãrãji pje na mbëjë c'o na jo.
23 Texe yo na s'o nguejyo ni s'odü
o̱ mü'bü 'naja nte, na ngueje je ni
'ñeje cja o̱ mü'bü.

Una mujer extranjera que creyó en Jesús

24 Nuc'ua o mbedye nu e Jesús, o
ma cja c'o jñiñi a Tiro 'ñe a Sidón.
O cjogü a mbo cja 'na ngumü. Mi
ne c'ü dya cjó ro mbãrã cjo mi bübü
nu; pero o mbãrãji. 25 'Naja ndixũ o
dyärä mi mamaji mi bübü e Jesús.
C'ü o̱ ts'ixunt'i c'e ndixũ mi bübü
demonio cja o̱ mü'bü. Nuc'ua c'e
ndixũ o ma nu ja mi bübü e Jesús;
o ndüñijõmü cja o̱ jmi. 26 C'e ndixũ
je mi menzumü a Fenicia c'ü tsja
a Siria. Dya mi menzumü cja c'o
mi Israel. C'e ndixũ o dyötü e Jesús
ro pjongü c'e demonio cja c'ü nu
ts'ixunt'i. 27 O ndünrü c'ua e Jesús
o xipji:

—Ot'ü ra zi'i yo t'i; na ngueje dya
jo ra jñünbüji o̱ xëdyi yo t'i, c'ü ra
panbaji o dyo'o.

28 O ndünrü c'ua c'e ndixũ o xipji:

—Jãgã, na cjuana c'ü i̱n mangue,
ín Jmuts'ügö. Pero zö jyëntsquijme
dyo'o c'o in menzumügueji a Israel,
i̱n pãrãgue ja ga cja yo dyo'o, si'iji
c'o ngünxëdyi c'o jäbä cja mexa, c'o
jä'bä c'o ts'it'i.

29 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Na jo c'ua ja gui mangue.
Nguec'ua sö rí nzhogü cja in
nzungue. C'e demonio ya mbedye
cja in xunt'i.

30 O ma c'ua c'e ndixũ, o zät'ä o̱
ngumü. O nu'u ya vi mbedye c'e
demonio cja c'e xunt'i, ya mi söya
c'e xunt'i.

Jesús sana a un sordomudo

31 Nuc'ua e Jesús o mbedye na
yeje cja c'o jñiñi c'o mi järä a Tiro, o
cjogü cja c'o jñiñi c'o mi järä a Sidón
'ñe a Decápolis. O zät'ä cja c'e zapjü
a Galilea. 32 O sinpiji c'ua 'naja bëzo
c'ü mi ngogõ, xo mi c'üjne c'e bëzo.
O dyötüji e Jesús ro 'ñe's'e o̱ dyë cja
c'e bëzo. 33 E Jesús o xõcü c'ua c'e
bëzo c'ü mi ngogõ. O c'uã't'ã c'ua
o̱ ñidyë cja o̱ ngõ'õ. Cjanu o zos'ü o̱
ñidyë, o ndötpü c'ua o̱ c'ijñi c'e bëzo.
34 O nä's'ä c'ua a jens'e e Jesús. O
yeya, o mama c'ua:

—Efata, eñe.

C'e jña ne ra mama: "Xogü."

35 Ya o dyärä c'ua c'e bëzo. Xo o
jogü c'ua o̱ c'ijñi, o ña c'ua na jo. 36 E
Jesús o manda c'ua c'ü dya cjó ro
ma xipjiji c'ü vi tsja angueze. Pero
'ma o xipjiji dya ro mamaji, xenda
mi mamaji c'ua. 37 Me mi sũ c'ua c'o
nte, mi mamaji:

—Me na jo texe yo cja'a ne bëzo nu. Cjapü ra dyärä yo ngogõ, 'ñejyo ngone cjapü ra ña'a.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

1 Dya mezhe c'ua, o jmurü na yeje na puncjü o nte. Mi ojtjo pje ro ziji. Nuc'ua e Jesús o ma't'ü c'o o̱ discípulo c'ü je ro chëzhiji cja o̱ jmi, cjanu o xipjiji:

2 —Rí juentscö yo nte, na ngueje ya pa jñipa c'ü ya ró cãrãgöji va, y dya cja jünji pje ra ziji. 3 'Ma rá täjäji ra möji o̱ ngumüji c'ü dya ra ziji o xëdyi, ra tõgüji cja 'ñiji. Cãrã yo vi 'ñeje na jẽ.

4 O ndünrü c'ua c'o o̱ discípulo o xipjiji e Jesús:

—¿Ja ri bübü va o tjõmëch'i c'ü rguí nijmi yo nte yo na puncjü? Na ngueje rí cãrãgöji va cja ne ndajyadü.

5 O ndünrü c'ua e Jesús o dyönüji:

—¿Ja nzi tjõmëch'i i̱n jüngueji?

Anguezeji o mamaji:

—Yenchotjo yo rí jünjme.

6 Nuc'ua e Jesús o manda c'ua c'o nte ro mimiji a jõmü. Cjanu o jñü c'ua c'o yencho tjõmëch'i. Cjanu o unü na pöjö Mizhocjimi. Cjanu o xëdyi c'ua c'o tjõmëch'i, cjanu o unü c'o o̱ discípulo. Nuc'ua c'o o̱ discípulo o unüji c'ua c'o nte'e. 7 Xo mi jünji ja nzi ts'ijmõ. E Jesús xo o unü na pöjö Mizhocjimi c'o jmõ, cjanu o xipji c'o o̱ discípulo xo ro unüji c'ua c'o nte. 8 O ziji c'ua; o nijmiji na jo. Nuc'ua o nguis'itjoji c'ua c'o ts'ipëraso c'o vi mboncjütjo. O nizhi yencho bos'i c'o. 9 Nu c'o nte c'o o zi, mi nziyo mil c'o. Nuc'ua e Jesús o xipji c'ua c'o nte ro möji o̱ ngumüji. 10 Cjanu o dat'ü c'ua cja c'e bü'ü co c'o o̱ discípulo. O möji c'ua cja c'o jñiñi a ma a Dalmanuta.

Los fariseos piden una señal milagrosa

11 'Ma ya vi zät'äji nu, o säjä c'ua c'o fariseo. O ẽ zöji o jña e Jesús. O dyötüji c'ü pje ro jñandaji c'ü rví 'ñeje a jens'e, ngue c'ua ro mbãrãji pje mi pjëzhi e Jesús. 12 O yeya e Jesús o xipjiji:

—Yo nte yo cãrã yo cjë dya, ¿jenga örüji pje ra jñandaji ngue c'ua ra mbãrãji pje pjëtscö? Na cjuana c'ü rí mangö, dya ra ch'unüji c'ü ra jñandaji.

13 O ma c'ua e Jesús o zogütjo c'o fariseo. O dat'ü cja c'e bü, o möji c'o o̱ discípulo c'ü 'na lado cja c'e zapjü.

La levadura de los fariseos

14 C'o o̱ discípulo e Jesús, 'natjo tjõmëch'i c'ü vi jñünüji 'ma o dat'üji cja c'e bü, na ngueje vi jyombeñeji. 15 Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—Pjötpüji ngüenda c'o o̱ levadura c'o fariseo 'ñe c'o o̱ levadura e Herodes.

16 C'o discípulo mi pötma mamaji:

—Xitscöji a cjanu ne Jesús, na ngueje c'ü dya ró jüngöji o tjõmëch'i.

17 Mi pãrã e Jesús c'ü mi cjijñiji, nguec'ua o xipjiji c'ua:

—¿Jenga i̱n pötqui mamaji na ngue c'ü dya i̱ jñüji o tjõmëch'i? ¿Cjo dya be i̱n pãrãgueji c'ü sö rá da'c'eji c'ü rí si'iji? ¿Cjo ya me na me in mü'bügueji? 18 ¿Cjo dya i̱n jandagueji co in chöji? Bübü in tsõji. ¿Cjo dya pje i̱n äräji? ¿Cjo dya i̱n mbeñeji? 19 Nu 'ma ró xënmbi c'o tsi'ch'a tjõmëch'i, o nijmi c'o tsi'ch'a mil o bëzo. ¿Ja nzi bos'i o ts'ipëraso c'o i̱ tsis'iji?

Anguezeji o ndünrüji o xipjiji:

—O nizhi doce c'o bos'i c'o o mboncjü.

20 Xe o ña e Jesús o xipjiji:

—Nu 'ma ró xënmbi c'o yencho tjõmëch'i, o nijmi c'o nziyo mil o bëzo. ¿Ja nzi o bos'i o ts'ipëraso c'o i̱ tsis'iji?

Anguezeji o ndünrüji o xipjiji:

—O nizhi yencho c'o bos'i c'o o mboncjü.

21 Nuc'ua o mama e Jesús o xipjiji:

—¿Cjo dya be i̱ṉ tendioji ja cja c'ü
rí xi'ts'igöji?

Jesús sana a un ciego en Betsaida

22 Nuc'ua o zät'ä e Jesús 'ñe c'o
o̱ discípulo a Betsaida. C'o nte o
sinpiji 'naja bëzo c'ü mi ndëzhö. Mi
ötüji e Jesús ro 'ñe's'e o̱ dyë cja c'e
bëzo c'ü mi ndëzhö. 23 Nuc'ua e
Jesús o pënchp'i o̱ dyë, o zidyi a
ñünü cja c'e jñiñi. Cjanu o ngosp'ü
c'ijñi o̱ ndö'ö. Cjanu o 'ñe's'e c'ua o̱
dyë'ë. O mama c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'e, ¿cjo ya i̱ṉ janda?

24 O ndünrü c'ua c'e bëzo o mama:

—Rí jandagö yo bëzo; 'ñetse nza
cja za'a. Pero nzhodüji.

25 Nuc'ua e Jesús o 'ñe's'e na yeje
o̱ dyë cja o̱ ndö c'e ndëzhö. O
nguinch'i c'ua na jẽ c'e bëzo. O jogü
o̱ ndö'ö. Ya ndäcä c'ua na jo texe.
26 E Jesús o ndäjä c'ua cja o̱ ngumü.
O mama e Jesús o xipji c'e bëzo:

—Dya rí sät'ä cja c'e jñiñi. Dya cjó
rí ma xipji nu, c'o ró cjagö.

Pedro declara que Jesús es el Cristo

27 Nuc'ua e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo
o möji cja c'o jñiñi c'o tsja a Cesarea
de Filipo. 'Ma mi pöji cja 'ñiji o tsja
t'önü e Jesús o xipji c'o o̱ discípulo:

—¿Pje mama yo nte pjëtsigö?

28 O ndünrü c'ua anguezeji:

—Bübü c'o mama ngue'tsc'e e
Juan c'ü mi jichi cja ndeje yo nte.
Dyaja c'o mama ngue'tsc'e e Elías.
Dyaja c'o mama ngue'tsc'e 'naja c'o
profeta c'o mi cãrã mi jinguã.

29 O mama c'ua e Jesús o dyönüji:

—Natsc'eji, ¿pje i̱ṉ mangueji?
¿Pje pjëtsigö?

O ndünrü c'ua e Pedro o xipji:

—Ngue'tsc'e e Cristo o 'ñempc'egue
Mizhocjimi rí mandague.

30 Nuc'ua e Jesús o xipji c'ua c'o o̱
discípulo c'ü dya cjó ro xipjiji c'ü mi
ngue Cristo c'ü.

Jesús anuncia su muerte

31 Nuc'ua o mbürü e Jesús o xipji
c'o o̱ discípulo c'ü mi jyodü ro zädä.
O xipjiji:

—Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi,
ni jyodü me rá sufridogö na
puncjü. Ra jñüncü ngüenda c'o tita
c'o pje pjëzhi, 'ñe c'o ndamböcjimi,
'ñe c'o xöpü o̱ ley Mizhocjimi, ra
mamaji c'ü na s'o c'ü rí cjagö.
Nuzgö ra mbötcügöji. Nuc'ua c'ü
na jñi nu pa, rá tegö rá bübütjo na
yeje.

32 O xipjiji na jo'o yo jña'a yo.
Nuc'ua e Pedro o xõcü 'na lado e
Jesús, y o mbürü o hüench'i. 33 O
ñezhe c'ua e Jesús, o jñanda c'o dyaja
o̱ discípulo. O mama c'ua e Jesús o
huënch'i e Pedro:

—C'ueñe cja ín jmigö, Satanás.
Nu c'ü i̱ṉ cjijñigue, dya pje ngue
c'ü cjijñi Mizhocjimi; ngueje c'ü je
cjijñi yo nte.

34 Nuc'ua e Jesús o ma't'ü c'ua c'o
nte 'ñe c'o o̱ discípulo; o xipjiji:

—'Ma cjó c'o ne ra ndünt'ü ín
xütjügö, dya ra tsja c'ua ja nzi
ga netsjë. Ra bübü dispuesto ra
sufrido o ra ndũ. Y ra ndenngue
co nutscö. 35 Na ngueje nu c'o
dya bübü dispuesto ra sufrido o
ra ndũji, dya ra chöt'üji c'ü rguí
bübütjoji. Pero nu c'o bübü dis-
puesto ra bö't'ü na ngue c'ü ni
'ñejmezügöji 'ñe c'ü ni xipjiji yo nte
xo ra 'ñejmezüji, ra chöt'üji c'ü rguí
bübütjoji. 36 Nu 'ma ro tsja 'na
nte ro tsjapü o̱ cjaja texe yo bübü
va cja ne xoñijõmü, pero 'ma ro
jyëzi Mizhocjimi c'e nte, ¿pje rví
muvi? 37 Na ngueje, 'ma ya jyëzi
Mizhocjimi 'na nte, dya ra sö c'e nte
pje ra unü Mizhocjimi ngue c'ua
ra ẽ bübü Mizhocjimi co angueze.
38 Yo pa dya yo, ya mbëtspiji o̱ jña
Mizhocjimi; me cjaji na s'o. Nu c'ü
ra tseje rgá 'ñejmezü 'ñe ín jñagö,
nuzgö dya rá recibido angueze 'ma
rá ẽcjö na yeje cja Mizhocjimi. Rá
ẽcjö na yeje; c'ua ja ga cja me na
zö c'ü mi Tatagö, je rga cjazgö nu

'ma rá ẽcjö. Rá ẽcjö co o̱ anxe Mizhocjimi; me rrã zözgöjme.

9

1 Xo o mama e Jesús:

—Na cjuana rí xi'tsc'öji, bübü nu yo cãrã va, yo dya ra ndũ'ũ hasta 'ma cja ra nu'uji ja ga cja 'ma ra manda Mizhocjimi co texe o̱ poder.

La transfiguración de Jesús

2 'Ma ya vi cjogü 'ñanto pa, e Jesús o zidyi e Pedro 'ñe e Jacobo 'ñe e Juan. O mötsjëji cja 'na t'eje c'ü me ma ndã'ã. 'Ma mi jandaji, 'nangua o pötü c'ua o̱ jmi e Jesús. 3 Xo pötü c'ua ja ma 'ñetse o̱ bitu, me mi juës'i, me ma t'öxü nza cja xitsji. Ni ri 'naja mbedye cja ne xoñijõmü c'ü ra tsjapü me rrã t'öxü a cjanu. 4 Jo ni 'ñetse c'ua e Elías 'ñe e Moisés, mi ñaji e Jesús. 5 Nuc'ua o ña c'ua e Pedro o xipji e Jesús:

—Xöpüte, me na jo rí cãrãgöji va. Rá ät'äjme jñi ts'ingumü co dyëza. 'Naja c'ü rá ä'tc'öjme, 'naja c'ü rá ä'tp'äjme e Moisés, 'naja c'ü rá ä'tp'äjme e Elías, eñe.

6 O mama a cjanu e Pedro na ngueje me mi sũ angueze 'ñe c'o yeje c'o mi dyoji. Nguec'ua dya mi pãrã pje ro mama. 7 O säjä c'ua 'na ngõmü c'ü o ẽ ngobü anguezeji. O dyäräji c'ua 'na jña cja c'e ngõmü c'ü mi mama a cjava:

—Nujnu ngue ín Ch'igö nu me rí s'iya. Dyätäji angueze.

8 Nuc'ua 'ma o ndäcä c'o discípulo, dya cja jñandaji e Moisés 'ñe e Elías; ya mi nguextjo e Jesús c'ü mi bübü.

9 Nuc'ua 'ma ya ma sjöbüji cja c'e t'eje, cjanu o mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—Dya cjó rí xipjiji yo cja i̱ jñandaji. Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi. 'Ma rá tũgö, rá tegö na yeje. Cja rí xipjiji 'ma yo nte.

10 Nguec'ua mi cjijñitsjëji c'o vi jñandaji. Dya cjó mi xipjiji. Pero mi pötma mamaji pje mi ne ro mama c'ü ro te'e cja c'o añima. 11 Nuc'ua c'o discípulo o dyönüji e Jesús:

—¿Jenga mama c'o xöpü o̱ ley Mizhocjimi c'ü ni jyodü ot'ü ra ẽjẽ na yeje e Elías, cja rron ẽjẽ e Cristo?

12 O ndünrü c'ua e Jesús o mama:

—Na cjuana c'e jña c'ü mamaji, c'ü ot'ü ra ẽjẽ na yeje e Elías ra ẽ jocü texe. ¿Pje mama cja o̱ jña Mizhocjimi? Mama a cjava c'ü me rá sufridogö, nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi. Xo ra tsjacüji c'ü dya pje ni muvizügö. 13 Nuzgö rí xi'tsc'öji, e Elías ya ẽjẽ na yeje c'ü. O tsjapüji c'ü me mi ne anguezeji, c'ua ja nzi ga t'opjü c'ü ro tsjapüji.

Jesús sana a un muchacho que tiene un espíritu malo

14 Nuc'ua 'ma o zät'äji nu ja mi cãrã c'o dyaja discípulo, o jñandaji na puncjü nte c'o ya vi jmurü nu. Mi cãrã nu c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi. Mi söji jña co c'o discípulo. 15 Nuc'ua c'o nte 'ma o jñandaji e Jesús, me co mäjäji. O cjuañiji o ma zenguaji angueze. 16 Nuc'ua e Jesús o dyönüji:

—¿Ja cja c'e jña c'ü i̱n mangueji?

17 O ndünrü c'ua 'naja bëzo c'ü ma dyoji c'o nte, o mama:

—Xöpüte, ró sin'c'igö ín ch'igö na ngueje bübü demonio cja o̱ mü'bü c'ü cjapü ra ngone. 18 C'e demonio texe c'ua ja pënch'i me cjapü ra ñus'ü. Me pjont'ü pjügü a ne'e. Me s'i'ch'i o̱ s'ibi; me zëchi o̱ cuerpo. Ró xipji yo in discípulogue ro pjombgüji c'e demonio; dya sö ra pjongüji, eñe.

19 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji i̱n cãrãji yo cjë dya, dya i̱n ejmeji. ¿Jenga dya i̱n creozüji rá pjöxc'üji rí tsjaji c'o na nojo? Maco ya mezhe rí cãrãgöji, ya mezhe rí pë'sc'ö paciencia co nu'tsc'eji. Sinquiji ne t'i'i.

20 O sinpiji c'ua. C'e demonio 'ma o jñanda e Jesús, exo tsjapü o mbi'ch'i c'e t'i. O nügü c'e t'i; mi ñus'ü. Me mi pjont'ü pjügü a ne'e.

21 Nuc'ua e Jesús o tsja t'önü, o xipji
c'ü nu tata c'e t'i'i:
—¿Jinguã ndeze o mbürü c'ü
sufrido a cjanu ne t'i?
O ndünrü c'ua c'ü nu tata c'e t'i o
mama:
—Ndeze 'ma cja mi ts'it'i me
sufrido a cjanu. 22 C'e demonio
ya na puncjü ga tsjapü ga zo'o
cja sivi 'ñe cja ndeje, ngue c'ua ra
mbö't'ü. Nu 'ma sö pje rí tsjague,
juentsquegöbe, pjöxcügöbe.
23 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—In̲ önngü, ¿cjo sö pje rá cjagö?
Rí önnc'ügö, nu'tsc'e, ¿cjo ra sö rí
'ñejmegue Mizhocjimi? Nu c'ü ejme
Mizhocjimi, Mizhocjimi ra tsja texe
c'o ra dyötü.
24 Exo mapjü c'ua na jens'e c'ü nu
tata c'e t'i, o mama:
—Rí ejmegö Mizhocjimi. Pero
bëtsi, nguec'ua rí ö'tc'ügö rí pjöxcü
rá ejmegö Mizhocjimi texe c'ua ja
nzi ga ne angueze.
25 Nuc'ua 'ma o jñanda e Jesús ma
jmurü na puncjü nte, o huënch'i
c'ua c'e demonio, o xipji:
—Nu'tsc'e demonio i̲n̲ cjapü ra
ngone 'ñe ra ngogõ ne t'i, rí man-
dats'ü rí pedye cja ne t'i. Y dya cja
nzho xe rí tsich'i cja o̲ mü'bü.
26 Nuc'ua c'e demonio o mapjü; o
tsjapü me mi mbi'ch'i c'e t'i. Cjanu
o mbedye c'ua c'e demonio. Nuc'ua
o jändũ c'e t'i. Mi nza cja c'ü ya vi
ndũ. Nguec'ua na puncjü nte c'o
mi mama: "Ya ndũ'ũ." 27 Nuc'ua e
Jesús o pënchp'i a dyë'ë, o xos'ü. O
böbü c'ua c'e t'i'i.
28 Nuc'ua e Jesús o cjogü a mbo
cja c'e ngumü nu ja mi oxü. C'o o̲
discípulo o xipjitsjëji c'ua:
—¿Jenga dya sö ro pjombgüjme
c'e demonio?
29 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—'Na demonio nza cja nu c'ü cja
ró pjongü, dya cjó ra sö ra pjongü
'ma dya ra dyötü Mizhocjimi 'ñe ra
mbempje.

Jesús anuncia otra vez su muerte

30 Nuc'ua o möji a ma a Galilea.
E Jesús dya mi ne cjó ro mbãrã ja
mi bübü angueze. 31 Na ngueje mi
xöpü c'o o̲ discípulo. O xipjiji:
—Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi,
ra nzhögügöji cja yo nte ra
mbötcüji. Nuc'ua c'ü na jñi nu pa,
rá tetjogö, embeji.
32 Anguezeji, dya mi pãrãji pje mi
ne ro mama c'o jña c'o. Mi sũji ro
dyönüji ja ma cja c'o jña.

¿Quién es el más importante?

33 E Jesús 'ñe c'o o̲ discípulo o
zät'äji a Capernaum. 'Ma ya mi
cãrãji cja ngumü, o mama c'ua e
Jesús o dyönüji:
—¿Ja cja c'o mi mamagueji 'ma
ma ẽji cja 'ñiji?
34 C'o discípulo dya ndünrüji na
ngueje vi pötva dyönüji cja 'ñiji
cjó ngue nza texeji ro nguejme
na nojo. 35 Nuc'ua o mimi e
Jesús, cjanu o ma't'ü c'ua c'o doce
discípulo o xipjiji:
—'Ma cjó c'o ne ra nguejme na
nojo, ni jyodü dya ra tsjapü na
nojo; ra pjöxte, ra mbös'ü texe yo
nu minteji.
36 Nuc'ua e Jesús o ziji c'ua 'na
ts'it'i. O 'ñeme c'ua a nde nu ja mi
cãrãji. O ndës'i c'ua. Cjanu o xipjiji:
37 —'Naja nte c'ü s'iya 'naja yo
ts'it'i na ngueje c'ü ejmezügö c'e
nte, nguetscö s'iyazü. 'Ma cjó c'o
s'iyazü, dya nguextjozügö c'ü s'iya,
xo s'iya Mizhocjimi c'ü o ndäcjä va
cja ne xoñijõmü.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

38 O mama c'ua e Juan o xipji e
Jesús:
—Xöpüte, ró jandajme 'na bëzo
c'ü mi nännc'ägue in chjũ ma
pjongü yo demonio. Ró xipjijme
c'ü dya ro tsja a cjanu na ngueje,
dya rí dyocjöji c'ü.
39 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Dya rí ts'a's'üji c'e nte. Na
ngueje dya cjó nännga ín chjũgö ga

tsja c'o na nojo, nuc'ua cja rron
mama na s'ozügö. 40 Na ngueje nu
c'ü dya nugüji na ü, ngue ín dyocjöji
c'ü. 41 Na cjuana rí xi'ts'iji, nu c'ü
ra dya'c'üji ndeje rí siji na ngueje
ín ntets'üji nutscö e Cristo, nuc'ü,
Mizhocjimi ra ngõ't'ü c'ü.

El peligro de caer en pecado

42 ”Ma cjó c'o ra tsjapü ra tsja na
s'o 'naja yo ts'iquë yo ejmezügö,
xenda rvá jo ro jyü'tp'üji 'na
travacjüjnü o̱ dyizi c'e nte c'ü, cja
rron pant'aji c'ua cja trazapjü, que
na ngueje c'ü ro tsjapü ro tsja na
s'o 'naja c'ü ejmezügö. 43 Maco i̱ṉ
mamaji ngue in dyëji c'ü cja'c'ü rí
tsjaji c'o na s'o, dyocüji 'ma. Xenda
na jo rí ma bübütjoji co Mizhocjimi
c'ü ri 'natjo in dyëji que na ngueje
ri bübü nza yeje in dyëji ri möji
a linfiernu cja c'e sivi c'ü dya ra
juench'e. 44 Cja c'e lugar, dya tũ c'o
dyoxü c'o jä'ä cja c'o ya ndũ; 'ñe
c'e sivi dya juench'e. 45 Maco i̱ṉ
mamaji ngue in cuaji c'ü cja'c'ü rí
tsjaji c'o na s'o, dyocüji 'ma. Xenda
na jo rí ma bübütjoji co Mizhocjimi
c'ü ri docuaji que na ngueje ri bübü
nza yeje in cuaji, ra pantc'aji cja c'e
sivi c'ü dya ra juench'e. 46 Cja c'e
lugar, dya tũ c'o dyoxü c'o jä'ä cja
c'o ya ndũ; 'ñe c'e sivi dya juench'e.
47 Maco i̱ṉ mamaji ngue in chöji
cja'c'ü rí tsjaji c'o na s'o, jñü'müji
'ma. Xenda na jo rí tsjogüji nu ja
manda Mizhocjimi c'ü ri 'natjo in
chöji que na ngueje ri bübü nza
yeje in chöji, ra pantc'aji cja c'e sivi
a linfiernu. 48 Cja c'e lugar, dya tũ
c'o dyoxü c'o jä'ä cja c'o ya ndũ; 'ñe
c'e sivi dya juench'e.

49 ’Mi jinguã mi tjüt'üji o ani-
mal c'o mi unüji Mizhocjimi; xo mi
ü's'üji õ c'o. Texets'üji i̱ṉ chjentjoji
c'o animal c'o mi tjüt'üji na ngueje
rí tsjogüji na puncjü c'o na s'ëzhi.
50 Na jo o õ'õ. Pero 'ma rrã 'huë'ë c'o
õ'õ, ¿ja xe rgá õxcü 'ma? Nu'tsc'eji
ni jyodü rí chjëntjoji c'e õ'õ c'ü na
quijmi. Ni jyodü rí pötqui ñe'eji.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

1 Nuc'ua o mbedye c'ua nu, e
Jesús. O ma cja c'o jñíñi c'o tsja a
Judea. O mbes'e c'ü 'nanguarü c'e
ndare a Jordán. Nuc'ua na yeje o
jmurü na puncjü nte nu ja mi bübü
e Jesús, c'ua ja nzi va jmurüji nu ja
ot'ü mi bübü. O xöpüji c'ua ja nzi
va xöpü c'o dyaja nte. 2 O säjä c'ua
c'o fariseo. Chaque o tsjapüji t'önü
e Jesús. C'ü mi 'ñejeji, ngue c'ü ro
zöji e Jesús. Mi cjijñiji 'na ro jyopü
c'ü ro mama. O dyönüji:

—¿Ja ga mama cja o̱ ley
Mizhocjimi, cjo na jo 'na bëzo ra
mbëzi nu su'u?

3 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—¿Pje mama cja yo man-
damiento yo o dyopjü e Moisés?

4 O mama c'ua c'o fariseo:

—E Moisés o unü sjëtsi e bëzo ro
unü xiscõma c'ü rví mbëzi nu su.

5 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji me na me in mü'büji,
dya i̱ṉ s'iyaji c'o nin suji, nguec'ua
o dya'c'eji sjëtsi e Moisés rí pëziji c'o.
6 Pero 'ma o mbürü o ngãrã yo nte,
dya ma cjanu. Na ngueje ndeze
'ma ot'ü, Mizhocjimi o 'ñeme e bëzo
'ñe e ndixũ. 7 Nguec'ua nu yo bëzo
ga zogüji nu tata 'ñe nu nana, ga
mimivi c'ü nu su. 8 C'o mi yeje ya ri
'natjo o̱ ts'inguevi. Dya cja ri yeje,
ya ri 'natjo o̱ ts'inguevi c'ua. 9 Nu
c'o o tsjapü Mizhocjimi ra 'natjovi,
dya ra xõcü e bëzo.

10 Nuc'ua e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo
o cjogüji a mbo cja 'na ngumü.
Nuc'ua c'o discípulo o dyönüji ja ma
cja c'o cja vi mama. 11 O mama c'ua
e Jesús o xipjiji:

—Nu c'ü ra mbëzi nu su, cja
rron chjüntüvi c'ü 'naja ndixũ, tsãjã
ndixũ 'ma c'ü. 12 Nu 'ma ngueje
e ndixũ ra mbëzi nu xĩra cja rron
chjüntüvi c'ü 'naja bëzo, tsãjã bëzo
'ma c'e ndixũ c'ü.

Jesús bendice a los niños

13 Ma ẽjẽ c'o nte ma siji c'o o̱
ts'it'iji cja o̱ jmi e Jesús, ngue c'ua
e Jesús ro 'ñe's'e o̱ dyë anguezeji
ro dyötpüji Mizhocjimi. Nuc'ua
c'o discípulo 'ma o jñandaji c'o, o
huënch'iji c'ua c'o ma siji c'o ts'it'i.
14 Pero e Jesús 'ma o jñanda c'ü mi
cja c'o o̱ discípulo, o üdü c'ua. O
xipjiji:
—Jyëziji yo ts'it'i ra ẽji cja ín
jmigö; dya rí ts'a's'üji yo, na ngueje
nu c'o va ẽjẽ co nuzgö nza cja yo
ts'it'i, ngueje c'o cjapü Mizhocjimi o̱
nte c'o. 15 Na cjuana rí xi'tsc'öji, 'ma
cjó c'o dya ra ẽjẽ co nuzgö c'ua ja
nzi ga 'ñeje yo ts'it'i, 'ma dya ra unü
o̱ mü'bü Mizhocjimi ra dyätä, dya
ra sö Mizhocjimi ra tsjapü o̱ nte,
eñe e Jesús.
16 Nuc'ua o ndës'i c'ua nzi 'naja
c'o ts'it'i. O 'ñe's'e o̱ dyë anguezeji
o dyötpüji Mizhocjimi nzi 'naja.

Un joven rico habla con Jesús

17 'Ma ya mi pedye e Jesús ro ma
cja 'ñiji, o cjuañi 'na bëzo o säjä nu
ja mi bübü e Jesús. O ndüñijõmü cja
o̱ jmi, cjanu o mama c'ua:
—Na jots'ügue, xöpüte. ¿Pje na
mbë c'ü rá cjagö ngue c'ua ra
ch'acü rá bübütjo co Mizhocjimi
para siempre?
18 E Jesús o xipji:
—¿Jenga i̱ṉ xitsi na jozü? Dya
cjó bübü c'ü na jo'o; nguextjo
Mizhocjimi. 19 I̱ṉ pãrãgue c'o o̱
mandamiento Mizhocjimi c'o o
dya'c'üji. Mama a cjava c'o: “Dya rí
tsãji ndixũ; yo ndixũ dya ra tsãjãji
bëzo. Dya rí pö't'üteji. Dya pje rí
põnüji. Dya rí xos'üji bëchjine. Dya
cjó rí dyonpüji. Rí respetaoji nin
tataji 'ñe nin nanaji.”
20 O ndünrü c'ua c'e bëzo:
—Xöpüte, texe yo, ya nde ró cjagö
yo ndeze 'ma cja rmí ts'iquëgö.
21 E Jesús 'ma o jñanda c'e bëzo, o
ne'e, cjanu o xipji:
—Nu'tsc'e, xe bëzhi 'naja c'ü rí
tsjague. Ma pögue texe c'o i̱ṉ pë's'i,
unügue c'o dya pje pë's'i. A cjanu rí
pë's'igue a jens'e c'o me ni muvi. Cja
rrĩ 'ñecje rí chjünt'ü ín xütjügö.
22 Nuc'ua 'ma o dyärä c'e bëzo c'o
vi mama e Jesús, me co ndumü va
ma'a, na ngueje mi pë's'i na puncjü.
23 Nuc'ua e Jesús o jñanda texe
c'o mi cãrã nu, o xipji c'ua c'o o̱
discípulo:
—Nu c'o me pë's'i na puncjü,
me na s'ëzhi c'ü ra unü o̱ mü'büji
Mizhocjimi ra dyätäji angueze.
24 'Ma o dyärä c'o discípulo c'o vi
mama e Jesús, o zũji. Pero e Jesús o
xipjiji na yeje:
—Nu'tsc'eji ín ch'its'üji, me na
s'ëzhi c'ü ra tsjapü o̱ nte Mizhocjimi
nu c'o cjijñi me ra mbös'üji c'o
pë's'iji. 25 'Naja camello, dya sö
ra cjogü cja o̱ xãgö 'na dyepjadü.
Je xo ga cjatjonu 'na nte c'ü pë's'i
na puncjü, dya sö ra unü o̱ mü'bü
Mizhocjimi ra tsjapü o̱ nte.
26 Nuc'ua anguezeji xenda mi sũji
c'ua. O mamaji:
—'Ma a cjanu, ¿cjó ngue c'ü ra sö
ra jogü o̱ mü'bü?
27 E Jesús cjanu o jñandaji c'ua, o
xipjiji:
—Dya cjó sö yo nte ra jocütsjë o̱
mü'bü; pero Mizhocjimi sö ra jopcü
o̱ mü'büji. Na ngueje Mizhocjimi sö
ra tsja texe.
28 O mama c'ua e Pedro:
—Nutscöjme ró sogüjme texe
c'o mi pë's'ijme ngue c'ua rí
tjünt'ügöjme in xütjügue.
29 O ndünrü c'ua e Jesús o mama:
—Cãrã c'o ejmezügö c'o ra zopjü
ín jñagö yo nte. Nguec'ua ra zogü o̱
ngumüji, o nu cjuarmaji, o nu cjũji,
o nu 'ninzhõmüji, o nu cjũjuëji, o
nu tataji 'ñe nu nanaji, o nu t'iji, o
o̱ juajmaji. 30 C'o ra tsja a cjanu,
ra ch'unüji c'ü rrã puncjü que na
ngueje 'naja ciento c'ü mi pë's'iji
'ma ot'ü. Ra ch'unüji o̱ ngumüji,
'ñe nu cjuarmaji, 'ñe nu cjũji, 'ñe
nu 'ninzhõmüji, 'ñe nu cjũjuëji, 'ñe
nu nanaji, 'ñe nu t'iji, 'ñe o̱ juaj-
maji. Xo ra nuji na ü; ra tsja yo

nte. Xo ra ch'unüji c'ü rguí bübütjoji
co Mizhocjimi. 31 Je a cjanu, c'o
cjapü vi tsjaji c'o me ni muvi, dya
rguí muvi a jmi Mizhocjimi c'o. C'o
unü ngüenda c'ü dya ni muvi c'ü
cjaji, rguí muvi na puncjü a jmi
Mizhocjimi c'o.

Nuevamente Jesús anuncia su muerte

32 E Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo mi pöji
cja 'ñiji, mi cjins'iji a ma a Jerusalén.
Mi ot'ü a xojñi e Jesús. Me mi
sũ c'o discípulo 'ñe c'o nte c'o mi
tjünt'ü a xütjü. Nuc'ua e Jesús o
xõcü c'o doce o̱ discípulo, o ñatsjëji o
xipjiji c'ü ro tsjapü c'o nte ro sufre
angueze. 33 O xipjiji a cjava:

—Ya rrã möjö a ma a Jerusalén
nu ja ra nzhögügöji nutscö rvá
ẽcjö cja Mizhocjimi. Ra nzhögügöji
cja o̱ dyë c'o ndamböcjimi 'ñe c'o
xöpü o̱ ley Mizhocjimi, ngue c'ua ra
jñüncöji ngüenda c'ü rguí mbötcöji.
Ra nzhögügöji c'ua cja o̱ dyë c'o
dya menzumü a Israel. 34 Me ra
tsjacüji burla ra zoxcüji, ra ndaxcöji
o chirrio, ra mbötcüji. Nuc'ua c'ü
na jñi nu pa, rá tetcjö rá bübütjo na
yeje.

Jacobo y Juan piden un favor

35 Nuc'ua e Jacobo co e Juan, c'o
o̱ t'i e Zebedeo, o chëzhivi a jmi e
Jesús. O xipjivi:

—Nu'tsc'e, xöpüte, rí negöbe rí
tsjacübe 'na favor nu rá ö'tc'übe.

36 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjivi:

—¿Pje na mbëjë c'ü i̱ṉ nevi rá
cja'c'üvi?

37 O ndünrüvi o xipjivi:

—Dyacübe sjëtsi rá mimigöbe nu
ja rí mandague; 'naja cja in jodyë,
'naja cja c'ü 'naja in dyë.

38 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji c'o
yeje o̱ discípulo:

—Dya i̱ṉ unnc'evi ngüenda c'ü i̱ṉ
ötcügövi. Nuzgö rá sufridogö c'o ra
tsjacü yo nte; y rá tũgö. Nu'tsc'evi
dya, ¿cjo ra sö rí sufridovi c'o?

39 O ndünrüvi c'ua:

—Jãgã, ra sözübe, eñevi.

Nuc'ua e Jesús o xipjivi:

—Nuzgö rá sufridogö y rá tũgö.
Jã, na cjuana xo rí sufridoguevi y
rí chũguevi. 40 Pero dya nguezgö
tocazü rá unü cjó ra mimi cja ín
jodyë, ne ri ngue c'ü 'nanguarü.
Nguextjo c'ü mi Tatagö c'ü ya jua-
jnü cjó ra mimi nu.

41 Nuc'ua c'o dyëch'a discípulo
'ma o dyäräji, o mbürü o ünbüji c'ua
e Jacobo 'ñe e Juan. 42 Pero e Jesús o
xipji c'ua c'o o̱ discípulo ro chëzhiji,
cjanu o xipjiji c'ua:

—I̱ṉ pãrãgueji ja cja c'o pje nde
pjëzhi cja yo nte yo dya pãrã
Mizhocjimi, cjapüji yo nte ra tsjaji
c'ü mandaji. Y xipjiji ra tsjaji c'o
söji me na jyü. 43 Nu'tsc'eji, dya
rga cjatsc'eji c'ua nzi ga cja c'o
pje pjëzhi. 'Ma bübütsc'eji 'naja
c'ü ne ra tsjapü na nojo a jmi
Mizhocjimi, ni jyodü ra mböxc'üji
'ma c'ü, dya ra mandats'üji. 44 Y
c'o ra ne ra tsja in xojñigueji, ni
jyodü ra mbë'pc'iji c'o, dya me ra
mandats'üji. 45 Nutscö c'ü rvá ẽcjö
cja Mizhocjimi, dya ngue c'ü ra
mbëpqui yo nte'e; ngue c'ü rá pëpcö
yo. Xo rvá ẽcjö rá tũgö, ngue c'ua rá
cjõ'tp'ü o̱ nzhubü na puncjü o nte'e,
c'ü rga emeji libre, eñe e Jesús va
xipji c'o o̱ discípulo.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

46 O zät'äji c'ua a Jericó. Nuc'ua
o mbedyeji nu, e Jesús 'ñe c'o o̱
discípulo 'ñe na puncjü nte. Cja c'e
'ñiji c'ü mi pöji, mi junrü 'naja bëzo
c'ü mi ndëzhö c'ü mi chjũ Bartimeo.
Mi ngueje nu t'i e Timeo. Mi örü o
merio. 47 C'e bëzo 'ma o dyärä mi
ngueje e Jesús c'ü mi menzumü a
Nazaret c'ü ma cjogü, o ña c'ua na
jens'e o mama:

—Nu'tsc'e Jesús o̱ mboxbëchets'ü
e David, juentsquegö.

48 Na puncjü c'o nte o huënch'iji
c'ua c'e bëzo o xipjiji ro ngo't'ü o̱
ne. Pero nuc'ü, xenda o mapjü na
jens'e:

—Nu'tsc'e o̱ mboxbëchets'ü e David, juentsquegö.
49 Nuc'ua e Jesús o böbü c'ua o mama:
—Ma't'üji ne bëzo ra chëzhi cja ín jmigö.
O ma't'üji c'ua c'e bëzo c'ü mi ndëzhö o xipjiji:
—Böbü dya, mama e Jesús rí chëzhigue cja o̱ jmi. Jñunt'ü in mü'bügue ra joguts'ü.
50 Nuc'ua c'e bëzo o ngama c'ü mi tëjë. Exco böbü c'ua o chëzhi cja e Jesús. 51 Nuc'ua o dyönü e Jesús o xipji c'e bëzo:
—¿Pje i̱n ne c'ü rá cja'c'ü?
O ndünrü c'e bëzo c'ü mi ndëzhö o mama:
—Xöpüte, rí negö rí xocüzü ín chö rá janda.
52 E Jesús o xipji c'ua:
—Sö rí mague dya. Ya na jots'ü na ngueje i̱ 'ñejme c'ü ro jo'c'üts'ü.
Jo ni zätä c'ua o̱ ndö c'e bëzo, ya jñanda c'ua. Cjanu o ndünt'ü a xütjü e Jesús nu ja mi ma'a.

11

Jesús entra en Jerusalén

1 Nuc'ua o zät'äji a Betfagé 'ñeje a Betania a jmi c'e t'eje c'ü ni chjũ Olivos; ya mi ngue ro zät'äji a Jerusalén. Nuc'ua e Jesús o ma't'ü c'ua yeje c'o o̱ discípulo. 2 Cjanu o xipjivi:
—Mëvi cja ne jñiñi nu järä a xojñi. 'Ma rí sät'ävi nu, rí chöt'üvi 'na burru c'ü 'nünt'ü, nu c'ü dya cjó be chägä. Rí xäpcävi, jo rrĩ sijivi. 3 Nu 'ma cjó c'o ra dyönnc'üvi: "¿Jenga i̱n xäpcävi ne burru?", ra 'ñents'evi, nu'ma, rí xipjivi a cjava: "Ngue c'ü ín Jmugöji c'ü ni jyodü; pero jo rá ẽ socüts'ütjojme", rí 'ñembevi c'o.
4 O mëvi c'ua, o chöt'üvi c'e burru. Mi 'nünt'ü a jmi 'na ngoxtji nu ja mi cjogü 'na 'ñiji. O xäpcävi c'ua. 5 Nu c'o mi cãrã nu, bübü c'o o xipjivi:
—¿Pje na cjaguevi? ¿Jenga na xäpcävi ne burru?
6 Anguezevi o ndünrüvi c'ua ja nzi va xipjivi e Jesús. Nguec'ua va jyëziji o mëvi c'ua. 7 O sijivi c'ua c'e burru cja e Jesús. Cjanu o ngãsp'ãvi c'o mi tëjëvi cja xütjü c'e burru. Nuc'ua o chägä c'ua e Jesús. 8 Ma puncjü nte c'o mi pöji. Dyaja c'o mi xĩ'mi o̱ bituji cja c'e 'ñiji; dyaja c'o mi ocü o dyëza mi xĩ'p'ĩji.
9 C'o nte c'o mi ot'ü a xojñi, 'ñe c'o ma bëpja, mi mapjüji mi mamaji:
—Me na jo nu va ẽjẽ nu o 'ñeme Mizhocjimi ra mandazüji. 10 Me na jo c'ua ja rgá manda nu; ra manda c'ua ja nzi va manda ín mboxtitaji e David. Me na nojo Mizhocjimi.
11 Nuc'ua o zät'ä e Jesús a Jerusalén. O cjogü c'ua a mbo cja c'e templo. O nu'u texe c'o mi cjaji nu. Ya mi nzhä'ä, ngue c'ua o mbedye nu o ma a Betania. O möji c'o doce o̱ discípulo.

Jesús maldice a la higuera sin fruto

12 Nuc'ua c'ü na jyas'ü, o mbedyeji a Betania o möji a Jerusalén, ya mi sant'a e Jesús. 13 O jñanda c'ua na jẽ mi 'ne'e 'na za'a c'ü mi ngue higo c'ü mi cans'a o̱ xi. O ma nu'u cjo ri quis'i c'e higo. 'Ma o zät'ä cja c'e higo, o chöt'ü mi nguextjo o̱ xi c'o mi cans'a; na ngueje dya mi ngueje o pa'a c'o quis'i o higo. 14 O mama c'ua e Jesús o xipji c'e higo:
—Dya cja ra nguis'its'ü c'ü cjó ra zi'i, embe.
O dyärä c'o o̱ discípulo.

Jesús purifica el templo

15 O zät'äji c'ua a Jerusalén. Nuc'ua e Jesús o cjogü a mbo cja c'e templo, cjanu o pjongü a tji texe c'o nte c'o pje nde ma pö, 'ñe c'o pje nde ma tõmü nu. Xo o tunbü c'o o̱ mexa c'o mi pötü o merio, 'ñe c'o o̱ silla c'o mi pö o mbaro. 16 Y dya mi jëzi cjó pje ro ndunü a mbo cja c'e templo. 17 O xöpü c'ua c'o nte, o xipjiji:

—Ya t'opjü a cjava: “Nu ín nzungö ngue ngumü c'ua ja ra dyötü Mizhocjimi yo nte yo cãrã texe cja ne xoñijõmü”, eñe o̱ jña Mizhocjimi. Nu'tsc'eji na cjapcütjoji nu ín nzungö nza cja 'ma ri ngue o̱ ngumü o mbẽ'ẽ c'ua ja tsjõjõji, embeji c'o.

18 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi o dyäräji c'o mi mama e Jesús; nguec'ua mi jodüji ja rvá mbö't'üji angueze. Anguezeji me mi sũji na ngueje texe c'o nte me mi mäjä ma dyäräji c'o jña c'o mi mama e Jesús. 19 Nuc'ua c'ü nzhä'ä o mbedye e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo cja c'e jñiñi.

La higuera se seca

20 Nuc'ua 'ma o cjogüji c'ü na jyas'ü o jñandaji c'e higo; ya vi dyot'ü na jo texe. 21 O mbeñe c'ua e Pedro 'ma ot'ü o nuji c'e higo; o mama c'ua o xipji e Jesús:

—Xöpüte, jñanda ne higo nu i̱ xipji c'ü dya cja ro nguis'i, ya o dyot'ü.

22 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Ni jyodü rí jñunt'ü in mü'büji ra dya'c'üji Mizhocjimi c'ua ja nzi gui dyötüji. 23 Na cjuana rí xi'ts'igöji, 'ma rí jñunt'ü in mü'bügueji c'ü ra zädä c'ü i̱n mangueji, y 'ma dya rí yembeñeji, ra sö rí xipjiji ne t'eje nu: “C'ueñe c'ua, ma so'o cja ne ndeje”, rí 'ñembeji. Ra tsja c'ua, c'ua ja gui mangueji. 24 Nguec'ua rí xi'ts'igöji, texe c'o pje nde rí dyötüji Mizhocjimi, rí jñunt'ü in mü'bügueji c'ü ya o dya'c'üji Mizhocjimi c'ü i̱ dyötüji. Nuc'ua ra zädä a cjanu. 25 'Ma i̱n ötüji Mizhocjimi, ni jyodü rí perdonaoji 'ma cjó pje o tsja'c'eji. Ngue c'ua c'ü nin Tataji c'ü bübü a jens'e xo ra perdonaots'üji in nzhubügueji. 26 Pero 'ma dya rí perdonaogueji c'ü cjó pje cja'c'üji, dya xo ra perdonaots'üji in nzhubüji 'ma, c'ü nin Tataji c'ü bübü a jens'e.

La autoridad de Jesús

27 O zät'äji c'ua a Jerusalén. 'Ma mi nzhodü e Jesús a mbo c'e templo, o ẽjẽ c'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi 'ñe c'o tita, o säjäji cja o̱ jmi e Jesús. 28 O dyönüji:

—Nu'tsc'e rí xitscöjme pje pjë'tsc'e nguec'ua i̱n cjague yo. ¿Cjó ngue c'ü o 'ñempc'e rí tsjague yo?

29 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Xo rá önnc'ügöji 'naja t'önü. 'Ma rí xitscöji c'ü rá önnc'üji, xo rá xi'tsc'öji 'ma c'ü pje pjëtscö nguec'ua rí cjagö yo. 30 ¿Cjó o 'ñeme e Juan mi jichi yo nte cja ndeje? ¿Cjo ngueje Mizhocjimi c'ü o 'ñeme, o ngueje yo nte? Xitscöji xã, embeji.

31 Anguezeji mi pötü ma mamaji c'ua:

—'Ma rá mamaji ngueje Mizhocjimi c'ü o 'ñeme, ra xitscöji: “¿Jenga dya i̱ 'ñejmegueji 'ma c'ü mi xi'ts'iji e Juan?”, ra 'ñenzgöji. 32 Y 'ma rá mamaji ngueje yo nte c'o o 'ñeme e Juan, dya xo ra sö, eñeji ma mantsjëji.

Na ngueje mi sũji yo nte pje c'o ro tsjapüji. Na ngueje yo nte mi ejmeji na cjuana mi profeta e Juan. 33 O ndünrü c'ua anguezeji o xipjiji e Jesús:

—Dya rí pãrãgöjme cjó 'ñeme e Juan, eñeji.

Xo o ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Dya xo rá xi'tsc'öji pje pjëtscö nguec'ua rí cjagö yo.

12

El ejemplo de los trabajadores malvados

1 Nuc'ua e Jesús cjanu o zopjü c'o nte, o xipjiji 'na ejemplo:

—Mi bübü 'na bëzo c'ü mi tjë 'na juajma. O ngant'a o uva cja c'ü o̱ juajma, cjanu o ngot'ü c'ua. Cjanu o dyö'bü nu ja ro yödüji c'o uva. Cjanu o ndä's'ä c'ua 'naja ts'ingumü nu ja ro mimi c'ü ro mbörü cja c'e juajma. Cjanu o unü c'ua media c'o ro mbëpi c'o uva. Cjanu o ma c'ua na jẽ. 2 Nuc'ua 'ma

ya mi ngue ro jogü c'o uva, cjanu o
tsja c'e lamu o ndäjä 'naja o̱ mbëpji
o ma'a nu ja mi pëpiji c'o uva, ngue
c'ua ro unüji c'o uva c'o mi toca.
3 Nuc'ua c'o mi pëpi c'o uva o zürüji
c'e mbëpji c'ü cja vi säjä. O mbäräji
c'e mbëpji; cjanu o pjongüji. Dya
pje unüji. 4 Nuc'ua c'e lamu o ndäjä
c'ua c'ü 'naja o̱ mbëpji. 'Ma o zät'ä
nu ja mi pëpiji c'o uva, o s'onbüji o̱
ñi'i; me co tsjapüji na s'o. 5 Nuc'ua
c'e lamu cjanu o ndäjä c'ua c'ü 'naja
o̱ mbëpji. Nuc'ü, o mbö't'üji c'ü. C'e
lamu xe o ndäjä na puncjü c'o dyaja
o̱ mbëpji. Pero c'o mi pëpi c'o uva,
nde o tsjapüji na s'o. Dyaja c'o o
mbäräji; dyaja c'o o mbö't'üji.

6 'Nu c'e lamu, xe mi büntjo 'naja
c'ü xe ro ndäjä. Mi ngueje nu t'i'i c'ü
me mi s'iya. O ndäjä c'ua c'e t'i'i. O
mama c'e lamu: "Nu nu ín ch'igö, ra
dyätäji nu." 7 Pero 'ma o zät'ä c'e
t'i, c'o mi pëpi c'o uva o pötva ma-
maji: "Nujnu, ngueje nu ra zopcüji
ne juajma ra tsjapü o̱ tsjaja. Mö
rá pö't'üji ngue c'ua rá cjapcöji ín
tsjacjöji ne juajma", eñeji. 8 Nuc'ua
o zürüji c'e t'i. O mbö't'üji. Cjanu o
pjongüji o̱ cuerpo cja c'e juajma.

9 Xe sido o ña e Jesús o xipjiji:

—¿Cjo i̱n pãrãgueji pje ra tsja dya
c'e lamu? ¿Pje ra tsjapü c'o pëpi
c'o uva? C'ü ra tsja, ra ẽ mbö't'üji.
Nuc'ua cja rron unü o media c'o
'ñaja nte ra mbëpi c'o uva.

10 '¿Cjo dya i̱ xörügueji c'o ya
t'opjü? Je mama a cjava c'o:

Nu c'e ndojo c'ü dya ne c'o mi jäbä
c'e ngumü,
ngue c'ü ot'ü ya jñumüji cja squina
c'ü.

11 Ngueje Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji
c'ü o tsja a cjanu.
Nguec'ua me rí cjijñiji jenga va
tsja a cjanu, eñe o̱ jña
Mizhocjimi.

12 Nuc'ua mi jodüji ja rvá zürüji
e Jesús. Na ngueje 'ma o mama e
Jesús c'e ejemplo, o mbãrãji c'ü mi
nguetsjë anguezeji vi jyëtsiji c'o mi
pëpi c'o uva. Pero dya zürüji na
ngueje me mi sũji c'o nte. O jyëziji
c'ua, o möji.

El asunto de los impuestos

13 Nuc'ua o ndäjäji c'ua cja e
Jesús, ja nzi o fariseo 'ñe c'o político
c'o mi tjünt'ü a xütjü e Herodes.
Ro ma tsjapüji t'önü e Jesús. Ro
dyäräji c'ua, xama pje c'o ro mama
angueze, ngue c'ua ro sö ro ngöt'üji
cja c'o pje mi pjëzhi. 14 O zät'äji cja e
Jesús o xipjiji:

—Xöpüte, rí pãrãgöjme c'ü na
cjuana c'ü i̱n mangue. I̱n xöpügue
c'ü na cjuana ja ga cja o̱ 'ñiji
Mizhocjimi. Dya cjó i̱n sũgue rí
zopjü, na ngueje dya i̱n cjapque
ngüenda zö pje ri pjëzhi 'na nte.
Nguec'ua rí xitsijme pje i̱n cjijñigue,
¿cjo na jo rá cjõt'üji o contribución
c'ü örü e rey César o maxque jiyö?,
eñeji.

15 Pero e Jesús ya xmi pãtpã c'ü
ma s'o c'o mi mbeñeji. Nguec'ua o
xipjiji:

—¿Jenga chaque i̱n önngüji?
Jñüncüji 'na merio ngue c'ua rá
nu'u.

16 O ma jünpüji c'ua 'naja merio.
Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—¿Cjó o̱ ñi nu cuat'ü ne merio 'ñe
cjó o̱ tjũ nu juns'ü?

O ndünrüji c'ua o mamaji:

—Ngueje e César.

17 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—C'ü toca e César, rí unüji e
César. C'ü toca Mizhocjimi, rí unüji
Mizhocjimi, eñe e Jesús.

Me co nguijñiji c'ua c'ü vi ndünrü
e Jesús.

La pregunta sobre la resurrección

18 C'o saduceo mi mamaji c'ü dya
ra sö ra te yo añima. O säjä c'ua ja
nzi anguezeji cja e Jesús o dyönüji:

19 —Xöpüte, e Moisés o dyopjü cja
ín leygöji, 'ma cjó c'o ra ndũ, 'ma
dya be 'ñejui t'i c'ü nu su, nu'ma, c'ü
nu su ra chjüntüvi 'ma c'ü 'naja o̱
cjuarma c'e bëzo c'ü ya ndũ. Nuc'ua

c'e bëzo c'ü vi ndũ, je ngue o̱ tjũ
c'ü ra jñusp'üji c'e t'i c'ü ot'ü ra
jmus'ü. 20 Mi bübü yencho bëzo
c'o mi cjuarma. 'Naja anguezeji o
chjüntü pero o ndũ, dya 'ñejui t'i
c'ü nu su. 21 Nuc'ua c'ü na yeje
o̱ cjuarma xo chjüntüvi c'e ndixũ.
Xo ndũtjo, dya 'ñejui t'i. Je xo va
cjatjonu c'ü na jñi. 22 Nde va cjatjoji
c'ua nza yenchoji. O chjüntüji c'e
ndixũ nza texeji. Y o ndũji, dya
'ñeji t'i. Cjanu o ndũ c'ua c'e ndixũ.
23 Nguec'ua rí önnc'üjme, 'ma ra te
c'o añima, ¿cjó ngue c'ü ra tsjapü
nu su nza yenchoji? Na ngueje nza
yenchoji nde o tsjapüji o̱ suji, eñe
c'o saduceo.

24 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—I̱ṉ jyopüji na ngueje, dya
i̱ṉ unnc'eji ngüenda pje ne ra
mama o̱ jña Mizhocjimi; dya xo i̱ṉ
pãrãgueji ja ga cja c'ü me na zëzhi
Mizhocjimi. 25 Yo nte chjüntüji. Xo
'ñe c'o o̱ t'iji, chjüntpüji. Pero 'ma ra
te'e c'o añima, dya cja ra chjüntüji
a cjanu. Na ngueje ri chjëntjoji
nza cja c'o o̱ anxe Mizhocjimi c'o
cãrã a jens'e. 26 Exi 'mãrãtjo cja
o̱ jña Mizhocjimi c'o o dyopjü e
Moisés, c'ü ra te c'o añima. ¿Cjo dya i̱
xörügueji c'e pasaje nu ja mama c'ü
mi tjë c'e bidyi? O dyopjü e Moisés
ja va zopjü Mizhocjimi. O mama
a cjava Mizhocjimi: "Nguezgö
o̱ Mizhocjimi e Abraham 'ñe e
Isaac 'ñe e Jacob." 27 Mizhocjimi
dya ngue o̱ Mizhocjimi c'o añima,
ngue o̱ Mizhocjimi c'o bübütjo.
Nguec'ua exi 'ñetsetjo, zö ya ndũ
e Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob,
pero bübütjoji y ra tetjoji. Nu'tsc'eji
me i̱ṉ jyopüji, dya i̱ṉ cjijñiji na jo,
eñe e Jesús.

El mandamiento más importante

28 O säjä c'ua 'naja c'o mi xöpü o̱
ley Mizhocjimi o dyärä 'ma mi söji
o jña'a, y o mbãrã vi ndünrü na jo e
Jesús. O chëzhi c'ua cja o̱ jmi e Jesús,
o dyönü:

—¿Ja ngue c'ü xenda ni muvi c'o
o̱ ley Mizhocjimi?

29 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—C'ü xenda ni muvi c'o o̱ ley
Mizhocjimi je mama a cjava:
"Dyäräji, nu'tsc'eji i̱ṉ menzumüji
a Israel. Mizhocjimi c'ü ngueje
ín Jmugöji, 'natjo c'ü. 30 Nguec'ua
rí ñegueji Mizhocjimi co texe in
mü'büji, 'ñe co texe in aljmaji, 'ñe
co texe in pjeñeji, 'ñe co texe c'ü na
zë'ts'iji." Nujnu nguejnu xenda ni
muvi yo o̱ ley Mizhocjimi. 31 C'ü
na yeje o̱ ley Mizhocjimi, chjëntjovi
nu cja ró xi'ts'iji. Je mama a cjava:
"Rí s'iyaji yo nin minteji, c'ua ja nzi
gui s'iyatsjëgueji", eñe Mizhocjimi.
Ojtjo xe 'naja o̱ ley Mizhocjimi c'ü
xenda ni muvi nza cja yo.

32 Nuc'ua o mama c'e bëzo c'ü mi
xöpü o̱ ley Mizhocjimi:

—Xöpüte, na cjuana c'ü i̱ṉ
mangue. 'Natjo Mizhocjimi. Dya
bübü xe 'naja c'ü ri Mizhocjimi.
33 C'ü rá neji Mizhocjimi co texe ín
mü'büji, 'ñe co texe ín pjeñeji, 'ñe co
texe ín aljmaji, 'ñe co texe c'ü na
zëtsiji, y rá s'iyaji ín minteji c'ua ja
nzi rgá s'iyatsjëji, ngue c'o xenda
ni muvi. Xenda ni muvi que na
ngueje texe c'o animal c'o rá pö't'üji
cja rron tjü'tp'üji Mizhocjimi, 'ñe
c'o pje nde rá unüji.

34 Nuc'ua 'ma o dyärä e Jesús vi
ndünrü na jo c'e bëzo, o xipji c'ua:

—Dya nda bë'ts'i c'ü ra tsja'c'ü o̱
t'its'ü Mizhocjimi c'ü manda texe.

Nuc'ua dya cjó cja rezga pje xe ro
dyönü e Jesús.

¿De quién es hijo el Cristo?

35 E Jesús ma xöpü c'o nte cja c'e
templo o xipjiji:

—C'o xöpü o̱ ley Mizhocjimi ma-
maji e Cristo ri mboxbëche cja e
David. 36 Maco nguetsjë e David o
mama a cjava 'ma o 'ñünbü o̱ mü'bü
o̱ Espíritu Mizhocjimi:
Mizhocjimi o zopjü c'ü ín Jmugö o
xipji:

"Mimi cja ín jodyëgö. Rí da'c'ü rí mandague hasta 'ma cja rí chõpü yo nuc'ü na ü", eñe Mizhocjimi.
37 E David o nädä e Cristo o mama: "Ngue ín Jmugö", eñe. ¿Pje ne ra mama c'ü ri mboxbëche e Cristo cja e David 'ñe c'ü xo ri ngue o̱ Jmu?

C'o nte c'o mi ärä, ma puncjüji. Me mi mäjä ma dyäräji c'o mi mama e Jesús.

Jesús acusa a los maestros de la ley

38 E Jesús 'ma ma xöpüji o xipjiji:

—Rí pjötpüji ngüenda cja yo xöpü o̱ ley Mizhocjimi. Anguezeji cjapüji na nojoji ga nzhodüji na maja o̱ bituji. Me xo neji cjó ra mbësp'iji t'ecjañumü rgá zenguaji cja o chõjmü. 39 'Ma pöji cja nitsjimi, me juajnuji o lugar c'o na jo ja ra mimiji. Y 'ma cjaji mbaxua, me xo juajnüji o lugar c'o me na jo. 40 Anguezeji jünbüji c'o pë's'i c'o ndixũ c'o ya 'nanxũ. Pero me cjapüji na joji; me mezhe ga dyötüji Mizhocjimi. Nguec'ua Mizhocjimi ra tsjapü xenda ra sufridoji que na ngueje 'ma dya ri xöpüteji.

La ofrenda de la viuda pobre

41 'Na nu pa e Jesús o mimi a mbo c'e templo a jmi cja c'e ts'icaja nu ja mi mbeñeji Mizhocjimi. O jñanda c'o nte mi junt'üji o merio cja c'e caja. Na puncjü c'o rico mi junt'üji na puncjü merio. 42 Xo o ẽjẽ 'na 'nanxũ c'ü dya pje mi pë's'i, o ẽ jñunt'ü yeje ts'imerio; mi ts'iquëtjo mi muvi c'o. 43 Nuc'ua e Jesús o ma't'ü o̱ discípulo ro chëzhiji cja o̱ jmi, o xipjiji:

—Na cjuana rí xi'ts'iji, nu e 'nanxũ, nu dya pje pë's'i, nu c'ü o jñunt'ü nu, xenda ni muvi a jmi Mizhocjimi, que na ngue c'o o dyüt'ü yo dyaja. 44 Na ngueje anguezeji o mbeñeji Mizhocjimi o unüji c'o vi mboncjü. Nu ne ndixũ nu dya pje pë's'i, o unü texe c'o rví ma ndõmü pje ro zi, eñe.

13

Jesús dice que el templo será destruido

1 Nuc'ua 'ma ya mi mbedye e Jesús cja c'e templo, o mama c'ua 'naja c'o o̱ discípulo:

—Xöpüte, jñanda yo ndojo, me na zö yo. Me na jo va dyät'äji ne templo.

2 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Nujyo i̱n jandaji va cja ne templo, ra zädä c'o pa 'ma dya cja ra jyäns'ä yeje ndojo c'o dya ra yät'ä.

Señales antes del fin

3 Nuc'ua e Jesús o ma cja c'e t'eje c'ü ni chjũ Olivos c'ü tsjinch'ivi a jmi c'e templo; o mimi c'ua nu. Nuc'ua e Pedro 'ñe e Jacobo 'ñe e Juan 'ñe e Andrés o dyönütsjëji e Jesús c'ü dya cjó ro dyärä, o mamaji:

4 —Xitscöjme jinguã ra zädä yo. ¿Pje ma señal c'ü rá jandajme ngue c'ua rá pãrãjme 'ma ya ri ngue ra zädä yo?

5 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Pjötpüji ngüenda c'ü dya cjó ra dyon'c'üji. 6 Na ngueje ra ẽjẽ na puncjü c'o ra jñüncügö ín chjũ, ra mamaji ngueje Cristo anguezeji, ngue c'ua ra dyonpüji na puncjü yo nte.

7 'Rí dyäräji ri cjaji o chũ. Xo ra mbezheji ya ri cjaji o chũ. Dya rí sũgueji, na ngueje ni jyodü ra zädä a cjanu. Pero dya be ra nguins'i ne xoñijõmü. 8 Na ngueje yo ndajñiñi ra pötü rgá chũji yo nu mindajñiñiji; xo nzitjo c'o jmu ra pötü rgá chũji c'o nu mijmuji. Na puncjü c'ua ja ra mbĩ'ĩ na zëzhi ne xoñijõmü, 'ñe c'ua ja ra zöji o tjijmi. Nujyo nguejyo rguí mbürü ra sufridoji yo.

9 'Nu'tsc'eji, rí pjötpüji na puncjü ngüenda, na ngueje ra nzhöc'ügueji

nu ja ra jñün'c'üji ngüenda. Ra
dyëts'iji nu cja c'o nitsjimi. Ra
zints'iji cja yo rey 'ñe yo gober-
nador na ngue c'ü ri ejmezüji y ri
nänngäji ín chjũgö. 'Ma ra zints'iji
a cjanu cja c'o pje pjëzhi, ra sö rí
xipjiji ja cjazgö. 10 Texetjo cja ne
xoñijõmü ri cãrã c'o ra zopjü yo nte
ra xipjiji o̱ jña Mizhocjimi, ra xipjiji
ja ga manda. Nu'ma, ngue 'ma
ya ra nguins'i ne xoñijõmü. 11 'Ma
ra zints'iji cja c'o pje pjëzhi, extí
jñunt'ü in mü'büji c'ü dya ni jyodü
rí tsjijñiji ja rgui chjünrüji, ante c'ü
ra jñün'c'üji ngüenda. Na ngueje c'e
ndajme c'ü, Mizhocjimi ra dya'c'üji
o jña c'ü rí mangueji. Na ngueje
dya ngue'tsc'eji rí ñaji; nu c'ü ra
ña ngueje o̱ Espíritu Mizhocjimi.
12 Ra zädä 'ma ri ngue nu c'o ri
cjuarma ra nzhöji nu cjuarmaji c'ü
ra mbö't'üji; o ri ngue nu tataji
'ñe nu nanaji ra nzhöji nu t'iji c'ü
ra mbö't'üji; xo nzitjo c'o t'i ra
nzhöji nu tataji 'ñe nu nanaji c'ü ra
mbö't'üji. 13 Texe yo nte ra nuc'üji
na ü, na ngueje c'ü ri ejmezügöji.
Pero 'ma sido rí 'ñejmezüji texe yo
pa yo ri bübüji cja ne xoñijõmü,
nuc'ua rí bübütjoji co Mizhocjimi a
jens'e.

14 'Rí xörügueji, rí tsjapüji ngüenda
yo jña yo rá xi'ts'iji. Nu c'ü me
na s'o c'ü cjapü ra s'odü texe, 'ma
ya rí jñandaji c'ü je ri bübü cja c'e
templo, nuc'ua nu'tsc'eji ri cãrãji
a Judea, rí c'ueñe rí möji cja t'eje.
15 Nu'tsc'eji ri tägäji a xes'e cja in
nzungueji, extí c'ueñeji, dya pje rí
chunüji c'o ri pë's'iji a mbo cja in
nzungueji. 16 Nu'tsc'eji ri bünc'eji
cja juajma, dya rí nzhogueji cja
in nzungueji c'ü rí tsanngueji c'ü
rí chëji. 17 Juejme c'o ri ndunte
'ñe c'o ri jötü o̱ lëlë c'o pa c'o.
18 Dyötüji Mizhocjimi ngue c'ua
'ma rí c'ueñeji, dya ri ngue c'o pa
c'o ri järä o së. 19 Na ngueje me ra
sufridoji na puncjü c'o pa c'o, c'ü
nunca sufridoji a cjanu ndeze 'ma
o dyät'ä Mizhocjimi ne xoñijõmü. Y
dya cja xe ra sufridoji c'ua. 20 Pero
Mizhocjimi ra tsjapü c'ü dya nda ra
mezhe c'o pa c'o ra sufridoji, ngue
c'ua dya ra chjorü texe c'o nte. Ra
tsjapü c'ü dya ra mezhe c'o pa c'o,
na ngue ri cãrã o̱ nte Mizhocjimi c'o
ya juajnü.

21 'Nuc'ua 'ma cjó c'o ra xi'ts'iji:
"Je bünc'ua e Cristo" o "Je bübü nu
e Cristo", ra 'ñents'eji, dya rí cre-
ogueji c'ü xi'tsc'eji a cjanu. 22 Na
ngueje ra ẽjẽ c'o ra tsjapü ri ngue-
jeji e Cristo. Xo ra ẽjẽ c'o ri
cjapü profeta, ri cjapü ri ñaji o̱ jña
Mizhocjimi, ra 'ñe jíchiji señal yo
nte. Y ra tsjaji c'o me na nojo
c'o ra jñanda c'o nte. Ra tsjaji a
cjanu, ngue c'ua 'na xo ra sö ra
dyonpüji c'o ya juajnü Mizhocjimi.
23 Nguec'ua extí xi'ts'iji dya, ante
c'ü ra zädä c'o pa c'o; ngue c'ua rí
pjötpüji ngüenda.

Comó vendrá el Hijo del Hombre

24 'Nuc'ua 'ma ra nguarü ra
sufridoji c'o pa c'o, ra bëxõmü
e jyarü. Y dya ra 'ñetse e zana.
25 Ra jyäbä yo seje. Y ra 'ñünü
nujyo na zëzhi a jens'e. 26 Nuc'ua
ra jñandagöji nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi. Ra jñandgöji rva ẽcjö
cja ngõmü, ra jñandgöji c'ü me rrã
zëtsi 'ñe me rrã zözü. 27 Nuc'ua rá
täjägö c'o ín anxe c'o cãrã a jens'e
ra ẽ jmutüji c'o ró juajnü c'o ri cãrã
texe cja ne xoñijõmü.

28 'Nu'tsc'eji rí unüji ngüenda yo
za yo xiji higo. 'Ma ya ra dogü,
'ma ya pjürü peje o̱ xi, i̱n pãrãgueji
ngue 'ma ya ra paja ne xoñijõmü.
29 Je xo rga cjatjonu, 'ma rí jñandaji
c'ü ya ra zädä yo rí xi'tsc'öji, rí
pãrãgueji 'ma c'ü ya ra nguins'i ne
xoñijõmü. 30 Na cjuana rí xi'tsc'öji,
c'o ri cãrã c'o pa c'o, dya ra ndũ texe
c'o, hasta 'ma cja ra zädä texe yo rí
xi'tsc'öji. 31 Ra nguarü e jens'e 'ñe
ne xoñijõmü, pero nín jñagö nunca
ra nguarü nu.

32 'Dya cjó pãrã pje ma pa, ni pje
ma ndajme 'ma ra zädä c'o, ni xo ri
pãrã c'o o̱ anxe Mizhocjimi, ni xo ri
pãrãgö nutscö o̱ T'izgö Mizhocjimi.
Nguextjo mi Tatagö c'ü pãrã.
33 'Pjötpüji ngüenda; chepquegöji;
sido rí dyötüji Mizhocjimi, na
ngueje dya i̱n pãrãgueji jinguã ra
zädä c'e pa'a c'ü. 34 Rí chjëntcjöbe
nza cja 'na bëzo c'ü ri ngue o̱ cjaja
'na ngumü c'ü ro ma na jë. O
zojnü c'o o̱ mbëpji, o xipjiji c'o
bëpji c'o ro tsjaji nzi 'najaji. C'e
mböngoxtji o xipji c'ü ro mbörü,
dya ro ĩjĩ. 35 Nguec'ua rí xi'ts'iji
rí chepquegöji na ngueje, dya i̱n
pãrãji ja hora rá ẽcjö na yeje. Dya
i̱n pãrãji cjo ya ri nzhä, o cjo ya ri
ndexõmü, o cjo ri ngue 'ma huë o
chare, o cjo ya rguí jyas'ü. 36 Rí
chepquegöji na ngueje 'nandga
ẽcjö, 'na rá ẽ tö'c'üji rrũ ĩjĩtjoji.
37 Nujyo rí xi'ts'iji, rí xipjigö texe,
sido rí chepquegöji.

14

Conspiración para prender a Jesús

1 Ya mi bëzhtjo yepa ro zädä c'e
mbaxua c'ü ni chjũ Pascua, 'ma mi
siji o tjõmëch'i c'o dya mi bäns'ä. C'o
ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley
Mizhocjimi mi jodüji ja rvá zürüji
e Jesús c'ü dya cjó ro mbãrã, ngue
c'ua ro mbö't'üji. 2 Mi mamaji:
—Dya ra jogü rá sürüji cja ne
mbaxua; 'na ra huëñi yo nte ra tsja
o̱ dyëji, eñeji.

Una mujer unge a Jesús

3 'Ma mi bübü e Jesús a Betania
nu cja o̱ ngumü e Simón c'ü mi sö
lepra, o säjä c'ua 'na ndixũ nu ja mi
bübü e Jesús, ma tũ 'na botia ndojo
c'ü mi po'o c'o me ma jo ma jyärä.
Me mi muvi na puncjü merio c'ü. O
mbärä c'e botia, cjanu o xisp'i o̱ ñi e
Jesús 'ma ya ma jũ cja mexa. 4 C'o
mi cãrã nu, bübü c'o o üdü. O pötva
mamaji:
—¿Jenga o tsja a cjanu? O nda
pjödü ne perfume nu me na jo ga
jyärä. 5 Mi sö ro bö'ö nu, ro cjogü jñi
mil mbëxo nu. C'o merio c'o, ro sö
ro ch'unü yo dya pje pë's'i, eñe c'o.
Mi ünmbüji c'e ndixũ, mi
huënch'iji.
6 O mama c'ua e Jesús o xipjiji:
—Jyëziji. ¿Jenga na huënch'iji ne
ndixũ nu? Me na zö nu o tsjacü
nu. 7 Nu'tsc'eji, xe rí mintcjeji nu-
jyo dya pje pë's'i, nguec'ua 'ma rí
ñegueji, ra sö rí pjös'üji. Pero nutscö
ra zädä 'ma dya cja rá bünc'ö a
ndetsc'eji. 8 Ne ndixũ nu, o tsja nu
c'ü o sö o tsja. Ya xisquigö ín cuerpo
nujyo na jo ga jyärä, ngue nu ya
na segurao c'ü rguí dyögüzügöji.
9 Na cjuana rí xi'tsc'öji, texe cja ne
xoñijõmü c'ua ja ra zopjüji yo nte
ra xipjiji ja ga cjazgö, nde ra nädäji
nu o tsja ne ndixũ nu, ngue c'ua ra
mbeñeji nu o tsjacü, eñe e Jesús.

Judas traiciona a Jesús

10 E Judas Iscariote c'ü mi ngueje
'naja c'o doce o̱ discípulo e Jesús,
o ma cja c'o ndamböcjimi o ma
xipjiji c'ü ro nzhö e Jesús. 11 Nuc'ua
c'o ndamböcjimi me co mäjäji
'ma o dyäräji c'ü ro tsja e Judas.
Anguezeji o mamaji c'ua c'ü ro
ngõ't'üji e Judas. Angueze o jyodü
c'ü ja rvá tsjapü ngue c'ua ro
nzhö'ö e Jesús.

La Cena del Señor

12 Ya vi zädä c'ü ot'ü pa c'e
mbaxua 'ma mi siji o tjõmëch'i c'o
dya mi bäns'ä. Ngueje c'e pa 'ma mi
jyodü ro mbö't'üji 'na ts'imë c'ü rví
pjongüji c'e mbaxua. C'o o̱ discípulo
e Jesús o xipjiji:
—¿Ja ngue c'ua i̱n ne rá ma
ät'äjme o jñõnü c'ü rí sigue rgui
sũpü ne mbaxua?
13 Nuc'ua e Jesús o ndäjä yeje c'o
o̱ discípulo, o xipjivi:
—Mëvi cja c'e jñiñi. 'Ma rí sät'ävi
nu, rí chjëji 'na bëzo c'ü ri tunü 'na
xäjnä ndeje. Rí chjünt'üvi a xütjü
c'e bëzo. 14 Nu ja ra cjogü angueze

rí xipjivi c'e bëzo c'ü menzumü nu:
"C'ü rvá ẽcjöbe, mama c'e xöpüte, ¿ja
bübü c'e cuarto nu ja ra mimi co c'o
o̱ discípulo ra ziji c'ü rguí zũpüji ne
mbaxua?" Je rga cjanu rgui xipjivi
c'e menzumü. 15 Nuc'ua angueze ra
jí'ts'ivi 'na jyäxcumü c'ü na nojo c'ü
ya bübü texe c'o ni jyodü. Ngueje
nu rí dyät'ävi o jñõnü c'ü rá siji, eñe
e Jesús.
16 Anguezevi o mëvi c'ua cja c'e
jñiñi, o chöt'üvi c'ua ja nzi va
xipjivi. O dyät'ävi c'ua o jñõnü c'o
ro ziji rvá zũpüji c'e mbaxua.
17 Nuc'ua c'ü nzhä o möji e Jesús
co c'o doce o̱ discípulo. 18 O mimiji
cja mexa. 'Ma ndänt'ä ma siji o
xëdyi, e Jesús o xipjiji:
—Na cjuana rí xi'ts'igöji, bübü
'najats'ügueji nu va rrã siji o xëdyi
c'ü ra nzhögügö cja o̱ dyë c'o ra
mbötcü, embeji.
19 Anguezeji 'ma o dyäräji a
cjanu, me go ndumüji c'ua. O
mbürü o dyönüji e Jesús nzi 'naja
anguezeji:
—¿Cjó je ngueje c'ü, cjo nguetscö?
20 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Ngueje 'najats'ügueji i̱ṉ doceji
c'ü je tü'bü o xëdyi co nuzgö cja ne
mojmü nu rrã sigöji, ngue c'ü ra
nzhögügö c'ü. 21 Nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, ra mbötcüji c'ua ja nzi
ga t'opjü. Pero juejme ne bëzo nu ra
nzhögügö. Xenda rvá jo c'ü dya ro
jmus'ü ne bëzo nu; me ra sufrido na
puncjü nu.
22 'Ma ndänt'ä ma siji o xëdyi, o
jñü 'naja tjõmëch'i e Jesús, o unü na
pöjö Mizhocjimi. Cjanu o xënmbi
c'ua c'o o̱ discípulo, o xipjiji:
—Jñü'üji ne tjõmëch'i nu rrã
xëñc'iji, rí si'iji. Nujnu ngue ín
cuerpogö nu.
23 Cjanu o ndës'i c'ua c'e vaso. O
unü na pöjö Mizhocjimi, cjanu o
unü c'o o̱ discípulo. O ziji c'ua texeji.
24 O mama e Jesús o xipjiji:
—Nujnu ngue ín tsjigö nu. Na
ngue c'ü rga pjödügö ín tsji rá tũgö,
Mizhocjimi ra tsja dya, c'ua ja nzi
va mama ra tsja; ra perdonao dya
o̱ nzhubü na puncjü o nte'e. 25 Rí
xi'tsc'öji, ndeze dya, dya cja xe rá
sigö o̱ ndeje o uva hasta 'ma cja ra
zädä c'ü rá mandagö, c'ua ja nzi va
mama Mizhocjimi. Cja rá sigö 'ma
c'o cja dadyo, eñe e Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

26 'Ma o nguarü o tõjõji 'na
himno, o mbedyeji o möji cja c'e
t'eje c'ü ni chjũ Olivos. 27 E Jesús o
xipjiji c'ua:
—Texets'ügueji nde rí xõgüji ne
xõmü dya, na ngue c'ü ra tsjacügöji
dya. Na ngueje ya t'opjü a cjava:
"Nuzgö rá pö't'ügö c'e mbörü.
Nuc'ua c'o o̱ ndënchjürü ra mböt'ü
c'o", eñe c'ü t'opjü. 28 Pero 'ma ya
rá tegö a nde cja c'o añima, ot'ü rá
magö a ma a Galilea, ngue c'ua 'ma
rí sätc'eji nu, ya rva bünc'ö nu.
29 O ndünrü c'ua e Pedro o xipji:
—Zö texe ra jyëtsc'igueji, pero
nuzgö dya rá jëtsc'igö, eñe.
30 E Jesús o ndünrü c'ua o xipji:
—Na cjuana rí xi'tsc'ö, dya be ri
huë'ë na yeje o chare ne xõmü dya,
'ma ya na jñi rgui tsädä c'ü dya i̱ṉ
pãcãgö.
31 Xenda o mama na zëzhi c'ua e
Pedro:
—Jiyö. Zö rá tũgö co nu'tsc'e,
pero dya pje rá cädägö c'ü rgá
pã'c'ö, eñe c'ü.
Xo nde va mantjo c'ua texe c'o
discípulo.

Jesús ora en Getsemaní

32 O möji c'ua nu ja ni chjũ Get-
semaní. Nuc'ua e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:
—Mimiji va; rá ma ötügö
Mizhocjimi, eñe.
33 Nuc'ua e Jesús o zidyi e Pedro
'ñe e Jacobo 'ñe e Juan. O mbürü o
ndumü c'ua e Jesús, y me mi cjijñi
na puncjü. 34 Nuc'ua o xipjiji:

—Me ndumü ín mü'bügö, rí sö ra
mbötcügö c'ü rgá sentiogö. Chep-
queji va, dya rí ĩji, eñe e Jesús.
35 Xe ma c'ua xe ts'iquë a ma
xojñi, o ndüne a jõmü, o dyötü
Mizhocjimi, 'ma ro sö, ro cjogütjo
c'ü dya ro zädä c'ü ro tsjapüji c'e
hora. 36 O mama:
—Mi Tatats'ügö. Sö rí tsjague
texe. Tsjapü ra cjogü c'ü dya ra
zädä c'ü rá sufridogö. Pero dya rí
tsjague c'ua ja nzi rgá negö; tsjague
c'ua ja nzi gui ñegue, eñe.
37 O nzhogü c'ua e Jesús nu ja mi
cãrã c'o jñi o̱ discípulo; o chöt'ü ya
nde vi ĩjĩtjo c'o. E Jesús o xipji c'ua e
Pedro:
—Nu'tsc'e Simón, ¿cjo i̱n ĩcje? ¿Cjo
dya mi sö ri chepque 'na hora c'ü
dya rvi ĩcje?
38 Cjanu o xipjiji texeji:
—Dya rí ĩjĩji. Dyötqueji
Mizhocjimi ngue c'ua dya rí dyätäji
c'ü dya jo. Cja in mü'büji, na cjuana
i̱n ne rí tsjaji c'ua ja nzi ga ne
Mizhocjimi; pero in cuerpoji ya
mbo o̱ cuë yo.
39 Nuc'ua o ma na yeje e Jesús;
o ma dyötü Mizhocjimi. O mama
c'o jña c'o vi mama 'ma ot'ü. 40 O
nzhogütjo na yeje; o chöt'ü ya nzho
ma ĩjĩtjoji na ngueje me mi tägä o
t'ĩjĩ anguezeji. Dya mi pãrãji ja rvá
ndünrüji. 41 O nzhogü c'ua c'ü na
jñi, o xipjiji:
—¿Cjo ya i̱n ĩcjeji 'ñe ya i̱n söyaji?
Ya na jo dya. Ya zädä ne ndajme.
Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, ya
ra nzhögüji cja dyë c'o nte c'o cja c'o
na s'o. 42 Ya rí ñangaji dya. Ya va säjä
nu ra nzhögügö. Mö rá chjëji.

Llevan preso a Jesús

43 'Ma xe ma ña e Jesús, o säjä
e Judas c'ü mi ngue 'naja c'o doce
discípulo. Ma dyoji na puncjü nte
c'o vi ndäjä c'o ndamböcjimi, 'ñe c'o
mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi, 'ñe c'o
tita, ma jünji tratjëdyi 'ñe ngarrote.
44 E Judas c'ü ro nzhö e Jesús, ya vi
xipji a cjava c'o nte c'o mi pöji:
—Nu c'ü rá tjünegö, ngue c'ü i̱n
jodügueji c'ü. Nguec'ua rí pënch'iji
na jo c'ü, c'ü dya ra c'ueñe, empji.
45 Nuc'ua e Judas 'ma o säjä, exco
chëzhi a jmi e Jesús, o xipji:
—Nu'tsc'e ín xöpütets'ügö.
Jo ni ndüne c'ua a jmi. 46 Nuc'ua
c'o nte exco pënch'iji c'ua e Jesús
ngue c'ua ro zidyiji.
47 Nuc'ua 'naja c'o mi dyoji e Jesús
o ngübü c'ü o̱ tratjëdyi, o jñüpcü o̱
ngõ 'naja c'o o̱ mbëpji c'ü mi mero
ndamböcjimi. 48 E Jesús o xipjiji
c'ua:
—I̱ pedyeji cja c'in jñiñiji va ẽ
sücöji nza cja 'ma ri nguezgö 'na
mbẽ, va jünji in chjëdyiji 'ñe in ngar-
roteji. 49 Pamü mi cãrãgöji cja c'e
templo mi xö'c'üji, maco dya mi
pënzhguigöji 'ma. Pero ya va sädä
yo, ngue c'ua ra zädä c'ü o dyopjü
c'o profeta cja o̱ jña Mizhocjimi,
embeji.
50 Nuc'ua texe c'o discípulo o
c'ueñeji o zogüji e Jesús.

El joven que huyó

51 Pero mi bübü 'naja t'i c'ü mi
tjünt'ü a xütjü e Jesús. Nguetjo
'na manta mi tëjë c'e t'i. C'o nte
o pënch'iji. 52 Pero c'e t'i o mbägä
c'ü o̱ manta. O cjuañi, o matjo
manguerga.

Jesús delante de la Junta Suprema

53 C'o nte o zidyiji e Jesús nu ja
mi bübü c'ü mi mero ndamböcjimi.
Ya vi jmurü texe c'o ndamböcjimi
'ñe c'o tita 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley
Mizhocjimi. 54 'Ma ya mi pöji, e
Pedro mi bëpjatjo na jẽ, hasta 'ma
o zät'ä nu cja c'ü o̱ tji c'ü mi mero
ndamböcjimi. O cjogü c'ua e Pedro
a mbo, o ma mimi nu ja mi cãrã c'o
mbëpji. Ma pa't'ü cja sivi e Pedro.
55 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o dyaja
c'o ya vi jmurü ro jñünpüji ngüenda
e Jesús, mi jodüji o testigo c'o ro
mama vi tsja na s'o e Jesús, ngue
c'ua ro sö ro mbö't'üji. Pero dya mi
tö'tp'üji. 56 Ma puncjü c'o mi mama

vi tsja na s'o e Jesús, pero dya ma
cjuana. Dya mimi yeje testigo c'o
ro mama 'natjo o̱ jñavi. 57 O böbü
c'ua o testigo c'o dya ma cjuana c'o
o mama a cjava:
58 —Nutscöjme ró äräjme ne Jesús
o mama: “Rá tunbügö nu ne tem-
plo nu o dyät'ä yo nte. Nuc'ua
jñipatjo rá jäbä c'ü 'naja c'ü dya ra
jyäbä yo nte”, o 'ñeñe.
59 Zo mi mamaji a cjanu, pero
dya mi 'natjo o̱ jñavi.
60 O böbü c'ua c'ü mi mero
ndamböcjimi a nde nu ja mi cãrã
c'o nte, o dyönü e Jesús:
—¿Cjo dya pje rí chjünrügue? ¿Pje
i̱ṉ mangue co nujyo jña yo na
xi'tsc'eji?
61 Pero e Jesús, dya pje ndünrü.
Nuc'ua c'ü mi mero ndamböcjimi o
dyönü na yeje o xipji:
—¿Cjo ngue'tsc'e e Cristo c'ü ngue
o̱ T'i Mizhocjimi c'ü me na jo?
62 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Jãgã, nguezgö. Nutscö rvá
ẽcjö cja Mizhocjimi, ra zädä 'ma
rí jñandgöji 'ma rá mimigö cja o̱
jodyë Mizhocjimi c'ü me na zëzhi.
Rí jñandgöji rva ẽcjö cja ngõmü a
jens'e.
63 O üdü c'ua c'ü mi mero
ndamböcjimi, o ts'üdü c'o o̱ bitu c'o
mi je'e c'ü, o mama:
—¿Pje xe ni jyongöji o testigo?
64 Cja i̱ dyäräji o zadü Mizhocjimi
nu. ¿Pje i̱ṉ mangueji?
Texeji mi mamaji mi jyodü ro
bö't'ü e Jesús.
65 Nuc'ua mi bübü c'o o zosp'ü
a jmi e Jesús. O ngo'tp'üji o̱ ndö.
Cjanu o ya'büji. Cjanu o xipjiji:
—Rí xitscöjme cjó ngue c'ü na
yapc'ü dya.
Nu c'o policía xo o mbë'chp'iji a
jmi.

Pedro niega conocer a Jesús

66 E Pedro mi büntjo nu cja c'e tji.
O ẽjẽ c'ua 'naja ndixũ c'ü mi pëpi
c'ü mi mero ndamböcjimi. 67 Nu c'e
ndixũ 'ma o jñanda e Pedro c'ü ma
pa't'ü cja sivi, o nguinch'i. Cjanu o
xipji:
—Nu'tsc'e, xo mi dyocjevi e Jesús
nu menzumü a Nazaret.
68 O ngädätjo c'ua e Pedro o
mama:
—Dya rí pãrãgö c'ü. Dya xo rí
pãrãgö pje pjëzhi c'ü i̱ṉ mangue.
O mbedye c'ua a ma tji cja c'e
ngoxtji. Jo ni huë c'ua 'na chare.
69 Nuc'ua c'e ndixũ c'ü mi mbëpite
o jñanda na yeje e Pedro, o xipji c'ua
c'ü na yeje c'o mi cãrã nu:
—Ne bëzo nu, ngue 'naja o̱ dyoji
e Jesús, eñe.
70 E Pedro o ngädätjo na yeje. Dya
mezhe c'ua, c'o mi cãrã nu, o xipjiji
na yeje e Pedro:
—Na cjuana xo ngue'tsc'e 'naja
o̱ dyoji nu, na ngueje i̱ṉ men-
zumü a Galilea; c'ua ja gui ña, exi
'mã'tc'ãtjo.
71 Nuc'ua e Pedro o mbürü o ña, o
mama c'ü ro zübü Mizhocjimi 'ma
dya ma cjuana c'ü mi mama. O
mama:
—C'ua ga mbãrã Mizhocjimi, dya
rí pãrãgö ne bëzo nu i̱ṉ mangueji.
72 Jo ni huë c'ua na yeje 'na chare.
O mbeñe c'ua e Pedro c'o jña c'o vi
mama e Jesús vi xipji: “'Ma dya be
ri huë na yeje 'na chare, ya na jñi
rgui mamague c'ü dya i̱ṉ pãcãgö”,
vi 'ñeñe. Me go huë c'ua e Pedro.

15

Jesús ante Pilato

1 Nuc'ua c'ü xõrü, c'o ndamböcjimi
o jmurüji co c'o tita 'ñe c'o mi xöpü
o̱ ley Mizhocjimi 'ñe c'o dyaja c'o
ro jñü ngüenda. Mi pötma dyü't'üji.
O jyü'tp'üji o̱ dyë e Jesús, cjanu o
zidyiji o ma nzhötüji e Pilato. 2 O
mama c'ua e Pilato o dyönü e Jesús:
—¿Cjo i̱ṉ reygue cja yo menzumü
a Israel?
O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Jãgã, nguetscö c'ua ja vi
mangue.
3 C'o ndamböcjimi me mi ñaji ma
xiji e Pilato c'ü vi tsja e Jesús na

puncjü c'o ma s'o. 4 Nuc'ua e Pilato
o dyönü na yeje o xipji e Jesús:
—¿Cjo dya i̱n tjünrü? Maco na
puncjü yo pje nde xi'ts'iji.
5 Pero dya ndünrü e Jesús.
Nguec'ua dya mi pãrã pje ro
nguijñi e Pilato.

Jesús es sentenciado a muerte

6 Tsjë'ma 'ma mi cjaji c'e mbaxua,
c'o nte mi ötüji c'e gobernador ro
pjongü libre 'naja bëzo c'ü ma o'o
a pjörü. 7 C'o pa c'o, ma o'o a
pjörü 'na bëzo c'ü mi chjũ Barrabás,
'ñe c'o o̱ dyoji. Na ngueje vi chũji
c'e gobierno, y mi pö't'üji o nte.
8 Nuc'ua c'o nte o chëzhiji a jmi e
Pilato, o dyötüji c'ü ro pjongü libre
'naja bëzo c'ü ma o'o a pjörü c'ua ja
nzi ma cja tsjë'ma. 9 O ndünrü c'ua
e Pilato o xipjiji:
—¿Cjo i̱n neji rá pjongü libre nu
c'ü ngue in reygueji nu'tsc'eji i̱n
menzumüji a Israel?
10 O mama a cjanu e Pilato
na ngueje o unü ngüenda, c'o
ndamböcjimi mi envidiaji e Jesús
nguec'ua je va nzhöji c'ua angueze.
11 C'o ndamböcjimi o dyü't'üji c'ua
c'o nte ro dyörüji e Barrabás c'ü ro
pjongüji libre cja pjörü. 12 O dyönü
c'ua na yeje e Pilato:
—¿Pje rá cjapcö 'ma ne bëzo nu i̱n
mangueji ngue in reygueji?
13 Anguezeji o mapjüji na yeje o
mamaji:
—Chät'ä cja ngronsi.
14 Nuc'ua e Pilato o mama:
—¿Pje na mbë c'o na s'o c'ü o tsja
nu?
Pero anguezeji xenda mi mapjüji
mi mamaji:
—Chät'ä cja ngronsi.
15 E Pilato mi ne ro tsjapü ro mäjä
c'o nte; nguec'ua va pjongü c'ua e
Barrabás. Cjanu o manda c'ua o
ndas'üji e Jesús co chirrio. Nuc'ua
'ma ya o nguarü o ndas'üji, cjanu
nzhöji ngue c'ua ro ma ndät'äji cja
ngronsi.
16 Nuc'ua c'o xondaro o zidyiji e
Jesús o cjogüji a mbo cja o̱ palacio
c'e gobernador. O jmutüji c'ua texe
c'o tropa. 17 Cjanu o jyecheji c'ua
e Jesús 'na bitu c'ü ma cjipobü. O
dyät'äji 'na corona c'ü mi dyavo
bidyi, cjanu o jñu'tp'üji a ñi e Jesús.
18 Nuc'ua o mbürü o mapjüji o ma-
maji:
—Nu'tsc'e o̱ Jmuts'ügue yo men-
zumü a Israel, sido rí tsjague Rey,
mi empji.
19 Mi ya'p'üji o̱ ñi co 'naja xitji,
cja ma zos'üji. O ndüñijõmüji a jmi,
mi cjapü mi t'ecjañumü ma zopjüji,
me mi mbãtãji. 20 'Ma o nguarü o
tsjapüji burla, o ndonsp'üji c'ua c'e
bitu c'ü ma cjipobü c'ü vi jyecheji.
Cja ndo nu jyecheji c'ua c'o o̱ bitut-
sjë. O zidyiji c'ua nu ja ro ma
ndät'äji cja ngronsi.

La crucifixión

21 'Ma ya mi sidyiji e Jesús, o chjëji
'na bëzo c'ü mi menzumü a Cirene
c'ü vi 'ñeje cja juajma. Nuc'ü, mi
chjũ Simón c'ü; mi ngueje nu tata
e Alejandro 'ñe e Rufo. O tsjapüji e
Simón o nduns'ü c'e ngronsi c'ü mi
tuns'ü e Jesús.
22 O zät'äji c'ua, nu ja ni chjũ'ũ
Gólgota c'ü ne ra mama: nu t'eje
nu ni chjũ T'ejeñinte. 23 Nuc'ua mi
unüji e Jesús ro zi o vino c'ü vi
chjanbaji o mirra. Pero e Jesús dya
o zi'i. 24 O ndät'äji c'ua cja ngronsi.
Cjanu o eñeji cjó ngue c'ü ro ngana
nzi 'naja o̱ bitu, cjanu o jyadüji c'o o̱
bitu.
25 Ya vi zünü nueve c'ü xõrü 'ma
o ndät'äji e Jesús. 26 O cuatüji a
ñi c'e ngronsi c'ü mi t'opjü, ngue
c'ua ro 'mãrã pje vi tjünpü ngüenda
angueze. Mi t'opjü a cjava: “Nujnu,
o̱ Rey yo menzumü a Israel nu.”
27 Nuc'ua xo ndät'äji nu, yeje mbẽ.
'Naja c'ü o ndät'äji cja o̱ jodyë e
Jesús, 'naja c'ü o ndät'äji c'ü 'nan-
guarü. 28 A cjanu o zädä c'ü t'opjü
cja o̱ jña Mizhocjimi c'ü mama a

cjava: “Mi pëzhiji mi ngue 'naja yo
cja na s'o.”
29 Nu c'o mi cjogü nu, me mi
juant'a a ñi ma zadüji e Jesús, mi
xipjiji:
—Nu'tsc'e mi mangue rvi yä't'ä
ne templo, y c'ü na jñi nu pa ri
cjuatü ri jyäbätjo na yeje. 30 Rí
'ñemetsjë dya, dyagü cja ne ngronsi,
mi empji e Jesús.
31 Xo ma cjanu ma mama c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley
Mizhocjimi. Me mi cjapüji burla e
Jesús, mi pötma mamaji:
—Maco mamaji me o mbös'ü na
puncjü o nte nu, maco dya sö ra
'ñemetsjë ra dagü cja ne ngronsi.
32 'Ma nguejnu e Cristo nu ra
manda a Israel, ra dagü dya cja ne
ngronsi, ngue c'ua rá jandaji 'ñe rá
ejmegöji 'ma nu.
Nuc'ua c'o yeje c'o 'natjo c'ua vi
ndät'äji e Jesús, xo mi xipjivi c'o na
s'o jña c'o.

Muerte de Jesús

33 Nuc'ua 'ma ya vi zünü nisiarü,
o bëxõmü c'ua texetjo cja ne
xoñijõmü, hasta 'ma cja zünü jñi c'ü
nzhä. 34 Nuc'ua 'ma o zünü jñi c'ü
nzhä, o mapjü c'ua na jens'e e Jesús
o mama:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?, mi
eñe.
C'e jña ne ra mama: Nu'tsc'e
ín Mizhocjimits'ügö, ¿jenga i̱
jyëzguigö?
35 C'o mi cãrã nu, o dyäräji c'o vi
mama e Jesús. Bübü anguezeji c'o o
mama c'ua:
—Dyäräji, nujnu, ma't'ü e Elías
rguí 'ñeje a jens'e.
36 Cjanu o cjuañi c'ua 'naja
anguezeji, o ma cãjã 'naja esponja.
Cjanu ngant'a cja vinagre, cjanu
ngãsp'ã cja 'na xitji, mi unüji e Jesús
ro züt'ü. O mama c'ua:
—Rá nuxãji cjo ra ẽjẽ e Elías ra ẽ
'ñeme nu.
37 Nuc'ua e Jesús o mapjü na
jens'e, cjanu o ndũ c'ua. 38 Y o
chödü a nde c'e manta c'ü mi cjot'ü
a mbo cja c'e templo nu ja me
ma sjũ; exo ndöt'ü c'ü 'na lado a
ndü'bü. 39 C'e capitán c'ü mi xojñi
cja c'o xondaro, mi böbü a jmi e
Jesús. 'Ma o unü ngüenda ja va
mapjü e Jesús cjanu o ndũ, o mama
c'ua:
—Na cjuana mi ngue o̱ T'i
Mizhocjimi nu, eñe.

40 Xo mi bübü ja nzi ndixũ c'o
mi janda ndeze na jẽ'ẽ. Mi bübü e
María Magdalena 'ñe e María c'ü nu
nana e Jacobo c'ü mi menor. Nuc'ü,
xo mi ngue nu nana e José. Xo
mi bübü e Salomé. 41 'Ma mi bübü
a Galilea e Jesús, xo mi tjünt'üji o̱
xütjü angueze; mi pëpiji angueze.
Xo mi cãrã c'o dyaja ndixũ c'o
ma puncjü c'o vi möji e Jesús a
Jerusalén.

Jesús es sepultado

42 C'e pa'a c'ü, ngue 'ma mi
preparao nu c'o menzumü a Israel,
na ngueje c'ü na jyas'ü ri ngue nu
pa 'ma söyaji. 43 Nuc'ua c'ü nzhä'ä
o säjä 'na bëzo c'ü mi chjũ José c'ü
mi menzumü a Arimatea. Mi ngue
'naja c'o mi pjëzhi na nojo c'o mi jün
ngüenda. Nuc'ü, xo mi te'be c'ü ro ẽ
manda nu c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi.
E José dya zũ, o ma cja e Pilato,
o ma dyötü c'ü o̱ cuerpo e Jesús.
44 E Pilato dya mi sö ro 'ñejme c'ü
ya vi ndũ e Jesús. O zojnü c'ua c'e
capitán; o dyönü cjo ma cjuana ya
vi ndũ. 45 O ndünrü c'ua c'e capitán
o xipji que jãgã ya vi ndũ. Nuc'ua e
Pilato o manda ro unüji c'e cuerpo
e José. 46 Nuc'ua e José o ma ndõmü
'na t'öxbitu. Cjanu o ts'üpcü c'ua
o̱ cuerpo e Jesús cja c'e ngronsi.
Cjanu o mböch'ü c'e bitu. Cjanu
o ma ngöt'ü cja 'na cueva c'ü vi
dyö't'üji cja 'na dyä c'ü peña. Cjanu
o chjen'chp'e c'ua 'na tralaja va
ngot'ü. 47 E María Magdalena co e
María c'ü nu mamá e José o jñandavi
nu ja je ngue c'ua vi ngöt'üji e Jesús.

16

La resurrección de Jesús

1 Nuc'ua 'ma ya vi cjogü c'e pa
'ma mi söyaji, o ma c'ua e María
Magdalena, 'ñe e María c'ü nu nana
e Jacobo, 'ñe e Salomé. O ma
ndõmüji o pjindyo c'o ma jo ma
yüdü ngue c'ua ro ma ngã's'ãji a
xes'e c'e añima. 2 Nuc'ua c'ü ot'ü pa
nu ngo 'ma ya ma jya's'ü, o ma c'o
ndixũ cja c'e cueva. O zät'äji 'ma
ya vi mbes'e e jyarü. 3 Mi pötma
mamaji:

—¿Cjó ra chjen'chp'e c'e tralaja
cja c'e cueva? Dya ra sözgöji.

4 Pero 'ma o jñandaji, o nuji na
jo ya vi chjen'chp'eji c'e tralaja c'ü
mi c'ot'ü c'e cueva. 5 O nguich'iji
c'ua cja c'e cueva; o jñandaji 'naja
t'i c'ü mi junrü cja o̱ jodyë. Mi je'e
'naja t'öxbitu c'ü ma maja. Me co
zũji c'ua. 6 O mama c'ua c'e t'i, o
xipjiji:

—Dya rí sũ'ũji. I̱n jodüji e Jesús
c'ü mi menzumü a Nazaret nu c'ü
o ndät'äji cja ngronsi. Ya te'etjo
c'ü; dya cja bünc'ua c'ü. Rí ñu'uji va
ja ngöt'üji. 7 Möji, ma xipjiji c'o o̱
discípulo c'ü ra ot'ü angueze ra ma a
Galilea, je rí chjëji nu, c'ua ja nzi va
mama. Xo rí xipjiji a cjanu e Pedro
c'ü o̱ discípulo, eñe c'e t'i.

8 Nuc'ua c'o ndixũ o c'ueñeji cja
c'e cueva na ngueje me mi mbĩ'ĩji
'ñe me mi sũji. Dya cjó xo mi xipjiji
na ngueje mi sũji.

Jesús aparece a María Magdalena

9 E Jesús o te'e xõrtjo c'ü ot'ü pa
nu ngo. Nu 'ma ot'ü o jizhitsjë
e Jesús, ngue e María Magdalena
c'ü o jñanda. E Jesús vi pjombgü
yencho demonio cja o̱ mü'bü c'e
ndixũ. 10 O ma c'ua e María Mag-
dalena, o ma ngös'ü c'o mi dyoji e
Jesús. Me mi cjijñiji; me mi huëji.
11 'Ma o dyäräji mi mama e María
Magdalena c'ü mi bübü e Jesús y vi
jñanda angueze, dya mi ejmeji.

Jesús aparece a dos de sus discípulos

12 Nuc'ua e Jesús o jizhitsjë
na yeje. Ngueje yeje o̱ dyoji c'o
o jñanda 'ma mi pëvi cja batjü.
Nandyo va jñandavi e Jesús. 13 C'o
yeje o nzhogüvi o ma ngös'üji c'o
dyaja o̱ dyoji. Pero dya o 'ñejmeji.

Jesús comisiona a los apóstoles

14 Nuc'ua e Jesús o jizhitsjë a nde
cja c'o once o̱ discípulo; o jñandaji.
Ma siji xëdyi 'ma o jñandaji e Jesús.
E Jesús o huënch'iji na ngueje dya
mi ejmeji, ma me o̱ mü'büji. Dya
mi ejmeji nu c'o ya vi jñanda vi te'e
e Jesús. 15 O mama c'ua e Jesús o
xipjiji:

—Möji texe cja ne xoñijõmü; rí
ma zopjüji texe yo nte, rí xipjiji ín
jñagö. 16 Nu c'o ra 'ñejmezügö 'ñe
ra ji'iji, ra jogü o̱ mü'bü c'o. Nu
c'o dya ra 'ñejmezügö, Mizhocjimi
ra tsjapü ra sufridoji. 17 Nu c'o ra
'ñejmezügö, Mizhocjimi ra unüji c'ü
ra tsjaji señal c'ü ra 'ñetse na zëzhiji.
Nguec'ua ra nänngäji ín chjũgö rgá
pjongüji o demonio. Ra ñaji nandyo
jña. 18 'Ma ra ngü's'üji o c'ijmi, dya
pje ra s'odüji. Dya xo ra s'odüji 'ma
ra ziji o veneno. Ra 'ñe's'e o̱ dyëji cja
c'o sö'dyë, ra jogü c'ua c'o.

Jesús sube a los cielos

19 Nuc'ua e Jesucristo c'ü ín
Jmugöji, 'ma o nguarü o ña,
Mizhocjimi o zidyi a jens'e. Je ma
mimi nu cja o̱ jodyë Mizhocjimi.
20 C'o discípulo o möji, o ma zopjüji
texe yo nte. E Jesucristo c'ü ín
Jmugöji o mbös'üji o tsjaji o señal
c'o me ma nojo; nguec'ua o 'ñetse
c'ü na cjuana c'o mi mamaji. Je va
cjanu, amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS

Prólogo

1-2 Nu'tsc'e Teófilo nin t'ecjañõmü,
ya in pãrãgue nu c'o o zädä a
ndezgöjme. Bübü c'o mi pöji e
Jesucristo ndeze 'ma o mbürü o
zopjü c'o nte. O jñandaji c'o mi
cja angueze. Anguezeji xo ma-
maji o jña e Jesucristo ma zocüjme.
Nguec'ua bübü c'o ya dyopjü c'ua ja
ma cja 'ma mi nzhodü e Jesucristo
cja ne xoñijõmü. 3 Nguec'ua xo ró
cjijñigö xo na jo rá opjügö c'ua ja va
cja. Na ngue ya ró cjagö na jo t'önü
ró pãrãgö na jo ja ma cja ndeze
'ma o mbürü. Ngue c'o rí xi'tsc'ö
dya cja ne carta, nu'tsc'e Teófilo nin
t'ecjañõmü. 4 Rí xi'tsc'ö yo, ngue
c'ua rí pãrãgue c'ü na cjuana c'o o
xi'tsc'eji.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

5 O mbürü ne historia 'ma mi rey
e Herodes a Judea. Mi bübü 'naja
mböcjimi c'ü mi chjũ e Zacarías.
'Ma mi pëpji c'o mböcjimi cja c'e
grupo c'ü mi xiji Abías, xo mi
pëpji e Zacarías. C'ü nu su, mi
mboxbëche cja e Aarón, mi chjũ e
Elisabet c'ü. 6 E Zacarías 'ñe e Elis-
abet, ma jo a jmi Mizhocjimi nza
yejui. Mi nzhodüvi na jo cja o 'ñiji
Mizhocjimi, mi ätävi c'o o ley. Dya
cjó sö pje ro xipjivi. 7 Pero dya mi
'ñejevi t'i. Na ngue dya mi muxt'i e
Elisabet. Ya mi pale e Zacarías, ya
xo mi male e Elisabet.

8 O zädä c'e zana c'ü ro mbëpi
Mizhocjimi c'o mböcjimi c'o mi
xiji Abías. 9 'Na nu pa, o echaji
suerte, o toca e Zacarías o cjogü a
mbo cja c'ü o templo Mizhocjimi
o jyät'ä c'o ma jo ma jyärä nza
cja o nguichjünü. 10 'Ma ma jät'ä
e Zacarías c'o ma jo ma jyärä, mi
cãrã a tji na puncjü o nte, mi ötüji
Mizhocjimi. 11 'Nango jñetse c'ua
'naja c'o o anxe Mizhocjimi, o
jñanda e Zacarías mi böbü c'e anxe
cja o jodyë cja c'e mexa nu ja mi
jät'ä c'o me ma jo ma jyärä. 12 E
Zacarías 'ma mü o jñanda c'e anxe,
me go pizhi me go zũ. 13 O mama
c'ua c'e anxe o xipji:

—Nu'tsc'e Zacarías, dya rí sũ. Rvá
'ne xi'tsc'ö o dyä'tc'ä Mizhocjimi c'ü
i dyötü. E Elisabet c'ü nin sugue
ra nduns'ü 'na ts'it'i; rí 'ñecjevi
'na ts'it'i c'ü rí jñusp'üvi o tjũ e
Juan. 14 Me ra mäjä na puncjü in
mü'bügue. Xo 'ñe na puncjü o nte
ra mäji 'ma rí 'ñecjevi in ch'igue.
15 Na ngue 'ma ra nocü, me rguí
muvi a jmi Mizhocjimi. Dya ra
zi o vino ne ri 'naja c'o ni tĩji.
O Espíritu Mizhocjimi ra 'ñünbü o
mü'bü e Juan ndeze 'ma ra nduns'ü
nu nana, nguec'ua ra dyätä na jo
Mizhocjimi. 16 Ra zopjü yo nte,
ngue c'ua na puncjü yo in men-
zumügueji a Israel ra jyëziji c'o na
s'o, ra nzhogüji a jmi Mizhocjimi
c'ü ín Jmugöji. 17 E Juan, ot'ü ra
zopjü yo nte; cja ra ẽjẽ c'ua c'ü ín
Jmugöji. C'ua ja nzi ma cja c'e pro-
feta Elías, je xo rga cjatjonu e Juan.
Ra mbë's'i o poder Mizhocjimi c'ua
ja nzi va mbë's'i e Elías. Nguec'ua
'ma ra zopjü yo nte, ra jyëziji c'o na
s'o. C'o dya ne ra dyärä, ra nzhogü o
mü'büji ra dyäräji. Nguec'ua yo tata
'ñe yo t'i ra ngãrãji na jo. C'e t'i ra
zopjü yo nte, ngue c'ua 'ma ra ẽjẽ
c'ü ín Jmugöji, ra dyätäji c'ü, eñe c'e
anxe.

18 Nuc'ua e Zacarías o xipji c'e
anxe:

—¿Ja rga pãrãgö cjo na cjuana ra
zädä yo? Na ngue ya rí palegö. Ya
xo male c'ü mi sugö, eñe.

19 O ndünrü c'ua c'e anxe o xipji:

—Nguetscö e Gabriel rí zo'c'ö. Rí
bübügö a jmi Mizhocjimi. O xitscö
Mizhocjimi ró ẽjẽ ró ẽ zo'c'ü, ró
xi'tsc'ö yo me na jo. 20 Rá da'c'ü
'na señal c'ü rgui pãrãgue na cjuana

c'ü ra zädä yo ró xi'ts'i. Ngue c'ü
rí ngonegue dya. Dya ra sö rí ña'a
hasta 'ma cja rí 'ñecjevi in ch'i. Rí
ngone na ngue dya i̱ creo yo ró
xi'ts'i. Texe yo ró xi'ts'i, ra zädä yo,
'ma ra zädä c'o pa, eñe c'e anxe.

21 C'o nte mi te'beji ro mbedye e
Zacarías. Mi sũji 'na pje c'o vi tsja e
Zacarías, na ngue vi mezhe a mbo
cja c'e templo. 22 Nuc'ua e Zacarías
'ma mü o mbedye, dya cja mi sö
ro zopjüji. Mi jizhitjo co o̱ dyë, na
ngue ya mi ngone. O mbãrã c'ua
c'o nte, pje c'o vi jñanda e Zacarías
a mbo cja c'e templo.

23 O cjogü c'ua c'o pa c'o mi toca
e Zacarías o tsja o̱ bëpji de mböcjimi.
Cjanu o ma c'ua o̱ ngumü. 24 Nuc'ua
'ma mü o cjogü c'o pa, o ndunte
c'ua e Elisabet c'ü nu su. O tsot'ü
c'ua tsi'ch'a zana cja nu ngumü, o
mama:

25 —Mi bëzhgö ín tse cja yo nte,
na ngue dya mi muxt'igö. Pero me
na jo va s'iyazügö dya Mizhocjimi
c'ín Jmugöji, ngue c'ua dya cja rá
bëzhgö ín tse.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

26 O mezhe c'ua 'ñanto zana,
Mizhocjimi o xipji c'e anxe Gabriel
o ma cja 'na jñiñi c'ü ni chjũ a
Nazaret c'ü tsja a Galilea. 27 O
ma zopjü 'naja xunt'i c'ü cja mi
xunt'itjo. C'e xunt'i ya mi ñavi 'na
bëzo ro chjüntüvi. C'e bëzo, mi chjũ
e José c'ü. Mi mboxbëche cja e
David. C'e xunt'i, mi chjũ e María.
28 O cjogü c'ua c'e anxe nu ja mi
bübü c'e xunt'i, o xipji:

—Cjimi, süngü. Me s'iyats'ü
Mizhocjimi, y bübü co nu'tsc'e.
Xenda ra intsjimits'ü que na ngue
texe yo 'ñaja ndixũ, eñe c'e anxe.

29 Nuc'ua e María 'ma mü o jñanda
c'e anxe 'ñe 'ma mü o dyärä c'o jña
c'o o mama, go zũ c'ua o̱ mü'bü, dya
mi pãrã pje mi ne ro mama c'o jña.
30 O mama c'ua c'e anxe o xipji:

—Nu'tsc'e María, dya rí sũ.
Mizhocjimi me s'iyats'ü. 31 Nudya
rí ndunte rí mus'ü 'na ts'it'i c'ü
rí jñusp'ü o̱ tjü e Jesús. 32 Nuc'ü,
ra mbëzhi na nojo c'ü, na ngueje
ngue o̱ T'i Mizhocjimi c'ü bübü a
jens'e. Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji ra
'ñeme c'ü nu T'i ra manda c'ua ja mi
manda e David c'ü nu mboxpale.
33 Ra tsja jmu cja yo o̱ mboxbëche e
Jacob, ra manda para siempre.

34 O ndünrü c'ua e María o xipji
c'e anxe:

—¿Ja rgá sö ra zädä yo? Dya be rí
juntabe o bëzo.

35 O ndünrü c'ua c'e anxe o xipji:

—Ra ẽjẽ o̱ Espíritu Mizhocjimi
c'ü bübü a jens'e, ra ẽjẽ co texe o̱
poder, ra 'ñe dya'c'ü rí chuns'ü 'na
ts'it'i. Nguec'ua c'e ts'it'i c'ü rí 'ñeje,
ngueje o̱ T'i Mizhocjimi. Nuc'ü, dya
ra tsja na s'o, eñe c'e anxe.

36 O sido o ña c'e anxe o xipji e
María:

—Tsjijñi c'ü o tsjapü Mizhocjimi
e Elisabet c'ü in prima. Zö ya male,
pero ya xo ndunte dya c'ü. Mi xiji
c'ü dya mi muxt'i, pero ya zö 'ñanto
zana ndeze 'ma mü o ndunte. 37 Na
ngueje Mizhocjimi sö ra tsja texe,
eñe c'e anxe.

38 O mama c'ua e María:

—Rí bünc'ö dispuesto ra tsjacö
Mizhocjimi c'ua ja nzi gui mangue.
Na ngue ín Jmugö c'ü; nutscö ngue
o̱ mbëpjizü.

Nuc'ua cjanu o ma c'ua c'e anxe.

María visita a Elisabet

39 Nuc'ua cjanu o ma c'ua e María
o zät'ä cja 'na jñiñi c'ü tsja a Judea,
c'ü ma jä'ä cja t'eje. 40 Nuc'ua 'ma o
zät'ä cja o̱ ngumü e Zacarías, o zen-
guate e María, cjanu o cjogü a mbo.
41 'Ma mü o dyärä e Elisabet mi zen-
guate e María, c'e ts'it'i c'ü mi tũ e
Elisabet o 'ñõmü a mbeme. Nuc'ua
o̱ Espíritu Mizhocjimi me co 'ñünbü
o̱ mü'bü e Elisabet. 42 Nguec'ua va
mapjü na jens'e, o mama:

—Xenda go intsjimits'ü
Mizhocjimi que na ngue texe yo

'ñaja ndixũ. Me xo ra intsjimi
c'e ts'it'i c'ü i̱ṉ tũgue. 43 Va ẽcje
va 'ñe zenguazü, maco ngue o̱
nanats'ügue c'ü ín Jmugö. ¿Ja va
zocü Mizhocjimi i̱ 'ñe zenguazügö?
44 'Ma nzi rvá ärägö 'ma mi zen-
guate, ixco 'ñõmü ín pjeme c'e ts'it'i,
na ngue me co mäjä. 45 Nu'tsc'e i̱
creo c'o o xi'ts'i Mizhocjimi. Ngue
c'ü rgui mäjägue. Na ngue ra zädä
c'ua ja nzi va mama, eñe e Elisabet.
46 O mama c'ua e María:
Me na nojo Mizhocjimi, rí unügö
'na pöjö co texe ín mü'bü.
47 Me rí mäpägö Mizhocjimi c'ü ra
'ñevguegö libre cja c'o na s'o.
48 Zö me ni muvi c'ü ín Jmugö,
zö dya pje ni muvizügö, pero me go s'iyazgö. Ndeze
nudya, texe c'o ra ngãrã c'o
cjë c'o va ẽjẽ, ra mamaji o
tsjacü Mizhocjimi rá mäcjö.
49 Na ngue o tsjacü c'o me na nojo.
Angueze sö ra tsja texe; ojtjo
xe 'naja c'ü ri chjëntjui c'ü.
Me na sjũ, 'ñe me na jo c'ü.
50 Ndeze 'ma o mbürü o ngãrã yo
nte, Mizhocjimi juentse c'o
sũ angueze.
51 Mizhocjimi cja'a yo me na nojo,
na ngue me na zëzhi.
C'o me cjapü na nojo ga nguijñi
o̱ mü'bü, Mizhocjimi cjapü
dya ni muvi c'o.
52 Yo manda c'o me cjapü na nojo,
Mizhocjimi pjongü c'o, ngue
c'ua dya cja pje ra mbëzhiji.
C'o dya cjapü na nojo, cjapüji c'ü
rguí muvi c'o.
53 C'o unü ngüenda bëzhiji na
puncjü, ch'unüji c'o na jo,
dya cja pje ra bëzhiji.
C'o cjijñi dya pje bëzhiji, Mizhocjimi
cjapüji ra bëzhiji texe.
54-55 Yo nte a Israel yo ma't'ü
Mizhocjimi, me pjös'üji yo.
Mizhocjimi me juentse yo, na ngue
sido mbeñe c'ua ja va mama
va xipji e Abraham c'ü ín
mboxpalegöji, 'ñe c'o o̱ t'i, 'ñe
c'o o̱ bëche ro juentseji, dya
ro jyëziji, eñe e María va xipji
e Elisabet.
56 O mezhe jñi zana e María mi
bübüvi e Elisabet. Nuc'ua cjanu o
ma c'ua o̱ ngumü.

Nacimiento de Juan el Bautista

57 Nuc'ua o zädä c'e pa c'ü ro
zö'dyë e Elisabet. O 'ñeje 'na ts'it'i.
58 C'o mi chängumüji e Elisabet
'ñe c'o o̱ dyoji 'ma mü o dyäräji
Mizhocjimi vi juentse na puncjü e
Elisabet vi unü 'na ts'it'i, o mäji c'ua
na puncjü co angueze. 59 'Ma o zö
chjün, o ẽjẽ c'ua c'o ro circuncidao
c'e ts'it'i. Xo ẽjẽ c'o o̱ dyoji e Elisa-
bet. Mi ne ro jñusp'üji e Zacarías c'e
ts'it'i, na ngue mi ngueje o̱ tjũ c'ü nu
tata. 60 O ndünrü c'ua e Elisabet c'ü
nu nana c'e ts'it'i o mama:
—Iyö. Rguí chjũ e Juan.
61 O mama c'ua c'o o̱ dyoji e Elis-
abet:
—¿Jenga rí jñusp'ü a cjanu? Maco
dya cjó bübü c'ü ni chjũ Juan yo ín
dyoji, eñe c'o o̱ dyoji e Elisabet.
62 Cjanu o tsjaji seña co o̱ dyëji va
dyönüji e Zacarías pje ma tjũ mi ne
ro jñusp'ü c'ü o̱ ts'it'i. 63 Nuc'ua e
Zacarías xo o tsja c'ua seña va dyörü
pje rví dyopjü. Cjanu o dyopjü c'ua:
"Rguí chjũ e Juan", eñe va dyopjü.
Me co nguijñiji c'ua texeji cjanu o
mamaji:
—Pãrã, ¿jenga o jñusp'üvi a
cjanu?, mi eñeji.
64 'Nango ña c'ua e Zacarías o unü
'na pöjö Mizhocjimi. 65 Nuc'ua texe
cja c'o jñiñi c'o tsja a Judea c'o järä
cja t'eje, me mi sũji me mi mamaji
c'o me ma nojo c'o vi zädä. 66 C'o
nte c'o mi ärä, mi cjijñiji o̱ mü'büji
mi mamaji:
—Pãrã, ¿pje ra mbëzhi c'e ts'it'i?,
eñeji.
Na ngue mi unüji ngüenda mi
bübüvi Mizhocjimi c'e ts'it'i.

El canto de Zacarías

67 O̱ Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü
o̱ mü'bü e Zacarías o ña c'o o unü
Mizhocjimi ro mama:
68 Rí unügö 'na pöjö Mizhocjimi c'ü
ín Jmugöji nutscöji rí men-
zumüji a Israel. Na ngue o
ẽjẽ ra 'ñe mböxcöji nutscöji o̱
ntezgöji, ra 'ñevguegöji libre.
69 Mizhocjimi o xipji o ẽjẽ 'na c'ü me
na zëzhi ra 'ñevguegöji libre.
Nuc'ü, je ri mboxbëche cja e David
c'ü mi pëpi Mizhocjimi.
70 Ngue c'ü o mama c'o o̱ profeta
Mizhocjimi c'o mi cãrã mi
jinguã. Na ngue Mizhocjimi
o 'ñünbü o̱ mü'büji o zopjüji
c'o nte.
71 O mamaji c'ü ra salvazüji
Mizhocjimi cja o̱ dyë c'o rí
üji c'o nugüji na ü.
72 O mamaji c'ü ra mbeñe
Mizhocjimi ra tsja c'ua ja nzi
va mama; ra s'iyazüji c'ua ja
nzi va s'iya c'o ín mboxpaleji.
73 Ngue c'e jña c'ü o mamatsjë na
cjuana Mizhocjimi va xipji e
Abraham c'ü ín mboxpaleji.
74 O mama Mizhocjimi c'ü ra sal-
vazüji cja o̱ dyë c'o nugüji na
ü, ngue c'ua dya rá sũji rga
ma't'üji c'ü.
75 Y ngue c'ua rá cjaji c'ua ja nzi
ga ne angueze c'o na jo, texe
yo pa yo rí cãrãji cja ne
xoñijõmü.
76 Nu'tsc'e ín ch'itsc'ö, ngue o̱ profe-
tats'ü Mizhocjimi c'ü bübü a
jens'e.
Rí ot'ügue a xo'ñi cja c'ü ín
Jmugöji, ngue c'ua 'ma ra
ẽjẽ angueze, ya rguí bübü
dispuesto yo nte ra dyätäji
c'ü.
77 Nu'tsc'e rí zopjügue yo nte, ngue
c'ua ra mbãrãji ja rgá sö ra
salvaji ra perdonaoji c'o na
s'o, ngue c'ua ra tsjapüji o̱ nte
Mizhocjimi.
78 Na ngueje me s'iyazüji
Mizhocjimi me juentsqueji.
O xipji o ẽjẽ c'ü ixmi büb̈ü̈vi
a jens'e, ra 'ñe dyacüji jya's'ü
cja ín mün'c'öji.
79 Nutscöji rí nteji rí nzhodüji cja
bëxõmü. C'o dya ra nzhogü
o̱ mü'bü, ra ma sufreji 'ma ra
ndũji. Pero nu c'ü ra ẽjẽ, ra
dyacüji jya's'ü cja ín mü'büji.
Y ra jítscöji c'e 'ñiji ja rgá sö ra mäjä
ín mün'c'öji, dya cja pje rá
mbeñeji, eñe e Zacarías.
80 C'e ts'it'i c'ü mi chjũ Juan, go
nocü c'ua. Xo go nzhodü na jo
cja o̱ 'ñiji Mizhocjimi. Mi bübü cja
majyadü hasta 'ma cja mü o zädä
c'e pa 'ma o mbürü o zopjü c'o nu
menzumüji a Israel.

2

Nacimiento de Jesús

1 C'o pa c'o, e César Augusto mi
manda cja c'o país. O manda o tsjaji
'na censo ngue c'ua ro mbãrã ja nzi
o nte c'o mi cãrã texe c'o país nu
ja mi manda. 2 C'e censo c'ü ot'ü o
dyät'äji, o tsjaji 'ma mi gobernador
e Cirenio a Siria. 3 Nguec'ua texe
c'o nte mi jyodü ro möji nu ja mi
menzumüji, je ro ma jñu's'üji o̱ tjũji.
4-5 Mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjũ e
José. Mi bübü a Nazaret c'ü tsja
a Galilea. Ya mi ñavi ro chjüntüvi
e María. Nuc'ua e José o mëvi e
María a ma a Belén c'ü tsja a Judea
nu ja mi menzumü e David mi jin-
guã. Je mëvi nu, na ngue e José mi
mboxbëche cja e David. O mëvi ro
ma jñu's'üvi o̱ tjũvi. 'Ma mü o mëvi,
ya mi ndunte e María. 6 Nuc'ua 'ma
mi büb̈ü̈vi a Belén, o zädä c'e pa 'ma
ro zö'dyë. 7 O mus'ü c'ua c'ü nu
ts'it'i c'ü ot'ü. Cjanu o mbös'ü o bitu,
cjanu o ngöbü c'ua nu ja mi ñõnü o
burru 'ñe o nzhünü. Na ngue dya
cja mi jyadü cja c'e mesón nu ja mi
oxü c'o nte.

Los ángeles y los pastores

8 Mi bëxtjo cja c'e jñiñi a Belén,
mi cãrã o mbörü cja batjü, mi
pjörüji c'o o̱ ndënchjürüji 'ma
xõmü. 9 'Nango zät'ä c'ua 'na o̱

anxe Mizhocjimi nu ja mi cãrã c'o mbörü. Y nu c'ü o̱ jya's'ü Mizhocjimi me go juëns'i nu ja mi cãrãji. Me co pizhiji c'ua. 10 Nuc'ua c'e anxe o xipji c'o mbörü:

—Dya rí sũji. Dyäräji, rá xi'tsc'öji yo me na jo yo me rgui mäcjeji. Me xo ra mäjä yo nte texe cja ne xoñijõmü. 11 Na ngue nudya o jmus'ü 'na ts'it'i cja c'e jñiñi nu ja mi menzumü e David. Ngueje e Cristo c'ü ín Jmuji. Nuc'ü, ra 'ñempc'eji libre c'ü. 12 Nujnu ngue nu rgui pãrãgueji nu. Rí chöt'üji c'e ts'it'i c'ü ri bös'ü o bitu. Rí chöt'üji ri orü nu ja ñõnü o burru, eñe c'e anxe.

13 'Nango 'ñetse c'ua cja c'e anxe na puncjü c'o o̱ anxe Mizhocjimi, mi unüji 'na pöjö Mizhocjimi mi mamaji:

14 Rí unüji na puncjü 'na pöjö Mizhocjimi a jens'e c'ü me na nojo. Na ngue me go ne go mbös'ü yo nte, ngue c'ua ra mäjä o̱ mü'büji, dya cja ra mbeñeji c'o na s'o, eñe c'o anxe.

15 Nuc'ua cjanu o ma c'ua c'o anxe o möji a jens'e nu ja vi 'ñeji. Nuc'ua cjanu o pötü va mama c'ua c'o mbörü:

—Möjö a Belén, rá ma nuji nujyo ya zädä yo o xitsiji c'o o̱ anxe Mizhocjimi, eñeji.

16 Nuc'ua ixco möji dya c'ua na niji, o ma chöt'üji e María 'ñe e José 'ñe c'e ts'it'i. C'e ts'it'i je mi orü nu ja mi ñõnü o burru 'ñe o nzhünü. 17 Nuc'ua c'o mbörü, 'ma o jñandaji c'e ts'it'i, o zopjüji texe c'o mi cãrã nu, o xipjiji c'o vi dyäräji pje ro mbëzhi c'e ts'it'i. 18 C'o o dyärä, o nguijñiji: "Pãrã, ¿ja rga cja yo?", eñeji. 19 Pero e María o mbë's'i texe c'o jña. Mi sido mi cjijñi o̱ mü'bü pje mi ne ro mama c'o, dya go jyombeñe. 20 O nzhogü c'ua c'o mbörü, mi mamaji me na nojo Mizhocjimi. Y mi unüji 'na pöjö na ngue texe c'o vi dyäräji 'ñe c'o vi jñandaji. Na ngue ya vi zädä c'ua ja nzi va xipji c'e anxe anguezeji.

El niño Jesús es presentado en el templo

21 'Ma o zö chjün ngue c'ua ro circuncidaoji c'e ts'it'i, o jñusp'üji o̱ tjũ e Jesús, c'ua ja nzi va mama c'e anxe ante c'ü ro ndunte e María.

22 Nuc'ua o zäs'ä c'o pa c'o o jogü e María c'ua ja ga mama c'o o̱ ley Mizhocjimi c'o o dyopjü e Moisés. E José e María o mëvi a Jerusalén o zidyivi c'e ts'it'i c'ü mi ngue e Jesús, ngue c'ua ro presentaovi a jmi Mizhocjimi. 23 O tsjavi a cjanu, na ngue c'ü o̱ ley Mizhocjimi mama a cjava: "Texe c'o ts'it'i c'o ot'ü rí 'ñecjeji, rí xõcügueji ra mbëpiji Mizhocjimi", eñe. 24 Xo o ma unüvi c'o ro mbäsp'äji Mizhocjimi c'ua ja nzi ga mama cja c'ü o̱ ley Mizhocjimi: "Rí unüji yeje vilo Mizhocjimi. O 'ma jiyö, yeje mbaro", eñe.

25 Mi bübü 'na bëzo a Jerusalén c'ü mi chjũ e Simeón. Mi cja na jo, y mi sũ Mizhocjimi. Mi te'be c'e pa 'ma ro 'ñeme libre Mizhocjimi c'o nu menzumüji a Israel, ro unüji c'ü rví mäji. Mi ätä o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü me mi 'ñünbü o̱ mü'bü. 26 O̱ Espíritu Mizhocjimi ya vi tsjapü ro mbãrã e Simeón c'ü dya ro ndũ hasta 'ma cja ro jñanda nu c'ü vi juajnü Mizhocjimi ro 'ñe salva c'o nte. 27 'Na nu pa, o̱ Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o̱ mü'bü e Simeón o ma cja c'e templo. Ngue c'e pa 'ma xo ma'a nu e José 'ñe e María o zidyivi c'e ts'it'i o ma presentaovi c'ua ja nzi ma mama c'e ley. 28 Nguec'ua 'ma o cjogü e José 'ñe e María, o tsja c'ua e Simeón o ndës'i e Jesús, o unü 'na pöjö Mizhocjimi o mama:

29 Nu'tsc'e mi Jmuts'ügö; nutscö in mbëpjizü. Jyëzgue rá tũgö, rá ma söyagö cja in jmigue. Na ngue ya zädä c'ua ja nzi vi xitsi.

30 Ya ró jandagö dya, nu i̱ xipji o ẽjẽ
ra 'ñe 'ñevguegöjme libre.
31 Nujnu, ya i̱ mbeñe i̱ juajnü ra
salva yo nte texe cja ne
xoñijõmü.
32 Nujnu, ra unü jya's'ü cja o̱ mü'bü
yo dya menzumü a Israel
ngue c'ua ra mbã'c'ãji. Xo 'ñe
yo menzumü a Israel yo vi
juajnügue, ra mbãrãji c'ü me
na nots'ügue, eñe e Simeón
va unü 'na pöjö Mizhocjimi.
33 E José 'ñe e María me go
nguijñivi c'o vi mama e Simeón
ja rvá cja c'e ts'it'i. 34-35 Nuc'ua
e Simeón cjanu o dyötpüvi
Mizhocjimi. Cjanu o xipji e María
c'ü nu nana e Jesús:

—Dyärä c'ü rá xi'ts'i. Mizhocjimi
o xipji o ẽjẽ ne ts'it'i ngue c'ua
'ma ya ra nocü, ra 'ñetse yo nte ja
ga nguijñi o̱ mü'büji. Yo ín men-
zumügöji a Israel, na puncjü c'o dya
ra dyätpä o̱ jña nu, nguec'ua dya
ra salvaji. Y xo na puncjü c'o ra
dyätpä o̱ jña, nguec'ua ra salvaji.
Me ra nu'uji na ü nu. Nguec'ua xo
'ñetsc'e me ra sufre in mü'bügue nza
cja 'ma cjó c'o ri tjocüts'ü 'na tjëdyi,
eñe e Simeón.
36 Mi bübü 'na ndixũ c'ü mi
'ñünbü o̱ mü'bü Mizhocjimi ma
zopjü c'o nte. Nuc'ü, mi chjũ e
Ana. Mi ngue o̱ xunt'i e Fanuel,
mi mboxbëche cja e Aser. Angueze
ya mi male. Ts'i vi ndũ c'ü nu
xĩra, vi mimivi sietetjo cjë. 37 Y
ndeze 'ma o ndũ c'ü nu xĩra, ya vi
mezhe ochenta y cuatro cjë. Mi
bübü cja c'e templo, dya mi c'ueñe
nu. Mi ötü Mizhocjimi zö xõmü zö
ndempa. Y mi mbempje. 38 'Ma xe
mi bübü nu e José 'ñe e María 'ñe e
Jesús, o ẽjẽ c'ua e Ana o unü 'na pöjö
Mizhocjimi. Nuc'ua o mbürü e Ana
o xipji c'o nte pje ro mbëzhi c'e ts'it'i.
Na ngue mi cãrã a Jerusalén c'o mi
te'be ro ẽjẽ 'naja c'ü ro 'ñeme libre
anguezeji.

El regreso a Nazaret

39 Nuc'ua e José 'ñe e María, 'ma
ya vi tsjavi texe c'ua ja nzi ga
mama c'ü o̱ ley Mizhocjimi, cjanu
o nzhogü o mëvi a Nazaret c'ü mi
ngue o̱ jñiñivi c'ü tsja a Galilea.
40 C'e ts'it'i o nocü mi te na zëzhi.
Y mi cjijñi na jo o̱ ñi, y mi pãrã na
jo Mizhocjimi. Mizhocjimi mi bübü
co angueze.

El niño Jesús en el templo

41 Tsjë'ma tsjë'ma mi pjongüji a
Jerusalén c'e mbaxcua c'ü mi chjũ
Pascua. Nguec'ua 'ma mi sädä c'e
mbaxcua, e José 'ñe e María mi
pëvi nu. 42 'Ma ya mi pë's'i e Jesús
doce cjë, e José 'ñe e María o zidyivi
e Jesús o möji a Jerusalén cja c'e
mbaxcua. Na ngue tsjë'ma mi pëvi
nu. 43 'Ma mü o cjogü c'e mbaxcua,
e José 'ñe e María o mbedyevi a
Jerusalén ro möji c'o 'ñaja nte c'o
vi 'ñeje a Galilea. Dya mbãrãvi
cjo vi nguejme e Jesús a Jerusalén.
44 Mi pëzhivi e Jesús ma dyoji c'o
nte. Nguec'ua o nzhodüji 'napa cja
'ñiji. Nuc'ua cjanu o jyodüvi e Jesús
cja c'o o̱ dyoji, 'ñe cja c'o nu men-
zumüji c'o mi pãrãji. 45 Pero dya
go chöt'üvi. Nguec'ua o nzhogüvi
c'ua o mëvi na yeje a Jerusalén o ma
jyodüvi.

46 Nuc'ua 'ma o zö jñipa ndeze
'ma o mbedyevi a Jerusalén, o
chöt'üvi e Jesús a mbo cja c'e tem-
plo. Ma jũ a nde cja c'o xöpüte
c'o mi jizhi o̱ ley Mizhocjimi. E
Jesús mi ärä c'o mi mamaji, y mi
cjapüji o t'önü c'o. 47 C'o xöpüte
xo mi cjapüji t'önü e Jesús. O
unüji ngüenda e Jesús me mi pë's'i
na puncjü o̱ pjeñe, me ma jo va
ndünrü. Nguec'ua va nguijñiji c'ua:

—¿Ja ni 'ñeje c'ü pãrã nu? Maco
cja ts'it'i nu, eñeji.

48 Nuc'ua e José 'ñe e María 'ma
mü o jñandavi e Jesús ma jũ a nde cja
c'o xöpüte, me go nguijñivi. Cjanu o
mama c'ua e María:

—Nu'tsc'e ín ch'itsc'ö, ¿jenga i tsjacübe a cjanu? Nin tatague 'ñetscö me rí sufregöbe rgá jonc'ügöbe.

49 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjivi:

—Dya ni jyodü rí jyongüvi. ¿Cjo dya in pãrãvi ni jyodü rá bübü cja o ngumü c'ü mi Tata, rá cjagö c'o o bëpji?, eñe.

50 Anguezevi dya mi pãrãvi pje mi ne ro mama c'o jña c'o vi xipjivi.

51 Nuc'ua e Jesús o mbedye a Jerusalén co e José 'ñe e María, o möji a Nazaret. Na ngue e Jesús mi ätä c'ü o tata 'ñe c'ü o nana. C'o jña c'o vi mama e Jesús, o mbeñe e María cja o mü'bü pje mi ne ro mama. 52 E Jesús o nocü na jo, y mi cjijñi na jo o ñi. Nguec'ua Mizhocjimi mi bübü co angueze, y me mi mäpä c'ü. Xo 'ñe yo nte, me xo mi mäpäji c'ü.

3

Juan el Bautista predica en el desierto

1 O mezhe c'ua ja nzi cjë, mi emperador e Tiberio César. Ya mi quince cjë c'ü mi emperador. Mi gobernador e Poncio Pilato a Judea. E Herodes mi gobernador a Galilea. E Felipe mi gobernador a Iturea 'ñe a Traconite. E Lisanias mi gobernador a Abilinia. 2 E Anás 'ñe e Caifás mi mero ndamböcjimi c'o. C'o pa c'o, e Juan c'ü nu t'i e Zacarías mi bübü cja majyadü. 'Na nu pa, Mizhocjimi o 'ñünbü o mü'bü e Juan o mbürü o zopjü c'o nte. 3 Nguec'ua mi nzhodü bëxtjo cja c'e ndare a Jordán, mi xipji c'o nte ro nzhogü o mü'büji cja Mizhocjimi ro jyëziji c'o na s'o, 'ñe ro ji'iji. Nu'ma, ro perdonao 'ma Mizhocjimi c'o na s'o c'o mi cjaji. 4 Mi jinguã c'e profeta Isaías o dyopjü 'na libro. O dyopjü c'ü ro bübü 'na nte cja 'na majyadü c'ü ro mapjü, ro zopjü c'o nte ro xipjiji:

"Rí jyëzgueji c'e 'ñiji c'ü na s'o, rí jyëzgueji c'e 'ñiji c'ü mogü. Na ngue ya ngue ra ẽ c'ü ín Jmugöji c'ü bübü a jens'e.

5 'Ma ra ẽjẽ 'na c'ü manda, rí parejaogöji o 'ñiji, y rí nderesaoji c'o 'ñiji c'o mogü. Je xo rga cjatsc'eji nu, rí jyëziji c'e 'ñiji c'ü na s'o c'o in tëpiji.

6 Na ngue ra ẽjẽ nu c'ü o juajnü Mizhocjimi ra salva yo nte texe cja ne xoñijõmü", ro 'ñeñe c'e nte.

Je ga cjanu va mama e Isaías c'ü ro mama c'e nte. Nguec'ua 'ma o mbürü e Juan o zopjü c'o nte, o zädä c'e jña c'ü vi mama e Isaías.

7 Na puncjü o nte c'o mi pedye cja c'o o jñiñiji mi pöji cja e Juan ngue c'ua ro jiji cja c'e ndare. Nguec'ua o mama e Juan va xipjiji:

—Nza cjatsc'eji o c'ijmi yo sũ ga c'ueñe 'ma tjë o batjü. In sũji ra jñün'c'üji ngüenda Mizhocjimi rí sufregueji, nguec'ua va ẽgueji va 'ñe jigueji. 8 Pero 'ma na cjuana o nzhogü in mü'büji cja Mizhocjimi, rí tsjaji na jo, ngue c'ua ra jñetse ya nzhogü in mü'büji. In pëzhgueji ra recibidots'üji Mizhocjimi, na ngue o mboxbëchets'üji e Abraham. Pero rí xi'tsc'öji, dya cja rí tsjijñiji c'ü ni jyodü ra recibidots'üji. Na ngue me na zëzhi Mizhocjimi, sö ra tsjapü yo ndojo ra mbëzhi nte c'o ra jñu's'ü e Abraham, xo ra 'ñench'e o mü'büji Mizhocjimi. 9 Nza cjatsc'eji za'a c'o dya jo c'o quis'i, c'o ya juns'ütjo jacha cja o dyü'ü, na ngue ya ra dyocüji. Texe za'a c'ü dya jo c'o quis'i, ya bübü ra dyëziji cja rrũ mboch'üji cja sivi. Je xo rga cjanu rgá tsja'c'üji, nu 'ma dya ra nzhogü in mü'büji cja Mizhocjimi.

10 C'o nte mi önüji mi mamaji:

—¿Pje ni mbë c'ü ni jyodü rá cjajme 'ma, ngue c'ua dya ra tsjacüjme Mizhocjimi rá ma sufrejme?

11 O ndünrü c'ua e Juan o xipjiji:

—Nu c'ü cãjã yeje pajna, ra unü 'na pajna c'ü dya cãjã. Nu c'ü pë's'i

pje ra zi, ra unü c'ü dya pë's'i, eñe e
Juan.
12 Xo ẽjẽ ja nzi c'o mi cobra o
ndüvajma, o ẽji ro 'ñe ji'iji. O xipjiji
e Juan:
—Xöpüte, ¿pje ni mbë c'ü ni jyodü
rá cjagöjme?
13 O ndünrü c'ua e Juan o xipjiji:
—Rí cobraji ja c'o nzi ga mama
c'o ley; dya rí jñu's'üji rgui cobraji.
14 Xo o tsja t'önü c'o tropa o ma-
maji:
—Nuzgöjme, ¿pje xo ni jyodü rá
cjagöjme?
O ndünrü c'ua e Juan o xipjiji:
—Bübü 'ma i̱n pizhiji yo nte, o
i̱n pezheji o bëchjine ngue c'ua ra
ch'a'c'üji o merio. Pero dya cja rí
tsjaji a cjanu. Rí mäji co c'o in rayaji
c'o cjõ'tc'üji.
15 C'o nte me mi cjijñiji e Juan, cjo
mi ngue Cristo c'ü mi te'beji ro ẽjẽ.
16 O mama c'ua e Juan o xipjiji:
—Bübü o mbëpji c'o o̱ cjaja c'ü nu
lamu, xäpcäji o̱ correa cja o̱ mbäcua
c'ü nu lamu ga mbös'ü. Nutscö
ni pje pjëtscö rá pjösc'ö a cjanu
nu c'ü va ẽtjo. Na ngue me na
nojo na puncjü angueze; nutscö rí
menutjogö que na ngue 'na mbëpji.
Nutscö rí jichi co ndeje yo nte. Pero
nu c'ü cja va ẽtjo, 'ma rí 'ñench'e
in mü'büji angueze, ra dya'c'üji o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü. 'Ma jiyö, ra
dya'c'üji rí ma sufreji cja sivi.
17 Xe go sido go ña e Juan o xipjiji:
—'Na campesino ra jñüs'ü o̱
yelgo, cja rrũ mbitsi na jo o̱ ndëxü.
C'o ndëxü ra dyüt'ü cja c'ü o̱ t'ujmü
c'o, pero c'o paxa ra ndüt'ü co sivi
c'o. Je xo ga cjanu rgá tsja nu c'ü
cja va ẽtjo. Ya bübü angueze ra
recibido c'o ra nzhogü o̱ mü'bü,
pero c'o dya ra nzhogü o̱ mü'bü,
ya bübü ra mboch'üji a sivi c'ü dya
ra juench'e, eñe e Juan.
18 Nujyo, ngue yo o mama e
Juan va xipji c'o nte ja rva cja e
Cristo. Y na puncjü o jña c'o xe go
xipjiji. 19 C'e gobernador Herodes
vi mimivi e Herodías c'ü nu su e
Felipe. E Felipe mi ngue c'ü nu
cjuarma e Herodes. Y mi cja c'o na
s'o e Herodes. Nguec'ua e Juan va
huënch'i e Herodes mi xipji c'ü dya
jo c'o mi cja. 20 Nuc'ua e Herodes go
tsja c'ua mas c'o na s'o, go manda o
ma pant'aji a pjörü e Juan.

El bautismo de Jesús

21 'Ma mi jichi e Juan c'o nte cja
c'e ndare a Jordán, xo ji'i e Jesús.
E Jesús 'ma o nguarü o ji'i, cjanu o
dyötü c'ua Mizhocjimi. 'Ma ma ötü
Mizhocjimi, go xogü a jens'e c'ua.
22 Y o zöbü o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
mi nza cja 'na mbaro, o ẽjẽ o 'ñe
ndägä a xes'e e Jesús. O dyäräji c'ua
'naja c'ü o ña a jens'e o mama:
—Ngue'tsc'e ín Ch'itsc'ö, me rí
s'iyats'ü, me rí mä'c'ägö.

Los antepasados de Jesucristo

23 E Jesús ya mi pë's'i treinta cjë
'ma mü o mbürü o zopjü c'o nte. C'o
nte mi mamaji e Jesús mi ngueje nu
t'i e José. E José mi t'i cja e Elí. 24 E
Elí mi t'i cja e Matat. E Matat mi t'i
cja e Leví. E Leví mi t'i cja e Melqui.
E Melqui mi t'i cja e Jana. E Jana
mi t'i cja e José. 25 E José mi t'i cja
e Matatías. E Matatías mi t'i cja e
Amós. E Amós mi t'i cja e Nahum.
E Nahum mi t'i cja e Esli. E Esli mi
t'i cja e Nagai. 26 E Nagai mi t'i cja e
Maat. E Maat mi t'i cja e Matatías. E
Matatías mi t'i cja e Semei. E Semei
mi t'i cja e José. E José mi t'i cja e
Judá. 27 E Judá mi t'i cja e Joana. E
Joana mi t'i cja e Resa. E Resa mi t'i
cja e Zorobabel. E Zorobabel mi t'i
cja e Salatiel. E Salatiel mi t'i cja e
Neri. 28 E Neri mi t'i cja e Melqui.
E Melqui mi t'i cja e Adi. E Adi mi
t'i cja e Cosam. E Cosam mi t'i cja
e Elmodam. E Elmodam mi t'i cja e
Er. 29 E Er mi t'i cja e José. E José mi
t'i cja e Eliezer. E Eliezer mi t'i cja
e Jorim. E Jorim mi t'i cja e Matat.
30 E Matat mi t'i cja e Leví. E Leví
mi t'i cja e Simeón. E Simeón mi t'i

cja e Judá. E Judá mi t'i cja e José.
E José mi t'i cja e Jonán. E Jonán
mi t'i cja e Eliaquim. 31 E Eliaquim
mi t'i cja e Melea. E Melea mi t'i
cja e Mainán. E Mainán mi t'i cja e
Matata. E Matata mi t'i cja e Natán.
32 E Natán mi t'i cja e David. E David
mi t'i cja e Isaí. E Isaí mi t'i cja e
Obed. E Obed mi t'i cja e Booz. E
Booz mi t'i cja e Salmón. E Salmón
mi t'i cja e Naasón. 33 E Naasón mi
t'i cja e Aminadab. E Aminadab mi
t'i cja e Aram. E Aram mi t'i cja e
Esrom. E Esrom mi t'i cja e Fares.
E Fares mi t'i cja e Judá. 34 E Judá
mi t'i cja e Jacob. E Jacob mi t'i cja e
Isaac. E Isaac mi t'i cja e Abraham.
E Abraham mi t'i cja e Taré. E Taré
mi t'i cja e Nacor. 35 E Nacor mi
t'i cja e Serug. E Serug mi t'i cja e
Ragau. E Ragau mi t'i cja e Peleg.
E Peleg mi t'i cja e Heber. E Heber
mi t'i cja e Sala. 36 E Sala mi t'i
cja e Cainán. E Cainán mi t'i cja e
Arfaxad. E Arfaxad mi t'i cja e Sem.
E Sem mi t'i cja e Noé. E Noé mi t'i
cja e Lamec. 37 E Lamec mi t'i cja
e Matusalén. E Matusalén mi t'i cja
e Enoc. E Enoc mi t'i cja e Jared.
E Jared mi t'i cja e Mahalaleel. E
Mahalaleel mi t'i cja e Cainán. 38 E
Cainán mi t'i cja e Enós. E Enós mi
t'i cja e Set. E Set mi t'i cja e Adán. E
Adán mi t'i cja Mizhocjimi na ngue
o dyät'ä Mizhocjimi c'ü.

4

Tentación de Jesús

1 Ọ Espíritu Mizhocjimi me go
'ñünbü ọ mü'bü e Jesús o mbedye
cja c'e ndare a Jordán, o ma
cja 'na majyadü nu ja dya cjó
mi ndeñe. Na ngue mi ätä ọ
Espíritu Mizhocjimi. 2 O mezhe
nu cuarenta pa. Xo mi bübü nu,
e Satanás nu c'ü dya jo, mi xipji
e Jesús c'ü ro tsja c'o na s'o. C'o
cuarenta pa, dya pje zi e Jesús. 'Ma
ya vi cjogü c'o pa c'o, o zant'a c'ua e
Jesús. 3 Nuc'ua e Satanás nu c'ü dya
jo, o xipji e Jesús:

—Ngue'tsc'e ọ T'itsc'e Mizhocjimi,
nguec'ua rí xipjigue yo ndojo ra
mbëzhi o xëdyi rí sigue, eñe c'ü dya
jo.

4 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Dya rá ä'tc'ägö c'ü i̱n xitsi. Na
ngue je t'opjü ọ jña Mizhocjimi c'ü
dya nguextjo xëdyi rga minc'öjme.
C'ü xenda ni jyodü, ngue c'ü rá
cjajme texe ja c'o nzi ga mama
Mizhocjimi.

5 Nuc'ua c'ü dya jo o zidyi e Jesús
cja 'na t'eje c'ü ma ndã'ã. O mezhe
'na ndajme o jíchi texe yo jñíñi cja
ne xoñijõmü. 6 Nuc'ua c'ü dya jo o
xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e rá da'c'ü rí mandague
texe cja yo jñíñi yo i̱n jandague.
Xo rá da'c'ü texe yo me ni muvi
yo bübü cja yo jñíñi. Texe yo, ya
ch'acügö yo. Ra sö rá unü c'ü rí ne
rá unü. 7 Nu 'ma rí ndüñijõmü rí
matcügö, rí tsjapü in tsjacje texe yo.

8 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Nu'tsc'e Satanás, dya rá
ma'tc'ö. Na ngue ya t'opjü ọ jña
Mizhocjimi c'ü rá ndüñijõmüjme
rá ma't'üjme Mizhocjimi c'ü ngue
ín Jmuji. Y nguextjo angueze rá
pëpijme, enzgöjme c'ü.

9 Xo tsja c'ü dya jo o zidyi e Jesús a
ma a Jerusalén, o 'ñe's'e c'ua a xes'e
cja 'naja c'o torre c'o mi bübü cja c'e
templo. O xipji c'ua:

—Ngue'tsc'e ọ T'itsc'e Mizhocjimi,
nguec'ua rí dacügue dya a ma a
jõmü. 10 Ni jyodü rí tsjague a
cjanu, na ngue ya xo t'opjü ọ jña
Mizhocjimi:

Mizhocjimi ra xipji c'o ọ anxe rguí
'ñeji a jens'e ra 'ñe mböxc'üji.
11 Ra 'ñe penchc'iji ngue c'ua dya ra
s'onnc'ü in cua 'ma rí sos'ü
cja ndojo, eñe c'ü ya t'opjü.
Ngue c'ua rí dacügue ndezgua
hasta jõmü, eñe c'ü dya jo.

12 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipji:

—Dya rá dacü c'ua ja gui xitscö. Na ngue ya xo t'opjü c'ü dya rá söjme o̱ jña Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji, enzgöjme. Nguec'ua dya rá dacü a ma a jõmü para rá nugö cjo ra mböxcö Mizhocjimi, eñe e Jesús.

13 Nuc'ua c'ü dya jo, dya mi pãrã pje xe ro xipji e Jesús para ro tsja c'o na s'o, nguec'ua va c'ueñe ja nzi pa, cja ro nzhogü na yeje pje xe ro 'ñe xipji.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

14 Nuc'ua e Jesús o nzhogü o ma a Galilea. Mi bübüvi texe c'ü o̱ poder o̱ Espíritu Mizhocjimi. Nguec'ua texe cja c'o jñiñi c'o mi tsja a Galilea, o mbürü o mamaji c'o ma nojo c'o mi cja e Jesús. 15 Mi cja e Jesús mi jíchiji cja c'o o̱ nintsjimiji. Texeji mi mamaji:

—Ne bëzo bübüvi Mizhocjimi.

Jesús en Nazaret

16 O ma c'ua e Jesús a Nazaret nu ja mi menzumü. Nuc'ua c'e pa c'ü mi söyaji, o cjogü a mbo cja c'e nintsjimi ja c'o nzi ma cja c'ü o̱ tjũrü. Cjanu o mimi nu. Cjanu o böbü c'ua ro xörü. 17 Cjanu o ch'unü c'ua c'e libro c'ü vi dyopjü e Isaías c'ü mi profeta. Cjanu o xücü c'e libro c'ü mi 'mans'a, o chöt'ü nu ja mi t'opjü a cjava:

18 O̱ Espíritu Mizhocjimi bübü co nutscö, na ngue o juancügö.
O juancügö rá zopjü c'o unü ngüenda bëzhiji na puncjü, rá xipjiji jña c'o rguí mäji.
O juancügö rá cjapü ra mäjä c'o me nzhumü o̱ mü'bü.
O juancügö rá zopjü yo nte yo dya libre, rá xipjiji ja rgá sö ra 'ñemeji libre.
C'o ndëzhö, rá cjapü ra jñandaji.
C'o me sufre, rá emeji libre.

19 O juancügö rá xipji yo nte c'ü ya zädä c'o pa c'o o juajnü Mizhocjimi ra salvaji.

20 Cjanu o mbans'a c'ua c'e libro, cjanu o unü c'ü mi pëpji cja nintsjimi. Cjanu o mimi c'ua ro jíchi c'o nte. Texe c'o mi cãrã cja c'e nintsjimi me mi cjinch'iji angueze, mi te'beji pje pjëzhi c'o ro mama. 21 Nuc'ua cjanu o ña e Jesús o xipjiji:

—Nu o̱ jña Mizhocjimi nu cja ró xörügö, ya zädä dya a ndetsc'eji nu, eñe.

22 C'o nte, me co nguijñiji y me go mamaji:

—Me na jo yo jña yo mama nu, pero ¿ja ga mbãrã nu? Maco ngue nu t'i e José c'ü mi ngue ín menzumügöji.

23 O mama e Jesús o xipjiji:

—Iṉ pãrãji c'e jña c'ü rí mangöji: "Nu'tsc'e médico, rí dyät'ätsjë ante c'ü rí dyät'ä c'o 'ñaja." Pe ngue c'ü iṉ cjijñiji dya, cja in mü'büji. Pe xo iṉ ne rí xitscöji a cjava: "Ró äräjme i̱ tsjague c'o me na nojo a Capernaum, maco dya iṉ cjague yo cja ín jñiñigöji", rí 'ñenzgöji.

24 O sido o ña e Jesús o mama:

—Dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji, c'o na cjuana. Yo nte, dya respetaoji 'na profeta 'ma ngue nu menzumütsjëji. 25 Dyäräji na jo c'ü xo rá xi'tsc'öji. Ya iṉ pãrãji ja ma cja mi jinguã 'ma mi bübü e Elías. O mezhe jñi cjë nde c'ü dya go 'ñeje o dyebe, nguec'ua mi bübü 'na tjijmi texe cja c'o jñiñi. C'o pa c'o, mi cãrã va a Israel na puncjü o ndixũ c'o ya vi ndũ nu xĩra. 26 Pero dya ngue anguezeji c'o o xipji Mizhocjimi e Elías ro 'ñe mbös'ü. O xipji o ma a Sarepta c'ü bëxtjo järä a Sidón, o ma mbös'ü 'na ndixũ nu c'ü vi ndũ nu xĩra, maco dya mi menzumü a Israel. 27 C'o cjë c'o mi bübü e Elías, mi cãrã va a Israel na puncjü c'o mi sö c'e ngueme c'ü xiji o lepra. Pero dya cjó jogü ne ri 'naja anguezeji. Nguextjo e Naamán c'ü mi menzumü a Siria c'ü o jogü.

28 Nuc'ua c'o mi cãrã cja c'e nintsjimi, 'ma mü o dyäräji c'o jña c'o, me co sjëyaji c'ua na puncjü.

29 Go böbüji c'ua, cjanu o pjongüji e
Jesús cja c'ü o̱ jñiñiji, o zidyiji cja c'e
dyä'ä nu ja mi jäs'ä c'e jñiñi. O zidy-
iji ro ma pa'maji a jõmü. 30 Pero e
Jesús o cjogütjo a nde anguezeji, o
ma c'ua.

Un hombre que tenía un espíritu malo

31 Nuc'ua e Jesús o zöbü o ma c'ua
a Capernaum c'ü mi ngue 'na jñiñi
a Galilea. Chjüma chjüma c'o pa
c'o mi söyaji, mi jíchi c'o nte cja c'e
nintsjimi. 32 C'o nte me mi sũji mi
cjijñiji:

—Nunca rí äräji a cjanu. Je ni
'ñeje cja Mizhocjimi c'o jña c'o xitsiji
nu, eñeji.

33 Cja c'e nintsjimi, mi bübü 'na
bëzo c'ü vi zürü 'naja o̱ s'ondajma e
Satanás nu c'ü dya jo, c'ü o tsjapü o
mapjü c'ua na jens'e c'e bëzo. 34 O
mama:

—Nu'tsc'e Jesús i̱ṉ menzumü a
Nazaret, ¿pje i̱ṉ pë'sc'ü rí ñu co
nuzgöjme? ¿Cjo vi 'ñeje rí tsjacü rá
ma sufregöjme? Nutscö rí pã'c'ã.
Ngue'tsc'e o̱ T'itsc'e Mizhocjimi,
dya bübüts'ü c'o na s'o.

35 E Jesús o huënch'i c'ua c'ü o̱
s'ondajma c'ü dya jo o xipji:

—Tso't'ü in te. Pedye cja ne bëzo.

Nuc'ua c'ü o̱ s'ondajma c'ü dya
jo o tsjapü o nügü c'e bëzo a nde
c'o nte c'o mi cãrã. O mbedye c'ua
c'e s'ondajma cja c'e bëzo y dya pje
tsjapü. 36 Me co nguijñi c'ua c'o nte,
o mamaji:

—¿Pje pjëzhi c'ü pë's'i ne bëzo c'ü
me na nojo? Manda yo o̱ s'ondajma
c'ü dya jo nza cja c'ü ri pë's'i o
poder. Xipjiji ra mbedyeji, cja na
mbedyeji c'ua.

37 Nguec'ua texe cja c'o jñiñi c'o
tsja a Galilea, me mi mamaji c'o ma
nojo c'o mi cja e Jesús.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

38 Nuc'ua e Jesús o böbü o
mbedye cja c'e nintsjimi. Cjanu
o ma c'ua o zät'ä cja nu ngumü e
Simón. C'ü nu to'o e Simón, mi sö
pa'a. O xipjiji c'ua e Jesús ro jocü.
39 Nuc'ua e Jesús o ẽjẽ nu ja mi orü
c'e ndixũ. Cjanu o huënch'i c'ua
c'e pa'a. O c'ueñe c'ua c'e pa'a. O
nanga c'ua na zëzhi c'e ndixũ, cjanu
o dyät'ä o jñõnü cjanu o ziji.

Jesús sana a muchos enfermos

40 'Ma ya ma quibi e jyarü, ma
ẽjẽ c'o nte ma siji c'o o̱ dyoji c'o mi
sö pje nde ma ngueme, ma sinpiji
e Jesús. Nuc'ua e Jesús mi ẽ's'ẽ o̱
dyë nzi 'naja c'o mi sö'dyë, y mi
jogüji. 41 Na puncjü c'o mi sö'dyë c'o
o mbedye o̱ s'ondajma c'ü dya jo.
Nzi ma mbedye, nzi ma mamaji:

—Ngue'tsc'e o̱ T'its'ü Mizhocjimi,
eñe c'o s'ondajma.

E Jesús mi huënch'iji, dya mi jëzi
ra ñaji, na ngue mi pãrãji e Jesús mi
ngue e Cristo.

Jesús predica en Galilea

42 Nuc'ua 'ma mü o jyas'ü, o
mbedye e Jesús o ma cja 'na ma-
jyadü nu ja dya cjó mi ndeñe.
Nuc'ua c'o nte mi jodüji e Jesús.
'Ma mü o chöt'üji, mi süjmüji ngue
c'ua dya ro xõgü co anguezeji. 43 O
mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—Xo ni jyodü rá ma zopjü c'o nte
c'o cãrã c'o nan'ño jñiñi, rá xipjiji
ni jyodü ra dyätäji Mizhocjimi, na
ngueje ngue c'ü manda. Ngue c'ü vi
juancügö Mizhocjimi rá cjagö, eñe.

44 O ma c'ua cja c'o 'ñaja jñiñi c'o
mi tsja a Galilea, mi zopjüji cja c'o o̱
nintsjimiji.

5

La pesca milagrosa

1 'Na nu pa, e Jesús mi bübü cja
squina c'e zapjü c'ü ni chjũ Gene-
saret. O ẽjẽ c'ua na puncjü o nte,
me mi chütüji ngue c'ua ro dyäräji
o̱ jña Mizhocjimi. 2 E Jesús o jñanda
c'ua yeje bü'ü c'o ma jä'ä cja squina
c'e zapjü. C'o mbëjmõ ya vi mbes'eji
cja c'o bü, mi pe'ch'eji c'o o̱ rreji. 3 E
Jesús o dat'ü c'ua cja 'naja c'o bü c'ü

mi ngue o̱ cjaja e Simón. Cjanu o xipji c'ua e Simón xe ro ndütü c'e bü a ma cja c'e ndeje. O mimi c'ua cja c'e bü, o jíchi c'o nte. 4 Nuc'ua 'ma mü o nguarü o ña, o xipji e Simón:

—Mague cja c'e ndeje nu ja xenda na jẽ'ẽ. Rí pät'äji c'o in rreji ngue c'ua rí sürüji o jmõ.

5 O ndünrü c'ua e Simón o xipji:

—Xöpüte, 'naxõmü ró pëpjijme, dya ró sürüjme. Pero rá pät'ägö ne rre ja c'o nzi gui xitsi, eñe.

6 O tsjaji c'ua ja va xiji. O zürüji c'ua na puncjü o jmõ, nguec'ua ya ma xüt'ü c'e rre. 7 Nuc'ua o juãjpjã o dyëji c'o o̱ dyoji c'o ma cãjã cja c'ü 'naja bü, ngue c'ua ro ẽji ro 'ñe mbös'üji. O ẽjẽji c'ua, o nichiji nza yeje c'o bü, ya mi ne ro nguibi c'o. 8 E Simón Pedro 'ma mü o jñanda c'o jmõ, o ndüñijõmü a jmi e Jesús, o xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí sũ rgá bübü in jmigue. Na ngue me na s'ozgö, rí tũ ín nzhubü, eñe.

9 Me mi sũ e Simón Pedro na ngue ma puncjü c'o jmõ c'o vi zürüji. Xo mi sũ c'o mi dyoji e Pedro cja c'e bü. 10 Xo mi sũ e Jacobo 'ñeje e Juan c'o mi ngue o̱ t'i e Zebedeo. Mi ngue o̱ dyoji e Simón Pedro. E Jesús o xipji c'ua e Simón:

—Dya rí sũ; chenngue dya co nutscö. Nu'tsc'e mi mbëjmõgue, mi tennc'e o jmõ. Pero nudya rá jí'ts'i rí zopjü yo nte, ngue c'ua ra dyä'tc'äji ra ndennc'eji, xo ra creozüji.

11 Nuc'ua e Simón Pedro 'ñe c'o o̱ dyoji cjanu o pjons'üji a squina c'e bü. O zogüji texe nu, o möji e Jesús, ngue c'ua ro dyätpäji o̱ jña.

Jesús sana a un leproso

12 'Na nu pa, e Jesús mi bübü cja 'na jñiñi nu ja xo mi bübü 'na bëzo c'ü me mi sö o lepra. C'e bëzo 'ma o jñanda e Jesús, o ẽjẽ o 'ñe ndüñijõmü a jmi, o dyötü ro jocü, o xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, nu 'ma i̱n ne'e, sö rí jocüzü ne lepra, eñe c'e bëzo.

13 E Jesús o c'uana c'ua o̱ dyë o ndörü, o xipji:

—Rí negö ra jogüts'ügue, eñe.

Jo ni c'ueñe c'ua c'e lepra. 14 E Jesús o xipji c'ua c'e bëzo:

—Dya cjó rí ma xipjigue ja va jogüts'ü. Nguextjo c'e mböcjimi rí ma jíchitsjë c'ü ya jogüts'ü. Cja rrĩ unügue c'ua, ja c'o nzi va manda e Moisés. Nuc'ua ra mbãrã yo nte c'ü ya jogüts'ü, eñe.

15 Zö vi xipji e Jesús c'e bëzo c'ü dya cjó ro xipji, pero xenda go mamaji c'o mi cja e Jesús. Nguec'ua o ẽjẽ na puncjü o nte ro dyäräji e Jesús, y ngue c'ua e Jesús ro jocü c'o mi sö'dyë. 16 Nguec'ua e Jesús mi xõgü mi pa cja c'e majyadü nu ja dya cjó mi ndeñe, mi ötü Mizhocjimi.

Jesús sana a un paralítico

17 'Na nu pa e Jesús mi xöpü c'o nte. Xo mi cãrã nu, ja nzi c'o fariseo 'ñe ja nzi c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi. Vi 'ñeji texe cja c'o jñiñi c'o mi tsja a Galilea 'ñe c'o mi tsja a Judea. Xo mi cãrã c'o vi 'ñeje a Jerusalén. C'ü o̱ poder Mizhocjimi mi bübüvi co e Jesús ro jocü c'o mi sö'dyë. 18 O ẽjẽ c'ua ja nzi bëzo c'o ma tuns'ü 'na bëzo cja 'na pjinguã. C'e bëzo, dya mi sö ro 'ñõmü. Mi ne ro tsjocüji nu ja ma bübü e Jesús, ngue c'ua ro ngöbüji a jmi ro jocü. 19 Pero dya sö ja rvá tsjocüji, na ngue me mi ndüji nu cja c'e ngumü. O ndes'eji c'ua a xes'e cja c'e ngumü. O xo's'üji c'ua c'o mi t'üs'ü, cjanu o sjö'büji c'e bëzo a jmi e Jesús a nde cja c'o nte. 20 Nguec'ua o unü ngüenda e Jesús c'ü mi junt'ü o̱ mü'büji c'ü ro tsja angueze ro jocü c'e bëzo. Nguec'ua o mama c'ua e Jesús o xipji c'e bëzo:

—Nu'tsc'e sẽ, rá perdonaots'ü dya in nzhubü, eñe.

21 Nuc'ua c'o xöpüte 'ñe c'o
fariseo o nguijñiji: "¿Pje pjëzhi
ne bëzo nu mama perdonao o
nzhubü? Chjëntjovi c'ü ro zadü
Mizhocjimi nu. Maco dya cjó sö
ra perdonao o nzhubü; nguextjo
Mizhocjimi."
22 Mi pãxtjo e Jesús c'o mi cjijñi
anguezeji, nguec'ua o xipjiji c'ua:
—¿Jenga in̲ cjijñiji a cjanu in
mü'büji? 23 Ró xipji ne bëzo: "Rá
perdonaots'ü dya in nzhubü", ró
embe, pero dya cjó sö ra mbãrã cjo
ya ma o̲ nzhubü. Pero 'ma rá xipji
ne bëzo: "Rí ñanga rí nzhodü", rá
embe; nu 'ma ra nanga c'ua ne bëzo
ra nzhodü, nu'ma, ixtí pãrãgueji
'ma c'ü dya rí on'c'üji. 24 Nutscö rvá
ẽjẽ cja Mizhocjimi, ya ch'acö poder
cja ne xoñijõmü rá perdonaots'üji
c'o na s'o c'o in̲ cjaji. Unnc'eji dya
ngüenda ngue c'ua rí pãrãji c'ü rí
pë'sc'ö c'e poder, embeji.
Cjanu o zopjü c'ua c'e bëzo c'ü
dya mi sö ro 'ñõmü, o xipji:
—Rí ñanga, chunsc'e nu in pjin-
guã nu in̲ os'ü, ma'a in nzumü, em-
beji c'e bëzo.
25 O nanga c'ua c'e bëzo c'ü dya
mi sö ro 'ñõmü. Texeji o jñandaji
'ma mü o nanga c'e bëzo. Nuc'ua c'e
bëzo o nduns'ü c'ü o̲ pjinguã c'ü mi
os'ü, cjanu o ma o̲ ngumü, me mi
unü 'na pöjö Mizhocjimi. 26 C'o nte,
me go pizhiji go mamaji:
—Me na nojo Mizhocjimi. Nudya
ró jandaji yo me na nojo. ¿Cjó ro
nguijñi c'ü ri pë's'i poder a cjanu
'na nte?

Jesús llama a Leví

27 O mbedye c'ua nu e Jesús, o
jñanda 'naja bëzo c'ü mi chjũ e Leví
c'ü mi cobra o contribución. Mi
junrü nu ja mi cobraji o contribu-
ción. E Jesús o xipji c'ua:
—Chenngue co nutscö rí dyätcä
ín jña.
28 Nuc'ua e Leví o zogü texe c'e
bëpji c'ü mi cja, o böbü o mëvi e
Jesús.
29 E Leví o manda o dyät'äji o
jñõnü cja nu ngumü, o mbita e
Jesús. Xo ma'a nu, na puncjü c'o
mi cobra o contribución, o ma ziji o
xëdyi e Jesús 'ñe e Leví. 30 C'o xöpüte
'ñe c'o fariseo mi so'büji ma xipjiji
c'o o̲ discípulo e Jesús:
—¿Jenga 'natjo c'ua in̲ sigueji o
xëdyi yo cobra o contribución yo
me cja c'o na s'o?
31 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu c'ü dya sö'dyë, dya ni jy-
odü o médico. C'o ni jyodü o
médico, ngueje c'o sö'dyë. 32 Je xo
ga cjatjonu, dya ngue c'o cjapü cja
na jo c'ü rvá 'ñe xipji ra nzhogü
o̲ mü'büji cja Mizhocjimi; ngue c'o
pãrã tũ o̲ nzhubü.

Le preguntan a Jesús sobre el ayuno

33 O xipjiji c'ua e Jesús:
—C'o o̲ discípulo e Juan me mbe-
mpjeji y me ötüji Mizhocjimi. Je
xo ga cjatjonu c'o o̲ discípulo c'o
fariseo. Maco yo in discípulogue siji
o xëdyi 'ma mbempje c'o 'ñaja.
34 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji
'na jña, ngue c'ua ro mbãrãji jenga
dya mi mbempje c'o o̲ discípulo. O
xipjiji:
—'Ma ra chjüntü 'na sẽ'ẽ, 'ma dya
be cjuarü c'e chjüntü, dya sö rí ts-
japüji c'o o̲ dyoji ra nzhumüji. Na
ngueje xe ri bübütjo c'e sẽ a nde
anguezeji. 35 Pero ra zädä c'o pa
'ma ra zinbiji c'e sẽ. Nuc'ua cja ra
mbempjeji rgá nzhumüji 'ma.
36 O sido o ña e Jesús o xipjiji c'ü
'na ejemplo:
—'Ma cjó c'o cãjã 'na zëbitu c'ü
ya xüt'ü, dya ra xü't'ü 'na bitu c'ü
nuevo cja rrũ mbä't'ä cja c'e zëbitu.
Na ngue 'ma rga cjanu, ra s'odü
'ma c'ü cja dadyo. Y c'e ts'ipëraso
c'ü vi xü't'ü cja c'ü cja dadyo, dya
xo ra chjënjui c'e zëbitu. 37 Yo nte,
dya xich'iji o õt'apjü cja zëcuëro. Na
ngue ro xüt'ü c'o zëcuëro, ro pjödü
c'e t'apjü. Y dya cja ro jogü c'ua
c'o zëcuëro. 38 Ni jyodü ra xich'iji o

õt'apjü cja cuëro c'o cja nuevo, ngue c'ua dya ra s'odü o cuëro ra pjödü c'e t'apjü.

O mama a cjanu e Jesús ngue c'ua ro unü ngüenda c'o nte 'ma ro dyätpäji o̱ jña, pero 'ma ro sido ro tsjaji c'o tjũrü c'o mi cjaji, ro s'odü o̱ mü'büji. 39 Xo mama e Jesús, 'ma cjó c'o me sũpü c'o o̱ tjũrü c'o ín mboxatitaji, nu 'ma ra dyärä ja ga cja o̱ 'ñiji angueze, nu'ma, 'na ra mama c'e nte: “Dya rí negö, na ngue xenda na jo ne 'ñiji nu ya rí pagö.”

6

Los discípulos recogen trigo en el día de descanso

1 'Na c'o pa c'o mi söya c'o mi menzumü a Israel, e Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo mi cjogüji nu ja mi cja o ndëxü. C'o discípulo mi tücüji o ñirëxü, mi tjõ't'ü co o̱ dyëji, cja ma zaji. 2 Mi cãrã ja nzi c'o fariseo c'o o xipji c'o discípulo:

—¿Jenga i̱ṉ tücüji o ñirëxü? Maco mama c'ü o̱ ley Mizhocjimi c'ü dya sö rá cjaji a cjanu yo pa yo rí söyaji.

3 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji ya i̱ xörügueji nu c'ü o tsja e David 'ñe c'o mi dyoji, 'ma ya mi sant'aji; maco dya i̱ṉ so'büji angueze. 4 O cjogü e David cja o̱ ngumü Mizhocjimi nu ja ma sjũ. Cjanu o jñü c'ua c'o tjõmëch'i c'o mi jũsp'üji Mizhocjimi nu. Nuc'ua e David 'ñe c'o mi dyoji o ziji c'o tjõmëch'i. Maco mama c'e ley c'ü dya cjó mi sö ro zi c'o; mi nguextjo mböcjimi c'o mi sö ro zi c'o.

5 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, sö rá mangö ja rgui sũpüji yo pa yo rí söyaji, embeji c'o xöpüte 'ñe c'o fariseo.

El hombre de la mano seca

6 Nuc'ua c'ü xe 'na nu pa c'ü mi söyaji, o cjogü e Jesús a mbo cja c'e nintsjimi. Cjanu o jíchi c'o nte. Mi bübü nu 'na bëzo c'ü mi dyot'ü o̱ jodyë. 7 C'o xöpüte 'ñe c'o fariseo me mi jandaji e Jesús, mi nuji cjo ro jocü o nte c'e pa c'ü mi söyaji. Mi jodüji ja rvá ngöt'üji e Jesús cja c'o pje mi pjëzhi. 8 E Jesús ixmi pãrã c'o na s'o c'o mi mbeñe anguezeji. O xipji c'ua c'e bëzo c'ü mi dyot'ü o̱ dyë:

—Böbügue, rgui 'ñeje a nde, eñe.

Cjanu o böbü c'ua c'e bëzo o ma a nde. 9 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o xöpüte 'ñe c'o fariseo:

—Rá cja'c'üji 'na t'önü. ¿Ja ngue c'ü mama c'ü ín leygöji rá cjaji yo pa yo rí söyaji? ¿Cjo mama rá cjaji c'o na jo o rá cjaji c'o na s'o? ¿Cjo mama rá pjös'üji yo nín minteji o rá pö't'üji?, eñe.

10 Nuc'ua e Jesús o nguinch'i na jo texe c'o nte c'o mi cãrã a jmi. Cjanu o xipji c'e bëzo:

—C'uana in dyë, eñe.

Cjanu o c'uana c'ua o̱ dyë, y ixco jogü c'ua. 11 Pero c'o xöpüte 'ñe c'o fariseo me go sjëyaji, mi pötma mamaji ja rvá sö pje ro tsjapüji e Jesús.

Jesús escoge a los doce apóstoles

12 C'o pa c'o, o ma e Jesús cja t'eje. 'Naxõmü va dyötü Mizhocjimi nu. 13 Nuc'ua 'ma mü o jyas'ü, o ma't'ü c'o o̱ discípulo. Cjanu o xõcü doce anguezeji c'o xo jñusp'ü o̱ tjũ apóstole. 14 O juajnü e Simón c'ü xo jñusp'ü e Pedro. Xo juajnü e Andrés c'ü nu cjuarma e Simón. Xo juajnü e Jacobo 'ñe e Juan 'ñe e Felipe 'ñe e Bartolomé. 15 Xo juajnü e Mateo 'ñe e Tomás 'ñe e Jacobo c'ü mi t'i cja e Alfeo. Xo juajnü e Simón c'ü mi revolucionario. 16 Xo juajnü e Judas c'ü nu cjuarma e Jacobo. Xo juajnü e Judas Iscariote, nu c'ü ro mbö e Jesús.

Jesús enseña a mucha gente

17 E Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo o zöbüji c'ua cja c'e t'eje, o zät'äji cja 'na batjü o böbüji nu. Mi cãrã nu na puncjü o nte c'o mi dyoji e Jesús

c'o mi ätpä o̱ jña. Xo mi cãrã na
puncjü c'o 'ñaja nte. Vi 'ñeji a Judea
'ñe a Jerusalén. Je xo vi 'ñeji texe
a squina c'e mar a ma a Tiro 'ñe
a Sidón. Vi 'ñeji ro 'ñe dyäräji e
Jesús. Xo vi 'ñeji ngue c'ua e Jesús
ro jocü c'o mi sö'dyë. 18 Nuc'ua e
Jesús o jocüji hasta c'o vi zürü c'o o̱
s'ondajma e Satanás nu c'ü dya jo,
xo jocü c'o. 19 Texe c'o nte mi jodü
ja rvá ndörüji e Jesús, na ngue mi
pë's'i o̱ poder mi jocü c'o mi sö'dyë.

La felicidad y la infelicidad

20 Nuc'ua e Jesús o jñanda c'o nte
c'o mi dyoji c'o mi ätpä o̱ jña, o
xipjiji:
—Nu'tsc'eji zö i̱ṉ pöbreji, pero
'ma i̱ṉ jodügueji Mizhocjimi, ngue
c'ü rgui mäcjeji. Na ngue ya ngue in
Jmugueji dya Mizhocjimi.
21 ’Zö i̱ṉ sant'aji dya, pero
ngue c'ü rgui mäcjeji. Na ngue
Mizhocjimi ra dya'c'üji c'o me nda
na jo, dya pje ra bë'ts'iji.
’Zö me i̱ṉ nzhumüji dya, pero
ngue c'ü rgui mäcjeji. Na ngue
Mizhocjimi ra tsja'c'ü me rí mäcjeji.
22 ’I̱ṉ ätcäji ín jñagö nutscö rvá ẽjẽ
cja Mizhocjimi. Nguec'ua bübü 'ma
ra nuc'üji na ü yo in menzumügueji,
ra pjongüts'üji a nde anguezeji ra
xi'ts'iji c'o me na s'o rgá zanc'eji.
Zö ra tsja'c'üji a cjanu, pero ngue
yo rgui mäcjeji yo. 23 C'o pa 'ma
ra tsja'c'eji ga cjanu, me rí mäcjeji
na puncjü. Na ngue Mizhocjimi
a jens'e ra ngõ'tc'üji na jo. C'o in
mboxpaleguеji xo tsjaji a cjanu o
tsjapüji o sufre c'o profeta c'o mi
cãrã mi jinguã.
24 ’’Ma i̱ṉ ricoji, nu 'ma i̱ṉ mäpäji
c'o i̱ṉ pë's'iji, nu'ma, juentsc'eji 'ma,
na ngue ra tsja'c'üji Mizhocjimi rí
sufreji.
25 ’’Ma i̱ṉ pëzhgueji c'ü dya pje
bë'ts'iji, juentsc'eji. Na ngue ra
tsja'c'üji rí sant'aji.
’’Ma me i̱ṉ mäjä gui minc'eji dya,
'ma dya i̱ṉ mäpqueji Mizhocjimi,
juentsc'eji. Na ngue ra tsja'c'üji me
rí nzhumüji me rí huëgueji.
26 ’Juentsc'eji na ngue c'ü ra
tsja'c'üji Mizhocjimi, nu 'ma ra
mama texe yo nte c'ü na jots'üji.
Je xo va cjanu va tsja c'o in
mboxpaleguеji, o mamaji c'ü me
ma jo c'o profeta c'o dya ma cjuana.

El amor a los enemigos

27 ’Nu'tsc'eji i̱ṉ äräji, rí xi'ts'iji
rí s'iyagueji c'o i̱ṉ üji, rí tsjaji
na jontets'üji cja c'o nuc'üji na
ü. 28 Rí ma'tp'üji Mizhocjimi c'o
sanc'üji. Xo rí dyötpüji Mizhocjimi
c'o jün'sc'üji o bëchjine. 29 'Ma cjó
c'o ra yapc'ü in jmiji cja in jodyëji,
xo rí jyëziji ra yapc'üji c'ü 'na lado.
'Ma cjó c'o ra ngannc'aji c'ü i̱ṉ tëjëji,
xo rí jyëziji ra ngannc'aji c'ü i̱ṉ jeji.
30 'Ma cjó c'o pje ra dyö'tc'üji, unüji
c'ü ni jyodü c'o. 'Ma cjó c'o pje
ra jñünnc'üji 'ma ngue in tsjacjeji,
dya cja rí dyötüji. 31 C'ua ja nzi gui
ñegueji c'ü ra s'iyats'üji yo nte, je xo
rgui s'iyagueji a cjanu anguezeji.
32 ’’Ma nguextjo c'o s'iyats'üji
c'o i̱ṉ s'iyaji, ¿ja büb̈ü c'o na jo c'o
i̱ṉ cjagueji 'ma? Maco c'o cja na
s'o, xo s'iyaji c'o s'iya anguezeji.
33 Nu'tsc'eji, 'ma nguextjo c'o
pjöxc'üji c'o i̱ṉ pjös'üji, ¿ja büb̈ü c'o
na jo c'o i̱ṉ cjagueji 'ma? Maco
c'o cja na s'o, xo pjös'üji c'o pjös'ü
anguezeji. 34 Nu 'ma nguextjo c'o
pe'sc'eji c'o i̱ṉ pesp'eji, ¿ja büb̈ü c'o
na jo c'o i̱ṉ cjagueji 'ma? Maco c'o
cja na s'o, pötca pesp'eji 'ma pje c'o
ni jyodü c'o o̱ dyoji. 35 Rí s'iyagueji
c'o i̱ṉ üji, rí tsjaji na jontets'üji y rí
pesp'eji. Dya rí pëtsaji c'ü pje ra
nzhocüts'üji. 'Ma rí tsjaji a cjanu,
ra ngõ'tc'üji na jo 'ma Mizhocjimi
c'ü büb̈ü a jens'e. Y ra jñetse ngue
o̱ t'its'üji 'ma angueze. Na ngue
me na jo angueze, me pjös'ü texe
yo nte, zö cãrã c'o na s'o c'o dya
unü 'na pöjö. 36 Rí juentsqueji
yo nte c'ua ja nzi ga juen'tsc'eji
Mizhocjimi c'ü ín Tataji.

No juzguen a otros

37 ’Dya cjó rí so'büji. 'Ma jiyö,
ra jñün'c'eji ngüenda Mizhocjimi.
Dya cjó rí xipjiji: “Na s'ots'ügue”,
rí 'ñembeji. 'Ma jiyö, xo ra mama
Mizhocjimi: “Na s'ots'ügueji”, ra
'ñents'eji. Nguextjo Mizhocjimi ra
mama ja ngue c'ü na jo y ja ngue
c'ü na s'o. Rí perdonaogueji yo
nin minteji; Mizhocjimi ra per-
donaots'üji. 38 'Ma cjó c'o pje ni
jyodü, rí unügueji. Mizhocjimi ra
dya'c'eji c'ua texe c'o ni jyodüts'üji,
hasta ra mboncjütjo. Ra dya'c'üji
c'ua ja nzi gui unnc'eji.

39 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—¿Ja gui tsjijñiji? ¿Cjo sö 'naja
ngorö ra jíchi o 'ñiji c'ü 'na ngorö?
Dya sö. Na ngue ra zo'ovi cja t'ore
nza yejui. 40 'Na c'ü cja xötpü, dya
xo'ñi cja c'ü nu xöpüte. Cja ra xötpü
na jo. Nu'ma, ya ri nza cja c'ü nu
xöpüte 'ma.

41-42 ’¿Jenga in̲ so'büji yo nin
minteji? Maco c'o na s'o c'o cja'a
yo nin minteji, pe ts'iquë nza cja
'na ngümpaxa c'ü ri o'o o̲ ndö 'na
nte, pero c'o na s'o c'o in̲ cjagueji,
na nojo nza cja 'na dyaxü. ¿Jenga
dya in̲ unnc'eji ngüenda c'o na
s'o c'o in̲ cjagueji? ¿Pje ma jmi
in̲ pë'sc'eji c'ü in̲ xiqueji yo nin
minteji: “Jyëzguijme rá cjü'pc'öjme
ne ngümpaxa nu o'o nin chögue”, in̲
embeji? Maco dya ixi cjübügueji c'o
dyaxü c'o o'o in chögueji. Nu'tsc'eji
in̲ cjapqueji na jots'üji, pero dya
cjuana. C'ü rí tsjagueji, ot'ü
rí tsjünc'eji c'o dyaxü c'o o'o in
chögueji, ngue c'ua ra sö rí jñandaji
na jo rí tsjü'p'üji c'e ngümpaxa c'ü
o'o a nzhö c'ü nin minteji, eñe e
Jesús.

El árbol se conoce por su fruto

43 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—'Na za'a, 'ma dya quis'i o fruta,
dya sö ra mamaji na jo c'ü. Pero
'ma quis'i o fruta, dya sö ra mamaji
na s'o c'ü. 44 Nzi 'naja za'a 'mãrã
co c'o quis'i. Dya quitsiji o higo cja
o bidyi; dya xo quitsiji o uva cja o
pëdyi. 45 Je xo ga cjatjonu, 'na nte
c'ü na jo, mama o jña c'o na jo, na
ngue bübü o̲ mü'bü c'o na jo. 'Na
nte c'ü na s'o, mama c'o na s'o, na
ngue bübü o̲ mü'bü c'o na s'o. C'o
bübü o̲ mü'bü 'na nte, ngue c'o ra
mbedye o̲ ne.

Las dos bases

46 ’¿Jenga in̲ xitsiji: “Nu'tsc'e
Señor, ín Jmuts'ügöjme”, in̲ enzgöji?
Maco dya in̲ cjaji c'ua ja nzi rgá
xi'ts'iji. 47 C'o ra ẽjẽzügö, 'ma ra
dyätcäji ín jña 'ñe 'ma ra tsjaji c'o
rí mangö, rá xi'ts'iji cjó chjëntjui
c'o. 48 Chjëntjui nza cja 'na bëzo
c'ü ro jyäbä na jo 'na ngumü. Ro
dyö'bü na jẽ, cja rrũ ngü'p'ü c'ua
c'e cimiento co peña. Nuc'ua 'ma ro
c'os'ü c'e ndare, ro pjat'ü na zëzhi
cja c'e ngumü. Pero dya ro tunbü,
na ngue vi tjäbä co peña. 49 Pero
yo o dyärä yo ró xi'ts'iji, 'ma dya
ra tsjaji yo, chjëntjui 'na bëzo c'ü ro
jyäbä 'na ngumü c'ü dya ro ngü'p'ü
o cimiento, ro 'ñe's'etjo a xes'e cja e
jõmü. Nuc'ua c'e ndare ro pjat'ü na
zëzhi cja c'e ngumü, cja rrũ tunbü
c'ua.

7

Jesús sana al siervo de un oficial romano

1 E Jesús 'ma mü o nguarü o zopjü
c'o nte, cjanu o ma c'ua cja 'naja
jñíñi c'ü mi chjũ a Capernaum. 2 Cja
c'e jñíñi mi bübü nu 'naja bëzo c'ü
mi manda c'o tropa romano. Mi
'ñeje 'na mbëpji c'ü mi s'iya, c'ü mi
sö'dyë, ya mi ngue ro ndũ. 3 Nuc'ua
c'ü mi manda c'o tropa, o dyärä c'o
mi cja e Jesús mi jocü c'o mi sö'dyë.
O tsja c'ua c'e bëzo o zopjü ja nzi
c'o pje mi pjëzhi cja c'o menzumü a
Israel, o xipjiji:

—Möji, ma dyötüji favor e Jesús rí
xipjiji ra ẽjẽ ra 'ñe jocü nu ín mbëpji.

4 C'o pje mi pjëzhi o möji c'ua cja
e Jesús, o ma xipjiji:

—Rvá 'ne ö'tc'üjme favor. Sö'dyë
c'ü o̲ mbëpji c'e bëzo c'ü manda

cja c'o tropa; va pen'c'e 'na jña
c'e bëzo rí mague, rí ma tsjapü ra
ndis'i c'ü o̱ mbëpji. Na jo rí mague.
5 Na ngue zö dya ín menzumügöji
c'e bëzo, pero s'iyazügöji nutscöji rí
menzumüji a Israel. Nutscöjme o
jyäpcäjme ín nintsjimijme, embeji e
Jesús.
6 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Mö.
Cjanu o möji c'ua. 'Ma ya mi ngue
ro zät'äji cja c'ü o̱ ngumü c'e bëzo
c'ü mi manda c'o tropa, cjanu o tsja
c'e bëzo o xipji ja nzi c'o o̱ dyoji:
—Möji ma chjünrüji e Jesús.
Cjanu o möji c'ua. 'Ma mü o chjëji
e Jesús 'ñe c'o pje mi pjëzhi, o xipjiji
c'ua e Jesús c'ua ja nzi va mama c'e
bëzo:
—Rvá 'ñe tjün'c'üjme rá xi'ts'ijme
c'ü mama c'e bëzo c'ü manda c'o
tropa. Nuc'ü, mama a cjava: "Per-
donaozü ró ö'tc'ü favor ri mague
ín nzumügö, pero dya ni jyodü.
Nu'tsc'e me na jotsc'e, nuzgö rí tũgö
ín nzhubü. Nguec'ua dya rí tsjogü
cja ín nzumü. 7 Nguec'ua dya rvá
ma nu ja mi bünc'e ro ö'tc'ü ri ma ts-
japü ra ndis'i c'ü ín mbëpjigö. Pero
'ma rí mamague c'ü ra jogü c'ü ín
mbëpji, rí pãrãgö ra jogü 'ma. 8 Nza
cjazgö, o ch'acügö rí manda cja c'o
tropa. 'Ma rí xipjigö 'na tropa ra
ma'a ra ma tsja 'na bëpji, jo rrũ
ma c'ua. 'Ma rí xipji c'ü 'na tropa
ra ẽjẽ, ra ẽjẽ c'ua. Y 'ma rí xipji
c'ü ín mbëpji ra tsja 'na bëpji, ra
tsja c'ua. Nguec'ua rí pãrãgö 'ma rí
mamague c'ü ra jogü c'ü ín mbëpji,
ra jogü 'ma", eñe c'e bëzo va penpe
'na jña e Jesús.
9 E Jesús 'ma mü o dyärä c'e jña
c'ü vi pejñe c'e bëzo, me co mäjä
na ngue c'e bëzo mi junt'ü o̱ mü'bü
c'ü ro tsja e Jesús ro jocü c'e mbëpji.
Cjanu o ñezhe c'ua e Jesús o xipji c'o
nte c'o mi pöji:
—Dyäräji na jo c'ü rá xi'ts'iji.
Nutscöji rí menzumüji a Israel rí
ma't'üji Mizhocjimi, pero dya cjó
rí töt'ügö yo ín menzumüji c'ü ri
ench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi c'ua ja
nzi ga tsja c'e bëzo c'ü junt'ü o̱
mü'bü c'ü rá cjapü ra ndis'i c'ü o̱
mbëpji, eñe e Jesús.
10 C'o vi ma ndünrü e Jesús, cjanu
o nzhogüji c'ua cja o̱ ngumü c'e
bëzo, o 'ñe chöt'üji c'ü ya vi ndis'i c'e
mbëpji c'ü mi sö'dyë.

Jesús resucita al hijo de una viuda

11 'Na nu pa, o mbedye e Jesús nu
ja mi bübü, ro ma cja 'naja jñiñi c'ü
mi chjũ'ũ a Naín. Mi pöji angueze
na puncjü c'o o̱ discípulo 'ñe na
puncjü c'o nte. 12 'Ma ya mi ngue
ro zät'äji cja o̱ ngoxtji c'e jñiñi a
Naín, o jñandaji c'ua ma pedye o nte
ma tuns'üji 'na añima ro ma dyögüji.
Mi nguextjo c'e t'i c'ü mi 'ñeje c'ü
nu nana. Ya vi ndũ c'ü nu xĩra c'e
ndixũ. Mi pöji c'e ndixũ na puncjü
c'o o̱ menzumüji. 13 Nuc'ua e Jesús
c'ü ín Jmugöji, 'ma mü o jñanda me
mi huë c'e ndixũ, me go sentio o
xipji c'ua:
—Dya rí huë, eñe.
14 Cjanu o ẽjẽ c'ua e Jesús a jmi
cja c'e caja, cjanu o 'ñe's'e o̱ dyë. C'e
caja, dya mi cjo'bü. C'o mi tuns'ü c'e
caja o böbüji. Cjanu o mama c'ua e
Jesús o xipji c'e añima:
—Nu'tsc'e sẽ, rí xi'tsc'ö rí ñanga.
15 Go nanga go mimi c'ua c'e t'i
c'ü mi añima, y cjanu o ña c'ua. O
mama c'ua e Jesús o xipji c'e ndixũ:
—Bübü dya va nin ch'igue, eñe.
16 C'o nte, me go pizhiji c'ua texeji
o mamaji:
—Me na nojo Mizhocjimi. Ya
ndo bübüzgöji 'na profeta nu me na
nojo. Nujnu, o 'ñeme Mizhocjimi ra
mböxcüji nutscöji o̱ ntezgöji, eñe c'o
nte.
17 Me mi näntji c'ua e Jesús texe a
Judea, na ngue vi tsjapü o te c'e t'i
c'ü vi ndũ, o bübütjo na yeje. Xo mi
näntji e Jesús texe cja c'o jñiñi c'o mi
chäjtjoji.

Los enviados de Juan el Bautista

18 Nuc'ua c'o o̱ discípulo e Juan o
möji, o ma xipjiji e Juan c'o mi cja e
Jesús. Nuc'ua e Juan o juajnü yeje
c'o discípulo c'o vi säjä. 19 Cjanu o
xipjivi:
—Mëvi cja e Jesús, rí ma dyönüvi
a cjava: "¿Cjo ngue'tsc'e c'ü rí
te'bejme ra ẽjẽ, o rá te'bejme c'ü
'naja", rí 'ñembevi c'ü.
20 Nuc'ua cjanu o ma c'ua c'o bëzo
o zät'ävi cja e Jesús, cjanu o xipjivi:
—C'ü rvá ẽgöbe; e Juan c'ü
mi jichi yo nte cja c'e ndare a
Jordán o xitsibe ro 'ñe önnc'übe,
¿cjo ngue'tsc'e c'ü rí te'bejme, o rá
te'bejme c'ü 'naja?
21 C'e ndajme 'ma mi bübü nu c'o
o̱ discípulo e Juan, e Jesús mi jocü
na puncjü o nte c'o me mi sufre o
ngueme. Xo mi cãrã nu na puncjü
o nte c'o vi zürü o̱ s'ondajma e Sa-
tanás c'ü dya jo. E Jesús o tsjapü
o mbedye c'o s'ondajma c'o. Y na
puncjü c'o mi ndëzhö, o jocü e Jesús
ngue c'ua va jñanda c'o mi ndëzhö.
22 Nuc'ua e Jesús cjanu o xipji c'o
yeje o̱ discípulo e Juan:
—Nzhogü rí mëvi cja e Juan,
rí ma xipjivi nu yo i̱ jñandavi ró
cjagö. Xo rí xipjivi yo i̱ dyäräv i
ró xipjigö yo nte. Xipjivi ya janda
yo mi ndëzhö, 'ñe yo mi me'dye
ya nzhodüji na jo. Xipjivi e Juan,
yo mi sö o lepra c'ü vi pëgaji, ya
jogü yo. Xipjivi, yo mi ngogõ, ya
äräji dya. Y bübü c'o ya vi ndũ y
go tetjoji, ya bübütjoji dya. Xipjivi
e Juan c'ü rí zopjügö yo pöbre rí
xipjiji ja rgá jogü o̱ mü'büji cja
Mizhocjimi. 23 Xipjivi, 'ma cjó c'o ra
sido ra 'ñejmezü y dya ra yembeñe
c'ü rguí xõgü co nutscö, ngue c'ü
rguí mäjä c'o, eñe e Jesús va xipji c'o
o̱ discípulo e Juan.
24 O ma c'ua c'o o̱ discípulo e Juan.
Nuc'ua e Jesús o zopjü c'o nte o
xipjiji ja ma cja e Juan, o dyönüji:
—'Ma i̱ möcjeji a ma cja c'e ma-
jyadü i̱ ma ñuji e Juan, pe mi cjijñiji
rvi chöt'üji 'na bëzo c'ü ri pötpü o̱
jña, nza cja ga pötü o̱ lugar 'na xitji
'ma juant'ü e ndajma. 25 Pe mi
cjijñigueji rvi chöt'üji 'na bëzo c'ü ri
je'e bitu c'o me ni muvi. Tsjijñiji;
c'o je'e bitu c'o me ni muvi, ngue
c'o rey 'ñe c'o cãrã cja o̱ palacio.
26 'Ma i̱ ma ñuji e Juan, pe mi cjijñiji
rvi chöt'üji 'naja profeta. Jã, rí
mangö ngue 'na profeta e Juan.
Pero xenda ni muvi o̱ bëpji angueze
que na ngue c'o 'ñaja profeta. 27 Je
t'opjü o̱ jña Mizhocjimi ja ga cja e
Juan c'ü mama a cjava:

Dyärä, ró juajnügö 'na bëzo ra
zopjü yo nte ra xipjiji ín
jñagö.
Ra ot'ü in xo'ñigue ngue c'ua
'ma rí mague, ya rguí
büb ü dispuesto yo nte ra
recibidots'üji, eñe.

28 Rí xi'tsc'öji, cja yo nte, dya cjó
ch'unü 'na bëpji c'ü rrĩ muvi nza cja
c'ü o unü Mizhocjimi e Juan. Zö me
ma nojo c'e bëpji c'ü mi pë's'i e Juan,
'ñe me ma zö, pero xenda na zö 'ma
cjó c'o ra tsjapü Mizhocjimi o̱ nte,
eñe e Jesús.
29 C'o nte 'ma mü o dyäräji c'e
jña c'ü vi mama e Jesús, o unüji
' na pöjö Mizhocjimi. Xo 'ñe c'o
mi cobra o contribución. Na ngue
vi möji cja e Juan, vi ma ji'iji y vi
nzhogü o̱ mü'büji cja Mizhocjimi.
30 Pero c'o fariseo 'ñe c'o mi xöpü c'o
ley, iyö c'o. Vi tsjapüji c'ü dya mi
muvi c'e bëpji c'ü vi ch'unü e Juan,
dya go ma jiji. Maco Mizhocjimi
vi mbeñe ro perdonao texe c'o nte.
31 O mama c'ua e Jesús:
—Rá xi'tsc'öji ja ga cja yo nte yo
cjë yo rí cãrãji dya, c'o dya dyätä e
Juan ni ri nguetscö. 32 Anguezeji
chjëntjui nza cja yo ts'it'i yo junrü
cja chõjmü yo eñe cjaji o mbaxua,
ma't'üji o̱ dyoji mamaji: "Ró
pjë'pc'ijme o flauta, pero nu'tsc'eji
dya i̱ nemeji", embeji yo nu dyoji.
O 'ma jiyö, eñeji cjaji como que
ya vi ndũ 'na nte, eñe pa ögüji
c'e añima, xipjiji nu mit'iji: "Me

ró nzhumüjme rvá xörüjme, pero
nu'tsc'eji, dya i̱ huëguejí”, eñeji.
33 C'ua ja nzi ga cja yo ts'it'i, je
xo ga cjatjonu yo nte yo cãrã yo
cjë dya. 'Ma o mbürü e Juan o
mbëpi Mizhocjimi, o xõgü, dya
cjó go zivi o xëdyi c'ü rví mäjä.
Nguec'ua yo nte mamaji: “E Juan
pë's'i 'naja o̱ s'ondajma c'ü dya jo”,
eñeji. 34 Nuc'ua nutscö rvá ẽcjö
cja Mizhocjimi, rí mäjä rgá sigöji o
xëdyi. Nguec'ua ga mama c'o nte c'o
dya ne ra dyärä o̱ jña Mizhocjimi:
“Chjã, 'naja bëzo nu me ñõnü, y
me si o vinu. Me xo joji yo cobra
o contribución, 'ñe yo 'ñaja yo xiji
na s'o”, eñeji. 35 Pero rí xi'tsc'öji, c'o
ätä Mizhocjimi unüji na jo ngüenda
Mizhocjimi me cjijñi na jo o̱ ñi, me
pãrã na jo c'ü cja'a; nguec'ua nde
nan'ño bëpji va dyacöbe e Juan.

Jesús en la casa de Simón el fariseo

36 'Na nu pa, 'naja c'o fariseo o
mbita e Jesús ro ma o̱ ngumü ro ziji
o xëdyi. O ma c'ua e Jesús o zät'ä
cja o̱ ngumü c'e bëzo, o cjogü a mbo
cjanu o ziji o xëdyi c'e bëzo c'ü vi
mbita. 37 Cja c'e jñiñi mi bübü ' na
ndixũ c'ü mi cja na puncjü c'o na
s'o. O mbãrã c'ua c'e ndixũ c'ü mi
bübü e Jesús cja o̱ ngumü c'e bëzo
mi siji o xëdyi. Cjanu o ẽjẽ c'ua c'e
ndixũ cja o̱ ngumü c'e bëzo, ma tũ'ũ
'na ts'ibotia de ndojo c'ü mi po'o o
aceite c'o ma jo ma jyärä. 38 Cjanu
o ẽ ndüñijõmü cja o̱ ngua e Jesús.
Me mi huë c'e ndixũ, me co mbögü
o̱ nguizhö va mbe'chp'e o̱ ngua e
Jesús. Nuc'ua co c'o o̱ ñixte, cjanu
o ndintspi o̱ ngua, y me co zü'tp'ü
o̱ ngua. Cjanu o ndũ c'ua c'e aceite
c'ü vi tũ, o ngosp'ü o̱ ngua. 39 C'e
fariseo c'ü vi mbita e Jesús, 'ma mü
o jñanda c'o mi cja c'e ndixũ, cjanu
o nguijñitsjë c'ua: “Ne bëzo, 'ma na
cjuana ri profeta nu, ro mbãrã 'ma
cjó ngue ne ndixũ nu na tjörü. Ro
mbãrã pje ma ndixũ nu, ro mbãrã
c'ü me cja na s'o nu.” 40 O mama
c'ua e Jesús o xipji c'e fariseo:

—Simón, bübü 'na jña c'ü rí ne rá
xi'ts'i.

O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Xitsigö, xöpüte.

41 O mama c'ua e Jesús:

—Mi bübü yeje bëzo c'o mi tũ
ngüenda mi tunpüji 'na bëzo. C'ü
'naja mi tũ cuatro mil o mbëxo; c'ü
'naja mi tũ cuatro ciento. 42 Dya mi
jünvi pje rví ngõt'üvi. Nguec'ua c'e
bëzo o perdonaovi nza yejui. ¿Ja gui
tsjijñi yo yeje bëzo yo o perdonaoji?
¿Ja va ngue c'ü xenda ra gradecido
ra ne'e c'e bëzo c'ü ya perdonaovi?

43 O ndünrü c'ua e Simón o xipji:

—Pe ngue c'e bëzo c'ü xenda mi
tũ na puncjü o merio, xenda ra
gradecido c'e bëzo c'ü vi perdonao
texe c'o mi tunpü.

E Jesús o xipji c'ua:

—Na cjuana c'ua ja vi tsjijñi.

44 Nuc'ua e Jesús o jñanda c'e
ndixũ, cjanu o xipji c'ua e Simón:

—¿Cjo i̱ unü na jo ngüenda c'ü
o tsja ne ndixũ? Ró säcjö cja in
nzumügue, nu'tsc'e, dya i̱ dyacö
ndeje c'ü ro pe'ch'e ín cua, c'ua
ja nzi ga cja ín chjũrügöji. Pero
ne ndixũ o mbechque ín cua co o̱
nguizhö, cjanu o ndintsqui ín cua
co o̱ ñixte. 45 Nu'tsc'e, dya i̱ sütcü
ín jmi; pero ne ndixũ, me sütcü ín
cua. 46 Nu'tsc'e, dya pje i̱ xisqui ín
ñi; pero ne ndixũ o ngoscü ín cua
o aceite yo na jo ga jyärä. 47 C'ü
vi tsja a cjanu ne ndixũ, ixi 'ñetse
c'ü o unü ngüenda c'ü tũ na puncjü
o̱ nzhubü y ya nzhogü o̱ mü'bü.
Nguec'ua Mizhocjimi ra perdonao
c'o na puncjü o tsja c'o na s'o. Pero
'ma cjó c'o dya ra unü ngüenda cjo
ri tũ o̱ nzhubü, 'ma dya ra unü
ngüenda c'ü ni jyodü ra perdonao
Mizhocjimi c'ü, nu'ma, dya xo ra
neze 'ma c'ü.

48 Nuc'ua e Jesús o xipji c'e ndixũ:

—Rí perdonaots'ü c'o na s'o c'o i̱
tsja, eñe.

49 C'o nte c'o ma siji o xëdyi e Jesús
'ñe e Simón, mi pötma mamaji:
—¿Cjó ngue ne bëzo nu? A poco
sö ra perdonaozgöji c'o na s'o.
50 Nuc'ua e Jesús o xipji c'ua c'e
ndixũ:
—Ya jogü in mü'bügue, na ngue
i̱ 'ñench'ezü in mü'bü, i̱ creo c'ü ro
perdonaots'ü Mizhocjimi. Ma dya,
dya cja rí mbeñe c'o na s'o.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

1 C'o pa c'o, e Jesús mi sät'ä cja
texe c'o jñiñi 'ñe c'o ts'ijñiñi. Mi
zopjü c'o nte mi xipjiji ja rvá jogü
o̱ mü'büji, ngue c'ua Mizhocjimi ro
tsjapüji o̱ nte anguezeji. Mi pöji
e Jesús c'o doce o̱ discípulo. 2 Xo
mi pöji e Jesús ja nzi ndixũ c'o vi
zürü c'o o̱ s'ondajma e Satanás c'ü
dya jo, 'ñe c'o mi sö'dyë. Mi pöji e
Jesús na ngue angueze vi pjongü c'o
s'ondajma, y vi jocü c'o mi sö'dyë.
C'ü 'na ndixũ mi chjũ e María c'ü
mi menzumü a Magdala. Nu c'e
ndixũ, vi zürü siete c'o o̱ s'ondajma
c'ü dya jo, pero vi pjongü e Jesús
c'o. 3 C'ü 'na ndixũ mi chjũ e Juana.
C'e ndixũ, mi ngue o̱ su e Chuza
c'ü mi ngue o̱ ngapta e Herodes, mi
manda cja c'o o̱ mbëpji. C'ü 'naja
ndixũ, mi chjũ e Susana. Xo mi
pöji e Jesús c'o 'ñaja ndixũ c'o ma
puncjü. Mi pjös'üji e Jesús co c'o o̱
merioji.

El ejemplo del sembrador

4 Mi pedye na puncjü o nte cja o̱
jñiñiji, mi pöji e Jesús. 'Na nu pa
'ma ya ma cãji na puncjüji, e Jesús
o zopjü c'o nte o xipjiji 'na ejemplo,
o mama a cjava:
5 —'Na mbonzhëxü o mbedye o
ma mbodü o ndëxü. Nuc'ua 'ma
ya ma podü, bübü o ts'indëxü c'o o
zobütjo cja 'ñiji nu ja mi cjogü o nte.
O ẽjẽ c'ua c'o s'ü o 'ñe jñüs'üji c'o
ts'indëxü. 6 Bübü o ts'indëxü c'o je
xo zobütjo nu ja c'o dya ma pizhi e
jõmü. Nuc'ua 'ma mü o mbes'e, o
dyot'ü c'o ndëxü na ngue mi ojtjo
o c'ajõmü. 7 Bübü o ts'indëxü c'o o
zobütjo nu ja mi bodü o̱ ndö o bidyi.
'Natjo c'ua va mbes'eji. Ts'i vi nocü
c'o bidyi, nguec'ua va mbö't'ütjo c'o
ts'indëxü, dya jyëzi ro nocü na nojo.
8 Bübü o ts'indëxü c'o o zobü c'ua ja
ma jo o jõmü. 'Ma ya mü o nocüji,
o jogüji na jo o unüji 'naja ciento
ts'indëxü nzi 'na mata.
'Ma mü o nguarü o xipjiji a cjanu
yo, go ña c'ua na jens'e e Jesús o
mama:
—Nu'tsc'eji bübü in tsõgueji, rí
dyäräji na jo yo jña yo rí xi'tsc'öji.

El propósito de los ejemplos

9 Nuc'ua c'o o̱ discípulo e Jesús
cjanu o dyönüji e Jesús o mamaji:
—¿Pje ne ra mama yo jña yo i̱
xitsijme?
10 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu'tsc'eji o dya'c'üji Mizhocjimi
rí pãrãji c'ü dya mi pãrã c'o nte 'ma
ot'ü; o dya'c'üji rí pãrãji ja ga manda
Mizhocjimi. Yo 'ñaja nte, rí xipjigö o
ejemplo yo, ngue c'ua zö ra jñandaji
y ra dyäräji, pero dya ra mbãrãji pje
pjëzhi c'ü ne ra mama c'o jña.

Jesús explica el ejemplo del sembrador

11 'C'e ejemplo c'ü ró xi'ts'iji,
je a cjava. C'o ndëxü c'o ró
xi'tsc'öji, ngue c'o ró jyë'tsc'öji o̱
jña Mizhocjimi. 12 C'o ndëxü c'o o
zobütjo cja 'ñiji, ró jyë'tsc'öji c'o ärä
o̱ jña Mizhocjimi. Nuc'ua va ẽjẽ e
Satanas c'ü dya jo, va 'ñe jünbü c'o
jña cja o̱ mü'büji. Nguec'ua, dya
ra 'ñench'e o̱ mü'büji Mizhocjimi.
Nguec'ua, dya ra ndintspiji o̱
mü'büji c'o na s'o. 13 C'o ndëxü c'o
o zobütjo nu ja c'o dya ma pizhi o
jõmü, ró jyë'tsc'öji c'o me mäjä ga
dyärä o̱ jña Mizhocjimi, y me mäjä
ga creoji. Pero nujyo, dya jëzitsjë
ra zi'ch'i na jo o̱ mü'büji c'o jña.
Nguec'ua 'ma va ẽjẽ c'o ra sufreji,
dya sido creoji Mizhocjimi, xõgüji.
14 Nu c'o ndëxü c'o o zobütjo nu ja
mi bodü o̱ ndö o bidyi, rá jyë'tsc'öji

c'o ärä o̱ jña Mizhocjimi, nuc'ua me mbeñeji c'o o̱ bëpjiji, 'ñe me jodüji ja rgá ndõji na puncjü o t'opjü, 'ñe me mäpäji yo bübü cja ne xoñijõmü ga tsjaji c'o netsjëji. Nguec'ua, dya cjaji ja nzi ga ne Mizhocjimi. 15 C'o ndëxü c'o o zobü c'ua ja ma jo jõmü, ró jyë'tsc'öji c'o ärä o̱ jña Mizhocjimi c'o creo co texe o̱ mü'bü. Zö pje c'o ra sufreji pero sido nzhodüji cja o̱ 'ñiji Mizhocjimi. Nguec'ua chjëntjui nza cja c'o ndëxü c'o ra jogü na jo.

El ejemplo de la lámpara

16 ’'Ma tjütüji 'naja sivi, dya co'büji co 'naja s'äbä. Dya xo emeji a mbo cja ngama. Je ẽ's'ẽji nu ja na ts'ijens'e, ngue c'ua ra sö ra jñanda c'o ri cjogü a mbo cja ngumü. 17 Je xo ga cjatjonu ín jñagö. Zö rí xi'tsc'ötsjëji dya yo ín jñagö, pero ni jyodü rí xipcjeji yo nte. Zö dya pãrãji, pero ni jyodü ra mbãrãji ngue c'ua ra bübü o̱ jya's'ü Mizhocjimi cja o̱ mü'büji.

18 ’Pjötpüji na puncjü ngüenda rí dyäräji na jo yo jña yo rí xi'tsc'öji. 'Ma rí unnc'eji ngüenda yo jña, 'ñe 'ma rí 'ñench'e in mü'bügueji yo, nu'ma, mas rí tendiogueji 'ma yo. Zö i̱ṉ cjijñiji c'ü ya i̱ jñüs'üji 'na jña, pero 'ma dya rí unüji ngüenda, ra jñünnc'üji 'ma c'ü ts'inguilëjë c'ü ya i̱ṉ pãrãji.

La madre y los hermanos de Jesús

19 'Na nu pa, o ẽjẽ c'ü nu nana e Jesús, 'ñe c'o nu cjuarma, ro säji nu ja mi bübü e Jesús. Pero dya mi sö ro cjogüji nu ja ma bübü, na ngue me ma puncjü o nte c'o ma cã nu. 20 O mama c'ua c'o nte o xipjiji e Jesús:

—Nin nana 'ñe c'o nin cjuarma cãrãji a tji; ne anguezeji rí ñaji.

21 O ndünrü e Jesús o xipji c'ua c'o nte:

—C'o rí cjapcö mi nanagö 'ñe mi cjuarma, ngueje c'o ärä o̱ jña Mizhocjimi c'o cja ja c'o nzi ga mama.

Jesús calma el viento y las olas

22 'Na nu pa, o dat'ü e Jesús cja 'naja bü co c'o o̱ discípulo. O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—Mö rá pes'eji nu 'nanguarü a manu cja ne trazapjü, eñe.

Cjanu o möji c'ua. 23 'Ma ya mi möji, o zürü c'ua t'ĩjĩ e Jesús. Jo ni ẽjẽ c'ua 'na trandajma c'ü me mi vü cja c'e zapjü. Ya ma pjürü ma po'o o ndeje cja c'e bü c'ü mi pjö's'ü o ndajma; mi bübü peligro c'ü ro nguibiji. 24 O ẽjẽ c'ua c'o discípulo a jmi e Jesús, o zopjüji o xipjiji:

—Rí ñanga, xöpüte, ya rá quibiji.

O zö c'ua e Jesús o nanga c'ua. Cjanu o huënch'i c'ua c'e ndajma, 'ñe c'o ndeje c'o me mi pjö's'ü. Ixco söya c'ua c'e ndajma, 'ñe c'o ndeje, dya cja mi pjö's'ü. 25 O mama c'ua e Jesús o xipji c'o discípulo:

—¿Jenga dya mi creozüji c'ü ro pjö'c'öji?, eñe.

C'o discípulo me mi sũji mi pötma mamaji:

—¿Mbãrã, pje pjëzhi e Jesús? Maco manda ra böbü e ndajma 'ñe yo ndeje, y nujyo, ätäji nu. Nunca rí jandaji a cjanu.

El hombre endemoniado de Gadara

26 O zät'äji c'ua cja c'e país c'ü ni chjũ a Gadara c'ü bübü a 'nanguarü a Galilea cja c'e trazapjü. 27 'Ma ya vi mbes'e e Jesús cja c'e bü, o ẽjẽ c'ua 'naja bëzo c'ü je vi peje cja c'e jñíñi a Gadara, o 'ñe chjëvi e Jesús. Nu c'e bëzo, ya vi mezhe vi zürü o̱ s'ondajma e Satanás c'ü dya jo. Dya cja mi je'e o bitu. Dya cja xo mi bübü cja ngumü; je mi bübü cja panteón cja campo santo. 28 'Ma mü o jñanda c'e bëzo e Jesús, o mapjü c'ua na jens'e, cjanu o ndüñijõmü cja jmi e Jesús, cjanu o mama na jens'e:

—Nu'tsc'e Jesús, o̱ T'its'ü Mizhocjimi, ¿pje pë'sc'ü rí ñugue co nutscö? Rí ö'tc'ügö, dya rí tsjacü rá ma sufregö.

29 O mama a cjanu na ngue e
Jesús mi manda c'ü o̱ s'ondajma c'ü
dya jo ro mbedye cja c'e bëzo. C'ü
o̱ s'ondajma c'ü dya jo, ya vi mezhe
vi zürü c'e bëzo. C'o nte mi tjün't'üji
co cadena c'e bëzo, mi tjün'tp'üji o̱
dyë 'ñe o̱ ngua, ngue c'ua dya ro
nzhodü libre. Pero mi c'üdütjo c'o
mi ndün't'üji. Y c'ü o̱ s'ondajma c'ü
dya jo mi cjapü c'e bëzo ra nzhodü
cja majyadü. 30 E Jesús o dyönü c'e
bëzo:

—¿Pje ni chjũtsc'e?

Cjanu o ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Ni chjũzü Legión, eñe.

C'e jña legión ne ra mama: "Na
puncjü." Mi chjũ a cjanu c'e bëzo,
na ngue na puncjü o s'ondajma c'o
vi cjogü a mbo cja o̱ mü'bü. 31 C'o
s'ondajma mi ötüji na puncjü e
Jesús c'ü dya ro manda ro möji nu ja
c'o va 'nün't'ü c'o nu mis'ondajmaji.
32 Ma cã na puncjü o cuchi cja
c'e t'eje ma ñõnüji. Nuc'ua c'o o̱
s'ondajma c'ü dya jo, o dyötüji e
Jesús ro unü sjëtsi anguezeji ro ma
nguich'iji cja o̱ mü'bü c'o cuchi.
O unüji c'ua sjëtsi. 33 Nuc'ua c'o
s'ondajma o mbedyeji cja o̱ mü'bü
c'e bëzo, cjanu o ma nguich'iji cja o̱
mü'bü c'o cuchi. Nuc'ua c'o cuchi
cjanu o zöbüji texeji cja c'e dyä'ä, o
ma zo'oji cja c'e trazapjü o nguibiji.

34 Nuc'ua c'o mi pjörü o cuchi,
'ma mü o jñandaji, o c'ueñeji c'ua na
zëzhi o ma mamaji cja c'e jñiñi, 'ñe
texe cja c'o lugar nu ja c'o mi cãrã
o nte. 35 Nuc'ua c'o nte o mbedyeji
c'ua, o ma nuji c'o vi tsja e Jesús.
O zät'äji c'ua ja mi bübü e Jesús, o
chöt'üji nu c'e bëzo c'ü vi mbedye
c'o o̱ s'ondajma c'ü dya jo, mi junrü
cja o̱ ngua e Jesús, ya mi je'e o bitu,
ya mi tjümbeñe. O zũji c'ua. 36 O ña
c'ua c'o nte c'o vi jñanda, o xipjiji c'o
ma säjä ja va tsja e Jesús va pjongü
c'o s'ondajma c'o mi bübü o̱ mü'bü
c'e bëzo. 37 Nuc'ua c'o mi menzumü
cja c'e país a Gadara, me mi sũji mi
xipjiji e Jesús:

—Rí ö'tc'üjme favor rí pedye cja
nín jñiñigöjme.

O dat'ü c'ua e Jesús cja c'e bü,
ngue c'ua ro nzhogü nu ja vi 'ñeje.
38 Nuc'ua c'e bëzo c'ü vi mbedye
c'o s'ondajma, mi ötü c'ü ro möji e
Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo. Pero e Jesús
o xipji:

39 —Nzhogü, ma in nzumü.
Rí mama c'ü ja va mböxc'ü
Mizhocjimi, embeji c'e bëzo.

Nuc'ua cjanu o ma c'ua c'e bëzo, o
ma mama texe cja c'e jñíñí ja va cja
va pjongü e Jesús c'o s'ondajma c'o
vi zürü c'e bëzo.

La hija de Jairo, y la mujer que tocó la ropa de Jesús

40 Nuc'ua 'ma mü o nzhogü na
yeje e Jesús nu ja vi 'ñeje, texe c'o
nte o recibidoji na ngue mi te'beji
angueze. 41 O ẽjẽ c'ua 'naja bëzo
c'ü mi chjũ e Jairo. Nuc'ü, mi xo'ñi
cja 'na nintsjimi nu ja mi pa c'o mi
menzumü a Israel mi pa ma't'üji
Mizhocjimi. O ndüñijõmü a jmi e
Jesús mi xipji ro mëvi cja o̱ ngumü.
42 Na ngue mi 'ñeje 'natjo o̱ xunt'i
c'ü mi ëdyi doce cjë'ë. Nuc'ü, ya ma
tũ'ũ. 'Ma ya mi ma e Jesús, me ma
puncjü o nte c'o mi pöji, dya mi sö
ro ma na niji.

43 Cja c'o nte c'o mi pöji e Jesús,
xo mi pa 'na ndixũ c'ü ya vi mezhe
doce cjë c'ü mi dagü o cji. Ya vi
ndeze texe o̱ merio c'o mi jün, 'ma
mi pa cja o médico. Pero dya cjó
mi sö ro jocü. 44 Nuc'ua c'e ndixũ
cjanu o ẽjẽ a xütjü e Jesús, cjanu o
ndönbü cja squina c'ü o̱ bitu c'ü mi
tëjë. Ixco böbü c'ua c'o mi xot'ü.

45 Nuc'ua e Jesús cjanu o mama:

—¿Cjó ngue c'ü o ndöcügö?

Cjanu o ngädätjoji texeji. Nuc'ua
e Pedro 'ñe c'o 'ñaja discípulo cjanu
o xipjiji e Jesús:

—Nu'tsc'e xöpüte, i̱ṉ önügue cjó
ngue c'ü o ndö'c'ügue. Ngue yo nte
yo me s'ixc'igue.

46 O ndünrü c'ua e Jesús o mama:

—Rí pãrãgö bübü c'ü o ndöcügö.
Na ngue nutscö ró pãrã o
mbedyezü c'ü na zëzhi, eñe.
47 O unü c'ua ngüenda c'e ndixũ
c'ü mi pãrã e Jesús c'ü vi ndönbü
o̱ bitu. Nguec'ua o ẽjẽ cja e Jesús,
me mi mbi'i. Cjanu o ndüñijõmü a
jmi, cjanu o xipji c'ua c'ü mi ngue
angueze vi ndönbü o̱ bitu ngue c'ua
ro ndis'i c'e ngueme c'ü mi sö. Y o
xipji nzi va ndönbü nzi va ndis'i. O
dyärä texe c'o nte. 48 O ndünrü c'ua
e Jesús o xipji c'e ndixũ:
—Nu'tsc'e süngü, o ndixc'i na
ngue i̱ creozü c'ü ro jocüts'ü.
Mizhocjimi rí mëvi; dya cja ra
mbeñe in mü'bü.
49 'Ma xe ma ña e Jesús, o säjä
c'ua 'naja c'ü vi 'ñeje cja o̱ ngumü c'e
bëzo c'ü mi xo'ñi cja c'e nintsjimi, o
'ñe xipji c'e bëzo:
—C'ü rvá ẽcjö, c'ü in xunt'i ya ndũ
c'ü. Dya cja pje ni jyodü rí xipji ne
xöpüte xe ra ẽjẽ nu.
50 'Ma mü o dyärä e Jesús, cjanu o
xipji c'e bëzo c'ü mi xo'ñi:
—Dya rí sũ'ũ. Ixtí jñunt'ü in
mü'bü c'ü rá cjapcö ra tetjo in xunt'i
ra bübütjo na yeje.
51 'Ma mü o zät'äji cja o̱ ngumü c'e
bëzo, dya jyëzi e Jesús cjó ro cjogü;
nguextjo e Pedro 'ñe e Jacobo 'ñe e
Juan, 'ñe c'ü nu tata c'e xunt'i, 'ñe
c'ü nu nana. 52 C'o nte c'o ma cã
nu, mi huëji texeji y me mi mapjü
ma huëpiji c'e añima. O mama c'ua
e Jesús o xipjiji:
—Dya rí huëji. Dya tũ'ũ ne xunt'i,
ĩtjo dya nu.
53 Nuc'ua c'o nte o tjezhetjoji va
tsjapüji burla e Jesús. Na ngue
mi pãrãji c'ü ya vi ndũ c'e xunt'i.
54 Nuc'ua e Jesús o pënchp'i o̱ dyë c'e
xunt'i, o ma't'ü na jens'e o xipji:
—Rí ñanga, xunt'i.
55 Cjanu o te c'ua c'e xunt'i o
bübütjo na yeje; ixco nanga c'ua
c'ü. Nuc'ua e Jesús o xipjiji ro
unüji pje ro zi c'e xunt'i. 56 C'ü
nu tata c'e xunt'i 'ñe c'ü nu nana
me go pizhivi, dya mi pãrã pje ro
nguijñivi. Nuc'ua e Jesús o xipjivi
c'ua c'ü dya cjó ro xipjivi c'ü vi
tsjapü o te c'e xunt'i.

9

Jesús envía a los doce discípulos

1 E Jesús o ma't'ü c'o doce o̱
discípulo ro ẽji cja o̱ jmi. Cjanu
o unüji poder ngue c'ua ro sö ro
pjongüji texe yo o̱ s'ondajma e Sa-
tanás c'ü dya jo, 'ñe ro jocüji c'o
mi sö c'o pje nde ma ngueme. 2 O
xipjiji ro ma zopjüji c'o nte ro xipjiji
c'ü ngue Mizhocjimi c'ü manda,
nguec'ua mi jyodü anguezeji ro
dyätäji c'ü. Xo xipjiji ro ma jocüji
c'o mi sö'dyë. 3 O xipjiji:
—Dya pje rí jñünüji c'o pje rguí
jyodüts'üji cja 'ñiji. Dya pje rí
jñünüji c'ü rgui chäji. Dya xo rí
tsanaji mape c'ü pje rgui tsant'aji o
pje rgui jñunt'üji. Dya xo rí jñünüji
pje rí siji ni ri ngue o merio. Dya xo
rí tsanaji o bitu c'ü rgui pötüji. 4 Cja
ngumü c'ua ja rí sät'äji, je rí oxüji
nu hasta 'ma cja rí ñe rí pedyeji;
dya rí pötqueji ngumü rgui oxqueji.
5 'Ma rí sätc'eji cja 'na jñiñi, 'ma dya
cjó ra recibidots'üji, rí pedyegueji
'ma nu. 'Ma rí pedyegueji, rí
jyä'bäji o jõmü c'o ya rguí jyäs'ä in
mbäcuaji, ngue c'ua ra unü ngüenda
c'o menzumü nu, c'ü vi tsjaji na
s'o, dya recibidots'üji, eñe e Jesús va
xipji c'o o̱ discípulo.
6 Go mbedye go ma c'ua c'o
apóstole, mi nzhodüji texe cja c'o
jñiñi mi zopjüji c'o nte mi xipjiji
ja rvá jogü o̱ mü'büji cja o̱ jmi
Mizhocjimi. Texe c'ua ja mi sät'äji,
mi jocüji c'o mi sö'dyë.

La muerte de Juan el Bautista

7 E Herodes c'ü mi manda cja c'e
país a Galilea, o dyärä texe c'o na
nojo c'o mi cja e Jesús. Dya mi pãrã
pje ro nguijñi, na ngue bübü c'o mi
mama: “E Juan ya tetjo, ya bübütjo
na yeje. Ngue c'ü cja yo me na
nojo”, eñe c'o. 8 Bübü c'o mi mama:
“C'ü cja yo me na nojo, ngueje c'e

profeta Elías c'ü ya ẽjẽ.” Bübü c'o mi
mama: “Ya te'e c'ü 'naja c'o profeta
c'o mi cãrã mi jinguã, ya bübütjo na
yeje.” 9 O mama e Herodes:
—E Juan, maco ró mandagö o
jñüpcüji o̱ ñi. Pero, ¿cjó ri ngue c'ü
cja c'o me na nojo c'o rí ärägö?
Nuc'ua e Herodes me mi jodü ja
rvá jñanda e Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

10 O nzhogü c'ua c'o discípulo c'o
xo mi xiji apóstole, o xipjiji e Jesús
c'o bëpji c'o vi tsjaji. Nuc'ua e Jesús
o zidyi c'o apóstole o möji nu ja dya
mi cãrã o nte, bëxtjo cja c'e jñiñi c'ü
mi chjũ a Betsaida. 11 Pero c'o nte
go mbãrãji nu ja ro zät'ä e Jesús 'ñe
c'o o̱ discípulo, nguec'ua xo möji nu.
E Jesús o recibido c'o nte, o xipjiji
c'ü ngue Mizhocjimi c'ü manda,
nguec'ua mi jyodü anguezeji ro
dyätäji c'ü. Y o jocü c'o mi sö'dyë.
12 Nuc'ua 'ma ya o nzhä'ä, o ẽjẽ
c'o doce discípulo cja jmi e Jesús, o
xipjiji:
—Xipji yo nte ra möji cja yo jñiñi
yo bëxtjo, 'ñe texe cja c'o lugar nu ja
cãrã o nte, ngue c'ua ra chöt'üji pje
ra ziji, y ra oxüji. Na ngue rí cãrãji
va cja 'naja majyadü.
13 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu'tsc'eji rí unügueji c'ü pje ra
ziji.
Anguezeji o ndünrüji o mamaji:
—Dya rí jünjme c'ü ra zi yo;
nguextjo tsi'ch'a tjõmëch'i cja na
yeje jmõ. ¿Cjo i̱n ne rá ma tõmüjme
c'ü ra zi yo nte yo me na puncjü?,
embeji e Jesús.
14 Mi tsi'ch'a mil c'o bëzo. O
mama c'ua e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:
—Xipjiji ra xõgüji nde ri cin-
cuenta rga mimiji.
15 Cjanu o tsja c'ua c'o discípulo ja
c'o nzi va manda e Jesús, o xipjiji
ro mimi texe c'o nte. 16 Nuc'ua e
Jesús o jñü c'o tsi'ch'a tjõmëch'i 'ñe
c'o yeje jmõ. Cjanu o nä's'ä c'ua a
jens'e va unü 'na pöjö Mizhocjimi.
Cjanu o më'ch'i c'ua c'o tjõmëch'i 'ñe
c'o jmõ. Cjanu o unü c'o o̱ discípulo
ngue c'ua ro unüji c'o nte. 17 O
ziji texeji o nijmiji na jo. Nuc'ua
cjanu o nguis'itjoji c'ua c'o ya nde
mi ts'ipëraso c'o o mboncjütjo, y go
nizhitjo doce bos'i.

Pedro declara que Jesús es el Cristo

18 'Na nu pa, e Jesús mi
cãrãtsjëji co c'o o̱ discípulo, mi ötü
Mizhocjimi. 'Ma mü o nguarü o
dyötü Mizhocjimi, cjanu o dyönü
c'o discípulo:
—¿Pje mama yo nte cjó nguetscö?
19 O ndünrü c'ua anguezeji:
—Bübü c'o mama ngue'tsc'e e
Juan c'ü mi jichi yo nte co ndeje.
Bübü c'o mama ngue'tsc'e e Elías.
Bübü c'o mama o te 'naja c'o 'ñaja
profeta c'o mi cãrã mi jinguã; ma-
maji ngue'tsc'e c'e profeta.
20 O mama c'ua e Jesús o dyönüji:
—Nu'tsc'eji, ¿pje xo i̱n mangueji?
¿Cjó nguetscö?
O ndünrü c'ua e Pedro o xipji:
—Ngue'tsc'e e Cristo o 'ñempc'e
Mizhocjimi rí mandague.

Jesús anuncia su muerte

21 O mama c'ua e Jesús o xipji c'o
discípulo:
—Pjötpüji na puncjü ngüenda
c'ü dya cjó be rí xipcjeji c'ü
nguetscö e Cristo. 22 Zö rvá ẽcjö
cja Mizhocjimi, pero ni jyodü me
rá sufregö na puncjü. Ra jñüncü
ngüenda yo tita c'o pje pjëzhi, 'ñe
yo ndamböcjimi, 'ñe yo xöpü o̱
ley Mizhocjimi, ra mamaji c'ü na
s'o c'ü rí cjagö. Y ra mbötcügöji.
Nuc'ua 'ma ra cjogü jñipa, rá tetcjö
rá bübütjo na yeje, eñe e Jesús va
xipji c'o o̱ discípulo.
23 O mama e Jesús o xipji texe c'o
nte:
—'Ma cjó c'o ne ra ndenngue co
nuzgö, ni jyodü c'ü dya cja ra tsja
c'o netsjë angueze. Y pama ra bübü
dispuesto ra sufre o ra ndũ. Y ra

sido ra dyätcä ín jña. 24 C'o dya bübü
dispuesto ra sufre na ngue c'ü dya
ne ra ndũji, dya ra chöt'üji c'ü rguí
büb̈ üji. Pero c'o bübü dispuesto
ra bö't'ü na ngue c'ü ni dyätcäji ín
jña, ra chöt'üji c'ü rguí bünji. 25 Nu
'ma ro tsja 'na nte ro tsjapü o̱ cjaja
texe yo bübü va cja ne xoñijõmü,
pero 'ma dya ro dyätcä ín jña, ¿pje
ro dyeje 'ma? Na ngue ro jyëzi
Mizhocjimi c'e nte. 26 Nutscö rvá
ẽcjö cja Mizhocjimi. Rí xi'tsc'öji
rá ẽcjö na yeje; me rrã zö c'ua ja
rva ẽcjö, c'ua ja ga cja me na zö
c'ü mi Tatagö, 'ñe c'o o̱ anxe. 'Ma
cjó c'o ra zũ, y ra mama: “Dya rí
pãrãgö e Jesús, dya xo rí ätpägö o̱
jña”, ra 'ñeñe; nu'ma, xo rá mangö
c'ü dya rí pãrãgö c'o, 'ma rá ẽcjö
na yeje. 27 Rí dyäräji na jo yo rá
xi'tsc'öji. Bübü va ja nzi yo dya ra
ndũ'ũ hasta 'ma ra nuji ja ga cja 'ma
rá mandagö, nutscö o 'ñempquegö
Mizhocjimi.

La transfiguración de Jesús

28 'Ma ya vi cjogü 'nanzo c'ü vi
mama e Jesús c'o jña c'o, o zidyi
e Pedro 'ñe e Juan 'ñe e Jacobo,
o nguins'iji cja 'na t'eje, ngue c'ua
e Jesús ro ma dyötü Mizhocjimi.
29 'Ma ma ötü Mizhocjimi, o pötü
c'ua ja ma jñetse o̱ jmi. Xo pötü
c'ua ja ma jñetse o̱ bitu; me ma t'öxü
me mi juëns'i. 30 Jo ni jñetse c'ua
yeje bëzo c'o mi ngue e Moisés 'ñe
e Elías, vi 'ñejui a jens'e mi ñaji e
Jesús. 31 Anguezevi me mi juëns'ivi.
Mi mamavi ja rvá cja c'ü ya mi
ngue ro zädä; mi mamavi c'ü ja rvá
mbö't'üji e Jesús a Jerusalén. 32 E
Pedro 'ñe e Juan 'ñe e Jacobo me ma
ẽjẽ o̱ t'ĩjĩji, pero dya go ĩji. Nguec'ua
o jñandaji me mi juëns'i e Jesús ma
zö. Xo jñandaji nza yeje bëzo c'o mi
böbüji co e Jesús. 33 Nuc'ua 'ma ya
mi ma e Moisés 'ñe e Elías, jo ni ña
c'ua e Pedro o xipji e Jesús:

—Xöpüte, na jo rí cãrãgöjme va
co nu'tsc'e 'ñe e Moisés 'ñe e Elías.
Rá ät'äjme jñi ts'ingumü de dyëza.
'Naja c'ü rá ä'tc'öjme, 'naja c'ü rá
ä'tp'ägöjme e Moisés, 'naja c'ü rá
ä'tp'ägöjme e Elías, eñe.

Dya mi pãrã pje ro mama e Pe-
dro. 34 'Ma ndänt'ä ma ña e Pedro,
o säjä c'ua 'na ngõmü o 'ñe ngobü
anguezeji. 'Ma mü o ngobüji c'e
ngõmü, o zũji c'ua. 35 O dyäräji c'ua
'na jña cja c'e ngõmü c'ü mi mama a
cjava:

—Nujnu ngue ín Ch'igö nu me rí
ne'e. Dyätäji angueze, eñe.

36 'Ma ya vi nguarü c'e jña, c'o
discípulo o jñandaji c'ü nguextjo e
Jesús c'ü mi bübü. C'o pa c'o, dya cjó
xipjiji c'o vi jñandaji.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu malo

37 Nuc'ua c'ü na ye nu pa, cjanu o
zöbüji c'ua cja c'e t'eje. O ẽjẽ c'ua na
puncjü o nte o 'ñe ndünrüji e Jesús.
38 Nuc'ua 'naja bëzo c'ü ma dyoji c'o
nte, o mapjü o xipji e Jesús:

—Xöpüte, rí ö'tc'ö rí 'ñe ñutcü nu
ín ch'i. Na ngueje nguextjo nu rí
'ñeje nu. 39 'Naja yo o̱ s'ondajma
c'ü dya jo, nu ndajmetjo ga zürü
nín ch'igö, cjapü ra mapjü. Me
xo cjapü ra mbi'ch'i hasta 'ma ra
pjont'ü o pjügü. Xo cjapü ra nügü
hasta ya me ni c'anga. Mezhe ga
mbö't'ü, dya ne ra jyëzi. 40 Ró xipji
c'o in discípulogue ro pjongüji c'e
s'ondajma; dya sö ro pjongüji, eñe.

41 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji
texeji:

—Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji yo cjë dya,
ya s'odü in mü'büji. ¿Jenga dya i̱ṉ
creozüji rá pjöxc'üji rí tsjaji c'o na
nojo? Maco ya mezhe rí cãrãgöji,
ya mezhe rí pë'sc'ö paciencia co
nu'tsc'eji.

Cjanu o xipji c'e bëzo:

—Siji ga 'ñecjua nin ch'igue.

42 'Ma ya ma siji c'e t'i, nuc'ua c'ü
o̱ s'ondajma c'ü dya jo o tsjapü o
nügü c'e t'i, ixco mbö't'ü. Nuc'ua
e Jesús cjanu o huënch'i c'ua c'e
s'ondajma, o xipji ro mbedye cja c'e

t'i; ixco ndis'i c'ua c'e t'i. Nuc'ua e
Jesús cjanu o xipji c'e bëzo:
—Bübü dya c'ua nin ch'igue; ya
jogü nu.
43 Texe c'o o jñanda, o
unüji ngüenda c'ü me na zëzhi
Mizhocjimi, ngue c'ua va jocü e
Jesús c'e t'i. Y mi cjijñiji mi mamaji:
—Nunca rí jandaji a cjanu, eñeji.

Jesús anuncia otra vez su muerte

'Ma mi cjijñi c'o nte c'ü vi tsja e
Jesús, o ña c'ua e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:
44 —Nu'tsc'eji, dyäräji na jo yo
rá xi'tsc'öji. Nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, pero ra nzhögügöji cja
yo nte ra mbötcüji, eñe e Jesús.
45 Anguezeji, dya mi pãrãji pje mi
ne ro mama c'o jña c'o; dya jyëziji ro
mbãrãji c'o. Mi sũji ro dyönüji ja ma
cja c'o jña.

¿Quién es el más importante?

46 Nuc'ua c'o discípulo o mbürü o
ñatsjëji, cjó mi ngue anguezeji c'ü
xenda ro mbëzhi na nojo. 47 E Jesús
mi pãrã c'o mi cjijñiji cja o̱ mü'büji.
O ma't'ü c'ua 'naja ts'it'i ro ẽjẽ a jmi.
48 Cjanu o xipjiji c'ua:
—'Ma cjó c'o ra recibido ne
ts'it'i y ra mbös'üji nu, nguetscö
recibidozü c'o. Na ngue je ga
cjanu rgá negö. 'Ma cjó c'o
ra recibidozügö, xo recibido
Mizhocjimi c'ü o xitsigö ró ẽgö cja
ne xoñijõmü. Zö ra mbë'ts'iji na
nojo, zö dya pje ra mbë'ts'iji, pero
'ma rí pjös'üji c'o pje ni jyodü, rrã
nots'üji cja ín jmigö 'ma.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

49 O ndünrü c'ua e Juan o xipji e
Jesús:
—Nu'tsc'e xöpüte, ró jandajme
'na bëzo c'ü mi nännc'ägue in chjũ
ma pjongü yo o̱ s'ondajma c'ü dya
jo. Ró xipjijme c'ü dya cja ro tsja a
cjanu, na ngue dya rí dyocjöji c'ü.
50 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Dya rí ts'a's'üji c'ü. 'Na nte
zö dya rí dyocjöji c'ü, pero 'ma
dya nugüji na ü, nu'ma, bübü co
nutscöji ' ma c'ü.

Jesús reprende a Jacobo y a Juan

51 Nuc'ua c'o pa, ya mi ngue ro
zädä 'ma ro zidyiji e Jesús a jens'e.
Zö mi pãrã e Jesús c'ü me ro sufre
a Jerusalén, pero sido mi nzhodü
para ro zät'ä nu. 52 Nuc'ua cjanu o
xipji c'o ro ot'ü ro ma. Anguezevi
o mëvi c'ua o zät'ävi cja 'na jñiñi
c'ü tsja a Samaria, o jyodüvi nu
ja ro oxüji e Jesús. 53 Pero c'o mi
menzumü nu, dya ne ro recibidoji
e Jesús. Na ngue o unüji ngüenda
c'ü je mi ma e Jesús a Jerusalén.
54 Nuc'ua e Jacobo 'ñe e Juan c'o
mi discípulo, 'ma mü o dyäräv i c'ü
dya ro recibidoji e Jesús, cjanu o ma
xipjivi e Jesús:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, mi
jinguã o mama e Elías c'ü ro jyäbä
o sivi a jens'e ro castigao c'o mi cja
na s'o. ¿Cjo i̱ṉ ne rá cjabe a cjanu rá
mamabe ra jyäbä o sivi, ra chjorü
c'o nte na ngue dya recibidots'üji?,
eñevi.
55 Nuc'ua e Jesús o jñanda na
jo anguezevi, cjanu o huënch'ivi o
mama:
—I̱ṉ pëzhguevi c'ü na jo c'ü cja i̱
manguevi. Pero ixtí xi'tsc'övi, dya
ngue Mizhocjimi c'ü o 'ñünnc'ü in
mü'büvi i̱ manguevi a cjanu. 56 C'ü
rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, ró ẽcjö cja
ne xoñijõmü, dya ngue c'ü rá chjotü
yo nte; ngueje c'ü rá salva yo, eñe.
Nuc'ua, dya oxüji cja c'e jñiñi, o
möji c'ua c'ü 'na jñiñi.

Los que querían seguir a Jesús

57 'Ma ya mi pöji cja 'ñiji, o ẽjẽ c'ua
'na nte cja o̱ jmi e Jesús o xipji:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rá
tennc'e co nu'tsc'e rá më c'ua ja rí
mague.
58 Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o
xipji:
—Ante c'ü rá më, ixtí tsjijñi c'ü rá
xi'tsc'ö. Yo min'ño pë's'i o̱ tjocü ja

obüji, y yo s'ü pë's'iji o̱ t'oxüji. Pero nutscö, zö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, pero dya rí pë'sc'ö ja rá oxü, eñe e Jesús.

59 Xe go ña c'ua e Jesús o xipji c'ü 'na nte:

—Chjä'dä rá mö.

O ndünrü c'ua o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, dyacü sjëtsi ot'ü rá ma'a, rá ma ögü mi tatagö, cja rrũ mëgövi.

60 E Jesús o xipji c'ua:

—Yo nte, chjëntjui c'ü ya ndũji, na ngue dya creozüji. Jyëzgue anguezeji ra dyögüji c'o nín mi añimaji. Nu'tsc'e rí chenngue co nutscö rá jí'ts'i rí zopjügue yo nte, rí xipjiji ni jyodü ra dyätäji Mizhocjimi, na ngue angueze ngue c'ü manda, eñe.

61 Cjanu o ña c'ua c'ü 'naja o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rá mëgövi; nguextjo c'ü rí jyëzgui ot'ü rá ma ẽzhẽ c'o cãrã ín nzungö.

62 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—'Ma cjó c'o übü o tjäjä, dya ñezhe ra jñanda a xütjü. 'Ma jiyö, ra s'odü 'ma c'e tjäjä. Je xo ga cjatjonu, 'ma cjó c'o ra ndenngue co nuzgö, ni jyodü ra sido ín 'ñijigö co texe o̱ mü'bü; dya me ra mbeñe c'o bëpji c'o vi zogü, ne ri ngue c'o o̱ dyoji. 'Ma jiyö, dya ra sö Mizhocjimi ra tsjapü o̱ nte 'ma c'ü.

10

Jesús envía a los setenta

1 'Na nu pa, e Jesús c'ín Jmugöji o juajnü c'o xe 'ñaja nte c'o ro mbëpi angueze; o zäs'äji setenta. Cjanu o xipji c'ua nde yeje rvá möji; ro möji c'o jñiñi nu ja ro ma angueze, ro ma zopjüji c'o nte. 2 Ante c'ü ro möji, e Jesús o xipji c'ua c'o o̱ discípulo va jyëtspi o ndëxü c'o nte:

—C'o ndëxü me na puncjü c'o, pero c'o ndagrëxü, ts'ëtjo c'o. Nguec'ua rí dyötüji Mizhocjimi c'ü o̱ cjaja c'o ndëxü, ra juajnü c'o xe 'ñaja mbëpji ra ẽji ra 'ñe pëpjiji cja ne ndagrëxü. 3 Möji, ma zopjüji yo nte. Pero pjötpüji ngüenda, na ngue i̱n chjëntcjeji nza cja o ndënchjürü a nde cja o min'ño. 4 Dya rí tsanaji o mape c'ü pje rí jñunt'üji o c'ü pje rí tsant'aji. Dya xo rí tsidyiji c'o rí chin'ch'iji. Dya ra mezhe rgui zenguategueji cja 'ñiji. 5 Cja c'e ngumü c'ua ja rí sät'äji nzi 'naja jñiñi, xipjiji c'o ri cãrã c'e ngumü: "Mizhocjimi ne ra mböxc'üji", rí 'ñembeji c'o. 6 Nu 'ma cjó c'o ri bübü nu c'ü ri te'be nu c'ü ra 'ñe 'ñeme libre c'o nte, ix na cjuana ra tsja Mizhocjimi ra salvaji c'ua ja nzi vi zenguagueji. 'Ma dya ra dyä'tc'äji, iyö 'ma. 7 C'ü ot'ü ngumü nu ja ra recibidots'üji, je rí oxügueji nu hasta 'ma cja rí ñe rí pedyeji; dya rí pötüji o ngumü. C'o ra dya'c'üji rí sigueji, rí siji c'o; dya rí tsegueji. Na ngue c'o o̱ mbëpji Mizhocjimi ni jyodü ra ch'unü c'ü ra zi'iji. 8 Texe jñiñi c'ua ja rí sät'äji, rí siji c'o ra ch'a'c'üji. 9 Rí jocüji c'o ri sö'dyë nu. Y rí xipjiji: "Ya ngue ra mandats'üji c'ü o 'ñeme Mizhocjimi", rí 'ñembeji. 10 'Ma ja c'o rí sät'äji cja 'naja jñiñi, 'ma dya ra recibidots'üji, rí böbüji cja 'ñiji cja rrĩ xipjiji c'o nte: 11 "Ne xijõmü cja in jñiñigueji nu o jyäs'ä ín cuabe, rá tjintsibe dya, ngue c'ua rí pãrãji c'ü i̱ tsjaji na s'o, dya i̱ recibidozübe. Dyäräji na jo c'ü rí xi'ts'ibe. Zö dya i̱ recibidozübe, pero ya ngue ra manda c'ü o 'ñeme Mizhocjimi", rí 'ñembeji.

12 O sido o ña e Jesús o xipji c'o o̱ discípulo:

—Rí xi'tsc 'öji, c'o jñiñi c'o dya ra recibidots'üji, me ra sufreji c'e pa 'ma ra jñü ngüenda Mizhocjimi. Xenda ra sufreji que na ngue c'ü ra sufre c'o mi menzumü a Sodoma, zö me ma s'o c'o o tsjaji.

Los pueblos desobedientes

13 'Juejme yo menzumü a Corazín 'ñe yo menzumü a Betsaida, na ngue Mizhocjimi ra tsjapü me ra

sufre yo. Nu cja yo yeje jñiñi, ró
cjagö na puncjü c'o me na nojo,
pero dya go jyëziji c'o na s'o c'ü ro
nzhogü o̱ mü'büji cja Mizhocjimi.
Nu 'ma ri ngue a ma a Tiro 'ñeje
a ma a Sidón c'ü ro cjagö a cjanu,
ya rví mezhe c'ü ro nzhogü o̱
mü'bü cja Mizhocjimi c'o mi men-
zumü nu, zö ma s'oji. Ya rví
jyeji c'o na ãrã, y ya rví minji cja
bozivi c'ü ro jizhiji c'ü ya nzhogü
o̱ mü'büji. 14 Nguec'ua rí xi'tsc'öji,
'ma ra jñü ngüenda Mizhocjimi,
xenda ra jñus'ü c'ü ra sufre yo
menzumü a Corazín 'ñe yo men-
zumü a Betsaida, que na ngue c'ü
ra sufre c'o mi menzumü a Tiro
'ñe a Sidón. 15 Yo menzumü a Ca-
pernaum, cjapüji c'ü me na joji,
cjijñiji c'ü ra zät'äji a jens'e. Pero
Mizhocjimi ra tsjapü ra ma sufreji
a linfiernu.
16 ''Ma cjó c'o ra dyä'tc'ägueji,
nguetscö ra dyätcägö c'o. 'Ma cjó
c'o dya ra dyä'tc'ägueji, nguetscö,
dya ne ra dyätcägö c'o. 'Ma cjó c'o
dya ra dyätcägö, dya xo ra dyätä
Mizhocjimi c'ü o 'ñembgue, eñe e
Jesús va xipji c'o setenta c'o vi jua-
jnü.
Cjanu o mbedye c'ua c'o setenta
o möji o ma zopjüji c'o nte.

Regreso de los setenta

17 'Ma mü o nzhogü c'o setenta,
me mi mäji. O xipjiji e Jesús:
—Dya nguextjo yo nte yo o
dyätcäjme, xo 'ñe o̱ s'ondajma e
Satanás c'ü dya jo. Ró nännc'äjme in
chjũgue rvá xipjijme ro mbedyeji
cja o̱ mü'bü c'o nte; go mbedyeji
c'ua.
18 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Ró jandagö e Satanás c'ü dya
jo, ixco ndögü a jens'e go säjä a
jõmü, chjëntjui nza cja 'ma go pjäjnä
o rayo va tögü 'na sivi. 19 Ró da'c'üji
poder rí yödüji o c'ijmi 'ñeje o
alacrán. Ró da'c'üji poder rí chõpüji
e Satanás c'ü rí üji. Nguec'ua, dya
ra sö pje ra tsja'c'üji. 20 I̱ṉ mäcjeji
na ngue o dyä'tc'äji c'o o̱ s'ondajma
c'ü dya jo. Pero nujyo, dya ngue
yo rgui mäcjeji yo. C'ü rgui mäcjeji,
ngue c'ü ya juns'ü in chjũgueji a
jens'e na ngue ya ngue o̱ ntetsc'eji
dya Mizhocjimi, eñe e Jesús va xipji
c'o setenta.

Jesús se alegra

21 Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi o
'ñünbü o̱ mü'bü e Jesús, o tsjapü me
go mäjä na puncjü, o dyötü 'na pöjö
Mizhocjimi o xipji:
—Mi Tatats'ügö i̱ṉ mandague a
jens'e 'ñe cja ne xoñijõmü. Yo jña
yo, dya i̱ unü ro mbãrã c'o cjapü
me pãrã. I̱ unügue o mbãrã yo nza
cja o ts'it'i yo unü ngüenda c'ü dya
pãrãji. Nguec'ua rí da'c'ü 'na pöjö.
Na jo, na ngue je ga cjanu vi ñegue,
mi Tatats'ügö.
22 Cjanu o mama c'ua e Jesús:
—Dya cjó pãrã cjó nguetscö;
nguextjo mi Tatagö pãcãgö. Dya cjó
xo pãrã mi Tatagö; nguextjozügö o̱
T'izü, rí pãrãgö c'ü. Y nutscö rí jíchi
c'o rí ne rá jíchi c'ua ja ga cja mi
Tata, ngue c'ua xo ra mbãrã c'o. Je
ga cjanu va dyacö mi Tata rí cjagö;
o dyacö texe o poder.
23 Nuc'ua e Jesús cjanu o xipjitsjë
c'o discípulo:
—Mizhocjimi o dya'c'üji i̱ṉ jan-
daji yo rí cjagö. Ngue nu rgui
mäcjeji nu. 24 Rí xi'tsc'öji, na puncjü
c'o profeta c'o mi cãrã mi jinguã 'ñe
c'o mi manda a Israel, c'o mi ne ro
jñanda yo i̱ṉ jandaji y ro dyäräji yo
i̱ṉ äräji. Pero dya jñandaji yo, dya xo
dyäräji, eñe e Jesús.

Ejemplo del buen samaritano

25 O böbü c'ua 'na c'ü me mi pãrã
o̱ ley Mizhocjimi, o dyönü e Jesús
ngue c'ua ro mbãrã pje pjëzhi c'ü ro
mama. O xipji:
—Nu'tsc'e xöpüte, ¿pje ni mbë
c'ü rá cjagö ngue c'ua ra dyacü
Mizhocjimi c'ü rá bübütjo co
angueze para siempre?, eñe.
26 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji
c'ua:

—¿Pje ni mbë c'ü t'opjü cja o̱ ley
Mizhocjimi c'ü i̱ṉ xörü?
27 O ndünrü c'ua c'e bëzo o xipji:
—Je mama a cjava o̱ ley
Mizhocjimi: “Rí ñeji Mizhocjimi
co texe in mü'büji, 'ñe co texe in
aljmaji, 'ñe co texe in fuerzaji, 'ñe
co texe in pjeñeji. Y rí s'iyaji yo nin
minteji ja c'o nzi gui s'iyatsjëgueji.”
28 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Na jo c'ua ja vi chjünrü. Ts-
jague yo, ngue c'ua rí bübütjogue.
29 C'e bëzo, dya mi ne ro bëzhi o
tse. Nguec'ua va dyönü:
—¿Cjó ngue c'ü ni jyodü rá
s'iyagö?
30 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Mi bübü 'na bëzo c'ü mi men-
zumü a Jerusalén; o mbedye nu o
zöbü a Jericó. Nuc'ua cjanu o ẽjẽ
c'ua o mbẽ'ẽ o pënch'iji c'e bëzo, o
ts'osp'üji c'ua c'o o̱ bitu o mbäräji.
Cjanu o möji c'ua, o mbëztjoji nu
c'e bëzo; ya mi ngue ro ndũ. 31 Xo
ma sjöbü 'na mböcjimi cja c'e 'ñiji.
'Ma mü o zät'ä nu ja mi 'mana c'e
bëzo c'ü vi pënch'i o mbẽ, o jñanda
pero o ngös'ütjo cja c'e 'ñiji. 32 Xo
ma sjöbü 'na levita. 'Ma ya mi ngue
ro zät'ä nu ja mi 'mana c'e bëzo,
jo nu jñanda, xo go ngös'ütjo c'ua
c'ü. 33 Xo ma sjöbü 'naja c'ü mi
menzumü a Samaria c'ü mi chägä
'na burru. Zö mi nan'ño menzumü
pero 'ma mü o zät'ä, o ndäcä o
juentse c'ua c'ü. 34 Nuc'ua cjanu o
ndũ c'ua o aceite 'ñe o vinu, cjanu o
xisp'i c'e bëzo nu ja vi s'odü. Cjanu o
jyü'tp'ü c'ua o manta. Nuc'ua cjanu
o 'ñe's'e c'ua cja o̱ burru, cjanu o
zidyi cja 'naja mesón c'ua ja mi
oxü c'o nte. O mbörütjo c'ua nu.
35 Nuc'ua c'ü jyas'ü, o jñümü c'ua
yeje merio, cjanu o unü c'ua c'ü
mi ngue o̱ cjaja c'e mesón, o xipji:
“Pjörü ne bëzo nu. Nu c'o xe rí
gasto, 'ma rá nzhogü, rá cjõ'tc'ü”,
eñe c'e bëzo.
36 O sido o ña e Jesús o xipji c'e
bëzo c'ü mi pãrã o̱ ley Mizhocjimi:
—¿Pje i̱ṉ cjijñigue? ¿Cjó ngue nza
jñi, c'ü o s'iya c'e bëzo c'ü vi pënch'i
o mbẽ?
37 O ndünrü c'ua c'ü mi pãrã o̱ ley
Mizhocjimi, o xipji e Jesús:
—Nu c'ü o s'iya, ngue c'ü o
juentse o mbös'ü.
Nuc'ua e Jesús o xipji:
—Mague, y xo rí tsjague a cjanu.

Jesús en la casa de Marta y María

38 E Jesús mi pöji c'o o̱ discípulo.
O zät'äji c'ua cja 'na jñiñi. Mi bübü
nu 'naja ndixũ c'ü o mbitaji e Jesús
ro ma cja o̱ ngumü. C'e ndixũ mi
chjũ e Marta. 39 E Marta mi 'ñeje
'naja o̱ cjũjuë c'ü mi chjũ e María. E
María mi junrü cja o̱ ngua e Jesús,
mi ätpä o̱ jña. 40 Pero e Marta me
ma jñünt'ü c'o ma cja'a, ma ät'ä o
jñõnü. Nuc'ua o ma xipji e Jesús:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, ¿cjo dya
i̱ṉ cjapü nguënda nu mi tsjĩjuë? O
jyëzguitsjë rá ät'ätsjëgö texe o jñõnü.
Xipjigue ra mböxcü.
41 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Marta, ¿jenga i̱ṉ mangue a
cjanu? Me i̱ṉ jñünt'ügue c'o na
cjague. 42 C'ü xenda ni muvi rí
tsjague, ngue c'ü na cja dya e María
ätcä ín jñagö. Nguec'ua na jo ra sido
ra mimi ra dyätcägö ín jña.

11

Jesús y la oración

1 'Na nu pa, e Jesús mi ötü
Mizhocjimi. Nu 'ma o nguarü, o
mama c'ua 'naja c'o o̱ discípulo o
xipji:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, e
Juan mi jíchi c'o o̱ discípulo ja rvá
dyötüji Mizhocjimi. Nu'tsc'e, xo rí
jítscöjme ja rga ötcöjme Mizhocjimi.
2 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—'Ma rí dyötqueji Mizhocjimi, rí
xipjiji a cjava:
Mi Tatats'ügöjme, je i̱ṉ bübü
a jens'e, rí pjöxcüjme
nutscöjme rí cãrãjme cja
ne xoñijõmü, ngue c'ua rá

sũc'üjme ja c'o nzi ga zũc'ü
c'o cãrã a jens'e.
Xo rí pjöxcüjme ngue c'ua dya
ra mezhe ra zädä c'ü rá
ä'tc'öjme ja c'o nzi ga dyä'tc'ä
c'o cãrã a jens'e. Na ngue
ngue'tsc'e i̱ṉ mandague.
Xo rí ö'tc'öjme rá cjajme c'ua ja nzi
gui ñegue.
3 Dyacöjme dya o xëdyi c'o rá
sigöjme ne pa dya.
4 Perdonaozügöjme c'o na s'o c'o rí
cjajme.
Na ngue rí perdonaogöjme 'ma cjó
c'o pje cjacüjme. Dya rí
jyëzgue ra ndõcöjme c'ü dya
jo. Pjöxcüjme ngue c'ua dya
rá cjajme c'o na s'o.
Je rga cjanu rgui dyötüji
Mizhocjimi.
5-6 O sido o ña c'ua e Jesús o xipjiji:
—'Ma va säjä 'naja c'ü i̱ṉ jogueji
c'ü ndexõmü va 'ñe zenguats'üji,
'ma ojtjo pje rí unngueji c'ü ra
zi c'ü, nuc'ua i̱ṉ pöcjeji cja 'naja
in dyocjeji i̱ṉ pa xipjiji: "Nu'tsc'e
rí jogövi, rvá ne ö'tc'ü 'na favor
rí pesque jñi tjõmëch'i, na ngue
cja säjä cja ín nzungö 'naja c'ü rí
jogöbe, c'ü vi 'ñeje na jẽ. Ojtjo pje
rá unügö c'ü ra zi", i̱ṉ embeji. 7 Ra
ndünrü c'ü bübü a mbo: "¿Jenga va
'ñe molestaozü? Ya ró tranca na
jo ne ngoxtji. Ya rrũ ĩgöjme yo ín
ch'igö cja pjinguã. Dya sö rá nanga
rá da'c'ü c'ü i̱ṉ pesque", ra 'ñents'eji
c'ü. 8 Zö ra xi'ts'iji a cjanu, pero
sido i̱ṉ ötüji. Zö ngue in dyocjeji c'ü,
pero dya ra dya'c'üji. Pero rí mangö
ra dya' c'üji 'ma rí sido rí dyötüji
favor. Na ngue ra xicha ra pe'sc'eji
c'ü. 9 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, sido rí
dyötqueji Mizhocjimi ra dya'c'üji.
Sido rí ma't'üji Mizhocjimi ra
dyä'tc'eji c'ü i̱ṉ ötüji. 10 Na ngue
texe c'o ra dyörü, ra ch'unü c'o. Y
texe c'o ra jyodü, ra chöt'ü c'o. Y
texe c'o ra mapjü, ra dyätäji c'o.
11 'Nu'tsc'eji i̱ṉ 'ñecjeji in ch'igueji,
'ma ra ẽjẽ cja in jmiji in ch'igueji
ra dyö'tc'üji 'na tjõmëch'i, ¿cjo rí
unügueji 'na ndojo? Iyö, dya sö.
O 'ma ra dyö'tc'üji 'na jmõ, ¿cjo rí
unügueji 'na c'ijmi? Iyö, dya xo sö.
12 O 'ma ra dyö'tc'üji 'na blanquillo,
¿cjo rí unügueji 'na alacrán? Iyö.
13 Maco i̱ṉ nteji i̱ṉ cjaji c'o na s'o,
pero i̱ṉ pjëchi rí unüji c'o na jo yo
in ch'igueji. Nguec'ua ixtí jñunt'ü in
mü'büji, mi Tataji c'ü bübü a jens'e
ra dya'c'üji o̱ Espíritu c'ü ra ẽ bübü a
mbo in mü'büji 'ma rí dyötqueji; 'ñe
texe c'o ni jyodüts'üji, eñe e Jesús va
xipji c'o o̱ discípulo.

Acusan a Jesús de tener el poder del demonio

14 E Jesús o chjëji 'na bëzo c'ü vi
zürü o̱ s'ondajma c'ü dya jo. C'e
s'ondajma mi cjapü ra ngone c'e
bëzo. Nuc'ua e Jesús cjanu o pjongü
c'ua c'e s'ondajma cja c'e bëzo. 'Ma
mü o mbedye c'e s'ondajma, ixco
ña c'ua c'e bëzo. Nguec'ua c'o nte
me co nguijñiji cjanu o mamaji:
—Nunca rí jandaji a cjanu.
15 Anguezeji bübü c'o mi mama:
—C'ü unü o̱ poder ne bëzo ra
pjongü o̱ s'ondajma c'ü dya jo,
nguetsjë e Beelzebú c'ü dya jo, c'ü
manda cja c'o s' ondajma, eñeji.
16 Bübü c'o o mama:
—'Ma vi 'ñecje cja Mizhocjimi, rí
tsjague 'na señal c'ü me na nojo c'ü
rá jandagöjme.
17 E Jesús mi pãrã c'o mi cjijñiji;
nguec'ua va xipjiji c'ua:
—Cja 'na ndajñiñi c'ü ra chũtsjëji,
ra chjorü 'ma c'o ri cãrã nu. Texe
o ndajñiñi 'ñe texe o ngumü, 'ma
ra pötca chũtsjë c'o ri cãrã nu, ra
chjorüji 'ma. 18 Xo 'ñetjo e Satanás
'ma ro pjongü c'o o̱ s'ondajmatsjë,
¿ja rvá sö xe ro manda 'ma c'ü?
19 ¿Jenga i̱ṉ xitscöji ngue e Beelzebú
c'ü dya jo c'ü o dyacö ne poder
nu rgá pjongü yo o̱ s'ondajma?
Maco c'o in dyocjeji xo pjongüji
yo. Ixi 'ñetsetjo c'ü i̱ṉ cjijñiji na s'o.
20 Rí xi'tsc'öji o dyacü Mizhocjimi
o̱ poder, nguec'ua rgá pjongö yo.

Nguec'ua rí jñunt'ü in mü'büji c'ü
na cjuana ya säjä a ndetsc'eji nu c'ü
o 'ñeme Mizhocjimi ra manda.
21 ’"Naja bëzo c'ü na zëzhi, 'ma jün
o̱ arjma c'o na jo, nu'ma, pjörü na
jo o̱ ngumü. A cjanu, dya cjó sö cjó
ra 'ñe põnbü c'o pë's'i. 22 Pero 'ma
ra ẽjẽ 'naja c'ü xenda na zëzhi, ra
ndõpü c'ü ngue o̱ cjaja c'e ngumü,
ra jñünbü c'o o̱ arjma c'o mi confiao
ro mbös'ü. Y ra ndunbü c'o ri pë's'i
cja c'e ngumü ra jyanbü c'ua c'o o̱
dyoji. Je xo ga cjanu, nutscö xenda
na zëtscö que na ngue e Satanás c'ü
dya jo; nguec'ua sözgö rá pjongü
dya c'o o̱ s'ondajma.
23 ’C'o dya tenngue co nuzgö,
chjëntjui c'ü ri nugü na ü c'o. C'o
dya ra xipji yo nte ra creozüji,
chjëntjui c'ü ri c'a's'üji yo nte ngue
c'ua dya xo ra creozüji.

El espíritu malo que vuelve

24 ’"Na s'ondajma 'ma ra mbedye
cja 'na nte, ra nzhodü c'ua ja na
dyodü, ra jyodü c'ua ja ra söya pero
dya ra chöt'ü. Nguec'ua ra mama
c'e s'ondajma: “Rá nzhogü rá magö
nu ja mi bünc'ö, nu ja ró pedyegö”,
ra 'ñeñe. 25 Nuc'ua 'ma ra zät'ä
nu, ra chöt'ü c'ü rguí baxü y ya
xo rguí jocüji na jo, pero dya cjó
ri bübü. 26 Nuc'ua ra ma c'ua c'e
s'ondajma xe ra ma siji xe siete c'o
nu mis'ondajmaji c'o xenda na s'o
que na ngue angueze; ra 'ñe cjogüji
cja o̱ mü'bü c'e bëzo, ra mimiji nu.
Nuc'ua xenda ra sufre c'e nte c'ü,
que na ngue 'ma ot'ü. Na ngue
xenda ra manda c'ü dya jo.

La felicidad verdadera

27 'Ma mi mama e Jesús c'o jña, o
mapjü c'ua 'na ndixũ c'ü mi bübü a
nde c'o nte, o xipji e Jesús:
—Me na jo va unü Mizhocjimi c'ü
in nanague; o unü o muxc'ügue 'ñe
o jö'tc'ü. Mizhocjimi ra intsjimi na
puncjü c'ü.
28 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji
c'ua:
—C'o ra intsjimi Mizhocjimi,
ngueje c'o ra dyärä o̱ jña
Mizhocjimi 'ñe ra tsjaji ja c'o nzi
ga mama.

La gente mala pide una señal milagrosa

29 Nuc'ua 'ma xe ma jmurü c'o
nte nu ja mi bübü e Jesús, o xipjiji
c'ua:
—Yo nte yo cãrã yo cjë dya, na
s'oji. Nguec'ua ga dyörüji c'ü pje
ra jñandaji, ngue c'ua ra mbãrãji pje
pjëtscö. Pero dya ra ch'unüji c'ü ra
jñandaji. 30 'Ma mü o ma e Jonás
a Nínive o ma zopjü c'o nte, o creo
c'o nte na ngue e Jonás vi mbedye
cja o̱ ne c'e trajmõ nu ja ya vi dyo'o
jñipa. Je xo rga cjazgö nu. Na ngue
c'o ra tsjacüji 'ñe c'o rá cjagö, na
puncjü yo nte yo cãrã yo cjë dya,
ra 'ñejmezüji ra unüji ngüenda c'ü
rvá ẽcjö cja Mizhocjimi. Pero dya
rá cjagö señal c'ü ra jñanda yo nte
ja c'o nzi ga dyörüji. 31 C'e pa 'ma
ra jñü ngüenda Mizhocjimi, ra bübü
nu c'e ndixũ c'ü mi manda a ma
a Sur, xo 'ñejyo nte yo cãrã yo cjë
dya. Nu c'e ndixũ vi ẽjẽ ndeze nu ja
tjorü ne xoñijõmü, o'ñe dyärä c'o mi
mama e Salomón na ngue mi pë's'i
na puncjü o̱ pjeñe. Pero nu'tsc'eji
i̱n cãrãji yo cjë dya, dya i̱n ne rí
dyäräji; maco zo'c'üji dya nu 'naja
nu xenda pë's'i o̱ pjeñe que na ngue
e Salomón. Nguec'ua ra jñün'c'üji
ngüenda rí sufreji. 32 C'e pa 'ma ra
jñü ngüenda Mizhocjimi, ra bübü
nu c'o mi cãrã a Nínive, xo 'ñejyo nte
yo cãrã yo cjë dya. E Jonás o ma a
Nínive o ma zopjü c'o mi menzumü
nu; nguec'ua va jyëziji c'o na s'o
o nzhogüji cja Mizhocjimi. Pero
nu'tsc'eji i̱n cãrãji yo cjë dya, dya
nzhogü in mü'büji, maco zo'c'üji
dya nu 'naja nu xenda pjëzhi na
nojo que na ngue e Jonás. Nguec'ua
ra jñün'c'üji ngüenda Mizhocjimi rí
sufreji.

La lámpara del cuerpo

33 ’’Ma tjütüji 'na sivi, dya emeji
nu ja tsjõtü. Dya xo co'büji co 'na
caja. Je ẽ's'ẽji nu ja na ts'ijens'e,
ngue c'ua ra sö ra jñanda c'o ri
cjogü a mbo cja ngumü. 34 C'ü rgá
jandagöji, ngue ín chöji. 'Ma na jo
ín chöji, rí jandaji na jo e jya's'ü.
Pero 'ma s'odü ín chöji, chjëntjui c'ü
ri bübüji cja bëxõmü 'ma. Je xo ga
cjatsc'eji nu. 'Ma na jo in mü'büji,
dya tsot'ü in chöji. Nguec'ua in
unüji na jo ngüenda c'ü rvá ẽcjö
cja Mizhocjimi. Pero 'ma na s'o
in mü'büji, iyö 'ma. 35 Nguec'ua
rí xi'tsc'öji rí pjötpügueji ngüenda rí
jyëziji c'ü ra zi'ch'i in mü'bügueji
o jya's'ü Mizhocjimi. 'Ma jiyö, ra
büküts'üji o bëxõmü. 36 Pero 'ma
rí unnc'eji ngüenda c'o jña c'o rí
xi'tsc'öji, 'ma rí jyëziji c'ü ra zi'ch'i
in mün'c'eji o jya's'ü Mizhocjimi, ra
büküts'üji na puncjü o jya's'ü 'ma.
A cjanu rí pãrãgueji na jo 'ma, cjó
nguetscö, 'ñe rí pãrãgueji ja rgui
minc'eji, eñe e Jesús.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

37 Nuc'ua 'ma mü o nguarü e
Jesús o ña c'o jña, o ẽjẽ c'ua 'naja c'o
fariseo o 'ñe xipji e Jesús ro mëvi nu
ngumü ro ma ziji o xëdyi. O mëvi
c'ua. 'Ma o zät'ävi cja c'e ngumü o
cjogüvi a mbo, o mimi e Jesús cja
mexa. 38 Nuc'ua c'e fariseo o jñanda
c'ü dya go xindyë e Jesús ante c'ü ro
zi o xëdyi. Nguec'ua va nguijñitsjë
c'ua: “¿Jenga dya go xindyë nu,
maco je ga cjanu ín chjũrügöjme?”
39 O mama c'ua e Jesús c'ín Jmugöji:

—Bübü o nte c'o pe'ch'e a xes'e
o mojmü 'ñe o xalo, pero dya xibi
na jo a mbo. Nguec'ua na s'o a
mbo c'o mojmü 'ñe c'o xalo. Je
xo ga cjatsc'eji nu nu'tsc'eji in
fariseoji. In xindyëji in tjintsiji
c'ü ni xes'ets'üji pero bübü a mbo
in mü'büji c'o na s'o; me in jodü
ja rgui tsjapü in tsjacjeji c'o pë's'i
yo nin minteji. 40 Nu'tsc'eji, dya
in unnc'eji ngüenda ja ga cja. O
ngambgagöji Mizhocjimi. Ne
angueze c'ü dya nguextjo c'ü ni
xes'ets'üji c'ü ra 'nin'tsc'iji; ne c'ü
xo ra 'nin'tsc'iji in mü'büji. 41 Rí
dyötüji Mizhocjimi ra ndin'tsc'iji
in mü'büji. Nu'ma, dya cja cjó pje
rí jñünbüji. Y rí unüji co texe in
mü'büji c'o pje ni jyodü. Nuc'ua rrã
jo c'ü ni xes'ets'üji, xo 'ñe a mbo in
mü'bügueji.

42 ’Nu'tsc'eji in fariseoji, in
mbeñeji Mizhocjimi in unüji o
xits'ajna 'ñe o lota 'ñe c'o 'ñaja
pjin'ño c'o cja'a cja in juajmaji. Na
jo rí tsjaji a cjanu, dya rí jyëziji.
Pero juentsc'eji, ra castigaots'üji
Mizhocjimi. Na ngue dya in cjaji
ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi, y dya
in neji angueze co texe in mü'büji.
Nujyo, ngueje yo xenda mi jyodü
rvi tsjagueji yo.

43 ’Nu'tsc'eji in fariseoji,
juentsc'eji ra castigaots'üji
Mizhocjimi. Na ngue 'ma in pöcjeji
cja nintsjimi, me in juajnüji o lugar
c'o xenda na jo nu ja rí mimiji.
Me xo in neji c'ü ra mbë'sc'iji
t'ecjañõmü rgá zenguats'üji cja
chõjmü.

44 ’’Ma dya jä'p'äji o panteón
a xes'e nu ja t'ögü o añima, yo
nte nzhodüji a xes'e na ngue dya
pãrãji cjo je t'ögü nu 'na añima.
Nguec'ua mamaji contaminaoji.
Je xo ga cjatsc'eji nu, nu'tsc'eji
in xöpüteji 'ñetsc'eji in fariseoji.
In cjapüji na jots'üji; nguec'ua yo
nte nzhodüji co nu'tsc'eji. Pero
dya pãrãji c'ü bübü in mün'c'eji
c'o na s'o. Nguec'ua xo ra s'odü
o mü'büji. Nguec'ua juentsc'eji ra
castigaots'üji Mizhocjimi, eñe e
Jesús.

45 O ndünrü c'ua 'naja c'o me mi
pãrã o ley Mizhocjimi, o xipji e
Jesús:

—Xöpüte, c'ü vi xipjigue
yo fariseo, xo 'ñezgöjme xo i
huënzhguigöjme.

46 E Jesús o mama c'ua o xipji c'e
bëzo:
—Nu'tsc'eji i̱ṉ pãrãji o̱ ley
Mizhocjimi, juentsc'eji xo ra
castigaots'üji Mizhocjimi. Na ngue
i̱ṉ xipjiji yo nte c'o ley c'o na s'ëzhi
c'o dya sö ra cumpleji. Chjëntjui c'ü
ri ätc'eji o trapöjö c'o ri tũtüji, c'o me
na jyü rgá nduns'üji. Pero dya i̱ṉ ne
rí pasp'üji ne ri 'naja in ñidyëgueji.
47 'Juentsc'eji ra castigaots'üji
Mizhocjimi. I̱ṉ jä'p'äji o panteón
c'ua ja t'ögü c'o profeta. Ngueje c'o
in mboxpaleguеji c'o o mbö't'ü c'o.
48 C'o in mboxpaleguеji o mbö't'üji
c'o profeta; nu'tsc'eji i̱ṉ jä'p'äji o
panteón c'ua ja t'ögü c'o profeta.
A cjanu, ixi 'ñetse c'ü i̱ṉ mäji c'o vi
tsja c'o in mboxpaleji.
49 'Mizhocjimi ix mi pãrã c'ü
ro zädä a cjanu; nguec'ua va
mama: "Rá juajnügö o profeta 'ñe o
apóstole ra zopjüji c'o nte. Bübü c'o
ra mbö't'üji; bübü c'o ra nu'uji na ü,
ra tsjapüji ra sufreji." 50-51 Ndeze
'ma o jyas'ü ne xoñijõmü, ya
mbö't'üji na puncjü o profeta. C'ü
ot'ü o mbö't'üji, mi ngue e Abel. C'ü
bëpja o mbö't'üji, ngue e Zacarías
c'ü o mbö't'üji a tji cja c'e lugar
c'ü na sjũ, nu ja chäjui c'e arta nu
ja päsp'äji o animale Mizhocjimi.
Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji yo cjë dya, i̱ṉ
cjijñiji ja c'o nzi ma nguijñi c'o
in mboxpaleguеji. Nguec'ua ra
jñün'c'eji ngüenda Mizhocjimi c'ü
xo ngue in s'ocügueji c'ü vi mbö't'üji
ndeze e Abel hasta e Zacarías.
Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji yo cjë dya,
ngue'tsc'eji rí tsjõt'üji.
52 'Mama o̱ ley Mizhocjimi ra
ẽjẽ 'naja c'ü ra 'ñe salvats'üji. Zö
i̱ṉ pãrãgueji na jo o̱ ley, pero dya
i̱ṉ unüji ngüenda c'ü nguetscö ró
ẽjẽ. C'o cja ni unütjo ts'ë ngüenda
cjó nguetscö, nan'ño gui xipjiji c'o.
Nguec'ua, dya xo pãrãji ja rgá sö ra
salvaji. Juentsc'eji, ra castigaots'üji
Mizhocjimi.
53 'Ma o nguarü e Jesús o mama
c'o jña, nuc'ua c'o xöpüte 'ñe c'o
fariseo me go sjëyaji o dyönüji na
puncjü o t'önü e Jesús. 54 Me mi
te'beji pje ro mama e Jesús, nza
cja yo nte 'ma te'beji 'na animale
ra zürüji. Mi te'beji, xa'ma pje c'o
ro mama e Jesús nguec'ua ro sö ro
ngöt'üji cja c'o mero mi pjëzhi na
nojo.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

1 Ma jmurü na puncjü o nte cja
jmi e Jesús; dya 'mãrã ja nzi mil mi
cãrã. Mi pötma chütüji. Nuc'ua o
mbürü e Jesús o xipji c'o o̱ discípulo:
—Pjötpügueji na puncjü ngüenda
c'ü dya rí tsjaji nza cja yo fariseo.
Anguezeji cjapüji na joji, pero bübü
o̱ mü'büji c'o na s'o, chjëntjui nza cja
o cjüjnü 'ma ya ixqui 'ma chjanbaji
o cjüjnü c'o dya ixqui. 2 Yo fariseo,
zö cädäji c'o na s'o c'o cjaji 'ñe c'o
cjijñiji, pero ra zädä 'ma ra jñetse
c'o. Y zö cjaji para dya cjó ra mbãrã,
pero ra zädä 'ma ra mbãrãji. 3 C'o
jña c'o i̱ṉ ñatsjëji cja in nzumüji, ra
zädä c'ü ra mbãrã texe yo cãrã cja
in jñiñiji.

A quién se debe tener miedo

4 'Nu'tsc'eji rí dyocjöji, dyäräji
c'ü rá xi'tsc'öji. Dya rí sũgueji yo
nte. Zö ra mbö'tc'üji in cuerpoji,
pero dya xe sö pje xe ra tsja'c'üji.
5 Rá xi'tsc'öji dya, cjó ngue c'ü rí
sũgueji. Sũgueji Mizhocjimi c'ü sö
ra mbö'tc'üji c'ü xo sö ra pantc'aji a
linfiernu. Jã, ngue c'ü rí xi'tsc'öji rí
sũgueji c'ü.
6 'Yo ts'ins'ü, maco ni muvitjo
yeje centavo por tsi'ch'a, pero
Mizhocjimi pjörü yo. 7 Xo 'ñe in
ñixtegueji, zö dya ni muvi yo, pero
Mizhocjimi pãrã ja nzi sö'ö yo.
Mizhocjimi pjörü yo ts'ins'ü; xo
ra mbö'c'ügueji. Na ngue xenda ni
muvits'ügueji a jmi que na puncjü o
ts'ins'ü. Nguec'ua dya rí sũgueji pje
ra tsja'c'üji yo nte.

Los que reconocen a Jesucristo delante de la gente

8 ’Rí xi'tsc'öji, nu c'ü ejmezü c'ü
ra xipji yo nte c'ü rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, nutscö rá xipji c'o o̱
anxe Mizhocjimi c'ü ngue ín ntegö
c'ü. 9 Pero 'ma cjó c'o ra xipji
yo nte c'ü dya ejmezü 'ñe dya
pãcãgö, nu'ma, rá xipjigö c'o o̱ anxe
Mizhocjimi c'ü dya xo rí pãrãgö c'e
nte c'ü.
10 ’'Ma cjó c'o dya ra unü ngüenda
c'ü rvá ẽcjö cja Mizhocjimi; zö ra
zangüji, pero ra sö ra perdonaoji
c'o. 'Ma cjó c'o ra 'ñünbü o̱ mü'bü
o̱ Espíritu Mizhocjimi nguec'ua ra
mbãrã c'e nte pje pjëtscö, pero 'ma
dya ra 'ñejmezü, chjëntjui c'ü ro
zadü o̱ Espíritu Mizhocjimi. Nu'ma,
dya ra perdonaoji 'ma c'ü.
11 ’Nu'tsc'eji i̱ṉ tenngueji co
nutscö, ra zints'iji cja nintsjimi ra
jñün'c'üji ngüenda c'o pje pjëzhi nu.
O ra zints'iji cja o juesi, o c'o xenda
pjëzhi na nojo. Pero dya rí tsjijñiji ja
rgui chjünrüji, 'ñe pje rí mangueji.
12 Na ngue o̱ Espíritu Mizhocjimi ra
mböxc'üji c'e ndajme c'ü, ra jí'ts'iji
c'ü rguí jyodü rí mamaji.

El peligro de las riquezas

13 O ña c'ua 'naja c'o nte o xipji e
Jesús:
—Xipjigue nín cjuarma rá
jyadübe c'o o zogü c'ü mi tatagöbe.
14 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Nu'tsc'e i̱ṉ cjijñi c'o na s'o. Dya
'ñembguegö Mizhocjimi rá cjagö
juesi rá jyan'c'üvi c'o o zogü nin
tatavi.
15 O sido o ña e Jesús o xipji texe
c'o nte:
—Pjötpügueji na puncjü ngüenda
c'ü dya rí jyodüji ja rgui pë's'iji na
puncjü o merio. Dya xo rí jyodüji
ja rgui chjëji na puncjü o juajma,
ni xo ri ngue o animale rí tsãji
na puncjü. Zö ri pë's'i 'na nte
na puncjü, pero dya ngue c'ü na
cjuana rguí mäjä o̱ mü'bü c'e nte.
16 Cjanu o xipjiji 'na ejemplo c'o
nte, o mama:
—Mi bübü 'na bëzo c'ü mi pë's'i
na puncjü. C'o o̱ juajma o unü na
puncjü o ndëxü. 17 Nguec'ua va
mamatsjë c'ua: “¿Pje xe rá cjagö?
Na ngue ojtjo ja xe rá üt'ü yo ndëxü,
na ngue ya nizhi cja yo ín ch'ujmü.”
18 O mama c'ua: “C'ü rá cja'a, rá
mandagö ra yätcäji yo ín ch'ujmü,
cja rrũ jyäpcäji c'o xenda rrã nojo.
Nguec'ua je rá üt'ügö texe nu c'o ín
nzhëxü 'ñe texe c'o rí pë'sc'ö. 19 Rí
pë'sc'ö na puncjü dya; ra mezhe na
puncjü o cjë. Rá söyagö dya. Rá
mägö dya, rga sigö o xëdyi, y pje
c'o nde rá sigö”, eñe. 20 O mama
c'ua Mizhocjimi o xipji c'e bëzo:
“Nu'tsc'e i̱ṉ cjijñigue na s'o. Ixtí
chũgue dya ne xõmü. Me i̱ jyodü ja
vi pë'sc'e na puncjü, pero dya ra sö
rí chunügue yo”, eñe Mizhocjimi va
xipji c'e bëzo.
21 O sido o ña e Jesús o xipji c'o
nte:
—C'ua ja va tsjapü Mizhocjimi
c'e bëzo, je xo rga cjanu rgá tsjapü
texe c'o ra jyodü ja rgá mbë's'i na
puncjü, y dya ra jyodüji Mizhocjimi
para ra ch'unüji c'ü na cjuana ni
muvi.

Dios cuida a sus hijos

22 E Jesús o xipji c'ua c'o o̱
discípulo:
—Nguec'ua rí xi'tsc'öji, dya rí
tsjijñiji ja rgui chöt'üji c'ü rí siji.
Dya xo rí tsjijñigueji c'ü pje rí jyeji.
23 Mizhocjimi o ngampc'aji va.
Nadya, ¿cjo dya xo ra dya'c'üji c'ü
rí siji, 'ñe c'ü rí jyegueji? 24 Tsjijñiji
yo s'ü. Dya podüji o ndëxü, dya
xo tagüji, dya pje xo üt'üji cja
t'ujmü. Maco Mizhocjimi 'huiñi yo.
Nu'tsc'eji, xenda ni muvits'ügueji
que na ngue yo s'ü. Nguec'ua, ¿cjo
dya xo ra 'huintsc'eji Mizhocjimi?
25 Dya cjó bübütsc'eji c'ü sö ra chäcä
'naja nde metro c'ü xe rrã ndã.
26 Maco dya sö rí chäcäji 'na nde
metro c'ü xe rrã ndãts'üji, ¿jenga
i̱ṉ cjijñiji ja rgui chöt'üji c'ü pje rí
sigueji 'ñe c'ü pje rí jyeji?

27 ’Unüji ngüenda ja ga te yo lirio.
Dya pëpjiji, dya xo jench'eji o tjüjmü
para ra dyät'äji o̱ bituji. Pero me
na zö yo. E Salomón mi pjëzhi na
nojo, mi je o̱ bitu c'o me ma zö. Pero
xenda na zö yo lirio. 28 Yo pjin'ño
cja'a cja juajma, pero ra xõrü münü
ra ngant'aji cja hornu ra ndüt'üji
yo; maco Mizhocjimi unü c'ü na zö
o̱ ndäjnä yo. Natsc'eji, ¿cjo dya xo ra
dya'c'üji Mizhocjimi c'ü rí jyegueji?
Nguec'ua, ¿jenga dya i̱ṉ junt'ü in
mü'büji c'ü ra dya'c'üji Mizhocjimi
c'o ni jyodüts'üji? 29 Nguec'ua, dya
me rí tsjijñiji ja rgui chöt'üji c'ü
pje rí siji. 30 Na ngue yo dya pãrã
Mizhocjimi ngueje yo me jodü ga
cjanu yo. Pero nu'tsc'eji i̱ṉ 'ñecjeji
c'ü nin Tataji c'ü bübü a jens'e
c'ü pãrã c'ü nde ni jyodüts'üji texe
yo. 31 Nu'tsc'eji ot'ü rí jyodüji ja
rgui tsjaji ja c'o nzi ga mandats'üji
Mizhocjimi, na ngue in Jmugueji
c'ü. Nu 'ma rí tsjaji a cjanu, texe yo,
nde ra dya'c'üji yo.

Riqueza en el cielo

32 ’I̱ṉ chjëntcjeji nza cja o
ndënchjürü. Y ja nzitjots'üji. Pero
dya rí sũgueji. Na ngue c'ü ín
Tatagöji ne ra dya'c'üji c'ü rgui
bübütjoji co angueze nu ja manda,
na ngue o̱ ntets'üji dya. 33 Pöji c'o i̱ṉ
pë's'iji 'ñe rí unüji c'o pje ni jyodü.
'Ma rí pë's'itjogueji in merioji, 'na ra
ẽ o mbẽ ra 'ñe põnnc'üji. O 'ma jiyö,
ra s'odü c'o. Pero 'ma rí unügueji
c'o pje ni jyodü, rí pë'sc'eji 'ma a
jens'e c'o na cjuana ni muvi c'o dya
ra s'odü. Nujnu, dya sät'ä o mbẽ
ra põnnc'üji c'o. Dya xo bübü o
dyoxü ra tsjapü ra dya c'o. 34 Nu
'ma rí pë's'igueji na puncjü cja ne
xoñijõmü, je rgui mäcjeji 'ma c'o ri
pë's'iji cja ne xoñijõmü. Pero 'ma ra
bë'sc'iji na puncjü a jens'e, je rgui
mäcjeji 'ma c'o ri pë's'iji a jens'e.

Hay que estar preparados

35-36 ’’Ma ra ma 'na bëzo cja
chjüntü, c'o o̱ mbëpji ra nde'beji
hasta 'ma cja ra nzhogü. Ra xa'maji
na jo, y ra ndütüji o sivi. Ra nde'beji
ngue c'ua 'ma ra nzhogü c'ü nu
lamuji ra ma't'ü cja ngoxtji, jo rrũ
xopcüji ra cjogü c'ua a mbo. Je xo
rgui tsjagueji a cjanu rí chepqueji,
na ngue rá ẽcjö na yeje. 37 'Ma
ra nzhogü c'e lamu, 'ma ra chöt'ü
rrã te'betjo c'o mbëpji, ra tsja c'e
lamu ra mäpä c'o mbëpji. Na cjuana
c'ü rí xi'tsc'öji, c'e lamu ra xipji c'o
mbëpji ra mimiji cja mexa. Nuc'ua
ra ts'o's'ü c'ü mi tëjë ra 'huiñi c'o
mbëpji. 38 Zö ya rguí ndexõmü
'ma ra säjä c'e lamu, o zö ya rguí
'ñetsajõmü, pero ni jyodü c'o mbëpji
ra nde'beji, dya ra ĩji. 'Ma ra 'ñe
chöt'ü c'e lamu c'ü rrã te'betjo c'o
mbëpji, ra tsja c'e lamu me ra mäpä
c'o. 39 'Na bëzo c'ü ri xo'tp'üji o̱
ngumü, nu 'ma ro mbãrã pje ma
ndajme c'ü ro ẽjẽ c'e mbẽ, dya ro
ĩjĩ, ro nde'betjo, dya ro jyëzi ro
xo'tp'ü c'ü nu ngumü. 40 Je xo
rga cjatsc'eji nu rí pjötpüji ngüenda,
na ngue nutscö rá ẽcjö na yeje cja
Mizhocjimi c'e ndajme c'ü dya ri
tepcöji.

El siervo fiel y el siervo infiel

41 Nuc'ua e Pedro o xipji e Jesús:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme.
C'o jña c'o cja i̱ mangue, ¿cjo
nguetscöjme i̱ xitscöjme c'o, o ngue
texe yo nte?
42 O ndünrü c'ua e Jesús c'ín
Jmugöji:
—Para rí pãrãgueji, rá xi'tsc'öji
'na ejemplo. 'Na lamu 'ñeje 'na
mbëpji c'ü manda cja c'o nu
mimbëpjiji. 'Ma cjacjuana c'e
mbëpji, 'ñe 'ma pãrã ra pëpji na jo,
ra tsja c'e lamu ra xipji c'e mbëpji
ra 'huinbi c'o nu mimbëpjiji 'ma
nzi ga zant'aji. Ra ma c'ua c'e
lamu. 43 Nuc'ua 'ma ra nzhogü c'e
lamu, 'ma ra 'ñe chöt'ü c'e mbëpji
rrã cja'a c'o vi xipji, me ra mäpä
'ma c'e mbëpji. 44 Na cjuana c'ü rí
xi'tsc'öji, c'e lamu ra unü c'e mbëpji
c'ü ra mbötpü texe c'o ri pë's'i c'e

lamu. 45-46 Pero 'ma ri s'ombëpji
c'e mbëpji, 'ñe ra mamatsjë: “C'ín
lamugö ra mezhtjo c'ü”, ra 'ñeñe,
'ñe 'ma ra yabü c'o nu mimbëpjiji zö
bëzo zö ndixũ, 'ñe me ra zi o xëdyi
'ñe ra zi c'o rguí tĩ, nuc'ua, ra ẽjẽ c'ü
o̱ lamu c'e pa c'ü dya ri te'be, 'ñe
c'e ndajme c'ü dya ri pãrã. Nuc'ua
c'e lamu ra manda ra jyüt'üji na
puncjü co chirrio c'e mbëpji, cja rrũ
pant'aji c'ua ja rva cã c'o vi tsja na
s'o.
47 ’C'o mbëpji c'o pãrã c'o ne c'o nu
lamu, pero 'ma dya cjaji c'o, ni xo
ri te'beji ra nzhogü c'o nu lamu, ra
jyüt'üji na puncjü 'ma c'o. 48 Bübü
o mbëpji c'o dya nda pëpji na jo, na
ngue dya nda pãrãji pje pjëzhi c'ü
ne c'o nu lamu. Anguezeji mere-
cido xo ra jyüt'üji co chirrio. Pero
dya nda ra jyüt'üji, na ngue dya nda
pãrãji c'o ne c'o nu lamu. Nu c'o
ch'unü ra mbãrã c'o ne Mizhocjimi
ra tsjaji, ni jyodü ra tsjaji c'o. Nu c'o
xenda ch'unü ra mbãrã, ngue c'o
ni jyodü xenda ra tsjaji. 'Ma jiyö,
xenda ra castigaoji 'ma c'o.

Jesús es causa de división

49 ’Na ngue c'ü rvá ẽcjö cja ne
xoñijõmü, ra zädä 'ma ra bübü o
chũ cja ne xoñijõmü. Rí negö c'ü
ya ri sädä. 50 Pero ni jyodü ot'ü rá
sufregö na puncjü. Me rí cjijñigö;
me rí negö c'ü ya rva sufregö. 51 I̱ṉ
pëzhgueji rvá ẽcjö cja ne xoñijõmü
ngue c'ua dya cja ra chũ yo nte.
Pero dya ngue c'ü rvá ẽcjö c'ü. Na
ngue c'ü rvá ẽcjö, ra bübü o chũ cja
yo nte. 52 Ndeze nudya, ra bübü
o chũ. Cja 'na ngumü c'ü ri cãrã
tsi'ch'a o nte, jñi c'o ra nu'u na ü c'o
yeje, na ngue c'ü ri ätcävi ín jña. O
'ma jiyö, yeje c'o ra nu'u na ü c'o jñi.
53 'Na bëzo ra nu'u na ü c'ü nu t'i; o
c'e t'i ra nu'u na ü c'ü nu tata. 'Na
ndixũ ra nu'u na ü c'ü o̱ xunt'i; o c'e
xunt'i ra nu'u na ü c'ü nu nana. 'Na
ndixũ ra nu'u na ü c'ü nu cjö'ö; o c'e
cjö'ö ra nu'u na ü c'ü nu cö'ö.

Las señales de los tiempos

54 E Jesús o sido o ña, o xipji c'ua
c'o discípulo 'ñe c'o 'ñaja nte:
—'Ma i̱ṉ jandaji 'na trangõmü va
cjins'i, ix i̱ṉ mangueji c'ua: “Ra
'ñeje o dyebe”, i̱ṉ eñeji. Y ra 'ñeje.
55 'Ma i̱ṉ unüji ngüenda vü'ü c'e
ndajma c'ü je ni 'ñeje a ma a Sur,
i̱ṉ mamaji c'ü me rrã pa. Y me
rrã pa. 56 I̱ṉ unüji ngüenda ja ga
'ñetse a jens'e ngue c'ua i̱ṉ pãrãji
ja ga cja yo jopa 'ñe yo ra 'ñeje o
dyebe. Maco ya i̱ dyäräji na puncjü
c'o rvi pãrãgueji c'ü rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, ¿jenga dya i̱ṉ ejmezüji?

Procura ponerte en paz con tu enemigo

57 ’Nguec'ua rí önnc'üji, ¿jenga dya
i̱ṉ cjaji ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi?
58 'Na nte c'ü pje vi tsjapü c'ü 'na
nte, 'ma ra zidyiji cja juesi, 'ma cja
ri pëtjovi cja 'ñiji, na jo ra zopjü c'e
nte c'ü pje vi tsjapü, ra ñavi ja rgá
reglavi. 'Ma jiyö, ra zidyiji cja c'e
juesi. Nuc'ua c'e juesi ra nzhö'ö
cja c'e mböpjörü. Y c'e mböpjörü ra
pant'a a pjörü c'ü. 59 Dya ra mbedye
nu, hasta 'ma cja ra ngõt'ü texe
c'o tũ. Je xo rga cjatsc'eji nu, 'ma
dya rí dyötüji Mizhocjimi ra per-
donaots'üji c'o na s'o c'o i̱ṉ tunpüji,
nu'ma, ra castigaots'üji 'ma c'ü.

13

Importancia de un cambio de actitud

1 Mi cãrã nu c'o cja vi säjä. Nuc'ua
cjanu o ñaji c'ua o xipjiji e Jesús ja
va bö't'ü ja nzi nte c'o mi menzumü
a Galilea. Nuc'o, vi möji cja c'e
templo o ma unüji c'o o̱ animaleji
ro mbäsp'äji Mizhocjimi. Nuc'ua e
Pilato o manda c'o o̱ tropa o ma
mbö't'üji c'o nte. 2 O ndünrü c'ua e
Jesús o xipjiji:
—C'o nte c'o o mbö't'üji, i̱ṉ
pëzhgueji c'ü xenda mi cja c'o na
s'o c'o, que na ngue c'o 'ñaja o̱
menzumüji, nguec'ua va mbö't'üji
c'o. 3 Pero rí xi'tsc'öji, dya je ga
cjanu. Xo 'ñetsc'eji xo rí chũgueji,

'ma dya rí jyëziji c'o na s'o, 'ma
dya ra nzhogü in mü'büji cja
Mizhocjimi. 4 In̲ mbeñeji ja va
tunü c'e torre c'ü xiji Siloé. O ndibi
c'o nte, o ndũji dieciochoji. In̲
pëzhgueji c'ü xenda mi cja c'o na
s'o c'o, que na ngue c'o 'ñaja c'o
cãrã a Jerusalén. 5 Pero rí xi'tsc'öji,
dya je ga cjanu. Xo 'ñetsc'eji xo rí
chũgueji 'ma dya rí jyëziji c'o na s'o,
'ma dya ra nzhogü in mü'büji cja
Mizhocjimi.

El ejemplo de la higuera sin fruto

6 O sido o ña e Jesús o xipjiji 'na
ejemplo, o mama:

—Mi bübü 'na bëzo c'ü mi pë's'i
'na huerta c'ü mi cja o uva. Nu-
jnu, xo vi 'ñench'e nu 'na fruta c'ü
ni chjũ higo. 'Na nu pa, o ẽjẽ
c'e bëzo cja c'e huerta ro ẽ nu'u
cjo mi quis'i o higo. Pero dya pje
chöt'ü. 7 Nuc'ua cjanu o xipji c'ü
o̲ mbëpji c'ü mi pjörü c'o uva: "Ya
sö jñi cjë c'ü rvá ẽ nu'u ne higo cjo
quis'i, pero dya pje rí töt'ü. Ixtí
dyëch'i. 'Ma jiyö, bëzhitjo tiempo ja
'ne'e." 8 Nuc'ua o ndünrü c'e mbëpji
o mama: "Nu'tsc'e ín lamuts'ügö, rí
ö'tc'ügö xe rí jyëzi ne cjë dya nu,
ndezc'e rá tsõtpügö e jõmü y xo rá
jä'tp'ä o lama. 9 Nu 'ma ra nguis'i,
dya rá ëch'iji 'ma. Nu 'ma jiyö, rá
ëch'igö ja nzi gui xitsi."

Jesús sana en día de descanso a una mujer jorobada

10 'Na nu pa c'ü mi söyaji, o ma e
Jesús cja 'na nintsjimi. O ma xöpü
c'o nte. 11 Mi bübü nu 'na ndixũ c'ü
mi sö'dyë. Ya vi mezhe dieciocho
cjë vi zürü 'naja o̲ s'ondajma e Sa-
tanás c'ü dya jo, mi cjapü ra zö'dyë
mi mocü ma nzhodü. Dya mi sö ro
xos'ü o̲ xütjü ro böbü derecho. 12 E
Jesús 'ma mü o jñanda c'e ndixũ o
ma't'ü o xipji:

—Chjä'dä a 'ñecjua.

Cjanu o xipji:

—Süngü, ra c'ueñe dya c'ü in̲
sögue na ü, embe.

13 Cjanu o 'ñe's'e o̲ dyë cja c'e
ndixũ. Nuc'ua c'e ndixũ cjanu
o xos'ü o̲ xütjü o böbü derecho.
Cjanu o unü 'na pöjö Mizhocjimi o
mama:

—Me na jo Mizhocjimi o tsjacü o
ndixqui.

14 C'ü mi xo'ñi cja c'e nintsjimi,
dya go ne a cjanu. Na ngue mi
xabaro 'ma mü o jocü e Jesús c'e
ndixũ; mi ngue c'e pa 'ma mi söyaji.
Go üdü c'e bëzo o xipji c'o nte:

—In̲ pãrãji 'ñanto pa nu ngo c'ü ni
jyodü rá pëpjiji. Ngue c'o pa c'o na
jo rí 'ñeji ngue c'ua ra ndixc'i in nze-
meji. Dya rí 'ñecjeji dya, na ngue
ngueje ne pa nu rí söyaji, embeji c'o
nte.

15 O ndünrü c'ua e Jesús c'ín
Jmugöji o xipji c'e bëzo, 'ñe c'o mi
dyoji:

—¿Jenga in̲ mangueji na s'o c'o
rí cjagö rí jocü c'o sö'dyë ne pa
'ma rí söyagöji? Maco nu'tsc'eji
in̲ xäpcägueji c'o in nzhünüji 'ma
xabaro, 'ñe c'o in burruji, cja rrĩ
ma unüji o ndeje. 16 Nujne ndixũ
nu, je mboxbëche cja e Abraham.
Ya vi zürü c'ü dya jo, chjëntjui c'ü
ro ndün't'ü o tjüjmü para dya ro
nzhodü libre. Ya vi mezhe dieciocho cjë. Maco in̲ xäpcägueji in animaleji, na ne ndixũ, ¿cjo dya xo mi jyodü ro emegö libre nu?

17 C'o mi nu'u na ü e Jesús, 'ma mü
o dyäräji c'o jña, o bëzhi o tseji c'ua,
dya sö pje xe ro mamaji. Pero c'o
'ñaja nte, me go mäji na ngue c'o me
ma nojo c'o mi cja e Jesús, 'ñe c'o me
ma zö.

El ejemplo de la semilla de mostaza

18 Xe go ña e Jesús o xipjiji:

—Rá xi'tsc'öji 'na jña ngue c'ua
rí pãrãji ja ga manda Mizhocjimi.
19 C'ü ni manda Mizhocjimi,
chjëntjui nza cja 'naja ndömortasa
c'ü o jñü 'na bëzo, cjanu o ma
ndujmü cja o̲ juajma. Nuc'ü, o
mbes'e o nocü, o chjënjui 'naja za'a

c'ü na ndã. O ẽjẽ c'ua o s'ü o 'ñe dyät'ä o̱ t'oxüji nu.

El ejemplo de la levadura

20 Xo mama c'ua na yeje e Jesús:

—Rá xi'tsc'öji c'ü 'na jña ngue c'ua rí pãrãji ja ga manda Mizhocjimi. 21 C'ü ni manda Mizhocjimi, chjëntji nza cja o ixcjüjnü c'ü o jñü 'naja ndixũ o huanba jñi vola o jocjüjnü, hasta 'ma o ixqui texe c'e cjüjnü.

La puerta angosta

22 E Jesús sido mi mbeñe c'ü mi jyodü ro ma a Jerusalén. Pero mi sät'ä nzi 'na jñiñi, mi xöpü c'o nte. 23 'Na nte o dyönü e Jesús:

—Nu'tsc'e xöpüte, ¿cjo ja nzitjo c'o ra zät'ä nu ja bübü Mizhocjimi?

Nuc'ua e Jesús o ndünrü o xipji c'o nte:

24 —Me rí jyodüji rí sät'äji nu ja manda Mizhocjimi. Na ngue c'ü rgui sätc'eji nu, na s'ëzhi, chjëntjui c'ü ri cjogü 'na nte cja 'na ngoxtji c'ü me s'is'i. Rí xi'tsc'öji, na puncjü c'o ra jyodü ja rgá cjogüji, pero dya ra sö ra cjogüji. 25 Nu c'ü o̱ cjaja c'e ngumü, ra zädä 'ma ra ngot'ü c'e ngoxtji. 'Ma cja rí sät'äji 'ma ya rguí cjot'ü c'e ngoxtji, dya cja ra xocüts'üji. Zö rí bönc'eji nu cja c'e ngoxtji rí püt'üji rí mamaji: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, xocüzüme", rí 'ñembeji, pero dya ra xocüts'üji. C'ü ra tsja ra xi'ts'iji: "Dya rí pã'c'öji, dya ngue ín ntetsc'öji", ra 'ñents'eji c'ü. 26 Nuc'ua rí xipcjeji: "Maco nutscöjme ró sigöji o xëdyi, 'ñe 'ma mi jizhigue cja c'o 'ñiji cja c'o ín jñiñigöjme, xo ma bünc'öjme nu, mi äräjme." 27 Ra ndünrü c'ua angueze ra xi'ts'iji: "Ya ró xi'tsc'öji c'ü dya rí pã'c'öji. Nu'tsc'eji i̱ tsjaji c'o na s'o. C'ueñeji cja ín jmigö i̱ṉ texeji." 28 Nuc'ua me rí huëgueji y me ra nguünxt'ü in s'ibi rgui sufreji. Na ngue ri jandagueji e Abraham, 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob 'ñe texe c'o profeta ri cãrãji co Mizhocjimi nu ja ri manda, pero nu'tsc'eji dya ra xocüts'üji. 29 Ra ẽjẽ na puncjü o nte, ra 'ñe ngãrãji nu ja ri manda Mizhocjimi, me ra mäji cja o̱ jmi. Rguí 'ñeji nu ja ni mbes'e e jyarü 'ñe nu ja ni nguibi. Xo rguí 'ñeji a ma a norte 'ñe a ma a sur. 30 C'o cjapü cja na jo nguec'ua pëzhiji ra zät'äji nu ja manda Mizhocjimi, dya ra zät'ä c'o. C'o unü ngüenda c'ü dya ni muviji a jmi Mizhocjimi, ra zät'ä c'o.

Jesús llora sobre Jerusalén

31 C'e pa c'ü, o ẽjẽ ja nzi o fariseo o 'ñe xipjiji e Jesús:

—Pedye va rí mague. Na ngue ne ra mbö'tc'ü e Herodes c'ü manda va.

32 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Zö pë's'i na puncjü o̱ pjeñe e Herodes c'ü ne ra mbötcügö c'ü, pero möji ma xipjiji c'ü ni jyodü rá pjongü o̱ s'ondajma e Satanás c'ü dya jo, Rá jocü c'o sö'dyë. Xipjigueji c'ü rá cjagö yo, hasta 'ma cja rá cjuatügö ne bëpji. 33 Zö ne ra mbötcügö c'ü, pero rá sido rá cjagö ne bëpji hasta 'ma rá cjuatügö. Na ngue je ngueje a Jerusalén nu ja pö't'üji texe c'o ña o̱ jña Mizhocjimi; dya ngue va. Nu'tsc'eji rí xiqueji a cjanu e Herodes.

34 O sido o ña e Jesús o mama:

—Nu'tsc'eji i̱ṉ menzumüji a Jerusalén, i̱ṉ pö't'üji c'o profeta 'ñe i̱ṉ pjat'üji o ndojo c'o juajnü Mizhocjimi ra zo'c'üji. Ró juen'tsc'öji na puncjü. Mi negö ro jmu'tc'üji c'ua ja nzi ga tsja'na ngöñi juis'i c'o o̱ ts'ingöñi a mbo cja o̱ juaja, pero dya xo i̱ ñeji ri dyätcäji ín jña. 35 Dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Xe järätjo a Jerusalén nu nin jñiñigueji, pero ya jyëtsc'iji dya Mizhocjimi. Rí xi'tsc'öji, ndeze ne ndajme dya, dya cja xe rí jñandgöji va hasta 'ma cja rí mamaji: "Me na jo nu va ẽjẽ nu o 'ñeme Mizhocjimi ra manda", rí 'ñeñeji.

14

Jesús sana a un hombre con enfermedad de hinchazón

1 O ẽjẽ 'na nu xabaro, e Jesús o
ma cja o̱ ngumü 'naja c'o fariseo c'ü
mi xo'ñi cja 'naja nintsjimi, o ma
ziji o xëdyi. C'o ma cã'ã nu, me mi
jandaji e Jesús me mi äräji xa'ma ro
mama o jña c'o dya mi jyodü. 2 Nu
a jmi e Jesús, mi bübü 'na bëzo c'ü
mi sö'dyë, mi pjänt'ä texe o̱ cuerpo.
3 Nuc'ua e Jesús o xipji c'o fariseo
'ñe c'o mi pãrã o̱ ley Mizhocjimi:
—¿Pje mama o̱ ley Mizhocjimi?
¿Cjo na jo rá jocüji yo sö'dyë 'ma
xabaro? Maco ngue nu pa nu rí
söyaji.
4 Anguezeji dya ndünrüji. Nuc'ua
e Jesús o 'ñe's'e c'ua o̱ dyë c'e bëzo
c'ü mi pjänt'ä, o jocü cjanu o xipji:
—Ma dya in nzumü, embe.
5 Cjanu o xipji c'o fariseo:
—'Ma ri 'ñegueji 'na burru o 'na
ts'inzhünü, nu 'ma ro zo'o cja 'na
pozo, ro zo'o c'ü xabaro c'ü ngue
'ma rí söyaji, ¿cjo dya ri ma tsjünc'eji
c'ü?
6 Anguezeji dya mi pãrãji ja rvá
ndünrüji.

Los invitados al casamiento

7 E Jesús o jñanda c'o nte c'o vi
mbitaji ro ziji o xëdyi, me mi jua-
jnüji c'o xenda na jo nu ja ro mimiji.
Nguec'ua va mama e Jesús o xipjiji:
8 —'Ma cjó c'o ra mbitats'üji rí
möji cja chjüntü, dya rí ma mimiji
nu ja xenda na jo. 'Na ra ẽjẽ 'naja
c'ü vi mbitaji c'ü xenda ri pjëzhi na
nojo que rá ngue'tsc'eji. 9 Nuc'ua ra
ẽjẽ nu c'ü o mbitats'üji ra 'ñe xi'ts'iji:
"Chjench'e xe rí mimi a ma c'ua.
Na ngue nu ja i̱n junrügue, ra mimi
ne bëzo", ra 'ñents'eji. Nuc'ua ix 'na
tsetjo rgui ma minc'eji cja squina.
10 C'ü rí tsjagueji 'ma ra mbitats'üji,
rí minc'eji a squina, ngue c'ua 'ma
ra säjä in jmigueji nu c'ü o mbi-
tats'üji, xa'ma ra xi'ts'iji: "Nu'tsc'e
rí jogövi na jo, je rgui 'ñe cjuã rí
mimi nu ja xe na jo", ra 'ñents'eji.
Nuc'ua c'o rrũ jũ'ũ cja mexa, ra
unüji ngüenda c'ü me nets'eji c'ü o
mbitats'üji. 11 C'ü ra tsjapütsjë na
nojo, ra tsjapüji c'ü dya pje rguí
muvi. C'ü ra unü ngüenda c'ü dya
ni muvi, ra tsjapüji c'ü rguí muvi a
jmi Mizhocjimi.
12 O sido o ña e Jesús o xipji c'e
bëzo c'ü vi mbita:
—'Ma i̱n ät'ägue 'na jñõnü, i̱n
mbita c'o i̱n negue, 'ñe c'o in
cjuarma, 'ñe c'o 'ñaja in dyocjeji,
'ñe c'o bëxtjo i̱n cãrãgueji c'o jün
o t'opjü. Nuc'o, nguextjo c'o i̱n
mbitague c'o. Rí xi'tsc'ö c'ü dya
cja rí tsjague a cjanu. Na ngue
anguezeji xo ra mbitats'üji rí
mague rí ma siji o xëdyi cja o̱
ngumüji. A cjanu, ra ngõ'tc'ütjoji
c'ü vi mbitague anguezeji, pero
dya ra ngõ'tc'ü Mizhocjimi. 13 C'ü
rí tsjague 'ma rí dyät'ä 'na jñõnü,
xo rí mbitague c'o pöbre c'o dya
pje pë's'i, c'o ch'odyë 'ñe c'o me'dye
'ñe c'o ngorö. 14 'Ma rí tsjague a
cjanu, me rí mäjägue 'ma. Na ngue
dya ra sö ra ngõ'tc'üji ra mbitats'üji
c'ua ja nzi vi mbitague anguezeji.
Nguec'ua 'ma ra bübütjo na yeje c'o
vi tsja na jo, xo rí tegue ra ngõ'tc'ü
Mizhocjimi.

El ejemplo de la gran cena

15 'Naja c'o mi junrü cja mexa,
'ma mü o dyärä c'o vi mama e Jesús,
o xipji:
—Me ra mäjä c'o ra mbita
Mizhocjimi ra ma ziji o xëdyi nu
ja manda angueze.
16 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Mi bübü 'na bëzo c'ü ro tsja
'na mbaxua ro dyät'ä o jñõnü. Na
puncjü o nte c'o o mbita. 17 Nuc'ua
'ma o zädä c'e hora 'ma ro ziji o
xëdyi, c'e bëzo o xipji c'ü o̱ mbëpji:
"Mague cja c'o ró mbita, ma xipjiji
ra ẽji dya, na ngue ya jogü texe",
eñe c'e bëzo. 18 Nuc'ua texeji o
mbürü o mamaji ro perdonaoji na
ngue dya mi sö ro möji. Nu ja ot'ü
o zät'ä c'e mbëpji, o xipjiji a cjava:

"Perdonaozü, dya sö rá ma sigö o xëdyi. Cja ró tõmügö 'na juajma; ni
jyodü rá ma nu'u." 19 C'ü 'naja o
mama: "Perdonaozü, dya sö rá ma
sigö o xëdyi. Cja ró tõmügö tsi'ch'a
yonda o nzhünü; ni jyodü rá ma
nugö cjo na jo ga pëpji c'o." 20 C'ü
'naja o mama: "Cja ró chjüntü,
nguec'ua dya ra sö rá ma sigö o
xëdyi." 21 Cjanu o nzhogütjo c'ua
c'e mbëpji o ma xipji c'ü nu lamu
c'o vi mama c̱'o vi mbita. Nuc'ua
c'e lamu go sjëya c'ua o xipji c'ua
c'ü o̱ mbëpji: "Mague dya cja yo
'ñiji. Ja c'o rí chjëji c'o pöbre, rí
sigue c'o. Rí sigue c'o ch'odyë 'ñe
c'o me'dye 'ñe c'o ngorö", eñe. O
ma c'ua c'e mbëpji. 22 Nuc'ua 'ma
mü o nzhogü, o mama: "Nu'tsc'e
ín lamuts'ügö, ró cjagö ja c'o nzi
vi xitsi ró ma sigö o nte. Pero xe
jyadütjo cja nin nzungue." 23 O
ndünrü c'ua c'e lamu o xipji c'ü o̱
mbëpji: "Pedyegue cja ne jñiñi, rí
mague texe c'ua ja bübü o 'ñiji ja
c'o cjogü o nte, rí sido rí xiqueji ra
ẽji, ngue c'ua ra ndüji cja ín nzungö.
24 Rí xi'tsc'ö, nu c'o ot'ü ró mbitagö
ro ẽjẽ, nuc'o, dya ra zi yo jñõnü yo
ró ät'ägö ne ri 'naja c'o", eñe.

Lo que cuesta seguir a Cristo

25 Na puncjü o nte c'o mi pöji e
Jesús. 'Na nu pa 'ma mi pöji cja 'ñiji,
e Jesús o ñezhe c'ua o xipji c'o nte:
26 —'Ma cjó c'o ne ra ndenngue
co nuzgö, ni jyodü xenda ra nezegö
que na ngue c'ü nu tata 'ñe c'ü nu
nana. Ni jyodu xenda ra nezegö
que na ngue c'ü nu su 'ñe c'o o̱ t'i.
Ni jyodü xenda ra nezegö que na
ngue c'o nu cjuarma 'ñe c'o nu cjũ.
'Ma jiyö, dya ra sö ra ndenngue co
nuzgö. Ra tsja ja c'o nzi rgá negö;
dya cja ra tsja ja c'o nzi ga netsjë.
27 'Ma cjó c'o ne ra ndenngue co
nuzgö, ni jyodü ra bübü dispuesto
ra sufreji o ra ndũji. 'Ma jiyö, dya ra
sö ra ndenngue co nuzgö. 28 'Ma cjó
c'o ne ra jyäbä 'na ngumü, ni jyodü
ot'ü ra tsja ngüenda, cjo ra zäs'ä c'ü
rguí cjuatü c'e ngumü. 29 'Ma jiyö,
'ma ya rguí ngü'p'ü c'e cimiento,
pero 'ma dya ri säs'ä c'ü rguí cjuatü
c'e ngumü, texe c'o vi jñanda c'e
bëzo mi jäbä o̱ ngumü, ra ndenbeji rgá tsjapüji burla. 30 Ra mamaji: "Ne bëzo o mbürü o jyäbä 'na
ngumü, pero dya zäs'ä c'ü rví cjuatü", ra 'ñeñeji. 31 Xo rí tsjijñigueji
ja ga cja ga tsja yo rey. 'Na rey c'ü
ë'ë diez mil c'o o̱ tropa, dya ixta
ma chũvi c'ü 'na rey c'ü va ẽjẽ va
ë'ë veinte mil c'o o̱ tropa. Ot'ü ra
nguijñi cjo ra sö ra ndõpü c'o va ẽjẽ.
32 'Ma ra unü ngüenda c'ü dya ra
sö, ra ndäjä c'ua c'o ra ma ndünrü
c'e rey 'ñe c'o o̱ tropa 'ma xe na
jẽ va ẽtjoji, ra ma reglaji para dya
ra chũji. 33 Je xo ga cjatsc'eji nu.
Ante c'ü rí chenngueji co nuzgö,
ni jyodü rí tsjijñiji na jo cjo sö rí
sidoji. 'Ma dya i̱ṉ büḇüji dispuesto
rí sogüji texe c'o i̱ṉ pë's'iji, dya ra sö
rí chenngueji co nuzgö 'ma.

Cuando la sal deja de estar salada

34 O sido o ña e Jesús o mama:
—Na jo o õ'õ. Pero 'ma ra bëzhi
c'ü na õxü, ¿ja xe rgá sö xe ra
õxcü? 35 Zö ra huanbaji o lama cja
rrũ jyä'tp'äji cja jõmü, pero dya cja
rguí muvi. Nguec'ua ra mbozüji.
Nu'tsc'eji i̱ṉ äräji yo jña, rí tsjapüji
na puncjü ngüenda yo.

15

El ejemplo de la oveja perdida

1 Ma ẽjẽ cja e Jesús c'o mi co-
bra o contribución 'ñe c'o 'ñaja c'o
mi näntji mi cja c'o na s'o. Ma
ẽji ro ẽ dyäräji c'o mi mama e
Jesús. 2 Nguec'ua c'o mi xöpü o̱ ley
Mizhocjimi 'ñe c'o fariseo, mi tsjojneji ma zo'büji e Jesús mi mamaji:
—Ne bëzo nu, me ne yo cja na
s'o ra dyoji co angueze. Y me siji o
xëdyi yo.
3 O mama c'ua e Jesús o xipjiji:
4 —'Ma ri tsãgueji 'na cien o
ndënchjürü, 'ma ri bëzhi 'naja, ri

sogueji cja batjü c'o noventa y
nueve, cja rrĩ möji c'ua ri ma jy-
odüji c'e ndënchjürü c'ü ri bëzhi.
Ri jyodüji hasta 'ma cja ri chöt'üji,
zö ri 'natjo ndënchjürü. 5 Nuc'ua
'ma ri chöt'üji, me ri mäcjeji c'ua
na puncjü, ri tsö's'üji in jyögueji.
6 Nuc'ua 'ma ri säcjeji in nzumüji,
ri ma xipjiji c'o in dyocjeji 'ñe c'o
bëxtjo i̱ṉ cãrãji: "Rí mbitats'ü rí ma
cja ín nzumü rá mäji. Na ngue ya
ró töt'ü c'ü ín nzhënchjürü c'ü rvá
bëzhi", ri 'ñeñeji. 7 Rí xi'tsc'öji, je xo
ga cjatjonu 'ma ra nzhogü o̱ mü'bü
'na nte c'ü vi tsja c'o na s'o, me
ra mäji a jens'e. Xenda ra mäpäji
c'e nte que rá ngue c'o noventa
y nueve nte c'o cjapü cja na jo y
dya unüji ngüenda c'ü ni jyodü ra
nzhogü o̱ mü'büji.

El ejemplo de la moneda perdida

8 ''Na ndixũ c'ü ri jün diez merio
de plata, 'ma ro bëzhi 'naja, ro
ndütü 'na sivi ro jyodü c'e merio.
Ro paxü na jo cja c'e ngumü ro
jyodü hasta 'ma cja ro chöt'ü.
9 Nuc'ua 'ma ro chöt'ü, ro xipji c'o
o̱ dyoji 'ñe c'o bëxtjo ri cãrãji: "Rí
mbitats'ü rí mague cja ín nzumü
rá mäji. Na ngue ya ró töt'ü c'e
merio c'ü rvá bëzhigö", ro 'ñeñe.
10 Rí xi'tsc'öji, je xo ga cjatjonu 'ma
ra nzhogü o̱ mü'bü 'na nte c'ü vi tsja
c'o na s'o, me ra mäjä Mizhocjimi
'ñe c'o o̱ anxe c'o cãrã a jmi.

El ejemplo del hijo pródigo

11 Xo mama c'ua:
—'Naja bëzo mi 'ñeje yeje t'i. 12 Nu
c'e t'i c'ü mi sëbi o ma cja c'ü nu tata,
o ma xipji: "Mi tatats'ügö, dyacö c'ü
tocazü yo i̱ṉ pë'sc'e", embe. Nuc'ua
c'e bëzo o jyadü c'ua c'o mi pë's'i
o unü nza yeje c'o o̱ t'i. 13 Dya
mezhe c'ua pa, c'e t'i c'ü mi sëbi
o jmutü texe c'o mi pë's'i, cjanu o
ma c'ua o zät'ä cja 'na país c'ü ma
jẽ. Nuc'ua o ndeze nu texe o̱ merio
va tsja c'o na s'o; dya mbörütsjë
ja rvá mimi. 14 Nuc'ua 'ma mü o
ndeze texe o̱ merio, o ẽjẽ c'ua 'naja
tjijmi cja c'e país. Nuc'ua c'e t'i
mi ojtjo pje ro zi. 15 Cjanu o ma
c'ua cja 'naja bëzo cja c'e país, o ma
xipji: "¿Cjo dya i̱ṉ pë's'i o bëpji rí
dyacö?", eñe. C'e bëzo, dya mi ne
ro unü o bëpji, pero c'e t'i sido mi
örü. Nguec'ua c'e bëzo, zö dya mi
ne, pero o unü o bëpji, o ndäjä cja
c'ü o̱ hacienda ro ma ts'as'ü o cuchi.
16 C'e t'i, dya mi nijmi c'ü mi ch'unü
ro zi. Nguec'ua me mi ne c'ü xo ro
ch'unü c'o mi si c'o cuchi, ngue c'ua
ro nijmi. Pero dya cjó mi unü. 17 O
nzhogü o̱ mü'bü c'ua c'o na s'o c'o
vi tsja, o mama: "Mi tatagö tsãjã
na puncjü o mbëpji. Anguezeji pon-
cjütjo c'ü siji; nutscö rí sufregö va
o tjijmi. 18 Ixtá magö dya cja mi
tata, rá ma xipji: Mi tatats'ügö, 'ma
ró xõgö co nu'tsc'e, ró cja'c'ö c'o na
s'o, 'ñe cja o̱ jmi Mizhocjimi. 19 Dya
ga jozgö c'ü xe rí xitsi in ch'izügö.
Tsjacü rá cjagö 'naja in mbëpjizügö,
rá embe." 20 Ixco ma c'ua cja c'ü nu
tata.
''Ma xe ma jẽtjo ma ẽjẽ c'e t'i, c'e
bëzo o jñanda c'ü o̱ t'i. O juentse
c'ua, o cjuan'di o ma ndünrü.
Cjanu o ndaja, me go zü'tp'ü o̱
jmi. 21 Nuc'ua c'e t'i o xipji: "Mi
tatats'ügö, 'ma ró xõgö co nu'tsc'e,
ró cja'c'ö c'o na s'o, 'ñe cja o̱ jmi
Mizhocjimi. Dya ga jozgö c'ü xe rí
xitsi in ch'izügö." 22 Nuc'ua c'e bëzo
o xipji c'o o̱ mbëpji: "Ma tsãji c'e
bitu c'e xenda na jo, rí jyecheji nu
ín ch'igö. Rí jñu'tp'üji 'na anilio cja o̱
dyë. Rí chin'chp'iji o dyatsi a ngua.
23 Ma siji c'e ts'inzhünü c'ü na pi,
pö't'üji rá saji rá cjaji 'na mbaxua.
24 Dya mi pãrãgö ja vi ma'a nu ín
ch'igö. Mi pëzhgö 'na ya vi ndũ.
Pero ya nzhogütjo, bübü dya", eñe
c'e bëzo va xipji c'o o̱ mbëpji. O
mbürü o tsjaji c'ua c'e mbaxua.
25 'C'e t'i c'ü mi nzhasẽ ma
bübütjo cja juajma. Nuc'ua 'ma mü
o nzhogü, 'ma ya mi ngue ro säjä
cja c'e ngumü, o dyärä mi pjë'biji
o bizhi 'ñe mi nemeji. 26 O ma't'ü

c'ua 'naja c'o mbëpji, cjanu o dyönü
pje pjëzhi c'o mi cjaji. 27 O ndünrü
c'ua c'e mbëpji o xipji: "Ngue nin
cjuarma c'ü ya nzhogü. O säjä
na jo, dya pje tsja. Nguec'ua o
manda nin tatague o mbö't'üji c'e
ts'inzhünü c'ü ma pi." 28 Cjanu o
üdü c'ua c'ü mi nzhasẽ, dya mi ne
ro cjogü a mbo. O mbedye c'ua
c'ü nu tata o xipji ro cjogü. 29 O
ndünrü c'ua c'e t'i o xipji c'ü nu tata:
"Dyärä rá xi'ts'i. Nutscö na puncjü
o cjë'ë c'o ya ró pë'pc'i na zëzhi nza
cja 'ma ri nguetscö in mbëpjigue.
Nu c'ü in mandazü, nde rí cjagö
texe. Pero dya nunca in dacügö
'na animale c'ü rga mägöjme c'o
rí pãcöjme. Ni ri 'naja ts'ichivo ri
dacügö. 30 Pero 'ma o säjä dya nu
in ch'igue nu na s'o, i manda o
mbö'tp'üji c'e ts'inzhünü c'ü ma pi;
maco o nde'tsc'e in meriogue ma
dyoji c'o ndixũ c'o na s'o, c'o nde ga
dyonpütjo o bëzo." 31 O ndünrü c'ua
c'e bëzo o xipji c'ü nu t'i: "Nu'tsc'e
ín ch'itsc'ö, rí bübütjogövi. Texe c'o
ín tsjagö, ngue in tsjague. 32 Dya mi
pãrãgö ja vi ma'a nu nin cjuarma;
mi pëzhgö 'na ya vi ndũ. Pero ya
nzhogütjo, bübü dya. Nguec'ua rá
cjaji na jo mbaxua rá mäji."

16

El ejemplo del mayordomo que abusó de confianza

1 E Jesús xo xipji c'o o discípulo:

—Mi bübü 'na bëzo c'ü mi rico
c'ü mi 'ñeje 'na mbëpji c'ü mi pjötpü
texe c'o mi pë's'i c'ü nu lamu. C'e
mbëpji mi s'onbü c'o mi pë's'i c'ü o
lamu. Nguec'ua mi bübü c'o o ma
cja c'e lamu o ma cösteji. 2 Nuc'ua
c'e lamu o zojnü c'ü o mbëpji. 'Ma
mü o ẽjẽ c'e mbëpji, o mama c'ua
c'e lamu o xipji: "¿Jenga vi tsjacügö
a cjanu yo rí ärägö? Mague ma
chjënquigö c'o xiscõmü c'o juns'ü
ja nzi o merio c'ü tuncügö yo nte.
Nuc'ua, dya cja xe rí pëpquigö", eñe
c'e lamu va xipji c'e bëzo. 3 Nuc'ua
c'e mbëpji cjanu o ma c'ua o ma-
matsjë c'ua: "Nu c'ü ín lamugö ya
ra pjongüzü c'ü dya cja rá pëpigö
c'ü. ¿Ja rga cjazgö dya? Dya zëtsi
rá cjagö bëpji c'o na jyü, y dya sö
rá örü pje rá sigö, na ngue rí tsegö.
4 Ya ró mbeñegö dya c'ü rá cjagö,
ngue c'ua 'ma ra zädä c'ü dya cja rá
pëpigö c'ín lamugö, ra recibidozü
yo nte cja o ngumüji", eñe. 5 Cjanu
o zojnü c'ua texe c'o mi tunpü o
merio c'ü nu lamu, cjanu o ñatsjëvi
c'ua nzi 'naji. O mama c'e bëzo va
dyönü c'ü ot'ü o säjä: "¿Ja nzi in
tunpügue c'ü ín lamugö?" 6 O mama
c'ua c'e nte: "Rí tunpü 'na ciento
barri o aceite." O mama c'ua c'e
mbëpji: "Bübü dya c'ua nin vale rí
xü't'ü. Ixtí dyät'ä c'ü 'na vale rí
jñu's'ütjo cincuenta, cja rrĩ jñu's'ü
in chjũgue." 7 Nuc'ua cja ndo nu ẽjẽ
c'ua c'ü ndo 'naja. Cjanu o mama
c'e mbëpji o xipji: "¿Ja nzi in tũgue?"
Angueze o mama: "Rí tunpü 'na
ciento mape o ndëxü." O mama
c'ua c'e mbëpji: "Bübü dya c'ua nin
vale rí xü't'ü. Ixtí dyät'ä c'ü 'na vale
rí jñu's'ütjo ochenta", eñe. Je ga
cjanu va tsja c'e mbëpji o jñu's'ütjo
menu c'o mi tũ c'o nte. Cjanu o ma
c'ua cja c'ü nu lamu o ndënbi c'o
xiscõmü c'o mi ngue c'o vale c'o cja
vi dyät'ä. 8 O mezhe ts'ë, nuc'ua c'e
lamu cja mbãrã c'o na s'o c'o vi tsja
c'e mbëpji, cjanu o mama: "¿Ja va
ndõcügö c'e s'ombëpji? Me pë's'i na
puncjü o pjeñe", eñe. C'ua ja nzi
va tsja c'e mbëpji, je xo ga cjatjonu
c'o nte c'o dya pãrã Mizhocjimi, me
pë's'iji na puncjü o pjeñe ja ga tsjaji
na jonteji cja yo nu minteji, que
na ngue yo nte c'o bübü o mü'bü o
jya's'ü Mizhocjimi.

9 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Yo nte cjaji na s'o co o merioji;
nu'tsc'eji rí tsjaji na jontets'üji co
in merioji. Rí unüji yo nte c'o pje
ni jyodü; rí gastoji in merioji ja c'o
nzi ga ne Mizhocjimi. Nguec'ua
'ma rí chũji, 'ma rí sät'äji a jens'e,

Mizhocjimi me ra mä'c'äji ra xi'ts'iji
na jo vi tsjagueji.
10 ’C'o ra tsja c'o na jo co o̱ meri-
oji, xo ra tsjaji na jo c'o o̱ bëpji
Mizhocjimi c'o nda ni muvi que na
ngue o merio. Pero c'o dya ra tsja
c'o na jo co o̱ merioji, dya xo ra
tsjaji na jo c'o o̱ bëpji Mizhocjimi.
11 Zö cja c'o na s'o yo nte co o̱
merioji, pero nu'tsc'eji ni jyodü rí
tsjaji rrã jontets'üji. 'Ma dya rí ts-
jaji na jo co in merioji, dya xo ra
dya'c'üji o̱ bëpji Mizhocjimi c'ü nda
ni muvi. 12 'Ma dya rí tsjaji na jo
co o merio c'ü tjeze, ¿ja rgá sö ra
dya'c'üji Mizhocjimi c'o dya ra tjeze
rí tsjapüji in tsjacjeji?
13 ’'Ma cjó c'o ra mbëpi yeje lamu,
dya ra sö ra dyätävi nza yejui.
Na ngueje c'ü 'naja ri nu'uji na
ü, ra tsja c'e mbëpji; c'ü 'naja ri
ne. O 'ma jiyö, 'naja c'ü ri ätä;
'naja c'ü ri cjapü dya rguí muvi.
Je xo ga cjatsc'eji nu, 'ma rí jy-
odüji ja rgui pë's'iji na puncjü cja
ne xoñijõmü, nu'ma, dya rí pëpqueji
'ma Mizhocjimi co texe in mü'büji.
14 C'o fariseo c'o mi cãrã nu, 'ma
mü o dyärä c'o jña c'o mi mama e
Jesús, o tsjaji c'ua burla. Na ngue
anguezeji me mi neji o merio. 15 O
mama c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu'tsc'eji i̱ṉ cjapüji me na
jots'üji cja yo nte, pero Mizhocjimi
pã'tc'ã in mü'büji. C'o i̱ṉ cjaji c'o
mama yo nte na jo, Mizhocjimi
mama na s'o c'o.

La ley y el reino de Dios

16 ’Texe c'o o̱ jña Mizhocjimi
c'o xiji ley 'ñe profeta, mamaji
c'ü ro ẽjẽ c'e pa 'ma ro manda
Mizhocjimi. Pero 'ma o mbürü e
Juan o zopjü yo nte, ya ma sädä c'e
pa. Ndeze c'o pa c'o, hasta nudya,
bübü c'o zopjü yo nte, xipjiji c'ü
ya ẽjẽ c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra
manda. Nguec'ua bübü o nte c'o
me jodü ja rgá ndeñeji angueze.
17 ’Zö ra manda dya, nu c'ü
o 'ñeme Mizhocjimi, pero xo
na cjuana texe c'o mama o̱ ley
Mizhocjimi. Zö ra nguins'i e jens'e
'ñe ne xoñijõmü, pero dya ra cjogü
o̱ ley Mizhocjimi. C'o mama o̱ ley
Mizhocjimi na s'o c'o i̱ṉ cjaji, ix na
cjuana na s'o c'o.

Jesús enseña sobre el divorcio

18 ’'Ma cjó c'o ra mbëzi nu su,
cja rrũ chjüntüvi c'ü xe 'na ndixũ,
nu'ma, cja c'o na s'o chjëntjui 'ma
ri tsãjã o ndixũ. Y c'e bëzo c'ü ra
chjüntüvi c'e ndixũ c'ü vi bëzi, xo
cja na s'o c'ü chjëntjui c'ü ri tsãjã o
ndixũ.

El hombre rico y Lázaro

19 O sido o ña e Jesús o xipjiji:
—Mi bübü 'naja bëzo c'ü mi rico.
Mi je'e o bitu c'o me ma jo, nza cja
o bitu c'o je'e o rey. Pama me mi
mäji c'o o̱ dyoji mi cjaji o mbaxua.
20 Cja ngoxtji c'ü o̱ ngumü c'e bëzo,
vi 'ñemeji 'na bëzo c'ü mi pöbre c'ü
mi dya o̱ ts'ingue texe cja o̱ cuerpo.
Nuc'ü, mi chjũ e Lázaro. 21 Mi sant'a
na puncjü. Nguec'ua me mi ne
xa'ma ro ch'unü pje ro zi'i, zö ri
nguextjo c'o mëxëdyi 'ñe c'o jñõnü
c'o mi jäbä a jõmü cja c'ü o̱ mexa
c'e bëzo c'ü mi rico. C'o dyo, mi
jösp'üji cja o̱ cuerpo c'ü mi s'odü.
22 O ẽ 'na nu pa, o ndũ c'e bëzo
c'ü mi pöbre. Nuc'ua c'o o̱ anxe
Mizhocjimi o zidyiji a jens'e nu ja
bübü e Abraham. 'Ma mü o̱ ndũ
c'e bëzo c'ü mi rico, o dyögüji na
jo. 23 Nuc'ua 'ma me mi sufre a
linfiernu c'e bëzo, o nä's'ä o jñanda
e Abraham mi bübü a jens'e. Xo
jñanda mi bübü nu e Lázaro a jmi
e Abraham. 24 O mapjü c'ua na
jens'e o mama: “Nu'tsc'e Abraham,
mi mboxpalets'ügö, juentsquegö.
Xipji e Lázaro ra ẽjẽ ra 'ñe popjü
o̱ ñidyë cja ndeje ra jötcü ín ts'ijñi.
Na ngueje rrã sufregö na puncjü
cja ne sivi.” 25 O ndünrü c'ua
e Abraham o xipji: “Nu'tsc'e ín
mboxbëchets'ügö, mbeñegue. 'Ma
mi bübügue a xoñijõmü, mi pë's'igue
texe c'o mi negue y me mi mäpägue

c'o; maco e Lázaro mi bëzhi pje
ro zi 'ñe pje ro jye. Pero nudya,
mäjä, dya cja sufre dya. Nu'tsc'e
in sufregue c'ua. 26 Dya nguex-
tjo nu; xo bübü 'na cöt'ü c'ü na jẽ
a ndetsc'e 'ñezgöbe. Nguec'ua yo
cãrã a 'ñecjua, dya sö ra mbes'e a
ma c'ua ja in bünc'eji. Ni xo ri
ngueje c'o cãrã a ma c'ua, dya sö
ra mbes'eji a 'ñecjua." 27 Cjanu o
mama c'ua c'ü mi rico: "Mi mbox-
palets'ügö, rí ö'tc'ü na puncjü rí
xipji e Lázaro ra ma cja o ngumü mi
tata. 28 Na ngueje rí 'ñeje tsi'ch'a ín
cjuarma. Rí chäjä e Lázaro ra ma
zopjü c'o mi cjuarma, ra xipjiji ra
nzhogü o mü'büji cja Mizhocjimi.
Xa'ma dya ra ẽjẽ anguezeji va ja rí
sufregö." 29 O ndünrü c'ua e Abra-
ham o xipji: "Anguezeji tjëji c'ü o
dyopjü e Moisés 'ñe c'o o dyopjü
c'o profeta. 'Ma ra dyätäji c'o, dya
ra zät'äji nu ja na bünc'e." 30 O
ndünrü c'ua c'ü mi rico o mama:
"Iyö, dya ra tsjapüji ngüenda c'o.
Pero 'ma cjó c'o ra te'e yo ya ndũ ra
ma'a nu ja cãrã c'o ín cjuarma, ra
nzhogü o mü'büji 'ma." 31 O ndünrü
c'ua e Abraham o xipji: "Nu 'ma
dya cjapüji ngüenda c'o o dyopjü e
Moisés 'ñe c'o o dyopjü c'o profeta,
dya xo ra creoji zö ra tetjo 'naja yo
ya ndũ."

17

El peligro de caer en pecado

1 O sido o ña e Jesús o xipji c'o
discípulo:

—Siempre bübü o nte c'o cjapü ra
tsja c'o na s'o yo nu minteji. Juejme
c'o cjapü a cjanu yo nu minteji;
Mizhocjimi ra tsjapü me ra sufreji.
2 Xenda rvá jo 'ma ro 'nutpü 'na
travacjüjnü o dyizi c'e nte c'ü, cja
rrũ pant'aji cja trazapjü nu ja na
jẽ'ẽ, que na ngueje c'ü ro tsjapü
ro tsja na s'o a cjanu 'naja c'o dya
pje pjëzhi c'o ejmezü. 3 Nguec'ua rí
pjötpüji ngüenda.

"Ma pje ra tsja'c'üji yo nin cjuar-
maji, rí zopjüji. Y 'ma ra nzhogü o
mü'büji, rí perdonaogueji 'ma. 4 Zö
siete vez nu pa c'ü pje ra tsja'c'üji
'ñe siete vez ra 'ñe xi'ts'iji: "Per-
donaozügö, ró cja'c'ügö c'o na s'o",
ra 'ñents'eji, pero ni jyodü rí per-
donaogueji c'ü.

El poder de la fe

5 Nuc'ua c'o apóstole o xipjiji e
Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme,
pjöxcüjme xenda rá creojme
Mizhocjimi ngue c'ua rá perdonao-
jme c'ua ja nzi gui xitsijme.

6 E Jesús c'ín Jmugöji o xipjiji c'ua:

—Zö ts'ëtjo gui 'ñejmeji
Mizhocjimi, pero 'ma rí jñunt'ü in
mü'büji c'ü ra dyä'tc'äji Mizhocjimi
c'ü rí dyötqueji, ra sö rí xipjiji ne
za'a nu 'ne nu: "Ts'üs'ü va, ma 'ne'e
cja ne trazapjü", rí 'ñembeji. Ra tsja
c'ua.

El deber del que sirve

7 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Tsjijñiji ja ga tsja 'na bëzo c'ü
'ñeje o mbëpji. Ra ma c'e mbëpji
ra ma huajma, o ra ma ts'as'ü o
nzhünü. 'Ma ra nzhogü c'e mbëpji,
dya ra mama c'e lamu: "Ixtí tsjogü
rí sigue o xëdyi", ra 'ñeñe, iyö. 8 C'ü
ra mama: "Ma dyät'ä c'ü rá sigö ne
nzhä. Nuc'ua rí xa'ma rí sirvezü
c'ü rá sigö hasta 'ma cja rá cjuarü
rá si. Cja rí sigue o xëdyi", ra 'ñeñe.
9 Zö ra tsja c'e mbëpji ja c'o nzi va
xipji, pero c'e lamu, dya ra unü 'na
pöjö c'e mbëpji. 10 Je xo rga cjatsc'eji
nu. Zö rí tsjaji texe c'o ra xi'ts'iji
Mizhocjimi, pero dya rí mangueji
c'ü ni jyodü ra ngõ'tc'üji c'ü. Na
ngue c'o rí tsjaji ngue c'o ni jyodü
rí tsjaji, eñe e Jesús.

Jesús sana a diez leprosos

11 E Jesús 'ma mi ma a Jerusalén,
mi nzhodü cja c'e 'ñiji nu ja mi
chäjui a Samaria 'ñe a Galilea.
12 'Ma ya ma sät'ä cja 'naja ts'ijñiñi,
o chjëji dyëch'a bëzo c'o mi sö 'na

ngueme c'ü ni chjũ lepra. Pero dya
chëzhiji cja o̱ jmi, o böbütjoji na jẽ.
13 Cjanu o mapjüji c'ua o mamaji:
—Jesús i̱n xöpütegue, juentsquegöjme.
14 Nuc'ua e Jesús 'ma mü o jñanda
c'o bëzo, o xipjiji c'o:
—Möji cja c'o mböcjimi ra nu'c'üji
c'ü ya jogüts'üji dya, embeji c'o.
O möji c'ua. 'Ma ya mi möji, ixco
ndis'iji na jo c'e ngueme. 15 Nuc'ua
'naja anguezeji, 'ma mü o nu'u
c'ü ya vi jogü, o nzhogü o mapjü
c'ua na jens'e va unü 'na pöjö
Mizhocjimi. 16 Cjanu o ndüne a
jõmü cja o̱ ngua e Jesús, o unü
'na pöjö. C'e bëzo mi menzumü
a Samaria c'ü. 17 O mama c'ua e
Jesús:
—Maco nza dyëch'a c'o mi sö
c'e ngueme ró jocü, ¿jenga dya
nzhogü c'o nueve ro ẽ unüji 'na
pöjö Mizhocjimi? 18 Nguextjo
ne bëzo nu dya ín menzumügöji
nu o nzhogü o ẽ unü 'na pöjö
Mizhocjimi.
19 Cjanu o xipji c'ua c'e bëzo:
—Böbü rí mague. Ya jogüts'ü na
ngue i̱ creozügö.

Cómo llegará el reino de Dios

20 Nuc'ua c'o fariseo o dyönüji e
Jesús:
—¿Jinguã ra mbürü ra manda nu
c'ü o 'ñeme Mizhocjimi?
O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Zö cjó c'o me ra jñanda c'o señal,
pero dya ra sö ra mbãrãji jinguã ra
mbürü Mizhocjimi ra manda. 21 Zö
ra mamaji: "Je bübü a 'ñecjua nu
c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda",
ra 'ñeñeji, zö ra mamaji: "Je bübü
a manu nu", pero dya rrũ cjuana.
Na ngue ya manda Mizhocjimi a
ndetsc'eji.
22 O sido o ña e Jesús o xipji c'o o̱
discípulo:
—Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi
y rá ẽcjö na yeje. Pero ante que
rá ẽcjö, ra zädä o pa 'ma me rí
sufregueji. Nguec'ua me rí ñeji rá
ẽcjö rá cãrãgöji va, zö ri 'natjo pa
c'ü ri neji rí söyagueji c'ü dya rí
sufregueji. Pero dya be ri sädä.
23 Ri bübü o xöpüte c'o dya cjuana
ra xi'ts'iji: "Chjä'dä co nuzgöjme,
na ngue bübü a 'ñecjua c'ü o 'ñeme
Mizhocjimi ra manda." O ra
xi'ts'iji: "Je bübü a manu c'ü", ra
'ñents'eji. Dya rí cheñeji anguezeji,
dya rí creoji c'o. 24 'Ma go juë's'i
e dyebe, ixi 'ñetse texetjo. Je xo
rga cjatjonu 'ma rá ẽcjö na yeje,
ra jñandgagöji texe cja ne xoñijõmü.
25 Pero ot'ü ni jyodü rá sufregö na
puncjü. Na ngue yo nte yo ín men-
zumügöji, dya ra 'ñejmezüji. 26 C'ua
ja nzi ma cja c'o cjë 'ma mi bübü
e Noé, je xo rga cjatjonu 'ma rá
ẽcjö na yeje cja Mizhocjimi. 27 C'o
cjë 'ma mi bübü e Noé, 'ma dya be
mi ẽjẽ c'e tradyebe, mi ñõnüji 'ñe
pje nde mi si'iji. Mi chjüntüji, xo
mi chjüntpüji hasta 'ma cja zädä c'e
pa 'ma mü o cjogü e Noé a mbo
cja c'e bü. Dya creoji cjo ro 'ñeje
c'e tradyebe hasta 'ma cja 'ñeje, go
chjorüji c'ua texeji. 28 C'ua ja xo nzi
ma cja c'o cjë 'ma mi bübü e Lot, je
xo rga cjatjonu 'ma rá ẽcjö na yeje.
Mi siji o xëdyi. Y pje c'o nde mi
pa tõmüji y pje c'o nde mi pöji. Mi
podüji o ndëxü. Mi jäbäji o̱ ngumüji.
29 Pero c'e pa 'ma mü o mbedye
e Lot a Sodoma, o jyäbä o sivi a
jens'e, 'ñe o asufre; o chjotüji texeji.
30 Je xo rga cjanu c'e pa 'ma rá ẽcjö
na yeje, 'ma ra jñandgöji texeji cjó
nguetscö.

31 'C'e pa c'ü, c'o ri bübü cja
azotea a xes'e cja c'o o̱ ngumüji, dya
ra dagüji pje c'o ra ma pjongüji a
mbo. C'o ri bübü cja juajma, dya
ra nzhogüji cja o̱ ngumüji. 32 Rí
mbeñegueji ja va tsjapüji c'ü o̱ su
e Lot. 33 Nu c'o dya ra ndenngue
co nuzgö, c'o ra tsjatsjë c'o netsjëji
rgá mäpäji yo bübü cja ne xoñijõmü,
dya ra bübü co Mizhocjimi c'o. Nu
c'o ra ndenngue co nuzgö, zö ra
mbö't'üji c'o, pero ra ma ngãrãji co
Mizhocjimi c'o.

34 ”Ma ri xõmü 'ma rá ẽcjö, ri
büb̈ü yeje c'o 'natjo c'ua ri orüvi.
'Naja c'ü rá sidyi, 'naja c'ü rá sogü.
35 O 'ma ri ndempa 'ma rá ẽcjö, yeje
ndixũ c'o rrã cüjnüvi. 'Naja c'ü rá
sidyi, 'naja c'ü rá sogü. 36 Yeje c'o ri
büb̈ü cja juajma. 'Naja c'ü rá sidyi,
'naja c'ü rá sogü.
37 O ndünrü c'ua c'o apóstole o
mamaji:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, ¿ja
ngue c'ua rí tsjague a cjanu?
O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu ja 'mana 'na animale c'ü
ya ni ndũ c'ü ya na xĩ, je ngue-
jnu jmurü o ndopare nu. Je xo ga
cjatjonu, nu ja cja'a yo nte c'o me na
s'o c'o rá cjapü ra sufre, je ngue nu
rá xõcügö a cjanu yo.

18

El ejemplo de la viuda y el juez

1 Nuc'ua e Jesús o mama 'na jña,
ngue c'ua ro unüji ngüenda mi jy-
odü ro sido ro dyötüji Mizhocjimi,
dya ro tõgü o̱ mü'büji. 2 O xipjiji:
—Cja 'naja jñiñi mi büb̈ü 'na juesi
c'ü dya mi sũ Mizhocjimi, dya xo mi
respetao yo nte. 3 Nu cja c'e jñiñi
xo mi büb̈ü 'na ndixũ c'ü vi ndũ nu
xĩra. Mi pa cja c'e juesi mi pa xipji:
“Rvá ẽjẽ rvá 'ne xi'ts'i 'na nte c'ü o
ndënngui ín juajma. Rí zojnügue rí
castigao”, eñe. 4-5 O mezhe ja nzi
pa, c'e juesi dya mi cjapü ngüenda
c'e ndixũ c'ü mi ötü. Xe go mezhtjo,
cjanu o mamatsjë: “Dya rí sũgö
Mizhocjimi, ne xo ri ngue yo nte.
Pero ne ndixũ, me xichazü na ngue
sido va ẽjẽ. Rá cjagö ja c'o nzi ga
dyötcü, ngue c'ua dya cja ra ẽjẽ ra
ẽ molestaozü”, eñe.
6 O mama e Jesús c'ü ín Jmugöji:
—Tsjijñiji na jo c'ü o mama c'e
juesi. 7 Zö ma s'o c'e juesi, pero
o mbös'ü c'e ndixũ. Nguec'ua
rí xi'tsc'öji, c'o o̱ nte Mizhocjimi,
'ma ra dyötüji Mizhocjimi xõmü
ndempa, Mizhocjimi ra mbös'ü c'o.
Zö büb̈ü 'ma ra mezhe, pero ra zädä
'ma ra dyätä c'o o̱ nte ja c'o nzi ga
dyötüji. 8 Rí xi'tsc'öji, 'ma ra zädä
c'e pa, ixta mbös'ü c'o o̱ nte. Nutscö
'ma rá ẽcjö na yeje cja Mizhocjimi
rá 'ñe manda, ja nzitjo nte c'o ri
büb̈ü c'o ri tepquegö 'ñe ri ejmezü,
eñe e Jesús.

El ejemplo del fariseo y el cobrador de impuestos

9-10 Ma cã'ã nu ja nzi c'o mi cjapü
me na joji, 'ñe mi cjapüji menu c'o
'ñaja nte. Nguec'ua e Jesús o mama
'na ejemplo o xipjiji:
—O nguins'i yeje bëzo a ma cja c'e
templo, ro ma dyötüvi Mizhocjimi.
C'ü 'naja mi fariseo. C'ü 'naja mi
cobra o contribución. 11 C'e fariseo
o böbütjo mi cjapü na nojo cja jmi
Mizhocjimi o mama: “Mizhocjimi,
rí da'c'ü 'na pöjö na ngueje dya
nza cjazgö c'o 'ñaja nte. Na mbẽji,
na s'o cjaji, tsãji o ndixũ. Dya xo
nza cjazgö ne bëzo nu cobra o con-
tribución. 12 Yendgá mbempje nu
ngo. Y rí da'c'ü ín diezmo texe c'o
rí tõgö”, eñe. 13 Nu c'ü mi cobra o
contribución mi jyadüvi na jẽ; dya
mi ne ro nä's'ä a jens'e. Mi ya'bü
o̱ tijmi mi mama: “Mizhocjimi, me
na s'o c'o rí cjagö; rí tũgö na puncjü
ín nzhubü. Rí ö'tc'ü rí juentsque
rí perdonaozü”, eñe. 14 Nuc'ua o
nzhogüvi o mëvi o̱ ngumüvi. Rí
xi'tsc'öji, Mizhocjimi o perdonao
c'e nte c'ü mi cobra o contribución.
Pero c'e fariseo, dya perdonaoji c'ü.
C'ü ra tsjapütsjë na nojo, ra tsjapüji
c'ü dya pje rguí muvi. C'ü ra unü
ngüenda c'ü dya ni muvi, ra tsjapüji
c'ü rguí muvi a jmi Mizhocjimi.

Jesús bendice a los niños

15 Ma ẽjẽ c'o nte ma siji c'o o̱
ts'it'iji cja o̱ jmi e Jesús, ngue c'ua
e Jesús ro 'ñe's'e o̱ dyë anguezeji
ro dyötpüji Mizhocjimi. Nuc'ua c'o
discípulo 'ma mü o jñandaji c'o, o
huënch'iji c'ua c'o ma siji c'o ts'it'i.
16 Pero e Jesús o xipji c'o nte, na jo
ro siji c'o ts'it'i. Cjanu o xipji c'o o̱
discípulo:

—Jyëziji yo ts'it'i ra ẽji cja ín jmigö; dya rí ts'asp'üji. Na ngue c'o va ẽjẽ co nuzgö nza cja yo ts'it'i, ngueje c'o cjapü Mizhocjimi o̱ Jmu.
17 Dyäräji na jo c'ü na cjuana c'ü rá xi'tsc'öji. 'Ma cjó c'o dya ra ẽjẽ co nuzgö c'ua ja nzi ga 'ñeje yo ts'it'i, dya ra sö ra tsjapüji Mizhocjimi o̱ Jmuji, eñe e Jesús va xipji c'o o̱ discípulo.

Un joven rico habla con Jesús

18 O mama c'ua 'naja c'ü mi xo'ñi cja 'na nintsjimi o xipji:

—Nu'tsc'e xöpüte, me na jots'ügue. ¿Pje ni mbë c'ü rá cjagö ngue c'ua ra ch'acü c'ü rga bübütjo co Mizhocjimi para siempre?

19 E Jesús o xipji:

—¿Pje ni xitsi na jozü? Dya cjó bübü c'ü na jo; nguextjo Mizhocjimi. 20 I̱ṉ pãrãgue c'o o̱ mandamiento Mizhocjimi c'o o dya'c'üji: "Dya rí pö't'üteji. Dya rí tsãji o ndixũ. Dya pje rí põnüji. Dya rí pezheji o bëchjine. Rí respetaoji nin tataji 'ñe nin nanaji." Xo 'ñe c'o 'ñaja mandamiento, xo i̱ṉ pãrãgue c'o, eñe e Jesús.

21 O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Texe yo, ya nde ró cjagö yo ndeze 'ma mi ts'iquëgö.

22 Nuc'ua e Jesús 'ma mü o dyärä c'o, o xipji:

—Xe bëzhtjo 'naja c'ü rí tsjague. Ma pögue texe c'o i̱ṉ pë's'i, rí unü c'o dya pje pë's'i. A cjanu rí pë's'igue a jens'e c'o me ni muvi. Cja rrĩ chenngue co nuzgö rá më.

23 Nuc'ua 'ma mü o dyärä c'e bëzo c'o o mama e Jesús, me co ndumü c'ua, na ngue mi pë's'i na puncjü.
24 E Jesús 'ma mü o jñanda me go ndumü c'e bëzo cjanu o mama c'ua:

—Nu c'o pë's'i na puncjü, me na s'ëzhi para ra unü o̱ mü'büji Mizhocjimi ra tsjapüji o̱ Jmuji.
25 'Naja camello, dya sö ra cjogü cja o̱ xãgö 'na dyepjadü. Pero rí xi'tsc'öji, xenda sö ra cjogü a cjanu 'na camello, que na ngue 'na nte c'ü pë's'i na puncjü ra unü o̱ mü'bü Mizhocjimi ngue c'ua Mizhocjimi ra tsjapü o̱ nte.

26 C'o mi ärä, o mamaji:

—'Ma ga cjanu, ¿ja rgá sö cjó ra salva 'ma?

27 O ndünrü c'ua e Jesús o mama:

—C'ü dya sö yo nte ra tsja, Mizhocjimi sö ra tsja.

28 Nuc'ua e Pedro o mama:

—Nutscöjme ró sogüjme texe c'o mi pë's'ijme ró tennc'öjme co nu'tsc'e.

29 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Dyäräji na jo c'ü na cjuana c'ü rá xi'tsc'öji. Cãrã c'o ra unü o̱ mü'bü Mizhocjimi ra tsjapüji o̱ Jmuji. Nguec'ua ra zogü o̱ ngumüji, o nu tataji 'ñe nu nanaji, o nu cjuarmaji, o nu cjũji, o nu suji, o nu t'iji, ngue c'ua ra tsjaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi. 30 C'o ra tsja a cjanu, ra ch'unüji c'ü rrã puncjü que na ngue c'ü mi pë's'iji 'ma ot'ü. Y 'ma ya rguí nguins'i ne jens'e 'ñe ne xoñijõmü, ra bübütjoji co Mizhocjimi.

Nuevamente Jesús anuncia su muerte

31 'Na nu pa e Jesús o xõcü c'o doce o̱ discípulo, o ñatsjëji o xipjiji:

—Ya rrã mö a ma a Jerusalén. Ra zädä texe c'o o dyopjü c'o profeta c'ü rá sufregö nutscö rvá ẽjẽ cja Mizhocjimi. 32 Ra nzhögügöji cja o̱ dyë c'o dya menzumü a Israel, me ra tsjacüji burla ra zoxcüji. Y pje c'o me nde ra tsjacüji. 33 Ra mbäräzüji ra mbötcüji. Nuc'ua c'ü na jñi nu pa, rá tetcjö rá bübütjo na yeje, eñe e Jesús.

34 C'o doce discípulo, dya mbãrãji c'o jña. Dya mi unüji ngüenda c'ü ja rvá zädä c'ü ro sufre e Jesús. Dya be mi ch'unü ro mbãrãji.

Jesús sana a un ciego de Jericó

35 E Jesús 'ma ya mi ngue ro zät'äji a Jericó c'o o̱ discípulo, nu cja c'e 'ñiji mi junrü 'na bëzo c'ü mi ngorö. Mi örü o merio. 36 'Ma mü o dyärä mi cjogü na puncjü o nte, o tsja t'önü

pje mi cja c'o nte c'o mi cjogü. 37 O
xipjiji:
—Cjogü e Jesús nu menzumü a
Nazaret, embeji c'ü.
38 Nuc'ua c'e bëzo o ña c'ua na
jens'e o mama:
—Nu'tsc'e Jesús o̱ mboxbëchets'ü
e David, juentsquegö.
39 C'o nte c'o mi ot'ü a xo'ñi o
huënch'iji c'ua c'e bëzo o xipjiji c'ü
ro ngo't'ü o̱ ne. Pero nuc'ü, xenda
go mapjü na jens'e:
—Nu'tsc'e o̱ mboxbëchets'ü e
David, juentsquegö.
40 Nuc'ua e Jesús o böbü c'ua o
mama:
—Siji ga 'ñecjua ne bëzo.
Nuc'ua 'ma mü o zät'ä, o dyönü e
Jesús o xipji c'e bëzo:
41 —¿Pje i̱ṉ ne rá cja'c'ü?
O ndünrü c'e bëzo o mama:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí ne c'ü
rí xocüzü ín chö rá janda.
42 E Jesús o xipji c'ua:
—Jñandague. Ró jocüts'ü na ngue
i̱ creozü.
43 Jo ni zätä c'ua o̱ ndö o jñanda.
Cjanu o möji c'ua e Jesús. Y o unü
'na pöjö Mizhocjimi. C'o nte 'ma
mü o jñandaji o jogü c'e bëzo, o ma-
maji:
—Me na jo Mizhocjimi, eñeji.

19

Jesús y Zaqueo

1 E Jesús 'ñe c'o mi pöji, o zät'äji
a Jericó o cjogüji cja c'e jñiñi. 2 Mi
bübü nu 'na bëzo c'ü mi chjũ Za-
queo c'ü mi jefe cja c'o mi cobra
o contribución. Nuc'ü, mi rico c'ü.
3 E Zaqueo, 'ma mü o dyärä o cjogü
e Jesús cja c'e jñiñi, mi jodü ja rvá
jñanda. Pero dya mi sö, na ngue mi
pöji e Jesús na puncjü o nte, 'ñe dya
ma ndã e Zaqueo. 4 Nuc'ua o ot'ü
a xo'ñi o ma ndes'e cja 'na za'a c'ü
mi chjũ sicómoro. O ndes'e nu, ngue
c'ua ro jñanda e Jesús. Na ngue je
ro cjogü nu e Jesús 'ñe c'o mi pöji.
5 Nuc'ua 'ma mü o cjogü e Jesús a
ngua c'e za'a, o nä's'ä c'ua o xipji:
—Zaqueo, dyagü na zëzhi. Na
ngue rá oxü cja in nzungue dya,
eñe.
6 Nuc'ua e Zaqueo ixco dagü c'ua.
Me co mäjä va mëvi e Jesús cja
ngumü. 7 C'o nte 'ma mü o jñandaji
c'o, me mi tsjojne ma zo'büji e Jesús
mi mamaji c'ü vi ma oxü e Jesús cja
ngumü 'na bëzo c'ü ma s'o. 8 'Ma
mi cãrãji cja c'e ngumü, o böbü e
Zaqueo o xipji e Jesús c'ü ín Jmugöji:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, bübü c'ü
ni jyodü rá xi'tsc'ö. C'o rí pë's'i, rá
unügö nde, yo dya pje pë's'i. 'Ma ró
cjopcö rvá cobra, rá nzhopcö xe 'na
nziyo c'ü ró cjopcö.
9 O mama c'ua e Jesús:
—Nudya o jogü o̱ mü'bü ne bëzo
'ñe yo cãrã o̱ ngumü. Ixna cjuana
mboxbëche dya nu, cja e Abraham.
10 C'ü rvá ẽcjö cja Mizhocjimi, ngue
c'ü rá jodü c'o cja na s'o, ngue c'ua
rá emeji libre cja c'o na s'o. 'Ma jiyö,
ra bëzhiji.

El ejemplo de las diez monedas

11 C'o nte xe mi cjijñiji c'o jña c'o
vi xipjiji e Zaqueo. Mi unüji ts'ë
ngüenda e Jesús mi ngueje c'ü vi
'ñeme Mizhocjimi ro 'ñe manda. Na
ngue c'ü ya mi ngue ro zät'äji a
Jerusalén, mi pëzhiji c'ü ya mi ngue
ro manda e Jesús. Nguec'ua e Jesús
xe go ña o xipjiji 'na jña c'ü rví unüji
o ngüenda c'ü dya be ro manda. 12 O
mama:
—'Naja rey mi 'ñeje 'na t'i. C'e t'i
ya mi ngue ro ma cja 'na país c'ü ma
jẽ, je ro ch'unü nu c'e poder c'ü ro
manda. Jo rrũ nzhogü ro ẽ manda.
13 Ante c'ü ro ma, o ma't'ü diez c'o
o̱ mbëpji, cjanu o unüji 'na merio
c'ü me ni muvi nzi 'naji. Cjanu
o xipjiji: “Rí pëpjiji co yo merio,
ngue c'ua 'ma rá nzhogö, ya rguí
ndõjõ”, embeji c'o mbëpji. Cjanu
o ma c'ua. 14 C'o o̱ menzumü c'e
t'i, mi nuji na ü c'ü. Nguec'ua va
ndäji c'o xo ro ma'a nu ja ro ma
c'e t'i, ro mamaji: “Dya rí negöjme
ra mandazüjme nu”, ro 'ñeñe c'o ro

ma zogü 'na jña. 15 Pero o ch'unü
poder c'e t'i ro manda. Nuc'ua 'ma
mü o nzhogü, o manda o zojnüji
c'ua c'o mbëpji c'o vi unü o merio,
ngue c'ua ro mbãrã ja nzi vi ndõ nzi
'na c'o. 16 O ẽjẽ c'ua 'naja mbëpji
o mama: “Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, i̱
socüzü 'na merio c'ü me mi muvi.
Xo va ẽcjuã yo xe 'na dyëch'a merio
yo ró tõcjö”, eñe. 17 Angueze o
xipji: “Me na jo ga mbëpjits'ü. I̱
tsjacjuana i̱ tsjague na jo c'o ts'ëtjo
c'o ró socüts'ügö. Nudya rá da'c'ü
rí mandague cja dyëch'a jñiñi”, eñe
c'e t'i c'ü ya mi rey. 18 O ẽjẽ c'ü
'naja mbëpji o mama: “Nu'tsc'e ín
Jmuts'ügö, i̱ socüzü 'na merio c'ü
me mi muvi. Nudya xo va ẽcjuã
yo xe 'na tsi'ch'a merio yo ró tõgö”,
eñe. 19 O ndünrü c'ua c'e rey o xipji:
“Nu'tsc'e rá da'c'ü rí mandague
tsi'ch'a jñiñi.” 20 O ẽjẽ c'ua c'ü
'naja mbëpji o mama: “Nu'tsc'e ín
Jmuts'ügö, bübü c'ua nu in merio.
Ró pös'ü cja 'na ts'imbayo ró pë's'i
na jo. 21 Ró sũgö ró mama, zö rá
pëpcjö na zëzhi, pero pje ra dyeje
c'o, ró eñegö. Na ngue nu'tsc'e i̱ṉ
dacüjme o bëpji c'o na jyü. Zö rí
pë'pc'ijme, ngue'tsc'e i̱ṉ cjapü in ts-
jacje yo rí tõgöjme. Zö nguetscöjme
rí podüjme c'o in nzhëxügue 'ñe rí
cjajme texe, ngue in ch'ujmügue nu
ja üt'üji c'o ndëxü”, eñe c'e mbëpji.
22 O ndünrü c'ua c'e rey o xipji: “Na
s'o ga mbëpjits'ügue. Na ngue c'o i̱ṉ
mangue, ixi 'ñetsetjo c'ü na s'o ga
mbëpjits'ügue. Nu'tsc'e i̱ṉ pãrãgue
c'ü rí da'c'öji o bëpji c'o na jyü, 'ñe
rí cjapü ín tsjacjö c'o i̱ṉ pëpjigueji,
'ñe je ngue ín ch'ujmügö nu ja üt'üji
c'o ndëxü c'o i̱ṉ podügueji cja ín
juancjö. 23 Maco i̱ṉ pãrãgue yo,
¿jenga dya i̱ mague cja banco ri
ma sogü nu, nu ín meriogö? 'Ma
rva cjanu, 'ma ro ẽcjö, ro dyacöji
ne merio, 'ñe c'o ya rví ndõjõ nu”,
embe. 24 O sido o ña c'e rey o
xipji c'o mi cãrã nu: “Jñünbüji ne
merio ne bëzo, unüji nu o ndõjõ
'na dyëch'a merio.” 25 Anguezeji
o xipjiji: “Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme,
maco ya jün dyëch'a merio.” 26 O
mama c'ua c'e rey: “Rí xi'tsc'öji,
c'o ch'unü pje rguí pëpjiji, 'ma ra
ndõji, xe ra ch'unü 'ma c'o. Pero
'ma dya ra pëpjiji c'o vi ch'unüji ra
ndõji, nu'ma, ra jñünbüji 'ma c'o
vi ch'unüji. 27 C'o nte c'o nugü na
ü, c'o dya go ne c'ü ro mandagö
anguezeji, ma siji a 'ñecjua c'o, rí
pö't'üji cja ín jmigö c'o”, eñe c'e rey.

Jesús entra en Jerusalén

28 Nuc'ua e Jesús 'ma mü o
nguarü o mama c'o jña, go sido go
ndëpi c'e 'ñiji c'ü mi ma a Jerusalén,
mi pöji co c'o o̱ discípulo. 29 'Ma
ya mi ngue ro zät'äji a Betfagé
'ñeje a Betania cja c'e t'eje c'ü ni
chjũ Olivos, o ma't'ü c'ua yeje c'o
o̱ discípulo. 30 Cjanu o xipjivi:
—Mëvi cja ne jñiñi nu bübü a ma
a xo'ñi. 'Ma rí sät'ävi nu, rí chöt'üvi
'na ts'iburru c'ü 'nünt'ü, nu c'ü dya
cjó be chägä. Rí xäpcävi, cja rrĩ
sijivi. 31 'Ma cjó c'o ra dyönnc'üvi:
“¿Jenga i̱ṉ xäpcävi ne burru?”, ra
'ñents'evi, nu'ma, rí xipjivi a cjava:
“Ngue c'ü ín Jmugöji c'ü ni jyodü”,
rí 'ñembevi c'o.
32 O ma c'ua c'o yeje o ma chöt'üvi
ja c'o nzi va mama e Jesús. 33 'Ma
ma xäpcävi c'e ts'iburru, cjanu o
mama c'ua c'o mi ngue o̱ cjaja c'e
ts'iburru o xipjivi:
—¿Jenga i̱ṉ xäpcävi ne ts'iburru?
34 Anguezevi o mamavi:
—Ngueje c'ü ín Jmugöji c'ü ni jy-
odü.
35 Nuc'ua 'ma mü o nguarü o
xäpcävi, cjanu o sinpivi c'ua e Jesús.
Cjanu o ts'o's'üvi c'o mi tëjëvi, cjanu
o ngãsp'ãvi c'e ts'iburru. Cjanu o
'ñes'evi c'ua e Jesús. 36 Nu ja mi pa
e Jesús, c'o nte xo mi c'o's'üji c'o mi
tëji, cja ma xĩ'p'ĩji cja c'e 'ñiji. 37 'Ma
ya mi ngue ro zät'äji cja c'e t'eje c'ü
ni chjũ Olivos, nza texe c'o nte c'o
mi pöji e Jesús o mäji o mapjüji c'ua
na jens'e o mamaji:

—Me na jo Mizhocjimi, me
na nojo yo o dyacöji ró jandaji.
38 Me na jo nu va ẽjẽ nu o 'ñeme
Mizhocjimi ra manda. Ya dyacöji
Mizhocjimi c'ü rá pötca mäpäji
angueze, dya pje rá mbeñeji; me
na nojo Mizhocjimi, eñe c'o nte.
39 Nuc'ua c'o ja nzi fariseo c'o mi
dyoji c'o nte, o mamaji o xipjiji e
Jesús:
—Xöpüte, huënch'i yo nte yo i̱n
pöcjeji, xipji ra ngo't'ü o̱ neji.
40 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Rí xi'tsc'öji, 'ma dya ra mapjü
yo, ra mapjü yo ndojo.
41 Nuc'ua 'ma ya mi ngue ro
zät'äji, 'ma mü o jñanda e Jesús c'e
jñiñi a Jerusalén, o huë'ë na ngue
ja ma cja c'o mi menzumü nu. 42 O
mama:
—Quera ri unnc'eji ngüenda c'o
mi xi'tsc'öji. Nu'ma, ri salvagueji
'ma. Pero ya tsot'ü in chögueji.
43 Ngue c'ua ra zädä c'o pa 'ma
ra ẽjẽ c'o nuc'üji na ü ra 'ñe
dyö'büji o sanja ra mundoji c'e
jõmü, ra ngãrãji texe lado cja in
jñiñigueji. Nguec'ua dya ra sö rí
pedyeji, dya xo ra sö cjó ra cjogü
ra 'ñe mböxc'üji. 44 Ra yä'tc'äji nin
jñiñigueji; dya ra nguejme ne ri 'na
ndojo a xes'e cja c'ü nín mindojovi.
Y ra mbö'tc'üji. Na ngue dya i̱
tsjapüji ngüenda nu nu o 'ñeme
Mizhocjimi ro ẽ 'ñempc'eji libre.

Jesús purifica el templo

45 Nuc'ua cjanu o cjogü a mbo cja
c'e templo. Cjanu o pjongü c'o pje
mi pö'ö cja c'e templo, 'ñe c'o pje mi
tõmü. 46 O xipjiji:
—Ya t'opjü a cjava: "Nín nzungö
ngue 'na ngumü c'ua ja ra dyötüji
Mizhocjimi", eñe o̱ jña Mizhocjimi.
Nu'tsc'eji na cjapcütjoji nín nzungö
nza cja 'ma ri ngue o̱ ngumü o
mbẽ'ẽ c'ua ja tsjõji, embeji c'o.
47 Nuc'ua pama mi pa cja c'e
templo mi xöpü c'o nte. C'o
ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o̱
ley Mizhocjimi, 'ñe c'o 'ñaja c'o
mi pjëzhi na nojo, mi jodü ja rvá
mbö't'üji e Jesús. 48 Dya mi töt'üji
ja rvá tsjapüji, na ngue texe c'o nte
me mi mä ma dyäräji c'o jña c'o mi
mama e Jesús.

20

La autoridad de Jesús

1 'Na nu pa, e Jesús mi xöpü c'o
nte nu cja c'e templo mi xipjiji
c'ü mi jyodü ro unü o̱ mü'büji
Mizhocjimi na ngue ngueje c'ü
manda. O säjä c'ua c'o ndamböcjimi
'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi 'ñe
c'o 'ñaja c'o mi pjëzhi na nojo. 2 O
dyönüji e Jesús:
—Nu'tsc'e rí xitscöjme pje
pjë'tsc'e c'ü i̱n cjague yo. ¿Cjó ngue
c'ü o 'ñempc'e rí tsjague yo?
3 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Xo rá önnc'ügöji 'na t'önü c'ü
rí xitscöji dya. 4 ¿Cjó 'ñeme e
Juan ro jichi yo nte? ¿Cjo ngueje
Mizhocjimi c'ü o 'ñeme, o ngueje yo
nte?, embeji.
5 Anguezeji pötü va mamatsjëji
c'ua:
—'Ma rá mamaji ngueje
Mizhocjimi c'ü o 'ñeme, ra xitscöji:
"¿Jenga dya i̱ creoji 'ma c'ü mi
xi'ts'iji e Juan?", ra 'ñenzgöji. 6 'Ma
rá mamaji c'ü ngueje yo nte c'o o
'ñeme, ra pjacüji o ndojo yo nte. Na
ngue cjapüji c'ü mi profeta e Juan,
eñeji.
7 Cjanu o ndünrüji c'ua o mamaji
c'ü dya mi pãrãji cjó ngue c'ü vi
'ñeme e Juan. 8 Nuc'ua e Jesús o
mama o xipjiji:
—Dya xo rá xi'tsc'öji pje pjëtscö
nguec'ua rí cjagö yo.

El ejemplo de los trabajadores malvados

9 Nuc'ua e Jesús cjanu o zopjü c'o
nte, o xipjiji 'na ejemplo:
—Bübü 'na bëzo c'ü tjë 'na jua-
jma. O ngant'a o uva cja c'ü o̱
juajma. Cjanu o unü c'ua media c'o
ro mbëpi c'o uva. Cjanu o ma c'ua
na jẽ; o mezhe c'ua. 10 Nuc'ua 'ma

ya mi ngue ro jogü c'o uva, cjanu o
tsja c'e lamu o ndäjä 'naja o̱ mbëpji
o ma'a ja c'o ma cja'a c'o uva, ngue
c'ua ro unüji c'o uva c'o mi toca.
Nu c'o pëpi c'o uva, o mbäräji na
puncjü c'e mbëpji c'ü cja vi säjä,
cjanu o pjongüji, dya pje unüji.
11 Nuc'ua c'e lamu o ndäjä c'ua c'ü
'naja o̱ mbëpji. 'Ma o zät'ä nu ja
pëpiji c'o uva, xo mbäräji c'ü, me go
mbãtãji. Cjanu o pjongüji, dya pje
unüji. 12 Nuc'ua c'e lamu cjanu o
ndäjä c'ua c'ü 'naja o̱ mbëpji. Nuc'ü,
o xo'tp'üji o̱ cji, cjanu o pjongüji.

13 'Nuc'ua c'ü o̱ cjaja c'o uva o
mama: "¿Ja rga cjapügö dya? C'ü
rá cjagö, rá täjä nu ín ch'igö nu me
rí negö. Xa'ma ra respetaoji nu",
eñe. 14 C'o pëpi c'o uva, 'ma mü
o jñandaji ma ẽjẽ c'e t'i, o pötü va
mamaji c'ua: "Nujnu, ngueje nu
ra zopcüji ne huerta ra tsjapü o̱
cjaja. Mö rá pö't'üji ngue c'ua rá
cjapcöji ín tsjacjöji ne huerta", eñeji.
15 Nuc'ua cjanu o ma pjongüji c'e
t'i cja c'e huerta, cjanu o mbö't'üji.
Ya nguarü ne ejemplo. ¿Cjo i̱ṉ
pãrãgueji pje ra tsja dya c'e lamu?
¿Pje ra tsjapü c'o pëpi c'o uva? 16 C'ü
ra tsja, ra ẽjẽ ra ẽ mbö't'ü c'o pëpi
c'o uva. Nuc'ua cja rrũ unü o media
c'o 'ñaja nte ra mbëpi c'o uva.

C'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xopü
o̱ ley Mizhocjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o mi
pjëzhi na nojo, 'ma mü o dyäräji, o
mamaji:

—Dya ra jyëzi Mizhocjimi ra zädä
c'ua ja nzi vi mangue.

17 Nuc'ua e Jesús o jñandbaji na jo
o̱ jmiji, o xipjiji:

—¿Jenga i̱ṉ mangueji c'ü dya ra
zädä? Maco xo t'opjü cja o̱ jña
Mizhocjimi c'ü mama a cjava:

Nu c'e ndojo c'ü dya go ne c'o mi
jäbä c'e ngumü, ngue c'ü ot'ü
ya jñumüji dya a squina c'ü,
eñe.

18 C'o ra pjeñe cja c'e ndojo, ixta
'huagü na jo c'o. Y 'ma ra ẽjẽ
c'e ndojo ra 'ñe zë'bi 'na nte, ixta
nzhench'e 'ma c'e nte, embeji c'o.

El asunto de los impuestos

19 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi
xöpü o̱ ley Mizhocjimi, mi jodüji ja
rvá sö ro zürüji e Jesús. Na ngue
'ma mü o mama e Jesús c'e jña, o
mbãrãji c'ü mi nguetsjë anguezeji
vi jyëtsiji c'o mi pëpi c'o uva. Pero
dya zürüji na ngue mi sũji c'o nte.
20 C'ü o tsjaji, o xipjiji ja nzi c'o o̱
dyoji ro ma chëzhiji cja c'o nte c'o
mi xöpü e Jesús, ro ma tsjapüji t'önü
e Jesús. Xa'ma pje c'o ro mama
angueze, ngue c'ua ro sö ro ngöt'üji
cja c'e gobernador. Pero ro tsjapüji
c'ü mi ne ro mbãrãji. 21 O mama
c'ua anguezeji o xipjiji e Jesús:

—Nu'tsc'e xöpüte, rí pãrãgöjme
c'ü i̱ṉ mamague c'o na jo, 'ñe i̱ṉ
xöpügue na jo yo nte. I̱ṉ xipji c'ü
na cjuana yo nte, zö pjëzhiji zö dya
pje pjëzhiji. Xo rí pãrãgöjme c'ü i̱ṉ
xöpügue c'ü na cjuana ja ga cja o̱
'ñiji Mizhocjimi. 22 Xitscöjme pje
mama o̱ ley Mizhocjimi. ¿Cjo na jo
rá cjõt'üji o contribución c'ü örü e
rey César o jiyö?, eñeji.

23 E Jesús mi pãrã c'o na s'o c'o mi
cjijñiji; nguec'ua va xipjiji:

—¿Jenga chaque va 'ñe önngüji?
24 Jítsiji 'na merio.

O jíchiji c'ua 'na merio. O mama
c'ua e Jesús:

—¿Cjó o̱ ñi nu cuat'ü ne merio 'ñe
cjó o̱ tjũ nu juns'ü?

O ndünrüji c'ua o mamaji:

—Ngueje e César.

25 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—C'ü toca e César, rí unüji e
César. C'ü toca Mizhocjimi, rí unüji
Mizhocjimi, eñe e Jesús.

26 Na jo va ndünrü e Jesús, y
vi dyärä c'o nte c'o ma puncjü.
Nguec'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o
xöpüte, dya sö pje ro chö'tp'üji
angueze. O unüji ngüenda c'ü me na
jo va ndünrü. O nguijñiji c'ua:

—Nunca rí ärägöji c'ü ri ña a
cjanu 'na nte, eñeji.

Y dya cja pje dyönüji.

La pregunta sobre la resurrección

27 C'e partido c'ü mi xiji saduceo
mi mamaji c'ü dya ra sö ra te yo
añima. O säjä c'ua ja nzi anguezeji
cja e Jesús o xipjiji:
28 —Xöpüte, e Moisés o dyopjü
cja ín leygöji, 'ma cjó c'o ra ndũ,
'ma dya be 'ñejui t'i c'ü nu su,
nu'ma, c'ü nu su ra chjüntüvi 'ma
c'ü 'naja o̱ cjuarma c'e bëzo c'ü ya
ndũ. Nuc'ua c'e bëzo c'ü vi ndũ,
je ngue o̱ tjũ c'ü ra jñusp'üvi c'e t'i
c'ü ot'ü ra jmus'ü. 29 Nuzgöjme, mi
büzgöjme siete bëzo c'o mi cjuar-
maji. 'Naja anguezeji o chjüntü
pero o ndũ, dya 'ñejui t'i c'ü nu su.
30 Nuc'ua c'ü na yeje o̱ cjuarma xo
chjüntüvi c'e ndixũ. Xo ndũtjo, dya
'ñejui t'i. 31 Je xo va cjatjonu c'ü
na jñi, hasta o llega nza sieteji. O
chjüntüvi c'e ndixũ nza texeji. Y o
ndũji, dya 'ñeji t'i. 32 Cjanu o ndũ
c'ua c'e ndixũ. 33 'Ma ra te c'o añima
ja c'o nzi gui mangue, ¿cjó ngue c'ü
ra tsjapü nu su c'e ndixũ? Na ngue
nza sieteji nde go tsjapü o̱ suji, eñe
c'o saduceo.
34 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Yo nte cja ne xoñijõmü
chjüntüji. Xo 'ñe c'o o̱ t'iji chjüntpüji.
35 Yo nte, dya texeji ra teji ra ma
ngãrãji a jens'e; nguextjo c'o ya rguí
jogü cja jmi Mizhocjimi. 'Ma ra te
c'o, dya ra chjüntüji, dya cjó xo ra
chjüntpüji. 36 Na ngue dya cja ra
ndũji. Nguec'ua ri chjëntjui c'o o̱
anxe Mizhocjimi c'o dya chjüntü
ni ri tũ. Y ri chjëntjui nza cja
Mizhocjimi, na ngue ya rguí tetjoji
ya rguí bübütjoji na yeje. 37 Ixi
'ñetsetjo cja o̱ jña Mizhocjimi c'o o
dyopjü e Moisés, c'ü ra te c'o añima.
Ngue cja c'e pasaje nu ja mama
c'ü mi tjë c'e bidyi. O dyopjü ja
va mama Mizhocjimi. O mama
a cjava: "Ngue o̱ Mizhocjimizü e
Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob",
eñe Mizhocjimi cja c'o o̱ dyopjü e
Moisés. 38 Mizhocjimi dya ngue
o̱ Mizhocjimi c'o añima, ngue o̱
Mizhocjimi c'o bübütjo. Ngue
c'ua ixi 'ñetsetjo, zö ya ndũ e
Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob,
pero bübütjoji y ra tetjoji, eñe e
Jesús.
39 Nuc'ua ja nzi c'o fariseo o
xipjiji c'ua e Jesús:
—Xöpüte, me na jo gui mangue,
embeji.
40 Dya cjó cja rezga pje xe ro
dyönü e Jesús.

¿De quién es hijo el Cristo?

41 O mama c'ua e Jesús o xipjiji:
—C'o xöpü o̱ ley Mizhocjimi ma-
maji e Cristo ri mboxbëche cja e
David. 42 Maco nguetsjë e David o
dyopjü a cjava cja Salmo:
Mizhocjimi o zopjü c'ü ín Jmugö o
xipji:
"Mimi cja ín jodyëgö.
43 Rí da'c'ü rí mandague hasta 'ma
cja rí chõpü yo nuc'ü na ü",
eñe Mizhocjimi cja c'o o dy-
opjü e David.
44 E David o nädä e Cristo o mama:
"Ngue ín Jmugö", eñe. ¿Pje ne ra
mama c'ü ri mboxbëche e Cristo cja
e David 'ñe c'ü xo ri ngue o̱ Jmu?,
eñe e Jesús va xipji c'o nte.

Jesús acusa a los maestros de la ley

45 Nuc'ua e Jesús o zopjü c'o o̱
discípulo; ma dyärä c'o nte. 46 O
xipjiji:
—Rí pjötpüji ngüenda cja yo
xöpü o̱ ley Mizhocjimi. Anguezeji
cjapüji na noji ga nzhodüji na
maja o̱ bituji. Me xo neji cjó ra
mbësp'iji t'ecjañõmü rgá zenguaji
cja o chõjmü. 'Ma pöji cja nintsjimi,
me juajnüji o lugar c'o na jo ja
ra mimiji, ngue c'ua yo nte ra
jñandaji anguezeji ra mamaji me
na joji. Y 'ma go tsjaji o mbaxua,
me xo juajnüji o lugar c'o me na
jo. 47 Anguezeji jünbüji c'o pë's'i yo
ndixũ yo ya ndũ nu xĩra. Pero me
cjapüji na joji; me mezhe ga dyötüji

Mizhocjimi. Na ngue c'ü ni tsjaji c'o
na s'o, Mizhocjimi ra tsjapü xenda
ra sufreji que na ngue 'ma dya ri
xöpüteji.

21

La ofrenda de la viuda pobre

1 Nuc'ua e Jesús o jñanda c'o rico
mi junt'ü o merioji cja c'e caja nu ja
mi mbeñeji Mizhocjimi. 2 Xo jñanda
o ẽjẽ 'na ndixũ c'ü mi pöbre c'ü ya vi
ndũ nu xĩra, o 'ñe jñunt'ü yeje merio
c'o dya nda mi muvi. 3 O mama c'ua
e Jesús:

—Dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji.
C'o yeje merio c'o o jñunt'ü ne
ndixũ nu pöbre, xenda ni muvi a
jmi Mizhocjimi que na ngue c'o o
jñunt'ü yo 'ñaja. 4 Yo rico o mbeñeji
Mizhocjimi o unüji c'o vi mboncjü.
Nu ne ndixũ o unü texe c'o mi jün
c'o rví ma ndõmü c'ü ro zi, eñe.

Jesús dice que el templo será destruido

5 Mi bübü ja nzi c'o o mama ja ma
cja c'e templo. O mamaji c'ü me ma
zö c'o ndojo c'o vi dyät'äji c'ü; me xo
ma zö c'o mi dornao c'e templo c'o
vi unü c'o nte. O mama c'ua e Jesús:

6 —Nujyo in jandaji, ra zädä c'o
pa 'ma dya cja ra jyäns'ä yeje ndojo
c'o dya ra yät'ä.

Señales antes del fin

7 O mamaji c'ua:

—Xöpüte, ¿jinguã ra zädä yo? ¿Pje
ma señal c'ü rá jandajme ngue c'ua
rá pãrãjme 'ma ya ri ngue ra zädä
yo?

8 O ndünrü c'ua e Jesús:

—Pjötpüji ngüenda c'ü dya rí cre-
ogueji c'o ra 'ñe dyon'c'üji. Ra ẽjẽ na
puncjü c'o ra jñüncügö ín chjũ, ra
mamaji ngueje Cristo anguezeji. Y
bübü c'o ra mama c'ü ya ra nguins'i
e jens'e 'ñe ne xoñijõmü. Dya rí
cheñeji anguezeji. 9 Y rí dyäräji ri
cjaji o chũ. Xo ra mbezheji ya ri
cjaji o chũ. Dya rí sũgueji, na ngue
ni jyodü ra zädä a cjanu. Pero dya
be ra nguins'i ne xoñijõmü.

10 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Yo país ra chũji co yo 'ñaja país.
C'o rey ra chũji co c'o 'ñaja rey. 11 Ra
mbi na zëzhi ne xoñijõmü. Y na
puncjü o jñiñi ja c'o ra sufreji o
tjijmi 'ñe na puncjü o jñiñi c'o ra
nzhodü o ngueme c'o me na s'ëzhi.
Ra jñandaji a jens'e c'o nunca jan-
daji nguec'ua me ra zũji.

12 ’Ante c'ü ra zädä yo, ra zü'c'üji
yo nte ra tsja'c'üji c'ü rí sufregueji.
Ra zints'iji cja yo nintsjimi ra
jñün'c'üji ngüenda ra pantc'aji a
pjörü. Y ra zints'iji cja yo rey 'ñe
yo gobernador. Nujyo, ra tsja'c'üji
yo, na ngue c'ü ri ejmezüji y ri
nänngäji ín chjũgö. 13 'Ma ra zints'iji
a cjanu cja c'o pje pjëzhi, ra sö rí
xipjiji ja ga cjazgö. 14 Ixtí jñunt'ü in
mü'büji c'ü dya ni jyodü rí tsjijñiji ja
rgui chjünrüji, ante c'ü ra jñün'c'üji
ngüenda. 15 Na ngue nutscö rá
da'c'üji o jña c'ü rí mangueji, 'ñe o
pjeñe. Nguec'ua c'o nuc'üji na ü,
dya ra sö pje ra xi'ts'iji. Dya xo
ra sö ra xi'ts'iji: “Dya cjuana c'ü
in mangueji”, ra 'ñents'eji. 16 Bübü
'ma ri ngue nin tataji 'ñe nin nanaji
ra zints'iji cja c'o pje pjëzhi. Bübü
'ma ri ngue nin cjuarmaji o ngue
'na in dyocjeji, o ngue 'na c'ü in
jogueji. Bübüts'üji c'o ra mbö't'üji.
17 Texeji ra nuc'üji na ü, na ngue
nu'tsc'eji ri ejmezüji y ri nänngäji.
18 Pero dya ra sö pje ra tsja'c'üji, 'ma
dya ra ne Mizhocjimi, ni ri ngue
'naja in ñixteji ra ndö'tc'üji. 19 Zö
ra tsja'c'üji yo, pero 'ma rí sido rí
'ñejmeji Mizhocjimi, rí bübütjogueji
'ma.

20 ’'Ma rí jñandaji c'ü ya ri cãrã o
tropa texe lado a Jerusalén, ngue
'ma rí pãrãgueji 'ma c'ü ya ra zädä
ra yä't'äji. 21 'Ma rí jñandaji a
cjanu, nu'tsc'eji ri cãrãji a Judea rí
c'ueñe rí möji cja t'eje. Nu'tsc'eji ri
cãrãji mero a Jerusalén, rí pedye rí

möji. Nu'tsc'eji ri cãrãji cja in juancjeji ri pëpjiji, dya cja rí nzhogüji a
Jerusalén; ixtí möji. 22 C'o pa c'o,
yo nte ra sufreji na ngue c'o na
s'o c'o vi tsjaji. Ra zädä c'o t'opjü
o̱ jña Mizhocjimi. 23 Juejme c'o
ri ndunte 'ñe c'o ri jötü o lëlë c'o
pa c'o. Me ra sufreji va a Judea
texeji; Mizhocjimi ra castigao yo
nte. 24 Cãrã c'o ra mbö't'üji co tjëdyi.
Cãrã c'o ra dyëdyiji cja c'o nan'ño
país. C'o dya menzumü a Jerusalén,
ngueje c'o ra manda nu, hasta 'ma
ra zädä c'ü ya mama Mizhocjimi c'ü
dya cja ra mandaji.

Cómo vendrá el Hijo del Hombre

25 'Ra jñandaji c'o nunca jandaji,
na ngue nan'ño rgá jñetse e jyarü
'ñe e zana 'ñe yo seje. Y cja ne
xoñijõmü me ra yu'u na jens'e yo
mar rgá pjö's'ü e ndeje. Nguec'ua
yo nte, me ra zũji, dya ra mbãrãji
pje ra tsjaji. 26 Me ra jyoji na ngue
c'ü me ri sũji c'o xe ra zädä. Na
ngue yo bübü a jens'e ra pötü c'ü
dya ri nza cja 'ma ot'ü. 27 Nuc'ua
ra jñandgagöji rva ẽcjö cja ngõmü,
ra jñandgöji c'ü me rrã zëtsi 'ñe rrã
zözü. 28 'Ma ra mbürü ra zädä
yo, me rí mäji rgui chepquegöji.
Na ngue dya cja ra mezhe rá 'ñe
empc'öji libre c'o ri sufregueji.
29 O sido o ña e Jesús o xipjiji:
—Tsjijñiji ja ga cja c'e za'a c'ü
ni chjũ higo, 'ñe yo pje nde ma
za'a. 30 'Ma i̱ṉ jandaji ya peje o̱
xi, i̱ṉ pãrãji ya ra ẽjẽ c'o pa 'ma
ra paja ne xoñijõmü. 31 Je xo
rga cjatjonu, 'ma rí jñandaji c'ü ya
ra zädä yo rí xi'tsc'öji, rí pãrãgueji
'ma c'ü ya rá mandagö nutscö o
'ñevguegö Mizhocjimi.
32 'Dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji
dya. C'o ri cãrã c'o pa c'o, dya ra
ndũ texe c'o, hasta 'ma cja ra zädä
texe yo rí xi'tsc'öji. 33 Ra nguarü
e jens'e 'ñe ne xoñijõmü, pero nín
jñagö nunca ra nguarü nu.
34 'Pjötpüji na puncjü ngüenda
c'ü dya rí mäpäji yo bübü cja ne
xoñijõmü, nza cja c'o si o t'apjü cja
na tĩji. Dya xo rí mamaji ja rgui
chöt'üji pje rí siji 'ñe pje rí jyeji. 'Ma
rí tsjaji a cjanu, ra meze in mü'büji.
Nguec'ua 'ma ra zädä c'e pa 'ma rá
ẽcjö na yeje, dya ri tepqueji. 35 'Ma
ra ẽjẽ c'e pa, ra sufre texe yo cãrã
cja ne xoñijõmü c'o dya ri tepque.
36 Nu'tsc'eji rí chepqueji. Rí sido
rí dyötüji Mizhocjimi ra dya'c'üji rí
zëzhgueji, ngue c'ua dya rí sufreji
c'o ra zädä. Y ngue c'ua 'ma rá
ẽcjö na yeje cja Mizhocjimi, 'ma rá
jün'c'üji ngüenda, dya pje rá tö'tc'üji.
37 'Ma ndempa e Jesús mi xöpü
cja c'e templo. 'Ma xõmü mi pedye
mi pa oxü cja c'e t'eje c'ü ni chjũ
Olivos. 38 'Ma xõrü, ts'i mi 'ñeje c'o
nte cja c'e templo, ma ẽ ätpäji o̱ jña.

22

Conspiración para prender a Jesús

1 Ya mi ngue ro zädä c'e mbaxua
c'ü mi chjũ Pascua, 'ma mi siji o
tjõmëch' i c'o dya mi bäns'ä. 2 C'o
ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley
Mizhocjimi mi ne ixto mbö't'üji e
Jesús. Pero mi sũji c'o nte. Nguec'ua
me mi jodü ja rvá sö ro mbö't'üji.
3 C'ü dya jo mi dyojui e Judas Iscariote c'ü mi ngue 'naja c'o doce o̱
discípulo e Jesús. O 'ñünbü o̱ mü'bü
e Judas. 4 Nuc'ua e Judas o dyätä
c'ü dya jo, o ma cja c'o ndamböcjimi
'ñe c'o comandante cja c'e templo,
o ma ñaji ja rvá tsja e Judas ngue
c'ua anguezeji ro sö ro zürüji e
Jesús. 5 Anguezeji me co mäji c'ua,
o mamaji c'ü ro ngõ't'üji e Judas.
6 Nuc'ua e Judas o mama c'ü ro tsja
ja c'o nzi va xipjiji. Nuc'ua mi jodü
ja rvá zidyi anguezeji nu ja c'o ma
bübü e Jesús, ngue c'ua ro sö ro
zürüji e Jesús 'ma dya ri cãrã c'o nte.

La Cena del Señor

7 O zädä c'ua c'e pa 'ma mi jyodü
ro mbö't'üji 'na ts'imë c'ü ro zaji c'ü
rví pjongüji c'e mbaxua. Xo ro ziji o
tjõmëch'i c'o dya mi bäns'ä. Tsjë'ma

mi cjaji a cjanu. 8 Nuc'ua e Jesús o
ma't'ü e Pedro 'ñe e Juan o xipjivi:
—Mëvi ma dyät'ävi o jñõnü ngue
c'ua rá sũpcöji ne mbaxua.
9 O ndünrü c'ua anguezevi o
dyönüvi:
—¿Ja ngue c'ua i̱n ne rá sigöji,
ngue c'ua rá ma ät'äbe?
10 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjivi:
—Dyärävi c'ü rí xi'ts'ivi. 'Ma rí
sät'ävi cja c'e jñiñi, rí chjëji 'na bëzo
c'ü ri tunü 'na xäjnä o ndeje. Rí
möji angueze, xo rí tsjogüvi cja c'e
ngumü nu ja ra cjogü angueze.
11 Rí xipjivi c'ua c'e bëzo c'ü men-
zumü nu: "C'ü rvá ẽcjöbe, mama
c'e xöpüte rá ẽ xi'ts'ibe, ¿ja bübü
c'e cuarto nu ja ra mimi co c'o o̱
discípulo ra ziji c'ü rguí zũpüji ne
mbaxua?" Je rga cjanu rgui xipjivi
c'e menzumü. 12 Nuc'ua angueze ra
jí'ts'ivi 'na jyäxcumü c'ü na nojo c'ü
ya bübü texe c'o ni jyodü. Ngueje
nu rí dyät'ävi o jñõnü nu, eñe e
Jesús.
13 Anguezevi o mëvi c'ua, o ma
chöt'üvi c'ua ja nzi va xipjivi. O
dyät'ävi c'ua o jñõnü c'o ro ziji rvá
zũpüji c'e mbaxua.
14 Nuc'ua 'ma mü o zädä c'e hora
c'ü ro ziji c'e jñõnü, o mimi c'ua
e Jesús cja c'e mexa. Xo 'ñe c'o o̱
discípulo. 15 O mama c'ua e Jesús:
—Me rí negö c'ü 'natjo c'ua rá
siji c'ü rga sũpcöji ne mbaxua ante
c'ü rá sufregö. 16 Rí xi'tsc'öji,
dya cja rá sigö c'ü rga sũpcö ne
mbaxua; ya ra mbötcüji ja c'o nzi
ga mbö't'üji o ts'imë c'o ni zũpüji
ne mbaxua. Nuc'ua, ngueje nu ja
manda Mizhocjimi cja rá sigöji na
yeje 'ma.
17 O ndũ c'ua 'na vaso, cjanu o
unü 'na pöjö Mizhocjimi. O mama
c'ua:
—Chũji nu, rí siji i̱n texeji.
18 Rí xi'tsc'öji, dya cja rá sigö o̱
ndeje o uva hasta 'ma ra zädä c'ü
rá mandagö nutscö o 'ñevguegö
Mizhocjimi, embeji c'o discípulo.
19 Cjanu o jñü c'ua 'na tjõmëch'i o
unü 'na pöjö Mizhocjimi. Cjanu o
xënbi c'ua c'o o̱ discípulo, o xipjiji:
—Nujnu ngue ín cuerpogö nu. Co
nín cuerpogö, rá päjtc'ägöji c'ü rvi
chũji. Nu na cjagueji dya, dya rí
jyombeñe rí tsjagueji nu, ngue c'ua
rí mbenzgöji, eñe.
20 Nuc'ua 'ma ya vi nguarü vi ziji
c'e tjõmëch'i, e Jesús xo ndũ c'e vaso.
O yepe o unü 'na pöjö ja c'o nzi va
jñü c'e tjõmëch'i. Cjanu o xipji c'o o̱
discípulo:
—Nujnu ngue ín tsjigö nu. C'ü
rga pjödü ín tsji rá tũgö, ngue c'ü
rgui pãrãgueji c'ü ra perdonaots'üji
Mizhocjimi ja c'o nzi va mama.
21 'Tsjijñiji c'ü rá xi'tsc'öji. Nu c'ü
ra nzhögügö cja o̱ dyë yo nte ngue
c'ua ra mbötcüji, ngueje 'naja yo rrã
sigöji o xëdyi. 22 C'ü rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, ngue c'ü ra mbötcüji ja
c'o nzi va mama Mizhocjimi. Pero
juejme ne bëzo nu ra nzhögügö. Ra
tsjapü Mizhocjimi me ra sufre nu.
23 Nuc'ua anguezeji pötü va
dyönüji cjó mi ngue anguezeji c'ü
ro tsja a cjanu ro nzhö e Jesús.

Se discute quién sería el más importante

24 C'e xõmü, c'o discípulo o zöji o
jña cjó mi ngue anguezeji c'ü ro tsja
xo'ñi. 25 Nuc'ua o mama e Jesús o
xipjiji:
—C'o o̱ rey c'o nte c'o dya ma't'ü
Mizhocjimi, me mandaji yo nte.
Me xipjiji c'ü pje ra tsja yo nte,
maco ne c'o rey c'ü ra xiji me
na jonteji. 26 Nu'tsc'eji, dya je
rga cjatsc'eji nu. Büböts'üji c'o ra
ch'unü ra mbëzhiji na nojo, pero ni
jyodü ra pjösteji nza cja 'na t'i c'ü
xe sëbi. Zö büböts'eji c'o ra man-
datsc'eji, pero ni jyodü ra mböxc'üji
nza cja 'ma ri ngue 'na mbëpji.
27 ¿Ja ngue c'ü mamaji c'ü xenda
na nojo? ¿Cjo ngue c'ü mimi cja
mexa ga zi o xëdyi, o ngue c'ü sirve
o jñõnü? Ngueje c'ü mimi cja mexa.
Maco rí pjöstegö a ndetsc'eji.

28 ’Zö dya ätcägö yo nte, zö me
nugüji na ü, pero nu'tsc'eji sido in
nzhodüji co nuzgö. 29 Nguec'ua
rí da'c'ü rí mandaji, ja c'o nzi va
dyacügö mi Tatagö. 30 'Ma rá
mandagö, nu'tsc'eji rí mimiji co
nuzgö rá siji o xëdyi. Y rí tsjaji
juesi rí jñünpüji ngüenda c'o ín men-
zumüji a Israel c'o tsja cja c'o doce
estado.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

31 Xo mama c'ua e Jesús c'ín
Jmugöji:
—Nu'tsc'e Simón, dyärä na jo c'ü
rí xi'tsc'ö. E Satanás c'ü dya jo,
o ch'unü sjëtsi ra zöc'üji in texeji.
Ne angueze rí xõgueji co nuzgö rí
pjöt'üji, nza cja ga mböt'ü o paxa
'ma pitsiji o ndëxü. 32 Nu'tsc'e
Simón, rí pãrãgö ra mezhe 'na nda-
jme ra ndõ'c'ü c'ü dya jo. Pero ró
ö'tc'ü Mizhocjimi c'ü rí sido rí cre-
ozügö. 'Ma ra nzhogü in mü'bügue,
rí pjös'ü yo nin cjuarma xo ra
zëzhiji.
33 O ndünrü c'ua e Simón Pedro o
xipji e Jesús:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí bübü
dispuesto rá mëgövi, zö ra pantcavi
a pjörü. Xo rí bübü dispuesto rá
tũgö co nu'tsc'e.
34 E Jesús o xipji:
—Nu'tsc'e Pedro, rí xi'ts'i, ante
c'ü ra huë o tare, ya na jñi rgui
mamague c'ü dya in pãcãgö.

Se acerca la hora de prueba

35 O sido o ña e Jesús o xipji c'o
discípulo:
—'Ma i möcjeji i ma zopjüji yo
nte, ró xi'tsc'öji c'ü dya i tsanaji o
mape, ni xo i jñünüji o merio. Xo
ró xi'tsc'öji c'ü dya i tsidyiji c'o ri
chin'ch'iji. ¿Cjo pje c'o o bë'ts'iji 'ma?
O ndünrü c'ua anguezeji o ma-
maji:
—Iyö, dya pje bëtsijme.
36 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Nudya, c'o cãjãts'üji mape ra
ngana c'o. Xo rí jñünüji o merio. Na
ngue dya cja ra recibidots'üji nza
cja 'ma ot'ü. C'o dya jün o tjëdyi,
ra mböji c'ü tëji ra ndõmüji. 37 Na
ngue rí xi'ts'iji c'ü ni jyodü ra zädä o
jña Mizhocjimi c'ü mama a cjava rá
sufregö: “Yo nte ra mamaji c'ü me
na s'o c'ü”, eñe. Jã, ni jyodü ra zädä
texe c'ü ya t'opjü ja rga sufregö.
38 O mama c'ua c'o discípulo:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, bübü
va yeje tjëdyi.
O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Na jotjo co nujyo.

Jesús ora en Getsemaní

39 Cjanu o mbedye c'ua e Jesús o
ma cja c'e t'eje c'ü ni chjũ Olivos, o
ma'a ja c'o nzi ma cja o tjũrü. Xo
möji co c'o o discípulo. 40 'Ma mü
o zät'äji cja c'e t'eje, o mama c'ua e
Jesús o xipjiji:
—Dyötüji Mizhocjimi c'ü dya rí
dyätäji c'ü dya jo 'ma ra zöc'üji, em-
beji c'o.
41 Nuc'ua cjanu o xõgü co
anguezeji, o ma c'ua na ts'ijẽ, nza
cja 'ma ja c'o sobü 'na ndojo 'ma
cjó c'o pana. O ndüñijõmü c'ua va
dyötü Mizhocjimi. 42 O mama:
—Mi Tatats'ügö. 'Ma rí ñegue,
rí ts'a's'ü c'ü dya ra zädä c'ü rá
sufregö. Pero dya rí tsjague c'ua
ja rgá negö; tsjague c'ua ja nzi gui
ñegue, eñe.
43 O 'ñetse c'ua 'na anxe c'ü vi
'ñeje a jens'e cja Mizhocjimi, o 'ñe
tsjapü o zëzhi e Jesús. 44 Me ma
sufre e Jesús. Xe ma ötü Mizhocjimi
co texe o mü'bü. O jenzhe, me ma
puncjü ma mbibi a jõmü nza cja o
cji.
45 Nuc'ua 'ma mü o nguarü o
dyötü Mizhocjimi, o böbü. Cjanu
o ma c'ua nu ja mi bübü c'o o
discípulo. O chöt'üji ma ĩji, na ngue
c'o mi cjijñiji ro sufre e Jesús. 46 O
mama c'ua e Jesús o xipjiji:
—¿Jenga in ĩcjeji? Rí ñangaji rí
dyötüji Mizhocjimi, ngue c'ua dya
rí dyätäji c'ü dya jo, 'ma ra zöc'üji.

Llevan preso a Jesús

47 'Ma xe ma ña e Jesús, o säjä c'ua
na puncjü o nte. Mi ot'ü a xo'ñi c'ü
mi chjũ e Judas c'ü mi ngueje 'naja
c'o doce discípulo. Cjanu o chëzhi
c'ua cja e Jesús cjanu o zü'tp'ü o̱ jmi.
48 Nuc'ua e Jesús o xipji:
—Nu'tsc'e Judas. Rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi. Maco va ẽ sütcü ín
jmi ngue c'ua yo va dyocjeji ra
mbãcöji nguetscö e Jesús, ngue c'ua
ra zinzgöji.
49 C'o mi dyoji e Jesús, 'ma mü o
jñandaji c'ü ya ro zidyiji e Jesús, o
xipjiji c'ua:
—¿Cjo na jo rá ya'büjme co tjëdyi
yo?
50 Cjanu o tsja c'ua 'na c'o
discípulo o ya'bü 'na tjëdyi 'naja c'o
o̱ mbëpji c'ü mi mero ndamböcjimi,
o jñüpcü o̱ ngõ cja o̱ jodyë. 51 O
ndünrü c'ua e Jesús o mama:
—Iyö. Jyëziji ra tsjacüji c'ua ja c'o
nzi ga neji, embeji c'o discípulo.
Nuc'ua e Jesús o jopcü c'ua c'ü o̱
ngõ c'e mbëpji. 52 Nuc'ua e Jesús
cjanu o zopjü c'o ndamböcjimi, 'ñe
c'o comandante cja c'e templo, 'ñe
c'o 'ñaja c'o pje mi pjëzhi c'o vi 'ñe
zidyi e Jesús, o xipjiji:
—¿Jenga i̱ṉ cjagueji a cjanu? I̱
pedyeji cja c'in jñiñiji va ẽ sücöji
nza cja 'ma ri nguezgö 'na mbẽ, va
jünji in chjëdyiji 'ñe in ngarroteji.
53 Pama mi bünc'öji co nu'tsc'eji cja
c'e templo, maco dya mi sücügöji
'ma. Pero nudya, ngue ne hora nu
ya ch'a'c'üji rí tsjacöji yo. Ngue ne
hora nu ya ch'unü e Satanás c'ü dya
jo, ra tsja ja c'o nzi ga ne.

Pedro niega conocer a Jesús

54 Nuc'ua anguezeji o pënch'iji e
Jesús, cjanu o zidyiji cja o̱ ngumü
c'ü mi mero ndamböcjimi. 'Ma ya
mi möji, e Pedro mi bëpjatjo na jẽ
cja e Jesús. 55 'Ma mü o zät'äji, o
'ñõrüji c'ua 'na sivi a nde cja c'e tji,
o mimiji c'ua o pa't'üji. E Pedro xo
mimi co anguezeji. 56 'Na ndixũ
c'ü mi mbëpite nu, o jñandaji e Pe-
dro mi junrü cja o̱ jya's'ü c'e sivi.
O nguin'chp'i c'ua o̱ jmi, cjanu o
mama:
—Nujnu, nde mi dyoji e Jesús.
57 O ngädä c'ua e Pedro o mama:
—Dya rí pãrãgö nu.
58 Dya mezhe c'ua, c'ü 'naja nte o
jñanda mi junrü nu e Pedro, cjanu o
xipji:
—Xo ngue'tsc'e 'naja c'o nde mi
dyoji e Jesús.
O mama c'ua e Pedro:
—Nu'tsc'e bëzo, dya nguetscö.
59 O mezhe c'ua 'na hora, cjanu o
mama c'ua c'ü 'naja:
—Na cjuana rí pãrãgö, ne bëzo
nu, nde mi dyoji e Jesús. Xo men-
zumü a Galilea nu.
60 O mama c'ua e Pedro:
—Nu'tsc'e bëzo, dya rí pãrãgö c'ü
i̱ṉ mangue.
Nuc'ua 'ma mi ña e Pedro, cjanu
o huë c'ua 'na tare. 61 Nuc'ua e Jesús
c'ü ín Jmugöji o jñandaji e Pedro.
Nuc'ua e Pedro o mbeñe c'o jña c'o
vi xipji c'ín Jmugöji: “Ante c'ü ra
huë o tare, ya na jñi rgui mam-
ague c'ü dya i̱ṉ pãcãgö”, vi 'ñeñe.
62 Nuc'ua e Pedro o mbedye a tji,
me go huë co texe o̱ mü'bü.

Se burlan de Jesús

63 C'o bëzo c'o mi pjörü e Jesús, me
mi cjapüji burla e Jesús, y mi päräji.
64 Cjanu o ngo'tp'üji o̱ ndö co 'na
ts'imbayo. Cjanu o ya'büji o̱ jmi, o
xipjiji:
—'Ma o 'ñempc'e Mizhocjimi, ma-
mague cjó ngue c'ü o mbäräts'ü,
embeji.
65 Y pje c'o nde mi xipjiji ma
zadüji.

Jesús delante de la Junta Suprema

66 Nuc'ua 'ma ya mü o jyans'ü, o
jmurü c'ua c'o tita c'o pje mi pjëzhi
cja c'e jñiñi, 'ñe c'o ndamböcjimi, 'ñe
c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi. O
zidyiji c'ua e Jesús nu ja ro jñünpüji

ngüenda. O jñünpüji c'ua ngüenda o
xipjiji:
67 —¿Cjo ngue'tsc'e e Cristo? Xit-
sijme.
O ndünrü c'ua angueze o xipjiji:
—Zö ro xi'ts'iji, pero dya in̲ cre-
ozüji. 68 Nu 'ma xo ro önnc'ügöji,
dya xo ri chjünrügueji. Dya xo ri
xäcäzüji. 69 Nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi, dya ra mezhe rá ma
mimi cja o̲ jodyë Mizhocjimi c'ü me
na zëzhi.
70 Texeji o mamaji c'ua:
—¿Cjo ngue'tsc'e o̲ T'its'ü
Mizhocjimi 'ma?
O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:
—Jã, nguezgö c'ua ja vi
mangueji.
71 Anguezeji o mamaji c'ua:
—¿Pje xe ni jyodü o testigo?
Nuzgötsjëji ró äräji c'o o mama.

23

Jesús ante Pilato

1 Cjanu o böbüji c'ua texeji, cjanu
o zidyiji c'ua e Jesús cja e Pilato. 2 O
mbürü o xipjiji e Pilato c'ü vi tsja na
s'o e Jesús, o mamaji:
—Nu ne bëzo nu, ró tö'tp'üjme
mi onpü yo ín menzumügöjme, mi
xipjiji c'ü dya cja ra dyätäji c'ü in
gobiernogue. Mama c'ü dya rá
cjõ't'üjme o contribución e César.
Xo mama c'ü nguetsjë angueze e
Cristo c'ü te'be yo nte ra manda.
3 O mama c'ua e Pilato o xipji e
Jesús:
—¿Cjo in̲ reygue cja yo menzumü
a Israel?
O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Jã, nguetscö c'ua ja vi mangue.
4 Nuc'ua e Pilato, o xipji c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o nte:
—Dya pje rí tö'tp'ügö c'o na s'o ne
bëzo nu.
5 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o nte, sido
mi xipjiji e Pilato c'ü vi tsja na s'o e
Jesús, o mamaji:
—Nujne bëzo nu, xöpü yo nte
texe cja yo ín jñiñigöjme. O mbürü
a ma a Galilea. Nuc'ua ma ẽjẽ ma
xöpü texe cja yo jñiñi hasta 'ma cja
mü o säjä a 'ñeva a Jerusalén, xo
xöpü va. Nguec'ua yo nte ne ra
tsjaji o chũ, dya cja ra dyätäji in
gobiernogue, mi eñeji ma ngöt'üji e
Jesús.

Jesús ante Herodes

6 Nuc'ua e Pilato 'ma mü o dyärä
c'o vi mamaji, cjanu o tsja c'ua
t'önü:
—¿Cjo menzumü a Galilea ne
bëzo?
7 Nuc'ua e Pilato, 'ma mü o
mbãrã c'ü je mi menzumü e Jesús
a Galilea, o manda c'ua ro zidyiji
e Jesús cja e rey Herodes c'ü mi
bübü a Jerusalén c'o pa c'o. Na ngue
ngueje e Herodes c'ü mi manda a
Galilea. 8 Nuc'ua e Herodes, 'ma
mü o jñanda e Jesús, me co mäjä na
puncjü. Na ngue ya vi mezhe mi
ne ro jñanda, na ngue mi ärä c'ü me
mi näntji e Jesús. Mi te'be c'ü ro
tsja e Jesús o señal c'o me na nojo,
ngue c'ua ro jñanda. 9 Nguec'ua va
tsjapü na puncjü t'önü e Jesús. Pero
dya go ndünrü. 10 Xo mi cãrã nu c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o̲ ley
Mizhocjimi. Me mi ñaji ma ngöt'üji
e Jesús. 11 E Herodes 'ñe c'o o̲ tropa,
me mi mbãxtjoji e Jesús mi cjapüji
menu. Cjanu o jyecheji c'ua 'na
bitu c'ü me mi muvi, c'ü mi nza
cja c'o je'e o rey. Nuc'ua cjanu o
manda o zidyiji na yeje cja e Pilato.
12 E Pilato 'ñe e Herodes ot'ü mi üvi.
Pero c'e pa c'ü, o jovi.

Jesús es sentenciado a muerte

13 Nuc'ua e Pilato o zojnü texe
c'o ndamböcjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o mi
pjëzhi na nojo 'ñe c'o nte. 14 O
xipjiji:
—Nu'tsc'eji i̲ sinquigöji ne bëzo
nu, i̲ xitsiji c'ü onpü yo nte ngue
c'ua ga ne ra tsjaji revolución. Pero
dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji. Ró
önügö na jo ne bëzo; i̲ dyäräji in̲
texeji. Dya pje ró tö'tp'ügö c'o
in̲ mangueji. 15 Ni xo ri ngue e
Herodes, dya pje xo chö'tp'ü nu.

Nguec'ua va manda i sigueji na yeje a 'ñeva. Dyäräji na jo. Dya pje tsja c'o na s'o ne bëzo, c'o rga pö't'üji. 16 Pero ante c'ü rá eme libre, rá manda ra jyüt'üji o chirrio, eñe e Pilato.

17 Tsjë'ma mi cjaji c'e mbaxua c'ü mi chjũ Pascua, y tsjë'ma mi cja c'o nte mi ötüji e Pilato ro 'ñeme libre 'na bëzo c'ü ma o'o a pjörü. Nuc'ua e Pilato mi eme c'ua libre c'e nte. 18 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o nte, dya neji c'ü ro 'ñemeji libre e Jesús. Nguec'ua va mapjüji texeji o mamaji:

—Pö't'ü ne bëzo. Rí negöjme rí 'ñeme libre e Barrabás, eñe c'o.

19 E Barrabás vi pant'aji a pjörü na ngue vi pjütü 'na chũ a Jerusalén, vi chũji c'e gobierno, y mi pö't'ü o nte. 20 E Pilato ndo zopjütjo na yeje c'o nte, na ngue mi ne ro 'ñeme libre e Jesús. 21 Pero anguezeji o mapjüji c'ua na jens'e o mamaji:

—Chät'äji cja ngronsi, chät'äji cja ngronsi.

22 Nuc'ua c'ü na jñi, o mama c'ua e Pilato o xipjiji:

—¿Pje ni mbë c'ü o tsja c'ü na s'o? Dya pje rí tö'tp'ügö c'o na s'o c'ü rga pö't'üji. Pero ante c'ü rá eme libre, rá manda ra jyüt'üji o chirrio, eñe.

23 Pero c'o ndamböcjimi 'ñe c'o nte sido mi mapjüji na jens'e, sido mi mamaji c'ü mi jyodü ro ndät'äji e Jesús cja ngronsi. O ndõji na ngue sido mi mapjüji. 24 Nguec'ua e Pilato o mama c'ü ro tsja ja c'o nzi ma dyörü anguezeji. 25 O 'ñeme c'ua libre c'e bëzo ja c'o nzi ma dyörüji; maco vi tsja c'o na s'o. C'ü vi pant'aji a pjörü, ngue c'ü vi pjütü 'na chũ 'ñe mi pö't'ü o nte. E Pilato xo manda c'ü ro ndät'äji e Jesús ja c'o nzi ma neji.

La crucifixión

26 'Ma ya mi sidyiji e Jesús ro ma ndät'äji cja ngronsi, o pënch'iji 'na bëzo c'ü mi menzumü a Cirene c'ü vi 'ñeje cja juajma. Nuc'ü, mi chjũ Simón c'ü. O tsjapüji e Simón ro nduns'ü c'e ngronsi ro bëpja cja e Jesús.

27 Mi bëpja ma möji na puncjü o nte. Na puncjü c'o ndixũ me mi ndumüji ma huëpiji e Jesús. 28 E Jesús o jñanda c'o ndixũ o xipjiji:

—Nu'tsc'eji ndixũ in menzumüji a Jerusalén, dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Dya rí huëji por nutscö; huëtsjëgueji 'ñe rí huëpiji in ch'igueji. 29 Na ngue ra zädä c'o pa 'ma me rí sufregueji. Nguec'ua ra mamaji: "Xenda rvá jo 'ma dya ro muxt'i yo ndixũ 'ñe 'ma dya ro ndunteji 'ñe 'ma dya ro jötüji o lëlë", ra 'ñeñeji. Na ngue ra sufreji na puncjü. 30 Nuc'ua ra mama c'o nte: "Quera ro yëbi yo t'eje 'ñe yo ts'it'eje ro ndivguiji. Xe na jo que na ngue c'ü rá sufregöji yo na s'ëzhi", ra 'ñeñeji. 31 Nutscö, zö dya pje ró cjagö, pero rá sufregö na puncjü. Nadya yo menzumü va yo tuns'ü na puncjü o nzhubü, ¿pje ra tsjapüji yo?, eñe e Jesús.

32 'Ma mü o zidyiji e Jesús, xo mi sidyiji yeje bëzo c'o xo ro ndät'äji cja ngronsi. Nuc'o, vi tsja na s'o c'o. 33 Nuc'ua 'ma mü o zät'äji nu ja mi chjũ T'ejeñinte, o ndät'äji cja ngronsi nu, e Jesús 'ñe c'o vi tsja na s'o. 'Naja c'ü o ndät'äji cja ngronsi cja a lado o jodyë e Jesús; 'naja c'ü o ndät'äji c'ü 'nanguarü. 34 O mama c'ua e Jesús:

—Mi Tatats'ü in bübü a jens'e, rí ö'tc'ü rí perdonaogue yo. Na ngue dya pãrãji c'ü cjacü yo, eñe.

Nuc'ua c'o tropa o eñeji cjó ngue c'ü ro tsjapü o cjaja c'o o bitu e Jesús. 35 C'o nte mi böbü mi jandaji e Jesús. Anguezeji 'ñe c'o pje mi pjëzhi, me mi cjapüji burla e Jesús mi mamaji:

—Maco mamaji o mbös'ü na puncjü o nte nu, maco dya sö ra 'ñemetsjë ra dagü cja ne ngronsi. Maco mi mama ngueje nu o juajnü

Mizhocjimi ra manda, maco dya
dagü dya cja ne ngronsi, eñeji.
36 C'o tropa xo mi cjapüji burla e
Jesús. Mi chëzhiji cja o̱ jmi e Jesús,
mi unüji ro zi o vino c'o dya nda ma
jo. 37 Mi xipjiji:
—Nu 'ma ngue'tsc'e o̱ rey yo
menzumü a Israel, ts'ügütsjë dya,
dyagü cja ne ngronsi.
38 A xes'e cja o̱ ñi c'e ngronsi, mi
cuat'ü 'na xiscõmü c'ü mi t'opjü o
letra c'e jña griego, 'ñe o latín 'ñe
hebreo. Mi t'opjü a cjava: “Nujnu,
o̱ Rey yo menzumü a Israel nu.”
39 Nuc'ua 'naja c'o vi tsja na s'o
c'ü xo mi dät'ä nu, o zadü e Jesús o
xipji:
—Nu 'ma ngue'tsc'e e Cristo,
'ñemetsjë dya, dyagü cja ne ngronsi.
Xo rí 'ñevguegöbe libre.
40 O ndünrü c'ua c'ü 'naja c'ü mi
dät'ä nu, o huënch'i o xipji:
—Nu'tsc'e, dya i̱ṉ sũgue
Mizhocjimi. ¿Jenga i̱ṉ sadügue
ne bëzo? Nujnu, xo na sufre
yo rrã sufregövi. 41 Nutscövi, rí
merecidovi rá sufregövi yo, na
ngue ró cjavi c'o me na s'o. Pero
ne bëzo, dya pje tsja nu.
42 O sido o ña c'ua c'e bëzo o xipji
e Jesús:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí ö'tc'ü
c'ü rí mbenzegö 'ma rí nzhogue na
ye rí ẽ mandague, eñe.
43 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:
—Dyärä na jo c'ü rá xi'tsc'ö. Ne
pa dya, rí bübügue co nutscö a
jens'e nu ja me na zö.

Muerte de Jesús

44 Nuc'ua 'ma mü o zünü jñisiarü,
o bëxõmü c'ua texe cja ne xoñijõmü
hasta 'ma mü o zünü jñi c'ü nzhä.
45 O bëxõmü e jyarü. Y o chödü a
nde c'e manta c'ü mi cjot'ü a mbo
cja c'e templo nu ja me ma sjũ.
46 Nuc'ua e Jesús o mapjü na jens'e
o mama:
—Nu'tsc'e mi Tatats'ügö, sinngui
dya ín aljma.
Nuc'ua 'ma mü o nguarü o mama
c'o, cjanu o ndũ c'ua.
47 Nuc'ua c'ü mi manda c'o tropa,
'ma mü o jñanda c'o me na nojo, o
ma't'ü Mizhocjimi o mama:
—Ne bëzo, na cjuana c'ü dya tsja
c'o na s'o.
48 Na puncjü o nte c'o vi ma
jñanda pje ro tsjapüji e Jesús. 'Ma
mü o jñandaji ja va ndũ, o nzhogüji
mi ya'büji o tijmiji. Na ngue me mi
sũji 'na pje ro zädä. 49 C'o mi dyoji e
Jesús, ma böbütjoji na jẽ, xo jñandaji.
Xo 'ñe c'o ndixũ c'o mi pöji e Jesús
ndeze 'ma mü o mbürü o xöpü c'o
nte a Galilea.

Jesús es sepultado

50 Mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjũ
José. Mi menzumü a Arimatea c'ü
mi tsja cja c'e estado de Israel. Ma
jonte c'e bëzo, y mi cja ja c'o nzi ga
ne Mizhocjimi. Mi ngue 'na c'o mi
pjëzhi na nojo c'o mi jün ngüenda.
51 Pero dya go ne c'o vi tsja c'o
'ñaja, 'ma mü o mamaji mi jyodü ro
mbö't'üji e Jesús. Mi te'be c'ü ro ẽ
manda nu c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi.
52 Nuc'ü, o ma c'ua cja e Pilato o ma
dyötü c'ü o̱ cuerpo e Jesús. 53 Cjanu
o ma ts'üpcü c'ü o̱ cuerpo cja c'e
ngronsi. Cjanu o mböch'ü 'na bitu.
Cjanu o ma ngöt'ü cja 'na cueva c'ü
vi dyö't'üji cja peña, c'ü dya cjó be
mi cöt'üji. 54 Nu c'e pa c'ü, ngue 'ma
mi preparao c'o menzumü a Israel,
na ngue c'ü na jyas'ü mi ngue c'e
pa 'ma söyaji. Ya mi ngue ro nguibi
e jyarü, ya mi ngue ro mbürü c'e
xabaro.
55 C'o ndixũ c'o mi pöji e Jesús
ndeze 'ma mü o mbürü o xöpü
c'o nte a Galilea, xo möji e José.
O ma nuji c'e cueva ja ngöt'üji o̱
cuerpo e Jesús. 56 Cjanu o nzhogüji
a Jerusalén, o dyät'äji o perfume
'ñe o ungüento, ngue c'ua ro ma
ngosp'üji o̱ cuerpo e Jesús. Nuc'ua
c'ü na ye nu pa, 'ma mi söya yo
menzumü a Israel, o söya c'ua c'o

ndixũ ja c'o nzi ma mama cja c'o o̱
mandamiento Mizhocjimi.

24

La resurrección de Jesús

1 Nuc'ua c'ü ot'ü pa nu ngo'o 'ma
ya ma jya's'ü, o ma c'o ndixũ cja
c'e cueva, o ndunüji c'o perfume
c'o vi dyät'äji. Xo möji c'o 'ñaja
ndixũ. 2 'Ma mü o zät'äji cja c'e
cueva, o chöt'üji ya vi chjen'chp'eji
c'e tralaja c'ü mi c'ot'ü c'e cueva.
3 Pero 'ma mü o cjogüji a mbo, dya
chöt'üji c'ü o̱ cuerpo e Jesús c'ín
Jmugöji. 4 Go zũji c'ua, dya mi pãrã
pje ro tsjaji. 'Nango jñetse c'ua yeje
anxe c'o mi 'ñetse nza cja o bëzo,
mi böbüvi o̱ jmiji, me mi juëns'i o̱
bituvi. 5 Me go pizhi c'ua c'o ndixũ
o ñücüji a jõmü. O mama c'ua c'o
anxe o xipjiji:

—¿Jenga i̱ṉ jodüji a nde cja yo
añima nu c'ü bübütjo? 6 Dya bübü
va c'ü; ya tetjo. Mbeñeji na jo c'o
o xi'tsc'eji e Jesús 'ma mi bübü a
Galilea. 7 O xi'tsc'eji c'ü vi 'ñeje cja
Mizhocjimi pero mi jyodü ro nzhõji
angueze cja c'o nte c'o cja na s'o, ro
ndät'äji cja ngronsi. Nuc'ua c'ü na
jñi nu pa, ro tetjo ro bübütjo na yeje,
eñe c'o anxe va xipjivi c'o ndixũ.

8 O mbeñe c'ua c'o ndixũ c'o vi
mama e Jesús. 9 Cjanu o mbedyeji
nu, o möji c'ua nu ja mi cãrã c'o
once apóstole 'ñe c'o 'ñaja, o ma
xipjiji c'o vi mama c'o anxe. 10 C'o
o ma xipji c'o apóstole, mi ngueje e
María Magdalena 'ñeje e Juana 'ñe
e María c'ü nu nana e Jacobo. Xo
mi ngue c'o 'ñaja ndixũ c'o mi dyoji.
11 C'o apóstole o nguijñiji c'ü mi jyo
c'o ndixũ. Nguec'ua dya go creoji
c'o o xipjiji.

12 Pero e Pedro ixco cjuan'di go
ma cja c'e cueva. 'Ma mü o zät'ä nu,
o dänä o jñanda a mbo. C'ü o jñanda,
nguextjo c'e manta c'ü vi mböch'üji
o̱ cuerpo e Jesús. Cjanu o ma c'ua,
me mi cjijñi pje mi ne ro mama c'o
vi jñanda.

En el camino a Emaús

13 C'e pa c'ü, yeje anguezeji mi
mëvi cja 'na ts'ijñiñi c'ü ni chjũ
Emaús. C'e jñiñi mi jyadüvi once
kilómetro a Jerusalén. 14 'Ma mi
pëvi, mi pötma mamavi ja va
ndät'äji e Jesús cja ngronsi 'ñe ja va
ngöt'üji cja cueva. Xo mi mamavi
ja ga cja c'o vi mama c'o ndixũ c'ü
vi te e Jesús. 15 'Ma mi ñavi 'ñe mi
pötma dyönüvi, nuc'ua e Jesús o
chëzhi ts'ë c'ua, cjanu o möji c'ua.
16 Anguezevi o jñandavi e Jesús,
pero dya mbãrãvi c'ü mi ngue e
Jesús. 17 O mama c'ua e Jesús o
xipjivi:

—¿Pje ni mbë c'o pötqui ma-
mavi gui mëvi, nguec'ua me i̱ṉ
ndumüvi?, eñe e Jesús.

18 'Naja c'o bëzo mi chjũ e Cleofas.
O ndünrü c'ua o xipji e Jesús:

—¿Cjo dya i̱ṉ bübügue va a
Jerusalén? Maco texe yo nte pãrãji
c'o o zädä va yo pa yo.

19 O ndünrü c'ua e Jesús o
dyönüvi:

—¿Pje ni mbë c'o o zädä?

O ndünrüvi c'ua o xipjivi:

—Ngueje c'o o tsjapüji e Jesús
c'ü mi menzumü a Nazaret.
Mizhocjimi o 'ñeme ro zopjü yo nte.
Mi cja ja c'o nzi ma ne Mizhocjimi;
mi ña na jo o̱ jña Mizhocjimi y mi
cja c'o me na nojo. Nguec'ua yo nte
me mi näntji c'ü, me mi mamaji c'ü
me ma jo c'ü. 20 C'o ndamböcjimi 'ñe
c'o 'ñaja ín menzumüji c'o pjëzhi na
nojo, o zidyiji e Jesús nu ja jñünpüji
ngüenda. Y o mbö't'üji cja ngronsi.
21 Nutscöjme mi dyocjöjme e Jesús,
mi pëzhgöjme mi ngue angueze c'ü
vi 'ñeme Mizhocjimi ro salvazüji
nutscöji rí menzumüji a Israel, ro
'ñevgueji libre cja c'o nugüji na ü.
Pero ya pa jñi pa ndeze 'ma mü o
ndũ. 22-23 Mi xõrü, ts'i vi mbedye ja
nzi ndixũ c'o ín dyocjöjme o möji cja
c'e cueva nu ja ngöt'üji e Jesús. Dya
chöt'üji c'ü o̱ cuerpo pero 'ma mü o
nzhogüji, o xitsijme c'ü o jñetse yeje

anxe c'o o xipjiji c'ü ya te e Jesús
ya bübütjo na yeje. Nguec'ua ró
sũgöjme ró mamajme: “Xa'ma ya te
e Jesús. Pero, ¿pãrã cjo na cjuana?”,
ró mamajme a cjanu. 24 Nguec'ua
bübü ja nzi c'o ín dyocjöjme c'o o ma
cja c'e cueva o ma nuji. O chöt'üji ja
c'o nzi va mama c'o ndixũ, dya cja
mi o'o e Jesús a mbo cja c'e cueva.
Pero dya jñandaji c'ü. Nguec'ua,
¿pãrã cjo ya tetjo?

25 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjivi:

—Nu'tsc'evi, dya in pãrãvi na jo
c'o o dyopjü c'o profeta. Dya i
jyëzi ro zi'ch'i in mü'büvi c'o jña.
Nguec'ua dya in creovi texe c'o o
dyopjüji. 26 Mi jyodü e Cristo me
ro sufre rvá ndũ, cja rrũ ma c'ua a
jens'e nu ja ra manda, eñe e Jesús.

27 Nuc'ua e Jesús o xipjivi pje mi
ne ro mama c'o o jña Mizhocjimi c'o
vi dyopjü e Moisés 'ñe c'o vi dyopjü
texe c'o profeta. Nde vi dyopjüji ja
rvá cja e Cristo.

28 Ya mi ngue ro zät'äji cja c'e
ts'ijñiñi nu ja mi möji. E Jesús mi
cjapü c'ü ro cjogütjo xe ro ma c'ü
'na jñiñi. 29 Nuc'ua anguezevi o
züjmüvi c'ua o xipjivi:

—Oxque co nutscöbe na ngue ya
nzhä, dya ra mezhe ra xõmü, eñevi.

Nguec'ua o cjogüji a mbo cja c'e
ngumü ro oxüji. 30 Nuc'ua 'ma ya
ma jũji cja mexa, e Jesús o jñü c'ua
'na tjõmëch'i, cjanu o unü 'na pöjö
Mizhocjimi, cjanu o xënbivi c'ua.
31 Nuc'ua ixco xogü o ndövi, cja
mbãrãvi c'ua c'ü mi ngue e Jesús c'ü
mi ñaji. Nuc'ua 'nangua ojtjo c'ua e
Jesús; dya cja jñandavi. 32 Nuc'ua o
pötü va mamavi:

—'Ma ró ñaji e Jesús cja 'ñiji, 'ma
o xitsivi pje ne ra mama c'o o jña
Mizhocjimi, me go zi'ch'i ín mü'büvi
y me ró mäcjövi, eñevi.

33 Ixco nzhogüvi o mëvi c'ua
a Jerusalén. 'Ma mü o zät'ävi,
o chöt'üvi ya vi jmurü c'o once
apóstole 'ñe c'o mi dyoji. 34 O mama
c'ua anguezeji o xipjiji c'o yeje c'o
cja vi säjä:

—Ya tetjo c'ü ín Jmugöji. E Pedro
o jñanda c'ü bübütjo c'ü, embeji c'o
yeje.

35 Anguezevi o mamavi c'ua c'ü
vi chjëji e Jesús cja 'ñiji pero dya mi
pãrãvi cjo mi ngue c'ü. Cja mbãrãvi
'ma mü o xënbivi c'e tjõmëch'i cjanu
o unüvi.

Jesús aparece a los discípulos

36 'Ma mi mamaji c'o, jo ni 'ñetse
c'ua e Jesús a nde anguezeji o zen-
guaji.

37 Nuc'ua anguezeji me go zũji.
Mi pëzhiji mi ngue 'na espíritu c'ü
mi 'ñetse nza cja 'na nte. 38 Nuc'ua
e Jesús o mama c'ua:

—Dya rí sũji; dya rí tsjijñiji.
39 Jñandgaji c'ü nguetscö e Jesús.
Chjönngüji ngue c'ua rí pãrãgueji c'ü
dya nguezgö 'na espíritu. Na ngue
bübü ín ts'ingue 'ñe ín nzho'dyë.

40 'Ma mü o mama a cjanu,
cjanu o jíchiji o dyë 'ñe o ngua.
41 Anguezeji me co mäji c'ua na
puncjü. Pero o nguijñiji: “Pãrã, ¿cjo
na cjuana yo rí jandagöji 'ñe yo rí
äräji”, eñeji. Nguec'ua dya nda mi
creoji cjo vi te e Jesús. O mama c'ua
e Jesús:

—¿Cjo bübü pje rá sigö?

42 Nuc'ua o unüji 'na përaso o jmõ
c'ü vi jñaxaji, cja na 'ñe 'na përaso o
panal c'ü mi po'o o miel. 43 O jñü
c'ua e Jesús c'e jmõ 'ñe c'e panal,
cjanu o zi c'ua; anguezeji o jñandaji.
44 O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—'Ma ot'ü mi bübügö co
nu'tsc'eji, ró xi'tsc'öji c'ü mi jyodü
ro zädä c'o t'opjü cja c'o ley c'o o
dyopjü e Moisés, 'ñe c'o o dyopjü c'o
profeta, 'ñe c'o t'opjü cja yo salmo.
C'o ró xi'tsc'öji, ngueje yo ya zädä.

45 Nuc'ua e Jesús o zopjüji,
nguec'ua va mbãrãji pje mi ne
ro mama c'o mi t'opjü cja o jña
Mizhocjimi. 46 Cjanu o xipjiji:

—C'ua ja nzi ga t'opjü o jña
Mizhocjimi, mi jyodü ro tũgö

nuzgö e Cristo, cja rrũ tetcjö c'ü na
jñi nu pa. 47 Xo ni jyodü ra zopjüji
yo nte ra xipjiji ra 'ñench'ezüji o̱
mü'büji ra jyëziji c'o na s'o. A cjanu
ra perdonaoji c'o na s'o c'o vi tsjaji.
Ot'ü ra zopjüji yo cãrã a Jerusalén,
cja rrũ ma zopjüji yo cãrã texe
cja ne xoñijõmü. 48 Ngue'tsc'eji i̱
jñandgueji yo o zädä, ngue'tsc'eji
rí zopjüji yo nte. 49 Rá täjä o̱
Espíritu Mizhocjimi ra ẽjẽ ra ẽ
bübü cja in mü'büji ja c'o nzi va
mama Mizhocjimi. Rí che'beji va
a Jerusalén hasta 'ma cja ra ẽjẽ a
jens'e, ra 'ñe dya'c'üji o̱ poder ja
rgui zopjüji yo nte.

Jesús sube a los cielos

50 'Na nu pa, e Jesús o möji c'o
apóstole o zät'äji c'ü 'nanguarü a
Betania. Nuc'ua e Jesús o c'uã's'ã
c'ua o̱ dyë o dyötpü Mizhocjimi
c'o o̱ apóstole. 51 'Ma mi ötpüji
Mizhocjimi, ixco ma c'ua e Jesús
go zidyi Mizhocjimi a jens'e.
52 Anguezeji o ndüñijõmüji o
ma't'üji c'ua e Jesús. Cjanu o
nzhogüji a Jerusalén, me mi mäji.
53 Sido mi pöji cja c'e templo mi
unüji 'na pöjö Mizhocjimi. Je va
cjanu, amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

1 Mi jinguã 'ma dya be mi ät'ä Mizhocjimi e jens'e 'ñe ne
xoñijõmü, ya exmi bübü e Jña'a. E
Jña'a ngueje o̱ T'i Mizhocjimi. E
Jña'a mi bübüvi Mizhocjimi. Ngueje
Mizhocjimi nu e Jña'a. 2 Nunu, ya
exmi bübüvi Mizhocjimi. 3 Texe yo
bübü ngueje e Jña'a o dyät'ä. 4 Ngue
angueze c'ü dacüji c'ü rí bübüji.
Ngueje angueze c'e jya's'ü ngue
c'ua ra sö rá pãrãji Mizhocjimi.
5 C'e Jña je jya's'ü cja e bëxõmü. E
bëxõmü, dya sö'ö ra ts'a's'ü e jya's'ü.
6 Mi bübü 'naja bëzo c'ü mi chjũ
Juan. Mizhocjimi o juajnü c'e
bëzo. 7 O xipji c'o nte ja ma cja
c'e jya's'ü, ngue c'ua ro 'ñench'e o̱
mü'büji c'ü. 8 E Juan dya mi ngueje
c'e jya's'ü. C'ü vi juajnü Mizhocjimi
c'ü, ngue c'ü ro xipji c'o nte ja ma
cja c'e jya's'ü. 9 E Jña'a c'ü ngue c'e
jya's'ü c'ü na cjuana, ya mi ngue
ro mbürü ro pëpji va. Nuc'ü, ngue
c'e jya's'ü, ngue c'ua yo nte sö ra
mbãrã Mizhocjimi.
10 Mi bübü cja ne xoñijõmü.
Ngueje angueze o dyät'ä ne
xoñijõmü. Pero c'o mi cãrã cja ne
xoñijõmü, dya o tsjapüji ngüenda
que ngueje c'e jya's'ü c'ü na cjuana.
11 Nuc'ua o mimi cja ne xoñijõmü; o
jmus'ü cja c'o menzumü a Israel.
Pero anguezeji dya go säjäji, zö
mi ngue o̱ menzumüji c'ü. 12 Pero
texe c'o o säjä, 'ñe o 'ñench'e o̱
mü'büji; nuc'o, o unüji c'ü nguejeji
o̱ t'i Mizhocjimi. 13 C'ü ni tsjacöji o̱
t'izgöji Mizhocjimi, dya ngue c'ü vi
muxcüji c'o ín tataji; ngue c'ü je ga
ne a cjanu Mizhocjimi.
14 C'e Jña'a c'ü ngue e Jesucristo,
o ẽ jmus'ü cja ne xoñijõmü nza
cjazgöji rí nteji. O mimi a nde nu
ja rí cãrãjme. Ró nugöjme c'ü me na
zö angueze. Me na zö na ngueje
nguetjo c'ü 'natjo o̱ T'i Mizhocjimi.
Nuc'ü, ró unnc'öjme ngüenda c'ü me
s'iyazügöji, y na cjuana c'o o mama.
15 E Juan o mama c'o ma cjuana
ja ga cja e Jesucristo. O mama na
zëzhi:

—Nunu ngueje nu mi xi'ts'igöji
nu 'ma ró xi'ts'iji: “Nu c'ü va
bëpjazügö ra ot'ü, na ngueje ya
exmi bübü 'ma dya be rmí bübügö.”

16 E Jesucristo me s'iyazüji;
dacüji texe c'o ni jyodü ín mü'büji.
17 Mi jinguã e Moisés o unü c'ü
o̱ ley Mizhocjimi c'o ín mbox-
atitagöji. Nudya, ya ẽjẽ e Jesu-
cristo. Nguec'ua rgá pãrãgöji me
s'iyazüji Mizhocjimi, y na cjuana
c'o ya mama. 18 Dya cjó janda
Mizhocjimi. Pero c'ü 'natjo o̱
T'i Mizhocjimi o jítscöji ja ga cja
Mizhocjimi. Angueze pãtpã o̱
mü'bü Mizhocjimi.

Juan el Bautista habla en favor de Jesucristo

19 'Na nu pa'a, c'o mi menzumü a
Jerusalén o ndäjäji c'o ro ma tsjapü
t'önü e Juan. O ndäjäji o mböcjimi
'ñe o Levita o zät'äji cja e Juan, o
dyönüji:

—¿Cjó ngue'tsc'e?

20 E Juan exo xipjiji c'ü na cjuana.
O mama:

—Nuzgö, dya nguetscö e Cristo.

21 O dyönüji c'ua:

—¿Cjó ngue'tsc'e 'ma? ¿Cjo
ngue'tsc'e Elías?

O mama:

—Nuzgö, dya nguetscö.

Xo o dyönüji:

—¿Cjo ngue'tsc'e c'e profeta c'ü rí
te'bejme ra ẽjẽ?, eñeji.

O ndünrü e Juan, o mama:

—Jiyö. Dya nguetscö.

22 O xipjiji c'ua:

—Xitscöjme cjó ngue'tsc'e,
ngue c'ua rá xipjijme nu c'o o

ndäcjäjme. ¿Pje i̱ṉ mamague dya,
cjó ngue'tsc'e?
23 O mama c'ua e Juan:
—I̱ṉ pãrãgueji ja va mama c'e
profeta Isaías. O mama c'ü ro bübü
cja ndajyadü 'na nte c'ü ri mapjü ri
xipji yo nte: "Jyëziji c'o 'ñiji c'o na
s'o, na ngueje ya ra ẽjẽ c'ín Jmugöji",
ro 'ñeñe. Nguetscö c'e nte c'ü o
mama c'e profeta, eñe e Juan.
24 Ngue c'o fariseo c'o vi ndäjä o
mböcjimi 'ñe o Levita cja e Juan. 25 O
dyönüji:
—¿Jenga i̱ṉ jichigue co ndeje yo
nte 'ma dya ngue'tsc'e e Cristo,
'ma dya xo ngue'tsc'e e Elías, ne ri
ngue'tsc'e c'e profeta?, mi eñeji.
26 O ndünrü c'ua e Juan, o mama:
—Nutscö rí jichi yo nte cja ndeje.
Bübü a nde nu va i̱ṉ cãrãgueji 'naja
nu c'ü dya i̱ṉ pãrãgueji; 27 ngueje
nu va bëpjazügö. Nutscö dya pje
pjëtscö. Nuc'ü, me pjëzhi na nojo.
28 Nuyo, je o zädä a Betábara, 'naja
jñiñi cja c'ü 'nanguarü c'e ndare c'ü
ni chjũ Jordán, nu ja je mi jichi yo
nte, e Juan.

Jesús, el Cordero de Dios

29 C'ü na yejnu pa'a o jñanda e
Juan, ma ẽjẽ e Jesús nu ja mi bübü
angueze. O mama c'ua e Juan:
—Jñandaji dya. Va ẽjẽ nu c'ü
o 'ñeme Mizhocjimi ra ndunbü o̱
nzhubü yo cãrã cja ne xoñijõmü.
Ngueje o̱ Ts'imë Mizhocjimi.
30 Ngueje nu ró xi'ts'iji nu, va
bëpjazügö 'naja bëzo c'ü ra zopjü
yo nte. Ya exmi bübü, 'ma dya
be rmí bübügö. Ngueje nu xenda
pjëzhi que na nguetscö. 31 Nuzgö
dya mi pãrãgö c'ü pje pjëzhi nu. Rvá
ẽjẽgö rvá jichite cja ndeje ngue c'ua
yo menzumü a Israel ra mbãrãji
angueze.
32 O sido o ñatjo e Juan, o mama:
—Ró janda o̱ Espíritu Mizhocjimi
c'ü ma sjöbü a jens'e nza cja 'na
mbaro. Je o ẽ söya a xes'e angueze.
33 Nuzgö, dya mi pãrãgö c'ü pje
pjëzhi nu. Pero Mizhocjimi, nu c'ü
o juancö ró ẽ jichi cja ndeje yo
nte, ya vi xitsi: "Nu c'ü rí jñanda
ra zät'ä ín Espíritugö c'ü ra söya a
xes'e angueze ngueje c'ü ra ndäjä
o̱ Espíritu Mizhocjimi ra bübü cja
o̱ mü'büji." 34 Ró jandagö o ẽjẽ o̱
Espíritu Mizhocjimi co nu e Jesús,
nguec'ua rí xi'ts'iji na cjuana, exi
ngueje nu o̱ T'i Mizhocjimi nu.

Los primeros discípulos de Jesús

35 C'ü na yejnu pa'a mi bübütjo
nu, e Juan co yeje c'o o̱ discípulo.
36 O jñanda e Juan mi cjogü e Jesús.
O mama c'ua:
—Pa nu, o̱ Ts'imë Mizhocjimi.
37 O dyärä c'ua yeje c'o o̱ discípulo
e Juan. Ya ndünt'üvi c'ua a xütjü
e Jesús. 38 O ñezhe c'ua e Jesús.
O jñanda mi tjünt'üvi a xütjü. O
xipjivi:
—¿Pje i̱ṉ jodüvi?
Anguezevi o mamavi:
—Xöpüte, ¿ja je ngue c'ua i̱ṉ
bübü?, o 'ñembevi.
39 O mama c'ua e Jesús:
—Xä'dävi ngue c'ua rí jñandavi ja
je rí bübü.
Ya o möji c'ua. Ya o jñandavi nu
ja je mi bübü. C'e pa'a c'ü, o ngue-
jmetjoji nu e Jesús, na ngueje ya mi
zünü dyëch'a c'ü xõrü.
40 E Andrés, c'ü nu cjuarma e
Simón Pedro mi ngueje 'naja c'o
yeje c'o vi dyärä nu c'o o mama e
Juan, cja nu o ndünt'üvi a xütjü e
Jesús. 41 E Andrés o chöt'ü e Simón
c'ü nu cjuarma. O xipji:
—Ya ró chjëgöjme nu c'ü o ndäjä
Mizhocjimi, eñe. Nuc'ü, ngue c'ü
xiji Mesías.
42 Nuc'ua e Andrés o zidyi e
Simón o mëvi c'ua ja mi bübü e
Jesús. E Jesús o jñanda c'ua. O xipji:
—Ngue'tsc'e e Simón, nu t'its'ü e
Jonás. Rguí chjũtsc'e e Cefas, eñe.
Ne jña Cefas ne ra mama Pedro.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

43 C'ü na yejnu pa'a o ne c'ua e
Jesús o ma a Galilea. O chjëvi e
Felipe. O xipji:

—Chjünt'ü ín xütjü.

O mëvi c'ua. 44 E Felipe mi menzumü a Betsaida, nu ja mi menzumü e Andrés 'ñe e Pedro. 45 E Felipe o ma xipji e Natanael:

—E Moisés o dyopjü cja o̱ ley Mizhocjimi c'ü ra ẽjẽ Mesías. Je xo va dyopjü c'o profeta. Ya ró chjëjme dya c'ü. Ngueje e Jesús c'ü menzumü a Nazaret, c'ü o̱ t'i e José.

46 E Natanael o xipji e Felipe:

—¿Cjo sö ra bübü a Nazaret c'ü na jo?

O ndünrü c'ua e Felipe:

—Xä'dä rí ñu'u.

47 E Jesús o jñanda ma ẽjẽ e Natanael. O mama c'ua:

—Va ẽ c'ua 'naja yo menzumü a Israel nu na cjuana. Nunu, dya onpüte nu.

48 E Natanael o xipji e Jesús:

—¿Ja cja dya, c'ü ya i̱ṉ pãcãgö?

O ndünrü c'ua e Jesús. O xipji:

—'Ma dya be mi zon'c'ü e Felipe, nu 'ma mi bübügue cja ngua c'e higo, ró jantc'a 'ma, y rí pã'tc'ã in mü'bü.

49 O ndünrü e Natanael, o xipji:

—Xöpüte, exi ngue'tsc'e o̱ T'its'ü Mizhocjimi. Nu'tsc'e, ngue'tsc'e i̱ 'ñe ngue c'ua rí mandazüji rí menzumüji a Israel.

50 O ndünrü e Jesús, o xipji:

—I̱ṉ ejmezü dya, na ngueje mi pã'tc'ã in mü'bü 'ma mi bünc'e cja ngua c'e higo. Pero xenda na nojo c'o rí jñanda.

51 'Na cjuana rí xi'ts'iji, rí jñandaji ra xogü a jens'e; 'ñe rí jñandaji c'o anxe Mizhocjimi ra möji a jens'e, ra nzhogüji nu ja rá bünc'ö, nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi.

2

Un casamiento en Caná de Galilea

1 C'ü na jñi nu pa'a o tsjaji 'naja chjüntü a Caná c'ü tsja a Galilea. Je o ma nu c'ü nu mamá e Jesús. 2 Xo o zojnüji cja c'e chjüntü e Jesús co c'o o̱ discípulo. 3 O tjezetjo c'ua c'e vino. C'ü nu mamá e Jesús o xipji:

—Ya ndezeji o̱ vinoji.

4 E Jesús o xipji c'ua:

—¿Jenga i̱ṉ xitsigö a cjanu? Dya be sädä c'e hora 'ma ra 'mãrã cjó nguetscö.

5 C'ü nu mamá e Jesús o xipji c'o mi pjöxte:

—Rí tsjaji texe c'ü ra xi'ts'iji e Jesús.

6 Mi järä nu, 'ñanto tras'äbä c'o mi ngueje ndojo c'o mi xich'iji ndeje. Nu c'e ndeje c'o mi po'o nu, mi ngue para ro xindyë c'o mi menzumü a Israel, c'ua nzi va manda o̱ ley anguesji. C'o tras'äbä mi süjü ochenta o 'na ciento litro nzi 'naja. 7 E Jesús o xipji c'o mi pjöxte:

—Nu'ts'c'eji, nichiji ndeje yo tras'äbä.

Cjanu o nichiji c'ua. Nde o jaxcüji na jo c'o tras'äbä. 8 E Jesús o xipjiji c'ua:

—Dyö'büji dya, chunbüji c'ü manda cja ne chjüntü.

Cjanu o ndunüji c'ua. 9 C'ü mi manda, o zö'ö ts'iquë c'ü e ndeje c'ü vi mbëzhi vino. Dya mi pãrã ja je vi tüji. Pero c'o mböxte mi pãrãji na ngueje vi dyö'büji c'e ndeje. O tsja c'ua c'ü mi manda, o ma't'ü c'ua c'ü e t'i'i c'ü cja vi chjüntü. 10 Cjanu o xipji c'ua:

—'Ma cjaji chjüntü, ot'ü xisp'iji vino c'ü na jo'o. Nuc'ua 'ma ya ra nijmiji, cja rrõ xisp'iji c'ü dya nda jo. Nu'tsc'e mi pë's'itjo c'ü xenda na jo vino. Cja na unügue dya.

11 Nujyo, o tsja'a e Jesús a Caná c'ü tsja a Galilea. Nguejyo o mbürü o jizhi c'ü dya nunca mi janda c'o nte. A cjanu o mbãrãji c'ü me na nojo angueze. C'o o̱ discípulo o 'ñejmeji c'ua angueze.

12 Nu 'ma o nguarü yo, o zöbüji a ma a Capernaum e Jesús 'ñe c'ü nu mamá 'ñe c'o o̱ cjuarma 'ñe c'o o̱ discípulo. Nunu, o mimiji ja nzitjo pa'a. Dya o mezheji.

Jesús purifica el templo

13 Ya mi ngue ro zädä c'e mbaxua
c'ü ni chjũ Pascua c'ü cja yo men-
zumü a Israel. Nuc'ua o ma a ma a
Jerusalén e Jesús. 14 O chöt'ü c'o mi
pö o nzhünü 'ñe o ndënchjürü 'ñe o
mbaro cja c'e templo. C'o mi pötü o
merio xo nde mi junrü nu c'o. 15 E
Jesús o dyät'ä c'ua 'naja o chirrio.
Cjanu o ndas'üji va pjongüji cja c'e
templo texeji co c'o o̱ nzhünüji 'ñe
c'o o̱ ndënchjürüji. Cjanu o pjö'tp'ü
o̱ merio c'o mi pötü o merio. O
tunbüji c'o o̱ mexaji. 16 O xipji c'ua
c'o mi pö'ö c'o mbaro:

—Nuyo, pjongüji va yo.
Nu'tsc'eji, dya rí tsjapcüji chõjmü
nu o̱ ngumü mi Tatagö.

17 Nuc'ua c'o o̱ discípulo o mbeñeji
c'ua c'o ya t'opjü, c'ü mama a cjava:
"Na ngueje c'ü me rgá pjörügö in
nzungue, me ra nugöji na ü", eñe va
zopjü Mizhocjimi.

18 Nuc'ua c'o menzumü a Israel, o
tsjapüji t'önü e Jesús, o xipjiji:

—¿Pje rí jítsijme ngue c'ua rá
pãrãjme pje pjë'ts'igue nguec'ua i̱ṉ
cjague nu yo i̱ṉ cjague?

19 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Yä't'äji nu e templo nu. Na jñi
nu pa'a rá bö'bütjo.

20 O mama c'ua c'o menzumü a
Israel:

—O mezhe cuarenta y seis cjë'ë
va dyät'äji nu. Nu'tsc'e i̱ṉ mama
jñipatjo rí bö'bü.

21 Pero e Jesús je mi mama e
templo c'ü je mi nguetsjë angueze.
22 'Ma o te'e cja yo añima e Jesús,
nuc'ua c'o o̱ discípulo o mbeñeji c'ü
vi mama yo. Nuc'ua ya o 'ñejmeji
c'ua yo vi t'opjü 'ñe c'e jña'a c'ü vi
mama e Jesús.

Jesús conoce a todos

23 'Ma mi bübü e Jesús a Jerusalén
cja c'e mbaxua c'ü ni chjũ Pascua,
na puncjü nte c'o o 'ñejme c'o mi
cja e Jesús. 'Ma o jñandaji c'o mi cja
angueze c'o nunca mi jandaji, ya
o 'ñejmeji c'ua. 24 Pero e Jesús mi
pãrã c'ü dya ro ndünt'üji o̱ xütjü. Mi
pãrã na ngueje mi pãtpãji o̱ mü'büji.
25 Dya mi jyodü cjó ro xipji ja ma cja
c'o nte. Na ngueje angueze nde mi
pãrã nu c'o mi cjijñiji.

3

Jesús y Nicodemo

1 Mi bübü 'naja c'o fariseo c'ü mi
chjũ Nicodemo. Mi jmu'u cja c'o
menzumü a Israel. 2 Nuc'ü, o ẽjẽ 'na
nu xõmü cja e Jesús. O xipji:

—Xöpüte, rí pãrãgöjme o juan'c'ü
Mizhocjimi rí xöpügue yo nte.
Na ngueje 'ma dya ri bübügue co
Mizhocjimi, dya ro sö ri tsjague
'ma, nuyo i̱ṉ jizhigue yo nunca mi
jandajme.

3 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'i. Nu c'ü
dya ra jmus'ü na yeje, dya ra sö
ra nu'u c'ü ra manda Mizhocjimi a
jens'e.

4 O xipji c'ua e Nicodemo:

—¿Ja rgá sö ra jmus'ü 'naja nte
'ma ya zöya? ¿Cjo ra sö ra cjogü cja
o̱ pjeme nu nana ra jmus'ü na yeje?

5 O ndünrü e Jesús:

—Rí xi'ts'igö c'ü na cjuana. Nu
c'ü dya ra jmus'ü cja ndeje 'ñe cja
o̱ Espíritu Mizhocjimi, dya ra sö
ra nu c'ü ra manda Mizhocjimi a
jens'e. 6 Yo nte'e unüji o̱ ts'ingue
c'o nu t'iji, nguec'ua xo ga nte c'o
t'i. Je xo ga cjatjonu 'ma cjó c'o
ra 'ñejme, Mizhocjimi unü c'ü o̱
Espíritu ngue c'ua c'e nte ra tsjapü
o̱ t'i 'ma Mizhocjimi. 7 Dya me
rí tsjijñi c'ü ró xi'ts'i, ni jyodü ra
jmuxc'ü na yeje. 8 E ndajma ja nde
vü'ü. I̱ṉ ärä vü'ü. Pero dya i̱ṉ
pãrã ja je ni 'ñeje, ne ja je ni ma'a,
na ngueje dya sö rí jñandgue. Je
xo ga cjatjonu, dya sö rí jñandgue
Mizhocjimi 'ma unü o̱ Espíritu 'na
nte ga tsjapü o̱ t'i.

9 O ndünrü c'ua e Nicodemo, o
xipji:

—Nuyo, ¿ja rga sö ra ts'a'a yo?

10 O ndünrü e Jesús, o xipji:

—Ngue'tsc'e i̱ṉ xöpüte cja yo ín menzumüji a Israel. ¿Cjo dya i̱ṉ pãrã yo rrã xi'ts'i? 11 Nuzgö rrã xi'ts'igö c'ü na cjuana. Nu c'o rí pãrãgöjme rí xi'tsc'öjme. Nu c'o ró nujme rí mamajme na cjuana. Pero dya i̱ṉ ejmeji c'o rí xi'tsc'öjme. 12 Nu 'ma rí xi'ts'iji c'o tsjaja cja ne xoñijõmü, dya i̱ṉ ejmeji. ¿Ja rgui 'ñejmeji 'ma rá xi'ts'iji c'o tsjaja a jens'e?

13 'Dya cjó nguins'i a jens'e ngue c'ua ra mbãrã ja ga cja Mizhocjimi. Pero bübü c'ü pãrã. Nutscö rvá ẽjẽ a jens'e cja Mizhocjimi nu ja exmi bübügö, nguetscö rí pãrãgö. 14 'Ma ma ẽjẽ c'o c'ijmi ma ẽ saji c'o ín mboxtitagöji cja c'e ndajyadü, e Moisés o dyät'ä 'na c'ijmi de bronce, cjanu o ndün't'ü cja 'na za'a c'ü ma jens'e. Nguec'ua 'ma mi janda c'o nte, dya mi tũji c'o vi za o c'ijmi. Xo rga cjatjonu, xo ni jyodü ra ndüntcüji cja ngronsi, nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi. 15 Nguec'ua texe c'o ra 'ñench'ezügö cja o̱ mü'bü nde ra bübütjoji, dya ra ndũji, eñe e Jesús.

El amor de Dios para el mundo

16 Mizhocjimi me s'iya texe yo cãrã cja ne xoñijõmü. Nguec'ua va nzhö c'ü nu T'i c'ü 'natjo para o ndũ va ngõtcü ín nzhubüji; nguec'ua texe c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü angueze, dya ra ndũji, ra bübütjoji. 17 C'ü vi ndäjä Mizhocjimi c'ü nu T'i'i cja ne xoñijõmü, dya ngue c'ü ra tsjapü ra ngõt'ü o̱ nzhubü yo cãrã cja ne xoñijõmü. O ndäjä ngue c'ua o ngõ'tp'ü c'o nzhubü c'o tũji. A cjanu, nu c'o ench'e o̱ mü'bü angueze, ra bübütjoji.

18 Nu c'ü ejme c'ü nu T'i Mizhocjimi, dya ra tsjapü Mizhocjimi ra ma sufrido. C'ü dya ejme, o mama Mizhocjimi c'ü ra tsjapü ra ma sufrido. Na ngueje o ndäjä c'ü 'natjo o̱ T'i, pero dya ne c 'e nte ra 'ñejme. 19 E jya's'ü o ẽjẽ cja ne xoñijõmü. Pero yo nte mi neji bëxõmü. Dya neji e jya's'ü na ngueje na s'o cjaji. Nguec'ua ra ma ngõt'üji o̱ nzhubüji. 20 Texe c'o cja na s'o me ünmbüji e jya's'ü. Dya xo ne ra säjäji cja e jya's'ü na ngueje 'ma ro säjäji cja e jya's'ü ro tjandbaji 'ma c'o na s'o c'o cjaji. 21 Nu c'o cja na cjuana, va ẽji cja e jya's'ü ngue c'ua ra tjandbaji c'ü vi tsjaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

22 'Ma o nguarü yo, o ma c'ua e Jesús co nu c'o o̱ discípulo a ma Judea. O nguejme nu co anguesji. Mi jichite nu. 23 E Juan xo mi jichite a Enón bëxtjo a Salim. Mi jichite nu, na ngueje mi po na puncjü ndeje nu. O ẽjẽ c'o nte'e ma ẽ ji'iji. 24 Dya be mi cjot'ü cja pjörü 'ma, e Juan.

25 Nuc'ua c'o o̱ discípulo e Juan o zöji jña 'naja bëzo c'ü mi menzumü a Judea. O zöji jña c'ua ja ga cja c'ü mi jichite e Jesús, 'ñe c'ü mi jichite e Juan. 26 O möji cja e Juan. O xipjiji:

—Xöpüte, c'e bëzo, nu c'ü mi bübüguevi mbes'e a manu cja c'e ndare a Jordán, nu c'ü i̱ xitsijme cjó ngueje, ya jichi yo nte. Nudya nde pöji texeji nu ja bübü angueze.

27 O ndünrü e Juan, o mama:

—Na jo c'ü. Na ngueje Mizhocjimi o unü c'e bëpji nguec'ua ga tsja c'ua. 28 Nu'tsc'eji i̱ṉ pãrãtsjëji ró mamagö, "Dya nguetscö e Cristo. O däcjätjogö ró ot'ü ró xipji yo nte c'ü va ẽjẽ e Cristo. Cja rron 'ñeje angueze." 29 Rá xi'ts'iji 'na jña. 'Ma cjaji chjüntü, ngue c'ü jovi c'e t'i c'ü ra 'ñe'chp'e a dyë c'e xunt'i. Pero c'ü jovi c'e t'i me mäjä ga dyärä ña'a c'e t'i ga zopjü c'e xunt'i. Je xo ga cjazgö nu, me rí mäcjö na ngueje ya ngue e Jesús c'ü ya zopjü dya yo nte. 30 Na ngueje xenda ra mbëzhi na nojo angueze. Dya cja pje ra mbëtscö.

El que viene de arriba

31 ’Nu c'ü vi 'ñeje a jens'e ngue
c'ü manda texe. Nutscö je ró tegö
cja ne xoñijõmü rí mama c'o ts-
jaja cja ne xoñijõmü. Nu c'ü exmi
büb̈ü a jens'e ngue c'ü manda texe.
32 Nuc'ü, mama c'o o jñanda a jens'e
'ñe c'o o dyärä. Pero dya cjó ejme
c'o mama. 33 Nu c'ü ejme c'o mama,
ya o jñunt'ü o̱ mü'b̈ü c'ü na cjuana
c'ü mama Mizhocjimi. 34 Na ngueje
nu c'ü o ndäjä Mizhocjimi, mama o̱
jña Mizhocjimi. Mizhocjimi o unü
o̱ Espíritu ra ña o̱ jña. Dya ënmbitjo
ga unü o̱ Espíritu. 35 Mizhocjimi
me s'iya c'ü nu T'i'i. O nzhötü
texe cja o̱ dyë'ë. 36 Nu c'ü ench'e
o̱ mü'b̈ü e Jesucristo c'ü nu T'i
Mizhocjimi, ra büb̈ütjo, dya ra ndũ.
Nu c'ü dya ench'e o̱ mü'b̈ü c'ü nu T'i
Mizhocjimi, ra ndũ'ũ, dya ra büb̈ü.
Mizhocjimi ünmb̈ü c'ü.

4

Jesús y la mujer de Samaria

1 C'o nte ya mi pjürü mi nädäji e
Jesús mi mamaji:
—E Jesús xenda na puncjü o nte
c'o xöpü que na ngue c'o mi xöpü e
Juan. Y xenda na puncjü o nte c'o
jichi co ndeje, mi eñeji.
2 Bueno, dya mi ngue e Jesús
c'ü mi jichi c'o nte, mi ngue c'o o̱
discípulo. O üdü c'ua c'o fariseo
va dyäräji c'ü mi mama c'o nte.
3 Nguec'ua 'ma o mbãrã a cjanu e
Jesús, o mbedye c'ua a Judea co c'o
o̱ discípulo, o möji na yeje a Galilea.
4 Mi jyodü ro cjogü a Samaria
ngue c'ua ro zät'ä a Galilea. 5 O
zät'äji c'ua cja 'na ndajñiñi c'ü mi
tsja a Samaria c'ü mi chjũ Sicar. O̱
juajma e Jacob b̈extjo mi tizhi cja
c'e jñiñi. Nu c'e juajma vi zopcü c'ü
nu t'i c'ü mi chjũ José. 6 Mi büb̈ütjo
nu o̱ pozo e Jacob. E Jesús ya me vi
mbo o̱ cuë ma nzhodü cja 'ñiji. O
mimi a jmi cja c'e pozo. Ya mi zünü
'ñanto c'ü nzhä 'ma o zät'äji. 7 O ẽjẽ
c'ua 'naja ndixũ c'ü mi menzumü a
Samaria. O ẽ ngüs'ü ndeje. Nuc'ua
e Jesús o xipji:
—Dyacü ts'iquë ndeje, rá si'i, eñe.
8 C'o o̱ discípulo e Jesús vi möji cja
c'e ndajñiñi. O ma ndõmüji c'ü ro
ziji e Jesús. 9 O mama c'ua c'ü e
ndixũ a Samaria, o xipji e Jesús:
—Maco i̱ṉ menzumü a Israel.
¿Jenga i̱ṉ ötcügö ndeje c'ü rí sigue?
Nutscö rí ndixũ y rí menzumü a
Samaria, eñe.
C'o menzumü a Israel, dya ñuji
c'o menzumü a Samaria. 10 O
ndünrü e Jesús, o xipji:
—Nu 'ma ri pãrãgue c'ü unü
Mizhocjimi 'ñe cjó je nguetscö
c'ü xi'ts'i, “Dyacü ts'iquë ndeje rá
si”, nu'tsc'e ri dyötcü, nuc'ua ro
da'c'ügö ndeje c'ü sido rí büb̈ütjo,
eñe e Jesús.
11 O ndünrü c'ua c'e ndixũ:
—Nu'tsc'e sẽ'ẽ, ojtjo pje rgui
tsjüs'ügue. Me na jẽ'ẽ ne pozo. ¿Ja je
ngue c'ua peje c'e ndeje c'ü sido rá
büb̈ütjo? 12 Ne pozo nu, o dyacöjme
e Jacob c'ü mi mboxtitagöjme.
Nuc'ü, mi si'i ne ndeje. Xo 'ñe c'o
o̱ t'i, 'ñe c'o o̱ animaleji. Nu'tsc'e,
¿cjo xenda pjë'tsc'e na nojo que na
ngueje e Jacob? A poco rí dyacö
ndeje c'ü xenda na jo, eñe c'e ndixũ.
13 O ndünrü e Jesús, o xipji:
—C'ü ra zi ne ndeje nu, ra tũretjo.
14 Nu c'ü ra zi c'e ndeje c'ü rá unügö,
dya cja ra ndũre. C'e ndeje c'ü
rá unügö, ra büb̈ü cja o̱ mü'b̈ü; ra
chjëntjovi nza cja ndeje c'ü peje cja
mëjë, nguec'ua sido ra büb̈ütjo c'e
nte, eñe e Jesús.
15 O ndünrü c'ua c'e ndixũ:
—Nu'tsc'e, sẽ, dyacö c'e ndeje c'ü.
Ngue c'ua dya cja rá tũre. Ngue c'ua
dya cja xo rá ẽ cjüs'ü a 'ñecjua.
16 Nuc'ua e Jesús o xipji:
—Ma zojnü nin xĩra. Nuc'ua rí
'ñejevi a 'ñecjua.
17 O ndünrü c'e ndixũ:
—Dya rí 'ñecjö ín xĩra.
O xipji c'ua e Jesús:
—I̱ mamague c'ü na cjuana, dya
i̱ṉ 'ñecje nin xĩra. 18 Na ngueje ya

mi 'ñeje tsi'ch'a nin xĩra. Nu c'ü i̱ṉ
'ñeje dya, dya ngueje nin xĩra. I̱
mamague na cjuana yo.
19 O ndünrü c'ua c'e ndixũ, o
mama:
—Nutscö, sẽ, rgá cjijñigö
ngue'tsc'e 'na profeta. 20 Nu c'o
ín mboxtitajme o ma't'üji Cjimi
cja ne t'eje nu. Nu'tsc'eji i̱ṉ men-
zumügueji a Israel i̱ṉ mamagueji
ngueje a Jerusalén nu ja je rá
ma't'üji Cjimi, eñe c'e ndixũ.
21 O ndünrü e Jesús, o xipji:
—Dyätcägö yo rá xi'ts'i. Ra zädä
yo pa'a nu 'ma dya cja rguí jyodü
rí möji cja ne t'eje; dya cja xo rguí
jyodü rí möji a Jerusalén ngue c'ua
rí ma't'üji ín Tataji Mizhocjimi.
22 Nu'tsc'eji i̱ṉ ma't'ügueji Cjimi,
pero dya i̱ṉ pãrãji ja ga cja c'ü.
Nutscöjme rí ma't'ügöjme Cjimi,
pero rí pãrãjme ja ga cja c'ü. Na
ngueje nu c'ü ra jopcü o̱ mü'bü yo
nte, je vi 'ñeje cja yo menzumü a
Israel. 23 Ya säjä yo pa, c'ü ni jyodü
yo nte ra mbãrãji c'ü na cjuana ja
ga cja Mizhocjimi, 'ñe ra ma't'üji
co texe o̱ mü'büji. 'Ma ra tsjaji a
cjanu, na cjuana rgá ma't'üji 'ma
Mizhocjimi. Mizhocjimi ne'e cjó
c'o ra ma't'ü a cjanu. 24 Mizhocjimi
ngueje Espíritu, dya sö rá jandaji.
Nguec'ua c'o ra ma't'ü Mizhocjimi
ni jyodü ra mbãrãji a cjanu, c'ü dya
ngue 'na ts'ita c'ü sö ra jñandaji.
Pero ra ma't'üji Mizhocjimi co texe
o̱ mü'büji, eñe e Jesús.
25 O ndünrü c'ua c'e ndixũ:
—Rí pãrãgö ra ẽjẽ e Mesías; 'ma ra
ẽjẽ c'ü, ra nda xitsiji texe ja cja, eñe
c'e ndixũ.
C'e jña Mesías ne ra mama: "Ngue
Cristo c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra
manda."
26 O ndünrü c'ua e Jesús:
—Nguetscö e Cristo; rí ñagövi.
27 Nuc'ua o säjä c'o o̱ discípulo.
Me mi cjijñiji c'ua, jenga mi ñavi 'na
ndixũ. Pero dya cjó xipji:
—¿Jenga i̱ṉ ñavi ne ndixũ? ¿Pje i̱ṉ
önü nu?, ro 'ñeñeji.
28 Nuc'ua c'e ndixũ o zogütjo c'ü
nu xäjnä. O ma c'ua cja c'e ndajñiñi.
O ma xipji c'o nte:
29 —Xä'däji dya. Mö rá ma nuji
'naja bëzo c'ü o xitsi texe c'o ró
cjagö. 'Na ri ngueje e Cristo c'ü.
30 Nuc'ua o mbedyeji cja c'e
ndajñiñi. O möji nu ja je mi bübü
e Jesús. 31 'Ma ndänt'ä ma ñaji c'e
ndixũ c'o nte, nuc'ua c'o o̱ discípulo
ma xipjiji e Jesús:
—Nu'tsc'e, xöpüte; ni jyodü rí
sigue xëdyi.
Pero dya o zi'i. 32 E Jesús o xipji
c'ua c'o o̱ discípulo:
—Nuzgö rí pë's'igö c'ü rá si'i;
nu'tsc'eji dya i̱ṉ pãrãgueji.
33 Nuc'ua c'o discípulo mi pötma
mamaji:
—¿Cjó ngue c'ü ro tunpü c'ü ra zi'i
nu?
34 E Jesús o xipjiji c'ua:
—C'e jñõnü c'ü ni zëzhi ín mü'bü,
ngue c'ü rí cjagö c'ü ne'e nu c'ü o
ndäcjägö, y rá cjuatpügö texe c'ü ne
angueze. 35 ¿Cjo dya i̱ṉ mamagueji
xe bëzhi nziyo zana cja ra zädä da-
grëxü? Pero rí xi'tsc'öji, jñanchjãji
dya, yo nte yo va ẽjẽ ra dyäräji yo
ín jñagö, chjëntjoji nza cja o ndëxü
c'o ya na jo ra dagü. 36 Nu c'ü tagü
jo mäjä c'ü; na ngueje bübü c'o ra
'ñejmezü. Sido ra bübütjoji; dya ra
ndũji. Nguec'ua c'ü tagü 'ñe c'ü
podü 'natjo c'ua ra mäjävi. 37 Na
ngueje na cjuana c'ü je mama a
cjava: "'Naja ngue c'ü podü. C'ü
'naja ngue c'ü tagü." 38 Ró täc'ägöji
rí chagüji nu ja dya i̱ pëpiji. Nandyo
c'o o pëpji. Nu'tsc'eji i̱ṉ tagüji c'o o
mbodü anguezeji.
39 Na puncjü c'o mi menzumü cja
c'e ndajñiñi c'ü mi tsja a Samaria
o 'ñejmeji e Jesús na ngueje c'o vi
mama c'e ndixũ. Vi mama c'e
ndixũ: "O xitsi texe c'o ró cjagö",
eñe. 40 'Ma o säjä c'o mi menzumü
a Samaria nu ja mi bübü e Jesús,
c'o nte mi süjmüji ja nzi pa e Jesús.
Nguec'ua va nguejme c'ua yepa nu.

41 Xenda na puncjü c'o o 'ñejme c'ua
na ngueje c'o mi mama e Jesús.
42 O mama c'ua c'o nte, o xipjiji c'e
ndixũ:
—Ya rí pãrãjme na cjuana ne bëzo
nu, ngueje nu o ẽjẽ ra 'ñeme libre
yo cãrã cja ne xoñijõmü, ngueje e
Cristo. Rí ejmegöjme na ngueje c'o
i̱ xitscöjme; y ya xo ró ärätsjëjme c'o
mama angueze.

Jesús sana al hijo de un empleado del gobierno

43 'Ma ya vi mezhe yepa nu, cjanu
o mbedye c'ua nu. Cjanu o ma a
Galilea. 44 Na ngueje ya vi mama
e Jesús: "Dya respetaoji 'na profeta
cja o̱ jñiñitsjëjë." 45 'Ma o zät'ä a
Galilea e Jesús, c'o mi cãrã nu, me
co mäjä va jñandaji. Na ngueje xo vi
möji cja c'e mbaxua a Jerusalén c'ü
ni chjũ Pascua, vi jñandaji texe c'o vi
tsja nu e Jesús.
46 O yepe o ma c'ua e Jesús a Caná
c'ü tsja a Galilea. Nujnu, nguejnu
vi tsjapü c'ü e ndeje o mbëzhi vino.
Nujnu, mi bübü nu, 'naja c'ü mi
jmu'u. Nu c'ü nu t'i'i mi sö'dyë. Je
mi bübü a Capernaum. 47 Nu c'e
jmu o dyärä je vi mbedye a Judea e
Jesús; ya vi zät'ä a Caná c'ü je tsja
a Galilea. O ma c'ua nu ja je mi
bübü e Jesús. O ma dyötü na puncjü
ro zöbü a Capernaum, ro ma jopcü
c'ü nu t'i'i na ngueje ya ma tũ'ũ.
48 Nuc'ua e Jesús o xipji:
—Maco rí xi'tsc'öji cjó je
nguetscö, pero i̱ṉ ne rí jñandgueji
c'ü rá cjagö c'ü me rrã nojo c'ü
rí mangueji: "Nunca rí jandgöji a
cjanu", rí 'ñeñeji. 'Ma jiyö, dya rí
'ñejmezüji.
49 C'e jmu o xipji:
—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, na jo
ya rí sjöbü, ngue c'ua xe rí sürü rí
jocü ín ch'i. Ya va tũ'ũ.
50 O mama c'ua e Jesús:
—Mague dya. Nu c'ü in ch'i'i, dya
ra ndũ'ũ c'ü. Ra bübütjo.
Nuc'ua c'e bëzo o 'ñejme c'o jña c'o
o xipji e Jesús. O ma c'ua. 51 'Ma ya
ma sjöbü angueze, o mbedye c'ua
c'o o̱ mbëpji. O ma ndünrüji. O
xipjiji:
—Nu c'ü in ch'i'i bübütjo c'ü.
52 Nuc'ua c'ü nu tata c'e t'i o tsja
t'önü ja hora o mbürü o jogü. O
xipjiji c'ua:
—A ndä'ä 'ma o zünü siete, o
c'ueñe c'e pa'a.
53 Nuc'ua c'e tata ya o mbãrã mi
ngueje c'e hora c'ü vi xipji e Jesús:
"In ch'i'i ra bübütjo." Nuc'ua c'ü
o̱ tata c'e t'i o 'ñench'e o̱ mü'bü e
Jesucristo cja na 'ñe texe c'o mi cãrã
o̱ ngumü.
54 'Ma o mbedye e Jesús a Judea o
ma a Galilea o jocü c'e t'i'i, ngue c'ü
na yeje c'ü o jizhi e Jesús c'o nunca
mi janda c'o nte.

5

Jesús sana al paralítico de Betesda

1 Nuc'ua 'na nu pa mi cja o
mbaxua c'o menzumü a Israel. O
ma c'ua a Jerusalén e Jesús. 2 Cja
c'e ngoxtji a Jerusalén nu ja mi
cjocüji o ndënchjürü, nujnu, bëxtjo
mi bübü 'na t'ore. Cja c'e jña hebreo
ni chjũ Betesda c'ü e t'ore. Mi järä
tsi'ch'a o porta nu. 3 Nunu mi orü
nu, na puncjü c'o mi sö'dyë. Mi cãrã
c'o mi ndëzhö, 'ñe c'o mi me'dye, 'ñe
c'o dya mi sö ro 'ñõmü. Mi te'beji
ro pjõ's'ü c'e ndeje. 4 Na ngueje
mi bübü 'ma mi dat'ü 'naja o̱ anxe
Mizhocjimi nu ja je mi po c'e ndeje.
Me mi ñus'ü c'e ndeje. C'ü ot'ü mi
dat'ü cja c'e ndeje 'ma ya ra nguarü
ra ñus'ü, mi jogü c'o pje nde ma
ngueme c'o mi sö'ö. 5 Mi bübü nu,
'naja bëzo c'ü ya mi pa'a treinta
y ocho cjë'ë c'ü mi sö'dyë. 6 'Ma
o jñanda e Jesús mi orü c'e bëzo,
o mbãrã ya vi mezhe mi sö'dyë.
Nuc'ua e Jesús o dyönü c'ua:
—¿Cjo i̱ṉ ne ra jots'ü?
7 O ndünrü c'ü mi sö'dyë:
—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, nuzgö,
ojtjo cjó ra ngöcügö cja ne t'ore 'ma

pjõ's'ü ne ndeje. 'Ma cja rí negö rá
dat'ü, ya ni ot'ü ni dat'ü 'naja.
8 O ndünrü c'ua e Jesús:
—Nu'tsc'e ñanga dya, xos'ü c'ü i̱n
pjĩzhĩ, nzhodü dya.
9 Nuc'ua exo jogü c'ua c'e bëzo. Ya
o nduns'ü c'ua c'ü mi pjĩzhĩ. Nuc'ua
ya o nzhodü c'ua c'e bëzo. Nu pa
c'ü o nzhodü c'e bëzo ngue c'e sjũpa
'ma mi söyaji. 10 Nguec'ua c'o pje mi
pjëzhi cja c'o nte a Israel o xipjiji c'ü
vi jogü:
—Ngue nu pa dya nu rí söyaji.
Mama cja o̱ ley Mizhocjimi c'ü o
dyopjü e Moisés, dya pje ra sö rí
chunü nu i̱n pjĩzhĩ nu pa dya.
11 O ndünrü c'ua c'e bëzo:
—Nguejetsjë c'ü o jocüzü c'ü o
xitsitsjëjë: "Xos'ü nu i̱n pjĩzhĩ, rí
nzhodü dya."
12 O dyönüji c'ua:
—¿Cjó ngue c'e bëzo c'ü o xi'ts'i:
"Rí xos'ü nu i̱n pjĩzhĩ rí nzhodü?"
13 C'ü ya vi jogü, dya mi pãrã cjó
ngue c'ü vi jocü. Na ngueje e Jesús
vi xõgü vi cjogü cja c'o nte c'o ma
puncjü. 14 Nu c'e ndajme c'ua, e
Jesús o chöt'ü c'e bëzo a mbo cja c'e
templo. O xipji:
—Jñanda dya, xã. Ya o jots'ü dya.
Dya cja rí tsja dya c'o na s'o. 'Na pje
ne ra ts'a'c'ü c'ü xenda rí sufrido.
15 O ma c'ua c'e bëzo. O ma xipji
c'o mi pjëzhi cja c'o nte a Israel:
—Ngueje e Jesús c'ü o tsjacö o
jozü.
16 Nguec'ua c'o nte a Israel me
mi nuji na ü e Jesús. Mi jodüji ro
mbö't'üji na ngueje mi cja'a yo, c'e
sjũpa 'ma mi söyaji. 17 Pero o mama
e Jesús:
—Mi Tatagö c'ü bübü a jens'e
pëpjitjo; 'ñetscö xo rí pëpjitjogö, eñe
e Jesús.
18 Nuc'ua c'o mi pjëzhi cja c'o
nte a Israel xenda mi jodüji c'ua
ro mbö't'üji. Na ngueje e Jesús
dya mi sũpü c'e pa'a c'ü söyaji; xo
mi mama: "Mizhocjimi nguejmi
Tatagö." A cjanu mi cjapü ra
mbãrãji c'ü Mizhocjimi angueze.

La autoridad del Hijo de Dios

19 Nuc'ua e Jesús, o xipjiji:
—Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji.
Nuzgö exi ngue o̱ T'izgö
Mizhocjimi. Nguec'ua nunca
rí cjagö c'ü rí netsjëgö. C'ü rí
cja'a, nguextjo c'ü rí janda cja'a
Mizhocjimi c'ü mi Tata. Na ngueje
c'o cja'a mi Tata xo rí cjagö yo,
na ngue o̱ T'izü Mizhocjimi. 20 Mi
Tata me s'iyazü. Nguezgö o̱ T'izü
angueze. Mi Tata jítsi texe c'o cja'a
angueze. Xe ra jítsi c'o xenda na
nojo bëpji que na ngueje yo, c'o rá
cjagö. Nguec'ua me rí tsjijñigueji.
21 Mi Tata xos'ü c'o ya ni ndũ'ũ.
Unüji c'ü ra bübütjoji. Nuzgö o̱
T'izü Mizhocjimi, xo ga cjatjozügö.
Rá unütjo ra bübüji, nu c'o rí ne
rá unütjo. 22 Mi Tata dya cjó ra
jñünpü ngüenda. Ya o dyacügö mi
Tata rá jünpü ngüenda texe yo nte.
23 Nguec'ua, ra respetaozgöji c'ua
ja nzi ga respetaoji mi Tata. Nu c'ü
dya neze, dya xo ne mi Tata c'ü o
ndäcjä.
24 'Yo nte, chjëntjui c'ü ya ni ndũji,
na ngueje tũji o̱ nzhubüji. Pero rí
xi'tsc'öji c'ü na cjuana, nu c'ü ra
dyätcä ín jñagö, 'ñe ra 'ñejme nu c'ü o
ndäcjä, exta bübütjo. Nguec'ua dya
rá jünpü ngüenda ra ma sufrido.
25 Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji, yo
nte yo ya ni ndũ, ya ngue ra zädä
y ya zädä dya, c'ü ra dyäräji ín
jña'a, nutscö o̱ T'izü Mizhocjimi.
Nu c'o ra dyätcägö, rá unüji c'ü ra
bübütjoji. 26 Na ngue c'ua ja nzi ga
cja Mizhocjimi je xo ga cjazgönu,
nutscö o̱ T'izü. Exo rí bübütjogö.
27 Mizhocjimi xo o dyacü rá jünpü
ngüenda yo nte. Na ngueje rvá ẽcjö
cja Mizhocjimi. 28 Dya cja rí tsjijñiji:
"Pero, ¿ja rgá sö ne bëzo ra tsja yo?",
i̱n mangueji a mbo in mün'c'eji. Na
ngueje ra ts'a c'o xe rrã nojo, ra ẽjẽ
nu pa'a 'ma ra dyätcä ín jñagö texe
c'o ya ndũ. 29 Texeji ra mbes'eji

c'ua ja t'ögüji. Nu c'o o tsja c'ü ne
Mizhocjimi, ra ch'unüji c'ü sido ra
bübütjoji. Nu c'o dya o tsja c'ü ne
Mizhocjimi, ra jñünpüji ngüenda; ra
sufridoji, dya ra nguarü.

Pruebas de la autoridad de Jesús

30 Xe ma ña'a e Jesús. O mama:
—Nunca rí cjagö c'ü rí netsjëgö.
Nu c'ü xitsi ín Tatagö a jens'e ngue
c'ü rí cjagö c'ü. Rí jünpügö ngüenda
texe yo cãrã cja ne xoñijõmü. Na
jo c'ua nzi rga cjagö rá jünpüji
ngüenda, na ngueje dya rí jodügö rá
cja c'ü rí netsjë. Nuzgö rí cjagö c'ü
ne'e mi Tatagö c'ü o ndäcjä. Nguex-
tjo c'o rí cjagö c'o. 31 'Ma ri nguex-
tjozgö ri mama c'ü exi ngue o̱ T'izgö
Mizhocjimi, ro sö ri mangueji 'ma,
c'ü dya cjuana. 32 Pero rí xi'ts'iji,
bübü ne 'naja c'ü mama pje pjëtscö.
Rí pãrãgö c'ü na cjuana c'ü mama
angueze. 33 Nu'tsc'eji i̱ chäjägueji o
mböcjimi 'ñe o levita o ma tsjapüji
t'önü e Juan pje pjëtscö. Angueze
o xipjiji c'ü na cjuana. 34 Zö na
cjuana c'ü o mama e Juan, dya nda
ni muvi na ngueje nguetjo bëzo.
Pero rí mbeñc'eji c'o jña c'o o mama
e Juan. Ngue c'ua ra sö rí 'ñejmezüji,
rá jocuts'ü in mü'büji. 35 'Na sivi
ũ's'üji cja 'ñiji. Je xo ma cjatjonu e
Juan, mi jí'tsc'eji o̱ 'ñiji Mizhocjimi.
Nu'tsc'eji i̱ mäjäji ja nzi pa co c'o
vi xi'ts'iji. 36 E Juan o mama pje
pjëtsigö; pero bübü c'o xenda ni
'ñetse pje pjëtsigö. Ngue c'o rí cjagö
c'o o dyacü mi Tatagö a jens'e. Rá
cjuatügö texe nu c'o o dyacü rá
cjagö. Nuc'o, ngue c'ü ni 'mãrã
c'o, c'ü na cjuana o ndäcjä mi Tata.
37 A cjanu, mi Tata c'ü o ndäcjägö
mama na cjuana pje pjëtsigö, zö
nunca i̱ṉ ätpäji o̱ jña'a 'ñe dya xo
xogü in chöji ngue c'ua rí pãrãgueji
ja ga cja c'ü. 38 Dya xo i̱ṉ ench'e in
mü'büji o̱ jña Mizhocjimi, na ngueje
dya i̱ṉ ejmezügöji nutscö o ndäcjä
mi Tata. 39 I̱ṉ xörüji na jo cja o̱
jña Mizhocjimi, na ngueje i̱ṉ cjinc-
jeji 'ma rí xörügueji ra ch'a'c'üji c'ü
rí bübütjoji. Nguetsjë yo jña'a yo
je mama pje pjëtsigö. Nguetscö
rí unügö c'ü rí bübütjoji. 40 Pero
dya pje i̱ṉ neji rí 'ñejmezüji. 'Ma
ri 'ñejmezüji ro da'c'eji 'ma c'ü ri
büb̃ütjogueji.
41 'Nuzgö dya pje rí jodütsjëgö c'ü
ra mama yo nte na nozgö. 42 Pero
nutscö rí pãjtc'ãgöji cja in mü'büji.
Rí pãrãgö c'ü dya pje i̱ṉ s'iyaji
Mizhocjimi. 43 Mi Tata a jens'e o
ndäcjä ró ẽcjö ngue c'ua rá cjagö
c'ü ne angueze. Pero nu'tsc'eji, dya
pje i̱ṉ säcjägöji. 'Ma cjó c'o ra ẽ
mama c'ü pjëzhi na nojo, nuc'ü,
ngue c'ü rí säjäji c'ü. 44 ¿Ja rgá sö
rí 'ñejmezüji? Dya sö. Na ngueje
me i̱ṉ unüji ngüenda c'ü mama yo
nin minteji na jotsc'eji. Dya i̱ṉ ne
rí unüji ngüenda o̱ jña Mizhocjimi
c'ü xi'tsc'eji cjó je ngue c'ü exna
cjuana na jo'o. 45 Dya rí tsjijñigueji
c'ü rá cö'c'öji a jmi ín Tatagö a
jens'e. Bübü c'ü na cö'c'eji. Ngueje
o̱ ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e
Moisés. I̱ṉ cjijñigueji c'ü me na
jotsc'eji na ngueje i̱ṉ tjëji c'e ley,
pero je ngue c'ü ni 'ñetse c'ü na s'o
i̱ṉ cjaji. 46 Nu 'ma ri 'ñejmegueji yo o
dyopjü e Moisés, xo ri 'ñejmezügöji;
na ngueje e Moisés o dyopjü cja
o̱ jña Mizhocjimi c'ua ja ga cjazgö.
47 'Ma dya i̱ṉ ejmeji yo o dyopjü e
Moisés, ¿ja rgui 'ñejmezügöji c'ü rí
mangö?

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

1 'Ma ya o nguarü yo, o ma e Jesús
nu 'nanguarü c'e zapjü a Galilea c'ü
xo ni chjũ Tiberias. 2 Me mi pöji
na puncjü o nte'e. Na ngueje mi
nuji c'o mi jizhi 'ma mi jocü c'o mi
sö'dyë. 3 O ma e Jesús cja 'na t'eje.
O mimi nu co nu c'o o̱ discípulo.
4 Ya mi ngue ro zädätjo c'e mbaxua
c'ü ni chjũ Pascua c'ü cja yo nte a
Israel. 5 O jñe'ch'e c'ua e Jesús, o
jñanda me ma puncjü o nte c'o ma

ẽjẽ nu ja mi bübü angueze. O dyönü
c'ua e Felipe:
—¿Ja je rá tõmüji c'ü ra zi'i yo?
6 Mi mama yo, na ngueje ma sö e
Felipe, mi cja e Jesús. E Jesús ya mi
pãrã c'ü ro tsja'a. 7 Nuc'ua o ndünrü
e Felipe:
—Yeje ciento mbëxo tjõmëch'i,
dya ra zöji, zö rá xënji nde ri nde'eji.
8 Nuc'ua o ña c'ua 'naja c'o o̱
discípulo c'ü mi ngueje e Andrés c'ü
nu cjuarma e Simón Pedro, o xipji e
Jesús:
9 —Bübü va 'naja t'i, nu jün
tsi'ch'a tjõmëch'i ndëxü, cja na yeje
jmõ'õ. Pero, ¿ja ra zö texeji? Na
puncjüji.
10 Nuc'ua o mama e Jesús, o xipji
c'o o̱ discípulo:
—Nudya, xipjiji ra mimi dya, yo
nte'e.
Mi cja na puncjü o pjindyo nu
ja mi cãrãji. O mimiji c'ua. Po mi
tsi'ch'a mil o bëzo. 11 Nuc'ua o jñü
c'o tjõmëch'i e Jesús. Cjanu o unü
'na pöjö Mizhocjimi. Nuc'ua, cjanu
o unü c'ua c'o o̱ discípulo. Nuc'ua c'o
o̱ discípulo o unüji c'o ya vi mimi. Ya
nde unüji c'ua c'o jmõ'õ. O zi'iji. O
ziji texe c'o mi neji. 12 O nijmiji na
jo. O xipji c'ua e Jesús c'o o̱ discípulo:
—Tsis'iji yo ya mboncjü, yo nde
ndetjo, ngue c 'ua dya pje ra nguejme.
13 O jmutüji c'ua c'o nde mi ndetjo. O nizhi doce cánista nu c'o
tsi'ch'a tjõmëch'i ndëxü. Nuc'o,
ngue c'o o mboncjü c'o vi ziji.
14 Nuc'ua c'o nte 'ma o jñandaji c'o vi
tsja'a e Jesús mi mamaji:
—Na cjuana ngueje ne profeta
nu ro ẽjẽ cja ne xoñijõmü.
15 O mbãrã e Jesús mi neji ro zidyiji ngue c'ua ro tsjapüji a fuerza ro
manda. Nguec'ua va xõgü e Jesús o
matsjë na yeje cja 'na t'eje.

Jesús camina sobre el agua

16 Nuc'ua 'ma ya o nzhä'ä, ya o
zöbü c'ua c'o o̱ discípulo, o zät'äji
cja c'e zapjü. 17 Cjanu o dat'üji cja
'naja bü'ü. Je mi möji nu 'nanguarü
c'e ndeje a ma Capernaum. Ya vi
xõmütjo. E Jesús dya be ma säjä
nu ja mi bübü anguesji. 18 Me mi
pjõ's'ü c'e ndeje na ngueje mi vü na
zëzhi e ndajma. 19 'Ma ya vi möji
tsi'ch'a o 'ñanto kilometro o jñandaji
e Jesús c'ü mi nzhodü xes'e e ndeje.
Ya mi ngue ro zät'ä cja c'e bü'ü. Me
co zũji c'ua. 20 Nuc'ua e Jesús o
xipjiji:
—Nguetscö e Jesús. Dya rí
sũgueji.
21 Nuc'ua anguesji o mäjäji. O
xipjiji c'ua e Jesús ro dat'ü cja c'e
bü'ü. Exo zät'ä c'ua c'e bü'ü cja c'e
jñiñi nu ja je mi möji.

La gente busca a Jesús

22-24 Mi cãrã c'o nte c'o vi
nguejme 'nanguarü c'e trazapjü
nu ja vi unü 'na pöjö Mizhocjimi
e Jesús cjanu unüji o tjõmech'i c'o
o ziji. Anguezeji vi unüji ngüenda
c'ü mi 'natjo bü'ü c'ü mi järä c'e
xõmü. Y 'ma vi dat'ü c'o discípulo
cja c'e bü'ü, dya dat'ü e Jesús co
anguezeji, nguec'ua c'o discípulo
vi mötsjëji. Nguec'ua c'ü na yejnu
pa c'o nte mi jodüji e Jesús, pero
dya o chöt'üji. Dya xo jñandaji c'o
o̱ discípulo. Nguec'ua como vi säjä
ja nzi bü'ü c'o vi 'ñeje a Tiberias,
o tsja c'ua c'o nte o dat'üji cja c'o
bü, o möji c'ua a Capernaum o ma
jyodüji e Jesús.

Jesús, el pan de la vida

25 'Ma o chöt'üji a Capernaum nu
'nanguarü cja e ndeje o xipjiji:
—Xöpüte, ¿jinguã i̱ säjägue a
'ñecjua?
26 O ndünrü c'ua e Jesús:
—Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji.
Ró da'c'eji tjõmëch'i ngue c'ua ri
unnc'eji ngüenda c'ü ngue o̱ T'izgö
Mizhocjimi, ngue c'ua ri 'ñejmezüji.
Pero c'ü va 'ñe jongöji, dya ngue
para rí 'ñejmezüji. Ngue c'ü i̱ṉ neji
rá da'c'üji na yeje c'o ra nijmi in
pjemeji. 27 C'e jñõnü c'ü rí sigöji,

tjezetjo c'ü. Nguec'ua, dya me rí
jyonnc'eji c'o. Jyodüji c'e jñõnü c'ü
dya ra tjeze, c'ü sido rí bübütjoji.
Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi,
nguetscö rá da'c'üji c'e jñõnü c'ü
sido rí bübütjoji. Mizhocjimi c'ü
mi Tatagö ya jizhi c'ü o ndäcjä rá
da'c'eji a cjanu.
28 O ndünrü c'ua c'o nte o xipjiji e
Jesús:
—¿Pje rá cjajme ngue c'ua rá cja-
jme c'ü ne'e Mizhocjimi?
29 O ndünrü c'ua e Jesús. O xipjiji:
—Nunu, ngueje c'ü ne
Mizhocjimi: rí 'ñejmezügöji na
ngueje o ndäcjä angueze.
30 O xipjiji c'ua:
—¿Pje na mbë c'o rí jítscöjme ngue
c'ua rá jandagöjme; ngue c'ua rá
ejmets'üjme? ¿Pje na mbëjë c'o rí
tsjague? 31 C'o ín mboxtitaji o ziji
o maná nu cja ndajyadü, 'ma mi
cãrãji nu, co e Moisés. C'ua ja nzi ga
t'opjü: "O unüji ro ziji tjõmëch'i c'o
vi 'ñeje a jens'e", eñe. ¿Cjo xo sö rí
tsjague a cjanu?
32 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:
—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. E
Moisés dya ngue c'ü o dya'c'üji
o tjõmëch'i c'o vi 'ñeje a jens'e;
ngue mi Tatagö. C'e tjõmëch'i c'ü
o zi c'o ín mboxtitaji, dya ngue
c'ü exna cjuana ni muvi. Mi
Tatagö je unü c'e tjõmëch'i c'ü exna
cjuana ni muvi c'ü vi 'ñeje a jens'e.
33 Na ngueje o̱ tjõmëch'i Mizhocjimi
ngueje c'ü vi 'ñeje a jens'e c'ü unü
c'ü ra bübütjo yo cãrã texe cja ne
xoñijõmü, eñe e Jesús.
34 O xipjiji c'ua:
—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, sido rí
dyacöjme ne tjõmëch'i nu.
35 E Jesús o xipjiji:
—Nuzgö, nguetscö e tjõmëch'i c'ü
ra dya'c'eji c'ü rgui bübütjogueji.
Nu c'ü ra ẽjẽ co nuzgö, dya ra
zant'a. Nu c'ü ra 'ñejmezügö, dya
ra ndũre. 36 Ya ró xi'ts'iji, zö xi
i̱ jñandgaji ró cjagö c'ü na nojo,
pero dya pje i̱ṉ ejmezügöji. 37 Texe
nu c'o dacügö mi Tata, ra ẽjẽji co
nutscö ra 'ñejmezüji. Nuzgö, dya
rá täjägö ra ma c'o. 38 Rvá ẽjẽgö
a jens'e; dya pje ngue c'ü rá cjagö
c'ü rá ne'e. Rá cja'a c'ua ja ga ne'e
mi Tatagö c'ü o ndäcjä. 39 Nunu,
ngueje c'ü ne'e Mizhocjimi, nu c'ü
o ndäcjä; ne'e c'ü dya rá bëzhi ne
ri 'naja c'o o dyacü. 'Ma rá ẽcjö
na yeje rá xos'üji. 40 Nunu, ngueje
c'ü ne'e mi Tata c'ü bübü a jens'e:
texe c'o unü ngüenda nguezgö o̱
T'izü Mizhocjimi, y ejmezügöji,
ra ch'unü c'ü rguí bübütjoji co
Mizhocjimi. 'Ma rá ẽcjö na yeje rá
xos'üji.
41 C'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Is-
rael mi pötma mamatsjëji na ngueje
dya mi ejmeji c'ü vi mama e Jesús:
"Nguetscö e tjõmëch'i c'ü vi 'ñeje a
jens'e." 42 Mi mamaji c'ua:
—Nunu, ¿cjo dya ngueje e Jesús
nu o̱ t'i e José? Nu tata 'ñe nu nana
rí pãrãgöji. Nunu, ¿jenga mama dya
nu: "Rvá ẽjẽ a jens'e"?
43 E Jesús o xipjiji c'ua:
—Dya rí pötqui mamatsjëgueji yo.
44 Dya cjó sö ra ẽjẽ co nutscö nu 'ma
dya ra 'ñünbü o̱ mü'bü mi Tata c'ü
bübü a jens'e c'ü o ndäcjä. Nuzgö,
'ma rá ẽcjö na yeje rá xos'ü nu c'o.
45 Ya t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi c'o
o dyopjü c'o profeta: "Mizhocjimi
ra nda xöpüji." A cjanu texe c'o
ätä mi Tata, 'ñe pãrãji pje pjëzhi c'ü
mama, va ẽji co nutscö.
46 'Zö ätpäji o̱ jña Mizhocjimi,
pero dya jandaji ja ga jmi. C'ü o
jñanda nguextjozügö rvá ẽjẽgö cja
Mizhocjimi. Nguezgö ró janda mi
Tata. 47 Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji,
nu c'ü ejmezügö ra ch'unü c'ü rguí
bübütjo co Mizhocjimi para siem-
pre. 48 Nguetscö e tjõmëch'i ngue
c'ua rí bübütjogueji. 49 Nu c'o
nin mboxtitaji o ziji c'e maná nu
cja ndajyadü. Pero o ndũ'ü c'o.
50 Nguetscö nu e tjõmëch'i nu vi
'ñeje a jens'e. Nguec'ua nu c'ü ra
zi'i nu, dya ra ndũ'ũ, ra bübütjo.

51 Exi rgá büntcjö, nguec'ua sö rá
da'c'üji c'ü rí bübütjogueji. Je rvá
ẽjẽgö a jens'e. 'Ma cjó c'o ra zi'i nu e
tjõmëch'i ra ch'unü c'ü rguí bübütjo.
Ne tjõmech'i c'ü rá unügö nu, ngueje
ín cuerpogö. Nuzgö rá unügö ngue
c'ua ra bübütjo yo cãrã texe cja ne
xoñijõmü.
52 Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o
nte a Israel mi ña, mi ñatsjëji. Mi
mamaji:
—¿Ja rgá sö ra dyacöji o̱ cuerpo rá
siji?
53 E Jesús o xipjiji:
—Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji.
Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi. 'Ma
dya rí si'iji ne tjõmëch'i c'ü ngueje
ín cuerpogö, 'ñe 'ma dya rí si'iji ín
tsjigö, dya rí bübüji. 54 Nu c'o ra zi'i
e tjõmëch'i c'ü ngueje ín cuerpogö
'ñe ra zi ín tsjigö ra ch'unü c'ü rguí
bübütjoji. Nutscö 'ma rá ẽcjö na yeje
rá xos'ü nuc'o. 55 C'e jñõnü c'ü na
cjuana c'ü rí siji ngue ín cuerpogö
c'ü; 'ñe ín tsji'igö. 56 Nu c'ü ra zi
nu e jñõnü c'ü ngueje ín cuerpogö,
'ñe ra zi ín tsjigö ra bübüzügö. Y
nutscö je rá bünc'ö cja o̱ mü'bü
angueze. 57 Mi Tata c'ü o ndäcjä
exi bübütjo c'ü. Nguec'ua exo rgá
bübütjogö. Nu c'ü ra zi c'e jñõnü c'ü
ngue ín cuerpogö 'ñe ín tsjigö, xo ra
bübütjo, na ngueje exi rgá büntcjö.
58 Nguetscö e tjõmëch'i, rvá ẽjẽgö
a jens'e. Dya nza cjazgö c'e maná
c'ü o zi ín mboxtitaji. Nuc'o, o ndũ
c'o. Pero c'ü ra zi'i nu e tjõmëch'i c'ü
nguetscö, dya ra ndũ, ra bübütjo co
Mizhocjimi para siempre.
59 Nu yo jña'a yo, o mama e Jesús
'ma mi bübü a Capernaum 'ma mi
xöpü c'o nte cja c'ü o̱ nintsjimiji.

Palabras de vida eterna

60 Na puncjü c'o mi tjünt'ü a xütjü
e Jesús, 'ma o dyäräji, o mamaji:
—Me na jyü yo jña'a yo. ¿Cjó ra
sö'ö ra dyätä yo?
61 O mbãrãtsjë e Jesús c'o mi ma-
matsjëji. O xipjiji c'ua:
—¿Cjo i̱ṉ ne rí chjench'eji a
xütjü na ngueje ró xi'ts'iji yo jña'a
yo? 62 ¿Pje rí tsjagueji 'ma, 'ma rí
jñandgaji rá magö a jens'e nu ja ot'ü
rmí bünc'ö? Nutscö rvá ẽcjö cja
Mizhocjimi. 63 Ngueje o̱ Espíritu
Mizhocjimi c'ü da'c'üji rí bübüji.
Dya pje ni muvi e cuerpo. Yo jña'a
yo rí xi'ts'igöji je va ẽjẽ cja o̱ Espíritu
Mizhocjimi yo. Ngueje yo da'c'üji rí
bübütjoji. 64 Pero bübüts'ügueji c'o
dya pje ejmezügö.
E Jesús ya mi pãrã ndeze 'ma ot'ü
cjó ngue c'o dya mi ejme. Ya nde
mi pãrãtjo cjó ngueje c'ü ro nzhö'ö.
65 O mama c'ua e Jesús:
—Ya ró xi'ts'iji, dya cjó ra sö ra
ẽjẽ co nuzgö, 'ma dya ra 'ñünbü o̱
mü'bü mi Tata c'ü bübü a jens'e.
66 'Ma o nguarü o mama yo jña'a,
na puncjü c'o o chjench'e a xütjü,
dya cja o ndünt'üji o̱ xütjü e Jesús.
67 O mama c'ua e Jesús o xipji c'o
doce discípulo:
—¿Cjo xo i̱ṉ ne rí chjench'eji a
xütjü, c'ü dya cja rí chjünt'üji ín
xütjügö?
68 O ndünrü c'ua e Simón Pedro:
—Pero ín Jmuts'üjme, ¿cjó
rá ma teñegöjme? Na ngueje
nguextjots'ügue i̱ṉ xitsijme ja rga
sö rá bübütjojme co Mizhocjimi
para siempre. 69 Nutscöjme
rí ejmets'ügöjme. Rí pãrãjme
ngue'tsc'e e Cristo. Ngue'tsc'e o̱
T'its'ü Mizhocjimi c'ü exi bübütjo.
70 O ndünrü c'ua e Jesús:
—I̱ṉ doceji. ¿Cjo dya ró
juan'c'ügöji? 'Najats'ügueji bübü c'ü
dya jo cja o̱ mü'bü.
71 Nu c'ü mi mama e Jesús, mi
ngueje e Judas Iscariote, c'ü mi
ngue o̱ t'i e Simón. Na ngueje ngue-
jnu ro nzhö'ö e Jesús. Mi ngueje
'naja c'o doce discípulo.

7

Los hermanos de Jesús no le creían

1 'Ma o nguarü yo, mi nzhodü
e Jesús a Galilea. Dya mi ne
ro nzhodü a Judea, na ngueje mi
cãrã nu, c'o mi ne ro mbö'ṭ'üji e
Jesús. 2 Ya mi ngue ro zädätjo 'na
mbaxua c'ü mi cja c'o nte. Mi äṭ'äji
ts'ingumü c'o mi ngueje o dyëza.
Mi mimiji cja c'o ts'ingumü 'ma mi
cjaji c'e mbaxua. 3 C'o o̱ cjuarma e
Jesús o xipjiji c'ua:

—Na jo rí pedyegue va. Mague a
Judea ngue c'ua c'o in discípulo c'o
cãrã nu, xo ra jñantc'aji yo i̱ṉ cjague
yo me na nojo. 4 Nu c'ü ne'e pje ra
tsja'a, ra tsja ngue c'ua ra jñanda yo
nte. Nu 'ma i̱ṉ cja'a yo me na nojo,
jizhitsjëjë ngue c'ua ra jñanda texe
yo nte.

5 Ne xo ri ngueje c'o o̱ cjuarma,
dya xo mi ejmeji e Jesús. 6 O mama
c'ua e Jesús:

—Dya be va sädä nu 'ma ra
mbãrãji cjó nguetscö. Nuzgö dya
be sö'ö rá magö. Pero nu'tsc'eji sö
rí mötjoji nu hora c'ü i̱ṉ ne rí möji.
7 Nu'tsc'eji, dya sö ra nuc'eji na ü
yo cãrã cja ne xoñijõmü. Nguetscö
je nugüji na ü, na ngueje rí xipjigöji
c'ü na cjuana, rí xipjigöji me na
s'o cjaji. 8 Nu'tsc'eji, möji cja c 'e
mbaxua. Nutscö dya be rá magö
cja c'e mbaxua, na ngueje dya be va
sädä c'ü ne'e Mizhocjimi c'ü ya rá
magö.

9 Nu 'ma o mama yo, xe o ngue-
jmetjo a Galilea.

Jesús en la fiesta de las chozas

10 Nuc'ua o ma cja c'e mbaxua c'o
o̱ cjuarma. E Jesús xo ma'a c'ua.
Pero nuc'ü, dya cjó o xipji ja va ma.
O matsjëjë. 11 Nu cja c'e mbaxua,
c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte mi jodüji
e Jesús, mi mamaji:

—¿Ja je ri bübüxã c'e Jesús?, eñeji.

12 Na puncjü nte c'o me mi tsjojne
mi mamaji ja cja mi cja e Jesús. Mi
cãrã c'o mi mama: "Na jonte c'e
bëzo c'ü." Nu c'o dyaja mi mamaji:
"Dya jonte c'ü. Onpü yo nte."

13 C'o nte mi sũji c'o pje mi pjëzhi.
Nguec'ua dya cjó mi mama na jo ja
ma cja e Jesús.

14 Cja mi patjo nziyo pa'a c'ü mi
cjaji c'e mbaxua. Xe mi bëzhi nziyo
pa ro nguarü. O zäṭ'ä c'ua e Jesús
cja c'e templo. Ya je nguejnu o xöpü
c'ua c'o nte. 15 C'o pje mi pjëzhi mi
cjijñiji: "Nunca rí ärägöji a cjanu."
Pero mi mamaji:

—¿Ja ga mbãrã yo? Dya o ma ja
ro xörü.

16 O ndünrü c'ua e Jesús:

—Nu yo rrã xöpü yo nte, dya
rí mamatsjëjëgö yo. Nu c'ü o
ndäcjägö ngue c'ü je o xöcügö c'ü.
17 'Ma cjó c'o ne ra tsja'a c'ü ne'e
Mizhocjimi, ra mbãrã cjo je va
ẽjẽ cja Mizhocjimi yo rí xöpügö
yo nte, o maxque rí mamatsjëjëgö
yo. 18 Nu c'ü xöpü c'ü mamat-
sjëjë, jodütsjëjë c'ü ra mama yo nte:
"Me na jo 'na xöpüte", ra 'ñeñeji.
Nuzgö rí jodügö c'ü ra mamaji
me na jo Mizhocjimi c'ü o ndäcjä.
Nuzgö rí mamagö c'ü na cjuana,
dya bëchjine.

19 'Nu'tsc'eji, ¿cjo dya o dya'c'üji
c'e ley e Moisés? Pero ne ri 'na-
jats'ügueji dya i̱ṉ cjaji c'ü mama c'e
ley. Maco mama c'e ley c'ü dya
rá pö'ṭ'üteji, ¿jenga i̱ṉ jongügöji rí
pötcüji?

20 O ndünrü c'ua c'o nte, o xipjiji:

—Nu'tsc'e, bübü demonio cja in
mü'bügue. ¿Cjó ngue c'ü ra jyonc'ü
ra mbö'tc'ü?

21 O ndünrü c'ua e Jesús:

—'Natjo c'ü ró cjagö, pero nuc'ua
texets'üji me o sjëyats'üji c'ü ró
cjagö. 22 Cja o̱ ley Mizhocjimi
c'ü o dyopjü e Moisés, xi'ts'iji rí
meyaji in cuerpoji. C'ü ni tsjaji
a cjanu, dya ngue e Moisés c'ü o
mbürü; ngueje c'o ín mboxtitaji c'o
o mbürü ndeze mi jinguã. Bübü
'ma i̱ṉ meyaji in cuerpoji nu pa
c'ü rí söyaji. 23 Nu pa c'ü rí söyaji
i̱ṉ meyaji o̱ cuerpo 'na bëzo ngue
c'ua rí cumpleji o̱ ley Mizhocjimi
c'ü o dyopjü e Moisés. ¿Jenga me

in ünngügöji c'ü ró jopcügö texe o
cuerpo 'na bëzo nu pa c'ü rí söyaji?
24 Tsjijñiji na jo c'ua ja ga mama o
ley e Moisés. Nuzgö, zö ró jocü 'na
bëzo c'e pa c'ü rí söyagöji, pero na jo
c'ü rvá cjagö.

Jesús habla de su origen

25 Ja nzi c'o mi menzumü a
Jerusalén o mamaji c'ua:
—Nujnu, ¿cjo dya ngueje nu
jodüji ra mbö't'üji? 26 Maco, ña'atjo
dya nu. Dya pje sũ'ũ nu. Dya cjó
pje xipji. Mbãrã, c'o pje pjëzhi, ¿cjo
ri cjijñiji c'ü ngueje e Cristo nu?
Po jiyö. 27 Na ngueje nutscöji rí
pãrãgöji na jo ja je menzumü nu.
'Ma ra ẽjẽ e Cristo, nuc'ü, dya cjó ra
mbãrã ja rguí 'ñeje.
28 E Jesús o ña'a na jens'e nu cja
c'e templo nu ja mi xöpü c'o nte, o
xipjiji:
—Nu'tsc'eji, ¿cjo in pãcãji? ¿Cjo
in pãrãji na jo ja je rí menzumü?
Nuzgö dya ró ẽtsjëjëgö. Na ngueje
bübü 'naja c'ü exna cjuana o
ndäcjägö, c'ü dya in pãrãgueji.
29 Pero nuzgö rí pãrãgö c'ü, na
ngueje je rvá ẽcjö cja angueze.
Ngueje angueze o ndäcjägö ró ẽjẽ
a 'ñecjua.
30 Nuc'ua, mi ne ro zürüji c'ua.
Pero dya cjó o pënch'i, na ngueje
dya be ne Mizhocjimi ro zürüji.
31 Na puncjü c'o nte c'o mi cãrã nu,
o 'ñejmeji e Jesús. Mi mamaji:
—Dya cjó sö ra tsja c'o xe rrã
nojo. ¿Cjo ri ngueje e Cristo nu?

Los fariseos mandan policías a llevar preso a Jesús

32 C'o fariseo o dyäräji c'ua c'o
mi mama c'o nte. Na ngueje c'o
nte mi tsjojne ma ñaji c'o mi cja'a
e Jesús. Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe
c'o fariseo o ndäjäji o policía ro ma,
ro ma zürüji e Jesús. 33 O mama c'ua
e Jesús:
—Xe quejme ja nzi zana c'ü xe rá
mimiji. Nuc'ua ra zädä c'e pa 'ma rá
ma nu ja bübü c'ü o ndäcjä ró ẽjẽ.
34 Nuc'ua rí jyongügöji. Dya cja rí
chöcügöji. Nu ja rá bübügö, dya sö
rí möcjeji.
35 Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o
nte a Israel o pötva mamaji:
—Mbãrã, ¿ja je ra ma'a nu? ¿Jenga
xitsiji c'ü dya cja rá töt'üji? Mbãrã,
¿cjo je ra ma cja yo ín menzumügöji
a Israel c'o pjöt'ü cja yo dyaja nte?
Mbãrã, ¿cjo ra ma xöpü c'o dyaja
nte'e? 36 Mbãrã, ¿ja cja'a nu o
mama: "Rí jyongüji pero dya rí
chöcüji"? Xo o xitsiji: "Nu ja rá
bübügö, dya pje ra sö'ö rí sät'äji."

Ríos de agua viva

37 C'e pa c'ü bëpja c'e mbaxua
ngue c'ü xenda mi sũpüji. Nuc'ua
c'e pa'a c'ü, o böbü e Jesús. O zopjü
c'ua c'o nte, o xipjiji:
—'Ma cjó c'o tũre, xä'däji co
nutscö. Si'iji c'e ndeje c'ü rá da'c'üji
rí siji. 38 Nu c'o ra 'ñejmezügö, ra
zädä anguezeji c'ua ja nzi ga mama
cja o jña Mizhocjimi: A mbo cja
o mü'bü ra chjëntjovi nza cja 'na
mbereje c'ü peje na puncjü o ndeje.
Nguec'ua xo ra zi'i c'o dyaja, ngue
c'ua xo ra bübütjoji.
39 Nujyo o mama e Jesús, ngue-
jyo ro tsja o Espíritu Mizhocjimi c'ü
ro ch'unü nu c'o ro 'ñejme e Jesús.
C'e Espíritu dya be ma ẽjẽ c'ü, na
ngueje dya be vi ma e Jesús cja nu
Tata c'ü bübü a jens'e.

División entre la gente

40 Nuc'ua 'ma o dyäräji yo jña'a
yo, mi cãrã c'o o mama:
—Nunu, na cjuana ngueje e pro-
feta nu mi te'beji.
41 Dyaja c 'o o mama c'ua:
—Ngueje e Cristo nu o ndäjä
Mizhocjimi nu.
Mi cãrã c'o dyaja c'o o mama:
—Nujnu je menzumü a Galilea.
Nguec'ua, ¿ja rgá sö ra tsja e Cristo
nu? 42 Na, ¿cjo dya mama cja yo
ya t'opjü: "E Cristo je ri ngueje o
mboxbëche e David"? ¿Cjo dya xo

mama: “Je ra te'e cja c'e ts'ijñiñi a
Belén nu ja mi menzumü e David”?
43 Nuc'ua a cjanu, o xõgü c'ua
c'o nte'e, na ngueje dya mi 'natjo o̱
pjeñeji ma nguijñiji e Jesús. 44 Mi
cãrã c'o mi ne ro zürü e Jesús. Pero
dya cjó xo o pënch'i angueze.

Las autoridades no creen en Jesús

45 Nuc'ua c'o policía o nzhogü
c'ua c'o. O möji cja c'o ndamböcjimi
'ñe cja c'o fariseo. Nuc'ua c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo o
dyönüji c'ua:
—¿Jenga dya i̱ siji e Jesús?
46 O ndünrü c'ua c'o policía:
—Nunca rí ärjme ra ña 'na bëzo
c'ua nzi ga ña'a c'e bëzo c'ü.
47 O ndünrü c'ua c'o fariseo, o
xipjiji c'o policía:
—¿Cjo ya xo o dyon'c'ügueji?
48 Tsjijñiji dya xã. ¿Cjo ya xo bübü
o jmu'u 'ñe o fariseo c'o ya o 'ñejme
e Jesús? Iyö. 49 Nu yo nte'e yo, dya
pje pãrãji o̱ ley Mizhocjimi. Dya pje
sö ra zät'äji a jmi Mizhocjimi.
50 E Nicodemo nu c'ü vi ma'a 'na
nu xõmü cja e Jesús, mi ngueje 'naja
c'o fariseo. O mama angueze:
51 —Cja ín leygöji, dya sö rá ma-
maji c'o na s'o vi tsja 'na bëzo c'ü
dya be ri äräji c'o mama angueze, y
c'ü dya be ri pãrãji ja cja c'ü cja'a.
52 O ndünrü c'ua c'o fariseo, o
xipjiji e Nicodemo:
—Nu'tsc'e, Nicodemo, ¿cjo xo i̱ṉ
menzumügue a Galilea? Ni jyodü rí
ñu'u yo ya t'opjü, ngue c'ua rí ñuxã
c'ü dya cjó ra te'e a Galilea c'ü ri
ngueje profeta.

La mujer adúltera

53 Nuc'ua, como ya vi nguarü c'e
mbaxua, o ma nzi 'najaji o̱ ngumüji.

8

1 E Jesús o ma c'ua cja c'e t'eje
c'ü ni chjũ Olivos. 2 Nuc'ua 'ma mi
xõrtjo c'ü na yejnu pa, e Jesús o ma
na yeje cja c 'e templo. Nuc'ua texe
c'o nte'e o chëzhiji a jmi e Jesús. O
mimi c'ua e Jesús. Cjanu o xöpü
c'ua c'o nte. 3 Nuc'ua c'o mi xöpü o̱
ley Mizhocjimi 'ñe c'o fariseo o sin-
piji c'ua 'naja ndixũ c'ü vi ch'ö'tp'ü
bëzo c'ü dya mi ngueje o̱ xĩra. O
tsjapüji o mimi a nde'e nu ja mi
büb ü e Jesús. 4 O mamaji c'ua:
—Xöpüte, nu e ndixũ nu, o zürüji.
Mi büb üvi 'na bëzo c'ü dya ngueje
o̱ xĩra. 5 Cja c'e ley c'ü o dyopjü
e Moisés o mandazüji rá pjat'üji
ndojo yo cja a cjanu. ¿Nu'tsc'e dya,
pje rí xitsijme dya?
6 Nu yo mi xipjiji nguetjo ma söji,
ngue c'ua ro sö ro ngöt'üji cja c'o
pje mi pjëzhi. Nuc'ua e Jesús o ñücü
a jõmü. O dyopjü c'ua a jõmü co o̱
ñidyë. 7 Nu 'ma sido mi önütjoji, o
jñüs'ü o̱ ñi'i. Cjanu o xipjiji c'ua:
—'Ma bübütsc'eji 'naja c'ü dya tũ
o̱ nzhubü ngue c'ü ra ot'ü ra pjat'ü
ndojo ne ndixũ.
8 Nuc'ua o ñücütjo na yeje a jõmü
e Jesús. O dyopjü a jõmü co o̱ ñidyë.
9 'Ma o dyäräji, o nguijñiji c'ua cja
o̱ mü'büji c'ü mi tũji o̱ nzhubüji.
Nuc'ua nde 'naja va möji c'ua. Nu
c'o xenda mi tita ngue c'o ot'ü o ma
c'o. Cjanu o mbedye c'ua c'o cja mi
t'i'i. Nuc'ua ya o nguejmetsjë c'ua
e Jesús 'ñe c'e ndixũ c'ü mi junrü a
jmi. 10 Nuc'ua cjanu o jñüs'ü c'ua o̱
ñi'i e Jesús. Dya cjó cja o jñanda. Ya
mi nguetjo c'e ndixũ c'ü xe mi bübü.
O xipji c'ua:
—Nu'tsc'e ndixũ, ¿ja je cãrã dya,
nu c'o mi mama i̱ṉ tũgue nzhubü?
¿Cjo dya cjó pja'c'ü ndojo?
11 C'e ndixũ o ndünrü:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, dya cjó
pjacö ndojo.
Nuc'ua o xipji e Jesús:
—Ne xo ri nguetscö, dya xo rí
xi'ts'i ni jyodü rí chũgue. Ma'a dya.
Pero dya cja rí tsja c'o na s'o.

Jesús, la luz del mundo

12 E Jesús o zopjütjo na yeje c'o
nte. O xipjiji: —Nguetscö e jya's'ü
cja ne xoñijõmü. Nu c'ü ra ndünt'ü
ín xütjügö, dya ra nzhodü cja e

bëxõmü. Nuc'ü, ra bübü jya's'ü o̱
mü'bü c'ü ra unü c'ü rguí bübütjo.
13 Nuc'ua c'o fariseo o xipjiji:
—Nu'tsc'e i̱n mamatsjëgue pje
pjë'ts'i. Nu c'o i̱n mamague dya
cjuana.
14 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:
—Zö rí mamatsjëgö pje pjëtsi,
pero yo rí xi'ts'igöji na cjuana. Na
ngueje rí pãrãgö ja je rvá ẽjẽ, 'ñe
ja rga ma'a. Nu'tsc'eji, dya i̱n
pãrãgueji ja rvá ẽjẽgö. Dya xo
i̱n pãrãji ja ngue c'ua rá ma'a.
15 Nu'tsc'eji c'ua ja nzi gui tsjinnc-
jeji, i̱n jünji ngüenda i̱n mamaji c'ü
na s'ozgö. Pero nutscö, c'ü rvá ẽcjö,
dya ngue c'ü rá mangö c'ü cja na
s'o 'naja, y c'ü cja na jo c'ü 'naja.
16 Zö dya ngue c'ü rvá ẽcjö, pero
'ma rí mangö ja ga cja 'na nte ga
nguijñi o̱ mü'bü, na cjuana c'ü rí
mangö. Na ngueje c'ü rí mangö,
dya ngue c'ü rgá cjijñitsjëgö, ngue
c'ü cjijñi Mizhocjimi c'ü o ndäcjö
c'ü rí bübübe. 17 Ya xo t'opjü cja
in leygueji c'ü je mama a cjava:
"Nu c'ü mama yeje nte ngue c'o
na cjuana." 18 Nuzgö rí mama pje
pjëtsi. Nu c'ü mi Tatagö c'ü o ndäcjä,
ngue c 'ü xo mama pje pjëtsigö.
19 Nuc'ua o xipjiji c'ua:
—¿Ja je bübü c'ü nin Tata?
O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:
—Ni xo ri nguetscö i̱n pãcãji, ni ri
ngueje mi Tata i̱n pãrãji. Nu 'ma ri
pãcãgöji, ngue 'ma xo ri pãtcãji mi
Tata.
20 E Jesús mi xöpü c'o nte cja c'e
templo. Je mi mama yo jña'a yo, nu
ja mi sogüji o̱ ofrendaji. Dya cjó o
zürü e Jesús, na ngueje dya be mi
jëzi c'ü nu Tata Mizhocjimi.

"A donde yo voy, ustedes no pueden ir"

21 Nuc'ua o ndünrü c'ua na yeje e
Jesús:
—Nutscö ya rá ma'a. Nu'tsc'eji
rí jyongüji. Pero rí chũgueji na
ngue c'o in nzhunc'eji c'o i̱n
tũgueji. Nguec'ua nu ja je rá magö,
nu'tsc'eji, dya ra sö rí sät'äji nu.
22 O mama c'ua c'o pje mi pjëzhi
cja c'o nte a Israel:
—Nu e bëzo nu, ¿cjo ra
pö't'ütsjëjë? Nguec'ua mama: "Nu
ja je rá magö, nu'tsc'eji dya ra sö rí
sät'äji."
23 Nuc'ua o ndünrü c'ua e Jesús:
—Nu'tsc'eji, i̱n menzumüji a
jõmü. Nutscö, je rí menzumügö a
jens'e. Nu'tsc'eji, i̱n menzumügueji
cja ne xoñijõmü. Nutscö, dya pje
rí menzumügö va cja ne xoñijõmü.
24 Nguec'ua ró xi'ts'iji: "Rí chũgueji
na ngue c'o in nzhunc'eji c'o i̱n
tũgueji." Na ngueje 'ma dya rí
'ñejmeji nguezgö extí bübü, c'o
nzhubü c'o i̱n tũji ngue c'o je rgui
chũji c'o.
25 O ndünrü c'ua c'o nte:
—Xitsijme cjó ngue'tsc'e.
Nuc'ua e Jesús o xipjiji:
—Ya ró xi'ts'igöji cjó nguezgö.
26 Na puncjü c'o me rí ne rá zo'c'üji.
Me na puncjü c'o i̱n cjaji c'o sö rá
mama i̱n tũgueji nzhubü. Pero nu
c'ü o ndäcjägö ngue c'ü na cjuana
c'ü. C'o ró ätpägö o mama angueze
nguejyo je rí zopjü yo cãrã cja ne
xoñijõmü.
27 E Jesús mi xipjiji mi nguejnu
Tata c'ü vi ndäjä. Pero dya mi pãrã
c'o nte. 28 O ndünrü c'ua e Jesús:
—Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi.
Nu'tsc'eji rí chäpcöji cja ngronsi.
Nu'ma, cja ra zädä 'ma rí unnc'eji
ngüenda c'ü nguezgö extí bübü.
Dya pje rí cjagö c'ü rí cjatsjë. Ngue
yo o xöcü mi Tata, yo rí xi'ts'iji.
29 Nu c'ü o ndäcjä bübü co nuzgö.
Dya pje jyëzguigö c'ü rá bübütsjëgö
c'ü, na ngueje sido rí cjagö c'o ne
angueze.
30 'Ma o mama yo jña'a yo, na
puncjü c'o o creo c'o mi mama e
Jesús.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

31 O xipji c'ua e Jesús c'o nte a
Israel c'o ya vi 'ñejme angueze:

—'Ma sido rí 'ñejmeji yo jña yo rí
ña'a, nu'ma, na cjuana i̱ṉ ätcöji 'ma.
32 'Ma rí 'ñejmezügöji yo jña yo rí
ña'a, rí pãrãji c'ü na cjuana 'ma. 'Ma
rí pãrãji c'ü na cjuana, ra t'empc'eji
libre 'ma.

33 O ndüntüji c'ua, o xipjiji:

—Nguetscöjme o̱ mboxbëchejme
e Abraham. Dya cjó rí pëpcöjme.
¿Jenga i̱ṉ mamague c'ü ra
'ñempcöjme libre?

34 O ndünrü e Jesús, o mama:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. Texe
c'o cja'a c'o na s'o, dya libre c'o.
Chjëntjovi nza cja 'na mbëpji c'ü
tjünt'ü a xütjü, c'ü dya sö ra xõgü
cja nu lamu. 35 C'o tjünt'ü a
xütjü o nzhubü, dya ngueje o̱ t'i
Mizhocjimi c'o. Angueze ra pjongü
nu c'o dya ngueje o̱ t'i. C'o o̱ t'i ra
sido ra bübütjoji co Mizhocjimi.
36 Nu c'ü na cjuana ra 'ñempc'eji
libre cja c'o na s'o, nguetscö o̱
T'izü Mizhocjimi. 37 Rí pãrãgö
ngue'tsc'eji o̱ mboxbëchets'üji e
Abraham. Pero i̱ṉ ne rí pötcügöji,
na ngueje ín jñagö, dya pje i̱ṉ ench'e
cja in mü'büji. 38 Rí ñagö nu c'o ró
nugö cja o̱ jmi mi Tatagö c'ü bübü
a jens'e. Nu'tsc'eji i̱ṉ cjaji nu c'o i̱
dyäräji cja o̱ jmi nin tataji.

39 Nuc'ua o ndünrüji, o xipjiji:

—C'ü mi tatagöjme ngueje e
Abraham.

O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—'Ma ri ngue'tsc'eji o̱ t'its'üji e
Abraham, ri tsjaji c'ü o tsja e Abra-
ham. 40 E Abraham, nuc'ü, o dyätä
Mizhocjimi c'ü. Pero nudya i̱ṉ
jongüji rí pötcüji. E Abraham dya
ro tsja a cjanu. Nutscö rí bëzo ró
xi'ts'iji c'o na cjuana nu c'o ró ärägö
cja Mizhocjimi. Nguec'ua i̱ṉ ne rí
pötcüji. 41 Nu'tsc'eji i̱ṉ cjaji c'ü cja
c'ü nin tatagueji.

O xipjiji c'ua:

—Nutscöjme dya o̱ t'izgöjme
nandyo bëzo. 'Natjo mi Tata rí
sicjöjme. Ngueje Mizhocjimi.

42 E Jesús o xipjiji c'ua:

—'Ma ri ngueje Mizhocjimi
nin tatagueji, ri s'iyazügöji 'ma.
Na ngueje nguezgö 'natjozügö
o̱ T'izü Mizhocjimi. Je ró pecjö
cja Mizhocjimi. Dya ró ẽjẽtsjëgö.
Ngueje Mizhocjimi je ndäcjö ró
ẽjẽ. 43 ¿Jenga dya i̱ṉ pãrãji ja cja
c'ü rí mangö? Dya i̱ṉ pãrãji na
ngueje, dya i̱ṉ ne rí dyätcäji ín jña'a.
44 Nu'tsc'eji, nu c'ü nin tatagueji
ngueje c'ü dya jo. I̱ṉ ne rí tsjaji
nu c'o ne'e nin tatagueji. Ndeze o
mbürü, c'ü dya jo ngue mbö't'üte.
Nuc'ü, dya pje mama c'ü na cjuana
c'ü. Na ngueje c'ü na cjuana, dya
pje bübü o̱ mü'bü. Nu 'ma mama
c'o dya cjuana ngueje c'o cjijñitsjë
cja o̱ mü'bü c'o mama. Na ngueje
c'ü dya jo, na mbëchjine. Nguejnu
tata nu c'o xo mama c'ü dya cjuana.
45 Dya i̱ṉ ejmezüji na ngueje nutscö
rí mama c'o na cjuana. 46 ¿Cjo
bübütsc'eji 'naja c 'ü sö ra mama
rí cjagö c'o na s'o? Nu 'ma rí
xi'ts'iji c'ü na cjuana, ¿jenga dya
pje i̱ṉ ejmezügöji? 47 Nu c'o ngueje
o̱ t'i'i Mizhocjimi ätpäji o̱ jña'a.
Pero nu'tsc'eji, dya ngue'tsc'eji o̱
t'its'üji Mizhocjimi na ngueje dya
i̱ṉ ätpägueji c'o o̱ jña.

Cristo existió antes que Abraham

48 O ndünrü c'ua c'o pje mi pjëzhi
cja c'o nte a Israel. Me co üdüji. O
xipjiji:

—Rí pãrãjme na jo, bübü demo-
nio cja in mü'bügue. Je i̱ tegue a
ma a Samaria, dya i̱ṉ pãrãgue ja cja
Mizhocjimi.

49 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Dya bübü demonio cja ín
mü'bügö. C'ü rí mamagö ngue
c'ü ne'e mi Tatagö. Nu'tsc'eji c'ü
i̱ṉ cjaji, dya pje i̱ṉ ejmezügöji rvá
ẽcjö cja mi Tatagö Mizhocjimi.
50 Dya rí jodügö c'ü rí mangueji

na nojozügö; nu c'ü jodü c'ü rí
mangueji na nojozügö, ngue mi
Tatagö Mizhocjimi. Angueze ra
jizhi c'ü na nojozügö. 51 Na cjuana
c'ü rí xi'ts'igöji, nu c'ü sido ra dyätcö
yo rí mangö, dya ra ndũ'ũ, ra
bübütjo c'ü.

52 Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o
nte a Israel o xipjiji:

—Nudya, rí pãrãjme na jo dya,
bübü demonio in mü'bügue. Ya o
ndũ'ũ e Abraham. Ya xo o ndũ'ũ
c'o profeta. Maco nu'tsc'e in mama
nu c'ü sido ra dyä'tc'ägue, dya ra
ndũ'ũ, sido ra bübütjo. 53 Nu'tsc'e in
cjinncje xenda na nojots'ügue que
na ngueje mi tatajme e Abraham.
Nuc'ü, o ndũ'ũ c'ü. Xo o ndũ'ũ
c'o profeta. ¿Cjó ngue c'ü je na
cjapütsjëgue?

54 O ndünrü e Jesús, o xipjiji:

—Nu 'ma ri jodütsjëjëgö c'ü ro
mama yo nte na nojozügö, dya
pje rví muvi 'ma c'o. Mi Tatagö
ngue c'ü jodü c'ü ra mamaji a
cjanu. Maco in mamagueji que mi
Tatagö ngueje in Mizhocjimigueji.
55 Nu'tsc'eji, dya in pãrãgueji
angueze. Pero nutscö rí pãrãgö
c'ü. 'Ma ro mama c'ü dya rí
pãrãgö Mizhocjimi, ri nguezgö
'na mbëchjine nza cjatsc'eji. Jo rí
pãrãgö Mizhocjimi. Rí cjagö c'o
mama angueze. 56 E Abraham c'ü
nin mboxtitaji me co mäjä 'ma o
'ñejme ro jñandga ma ẽcjö. A cjanu o
jñandga. O mäjä c'ua.

57 C'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a
Israel o xipjiji c'ua:

—Dya be xo in nzhodügue ni cin-
cuenta cjë'ë. ¿Ja rvi jñandague e
Abraham?

58 E Jesús o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. 'Ma
dya be mi bübü e Abraham, ya
exmi bübügö.

59 Nuc'ua o jñüs'üji ndojo c'o ro
pjat'üji e Jesús. Pero nuc'ü, o tsjõjõ
c'ü. Dya cjó jñanda ja va ma. O
mbedye cja c'e templo. O ma'a.

9

Jesús sana a un hombre que nació ciego

1 'Ma o cjogü e Jesús o jñanda 'naja
bëzo c'ü mi ndëzhö. Mi ndëzhö 'ma
o jmus'ü c'ü. 2 Nuc'ua c'o o discípulo
o dyönüji e Jesús, o xipjiji:

—Xöpüte, ¿Cjó ngue c'ü o tsja c'o
na s'o, nguec'ua va ndëzhö nu? ¿Cjo
ngueje ne bëzo nu ndëzhö maxque
ngueje c'o o tata?

3 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—C'ü vi ndëzhö, dya ngue c'ü vi
tsja c'o na s'o nu. Dya xo ngue c
'ü vi tsja c'o na s'o c'o o tata. C'ü
vi ndëzhö ngue c'ü rguí 'ñetse c'ü
me na nojo c'ü cja'a Mizhocjimi.
4 Ni jyodü rá cjagö c'o ne'e nu c'ü o
ndäcjä, ndeze 'ma xe ndempa. Va
ẽjẽ xõmü, 'ma dya cja sö cjó ra pëpji.
5 Ndeze c'ü xe rá mimigö cja ne
xoñijõmü, nguetscö e jya's'ü cja ne
xoñijõmü.

6 'Ma o mama a cjanu o zogü
a jõmü o c'ijñi, o mbopjü c'ua c'e
jõmü. Cjanu o ngans'a c'o mbëõmü.
O ngosp'ü c'ua cja o ndö'ö c'e bëzo
c'ü mi ndëzhö. 7 E Jesús o xipji c'ua:

—Ma xinzhö cja c 'e t'ore c'ü ni
chjũ Siloé, eñe.
C'e tjũ'ũ ne ra mama 'naja c'ü däjä.

Cjanu o ma'a c'ua c'e bëzo c'ü mi
ndëzhö. O ma xinzhö. Nu 'ma o
nzhogü c'ua, ya mi janda. 8 Nuc'ua
c'o o mejñiñi 'ñe c'o ya vi jñanda mi
ndëzhö mi mamaji:

—¿Cjo dya ngueje nu mi ndëzhö
nu ja nde mi junrü nu me mi örü
pje ra zi?

9 Mi cãrã c'o mi mama:

—Ngueje nu.

C'o dyaja mi mamaji:

—Dya ngue nu, pero exi nguetjo
nu.

O ndünrü c'ua c'ü mi ndëzhö, o
mama:

—Nguetscö.

10 O xipjiji c'ua:

—¿Ja va xogü dya, c'o in chö'ö?

11 O ndünrü c'ua angueze, o
mama:

—C'e bëzo c'ü ni chjũ'ũ Jesús o
ngans'a mbëõmü. O ngoscügö ín
chö'ö. Cjanu o xitsi c'ua: “Ma a
Siloé, ma xinzhö.” Ró ma'a c'ua,
ró ma xinzhö. Ya o xogü c'ua yo ín
chögö, ya ró janda.
12 Nuc'ua o xipjiji:
—¿Ja je bübü dya, c'e bëzo c'ü?
Angueze o ndünrü:
—Dya rí pãrãgö ja je bübü.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

13 O zidyiji nu c'ü mi ndëzhö, o
möji cja c'o fariseo. 14 C'e pa 'ma
söyaji ngue 'ma o ngans'a e Jesús o
mbëõmü c'ü vi xopcü o̱ ndö'ö c'e
bëzo c'ü mi ndëzhö. 15 Nuc'ua o
yepe o ña c'ua c'o fariseo, o dyonüji
c'e bëzo pje vi ts'apü ngue c'ua va
xogü o̱ ndö'ö. Angueze o xipjiji:
—O ngoscügö mbëõmü ín chö'ö.
Cjanu ró xinzhö. Nudya ya rí janda
dya.
16 Nuc'ua mi cãrã o fariseo c'o mi
mama:
—C'e bëzo c'ü i̱ṉ mangue o
jo'c'üts'ü, dya pje vi 'ñeje cja
Mizhocjimi c'ü; na ngueje dya pje
sũpü nu pa c'ü rí söyaji.
Dyaja c'o mi mama:
—C'e bëzo, dya cja'a c'o na s'o.
'Ma ri cja c'o na s'o c'e bëzo, dya ro
sö ro tsja'a yo me na nojo yo nunca
rí jandaji.
Dya mi 'natjo o̱ pjeñeji.
17 O yepe o dyönütjoji c'ü mi
ndëzhö:
—¿Pje xo i̱ṉ mangue, pje pjëzhi
nu c'ü o xo'c'üts'ü in chö'ö?
Angueze c'ua, 'ma o ndünrü o
mama:
—Ngueje 'na profeta.
18 Nu c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a
Israel, dya mi ejmeji cjo mi ndëzhö
c'e bëzo. Dya mi ejmeji cjo vi xogü
c'o o̱ ndö'ö. Cja 'ñejmeji 'ma cja o
zojnüji nu tata c'e bëzo c'ü vi xogü
o̱ ndö'ö, 'ñe nu nana. 19 O dyönüji, o
xipjiji:
—¿Cjo ngueje in ch'iguevi nu, nu
nu i̱ṉ manguevi exmi ndëzhö 'ma o
jmus'ü? ¿Jenga janda dya 'ma?
20 O ndünrü c'ua c'ü nu tata 'ñe c'ü
nu nana, o mamavi:
—Rí pãrãgöbe ngueje ín ch'igöbe
nu. 'Ma o jmus'ü nu, exmi ndëzhö
nu. 21 Jenga ya janda dya, dya
rí pãrãbe. Dya xo rí pãrãgöbe cjó
je o xopcü o̱ ndö'ö nu. Ya jo
ndümbeñe angueze. Dyönütsjëji. Ya
ra xi'ts'itsjëji.
22 O mama a cjanu c'ü nu tata
'ñe c'ü nu nana na ngueje mi sũvi
c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel.
Na ngueje ya vi mamaji 'ma cjó c'o
ro mama e Jesús ngueje e Cristo,
ro pjongüji c'e nte'e cja o̱ nitsjimiji.
23 Nguec'ua va mama c'ü nu tata
c'e bëzo 'ñe c'ü nu nana: “Ya jo
ndümbeñe. Dyönüji angueze. Ya ra
xi'ts'itsjëji.”
24 Nuc'ua o yepe o zojnütjoji c'e
bëzo c'ü mi ndëzhö, o xipjiji:
—Unü 'na pöjö Mizhocjimi c'ü o
xo'c'üts'ü in chö'ö. Nutscöjme rí
pãrãjme na jo, c'e bëzo cja'a c'o na
s'o c'ü.
25 O ndünrü c'ua c 'ü mi ndëzhö, o
mama:
—Dya rí pãrãgö c'ü, cjo cja c'o
na s'o c'ü. Nguextjo nu rí pãrãgö,
nutscö dya rmí jandagö. Nudya rí
janda dya.
26 Nuc'ua na yeje o xipjitjoji c'ua:
—Pero, ¿pje o tsja'c'ü? ¿Ja va
xo'c'üts'ü in chö'ö?
27 C'ü mi ndëzhö o ndüntüji:
—Ya ró xi'ts'iji, pero dya i̱
dyätcöji. ¿Jenga i̱ṉ ne rí yepe rí
dyäräji? Maxque, ¿cjo xo i̱ṉ negueji
rí chjünt'üji o̱ xütjü?
28 Nuc'ua o zadütjoji, o mamaji:
—Nu'tsc'e ngue'tsc'e i̱ṉ tjünt'ü
a xütjü e Jesús. Nutscöjme
rí tjünt'üjme a xütjü e Moisés.
29 Nutscöjme rí pãrãgöjme, e Moisés
o zopjü c'o nte. O mama c'o jña c'o
vi mama Mizhocjimi. Pero c'e bëzo
c'ü i̱ṉ mangue o jo'c'üts'ü, dya rí
pãrãjme ja je vi 'ñeje c'ü.

30 O ndünrü c'ua c'e bëzo c'ü mi
ndëzhö, o xipjiji:
—Yo i̱ṉ xitsiji, me i̱ṉ cjacüji rá
dyäxä. Maco o xocüzügö ín chö'ö
c'e bëzo, ¿jenga dya i̱ṉ pãrãji ja je vi
'ñeje c'ü? 31 Rí pãrãgöji, zö ra tsja
'na nte ra dyötü Mizhocjimi ra unü
poder, pero 'ma cja na s'o c'e nte,
Mizhocjimi dya ra dyärä c'ü örü c'e
nte. Pero nu c'o ma't'ü Mizhocjimi
'ñe cja'a c'ua ja ga ne'e angueze,
nuc'o, Mizhocjimi ra dyätä c'o.
32 Ndeze 'ma o mbürü ne xoñijõmü,
cãrã c'o o jmus'ü ndëzhö. Pero dya
rí ärägöji c'ü ri bübü 'na bëzo c'ü ri
jocü c'o. 33 Nu c'e bëzo, 'ma dya rví
'ñeje cja Mizhocjimi c'ü, dya xo ro
sö'ö pje ro tsja'a.
34 O ndüntüji c'ua, o xipjiji:
—Nu'tsc'e i̱ tsja c'o na s'o; exvi
chetjovi in nzhunc'e. ¿Jenga i̱ṉ cjin-
ncje ra sö rí xöcügöjme?
Cjanu o pjongüji c'ua cja c'e nit-
sjimi.

Ciegos espirituales

35 O dyärä e Jesús ya vi pjongüji
c'e bëzo. Nguec'ua va jyodü ja je
mi nzhodü c'e bëzo. 'Ma o chöt'ü, o
xipji:
—¿Cjo i̱ṉ ejmegue o̱ T'i
Mizhocjimi?
36 O ndünrü angueze, o mama:
—Nu'tsc'e sẽ'ẽ, xitsigö cjó ngueje
o̱ T'i Mizhocjimi; ngue c'ua ra sö rá
ejmegö angueze.
37 O ndünrü c'ua e Jesús:
—Ya i̱ jñandague angueze.
Nguetscö rrã ñavi.
38 O mama c'ua c'e bëzo:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí
ejmets'ü. Ngue'tsc'e o̱ T'its'ü
Mizhocjimi.
Cjanu o ndüñijõmü o ma't'ü c'ua.
39 O mama c'ua e Jesús:
—Na ngue c'ü rvá ẽcjö, exi
'ñetsetjo ja ga nguijñi o̱ mü'bü yo
nte. C'o unü ngüenda c'ü ni jyodü
ra xogü o̱ ndöji ngue c'ua ra bübü o̱
jya's'ü Mizhocjimi cja o̱ mü'büji, ra
xogü o̱ ndöji ra mbãrãji Mizhocjimi.
Pero c'o cjijñi ya xogü o̱ ndöji,
nuc'o, ra ndëzhöji, dya ra mbãrãji
c'ü na cjuana.
40 O dyärä ja nzi c'o fariseo c'o mi
cãrã bëxtjo nu ja mi bübü e Jesús, o
mamaji c'ua:
—A poco i̱ṉ cjijñigue c'ü xo rí
ndëzhöjme.
41 O ndünrü c'ua e Jesús:
—'Ma ri unnc'eji ngüenda c'ü ni
jyonc'eji o̱ jya's'ü Mizhocjimi, ro
perdonaots'üji 'ma c'o na s 'o. Pero
i̱ṉ mangueji: “Ya xogü ín chögöjme,
rí pãrãjme na jo”, i̱ṉ eñeji. Nguec'ua
xe i̱ṉ tũtjoji in nzhunc'eji.

10

El ejemplo del corral

1 ’Na cjuana c 'ü rá xi'ts'igöji.
Nu c'ü dya ra cjogü cja o̱ ngoxtji
nu ja cot'üji o ndënchjürü, nu c'ü
je dacütjo cja ndüngumü, nuc'ü
ngueje mbẽ'ẽ c'ü; y xopcü nu ja
cjot'ü o ndënchjürü. 2 Nu c'ü je
cjogü cja o̱ ngoxtji nu ja cjot'ü o
ndënchjürü ngueje e mbörü c'ü.
3 E mböngoxtji xopcü ngoxtji e
mbörü. C'o ndënchjürü ätpäji o̱
jña'a. Nu c'e mbörü nänbä o̱ tjũ'ũ
yo o̱ ndënchjürü. Ngueje c'ü pjongü
c'ua c'o ndënchjürü ra ma ziji o t'ëbi.
4 'Ma ra mbedye c'o o̱ ndënchjürü,
ra ot'ü e mbörü. Cja rron ma
c'o o̱ ndënchjürü. C'o ndënchjürü
tjünt'üji a xütjü c'e mbörü, na
ngueje pãtpãji o̱ jña'a. 5 'Ma ra ẽjẽ
'naja c'ü dya pãrãji, dya ra ndünt'üji
a xütjü. Nu c'ü ra tsjaji, ra c'ueñeji;
na ngueje dya pãtpãji o̱ jña'a c'o
nandyo.
6 Nu yo jña'a yo, je zopjü e Jesús
o fariseo. Pero anguesji dya o
mbãrãji ja cja c'ü mi xipjiji.

Jesús, el buen pastor

7 O ña c'ua na yeje e Jesús, o
xipjiji:
—Na cjuana c'ü rá xi'ts'igöji.
Nutscö nguetscö e ngoxtji nu ja
cjogü yo ndënchjürü. 8 Texe c'o va
ẽtsc'eji c'o ne c'ü rí chjünt'üji o̱ xütjü,

ne ra dyon'c'eji. Ngue o mbẽ'ẽ c'o
xopcü nu ja cjot'ü o ndënchjürü.
Pero c'o ndënchjürü dya pje ätäji.
9 Nuzgö nguetscö e ngoxtji nu ja
cjogü yo ndënchjürü. Nu c'ü ra
'ñench'ezü o̱ mü'bü, ngue c'ü sö ra
cjogü. Nuc'ü, ngue c'ü ra jogü o̱
mü'bü c'ü. Nuc'ü, ra chöt'ü texe
c'o ni jyodü o̱ mü'bü. Nguec'ua ra
chjëntjovi nza cja 'na ndënchjürü c'ü
ra cjogü, ra mbedye, ra chöt'ütjo o
t'ëbi c'ü ra zi'i.
10 'E mbẽ'ẽ ni 'ñetjo ra ẽ põnü
c'o ndënchjürü. Ra mbö't'ü texe
c'o. Nutscö rvá ẽjẽgö ngue c'ua ra
bübütjoji. Me ra mäpä Mizhocjimi
rgá bübütjoji.
11 Va mama c'ua e Jesús:
—Nuzgö nguetscö 'na mbörü c'ü
me na jo; ojtjo c'ü ri nza cjazgö. 'Na
mbörü c'ü na jo, bübü dispuesto
ra ñana c'o ndënchjürü cja c'o
mbẽ'ẽ, zö ra mbö't'üji c'ü. 12 Pero
'ma cjó c'o ts'õ't'ü ra mbörü c'o
ndënchjürü, dya ra mbörü na jo c'o,
na ngueje dya exi ngue o̱ cjaja c'o
ndënchjürü. Nguec'ua 'ma ra jñanda
rva ẽjẽ e mindyo, exta zogü c'ua
c'o ndënchjürü, ra c'ueñe ra ma.
Nguec'ua c'e mindyo ra pënch'i c'o
ndënchjürü, nde ra mböt'ü c'ua c'o.
13 C'ueñe c'ü mi pjörü na ngueje
ts'õ't'ütjo, dya ngueje o̱ cjaja c'o
ndënchjürü. Nguec'ua dya cjapü
ngüenda pje ra ts'apü c'o.
14 Xe ma ña'a e Jesús, o mama:
—Nguetscö c'e mbörü c'ü me
na jo. Rí pãrãgö c'o ngueje ín
nzhënchjürügö. Anguezeji xo
pãcãgöji. 15 A cjanu, xo pãcã mi
Tata c'ü bübü a jens'e. Nuzgö
xo rí pãrãgö mi Tata. Nuzgö rá
tũgö ngue c'ua ra bübütjo c'o ín
nzhënchjürügö. 16 Xo rí tsãjãgö c'o
dyaja ndënchjürü c'o dya be tjünt'ü
ín xütjügö. Nuc'o, xo ni jyodü xo
rá pjörü c'o. Ra dyätcäji ín jñagö, ra
ndünt'üji ín xütjü. A cjanu ri 'natjo
nu ja ri cãrãji, 'ñe ri 'natjo mbörü,
c'ü nguezgö.
17 'Me s'iyazü mi Tata c'ü bübü a
jens'e; na ngueje rá tũgö ngue c'ua
rá yepe rá bübütjo. 18 Dya cjó ra ts-
jacü rá tũgö. Nguetscö rrã unütsjëjë
rá tũ'ũ. Sö'ö rá unütsjëgö rá tũ'ũ, 'ñe
sö'ö rá nanga. Ngueje c'ü vi ndäcjä
mi Tatagö c'ü bübü a jens'e.
19 Na ngueje vi mama yo jña'a yo
e Jesús, c'o nte o zöji na yeje co jña,
dya mi 'natjo pjeñe mi cjijñiji. 20 Na
puncjü anguesji c'o mi mama:
—Bübü demonio cja o̱ mü'bü ne
Jesús. Dya pãrã pje mama. ¿Jenga
i̱n ätäji c'ü xi'ts'iji nu?
21 Dyaja c'o mi mama:
—Ne bëzo nu, 'ma ri bübü c'ü dya
jo cja o̱ mü'bü, dya ro mama yo jña
yo me na jo. C'ü dya jo, a poco sö'ö
ra xopcü o̱ ndö'ö 'na ndëzhö, c'ua ja
nzi va tsja ne bëzo.

Las autoridades de Israel rechazan a Jesús

22 C'o pa'a c'o, c'o nte a Jerusalén
o tsjaji 'na mbaxua, mi mbeñeji
c'e pa 'ma o dyötüji Mizhocjimi ro
nintsjimi na yeje c'e templo. Ma së
c'o pa c'o. 23 E Jesús je mi nzhodü
nu cja c'e templo cja o̱ porta e Sa-
lomón. 24 Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi
cja c'o nte a Israel, o jmurüji a jmi
e Jesús, o xipjiji:
—¿Jenga dya rí xitsijme na jo cjó
je ngue'tsc'e? Nu 'ma ngue'tsc'e e
Cristo extí xitsijme na jo.
25 Nuc'ua o ndünrü e Jesús, o
xipjiji:
—Ró xi'ts'iji cjó je nguetscö.
Nu'tsc'eji dya i̱n ejmezüji. Nuzgö
rrã cjagö c'o ne'e mi Tata a
jens'e. A cjanu, 'mãrã na jo cjó
je nguetscö. 26 Nu'tsc'eji, dya i̱n
ejmezüji na ngueje dya ngue'tsc'eji
ín nzhënchjürüts'üji. 27 C'o ín
nzhënchjürügö ätcäji ín jñagö. Rí
pãrãgö c'o. Anguesji tjünt'üji ín
xütjügö. 28 Nu c'o ín nzhënchjürügö
rí unügö c'ü sido ra bübütjoji.
Nuc'o, dya ra ndũ'ũ c'o. Nuc'o, dya
cjó sö cjó ra zipqui cja ín dyëgö.
29 Mi Tatagö c'ü o dyacügö c'o,

ngueje c'ü xenda na nojo texe c'ü. Nguec'ua dya cjó sö cjó ra zinbi cja o̱ dyë'ë mi Tatagö c'o. 30 Nutscö co c'ü mi Tata a jens'e rí 'natjobe, eñe e Jesús.

31 Nuc'ua o jñüs'ü na yeje o ndojo c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel. Ro pjat'üji e Jesús. 32 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Na puncjü c'o na jo c'o ya ró jí'ts'iji. Mi Tata a jens'e ngue c'ü o jítsigö c'o. Texe yo ró cja'a, ¿ja bübü c'ü na s'o c'ü rgui pjacüji?

33 O ndünrü c'ua anguezeji, o mamaji:

—Nu yo na jo i̱ṉ tsjague, dya nguejyo rga pja'c'üjme yo. C'ü rga pja'c'üjme, ngueje c'ü i̱ṉ sadügue Mizhocjimi. Maco xo nguetjots'ügue 'na bëzo; pero i̱ṉ cjapü que nguets'ü Mizhocjimi.

34-36 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Mbeñeji ja ga t 'opjü cja in leyji. Je t'opjü nu, c'ü ja va sjipji c'o o juajnü Mizhocjimi jinguã ro pätpäji angueze rvá zopjüji c'o nte. Je t'opjü a cjava: "Ngue'tsc'eji i̱ṉ mizhocjimigueji", eñe Mizhocjimi. Rí pãrãgöji c'ü je va mama Mizhocjimi, na ngueje na cjuana c'ü t'opjü cja o̱ jña. C'o nte c'o o juajnü Mizhocjimi mi jinguã, o mama Mizhocjimi o xiji mizhocjimi c'o. Nguec'ua, ¿jenga i̱ṉ mamaji rí sadügö Mizhocjimi na ngueje ró xi'ts'iji: "Exi nguejezü o̱ T'izü Mizhocjimi", maco Mizhocjimi o ndäcjä ró ẽjẽ cja ne xoñijõmü? 37 Tsjijñiji na jo cjo rí cjagö c'ü ne'e mi Tata; 'ma jiyö, dya rí 'ñejmezüji 'ma. 38 Pero 'ma i̱ṉ jandgaji rí cjagö c'ü ne'e angueze, extí unnc'eji ngüenda 'ma c'ü bübüzügö mi Tata, 'ñe nutscö rí bünc'öbe angueze. Extí unnc'eji ngüenda a cjanu zö dya i̱ṉ ejmezüji c'ü ró xi'tsc'öji exi ngue o̱ T'izü Mizhocjimi.

39 Nuc'ua mi neji na yeje ro zürütjoji. Nuc'ua o mbedyetjo e Jesús cja o̱ dyëji.

40 O ma mbes'e na yeje cja c'e ndare a Jordán nu ja ot'ü mi jichite e Juan. O nguejme c'ua nu. 41 Na puncjü c'o o zät'ä cja o̱ jmi'i e Jesús, mi mamaji:

—E Juan dya pje o tsja'a c'ü me na nojo c'ü nunca rí jandaji. Pero ma cjuana c'o o mama e Juan ja ga cja ne bëzo, ne Jesús.

42 A cjanu, na puncjü c'o mi cãrã nu, o 'ñench'e o̱ mü'büji e Jesús.

11

Muerte de Lázaro

1 Mi bübü c'ua 'naja bëzo c'ü mi sö'dyë c'ü mi chjũ'ũ e Lázaro. Mi menzumü a Betania, nu ja mi menzumü e María 'ñe e Marta c'ü nu cjũjuë. 2 Mi ngueje c'e María c'ü je o ngosp'ü o̱ ngua e Jesús c'ü ín Jmugöji c'e perfume c'ü ma jo ma yüdü. Cjanu o ndintspi c'ua o̱ ngua'a co o̱ ñixti. Nu c'ü nu 'ninzhõmü c'ü mi chjũ e Lázaro, ngue c'ü mi sö'dyë c'ü. 3 C'o o̱ cjũ e Lázaro o mbenpevi c'ua na jña e Jesús, o xipjivi:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'üjme, nu c'ü me i̱ṉ s'iyague, sö'dyë c'ü.

4 'Ma o dyärä e Jesús o mama:

—Nu c'e ndötc'ijeme c'ü, dya ngue c'ü rguí nzhũ'ũtjo. Na ngueje rá cjagö c'ü rguí unü ngüenda yo nte c 'ü me na zëzhi Mizhocjimi. A cjanu xo ra unüji ngüenda nguezgö o̱ T'izü Mizhocjimi, me xo na zëtscö.

5 E Jesús me mi s'iya e Marta co c'ü nu cjũjuë 'ñe e Lázaro. 6 Nuc'ua 'ma ya vi dyärä mi sö'dyë e Lázaro, xe o nguejmetjo e Jesús yepa nu ja je mi bübü nu 'nanguarü c'e ndare a Jordán. 7 'Ma ya o cjogü c'ua c'o yepa, o xipji c'o o̱ discípulo:

—Möjö a Judea. Rá yepe rá sät'ätjoji nu.

8 C'o o̱ discípulo o xipjiji c'ua:

—Xöpüte, dya be mezhe 'ma mi
ne ro pja'c'ü ndojo c'o pje pjëzhi cja
c 'o nte a Israel. ¿Cjo rí matjo na yeje
a manu?
9 O ndünrü e Jesús, o xipjiji:
—¿Cjo dya cja'a doce hora nu
pa'a? Nu c'ü ra nzhodü 'ma
ndempa, dya ra pjeñe na ngueje
janda e jya's'ü cja ne xoñijõmü.
10 Nu c'ü ra nzhodü 'ma xõmü ngue
c'ü ra pjeñe c'ü, na ngueje dya bübü
e jya's'ü c'ü ra jñanda ja ngue c'ua
nzhodü.
11 'Ma o nguarü o mama a cjanu,
o mama c'ua:
—Nu c'ü e Lázaro c'ü rí joji ĩjĩtjo.
Rá ma'a, rá ma dyö'ö.
12 O mama c'ua c'o o̱ discípulo:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'üjme, nu 'ma
ĩjĩtjo, ra jogütjo 'ma.
13 C'ü mi mama e Jesús ngue c'ü
ya vi ndũ'ũ e Lázaro. Pero c'o o̱
discípulo o nguijñiji mi mama c'ü vi
söyatjo vi ĩjĩ. 14 Nuc'ua e Jesús ya xo
xipjiji na jo:
—E Lázaro ya ndũ'ũ c'ü. 15 Na jo
c'ü dya mi bübügö nu, ante c'ü ro
ndũ e Lázaro; ngue c'ua rí 'ñejmezüji
dya, 'ma rí jñandaji c'ü rá cjagö.
Möjö dya, rá ma nuji.
16 O mama c'ua e Tomás c'ü
xo mi chjũ'ũ Cuate, o xipji c'o o̱
midiscípuloji:
—Xo rá möjö ngue c'ua 'natjo
c'ua rá ma tũji co e Jesús.
O möji c'ua.

Jesús es la resurrección y la vida

17 'Ma o zät'äji, ya o mbãrã c'ua e
Jesús ya mi pa nziyo pa'a c'ü ya vi
c'öt'ü e Lázaro cja cueva. 18 C'e jñiñi
a Betania mi bëxtjo a Jerusalén.
Mi jyadütjovi yeje kilometro nde.
19 Nguec'ua na puncjü c'o mi men-
zumü a Jerusalén c'o o ma a Be-
tania, o ma jo'tp'üji e Marta 'ñe e
María, na ngueje ya vi ndũ e Lázaro
c'ü nu 'ninzhõmüvi. 20 Nuc'ua o
dyärä e Marta ma ẽjẽ e Jesús. Nzi
va dyärä, nzi va mbedye; o ma
ndünrü. E María o nguentjo nu cja
ngumü. 21 E Marta o xipji e Jesús:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, nu 'ma
ri bübügue a 'ñecjua, dya ro ndũ'ũ
'ma c'ü ín 'ninzhõmü. 22 Nudya,
xo rí pãrãgö, texe c'o rí dyötü
Mizhocjimi, nde ra dya'c'ü.
23 O ndünrü c'ua e Jesús:
—Ra te'etjo c'ü nin 'ninzhõmü.
24 O xipji c'ua e Marta:
—Rí pãrãgö c'e pa'a 'ma ra te'e
c'o añima, xo ra te'etjo c'ü mi
'ninzhõmü.
25 O xipji c'ua e Jesús:
—Nuzgö nguetscö rá xos'ü c'o ya
ndũ, rá cjapü ra te'eji. Rá unügö c'ü
rguí bübüji. Nu c'ü ra 'ñejmezügö,
zö ra ndũ'ũ, ra te'etjo, ra bübütjo na
yeje. 26 Texe c'o bübü c'o ejmezügö,
dya ra ndũ'ũji. ¿Cjo i̱ṉ ejme yo rrã
xi'ts'i?
27 Nuc'ua e Marta o xipji c'ua:
—Jãgã, ín Jmuts'ügö. Nutscö
rí ejmegö ngue'tsc'e e Cristo, o̱
T'its'ü Mizhocjimi. Ngue'tsc'e o
mama Mizhocjimi ri 'ñecje cja ne
xoñijõmü.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

28 Nuc'ua 'ma o nguarü o mama
a cjanu e Marta, o ma c'ua. O
ma zojnü e María c'ü nu cjũjuë. O
tsjontp'ütjo va ña'a, o xipji:
—E xöpüte va säjä. Zon'c'ü rí
ma'a nu.
29 E María nzi va dyärä, nzi va
böbü. Nuc'ua o ma'a nu ja je mi
bübü e Jesús. 30 E Jesús dya be mi
sät'ä cja c'e jñiñi. Xe mi bübütjo nu
ja je vi chjëvi e Marta. 31 Nuc'ua c'o
nte a Israel c'o mi jo'tp'ü e María nu
cja ngumü, o jñandaji o böbü zacü e
María. O mbedye a tji'i. Anguezeji
o ndünt'üji a xütjü, o mamaji:
—Ni ma cja c'e cueva. Ra ma
huë'ë nu.
32 Nuc'ua o zät'ä e María nu ja
je mi bübü e Jesús. 'Ma o jñanda o
ndüñijõmü a jmi'i e Jesús. O xipji
c'ua:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, 'ma ri
bübügue a 'ñecjua, dya ro ndũ'ũ 'ma
c'ü mi 'ninzhõmügö.

33 Nuc'ua e Jesús o jñanda c'ua e
María mi huë'ë; 'ñe c'o nte a Israel
c'o mi dyoji e María xo mi huëji.
Nuc'ua me co sentio cja o̱ mü'bü.
Me mi chana o̱ mü'bü. 34 O dyönü
c'ua e Jesús, o mama:
—¿Ja je ngue c'ua i̱ tsöt'üji c'e
añima?
O xipjiji:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'üjme, xä'dä rí
ẽ ñu'u.
35 Nuc'ua o huë'ë e Jesús. 36 O
mama c'ua c'o nte a Israel:
—Jñandaji. Nujnu me mi s'iya e
Lázaro.
37 Mi cãrã anguesji c'o o mama:
—Nu e bëzo nu, maco o xopcü o̱
ndö'ö c'ü mi ndëzhö. ¿Cjo dya ro sö
ro jocü e Lázaro ngue c'ua dya ro
ndũ'ũ?

Resurrección de Lázaro

38 Nuc'ua e Jesús me co sentio na
yeje cja o̱ mü'bü. Cjanu o ma nu
ja vi ngöt'üji e Lázaro. Mi c'ot'ü 'na
ndojo. 39 O mama c'ua e Jesús:
—Tsjüs'üji ne ndojo.
E Marta c'ü nu cjũ e Lázaro c'ü ya
vi ndũ, o xipji e Jesús:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. Maco ya
na xĩ'ĩ c'ü. Ya pa nziyo pa ndeze o
ndũ.
40 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:
—Ya ró xi'ts'i, nu 'ma rí 'ñejme,
rí jñanda c'ü na zëzhi c'ü cja
Mizhocjimi.
41 Nuc'ua o ngüs'üji c'ua c'e ndojo
nu ja je vi ngöt'üji c'e añima. E Jesús
o nä's'ä c'ua a jens'e, o mama:
—Nu'tsc'e mi Tatats'ü, rí da'c'ü
na pöjö na ngueje i̱ dyätcä, y
rí tsjague c'ua ja nzi rvá ö'tc'ü.
42 Nutscö ya rí pãrãgö sido i̱ṉ ätcä.
C'ü cja rvá da'c'ü na pöjö, ngue c'ü
ra dyärä yo cãrã a 'ñecjua, ngue c'ua
ra 'ñejmeji ngue'tsc'e i̱ chäcjägö.
43 'Ma o nguarü o mama yo jña'a
yo, o mapjü na jens'e:
—Nu'tsc'e Lázaro, pedyegue a tji.
44 Nuc'ua e Lázaro c'ü ya vi ndũ'ũ
o mbedye c'ua. Mi 'mans'a o
manta. O̱ jmi'i mi bös'ü 'naja bitu.
O mama c'ua e Jesús:
—Xäpcäji dya ne manta. Jyëziji ra
ma cja o̱ ngumü.

Conspiración para prender a Jesús

45 Nuc'ua na puncjü c'o mi men-
zumü a Jerusalén c'o mi dyoji e
María, o 'ñench'e o̱ mü'büji e Jesús.
Na ngueje vi jñandaji c'ü vi tsja e
Jesús. 46 Nuc'ua mi cãrã anguesji
c'o o ma c'ua cja o fariseo. O
xipjiji c'o vi tsja e Jesús. 47 Nuc'ua
c'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo o
jmurüji c'ua. O pötva mamaji:
—¿Pje rá cjagöji? C'e bëzo Jesús,
cja'a na puncjü c'o me na nojo.
48 'Ma rá jëzitjoji ra tsja a cjanu,
ra nda 'ñejme angueze texe yo ín
menzumügöji ra tsjapüji o̱ jmuji.
Nguec'ua c'o menzumü a Roma c'o
mandazüji dya, ra 'ñe yätcöji ne
templo nu ja rí ma't'üji Cjimi. A cja
dya nu rá chorügöji.
49 'Naja c'o mi jmurü, mi
chjũ e Caifás. Nuc'ü, mi mero
ndamböcjimi c'e cjë'ë c'ü. O xipjiji:
—Nu'tsc'eji, dya pje i̱ṉ pãrãgueji.
50 Dya i̱ṉ pãrãji c'ü xenda na jo c'ü
ri 'natjo bëzo c'ü ra ndũ ngue c'ua
dya ra ndũ texe yo nte.
51 C'e Caifás mi mero ndamböcjimi
c'e cjë'ë c'ü, nguec'ua Mizhocjimi o
tsjapü o mama c'ü ro zäda zö dya mi
pãrã e Caifás ja cja c'ü mi mama.
O mama ro ndũ'ũ e Jesús ngue
c'ua dya ro ndũ c'o mejñiñi. 52 Dya
nguextjo anguezeji c'o dya ro ndũ.
Xo ro ngãrãtjo na puncjü nte texe
cja ne xoñijõmü c'o dya ro ndũ na
ngueje ro 'ñench'e o̱ mü'büji e Jesús,
ro tsjaji o̱ t'i Mizhocjimi. 53 Ndeze
c'e pa c'ü, mi pötma dyü't'ütsjëji ja
rvá tsjapüji ro mbö't'üji e Jesús.
54 Nuc'ua e Jesús dya cja nzhodü
c'ü ro jñanda c'o pje mi pjëzhi
a Jerusalén. O mbedye cja c'e
xoñijõmü a Judea. Je o ma'a cja
c'e xoñijõmü c'ü bübü a jmi'i cja c'e
ndajyadü. O ma cja 'naja jñiñi c'ü

ni chjũ'ũ Efraín. Ya je nguejme nu,
co nu c'o o̱ discípulo.
55 C'e mbaxua c'ü cja yo nte a
Israel c'ü ni chjũ Pascua ya ma
sädätjo. Na puncjü c'o nte o möji a
ma Jerusalén 'ma dya be mi sädä
c'e mbaxua. Ro 'nintspiji ante c'ü
ro mbedye c'e mbaxua. 56 Nuc'ua
mi jodüji c'ua e Jesús. Mi pötma ma-
maji 'ma mi bübüji cja c'e templo:
—¿Pje i̱ṉ mangueji? ¿Cjo ra rezga
ra ẽjẽ e Jesús cja c'e mbaxua?, mi
eñeji.
57 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo
ya vi mandaji, nu 'ma cjó c'o ro
mbãrã ja je mi bübü e Jesús ro
ngös'üji anguezji ngue c'ua ro ma
zürüji.

12

Una mujer unge a Jesús

1 'Ma xe mi bëzhtjo 'ñanto pa'a ro
zädä c'e mbaxua c'ü ni chjũ Pas-
cua, o ma c'ua e Jesús a Betania
nu ja je mi bübü e Lázaro c'ü vi
ndũ'ũ. Nuc'ü, vi xos'ü cja c'o añima.
2 O dyä'tp'äji nu 'na jñõnü e Jesús.
Ngueje e Marta c'ü mi xisp'i. E
Lázaro mi ngue 'naja c'o mi junrü
co e Jesús cja mexa. 3 Nuc'ua e
María o tũ'ũ nde kilo o ungüento c'ü
mi dyavo nardo. Me mi muvi na
mizhi. O ngosp'ü c'ua o̱ ngua'a e
Jesús. Cjanu o ndintspi co o̱ ñixti.
Nu cja c'e ngumü me co jyä'ä c'ü mi
yüdü c'e ungüento. 4 Xo mi bübü nu,
e Judas Iscariote c'ü mi ngue o̱ t'i e
Simón. Mi ngue 'naja c'o o̱ discípulo
e Jesús. Ngue c'e Judas c'ü ro nzhö'ö
e Jesús. O mama e Judas:
5 —¿Jenga dya vi bö'ö jñi ciento
mbëxo ne ungüento; ro ch'unü c'o
dya pje pë's'i?
6 C'ü vi mama a cjanu e Judas,
dya ngue c'ü mi juentse c'o dya pje
mi pë's'i. Na ngue dya mi juentse
c'o. C'ü vi mama yo jña'a yo, ngue
c'ü mi mbẽ'ẽ. Mi pjörü c'e cjĩmerio, y
mi quibi c'o je mi üt'üji nu. 7 Nuc'ua
e Jesús o mama:
—Jyëzigue. E María o ngoscü
ne ungüento; ngue c'ü ra tsjacüji
'ma ya rga tũ'ũ. Pero angueze na
mbenze dya. 8 Sido i̱ṉ bübügueji yo
dya pje pë's'i. Pero nutscö, dya sido
rá bünc'öji.

Conspiración contra Lázaro

9 Nuc'ua na puncjü o nte c'o mi
cãrã a Israel o mbãrãji mi bübü nu
e Jesús, nguec'ua va möji nu. Dya
mi nguextjo c'ü ro ma nuji e Jesús.
Xo mi möji ro ma nuji e Lázaro, c'ü
vi xos'ü cja c'o añima. 10 Nguec'ua
c'o ndamböcjimi o dyü't'ütsjëji ngue
c'ua xo ro mbö't'üji e Lázaro. 11 Na
ngueje na puncjü o nte a Israel
c'o mi xõgüji co anguezeji mi möji
cja e Jesús. Mi ejmeji angueze, na
ngueje vi xos'ü e Lázaro.

Jesús entra en Jerusalén

12 C'ü na yejnu pa'a na puncjü
nte'e c'o vi möji cja c'e mbaxua o
dyäräji ro ẽjẽ e Jesús a Jerusalén.
13 Nuc'ua o ngant'aji o̱ dyë o
palma. Cjanu o mbedyeji c'ua, o
ma ndünrüji e Jesús. Mi mapjüji, mi
mamaji a cjava:
—Aleluya. Me na jo nu va ẽjẽ nu
o 'ñeme Mizhocjimi ra mandazüji
nutscöji rí menzumüji a Israel.
14 E Jesús o chöt'ü 'naja burru. O
chägä c'ua, c'ua ja nzi ga t'opjü cja o̱
jña Mizhocjimi. Mama a cjava c'ü:
15 Nu'tsc'eji i̱ṉ menzumüji a Sion,
dya rí sũji.
Jñandaji. Va ẽjẽ cjuã in Jmugueji.
Nuc'ü, va chägä 'naja burru c'ü, eñe
cja o̱ jña Mizhocjimi.
16 C'o o̱ discípulo e Jesús, dya be
mi pãrãji ja ma cja nu yo jña'a yo.
Nuc'ua 'ma ya vi ma a jens'e e Jesús,
ngue 'ma cja o mbeñeji c'ü ngueje e
Jesús c'ü vi t'opjü yo jña yo. Cja nde
o mbeñeji c'ua c'ü vi ts'a a cjanu.
17-18 C'o nte c'o vi jñanda e Jesús
'ma o tsjapü o te'e e Lázaro 'ma
o zopjü ro mbedye cja c'e cueva,
nuc'o, o xipjiji c'o dyaja. Nguec'ua
va mbãrã c'o dyaja, nguec'ua va ma

ndünrüji e Jesús ante c'ü ro säjä a
Jerusalén. 19 O pötva mama c'ua c'o
fariseo:
—Nu'tsc'eji ya i̱ ñutsjëji, dya sö
pje rí tsjaji c'ü rí ts'a's'üji e Jesús.
Texe yo nte ya tjünt'üji a xütjü
angueze, ya nde möji c'ü.

Unos griegos buscan a Jesús

20 Xo mi cãrã ja nzi nte c'o mi ña
griego c'o vi ma ma't'ü Mizhocjimi
cja c'e mbaxua. 21 Nuc'ua c'o griego
o zät'äji cja e Felipe c'ü mi men-
zumü a Betsaida c'ü tsja a Galilea.
O dyötüji, o xipjiji:
—Nu'tsc'e sẽ'ẽ, nutscöjme rí
negöjme rá chjëjme e Jesús.
22 O ma c'ua e Felipe; o ma xipji
e Andrés. O mëvi c'ua; o ma xipjivi
e Jesús c'ü ya mi cãrã o griego. 23 O
ndünrü c'ua e Jesús, o mama:
—Ya va sädä rá tũgö, rá magö
a jens'e cja Mizhocjimi nu ja rvá
ẽcjö. 24 Nuzgö, na cjuana c'ü rí
xí'ts'iji. 'Naja ndëxü c'ü ya ra zobü
a jõmü, 'ma ra nguibi a jõmü, ra
mbes'e ra unü na puncjü ndëxü. C'e
ndëxü 'ma dya ra nguibi a jõmü,
ra nguejme 'natjo ndëxü. 25 Nu c'ü
s'iyatsjëjë o̱ vida, nuc'ü, ra ndũ'ũ
c'ü. Nu c'ü dya s'iyatsjëjë o̱ vida nu
va cja ne xoñijõmü, nuc'ü, sido ra
bübütjo c'ü. Dya ra ndũ'ũ. 26 Nu c'ü
ne ra ndünt'ü ín xütjügö, ni jyodü
sido ra 'ñejme ín jñagö. Nu ja je rá
bübügö je xo ra bübü nu. Mi Tatagö
a jens'e ra s'iya nu c'ü sido ejme ín
jñagö.

Jesús anuncia su muerte

27 'Nudya me sufrido ín mü'bügö.
¿Pje rá mamagö? ¿Cjo rá xipji mi
Tata a cjava: "Mi Tatats'ü rí ts'a's'ü
ngue c'ua dya rá tũgö"? Jiyö, dya
rá xipji a cjanu, na ngueje, ngueje
yo rvá ẽjẽ cja ne xoñijõmü. Ró ẽ rá
tũgö. 28 Nguec'ua rí tsjague c'ua ja
nzi gui ñegue rá tũgö, ngue c'ua ra
mbãrã yo nte c'ü me na nojots'ügue,
nu'tsc'e mi Tatats'ü.
Nuc'ua o dyäräji 'naja jña a jens'e,
o mama:
—Ya ró jíchi yo nte c'ü me na
nojozügö. Pero xe rá jíchitjoji c'ü me
na nozgö.
29 C'o nte c'o mi cãrã nu, o dyäräji
c'e jña c'ü vi 'ñeje a jens'e. O mamaji
c'ua c'ü vi yürü. Pero bübü c'o mi
mama:
—Ngueje 'naja o̱ anxe Mizhocjimi
c'ü o zopjü e Jesús.
30 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:
—I̱ dyäräji c'e jña. Dya pje
nguetjozügö o zocü. O zo'c'ü i̱n tex-
eji, ngue c'ua rí unnc'eji na puncjü
ngüenda. 31 Na ngue c'o ya ngue
ra tsjacöji, ra 'ñetse c'ü nugü na
ü yo nte yo cãrã cja ne xoñijõmü.
Nguec'ua Mizhocjimi ra tsjapü ra
sufridoji. C'ü dya jo c'ü manda
cja ne xoñijõmü, Mizhocjimi ya
ra pjongü a tji dya c'ü. 32 'Ma
ra ndäpcäji cja ngronsi, nuc'ua yo
nte ra nguijñiji cja o̱ mü'büji. Ra
mbãrãji pje pjëtscö.
33 Mi mama a cjanu yo, ngue
c'ua ro mbãrãji ja rvá ndũ'ũ. 34 O
ndüntü c'ua c'o nte, o mamaji:
—Nutscöjme ya ró äräjme c'ü
mama cja o̱ ley Mizhocjimi c'ü o
dyopjü e Moisés. Mama a cjava: "E
Cristo, nu c'ü ra ndäjä Mizhocjimi,
sido ra bübütjo", eñe. ¿Jenga i̱n
mangue ni jyodü ra däpc'ä cja
ngronsi? Maco i̱n mangue vi
'ñegue cja Mizhocjimi. ¿Cjo dya ri
ngue'tsc'e 'ma e Cristo? O, ¿ja ga cja
c'ü i̱n xitscöjme?
35 E Jesús o ndünrü c'ua:
—Xe ja nzi pa xe rá bübütjogö
rí jya's'ü c'ua i̱n cãrãgueji. Jyëziji
ra nguich'i jya's'ü cja in mü'büji
'ma xe rí bübütjogö va, ngue c'ua
dya rí nzhodügueji cja bëxõmü.
Na ngueje 'ma rí nzhodüji cja
bëxõmü, dya rí pãrãji ja rí möji 'ma.
36 Nudya, nutscö rí jya's'ü xe rí
bübügö a nde c'ua ja i̱n cãrãgueji.
Rí 'ñejmezüji, ngue c'ua ra bübü
o̱ jya's'ü Mizhocjimi a mbo cja in
mü'büji.

Nu yo jña'a yo, o mama e Jesús.
Cjanu o ma'a c'ua. Dya cja jñandaji
ja vi ma'a.

Por qué la gente de Israel no creía en Jesús

37 E Jesús ya vi tsja na puncjü
c'o na nojo cja o̱ jmi anguesji; pero
dya mi ejmeji angueze. 38 A cjanu
o zädä c'o vi mama e Isaías c'ü mi
profeta. O mama:

Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. ¿Cjó ngue c'ü
ya o 'ñejme nu c'o ró mamaji?
¿Cjó ngue c'ü ya o unü na jo
ngüenda c'ü me na zëzhi c'ü
ín Jmugöji?
Dya cjó 'ñejme. Dya cjó ne ro jñanda,
eñe c'e profeta.

39 Nguec'ua dya cjó sö cjó ro
'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi. Xo
o mama a cjava e Isaías:

40 Mizhocjimi o tsjapü o ndëzhöji.
Xo o tsjapü o meze o̱ mü'büji,
nguec'ua dya o 'ñejmeji.
'Ma ro unüji na jo ngüenda, 'ma ro
'ñejmeji cja o̱ mü'büji, nu'ma,
ro nzhogü o̱ mü'büji, nuc'ua
ro mama 'ma Mizhocjimi:
"Nutscö rá jopcüji o̱ mü'büji."

41 Nu yo jña'a yo, o mama e Isaías
na ngueje o jñanda c'ü me na nojo
e Cristo. O mama c'ua ja rva cja e
Cristo.

42 Na puncjü c'o pje mi pjëzhi mi
ejmeji e Jesús. Pero dya mi ne ro
mamaji cjo mi ejmeji. Ngue c'o
fariseo c'o mi sũji. Mi sũ anguesji ro
pjongüji cja o̱ nintsjimiji. 43 Xenda
mi sũji c'o mama c'o bëzo que na
ngueje c'o mama Mizhocjimi.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

44 Nuc'ua e Jesús o ña na jens'e, o
mama:
—Nu c'ü ench'ezügö cja o̱ mü'bü,
xo ench'e cja o̱ mü'bü nu c'ü o
ndäcjägö. 45 Nu c'ü jandgagö,
'ñe unü ngüenda cjó je nguetscö,
xo unü ngüenda ja ga cja c 'ü
o ndäcjägö. 46 Ró ẽjẽ cja ne
xoñijõmü; nguetscö e jya's'ü. Texe
c'o ench'ezügö cja o̱ mü'büji, dya
ra nzhodüji cja bëxõmü. 47 'Ma cjó
c'o ra dyärä yo jña yo rí mangö,
pero 'ma dya ätcä, dya nguezgö rá
mama c'ü ni jyodü ra ma sufrido
c'ü. Na ngueje c'ü rvá ẽcjö cja ne
xoñijõmü, dya ngue c'ü rá cjapü
ra ma sufrido yo cãrã; ngue c'ü
rá salvaji. 48 Nu c'o dya ejmezü y
dya xo ätcä yo rí mama, bübü c'ü ra
jñünpü nguarü c'ü. Na ngueje 'ma
rá ẽcjö na yeje, yo jña yo ró mangö
ngueje c'ü rguí tjünpü nguarü c'o vi
tsja na s'o c'o. 49 Na ngueje nutscö,
dya ró mamatsjëgö yo jña'a yo. Mi
Tata a jens'e c'ü o ndäcjä ngueje c'ü
o mandazü ró xi'ts'iji yo jña'a yo,
xo xitsi ja rvá zo'c'üji. 50 Rí pãrãgö
yo jña'a yo o ndäcjä mi Tata ró ẽ
mama ngueje yo jña yo cjapü sido
ra bübütjo yo nte. Rí mangö yo jña
yo xitsi mi Tatagö.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

1 'Ma xe mi bëzhitjo ro zädä c'e
mbaxua c'ü xiji Pascua, ya mi pãrã
e Jesús ya vi zädä c'ü ro ndũ; ro
mbedye cja ne xoñijõmü. Je ro ma
cja nu Tata c'ü bübü a jens'e. Me
mi s'iya c'o mi cãrã cja ne xoñijõmü
c'o mi ench'e o̱ mü'bü angueze. Y
o tsja c'ua c'ü ni 'ñetse me mi s'iyaji
na puncjü.

2 E Jesús 'ñe c'o o̱ discípulo ma
siji xëdyi. E Judas Iscariote c'ü mi
nguejnu t'i e Simón, ya vi dyätä c'ü
dya jo ro nzhö e Jesús. 3 Ya mi
pãrã e Jesús, c'ü nu Tata a jens'e
ya vi unü texe poder ngue c'ua
ro manda. E Jesús mi pãrã je vi
'ñeje cja Mizhocjimi, y ro nzhogü
cja Mizhocjimi. 4 O böbü c'ua e
Jesús nu ja ma siji o xëdyi, o ngãcã o̱
bitu c'ü mi tëjë. Cjanu o ngãjã c'ua
'naja bitu c'ü o mbä'bä. 5 Cjanu o
xich'i c'ua ndeje 'naja ts'i ndamo-
jmü c'ü mi xindyëji. Cjanu o mbürü
o mbe'chp'e o̱ ngua'a c'o o̱ discípulo.

Mi tjintspi c'ua co nu c'ü o̱ bitu c'ü
mi pä'bä.
6 Cjanu o böbü a jmi e Simón Pe-
dro. E Pedro o xipji:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. ¿Jenga rí
pechquegö ín cua'a?
7 O ndünrü e Jesús, o xipji:
—Nu yo rrã cjagö, dya i̱ṉ pãrãgue
dya. Cja rí pãrã después nu yo rrã
cjagö.
8 O ndünrü c'ua e Pedro:
—Dya pje rá jë'tsc'i rí pechquegö
ín cua'a.
O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:
—Nu 'ma dya rí jyëtsqui rá
pe'chc'e, dya pje rí jogövi.
9 O mama c'ua e Simón Pedro:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. Dya
nguextjo ín cua c'ü rí pechque. Xo
rí pechque ín dyë'ë 'ñe ín jmi'i.
10 O mama c'ua e Jesús:
—Nu c'o ya xaja, ya nguetjo o̱
nguaji c'ü xe ra be'chp'eji, ngue
c'ua ra nda chjĩzĩ texe. Nu'tsc'eji
ya chjĩzĩts'üji na jo, pero dya
chjĩzĩts'üji i̱ṉ texeji.
11 E Jesús ya mi pãrã cjó ngue
c'ü ro nzhö'ö, nguec'ua o mama a
cjanu: “Dya chjĩzĩts'üji i̱ṉ texeji.”
12 Nuc'ua 'ma o nguarü o
mbe'chp'e o̱ nguaji, cjanu o ngans'a
c'ua o̱ bitu, o ndëjë. O mimitjo c'ua
na yeje cja mexa. Cjanu o dyönüji
c'ua, o xipjiji:
—¿Cjo i̱ṉ pãrãji yo cja ró cja'c'üji?
13 Nu'tsc'eji i̱ṉ xitsiji que nguezgö
in xöpütezüji, nguezgö in Jmuzüji.
Na jo c'ü i̱ṉ mamaji, na ngueje
na cjuana. 14 Nuzgö in xöpütezüji,
in Jmuzüji, ró pe'chc'egö in cuaji.
Nguec'ua, nu'tsc'eji xo ni jyodü rí
pötqui pe'ch'e in cuaji. 15 Nuzgö
c'ua ja nzi rvá cja'c'üji, nu'tsc'eji, xo
ni jyodü rí pötqui tsjagueji a cjanu.
16 Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, 'naja
mbëpji, dya xenda na nojo que na
ngueje o̱ lamu. Ne xo ri ngueje c'ü
o däjä, dya xenda na nojo que na
ngueje nu c'ü o ndäjä. 17 Nu 'ma i̱ṉ
pãrãji yo, me rí mäjäji 'ma rí tsjaji.
18 ’Rí pãrãgö ja ga cjatsc'eji
nu'tsc'eji ró juan'c'üji. Rí pãrãgö
bübütsc'eji 'naja c'ü ra tsja c'ua ja
nzi ga t'opjü c'ü mama a cjava:
“Maco mi dyocjöbe c'e bëzo y ma
sigöbe o xëdyi, pero ra nzhögü c'ü.”
Dya i̱ṉ texeji rí tsjaji yo. 19 Rí xi'ts'iji
yo, 'ma dya be va sädä ngue c'ua
'ma ra zädä yo, rí 'ñejmeji, nu c'ü ya
ró xi'ts'iji, rvá ẽcjö cja Mizhocjimi.
20 Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, nu 'ma
rá täc'öji rí zopjüji yo nte, nu c'ü ra
säc'eji nguetscö säcjö 'ma c'ü. Nu
'ma ra säcjö c'ü, xo säjä 'ma c'ü o
ndäcjägö.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

21 'Ma o nguarü o mama a cjanu
e Jesús, me go nguijñi go sufrido o̱
mü'bü c'ua. O xipjiji na jo:
—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji,
nu'tsc'eji bübütsc'eji 'naja c'ü ra
nzhögü.
22 Nuc'ua c'o o̱ discípulo mi pötma
jñandaji. Dya mi pãrãji cjó ngue
c'ü je vi mama. 23 'Naja c'o o̱
discípulo 'natjo c'ua mi junrüvi e
Jesús. E Jesús me mi s'iya c'e
discípulo. 24 E Simón Pedro o tsjapü
seña c'e discípulo ngue c'ua ro tsja
t'önü cjó je ngue c'ü mi xipji e Jesús.
25 Nuc'ua c'e discípulo c'ü 'natjo c'ua
mi junrüvi e Jesús o dyönü:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, ¿cjó
ngue c'ü ra nzhöc'ügue?
26 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:
—Nu c'ü rá unü ne xëdyi nu
rá tü'bü cja ne jñõnü ngue c'ü ra
nzhögü c'ü.
Cjanu o ndü'bü c'ua, cjanu o unü
e Judas Iscariote c'ü nu t'i e Simón.
27 Nuc'ua e Judas, 'ma o jñü'ü c'e
xëdyi, o nguich'i c'ua c'ü dya jo cja
o̱ mü'bü. E Jesús o xipji c'ua:
—Nu c'o rí tsjague, ya extí ma'a rí
ma tsjague c'o.
28 Nu c'o dyaja c'o mi junrü cja
mexa, dya pje mbãrãji jenga mi
xipji a cjanu. 29 E Judas mi tũ'ũ c'e
cjĩmerio. Mi cãrã c'o discípulo c'o mi

cjijñi e Jesús mi xipji e Judas ro ma
ndõmü c'o mi jyodü cja c'e mbaxua.
Mi cãrã c'o mi cjijñi mi xipji e Jesús
c'ü ro ma unü merio c'o dya pje mi
pë's'i. 30 Nuc'ua e Judas 'ma o jñü'ü
c'e xëdyi, exo mbedye c'ua. Ya mi
xõmü.

El nuevo mandamiento

31 Nuc'ua 'ma o mbedye e Judas,
o mama c'ua e Jesús:
—Nutscö rvá ẽcjö cja Mizhocjimi,
rá cjagö dya nu c'ü rvá ẽjẽ rá
cja'a. A cjanu ra 'ñetse c'ü me na
nojozügö. A cjanu xo ra 'ñetse c'ü
me na nojo Mizhocjimi c'ü ngueje
mi Tatagö. 32 C'ü rá cjagö, ya zädä
rá cjagö. Nguec'ua ra 'ñetse c'ü
me na nojo Mizhocjimi. Nuc'ua
Mizhocjimi ra tsjapü ra 'ñetse c'ü
me na nojozü, nutscö rvá ẽcjö
cja Mizhocjimi. 33 Nu'tsc'eji ín
ch'itsc'öji, ya 'natjo ndajme xe rá
bübü co nu'tsc'eji. Rí jyongügöji.
C'ua ja nzi rvá xipji c'o pje pjëzhi
cja c'o nte a Israel, a cjanu xo rí
xi'ts'igöji dya. Nu ja je rá magö,
nu'tsc'eji, dya ra sö rá möcjöji
dya. 34 Rí xi'tsc'öji 'na jña nu
cja dadyo. Nguejnu rí tsjaji nu.
Rí pötqui s'iyaji. C'ua ja nzi rvá
s'iyats'ügöji, je xo rgui s'iyagueji
a cjanu. 35 'Ma rí pötqui s'iyaji,
a cjanu ra mbãrã texe yo nte
ngue'tsc'eji ín discípulots'üji.

Jesús anuncia que Pedro le negará

36 E Simón Pedro o xipji e Jesús:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö. ¿Ja je rí
mague?
O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:
—Nu ja je rá magö, dya pje ra sö
rá möcjöji dya. Cja ne rí sät'ägueji
después nu ja je rá sätc'ö.
37 O ndünrü c'ua e Pedro:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, ¿jenga
dya ra sö rá mëgovi dya? Nutscö rá
nzhötsjëjë ngue c'ua ra mbötcüji c'ü
dya ra mbö'tc'ügueji.
38 O ndünrü e Jesús, o xipji:
—Nu'tsc'e Pedro, in mangue rí
nzhötsjë ra bö'tc'ü ngue c'ua dya
ra bötcügö. Pero na cjuana c'ü rí
xi'ts'igö, 'ma rí dyärä ra huë'ë o
chare, ya rí pa na jñi rgui tsänngä
c'ü in pãcãgö.

14

Jesús, el camino al Padre

1 Xe ma ña'a e Jesús, o mama:
—Dya me ra triste in mü'büji. Rí
'ñench'e in mü'büji Mizhocjimi. Xo
rí 'ñench'ezügö cja in mü'büji. 2 A
jens'e nu ja bübü mi Tatagö, nunu,
me järä na puncjü ja rá bübügöji.
Nuzgö ya rá magö a manu, rá ma
xã'mã nu ja rí bübügueji. Nu 'ma
dya ri järä na puncjü o ngumü nu ja
rí bübügueji, dya ro xi'ts'iji a cjanu.
3 Nuzgö na cjuana rá magö, rá ma
xã'mãgö nu ja je rí bübügueji. Pero
rá ẽtcjö na yeje. Rá sints'iji ngue
c'ua nu ja je rá magö, nu'tsc'eji xo
rí ma bübügueji nu. 4 Nu'tsc'eji ya in
pãrãji nu ja je rá magö. Xo in pãrãji
c'e 'ñiji c'ü je sät'ä nu.
5 Nuc'ua e Tomás o xipji:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'üjme, dya rí
pãrãgöjme nu ja je rí mague. ¿Ja rgá
sö rá pãrãgöjme c'e 'ñiji c'ü je sät'ä
nu?
6 O ndünrü c'ua e Jesús, o mama:
—Nuzgö nguetscö e 'ñiji.
Nguetscö rí jí'ts'iji c'ü na cjuana
ja ga cja Mizhocjimi. Nguetscö rí
da'c'üji c'ü sido rí bübütjoji. 'Ma
cjó c'o ra 'ñench'ezü cja o mü'bü,
ra zät'ä a jens'e 'ma nu ja bübü
mi Tatagö. 'Ma jiyö, dya ra sö ra
zät'ä. 7 Nu 'ma ya ri pãcãgöji, ya xo
ri pãrãji mi Tata. Nudya, ya i pãrãji
mi Tata, ya i jñandaji dya angueze.
8 E Felipe o xipji c'ua:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'üjme,
jítsigöjme c'ü nin Tata. Nguextjo c'ü
rí negöjme c'ü.
9 E Jesús o xipji c'ua:
—Nu'tsc'e Felipe, ya mezhe rí
bübügöji. ¿Cjo dya be in pãrã cjó
je nguetscö? Nu c'ü ya o jñandga,

ya xo jñanda mi Tatagö c'ü ngueje
Mizhocjimi. ¿Jenga in mamague:
“Jítsijme c'ü nin Tata”? 10 ¿Cjo dya
in ejmegue je rí bübügö cja mi Tata,
y mi Tata je bübüzügö? Yo jña'a yo
rí xi'ts'igöji, dya pje rí mamatsjëgö
yo. Ngueje mi Tata c'ü je bübüzügö
c'ü xitsi rá cja yo rí cjagö. 11 Ya ró
xi'ts'iji rí bübügöbe mi Tata, je xo
bübüzügö mi Tata. 'Ma dya sö rí
jñunt'ü in mü'büji c'ü ró xi'ts'itjoji,
'ñejmeji na ngueje yo na nojo yo rí
cjagö. 12 Nuzgö, na cjuana c'ü rí
xi'ts'iji, nu c'ü ra 'ñejmezügö, xo ra
tsja c'ua ja nzi rgá cjagö. Nuzgö ya
ngue rá magö cja mi Tata. Nuc'ua
nu c'ü ra 'ñejmezügö rá unü c'ü ra
tsja c'ü xenda na nojo que na ngue
yo rí cjagö. 13 'Ma rí jyodü rí ts-
jaji c'ua ja nzi rgá negö, ra sö rí
dyötüji mi Tata a jens'e. Nuc'ua rá
da'c'üji c'ua ja nzi gui dyötüji c'ü.
A cjanu ra 'ñetse c'ü me na nojo
mi Tatagö c'ü ngueje Mizhocjimi.
14 'Ma pje rí dyörüji na ngueje in
ejmezü, nutscö rá cja'a.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

15 ’Nu 'ma in s'iyazüji, rí tsjaji
yo rí mandats'ügöji. 16 Nutscö rá
ötügö mi Tata a jens'e. Angueze
ra ndäjä ne 'naja ra ẽ bübü co
nu'tsc'eji c'ü ra 'ñe mböxc'üji. Sido
ra bübüts'ügueji c'ü. 17 Nu c'ü
ra dya'c'üji Mizhocjimi ngueje
o Espíritu c'ü ra jí'ts'iji ja ga cja
Mizhocjimi. Nu c'o cãrã cja ne
xoñijõmü c'o dya ench'ezü cja o
mü'büji, o Espíritu Mizhocjimi dya
sö ra bübüji, na ngueje dya pãrãji
angueze, ni xo pãrãji ja ga pëpji
c'ü. Pero nu'tsc'eji in pãrãgueji na
ngueje bübü co nu'tsc'eji. Xo ra
bübü cja in mü'bügueji. 18 Nuzgö
dya rá sogüts'üji nza cja 'na jyoya.
Nuzgö rá yepe rá nzhogütjogö
rá ẽjẽ va ja in cãrãgueji. 19 Dya
cja ra mezhe c'ü xe ra jñandga
yo cãrã cja ne xoñijõmü. Pero
nu'tsc'eji rí jñandgaji. Sido rá
bübütjogö, nguec'ua nu'tsc'eji xo
sido rí bübütjogueji. 20 Nu'tsc'eji,
'ma ra zädä c'e pa'a c'ü ra ẽjẽ o
Espíritu Mizhocjimi, rí pãrãji je rí
bünc'öbe mi Tata. Xo rí pãrãji in
bünc'eji co nutscö, 'ñe nutscö rí
bünc'ö cja in mü'bügueji. 21 Nu c'ü
pãrã yo rí mandagö, c'ü xo ra tsja'a
yo rí mandagö, ngueje c'ü s'iyazü
c'ü. Mi Tatagö xo ra s'iya nu c'ü
s'iyazü. Nuc'ü, xo rá s'iyagö c'ü.
Nuc'ü, xo rá cjapü ra mbãcã na jo'o.

22 O ndünrü c'ua e Judas c'ü
dya mi ngueje e Judas Iscariote, o
mama:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügöjme. ¿Ja
rgá sö'ö rí tsjacüjme rá pã'c'ãjme
c'ü dya ra mbã'c'ã yo cãrã cja ne
xoñijõmü?

23 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu c'o s'iyazügö ra tsja'a yo rí
mama. Nuc'ua ra tsja mi Tatagö
xo ra s'iyaji anguezeji. Nuc'ua
nutscöbe rá ẽ bübügöbe cja o
mü'büji. 24 Nu c'o dya s'iyazü, dya
xo cja'a yo rí mama. C'o jña'a c'o rí
mangö, dya pje rí mamatsjëgö yo.
Mi Tatagö c'ü o ndäcjägö, xitsi rá
mama yo jña'a yo.

25 ’Nu yo jña'a yo, rí xi'ts'iji dya
yo, nudya xe rí bübü cja in jmiji.
26 Mizhocjimi c'ü ngueje mi Tatagö
ra ndäjä nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji c'ü
ngueje o Espíritu angueze. Nuc'ü,
ra pätcägö c'ü. Ra xö'c'üji texe, ra
mbeñc'eji texe c'o ró xi'ts'igöji.

27 ’Yo nte 'ma zenguaji yo nín
minteji, xipjiji ra söyaji. Pero c'o o
mü'büji sido sũ'ũ, dya söya. Nutscö,
söya ín mü'bügö, rá cjapü ra söya
in mü'bügueji. Nuzgö ya rá magö.
Pero dya rí sũ'ũji, ra söya in mü'büji.
28 Ya me sũ in mü'bügueji na ngueje
ya i dyäräji c'ü ró xi'ts'iji ya rá
magö. Rá nzhogü rá ẽtcjö c'ua ja ri
cãrãgueji. Nu 'ma xenda ri s'iyazüji,
me ri mäcjeji 'ma, na ngueje rá ma
cja mi Tata a jens'e. Na ngueje
mi Tatagö xenda na nojo que na
nguezgö. 29 Ya ró xi'ts'iji dya,

nudya dya be sädä. Ngue c'ua 'ma
ra zädä, sido rí 'ñejmezüji.
30 ’Dya cja xe rá ñaji na puncjü, na
ngueje va ẽjẽ c'o nte c'o pëpi c'ü dya
jo. C'ü dya jo manda cja o̱ mü'bü yo
cãrã cja ne xoñijõmü. Pero dya sö
ra manda cja ín mü'bügö. 31 Pero
ni jyodü ra mbãrã yo cãrã cja ne
xoñijõmü, nuzgö me rí s'iyagö mi
Tata. Nguec'ua rí cjagö c'o man-
dazü mi Tata. Böbüji. Rá pedyeji va.

15

La planta de uva y sus ramas

1 O mama e Jesús:
—Na cjuana nguetscö e za'a c'ü
me na jo. Mi Tatagö a jens'e ngue
c'ü pjörü c'e za'a c'ü. 2 Texe o
dyëza c'ü bübüzügö c'o dya quis'i,
ra dyëch'iji. Texe dyëza c'o quis'i, ra
dyodüji ngue c'ua xenda ra nguis'i
na puncjü. 3 Nu'tsc'eji ya i̱ 'ñejmeji
c'o jña'a c'o ya ró xi'ts'iji, nguec'ua
ya jogü in mü'büji dya. 4 Sido rí
'ñejmezügöji, nuc'ua nutscö sido rá
bübü cja in mü'büji. Chjëntjovi nza
cja 'naja dyëza, 'ma dya ra bübü
cja c'e za'a, dya ra nguis'i. Xo rga
cjatjots'ügueji nu, nu 'ma dya sido
rí 'ñejmezügöji, dya xo sö rí tsjaji nu
c'ü rí negö.
5 ’Nutscö nguetscö e za'a.
Nu'tsc'eji ngue'tsc'eji o dyë'ë. Nu
c'ü sido ra 'ñejmezügö, nutscö sido
rá bübügö cja o̱ mü'bü c'ü. Nuc'ü, ra
sö ra tsja nu c'ü rí negö. Nu'tsc'eji,
dya ra sö pje rí tsjaji c'ü rí negö,
'ma dya rí 'ñejmezügöji. 6 Nu c'ü dya
sido ra 'ñejmezügö chjëntjovi nza cja
'na dyëza c'ü dya jo, c'ü panatjoji,
cja na dyot'ü c'ua, cja na jñüs'üji
c'ua, cja na ngöt'üji a sivi, ra ndë'ë.
7 ’Nu 'ma sido rí 'ñejmezügöji,
nu 'ma sido ra bübü ín jñagö cja
in mü'bügueji, nuc'ua dyörüji c'ü
rí ñe'eji. A cjanu ra dya'c'üji 'ma.
8 Nu 'ma rí tsjaji c'ü rí negö, ra
'ñetse 'ma c'ü ri ngue'tsc'eji ín
discípulots'ügöji. A cjanu ra 'ñetse
'ma, c'ü me na nojo mi Tatagö.
9 C'ua ja va s'iyazügö mi Tata a
jens'e, je xo rvá s'iyats'ügöji. Sido
rí tsjaji c'ü rí negö na ngueje rí
s'iyats'üji. 10 Mi Tatagö a jens'e
me sido s'iyazügö c'ü, na ngueje
rí cjagö c'o mandazü angueze. A
cjanu sido rá s'iyats'üji 'ma rí tsjaji
c'o rí mandats'üji.
11 ’Ró xi'ts'iji nu yo jña'a yo, ngue
c'ua ra mäjä in mü'büji c'ua nzi rgá
mäjägö. A cjanu, na cjuana me rí
mäcjeji 'ma. 12 Ngueje nu rí man-
dats'üji nu, rí pötqui s'iyaji c'ua ja
nzi rvá s'iyats'ügöji. 13 Nu c'ü xenda
s'iyate ngue c'ü ra unütsjëjë c'ü ra
bö't'ü c'ü; ngue c'ua dya ra bö't'ü
c'ü jovi. 14 Nu'tsc'eji ngue'tsc'eji rí
jogöji, nu 'ma rí tsjaji yo rí man-
dats'ügöji. 15 Dya cja rá xi'ts'iji c'ü
ri ngue'tsc'eji ín mbëpjits'ügöji, na
ngueje 'naja mbëpji dya pãrã c'o
cja'a o̱ lamu. Rí xi'ts'iji dya, c'ü
ngue'tsc'eji rí joji dya, na ngueje
texe c'o ró ärägö cja mi Tata a
jens'e, ya ró xi'ts'iji. 16 Nu'tsc'eji
dya i̱ juancügöji. Nuzgö nguetscö
ró juan'c'ügöji. Ró empc'egöji ngue
c'ua sido rí tsjaji c'ua ja nzi rgá
negö, rí ma zopjüji yo nte ngue
c'ua sido ra 'ñejmezüji anguezeji.
Nuc'ua texe c'o rí dyötüji mi Tata
a jens'e na ngueje i̱n ejmezüji,
angueze ra dya'c'üji. 17 Nutscö rí
mandats'üji rí pötqui s'iyagueji.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

18 ’'Ma ra nuc'üji na ü yo cãrã cja
ne xoñijõmü c'o dya ejmezü, dya
me rí tsjijñiji. Rí mbeñegueji nutscö
ot'ü o nugöji na ü 'ma dya be mi
nuc'eji na ü. 19 Nu 'ma ri tsjaji c'ü
cja yo cãrã cja ne xoñijõmü c'o dya
ejmezü, nu'ma, ro s'iyats'ügueji 'ma
yo. Pero nu'tsc'eji ya i̱ 'ñejmezügöji
na ngueje ró juan'c'ügöji. A cjanu,
dya pje i̱n cjaji c'ua ja nzi ga tsja
c'o dya ejmezü, nguec'ua nuc'ügueji
na ü. 20 Mbeñeji c'e jña'a c'ü ró
xi'ts'iji: “'Naja mbëpji dya xenda
na nojo que na ngueje o̱ lamu.”

Nu 'ma ya nugöji na ü, me träcjäji,
xo 'ñetsc'eji xo ra nugöji na ü, ra
ndräc'äji. 'Ma o dyätcägöji c'o ró
xipjiji, xo ra dyä'tc'ägueji c'o rí
xipjiji. 21 Ra tsja'c'üji a cjanu, na
ngueje in̲ ejmezügöji. Dya pãrãji nu
c'ü o ndäcjä ró ẽcjö cja ne xoñijõmü.
22 ’Nudya tũji o̲ nzhubüji dya, na
ngueje 'ma ró ẽ zopjügöji ín jñagö,
dya 'ñejmezüji. 23 Nu c'ü nugügö
na ü, xo nu'u na ü c'ü mi Tatagö a
jens'e. 24 Ró cjagö c'o me na nojo
a jmi anguezeji c'ü dya sö cjó ro
tsja. Nguec'ua va unüji ngüenda
c'ü o ndäcjä mi Tatagö. Pero dya
'ñejmezüji. Nguec'ua, dya nguex-
tjozgö nugöji na ü, xo nuji na ü
c'ü mi Tatagö. Nguec'ua me tũji o̲
nzhubüji dya. 25 A cjanu, va sädä
nu c'ü t'opjü cja o̲ leyji c'ü o unü
Mizhocjimi anguezeji. Je mama a
cjava: “O nugüji na ü, dya pje rmí
cjagö”, eñe cja c'e ley.
26 Xe mi ña e Jesús, o mama:
—Nuc'ua 'ma ra ẽjẽ nu c'ü ra 'ñe
mböxc'üji, ngue c'ü ra mama c'ü ja
ga cjazgö c'ü. Nuzgö nguetscö rá
täjä ndeze cja mi Tatagö a jens'e
nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji. Ngueje o̲
Espíritu Mizhocjimi c'ü ra jí'ts'iji c'ü
na cjuana. 27 Nu'tsc'eji xo rí ma-
maji ja ga cjazgö, na ngueje rí dy-
ocjöji ndeze 'ma ot'ü 'ma ró zopjü
yo nte.

16

1 ’Nuzgö rí xi'ts'iji yo jña'a yo,
ngue c'ua dya rí chjench'eji a xütjü.
2 Yo nte a Israel ra pjongüts'üji
cja o̲ nintsjimiji. Ra zädä 'ma ra
nguijñiji c'ü ri ne Mizhocjimi ra tsja
anguezeji ra mbö'tc'üji. 3 Ra tsjaji a
cjanu na ngueje dya pãrãji mi Tata,
ne xo ri nguetscö pãcãji. 4 Ya ró
xi'ts'iji yo, ngue c'ua 'ma ra zädä c'e
pa, rí mbeñeji ya rvá xi'ts'igöji yo.

Lo que hace el Espíritu Santo

’Cja rrã xi'ts'iji dya yo jña, na
ngueje cja ni jyonc'eji rí pãrãgueji
dya. 5 Nudya, rá ma'a nu ja je bübü
c'ü o ndäcjä. Pero nu'tsc'eji, ne ri
'najats'ügueji, dya cjó önngü ja je rá
ma. 6 Me in̲ cjijñiji na puncjü cja
in mü'büji na ngueje ró xi'ts'iji yo.
7 Rí xi'ts'igöji c'ü na cjuana. Nuzgö
ni jyodü rá magö, na ngueje 'ma
dya rá magö, dya ra ẽjẽts'ügueji
nu c'ü ra'ñe mböxc'üji. Nu 'ma rá
magö, rá täjä c'ü ra 'ñe mböxc'üji.
8 Nu 'ma ra ẽjẽ c'ü, ra tsjapü yo
cãrã cja ne xoñijõmü ra mbãrãji
c'ü tũji o̲ nzhubüji. Xo ra tsjapü ra
mbãrãji nguextjozgö me na jozgö,
nguextjozgö sö rá jocüji. Ya xo ra
tsjapü ra mbãrãji ngue Mizhocjimi
c'ü ra jñünpü ngüenda anguezeji
ra ma sufridoji. 9 Nu c'ü ra 'ñe
mböxc'üji, ra tsjapü ra mbãrãji
c'ü tũji o̲ nzhubüji na ngueje dya
ench'ezügö cja o̲ mü'büji. 10 Ra
tsjapü ra mbãrãji me na jozgö,
nguextjozgö sö rá jocüji. Na ngueje
'ma ya rga tũgö, rá tetjogö. Nuc'ua
rá magö cja mi Tata. Dya cja xe rí
jñandgaji. 11 Nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji,
ra tsjapü ra mbãrãji, Mizhocjimi
manda y ra tsjapü ra ma sufrido
nu c'o dya ätä angueze. Na ngueje
Mizhocjimi ya ri jizhi c'ü ra ma
sufrido c'ü dya jo c'ü manda cja ne
xoñijõmü.
12 ’Xe rí pë's'itjogö na puncjü c'o
rá xi'ts'iji. Pero dya be sö rí tendioji
ja ga cja nu c'o ro xi'ts'iji. 13 Nu 'ma
ra ẽjẽ o̲ Espíritu Mizhocjimi, nuc'ü,
ra jí'ts'iji texe c'o na cjuana. Nuc'ü,
dya pje ra ñatsjëjë. Ra mama texe
c'o ra dyärä c'o mama Mizhocjimi.
Nuc'ü, ra 'ñe ngöxc'üji c'o cja ra
zädä. 14 Angueze ra jí'ts'iji c'ü me
na nozgö, na ngueje ra mböxc'üji rí
tendioji na jo ja ga cja c'o ín jñagö
c'o ya ró xi'tsc'öji. 15 Texe c'ua ja ga
cja mi Tatagö, nuzgö xo ga cjazgö
nu. Nguec'ua ró mama: “O̲ Espíritu
Mizhocjimi ra mböxc'üji rí tendioji
na jo ja ga cja c'o ín jñagö c'o ya ró
xi'tsc'öji.”

La tristeza se cambiará en alegría

16 ’Dya cja ra mezhe c'ü xe rí
jñandgagöji. Nuc'ua, dya ra mezhe
rí jñandgatjoji na yeje.
17 Nuc'ua c'o o̱ discípulo bübü c'o
o pötva mama:
—¿Ja ga cja yo xitsiji: “Dya cja ra
mezhe xe rí jñandgaji, nuc'ua, dya
ra mezhe rí jñandgatjoji na yeje”?
¿Jenga nde mama: “Dya rí jñandgaji
na ngueje rá magö cja mi Tata”?
18 Mi mamaji c'ua:
—Pãrã, ¿ja ga cja yo mama: “Dya
cja ra mezhe”? Nuzgöji, dya rí
pãrãgöji ja ga cja c'ü mama.
19 O mbãrã e Jesús, mi ne ro
dyönüji, nguec'ua o xipjiji c'ua:
—I̱ṉ pötqui dyönütsjëji pje ne ra
mama c'ü ró xi'ts'iji c'ü dya cja ra
mezhe xe rí jñandgaji, nuc'ua, dya
ra mezhe rí jñandgatjoji na yeje.
20 Nuzgö na cjuana c'ü rí xi'ts'iji,
nu'tsc'eji me rí huë'ëji, me rí tris-
tegueji rí mbenzeji. Pero yo cãrã
cja ne xoñijõmü c'o dya ejmezügö,
nuyo, me ra mäjä yo. Nu'tsc'eji
me rí tsjijñiji cja in mü'büji. Pero
nu c'ü me rgui tristeji, exi ngue c'ü
rgui mäcjeji después. 21 'Naja ndixũ,
nu 'ma mus'ü o̱ t'i, me sufrido
na ü'ü. Nuc'ua 'ma ya mus'ü c'ü
nu ts'it'i, dya cja mbeñe c'ü na
ü'ü. Ya mäjätjo na ngueje c'ü ya vi
mus'ü 'naja ts'it'i cja ne xoñijõmü.
22 Nu'tsc'eji, je xo ga cjatsc'eji dya
nu. Me i̱ṉ sufridoji c'ü me i̱ṉ cjijñiji
cja in mü'büji. Pero rá chjëtjoji
na yeje. Nuc'ua me ra mäjätjo na
yeje in mü'büji. Dya cjó ra sö ra
jñücüts'ügueji c'ü me rí mäjäji.
23 ’Nu pa'a c'ü rá chjëtjoji na yeje,
dya pje rí dyönngüji 'ma. Ya ri
pãrãji ja ga cja c'ü rí xi'ts'iji dya. Na
ngueje i̱ṉ ejmezüji, sö rí dyötüji mi
Tata a jens'e. Nuc'ua ra dya'c'üji
c'ua ja nzi gui dyötüji c'ü. 24 Dya
be i̱ṉ nänngäji ín chjũgö c'ü pje ni
dyötüji mi Tatagö. Dyötüji dya.
Texe nde ra dya'c'üji, ngue c'ua me
ra mäjä in mü'büji.

Jesucristo, vencedor del mundo

25 ’Nu yo ró xi'ts'iji, dya be sö
rí tendioji na jo ja ga cja yo. Ra
zädä 'ma ya rá xi'ts'iji na jo ja
ga cja mi Tata. 26 Dya rí xi'ts'iji
nguetscö rá ö'tc'üji mi Tata. C'e
pa'a c'ü, rí dyötütsjëji mi Tata, rí
ñänngäji ín chjũgö. 27 Na ngueje
nguetsjë mi Tata c'ü s'iyats'üji, na
ngueje nu'tsc'eji me i̱ṉ s'iyazüji. I̱
'ñejmeji c'ü je rvá ẽcjö cja mi Tata
c'ü Mizhocjimi. 28 Je rvá ẽcjö cja
mi Tata a jens'e. Ró ẽcjö cja ne
xoñijõmü. Ya ngue rá pedye cja ne
xoñijõmü. Rá nzhogü, rá ma cja mi
Tata.
29 C'o o̱ discípulo o xipjiji c'ua:
—Nudya, 'ñetse na jo, yo jña yo
i̱ṉ mangue. Ya ró tendiojme ja
ga cja c'o i̱ṉ xitsijme. 30 Nudya
ya rí pãrãgöjme c'ü nde i̱ṉ pãrãgue
texe. I̱ṉ pãtcöjme ín mü'büjme,
nguec'ua dya ni jyodü rá cja'c'üjme
t'önü. Nguec'ua ya rí ejmejme je i̱
pedyegue cja Mizhocjimi.
31 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:
—Nudya, ¿Cjo ya i̱ṉ ejmezüji dya,
'ma? 32 Ya ngue ra zädä c'e hora,
na cjuana ya o zädä, c'ü rí pjötc'eji
i̱ṉ texeji. Nde 'naja rgui möcjeji
cja in nzungueji. Nuc'ua ya rí
sogüzütsjëji. Pero nutscö, dya rí
bübütsjëgö. Nuzgö rí bünc'öbe mi
Tata c'ü bübü a jens'e. 33 Nu yo jña'a
yo, rí xi'ts'iji yo, ngue c'ua mas rí
'ñejmezüji, a cjanu rá da'c'üji ra söya
in mü'bügueji. Cja ne xoñijõmü me
rí sufridogueji. Pero, dya rí sũji na
ngueje ró tõpügö nu c'ü manda yo
cãrã cja ne xoñijõmü.

17

Jesús ora por sus discípulos

1 Nuc'ua 'ma o nguarü e Jesús o
mama yo jña'a yo, o nä's'ä c'ua a
jens'e, o mama:
—Nu'tsc'e mi Tatats'ü, ya zädä c'e
hora 'ma rá tũgö. Tsjapü ra mbãrã
yo nte cjó je nguetscö. Rí tsjapü
ra mbãrãji nguetscö in Ch'izgö me
na nozgö. A cjanu, ngue c'ua xo

ra mbã'c'ãji me na notsc'e, nu'tsc'e
mi Tatats'ügö a jens'e. 2 Nu'tsc'e
mi Tatats'ü, ya i̱ dyacö rá mandagö
texe yo nte cja ne xoñijõmü. Nu c'o
ench'ezügö cja o̱ mü'bü, rá unügö
c'ü sido ra bübütjoji. 3 Sido ra
bübütjoji na ngueje pã'c'ãji, nu'tsc'e
nguetjots'ügue i̱n Mizhocjimigue
c'ü na cjuana. Sido ra bübütjoji
na ngueje xo pãcãji, nutscö e Jesu-
cristo i̱ chäcjägö cja ne xoñijõmü.

4 'Nutscö ró jíchi yo nte yo cãrã cja
ne xoñijõmü c'ü me na nots'ügue,
na ngueje ró cja texe c'o i̱ xitsi.
5 Nudya, mi Tatats'ü, rí tsjague
ngue c'ua rá bübügö na yeje co
nu'tsc'e nu ja me na nojots'ügue. Rí
tsja ngue c'ua rá bübügövi c'ua ja
nzi rmá bübügövi 'ma dya be mi
t'ät'ä ne xoñijõmü.

6 'Nu c'o cãrã cja ne xoñijõmü
yo i̱ dyacü, ngue'tsc'e je i̱ 'ñünbü
o̱ mü'büji, ngue c'ua o 'ñench'ezü
cja o̱ mü'büji. Nujyo, ró jíchiji ja ga
cjats'ügue, mi Tatats'ü. Anguesji
sido cjaji nu c'o i̱n mangue.
7 Texe c'o ró cjagö, 'ñe c'o ró
mangö, ngue'tsc'e i̱ xitscö ró cjagö,
ngue'tsc'e i̱ xitscö ró ñagö. 8 Na
ngueje ya ró xipjiji c'o jña'a c'o i̱
xitsi ro xipjiji. Anguesji o 'ñejmeji
c'o ró xipjiji. Ya xo pãrãji cja o̱
mü'büji c'ü na cjuana je rvá ẽcjö cja
in dyë'ë. Ya xo 'ñejmeji, ngue'tsc'e i̱
chäcjä cja ne xoñijõmü.

9 'Nu'tsc'e mi Tatats'ü, nutscö rí
ö'tc'ügö yo o 'ñejmets'ü in jñague.
Dya rí ö'tc'ügö yo cãrã cja ne
xoñijõmü yo dya ejme. C'o rí
ö'tc'ügö ngueje c'o i̱ dyacü na
ngueje ngue'tsc'e je i̱n 'ñeje dya
yo. 10 Texe yo ín ntegö ngueje in
ntegue. Texe yo in ntegue ngueje
ín ntegö. Anguezeji pãcãji exi ngue
in Ch'izügö.

11 'Nutscö je rá magö nu ja je i̱n
bünc'e, nu'tsc'e mi Tatats'ü. Dya cja
rá bübügö va cja ne xoñijõmü. Pero
nu yo i̱ dyacü, nuyo, cãrãji cja ne
xoñijõmü. Mi Tatats'ü, nu'tsc'e me
na jots'ü, rí ö'tc'ü rí tsjapü nu yo i̱
dyacü, ra mbã'c'ãji c'ü xo ngue'tsc'e
nu Tatats'üji. A cjanu rí pjörüji.
Nguec'ua ra 'natjoji c'ua ja xo nzi ga
cjazgövi, rí 'natjogövi, mi Tatats'ü.
12 Nutscö xe rí bübügö co anguesji,
rí pjorügöji, na ngueje me na
zë'ts'igue, i̱ dyacügö ja rgá pjörüji.
Nguec'ua ne ri 'naja anguesji cjó ró
bëzhigö. Nguextjo 'natjo c'ü o dyo'o
o̱ mü'bü c'ü dya jo. O bëzhi c'ü, c'ua
ja nzi ga mama cja in jñague.

13 'Mi Tatats'ügö, ya rá magö c'ua
ja je i̱n bünc'e. Rrã mangö yo
jña'a yo, nudya xe rí bünc'ö cja ne
xoñijõmü, ngue c'ua nu yo i̱ dy-
acö, na cjuana ra mäjäji c'ua ja nzi
rgá mäjägö. 14 Nu yo i̱ dyacü, ró
xipjigöji ín jñagö. Yo cãrã cja ne
xoñijõmü c'o dya ejme, me nuji na
ü nu yo ejme ín jñagö. Na ngueje
c'ua ja nzi ga cjazgö c'ü dya rí tsja
va cja ne xoñijõmü, je xo ga cjatjonu
yo ejme ín jñagö. 15 Dya rí ö'tc'ü c'ü
rí sidyiji c'ü dya cja ra ngãrãji cja
ne xoñijõmü. Rrã ö'tc'ü rí pjörüji
nu va cja ne xoñijõmü nu ja manda
c'ü dya jo. 16 Na ngueje dya men-
zumüji va cja ne xoñijõmü. C'ua ja
nzi ga cjazgö, dya rí menzumü va
cja ne xoñijõmü, je xo ga cjatjonu
anguesji. 17 Anguezeji o 'ñejmeji in
jñague, nguec'ua nu'tsc'e rí xõcüji ra
tsjaji c'ua ja nzi gui ñegue. Ngue in
jñague jíchiji c'ü i̱n negue. 18 I̱ chäcjä,
ró ẽ zopjü yo cãrã cja ne xoñijõmü
ró xipjiji yo in jñague. C'ua ja nzi vi
chäcjägö cja ne xoñijõmü, ró juajnü
anguesji ra zopjüji yo nte yo cãrã
cja ne xoñijõmü. 19 Rá cjagö c'ua
ja nzi gui ñegue rá tũgö. Ngue c'ua
anguezeji xo ra tsjaji c'ua ja nzi gui
ñegue.

20 'Dya nguextjo yo i̱ dyacü rí
ö'tc'ü yo. Xo rí ö'tc'ü c'o cja ra
'ñejmezügö na ngueje c'o ín jñagö c'o
ra mama yo i̱ dyacü. 21 Rí ö'tc'ü,
texeji nde ra 'natjoji, c'ua ja nzi ga
cjatsc'e mi Tatats'ü, i̱n bübüzügö,
nutscö rí bübüts'ügö. Rí ö'tc'ügö,

texe yo xo ra 'natjoji co nutscövi.
Rí ö'tc'ü a cjanu ngue c'ua yo cãrã
cja ne xoñijõmü ra 'ñejmezüji c'ü
ngue'tsc'e i̱ chäcjägö. 22 Nu'tsc'e
mi Tatats'ü, c'ua ja nzi rgá 'natjovi,
xo ró unü anguezeji c'ü ri 'natjoji
anguesji co nutscövi. Nguec'ua
ri 'natjoji anguesji c'ua ja nzi rgá
'natjovi. 23 Na ngueje ri bübü cja
o̱ mü'bü anguesji. Y nu'tsc'e mi
Tatats'ü, ri bübüzügö. Nguec'ua
anguesji na cjuana ra 'natjoji. A
cjanu yo cãrã cja ne xoñijõmü ra
mbãrãji ngue'tsc'e i̱ chäcjägö. Xo
ra mbãrãji ngue'tsc'e mi Tatats'ü
i̱n s'iyague anguesji, c'ua ja xo gui
s'iyazügö.
24 'Nu'tsc'e mi Tatats'ügö, nu yo
i̱ dyacü, rí negö c'ü xo ra bübüji
nu ja je rá magö. Nguec'ua ra
jñandaji c'ü me ma zö'ö rmá bübügö
co nu'tsc'e 'ma dya be mi t'ät'ä
ne xoñijõmü. Ra jñandaji c'ü ja
gui s'iyazügö ndeze 'ma dya be mi
t'ät'ä ne xoñijõmü. 25 Nu'tsc'e, mi
Tatats'ü, me i̱n cjague me na jo. Yo
cãrã cja ne xoñijõmü, dya pã'c'ãji.
Pero nutscö rí pã'c'ã. Nu yo i̱ dy-
acü xo pãrãji ngue'tsc'e i̱ chäcjä.
26 Ya ró unüji o mbã'c'ãji, nu'tsc'e
mi Tatats'ü. Sido rá unüji yo, ra
mbã'c'ãji. Nguec'ua, c'ua ja gui
s'iyazü, ra mbãrãji cja o̱ mü'büji
c'ü xo i̱n s'iyague anguesji. Xo rá
bübügö cja o̱ mü'bü anguesji.

18

Llevan preso a Jesús

1 'Ma o nguarü o mama yo jña'a
yo e Jesús, nuc'ua o möji c'ua co o̱
discípulo. O mbes'eji cja c'e 'ñinzhe
c'ü ni chjũ Cedrón, o zät'äji nu ja
je mi bübü 'naja huerta. Nuc'ua e
Jesús co c'o o̱ discípulo o cjogüji a
mbo cja c'e huerta. 2 Nu c'ü e Judas
c'ü ro nzhö'ö e Jesús, xo mi pãrã nu
cja c'e huerta. Na ngueje e Jesús
'ñe c'o o̱ discípulo sido mi pöji nu.
3 E Judas o dyëdyi c'ua c'o xondaro.
Xo dyëdyi c'o policía c'o mi pëpi c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo. Nuc'ua
o möji cja c'e huerta. Ma tũji o
lámpara 'ñe o tizhi c'o mi tjë'ë. Nde
ma jünji c'o rví tsjaji o chũ. 4 E Jesús
ya mi pãrã texe c'o ro tsjapüji c'ü. O
ma chjëji c'ua, o dyönüji:
—¿Cjó ngue c'ü i̱n jodügueji?
5 O ndünrü c'ua c'o nte c'o ma ë'ë
e Judas, o xipjiji:
—Rí jodügöjme e Jesús c'ü men-
zumü a Nazaret.
E Jesús o xipjiji:
—Nutscö nguetscö e Jesús.
Xo mi bübü co anguesji e Judas,
nu c'ü ro nzhö'ö e Jesús. 6 Nzi va
mama e Jesús: "Nguetscö", nuc'ua
o ndã't'ãtsjëji na zëzhi o̱ xütjütsjëji,
o nügüji. 7 E Jesús o yepe o dyönüji
c'ua:
—¿Cjó ngue c'ü i̱n jodügueji?
Anguesji o mamaji:
—Rí jodügöjme e Jesús c'ü men-
zumü a Nazaret.
8 Nuc'ua o yepe o ndünrü c'ua e
Jesús, o xipjiji:
—Ya ró xi'ts'iji que nguetscö. Nu
'ma nguetscö i̱n jongüji, jyëtsquiji yo
ín discípulogö ra möji.
9 A cjanu o zädä c'o jña'a c'o ya
vi mama e Jesús. O mama: "Nu
c'o i̱ dyacü, dya pje ró bëzhigö ne
ri 'naja c'o." 10 E Simón Pedro
mi jün 'na tjëdyi. O ngübü c'ua
c'e tjëdyi cja o̱ xipjadü. Cjanu o
ya'bü c'ua c'ü nu mbëpji c'ü mi
mero ndamböcjimi. O dyopcü c'ü
nu ngõ'õ cja o̱ jodyë. Nu c'e mbëpji
mi chjũ'ũ Malco. 11 Nuc'ua e Jesús o
xipji e Pedro:
—Tsöt'ü c'ü in chjëdyi cja o̱ xip-
jadü. Dya rí ts'axcügö c'ü rá cjagö
c'ü ne mi Tatagö c'ü bübü a jens'e.

*Jesús ante el jefe de los sacer-
dotes*

12 Nuc'ua c'o xondaro 'ñe c'ü
mi manda cja c'o xondaro 'ñe c'o
policía c'o mi menzumü a Israel,
o zürüji e Jesús. Ya nde jyü'tp'üji
c'ua o̱ dyë'ë. 13 Nuc'ua ot'ü o zidyiji
e Jesús cja nu ndã e Caifás c'ü mi
chjũ Anás. C'e cjë'ë c'ü, mi mero

ndamböcjimi e Caifás. 14 Mi ngueje
e Caifás c'ü vi xipji c'o pje mi pjëzhi
a Israel c'ü mi jyodü ro ndũ'ũ 'naja
bëzo ngue c'ua dya ro ndũ texe c'o
mejñiñi.

Pedro niega conocer a Jesús

15 E Simón Pedro mi tjünt'ü
a xütjü e Jesús. Xo 'ñe 'naja o̱
discípulo xo mi tjünxtjo a xütjü.
Nu c'ü mi mero ndamböcjimi mi
pãrã c'e discípulo c'ü. O cjogü c'ua
c'e discípulo co e Jesús nu ja ma
bübü c'ü mi mero ndamböcjimi.
16 Nu c'e Pedro o nguejmetjo a
tji'i cja c'e ngoxtji. O mbedye c'ua
c'ü 'naja discípulo c'ü mi pãrã c'e
ndamböcjimi. O ma zopjü c'e ndixũ
c'ü mi mböngoxtji. O jyëziji c'ua o
cjogü a mbo c'e Pedro. 17 Nuc'ua c'e
ndixũ c'ü mi mböngoxtji, o xipji e
Pedro:

—¿Cjo dya xo ngue'tsc'e 'naja o̱
discípulo ne bëzo nu?

O xipji c'ua angueze:

—Nutscö, dya nguetscö o̱
discípulozgö nu.

18 Nuc'ua c'o mbëpji 'ñe c'o policía
nde mi böbüji nu. Vi 'ñõrüji chjeme
na ngueje ma së'ë. Ma pa't'üji.
Anguesji nde mi dyoji e Pedro ma
pa't'üji cja sivi.

El jefe de los sacerdotes interroga a Jesús

19 Nuc'ua c'e ndamböcjimi o
dyönü e Jesús, cjó mi ngue c 'o
mi tjünt'ü a xütjü angueze. Xo o
dyönü pje nza cja c'ü mi xöpüji. 20 O
ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nutscö ró zopjü na puncjü o
nte cja ne xoñijõmü. Nutscö sido
ró xöpüte cja yo nitsjimi va a Israel. Xo nde ró xöpüte cja c'e templo nu ja je jmurü na puncjü ín
menzumügöji. Dya pje ró mamagö
c'ü dya cjó ro dyärä. 21 ¿Jenga i̱n
önngügö dya yo? Dyönüji c'o ya
o dyärä, pje ni mbë c'ü ró xipjiji.
Nuc'o, pãrã na jo c'o ró mangö c'o.

22 'Ma o mama a cjanu e Jesús,
'naja c'o policía c'ü mi bübü nu, o
chötü 'naja mbädyë e Jesús. O xipji:

—¿Cjo je rga cjanu rgui
chjüntügue ne ndamböcjimi?

23 O ndüntü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu 'ma ró tjüntügö na s'o, mamague pje pjëzhi c'ü na s'o c'ü ró
xipji. 'Ma ró tjüntügö c'ü na cjuana,
¿jenga i̱ pjëchqui ín jmigö?

24 Nuc'ua e Anás cjanu o ndäjä e
Jesús nu cja e Caifás c'ü xo mi mero
ndamböcjimi. Xe mi tjüt'ütjo o̱ dyë
e Jesús.

Pedro niega otra vez a Jesús

25 Xe mi böntjo e Simón Pedro, ma
pa't'ütjo a sivi. O ña c'ua c'o xo mi
cãrã nu, o dyönüji e Pedro:

—¿Cjo dya xo ngue'tsc'e o̱
discípulots'ü e Jesús?

E Simón Pedro o ngädä, o mama:

—Nuzgö, dya pje nguetscö 'naja
o̱ discípulo.

26 C'ü mi mero ndamböcjimi mi
'ñeje 'na o̱ mbëpji c'ü mi ngue o̱
dyojui c'e bëzo c'ü vi dyogü o̱ ngõ'õ
c'ü vi dyopcü e Pedro. O ña c'ua c 'e
mbëpji o xipji e Pedro:

—Xo ró jantc'agö cja c'e huerta,
nde mi dyocjevi e Jesús.

27 Nuc'ua o ngädätjo na jñi'i e Pedro. Nuc'ua jo ni huë'ë c'ua c'o
chare.

Jesús delante de Pilato

28 Nuc'ua o mbedyeji c'ua cja o̱
ngumü e Caifás, o zidyiji e Jesús cja
o̱ palacio c'e gobernador. Xõxtjo o
zät'äji. Nu c'o pje mi pjëzhi a Israel
dya o cjogüji nu cja c'e palacio. Na
ngueje mi sũji 'na ro contaminaoji.
C'ua ja nzi ga mama o̱ ley anguesji,
'na ro contaminaoji, dya ro sö ro
zi'iji c'ü ch'unü cja c'e mbaxua c'ü
ni chjũ Pascua. 29 Nuc'ua o mbedye
e Pilato nu ja je mi cãrã anguesji. O
xipjiji:

—¿Pje vi sicjeji va ne bëzo nu?

30 O ndünrüji c'ua, o xipjiji:

—Nu 'ma dya ro tsja c'o na s'o nu,
dya xo ro ẽ nzhö'c'üjme.
31 O ndünrü c'ua e Pilato:
—Sidyigueji ngue c'ua rí jñünpüji
ngüenda c'ua ja nzi ga manda in
leygueji.
C'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Is-
rael o ndünrüji c'ua:
—Dya in jëzguigöjme cjó rá
pö't'ügöjme.
32 A cjanu o zädä c'o vi mama e
Jesús ja cja rvá ndũ'ũ. 33 Nuc'ua e
Pilato o cjogü na yeje a ma a mbo'o
nu cja c'e palacio. Nuc'ua o ma't'ü
c'ua e Jesús, o xipji:
—¿Cjo ngue'tsc'e o jmuts'ü yo nte
a Israel?
34 O ndüntü c'ua e Jesús, o xipji:
—¿Cjo in ejmetsjëgue yo, maxque
bübü c'ü o xi'ts'i cjó je nguetscö?
35 O ndünrü c'ua e Pilato:
—A poco in cjinncje xo rí men-
zumügö a Israel. Nguetsjë c'o
ndamböcjimi 'ñe c'o dyaja in men-
zumütsjëgueji c'o o ẽ nzhöc'üji va ja
rí bünc'ö. Nguec'ua rí önnc'ü pje i
tsjague.
36 O ndünrü e Jesús, o xipji:
—Nutscö, dya nza cjazgö c'o
dyaja jmu'u c'o manda cja ne
xoñijõmü. 'Ma rva cjanu, nuc'ua
nu c'o tjünt'ü ín xütjügö ro ñangagö
c'o. Nguec'ua dya ro nzhögüji cja
yo ín menzumügöjme va a Israel.
Nguec'ua rí xi'ts'i, dya nza cjazgö
c'o dyaja jmu'u c'o manda cja ne
xoñijõmü.
37 O ndünrü c'ua e Pilato:
—¿Cjo ngue'tsc'e 'naja c'ü manda
'ma?
O ndünrü c'ua e Jesús:
—In mamague c'ü rí mandagö.
Ngueje c'ü je rvá te'egö c'ü.
Nguec'ua rvá ẽjẽ cja ne xoñijõmü
ngue c'ua rá mama c'o na cjuana.
Texe yo nte c'o ätä c'ü na cjuana
pãrãji cjó je nguetscö.
38 O dyönü c'ua e Pilato:
—¿Pje ni mbëjë c'ü na cjuana?

Jesús es sentenciado a muerte

'Ma o mama yo, o mbedye na
yeje a tji e Pilato nu ja mi cãrã c'o
nte a Israel. O xipjiji:
—Dya pje rí tö'tp'ü c'ü na s'o c'ü
ro tsja c'e bëzo c'ü. 39 Nu'tsc'eji
in menzumüji a Israel in pë's'iji
'na tjũrü c'ü in cjaji 'ma pedye ne
mbaxua nu ni chjũ Pascua. In ötcöji
rá pjongü libre 'naja c'ü na o'o a
pjörü. ¿Cjo in ne rá pjongü libre e
Jesús c'ü in jmugueji?
40 Nuc'ua o mapjüji na yeje texeji,
o mamaji:
—Nuc'ü, dya rí pjongü c'ü.
Pjongü e Barrabás.
Nu c'ü e Barrabás mi ngueje 'naja
mbẽ'ẽ mi pö't'üte c'ü.

19

1 Nuc'ua e Pilato o manda c'o
xondaro o ndas'üji e Jesús. 2 Nuc'ua
c'o xondaro o mbeji 'naja corona
c'ü mi dyavo bidyi. Nuc'ua cjanu
o jñusp'üji cja o ñi e Jesús. Cjanu
o jyecheji c'ua 'naja bitu c'ü ma
cjipobü. 3 Cjanu o chëzhiji a jmi go
mbë'chp'iji c'ua o jmi, o xipjiji:
—Nu'tsc'e in jmu'u cja yo nte a
Israel, sido rí tsjague jmu'u.
Nuc'ua ya o chötüji c'ua c'o
mbädyë.
4 Nuc'ua e Pilato o mbedye na
yeje a tji. O xipji c'o nte a Israel c'o
mi cãrã nu:
—Jñandaji. Rvá siñc'iji a tji e
Jesús, ngue c'ua rí pãrãji dya pje ró
tö'tp'ügö c'ü pje ro tsja'a c'ü.
5 Nuc'ua o mbedye c'ua a tji e
Jesús. Mi juns'ü c'e corona c'ü mi
dyavo bidyi. Nde mi je c'e bitu c'ü
ma cjipobü. E Pilato o xipji c'ua c'o
nte a Israel:
—Jñandaji dya. Ya bübü va ne
bëzo.
6 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o policía
'ma o jñandaji e Jesús, exo mapjüji
c'ua, o mamaji:
—Chät'ä cja ngronsi nu, chät'ä
cja ngronsi nu.
O ndünrü c'ua e Pilato:

—Nu'tsc'eji, sidyigueji, rí ma
chät'äji. Nuzgö dya pje rí tö'tp'ügö
c'ü na s'o c'ü ro tsja'a.
7 O ndünrüji c'ua:
—Nutscöjme rí pë'sc'öjme ín
leyjme. C'ua ja nzi ga man-
dazügöjme c'e ley, ni jyodü ra ndũ
ne bëzo, na ngueje o tsjapütsjë c'ü
ngue o̱ T'i Mizhocjimi.
8 Nuc'ua 'ma o dyärä yo jña'a yo,
xenda o zũ'ũ c'ua e Pilato. 9 Nuc'ua
o cjogütjo c'ua na yeje a mbo cja c 'e
palacio. O xipji c'ua e Jesús:
—¿Ja je i̱n menzumügue?
E Jesús, dya pje o ndünrü c'ü.
10 Nuc'ua e Pilato o xipji:
—¿Jenga dya i̱n tjüntcü yo rí
zo'c'ü? ¿Cjo dya i̱n pãrã pje pjëtscö?
Sö rá empc'e libre. Xo sö rá nzhöc'ü
c'ü ra ndät'äts'üji cja ngronsi.
11 O ndünrü c'ua e Jesús:
—Dya pje ro sö pje ri tsjacü 'ma
dya ro dya'c'ü sjëtsi Mizhocjimi c'ü
bübü a jens'e. Nguec'ua nu c'ü o
ẽ nzhögü cja in dyëgue, ngue c'ü
xenda na nojo o̱ nzhubü c'ü.
12 Ndeze c'e ndajme c'ua, e Pilato
mi ne ro 'ñeme libre e Jesús. Pero c'o
nte a Israel mi mapjüji, mi mamaji:
—'Ma rí 'ñeme libre c'e bëzo, dya
pje i̱n joguevi 'ma e César c'ü mero
jmu cja ne xoñijõmü. Na ngueje 'ma
cjó c'o xe ra tsjapü jmu nza cja ga
tsja c'e bëzo, nu'ma, chũvi e César
'ma.
13 Nuc'ua e Pilato, 'ma o dyärä
yo jña'a yo, o zidyitjo na yeje a ma
a tji e Jesús. E Pilato o ma mimi
c'ua, nu ja je mi jünpü ngüenda
c'o nte. Cja jña hebreo mi chjũ
Gabata c'e lugar, c'ü ne ra mama
nu ja vi mbäbäji cemento. 14 C'e
pa'a c'ü, mi ngue 'ma mi preparaoji
ngue c'ua c'ü na jyas'ü ro tsjaji c'e
ndambaxua c'ü ni chjũ Pascua. Ya
vi zünü 'ñanto c'ü xõrü. Nuc'ua e
Pilato o xipji c'o nte a Israel:
—Jñandaji. Bübü va, nu in
jmugueji, nu mandats'üji.
15 Anguesji o mapjüji:
—Sidyi ne bëzo nu, ma chät'ä cja
ngronsi.
E Pilato o xipjiji c'ua:
—Nu nin jmugueji, ¿cjo i̱n neji rá
tät'ä cja ngronsi?
O ndünrü c'ua c'o ndamböcjimi, o
mamaji:
—Nu c'ü ín jmujme nguetjo e
César.
16 Nuc'ua e Pilato o nzhö e Jesús
ngue c'ua ro dät'ä cja ngronsi.
Cjanu o zidyiji c'ua e Jesús.

La crucifixión

17 Nuc'ua o nduns'ütsjë c'ua c'ü
nu ngronsi. O mbedye, o ma nu ja
je mi chjũ'ũ ñinte. Cja jña hebreo mi
chjũ'ũ Gólgota. 18 Nunu ngue nu ja
je ndät'äji cja ngronsi nu. O ndät'äji
angueze, cja ne yeje bëzo c'o xo
ndät'äji, 'naja cja o̱ jodyë, c'ü 'naja
cja o̱ squierda. E Jesús, mi bübü
a nde'e c'ü. 19 E Pilato o dyopjü
c'ua 'naja xiscõma c'ü ro ma cuatüji
c'ua cja o̱ ngronsi e Jesús. C'ü mi
t'opjü mi mama a cjava: “Nunu
ngueje e Jesús, nu je menzumü a
Nazaret. Ngueje o̱ Jmu'u yo nte
a Israel.” 20 Na puncjü c'o nte a
Israel c'o o xörü nu mi cuat'ü cja o̱
ngronsi e Jesús, na ngueje nu ja vi
dät'ä e Jesús mi bëxtjo cja c'e jñiñi.
C'o jña'a c'o, mi t'opjü cja jña hebreo
'ñe cja griego 'ñe cja latín. 21 C'o
ndamböcjimi cja c'o nte a Israel o
ma xipjiji c'ua e Pilato:
—Dya ri dyopjü a cjava: “Ngueje
o̱ Jmu'u yo nte a Israel.” Ri dyopjü
a cjava: “Mi cjapütsjë ne bëzo mi
ngueje o̱ Jmu'u yo nte a Israel.”
22 O ndünrü c'ua e Pilato:
—Nuzgö, nu c'o ya ró opjügö, dya
rá pötügö.
23 Nuc'ua c'o xondaro 'ma ya o
nguarü o ndät'äji e Jesús, o ngan-
baji c'ua c'o o̱ bitu. C'o nziyo xon-
daro nde 'naja o̱ bitu va ngana c'o.
Nde o nganbaji c'ü mi tëjë. C'ü mi
tëjë mi 'na ma cjatjo va be'e texe,
dya mi ch'äcä. 24 O pötva mamatsjë
anguesji:

—Nu nu mi tëjë, dya rá xü't'üji nu. Nu c'ü rá cjaji, rá eñeji cjó ra ndõjõ ra tsjapü o̱ cjaja.

A cjanu o zädä c'ü je t'opjü c'ü mama a cjava: “Ra nganngöji ín bitugö, ra jyadüji nde 'naja rgá nganaji. Y nu c'ü rí tëjëgö, ra eñeji cjó ra ndõjõ ra ngana c'ü”, eñe. Nuyo, o tsja a cjanu c'o xondaro.

25 Mi cãrã a jmi cja o̱ ngronsi e Jesús, c'ü nu nana cja na 'ñe c'ü nu cjũjuë c'ü nu nana. Xo mi bübü nu e María c'ü nu su e Cleofas, 'ñe e María Magdalena. 26 E Jesús o jñanda c'ua c'ü nu nana c'ü mi bübü nu, 'ñe c'ü nu discípulo c'ü mi s'iya, nde mi böbüvi nu. Nuc'ua o xipji c'ua c'ü nu nana:

—Jñanda dya, mamá, nunu ín discípulogö, nu nde i̱ṉ böbüvi, ya ngueje in ch'igue dya nu.

27 Nuc'ua e Jesús o xipji c'ü nu discípulo:

—Jñanda, nu mi mamágö, ya ngueje nin mamágue dya nu.

Ndeze c'e hora c'ü, c'ü nu nana e Jesús o tsjapü nu nana c'e discípulo. Nuc'ua c'e discípulo, 'ma o ma o̱ ngumü, o zidyi c'e ndixũ.

Muerte de Jesús

28 Nu 'ma ya o nguarü yo, ya mi pãrã e Jesús ya vi nguarü texe. Nuc'ua o mama c'ua:

—Me rí tũre dya.

A cja dya nu o zädä c'ü mi t'opjü.

29 Mi järä nu, 'naja s'äbä c'ü mi nizhi o vinagre. Nuc'ua o popjüji 'naja esponja cja c'e vinagre. Cjanu o mbans'aji cja 'naja maza c'ü ni chjũ'ũ hisopo. Nuc'ua o c'uãsp'ãji c'e maza o zät'ä cja o̱ ne'e e Jesús. 30 Nuc'ua e Jesús, 'ma ya o popjüji o̱ ne co c'e vinagre, o mama c'ua:

—Ya o nguarü texe.

Nuc'ua ya ñücü c'ua, ngueje 'ma ya o ndũ'ũ.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

31 Nuc'ua c'o nte a Israel ya mi preparaoji, na ngue c'ü na jyas'ü mi ngueje c'e ndambaxua c'ü ni chjũ Pascua. Nuc'ua o dyötüji e Pilato ro 'huapcüji o̱ ngua'a c'o añima c'o vi dät'ä cja ngronsi, ro ts'ücüji ngue c'ua dya ro bübüji nu cja ngronsi nu pa c'ü mi söya c'o nte. Na ngueje me mi sũpüji c'e pa. 32 O ma c'ua c'o xondaro, o ma 'huapcüji o̱ ngua c'o yeje c'o nde vi dät'ä 'ma o dät'ä e Jesús. 33 Nuc'ua 'ma o zät'äji cja e Jesús, o nu'uji c'ua, ya vi ndũ'ũ. Nuc'ua dya cja o 'huapcüji o̱ ngua'a.

34 Nuc'ua 'naja c'o xondaro o chjopcü o̱ ximãtjã e Jesús co 'naja lanza. Nuc'ua ya o mbedye c'ua o cji'i 'ñe o ndeje. 35 Bübü 'na bëzo c'ü o jñanda texe yo o tsjapüji e Jesús, nguec'ua ga xi'tsc'eji yo. Angueze pãrã na cjuana yo mama. C'ü ni xi'tsc'eji yo, ngue c'ü xo rgui 'ñejmegueji e Jesús. 36 O ts'a'a yo ngue c'ua ro zädä c'o mi t'opjü c'o mama a cjava: “Angueze, dya pje ra 'huapcüji ne ri 'naja o̱ ndo'dyë.” 37 Xo t'opjü c'ü mama a cjava: “Nu c'ü o chjocüji lanza, nuc'ü, ra jñandaji c'ü.”

Jesús es sepultado

38 Mi bübü 'na bëzo c'ü mi menzumü a Arimatea c'ü mi chjũ José. Nuc'ü, xo mi ejme e Jesús, pero dya cjó ngös'ü na ngueje mi sũ'ũ c'o dyaja c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel. C'e bëzo c'ü, o ma dyötü e Pilato ro unü sjëtsi ro ma ts'ücü c'e añima c'ü mi ngueje e Jesús. Nuc'ua e Pilato o unü sjëtsi. 39 Nuc'ua xo o ẽjẽ c'ua e Nicodemo, nu c'ü vi ma'a c'ü xõmü cja e Jesús. Mi tũ'ũ o pjindyo c'o mi chjũ mirra 'ñe c'o mi chjũ áloes c'o vi huana. Nu c'o pjindyo c'o, o zö treinta kilo c'ü na jyü'ü. 40 O ndunüvi c'ua c'e añima. O ngos'üvi c'o mirra 'ñe c'o áloes. Cjanu o mbös'üvi manta. Nuc'o, je mi cjavi a cjanu, na ngueje c'o nte a Israel je ga dyögüji a cjanu. 41 Cja c'e lugar c'ü, nu ja je vi dät'ä e Jesús, mi bübü 'naja huerta. Nu cja c'e

huerta mi bübü 'naja cueva nu ja
ro ngöt'üji o añima. Dya cjó be mi
cöt'üji nu. 42 Ya mi ngue ro mbürü
c'e pa 'ma söya c'o menzumü a Is-
rael. Nguec'ua je ngöt'üvi e Jesús
cja c'e cueva, na ngueje mi bëxtjo
nu ja vi ndät'äji c'ü.

20

La resurrección de Jesús

1 C'ü ot'ü pa nu ngo'o, e María
Magdalena o ma cja c'e cueva. Xe
mi xõmütjo 'ma o ma. O jñanda
c'e ndojo c'ü mi c'o't'ü, dya cja mi
c'o't'ü cja c'e cueva. 2 Nuc'ua cjanu
o ma c'ua na niji. O ma nu ja mi
bübü e Simón Pedro 'ñe c'ü 'naja
discípulo. Nu c'e discípulo c'ü, me
mi s'iyaji c'ü, mi cja e Jesús. E María
o xipjivi:

—C'ü ín Jmu'uji, ya o ndunüji c'ü.
Dya pje rí pãrãjme ja je o ngöt'üji.

3 O ma c'ua e Pedro co c'ü 'naja
discípulo. Je mëvi nu cja c'e cueva
nu ja je vi c'öt'ü e Jesús. 4 O mëvi
na niji nza yejevi. Nu c'ü 'naja
discípulo ngue c'ü xenda o ma na
niji c'ü. Nuc'ü, ot'ü o zät'ä nu cja c'e
cueva c'ü. 5 Nuc'ua o nguĩ'ch'ĩ c'ua
c'e discípulo cja c'e cueva. O jñanda
c'ua c'o bitu c'o ya mi bädätjo. Nu
c'e discípulo, dya o nguich'i cja c'e
cueva. 6 O säjä c'ua e Simón Pedro
c'ü ma tjünt'ü a xütjü. Ngue c'ü ya
je nguich'i cja cueva c'ü. O nu'u c'o
bitu c'o vi mbös'üji ya mi bädätjo
c'o. 7 C'e bitu c'ü mi bös'ü o̱ ñi'i e
Jesús, dya chjana c'o mi tëjë c'ü. Mi
bädä aparte c'ü. Mi ch'o't'ü na jo.
8 Nuc'ua ya xo o nguich'i c'ua c'ü
'naja discípulo c'ü ot'ü vi zät'ä cja
c'e cueva. O 'ñejme c'ua e Jesús ya
vi te'e. 9 Dya be mi pãrãvi ja cja c'ü
mama yo ya vi t'opjü c'ü mama c'ü
mi jyodü ro te'etjo e Jesús nu ja vi
c'öt'ü cja c'o añima. 10 Nuc'ua c'o
discípulo o nzhogütjovi. O mëvi cja
o̱ ngumüvi.

Jesús se aparece a María Magdalena

11 Nu c'e María mi böbütjo a tji'i.
Me mi huë'ë c'ü. O nguĩ'ch'ĩ c'ua cja
c'e cueva. 12 Nuc'ua o jñanda c'ua
yeje o̱ anxe Mizhocjimi c'o mi je na
t'öxü. Je mi junrüvi nu ja je vi c'öt'ü
e Jesús. 'Naja je mi junrü nu ja vi
jñusp'üji o̱ ñi'i. C'ü 'naja je mi junrü
cja o̱ ngua'a. 13 Nuc'ua c'o anxe o
dyönüvi e María:

—¿Jenga i̱ṉ huë'ëgue?

O ndünrü c'ua e María:

—Rí huë'ëgö na ngueje ya o
ndunngügöji c'ü ín Jmu'ugö. Dya
rí pãrã dya, ja je ma ngöt'üji.

14 'Ma o nguarü o mama yo jña'a
yo, e María o ñezhe a ma a xütjü. Ya
o jñanda c'ua 'naja c'ü mi böbü cja
o̱ xütjü. E María dya pje mbãrã c'ü,
cjo mi ngueje e Jesús. 15 Nuc'ua e
Jesús o xipji c'ua:

—¿Jenga i̱ṉ huë'ëgue? ¿Cjó ngueje
c'ü i̱ṉ jodügue?

E María mi cjijñi mi ngueje c'ü mi
pjörü c'e huerta. Nuc'ua e María o
xipji:

—Sẽ'ẽ, nu 'ma i̱ chunügue ín
Jmugö, xitsigö ja je i̱ ma sogü,
nguec'ua rá magö nu, rá tunü.

16 E Jesús o zopjü c'ua, o mama:

—Nu'tsc'e María.

O ñezhe c'ua e María. O ña cja jña
hebreo, o xipji:

—Nu'tsc'e ngue'tsc'e ín xöpütets'ügö.

17 E Jesús o xipji:

—Dya rí pënzhguigö, na ngueje
dya be rí pagö cja mi Tata c'ü bübü
a jens'e. Nu c'ü rí tsja, ma cja yo
mi cjuarma. Xipjiji, nuzgö ya rá
magö cja mi Tatagö a jens'e. Nuc'ü,
xo ngueje nin Tatagueji. Angueze
ngueje ín Mizhocjimigö. Xo ngueje
in Mizhocjimigueji.

18 O ma'a c'ua e María Mag-
dalena, o ma ngös'ü c'ua c'o
discípulo, o xipjiji:

—Nuzgö ya ró chjëgöbe nu c'ü ín
Jmugöji.

O xipjiji c'ua c'o jña'a c'o vi mama
e Jesús.

Jesús se aparece a los discípulos

19 Ya mi nzhä'ä c'ü ot'ü pa nu
ngo'o. Mi cjot'ü c'e ngoxtji nu ja
'natjo c'ua mi cãrã c'o o̱ discípulo e
Jesús. Vi ngot'üji na jo c'e ngoxtji na
ngueje mi sũji c'o nu menzumüji a
Israel. O ẽjẽ c'ua e Jesús, o ẽ böbü a
nde anguesji. O ẽ zenguaji, o xipjiji:
—Cjimi i̱ṉ texeji ín cjuarmats'üji.
Ra söya in mü'büji, dya cja rí sũgueji.
20 'Ma o xipjiji a cjanu, ya o jíchiji
o̱ dyë'ë 'ñe c'ü nu ximãtjã. Me
co mäjä c'ua c'o o̱ discípulo 'ma o
jñandaji nu c'ü nu Jmu'uji. 21 E Jesús
o xipjitjoji c'ua na yeje:
—Ra söya in mü'büji, dya cja rí
sũgueji. C'ua ja nzi va ndäcjö mi
Tatagö c'ü bübü a jens'e, xo rgá
täc'ägöji rí ma zopjüji yo nte.
22 'Ma o nguarü o mama yo jña'a
yo, o̱ juipji e Jesús. O xipjiji:
—Ra bübü cja in mü'büji o̱
Espíritu Mizhocjimi. 23 Nuc'ua, nu
c'o rí perdonaogueji o̱ nzhubüji,
ya perdonaoji c'ua c'o. Nu c'o dya
rí perdonaogueji o̱ nzhubüji, dya
perdonaoji c'o.

Tomás ve al Señor resucitado

24 Nu 'ma o ẽjẽ e Jesús, dya mi
bübü co anguesji e Tomás c'ü xo mi
chjü Gemelo. Nuc'ü, xo mi ngueje
'naja c'o doce discípulo. 25 Nguec'ua
c'o dyaja discípulo 'ma o chjëji e
Tomás, o xipjiji c'ua:
—Nu'tsc'e, Tomás, nuzgöjme ró
jandajme ín Jmugöji.
E Tomás o xipjiji:
—Nuzgö dya pje rí ejmegö. Cja rá
ejmegö 'ma rá nu'tp'ü o̱ dyë'ë c'ua
ja je o ndä'p'äji 'ñe 'ma rá c'uã't'ã ín
nidyë c'ua ja je o chjopcüji o clavo, y
'ma rá c'uã't'ã ín dyë'ë cja o̱ ximãtjã
nu ja je o chjopcüji. Ngue 'ma cja rá
ejme 'ma.
26 Nu 'ma o zö chjün'ü, ma cã'ã
na yeje a mbo cja c'e ngumü c'o
discípulo. E Tomás xo nde mi
büb̈üji. Mi cjot'ütjo na jo c'o ngoxtji.
Nuc'ua o ẽjẽ c'ua e Jesús. O ẽ böbü
a nde anguesji. Nuc'ua o yepe o
mamatjo c'ua:
—Cjimi i̱ṉ texeji, ín cjuarmats'üji.
Ra söya in mü'büji, dya cja rí sũgueji.
27 E Jesús o xipji c'ua e Tomás:
—C'uã't'ã in ñidyë dya va.
Jñandga ín dyëgö. C'uãnã in dyë,
c'uã't'ã cja ín ximãtjãgö. Dya rí
tsjijñi cjo dya nguetscö. C'ü rí tsja,
'ñejmegue que nguetscö.
28 Nuc'ua o ndünrü c'ua e Tomás,
o xipji:
—Jãgã. Ngue'tsc'e ín Jmuts'ügö.
Ngue'tsc'e ín Mizhocjimits'ügö.
29 E Jesús o xipji c'ua:
—Nu'tsc'e Tomás, i̱ 'ñench'ezü cja
in mü'bügue na ngueje ya i̱ ñutcü ín
dyë'ë. Nu c'o dya nutcügö ín dyë'ë,
pero ra 'ñench'ezü cja o̱ mü'büji, me
ra mäjä c'o, eñe e Jesús.

El propósito de este libro

30 Xe ma puncjü c'o ma nojo
c'o o tsja'a e Jesús cja o̱ jmi c'o
o̱ discípulo. Pero nuc'o, dya pje
t'opjü cja nu e libro c'o. 31 Nu
c'o ya t'opjü dya va, t'opjü ngue
c'ua rí 'ñejmeji e Jesús ngueje e
Cristo c'ü o̱ T'i Mizhocjimi. A cjanu,
nu 'ma rí 'ñench'eji in mü'büji e
Cristo, angueze ra dya'c'üji c'ü sido
rí bübütjoji co Mizhocjimi.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

1 Dya cja mezhe c'ua, o matjo
na yeje e Jesús nu ja mi cãrã c'o o̱
discípulo cja c'e trazapjü a Tiberias,
ngue c'ua xe ro unüji ngüenda c'ü
vi te'etjo. Rá xi'tsc'öji ja va ts'a.
2 'Natjo c'ua mi cãrãji e Simón Pe-
dro 'ñe e Tomás c'ü xo mi chjũ'ũ
Gemelo 'ñe e Natanael c'ü mi men-
zumü a Caná c'ü tsja a Galilea, 'ñe
c'o yeje o̱ t'i e Zebedeo, cja na xe
yeje c'o o̱ discípulo e Jesús. 3 E Simón
Pedro o xipjiji:
—Nuzgö rá ma pagö o jmõ'õ.
O ndünrü c'ua c'o dyaja discípulo:
—Xo 'ñezgöjme, xo rá möjö.
Nuc'ua o möji c'ua. O dat'üji cja
'naja bü'ü. C'e xõmü c'ü, dya pje

o zürüji. 4 Nu 'ma ya mi ngue
ro jyas'ü, e Jesús ya mi böbü cja
ñünü cja c'e ndeje. C'o discípulo
dya mi pãrãji cjo mi ngueje e Jesús.
5 Nuc'ua e Jesús o xipjiji:
—Nu'tsc'eji ín ch'itsc'öji, ¿cjo ya i̱
sürügueji 'na jmõ c'ü rí sagueji?
O ndünrüji, o mamaji:
—Jiyö. Ojtjo dya pje rí sürügöjme.
6 E Jesús o xipjiji c'ua:
—Pät'äji dya c'e red a ma cja
in jodyëji cja e bü'ü, ngue c'ua rí
chöt'üji.
Nuc'ua o mbät'äji c'ua. Nuc'ua,
dya cja mi sö ro ngüs'üji na ngueje
me ma puncjü c'o jmõ'õ c'o vi
ngãjãji. 7 Nuc'ua c'ü o̱ discípulo e
Jesús c'ü me mi s'iya o xipji e Pedro:
—Nunu ngueje ín Jmuji nu.
'Ma o dyärä e Simón Pedro mi
ngueje o̱ Jmuji, o jye o̱ bitu c'ü vi
ndons'ü. Cjanu o dat'ü c'ua cja
ndeje. 8 Nu c'e bü'ü mi jyadüvi cien
metro ro zät'ä a ñünü c'e zapjü. C'o
dyaja discípulo ma ẽjẽji cja c'e bü'ü,
ma cjüt'üji c'e red c'ü me mi nizhi o
jmõ'õ. 9 'Ma o zät'äji a ñünü cja c'e
zapjü o jñandaji o chjeme c'o ya ma
tjë'ë. Mi juns'ü c'ua o jmõ'õ. Xo ma
jä'ä o xëdyi. 10 E Jesús o xipjiji c'ua:
—Ma jñüji dya, ja nzi jmõ'õ c'o i̱
sürüji.
11 E Simón Pedro o ndes'e c'ua cja
c'e bü'ü. O ma tũ'ũ c'e red. Cjanu
o jyät'ä a ndeje, cjanu o ngüt'ü va
ma cja ñünü c'e zapjü. C'e red ma
nizhi o jmõ'õ c'o nde ma nojo. Ma
qui'i 'naja ciento cincuenta y tres o
jmõ'õ. Zö xi ma puncjüji, dya pje
o xüt'ü c'e red. 12 O mama c'ua e
Jesús, o xipji c'o discípulo:
—Xä'däji dya. Rí siji o xëdyi.
C'o discípulo dya mi rezga ro
dyönüji cjó mi ngueje. Anguezeji
ya mi pãrãji mi ngueje o̱ Jmuji.
13 Nuc'ua e Jesús o jñü'ü c'ua c'o
xëdyi. Cjanu o unüji. Ya nde unüji
c'ua c'o jmõ'õ.
14 Nunu, ya ma jñi'i ma chjëji e
Jesús ndeze vi te'e cja c'o añima.

Jesús habla con Simón Pedro

15 Nuc'ua 'ma o nguarü o ziji o
xëdyi, e Jesús o xipji e Simón Pedro:
—Nu'tsc'e, Simón, o̱ t'its'ü e Jonás,
¿cjo xenda i̱ṉ s'iyazügö que na
ngueje yo?
E Pedro o xipji c'ua:
—Jãgã. Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, i̱ṉ
pãrãgue rí nets'egö.
O ndünrü c'ua e Jesús:
—'Huiñi c'o ín ts'imëgö.
16 E Jesús o xipji c'ua na yeje:
—Simón, nu'tsc'e o̱ t'its'ü e Jonás,
¿cjo i̱ṉ s'iyazü?
O ndünrü c'ua e Pedro:
—Jãgã. Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, i̱ṉ
pãrãgue rí nets'egö.
O xipji c'ua e Jesús:
—Pjörü c'o ín nzhënchjürügö.
17 E Jesús o xipji c'ua na jñi'i:
—Nu'tsc'e Simón, o̱ t'its'ü e Jonás,
¿cjo i̱ṉ neze?
O nguijñi c'ua e Pedro na ngueje
e Jesús vi xipji c'ü na jñi'i: "¿Cjo i̱ṉ
neze?" O ndünrü c'ua, o xipji:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, i̱ṉ
pãrãgue texe. I̱ṉ pãrãgue rí netsc'ö
na puncjü.
O xipji c'ua e Jesús:
—Pjörü c'o ín nzhënchjürügö.
18 Na cjuana c'ü rí xi'ts'i. Nu'tsc'e,
Pedro, ndeze 'ma cja mi t'igue,
mi cjague c'ü mi cjĩ in ñigue, y mi
pague c'ua ja mi negue. Nu 'ma ya
rí titague, rí chjüdügue in dyë'ë, y ra
zints'iji nu ja dya rí ñegue rí ma'a.
19 E Jesús o xipji e Pedro yo
jña'a yo, ngue c'ua ro mbãrã ja
rvá ndũ'ü na ngueje sido ro 'ñejme
Mizhocjimi. Xo o xipji c'ua:
—Nudya, chjünt'ü ín xütjügö dya.

El discípulo amado

20 O ñezhe e Pedro. O jñanda c'e
discípulo c'ü mi junrüvi e Jesús 'ma
o ziji o xëdyi ante c'ü ro bö't'ü e
Jesús. Ngue c'ü vi mama: "Nu'tsc'e,
ín Jmuts'ü, ¿cjó je ngue c'ü ra
nzhöc'ügue?" C'e discípulo ma
tjünt'ü a xütjü e Pedro 'ñe e Jesús. E
Jesús me mi s'iya c'e discípulo. 21 E

Pedro 'ma o jñanda c'e discípulo, o
xipji c'ua e Jesús:
—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, ne bëzo
nu, ¿pje ra tsjapüji c'ü ra sufrido
nu?
22 O ndünrü c'ua e Jesús:
—Nu'tsc'e, Pedro, 'ma rá negö xe
ra bübü nu hasta cja ne rá ẽcjö na
yeje, ¿pje mportats'ügue? C'ü ni
jyodü rí tsjague, sido rí chjüntc'e ín
xütjügö.
23 Nguec'ua c'o cjuarma nde
mi mamaji c'ü dya ro ndũ'ũ c'e
discípulo. Pero e Jesús dya vi xipji
c'ü dya ro ndũ'ũ. C'ü vi xipji je
ngueje a cjava: "'Ma rá negö xe ra
bübü angueze cja rá ẽcjö na yeje,
nu'tsc'e, ¿pje mportats'ügue?"
24 Nu c'e discípulo nguejnu na
xi'tsc'eji nu c'o o ts'a'a. Nguejnu na
opjü yo jña'a yo. Rí pãrãgöjme nu c'ü
xi'tsc'eji c'e discípulo, na cjuana yo.
25 Xe bübütjo c'o dyaja c'o me na
puncjü c'o o tsja'a e Jesús. Nu 'ma
ro t'opjü texe c'o, rí cjinncjö, dya xo
ro chjënfi cja ne xoñijõmü c'o libro
c'o ro t'opjü. Na cjuana texe yo rí
xi'tsc'öji, amén.

LOS HECHOS DE LOS APÓSTOLES

La promesa del Espíritu Santo

1-2 Nu'tsc'e Teófilo, ya ró pen'c'e
'na carta. Ró xi'tsc'ö ja ga cja c'o o
tsja e Jesús hasta 'ma o ma a jens'e,
'ma o zidyi Mizhocjimi. Ró xi'tsc'ö
c'o o tsja, 'ñe c'o jña c'o o jíchi va
zopjü c'o nte. Ante c'ü ro zidyiji a
jens'e e Jesús, o zopjü c'o bëzo c'o
vi juajnü c'o mi apóstole. O xipjiji
c'ü ro ẽjẽ o̱ Espíritu Mizhocjimi;
nguec'ua mi jyodü ro sidoji c'e bëpji
c'ü mi cja e Jesús. 3 O ndũ e Je-
sucristo cja ngronsi, cjanu o tetjo
c'ua o bübütjo na yeje. Nuc'ua, ante
c'ü ro zidyiji a jens'e, xe go mezhe
cuarenta pa c'ü xe mi bübütjo cja ne
xoñijõmü. Na puncjü vez va jñetse
nu ja mi cãrã c'o apóstole, o jizhi c'ü
ya vi te'e. Anguezeji o jñandaji c'ü
na cjuana vi te. E Jesús o zopjü c'o
apóstole o xipjiji c'ü ja rvá manda
angueze. Na ngue ngue c'ü vi 'ñeme
Mizhocjimi.

4 'Na nu pa mi cãrãji e Jesús c'o o̱
apóstole. Nuc'ua e Jesús o zopjü c'o
apóstole o xipjiji:

—Dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji.
Dya rí pedyeji va a Jerusalén. Rí
che'beji ra ch'a'c'üji nu c'ü o mama
Mizhocjimi c'ü ya ró xi'tsc'öji. 5 Ró
xi'tsc'öji e Juan mi jichi yo nte co
ndeje. Pero dya cja ra mezhe o
pa, ra ẽjẽ o̱ Espíritu Mizhocjimi ra
ẽ bübü cja in mü'bügueji, embeji c'o
apóstole.

Jesús sube al cielo

6 'Ma mi cãrãji e Jesús c'o o̱
apóstole, o mama c'ua c'o apóstole o
dyönüji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme,
nutscöjme rí menzumüjme a Israel.
'Ma ot'ü, mi 'ñegöjme ín reygöjme
c'o ín menzumügöjme. ¿Cjo ya ngue
rí mandague rí tsjague ín reygöjme,
ngue c'ua dya cja ra mandazüjme
c'o 'ñaja nte?

7 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—C'ü mama Mizhocjimi mi
Tata ra zädä, nguextjo angueze
ra mama jinguã ra zädä, 'ñe ja
rga cja c'o pa c'o. Nu'tsc'eji, dya
ngue'tsc'eji tocats'üji rí pãrãji yo.
8 C'ü tocats'üji rí pãrãji, ngueje c'ü
ra ẽts'üji o̱ Espíritu Mizhocjimi ra
ẽ bübü cja in mü'büji ra dya'c'üji
poder. Nguec'ua rí zopjügueji yo
nte yo tsja va a Jerusalén rí xipjiji
c'o ya i̱ jñandaji ró cjagö, 'ñe c'o
i̱dyäräji ró xi'tsc'öji. Xo rí möji a
Judea rí ma zopjüji c'o nte c'o cãrã
nu. Xo 'ñe a ma a Samaria, 'ñe texe
cja ne xoñijõmü, eñe e Jesús va xipji
c'o o̱ apóstole.

9 'Ma o nguarü e Jesús o mama
c'o jña c'o, o jñanda c'o apóstole o
nguins'i a jens'e e Jesús; o zidyi
Mizhocjimi. O cjogü c'ua cja 'na
ngõmü; dya cja jñandaji c'ua c'ü.
10 'Ma xe mi jandaji a jens'e, 'nango
jñetse c'ua yeje anxe c'o mi nza
cja o bëzo. Mi je'evi o bitu c'o
me ma t'öxü. Mi böbüvi cja o̱ jmi
c'o apóstole. 11 O xipjiji c'ua c'o
apóstole:

—Nu'tsc'eji i̱n menzumüji a
Galilea, ¿jenga i̱n jandaji a jens'e?
Mizhocjimi ya zidyi a jens'e e Jesús.
Ja c'o nzi vi jñandagueji va ma a
jens'e, je xo rga cjatjonu 'ma ra ẽjẽ
na yeje, eñe c'o yeje anxe.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

12 C'o apóstole mi cãrãji cja c'e
t'eje c'ü ni chjũ Olivo. O mbedyeji
nu, o möji a Jerusalén nu ja vi 'ñeji e
Jesús. C'e t'eje mi bëxtjo a Jerusalén;
mi jyadütjovi 'na kilómetro. Nguex-
tjo c'ü mi mama c'o ley c'ü mi sö
ro nzhodüji c'e pa 'ma mi söyaji.
13 C'o apóstole mi chjũ e Pedro, 'ñe
e Jacobo 'ñe e Juan 'ñe e Andrés 'ñe
e Felipe' ñe e Tomás' ñe e Bartolomé
'ñe e Mateo 'ñe e Jacobo c'ü mi t'i
cja e Alfeo. Xo mi chjũ e Simón

c'ü mi revolucionario, 'ñe e Judas
c'ü mi cjuarmavi e Jacobo. 'Ma mü
o zät'äji a Jerusalén, o cjogüji cja
c'e ngumü nu ja mi oxüji cjanu o
ndes'eji o cjogüji cja c'e cuarto c'ü
mi jäs'ä a xes'e. 14 Mi 'natjo o̱ pjeñeji
ma dyötüji Mizhocjimi. Xo mi bübü
nu c'o o̱ cjuarma e Jesús, 'ñe c'ü nu
nana c'ü mi ngue e María, 'ñe c'o
'ñaja ndixũ. Xo mi ötüji Mizhocjimi.
15 Nu cja c'e jyäxcumü, mi cãrã 'na
ciento viente cjuarma. C'o pa 'ma
mi cãrãji nu, o böbü e Pedro a nde
cja c'o cjuarma, cjanu o xipjiji:
16 —Nu'tsc'eji mi cjuarmats'ügöji.
Mi jinguã o̱ Espíritu Mizhocjimi o
'ñünbü o̱ mü'bü e David o dyopjü
ja rva cja nu c'ü ro mbös'ü c'o
nte ro zürüji e Jesús. E Judas o
jizhi ja mi cãrãgöji e Jesús, nguec'ua
va zidyiji e Jesús cja c'o pje mi
pjëzhi. Nguec'ua o zädä c'ü o̱ jña
Mizhocjimi ja c'o nzi va mama e
David. 17 Mi dyocjöji e Judas. E
Jesús xo vi 'ñeme e Judas c'ü ro tsja
c'e bëpji c'ü rá cjaji, eñe e Pedro.
18 E Judas o ngõ't'üji para o tsja
na s'o, o zidyi c'o nte c'o o ma
zürü e Jesús. Nuc'ua cjanu o
ma chjüns'ütsjë; o ndögü a jõmü
o mböt'ü texe c'o o̱ xẽpjo. Co
c'e merio c'ü vi ngõ't'üji e Judas,
o ndõmüji 'na juajma. 19 C'o mi
menzumü a Jerusalén, 'ma mü
o mbãrãji c'o vi tsja e Judas, o
jñusp'üji c'ua c'e juajma mi chjũ
Acéldama cja o̱ jña anguezeji. C'e
tjũ Acéldama ne ra mama Cjijuajma
c'ü.
20 O sido o ña e Pedro o mama:
—Je t'opjü a cjava cja Salmos:
Dya cja cjó ri bübü cja o̱ ngumü;
dya cja cjó ri nzheñe nu, eñe.
Xo mama cja Salmos:
C'e bëpji c'ü o ch'unü ra tsja, ra
tsja c'ü 'naja, eñe o̱ jña
Mizhocjimi.
21 ’Nguec'ua c'ü ro pëpji e Judas,
rá juajnüji c'ü ra pëpji. Bübü va o
bëzo c'o mi dyocjöji co e Jesús. 22 Mi
dyocjöji co e Jesús ndeze c'o pa 'ma
mi jichi e Juan c'o nte, hasta 'ma o
zidyiji a jens'e e Jesús. 'Naja yo, xo
ni jyodü ra tsja apóstole co nutscöji,
rá xipjiji yo nte c'ü o te e Jesús, eñe
e Pedro.
23 Nguec'ua c'o mi cãrã nu, o ma-
maji c'ü mi bübü yeje c'o dya mi
apóstole c'o mi dyoji e Jesús ndeze
'ma mi jichi e Juan c'o nte, hasta
'ma o zidyiji a jens'e e Jesús. Nuc'o,
mi chjũ e José Barsabás 'ñe e Matías.
E José Barsabás xo mi xiji Justo.
24 Nuc'ua o dyötüji Mizhocjimi o
mamaji:
—Mizhocjimi ín Jmuts'ügöjme, i̱n
pãtcãgöjme ín mü'büjme nutscöjme
rí ntegöjme. Rí ö'tc'öjme c'ü rí
jítscöjme yo yeje cjuarma, ja ngue
c'ü ya i̱ juajnügue. 25 Nguec'ua
ra tsja apóstole ra tsja c'e bëpji c'ü
ro tsja e Judas. Na ngue e Judas
o xõgü co nuzgöjme, o tsja c'o na
s'o. Nguec'ua va ma sufre, eñeji va
dyötüji Mizhocjimi.
26 Nuc'ua cjanu o echaji suerte; o
toca e Matías. Nguec'ua o zötjo c'o
doce apóstole.

2

La venida del Espíritu Santo

1 O zädä c'ua c'o pa 'ma mi
pjongüji c'e mbaxua c'ü mi chjũ
Pentecostés. C'o apóstole 'ñe c'o
'ñaja c'o mi ench'e o̱ mü'bü e Jesu-
cristo, 'natjo c'ua mi cãrãji. 2 'Nango
dyäräji c'ü vi 'ñeje a jens'e c'ü me
mi yürü nza cja 'ma vü na zëzhi o
ndajma. Me go yürü c'ua na jens'e
a mbo cja c'e ngumü nu ja ma jũji.
3 'Nango jñandaji c'ua o c'ijñi c'o mi
'ñetse nza cja o sivi. Nuc'o, o mböt'ü
o 'ñe toca nzi 'naji. 4 Nuc'ua o̱
Espíritu Mizhocjimi o cjogü a mbo
o̱ mü'bü texeji, me go 'ñünbü o̱
mü'büji. Nguec'ua o mbürü o ñaji
c'ua nan'ño idioma, ja c'o nzi va
unü o̱ Espíritu Mizhocjimi o ñaji.
5 Mi cãrã a Jerusalén c'o mi ätä
Mizhocjimi c'o mi ngue o̱ dyoji

c'o menzumü cja c'e país a Israel,
pero vi jmus'üji cja c'o 'ñaja país.
6 Anguezeji 'ma mü o dyäräji, o möji
c'ua nu ja mi cãrã c'o apóstole 'ñe c'o
'ñaja cjuarma. Dya mi pãrã pje ro
nguijñiji, na ngue mi äräji mi ñaji o
jña c'o mi ña anguezeji. 7 Me co zũji
c'ua, me co mamaji:
—Nujyo na ña'a, ¿cjo dya men-
zumüji a Galilea? 8 Maco ña ín
jñagöji yo, eñeji.
9 Nu c'o vi ẽ dyärä c'o mi ña c'o
cjuarma, mi cãrã c'o vi jmus'ü cja
c'e país c'ü mi chjũ a Partia. Xo
mi cãrã c'o vi jmus'ü a Media 'ñe
a Elam. Xo mi cãrã c'o vi jmus'ü
a Mesopotamia. Xo mi cãrã c'o vi
jmus'ü a Judea. Xo mi cãrã c'o vi
jmus'ü a Capadocia 'ñe a Ponto 'ñe
a Asia. 10 C'o o ẽ dyärä c'o mi ña c'o
cjuarma, xo mi cãrã c'o vi jmus'ü a
Frigia 'ñe a Panfilia. Xo mi cãrã c'o
vi jmus'ü a Egipto 'ñe a Cirene 'ñe
cja c'o 'ñaja país a Cirene a manu.
Xo mi cãrã c'o vi 'ñeje a Roma. C'o
vi 'ñeje a Roma, bübü c'o mi ngue
o̱ dyoji c'o menzumü cja c'e país
a Israel; bübü c'o dya mi ngue o̱
dyoji c'o menzumü a Israel, pero
mi ma't'üji Mizhocjimi ja c'o nzi ma
ma't'ü Mizhocjimi c'o menzumü a
Israel. 11 C'o o ẽ dyärä c'o mi ña c'o
cjuarma, xo mi cãrã c'o vi jmus'ü
a Creta 'ñe a Arabia. Texe c'o o ẽ
dyärä, pötü va mamaji:
—Rí äräg̈oji ña yo bëzo yo ín
jñagöji nzi 'nazgöji. Mamaji c'o me
na nojo c'o o tsja Mizhocjimi, mi
eñeji.
12 Anguezeji mi sũji, dya mi pãrã
pje ro nguijñiji. Mi pötü ma ma-
maji:
—¿Pje ne ra mama c'ü ñaji a cjanu
yo ín jñagöji?, eñeji.
13 Bübü c'o me mi tjenbe ma ts-
japü burla c'o cjuarma, mi mamaji:
—Nujyo, ya tĩ yo.

Lo que Pedro dijo a la gente

14 Nuc'ua o böbü c'o doce
apóstole. Cjanu o ña c'ua na jens'e
e Pedro o zopjü c'o nte c'o vi 'ñe
dyärä, o xipjiji:
—Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Jerusalén,
dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji zö i̱ṉ men-
zumüji va a Judea o jiyö. Rí unnc'eji
na jo ngüenda. 15 Bübüts'üji c'o pëzhi
rí tĩgöjme, pero dya ga cjanu. Maco
xõxtjo, cja zünü a las nueve. 16 C'ü
rgá ñagöjme nan'ño idioma, ya zädä
c'ü o mama e Joel c'ü mi profeta. O
mama a cjava:
17 O mama Mizhocjimi: C'o cjë
c'o ya rguí ma ra nguins'i e
jens'e 'ñe ne xoñijõmü, rá täjä
ín Espíritu ra ma bübü cja o̱
mü'bü yo nte yo cãrã texe cja
ne xoñijõmü. Me ra 'ñünbü o̱
mü'büji.
Nguec'ua c'o sẽ ra mamaji ín jñagö;
'ñe c'o süngü.
C'o sẽ 'ñe c'o tata ra nguinch'iji o t'ĩjĩ
ra mbãrãji c'o ra zädä.
18 C'o pa c'o, rá unü ín Espíritu
c'o bëzo 'ñe c'o ndixũ c'o
pëpquigö.
Ra 'ñünbü o̱ mü'büji ra zopjüji yo
nte ra xipjiji ín jñagö.
19 Rá jizhigö a jens'e o señal c'o me
rrã nojo, c'o me rguí zũ yo
nte. Xo 'ñe cja ne xoñijõmü.
Ra jñandaji o cji, 'ñe o sivi, 'ñe o bipji
c'ü ri nza cja o trangõmü.
20 Ra bëxõmü e jyarü. E zana ri
jñetse nza cja o cji.
Nujyo, rá jizhgö yo. Nuc'ua ra ẽjẽ
c'in Jmugueji ra 'ñe manda.
Me rrã sjũ c'e pa c'ü.
21 Nu c'o ra dyötü Mizhocjimi co
texe o̱ mü'bü, ra perdonaoji
'ma c'o na s'o, mama a cjanu
o̱ jña Mizhocjimi ja c'o nzi va
dyopjü e Joel c'ü mi profeta.
22 O sido o ña e Pedro o mama:
—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji a
Israel, dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji.
Rá xi'tsc'öji ja ga cja e Jesús c'ü mi
menzumü a Nazaret. Mizhocjimi
o unü poder e Jesús; nguec'ua va
tsja c'o me na nojo a ndetsc'eji c'o
nunca mi jandagueji. Nuc'o, ngue

c'o rvi pãrãgueji c'ü vi 'ñeje e Jesús
cja Mizhocjimi. 23 Pero i̱ dyötüji
c'o dya ín menzumügöji o ndät'äji
cja ngronsi c'ü, maco dya tjëji o̱ ley
Mizhocjimi. Nguec'ua i̱ṉ pë's'i in
s'ocügueji chjëntjui c'ü ri pö't'ügueji.
Mizhocjimi ya mi pãrã c'o ri ts-
japüji e Jesús. Na ngue ndeze mi
jinguã o mama c'ü ro ẽjẽ e Jesús ro
ẽ ndũ. Nguec'ua o jyëzi i̱ tsjaji a
cjanu c'o na s'o. 24 Zö o mbö't'üji
e Jesús, pero Mizhocjimi o tsjapü
o te, o bübütjo na yeje. Dya sö
ro nguejme cja c'e cueva nu ja vi
ngöt'üji. Na ngue me na zëzhi e
Jesús que na ngue e muerte. 25 Mi
jinguã o mama e David c'ü ja rvá te
e Jesús. O mama:

Rí pãrãgö Mizhocjimi bübü co
nuzgö, dya jëzguigö.

Nuc'ü, bübü cja ín jodyëgö
pjöxcügö; dya ni jyodü pje
rá sũgö.

26 Nguec'ua me mäjä ín mü'bü, y me
rí unü 'na pöjö Mizhocjimi.

Zö rá tũgö, pero rí pãrãgö c'ü rá
tetjo.

27 'Ma rá tũgö, rí pãrãgö c'ü dya rí
jyëzi ín aljmagö ra ma nu ja
cãrã c'o 'ñaja aljma.

Dya xo rí jyëzi ra dya'a ín cuerpogö.
Na ngue in Ch'izügö.

28 I̱ jítscö ja rgá sö rá bübütjo co
nu'tsc'e para siempre.

Me rá mäcjö cja in jmigue, eñe e
David.

29 O sido o ña e Pedro o mama:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji,
ixtá xi'tsc'öji ja ga cja, c'ü dya ngue
e David c'ü ro zädä texe yo jña. E
David c'ü ín mboxatitagöji o ndũ,
cjanu o dyögüji c'ua c'ü. Zö ya
mezhe, pero rí texeji rí pãrãgöji ja
dyögüji. 30 E David mi profeta mi
mama c'o jña c'o o xipji Mizhocjimi
ro mama. Mizhocjimi o mamatsjë
na cjuana o xipji e David ja rva
cja e Cristo c'ü o mama Mizhocjimi
ra 'ñevgueji libre. O xipji c'ü ri
mboxbëche e Cristo cja e David; 'ñe
c'ü ro manda ja c'o nzi ma manda e
David. 31 Ante c'ü ro ẽjẽ e Cristo, o
mama e David c'ü ro tetjo e Cristo.
O mama c'ü dya ro ma o̱ aljma
nu ja cãrã c'o 'ñaja aljma; dya xo
ro dya'a o̱ cuerpo. 32 Nutscöjme
ró jandajme; nguec'ua rí xi'tsc'öjme
Mizhocjimi o tsjapü o te e Jesús
'ma ya vi ndũ. 33 Cjanu o zidyi
a jens'e o unü c'ü o mimi cja o̱
jodyë Mizhocjimi nu ja mandavi
dya. Nuc'ua Mizhocjimi o tsja ja
c'o nzi va mama, o unü poder e
Jesús o ndäjä o̱ Espíritu Mizhocjimi
o ẽjẽ cja ne xoñijõmü. Ngueje o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü cja'a yo i̱ṉ
jandagueji 'ñe yo i̱ṉ äräji. 34 O
mama e David:

Mizhocjimi o zopjü c'ín Jmugö o
xipji:

“Mimi cja ín jodyëgö.

35 Rí da'c'ü rí mandague hasta 'ma
cja rí chõpü yo nuc'ü na ü”,
eñe e David.

I̱ṉ pãrãgueji, dya zidyiji e David a
jens'e cja o̱ jodyë Mizhocjimi.

36 ’Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji
a Israel, ixtí jñunt'ü in mün'c'eji
ngueje e Jesús c'ü o 'ñeme
Mizhocjimi. Ngueje e Jesús c'ü
ra 'ñevgueji libre rá cjapüji ín
Jmugöji. Maco i̱ dyörüji o ndät'äji
cja ngronsi, eñe e Pedro.

37 C'o nte c'o mi cãrã nu, 'ma mü
o dyäräji c'o jña, o zi'ch'i o̱ mü'büji, o
unüji ngüenda c'ü vi tsjaji c'o na s'o.
Cjanu o xipjiji e Pedro 'ñe c'o 'ñaja
apóstole:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöjme,
ró cjagöjme c'o na s'o. ¿Pje rá
cjagöjme dya?

38 O ndünrü c'ua e Pedro o xipjiji:

—C'ü rí tsjaji; jyëziji c'o na s'o, ra
nzhogü in mü'büji cja Mizhocjimi.
Y rí jigueji. A cjanu rí jizhigueji c'ü
rí dyätäji dya e Jesucristo. Nu 'ma
rí tsjaji a cjanu, ra perdonaots'üji
'ma Mizhocjimi. Xo ra dya'c'üji o̱
Espíritu ra bübü cja in mü'büji. 39 O
mama Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji,

c'ü ra dya'c'üji o̱ Espíritu 'ma ra nzhogü in mü'büji. Ra dya'c'üji, 'ñe c'o in ch'igueji. Xo ra unü o̱ Espíritu c'o nte c'o cãrã na jẽ. Ra unü o̱ Espíritu texe c'o ra tsjapü o̱ nte, eñe e Pedro.

40 Xe na puncjü o jña c'o o mama e Pedro va zopjü c'o nte. Mi zopjüji co texe o̱ mü'bü mi xipjiji:

—Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji yo cjë dya, na s'o i̱ṉ cjaji. Jyëziji c'o na s'o, ra nzhogü in mü'büji. Nguec'ua ra jogü in mü'büji.

41 Nu c'o o dyätpä o̱ jña e Pedro, o jiji. O zö como 'na jñi mil o nte c'o o 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo, o ndeñeji co c'o ya mi creo. 42 Sido mi äräji c'o jña c'o mi mama c'o apóstole. Me mi äji ma ngãrãji. 'Natjo c'ua mi siji c'ü mi mbeñeji ja va ndũ e Jesús. Sido mi ötüji Mizhocjimi.

La vida de los primeros cristianos

43 O̱ Espíritu Mizhocjimi o unü poder c'o apóstole mi cjaji c'o me na nojo. Nguec'ua c'o nte o unüji ngüenda c'ü na cjuana c'o mi mama c'o apóstole. Y me mi sũji. 44 Nu c'o o 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo mi pötü ma s'iyaji. C'o pje mi pë's'i, dya mi ne ro jñütsjëji, mi pjös'üji c'o pje mi jyodü. 45 'Ma cjó pje mi jyodü, mi pa 'na cjuarma mi pa pö 'na juajma o 'na ngumü, o pje c'o mi pa pö. Cja rrũ unü c'ua c'o dya pje mi pë's'i. 46 Pama mi jmurüji cja c'e templo. Cja o̱ ngumüji mi pötü ma mbitaji mi siji o xëdyi ma mbeñeji ja va ndũ e Jesucristo. Y me mi äji, dya pje mi mbeñeji. 47 Mi unüji na puncjü 'na pöjö Mizhocjimi. C'o nte, mi nuji na jo c'o mi creo e Jesucristo. Pama Mizhocjimi o jopcü o̱ mü'bü na puncjü o nte. Nguec'ua pama mi jmurüji mas c'o ya vi creo.

3

Un cojo es sanado

1 'Na nu pa e Pedro o mëvi e Juan cja c'e templo, o ma dyötüvi Mizhocjimi nu. Ya vi zünü jñi'i c'ü nzhä; mi ngue 'naja hora c'o mi pa ötüji Mizhocjimi. 2 'Ma ya mi mëvi, ma tũji 'na bëzo c'ü dya mi sö ro nzhodü. Nuc'ü, je ma cjanu ndeze 'ma o jmus'ü. Nguec'ua pama mi pa emeji c'e bëzo cja 'na o̱ ngoxtji c'e templo, ngue c'ua ro dyötü o merio c'o mi cjogü nu. C'e ngoxtji nu ja mi emeji, ni chjũ Na Zö. 3 C'e bëzo o jñanda e Pedro 'ñe e Juan c'ü ya mi ngue ro cjogüvi cja c'e templo. Cjanu o dyötü o merio anguezevi. 4 Nuc'ua e Pedro o jñanda na jo c'e bëzo; xo 'ñe e Juan. O mama c'ua e Pedro o xipji:

—Jñandgagöbe, eñe.

5 Nuc'ua c'e bëzo o jñanda na jo anguezevi, mi te'be pje ro ch'unü. 6 O mama c'ua e Pedro o xipji:

—Dya rí jüngö pje rá da'c'ü; dya rí jüngö plata ni oro. Pero rí xi'tsc'ö ra mböxc'ü e Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret. Nuc'ü, ngue c'ü o ndäjä Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre. Nguec'ua rí böbügue rí nzhodü, embeji c'e bëzo c'ü dya mi sö ro nzhodü.

7 Nuc'ua e Pedro cjanu o pënchp'i c'ua o̱ jodyë c'e bëzo, cjanu o bö'bü. Ixco jogü c'ua o̱ ngua 'ñe o̱ bola, o zëzhi. 8 Nuc'ua ixco böbü c'ua o nzhodü. Cjanu o cjogü c'ua cja c'e templo co e Pedro 'ñe e Juan, mi nzhodü y mi dacü. Mi mama c'ü me na jo Mizhocjimi, mi unü 'na pöjö. 9 C'o nte c'o ma cã'ã cja c'e templo, o jñandaji mi nzhodü c'e bëzo 'ñe mi unü 'na pöjö Mizhocjimi. 10 Mi pãrãji ngueje c'e bëzo c'ü mi junrü cja o̱ ngoxtji c'e templo c'ü ni chjũ Na Zö, mi örü o merio. Me go zũji c'ua, dya mi parã pje ro nguijñiji. Na ngueje ya vi jogü c'e bëzo, ya mi nzhodü.

Discurso de Pedro en el Portal de Salomón

11 Cja c'e templo, bübü 'na porta c'ü ni chjũ o̱ Portal e Salomón. Je mi

bübü nu e Pedro 'ñe e Juan. C'e bëzo
c'ü vi jogü o̱ ngua, sido mi dyoji
co anguezevi. C'o nte o möji c'ua
na niji nu ja mi bübü c'e bëzo 'ñe
e Pedro 'ñe e Juan. Me mi sũji, na
ngue vi jogü c'e bëzo. 12 E Pedro 'ma
mü o jñanda ya vi mundo c'o nte,
cjanu o xipjiji c'ua:

—Nu'tsc'eji ín menzumütsc'öji
a Israel, ¿jenga me i̱n sũji me i̱n
jandgagöbe? I̱n pëzhgueji c'ü me
na jozgöbe 'ñe me na zëzhi ín
jñagöbe, nguec'ua rvá jocübe ne
bëzo. Pero iyö. 13 C'ü o jocü, ngue
o̱ T'i Mizhocjimi c'ü mi ma't'ü e
Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob c'o
mi ngue ín mboxatitagöji. Nudya
Mizhocjimi ya unü poder e Jesús
c'ü o̱ T'i ngue c'ua ra manda.
Nu'tsc'eji i̱ sidyiji e Jesús cja jmi
e Pilato ngue c'ua ro jñünpüji
ngüenda. Mi ne e Pilato ro 'ñeme
libre e Jesús, pero dya i̱ ñegueji.
14 Maco e Jesús dya tsja c'o na
s'o, pero dya i̱ ñeji ro 'ñemeji libre
c'ü. Maco ngue c'e bëzo c'ü mi
pö't'üte c'ü i̱ dyötüji e Pilato o
'ñeme libre. 15 I̱ dyötüji e Pilato o
mbö't'üji e Jesús, maco ngueje c'ü
o ngambgagöji va c'ü o dyacüji c'ü
rgá bübütjoji. O mbö't'üji e Jesús,
pero Mizhocjimi o tsjapü o te'e
o bübütjo na yeje. Nutscöjme ró
jandajme; nguec'ua rí xi'tsc'öjme
o te. 16 Ngue o̱ poder e Jesús c'ü o
tsjapü o zëzhi o̱ ngua ne bëzo, na
ngue o 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesús, o
creo c'ü ro jogü. Nujnu, i̱n pãrãgueji
c'ü dya mi sö ro nzhodü. Pero i̱n
jandaji ya jogü dya. O 'ñench'e o̱
mü'bü e Jesús; nguec'ua o jogü ja
c'o nzi gui jñandaji, eñe e Pedro.

17 O sido o ña e Pedro o mama:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji,
rí pãrãgö c'ü dya mi pãrãgueji cjo
ngueje c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi ra
manda. Xo 'ñe c'o mböcjimi 'ñe
c'o 'ñaja c'o pje pjëzhi, dya xo mi
pãrãji. 18 O zädä ja c'o nzi va mama
Mizhocjimi. Mi jinguã Mizhocjimi
o 'ñünbü o̱ mü'bü texe c'o o̱ pro-
feta o mamaji c'ü ro sufre nu
c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi. 19 Ixtí
unnc'eji ngüenda c'ü i̱ tsjaji c'o na
s'o. Nzhogüji cja Mizhocjimi rí
dyötüji ra perdonaots'üji. 'Ma rí
tsjaji a cjanu, ra perdonaots'üji
'ma. Nuc'ua Mizhocjimi ra dya'c'üji
me rí mäcjeji, dya pje rí mbeñeji.
20 Xo ra ndäjä e Jesús ra ẽjẽ na
yeje. Na ngue ngueje c'ü o 'ñeme
Mizhocjimi ra manda. 21 Pero sido
ra bübü e Jesús a jens'e hasta 'ma
cja ra zädä c'o o mama Mizhocjimi.
Mizhocjimi o 'ñünbü o̱ mü'bü c'o
o̱ profeta o mamaji ra zädä 'ma
ra jogü texe, ja c'o nzi ma cja 'ma
cja vi dyät'ä Mizhocjimi e jens'e
'ñe ne xoñijõmü. 22 O mama e
Moisés: “Mizhocjimi c'ín Jmugöji o
'ñempquegö rí mamagö o̱ jña. Je xo
rga cjatjonu, ra 'ñeme c'ü 'na c'o
ín menzumügöji xo ra mama o̱ jña.
Texe c'o ra xi'ts'iji c'ü, rí dyätäji c'ü.
23 'Ma cjó c'o dya ra dyätpä o̱ jña, ra
pjongüji cja c'o o̱ nte, ra mbö't'üji.”
Nuyo, ngue yo o mama e Moisés,
eñe e Pedro va xipji c'o nte.

24 O sido o ña e Pedro o mama:

—E Samuel mi ngue c'e profeta
c'ü ot'ü o mama yo ya zädä yo cjë
dya. Xo mama a cjanu c'o 'ñaja
profeta. 25 Mizhocjimi o xipji a
cjava e Abraham: “Na ngue c'ü
ra tsja c'ü in mboxbëchegue, rá
intsjimigö yo nte yo cãrã texe
cja ne xoñijõmü”, eñe Mizhocjimi
va xipji e Abraham. C'o ín
mboxatitagöji mi te'beji ro zädä
c'ü vi mama Mizhocjimi. Nutscöji
o̱ mboxbëchezüji anguezeji,
nguezgöji ne ra intsjimizüji dya
Mizhocjimi ja c'o nzi va xipji e
Abraham, 'ñe ja c'o nzi va mama
c'o profeta. 26 Mizhocjimi o 'ñeme
e Jesús. Nutscöji rí menzumüji a
Israel, nguetscöji ot'ü o ẽ zocüji,
ngue c'ua rá jëziji c'o na s'o, ra
nzhogü ín mü'büji cja Mizhocjimi.
A cjanu ra intsjimizüji. Nguec'ua

rí xi'tsc'öji ni jyodü rí dyätpäji dya o̱ jña e Jesucristo, ra nzhogü in mü'büji cja Mizhocjimi, eñe e Pedro.

4

Pedro y Juan delante de las autoridades

1 'Ma mi ña e Pedro 'ñe e Juan ma zopjüvi c'o nte, o ẽjẽ c'ua c'o mböcjimi, 'ñe c'e comandante cja c'e templo, 'ñe c'o saduceo. 2 Me mi sjëyaji na ngue e Pedro 'ñe e Juan mi jíchivi c'o nte, mi xipjiji c'ü vi te e Jesús nguec'ua ra zädä 'ma ra te'e texe yo ya ndũ. 3 Cjanu o zidyiji c'ua e Pedro 'ñe e Juan o ma pant'aji a pjörü. Je ro dyovi nu hasta c'ü na ye nu pa, na ngue ya vi nzhä. 4 Na puncjü c'o o dyärä 'ma mi ña e Pedro, o 'ñench'e o̱ mü'büji e Jesucristo. Nguec'ua o zö como 'na tsi'ch'a mil o bëzo c'o ya mi creo.

5 Nuc'ua c'ü na ye nu pa, o zojnüji c'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o menzumü a Israel, 'ñe c'o tita, 'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi, o jmurüji a Jerusalén. 6 Xo mi bübü nu e Anás c'ü mi mero ndamböcjimi, 'ñe e Caifás, 'ñe e Juan 'ñe e Alejandro, 'ñe c'o 'ñaja o̱ dyoji e Anás 'ñe e Caifás. 7 O mandaji c'ua o ma siji e Pedro 'ñe e Juan. 'Ma mü o säjui, cjanu o xipjiji ro böbüvi a nde. Cjanu o dyönüji c'ua:

—¿Cjó dya'c'üvi poder i̱ jocüvi ne bëzo? ¿Cjó o̱ tjũ i̱ ñänbäguevi?

8 Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi me go 'ñünbü o̱ mü'bü e Pedro o ndünrü:

—Nu'tsc'eji i̱n mandaji cja yo nte, 'ñetsc'eji i̱n titaji. 9 Ró cjagöbe c'o na jo, ró pjös'übe ne bëzo nu dya mi sö ro nzhodü. Maco nu'tsc'eji i̱n cjacübe t'önü ja rvá jocügöbe nu. 10 Ixtí unnc'eji ngüenda i̱n texeji, 'ñe texe yo ín menzumüji a Israel, ngueje e Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret nu c'ü o jocü ne bëzo, nguec'ua böbü dya cja in jmigueji. E Jesús ngue e Cristo c'ü o mama Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre. Nu'tsc'eji i̱ dyörüji o ndät'äji cja ngronsi. Pero 'ma ya vi ndũ, o tsjapü Mizhocjimi o te'e o bübütjo na yeje. 11 I̱n pãrãji c'ü mama o̱ jña Mizhocjimi: "Nu c'e piedra c'ü dya go ne c'o mi jäbä o ngumü, ngue c'ü ot'ü ya jñumüji cja squina dya c'ü", eñe c'e jña. Ya zädä c'e jña. Nu'tsc'eji, dya i̱ ñeji e Jesucristo. Pero Mizhocjimi ya 'ñeme ra manda. 12 Ojtjo xe 'naja c'ü ra jocüzü ín mü'büji c'o na s'o; nguextjo e Jesucristo. Dya cjó xe ra ndäjä Mizhocjimi ra ẽ salvazüji; nguextjo e Jesús, eñe e Pedro.

13 C'o mi jün ngüenda o nguijñiji c'ua:

—¿Ja ni 'ñeje c'ü ni ñavi a cjanu? Dya sũvi, dya xo tsejevi, mi eñeji.

O mamaji a cjanu, na ngue mi pãrãji c'ü dya xötpüvi cja yo ley, y dya pje xo mi pjëzhivi. Cjanu o mbeñeji c'ua:

—Mi dyoji e Jesús; ngue c'ü o jíchi yo, eñeji.

14 Dya mi sö pje ro xipjiji e Pedro 'ñe e Juan. Na ngue o jñandaji mi böbü nu c'e bëzo c'ü ya vi jogü. 15 Nguec'ua o xipjiji e Pedro 'ñe e Juan ro mbedyevi a tji. 'Ma mü o mbedyevi a tji, nuc'ua cjanu o ñaji ja rvá tsjapüji. 16 O mamaji:

—¿Ja rga cjapüji? Texe yo cãrã va a Jerusalén ya pãrãji c'ü o tsjavi c'ü me na nojo, o jocüvi ne bëzo. Dya sö rá cädägöji. 17 Para dya cja xe ra mbãrã yo ín menzumügöji a Israel, ni jyodü rá xipjiji yo ye bëzo pje c'o rá cjapüji 'ma sido ra nänmbävi o̱ tjũ e Jesús rgá zopjüvi yo nte.

18 Nuc'ua cjanu o ma't'üji e Pedro 'ñe e Juan. Anguezevi o cjogüvi c'ua na yeje nu ja mi jünji ngüenda. Nuc'ua c'o mi jün ngüenda, cjanu o xipjiji e Pedro 'ñe e Juan:

—Dya cja rí xipjivi yo nte ja ga cja e Jesús. 'Ma xe rí ñänmbävi o̱ tjũ, jo rí ñuvi 'ma, embeji e Pedro 'ñe e Juan.

19 O ndünrü c'ua e Pedro 'ñe e
Juan o xipjiji:
—Tsjijñiji. ¿Cjo na jo a jmi
Mizhocjimi ot'ü rá ä'tc'ägöbe que
na ngue Mizhocjimi? 20 C'o ró
jandabe 'ñe c'o ró äräbe, ni jyodü
rá xipjibe yo nte c'o.
21 Nuc'ua c'o mi jün ngüenda o
menasaoji na yeje e Pedro 'ñe e
Juan, cjanu o 'ñemeji libre. Dya mi
sö pje ro tsjapüji, na ngue mi sũji c'o
nte. Na ngue c'o nte me mi ma't'üji
Mizhocjimi mi mamaji c'ü me na
nojo, na ngue vi jogü c'e bëzo. 22 C'e
bëzo ya mi pë's'i mas de cuarenta
cjë.

Los creyentes piden confianza y valor

23 E Pedro 'ñe e Juan, 'ma mü o
'ñemeji libre, cjanu o mëvi c'ua nu
ja ma cã c'o o̱ dyoji; o ma xipjiji
texe c'o vi mama c'o ndamböcjimi
'ñe c'o tita c'o pje mi pjëzhi. 24 'Ma
mü o dyäräji, me go ma't'üji c'ua
Mizhocjimi texeji o mamaji:
—Mizhocjimi ín Jmuts'ügöjme,
me na zë'ts'igue sö rí tsjague texe.
Ngue'tsc'e i̱ dyät'ä e jens'e 'ñe ne
xoñijõmü, 'ñe yo mar, 'ñe texe yo
bübü 'ñe yo cja'a. 25 I̱ chäjä in
Espíritu o ẽ 'ñünbü o̱ mü'bü e David
c'ü mi ngue ín mboxatitagöjme c'ü
mi pë'pc'igue. Nguec'ua o mama a
cjava:
C'o 'ñaja nte me üdü ga tsjaji o mbe-
cuë.
Yo nte yo ín menzumügöji me
cjijñiji c'ü pje ra tsjaji, pero
dya sö.
26 Yo rey cja ne xoñijõmü 'ñe c'o
'ñaja c'o pje pjëzhi o jmurüji,
mi nuji na ü Mizhocjimi 'ñe
c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi ro
manda, eñe in jñague c'ü o
mama e David.
27 O sido o dyötüji Mizhocjimi o
mamaji:
—Na cjuana o zädä ne jña nu
o mama e David; o zädä cja ne
ndajñiñi. Yo ín menzumügöjme va
a Israel 'ñe c'o 'ñaja nte mi 'natjo o̱
pjeñeji va mamaji c'ü ro mbö't'üji
e Jesús c'ü ngue in Ch'igue. Maco
dya pje vi tsja. E rey Herodes 'ñe e
gobernador Poncio Pilato o jyëzivi
o mbö't'üji e Jesús. 28 Nu c'ü o
tsjaji, ngue c'ü ya vi mangue ro
zädä. I̱ tsjapü o zädä. 29 Mizhocjimi
ín Jmuts'ügöjme. C'o o jñünpü
ngüenda yo ín cjuarmagöjme, o ma-
maji c'ü pje ra tsjacüjme 'ma sido
rá zopjüjme yo nte. Nguec'ua rí
ö'tc'öjme rí dyacöjme c'ü dya rá
sũjme, sido rá mamajme in jñague.
Na ngue in mbëpjizüjme. 30 Xo rí
ö'tc'öjme rí pjöxcüjme. Nguec'ua
'ma rá nänmbäjme o̱ tjũ e Jesús
c'in Ch'igue c'ü me i̱ṉ mäpägue,
nu'tsc'e rí jocü c'o sö'dyë y rí tsja c'o
'ñaja c'o me na nojo. Nguec'ua yo
nte ra unüji ngüenda c'ü na cjuana
c'ü rí xipjijme, eñeji va dyötüji
Mizhocjimi.
31 'Ma mü o nguarü o dyötüji
Mizhocjimi, o mbi c'ua na zëzhi nu
ja ma cãji. O̱ Espíritu Mizhocjimi
me go 'ñünbü o̱ mü'büji texeji.
Nguec'ua 'ma mü o xipjiji o̱ jña
Mizhocjimi c'o nte, sido mi zopjüji,
dya mi sũji.

Todas las cosas eran de todos

32 C'o mi creo e Jesús, mi 'natjo
o̱ mü'büji 'ñe o̱ pjeñeji; mi pötü ma
s'iyaji. C'o pje mi pë's'i, dya cjó
mama: "Ngue ín tsjacjö nu", ro
'ñeñeji. Na ngue c'o mi pë's'iji mi
cjapüji nde mi ngue o̱ cjaji. 33 C'o
apóstole sido mi zopjüji c'o nte mi
xipjiji c'ü vi te e Jesús. O ch'unüji
ja va zopjüji; nguec'ua c'o jña o
zi'ch'i o̱ mü'bü c'o nte. Mizhocjimi
o mbös'ü texeji. 34 C'o mi creo e
Jesús, dya cjó cja mi bëzhi. Na ngue
'ma cjó c'o pje mi jyodü, mi pa 'na
cjuarma mi pa pö 'na juajma o 'na
ngumü. 35 Cja rrũ jün c'o merio
ra ẽ unü c'o apóstole. Nuc'ua c'o
apóstole ra unüji c'ua c'o pje mi jy-
odü. 36 Mi bübü 'na cjuarma c'ü
mi chjũ e José c'ü mi mboxbëche
cja e Leví. Nuc'ü, je mi menzumü

a Chipre. C'o apóstole xo jñusp'üji
Bernabé c'e cjuarma. C'e tjũ Bern-
abé ne ra mama: Nu c'ü cjacüji
rá mäji. 37 C'e cjuarma o mbö 'na
juajma, cjanu o jün c'o merio o unü
c'o apóstole.

5

El pecado de Ananías y Safira

1 C'ü 'naja cjuarma mi chjũ e
Ananías. Mi chjũ e Safira c'ü nu su.
O mbövi 'na juajma. 2 Cjanu o ma
c'ua e Ananías o ma unü c'o merio
c'o apóstole. Dya unü texe, ndetjo
c'o o unü. Pero o tsjapü c'ü vi unü
texe. C'ü nu su, mi pãrã c'ü ro tsja
a cjanu e Ananías c'ü dya ro unü
texe. 3 'Ma mü o unüji c'o merio c'o
apóstole, o mama e Pedro o xipji e
Ananías:

—Nu'tsc'e Ananías, ¿jenga i̱
dyätägue e Satanás c'ü dya jo 'ma
o 'ñünnc'ü in mü'bügue? C'o merio
c'o o ngõ'tc'üji c'e juajma c'ü i̱
pöguevi, i̱ jñügue 'na parte pero
i̱ tsjapü i̱ jñügue texe. Chjëntjui
c'ü ri xique 'na bëchjine o̱ Espíritu
Mizhocjimi. 4 'Ma dya be mi
pöguevi c'e juajma, mi ngue in
tsjacjevi; mi sö ri tsjapüvi ja c'o nzi
mi ñeguevi. Nuc'ua 'ma vi pöguevi,
mi sö ri gastovi c'o merio ja c'o nzi
mi ñeguevi. Na ngue mi ngue in
tsjacjevi. Nguec'ua, ¿jenga i̱ tsjijñivi
in mü'büvi yo na s'o yo i̱ tsjaguevi?
Mi cjapque nguextjozgöjme mi
xitscöjme c'o dya cjuana. Pero ngue
o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü i̱ xipjigue
c'o, eñe e Pedro.

5 Nuc'ua e Ananías 'ma mü o
dyärä yo jña yo, cjanu o nügü o ndũ.
Texe c'o o dyärä c'o jña c'o vi xipjiji e
Ananías, me go zũji c'ua. 6 O ẽjẽ c'ua
ja nzi o sẽ o ẽ mböch'üji o manta c'e
añima. Cjanu o ndunüji c'ua o ma
dyögüji.

7 O mezhe c'ua jñi hora, o cjogü
c'ua c'ü o̱ su e Ananías; dya mi pãrã
cjo vi ndũ c'ü nu xĩra. 8 O mama
c'ua e Pedro o xipji c'e ndixũ:

—Yo merio yo o jün e Ananías,
¿cjo nguextjo yo o ngõ'tc'üji c'e jua-
jma c'ü i̱ pöguevi?

O ndünrü c'ua c'e ndixũ:

—Jã, nguextjo yo.

9 O ndünrü c'ua e Pedro o xipji:

—¿Jenga i̱ ñaguevi c'ü nin xĩra i̱
tsjijñiguevi a cjanu yo na s'o? ¿Cjo
i̱ pëzhguevi c'ü dya ro castigaots'üvi
o̱ Espíritu Mizhocjimi? Rí ärägö ya
va säjä nu c'o o ndunü c'ü nin xĩra
o ma dyögüji. Xo ra ndunnc'üji in
cuerpogue, embeji c'e ndixũ.

10 Ixco nügü c'ua c'e ndixũ cja o̱
ngua e Pedro, o ndũ. 'Ma mü o
cjogü c'o sẽ, o jñandaji ya vi ndũ. O
ndunüji c'ua c'e ndixũ o ma dyögüji
'na lado nu ja vi dyögüji c'ü nu xĩra.
11 Me go zũ c'ua texe c'o mi creo e
Jesucristo; 'ñe texe c'o o mbãrã ja va
ndũ e Ananías 'ñe e Safira.

Muchos milagros y señales

12 Mizhocjimi o unü o̱ poder c'o
apóstole o tsjaji na puncjü c'o na
nojo c'o nunca mi janda c'o nte. C'o
cjuarma mi jmurüji cja c'e porta c'ü
ni chjũ o̱ Portal e Salomón. 13 C'o
dya mi creo, mi sũji ro ndeñeji c'o
cjuarma. Pero c'o 'ñaja me mi ma-
maji c'ü me ma jonte c'o cjuarma.
14 Na puncjü o nte c'o xo 'ñench'e
o̱ mü'bü e Jesucristo c'ín Jmugöji; o
bëzo 'ñe o ndixũ. 15 Nguec'ua mi
pjongüji c'o mi sö'dyë, mi cö's'üji o
ngama 'ñe o pjinguã, mi pa cöbüji
cja 'ñiji. Nguec'ua 'ma ro cjogü e
Pedro, xa'ma ro ndöt'ü c'ü o̱ xõrü
cja c'o mi sö'dyë ro jogüji. 16 Na
puncjü o nte c'o vi 'ñeje cja c'o jñiñi
c'o mi bëxtjo a Jerusalén, o siji c'o
mi sö'dyë 'ñe c'o vi zürü o̱ s'ondajma
c'ü dya jo. Nde go jogüji.

Los apóstoles son perseguidos

17 C'ü mi mero ndamböcjimi 'ñe
c'o saduceo c'o mi dyoji, me mi
sjëyaji. Na ngue na puncjü o nte c'o
mi teñe c'o apóstole. 18 Nguec'ua o
zürüji c'o apóstole, cjanu o pant'aji
a pjörü nu ja ma cãjã texe c'o mi cja
na s'o. 19 Nuc'ua c'e xõmü, o ẽjẽ c'ua

'na o̱ anxe Mizhocjimi o ẽ xocü c'o
ngoxtji cja c'e pjörü, o 'ñeme libre
c'o apóstole. Cjanu o xipjiji:

20 —Möji cja ne templo, böbüji
nu ja ra jñantc'aji yo nte. Nuc'ua
rí xipjiji yo jña yo mama ja rgá sö
ra salvaji ra büb̈üji co Mizhocjimi,
embeji c'o.

21 O tsjaji ja c'o nzi va xipjiji. C'ü
na jyas'ü o möji cja c'e templo o ma
jíchiji c'o nte.

C'ü mi mero ndamböcjimi 'ñe c'o
mi dyoji o ẽji nu ja mi jünji ngüenda.
Cjanu o zojnüji c'ua c'o pje mi pjëzhi
cja c'o menzumü a Israel o jmurüji
ngue c'ua ro jñünpüji ngüenda c'o
apóstole. Cjanu o mandaji c'o
mbëpji ro möji cja c'e pjörü ro ma
siji c'o apóstole. 22 'Ma mü o zät'ä c'o
mbëpji cja c'e pjörü, dya cja chöt'üji
c'o apóstole. Cjanu o nzhogüji o ẽ
xipjiji:

23 —Ró ma tötc'öjme cjot'ütjo na
jo c'o ngoxtji. Y c'o guardia cja c'e
pjörü, böbüji pjörüji. Pero 'ma ró
xocüjme c'o ngoxtji ró cjogüjme a
mbo, dya cja ró töt'üjme c'o bëzo c'o
ro ma sigöjme, eñeji.

24 C'ü mi mero ndamböcjimi 'ñe
c'o 'ñaja ndamböcjimi 'ñe c'ü mi co-
mandante cja c'e templo, 'ma mü o
dyäräji yo jña, dya mi pãrã pje ro
nguijñiji. O mamaji:

—Pãrã, ¿pje me ra tsja c'o bëzo c'o
ró pant'aji a pjörü?

25 Nuc'ua o säjä c'ua 'naja c'ü o ẽ
xipjiji:

—C'o bëzo c'o i̱ pant'aji a pjörü,
böbüji cja ne templo jíchiji yo nte,
embeji.

26 Nuc'ua c'e comandante 'ñe c'o
mbëpji o möji cja c'e templo o ma
siji c'o apóstole, pero dya pje ts-
japüji. Na ngue mi sũji c'o nte, 'na
ro pjat'üji o ndojo. 27 'Ma mü o siji
c'o apóstole, o xipjiji ro böbüji a nde
nu ja ro jñünpüji ngüenda. Nuc'ua
c'ü mi mero ndamböcjimi cjanu o
tsjapü t'önü c'o apóstole. 28 O xipjiji:

—¿Jenga sido i̱ṉ jíchiji yo nte?
Maco ró xi'tsc'öjme c'ü dya cja ri
ñänbäji o̱ tjũ e Jesús. Nudya, texe va
a Jerusalén pãrãji c'o i̱ṉ mamaji. I̱ṉ
neji c'ü ra nguijñi yo nte c'ü ngue ín
s'ocüjme o mbö't'üji e Jesús.

29 O ndünrü c'ua e Pedro 'ñe c'o
'ñaja apóstole o mamaji:

—Xenda ni jyodü rá ätcöjme
Mizhocjimi que na ngue'tsc'eji rá
ä'tc'öjme. Na ngue i̱ṉ ntetjogueji
nza cjazgöjme. 30 I̱ dyörüji c'ü ro
ndät'äji e Jesús cja ngronsi, nza cja
'ma ro tsja c'o na s'o. Nguec'ua
i̱ṉ pë's'i in s'ocügueji chjëntjui c'ü
ri pö't'ügueji c'ü. Pero Mizhocjimi
c'ü mi ma't'ü c'o ín mboxatitagöji,
o tsjapü o te. 31 O zidyi a jens'e e
Jesús nu ja mimi dya cja o̱ jodyë. O
unü c'ü ra tsja ín Jmugöji 'ñe c'ü ra
salvazüji nutscöji rí menzumügöji
a Israel. Nguec'ua 'ma cjó c'o ra
nzhogü o̱ mü'bü, ra perdonao 'ma
Mizhocjimi. 32 Rí xi'tsc'öjme yo,
na ngue ró jandajme y ró äräjme.
Xo 'ñe o̱ Espíritu Mizhocjimi jizhi
c'ü na cjuana c'ü rí mamajme.
Mizhocjimi unü o̱ Espíritu texe c'o
ätpä o̱ jña, eñeji.

33 C'o mi jün ngüenda, 'ma mü o
dyäräji c'o jña c'o mi mama e Pedro,
me co üdüji c'ua na puncjü, mi ne
ro mbö't'üji c'o apóstole. 34 Cja c'o
mi jün ngüenda, mi bübü 'na fariseo
c'ü mi chjũ e Gamaliel. Mi xöpü o̱
ley Mizhocjimi; me mi nän̈tji cja c'o
nte. E Gamaliel o böbü, o manda ro
pjongüji a tji c'o apóstole. 35 Cjanu o
ñatsjëji c'o 'ñaja c'o mi jün ngüenda o
xipjiji:

—Nu'tsc'eji rí menzumügöji a Is-
rael. Tsjijñiji na jo c'ü rí tsjapüji yo
bëzo. 36 Mbeñegueji c'o pa 'ma mi
büb̈ü c'e bëzo c'ü mi chjũ e Teudas.
Nuc'ü, mi cjapü mi manda. Na
puncjü o bëzo c'o mi teñe angueze,
mi sö 'na nziyo cientoji. Pero o
mbö't'üji c'e bëzo, y o mböt'ü texe
c'o mi dyoji. O bëzhi c'ü mi ne ro
tsja. 37 Nuc'ua c'o pa 'ma mü o tsjaji

o censo, na puncjü o nte c'o mi teñe
e Judas c'ü mi menzumü a Galilea.
Pero o ndũ, y c'o mi dyoji xo mböt'ü
c'o. 38 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, jyëziji
yo bëzo, dya rí pö't'üji. Na ngue 'ma
nguetsjë anguezeji cjijñiji c'o jña c'o
mamaji, 'ñe 'ma ngue o̱ podertsjëji
c'ü ni tsjaji yo me na nojo, dya ra
mezhe ra chjorü 'ma. 39 Pero 'ma
ngueje Mizhocjimi c'ü unü o̱ poder
yo bëzo, dya ra sö rí ts'a's'üji. 'Ma
rí ts'a's'üji, chjëntjui c'ü i̱n c'a's'üji
Mizhocjimi, eñe e Gamaliel.

40 C'o 'ñaja cjanu o mamaji:

—Na jo ja c'o nzi vi mangue. Dya
rá pö't'üjme, eñeji.

Cjanu o xipjiji c'o apóstole ro
cjogüji na yeje. O mbäräji c'ua,
cjanu o xipjiji c'ü dya cja ro xipjiji
o̱ jña e Jesús c'o nte. Cjanu o
'ñemeji libre. 41 C'o apóstole cjanu o
mbedyeji, me mi mäji. O mamaji:

—Zö o bëchqui ín tseji va
mbäräzüji, pero rí mäcjöji. Na ngue
Mizhocjimi o dyacüji rí sufregöji
por e Jesús, eñeji. 42 Sido mi pöji
cja c'e templo mi jíchiji c'o nte, mi
mamaji e Jesús ngue c'ü o 'ñeme
Mizhocjimi ra manda. Xo mi xöpüji
cja o̱ ngumü c'o nte.

6

Se nombran a siete diáconos

1 Pama mi creo na puncjü o nte
e Jesucristo. Nuc'ua 'ma ya ma
puncjü c'o mi creo, c'o cjuarma c'o
mi ña griego o reclamaoji o ma-
maji:

—Yo ndixũ yo ín dyocjöjme yo ya
ndũ o̱ xĩra, dya nda ch'unüji pje ra
ziji. Xenda ch'unü yo ndixũ yo ña
hebreo, embeji c'o apóstole.

2 Nuc'ua c'o apóstole o ñaji cjanu
o zojnüji texe c'o mi ätpä o̱ jña
Mizhocjimi. 'Ma mü o jmurüji,
cjanu o xipjiji c'ua:

—Nutscöjme rí xipjijme o̱ jña
Mizhocjimi yo nte. Dya ra jogü
rá jëzijme ne bëpji para rá nu'ujme
cjo pë's'i pje ra zi texe yo cjuarma.
3 Nguec'ua rí xi'tsc'öjme cjuarma,
rí juajnügueji siete cjuarma, rá
unüji c'e bëpji ra unüji c'ü ra zi c'o
cjuarma c'o pje ni jyodü. Rí juajnüji
c'o me näntji cjaji na jo, 'ñe ätäji o̱
Espíritu Mizhocjimi, 'ñe pë's'iji na jo
o̱ pjeñeji. 4 Nutscöjme rí apóstolejme
sido rá ötcöjme Mizhocjimi, y sido
rá xipjijme o̱ jña Mizhocjimi yo nte,
eñeji.

5 Texe c'o mi cãrã nu, o nguejmeji
conforme c'o jña c'o vi mama
c'o apóstole. Cjanu o juajnüji
c'ua e Esteban c'ü mi creo co
texe o̱ mü'bü, y mi ätä o̱ Espíritu
Mizhocjimi. Xo juajnüji e Felipe 'ñe
e Prócoro 'ñe e Nicanor 'ñe e Timón
'ñe e Parmenas 'ñe e Nicolás. E
Nicolás mi menzumü a Antioquía,
pero ante c'ü ro creo e Jesucristo,
mi creo Mizhocjimi ja c'o nzi ga
creo yo menzumü a Israel. 6 'Ma
mü o nguarü o juajnüji c'o siete
cjuarma, o xipjiji ro böbüji cja o̱
jmi c'o apóstole. Nuc'ua c'o apóstole
cjanu o 'ñe's'e o̱ dyëji va dyötpüji
Mizhocjimi.

7 Nuc'ua mas mi mamaji o̱ jña
Mizhocjimi. Nguec'ua me na
puncjü o nte a Jerusalén c'o o
'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo. Na
puncjü o mböcjimi c'o xo dyätpä
o̱ jña Mizhocjimi xo 'ñench'e o̱
mü'büji e Jesucristo.

Toman preso a Esteban

8 Mizhocjimi o mbös'ü e Esteban
'ñe o unü poder. Nguec'ua o tsja
c'o me na nojo c'o nunca mi janda
c'o nte. 9 Mi bübü 'na nintsjimi c'ü
mi chjũ o̱ Nintsjimi c'o nte c'o ya
'ñemeji libre. C'o mi pa nu, mi bübü
ja nzi anguezeji c'o o zöji o jña e
Esteban. Mi menzumüji a ma a
Cirene 'ñe a ma a Alejandria 'ñe a
ma a Cilicia 'ñe a ma cja c'e país
a Asia. 10 O̱ Espíritu Mizhocjimi o
mbös'ü e Esteban o unü o pjeñe ja
rvá ñaji c'o. Nguec'ua anguezeji,
dya cja sö pje ro mamaji. 11 Nuc'ua

cjanu o dyü't'üji c'ua ja nzi o bëzo.
Nguec'ua ja c'o nde mi mamaji:
—Ró äräjme e Esteban o zadü e
Moisés 'ñe Mizhocjimi, eñeji.
12 Nguec'ua c'o tita c'o mi manda,
'ñe c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi,
'ñe c'o 'ñaja nte, me co üdüji c'ua
na puncjü. Nuc'ua c'o nte c'o vi
zöji o jña e Esteban, ixco cjuan'diji
go möji nu ja mi bübü e Esteban
o ma pënch'iji. Cjanu o zidyiji nu
ja ro jñünpüji ngüenda. 13 Cjanu o
'ñemeji c'ua o testigo c'o ro mama o
bëchjine. O mamaji a cjava:
—Ne bëzo nu, sido sadü ne tem-
plo nu me na sjũ. Xo sadü o̱ ley
Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés.
14 Ró äräjme o mama c'ü ra ẽjẽ e
Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret
ra ẽ yä't'ä ne templo. Ra xitsiji
nan'ño rga cjaji c'o dya nza cja c'o
o mama e Moisés, eñe c'o mi mama
o bëchjine.
15 O̱ jmi e Esteban me mi juëns'i
nza cja o̱ jmi 'na o̱ anxe Mizhocjimi.
Nguec'ua texe c'o mi jün ngüenda,
me go jñandbaji o̱ jmi c'ü mi juëns'i.

7

Defensa de Esteban

1 Nuc'ua c'ü mi mero ndamböcjimi
o dyönü e Esteban o mama:
—¿Cjo na cjuana c'ü mama yo?
2 O ndünrü c'ua e Esteban o xipji
c'o mi jün ngüenda 'ñe c'o 'ñaja nte:
—Nu'tsc'eji ín menzumütsc'öji,
dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Mizhocjimi
a jens'e o zopjü e Abraham c'ín
mboxatitagöji 'ma mi bübü a
Mesopotamia. Dya be mi pa a
Harán. 3 O xipji: “Pedyegue cja in
jñiñi rí sogü yo in dyocjeji, rí mague
nu ja rá jí'tsc'ö”, embeji e Abraham.
4 O mbedye c'ua e Abraham a
Caldea c'ü tsja a Mesopotamia, o
ma mimi a Harán. 'Ma mü o ndũ
c'ü nu tata e Abraham, Mizhocjimi
o xipji e Abraham o ẽjẽ nu va ja rí
cãrãji. 5 Dya ch'unü e Abraham ne
ri 'na juajma c'ü ro tsjapü o̱ cjaja.
Pero o mama Mizhocjimi c'ü ro
zädä 'ma ro unü e Abraham texe ne
país ro tsjapü o̱ cjaja. Xo mama c'ü
ro tsjapü o̱ cjaja c'o o̱ mboxbëche c'o
ro tsãjã. Zö dya mi 'ñeje e Abraham
o̱ t'i, pero Mizhocjimi o mama a
cjanu. 6 Xo mama Mizhocjimi:
“C'o in mboxbëchegue ra ma mimiji
cja c'ü 'na país. Ra mezhe cuatro
ciento cjë, nuc'ua c'o menzumü
nu, ra tsjapüji me ra sufre c'o in
mboxbëche, ra tsjapüji ra mbëpiji
anguezeji. 7 Pero rá castigao c'e
nación c'ü ra mbëpiji. Nuc'ua ra
mbedye libre c'o in mboxbëchegue,
ra ẽji a 'ñeva ra ẽ matcügöji”, eñe
Mizhocjimi va xipji e Abraham.
8 O sido o ña e Esteban o mama:
—Mizhocjimi o xipji e Abraham
ro circuncidaoji c'ü o̱ t'i 'ñe c'o
o̱ bëche. Ngue c'ü rví mbeñeji
c'ü vi mama Mizhocjimi ro unü
anguezeji. 'Ma mü o jmusp'ü 'na t'i
e Abraham, o jñusp'ü o̱ tjũ e Isaac.
Nuc'ua cjanu o circuncidao 'ma o
zö chjün. Je xo va cjanu e Isaac
o circuncidao c'ü o̱ t'i c'ü mi ngue
e Jacob. Y e Jacob o circuncidao
c'o doce o̱ t'i c'o mi ngue ín mbox-
atitagöji.
9 ’C'o once ín mboxatitagöji me
mi sjëyaji na ngue c'ü o̱ tataji
xenda mi s'iya e José que na ngue
anguezeji. Nguec'ua o mböji e José,
o mböpüji c'o mi pa a Egipto o
zidyiji nu e José. Pero Mizhocjimi
mi bübü co e José, o 'ñeme libre nu
ja mi sufre. 10 O unü na puncjü o̱
pjeñe; nguec'ua e Faraón c'ü mi rey
a Egipto me go ne'e e José, o 'ñeme
o tsja gobernador texe a Egipto. Xo
unü o manda texe cja c'o o̱ mbëpji
e Faraón c'o mi cãrã cja o̱ palacio.
11 ’O ẽjẽ c'ua 'na tjijmi texe a
Egipto, 'ñe texe a 'ñeva nu ja mi xiji
Canaán c'o pa c'o. Me mi sufre c'o
nte. C'o ín mboxatitagöji mi ojtjo
pje ro ziji. 12 Nuc'ua e Jacob o dyärä
mi pöji o ndëxü a Egipto. Nguec'ua
o ndäjä c'o o̱ t'i c'o mi ngue ín mbox-
atitagöji o möji a Egipto. 13 Nuc'ua

'ma mü o möji na yeje a Egipto, e
José o xipjitsjë anguezeji: “Nutscö
nguetscö e José in cjuarmazüji”,
eñe. Nuc'ua e José cjanu o jíchi
anguezeji a jmi e Faraón. Nguec'ua
va mbãrã e Faraón anguezeji mi
ngue o̱ cjuarma e José. 14 Nuc'ua e
José o mbenpe 'na jña e Jacob c'ü
mi ngue o̱ tata, o xipji ro möji a
Egipto texe c'o o̱ t'i 'ñe c'o o̱ bëche.
Mi söji como 'na setenta y cincoji.
15-16 O möji c'ua. Nujnu, je ngue-
jnu o ma ndũ e Jacob. Nuc'ua o
tũji o̱ cuerpo a 'ñe a Siquem, o ẽ
ngöt'üji cja c'e cueva c'ü vi ndõmü
e Abraham. Vi ngõ't'ü ja nzi merio
de plata c'o o̱ t'i e Hamor c'o mi
menzumü a Siquem c'o mi ngue o̱
cjaja c'e cueva. Je xo ngue a Egipto
o ndũ c'o o̱ t'i e Jacob c'o mi ngue ín
mboxatitagöji. Xo tũji c'o o̱ cuerpoji
a 'ñe a Siquem, xo ngöt'üji cja c'e
cueva.
17 ’’Ma ya mi ngue ro zädä c'o
vi xipji Mizhocjimi e Abraham, me
co ngãrã na puncjü c'o ín mbox-
atitagöji c'o mi cãrã a Egipto. Me
ma puncjüji. 18 Nuc'ua o mimi c'ua
rey 'na bëzo a Egipto c'ü dya mi
pãrã c'o vi tsja e José. 19 C'e rey o
tsjapüji na s'o c'o ín mboxatitagöji,
mi xipjiji ra ma mbëziji c'o o̱ ts'it'iji
'ma cja mi mus'ütjoji. A cjanu, dya
nda rvá puncjüji 'ma. 20 C'o pa c'o,
o jmus'ü e Moisés c'ü me ma zö a
jmi Mizhocjimi. O mezhe jñi zana,
c'ü o̱ tata 'ñe c'ü o̱ nana o mbörüvi e
Moisés. 21 Nuc'ua cjanu o pjongüvi
c'ua cja o̱ ngumüvi. Nuc'ua c'ü o̱
xunt'i c'e rey a Egipto o chöt'ü, o
mbörü nza cja 'ma ri ngue o̱ t'i. 22 O
jíchiji e Moisés texe c'o mi pãrã c'o
mi menzumü a Egipto. Nguec'ua
mi pjëchi ra ña'a na jo, y mi pjëchi
ja rvá tsja na jo 'na bëpji.
23 ’’Ma ya mi ëdyi cuarenta cjë
e Moisés, o nguijñi o̱ mü'bü na jo
ro ma nu'u pje mi cja c'o ín men-
zumüji a Israel c'o mi esclavo a
Egipto. Na ngue mi ngue o̱ dy-
oji. 24 O jñanda c'ua 'na c'o mi
menzumü a Egipto mi pärä 'na
c'o mi menzumü a Israel. Nuc'ua
e Moisés cjanu o ma ñana c'ü mi
menzumü a Israel, o mbö't'ü c'ü
mi menzumü a Egipto na ngue
mi pärä c'e Israelita. 25 O nguijñi
e Moisés: “Yo ín menzumügöjme
ra unüji ngüenda c'ü o 'ñempquegö
Mizhocjimi rá emeji libre”, eñe. Je
ga cjanu va nguijñi e Moisés c'ü ro
unü ngüenda c'o ín mboxatitagöji.
Pero dya unüji ngüenda. 26 C'ü na
ye nu pa, e Moisés o jñanda mi chũ
yeje c'o ín mboxatitaji. E Moisés
mi jo'tp'üvi o xipjivi: “Nu'tsc'evi,
¿jenga i̱n pötqui chũguevi? Maco in
dyocjevi”, eñe e Moisés. 27 Nuc'ua
c'ü mi jonbü o chũ c'ü 'na o̱ dyoji,
o ndütüji e Moisés cjanu o xipji
c'ua: “Nu'tsc'e, ¿pje pë'sc'ü rí ñu co
nuzgöbe? Dya cjó 'ñempc'e rí tsja
juesi rí mandazübe. 28 ¿Cjo i̱n ne
rí pötcügö ja c'o nzi vi pö't'ügue c'e
Egipcio a ndä'ä?”, embeji e Moisés.
29 Nuc'ua e Moisés 'ma mü o dyärä
c'o mi mama c'e bëzo, o unü c'ua
ngüenda c'ü ya mi pãrãji c'ü vi tsja.
Nguec'ua o c'ueñe o ma c'ua a ma
a Madián nu ja dya cjó mi pãrã. Je
chjüntü nu. C'ü nu su o musp'ü yeje
o̱ t'i.

30 ’O mezhe c'ua cuarenta cjë, e
Moisés mi bübü cja 'na majyadü;
mi bëxtjo cja 'na t'eje c'ü ni chjũ
a Sinaí. O jñetse c'ua 'na o̱ anxe
Mizhocjimi cja 'na zarza c'ü mi
tjë. 31 E Moisés 'ma o jñanda, me co
nguijñi, dya mi pãrã pje mi pjëzhi.
'Ma mü o chëzhi ro nu'u, o dyärä
c'ua o ña Mizhocjimi. 32 O xipji e
Moisés: “Nutscö o̱ Mizhocjimizügö
e Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob
c'o mi ngue in mboxatitague”,
eñe Mizhocjimi. Me go mbi c'ua
e Moisés, dya cja rezga xe ro
nu'u. 33 O mama c'ua Mizhocjimi:
“Ts'o't'ü c'o i̱n tin'ch'i. Na ngue
me na sjũ nu ja i̱n böbü. 34 C'o in
menzumügue ngue ín ntegö c'o. Rí
janda me cjapüji ra sufreji a Egipto.

Xo rí ärä me quejaji. Nguec'ua rvá
ẽgö a jens'e rá emeji libre. Nudya
rí xi'tsc'ö rí mague a ma a Egipto.
A cjanu rá emeji libre”, embeji e
Moisés.

35 O sido o ña e Esteban o mama:
—Mizhocjimi o ndäjä e Moisés o
nzhogü a ma a Egipto. Maco c'o ín
mboxatitagöji vi xipjiji: “Nu'tsc'e,
¿pje pë'sc'ü rí ñu co nuzgöjme? Dya
cjó 'ñempc'e rí tsja juesi rí man-
dazüjme”, embeji c'ü. Mizhocjimi
o unü e Moisés mi manda cja c'o
ín mboxatitagöji o 'ñemeji libre. C'e
anxe c'ü vi jñetse cja c'e bidyi o
mbös'ü e Moisés. 36 E Moisés o tsja
o señal c'o me na nojo a Egipto, 'ñe
cja c'e ndeje c'ü ni chjũ Mar Rojo.
Nguec'ua va pjongü libre a Egipto
c'o ín mboxatitagöji. C'o cuarenta
cjë c'o mi cãrãji cja c'e majyadü,
e Moisés mi manda anguezeji y
mi cja c'o me ma nojo. 37 E
Moisés o xipji c'o nu menzumüji
a Israel c'o mi ngue ín mboxati-
taji: “Mizhocjimi ra 'ñeme 'na c'o
ín menzumügöji ra mama o̱ jña, ja
c'o nzi va 'ñempquegö”, eñe. 38 E
Moisés mi bübü cja c'e majyadü
co c'o ín mboxatitaji c'o vi juajnü
Mizhocjimi. Mi cãrãji cja o̱ ngua c'e
t'eje c'ü ni chjũ a Sinaí. 'Na o̱ anxe
Mizhocjimi o zopjü e Moisés o xipji
c'o o̱ mandamiento Mizhocjimi c'o
ro dyätä c'o nte. Nuc'ua e Moisés
o xipji c'o ín mboxatitagöji. 'Ma
ro dyätäji c'o ley, ro bübütjoji co
Mizhocjimi para siempre.

39 ’Pero c'o ín mboxatitaji, dya go
ne go dyätäji e Moisés. Dya neji ro
manda e Moisés anguezeji. Me mi
mbeñeji a Egipto nu ja vi mbedyeji.
40 Nguec'ua 'ma mü o mezhe e
Moisés a xes'e cja c'e t'eje, c'o ín
mboxatitagöji o xipjiji e Aarón: “Rí
dyätcäjme 'na ts'ita c'ü ri nza cja 'na
ts'inzhünü c'ü rá ma'tc'öjme, c'ü ra
zinzijme na jo cja 'ñiji. Na ngue e
Moisés c'ü o pjongüzüjme a Egipto,
dya rí pãrãgöjme pje tsja”, eñeji.
41 Nguec'ua cjanu o dyät'äji c'ü mi
nza cja 'na ts'inzhünü. Cjanu o
mbö't'üji o animale c'o o mbäsp'äji
a jmi. Me go mäpäji c'e ts'inzhünü,
maco vi dyät'ätjoji co o̱ dyëtsjëji.
42 Nguec'ua Mizhocjimi o jyëzi
anguezeji. Nguec'ua anguezeji o
mbürü o ma't'üji e jyarü 'ñe e zana
'ñe yo seje. Nguec'ua va dyopjü a
cjava c'o profeta:

Nu'tsc'eji i̱n menzumüji a Israel,
'ma mi cãrãji c'o cuarenta
cjë cja majyadü, 'ma mi
pö't'ügueji o animale cja rrĩ
pä's'äji, ¿cjo nguetscö mi
matcügöji? Iyö.
43 C'ü mi ma't'ügueji, ngue e Moloc
'ñe e Renfán.
I̱ dyät'äji c'e ts'ingumü nu ja mi tägä
e ts'ita Moloc.
Xo i̱ dyät'äji e ts'ita Renfán c'ü mi
nza cja 'na seje.
Nuc'o, mi tunügueji ja c'o mi pöcjeji.
Nguec'ua rá pjongüts'üji rí
pjöt'ügueji a Babilonia a
manu, eñe c'o profeta.

44 O sido o ña e Esteban o mama:
—Mizhocjimi o xipji e Moisés ro
dyät'ä 'na ngumü de xipjadü nu
ja ro bübü Mizhocjimi a nde cja
c'o ín mboxatitaji cja c'e majyadü.
O mama: “Rí dyät'ä c'ü ri nza
cja c'ü ya ró jí'ts'i i̱ jñanda”, embe.
45 'Ma mü o ndũ e Moisés, e Josué
o tsja xo'ñi mi manda cja c'o o̱ t'i
c'o ín mboxatitaji c'o vi mbedye
a Egipto. 'Ma mü o säji cja ne
país, ya mi cãrã c'o 'ñaja nte. Pero
Mizhocjimi o pjongü c'o. Nguec'ua
c'o ín mboxatitagöji o tsjapüji o̱ cjaji
ne país. 'Ma mü o säji, ma tũji
c'e ngumü de xipjadü. Mi bübü
c'e ngumü de xipjadü hasta c'o pa
'ma mi rey e David. 46 Mizhocjimi
me mi ne e David. Nguec'ua e
David o dyötü sjëtsi Mizhocjimi ro
dyä'tp'ä 'na ngumü. Na ngue e Ja-
cob c'ü nu mboxpale xo mi ma't'ü
Mizhocjimi. 47 Ngue o̱ t'i e David
c'ü mi chjũ e Salomón c'ü o dyä'tp'ä
'na templo Mizhocjimi. 48 Pero

Mizhocjimi dya ni jyodü o templo
nu ja ra mimi. Na ngue yo templo
rí ä'tc'öji co ín dyëji. Dyäräji c'ü o
mama 'na o̱ profeta Mizhocjimi:
49 E jens'e ngue nu ja rí bübü rí
manda.
Ne xoñijõmü ngue nu ja rí e'me ín
cua.
Nguec'ua dya sö rá mimigö cja 'na
templo c'ü rí dyät'äji. ¿Ja rgá
sö rá mimigö nu?
50 Maco ró ät'ägö texe yo bübü
'ñe texe yo cja'a, eñe
Mizhocjimi.
51 O sido o ña e Esteban o xipji c'o
mi jün ngüenda:
—Nu'tsc'eji, dya i̱ṉ ne rí dyäräji.
Ya meze in mü'büji, ya tsot'ü in tsõji.
Zö 'ñünnc'ü in mü'büji o̱ Espíritu
Mizhocjimi, pero i̱ṉ cjaji ja c'o nzi
gui ñetsjëji. I̱ṉ chjëntcjeji nza cja
c'o ín mboxatitagöji. 52 Anguezeji
o mbö't'üji texe c'o profeta. Mi
mama c'o profeta c'ü ro ẽjẽ 'naja c'ü
me na jo a jmi Mizhocjimi. Pero c'o
ín mboxatitaji o mbö't'üji c'o. Nu
c'ü o ẽjẽ, i̱ sidyiji cja c'o pje pjëzhi o
mbö't'üji; chjëntjui c'ü ri pö't'ügueji.
53 C'o o̱ anxe Mizhocjimi o ẽ unüji
e Moisés c'ü o̱ ley Mizhocjimi. I̱ṉ
tjëgueji c'e ley, pero dya i̱ṉ ätäji, eñe
e Esteban.

Muerte de Esteban

54 C'o mi jün ngüenda, 'ma mü o
dyärä yo jña yo vi mama e Este-
ban, me go üdüji me mi nguünxt'ü
a zibiji. 55 Pero e Esteban dya go
zũ; o̱ Espíritu Mizhocjimi sido mi
'ñünbü o̱ mü'bü. O nä's'ä a jens'e
o jñanda nu ja bübü Mizhocjimi me
mi juëns'i. Xo jñanda e Jesús mi böbü
cja o̱ jodyë Mizhocjimi. 56 Cjanu o
mama:
—Dyäräji. Rí jandagö ya xogü
a jens'e. Rí janda nu vi 'ñeje
cja Mizhocjimi, böbü cja o̱ jodyë
Mizhocjimi, eñe.
57 Anguezeji o ngo't'ü o ngõji co
o̱ dyëji, o mapjüji c'ua na jens'e va
ma pënch'iji e Esteban. 58 Cjanu
o pjongüji cja c'e ndajñiñi, cjanu
o pjat'üji c'ua o ndojo. Ngue c'o
testigo c'o vi xosp'ü o bëchjine e
Esteban c'o ot'ü o pjat'ü o ndojo.
Ante c'ü ro pjat'üji c'ü, o ts'o's'üji c'o
mabitu c'o mi jeji, cjanu o unüji 'na
sẽ c'ü mi chjũ e Saulo ro mbörü c'o.
59 'Ma mi pjat'üji o ndojo e Esteban,
o dyötü c'ua Mizhocjimi o mama:
—Jesús ín Jmuts'ügö, sinngui dya
ín aljma, eñe.
60 Cjanu o ndüñijõmü o mapjü na
jens'e o mama:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, na s'o yo
na cjacöji. Pero rí ö'tc'ügö rí per-
donaogueji yo.
Nuc'ua 'ma mü o nguarü o mama
a cjanu, cjanu o ndũ c'ua.

8

Saulo persigue a la iglesia

1 E Saulo me mi mäjä na ngue vi
mbö't'üji e Esteban.
C'e pa c'ü, o mbürü o tsjapüji o
sufre c'o mi creo e Jesucristo c'o
mi cãrã a Jerusalén. Nguec'ua o
mböt'üji o möji cja na puncjü o jñiñi
a Judea 'ñe a Samaria. Nguextjo
c'o apóstole c'o dya c'ueñe; o ngue-
jmetjoji a Jerusalén. 2 'Ma mü o
ndũ e Esteban, mi bübü c'o mi sũ
Mizhocjimi o ma dyögüji me mi
huëpiji. 3 E Saulo me mi nu'u na ü
c'o mi creo e Jesús. O cjogü cja c'o
ngumü nu ja mi cãrã c'o cjuarma,
o pjongüji cjanu o ma pant'aji a
pjörü, zö mi bëzo zö mi ndixũ.

Predicación del evangelio en Samaria

4 C'o cjuarma c'o vi mbedye a
Jerusalén, mi mamaji o̱ jña e Jesu-
cristo texe nu ja c'o mi sät'äji, mi
xipjiji c'o 'ñaja nte. 5 E Felipe o ma
a Samaria o ma xipjiji:
—C'ü o mama Mizhocjimi ra ẽ
'ñevguegöji libre, ya ẽjẽ. Ngueje e
Jesús, eñe.
6 Na puncjü o nte c'o o dyärä
c'o jña c'o o mama e Felipe. Xo
jñandaji c'o me na nojo c'o o tsja.
Nguec'ua na puncjü c'o o creo o̱

jña e Jesucristo. 7 Na puncjü o nte
c'o vi zürü o̱ s'ondajma e Satanás
c'ü dya jo. E Felipe mi xipji c'o
s'ondajma ro mbedye; mi pedye
c'ua c'o s'ondajma mi mapjüji na
jens'e. Mi cãrã na puncjü a Samaria
c'o dya mi sö ro 'ñõmü. Xo na
puncjü c'o mi me'dye. O jogü c'o.
8 Nguec'ua me mi mäji cja c'e jñiñi.
9 A Samaria mi bübü 'na bëzo c'ü
mi chjũ e Simón. Ante c'ü ro ma nu
e Felipe, mi sëro e Simón mi cja c'o
me na nojo c'o nunca mi janda c'o
nte. Mi cjapü me ma nojo. 10 Texe
c'o mi cãrã nu, me mi ätpäji o̱ jña,
ndeze c'o dya pje mi pjëzhi hasta c'o
mi pjëzhi na nojo. Mi mamaji:

—Nujnu ngue nu vi 'ñeje cja
Mizhocjimi nu mero na zëzhi, mi
eñeji.

11 C'o nte me mi ätpäji o̱ jña e
Simón. Na ngue ya vi mezhe mi cja
c'o me na nojo c'o nunca mi jandaji.
12 Pero 'ma mü o zät'ä a Samaria e
Felipe, o xipjiji c'o nte:

—Rí xi'tsc'öji 'na jña c'ü rgui
mäcjeji. E Jesucristo ngue c'ü o
'ñeme Mizhocjimi ra manda. Ngue
c'ü rí dyätäji, embeji.

Nguec'ua na puncjü o bëzo 'ñe o
ndixũ c'o o dyätpä o̱ jña, cjanu o jiji.
13 Xo 'ñe e Simón o creo. Nuc'ua
'ma ya vi ji'i, mi teñe e Felipe. O
jñanda mi cja e Felipe o señal c'o
me na nojo. Nguec'ua dya mi pãrã
e Simón pje ro nguijñi, na ngue
nunca mi janda a cjanu.

14 C'o apóstole c'o mi cãrã a
Jerusalén, o dyäräji c'ü ya mi
ätpäji o̱ jña Mizhocjimi a Samaria.
Nguec'ua o ndäji e Pedro 'ñe e Juan
o mëvi a Samaria. 15 O mëvi ngue
c'ua ro dyötpüvi Mizhocjimi c'o
mi creo, ngue c'ua ro ch'unüji o̱
Espíritu Mizhocjimi. 16 Na ngue dya
be mi jizhi o̱ Espíritu Mizhocjimi
cjo mi ngue o̱ nte Mizhocjimi c'o
mi menzumü a Samaria. Ya vi
jiji, pero nguextjo o̱ tjũ e Jesús c'ín
Jmugöji c'ü o nänbäji 'ma o jichiji.
17 Nuc'ua e Pedro 'ñe e Juan o 'ñe's'e
o̱ dyëvi c'o mi creo. O ẽ c'ua o̱
Espíritu Mizhocjimi o ẽ bübü cja o̱
mü'büji.
18-19 E Simón o jñanda e Pedro 'ñe
e Juan o 'ñe's'e o̱ dyëvi c'o cjuarma.
O jñanda ja ma cja 'ma o ẽjẽ o̱
Espíritu Mizhocjimi. Nguec'ua o
xipji e Pedro 'ñe e Juan:

—Dyacövi ne poder rá cjõ'tc'üvi
o merio. Nguec'ua 'ma cjó c'o
rá ẽ's'ẽ ín dyëgö, ra ẽjẽ o̱ Espíritu
Mizhocjimi ra ẽ bübü o̱ mü'büji,
eñe.
20 O ndünrü c'ua e Pedro o xipji:

—Ra ma a linfiernu in meriogue.
Xo 'ñetsc'e, 'ma dya ra nzhogü
in mü'bü. Na ngue i̱ṉ pëzhgue
ri chõmü c'ü unü Mizhocjimi.
21 Dya rí pë's'igue parte cja o̱ jña e
Jesucristo, na ngue dya jo in mü'bü
a jmi Mizhocjimi. 22 Jyëzi nu na s'o
nu i̱ṉ cjijñi, rí dyötü Mizhocjimi.
Xa'ma ra perdonaots'ü. 23 Rí
unnc'ö ngüenda c'ü me na s'o in
mü'bügue. Xe i̱ṉ bübütjo cja o̱ dyë
e Satanás c'ü dya jo c'ü dya ne
ra jyëtsc'i, eñe e Pedro va xipji e
Simón.
24 O ndünrü c'ua e Simón o
mama:

—Dyötcügö Mizhocjimi ngue
c'ua dya rá sufregö yo i̱ xitsi,
embeji e Pedro.

25 E Pedro 'ñe e Juan o xipjivi o̱ jña
Mizhocjimi c'o nte, o mamavi c'o vi
jñandavi 'ñe c'o vi dyärävi. Nuc'ua
cjanu o mbedyevi nu, ro mëvi a
Jerusalén. 'Ma mü o cjogüvi na
puncjü o jñiñi c'o tsja a Samaria, o
xipjivi o̱ jña e Jesucristo c'o nte.

Felipe y el hombre de Etiopía

26 O ẽjẽ 'na o̱ anxe Mizhocjimi nu
ja mi bübü e Felipe, o ẽ xipji:

—Ixtí mague a ma a sur, rí chëpi
c'e 'ñiji c'ü pedye a Jerusalén c'ü ni
ma a Gaza, embe.

C'e 'ñiji cjogü cja 'na majyadü.
27-28 Ixco ma c'ua e Felipe. Cja c'e
'ñiji mi pa 'na bëzo c'ü mi menzumü
a Etiopía. Mi tägä cja 'na carro c'ü
mi cjüt'ü o pjadü. Mi pjëzhi na nojo,

mi pjötpü texe c'o mi pë's'i e Candace c'ü mi reina a Etiopía. C'e bëzo ya vi 'ñeje a Jerusalén nu ja vi ma ma't'ü Mizhocjimi. 'Ma mü o jñanda e Felipe c'e bëzo, ya ma nzhogü ro ma cja o̱ país a Etiopía. Mi xörü o̱ jña Mizhocjimi c'ü vi dyopjü e Isaías c'ü mi profeta.

29 Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi o xipji e Felipe:

—Chëzhi cja ne carro.

30 'Ma mü o chëzhi e Felipe, o dyärä mi xörü c'e bëzo c'o vi dyopjü e Isaías. O mama c'ua e Felipe o dyönü:

—¿Cjo i̱ṉ pãrãgue pje ne ra mama yo i̱ṉ xörügue?

31 O ndünrü c'ua c'e bëzo o mama:

—¿Ja rgá sö rá pãrãgö, 'ma dya cjó ra jítsigö? Ches'e rá min'hui, embe.

32 C'ü o̱ jña Mizhocjimi c'ü mi xörü, je mi t'opjü nu c'ü mama a cjava:

Ra zidyiji c'e nte ja c'o nzi ga zidyiji o ndënchjürü, ra mbö't'üji.
Ja c'o nzi ga cja o ndënchjürü 'ma ãxãji, dya nzama o̱ neji; je xo rga cjatjonu c'e nte 'ma ra tsjapüji c'o na s'o, dya pje ra mama.
33 Ra tsjapüji burla c'e nte ra jñünpüji ngüenda ra tsjapüji ra sufre, zö dya pje vi tsja.
¿Ja rgá sö ra 'ñeje o̱ t'i cja ne xoñijõmü? Na ngue ra mbö't'üji c'ü, eñe o̱ jña Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Isaías.

34 O mama c'ua c'e bëzo o xipji e Felipe:

—Tsjacü favor rí xitsi cjó ngue c'ü ra sufre a cjanu. ¿Cjo ngueje c'e profeta c'ü o dyopjü ne jña, o ngue c'ü nan'ño?, eñe.

35 Nuc'ua e Felipe o xipji c'e bëzo pje mi ne ro mama c'e jña c'ü mi xörü, o xipji ja va mbö't'üji e Jesús; o xipji ngueje e Jesús c'ü ra salvazüji.
36 Ya mi cjogüvi nu ja mi po'o o ndeje. O mama c'ua c'e bëzo:

—Po'o va o ndeje. ¿Cjo ra sö rá jigö?

37 O ndünrü c'ua e Felipe o xipji:

—Jenga jiyö. Sö, 'ma i̱ṉ creo co texe in mü'bü.

O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Rí creogö e Jesucristo ngue o̱ T'i Mizhocjimi, eñe c'e bëzo.

38 Cjanu o manda o bö'büji c'e carro. Nuc'ua e Felipe 'ñe c'e bëzo o dagüvi cja c'e carro, cjanu o dat'üvi cja c'e ndeje. O tsja c'ua e Felipe o jichi c'e bëzo. 39 Cjanu o mbes'evi cja c'e ndeje. Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi 'nango zidyi e Felipe. Nguec'ua c'e bëzo dya cja jñanda. Pero sido mi pa cja c'e 'ñiji, me mi mäjä. 40 Nuc'ua e Felipe mi bübü a Azoto. O mbedye a Azoto mi sät'ä nzi 'na jñiñi mi xipji c'o nte ja ga cja e Jesucristo, hasta o zät'ä a Cesarea.

9

Conversión de Saulo

1 E Saulo me mi nu'u na ü c'o mi ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo c'ín Jmugöji, sido mi mama:

—Rá pö't'ügö texe c'o, eñe.

Nguec'ua o ma c'ua cja c'ü mi mero ndamböcjimi. 2 O ma xipji:

—Rí ö'tc'ügö rí dyopjügue o carta c'o rá tjëdyi a ma a Damasco, rá jizhi cja c'o nintsjimi. Rí jñu's'ü c'ü ya i̱ dyacügö sjëtsi nguec'ua 'ma cjó c'o rá töt'ügö a Damasco c'o sido o̱ 'ñiji e Jesús, rá tjün't'ü co cadena rá siji a 'ñeva a Jerusalén, zö ri bëzo zö ri ndixũ, eñe e Saulo.

O tsja c'ua c'e ndamböcjimi ja c'o nzi va xipji e Saulo. 3 O ma c'ua e Saulo. 'Ma ya mi ngue ro zät'ä a Damasco, 'nango ẽjẽ c'ua a jens'e 'na jya's'ü c'ü me mi juëns'i c'ü o pjat'ü nu ja ma ẽjẽ e Saulo. 4 Cjanu o ndögü c'ua e Saulo c'ü mi chägä, cjanu o dyärä c'ü mi mama a cjava:

—Nu'tsc'e Saulo, ¿jenga i̱ṉ cjapü ra sufre yo creozgö? Chjëntjui c'ü ri nguetscö c'ü ri cjacö rá sufre.

5 O ndünrü c'ua e Saulo o mama:

—¿Cjó ngue'tsc'e, nu'tsc'e nin t'ecjañõmü?

O ndünrü c'ua c'ü ín Jmugöji o xipji e Saulo:

—Nguetscö e Jesús. In cjapü ra sufre yo creozgö. In chjëntjui nza cja 'na nzhünü c'ü dya ne ra dyärä, c'ü me pjech'e c'e maza c'ü ni chjocüji, nguec'ua ga s'odü. Je xo ga cjatsc'e nu, 'ma dya rí dyätcägö ín jña, mas ra s'odü in mü'bü.

6 Me go zũ c'ua e Saulo me go mbi, cjanu o mama:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, ¿pje in ne rá cjagö?

O ndünrü c'ua e Jesús c'ín Jmugöji:

—Ixtí mague dya, rí sät'ä cja c'e ndajñiñi a Damasco; nujnu, ra xi'ts'iji c'ü rí tsja, embeji e Saulo.

7 C'o bëzo c'o mi pöji e Saulo, me go pizhiji, dya mi sö ro ñaji. O dyäräji c'ü mi ña pero dya jñandaji. 8 Nuc'ua e Saulo o nanga nu ja mi 'mana. Nuc'ua 'ma mü o xocü o ndö, dya cja mi janda. Nguec'ua o pënchp'iji o dyë, cjanu o nguünüji o zidyiji a ma a Damasco. 9 'Ma mi bübü a Damasco, o zö jñi pa c'ü dya mi janda. Dya zi o jñõnü, ne ri ndeje.

10 A Damasco mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjũ e Ananías, mi ench'e o mü'bü e Jesucristo. Mizhocjimi o zopjü a t'ĩjĩ e Ananías o xipji:

—Nu'tsc'e Ananías.

O ndünrü c'ua e Ananías:

—Mizhocjimi ín Jmuts'ügö, xitsigö pje in ne rá cjagö.

11 O mama c'ua Mizhocjimi o xipji:

—Ixtí mague cja c'e calle c'ü ni chjũ Derecho. 'Ma rí sät'ä cja o ngumü e Judas, rí tsja t'önü cjo bübü nu 'na bëzo c'ü ni chjũ e Saulo c'ü o jmus'ü a Tarso. Nudya na ötcügö. 12 Ró unügö o nguinch'i 'na t'ĩjĩ o jñantc'a nu'tsc'e Ananías, i tsjogü cja c 'e ngumü nu ja bübü, cja ni 'ñe's'e in dyëgue. Nguec'ua o jogü o ndö, o sö o jñanda na yeje. Je ga cjanu ró unügö o nguinch'i e Saulo.

13 O ndünrü c 'ua e Ananías o mama:

—Mizhocjimi ín Jmuts'ügö, na puncjü o cjuarma c'o o xitsi ja ga cja e Saulo. O tsjapü me go sufre c'o in ntegue c'o cãrã a Jerusalén. 14 Nudya, cja säjä va, tjë 'na carta c'ü o dyopjü c'o ndamböcjimi. C'ü mama c'e carta, e Saulo pë's'i sjëtsi ra zücüjme rí texejme nutscöjme rí ma'tc'öjme, ra pantcajme a pjörü.

15 O ndünrü c'ua Mizhocjimi o xipji e Ananías:

—Mague. Ya ró juajnügö e Saulo ra zopjü c'o in menzumügueji a Israel 'ñe c'o dya menzumü a Israel, 'ñe c'o o reyji. Nguec'ua ra mbãcãji ja ga cjazgö. 16 Rá xipji e Saulo c'ü ra sufre na puncjü, na ngue ra xipji ín jñagö yo nte, eñe Mizhocjimi va xipji e Ananías.

17 O ma c'ua e Ananías o zät'ä cja c'e ngumü nu ja mi bübü e Saulo. O cjogü a mbo, cjanu o 'ñe's'e c'ua o dyë e Saulo, cjanu o xipji:

—Nu'tsc'e Saulo, mi cjuarmats'ügö. E Jesús c'ín Jmugöji o jñetse, i jñanda 'ma ma ẽcje cja 'ñiji. O ndäcjö ró ẽjẽ, ngue c'ua ra jogü in chö rí jñanda na yeje, 'ñe ngue c'ua ra ẽjẽ o Espíritu Mizhocjimi ra ẽ bübü in mü'bü, eñe e Ananías.

18 Ixco ndögü c'ua cja o ndö e Saulo c'o mi nza cja o ts'ixisquë. Nuc'ua ya jñanda c'ua na jo. Nuc'ua cjanu o ji'i; ngue e Ananías o jichi. 19 Cjanu o zi o xëdyi; nguec'ua o zëzhi. Nuc'ua e Saulo, o mimiji ja nzi pa a Damasco co c'o mi ench'e o mü'bü e Jesucristo.

Saulo predica en Damasco

20 Nuc'ua mi pa cja c'o nintsjimi mi pa zopjü c'o nte, mi xipjiji e Jesús ngue o T'i Mizhocjimi. 21 C'o o dyärä mi ña e Saulo, me mi cjijñi mi mamaji:

—Nujnu ngue nu mi cjapü me ra sufre c'o creo e Jesús c'o cãrã a

Jerusalén. C'ü vi 'ñeje a 'ñeva ngue
c'ü ro zürü yo creo, ro ndün't'üji
co cadena cja rrũ zidyiji cja c 'o
ndamböcjimi. Maco nudya, ya xipji
o̱ jña e Jesús yo nte, eñeji.
22 Pama Mizhocjimi xenda mi
pjös'ü e Saulo ja ma zopjü c'o o̱
menzumüji a Israel c'o mi cãrã a
Damasco. O mbenbeji c'o vi dyopjü
c'o profeta ja rva cja c'ü vi 'ñeme
Mizhocjimi ro manda. A cjanu o
jizhi c'ü ngueje e Jesús c'ü vi 'ñeme
Mizhocjimi. Nguec'ua anguezeji,
dya sö pje ro mamaji.

Saulo escapa de aquella gente de Israel que no creía en Jesucristo

23 O mezhe c'ua, c'o mi menzumü
a Israel c'o mi cãrã a Damasco o
ñatsjëji o mamaji ja rvá mbö't'üji
e Saulo. 24 O mbãrã e Saulo c'ü
mi ne ro mbö't'üji. Xõmü ndempa
mi pjörüji cja o̱ ngoxtji c'e jñiñi,
ngue c'ua 'ma ro mbedye e Saulo,
ro mbö't'üji. 25 'Na nu xõmü, c'o
mi ejme e Jesucristo, o mbös'üji e
Saulo o mbedye libre cja c'e jñiñi. O
xipjiji e Saulo o dyo'o cja 'na bos'i.
Cjanu o sjö'büji cja c'e varda c'ü mi
c'ot'ü cja c'e jñiñi.

Saulo en Jerusalén

26 'Ma mü o zät'ä e Saulo a
Jerusalén, mi ne ro ndeñe c'o mi
cãrã nu c'o mi creo e Jesucristo.
Pero texeji mi sũji e Saulo, dya mi
creoji c'ü ya mi ätpä o̱ jña e Jesu-
cristo. 27 'Na cjuarma c'ü mi chjũ e
Bernabé o recibido e Saulo. Cjanu
o zidyi cja c'o apóstole o xipjiji:
—'Ma mi pa cja 'ñiji e Saulo, o
jñetse c'ín Jmugöji; e Saulo o jñanda.
C'ín Jmugöji o zopjü nu. Y 'ma mi
bübü a Damasco, o xipji c'o nte ja ga
cja e Jesús, dya zũ, eñe e Bernabé.
28 Nguec'ua o recibidoji c'ua e
Saulo texe ja c'o mi jmurü c'o
cjuarma a Jerusalén. 29 Mi zopjü c'o
nte mi xipjiji ja ga cja e Jesús c'ín
Jmugöji, y dya mi sũ. 'Ma mi zopjü
c'o o̱ menzumüji a Israel c'o mi ña
griego, me mi söji o jña. Anguezeji
o ñatsjëji o mamaji ja rvá mbö't'üji
c'ü. 30 'Ma mü o mbãrã c'o cjuarma,
o möji e Saulo a ma a Cesarea.
Cjanu o xipjiji:
—Ra sö rí sät'ägue na jo dya a
Tarso, embeji e Saulo.
31 Nuc'ua c'o cjuarma c'o mi cãrã
cja c'e estado de Judea, dya cja
mi nuji na ü c'o, dya cja pje mi
cjapüji. Xo 'ñe c'o mi cãrã cja c'e
estado de Galilea 'ñe cja c'e estado
de Samaria. Y xenda mi pãrãji ja ga
cja e Jesucristo. Mi sũji Mizhocjimi
mi ätäji. O̱ Espíritu Mizhocjimi mi
pjös'ü anguezeji. Nguec'ua xe na
puncjü c'o o creo.

Eneas es sanado

32 E Pedro mi pa texe nu ja mi
cãrã o cjuarma. 'Na nu pa, o ma a
Lida o ma zengua c'o mi ench'e o̱
mü'bü e Jesucristo. 33 Mi bübü nu
'na bëzo c'ü mi chjũ e Eneas. Ya vi
mezhe ocho cjë ma o'o cja ngama,
dya mi sö ro 'ñõmü. E Pedro o
jñanda c'e bëzo. 34 Cjanu o xipji:
—Eneas, e Jesucristo ra jocüts'ü.
Rí ñanga rí xã'ma in nzama, embe.
Nuc'ua cjanu o nanga c'ua. 35 C'o
mi cãrã a Lida 'ñe c'o mi cãrã a
Sarón, o jñandaji ya vi jogü c'e bëzo.
O jyëziji c'ua c'o mi creoji, o creoji e
Jesucristo.

Resurrección de Dorcas

36 Cja c'e jñiñi a Jope, mi bübü
'na ndixũ c'ü mi chjũ e Tabita c'ü
mi ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo. Cja
c'e idioma griego mi chjũ e Dorcas.
C'e ndixũ mi unü o merio c'o dya
pje mi pë's'i; me ma jonte mi pjös'ü
texe c'o nte. 37 C'o pa c'o, o zürü 'na
ngueme o ndũ. O xatüji o̱ cuerpo,
cjanu o ngöbüji cja 'na jyäxcumü.
38 A Jope mi bëxtjo a Lida. C'o
cjuarma a Jope o dyäräji e Pedro mi
bübü a Lida. Nguec'ua o ndäji ye
cjuarma c'o o ma xipji e Pedro:
—Rvá ẽ ö'tc'öbe favor ixtá mö a
Jope, eñevi.
39 Nuc'ua e Pedro o möji c'ua
anguezevi. 'Ma mü o zät'äji, cjanu o

zidyiji e Pedro cja c'e jyäxcumü. Ma
cã nu na puncjü o ndixũ c'o ya vi
ndũ nu xĩra. O ma böbüji cja o̱ jmi
e Pedro, me mi huëpiji e Dorcas. O
jíchiji e Pedro c'o pajna 'ñe c'o 'ñaja
bitu c'o vi ndä'bä e Dorcas 'ma xe
mi bübü. 40 E Pedro o xipji texe c'o
ndixũ ro mbedyeji. Nuc'ua cjanu
o ndüñijõmü o dyötü Mizhocjimi.
Cjanu o jñanda c'e ndixũ c'ü vi ndũ,
o xipji:

—Nu'tsc'e Tabita, ñanga.

Nuc'ua c'e ndixũ o xocü c'ua o̱
ndö o jñanda e Pedro. Cjanu o
nanga o mimi c'ua. 41 Nuc'ua e
Pedro o pënchp'i o̱ dyë c'e ndixũ o
bö'bü. Cjanu o ma't'ü c'ua c'o ndixũ
'ñe c'o 'ñaja c'o o̱ nte Mizhocjimi,
o jíchiji c'ü ya vi te e Tabita ya mi
bübütjo na yeje. 42 Texe c'o mi cãrã
a Jope o dyäräji e Pedro vi tsjapü o
te c'e ndixũ. Nguec'ua na puncjü
c'o o 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo
c'ín Jmugöji. 43 Nuc'ua e Pedro o
mezhe na puncjü o pa va mimi a
Jope. Mi oxü cja o̱ ngumü 'na bëzo
c'ü xo mi chjũ e Simón c'ü mi corti
o̱ xipjadü o animale.

10

Pedro y Cornelio

1 A Cesarea mi bübü 'na bëzo c'ü
mi chjũ e Cornelio. Mi manda cja
'na cien o tropa c'o mi xiji Tropa
Italiana. 2 Zö dya mi menzumü a
Israel e Cornelio, pero mi sũ 'ñe mi
ma't'ü Mizhocjimi. Xo 'ñe texe c'o
mi cãrã o̱ ngumü. Mi unü o merio
c'o dya pje mi pë's'i. Pama mi ötü
Mizhocjimi. 3 'Na nu pa 'ma ya vi
zünü jñi c'ü nzhä, Mizhocjimi o unü
e Cornelio o jñanda 'na anxe, nza cja
'ma ro nguinch'i 'na t'ĩjĩ. O cjogü nu
ja mi bübü o xipji:

—Nu'tsc'e Cornelio, eñe c'e anxe.

4 Me go zũ e Cornelio me go
jñanda c'e anxe. Cjanu o xipji:

—¿Pje pjëzhi, nu'tsc'e nin
t'ecjañõmü?

O ndünrü c'ua c'e anxe o mama:

—Rvá ẽ xi'ts'igö Mizhocjimi
mä'c'ägue. Na ngue i̱ṉ ötügue c'ü,
'ñe i̱ṉ unü o merio yo dya pje pë's'i.
5 Nudya rí chäjä o bëzo c'o ra ma
a Jope ra ma siji 'na bëzo c'ü ni
chjũ e Simón Pedro. 6 Nuc'ü, je
oxü cja o̱ ngumü 'na bëzo c'ü xo ni
chjũ e Simón c'ü corti o̱ xipjadü o
animale. C'e ngumü järä a squina
cja nezapjü. Ra xi'ts'i e Simón
Pedro pje ni jyodü rí tsjague, eñe
c'e anxe va xipji e Cornelio.

7 O ma c'ua c'e anxe c'ü mi ñavi
e Cornelio. Nuc'ua e Cornelio o
ma't'ü c'ua yeje c'o o̱ mbëpji, ' ñeje
'na c'o tropa c'ü mi teñe angueze,
c'ü xo mi sũ Mizhocjimi. 8 O xipjiji
texe c'o vi mama c'e anxe, cjanu o
ndäji c'ua o möji a Jope.

9 C'ü na ye nu pa 'ma ya vi zünü
jñisiarü, mi pöji cja 'ñiji ya mi ngue
ro zät'äji a Jope. E Pedro o ndes'e
a xes'e cja sotea cja c'e ngumü
nu ja mi oxü, o dyötü Mizhocjimi.
10 Nuc'ua cjanu o zant'a, mi ne o
xëdyi. 'Ma ma ät'äji o jñõnü, mi sö
e Pedro nza cja c'ü dya cja mi bübü
cja c'e sotea, mi sö nza cja 'ma ro
nguinch'i 'na t'ĩjĩ. 11 O jñanda ya vi
xogü a jens'e. Cjanu o jñanda nza
cja 'na manta c'ü me na nojo c'ü vi
'ñeje a jens'e o säjä a jõmü. O jñetse
nza cja c'ü cjó c'o mi pënch'i nza
nziyo squina. 12 Cja c'e manta mi
cã'ã o c'ïjmi 'ñe o s'ü, 'ñe c'o pje nde
ma animale c'o bübü nziyo o̱ ngua.
13 Nuc'ua e Pedro o dyärä 'na jña c'ü
vi 'ñeje a jens'e c'ü o mama:

—Nu'tsc'e Pedro, böbü rí
pö't'ügue 'na yo animale rí sa.

14 O ndünrü c'ua e Pedro o mama:

—Iyö, ín Jmuts'ügö, dya ra sö.
Nunca rí sagö o ts'ingue c'o na
s'o c'o mama in leygue c'ü dya rá
sagöjme, eñe e Pedro.

15 O ndünrü c'ua c'ü mi zopjü e
Pedro, o mama:

—Dya rí mangue na s'o nu c'ü ya
ró tjintscö, eñe Mizhocjimi.

16 Jñi vez va xipjiji a cjanu e Pe-
dro. Y jñi vez va ndünrü a cjanu.

Nuc'ua c'e manta cjanu o nguins'i
c'ua a jens'e nu ja vi 'ñeje. 17 E Pedro
me mi cjijñi o̱ mü'bü pje mi ne ro
mama c'o vi jñanda. Jo nu säjä c'ua
cja c'e ngoxtji c'o bëzo c'o vi 'ñeje
cja e Cornelio. Na ngue ya vi tsjaji
t'önü ja mi bübü o̱ ngumü e Simón.
18 O zenguateji c'ua, cjanu o tsjaji
t'önü cjo mi bübü nu 'na bëzo c'ü
mi chjũ e Simón Pedro. 19 'Ma mi
cjijñi e Pedro pje mi ne ro mama
c'o vi jñanda, o ña c'ua o̱ Espíritu
Mizhocjimi o xipji:

—Cja säjä jñi bëzo c'o va ẽ jonc'ü.
20 Dyagü cja ne sotea rí möji co
anguezeji. Dya rí yembeñe; nutscö
ró täcjö o ẽjẽ c'o, embeji e Pedro.

21 O dagü c'ua e Pedro nu ja c'o
ma böbü c'o bëzo c'o vi 'ñeje cja e
Cornelio, cjanu o xipjiji:

—Nguetscö i̱ṉ jongüji. ¿Pje vi
'ñecjeji?, embeji.

22 Anguezeji o mamaji:

—O ndäcjöjme 'na bëzo c'ü ni
chjũ e Cornelio c'ü manda o tropa.
Nuc'ü, sũ Mizhocjimi y cja ja c'o nzi
ga ne Mizhocjimi c'o na jo. Texe yo
in menzumügueji a Israel mamaji
c'ü cja na jo c'e bëzo. Mizhocjimi
o ndäjä 'na o̱ anxe o ma zopjü e
Cornelio. O xipji c'ü ro ndäcjöjme
rá ẽ sints'ijme rá mö o̱ ngumü, ngue
c'ua rí zopjügue. Angueze ra dyärä
c'o rí xipjigue, eñe c'o bëzo va xipjiji
e Pedro.

23 Nuc'ua e Pedro o xipji c'o bëzo
o cjogüji cja c'e ngumü o ziji o xëdyi.
Y o oxüji. Nuc'ua c'ü na jyas'ü, e
Pedro o möji c'o bëzo. Xo möji ja nzi
c'o cjuarma c'o mi cãrã a Jope.

24 C'ü na jñi nu pa, o zät'äji a
Cesarea. E Cornelio ya ma te'be
anguezeji; ya vi mbita c'o o̱ dyoji
'ñe c'o mi pãrãji. Nuc'o, ya ma cãji
nu. 25 'Ma mü o zät'ä e Pedro 'ñe c'o
mi pöji cja o̱ ngumü e Cornelio, o
mbedye c'ua e Cornelio o recibido
e Pedro. O ndüñijõmü cja o̱ jmi,
nza cja 'ma ro ma't'ü Mizhocjimi.
26 Nuc'ua e Pedro o pënchp'i o̱ dyë
o bö'bü. O xipji:

—Böbü. Dya pje pjëtscö, xo rí
ntetjogö nza cjatsc'e.

27 O cjogüvi c'ua mi ñavi. E Pedro
o jñanda ya vi jmurü na puncjü o
nte. 28 Cjanu o xipjiji:

—I̱ṉ pãrãgueji nutscöjme rí men-
zumüjme a Israel, dya sö rá dyocjöji
nu'tsc'eji dya i̱ṉ menzumüji a Is-
rael, ni rá cjogüjme cja in nzungueji
rá ñaji. 'Ma jiyö, 'na ra pëgazüjme
c'o na s'o. Pero o jítscö Mizhocjimi
c'ü dya cja rá mangö cjó na s'o.
29 Nguec'ua 'ma mü o ma xitsi yo
bëzo ro ẽcjöjme yo, dya ró mangö:
“Iyö”, ro 'ñeñe. Nu'tsc'e Cornelio,
xitscö pje vi chäjä o ma sizgö yo,
eñe e Pedro.

30 O mama c'ua e Cornelio:

—Ya sö nziyo pa, mi ötügö
Mizhocjimi y mi mbempje. Ya vi
zünü jñi c'ü nzhä. O ẽ c'ua 'na bëzo
o ẽ böbü ín jmigö. Mi je'e o bitu c'o
me mi juëns'i. 31 O xitsi: “Nu'tsc'e
Cornelio, Mizhocjimi o dyä'tc'ä c'o
i̱ṉ ötü. Angueze pãrã c'ü i̱ṉ cja, i̱ṉ
unü o merio yo dya pje pë's'i”, enze.
32 Xo xitsi: “Rí chäjä o bëzo c'o ra
ma a Jope ra ma siji 'na bëzo c'ü
ni chjũ e Simón Pedro. Nuc'ü, je
oxü cja o̱ ngumü 'na bëzo c'ü xo ni
chjũ e Simón, c'ü corti o̱ xipjadü o
animale. C'e ngumü järä a squina
cja nezapjü”, enzgö c'e bëzo c'ü ró
janda. 33 Nguec'ua ixtó täjä yo o
ma sits'i. Pöcjü i̱ 'ñeje. Rí cãrãjme a
jmi Mizhocjimi rí texejme, rí ne rá
äräjme c'o o jí'ts'i rí xitscöjme.

Discurso de Pedro en la casa de Cornelio

34 Nuc'ua e Pedro o zopjü c'o nte
o xipjiji:

—Dyäräji na jo. Nudya, rí pãrãgö
Mizhocjimi dya juajnü cjó ra s'iya;
ix na cjuana s'iya texe yo nte. 35 Zö
ja menzumü 'na nte, pero 'ma ra
zũ Mizhocjimi 'ñe ra tsja ja c'o
nzi ga ne Mizhocjimi c'o na jo,
nu'ma, ra mäpä Mizhocjimi 'ma

c'o. 36 Mizhocjimi o ndäjä e Je-
sucristo o ẽ zocüjme nutscöjme rí
menzumüjme a Israel. O xitscöjme
ja rgá sö ra mäjä ín mü'büji rí
texeji, dya pje rá mbeñeji. Na
ngue e Jesucristo ngue ín Jmugöji
zö ja nde rí menzumüji. 37 In̲
pãrãgueji e Juan mi zopjü c'o nte
mi jichiji co ndeje. Nuc'ua e Jesús
c'ü mi menzumü a Nazaret, mi
nzhodü a Galilea mi zopjü c'o nte.
Xo 'ñe a Judea. 38 Mizhocjimi o
'ñeme e Jesús o zopjü c'o nte. O̲
Espíritu Mizhocjimi c'ü mi bübüvi,
o unü o̲ poder. Nguec'ua mi
pjös'ü c'o nte, y mi jocü c'o vi
zürü o̲ s'ondajma e Satanás c'ü
dya jo. Na ngue Mizhocjimi mi
bübü co angueze. 39 Nutscöjme rí
apóstolejme ró jandajme c'o o tsja
e Jesús a Jerusalén, 'ñe texe yo ja
cãrã c'o ín menzumügöjme a Israel.
Nuc'ua o ndät'äji e Jesús cja ngronsi
va mbö't'üji. 40 Pero c'ü na jñi nu
pa, Mizhocjimi o tsjapü o te. Cjanu
o jizhi c'ü ya vi tetjo. 41 Pero dya
texe yo nte o jñanda 'ma mü o te.
Nguetscöjme ró jandajme. Na ngue
o juancüjme Mizhocjimi rá xipji-
jme yo nte. 'Ma ya vi te e Jesús,
ró sigöjme o xëdyi angueze. 42 O
xitscöjme e Jesús rá zopjüjme yo
nte, rá xipjijme c'ü ngueje angueze
c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra jñünpü
ngüenda c'o ya rguí ndũ 'ñe c'o xe ri
cãrã. 43 Texe c'o profeta o mamaji
ja ga cja e Jesús. O mamaji 'ma cjó
c'o ra 'ñench'e o̲ mü'bü c'ü, ra per-
donaoji 'ma c'o na s'o c'o vi tsjaji,
eñe e Pedro.

Reciben el Espíritu Santo los que no son de Israel

44 'Ma xe mi ña e Pedro,
'nango ẽjẽ c'ua a jens'e o̲ Espíritu
Mizhocjimi o ẽ bübü cja o̲ mü'bü
c'o mi ärä c'o jña. 45 C'o vi ẽji e
Pedro cja o̲ ngumü e Cornelio, ya
mi creoji e Jesucristo. Anguezeji xo
mi menzumüji a Israel. Nguec'ua
'ma o ẽjẽ o̲ Espíritu Mizhocjimi, me
go nguijñiji cjanu o mamaji:
—¿Cjó ro mama ro unü o̲ Espíritu
Mizhocjimi yo dya menzumü a Is-
rael?, eñeji.
46 O mbãrãji c'ü vi 'ñeje o̲ Espíritu
Mizhocjimi, na ngue o dyäräji c'o
nte mi ñaji nan'ño idioma; xo mi
mamaji c'ü me na nojo Mizhocjimi
'ñe me na jo. O mama c'ua e Pedro
o xipji c'o o̲ menzumüji:
47 —Na jo ra ji'i yo; dya sö rá
c'a's'üji. Na ngue Mizhocjimi o unü
o̲ Espíritu anguezeji, ja c'o nzi va
dyacöji, eñe.
48 Nuc'ua e Pedro o xipji c'o nte
c'o dya mi menzumü a Israel ro
jiji, na ngue xo 'ñench'e o̲ mü'büji
e Jesús c'ü ín Jmugöji. Nuc'ua
anguezeji o xipjiji e Pedro c'ü ro
mimi ja nzi pa co anguezeji.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

1 C'o apóstole c'o mi cãrã a Judea
'ñe c'o 'ñaja cjuarma, o mbãrãji c'ü
vi creo o̲ jña Mizhocjimi c'o dya
mi menzumü a Israel. 2 Cãrã a
Jerusalén c'o mama ni jyodü rá
circuncidaoji. 'Ma mü o nzhogü
e Pedro a Jerusalén, anguezeji o
huënch'iji c'ua e Pedro. 3 O xipjiji:
—¿Jenga i̲ tsjogü o̲ ngumü c'o dya
ín menzumüji i̲ siji o xëdyi? Maco
dya circuncidao c'o, embeji e Pe-
dro.
4 O ndünrü c'ua e Pedro o xipjiji
texe ja va cja. O mama:
5 —Mi bübügö cja c'e jñiñi a Jope.
'Na nu pa mi ötügö Mizhocjimi.
Nuc'ua ró sö nza cja c'ü dya cja mi
bübü, nza cja 'ma ro cjinch'i 'na
t'ĩjĩ. Ró janda c'ü mi nza cja 'na
manta c'ü ma nojo. O jñetse nza
cja c'ü cjó c'o mi pënch'i nza nziyo
squina. Vi 'ñeje a jens'e o säjä a
jõmü cja ín jmigö. 6 'Ma ró janda na
jo cja c'e manta, ró janda o c'ijmi
'ñe o s'ü 'ñe o animale c'o na sate,

'ñe c'o 'ñaja animale c'o bübü nziyo o̱ ngua. 7 Nuc'ua ró ärägö 'na jña
c'ü o mama: “Nu'tsc'e Pedro, böbü
rí pö't'ügue 'na yo animale rí sa”,
enzgö c'e jña. 8 Nuc'ua ró tjünrügö
ró xipji: “Iyö, ín Jmuts'ügö, dya ra
sö. Nunca rí sagö o ts'ingue c'o na
s'o c'o mama in leygue c'ü dya rá
sagöjme”, rí embegö. 9 Nuc'ua c'e
jña c'ü vi 'ñeje a jens'e, o xitsi c'ua
na yeje: “Dya rí mangue na s'o c'ü
ya ró tjintscö”, enzgö Mizhocjimi.
10 Jñi vez va xitscö a cjanu. Y jñi
vez rvá tjünrü a cjanu. Nuc'ua
c'e manta cjanu o nguins'i c'ua a
jens'e nu ja vi 'ñeje. 11 Nuc'ua jo
nu zät'ä c'ua jñi bëzo cja c'e ngumü
nu ja mi bünc'ö. Vi 'ñeji a Ce-
sarea o ẽ zinzgöji. 12 O xitsi o̱
Espíritu Mizhocjimi ro möjme c'o
bëzo, dya ro yembeñe. Xo 'ñe yo
'ñanto cjuarma, xo ró möcjöjme yo.
'Ma ró sät'äjme, ró cjogüjme cja o̱
ngumü c'e bëzo c'ü vi ndäjä c'o o
ma a Jope o ma sizgö. 13 Nuc'ua
c'e bëzo o xitscöjme c'ü vi jñanda 'na
anxe cja o̱ ngumü. C'e anxe o zopjü
o xipji: “Rí chäjä c'o ra ma a Jope
ra ma siji e Simón Pedro. 14 Ra
xi'ts'i ja rgui salvague, 'ñe texe yo
cãrã in nzungue”, eñe c'e anxe va
xipji c'e bëzo. 15 'Ma ró zopjügö c'o
mi cãrã c'e ngumü, 'nango ẽjẽ c'ua
o̱ Espíritu Mizhocjimi o ẽ bübü cja
o̱ mü'büji, ja c'o nzi va ẽjẽ cja ín
mü'bügöji 'ma ot'ü 'ma mi cãrãgöji
va. 16 Ró mbeñe c'ua c'e jña c'ü
vi mama e Jesús c'ín Jmugöji. O
mama: “E Juan mi jichi yo nte co
ndeje. Pero ra zädä 'ma ra ẽjẽ o̱
Espíritu Mizhocjimi ra ẽ bübü cja in
mü'büji”, eñe e Jesucristo.

17 O sido o ña e Pedro o mama:

—Mizhocjimi o unüji o̱ Espíritu
anguezeji 'ma o 'ñench'e o̱ mü'büji e
Jesucristo c'ín Jmugöji, ja c'o nzi va
dyacöji 'ma ró ench'e ín mü'bügöji
c'ü. ¿Cjó nguetscö c'ü dya ro ätägö
Mizhocjimi c'ü dya ro cjogü cja o̱
ngumü c'e bëzo?, eñe e Pedro.

18 C'o nte c'o vi huënch'i e Pedro,
'ma mü o dyärä c'o mi mama, go
juemeji. Cjanu o mamaji:

—Me na jo Mizhocjimi. Xo unü
c'o dya menzumü a Israel ra dyäräji
o̱ jña. Nguec'ua 'ma ra jyëziji c'o na
s'o ra nzhogü o̱ mü'büji, ra bübütjoji
co Mizhocjimi.

La iglesia de Antioquía

19 'Ma mü o pjat'üji o ndojo e
Esteban, o mbürü o tsjapüji o sufre
c'o mi creo e Jesucristo. Nguec'ua
o c'ueñeji o möji cja c'o 'ñaja jñiñi.
Bübü c'o o ma hasta cja c'e país a
Fenicia, 'ñe c'e país a Chipre, 'ñe c'e
jñiñi a Antioquía. Mi xipjiji o̱ jña e
Jesucristo c'o nu menzumüji c'o mi
cãrã nu. Pero c'o dya mi menzumü
a Israel, dya mi xipjiji c'o. 20 Mi
cãrã a Antioquía c'o vi 'ñeje a Chipre
'ñe a Cirene. 'Ma mü o säji nu, o
mbürü o zopjüji c'o mi ña griego
c'o dya mi menzumü a Israel, o
xipjiji o̱ jña e Jesucristo c'ín Jmugöji.
21 Mizhocjimi o mbös'ü anguezeji
o zopjüji na jo c'o nte. Nguec'ua
c'o dya mi menzumü a Israel, na
puncjü c'o o jyëzi c'o mi creoji, o
'ñench'e o̱ mü'büji e Jesucristo c'ín
Jmugöji.

22 C'o cjuarma c'o mi cãrã a
Jerusalén, o mbãrãji c'ü vi creo
c'o dya mi menzumü a Israel.
Nguec'ua o ndäji e Bernabé o ma
a Antioquía. 23 'Ma mü o zät'ä, me
go mäjä. Na ngue o unü ngüenda
Mizhocjimi vi intsjimi na puncjü
c'o nte. Nuc'ua cjanu o xipjiji
sido ro 'ñejmeji co texe o̱ mü'büji
e Jesucristo c'ü ín Jmugöji. 24 Ma
jonte e Bernabé. Mi cja ja c'o
nzi ma 'ñünbü o̱ mü'bü o̱ Espíritu
Mizhocjimi. Y mi creo e Jesucristo
co texe o̱ mü'bü. Nguec'ua 'ma mü
o zopjü c'o nte, na puncjü c'o o
'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo c'ín
Jmugöji.

25 Nuc'ua e Bernabé o mbedye a
Antioquía cjanu o ma c'ua a Tarso
o ma jyodü e Saulo. 26 'Ma o chöt'ü,

o siji a Antioquía. O mezhevi 'na
cjë nu, mi zopjüvi c'o cjuarma y
mi jíchivi o̱ 'ñiji e Cristo na puncjü
o nte. Je ngue a Antioquía c'ü o
mbürü o xiji cristiano c'o mi ench'e
o̱ mü'bü e Jesucristo.
27 'Ma mi bübü a Antioquía e
Bernabé 'ñe e Saulo, o ẽjẽ ja nzi c'o
mi profeta c'o vi 'ñeje a Jerusalén.
28 'Na c'o profeta mi chjũ e Agabo.
O̱ Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o̱
mü'bü. Nguec'ua o böbü nu ja mi
jmurü c'o cjuarma, o mama c'ü ro
ẽjẽ 'na tjijmi ro sufreji texe cja c'o
país. O zädä c'e jña 'ma mi manda
e Claudio. 29 Nguec'ua c'o cjuarma
c'o mi cãrã a Antioquía o ñaji o
mamaji c'ü ro mbenpeji o merio
c'o cjuarma c'o mi cãrã a Judea.
C'ü ro sö nzi 'naja, ro mbös'üji
c'o. 30 Nuc'ua 'ma o jmutüji c'o
merio, cjanu o ndäji c'ua e Bernabé
'ñe e Saulo o jñünüvi c'o merio o
ma zopcüvi c'o mi pastor cja c'o
cjuarma a Judea.

12

Muerte de Jacobo y encarcelamiento de Pedro

1 C'o pa c'o, mi rey e Herodes.
O manda o ma zürüji ja nzi c'o
mi ma't'ü e Jesucristo, o tsjapü o
sufreji. 2 O manda o mbö't'üji
co tjëdyi e Jacobo c'ü mi ngue o̱
cjuarma e Juan. 3 Nguec'ua me co
mäjä c'o mi menzumü a Israel c'o
dya mi creo e Jesucristo. O unü
ngüenda e Herodes c'ü me mi mäji;
nguec'ua xo manda o ma zürüji e
Pedro. Mi ngue c'o pa 'ma mi siji o
tjõmëch'i c'o dya mi bäns'ä. 4 'Ma o
zürüji e Pedro, o manda e Herodes
o pant'aji a pjörü. O manda c'ua
dieciseis o tropa ro mbörüji e Pedro; ro pëpji nziyo tropa, cja rrũ
cambiaji c'ua. O nguijñi e Herodes,
'ma ro nguarü c'e mbaxua c'ü ni
chjũ Pascua, ro jñünpü ngüenda e
Pedro cja jmi c'o nte, cja rrũ manda
ro mbö't'üji. 5 Nguec'ua mi pjörüji
na jo e Pedro. Pero c'o cjuarma
c'o mi cãrã a Jerusalén sido mi ötü
Mizhocjimi co texe o̱ mü'büji, c'ü ro
mbös'ü na puncjü e Pedro.

Dios libra de la cárcel a Pedro

6 'Na nu xõmü 'ma ma bübü e
Pedro a pjörü, mi 'nün't'ü o cadena
nzi 'na o̱ dyë. Y cada lado mi bübü
'na tropa c'ü xo mi tjün't'ü o̱ dyë c'o
cadena. Ma ĩjĩ e Pedro. Xo mi bübü
yeje tropa c'o mi pjörü cja o̱ ngoxtji
c'e pjörü. C'ü na jyas'ü, e Herodes
ro jñünpü ngüenda e Pedro cja jmi
c'o nte. 7 C'e xõmü 'nango jñetse 'na
o̱ anxe Mizhocjimi. Y me go jya's'ü
cja c'e cuarto. C'e anxe o 'ñünmbü
o̱ ximatjü e Pedro ngue c'ua o zö.
Nuc'ua c'e anxe cjanu o xipji:

—Ixtí ñanga, embeji e Pedro.

Nuc'ua c'o cadena c'o mi 'nün't'ü
o̱ dyë, o ndögü c'ua. 8 Nuc'ua c'e
anxe cjanu o xipji e Pedro:

—Nzünt'ü in mbünt'ü, chin'ch'i
in mbäcua.

O tsja c'ua e Pedro ja c'o nzi va
mama c'e anxe. Nuc'ua c'e anxe
cjanu o xipji:

—Chëjë in bitu cja rrĩ 'ñeje. Rá
ot'ügö, rí bëpjague.

9 O mbedye c'ua e Pedro mi bëpja
cja c'e anxe. Dya mi pãrã cjo ix na
cjuana mi pedye cja c'e pjörü. Mi
sö nza cja 'ma ro nguinch'i 'na t'ĩjĩ.
10 O cjogüvi yeje ngoxtji nu ja xo mi
pjörü o tropa. Cjanu o zät'ävi cja
c'e ngoxtji de t'ëzi c'ü mi mbedyeji
a tji. C'e ngoxtji o xogütsjë c'ua.
O mbedyevi c'ua o caminaovi 'na
calle. 'Nango ojtjo c'ua c'e anxe, ya
mi 'natsjë e Pedro. 11 Nuc'ua cjanu
o mbãrã c'ua e Pedro c'ü na cjuana
vi mbedye cja c'e pjörü. Cjanu o
mama c'ua:

—Nudya, rí pãrãgö Mizhocjimi
o ndäjä c'ü o̱ anxe o ẽ 'ñevgue libre. Nguec'ua dya ro tsjacügö e
Herodes ja c'o nzi ga ne c'o ín menzumügö c'o dya creo, eñe.

12 'Ma mü o mbãrã e Pedro c'ü
na cjuana vi mbedye libre, cjanu
o ma c'ua cja o̱ ngumü e María c'ü

nu nana e Juan c'ü xo mi chjũ Marcos. Nujnu, mi jmurü na puncjü
o cjuarma mi ötüji Mizhocjimi.
13 'Ma mü o zät'ä e Pedro cja c'e
ngumü, o toca cja c'e ngoxtji. O
mbedye c'ua 'na xunt'i cja c'e pa-
tio o ma dyärä cjó mi ngue. C'e
xunt'i mi chjũ e Rode. 14 C'e xunt'i
o mbãtpã o̱ jña e Pedro 'ma mü o
zenguate, pero dya xopcü c'e ngox-
tji. Na ngue me go mäjä. Cjanu o
cjuan'di o cjogü a mbo, o ma xipji
c'o ma cã nu:

—E Pedro böbü cja ngoxtji, em-
beji c'o.

15 O ndünrü c'ua anguezeji o ma-
maji:

—Nu'tsc'e i̱ṉ locague, eñeji.

O mama c'ua c'e xunt'i:

—Iyö. Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji,
embeji c'o.

Anguezeji cjanu o mamaji:

—Iyö, dya ngue. Pe ngueje c'e
anxe c'ü pjörü c'ü, eñeji.

16 E Pedro sido mi toca cja c'e
ngoxtji. Nuc'ua c'o ma cã a mbo,
cjanu o ma xopcüji c'e ngoxtji. 'Ma
mü o jñandaji c'ü mi ngue e Pedro,
me go nguijñiji c'ua o mamaji:

—Pãrã, ¿ja va mbedye a pjörü nu?

17 Nuc'ua e Pedro cjanu o tsja
c'ua o seña co o̱ dyë ro ngo't'ü o̱
neji. Cjanu o xipjiji ja va 'ñeme libre
Mizhocjimi angueze. Xo xipjiji:

—Nujyo, rí xipjigueji e Jacobo 'ñe
c'o 'ñaja cjuarma, eñe.

Cjanu o mbedye c'ua, o ma c'ü 'na
lugar.

18 C'ü na jyas'ü, me mi sũ c'o
tropa me mi pötü ma mamaji c'ü
dya mi pãrãji ja vi ma e Pedro.
19 Nuc'ua e Herodes o ndäjä c'o
o ma jyodü e Pedro, pero dya
chöt'üji. Nguec'ua o tsjapü t'önü c'o
tropa c'o mi pjörü e Pedro, cjanu
o manda o mbö't'üji c'o. Cjanu o
mbedye a Judea o ma a Cesarea o
ma mimi nu.

La muerte de Herodes

20 E Herodes me mi ünbü c'o
mi menzumü a Tiro 'ñe a Sidón.
Nguec'ua anguezeji mi jodüji ja rvá
jo'tp'üji c'ü. Na ngue c'o mi siji, mi
tõmüji cja c'e país nu ja mi manda
e Herodes. Mi bübü 'na bëzo c'ü
mi pjëzhi na nojo cja o̱ palacio e
Herodes. Nuc'ü, mi chjũ e Blasto.
C'o mi cãrã a Tiro 'ñe a Sidón o möji
cja e Blasto o ma ngõ't'üji o merio o
xipjiji:

—Pjöxcüjme rá jo'tp'ügöjme ne
rey Herodes, embeji.

Nguec'ua e Blasto cjanu o ma cja
e Herodes o ma xipji c'ü mi ne c'o
mi menzumü a Tiro 'ñe a Sidón ro
ñaji e Herodes. 21 Nuc'ua e Herodes
o mbä's'ä 'na pa, c'ü ro ñaji c'o mi
menzumü a Tiro 'ñe a Sidón. 'Ma
mü o zädä c'e pa, e Herodes o jye'e
c'o me na zö, na ngue mi rey. Cjanu
o ndägä cja c'ü o̱ silla c'ü xiji trono.
Cjanu o zopjü c'o nte. 22 Nuc'ua c'o
nte chaque o mapjüji c'ua na jens'e
o mamaji:

—Nu na ña'a, dya nte nu,
Mizhocjimi nu, eñeji.

23 E Herodes o jyëzi c'o nte o
ma't'üji angueze. Dya mama:

—Dya rí matcügöji; nguextjo
Mizhocjimi c'ü bübü a jens'e rí
ma't'üji, ro 'ñeñe.

Nguec'ua o ẽjẽ 'naja o̱ anxe
Mizhocjimi o ẽ tsjapü o zö'dyë e
Herodes, o ngã'ã o dyoxü a mbeme.
C'o dyoxü o zapü a mbo o̱ pjeme;
dya mezhe o ndũ.

24 Xe na puncjü o nte c'o o dyärä
o̱ jña Mizhocjimi o 'ñench'e o̱ mü'bü
e Jesucristo.

25 E Bernabé 'ñe e Saulo, 'ma o
ma unüvi c'o merio c'o cjuarma
a Judea, cjanu o mbedyevi a
Jerusalén o nzhogü o mëvi a
Antioquía mi sivi e Juan c'ü xo mi
chjũ Marcos.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

1 C'o cjuarma c'o mi cãrã a An-
tioquía, mi bübü c'o mi profeta
'ñe c'o mi xöpüte mi jizhiji o̱ jña

Mizhocjimi. Mi ngue e Bernabé, 'ñe e Simón c'ü mi xiji Negro, 'ñe e Lucio c'ü mi menzumü a Cirene, 'ñe e Manaén c'ü junto va tevi e Herodes c'ü mi manda a Galilea, 'ñe e Saulo.
2 'Na nu pa, mi ma't'üji Mizhocjimi y mi mbempjeji. Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi o ña c'ua o xipjiji:

—Ya ró juajnügö e Bernabé 'ñe e Saulo ra mbëpquivi. Ixtí chägueji ra ma tsjavi c'e bëpji, embeji c'o.

3 Nuc'ua 'ma mü o nguarü o ma't'üji Mizhocjimi 'ñe o mbempjeji, cjanu o 'ñe's'eji o̱ dyëji e Bernabé 'ñe e Saulo. Cjanu o ndäji ro mëvi cja c'o 'ñaja jñiñi ro ma mbëpivi Mizhocjimi.

Los apóstoles predican en Chipre

4 Ngueje o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü o ndäjä e Bernabé 'ñe e Saulo. Nuc'ua anguezevi cjanu o zidyivi e Marcos o möji c'ua a Seleucia. Nuc'ua o mbedyeji nu, o möji c'ua cja 'na barco o zät'äji cja c'e isla c'ü ni chjũ a Chipre c'ü bübü a nde cja c'e ndeje. 5 O zät'äji a Salamina c'ü tsja a Chipre. Nuc'ua cjanu o möji c'ua cja c'o nintsjimi c'o bübü a Chipre nu ja ma't'ü Mizhocjimi c'o menzumü a Israel. E Bernabé 'ñe e Saulo o zopjüvi c'o mi jmurü nu, o xipjiji o̱ jña Mizhocjimi. Mi dyoji e Marcos ngue c'ua ro mbös'ü anguezevi.
6-8 Cja c'e isla a Chipre, mi gobernador e Sergio Paulo. Nuc'ü, mi pë's'i na puncjü o̱ pjeñe. Mi dyojui e Sergio Paulo 'na bëzo c'ü mi menzumü a Israel c'ü mi cëro. Nuc'ü, mi chjü e Barjesús. Xo mi xiji e Elimas. Nuc'ü, mi cjapü mi ña o̱ jña Mizhocjimi, pero dya ma cjuana. E Bernabé 'ñe e Saulo 'ñe e Marcos o zät'äji texe cja c'o jñiñi cja c'e isla a Chipre. 'Ma mü o zät'äji cja c'e jñiñi a Pafos, nuc'ua e Sergio Paulo o zojnü c'ua anguezeji. Na ngue me mi ne ro dyärä o̱ jña Mizhocjimi. 'Ma mü o ña e Bernabé 'ñe e Saulo, dya go ne e Elimas. Me mi jodü ja rvá ts'a's'ü, ngue c'ua c'e gobernador dya ro creo o̱ jña Mizhocjimi c'o mi mama e Bernabé 'ñe e Saulo.
9 Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o̱ mü'bü e Saulo c'ü xo ni chjũ e Pablo, me go jñanda e Elimas.
10 Cjanu o xipji:

—Nu'tsc'e i̱ṉ cjapü i̱ṉ jíchi yo nte, pero me na s'o c'o i̱ṉ cjague. I̱ṉ onpügue yo nte i̱ṉ xipjiji c'o dya cjuana. O̱ t'its'ü e Satanás c'ü dya jo, i̱ṉ cjague o̱ bëpji c'ü. I̱ṉ nugue na ü texe c'o na jo. Me na jo o̱ 'ñiji Mizhocjimi, pero nan'ño gui jíchigue yo nte i̱ṉ xipjiji c'o dya cjuana. 11 Dyärä. Ra castigaots'ügue dya Mizhocjimi ra tsja'c'ü rí ndëzhögue. Ra mezhe ja nzi o pa, dya rí jñanda o̱ jya's'ü e jyarü, eñe e Pablo.

Nuc'ua o bëxõmü o̱ ndö e Elimas, dya cja mi janda. Nguec'ua mi örü cjó ro pënchp'i o̱ dyë ro ngüjnü. 12 'Ma mü o jñanda c'e gobernador ja va ndëzhö e Elimas, me go nguijñi c'ua:

—Nunca rí janda a cjanu. Me na zëzhi o̱ jña Mizhocjimi, eñe.

Nguec'ua o 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

13 Nuc'ua e Pablo 'ñe c'o mi dyoji, cjanu o ndes'eji c'ua cja 'na barco o mbedyeji a Pafos o möji c'ua a Perge c'ü tsja cja c'e estado de Panfilia. 'Ma mü o zät'äji nu, nuc'ua e Juan Marcos o jyanbüji co anguezevi, o nzhogü o ma c'ua a Jerusalén. 14 Nuc'ua e Pablo 'ñe e Bernabé o mbedyevi a Perge o mëvi c'ua a Antioquía c'ü bëxtjo cja c'e estado de Pisidia. Nuc'ua c'e pa 'ma mi söya c'o mi menzumü a Israel, o mëvi cja c'e nintsjimi, cjanu o mimivi c'ua. 15 Cjanu o böbü c'ua 'na c'ü o xörü o̱ jña Mizhocjimi. O xörü 'na pasaje cja c'o ley c'o o dyopjü e Moisés, 'ñe 'na pasaje c'ü o dyopjü c'o profeta. Nuc'ua c'o mi manda cja c'e nintsjimi, cjanu o

mandaji 'naja c'ü o ma xipji e Pablo
'ñe e Bernabé:
—Mi cjuarmats'ügövi, 'ma in
jünguevi 'na jña, xitscöjme, embeji
c'o.
16 Cjanu o böbü c'ua e Pablo o tsja
o seña co o dyë c'ü dya cjó ro ña.
Cjanu o mama:
—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji
a Israel, 'ñetsc'eji dya in menzumüji
a Israel pero in sũji Mizhocjimi,
dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji.
17 Mizhocjimi o juajnü c'o ín
mboxatitaji nutscöji rí menzumüji
a Israel, o tsjapüji o nte. 'Ma
mi cãrã anguezeji a ma a Egipto,
Mizhocjimi o intsjimi anguezeji,
nguec'ua va ngãrãji na puncjü.
Nuc'ua o pjongüji libre cjanu o möji
c'ua, na ngue me na zëzhi angueze.
18 O mezhe c'ua cuarenta cjë mi
pjörü Mizhocjimi anguezeji 'ma mi
nzhodüji cja c'e majyadü. Zö mi
cjaji c'o na s'o, pero Mizhocjimi
mi pësp'iji paciencia anguezeji.
19 Mizhocjimi o chjotü c'o siete raza
c'o mi cãrã a Canaán. Cjanu o unü
a Canaán c'o ín mboxatitagöji o
tsjapü o cjaji. 20 O mezhe cuatro
ciento cincuenta cjë va 'ñeme
Mizhocjimi c'o mi cja juesi cja
c'o nte, hasta e Samuel c'ü mi
bëpja juesi, c'ü xo mi profeta. 21 O
mezhe c'ua, c'o ín mboxatitaji
o dyötüji Mizhocjimi ro 'ñeme
'naja anguezeji c'ü ro tsja rey. O
'ñeme c'ua e Saúl c'ü mi t'i cja
e Cis, 'ñe mi mboxbëche cja e
Benjamín. O mezhe cuarenta cjë
c'ü mi rey, mi manda cja c'o ín
mboxatitaji. 22 Nuc'ua Mizhocjimi
dya cja jyëzi xe ro manda e Saúl;
o 'ñeme c'ua e David o tsja rey. O
mama Mizhocjimi: "E David c'ü
nu t'i e Isaí, me rí mäpägö c'ü; rí
janda ätcägö c'ü. Ra tsja ja c'o
nzi rgá negö", eñe Mizhocjimi.
23 O mama Mizhocjimi c'ü ro
'ñeme 'na c'o o mboxbëche e David
ro 'ñe 'ñevguegöji libre nutscöji
rí menzumüji a Israel. Ya tsja
Mizhocjimi ja c'o nzi va mama, o
ndäjä 'naja c'ü o ẽ 'ñevgueji libre cja
c'o na s'o c'o rí cjaji. Nuc'ü, ngueje e
Jesús. 24 Ante c'ü ro zopjü e Jesús c'o
nte, e Juan ya mi pëpi Mizhocjimi.
Mi zopjü c'o ín menzumügöji mi
xipjiji ro jyëziji c'o na s'o, ro nzhogü
o mü'büji cja Mizhocjimi. 25 E Juan,
'ma ya mi ngue ro nguarü c'ü mi
pëpi Mizhocjimi, o xipji c'ua c'o
nte: "In pëzhgueji nguetscö c'ü o
mama Mizhocjimi ra ẽ 'ñempc'eji
libre, pero dya nguetscö; ngue c'ü
cja va ẽjẽ. Bübü o mbëpji c'o xäpcä
o mbäcua c'ü nu lamu ga mbös'ü.
Nutscö, dya pje pjëtscö rá pjösc'ö
a cjanu c'ü cja va ẽjẽ. Na ngue
angueze me na nojo na puncjü;
nutscö, dya pje ni muvizügö", eñe e
Juan.
26 O sido o ña e Pablo o mama:
—Rí zo'c'öji nu'tsc'eji ín
menzumüts'ügöji a Israel, o
mboxbëchezüji e Abraham. Xo rí
zo'c'öji nu'tsc'eji dya in menzumüji
a Israel pero in sũji Mizhocjimi.
Mizhocjimi ne c'ü rí pãrãgueji ja rgá
sö rí salvagueji in texeji. 27 'Ma mü
o ẽjẽ e Jesús, c'o ndamböcjimi 'ñe c'o
'ñaja c'o pje mi pjëzhi, dya mi pãrãji
cjo vi 'ñeje cja Mizhocjimi. Ni xo ri
ngue c'o 'ñaja nte a Jerusalén dya
xo mi pãrãji. Dya unüji ngüenda
cjo ya vi zädä o jña Mizhocjimi
c'o vi dyopjü c'o profeta, maco
chjüma'ma xabaro mi xörüji o
jña Mizhocjimi. C'o profeta o
mamaji c'ü mi jyodü ro ndũ e Jesús.
Nguec'ua va zädä c'o vi dyopjü c'o
profeta. 28 Zö dya chö'tp'üji c'ü vi
tsja na s'o c'ü rví ndũ, pero o dyötüji
e Pilato c'ü ro manda ro mbö't'üji
c'ü. 29 Nguec'ua va zädä texe c'o
mi t'opjü cja o jña Mizhocjimi ja
rvá tsjapüji e Jesús. Nuc'ua, bübü
c'o o ma ts'üpcü o cuerpo cja c'e
ngronsi, cjanu o ma ngöt'üji cja 'na
cueva. 30 Zö ya vi ndũ e Jesús, pero
Mizhocjimi o tsjapü o te'e o bübütjo
na yeje. 31 O mezhe c'ua ja nzi c'ü

o jñetse e Jesús, o jñanda na puncjü
o nte c'ü ya vi te. C'o o jñanda, ngue
c'o mi nzhodüji e Jesús ante c'ü ro
mbö't'üji. Mi nzhodüji ndeze 'ma
o mbürü o zopjü c'o nte a Galilea,
hasta o zät'ä a Jerusalén. Nguec'ua
zopjüji yo nte, xipjiji o te e Jesús.

32-33 'Rí xi'tsc'öbe c'ü rgui mäcjeji.
Nu c'e jña c'ü o xipji Mizhocjimi c'o
ín mboxatitagöji, ya zädä yo cjë yo
rí cãrãgöji nutscöji o̱ mboxbëchezüji
c'o. O tsjapü o te e Jesús ja c'o
nzi ga t'opjü cja Salmo dos. Je
mama a cjava c'e Salmo: "Ixi
ngue'tsc'e ín Ch'itsc'ö. Ne pa dya,
ró jizhi que nu'tsc'e ín Ch'itsc'ö",
eñe Mizhocjimi. 34 Mizhocjimi xo
mama: "Rá intsjimits'ü ja c'o nzi
rvá xipjigö e David." C'ü vi mama
a cjanu Mizhocjimi, ngue c'ü ro ts-
japü ro te e Jesús, c'ü dya ro dya'a o̱
cuerpo. 35 Nguec'ua mama a cjava
c'ü 'na Salmo: "Rí pãrãgö c'ü dya
rí jyëzi ra dya'a ín cuerpogö. Na
ngue i̱ juancügö", eñe. 36 E David
o tsja rey cja c'o o̱ menzumüji c'o
mi ngue ín mboxatitagöji; o tsja ja
c'o nzi va mama Mizhocjimi. Pero
'ma o ndũ, o dyögüji a lado nu
ja ya vi dyögüji c'o ín mboxatitaji.
Cjanu o dya'a o̱ cuerpo. 37 Pero
'ma mü o ndũ e Jesús, Mizhocjimi
o tsjapü o te, dya go dya'a o̱ cuerpo.
38 Nguec'ua rí xi'tsc'öji nu'tsc'eji ín
menzumüts'ügöji, ngueje e Jesús
c'ü ra perdonaots'üji in nzhubüji
c'o i̱ṉ tũji. 39 C'o o̱ ley Mizhocjimi c'o
o dyopjü e Moisés, dya ra 'ñempc'eji
libre cja c'o na s'o. Pero 'ma rí
'ñench'e in mü'büji e Jesucristo, ra
'ñempc'eji libre texe cja c'o na s'o.
40 Pjötpüji na puncjü ngüenda. Na
ngue 'ma dya rí 'ñench'e in mü'büji e
Jesucristo, ra zädä 'ma rí sufregueji
ja c'o nzi va dyopjü c'o profeta. Je
dyopjüji a cjava:

41 Nu'tsc'eji i̱ṉ cjacüji burla. Pero
jñant'maji, rá cjagö c'o me na
nojo, c'ü dya rí creoji zö cjó
ra xi'ts'iji.
Y rí mangueji: "¿Ja rgá sö ra zädä
yo?"
Pero rí chũji, eñe Mizhocjimi.

42 Nuc'ua e Pablo 'ñe c'o mi dy-
oji, cjanu o mbedyeji c'ua cja c 'e
nintsjimi. C'o nte me go mamaji
c'ua:

—Tsjacüjme favor rí 'ñejui ra
chjün, rí ẽ yepe rí xitscöjme yo i̱
xitsijme dya.

43 'Ma mü o nguarü c'e culto, na
puncjü c'o mi menzumü a Israel
c'o o ndeñe co e Pablo 'ñe e Bern-
abé. Xo 'ñe c'o dya mi menzumü a
Israel pero mi ma't'üji Mizhocjimi,
anguezeji xo na puncjü c'o o ndeñe
co e Pablo 'ñe e Bernabé. Nuc'ua e
Pablo 'ñe e Bernabé o zopjüvi c'ua
anguezeji o xipjiji:

—Nu'tsc'eji rí sido rí dyätpäji o̱
jña e Jesucristo. Ngueje c'ü o ndäjä
Mizhocjimi o ẽ mböxcüji.

44 Nuc'ua c'ü na ye nu xabaro, o
ẽ c'ua texe c'o mi cãrã c'e jñiñi o
ẽ dyäräji o̱ jña Mizhocjimi. 45 C'o
mi menzumü a Israel, 'ma mü o
jñandaji xo vi jmurü na puncjü o
nte c'o dya mi menzumü a Israel,
o sjëyaji c'ua na puncjü. O zadüji e
Pablo o mamaji c'ü dya ma cjuana
c'ü mi mama. 46 Dya zũ e Pablo 'ñe
e Bernabé, o mamavi:

—Nu'tsc'eji rí menzumügöji a Is-
rael, ngue'tsc'eji ot'ü ró xi'tsc'öbe
o̱ jña Mizhocjimi. Pero dya i̱
ñeji. Nguec'ua, zö Mizhocjimi ne
ra 'ñempc'eji libre cja c'o na s'o,
pero dya sö. Na ngue dya i̱ṉ creoji
c'ü xi'ts'iji. Nguec'ua dya cja rá
zo'c'öbe; rá zopjübe c'o dya ngue ín
menzumügöji. 47 Ngue c'ü o xitsibe
Mizhocjimi. O mama a cjava:

Ró juan'c'ü rí zopjü yo nte yo dya
menzumü a Israel yo cãrã
texe cja ne xoñijõmü,
ngue c'ua ra salvaji ra bübü ín
jya's'ügö cja o̱ mü'büji, eñe
Mizhocjimi.

A cjanu va mama e Pablo.

48 C'o dya mi menzumü a Is-
rael, 'ma mü o dyäräji c'o jña c'o o

mama e Pablo, me go mäji o ma-
maji c'ü me na jo o jña Mizhocjimi.
Bübü c'o o ' ñench'e o̱ mü'bü e
Jesús. Nguec'ua o bübütjoji co
Mizhocjimi. Nuc'o, ngue c'o ya
vi juajnü Mizhocjimi. 49 Nuc'ua o̱
jña e Jesucristo c'ín Jmugöji, o ma-
maji texe c'o jñiñi cja c'e estado.
50 Nuc'ua c'o mi menzumü a Is-
rael, o dyü't'üji c'o ndixũ c'o pje
mi pjëzhi cja c'e jñiñi c'o mi ma't'ü
Mizhocjimi. Xo dyü't'üji c'o bëzo
c'o pje mi pjëzhi. Nguec'ua o nuji
na ü e Pablo 'ñe e Bernabé, cjanu
o pjongüji nu. 51 Nuc'ua e Pablo
'ñe e Bernabé 'ma mü o mbedyevi
nu, cjanu o jyä'bävi c'ua o jõmü c'o
mi jäs'ä cja o̱ mbäcuavi, ngue c'ua
ro mbãrã c'o mi menzumü nu, c'ü
vi tsjaji c'o na s'o, dya recibidoji
anguezevi. Cjanu o mëvi cja c'e
jñiñi a Iconio. 52 C'o mi cãrã a
Antioquía c'o vi 'ñench'e o̱ mü'bü e
Jesucristo, zö mi nuji na ü c'o, pero
o̱ Espíritu Mizhocjimi me go 'ñünbü
o̱ mü'büji o tsjapüji me go mäji.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

1 'Ma mi bübüvi e Pablo 'ñe e
Bernabé a Iconio, o mëvi cja c'e
nintsjimi nu ja mi pa c'o mi men-
zumü a Israel. O zopjüvi c'o nte ja
c'o nzi ma zopjüvi cja c'o 'ñaja jñiñi.
Nuc'ua na puncjü c'o o 'ñench'e o̱
mü'bü e Jesucristo. C'o o creo, mi
cãrã c'o mi menzumü a Israel; xo
mi cãrã c'o dya mi menzumü a Is-
rael. 2 C'o mi menzumü a Israel c'o
dya go ne go creo, o dyü't'üji c'o dya
mi menzumü a Israel. Nguec'ua va
nguijñiji c'o na s'o, o nuji c'ua na
ü e Pablo 'ñe e Bernabé. 3 E Pablo
'ñe e Bernabé o mezhe va mimivi a
Iconio. Mi zopjüvi c'o nte, dya mi
sũvi. Mi xipjiji:

—Me s'iyats'üji e Jesucristo c'ü ín
Jmugöji, mi eñevi.

Nguec'ua c'ü ín Jmugöji o unüvi
poder o tsjavi c'o na nojo c'o nunca
mi janda c'o nte. Nguec'ua va
mbãrãji c'ü na cjuana c'o mi mama
e Pablo 'ñe e Bernabé. 4 C'o mi cãrã
a Iconio, dya mi 'natjo o̱ pjeñe ma
nguijñiji. Mi cãrã c'o mi teñe c'o
mi menzumü a Israel c'o dya mi
ätpä o̱ jña e Jesucristo; mi cãrã c'o
mi teñe c'o apóstole c'o mi ngue e
Pablo 'ñe e Bernabé. 5 Nuc'ua c'o
mi menzumü a Israel c'o dya mi ätä
c'o apóstole, cjanu o ma ñaji c'ua c'o
pje mi pjëzhi cja c'e jñiñi. Xo ñaji c'o
'ñaja nte c'o dya mi menzumü a Is-
rael. O mamaji c'ü ro tsjapüji burla
c'o apóstole, cja rrũ pjat'üji o ndojo.
6-7 Pero e Pablo 'ñe e Bernabé o
mbãrãvi. Nguec'ua o c'ueñe o mëvi
c'ua a Listra 'ñe a Derbe c'o tsja cja
c'e estado de Licaonia. Nujnu, o
zopjüvi c'o nte o xipjiji ja rvá sö e
Jesús ro 'ñeme libre anguezeji cja
c'o na s'o. Xo zopjüji c'o nte cja c'o
'ñaja jñiñi c'o bëxtjo mi chäji.

Apedrean a Pablo en Listra

8 A Listra mi bübü 'na bëzo c'ü
dya mi sö ro nzhodü, mi junrü a
jõmü. Je ma cjanu ndeze 'ma o
jmus'ü. 9 Nuc'ü, o dyärä mi ña e
Pablo 'ma mi zopjü c'o nte. E Pablo
o jñanda na jo c'e bëzo, o mbãrã c'ü
mi junt'ü o̱ mü'bü c'e bëzo c'ü ro sö
Mizhocjimi ro jocü. 10 Nguec'ua o
ña c'ua na jens'e e Pablo o xipji c'e
bëzo:

—Böbü dya, rí böbü derecho, eñe.

O böbü na zëzhi, cjanu o nzhodü
c'ua. 11 Na puncjü o nte c'o o jñanda
e Pablo ja va jocü c'e bëzo. O
mapjüji c'ua na jens'e o ñaji c'e jña
Licaonia o mamaji:

—Nujyo, ngue yo ín ts'itagöji yo
rí ma't'üji. O mbëzhi o nte nza
cjazgöji. O ẽjui nu ja rí cãrãgöji o ẽ
nugüji, eñeji.

12 Cjanu o jñusp'üji c'ua ts'ita
Júpiter e Bernabé. E Pablo, o
jñusp'üji ts'ita Mercurio, na ngue
mi ngue e Pablo c'ü mi zopjü c'o
nte. 13 A tji cja o̱ ngoxtji c'e jñiñi nu
ja mi cjogüji, mi järä 'na templo nu
ja mi ma't'üji e Júpiter. Nuc'ua c'ü
mi mböcjimi cja c'e templo o siji o

toro cja o̱ ngoxtji c'e jñiñi. C'o toro
ya vi ndepeji o ndäjnä. C'e mböcjimi
'ñe c'o nte mi ne ro mbö't'üji c'o
toro, cja rrũ mbäsp'äji e Pablo 'ñe e
Bernabé c'ü rví ma't'üji. 14 E Pablo
'ñe e Bernabé 'ma mü o mbãrãvi c'ü
mi ne ro tsja c'o nte, o cjuan'divi o
cjogüvi a nde nu ja mi cãrã c'o nte.
O ts'üdü o̱ bituvi, o mapjüvi c'ua na
jens'e o mamavi:

15 —Nu'tsc'eji i̱ṉ bëzoji, ¿jenga i̱ṉ
ne rí pötcübe o toro? Maco rí
ntetjogöbe nza cjatsc'eji. C'ü rvá
ẽcjöbe, rá xi'tsc'öbe ja rgá sö ra
'ñempc'eji libre cja c'o na s'o. Ni
jyodü rí jyëziji yo ts'ita. Dya cja rí
creoji, na ngue dya sö ra mböxc'üji.
Rí 'ñench'e in mü'büji Mizhocjimi
c'ü bübü para siempre, c'ü o dyät'ä
e jens'e 'ñe ne xoñijõmü, 'ñe texe
yo bübü a jens'e 'ñe yo bübü cja
ne xoñijõmü. Xo dyät'ä yo ndeje
'ñe texe c'o cã'ã nu. 16 Mi jin-
guã Mizhocjimi o jyëzi texe c'o
nte mi cjaji ja c'o nzi ma netsjëji.
17 Pero Mizhocjimi mi unü c'o mi
jyodü c'o nte; xo 'ñetscöji dacöji c'o
pje ni jyodüzüji. Va penqueji o
dyebe; dacüji o ts'itjõ. Nguec'ua
me rí mäcjöji, bübü c'ü rá sigöji. A
cjanu, ngue c'ü rga pãrãgöji bübü
Mizhocjimi, eñe e Pablo 'ñe e Bern-
abé.

18 Zö mi mamavi a cjanu, pero
c'o nte siempre mi ne ro mbö'tp'üji
o toro anguezevi. Pero o sido o
xipjivi c'ü dya ro tsjaji a cjanu.

19 Cjanu o säjä c'ua a Listra ja nzi
o nte c'o mi menzumü a Israel, vi
'ñeji a Antioquía 'ñe a Iconio. O
dyü't'üji c'ua c'o mi cãrã a Listra o
pjat'üji o ndojo e Pablo. Cjanu o
ngüt'üji c'ua va pjongüji a tji cja c'e
jñiñi. Mi pëzhiji ya vi ndũ. 20 Nuc'ua
cjanu o ẽ c'ua c'o cja vi 'ñench'e o̱
mü'bü e Jesucristo, o ẽ böbüji nu ja
mi 'mana e Pablo. Nuc'ua e Pablo
cjanu o nanga c'ua, o cjogü na yeje
cja c'e jñiñi. C'ü na ye nu pa, o
mbedyevi nu e Bernabé o mëvi a
Derbe.

21 A Derbe o zopjüvi c'o nte o
xipjiji o̱ jña Mizhocjimi. Na puncjü
c'o o 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo.
Nuc'ua cjanu o nzhogü o mëvi a
Listra 'ñe a Iconio 'ñe a Antioquía.
22 O zopjüvi c'o mi creo e Jesucristo,
o xipjiji:

—Nu'tsc'eji sido rí 'ñejmeji e Jesu-
cristo. Dya pje rí tsjijñiji 'ma pje c'o
cja'c'üji. Na ngue 'ma cjó c'o unü o̱
mü'bü Mizhocjimi ra dyätä, nuji na
ü 'ma c'o, y pje c'o cjapüji, embeji
c'o.

Nguec'ua o zëzhiji, dya zũji.
23 Nuc'ua e Pablo 'ñe e Bernabé
cjanu o juajnüvi c'ua c'o ro tsja
pastor nzi 'naja jñiñi. C'o cjuarma
c'o mi cãrã nu, 'ñe c'o apóstole o
mbempjeji. Nuc'ua c'o apóstole o
dyötüvi Mizhocjimi ro mbös'ü c'o
pastor 'ñe c 'o 'ñaja cjuarma, na
ngue vi creoji. Cjanu o mbedyevi
o mëvi c'ua.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

24 O huench'evi c'ua cja c'e es-
tado de Pisidia o zät'ävi a Perge
c'ü tsja a Panfilia. 25 'Ma mü o
nguarü o zopjüvi c'o mi cãrã nu,
cjanu o zöbüvi o mëvi a ma a Atalia.
26 Nujnu, o ndes'evi cja 'na barco
c'ü mi ma a Antioquía c'ü tsja a
Siria. Je mi mëvi nu, na ngue nujnu
ngueje nu ja vi dyötü Mizhocjimi
c'o cjuarma, ro mbös'ü e Pablo
'ñe e Bernabé cja c'e bëpji. Je mi
mëvi nu, na ngue ya vi cjuatüvi c'e
bëpji. 27 'Ma o zät'ävi a Antioquía,
o zojnüvi c'ua c'o cjuarma. 'Ma
mü o jmurüji, nuc'ua e Pablo 'ñe
e Bernabé o xipjiji ja va mbös'ü
Mizhocjimi va zopjüvi c'o nte. Xo
xipjiji Mizhocjimi o 'ñünbü o̱ mü'bü
c'o dya mi menzumü a Israel, xo
dyätpäji o̱ jña e Jesucristo. 28 O
mezhe c'ua na puncjü o pa, mi
cãrãji co c'o mi cãrã a Antioquía c'o
mi ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo.

15

La reunión en Jerusalén

1 C'o pa c'o, xo säjä c'ua ja nzi o bëzo a Antioquía c'o vi 'ñeje a Judea.
O zopjüji c'o cjuarma o xipjiji:
—'Ma dya ra circuncidaots'üji ja
c'o nzi va dyopjü e Moisés, dya ra
sö rí salvagueji, embeji c'o cjuarma
c'o mi cãrã a Antioquía.
2 E Pablo 'ñe e Bernabé o mamavi
c'ü dya ro sö ro circuncidaoji c'o mi
menzumü a Antioquía. Nguec'ua
va zöji c'ua o jña c'o. Nguec'ua
c'o cjuarma a Antioquía o xipjiji
e Pablo 'ñe e Bernabé ro mëvi a
Jerusalén, 'ñe ja nzi anguezeji, ro
ma ñaji c'o apóstole 'ñe c'o pastor,
ro dyönüji cjo mi jyodü ro circuncidaoji c'o dya mi menzumü a Israel.
3 Cjanu o möji c'ua. Bübü o
cjuarma c'o o ma zogüji. 'Ma o
cjogüji a Fenicia 'ñe a Samaria, o
zät'äji c'o jñiñi nu ja mi cãrã o
cjuarma. O xipjiji c'ü ya vi creo na
puncjü o nte c'o dya mi menzumü
a Israel. Nguec'ua me co mäjä c'o
cjuarma.
4 'Ma mü o zät'äji a Jerusalén, c'o
apóstole 'ñe c'o pastor 'ñe c'o 'ñaja
cjuarma o recibidoji e Pablo 'ñe e
Bernabe 'ñe c'o ma dyoji. Nuc'ua
e Pablo 'ñe e Bernabé cjanu o mamavi ja va mbös'ü Mizhocjimi o
zopjüvi c'o dya mi menzumü a Israel. 5 Mi bübü nu ja nzi o fariseo
c'o vi creo e Jesucristo. O böbüji
c'ua cjanu o mamaji:
—Ni jyodü rá circuncidaogöji c'o
dya menzumü a Israel c'o ätpä o̱ jña
e Jesucristo. Xo rá xipjiji ni jyodü
ra dyätäji o̱ ley Mizhocjimi c'ü o
dyopjü e Moisés, eñeji.
6 Nguec'ua o tsjaji 'na junta, o
jmurü c'o apóstole 'ñe c'o pastor o
ñaji ja rvá xipjiji c'o dya mi menzumü a Israel. 7 Nuc'ua 'ma ya vi
mezhe vi zöji o jña, o böbü e Pedro
o xipjiji:
—Mi cjuarmats'ügöji, i̱ṉ
pãrãgueji ya mezhe ja nzi cjë,
Mizhocjimi o juancügö nguetscö
ot'ü ró zopjügö c'o dya menzumü
a Israel ró xipjiji ja rvá 'ñemeji
libre cja c'o na s'o. 'Ma o dyäräji
c'o ró xipjiji, o creoji. 8 Ja c'o nzi
va dyacöji Mizhocjimi o̱ Espíritu,
je xo ga cjanu va unü yo dya
menzumü a Israel c'o ya 'ñench'e
o̱ mü'bü e Jesucristo. Na ngue
Mizhocjimi pãtpã o̱ mü'bü texe yo
nte. 9 Angueze dya juajnü cjó ra
s'iya. O ndintspi o̱ mü'bü yo dya
menzumü a Israel 'ma o 'ñench'e o̱
mü'büji e Jesucristo, ja c'o nzi va
ndintsqui ín mü'bügöji. 10 Maco
Mizhocjimi ya recibido yo dya
menzumü a Israel, ¿jenga i̱ṉ xipjiji
ni jyodü ra dyätäji c'o ley? Dya
rí tsjaji a cjanu; 'na ra ünnc'üji
Mizhocjimi. C'o ín mboxatitagöji
mi söji na jyü c'o ley, dya sö ro
cumpleji c'o. Ni xo ri nguetscöji.
11 Rí pãrãgöji na s'ozgöji pero ra
salvazügöji Mizhocjimi na ngue
me s'iyazüji e Jesús c'ín Jmugöji.
Je xo rga cjanu rgá salva yo dya
menzumü a Israel, eñe e Pedro.

12 'Ma mü o nguarü o ña e Pedro, dya cjó cja ndünrü. Nuc'ua e
Pablo 'ñe e Bernabé o zopjüvi c'o
mi cãrã nu, o xipjiji ja va mbös'üvi
Mizhocjimi va zopjüvi c'o dya mi
menzumü a Israel. O mbös'ü o tsjavi c'o na nojo c'o nunca mi janda
c'o nte. 13 'Ma mü o nguarü o ñavi,
cjanu o ña c'ua e Jacobo o xipji c'o
mi cãrã nu:
—Mi cjuarmats'ügöji, dyäräji c'ü
rá xi'tsc'öji. 14 Ya xitsiji e Simón
Pedro c'ü ya mezhe Mizhocjimi xo
juentse yo dya menzumü a Israel,
xo tsjapü o̱ nte yo. 15 Nujyo, ngue
yo o dyopjü c'o profeta c'ü ro zädä.
C'o o dyopjüji je mama a cjava:

16 Yo nte, dya cja matcüji ja c'o nzi
va matcüji cja c'e ngumü de
xipjadü c'ü o dyät'ä e David.

Nguec'ua 'ma ra zädä c'o pa, rá
nzhogö rá cjapü yo nte ra
matcüji na yeje.

17-18 Rá cjapü ín ntegö c'o 'ñaja nte,
zö ja nde menzumüji.
Ra jyongüji ra mbãcãji, eñe
Mizhocjimi.
Nujyo, o jítscöji ndeze mi jinguã yo.
Je ga cjanu va mama c'o profeta.

19 O sido o ña e Jacobo o mama:

—C'ü rí mangö, yo dya menzumü
a Israel c'o ya ejme dya Mizhocjimi,
dya ni jyodü rá xipjiji ra circun-
cidaoji ja c'o nzi ga mama c'o ley.
20 C'ü rá cjaji, rá penpeji 'na carta
rá xipjiji c'ü dya ra zaji o̱ ts'ingue
o animale c'o päsp'äji yo ts'ita. C'o
bëzo, dya ra tsãji o ndixũ; c'o ndixũ,
dya xo ra tsãji o bëzo. Xo 'ñe c'o
dya be chjüntü. Xo rá xipjiji, dya
ra zaji o̱ ts'ingue o animale c'o dya
mbedye o̱ cji. Dya xo ra ziji o cji.
21 Rá xipjiji a cjanu. Na ngue ya
mezhe jizhiji o̱ ley e Moisés texe cja
c'o ciudad. 'Ma xabaro xörüji cja
nintsjimi c'e ley, eñe e Jacobo.

22 Nuc'ua o nguejme conforme
c'o apóstole 'ñe c'o pastor 'ñe c'o
'ñaja cjuarma. O juajnüji c'ua yeje
cjuarma c'ü ro möji a Antioquía e
Pablo 'ñe e Bernabé. Nuc'o, mi
xo'ñivi cja c'o cjuarma. C'ü 'naja mi
chjũ e Judas Barsabás; c'ü 'naja mi
chjũ e Silas. 23 O dyopjüji 'na carta
o jñu's'üji a cjava:

"Nutscöjme rí apóstolegöjme
'ñetscöjme rí pastorgöjme rí
pen'c'öjme ne carta. Rí zen-
guats'üjme cjuarma, nu'tsc'eji dya
i̱n menzumüji a Israel i̱n cãrãji a
Antioquía 'ñe texe cja ne estado
de Siria 'ñe ne estado de Cilicia.
24 C'ü rgá pen'c'öjme ne carta, ró
ärägöjme bübü c'o o mbedye va ja rí
cãrãgöjme c'o o ẽ nuc'üji. O xi'ts'iji
ni jyodü ra circuncidaots'üji 'ñe rí
tsjaji c'o mama o̱ ley Mizhocjimi c'ü
o dyopjü e Moisés. Nguec'ua dya i̱n
pãrãji ja ngue c'ü rí creoji. Nu c'o o
ẽ xi'ts'iji a cjanu, dya ró tägöjme c'o.
25 Ya ró ñagöjme ró juajnüjme yeje
cjuarma rá täcjöjme ra ẽji e Bernabé
'ñe e Pablo, ra 'ñe zenguats'üji.
Me rí s'iyagöjme anguezevi. 26 Zö
cjogüvi na puncjü peligro 'na ra
mbö't'üji c'o, pero sido zopjüvi yo
nte, xipjiji o̱ jña e Jesucristo c'ín
Jmugöji. 27 Ró juajnüjme e Judas 'ñe
e Silas ra ẽji e Bernabé 'ñe e Pablo. E
Judas 'ñe e Silas ra xi'ts'iji nu yo ró
opjüjme cja ne carta. 28 O̱ Espíritu
Mizhocjimi o dyacöjme o pjeñe, o
jítscöjme c'o rá xi'tsc'öjme rí tsjaji.
Y na jo, nguextjo c'o rá xi'tsc'öjme
c'o. 'Ma jiyö, 'na rí sögueji na jyü.
29 Yo rá xi'tsc'öjme, ngue c'ü dya rí
saji o̱ ts'ingue o animale c'o päsp'äji
yo ts'ita. Dya xo rí siji o cji. Dya xo
rí saji o animale c'o dya mbedye o̱
cji. Nu'tsc'eji i̱n bëzoji, dya rí tsãji
o ndixũ; 'ñetsc'eji i̱n ndixũji, dya
rí tsãji o bëzo. Xo 'ñetsc'eji dya be
i̱n chjüntüji. 'Ma dya rí tsjaji yo
na s'o, i̱n cjaji na jo'ma. Zenguaji,
Mizhocjimi ra mböxc'üji", eñe c'e
carta va dyopjüji.

30 Cjanu o ndäji c'ua e Judas 'ñe
e Silas o ndëdyivi c'e carta, o möji
e Bernabé 'ñe e Pablo a Antioquía.
'Ma mü o zät'äji, cjanu o xipjiji c'ua
c'o cjuarma a Antioquía ro jmurüji.
'Ma o jmurüji, o unüji c'ua c'e carta.
31 'Ma mü o xörüji c'e carta, me go
mäji na ngue ma jo c'o jña c'o mi
t'opjü nu. 32 E Judas 'ñe e Silas
mi profetavi. O xipjivi na puncjü
o jña c'o cjuarma, o jíchiji ja ga
cja o̱ jña Mizhocjimi. Nguec'ua
c'o cjuarma xenda go zëzhiji cja o̱
jña Mizhocjimi. 33 E Judas 'ñe e
Silas o mezhevi ja nzi pa a Antio-
quía. Nuc'ua 'ma mü o nzhogüvi
nu ja vi 'ñeji e Bernabé 'ñe e Pablo,
c'o cjuarma a Antioquía o xipjiji
anguezevi:

—Mizhocjimi ra mböxc'üvi.
Xipjivi ra mbörü Cjimi c'o o
ndäc'äji, eñeji.

34-35 E Pablo 'ñe e Bernabé xe go
mimivi a Antioquía. Anguezevi 'ñe
c'o 'ñaja xöpüte mi jizhiji mi mamaji
o̱ jña Mizhocjimi.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

36 O mezhe c'ua ja nzi o pa, o
mama c'ua e Pablo o xipji e Bern-
abé:
—Na jo rá më cja c'o jñiñi nu ja
ya ró zopjüvi o̱ jña Mizhocjimi c'o
nte. Rá ma zenguavi c'o cjuarma,
rá nuvi pje cjaji, eñe e Pablo.
37 E Bernabé mi ne ro zidyivi e
Juan Marcos. 38 Pero o mama e
Pablo c'ü xenda na jo 'ma dya ro
zidyivi c'ü. Na ngue e Marcos vi
jyanbüji co anguezevi a Panfilia;
dya sido cja c'e bëpji co anguezevi.
39 Nguec'ua o zövi c'ua o jña e Bern-
abé e Pablo. Nguec'ua va xõgüvi
c'ua. Nuc'ua e Bernabé cjanu o
mëvi e Marcos. O mbes'evi cja 'na
barco o mëvi a Chipre. 40 Nuc'ua
e Pablo o juajnü e Silas ro mëvi ro
mbëpivi Mizhocjimi. C'o cjuarma a
Antioquía o dyötpüji Mizhocjimi ro
mbös'ü e Pablo 'ñe e Silas. Cjanu
o mëvi c'ua. 41 O zät'ävi texe cja
c'e estado de Siria 'ñe cja c'e estado
de Cilicia. E Pablo mi zopjü c'o
cjuarma; nguec'ua va zëzhiji cja o̱
jña Mizhocjimi.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

1 Nuc'ua cjanu o mëvi c'ua a
Derbe 'ñeje a Listra. Mi bübü nu 'na
t'i c'ü mi chjũ e Timoteo. Nuc'ü, mi
ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo. C'ü nu
nana mi menzumü a Israel, y xo mi
ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo. C'ü nu
tata mi menzumü a Grecia. 2 C'o
cjuarma a Listra 'ñe a Iconio mi
mamaji c'ü mi cja na jo e Timoteo.
3 E Pablo o ne o zidyivi e Timoteo
ngue c'ua ro mbös'üvi cja c'e bëpji.
Pero ot'ü o circuncidao. Na ngue
c'o mi menzumü a Israel c'o mi cãrã
cja c'o jñiñi nu ja ro möji e Pablo
e Silas e Timoteo, mi pãrãji c'ü mi
griego c'ü o̱ tata e Timoteo, dya mi
menzumü a Israel. 'Ma o nguarü
o circuncidao, cjanu o möji c'ua.
4 Texe cja c'o jñiñi ja c'o mi pöji, mi
zopjüji c'o cjuarma mi xipjiji c'o vi
mama c'o apóstole 'ñe c'o pastor c'o
mi cãrã a Jerusalén. 5 Nguec'ua c'o
cjuarma xenda go mbãrãji go creoji
e Jesucristo. Pama mi bübü c'o mi
ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

6 Nuc'ua mi ne ro möji a Asia
ro xipjiji o̱ jña e Jesucristo c'o nte.
Pero o̱ Espíritu Mizhocjimi o ts-
japü o mbãrãji c'ü dya ro möji nu.
Nguec'ua va cjogütjoji cja c'e es-
tado de Frigia 'ñe cja c'e estado
de Galacia. 7 'Ma ya mi ngue
ro zät'äji cja c'e estado de Misia,
mi cja ro möji a Bitinia. Pero o̱
Espíritu e Jesucristo dya jyëzi ro
möji. 8 Nguec'ua va cjogütjoji c'ua
cja c'e estado de Misia, dya ma-
maji o̱ jña Mizhocjimi nu. Nuc'ua
o zät'äji a Troas c'ü tsja a Misia.
9 'Na nu xõmü 'ma mi cãrãji a Troas,
Mizhocjimi o jíchi e Pablo c'ü o
jñanda, nza cja 'ma ro nguinch'i 'na
t'ĩjĩ. O jñanda 'na bëzo c'ü mi men-
zumü cja c'e estado de Macedonia.
Mi böbü ma xipji e Pablo: “Möji a
Macedonia rí ma pjöxcüjme”, eñe
c'e bëzo. 10 Nutscö e Lucas, je ngue
a Troas ró chjëgöjme e Pablo 'ñe
c'o mi dyoji. Na ngue c'ü o jñanda
e Pablo c'ü o jíchi Mizhocjimi, ró
pãrãjme Mizhocjimi mi jítscöjme c'ü
ro ma zopjüjme c'o mi cãrã a Mace-
donia ro ma xipjijme o̱ jña e Jesu-
cristo. Ixtó xampjajme ro möcjöjme
nu.

Pablo y Silas en Filipos

11 Ró tes'ejme c'ua cja c'e barco
c'ü ró töt'üjme a Troas ró möjme
derecho ró sät'äjme a Samotracia.
C'ü na ye nu pa, ró sät'äjme a
Neápolis ró dagüjme cja c'e barco.
12 Nuc'ua ró pedyejme nu ró
sät'äjme a Filipos nu ja cãrã na
puncjü o nte c'o vi 'ñeje a Roma o
'ñe mandaji nu. A Filipos ngue 'na
jñiñi c'ü me na nojo cja c'o 'ñaja jñiñi

c'o tsja a Macedonia. Ró mimijme
ja nzi pa nu. 13 'Ma mü o zädä c'e
pa 'ma söya c'o menzumü a Israel,
ró pedyejme cja o̱ ngoxtji c'e jñiñi
ró möcjöjme a squina cja 'na ndare
nu ja mi pa ötüji Mizhocjimi. Ró
mimijme ró jíchijme c'o ndixũ c'o
mi jmurü nu. 14 'Na c'o ndixũ c'o
mi ärä c'o mi mamajme, mi ngue
'na ndixũ c'ü mi chjũ e Lidia. Mi
menzumü a Tiatira mi pö o bitu
c'o ma cjipobü. Nuc'ü, mi ma't'ü
Mizhocjimi. Mizhocjimi o 'ñünbü
o̱ mü'bü o creo c'o jña c'o o mama
e Pablo. 15 Cjanu o ji c'ua, 'ñe c'o
mi cãrã o̱ ngumü. Nuc'ua cjanu o
xitscöjme:

—Nu 'ma i̱ṉ mangueji c'ü na
cjuana rí ench'e ín mü'bügö c'ü
ín Jmugöji, rí mbitats'üji rá mö ín
nzungö rí ma oxqueji nu, enzgöjme
c'ü.

O zümpcüjme ró oxüjme nu.

16 'Na nu pa, mi pöcjöjme nu
ja mi pa ötüjme Mizhocjimi. Ró
chjëgöjme 'na xunt'i c'ü mi esclavo.
Mi o'o o̱ mü'bü 'na o̱ espíritu e Sa-
tanás c'ü dya jo, mi unü poder mi
divinao. C'o o̱ lamu c'e xunt'i mi
tõji na puncjü o merio co c'ü mi div-
inao c'e xunt'i. 17 Nuc'ü, mi tjünt'ü
ín xütjügöjme nu ja mi pöcjöjme
e Pablo, mi mapjü na jens'e mi
mama:

—Nu yo bëzo, ngue o̱ mbëpji
Mizhocjimi c'ü bübü a jens'e.
Xi'ts'iji ja rgá sö rí salvagueji, eñe
c'e xunt'i.

18 O mezhe c'ua na puncjü o pa,
mi cja a cjanu c'e xunt'i mi tjünt'ü
ín xütjügöjme mi mama a cjanu. O
xicha c'ua e Pablo o pjünü o jñanda
c'e xunt'i. Cjanu o xipji c'ua c'ü o̱
espíritu c'ü dya jo:

—Me na zëzhi e Jesucristo; rí
xi'tsc'ö rí pedye cja ne xunt'i.

Cjanu o mbedye c'ua.

19 C'o o̱ lamu c'e xunt'i o mbãrãji
c'ua c'ü dya cja ro ndõji na puncjü
o merio. Nguec'ua cjanu o zürüji
c'ua e Pablo 'ñe e Silas o zidyiji a
fuerza a jmi c'o pje mi pjëzhi, ngue
c'ua ro jñünpüji ngüenda. 20 'Ma mü
o zät'äji cja c'o pje mi pjëzhi, cjanu
o xipjiji c'ua:

—Nu yo bëzo, je menzumüvi a
Israel. Va ẽ xipjiji nan'ño jña yo nte
ga dyonpüji. Nguec'ua dya pãrãji
ja ngue c'ü ra creoji. 21 Mamavi o
jña c'o mama ín leygöji c'ü dya sö
rá cjaji ni xo rá creoji. Na ngue rí
menzumügöji a Roma, eñeji.

22 Nguec'ua c'o nte o üdüji, mi ne
ro mbäräji e Pablo 'ñe e Silas. C'o
pje mi pjëzhi cjanu o ts'ünbüvi c'ua
o̱ bitu e Pablo 'ñe e Silas. Cjanu
o mandavi o mbäräji co dyenza.
23 Nuc'ua 'ma mü o nguarü o
mbäräji na puncjü, cjanu o pant'aji
c'ua a pjörü. Cjanu o xipjiji c'ua c'e
mböpjörü ro mbörüji na jo e Pablo
'ñe e Silas para dya ro mbedyevi.
24 Nguec'ua c'e mböpjörü o tsja
ja c'o nzi va xipjiji, o siji e Pablo
'ñe e Silas o ẽ tsjocüji mas a mbo
cja c'e pjörü. Cjanu o ngö'tp'üji
c'ua o̱ nguavi cja yeje dyaxü c'o
vi dyö't'üji, para dya ro sö ro
mbedyevi.

25 Nuc'ua c'ü ndexõmü e Pablo
'ñe e Silas mi ötüvi Mizhocjimi
y mi tõvi o himno ma ma't'üvi
Mizhocjimi. C'o 'ñaja c'o ma o'o a
pjörü mi äräji. 26 'Nango mbi c'ua
na zëzhi ne xoñijõmü go 'ñõmü c'o
cimiento cja c'e pjörü go xogü c'o
ngoxtji. C'o cadena c'o mi 'nün't'ü
c'o ma o'o a pjörü, o ndögü nu ja mi
sa'a cja ndüngumü. 27 C'e mböpjörü
'ma mü o zö, o jñanda ya vi xogü c'o
ngoxtji cja c'e pjörü. O ngübü c'ua
o̱ tjëdyi ro pö't'ütsjë. Na ngue mi
pëzhi ya vi c'ueñe texe c'o ma o'o cja
c'e pjörü. 28 Nuc'ua e Pablo o mapjü
c'ua na jens'e o xipji:

—Dya rí pö't'ütsjë; rí cãxtjogöjme
rí texejme, eñe.

29 Nuc'ua c'e mböpjörü o manda
o tũji o sivi. Cjanu o cjuan'di o ma
a mbo cja c'e pjörü, me mi mbi.
Cjanu o ndüñijõmü cja o̱ jmi e Pablo

'ñe e Silas. 30 Cjanu o zidyivi a tji o
xipjivi:
—Nu'tsc'evi nin t'ecjañõmüvi,
¿pje ni jyodü rá cjagö ngue c'ua rá
salvagö?
31 Cjanu o ndünrüvi o xipjivi:
—Rí 'ñench'e in mü'bü e Jesu-
cristo rí tsjapü in Jmugue. Ra
'ñempc'e libre texe cja c'o na s'o; xo
'ñe yo cãrã in nzumü, embeji c'e
mböpjörü.
32 Nuc'ua cjanu o xipjivi o̱ jña
Mizhocjimi c'e bëzo 'ñe texe c'o mi
cãrã o̱ ngumü. 33 Nuc'ua mismo
c'e xõmü, c'e mböpjörü ixco zidyi
c'ua e Pablo 'ñe e Silas nu ja mi
po o ndeje o mbe'chp'evi nu ja vi
s'odü. Nuc'ua cjanu o jichiji co
ndeje c'e mböpjörü 'ñe c'o mi cãrã
o̱ ngumü. 34 Nuc'ua c'e mböpjörü
cjanu o zidyi e Pablo 'ñe e Silas cja
o̱ ngumü, o ma unüvi o xëdyi o zivi.
Me go mäjä c'ua c'e mböpjörü 'ñe
c'o mi cãrã o̱ ngumü, na ngue vi
'ñench'e o̱ mü'büji Mizhocjimi.
35 Nuc'ua c'ü na jyas'ü, c'o pje
mi pjëzhi cjanu o zopjüvi c'ua c'o
policía o xipjiji:
—Mëvi ma xopcüvi c'o bëzo c'o ró
pant'aji a pjörü.
36 'Ma mü o zät'ävi nu, o xipjivi
c'e mböpjörü. Nuc'ua c'e mböpjörü
cjanu o ma xipji e Pablo:
—C'o pje pjëzhi o ndävi c'o o
ẽ mama c'ü sö rí pedyevi libre.
Nguec'ua pedyevi, Mizhocjimi rí
möji, eñe c'e mböpjörü.
37 Pero e Pablo dya nguejme con-
forme o xipji c'o policía:
—C'o pje pjëzhi o mandavi o
mbäräzübe na puncjü, me go
bëchquibe ín tsebe cja yo nte, zö dya
jñüncübe ngüenda. Y o pandgabe
a pjörü. O tsjacübe a cjanu, maco
rí menzumügöbe a Roma. Nudya,
nevi c'ü rá pedyebe, c'ü dya ra
mbãrã yo nte. Iyö. Ma xipjivi ra
ẽjui ra 'ñe pjongüzübe libre.
38 Cjanu o ma c'ua c'o policía cja
c'o pje mi pjëzhi, o ma xipjivi ja va
mama e Pablo. 'Ma mü o dyärä
c'o pje mi pjëzhi c'ü mi menzumü
a Roma e Pablo 'ñe e Silas, me go
zũvi c'ua. 39 Cjanu o mëvi c'ua cja
c'e pjörü o ma xipjivi e Pablo 'ñe e
Silas:
—Perdonaozübe c'ü ró cja'c'öbe.
Cjanu o pjongüvi c'ua libre cja c'e
pjörü. Cjanu o xipjivi:
—Rí ö'tc'üjme 'na favor rí
pedyevi cja ne jñiñi, eñe c'o pje mi
pjëzhi.
40 Nuc'ua e Pablo 'ñe e Silas
'ma mü o mbedyevi libre cja c'e
pjörü, cjanu o ma zenguavi e Lidia.
Nuc'ua cjanu o zopjüvi c'o cjuarma
c'o mi cãrã nu; nguec'ua o mäji y o
zëzhiji. O mbedye o möji c'ua co e
Timoteo.

17

El alboroto en Tesalónica

1 O zät'äji c'ua a Anfípolis 'ñe a
Apolonia pero o cjogütjoji, o zät'äji
cja c'e jñiñi a Tesalónica. Nujnu,
bübü nu 'naja nintsjimi nu ja ma't'ü
Mizhocjimi c'o menzumü a Israel.
2 Texe nu ja mi sät'ä e Pablo mi pa
cja nintsjimi. Nguec'ua o mezhe
jñi nzo, chjünma mi pa cja c'e
nintsjimi a Tesalónica mi pa jíchi o̱
jña Mizhocjimi c'o nte. 3 O jíchiji c'o
mama o̱ jña Mizhocjimi, ngue c'ua
ro mbãrãji mi jyodü ro sufre rvá
ndũ e Cristo, cja rrũ tetjo c'ua na
yeje. O xipjiji:
—Iṉ te'beji c'ü o mama
Mizhocjimi ra ẽ 'ñevgueji libre.
Pero rí xi'tsc'öji, nuc'ü, ya ẽjẽ.
Ngueje e Jesús.
4 C'o menzumü a Israel, bübü c'o
o creo o ndeñeji e Pablo 'ñe e Silas.
C'o dya menzumü a Israel c'o xo
mi sũ Mizhocjimi, na puncjü c'o xo
creo e Jesucristo. Nuc'o, mi bübü ja
nzi ndixũ c'o pje mi pjëzhi. 5 Nuc'ua
c'o menzumü a Israel c'o dya mi
creo, me go sjëyaji c'ua na ngue c'o
nte o ndeñeji e Pablo 'ñe e Silas.
Nguec'ua cjanu o möji cja chõjmü
nu ja mi cãrã c'o bëzo c'o ma s'o c'o

dya mi pëpji c'o ja nde mi nzhodü.
O xipjiji ro möji anguezeji. 'Ma
mi pöji, o mbürü o mapjüji c'ua na
jens'e. Nguec'ua va mundo c'ua
na puncjü o nte. Nuc'ua cjanu o
möji cja o̱ ngumü e Jasón, Cjanu o
xo'tp'üji o̱ ngumü cjanu o cjogüji,
ngue c'ua ro pjongüji e Pablo 'ñe
e Silas ro zidyiji nu ja ro jñünpüji
ngüenda a jmi c'o nte. 6 Pero dya
chöt'üji. Nguec'ua o pënch'iji c'ua e
Jasón 'ñe ja nzi c'o 'ñaja cjuarma, o
zidyiji a fuerza cja c'o pje mi pjëzhi
cja c'e jñiñi. O mapjüji na jens'e mi
mamaji:

—E Pablo 'ñe e Silas nzhodüvi
onpüvi yo nte. Nguec'ua texe cja
ne xoñijõmü bübü c'o ya s'onbüji o̱
mü'bü na ngue c'o jña c'o mamavi.
Nudya, va ẽjui va ẽ oncügöji. 7 Nu
ne Jasón o recibido cja o̱ ngumü c'o,
ngue c'ua sido oxüvi. C'o creo ja c'o
nzi ga mama anguezevi, dya cjaji ja
c'o nzi ga manda e César c'ü mero
manda; mamaji e Jesús ngueje c'ü
mero manda, eñeji.

8 C'o nte 'ñe c'o pje mi pjëzhi 'ma
mü o dyäräji a cjanu, me go zũji,
dya mi pãrã pje ro tsjaji. 9 Nuc'ua
c'o pje mi pjëzhi cjanu o cobraji o
merio e Jasón 'ñe c'o 'ñaja cjuarma,
o xipjiji c'ü ro nzhopcüji c'o merio
'ma ro mbedye e Pablo 'ñe e Silas
cja c'e jñiñi. Cjanu o 'ñemeji c'ua
libre.

Pablo y Silas en Berea

10 Nuc'ua c'o cjuarma cjanu o
xipjiji e Pablo 'ñe e Silas c'ü ro
mbedyevi c'e xõmü, ro mëvi a ma
a Berea. 'Ma mü o zät'ävi nu, o
mëvi cja c'e nintsjimi nu ja ma't'ü
Mizhocjimi c'o menzumü a Israel.
11 C'o mi cãrã a Berea xenda mi
äräji que na ngue c'o mi cãrã a
Tesalónica. O dyäräji co texe o̱
mü'büji c'o jña c'o mi mama e Pablo
'ñe e Silas. Pama mi nuji cja o̱
jña Mizhocjimi cjo na cjuana c'o mi
mamavi. 12 Nguec'ua c'o menzumü
a Israel, na puncjü c'o o 'ñench'e
o̱ mü'bü e Jesucristo. Xo 'ñe na
puncjü o ndixũ c'o pje mi pjëzhi c'o
mi griego c'o dya mi menzumü a Is-
rael, xo creoji e Jesucristo. Xo 'ñe o
bëzo c'o mi griego. 13 Nuc'ua c'o mi
cãrã a Tesalónica c'o mi menzumü
a Israel, o mbãrãji c'ua e Pablo 'ñe
e Silas vi mëvi a Berea; e Pablo
mi zopjü c'o nte mi xipjiji o̱ jña
Mizhocjimi. Ixco möji c'ua o ma
dyü't'üji c'o nte, ngue c'ua me go
mundoji va mapjüji. 14 Nuc'ua c'o
cjuarma ixco ndäji c'ua c'o ro ma
caminao e Pablo ro zät'äji a squina
cja c'e mar. E Silas 'ñe e Timoteo o
nguejmevi a Berea. 15 C'o cjuarma
o ma caminaoji e Pablo hasta o
zät'äji a Atenas. Nuc'ua e Pablo o
mama c'ua o xipjiji:

—'Ma rí nzhogueji a Berea,
xipjiji e Silas 'ñe e Timoteo ra tsjavi
posible ra ẽjui, dya ra mezhevi.

Pablo en Atenas

16 E Pablo mi te'be e Silas 'ñe e
Timoteo ro säjui a Atenas. Me go
sufre o̱ mü'bü, na ngue o jñanda mi
tägä na puncjü o ts'ita cja c'e jñiñi.
17 Nguec'ua mi pa cja c'e nintsjimi
mi ñaji c'o mi menzumü a Israel
mi xipjiji ja ga cja c'ü na cjuana.
Xo mi ñaji c'o dya mi menzumü a
Israel c'o xo mi ma't'ü Mizhocjimi.
Y pama mi pa cja c 'e chõjmü mi ñaji
c'o mi pa nu. 18 Nujnu, mi pa nu c'o
mi xiji epicureo c'o mi xötpü o̱ jña
e Epicuro, 'ñe c'o mi xiji estoico c'o
mi xötpü o̱ jña e Zenón. Anguezeji o
zöji o jña e Pablo. Bübü c'o o mama:

—Mbãrã, ¿pje ra xitscöji ne bëzo
nu ja nde pezhe o jña?, eñeji.

Bübü c'o o mama:

—Nza cja c'ü xitscöji rá creoji
nan'ño ts'ita c'o ma't'üji nan'ño
jñiñi, eñeji.

O mamaji a cjanu na ngue e
Pablo mi xipji anguezeji ja ga
cja e Jesús 'ñe c'e Resurrección.
Anguezeji dya tendioji, mi cjapüji e
Jesús 'ñe c'e Resurrección mi ngue
o̱ tjũ yeje ts'ita. 19 O zidyiji c'ua e

Pablo nu ja mi chjũ a Areópago nu
ja mi jünji ngüenda. Cjanu o xipjiji:
—Rí ne rí xitscöjme ne jña nu in
jizhgue ngue c'ua rá pãrãjme. 20 In
mangue yo nunca rí äräjme. Rí ne
rá pãrãjme ja ga cja yo, embeji e
Pablo.
21 C'o mi menzumü a Atenas 'ñe
c'o dya mi menzumü a Atenas c'o
mi cãrã nu, sido mi mamaji c'o jña
c'o nuevo y me mi ne ra dyäräji c'o
jña c'o nuevo.
22 Nuc'ua e Pablo cjanu o böbü
c'ua nu ja mi jünji ngüenda nu ja mi
chjũ a Areópago, cjanu o mama:
—Nu'tsc'eji in bëzoji in cãrãji va a
Atenas, rí unnc'ö ngüenda c'ü me in
ma't'üji o ts'ita. 23 'Ma mi nzhodügö
mi janda yo ts'ita yo in ma't'üji, ró
janda 'na altar c'ü juns'ü a cjava:
“Ne altar ngue para c'e ts'ita c'ü
dya rí pãrãgöji”, je juns'ü a cjanu.
Nudya rá xi'tsc'öji ja ga cja c'ü dya
in pãrãji pero in mamaji in ma't'üji,
c'ü ngueje Mizhocjimi.
24 ’Mizhocjimi o dyät'ä e jens'e
'ñe ne xoñijõmü, 'ñe texe yo bübü
'ñe yo cja'a. Nuc'ü, manda texe
a jens'e 'ñe texe cja ne xoñijõmü.
Nguec'ua dya bübü a mbo o tem-
plo 'ñe o ts'ingumü nu ja ra mimi.
Na ngue nuyo, ät'ätjoji co dyë yo.
25 Nu'tsc'eji in cjijñiji c'ü pje c'o ni
jyodü yo ts'ita rí unügueji. Pero
Mizhocjimi dya pje ni jyodü. Maco
ngue angueze o ngambgagöji va cja
ne xoñijõmü, y dacüji c'ü rgá bübüji
'ñe c'ü rgá tsjons'ü ín jñüji. Xo
dacüji texe c'o ni jyongüji.
26 ’Mizhocjimi o ngama texe yo
raza 'ñe yo nación. Na ngue je
mboxbëchiji cja c'e bëzo c'ü ot'ü
o dyät'ä Mizhocjimi. O mama
Mizhocjimi jinguã ro mimi nzi 'na
raza yo cãrã dya, 'ñe ja ngue c'ua
ro ngãräji. Xo 'ñe c'o cja ra ngãrã.
27 O ngama a cjanu Mizhocjimi yo
raza, ngue c'ua texeji ra jyodüji
angueze, ra mbãräji ja ga cja, ra
'ñench'e o mü'büji. Na ngue dya
jẽ bübü Mizhocjimi co nuzgöji rí
nteji. 28 Na ngue dacüji c'ü rgá
bübüji 'ñe c'ü rgá 'ñõ'müji ín dyëji
'ñe ín cuaji. Nguec'ua sö rá ma-
maji bübü co nutscöji c'ü. Xo
mama a cjanu 'naja c'o in men-
zumügueji c'o mi xiji poeta c'o mi
pjëchi ra ña c'o pje nde ma jña.
O mama: “O t'izgöji Mizhocjimi”,
eñe. 29 Nu 'ma o t'izgöji Mizhocjimi,
ni jyodü rá unnc'öji ngüenda c'ü
dya Mizhocjimi yo ts'ita yo ät'ä yo
nte. Na ngue ät'äji ja c'o nzi ga
neji, de oro o de plata o de ndojo.
30 'Ma ot'ü, Mizhocjimi mi pësp'i
na puncjü paciencia c'o mi ma't'ü
yo ts'ita. Na ngue dya mi pãräji.
Pero nudya, mama Mizhocjimi c'ü
ni jyodü ra nzhogü o mü'bü texe yo
cãrã cja ne xoñijõmü. 31 Mizhocjimi
ya juajnü 'na pa 'ma ra jñüncüji
ngüenda. O 'ñeme 'na bëzo c'ü ra
jñüncüji na jo ngüenda. 'Ma o ndũ
c'e bëzo, Mizhocjimi o tsjapü o te.
Ngue c'ü rga pãrãgöji rí texeji, c'e
bëzo ngueje c'ü ra jñüncüji ngüenda,
eñe e Pablo.
32 'Ma mü o dyäräji c'ü mi mama e
Pablo c'ü vi te e Jesús 'ma ya vi ndũ,
bübü c'o o tsjapü burla va ndenbe e
Pablo. Bübü c'o o mama:
—Xe rí xitscöjme 'na nu pa, eñeji.
33 Nguec'ua e Pablo o mbedye nu
ja mi cãräji. 34 Bübü c'o o ndeñe
e Pablo o 'ñench'e o mü'büji e Je-
sucristo. 'Na anguezeji mi chjũ e
Dionisio. Mi ngue 'na c'o bëzo c'o
mi jün ngüenda. Xo creo 'na ndixũ
c'ü mi chjũ e Dámaris.

18

Pablo en Corinto

1 Nuc'ua e Pablo o mbedye a Ate-
nas o ma a Corinto. 2 Nujnu, o
chjëvi nu 'na bëzo c'ü xo mi Is-
raelita, pero vi jmus'ü cja c'e estado
de Ponto c'ü tsja a Asia. Nuc'ü, mi
chjũ e Aquila. Cja vi 'ñejui c'ü nu su
a Italia nu ja mi bübüvi. Na ngue
e Claudio c'ü mi mero mi manda

o xipji texe c'o mi menzumü a Israel ro mbedyeji a Roma c'ü tsja cja c'e país a Italia. C'ü nu su e Aquila mi chjũ e Priscila. E Pablo o ma zengua e Aquila 'ñe e Priscila cja o̱ ngumüvi. 3 C'e bëpji c'ü mi cja e Aquila 'ñe e Priscila, mi mismotjo c'e bëpji c'ü mi cja e Pablo. Mi tä'bäji o̱ xipjadü o animale mi pöji. Y nu c'o mi tõmü, mi ät'äji o̱ ngumüji. Nguec'ua e Pablo o mimiji co anguezevi, mi tä'bäji o xipjadü. 4 E Pablo mi pa 'ma xabaro cja c'e nintsjimi mi ñaji c'o menzumü a Israel 'ñe c'o dya menzumü a Israel, mi xipjiji ro dyätpäji o̱ jña e Jesucristo.

5 Nuc'ua cjanu o säjä c'ua e Silas 'ñe e Timoteo, vi 'ñejui cja c'e estado de Macedonia. Nuc'ua e Pablo pama mi zopjü c'o mi menzumü a Israel mi xipjiji:

—Rí xi'tsc'öji c'ü na cjuana, e Jesús ngue c'ü o mama Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre, embeji.

6 Anguezeji dya go ne go creoji, y o zadüji e Pablo. Nguec'ua e Pablo o juancja o̱ bitu ngue c'ua ro unüji ngüenda c'ü ro mbedye cja c'e nintsjimi, dya cja ro ma zopjü anguezeji. Cjanu o mama c'ua:

—C'ü rí ma sufregueji, dya ngue ín s'ocügö; ngueje in s'ocügueji. Na ngue 'ma ró xi'tsc'öji ri 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo, dya i̱ dyätcäji. Nudya, rá zopjügö yo dya menzumü a Israel, eñe e Pablo.

7 Cjanu o mbedye c'ua cja c'e nintsjimi. O cjogü c'ua cja 'na ngumü c'ü bëxtjo mi järä cja c'e nintsjimi. C'e ngumü mi ngue o̱ ngumü e Justo. Nuc'ü, dya mi menzumü a Israel pero mi ma't'ü Mizhocjimi. Nu cja c'e ngumü ngue nu sido mi ña e Pablo o̱ jña Mizhocjimi. 8 C'ü mi manda cja c'e nintsjimi, mi chjü e Crispo. Nuc'ü, o 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo c'ín Jmugöji; xo 'ñe texe c'o mi cãrã o̱ ngumü. C'o mi menzumü a Corinto, na puncjü c'o o dyätä e Pablo cjanu o creoji e Jesucristo. Cjanu o jiji. 9 'Na nu xõmü Mizhocjimi o unü e Pablo o jñanda nza cja 'ma ro nguinch'i 'na t'ĩjĩ, o xipji:

—Dya rí sũ. Sido rí zopjügue yo nte, dya rí jueme. 10 Na ngue rí bübügö co nu'tsc'e. Dya rá jëzi cjó pje ra tsja'c'ü. Na ngue cja ne jñiñi cãrã na puncjü o nte c'o ra dyätcä ín jña; nutscö rá cjapü ín ntegö, eñe Mizhocjimi.

11 O mezhe 'na cjë nde va mimi e Pablo a Corinto mi jíchi o̱ jña Mizhocjimi c'o nte.

12 E Galión mi gobernador cja c'e estado de Acaya. 'Na nu pa, c'o mi menzumü a Israel c'o dya mi ätpä o̱ jña e Jesucristo, o jmurüji o ñaji. Cjanu o ma zürüji e Pablo o zidyiji a jmi e Galión nu ja mi jün ngüenda. 13 Cjanu o xipjiji c'ua e Galión:

—Ne bëzo nu, onpü yo nte xipjiji nan'ño rgá ma't'üji Mizhocjimi. Maco dya mama a cjanu c'o ley, eñeji va xipjiji e Galión.

14 Nuc'ua e Pablo ya mi ngue ro ndünrü. Pero e Galión o ña c'ua o xipji c'o mi menzumü a Israel:

—Nu'tsc'eji i̱n menzumüji a Israel, sido va ẽ molestaozügöji, ya xichazügö co nu'tsc'eji. 'Ma ro pö't'ünte ne bëzo, o pje c'o ro tsjapü 'na nte, ro ä'tc'öji 'ma. 15 Pero dya pje tsja nu. C'ü ni ñugueji na ü nu, ngue c'ü dya jizhi ja c'o nzi ga mama c'o in leygueji. Nan'ño jña c'o mama y nan'ño tjũ c'ü nädä. Nguec'ua ngue'tsc'eji sö rí reglatsjëji; nutscö dya pë'sc'ü rá nugö yo, embeji c'o.

16 Cjanu o manda o pjongüji c'o mi menzumü a Israel nu ja mi jün ngüenda. 17 Nuc'ua c'o dya mi menzumü a Israel, o pënch'iji c'ua e Sóstenes c'ü mi manda cja c'e nintsjimi a Corinto, o mbäräji a jmi e Galión nu ja mi jün ngüenda. Pero e Galión dya tsjapü ngüenda.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

18 E Pablo xe go mezhe c'ua
na puncjü o pa, o mimi a Cor-
into. Nuc'ua cjanu o 'ñezhe c'ua c'o
cjuarma. Cjanu o möji c'ua e Aquila
'ñe e Priscila a ma a Siria, mi pöji cja
'na barco. 'Ma mü o zät'äji a Cen-
crea, o 'ñaxpaji o̱ ñi na ngue ya vi
cumple c'e promesa c'ü vi mama va
xipji Mizhocjimi. 19-21 O mbedyeji
nu, o zät'äji a Efeso. E Pablo cjanu
o cjogü cja c'e nintsjimi o ñaji c'o mi
menzumü a Israel o xipjiji ja ga cja
e Jesucristo. Anguezeji mi süjmüji e
Pablo xe ro mezhe rvá mimiji. Pero
e Pablo o ndünrü o mama c'ü dya
mi sö. Cjanu o 'ñezhe anguezeji o
xipjiji:

—Ni jyodü rá magö a Jerusalén
rá ma sü̱pcö c'e mbaxcua c'ü ya ra
zädä. Pero 'ma ra ne Mizhocjimi, rá
nzhogü rá ẽ zenguats'üji na yeje.

Cjanu o ma ndes'e cja 'na barco
c'ü mi cjogü a Efeso, o mbedye
nu. E Aquila 'ñe e Priscila o ngue-
jmevi a Efeso. 22 'Ma mü o zät'ä
c'e barco cja c'e jñiñi a Cesarea, o
dagü e Pablo o ma'a nu ja mi jmurü
c'o cjuarma a Jerusalén, o ma zen-
guaji. O mbedye c'ua nu, cjanu o
ma c'ua a Antioquía. 23 O mezhe ja
nzi pa va mimi nu. Cjanu o mbedye
o ma cja c 'e estado de Galacia 'ñe
cja c'e estado de Frigia. O zät'ä
texe cja c'o jñiñi nu ja mi cãrã c'o
mi ätpä o̱ jña e Jesucristo, o zopjüji.
Nguec'ua o mäji y o zëzhiji.

Apolos predica en Efeso

24 Dya go mezhe go säjä c'ua a
Efeso 'na bëzo c'ü mi chjũ e Apo-
los. Mi Israelita pero vi jmus'ü a
Alejandría. C'e bëzo mi pãrã na jo o̱
jña Mizhocjimi, y mi pjëchi ra zopjü
na jo c'o nte. 25 Nuc'ü, ya vi jíchiji
ja ga cja o̱ 'ñiji e Jesús c'ín Jmugöji.
Mi zopjü c'o nte co texe o̱ mü'bü, mi
xipjiji ja ga cja e Jesús ja c'o nzi va
dyärä. Pero dya mi pãrã na jo ja ga
cja. E Apolos mi pãrã e Juan mi jichi
co ndeje c'o nte. Pero dya mi pãrã ja
ga nänbäji dya o̱ tjũ e Jesucristo 'ma
jichiji c'o ench'e o̱ mü'bü angueze.
26 Nuc'ua e Apolos o mbürü o zopjü
c'o nte cja c'e nintsjimi, o xipjiji
texe c'ü mi pãrã ja ga cja e Jesús.
Y dya mi sũ. Nuc'ua e Priscila 'ñe
e Aquila 'ma mü o dyärävi mi ña e
Apolos, o zidyivi o̱ ngumüvi. Cjanu
o ñatsjëji c'ua o xipjivi c'o jña c'o xe
mi bëzhi ro mbãrã. 27-28 Nuc'ua e
Apolos cjanu o mama c'ü ro ndes'e
cja 'na barco ro ma cja c'e estado
de Acaya. Nguec'ua c'o cjuarma a
Efeso o xipjiji e Apolos:

—Jã, na jo rí mague, embeji c'ü.

Cjanu o dyopjüji 'na carta ro
ndëdyi e Apolos, ngue c'ua c'o
cjuarma a Acaya ro recibidoji c'ü.
'Ma o zät'ä a Acaya, Mizhocjimi o
unü poder e Apolo o zopjü c'o mi
menzumü a Israel c'o dya mi creo
e Jesucristo. Mi söji o jña anguezeji
nu ja mi cãrã texe c'o nte mi äräji.
Mi zopjüji co texe o̱ mü'bü mi
xipjiji ja ga mama o̱ jña Mizhocjimi;
nguec'ua c'o nte va mbãrãji e Jesús
ngueje c'ü o mama Mizhocjimi ra
'ñevgueji libre. Nguec'ua c'o mi söji
o jña e Apolos o bëzhiji. Nguec'ua
c'o ya vi creo e Jesucristo xenda go
zëzhiji.

19

Pablo en Efeso

1 'Ma mi bübü e Apolos a Cor-
into c'ü tsja a Acaya, e Pablo mi
nzhodü cja c'o jñiñi c'o mi järä cja
t'eje. Cjanu o zät'ä a Efeso. Cjanu
o chjëji nu, ja nzi c'o mi ätpä o̱ jña e
Jesucristo. 2 Cjanu o xipjiji c'ua:

—'Ma i̱ creogueji, ¿cjo o ẽjẽ
o̱ Espíritu Mizhocjimi cja in
mü'bügueji?

O ndünrü c'ua anguezeji o ma-
maji:

—Dya rí äräjme cjo bübü o̱
Espíritu Mizhocjimi.

3 O ndünrü c'ua e Pablo o mama:

—¿Ja vi jigueji 'ma?

O ndünrü c'ua anguezeji:

—O nzhogü ín mü'büjme ja c'o nzi va mama e Juan, cja rrũ jigöjme.

4 O ndünrü c'ua e Pablo o xipjiji:

—'Ma mi jichi e Juan c'o nte, mi xipjiji ro jyëziji c'o na s'o ro 'ñench'e o̱ mü'büji c'ü cja ro ẽjẽ, c'ü ngueje e Jesús. Ngueje c'ü o mama Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre cja c'o na s'o, eñe e Pablo.

5 'Ma mü o dyäräji a cjanu, cjanu o jiji c'ua na yeje. O nänbäji o̱ tjũ e Jesús c'ín Jmugöji va jichiji. 6 Nuc'ua e Pablo o 'ñe's'e o̱ dyë anguezeji. Nuc'ua o ẽjẽ c'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi o ẽ bübü cja o̱ mü'büji. Nuc'ua o mbürü o ñaji c'ua nan'ño idioma, y mi mamaji o̱ jña Mizhocjimi. 7 Anguezeji mi söji 'na doce bëzo.

8 O mezhe jñi zana e Pablo mi pa cja c'e nintsjimi, mi pa ñaji c'o nte mi xipjiji mi jyodü ro 'ñench'e o̱ mü'büji e Jesús, na ngue ngueje angueze c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda. 9 Pero bübü c'o o meze o̱ mü'bü, c'o dya go 'ñejme e Jesucristo. Anguezeji o zopjüji c'ua c'o 'ñaja c'o mi jmurü cja c'e nintsjimi, o xipjiji c'ü dya ma jo o̱ 'ñiji e Jesús. Nguec'ua e Pablo o mbedye cja c'e nintsjimi, dya cja mi pa zopjü nu c'o nte. Nuc'ua e Pablo 'ñe c'o mi teñe angueze, cjanu o möji c'ua cja 'na scuela nu ja mi xöpüte 'na bëzo c'ü mi chjũ e Tiranno. Nuc'ua e Pablo pama mi pa cja c'e scuela mi pa zopjü c'o nte. 10 O mezhe yeje cjë c'ü mi pa zopjü c'o nte nu. Nguec'ua texe c'o mi cãrã cja c'e estado de Asia, o dyäräji o̱ jña e Jesucristo c'ín Jmugöji, zö mi menzumü a Israel zö dya mi menzumü a Israel. 11 Mizhocjimi o unü poder e Pablo o tsja c'o na nojo c'o nunca mi janda c'o nte. 12 Nguec'ua c'o ts'imbayo c'o mi jüt'ü o̱ ñi e Pablo 'ñe c'o o̱ péchera, mi canaji mi pa cuatüji c'o mi sö'dyë 'ñe c'o vi zürü c'o o̱ s'ondajma e Satanás c'ü dya jo. Nguec'ua mi jogü c'o mi sö'dyë y mi pedye c'o s'ondajma.

13 Bübü c'o menzumü a Israel c'o mi nzhodü mi cjua'ma c'o vi zürü o̱ s'ondajma c'ü dya jo. Mi nänbäji o̱ tjũ e Jesús c'ín Jmugöji ma cjua'maji, xa'ma ro mbedye c'o s'ondajma. Mi mamaji:

—Pedye cja ne nte. Rí xi'tsc'ö co o̱ poder e Jesús c'ü nädä e Pablo ga zopjü yo nte, embeji c'o s'ondajma.

14 Cja c'o menzumü a Israel, mi bübü 'na ndamböcjimi c'ü mi chjũ e Esceva. Mi 'ñeje yencho t'i c'o mi nänbä o̱ tjũ e Jesús ma cjua'maji. 15 'Na nu pa 'ma o nänbäji a cjanu o̱ tjũ e Jesús, o ndünrü c'ua c'e s'ondajma o mama:

—Ri pãrãgö cjó ngueje e Jesús. Xo rí pãrãgö cjó ngueje e Pablo. Natsc'eji, ¿pje pjë'tsc'eji?, eñe.

16 Nuc'ua c'e bëzo c'ü vi zürü c'e s'ondajma, 'nango dacü o ma ndaji c'o o̱ t'i e Esceva. Me go mbäräji go ndõpüji. Nuc'ua o mbedyeji c'ua cja c'e ngumü, ya mi nzergatjoji y ya me vi s'odüji. 17 Nuc'ua c'o mi cãrã a Efeso c'o mi menzumü a Israel, 'ma mü o mbãrãji c'ü vi tsja c'o o̱ t'i e Esceva, me go zũji c'ua. Xo 'ñe c'o dya mi menzumü a Israel. Na ngue mi pãrãji, zö mi nänbäji o̱ tjũ e Jesús pero dya mi creoji, nguec'ua va tsjapüji a cjanu c'o o̱ t'i e Esceva. Nguec'ua o mamaji c'ü me na nojo e Jesús c'ü ín Jmugöji.

18 O ẽjẽ c'ua na puncjü c'o ya mi creo e Jesucristo pero sido mi cëroji, mi divinaoji y pje c'o nde mi cjaji. O mamaji c'ü dya ma jo c'o mi cjaji, y dya cja ro tsjaji. 19 Bübü o cëro c'o mi cja o magia. O ma tjëji c'o o̱ libroji c'o mi juns'ü c'o magia, cjanu o ndüt'üji a jmi texe c'o nte. O tsjaji ngüenda c'ü ja nzi mi muvi c'o libro; o zäs'ä cincuenta mil o merio de plata. 20 Na puncjü o nte c'o o creo e Jesucristo co texe o̱ mü'bü. Na ngue me na zëzhi o̱ jña Mizhocjimi.

21 Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o̱ mü'bü e Pablo ro ma na

yeje cja c'e estado de Macedonia
'ñe cja c 'e estado de Acaya, ro ma
zengua c'o cjuarma. Nuc'ua cja rrũ
ma a ma a Jerusalén. O mama:

—'Ma rá sät'ä a Jerusalén, xo ni
jyodü rá ẽjẽ a Roma, eñe.

22 Nuc'ua e Pablo o ndäjä yeje c'o
nu mimbëpjiji o mëvi a Macedonia.
Nuc'o, mi ngueje e Timoteo 'ñe e
Erasto. E Pablo xe nguejme o mimi
cja c'e estado de Asia.

El alboroto en Efeso

23 'Na nu pa 'ma xe mi bübü e
Pablo a Efeso, me mi huëñi c'o nte
me mi mapjüji. Na ngue mi bübü
c'o dya go ne o̱ 'ñiji Mizhocjimi.
24 Mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjũ e
Demetrio. Mi ät'ä o ts'inana de
plata c'o mi xiji ts'ina Diana. Xo
mi ät'ä o ts'ingumü nu ja mi tägä
c'o ts'ina Diana. Mi tsãjã o̱ mbëpji
c'o mi pjëchi ra dyät'ä o ts'inana;
nguec'ua mi tõji na puncjü o merio.
25 E Demetrio o zojnü c'ua c'o o̱
mbëpji 'ñe c'o 'ñaja c'o mi ät'ä o
ts'inana. 'Ma mü o jmurüji, cjanu o
xipjiji c'ua:

—Nu'tsc'eji nin t'ecjanõmüji, i̱n
pãrãji rí tõji na puncjü o merio rgá
ät'äji yo ts'inana. 26 Pero xo i̱n
pãrãji ja ga cja ga tsja e Pablo, zopjü
yo nte xipjiji c'ü dya mizhocjimi
yo ts'inana; na ngue rí ät'ätjoji co
ín dyëgöji yo. Xo i̱n äräji mama
a cjanu e Pablo cja c'o 'ñaja jñiñi.
Nguec'ua na puncjü o nte c'o dya
cja ma't'ü yo ts'inana; ya creoji c'o
mama e Pablo. Dya nguextjo va
a Efeso; xo 'ñe texe cja ne estado
de Asia. 27 Bübü peligro ra tsjacüji
burla yo nte, dya cja ra ndõmüji yo
ts'inana yo rí ätc'öji. Y dya nguextjo
nu, xo ra tsjapüji c'ü dya cja ni muvi
o̱ templo e ts'ina Diana. Dya cja ra
zũpüji e ts'ina Diana. Maco nudya
ma't'üji texe va a Asia 'ñe texe cja ne
xoñijõmü.

28 'Ma mü o dyäräji c'o o mama
e Demetrio, me go sjëyaji c'ua na
puncjü o mapjüji c'ua na jens'e o
mamaji:

—Me na nojo e ts'ina Diana nu
rí ma'tc'öji nutscöji rí menzumüji a
Efeso, eñeji.

Y sido mi mapjüji a cjanu.
29 Nguec'ua texe c'o nte cja c'e jñiñi
o mbürü o huëñiji, pero dya mi
pãrãji pje mi pjëzhi. Nuc'ua cjanu
o cjuan'di o möji c'ua nu ja mi
cjaji o junta. 'Ma mü o möji nu, o
pënch'iji e Gayo 'ñeje e Aristarco c'o
mi dyoji e Pablo, o zidyiji a fuerza
nu ja mi cjaji o junta. Anguezevi
mi menzumüvi a Macedonia. 30 E
Pablo mi ne ro cjogü a nde cja
c'o nte ro ñaji. Pero c'o mi creo
e Jesucristo, dya jyëziji ro cjogü.
31 C'o pje mi pjëzhi c'o mi manda cja
c'e estado de Asia, bübü c'o mi joji e
Pablo. Anguezeji o ndäji c'o o ma'a
nu ja mi bübü e Pablo o ma dyötüji
'na favor c'ü dya ro ma cja c'e junta,
'na pje c'o ro tsjapüji. 32 C'o nte me
mi huëñiji. Nan'ño c'o mi mama
c'o 'ñaja; nan'ño c'o mi mama c'o
'ñaja. Nguec'ua na puncjü c'o dya
mi pãrã pje vi jmurüji. 33 Nuc'ua
c'o menzumü a Israel c'o dya mi
creo e Jesucristo, o juajnüji 'na c'o o̱
dyoji c'ü mi chjũ e Alejandro para
ro frentaoji co c'o nte. Bübü c'o
o xipji e Alejandro pje vi jmurüji
cja c'e junta. Nuc'ua e Alejandro
o tsja o seña co o̱ dyë ngue c'ua
ro ngo't'ü o̱ ne c'o nte. Na ngue
mi ne ro xipjiji c'o nte c'ü dya mi
ngue o̱ s'ocü c'o mi menzumü a
Israel. 34 Pero c'o nte, 'ma mü o
jñandaji e Alejandro mi menzumü a
Israel, cjanu o mapjüji c'ua na yeje.
O mezhe c'ua yeje hora junto va
mapjüji a cjava:

—Me na nojo e ts'ina Diana nu
rí ma'tc'öji nutscöji rí menzumüji a
Efeso, eñeji va mapjüji.

35 Nuc'ua c'ü mi representante
cja c'e jñiñi, o xipji o ngo't'ü o̱ ne c'o
nte. Cjanu o xipjiji:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji
a Efeso. Yo nte yo cãrã texe cja
ne xoñijõmü pãrãji nutscöji rí men-
zumüji a Efeso rí pjörügöji e ts'ina
Diana c'ü vi 'ñeje a jens'e o säjä
a jõmü. Xo rí pjörügöji o̱ templo.
36 Maco nde pãrãji a cjanu y dya cjó
sö ra ngädä, na jo, dya rí mapjüji.
Dya pje rí tsjaji. 37 I̱ siji yo yeje bëzo,
maco dya pje põnüvi cja o̱ templo
c'ü ín ts'inanaji. Dya xo zadüvi c'ü.
38 Nujyo, 'ma o tsjavi na s'o, 'ma
pje c'o o tsjapüji e Demetrio 'ñe yo
'ñaja yo ät'ä yo ts'inana, nu'ma, sö
anguezeji ra möji cja juesi. Nuc'ua
c'e juesi ra jñünpü ngüenda yo yeje
bëzo. 39 'Ma ngue 'na jña c'ü xe na
s'ëzhi, rá ñaji 'ma ra zädä c'e pa 'ma
rá cjaji junta, ja c'o nzi ga mama
cja c'o ley. 40 Nu c'o mandazüji,
ra ẽji ra ẽ huënzhgöji jenga me ró
huëñiji. Ra nguijñiji rí ne rá cjaji o
revolución, dya cja rá ätäji o̱ gobier-
noji. Dya ra sö pje rá xipjiji, eñe c'e
representante.
41 Nuc'ua 'ma mü o nguarü o ña,
cjanu o xipji c'ua c'o nte ro möji o̱
ngumüji.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y a Grecia

1 'Ma o nguarü o huëñi c'o nte,
nuc'ua e Pablo o mbenpe 'na jña
c'o mi ejme e Jesucristo ro jmurüji.
'Ma mü o jmurüji, cjanu o zopjüji.
Cjanu o 'ñezheji cjanu o ma a ma a
Macedonia. 2 O zät'ä cja c'o jñiñi
nu ja mi cãrã o cjuarma, me go
zopjüji ngue c'ua o mäji y o zëzhiji.
Cjanu o mbedye a Macedonia o ma
c'ua a Grecia c'ü xo xiji a Acaya.
3-6 O mezhe jñi zana va mimi nu.
Nuc'ua o mama ro ndes'e cja barco
ro ma a Siria. C'o mi menzumü
a Israel c'o dya mi creo, mi ma-
maji ja rvá mbö't'üji e Pablo 'ma
ro ma cja barco. O mbãrã c'ua
e Pablo; nguec'ua dya ndes'e cja
barco. C'o o ndes'e ngue c'o mi dy-
oji e Pablo. Mi ngue e Sópater c'ü mi
menzumü a Berea, 'ñe e Aristarco
'ñe e Segundo c'o mi menzumü a
Tesalónica, 'ñe e Gayo c'ü mi men-
zumü a Derbe, 'ñe e Timoteo. Xo
'ñe e Tíquico 'ñe e Trófimo c'o mi
menzumü cja c'e estado de Asia.
Anguezeji ot'ü o möji cja barco.
Pero e Pablo o nzhogü o ma na
yeje a Macedonia. Nujnu, je ro ma
ndes'e cja barco. Nutscö e Lucas
ró chjëgöbe e Pablo a Filipos c'ü
tsja a Macedonia. O zädä c'ua c'e
mbaxua 'ma siji o tjõmëch'i c'o dya
bäns'ä. 'Ma o cjogü c'e mbaxua,
ró tes'ebe cja barco a Filipos xo ró
mëbe a Troas. O mezhe tsi'ch'a pa,
cja ró sät'äbe nu. Ya ma tepquegõbe
c'o cjuarma c'o vi ot'ü. Ró mimijme
siete pa nu.

Visita de Pablo en Troas

7 C'ü ot'ü pa nu ngo, ró jmurüjme
c'o cjuarma c'o mi cãrã a Troas,
ngue c'ua ro sijme o tjõmëch'i c'ü
rva mbeñejme ja va ndũ e Jesu-
cristo. E Pablo o zopjü c'o cjuarma,
na ngue ro pedyejme c'ü na ye
nu pa. O mezhe ndexõmü va ña.
8 Mi tjë na puncjü o sivi nu ja mi
jmurüjme cja c'e ngumü c'ü na jñi
piso. 9 'Na t'i c'ü mi chjũ e Eutico
mi tägä cja ventana. O zürü o t'ĩjĩ
na ngue o mezhe va ña'a e Pablo.
Nguec'ua va ndögü a jõmü. 'Ma ró
dagüjme ró ma nujme, ya vi ndũ.
10 E Pablo xo dagü cja c'e jyäxcumü,
o ma ndaja c'e t'i c'ü ya vi ndũ.
Nuc'ua cjanu o xitscöjme c'ua:

—Dya rí sũji. Mizhocjimi o tsjapü
o te, ya bübütjo na yeje, enzgöjme.

11 Nuc'ua e Pablo 'ñezgöjme ró
tes'ejme na yeje cja c'e jyäxcumü. E
Pablo o më'ch'i c'e tjõmëch'i c'ü rvá
mbeñejme ja va ndũ e Jesús. Cja
rrũ sigöjme o xëdyi. E Pablo cjanu
o ñaji c'ua c'o cjuarma hasta 'ma o
jyas'ü. Cjanu o ma c'ua. 12 O zidyiji
e Eutico cja o̱ ngumü, me mi mäji.
Na ngue vi ndũ pero Mizhocjimi o
tsjapü o te na yeje.

Viaje desde Troas a Mileto

13 Ante c'ü ro mbedye e Pablo
a Troas, o xitscöjme ro tes'ejme
cja barco nu, ro möjme a Asón;
angueze ro matsjë cja 'ñiji.
14 Nguec'ua 'ma ró chjëgöjme e
Pablo a Asón, xo ndes'e cja c'e
barco. Cja rrũ möcjöjme a Mitilene
nu ja mi ma c'e barco. 15 C'ü na
ye nu pa, o mbedye nu c'e barco ró
möjme ró cjogüjme a lado cja c'e isla
a Quío. C'ü na jñi nu pa, ró sät'äjme
cja c'e isla a Samos, y ró oxüjme cja
c'e jñiñi a Trogilio. C'ü na ngiyo
nu pa, ró sät'äjme a Mileto. 16 E
Pablo mi xädä ro ma a Jerusalén,
xa'ma ro zät'ä nu 'ma ro pjongüji
c'e mbaxua c'ü ni chjũ Pentecostés.
Nguec'ua ya vi juajnü 'na barco c'ü
ro cjogütjo a Efeso c'ü dya ro böbü.
Na ngue dya mi ne ro metscöjme
cja c'e estado de Asia.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

17 'Ma ró sät'äjme a Mileto, e
Pablo o ndäjä c'o o ma a Efeso o ma
siji c'o mi pastor cja c'o cjuarma.
18 'Ma o ẽji, nuc'ua e Pablo cjanu o
xipji c'ua anguezeji:

—In pãrãgueji ja rvá minc'ö a
ndetsc'eji ndeze c'e pa 'ma cja
rvá sägö va a Asia. 19 Ró pëpcö
Mizhocjimi co texe ín mü'bü. Y dya
ró cjapü na nozü. Me mi huëgö
na ngue c'o nte c'o dya go ne go
creo. Y me mi sufregö na ngue c'o
ín menzumügöjme a Israel me mi
jodü ja rvá mbötcüji. 20 Ró xi'tsc'öji
texe c'o mi jyodü ri pãrãgueji; dya
ró co'bügö ne ri 'na jña. Ró zo'c'üji
'ma mi jmurügueji; xo ró zo'c'üji cja
in nzungueji. 21 Ró zopjügö c'o ín
menzumügöjme a Israel, ró xipjiji
co texe ín mü'bü ro jyëziji c'o na
s'o ro nzhogüji cja Mizhocjimi, y
ro 'ñench'e o mü'büji e Jesucristo
c'ín Jmugöji. Xo 'ñetsc'eji, dya
in menzumügueji a Israel, xo ró
zo'c'öji a cjanu. 22 Nudya rrã magö
a Jerusalén. Na ngue o Espíritu
Mizhocjimi jítscö c'ü ni jyodü rá
magö nu. Dya rí pãrã pje ra tsjacüji
nu. 23 Pero texe cja c'o jñiñi ja rí
sätc'ö, o Espíritu Mizhocjimi xitscö
c'ü ra pantcaji a pjörü nu, 'ñe me
rá sufregö. 24 Pero dya ra tsja zö
rá sufregö zö ra mbötcüji. C'ü rí
negö, ngue c'ü rá cjuatü ne bëpji
nu o dyacü e Jesús c'ín Jmugöji. O
dyacü rí zopjügö yo nte rí xipjiji me
s'iya Mizhocjimi anguezeji; ne ra
'ñemeji libre cja c'o na s'o.

25 ’'Ma mi bübü co nu'tsc'eji, mi
xi'tsc'öji c'ü ri unü in mü'bügueji
e Jesús c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra
manda. Nudya rí xi'tsc'öji c'ü dya
cja rá chjëgöji. 26 Tsjijñiji na jo c'ü
rí xi'tsc'öji, na ngue ya rá jyanbüji
ne pa dya. 'Ma cjó c'o bübüts'üji
c'ü dya ra salva, c'ü ra ma sufre,
dya ngue ín s'ocügö. 27 Na ngue ró
xi'tsc'öji texe c'o ne Mizhocjimi rá
pãrãgöji 'ñe rá cjaji; dya ró co'bügö
ne ri 'na jña. 28 Rí pjötpüji ngüenda
ja rgui minc'eji. Xo rí pjörüji texe
c'o 'ñaja cjuarma c'o ma't'ü e Je-
sucristo c'ín Jmugöji. Na ngue
chjëntjui nza cja o ndënchjürü. O
Espíritu Mizhocjimi o dya'c'üji ne
bëpji rí tsjaji o mbörü. Rí pjörüji
na jo, na ngue o pjödü o cji va
ndũ e Jesús; nguec'ua va tsjapü o
ndënchjürü c'o. 29 Rí pãrãgö 'ma rá
jyanbüji, 'ma rá magö, ra ẽjẽ c'o na
s'o ga xöpünte. Nuc'o, ri chjëntjui
nza cja o min'ño c'o me na sate,
ra ẽ pjö't'üji c'o ndënchjürü. 30 Xo
ra bübüts'üji c'o ra jíchi c'o ya ri
creo e Jesucristo, ra xipjiji o jña c'o
dya cjuana, ngue c'ua c'o ya ri creo
ra ndeñeji co anguezeji. Nguec'ua
c'o ya ri creo e Jesucristo, bübü
c'o ra creo c'o xöpüte. 31 Nguec'ua
rí xi'tsc'öji rí pjötpügueji na puncjü
ngüenda. Mbeñegueji, ró minc'ö
jñi cjë a ndetsc'eji. Zö xõmü zö
ndempa pero sido mi zo'c'öji. Mi
xi'tsc'öji ja rvi minc'eji hasta bübü
'ma mi huëgö por nu'tsc'eji.

32 ’Nudya cjuarma, rí ötcö
Mizhocjimi ra mbö'c'üji y ra

tsja'c'üji ra zi'ch'i in mü'büguejі o̱ jña c'ü mama ja ga s'iyazügöji. Me na zëzhi o̱ jña, ra mböxc'üji ra tsja'c'üji xenda rí dyätäji Mizhocjimi. Nguec'ua ra dya'c'üji c'o me na jo a jens'e c'o ra ch'unü texe c'o cjapü o̱ nte. 33 'Ma mi bübügö co nu'tsc'eji, dya cjó mi nepegö o̱ merio ne ri ngue o̱ bitu. 34 I̱n pãrãji mi pëpcjö c'ü ma tötc'ö c'ü mi sigö 'ñe c'o mi jegö, 'ñe c'ü mi si c'o mi dyocjöjme 'ñe c'o mi jeji. 35 Ró jí'ts'iji 'na tjũrü c'ü xo rí tsjaji. Rí pëpcjeji ngue c'ua rí pjös'üji c'o pje ni jyodü. Rí mbeñegueji c'ü o mama e Jesús c'ín Jmugöji: "Xenda rí mäcjeji 'ma rí unüji, que na ngue 'ma ra ch'a'c'üji", eñe va mama.

36 Nuc'ua e Pablo 'ma o nguarü o zopjü a cjanu c'o pastor, cjanu o ndüñijõmü o dyötü Mizhocjimi co texe anguezeji. 37 Nuc'ua anguezeji me go huëji c'ua, na ngue ya ro ma e Pablo. Me go ndaji y me go zü'tp'üji o̱ jmi. 38 Me mi sentioji na ngue c'o jña c'o vi mama e Pablo c'ü dya cja ro chjëji. Nuc'ua ró möcjöjme e Pablo; anguezeji o ma zogüzüjme hasta cja c'e barco.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

1 Nuc'ua 'ma mü o 'ñetscöjme c'o cjuarma, cja rrũ möjme c'ua cja c'e barco. Ró möcjöjme derecho cja c'e isla c'ü ni chjũ a Cos. C'ü na ye nu pa, ró möjme a Rodas. 'Ma ró pedyejme nu, ró möjme a Pátara. 2 Nujnu, ró jodüjme nu 'na barco c'ü ro ma a Fenicia. 'Ma ró töt'üjme, ró tes'ejme cja rrũ möjme. 3 'Ma ma möcjöjme, ró jandajme c'e isla c'ü ni chjũ a Chipre ró cjogüjme cja o̱ jodyë. Ró sidojme hasta ró sät'äjme cja c'e jñiñi c'ü ni chjũ a Tiro c'ü tsja a Siria. Ró dagüjme cja c'e barco, na ngue je ro sjö'büji nu c'o mi tunü c'e barco. 4 A Tiro ró jodüjme ja mi cãrã c'o mi ätpä o̱ jña e Jesucristo. Nujnu, ró minc'öjme nu siete pa. O̱ Espíritu Mizhocjimi ya vi jíchiji c'o cjuarma c'ü me ro sufre e Pablo a Jerusalén. Nguec'ua o xipjiji e Pablo c'ü dya ro ma nu. 5 'Ma o zädä c'o pa 'ma ro mbedye c'e barco, ró pedyejme cja c'e jñiñi a Tiro ro möjme. Nuc'ua texe c'o cjuarma 'ñe c'o o̱ suji 'ñe c'o o̱ t'iji o ma caminaozüjme 'ma ró pedyejme cja c'e jñiñi. 'Ma ró sät'äjme cja squina c'e mar, ró ndüñijõmüjme ró ötcöjme Mizhocjimi. 6 Cjanu pötü rvá chagöjme, cjanu o 'ñetscöjme c'ua. Nuc'ua cja rrũ tes'ejme cja c'e barco; anguezeji cjanu o nzhogüji o̱ ngumüji.

7 'Ma ró pedyejme a Tiro, ró möjme a Tolemaida c'ü tsja a Fenicia. 'Ma ró dagüjme nu, dya cja ró möcjöjme cja barco. A Tolemaida ró ma zenguajme c'o cjuarma, y ró minc'öjme 'napa co anguezeji. 8 Nuc'ua c'ü na ye nu pa, 'ma ró pedyejme a Tolemaida, cja rrũ möjme a Cesarea. 'Ma ró sät'äjme nu, ró cjogüjme cja o̱ ngumü e Felipe ró oxüjme nu. Nuc'ü, mi zopjü c'o nte mi xipjiji ja rvá sö ro salvaji. E Felipe mi ngue 'na c'o siete c'o vi juajnüji ro unü pje ro zi'i c'o ndixũ c'o ya vi ndũ nu xĩra. 9 E Felipe mi tsãjã nziyo o̱ xunt'i c'o dya mi chjüntü. Mi mamaji o̱ jña Mizhocjimi ja c'o nzi ma 'ñünbü o̱ mü'büji. 10 Ró minc'öjme nu ja nzi pa. O ẽjẽ c'ua 'na bëzo c'ü mi chjũ e Agabo vi 'ñeje a Judea. Xo mi profeta mi mama o̱ jña Mizhocjimi. 11 O säjä nu ja mi cãrãjme. Cjanu o nganba c'ua c'ü mi nzünt'ü e Pablo, cjanu o jyüt'ü c'ua o̱ ngua 'ñe o̱ dyë. Cjanu o mama:

—Rí xi'tsc'öji c'ü mama o̱ Espíritu Mizhocjimi. C'o cãrã a Jerusalén c'o dya ätpä o̱ jña e Jesucristo, je xo rgá cjanu rgá jyü'tp'üji o̱ dyë 'ñe o̱ ngua ne bëzo nu ngue o̱ cjaja ne mbünt'ü, cja rrũ zidyiji ra ma nzhöji cja o̱ dyë c'o dya menzumü a Israel.

12 'Ma ró ärägöjme c'o o mama e

Agabo, nuzgöjme 'ñe c'o cjuarma c'o
mi cãrã a Cesarea me ró ötcöjme
na puncjü e Pablo c'ü dya ro ma a
Jerusalén. 13 O ndünrü c'ua e Pablo
o xitscöjme:
—¿Jenga i̱ṉ huëji? I̱ṉ cjacüji xo
rá sentiogö. ¿Cjo i̱ṉ neji c'ü dya rá
cjagö ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi?
Rí bübü dispuesto ra zücüji a
Jerusalén ra jyütcüji ín dyë 'ñe
ín cua, ra pantcaji a pjörü. Dya
nguextjo nu; xo rí bübü dispuesto
ra mbötcüji na ngue rí pëpigö e
Jesús c'ín Jmugöji, eñe.
14 'Ma dya dyätcäjme, dya cja pje
ró xipjijme. Ró mamajme:
—Ra zädä rí tsjague ja c'o nzi ga
ne Mizhocjimi.
15 Nuc'ua ró xampjajme, cja rrũ
möjme c'ua a Jerusalén. 16 Bübü
ja nzi cjuarma a Cesarea c'o o
ma zogüzüjme hasta ró sät'äjme a
Jerusalén. C'o cjuarma o zinzgöjme
cja o̱ ngumü e Mnasón c'ü mi men-
zumü a Chipre; je ró oxüjme nu.
C'e bëzo, ya vi mezhe vi 'ñench'e o̱
mü'bü e Jesucristo.

Pablo visita a Jacobo

17 C'o cjuarma a Jerusalén me go
mäji va recibidozüjme. 18 C'ü na
ye nu pa, ró möcjöjme e Pablo ró
ma zenguajme e Jacobo. Ya xo ma
cãjã nu texe c'o pje mi pjëzhi cja
c'o cjuarma. 19 'Ma ró cjuarü ró
zenguajme, nuc'ua e Pablo cjanu
o xipji c'o cjuarma ja va mbös'ü
Mizhocjimi angueze va zopjü c'o
nte c'o dya mi menzumü a Israel.
20 'Ma o dyäräji c'o o mama e Pablo,
o mama c'ü me na nojo Mizhocjimi
'ñe me na jo. Cjanu o xipjiji c'ua e
Pablo:
—Na jo c'ua ja gui mangue,
cjuarma. Pero dyärä na jo c'o rá
xi'tsc'öjme. Cãrã na puncjü mil
c'o ín menzumügöji c'o ya creo e
Jesucristo. Anguezeji me sũpüji
c'o ley c'o o dyopjü e Moisés. Y
neji texe c'o cjuarma xo ra zũpüji
c'o. 21 Anguezeji äräji nan'ño gui
jíchigue c'o ín menzumügöji c'o cãrã
c'o nan'ño jñiñi; äräji i̱ṉ xipjiji c'ü
dya cja ra dyätäji c'o o dyopjü e
Moisés; äräji i̱ṉ xipjiji c'ü dya cja
ra circuncidaoji c'o o̱ t'iji, ni xo ra
tsjaji c'o 'ñaja ín chjũrügöji. 22 Yo ín
menzumügöji ra mbãrãji c'ü i̱ 'ñecje,
ra mundoji 'na pje c'o ra tsja'c'üji.
Nguec'ua, ¿ja rga cjapüji? 23 Na
jo rí tsjague c'o rá xi'tsc'öjme dya.
Bübüzgöjme nziyo cjuarma yo o
tsja promesa va xipjiji Mizhocjimi.
24 Rí möcjeji yo cjuarma cja ne
templo rí chõmügue o animale c'o
rí unügueji. Nuc'ua yo cjuarma
ra unüji c'o mböcjimi ra mbäsp'äji
Mizhocjimi. A cjanu ra jogüji a
jmi Mizhocjimi. Nuc'ua ra sö ra
'ñaxpaji o̱ ñiji, na ngue ya rguí
cumpleji c'o promesa. Nuc'ua yo
ín menzumügöji ra mbãrãji c'ü dya
cjuana c'ü äräji; i̱ṉ cjague ja c'o
nzi ga mama c'o ley c'o o dyopjü
e Moisés. 25 Dya rí xi'tsc'öjme c'ü
ni jyodü ra dyätä c'o ley c'o dya
rí menzumügöji. Na ngue ya ró
ñagöjme ró penpejme 'na carta ró
xipjijme c'o ni jyodü ra tsjaji. Ngue
c'ü dya ra zaji o̱ ts'ingue o animale
c'o bäsp'ä yo ts'ita. Dya xo ra ziji
o cji. Dya xo ra zaji o̱ ts'ingue o
animale c'o dya mbedye o̱ cji. C'o
bëzo, dya ra tsãji o ndixũ; c'o ndixũ,
dya xo ra tsãji o bëzo, eñe e Jacobo.

Toman preso a Pablo en el templo

26 C'ü na ye nu pa, e Pablo o möji
c'ua c'o nziyo cjuarma o cjogüji
cja c'e templo. Nuc'ua e Pablo o
xipji c'e mböcjimi c'ü ya mi ngue
ro cumple c'o bëzo c'o promesa c'o
vi xipjiji Mizhocjimi. Xo mama e
Pablo:
—Nutscö nguetscö rá tõmügö c'o
animale c'o ra dya'c'ü yo bëzo, rí
päsp'ägue Mizhocjimi, eñe.
27-28 Nuc'ua ya mi ngue ro zädä
c'o xe siete pa 'ma ro cumpleji c'o
promesa. C'o menzumü a Israel c'o
vi 'ñeje cja c'e estado de Asia, bübü

c'o o jñanda e Pablo cja c'e templo.
O pënch'iji c'ua e Pablo, cjanu o
mapjüji c'ua na jens'e o mamaji:
—Nu'tsc'eji in bëzoji rí men-
zumüji a Israel, pjöxcüjme rá
pënch'ijme ne bëzo. Ngueje nu
nzhodü texe cja ne xoñijõmü, jíchi
yo nte c'o me na s'o. Nujnu,
ña'a contra nutscöji o ntezgöji
Mizhocjimi. Xo ña'a contra o ley
e Moisés, 'ñe ne templo nu me
na sjũ. Y dya nguextjo nu; o siji
yo dya rí menzumügöji o cjogüji
cja ne templo nu me na sjũ o
contaminaoji, eñeji.
29 C'o vi 'ñeje a Asia o mamaji
a cjanu, na ngue o jñandaji a
Jerusalén e Trófimo c'ü mi men-
zumü a Efeso mi dyojui e Pablo. Mi
pëzhiji e Pablo xo vi siji e Trófimo
cja c'e templo.
30 Me co üdü c'ua texe c'o mi
cãrã cja c'e jñiñi. Go cjuan'diji
c'ua go mundoji. Cjanu o pënch'iji
e Pablo go pjongüji cja c'e tem-
plo. Ixco ngot'üji c'ua c'o ngox-
tji. 31 C'o nte mi ne ixto mbö't'üji
e Pablo. Pero bübü c'o o ma cja
c'e bëzo c'ü mi manda 'na mil o
tropa romana, o ma xipjiji c'ü ya
vi mundo texe c'o mi menzumü
a Jerusalén ma huëñiji. 32 Nu c'e
bëzo, ixco ma't'ü c'ua c'o tropa 'ñe
c'o mi manda cada cien tropa, ixco
dagüji c'ua cja c'e jyäxcumü nu ja
mi cãrãji c'ü mi chäjui c'e templo,
o möji nu ja mi cãrã c'o nte. C'o
nte 'ma mü o jñandaji c'e bëzo 'ñe c'o
tropa, o jyëziji c'ua, dya cja mbäräji
e Pablo. 33 O säjä c'ua c'e bëzo, cjanu
o manda o pënch'iji e Pablo cjanu
o ndün't'üji yeje cadena. Nuc'ua
cjanu o zopjü c'o nte o dyönüji pje
mi pjëzhi e Pablo y pje vi tsja. 34 C'o
nte me mi huëñiji. Nan'ño c'o mi
mama c'o 'ñaja; nan'ño c'o mi mama
c'o 'ñaja. Nguec'ua dya mi sö ro
mbãrã c'e bëzo pje vi tsja e Pablo.
Nguec'ua cjanu o manda ro zidy-
iji e Pablo a mbo cja c'e jyäxcumü.
35-36 'Ma o zät'ä c'o tropa 'ñe e Pablo
cja c'e dezhe c'ü rví ndes'eji cja c'e
jyäxcumü, c'o tropa o ndës'iji c'ua
e Pablo cjanu o ngö's'ü o jyöji. Na
ngue c'o nte me mi chütüji y me mi
mapjüji na jens'e mi mamaji:
—Pö't'üji ne bëzo.

Pablo hace su defensa delante de la gente

37-38 'Ma ya mi ngue ro cjogü c'o
tropa a mbo cja c'e jyäxcumü, o
mama c'ua e Pablo o xipji c'e bëzo
c'ü mi manda texe c'o tropa:
—¿Cjo sö rá xi'tsc'ö 'na jña?, eñe e
Pablo.
O ndünrü c'ua c'e bëzo:
—Mi pëzhgö mi ngue'tsc'e c'e
bëzo c'ü menzumü a Egipto. Pero
dya ngue'tsc'e, na ngue in ñague
griego. Nuc'ü, mi dyoji c'o rí
xicöjme o pö't'ünte. Dya be mezhe
mi jodü ja rvá tsjaji o revolución
ro ndõpüji ne gobierno. C'e bëzo
o dyëdyi nziyo mil c'o mi pö't'üte
o möji cja majyadü nu ja dya cjó
nzheñe, eñe c'e bëzo va xipji e
Pablo.
39 O ndünrü c'ua e Pablo o mama:
—Nutscö rí Israelitagö. O
jmuxcü a Tarso c'ü tsja cja c'e
estado de Cilicia. Rí tsjagö cja 'na
jñiñi c'ü me manda. Rí ö'tc'ü favor
rí jyëzgui rá zopjügö yo nte, eñe.
40 O unü c'ua sjëtsi. Nuc'ua e
Pablo o böbü cja c'e dezhe, o tsja o
seña co o dyë ro ngo't'ü o ne c'o nte.
Nguec'ua, dya cja nda mi mapjüji
na jens'e. Nuc'ua e Pablo o ña c'ua
c'e idioma hebreo va zopjü c'o nte,
o mama:

22

1 —Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji,
nu'tsc'eji pjë'ts'iji in jünji ngüenda
'ñetsc'eji dya pje pjë'ts'iji, rí zo'c'öji.
Dyäräguеji na jo c'ü rá xi'tsc'öji,
ngue c'ua rí pãrãgueji c'ü dya rí
cjagö c'o na s'o, eñe e Pablo.
2 'Ma o dyäräji e Pablo mi ña he-
breo, xe go juemeji c'ua. O mama
c'ua e Pablo:

3 —Xo rí Israelitagö nza cjatsc'eji.
O jmuxcügö a Tarso c'ü tsja a Cili-
cia, pero ró tegö va cja ne ndajñiñi.
Nu c'ü o jítscö, mi ngue e Gamaliel.
O jítscö na jo c'o ley c'o o unü
Mizhocjimi c'o ín mboxatitagöji. Mi
sũgö Mizhocjimi; 'ma cjó c'o mi
pëzhgö c'ü dya mi sũ Mizhocjimi,
mi sjëyazgö na puncjü ja c'o nzi gui
tsjagueji dya. 4 Nguec'ua mi nugö
na ü c'o mi tëpi o̱ 'ñiji e Jesús, mi
negö c'ü ro mbö't'üji texeji. Mi
mandagö ra ndün't'üji o cadena cja
rrũ pant'aji a pjörü, zö mi bëzo zö
mi ndixũ. 5 Nu mero ndamböcjimi
'ñe yo jün ngüenda cja yo ín men-
zumüji, pãrãji c'ü na cjuana c'ü
rí xi'tsc'öji je ma cjazgö nu. Na
ngue anguezeji o dyacüji o carta c'ü
ro tjëdyi a ma a Damasco ro jíchi
c'o mi manda cja c'o nintsjimi nu.
Nuc'ua ró ma c'ua ro ma sürü c'o
mi creo e Jesús c'o mi cãrã nu, cja
rrũ tjün't'üji co cadena ro ëji va a
Jerusalén ngue c'ua ro castigaoji.

Pablo cuenta de su conversión

6 ''Ma mi pagö cja 'ñiji, 'ma ya
mi ngue ro sät'ä a Damasco, ya vi
jñisiarü. 'Nango ẽjẽ c'ua a jens'e
'na jya's'ü c'ü me mi juëns'i c'ü o
pjat'ü nu ja mi pagö. 7 Ró tögü
a jõmü c'ü mi chägägö. Cja rrũ
ärägö 'na jña c'ü o xitscö a cjava:
"Nu'tsc'e Saulo, ¿jenga i̱n cjapü ra
sufre yo creozügö? Chjëntjui c'ü
ri nguetscö ri cjacö rá sufre", en-
zgö. 8 Ró tjüntügö ró xipji: "Nu'tsc'e
nin t'ecjañõmü, ¿cjó ngue'tsc'e?" O
ndünrü c'ua c'ü mi ña: "Nguetscö e
Jesús mi menzumügö a Nazaret. I̱n
cjapü ra sufre yo creozgö; chjëntjui
c'ü ri nguetscö ri cjacö rá sufre",
enzgö. 9 C'o mi pöcjöjme, me co
zũji. O jñandaji c'e jya's'ü pero dya
dyäräji pje pjëzhi c'ü o mama c'e
jña c'ü mi zocügö. 10 Ró mam-
agö c'ua: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö,
¿pje i̱n ne rá cjagö?", ró embe.
O ndünrü c'ua c'ín Jmugö o xitsi:
"Ixtí mague dya, rí sät'ä a Dam-
asco. Nujnu, ra xi'ts'iji nu, c'e
bëpji c'ü ya mama Mizhocjimi rí
tsjague", enze. 11 Nuc'ua, dya cja
mi jandagö na ngue me mi juëns'i
c'e jya's'ü. Nguec'ua c'o mi pöcjöjme
o pënzhguiji ín dyë, cjanu o ngüncüji
o zinziji a Damasco.

12 'Mi bübü 'na bëzo a Damasco
c'ü mi chjũ e Ananías. Mi sũ
Mizhocjimi mi ätä c'o ley. C'o ín
menzumügöji c'o mi cãrã nu, mi
mamaji c'ü mi cja na jo. 13 O ẽjẽ c'ua
e Ananías nu ja mi oxügö, o böbü
ín jmigö o xitsi: "Nu'tsc'e Saulo
mi cjuarmats'ügö. Ra jogü dya in
chö rí jñanda na yeje", enze. Ixco
jogü c'ua ín chö ró janda e Ananías.
14 Nuc'ua e Ananías cjanu o xitscö:
"Mizhocjimi c'ü mi ma't'ü c'o ín
mboxatitagöji, o juan'c'ügue ndeze
mi jinguã ngue c'ua rí pãrãgue c'o
ne angueze rí tsja. O dya'c'ügue i̱
jñanda e Jesús nu c'ü me na jo a jmi
Mizhocjimi. Xo dya'c'ü i̱ dyärä o
zo'c'ü. 15 Nguec'ua rí xipjigue yo
nte ja ga cja e Jesús; rí xipjiji ja
ga cja c'ü i̱ jñanda 'ñe c'o i̱ dyärä.
16 Nudya, dya cja pje rí che'be; ixtí
jigue dya. Rí 'ñench'e in mü'bü e
Jesús y rí tsjapü in Jmugue. 'Ma
rí tsjague a cjanu, ra ndin'tsc'i in
mü'bü c'o na s'o", enzgö e Ananías.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los que no eran de Israel

17 ''Ma ró nzhogö a Jerusalén,
ró ẽjẽ cja ne templo ró ẽ ötü
Mizhocjimi. 'Ma mi ötügö
Mizhocjimi, o dyacü c'ü ró janda,
nza cja 'ma ro cjinch'i 'na t'ĩjĩ.
18 Ró janda e Jesús; o xitsi: "Pura
pedyegue a Jerusalén, na ngue zö rí
xipjigue yo nte ja rvá zo'c'ügö y ja vi
jñandgagö, pero dya ra creots'üji",
enzgö. 19 Pero ró xicö c'ua: "Iyö
ín Jmuts'ügö; ra creozüji. Pãrãji
mi pagö cja c'o nintsjimi mi pa
jodü c'o mi creots'ü. Mi mandagö
ra pant'aji a pjörü y ra mbäräji.
20 'Ma o mama e Esteban c'ü me

na jots'ügue, 'ma o mbö't'üji c'ü, xo
mi bönc'ö nu, me mi mäcjö. Ró
pjötpü o̱ bitu c'o o mbö't'ü c'ü",
ró embe c'ín Jmugö. 21 O ndünrü
c'ua o mama: "Pedyegue, rá täc'ä
rí mague na jẽ nu ja cãrã c'o dya
menzumü a Israel, rí ma zopjüji",
enzgö. Nujyo, ngueje yo o mama e
Pablo va xipji c'o nte.

Pablo en manos del comandante

22 C'o nte o dyäräji na jo, hasta
'ma cja mama e Pablo c'ü vi ch'unü
o bëpji mi zopjü c'o dya menzumü a
Israel. Nuc'ua cjanu o mapjüji c'ua
na yeje o mamaji:

—Pö't'üji ne bëzo. Dya cja xe ra
mimi cja ne xoñijõmü, eñeji.

23 'Ma mi mapjüji na jens'e, xo
mi juant'aji o̱ bituji y mi vos'üji
o jõmü a jens'e. Na ngue me mi
üdüji. 24 Nuc'ua c'ü mi manda c'o
tropa, o manda o zidyiji e Pablo
a mbo cja c'e jyäxcumü nu ja mi
cãrã c'o tropa. Cjanu o manda
ro ndas'üji o chirrio, ngue c'ua ro
mama e Pablo pje vi tsja, nguec'ua
ma mapjü c'o nte. 25 Ante c'ü ro
ndas'üji, o ndün't'üji o xipjadü. Mi
böbü nu 'na bëzo c'ü mi manda cien
tropa. Nuc'ua e Pablo cjanu o xipji
c'ua c'e bëzo:

—Mama cja c'o ley c'ü dya sö rí
chas'üji o chirrio c'o menzumü a
Roma. Ni jyodü ot'ü rí jñünpüji
ngüenda pje mbë c'ü o tsja, eñe e
Pablo.

26 C'e bëzo 'ma o dyärä c'o o
mama e Pablo, cjanu o ma c'ua
cja c'e bëzo c'ü mi manda texe c'o
tropa, o ma xipji:

—Pjötpü ngüenda ne bëzo, c'ü dya
pje xe rí tsjapü. Na ngue menzumü
a Roma.

27 Nuc'ua c'e bëzo c'ü mi manda
texe c'o tropa, cjanu o ẽjẽ c'ua nu ja
mi bübü e Pablo, o ẽ xipji:

—Xitsi. ¿Cjo i̱n menzumügue a
Roma?

O ndünrü c'ua e Pablo:

—Jã.

28 O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Maco ró cjõt'ügö na puncjü o
merio para ró cjagö menzumü a
Roma.

O ndünrü c'ua e Pablo o mama:

—Nutscö rí menzumügö a Roma
ndeze 'ma o jmuxcügö, eñe.

29 Nuc'ua c'o ya mi ngue ro
ndas'ü o chirrio e Pablo, o ndans'aji
c'ua. Nuc'ua c'ü mi manda texe
c'o tropa, xo zũ c'ua. Na ngue vi
manda o ndün't'üji co xipjadü e
Pablo, maco mi menzumü a Roma.

Pablo delante de la Junta Suprema

30 C'ü mi manda c'o tropa, mi ne
ro mbãrã jenga mi mama c'o mi
menzumü a Israel c'ü mi jyodü ro
ndũ e Pablo. Nguec'ua c'ü na ye
nu pa, o xipji c'o ndamböcjimi 'ñe
texe c'o mi jün ngüenda ro ẽ jmurüji.
Nuc'ua cjanu o xäpcä e Pablo, cjanu
o dagüvi cja c'e jyäxcumü. Cjanu
o cjogüvi nu ja mi jünji ngüenda.
Cjanu o xipji e Pablo ro böbü cja o̱
jmiji.

23

1 Nuc'ua e Pablo o jñanda na jo c'o
mi jün ngüenda, cjanu o xipjiji:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji,
sido rí jodü rá cjagö ja c'o nzi ga ne
Mizhocjimi c'o na jo, eñe.

2 Nuc'ua c'ü mi mero ndamböcjimi
c'ü mi chjũ e Ananías, cjanu o
xipji c'o bëxtjo mi böbü cja e Pablo
ro mbë'chp'iji o̱ ne. 3 O ndünrü
c'ua e Pablo o xipji c'ü mi mero
ndamböcjimi:

—Nu'tsc'e i̱n cjapü na jots'ügue,
pero na s'o c'o i̱n cjague.
Mizhocjimi ra castigaots'ü. I̱n
cjapü i̱n jüncüji ngüenda ja c'o nzi
ga mama c'o ley; maco i̱n manda
ra mbëchquiji ín te, eñe e Pablo.

4 O ndünrü c'ua c'o bëxtjo mi
böbü, o mamaji:

—¿Jenga i̱ sadügue nu? Maco
o 'ñeme Mizhocjimi ra tsja mero
ndamböcjimi.

5 O ndünrü c'ua e Pablo o mama:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji, dya mi pãrãgö cjo mi mero ndamböcjimi nu. 'Ma ro pãrãgö, dya ro xipji a cjanu. Na ngue cja o̱ ley Mizhocjimi, mama c'ü dya pje rá xicöji yo ín menzumügöji yo pje pjëzhi.

6 Nuc'ua e Pablo o unü c'ua ngüenda c'o mi jün ngüenda, mi cãrã 'na partido c'o mi saduceo, mi cãrã 'na partido c'o mi fariseo. Nguec'ua o ña c'ua na jens'e:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji, rí fariseogö o̱ t'izgö 'na fariseo. I̱n jüncüji ngüenda na ngue rí creogö c'ü ra zädä c'e pa 'ma ra te'e texe c'o ya ndũ.

7 Nuc'ua c'o fariseo 'ñe c'o saduceo, dya cja mi 'natjo o̱ pjeñeji; ya nde mi nan'ño ma nguijñiji c'ua. 8 Na ngue yo saduceo mamaji c'ü dya cja ra te c'o ya ndũ. Xo mamaji c'ü ojtjo anxe. Xo mamaji c'ü dya bübü e Satanás c'ü dya jo, ne ri ngue c'o o̱ mbëpji. Yo fariseo creoji bübü nza texe yo. Xo creoji c'ü ra te c'o ya ndũ. 9 Nuc'ua c'o mi jün ngüenda o mbürü o zöji o jña, o ñaji na jens'e. Cjanu o böbü c'ua, ja nzi c'o fariseo c'o mi xöpü o̱ ley Mizhocjimi, o mamaji:

—Dya pje rí tö'tp'ügöjme c'o na s'o c'o ri cja ne bëzo. 'Na ri ngueje 'na o̱ anxe Mizhocjimi c'ü o zopjü. 'Ma ga cjanu, na jo, dya pje rá cjapüji. Na ngue 'ma rá c'a's'üji nu, chjëntjui c'ü ro c'a's'üji Mizhocjimi.

10 Nuc'ua c'o fariseo mas go zöji o jña c'o saduceo, y o mbürü o chũji. Nuc'ua c'e bëzo c'ü mi manda c'o tropa, o zũ c'ua 'na ro mbäräji e Pablo ro s'odü na puncjü. Nguec'ua o ma't'ü c'o tropa o dagüji cja c'e jyäxcumü o ẽ ñanaji e Pablo a nde c'o saduceo, cjanu o zidyiji c'ua na yeje cja c'e jyäxcumü.

11 Nuc'ua c'e xõmü c'ü na ye nu pa, 'nango jñetse c'ua e Jesucristo c'ín Jmugöji mi böbü cja o̱ jmi e Pablo, o xipji:

—Nu'tsc'e Pablo, dya rí sũgue; rí mäcje. I̱ zopjügue yo nte va a Jerusalén, i̱ xipjiji ja ga cjazgö. Xo ni jyodü rí mague a Roma xo rí zopjügue c'o nte c'o cãrã nu, eñe e Jesús va xipji e Pablo.

Planes para matar a Pablo

12 C'ü na ye nu pa, c'o mi menzumü a Israel c'o dya mi creo e Jesucristo, o mamaji c'ü ro mbö't'üji e Pablo. O juraji Mizhocjimi va mamaji:

—Dya cja rá siji o xëdyi ne ri ndeje, hasta 'ma rá cjuarü rá pö't'üji e Pablo. Ra zücöji Mizhocjimi 'ma dya rá cjagöji a cjanu.

13 Mi sö mas de cuarenta c'o o mama a cjanu. 14 Anguezeji cjanu o möji c'ua cja c'o ndamböcjimi 'ñe ja nzi c'o mi jün ngüenda, o ma xipjiji:

—Nutscöjme ró nädäjme Mizhocjimi. Ró mamajme c'ü dya cja rá sijme o xëdyi ne ri ndeje, hasta 'ma rá cjuarü rá pö't'üjme e Pablo. Ra zücüjme Mizhocjimi 'ma dya rá cjajme a cjanu. 15 Nguec'ua nu'tsc'eji 'ñe c'o 'ñaja c'o jün ngüenda, chaque rí penpeji 'na jña c'e bëzo c'ü manda c'o tropa ra sin'c'iji e Pablo. Rí xipcjeji ni jyodü xenda rí pãrãgueji pje pjëzhi c'ü o tsja e Pablo. Nutscöjme ya rí bübüjme rá pö't'üjme ante c'ü ra säjä va, eñeji.

16 A Jerusalén mi bübü nu c'ü nu sobrinu e Pablo, o̱ t'i c'ü nu cjũ. Nuc'ü, o dyärä c'o mi mama c 'o bëzo ro mbö't'üji e Pablo 'ma ro cjogü. Cjanu o ma c 'ua cja c'e jyäxcumü o ma xipji e Pablo. 17 Nuc'ua e Pablo cjanu o ma't'ü c'ua 'naja c'o bëzo c'o mi manda cien tropa, cjanu o xipji:

—Rí ö'tc'ü favor rí mëvi ne t'i cja c'e bëzo c'ü manda texe yo tropa; va jün 'na jña pje ra xipji, embe.

18 O zidyi c'ua cja c'e bëzo c'ü mi manda c'o tropa, cjanu o xipji:

—C'ü rvá ẽcjöbe, o matcügö c'e
bëzo c'ü ró cotc'öji c'ü ni chjü e
Pablo. O dyötcü favor ró sigö ne t'i;
va jün 'na jña pje ra xi'ts'i, embe.
19 Nuc'ua c'e bëzo c'ü mi manda
texe c'o tropa, cjanu o pënchp'i c'ua
o̱ dyë c'e t'i, cjanu o ndans'avi ro
ñatsjëvi. Cjanu o dyönü:
—¿Pje pjëzhi c'ü rí xitsi?
20 O ndünrü c'ua c'e t'i:
—Yo menzumü va, ya ñaji. Ra
xõrü chaque ra ẽ dyö'tc'üji rí sidyi e
Pablo nu ja jünji ngüenda. Ra xi'ts'iji
c'ü ni jyodü xenda ra mbãrãji pje
pjëzhi c'ü o tsja e Pablo. 21 Nguec'ua
rí ö'tc'ügö c'ü dya rí tsjague c'ü
ra ẽ xi'ts'iji. Na ngue sö mas de
cuarenta bëzo c'o ne ra mbö't'ü e
Pablo. Ya te'beji dya c'ü, ngue
c'ua 'ma rí tsjogüvi, ra mbö't'üji.
Anguezeji ya nädäji Mizhocjimi o
mamaji a cjava: "Dya cja rá siji
o xëdyi ne ri ndeje, hasta 'ma rá
cjuarü rá pö't'üji e Pablo. Ra zücüji
Mizhocjimi 'ma dya rá cjagöji a
cjanu", eñe anguezeji. Nguec'ua
te'beji dya, c'ü rí tsjague ja c'o nzi
rgá ẽ xi'ts'iji.
22 O ndünrü c'ua c'e bëzo:
—Pjötpügue na puncjü ngüenda,
dya cjó rí xipji c'ü i̱ xitscö yo.
Mague dya, embe c'e t'i.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

23 Nuc'ua c'e bëzo cjanu o ma't'ü
c'ua yeje c'o mi manda cien tropa,
o xipjivi:
—Mandaguevi yo yeje ciento
tropa yo nzhontjo ra xampjaji rí
möji a Cesarea. Rí pedyeji 'ma
ra unü a las nueve ne xõmü. Xo
rí möji setenta tropa c'o chägä o
pjadü, cja na yeje ciento c'o qui o
lanza. 24 Xo rí xõcüvi o pjadü c'o
ra chägä e Pablo. Rí pjörüji na jo,
ngue c'ua ra zät'ä na jo cja e Félix
c'ü gobernador, embeji c'o yeje c'o
mi manda cien tropa.
25 Nuc'ua c'e bëzo c'ü mi manda
texe c'o tropa, cjanu o dyopjü 'na
carta c'ü ro mbenpe e Félix. O
jñu's'ü a cjava:
26 "Nu'tsc'e Félix i̱n gober-
nadorgue, rí zenguats'ügö nin
t'ecjanõmü. Nguetscö e Claudio
Lisias rí pen'c'ö ne carta. 27 Rí
xi'tsc'ö ne bëzo nu va siji yo tropa.
C'o menzumü a Israel o zürüji
ne bëzo, ya mi ngue ro mbö't'üji.
'Ma ró pãrãgö c'ü menzumü a
Roma nu, ixtó ëdyigö ín tropa ró
ma ñanajme ró cjocüjme cja c'e
jyäxcumü. 28 Nutscö mi ne ro
pãrãgö pje vi tsja ne bëzo, na ngue
c'o nte mi mamaji c'ü vi tsja na
s'o. Nguec'ua ró dagübe cja c'e
jyäxcumü ró sidyi ne bëzo nu ja
jün ngüenda c'o menzumü a Israel.
29 Mi mama c'o nte c'ü vi tsja na
s'o nu. Pero ró unnc'ö ngüenda
nguextjo c'o o̱ ley anguezeji c'o mi
mamaji c'ü dya ätä nu. Dya pje ró
tö'tp'ügö c'o na s'o c'o ro tsja, c'ü rva
pö't'ü ni xo ri ngue c'ü rva pant'a
a pjörü. 30 Nuc'ua o ẽjẽ 'naja c'ü
o 'ñe xitsi c'ü mi cãrã o bëzo c'o
ya vi ñaji ja rvá mbö't'üji ne bëzo.
Nguec'ua ró täcjö yo tropa o siji nu.
Y c'o nte c'o mama c'ü o tsja na s'o
nu, ró xipjiji ra ẽji ra ẽ xi'ts'iji", eñe
va dyopjü c'e bëzo c'ü mi manda
texe c'o tropa c'o ma cãjã cja c'e
jyäxcumü.
31 Nuc'ua c'o tropa cjanu o tsjaji
ja c'o nzi va xipjiji; o zidyiji e Pablo
c'e xõmü a Antípatris. 32 C'ü na ye
nu pa, c'o tropa c'o mi nzhontjo o
nzhogüji cja c'e jyäxcumü nu ja vi
mbedyeji. C'o tropa c'o mi chägä o
pjadü ngue c'o o möji e Pablo. 33 'Ma
o zät'äji a Cesarea, o unüji c'e carta
c'e gobernador, cjanu o nzhöji e
Pablo. 34 Nuc'ua c'e gobernador
'ma o nguarü o xörü c'e carta, cjanu
o dyönü e Pablo pje ma estado mi
tsja. 'Ma o mbãrã mi tsja a Cilicia,
cjanu o mama c'ua:
35 —'Ma ra säjä c'o mama i̱
tsjague c'o na s'o, rá jün'c'ügö
ngüenda, embeji e Pablo.

Cjanu o manda o zidyiji e Pablo cja o palacio e Herodes nu ja ro oxü. Xo manda ro mbörüji nu.

24

Defensa de Pablo delante de Félix

1 O mezhe c'ua tsi'ch'a pa, o säjä c'ua a Cesarea e Ananías c'ü mi mero ndamböcjimi, 'ñe ja nzi c'o mi jün ngüenda. Ma siji 'na licenciado c'ü mi chjũ eÉrtulo. O möji cja c'e gobernador ngue c'ua ro cusaji e Pablo. 2 Nuc'ua c'e gobernador o manda o siji e Pablo. 'Ma mü o säjä e Pablo, nuc'ua eÉrtulo o mbürü o cusa e Pablo, o xipji c'e gobernador:

—Nu'tsc'e Félix nin t'ecjañõmü. Na ngue in gobernador, rí cãrãjme na jo, dya cjó rí chũjme. In pjöxcüjme na puncjü; nguec'ua dya pje bëtscöjme. 3 Nguec'ua rí da'c'üjme na puncjü 'na pöjö nu'tsc'e Félix, me na jontets'ü. 4 Dya rí ne rá bë'chc'ijme na puncjü in tiempo. Pero rí ö'tc'üjme rí dyätcäjme na ngue na jontets'ü. Dya puncjü o jña c'o rá ñagöjme. 5 Ne bëzo ró tö'tp'üjme me na s'o c'o cja'a. Nzhodü texe cja ne xoñijõmü, zopjü c'o ín menzumügöjme. Nguec'ua anguezeji, dya cja ne ra dyätäji in gobiernogue. C'o teñe angueze, ni chjũ nazareno. Anguezeji dya cja ma't'üji Mizhocjimi nza cjazgöjme; nan'ño ga creoji. 6 Ne bëzo ya mi ngue ro contaminao c'ín templogöjme, pero ró sürüjme. Mi ne ro jünpüjme ngüenda ja c'o nzi ga mama c'o ín leygöjme. 7 Pero o metio e Lisias c'ü manda c'o tropa nu, o möji c'o o tropa nu ja mi jünpüjme ngüenda ne bëzo, o ma zinnguijme a fuerza. 8 Cjanu o xitsijme ro ẽcjöjme cja in jmigue. Nguec'ua 'ma rí tsjapü t'önü ne bëzo, rí pãrãgue c'ü na cjuana c'ü rí xi'tsc'öjme o tsja na s'o nu.

9 C'o 'ñaja c'o mi menzumü a Israel cjanu o mamaji c'ua:

—Na cjuana yo mama eÉrtulo, embeji c'e gobernador.

10 Nuc'ua c'e gobernador cjanu o tsjapü c'ua o seña e Pablo ro ña. O mama c'ua e Pablo:

—Rí pãrãgö ya pa ja nzi cjë c'ü in gobernador in jüngue ngüenda cja ín paísgöjme. Nguec'ua rí mägö; dya rí sũ rá tjünrügö. 11 Ya mezhe como 'na doce pa, ró magö a Jerusalén ró ma ma't'ügö Mizhocjimi. 'Ma rí tsja t'önü, rí pãrãgue c'ü na cjuana yo rá xi'tsc'ö. 12 Nujyo, mamaji ró cjagö c'o na s'o 'ma ró magö a Jerusalén. Pero dya cjó ró sögöbe o jña para ro mundo c'o nte; ni ri ngue cja c'e templo, ni ri ngue cja c'o nintsjimi, ni ja xo ri ngue cja c'e ndajñiñi a Jerusalén. 13 Nujyo xi'tsc'eji, dya sö ra mamaji c'ü na cjuana. 14 Nutscö na cjuana rí creogö c'e jña c'ü cja jizhi Mizhocjimi. Nujyo ín menzumügöjme, mamaji c'ü nan'ño rgá creogö dya. Pero dya cjuana c'ü mama yo. Na ngue rí ma't'ügö Mizhocjimi c'ü mi ma't'ü c'o ín mboxatitagöjme. Rí creogö texe c'o mama c'o ley, 'ñe texe c'o o dyopjü c'o profeta. 15 Rí creogö c'ü o mama Mizhocjimi ra te c'o ya ndũ, c'o o tsja na jo 'ñe c'o o tsja na s'o. Nu yo ín menzumügöjme xo creoji a cjanu. 16 Siempre rí jodügö rá cjagö c'o na jo, ngue c'ua dya rá cjagö na s'o a jmi Mizhocjimi, ni pje rá cjapcö yo nín minteji.

17 'Ró magö ja nzi vez a Jerusalén, pero o mezhe ja nzi cjë c'ü cja ró magö. Mi doce pa, 'ma ró magö nu, ró jünügö c'o ró unü c'o pobre. Xo ró jünü c'o ro unügö Mizhocjimi. 18 'Ma ró unügö Mizhocjimi cja c'e templo c'o ofrenda c'o mi jünügö, o jñandgaji nu. Pero nujyo, dya ngue yo o jñandga. C'o o jñandga, ngueje ja nzi ín menzumügöjme c'o vi 'ñeje a Asia. Ya rvá cumplegö c'o rvá mama ro cjagö, ja c'o nzi ga cja ín

chjũrügöjme. Dya mi dyocjöjme na
puncjü o nte; dya cjó xo ró sögöbe o
jña c'ü ro mundo o nte. 19 C'o vi 'ñeje
a Asia c'o o jñandga cja c'e templo,
'ma o jñandgaji ró cjagö c'o na s'o,
sö ra ẽji ra 'ñe mamaji. 20 O 'ma
jiyö, rí dyönü yo ín menzumügöjme
cjo ró cjagö c'o na s'o 'ma mi bünc'ö
a jmi yo, 'ma mi jüncüji ngüenda.
21 'Ma o jñüncüji ngüenda, ró ñagö
na jens'e ró mama a cjava: "In
jüncüji ngüenda na ngue rí creogö
c'ü ra te texe c'o ya ndũ", ró embeji.
Nu c'o ró mama a cjanu, dya s'o c'o,
eñe e Pablo.
22 E Félix ya mi pãrã na jo'o ja
ma cja o 'ñiji e Jesucristo. Pero dya
nguarü o jñünpü ngüenda e Pablo.
O xipjiji c'o nte:
—'Ma ra ẽjẽ e Lisias c'ü manda
c'o tropa, rá jünpü na yeje ngüenda
ne bëzo cja in jmigueji, eñe.
23 Cjanu o ma't'ü c'ua 'na c'o mi
manda cien tropa, o xipji c'ü ro
mbörüji e Pablo, pero ro jyëziji ro
nzhodü libre cja c'e palacio, y c'o o
dyoji e Pablo mi sö ro ma zenguaji
ro ma zopcüji c'o mi jyodü.
24 O mezhe c'ua ja nzi pa, o ẽjẽ
c'ua na yeje e Félix nu ja mi jün
ngüenda, ma dyojui c'ü nu su c'ü
mi chjũ e Drusila. E Drusila mi
menzumü a Israel. Nuc'ua e Félix o
manda ro ma siji e Pablo. 'Ma o säjä
e Pablo, o zopjü e Félix 'ñe e Drusila
o xipjivi ja ga cja e Jesucristo. 25 O
mama e Pablo ni jyodü 'na nte ra
tsja ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi c'o
na jo, y ra mbörütsjë ja rgá mimi,
dya ra tsja ja c'o nzi ga netsjë. Na
ngue ra zädä c'e pa 'ma ra jñünpü
ngüenda Mizhocjimi texe yo nte. O
zü c'ua e Félix cjanu o xipji e Pablo:
—Mague dya cja c'e palacio. 'Ma
xe rá pë'sc'ö tiempo, rá zon'c'ü na
yeje.
26 C'ü vi mama e Félix c'ü ro ma e
Pablo, xo ngueje c'ü mi te'be xa'ma
ro unü o merio e Pablo, ngue c'ua
ro 'ñeme libre. Nguec'ua na puncjü
vez va zojnü o ñavi. 27 O mezhe c'ua
yeje cjë. Nuc'ua ya ro mbedye gobernador e Félix; ro tsja gobernador
e Porcio Festo. E Félix dya 'ñeme
libre e Pablo, na ngue mi ne ro unü
favor c'o mi menzumü a Israel c'o
mi nu'u na ü e Pablo.

25

Pablo delante de Festo

1 'Ma o tsja gobernador e Festo,
o mezhe jñi pa, cjanu o mbedye
a Cesarea o ma c'ua a Jerusalén.
2 Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o
'ñaja c'o pje mi pjëzhi cja c'o menzumü a Israel, o xipjiji e Festo c'ü vi
tsja na s'o e Pablo. 3 O mamaji:
—Tsjacüjme favor rí manda ra
siji a 'ñecjua e Pablo, eñeji.
O mamaji a cjanu, na ngue ya vi
mamaji ja rvá mbö't'üji e Pablo 'ma
ro cjogü cja 'ñiji. 4 O ndünrü c'ua e
Festo:
—Je va cjot'ü a Cesarea e
Pablo. Dya ra mezhe rá magö nu.
5 Nguec'ua yo pje pjëzhits'üji rá
möcjöjme a Cesarea. 'Ma pje c'o
o tsja c'e bëzo, ra xitscöji 'ma rá
sät'äjme nu, eñe e Festo.
6 E Festo o mezhe como dyëch'a
o ocho pa a Jerusalén. Cjanu o
nzhogü o ma a Cesarea nu ja vi
'ñeje. C'ü na ye nu pa, e Festo o
mimi nu ja mi jün ngüenda, cjanu
o manda o ma siji e Pablo. 7 'Ma
o säjä, ya ma cãjã c'o menzumü
a Israel c'o vi 'ñeje a Jerusalén.
Anguezeji o böbüji cja o jmi e Pablo,
o mamaji na puncjü c'o na s'o c'o vi
tsja. Pero dya sö ro mamaji c'ü na
cjuana. 8 O ndünrü c'ua e Pablo o
mama:
—Dya pje ró cjagö contra c'o
mama ín leygöjme nutscöjme rí
menzumüjme a Israel. Dya xo ró
contaminao c'ü ín templojme. Dya
pje xo ró mangö 'na jña contra e
Cesar c'ü mero manda, embeji c'e
gobernador.
9 E Festo mi ne ro unü favor c 'o
mi menzumü a Israel c'o mi nu'u
na ü e Pablo. Nguec'ua va dyönüji
e Pablo:

—¿Cjo in ne rá sints'i a Jerusalén? Je rá ma jün'c'ügö nu ngüenda cjo na cjuana yo mama yo in menzumügueji.

10 O ndünrü c'ua e Pablo o xipji:

—Iyö. Na ngue je ngue va o 'ñempc'e e César rí jñü ngüenda; dya ngue a Jerusalén. In pãrãgue na jo, c'ü dya pje ró cjapügö yo ín menzumügöjme. 11 'Ma pje c'o i chötcü c'o na s'o c'o ró cjagö c'ü rga tũgö, rí bübü dispuesto rá tũgö. Pero 'ma dya cjuana yo mama yo, dya in pë's'i derecho rí nzhögügö cja o dyë yo, c'ü pje ra tsjacüji. Rí negö ra jñüncü ngüenda e César c'ü mero manda a Roma, eñe e Pablo.

12 Nuc'ua e Festo cjanu o ñaji c'ua c'o mi pjöste c'o mi pãrã c'o ley romana. Cjanu o xipji c'ua e Pablo:

—I dyötcü ngueje e César ra jñün'c'ü ngüenda. Nguec'ua ra zints'iji cja e César.

Pablo delante del rey Agripa

13 Dya mezhe pa, e Agripa c'ü mi rey 'ñe e Berenice o säjui c'ua a Cesarea, o'ñe zenguavi e Festo. 14 O mezhe va mimivi nu na puncjü o pa. E Festo o xipji c'e rey ja ma cja e Pablo, o mama:

—Bübü va 'na bëzo cja ne palacio c'ü dya sö ra mbedye libre ndeze 'ma mi gobernador e Félix. Nuc'ü, ni chjũ e Pablo. 15 'Ma ró magö a Jerusalén, c'o mero ndamböcjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o pje pjëzhi cja yo in menzumügueji a Israel, o xitscöji c'ü vi tsja na s'o e Pablo. O dyötcüji c'ü ro mandagö ro mbö't'üji. 16 Nuc'ua ró xipjigöji: "Iyö. Nutscöjme rí menzumüjme a Roma, dya rí cjajme a cjanu. Zö cjó c'o ra ẽ mama bübü 'na nte c'ü o tsja na s'o, pero dya xtá pö't'ügöjme. C'e nte c'ü ri mamaji o tsja na s 'o, pë's'i derecho ra pjendio ra mama cja o jmi c'o va ẽ cusa o tsja na s'o", ró embe c'o. 17 Nuc'ua 'ma o ẽji a 'ñeva, c'ü na ye nu pa, ró ma mimigö nu ja rí jün ngüenda. Cja rrũ mandagö c'ua o siji e Pablo. 18-19 Mi pëzhgö 'na pje c'o vi tsja c'e bëzo c'o ma s'o. Pero dya ga cjanu. Na ngue 'ma o böbü o ña c'o mi cusa e Pablo, dya mamaji na cjuana pje pjëzhi c'ü na s 'o c'ü vi tsja. C'ü o mamaji, nguextjo c'ü ja ga cja ga ma't'üji Mizhocjimi, 'ñe c'ü nan'ño ga creo e Pablo. Mama e Pablo c'ü o ndũ 'na bëzo c'ü mi chjũ e Jesús, pero o tetjo na yeje. Anguezeji, dya neji a cjanu. 20 Dya mi pãrã ja rva jünpügö ngüenda e Pablo. Na ngue, dya rí pãrãgö ja ga cja o religión yo in menzumügueji a Israel. Nguec'ua ró önü e Pablo cjo mi ne ro sidyigö angueze a Jerusalén, je ro ma tjünpü ngüenda nu. 21 Pero dya ne e Pablo je ro ma tjünpü ngüenda a Jerusalén; o xitscö ngueje e César Augusto c'ü ra jñünpü ngüenda. Nguec'ua ró manda sido ra mbörüji va, hasta 'ma cja ra sö rá täjä ra zidyiji nu ja va bübü e César, eñe e Festo va xipji e Agripa.

22 O ndünrü c'ua e Agripa o xipji e Festo:

—Xo rí ne rá ärägö c'o mama c'e bëzo.

O ndünrü c'ua e Festo:

—Ra xõrü rí dyärägue.

23 Nuc'ua c'ü na ye nu pa, o säjä c'ua e Agripa 'ñe e Berenice cja c 'e cuarto nu ja mi jün ngüenda c'e gobernador. Mi jevi o bitu c'o me ma zö, y ma dyoji na puncjü c'o o dyoji. Xo säjä c'o bëzo c'o mi manda 'na mil o tropa. Xo säjä c'o pje mi pjëzhi cja c'e jñiñi a Cesarea. Nuc'ua e Festo o manda o ma siji e Pablo. 24 Cjanu o mama c'ua e Festo:

—Nu'tsc'e Agripa in reygue, 'ñetsc'eji in texeji in cãrãji va. Bübü in jmigueji ne bëzo nu in ne rí dyäräji c'o mama, eñe.

O sido o ña e Festo o xipji e Agripa:

—Texe c'o in menzumügueji a Israel c'o cãrã a Jerusalén, 'ñe c'o

cãrã va, o xitscöji c'ü o tsja na
s'o ne bëzo. O mapjüji na jens'e
va mamaji c'ü mi jyodü ro ndũ.
25 Pero dya pje ró tö'tp'ü c'ü rví
bö't'ü. Ne bëzo o xitscö ngueje
e César c'ü mero manda a Roma
ra jñünpü ngüenda. Nguec'ua ró
mamagö c'ü rá manda ra zidyiji
a manu. 26 Pero dya rí pãrã ja
rga cjapü. Na ngue 'ma rá penpe
'na carta e César c'ín jmugö, dya
rí pãrã pje rá jũ'sc'ö, na ngue dya
pje rí tö'tp'ügö c'o na s'o ne bëzo.
Nguec'ua ró manda o siji cja in
jmigueji i̱ṉ texeji rí dyäräji. Nu'tsc'e
Agripa i̱ṉ reygue, ngue'tsc'e rí negö
rí dyärägue, ngue c'ua rí mamague
pje rá jũ'sc'ö cja c'e carta. 27 Na
ngue 'ma rá mandagö ra zidyiji ne
bëzo cja e César ra jñünpüji ngüenda,
pero 'ma dya rá mama pje ni cusaji,
dya ra jogü, eñe e Festo.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

1 O mama c'ua e Agripa o xipji e
Pablo:
—Sö rí ñague; rí da'c'ü sjëtsi.
Nuc'ua e Pablo o c'uã's'ã o̱ dyë,
cjanu o mbürü o ña o mama:
2 —Nu'tsc'e Agripa i̱ṉ reygue. Yo
ín menzumügöji me mamaji c'ü ró
cjagö na s'o. Rí mäcjö na ngue
ngue'tsc'e rí dyätcä na jo c'o rá
mangö. 3 Na ngue i̱ṉ pãrãgue na
jo yo ín chjũrügöji nutscöji rí men-
zumüji a Israel. Xo i̱ṉ pãrãgue c'o
partido c'o büb̈üzüji; dya 'natjo rgá
cjijñiji. Nguec'ua me rí sögöji o jña.
Nguec'ua rí xi'tsc'ö rí pëscö pacien-
cia rí dyätcägö.

La vida de Pablo antes de su conversión

4 ’Texe yo ín menzumügöji pãrãji
ja ga cja rgá minc'ö ndeze 'ma cja
mi ts'it'igö. Pãrãji ja ma minc'ö
cja ín jñiñigö 'ñe a Jerusalén. 5 Ya
mezhe pãrãji c'ü rí bünc'ö cja
c'e partido c'ü ni chjũ fariseo.
Nutscöjme rí cãrãjme cja c'e partido,
xenda rí sũpcöjme c'o ley que na
ngue c'o cãrã cja c'ü 'na partido. Yo
ín menzumügöji pãrãji. 'Ma ro ne
ro xi'ts'iji, ro mamaji c'ü na cjuana
yo rí mangö. 6 Nudya i̱ṉ jüncü
ngüenda; rí böbügö cja in jmigue
na ngue rí creogö Mizhocjimi ra
tsjapü ra te c'o ya ndũ, ja c'o nzi va
xipji c'o ín mboxatitagöji. 7 C'o ín
menzumügöji c'o tsja cja c'o doce
estado, sido ma't'üji Mizhocjimi na
ngue te'beji c'e pa 'ma ra te c'o ya
ndũ. Nu'tsc'e Agripa i̱ṉ reygue,
c'o ín menzumügöji te'beji c'o rí
te'begö, maco anguezeji mamaji ró
cjagö c'o na s'o, embeji e Agripa.
8 O sido o ña e Pablo o xipji texe
c'o ma cãjã nu:
—¿Jenga dya i̱ṉ creoji c'ü sö
Mizhocjimi ra tsjapü ra te c'o ya
ndũ?

Cómo Pablo antes perseguía a los cristianos

9 O sido o ña e Pablo o xipji c'e rey:
—'Ma ot'ü mi nugö na ü c'o
mi creo e Jesús c'ü mi menzumü
a Nazaret, mi cjapü ra sufreji.
Mi pëzhgö je ga cjanu ma ne
Mizhocjimi. 10 Ngue c'ü mi cjagö
a Jerusalén. O dyacü sjëtsi c'o
mero ndamböcjimi mi pant'agö a
pjörü c'o o̱ nte e Jesús, maco ma
jo a jmi Mizhocjimi c'o. 'Ma mi
jünpüji ngüenda, mi mangö c'ü mi
jyodü ro ndũji. 11 'Ma mi töt'ügö
cja nintsjimi c'o mi creo e Jesús, mi
cjapü ra sufreji; xa'ma ro mamaji
c'ü dya ma jo e Jesús. Me mi ünbügö
na puncjü c'o. Nguec'ua 'ma mi
c'ueñeji, 'ma mi pöji cja c'o jñiñi
c'o tsja cja c'o nan'ño país, mi pa
jodügöji nu.

Pablo cuenta otra vez su conversión

12 ’Nguec'ua 'na nu pa, ró magö
a Damasco. Na ngue c'o mero
ndamböcjimi ya vi dyacü sjëtsi
ro jodügö c'o o̱ nte e Jesús ro
cjapüji ro sufreji ja c'o nzi ma negö.

13 Nu'tsc'e rey, 'ma mi pagö cja
'ñiji, 'ma ya vi jñisiarü, ró jandagö
'nango ẽjẽ a jens'e 'na jya's'ü c'ü
o pjat'ü nu ja mi pagö 'ñe c'o
mi pöcjöjme. Me mi juëns'i que
na ngue e jyarü. 14 Nguec'ua ró
tögöjme a jõmü nu c'o mi chägäjme.
Nuc'ua ró ärägö c'ü mi ña c'e jña
hebreo o xitscö: “Nu'tsc'e Saulo,
¿jenga in̲ cjapü ra sufre c'o creozgö?
Chjëntjui c'ü ri nguetscö ri cjacö
rá sufre. In̲ chjëntjui nza cja 'na
nzhünü c'ü dya ne ra dyärä, c'ü
me pjech'e c'e maza c'ü ni chjocüji;
nguec'ua ga s'odü”, enzgö. 15 Ró
tjünrügö c'ua ró mama: “Nu'tsc'e
nin t'ecjañõmü, ¿cjó ngue'tsc'e?”, ró
embe. O ndünrü c'ua c'ín Jmugö o
xitsi: “Nguetscö e Jesús. In̲ cjapü
ra sufre yo creozügö; chjëntjui
c'ü ri nguetscö ri cjacö rá sufre.
16-18 Böbü. Ya ró juan'c'ügö rí
pëpquigö. Ngue c'o rvá cja'c'ü i̲
jñandga. Nguec'ua rá täc'ä rí mague
cja c'o dya in menzumügueji, rí
ma xipjiji ja vi jñandga dya. Xo rí
xipjiji c'o cja xe rá jí'tsc'ö 'ma rí
jñandga. Nudya e Satanás c'ü dya
jo, ya ngo'tp'ü o̲ ndöji. Pero 'ma rí
zopjügueji, ra xogü o̲ ndöji, ra zi'ch'i
o̲ mü'büji o̲ jya's'ü Mizhocjimi.
Nguec'ua, dya cja ra nzhodüji
cja bëxõmü; ra jyëziji c'o na s'o,
dya cja ra dyätäji c'ü dya jo. Ra
'ñench'e o̲ mü'büji Mizhocjimi.
Nuc'ua Mizhocjimi ra perdonaoji
anguezeji c'o na s'o c'o cjaji, ra
tsjapüji o̲ nte na ngue ri ejmezügö
c'o. Bübü c'o in menzumügueji
c'o ra jyodü pje ra tsja'c'ü; xo 'ñe
c'o dya in menzumügueji. Pero
rá empc'egö libre, dya pje ra
tsja'c'üji”, enzgö e Jesús. Ngue yo
o mama e Pablo va xipji e Agripa.

Pablo obedece la visión

19 O sido o ña e Pablo o mama:

—Nu'tsc'e Agripa in̲ reygue, nu
c'o o xitsigö e Jesús 'ma vi 'ñeje a
jens'e c'e jya's'ü, ró ätä; ngue yo
rí cjagö. 20 Ot'ü ró zopjü c'o cãrã
a Damasco. Ró xipjiji mi jyodü
ro jyëziji c'o na s'o ro nzhogüji cja
Mizhocjimi, cja rrũ tsjaji c'o na jo'o
ngue c'ua ro jñetse c'ü o nzhogü
o̲ mü'büji. Xo ró zopjügö a cjanu
c'o nte a Jerusalén 'ñe texe cja c'e
estado de Judea. Xo ró magö nu
ja cãrã c'o dya ín menzumügöji, ró
ma zopjügö anguezeji. 21 Nguec'ua
'ma mi bübügö cja c'e templo, o
zücügö c'o ín menzumügöji mi ne
ro mbötcüji. 22 Pero dya mbötcüji.
Na ngue o mböxcü Mizhocjimi.
Nguec'ua xe rí bübütjo, rí böbügö
cja in jmigueji. Rí zo'c'üji nu'tsc'eji
pjë'ts'iji na nojo, 'ñetsc'eji dya pje
pjë'ts'iji. C'ü rí xi'tsc'öji, ngue c'o o
mama e Moisés 'ñe c'o profeta ro
zädä. Dya rí mangö jña c'o nan'ño.
23 O mama e Moisés 'ñe c'o profeta,
nu c'ü o mama Mizhocjimi ro ẽ
'ñevgueji libre mi jyodü ro sufre 'ñe
ro ndũ. Nuc'ua cja rrũ te ro bübütjo
na yeje, ngue c'ua ra zi'ch'i o̲ jya's'ü
Mizhocjimi cja o̲ mü'bü yo men-
zumü a Israel 'ñe yo dya menzumü
a Israel, eñe e Pablo.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

24 'Ma mi mama a cjanu e Pablo
mi pjendiotsjë, 'nango mapjü c'ua
na jens'e e Festo o mama:

—Nu'tsc'e Pablo in̲ locogue, na
ngue yo na puncjü yo in̲ studiague.

25 O ndünrü c'ua e Pablo o xipji:

—Nu'tsc'e Festo nin t'ecjanõmü,
dya rí locogö. Rí mangö c'o na
cjuana. 26 Ne rey pãrã texe yo rí
mangö. Nguec'ua dya rí sũgö rí
xipjigö texe yo. Rí pãrãgö, nujnu
unü ngüenda texe yo o zädä, na
ngue texe cja ín paísgöjme pãrãji.

27 Nuc'ua e Pablo cjanu o zopjü
c'ua e Agripa o xipji:

—Nu'tsc'e Agripa in̲ reygue, ¿cjo
in̲ creogue c'ü na cjuana c'o o dy-
opjü c'o profeta? Rí pãrãgö in̲ cre-
ogue.

28 O ndünrü c'ua e Agripa o
mama:

—Pe in cjijñi rá creogö e Jesús, na
ngue yo ja nzitjo jña yo in mangue.
29 O ndünrü c'ua e Pablo o mama:
—Zö ja nzitjo jña, zö na puncjü o
jña, pero quera ri creogue e Jesús ja
c'o nzi rgá creogö. Xo 'ñe texe yo
ärä yo rí mangö ne pa dya. 'Ma rí
creoji, xa'ma dya ra ngo'c'üji ja c'o
nzi ga ngocöji, eñe.
30 O böbü c'ua c'e rey 'ñe c'e gob-
ernador 'ñe e Berenice 'ñe c'o ma
jü'ü nu. 31 Cjanu o mbedyeji o ma
ñatsjëji ja rvá tsjapüji e Pablo. O
pötü va mamaji:
—C'e bëzo, dya pje cja c'o na s'o
c'ü rguí ndü, ni ra dyo a pjörü, eñeji.
32 O mama c'ua e Agripa o xipji e
Festo:
—C'e bëzo, 'ma dya ro dyö'tc'ü ra
jñünpü ngüenda e César angueze, ro
sö ri 'ñemegue libre, eñe.

27

Pablo es enviado a Roma

1 Nuc'ua e Festo cjanu o mama
ro zidyiji e Pablo a Roma c'ü tsja
a Italia, ro möji cja barco. E Festo
o nzhö e Pablo cja 'na bëzo c'ü
mi chjü e Julio c'ü mi manda cien
tropa c'o mi xiji grupo Augusto. Xo
nzhötüji e Julio c'o 'ñaja nte c'o ma
o'o a pjörü, xo ro zidyiji a Italia.
Nutscö e Lucas xo ró möcjöjme. 2 Ró
tes'ejme cja 'na barco c'ü vi 'ñeje
cja c'e jñíñi a Adramitio, c'ü ro
zät'ä cja c'o jñíñi a Asia c'o järä
squina cja mar. Cja rrũ möjme
c'ua. Xo ró möcjöjme 'na bëzo c'ü
mi chjü e Aristarco c'ü mi men-
zumü a Tesalónica c'ü tsja cja c'e
estado de Macedonia. 3 C'ü na ye
nu pa, ró sät'äjme a Sidón. Ma jonte
e Julio o unü sjëtsi e Pablo o ma
zengua c'o mi pãrã nu. O ziji o
xëdyi anguezeji, cjanu o oxüji cja o
ngumüji. 4 Nuc'ua 'ma ró pedyejme
a Sidón cja c'e barco, mi vü na zëzhi
e ndajma, mi pjö's'ü c'e ndeje ma
pjat'ü cja c'e barco. Na ngue e nda-
jma je mi 'ñeje nu ja ma möcjöjme.
Nguec'ua 'ma ró cjogüjme cja c'e
isla c'ü ni chjũ a Chipre, ró cjogüjme
cja c'e lado o jodyë nu ja mi tsjõtü.
5 Sido ró möjme cja c'e barco ró
cjogüjme bëxtjo cja c'e estado de
Cilicia 'ñe cja c'e estado de Panfilia.
Ró sät'äjme a Mira c'ü tsja cja c'e
estado de Licia.
6 'Ma mi cãrãjme a Mira, c'e
bëzo c'ü mi manda cien tropa o
jyodü 'na barco c'ü ro ma hasta
a Italia. O chöt'ü c'ua 'na barco
c'ü vi 'ñeje a Alejandría mi ma a
Italia. Nuc'ua ró tes'ejme cja c'e
barco. 7 Ró nzhodüjme ja nzi pa
cja c'e ndeje, pero jmanch'a ma
möjme. O metscöjme, co trabajo ró
cjogüjme a Gnido nu ja mi bëxtjo.
E ndajma mi vü na zëzhi, dya mi
sö ro möcjöjme derecho. Nguec'ua
ró unüjme vuelta cja ín squierda-
jme, ró cjogüjme bëxtjo a Salmón
cja c'e isla c'ü ni chjũ a Creta.
Cja rrũ unüjme c'ua vuelta cja ín
jodyëgöjme, ngue c'ua ro cjogüjme
a Creta cja c'e lado a sur nu ja
mi tsjõtü ts'ë. 8 Mi trávajo, pero
ró sät'äjme nu ja ni chjü Puertos
Buenos c'ü bëxtjo cja c'e jñiñi c'ü ni
chjü a Lasea.
9 Ya vi metscöjme na puncjü o pa.
Ya vi cjogü c'o pa c'o mi mbempje
c'o menzumü a Israel. Ya vi zädä
c'o pa c'o ma së 'ma mi bübü na
puncjü o peligro ro nzhodüjme cja
barco. Nguec'ua e Pablo o zopjü c'o
mi pöcjöjme. 10 O xipjiji:
—Nu'tsc'eji nin t'ecjañõmüji, rí
mangö 'ma rá sidoji, 'na pje c'o rá
cjaji. 'Na ra nguibi ne barco ra
bëzhi texe yo tunü. Xo 'ñetscöji rá
tũji, eñe.
11 C'e bëzo c'ü mi manda cien
tropa, dya dyätä e Pablo; xenda
dyätä c'ü mi ëdyi c'e barco 'ñe c'ü
o cjaja c'e barco. O mamaji c'ü ro
sidogöjme. 12 Mi bübü ja nzi c'o mi
ne ro nguejme c'e barco a Puertos
Buenos. Pero xenda ma puncjü c'o
dya ne. Na ngue a Puertos Buenos,
dya nda ma jo'o ro böbü c'e barco
c'o pa c'o ma së. Nguec'ua o mamaji

c'ü ro pedyejme a Puertos Buenos
ro sidojme, xa'ma ro sö ro sät'äjme
a Fenice c'ü ngue c'ü 'na puerto
cja c'e isla a Creta. Nujnu, je ro
mimijme c'o pa c'o ma së. Na ngue
c'e puerto, dya cjogü e ndajme 'ma
ni 'ñeje a noroeste 'ñe 'ma ni 'ñeje a
suroeste.

La tempestad en el mar

13 O pötü c'ua ja mi 'ñeje e nda-
jma. Dya cja mi 'ñeje nu ja ni nguibi
e jyarü, ya je mi 'ñeje a sur. Dya
cja mi vü na zëzhi. Nguec'ua c'ü
mi ëdyi c'e barco 'ñe c'ü o̱ cjaja,
mi pëzhivi c'ü ro sö ro sät'äjme na
jo a Fenice. Nguec'ua o mandavi
o ngüs'üji c'o t'ëzi c'o mi nza cja
o gancho c'o mi pënch'i c'e barco
para dya ro ndütü e ndajma ro ma.
Ró möjme c'ua ró cjogüjme bëxtjo
a Creta. 14 Dya go mezhe c'ua go
pötü na yeje e ndajma. 'Nango ẽ
c'ua 'na trandajma c'ü vi 'ñeje a
noreste cja c'e isla. 15 Nguec'ua,
dya cja sö xe ro möjme derecho ro
cjogüjme lado cja c'e isla. Ró jëzijme
c'ua c'e barco o ndütü e ndajma.
16 O zät'ä cja 'na ts'i isla c'ü ni chjũ
a Clauda, ró cjogüjme cja c'e lado
c'ü mi tsjõtü. Cja rrũ cjüs'üjme c'e
ts'ibü c'ü mi cjüt'ü c'e barco, me
mi trávajo ma cjüs'üjme. 17 'Ma
ró cjuarü ró cjüs'üjme c'e ts'ibü,
nuc'ua c'o mi pëpji cja c'e barco,
cjanu o tsjapüji o ndü c'o cable c'ü
mi 'nünt'ü nu, ngue c'ua ro zëzhi c'e
barco. Mi sũji 'na mas ro ndütü e
ndajma c'e barco ro zät'ä nu ja ni
chjũ a Sirte nu ja jä'ä o 'ñõxõmü nu
ja dya nda ga jẽ e ndeje. Mi sũji 'na
ro 'huagü c'e barco 'ma ro zät'ä nu.
Nguec'ua va sjö'büji c'e manta c'ü
ma mbät'ä, ngue c'ua dya nda ro
ndütü e ndajma. O jyëziji c'e barco,
dya cja mi ëdyiji. 18 C'ü na ye nu
pa, sido mi pa c'e barco ma ndütü
e ndajma. Nguec'ua o mboch'üji a
ndeje c'o mi tunü c'e barco, ngue
c'ua dya nda ro jyübü. 19 C'ü na jñi
nu pa, ró poch'üjme a ndeje texe c'o
mi pë's'i c'e barco. 20 O mezhe na
puncjü o pa, dya mi cjĩ e jyarü ne
ri ngue yo seje. Sido mi vü na zëzhi
e ndajma. Nguec'ua ró mamajme
pãrã cjo ro pedyejme na jo; 'na ro
tũjme.

21 Ya vi mezhe c'ü dya cja mi si-
jme o xëdyi. Nuc'ua e Pablo o böbü
c'ua a ndezgöjme, cjanu o mama:

—Nu'tsc'eji nin t'ecjañõmüji, ró
xi'tsc'öji c'ü dya ro pedyeji a Puer-
tos Buenos cja c'e isla a Creta.
'Ma ri dyätcäji, xenda rvá jo 'ma;
dya ro sufreji. 22 Pero nudya rí
xi'tsc'öji, dya rí sũgueji. Zö ra
'huagü ne barco, pero dya cjó ra
ndũzgöji. 23 Rí xi'tsc'öji a cjanu,
na ngue mi xõmü o ẽjẽ 'na o̱ anxe
Mizhocjimi cja ín jmigö o ẽ zocügö.
Mizhocjimi c'ü bübü a jens'e ngue
c'ü rí ma't'ügö; ngue o̱ ntezgö c'ü.
24 O xitsi c'e anxe: “Nu'tsc'e Pablo,
dya rí sũgue. Dya rí chũgue, na
ngue ni jyodü rí sät'ägue a Roma
rí böbügue a jmi e César c'ü mero
manda. Mizhocjimi o dyä'tc'ä c'ü
i̱ dyötü, nguec'ua dya cjó ra ndũ
yo i̱ṉ pöcjeji cja ne barco”, enzgö.
25 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, dya cja rí
sũgueji. Rí creogö Mizhocjimi c'ü ra
zädä ja c'o nzi va xitsi c'ü o̱ anxe.
26 Pero 'ma ra 'huagü ne barco, rá
sogöji cja ndeje bëxtjo cja 'na ts'i isla
rá pes'eji, eñe e Pablo.

27 Ya vi mezhe ye nzo c'e barco
ma ndütü e ndajma. Mi nzhodü cja
c'e mar c'ü ni chjũ Mar Adria. Ya vi
xõmü. Nuc'ua c'ü ndexõmü, c'o mi
pëpji cja c'e barco o mamaji:

—Cja c'ü ya rá sät'äji cja 'na isla,
eñeji.

28 Cjanu o dyëdyiji ja nzi mi pë's'i
c'ü ma jẽ c'e ndeje. Mi sö treinta
y seis metro. Xe möji ts'ë, cjanu
o dyëdyiji c'ua na yeje; ya mi sötjo
veintisiete. 29 Me go zũji c'ua, 'na
ro sät'äjme nu ja mi quiji o ndojo.
Nguec'ua o ma quiji c'o nziyo t'ëzi
c'o mi nza cja o gancho c'o mi
'nünt'ü o tjüjmü, cjanu o mboch'üji

a ndeje cja o̱ xütjü c'e barco ngue
c'ua 'ma ro zät'ä a jõmü, xa'ma ro
gancha ro böbü c'e barco. Me mi
mamaji quera ro jyans'ü. 30 Nuc'ua
c'o mi pëpji cja barco, o mbürü o
sjö'büji c'ua c'e ts'ibü cja c'e ndeje.
C'o t'ëzi c'o mi bübü a xo'ñi c'e
barco, mi cjapüji ro ndunüji na
ts'ijẽ cja rrũ mboch'üji, ngue c'ua
dya nda ro 'ñõmü c'e barco. Pero
c'ü mi sjö'büji c'e ts'ibü, ngue c'ü mi
ne ro c'ueñeji ro salvaji. 31 Nuc'ua e
Pablo cjanu o ma't'ü c'e bëzo c'ü mi
manda cien tropa, 'ñe c'o o̱ tropa, o
xipjiji:

—Nujyo, ni jyodü, dya ra dagüji
cja ne barco. 'Ma jiyö, rí chũji, dya
rí salvaji, embeji c'o.

32 Nuc'ua c'o tropa cjanu o ma
dyocüji c'o tjüjmü c'o mi sjö'büji c'e
ts'ibü; o ndögü a ndeje.

33 Nuc'ua 'ma ya ma jya's'ü, e
Pablo o xipji anguezeji ro ziji o
xëdyi. O mama:

—Ya mezhe ye nzo c'ü dya i̱ṉ
sigueji o xëdyi. 34 Nguec'ua rí
xi'tsc'öji rí sigueji dya o xëdyi ngue
c'ua rí zëzhiji. Nguec'ua, dya rí
chũgueji ni pje rí tsjaji, eñe.

35 Nuc'ua 'ma o nguarü o mama
yo jña, cjanu o jñü c'ua o tjõmëch'i
cjanu o unü 'na pöjö Mizhocjimi
a jmi nza texeji. Cjanu o më'ch'i
c'ua, cjanu o zi c'ua. 36 Anguezeji o
mbürü o mäji c'ua, dya cja nda mi
sũji. Xo ziji c'ua o xëdyi. 37 Mi söjme
ye ciento setenta y seis mi cãrãjme
cja c'e barco. 38 'Ma o nguarü o ziji o
xëdyi o nijmiji, cjanu o mboch'üji a
ndeje c'o mape c'o mi quiji o ndëxü.
O tsjaji a cjanu ngue c'ua dya nda
ro jyübü c'e barco.

Se hunde el barco

39 Nuc'ua 'ma mü o jyas'ü na jo,
ró jandajme c'e isla c'ü ya mi bëxtjo.
C'o mi pëpji cja c'e barco, dya mi
pãrãji ja mi ngue. Pero o jñandaji
c'ü ma jä'ä o 'ñõxõmü cja squina
c'e ndeje. O mamaji xa'ma ro sö
ro zät'ä c'e barco cja c'e 'ñõxõmü.
40 Nguec'ua o dyocüji c'o tjüjmü c'o
mi 'nünt'ü c'o t'ëzi, ngue c'ua ro ma
na yeje c'e barco. Y o xäpcäji c'e za'a
c'ü mi dyëji. Xo ngüs'üji c'e manta
c'ü ma mbät'ä, ngue c'ua o ndütü
e ndajma. Nguec'ua c'e barco o
mbürü o ma c'ua cja c'o 'ñõxõmü c'o
mi jä'ä a squina c'e ndeje. 41 Pero o
zät'ä c'e barco nu ja dya nda ma jẽ
c'e ndeje nu ja mi sjöbü yeje 'ñinzhe
c'o mi chjë nu. Nguec'ua o böbü
c'ua c'e barco. A xo'ñi c'e barco o
nguibi cja c'e 'ñõxõmü, dya cja mi
'ñõmü. Pero o̱ xütjü c'e barco o
'huagü, na ngue c 'o ndeje me mi
pjö's'ü na zëzhi. 42 Nuc'ua c'o tropa
cjanu o mamaji:

—Na jo ixtá pö't'üji yo rvá siji yo
ma o'o a pjörü. 'Ma jiyö, 'na ra
dyömpüji cja ne ndeje ra c'ueñeji,
eñe c'o tropa.

43 C'ü mi manda c'o tropa, dya
ne'e c'ü ro mbö't'üji e Pablo.
Nguec'ua dya jyëzi ro tsjaji ja c'o
nzi ma mamaji. Cjanu o xitscöjme:

—'Ma i̱ṉ pjëchi rí dyömpüji cja
ndeje, rí dyat'üji cja ndeje rí
dyömpüji rí sät'äji cja squina ndeje.
44 'Ma dya i̱ṉ pjëchi rí dyömpüji,
rí pënch'iji yo tabla yo ni ndunü
e ndeje o yo pje nda ma za'a yo
vi t'ät'ä ne barco. Ra ndũxc'üji
ngue c'ua rí sät'äji cja squina ndeje,
enzgöjme.

Nguec'ua ró pesc'öjme cja ndeje
rí texejme, dya cjó ndũzgöjme.

28

Pablo en la isla de Malta

1 'Ma ró pes'ejme cja c'e ndeje,
ró pãrãjme c'e isla mi chjũ a Malta.
2 C'o mi menzumü nu, ma jonteji.
O recibidozüjme na jo, o 'ñõrüji 'na
sivi ró pa't'üjme na ngue ya mi ẽjẽ
o dyebe, y ma së. 3 E Pablo xo
ma mbëchi 'na cjörü o za'a, cjanu
o ma ngã's'ã cja c'e sivi. Nuc'ua
'ma mü o mbürü o pat'ü c'o za'a,
'nango mbedye c'ua 'na c'ijmi c'ü
ma sate c'ü mi nza cja 'na pozü. O

zapü o̱ dyë e Pablo, o 'nünt'ü, dya
ts'i vi c'ügü. 4 C'o mi menzumü a
Malta 'ma o jñandaji mi 'nünt'ütjo
c'e c'ijmi, o pötü va mamaji c'ua:
—Ne bëzo, pe o pö't'ünte nu. Zö
o mbes'e cja ndeje, dya ndũ'ũ, pero
ya ngõt'ü dya c'o o tsja na s'o, eñeji.
5 Nuc'ua e Pablo o juancja o̱ dyë;
o c'ügü c'ua c'e c'ijmi o ndögü cja c'e
sivi. Pero dya pje tsja e Pablo. 6 C'o
mi menzumü nu, mi te'beji c'ü ro
pjänt'ä o̱ ts'ingue e Pablo, o ro ndũ.
O mezhe mi te'beji pero dya pje tsja
e Pablo. Nguec'ua, dya cja nguijñiji
c'ü vi pö't'ünte e Pablo. Cjanu o
mamaji e Pablo mi ngue 'naja c'o o̱
ts'itaji c'o mi ma't'üji.
7 C'ü mi manda cja c'e isla a Malta
mi chjũ e Publio. Mi tjë o juajma
c'o mi bëxtjo nu ja ró pes'ejme cja
c'e ndeje. E Publio ma jonte, o
recibidozüjme na jo. O dyacüjme ja
ró oxüjme, xo dyacüjme c'o ró sijme.
O metscöjme jñi pa nu. 8 C'ü nu tata
e Publio, ma o'otjo cja ngama mi
sö'dyë. Mi sö o pa'a 'ñeje mi unü
posición. Nuc'ua e Pablo o ma'a
nu ja ma o'o c'e tita. O 'ñe's'e o̱
dyë, cjanu o dyötpü Mizhocjimi o
jocü. 9 'Ma o jogü c'e tita, cjanu o
ẽjẽ c'ua c'o 'ñaja c'o mi cãrã cja c'e
isla c'o mi sö'dyë. E Pablo xo jocü
anguezeji. 10 O dyacüjme na puncjü
o regalo. 'Ma o zädä c'e pa c'ü ro
tes'ejme cja barco ro möjme a Italia,
xo dyacöjme texe c'o mi jyongöjme.

Pablo llega a Roma

11 O mezhe jñi zana rvá
minc'öjme cja c'e isla. Nuc'ua ró
tes'ejme cja 'na barco c'ü vi böbü a
Malta c'o pa c'o ma së. C'e barco
vi ' ñeje a Alejandría. A xo'ñi
cja c'e barco, mi cuat'ü c'e ts'ita
Cástor 'ñe c'e ts'ita Pólux. 12 'Ma ró
sät'äjme a Siracusa, ró cjogüjme cja
c'e puerto o metscöjme jñi pa nu.
13 'Ma ró pedyejme a Siracusa, ró
cjogüjme bëxtjo cja squina c'e ndeje
ró sät'äjme a Regio. C'ü na ye nu pa,
o mbürü o vü e ndajma c'ü vi 'ñeje
a sur. Nguec'ua c'ü na jñi nu pa,
ró sät'äjme a Puteoli. 14 Nujnu ró
dagüjme cja c'e barco. Ró töt'üjme
nu ja mi cãrã o cjuarma c'o xo
creo e Jesucristo. O mbitazüjme ró
mimijme co anguezeji. O mezhe
'na nzo ró mimijme nu. Nuc'ua
'ma ró pedyejme nu, ró möjme cja
c'e 'ñiji c'ü ni ma a Roma. 15 C'o
cjuarma a Roma o mbãrãji c'ü ma
möjme nu. Nguec'ua o mbedyeji
nu, o ma ndüncüjme. Bübü c'o ró
chjëgöjme cja c'e jñiñi c'ü ni chjũ
a Foro de Apio; 'ñaja c'o cja ró
ma chjëgöjme 'ma ró sät'äjme cja
c'e jñiñi a Tres Tabernas. 'Ma o
jñanda e Pablo c'o cjuarma, o unü
'na pöjö Mizhocjimi y me go mäjä
o̱ mü'bü. 16 'Ma ró sät'äjme a Roma,
c'e bëzo c'ü mi manda c'o tropa, o
zidyi c'ua c'o bëzo c'o vi siji cja c'e
barco c'o ma o'o a pjörü a Cesarea,
o zät'äji nu ja mi bübü c'ü mi mero
mböpjörü, ngue c'ua ro mbörüji c'o.
Pero e Pablo, o jyëziji o mimi cja 'na
ngumü aparte; 'natjo tropa c'ü o
mbörü.

Pablo predica en Roma

17 O mezhe c'ua jñi pa, e Pablo
o zojnüji c'ua c'o menzumü a Is-
rael c'o mi manda cja c'o nintsjimi
a Roma. 'Ma o jmurüji, cjanu o
mama c'ua e Pablo o xipjiji:
—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji,
dya pje cjó ró cjapü ne ri 'naja
c'o ín menzumügöji. Pero o
zücüji a Jerusalén o zinziji cja c'o
manda nu, c'o menzümü va a
Roma, o pantcaji a pjörü. C'o ín
menzumügöji mamaji rí cjapü c'ü
dya ni muvi yo tjũrü yo o zocüzüji
c'o ín mboxatitaji, pero iyö. 18 C'o
manda nu, c'o menzumü va a
Roma, o jñüncüji ngüenda pero
dya pje chötcüji c'ü rví mbötcüji.
Nguec'ua mi ne ro 'ñevgueji libre.
19 Pero dya go ne a cjanu c'o ín
menzumügöji. Nguec'ua rvá örügö
sjëtsi o sizgöji va a jmi e César.
Dya ngue c'ü rá cusagö c'o ín

menzumüji; ngue c'ü ra jñüncü
ngüenda e César rá mama pje vi
cusazüji anguezeji. 20 'Nünt'ütjo o
cadena ín dyë, na ngue yo me na jo
yo rí te'begö. Maco xo te'be a cjanu
c'o ín menzumügöji. Ngue c'ü rvá
zon'c'üji; ngue c'ua rá xi'tsc'öji ja ga
cja c'o na jo c'o i̱ṉ te'beji, eñe.

21 O ndünrü c'ua anguezeji o
xipjiji e Pablo:

—Dya rí pãrãgöjme cjo i̱ tsjague
na s'o. Na ngue dya cjó penquejme
o carta ndeze a Judea. Dya cjó xo
va ẽjẽ. C'ü pje ra ẽ xitscöjme. 22 Rí
ne rí zocüjme rí xitscöjme ja ga cja
c'o i̱ṉ creogue. Na ngue rí pãrãjme,
texe cja c'o jñiñi mamaji c'ü dya ga
jo o̱ 'ñiji e Jesús.

23 Cjanu o mbäsp'äji 'na pa c'ü ro
ñaji na yeje. 'Ma o zädä c'e pa, o
ẽji na puncjüji cja c'e ngumü nu ja
mi pjörüji e Pablo. O mbürü o ña
e Pablo c'ü xõrü; o böbü hasta c'ü
nzhä. O mbenbeji c'ü mama c'o
ley c'o o dyopjü e Moisés, 'ñe c'o o
dyopjü c'o profeta; o xipjiji c'ü ya
vi zädä c'o vi dyopjüji. O zopjüji a
cjanu, ngue c'ua ro unüji ngüenda e
Jesús ngueje c'ü o 'ñeme Mizhocjimi
ra manda, ngue c'ua ro 'ñench'e o̱
mü'büji c'ü. 24 Bübü c'o o creo c'o
mi mama e Pablo; bübü c'o dya
creo. 25 Nguec'ua, dya mi 'natjo o̱
pjeñe ma nguijñiji. Nuc'ua 'ma ya
ro mbedyeji, o mama c'ua e Pablo
o xipjiji:

—O̱ Espíritu Mizhocjimi o xipji e
Isaías c'ü mi profeta o zopjü c'o ín
mboxatitagöji. Na cjuana c'e jña
c'ü o mama ja ma cja anguezeji.
Dyäräji c'ü o mama. Na ngue je xo
ga cjatsc'eji nu. O mama a cjava:

26 Mague cja yo nte, rí ma xipjiji
c'ü ra dyäräji pero dya ra
mbãrãji.
Ra jñandaji pero dya ra mbãrãji pje
pjëzhi.
27 Yo nte, ya tsot'ü o̱ mü'büji. Na
ngue 'ma ro xogü o̱ mü'büji,
xa'ma ro zo'o o̱ mü'büji ín
jñagö.
Y 'ma cjó c'o zopjüji, dya cja cjapüji
ngüenda. Na ngue 'ma ro
tsjapüji ngüenda, xa'ma ro
dyäräji ro mbãrãji pje ri
pjëzhi.
Ya tsot'ü a nzhöji. Na ngue 'ma ro
jñandaji, xa'ma ro mbãrãji, ro
nzhogü o̱ mü'büji.
Nuc'ua ro salvagö yo, ro emeji libre
cja c'o na s'o, embeji e Isaías.

28 O sido o ña e Pablo o mama:

—Dyäräji na jo c'ü rí xi'tsc'öji.
Ngueje c'o dya ín menzumügöji c'o
ra xipjiji dya o̱ jña Mizhocjimi,
ngue c'ua Mizhocjimi ra 'ñemeji li-
bre cja c'o na s'o. Anguezeji ra
dyäräji.

29 'Ma o nguarü e Pablo o mama
c'o jña, cjanu o mbedye c'ua c'o o̱
menzumüji, me mi pötü ma zöji o
jña.

30 O mezhe ye cjë va mimi e Pablo
cja c'e ngumü. Mi cjõt'ü o renta;
nguec'ua mi sö ra recibido c'o mi
pa zengua. 31 Mi zopjü c'o nte mi
xipjiji c'ü ro dyätäji Mizhocjimi, na
ngue ngueje c'ü manda. Xo mi
jíchiji ja ga cja e Jesucristo c'ü ín
Jmugöji. Dya cjó mi sũ pje ro xipji,
y dya cjó mi c'a's'ü.

LA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS ROMANOS

Pablo escribe a la iglesia de Roma

1 Nguetscö e Pablo. O̱ mbëpjizü
e Jesucristo. O 'ñembguegö
Mizhocjimi rá ma nu c'ua ja ra
ndäcjä rá ma, rá ma zopjü yo nte
rá xipjiji nu jña angueze, nu me na
jo.
2 Nguejne jña nu ya vi mama
Mizhocjimi cja o̱ jña angueze. Ngue
c'o profeta c'o o dyopjü c'e jña'a c'ü.
3 Nu jña Mizhocjimi nu me na jo,
mama ja cja c'ü nu T'i. O ẽjẽ nza cja
'na nte cja ne xoñijõmü. Mi ngueje
'naja o̱ mboxbëche e David. 4 O̱
Espíritu Mizhocjimi me na zëzhi, o
tsjapü o nanga c'ü nu T'i 'ma ya vi
ndũ. A cjanu o 'mãrã ngueje o̱ T'i
Mizhocjimi. Nujnu ngueje e Jesu-
cristo c'ü ín Jmugöji. 5 E Jesucristo
o nugü na jo. O ndäcjä rá cja o̱ bëpji
angueze. Ngue c'ua ra 'ñejmeji, ra
dyätäji angueze, yo nte yo cãrã texe
cja ne xoñijõmü. A cjanu ra ma-
maji me na jo, me na nojo e Jesu-
cristo. 6 Xo nzitjots'ügueji dya, xo o
zon'c'üji e Jesucristo.
7 Nuts'c'eji i̱ṉ cãrãji a Roma, rí
pen'c'eji ne xiscõmã, rí bö'tc'üji
Cjimi. Me nets'eji Mizhocjimi.
O zon'c'ügueji o tsja'c'üji o̱ nte
angueze. Mizhocjimi c'ü mi Tataji
'ñe e Jesucristo c'ü ín Jmuji me ra
nuc'üji na jo, xo ra tsja'c'üji dya pje
rí tsjijñiji.

Pablo quiere visitar Roma

8 C'ü ot'ü rá xi'ts'iji dya: texe
cja ne xoñijõmü mamaji que i̱ṉ
ejmeji e Jesucristo. Nguec'ua rí
nädä e Jesucristo rgá unü na pöjö
ín Mizhocjimiji. 9 Ngue Mizhocjimi
c'ü rí pëpigö co texe ín mü'bü; rí
mama yo na jo jña c'o mama ja
cja c'ü nu T'i. Mizhocjimi pãrã
na jo, 'ma rí ötügö Mizhocjimi,
dya rí jyombeñets'üji. 10 Rí ötügö
Mizhocjimi, 'ma ra ne angueze, rá
magö rá ma zenguats'üji. Ya mezhe
rí ne rá ma'a. 11 Rí ötügö angueze
a cjanu, na ngueje me rí ne rá
chjëji. Rí ne rá jí'ts'iji c'ü ya xo o jítsi
Mizhocjimi, c'ua ja cja angueze,
ngue c'ua xo ra zëzhi in mü'büji.
12 Nu c'ü rí mangö dya, rí ne rá
bübü c'ua ja i̱ṉ cãrãji ngue c'ua ra
mäjä ín mü'bügö. Xo 'ñetsc'eji xo ra
mäjä in mü'bügueji na ngueje nde
'natjo c'ü rí ejmeji rí texeji.
13 Mi cjuarmats'ügöji. Rí negö rí
pãrãji, mi ne na puncjü ro ma'a.
Pero hasta nudya dya be sö rá ma.
Rí ne rá ma ngue c'ua c'ü rí pëpi
Mizhocjimi ra tsja'c'üji rí zëzhiji,
c'ua ja xo nzi rvá cja'a 'ma mi
nzhodügö cja yo dyaja jñiñi. 14 Ni
jyodü na puncjü rá zopjü c'o ña
griego. Dya nguextjo yo, xo texe
yo nde ña nandyo jña. Ni jyodü rá
zopjü c'o pjëchi ra xörü 'ñe c'o dya
pjëchi ra xörü. 15 Nguec'ua me rí ne
xo rá ma xi'ts'iji nu o̱ jña e Cristo,
nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Roma.

El poder del evangelio

16 Me rí mäpägö ne jña nu mama
ja cja e Cristo, na ngue me na jo.
Yo nte 'ma äräji ne jña, Mizhocjimi
me pëpji na zëzhi ngue c'ua ra 'ñeme
libre cja c'o na s'o texe c'o ra 'ñejme.
Ot'ü ra dyärä c'o menzumü a Israel
ra jogü o̱ mü'büji. Nuc'ua xo ra
dyärä c'o dyaja nte, xo ra jogü o̱
mü'büji. 17 Nu na jo jña jítsiji ja ga
sö ra mama Mizhocjimi ya na jozüji
dya a jmi angueze. C'ü ra mama
Mizhocjimi na jozüji, ni jyodü rá
ench'e ín mü'büji e Jesucristo. Y
sido rá ejmeji angueze. Je ga cjanu
va t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi: “Nu
c'ü ra 'ñench'e o̱ mü'bü angueze,
nuc'ü, ra mama Mizhocjimi ya per-
donao; dya tũ nzhubü dya c'ü. Xo
ra bübütjo c'ü, na ngueje ejme”,
eñe.

La culpa de la humanidad

18 Ya 'mãrã na jo, Mizhocjimi
a jens'e me ra tsjapü ra sufrido
c'o dya sũ angueze, c'o cja na
s'o. Jo pãrãji c'ü na cjuana c'ü
ne Mizhocjimi ra tsjaji, pero
cjaji c'o na s'o. 19 Pãrãji ja cja
Mizhocjimi. Nguetsjë angueze o
jíchiji. 20 Mizhocjimi me na zëzhi;
dya sö rá jandaji angueze. Pero
ndeze 'ma o dyät'ä Mizhocjimi
e jens'e 'ñe ne xoñijõmü, yo nte
pãrãji bübü Mizhocjimi. Pãrãji
me na zëzhi angueze. Na ngueje
unüji ngüenda texe yo o dyät'ä c'ü.
Nguec'ua 'ma ra tjünpü nguarü c'o
cja na s'o, dya ra sö ra mamaji c'ü
dya mi pãrãji ja ga cja Mizhocjimi.
21 Zö xi mi pãrãji Mizhocjimi, dya
mi cjapüji ngüenda. Dya xo mi unüji
na pöjö. O̱ pjeñeji c'ü mi cjijñiji, dya
pje mi muvi. A cjanu, mi nzhodüji
cja bëxõmü; ya mi ojtjo jya's'ü cja o̱
mü'büji. 22 Mi cjapüji me mi pãrãji.
Pero o zädä c'ü dya cja mi pãrãji
Mizhocjimi. 23 Dya cja ma't'üji
Mizhocjimi c'ü me na nojo c'ü dya
sö ra ndũ'ũ c'ü ra ojtjo. O mbürü o
dyät'äji nu c'o ro ma't'üji. O dyät'äji
o ts'ita, o ts'inana c'o jñetse nza
cjazgöji rí nteji, maco rí tũ'ũji. Nde
dyät'äji o ts'ita yo 'ñetse nza cja
s'ü'ü. Nde o dyät'äji o ts'ita yo tũ
nziyo o̱ ngua, y yo cjüt'ü o̱ pjeme.
Ngueje yo o ma't'üji yo nza cja 'ma
ri ngueje Mizhocjimi.

24 Nguec'ua Mizhocjimi o jyëzi
c'ua o tsjaji texe c'o na s'o c'o mi ne o̱
mü'büji. Mi pötma tsjaji c'o na s'o c'o
me 'na tseje. 25 Mizhocjimi o jyëzi
o tsjaji a cjanu c'o na s'o, na ngue
anguezeji ya vi jyëziji Mizhocjimi
c'ü ixna cjuana c'ü o dyät'ä texe.
Nujyo o dyät'ä Mizhocjimi nguejyo
o ma't'üji yo. Mizhocjimi dya cja
ma't'üji. Nguetjo angueze me na
jo'o; me na nojo. Ni jyodü sido rá
ma't'üji. Je rga cjanu.

26 Na ngue c'ü mi cjaji a cjanu,
Mizhocjimi o jyëzi c'ua me xe ne'e
o̱ cuerpoji c'o me na s'o. C'o ndixũ
dya cja mi ne ro mimivi co o̱ xĩraji.
Mi obütsjëji c'o nu mirixũji. 27 Je
xo ma cjatjonu c'o bëzo. Dya cja
mi mimivi co o̱ suji. Mi obütsjëji co
c'o o̱ mibëzoji. Me mi pötma neji o̱
cuerpoji c'ü ro tsjaji c'o na s'o. Mi
cjaji me 'na tseje. C'ü na s'o c'ü
mi cjaji ngue c'ü je tsjapü me go
sufrido o̱ cuerpoji.

28 Dya cja mi ne ro mbãrãji
ja ga cja Mizhocjimi. Nguec'ua
Mizhocjimi o jyëziji c'ua ro nguijñiji
o̱ pjeñeji c'o na s'o, c'ü dya cja ro sö
ro tsjaji c'ü na jo. Me ma s'o mi cjaji
c'o me 'na tseje. 29 Me mi cjaji c'o
dya jo. C'o bëzo mi tsãjãji ndixũ; c'o
ndixũ mi tsãjãji bëzo. C'o mi pë's'i
c'o dyaja, mi nepeji. Y mi cjijñi na
s'o o̱ pjeñeji. Me mi pötma envidiaji
c'o o̱ minteji. Me mi pö't'üteji. 'Ma
ra zöji jña'a, me ma s'o ma santeji.
Me mi pjëchiji ra dyonpü o̱ dyoji.
Me mi nuji na ü c'o o̱ minteji. Me
mi pötma mbechpetsjëji c'o o̱ dyoji.
30 Mi xosp'üji bëchjine c'o o̱ minteji.
Mizhocjimi ya me mi nuji na ü c'ü.
Me na s'o jña ma ndünrüji. Me mi
cjapüji na nojoji. Me mi cjapüji me
na joji. Mi jodüji pje xe ro tsjaji c'ü
xenda na s'o. C'o o̱ tataji, dya cja
mi ätäji. 31 Dya cja xo mi cjijñiji c'ü
na jo ngue c'ua ro tsjaji. Dya cja xo
mi cumpleji c'ü mi mamaji. Dya cja
xo mi s'iyaji o̱ menzumüji. Dya cja
xo mi perdonaoji c'o o̱ minteji. Dya
mi juentseji c'o o̱ minteji ngue c'ua
ro mbös'üji. 32 Je ma cjanu ma tsja
c'o nte, y je xo ga cjanu ga tsja dya
yo nte. Me cjaji c'o na s'o, zö pãrãji
mama Mizhocjimi ni jyodü ra ndũ
c'o. Dya xo nguextjo cjaji a cjanu,
me xo mäpäji c'o cja c'ua nzi ga tsja
anguezeji.

2

Dios juzga conforme a la verdad

1 Nu'tsc'eji, zö cjó c'o ri
ngue'tsc'eji, dya rí tsjijñiji c'ü dya
i̱ṉ tũji nzhubü. Nu'tsc'eji me i̱ṉ

so'büji yo in minteji. Pero nu c'o
cja in minteji, xo i̱n cjatjogueji. I̱n
mamaji c'ü dya jo c'o cjaji. Dya
xo jo c'o i̱n cjagueji. 2 Rí pãrãji
me na jo'o c'ü cja Mizhocjimi. Me
ra jñünpü ngüenda c'o cja'a c'o ya
ró xi'ts'iji. Ra tsjapü ra sufridoji.
3 Nu'tsc'eji me i̱n so'büji c'o dyaja
c'o me cja c'o na s'o. Nde 'na ma
cjaztjots'üji i̱n cjaji c'o na s'o. ¿Cjo
i̱n cjijñiji, dya xo ra jñün'c'ügueji
ngüenda Mizhocjimi? 4 Mizhocjimi
me na jo, me pëscöji paciencia yo
rí cjagöji. ¿Cjo i̱n cjijñiji c'ü dya
ra fastidiao? ¿Cjo dya i̱n pãrãji
dya, me pëscöji paciencia ngue
c'ua ra nzhogü ín mü'büji? Pero
i̱n cjapüji c'ü dya ni muvi c'ü ni
mbëscöji paciencia. 5 Me na me in
mü'büji. Dya i̱n ne ra nzhogü in
mü'büji. Me sido i̱n cjagueji c'o na
s'o c'o rgui sufridogueji nu pa 'ma
ra jñüncüji ngüenda Mizhocjimi,
texe c'o ró cjaji. C'e pa'a c'ü, ra
'ñetse me na jo rgá jñüncüji ngüenda
Mizhocjimi. 6 Ra tsjapü ra sufrido
nu c'o cja na s'o. Nu c'o cja na jo,
ra unüji c'ü na jo. 7 Bübü c'o te'be
Mizhocjimi ra tsjapüji ra jogüji
c'ua ja xo nzi ga cja angueze na
jo. Jodüji c'ü ra mama Mizhocjimi
cjaji na jo. 'Ma dya ra tõgüji rgá
tsjaji c'ü ne Mizhocjimi, angueze
ra unüji 'ma c'ü ra bübütjoji, dya
ra ndũji. 8 Pero bübü c'o dya ne
ra dyätä yo jña yo na cjuana; cjaji
c'o netsjëji. C'ü je ätäji ngue c'ü
na s'o c'ü cjaji. Mizhocjimi ra
ünmbü c'o. Ra tsjapü ra sufridoji na
ngueje cjaji c'ü na s'o. 9 Mizhocjimi
ra jñünpüji ngüenda ra tsjapü me
ra sufrido texe c'o cja na s'o. Ra
tjünpü ngüenda c'o menzumü a
Israel. Nuc'ua xo ra tjünpü ngüenda
c'o dyaja nte c'o dya menzumü a
Israel. 10 Nu c'o cja na jo, ra chöt'üji
c'ü me na zö. Mizhocjimi ra xipjiji
cjaji na jo. Xo ra chöt'üji c'ü ra
söyaji. Nu c'o menzumü a Israel c'o
o tsja na jo, ra chöt'ü c'o. Nuc'ua c'o
dyaja nte xo ra chöt'ü c'o.
11 Na ngueje Mizhocjimi nde
jyëztjo ga nu'u yo menzumü a
Israel 'ñe texe yo dyaja nte. 12 E
Moisés o zopcüji o̱ ley Mizhocjimi
nu c'o menzumü a Israel. Dya o
zopcüji c'o dya menzumü a Israel.
Pero c'o dya menzumü a Israel 'ma
ra tsjaji c'o na s'o, ra ndũji, zö dya
ra jñünpüji ngüenda Mizhocjimi
c'ua ja nzi ga mama c'e ley. Nu
c'o menzumü a Israel 'ma ra tsjaji
c'o na s'o, Mizhocjimi ra jñünpüji
ngüenda cjo o tsjaji c'ü mama c'e
ley, cjo jiyö. 13 C'o na jo a jmi
Mizhocjimi, dya ngue c'o pãrãtjo
c'ü mama o̱ ley angueze. Ngueje
c'o cja'a c'ua ja nzi ga mama. 14 Rí
tsjijñiji dya, yo dya menzumü a
Israel. Dya tjëji o̱ ley Mizhocjimi.
Pero bübü 'ma cjaji c'ü mama
c'e ley na ngueje pãrãji a mbo o̱
mü'büji c'ü na jo. Nu c'ü ni mbãrãji
a cjanu, chjëntjui c'ü ri tjëji 'na ley.
15 Nu c'o dya menzumü a Israel,
'ñetse c'ü pãrãji cja o̱ mü'büji c'ü
mama c'e ley. Na ngueje pãrãji cja
o̱ mü'büji 'ma cjaji na jo, y 'ma cjaji
na s'o. Bübü 'ma cjijñiji: "¿Jenga ró
cja na s'o?" Bübü 'ma mamaji: "Rí
pãrã ró cjagö na jo", eñeji. 16 Ra
zädä c'e pa, Mizhocjimi ra unü e
Jesucristo ra jñünpü ngüenda texe
yo nte. Dya cjó pãtcãji ín mü'büji.
Pero e Jesucristo pãtcãji ín mü'büji
c'ü. Ra jñüncüji ngüenda nzi 'nazüji
c'o ró cjaji. Ngue c'ü mama o̱ jña e
Cristo. Ngue c'o rí xipjigö yo nte.

La gente de Israel y la ley de Moisés

17 Nu'tsc'eji rí menzumügöji
a Israel, i̱n mangueji i̱n pãrãji
c'e ley c'ü o zocüzüji e Moisés.
Me i̱n cjapütsjëji na nojo i̱n
mangueji nguextjozgöji o̱ ntezgöji
Mizhocjimi. 18 I̱n mangueji i̱n
pãrãgueji c'ü ne'e Mizhocjimi. I̱n
mamaji: "Rí pãrãgö c'ü na jo rá
cja, na ngueje ró xötpü ne ley",
i̱n eñeji. 19 I̱n junt'ü in mü'büji i̱n

pjëchiji rí jíchiji c'o dya be xogü o̱ ndö. I̱n mangueji i̱n pãrãji rí xöpüji yo nzhontjo cja bëxõmü, ngue c'ua ra bübü jya's'ü cja o̱ mü'büji. 20 I̱n cjijñigueji me i̱n pãrãji rí zopjütsjë yo dya pãrã. I̱n mamaji me i̱n pãrãji rí xöpüji yo cja xötpütjo. C'e ley c'ü i̱n tjëgueji i̱n mamaji je t'opjü c'ua c'ü, texe c'o ni jyodü rá pãrãji, 'ñe texe c'o na cjuana. 21 Nu'tsc'eji i̱n xöpüji, ¿jenga dya i̱n cjaji c'ua ja gui xöpüji? Nu'tsc'eji i̱n zopjüji yo nte i̱n xipjiji dya pje ra põnüji, ¿jenga i̱n põnügueji? 22 Nu'tsc'eji i̱n xipjiji yo bëzo c'ü dya ra tsãjãji ndixũ, yo ndixũ c'ü dya ra tsãjãji bëzo, ¿jenga i̱n tsãjãgueji? Nu'tsc'eji me i̱n üji yo ts'ita yo tägä cja nitsjimi, ¿jenga i̱n põnüji nu ja na tägä yo? 23 Nu'tsc'eji me i̱n cjapqueji c'ü me na nojots'üji na ngueje i̱n tjëji o̱ ley Mizhocjimi, ¿cjo dya i̱n cjijñigueji i̱n bëchpiji o̱ tseje Mizhocjimi na ngueje dya i̱n cjagueji c'o mama c'e ley? 24 Je xo ga cjatjonu, ya t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi c'ü mama a cjava: “Nu yo dya menzumü a Israel sadüji Mizhocjimi na ngueje c'o menzumü a Israel cjaji c'o na s'o”, eñe.

25 Nutscöji rí menzumüji a Israel rí meyaji ín cuerpoji ngue c'ua ra 'mãrã o̱ ntezüji Mizhocjimi. Ngue c'ü rí mangöji rí circuncidaoji. C'ü ni jmeya in cuerpogueji, ni muvi, 'ma rí tsjaji c'ua ja nzi ga mama o̱ ley Mizhocjimi. Pero 'ma dya rí tsjaji c'ü mama c'e ley, Mizhocjimi jantc'aji nza cja 'ma dya ri jmeya in cuerpoji. 26 Nu c'o dya jmeya o̱ cuerpo, 'ma ra tsjaji na jo c'ua ja nzi ga mama c'e ley, Mizhocjimi nutjoji nza cja c'ü rví jmeya o̱ cuerpoji. 27 Nu c'o ra nguejme c'ua ja va jmus'ü, c'ü dya ra jmeya o̱ cuerpoji, 'ma ra tsjaji c'ü mama c'e ley, jizhiji c'ü dya ga jotsc'eji nu'tsc'eji, dya i̱n cjaji c'ua ja ga mama c'e ley. Jizhiji c'ü dya jotsc'eji, zö i̱n pãrãji c'e ley y zö ya xo jmeya in cuerpoji. 28 Dya ga cjuana ngue o̱ nte Mizhocjimi nu c'ü a xes'etjo mama ngue o̱ nte Mizhocjimi. Dya xo ga cjuana ngue o̱ t'i Mizhocjimi nu c'ü jmeya o̱ cuerpo pero dya ejme Mizhocjimi. 29 Nu c'ü na cjuana ngue o̱ nte Mizhocjimi, ya o 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi. Ngue o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü pötpü o̱ mü'bü. Zö rá cjaji c'ü mama o̱ ley Mizhocjimi, pero dya ngue c'ü rguí pötcü ín mü'büji. Nu c'ü na cjuana ngue o̱ nte Mizhocjimi, Mizhocjimi ra mama na jo'o c'ü, zö dya ra mama yo nte na jo'o c'ü.

3

1 Yo menzumü a Israel, ¿pje pë's'iji 'ma, c'ü dya pë's'i yo dyaja nte? ¿Pje ni muvi c'ü ni jmeya o̱ cuerpoji? 2 Ni muvi na puncjü. C'ü xenda ni muvi c'ü pë's'i yo menzumü a Israel, ngueje nu jña Mizhocjimi nu o unüji ra dyätäji. 3 Pero c'o menzumü a Israel cãrã c'o dya ätä o̱ jña Mizhocjimi. Na ngueje c'ü dya ejmeji, ¿pje i̱n cjijñiji, cjo i̱n cjincjeji c'ü dya ra cumple Mizhocjimi c'ü o mama ra tsja? Iyö. 4 Mizhocjimi tiene que ra cumple texe nu c'o o mama. Exna cjuana Mizhocjimi cja'a c'ü mama, zö ra mama texe yo nte c'o dya cjuana. Je t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi c'ü mama a cjava:

Nu'tsc'e Mizhocjimi, na cjuana nu c'ü i̱n mama.
'Ma ra unüji ngüenda ja cja c'ü i̱n cjague, ra mbãrãji i̱n cjague na jo, eñe.

5 'Ma cjó c'o cja na s'o, rí mamaji c'ü dya ätä Mizhocjimi. A cjanu, ixi jñetse c'ü me na jo Mizhocjimi. Maco jñetse c'ü me na jo Mizhocjimi 'ma rí cjaji c'o na s'o, ¿jenga ra castigaozüji Mizhocjimi? Dya rí mangö a cjanu; c'ü rí mangö, ngue c'ü cjijñi yo nte ga cjanu. 6 Pero dya cjuana c'ü cjijñiji. Na ngue 'ma dya ro castigao

Mizhocjimi, ¿ja rvá sö ro jñünpü
ngüenda yo cja na s'o?
7 Bübü c'o mama a cjava: "'Ma rí
mamajme o bëchjine, rí cjapüjme
xenda ra 'ñetse c'ü na cjuana
Mizhocjimi, 'ñe c'ü me na jo'o
c'ü. Nguec'ua, ¿jenga ra jñüncüji
ngüenda Mizhocjimi ra mama c'ü rí
tũji ín nzhubüji?", eñeji. 8 Mamaji:
"¿Cjo dya ra jogü rá cjaji c'o na
s'o, ngue c'ua ra 'ñetse na jonte
Mizhocjimi?" Bübü nte c'o mama
rí mangö a cjanu. Dya cjuana
c'ü mamaji. Mizhocjimi ra tsjapü
ra sufridoji, na ngue na s'o c'ü
mamaji.

Todos somos culpables

9 ¿Pje rá mangö 'ma? Rí men-
zumüji a Israel, ¿cjo xenda na jozüji
que na ngueje yo dyaja nte? Jiyö.
Ya ró jí'ts'iji c'ü nde tjünt'ü a xütjü
nzhubü texe yo nte. Nutscöji rí
menzumüji a Israel, xo nzitjo yo
dyaja nte nde rí cjaji c'o na s'o. 10 Je
xo ga cjatjonu, c'ü t'opjü cja o̱ jña
Mizhocjimi c'ü mama a cjava:
Dya cjó bübü c'ü rrã jo, ne rí 'naja.
11 Dya cjó pãrã ja ga cja Mizhocjimi.
Dya cjó jodü Mizhocjimi.
12 Ya xõgüji cja Mizhocjimi, nza tex-
eji. Ya s'odüji.
Dya cjó bübü c'ü ri cja'a na jo, ne rí
'naja.
13 Me na s'o jña c'o mamaji. Onpüji
yo nte 'ma ñaji. Me xosp'üji
bëchjine.
14 Pedye a neji c'ü me santeji. Me
söji jña'a.
15 Me ts'iquëtjo c'ü jodüji mbo ra
tsja dyëji. Mbö't'üteji.
16 Me s'odüji texe. Nu ja sät'äji me
cjapüji ra sufrido c'o cãrã nu.
17 Dya pãrãji ja rgá mimiji na jo, c'ü
dya ra chũji.
18 Dya pje sũji Mizhocjimi. Je ga
cjanu ga mama cja o̱ jña
Mizhocjimi.
19 Rí pãrãgöji c'ü mama o̱ ley
Mizhocjimi je sjitscöji, nutscöji rí
menzumüji a Israel, na ngueje rí
tjëji c'e ley. Nguec'ua ixi 'ñetse c'ü
dya nguextjo c'o dya menzumü a
Israel c'o na s'o a jmi Mizhocjimi;
xo 'ñezgöji rí menzumüji a Israel
xo rí tũji ín nzhubüji. Dya sö rá
mamaji c'ü na jozgöji. 20 A jmi
Mizhocjimi dya cjó bübü c'ü dya tũ
o̱ nzhubü, zö jodü ra tsja c'ü mama
c'e ley. Na ngue c'e ley, ngue c'ü
xitscöji c'ü nde rí tũji ín nzhubüji.

La salvación es por medio de la fe

21 Nudya o tsjacüji rá pãrãji ja rgá
sö Mizhocjimi ra mama na jozüji
dya. Ngue c'ü rí ench'e ín mü'büji
e Cristo, dya ngue c'ü rí cjaji c'o
mama c'e ley. Ya xo mama a
cjanu cja yo vi t'opjü mi jinguã,
yo xiji ley 'ñe profeta. 22 Zö cjó
c'o ri ngueje, nu c'ü ra 'ñench'e
o̱ mü'bü e Jesucristo, Mizhocjimi
ra mama ya na jo dya c'ü. Yo
menzumü a Israel'ñe yo dyaja nte
nde 'na ma cjatjoji. 23 Na ngueje
texe yo nte cjaji c'o na s'o. Dya
cjaji c'ü ne Mizhocjimi c'ü ra tsjaji.
24 Na jonte Mizhocjimi. Dacütjoji
c'ü dya ró tõjõji. Mizhocjimi mama
c'ü dya rí tũji nzhubü na ngueje
e Jesucristo o ndũ va ngõtcüji ín
nzhubüji. 25 Mi jinguã, Mizhocjimi
mi pësp'i na puncjü paciencia c'o
mi cja na s'o. Nguec'ua cãrã c'o
mi mama c'ü dya mi cjapü ngüenda
Mizhocjimi zö mi cja na s'o c'o nte.
Pero nudya, ya jítscöji Mizhocjimi
c'ü ra castigao c'o cja na s'o. Na
ngue Mizhocjimi o ndũtü e Jesu-
cristo c'o ín nzhubügöji, o pjödü o̱
cji va ngõtcüji c'o. Nguec'ua, 'ma
cjó c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesu-
cristo, Mizhocjimi ra perdonao o̱
nzhubüji. 26 Mizhocjimi jítsiji dya
c'ü ra castigao c'o cja na s'o. Na
ngueje ya o ndũ e Jesucristo, o
ngõtcüji ín nzhubüji. Pero nu c'ü
ra 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo,
Mizhocjimi ra mama c'ü ya per-
donao; dya tũ o̱ nzhubü dya c'ü.

27 Nguec'ua, dya sö rá cjapütsjëji
na nojo. ¿Cjo pje ro sö ro cjaji

c'ü ro cjõt'ütsjëji ín nzhubüji? Jiyö.
Dya sö ro cjaji texe c'ü mama o̱ ley
Mizhocjimi. Pero 'ma ró ench'e ín
mü'büji e Jesucristo c'ü o ngõtcüji ín
nzhubüji, o mama Mizhocjimi c'ü
na jozgöji dya a jmi. 28 Nguec'ua
rí xi'tsc'öji, 'ma rá ench'e ín mü'büji
e Jesucristo, nu'ma, ngue 'ma ra
mama Mizhocjimi c'ü dya rí tũ dya
ín nzhubüji. Dya ngue c'ü ri cjaji c'ü
mama o̱ ley.
29 Nutscöji rí menzumüji a
Israel, ¿cjo nguetjozüji s'iyazgöji
Mizhocjimi? ¿Cjo nguextjo ín
Mizhocjimigöji? ¿Cjo dya xo ngue
o̱ Mizhocjimi yo dyaja nte? Xo nde
texe yo dya menzumü a Israel xo
ngueje o̱ Mizhocjimiji. 30 'Natjo
Mizhocjimi bübü. Nu c'o menzumü
a Israel, Mizhocjimi ra mama c'ü
dya tũ nzhubü dya c'o, 'ma ra
'ñench'e o̱ mü'büji e Jesucristo. Xo
'ñeje c'o dyaja nte, Mizhocjimi xo
ra mama c'ü dya tũ nzhubü dya
c'o, 'ma ra ' ñench'e o̱ mü'büji e
Jesucristo. 31 ¿Cjo dya pje ni muvi
c'ua c'ü o̱ ley Mizhocjimi? Ni muvi
c'e ley. Pero 'ma rí ench'e ín mü'büji
e Jesucristo, nu'ma, ngue 'ma na
cjuana rí cjapüji ni muvi c'e ley.

4

El ejemplo de Abraham

1 Nu e Abraham c'ü ín mbox-
titaji, nutscöji rí menzumüji a Is-
rael, ¿pje rá mamaji dya c'ü? 2 'Ma
ro mama Mizhocjimi c'ü dya cja
mi tũ nzhubü e Abraham na ngue
c'ü pje vi tsja c'o na jo; nuc'ua
e Abraham ro sö ro tsjapütsjë na
nojo 'ma. Pero dya ngue c'ü ni
tsja 'na nte c'o na jo, c'ü rguí jogü
a jmi Mizhocjimi. 3 Nu yo o̱ jña
Mizhocjimi yo ya t'opjü mama a
cjava: "E Abraham o 'ñench'e o̱
mü'bü Mizhocjimi; o creo c'ü ro tsja
c'ua ja nzi va mama. Nguec'ua va
mama Mizhocjimi c'ü dya cja mi
tũ nzhubü e Abraham." 4 'Naja
nte c'ü pëpji, tõjõ c'ü ts'õ't'ü; dya
ch'unütjo. Pero dya cjó sö ra ndõjõ
c'ü unü Mizhocjimi. Mizhocjimi
dacütjoji. 5 Ngue Mizhocjimi c'ü
perdonao yo tũ nzhubü. Ra mama
Mizhocjimi c'ü dya ri tũ nzhubü nu
c'ü ra 'ñench'e angueze cja o̱ mü'bü.
Dya ngue c'ü cjõ't'ü c'ü cja'a c'e nte.
Mizhocjimi unütjo c'ü rguí jogü a
jmi. 6 Je xo ga cjatjonu va mama
e David, c'ü me ra mäjä 'na nte
'ma ra mama Mizhocjimi c'ü dya tũ
nzhubü dya c'ü. Dya ngue c'ü pje
vi tsja c'o na jo c'e nte c'ü ro mama
a cjanu Mizhocjimi. 7 O mama e
David:

Me ra mäjä 'na nte, 'ma ra per-
donao Mizhocjimi o̱ nzhubü
y dya ra castigao.

8 Me ra mäjä 'na nte 'ma ya ra
mama Mizhocjimi c'ü dya ri
tũ o̱ nzhubü.

9 Rá önnc'üji 'na t'önü dya. ¿Cjo
nguetjo c'o menzumü a Israel c'o
jmeya o̱ cuerpoji c'o ra mäjä a
cjanu, maxque xo ra mäjä c'o dyaja
nte c'o dya jmeya o̱ cuerpoji? Xo
ra mäjä c'o. Tsjijñiji e Abraham c'ü
mi menzumü a Israel. O 'ñench'e
o̱ mü'bü Mizhocjimi. Nguec'ua o
mama c'ua Mizhocjimi c'ü dya cja
mi tũ nzhubü e Abraham. 10 'Ma
o mama a cjanu Mizhocjimi, ¿cjo
ya vi jmeya o̱ cuerpo e Abraham,
cjo jiyö? Jiyö. Dya be mi jmeya
o̱ cuerpo 'ma c'ü. 11 Pero ya
vi 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi;
nguec'ua o mama Mizhocjimi c'ü
dya cja mi tũ nzhubü e Abraham.
O jmeya o̱ cuerpo c'ü rví jizhi ya
vi mama Mizhocjimi c'ü dya cja
mi tũ nzhubü c'ü. Nguec'ua e
Abraham ngue o̱ mboxtita texe c'o
ench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi zö men-
zumüji a Israel, zö jiyö. Zö dya
jmeya o̱ cuerpo yo dya menzumü
a Israel, pero 'ma ra 'ñench'e o̱
mü'büji Mizhocjimi, ra tsjapüji o̱
mboxbëche 'ma e Abraham. Na
ngueje ejmeji c'ua ja nzi xo va
'ñejme e Abraham. Y ra mama
Mizhocjimi c'ü ya perdonaoji; dya

ri tũji nzhubü. 12 Xo 'ñetjo yo
menzumü a Israel yo ya jmeya o̱
cuerpoji, 'ma ra 'ñench'e o̱ mü'büji
Mizhocjimi c'ua ja nzi va tsja e
Abraham 'ma dya be mi jmeya
o̱ cuerpo, nu'ma, xo ra tsjapüji o̱
mboxbëche 'ma angueze.

La promesa es cumplida por medio de la fe

13 Mizhocjimi o xipji e Abraham:
"Rá da'c'ö ne xoñijõmü c'ü rí
tsjapü in tsjacje, cja na 'ñe c'o
in mboxbëche, xo ra tsjapüji o̱
cjajaji." O xipji a cjanu na ngueje
e Abraham vi 'ñench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi, nguec'ua o mama
c'ua Mizhocjimi c'ü dya cja mi tũ
nzhubü e Abraham. Dya mi ngue
c'ü vi tsja c'o mama c'e ley. 14 'Ma
ri ngue c'o cja c'ü mama c'e ley
ro ch'unü ne xoñijõmü, dya rví
muvi 'ma c'ü rgá ench'eji ín mü'büji
Mizhocjimi. A cjanu, dya xo ro
cumple Mizhocjimi c'ü mi mama.
15 Nu 'ma bübü ley, 'ma dya rí
cjaji c'ü mama c'e ley, Mizhocjimi
ünngüji. Ra tsjacüji rá sufridoji na
ngue c'ü rí cjaji. Pero nu ja ojtjo ley,
dya cjó yödü ley.

16 O sjipji e Abraham ro ch'unü
ne xoñijõmü. Xo 'ñe texe c'o o̱
mboxbëche, xo ro ch'unüji. O
mama Mizhocjimi ro zädä a cjanu,
nu 'ma ro 'ñench'eji o̱ mü'büji
angueze, y dya ro jyodütsjëji ja rvá
ndõjõji ne xoñijõmü. Nguetsjëjë
Mizhocjimi ro unütjo. Nguec'ua
na cjuana ro tsjapü o̱ tsjaja texe
c'o o̱ mboxbëche e Abraham c'o
cja ro ngãrã. Dya nguextjo c'o
o̱ t'i e Abraham c'o tjë c'e ley ro
ch'unü. Xo ro ch'unü nu c'o dya
tjë c'e ley pero ench'eji o̱ mü'büji
Mizhocjimi c'ua ja nzi va tsja e
Abraham. Mizhocjimi o jñanda e
Abraham nza cja 'ma ri ngueje
ín mboxtitagöji texezüji rí ejmeji
Mizhocjimi. 17 Nguec'ua je t'opjü
cja o̱ jña Mizhocjimi c'e jña c'ü vi
sjipji e Abraham. Mizhocjimi o
xipji a cjava: "Ró juan'c'ü rí tsja
mboxtita me na puncjü jñiñi texe
cja ne xoñijõmü", eñe. O mama
a cjanu na ngueje e Abraham
o 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi.
E Abraham o 'ñejme c'ü mi sö
Mizhocjimi ro tsjapü ro zëzhi na
yeje 'na nte, zö ya ri pale, c'ü dya
ro mezhe ro ndũ. Xo o jñunt'ü
o̱ mü'bü c'ü mi sö Mizhocjimi ro
zojnü c'o cja ro jmus'ü nza cja 'ma
ya ri cãrãji.

18 E Abraham 'ma ya vi cjogü yo
cjë 'ma ro 'ñeje t'i, xe mi te'betjo
Mizhocjimi ro unü 'na t'i'i. Mi
ejme Mizhocjimi ro cumple c'ü vi
mama. Mi ejme ro tsja mbox-
tita e Abraham na puncjü jñiñi
cja ne xoñijõmü. Mizhocjimi ya
vi xipji a cjava: "Je rga cjanu c'ü
rrã puncjü c'o in mboxbëche; rrã
puncjüji nza cja yo seje a jens'e",
eñe. 19 E Abraham dya tõgü c'ü
ro jyëzi Mizhocjimi; o 'ñejme cja o̱
mü'bü Mizhocjimi ro cumple c'ü
vi mama. Mi pãrã c'ü ya mi tita
angueze. Ya mi ngue ro sötü 'na
ciento cjë'ë. Xo mi pãrã ya vi cjogü
c'ü ro muxt'i e Sara c'ü nu su'u.
20 Pero sido mi junt'ü o̱ mü'bü c'ü
na cjuana c'ü vi mama Mizhocjimi.
Me co zëzhi na puncjü. O 'ñejme
Mizhocjimi ro cumple c'ü vi mama.
O mama me na nojo Mizhocjimi.
21 E Abraham ya vi jñunt'ü o̱ mü'bü
c'ü dya s'ëzhi ro tsja Mizhocjimi nu
c'ü vi mama. 22 E Abraham o 'ñejme
c'ü ro tsja c'ü vi mama. Nguec'ua
Mizhocjimi o mama c'ü dya cja mi
tũ nzhubü e Abraham.

23 Nu c'o jña c'o ya t'opjü cja
o̱ jña Mizhocjimi mama a cjava:
"O mama Mizhocjimi, e Abraham
dya cja mi tũ nzhubü na ngueje
o 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi."
Pero dya nguextjo e Abraham, 24 xo
'ñezgöji ra mama Mizhocjimi c'ü
dya rí tũji nzhubü 'ma rá ench'eji
ín mü'büji Mizhocjimi. Ngue
Mizhocjimi c'ü o xos'ü e Jesucristo
'ma ya vi ndũ. E Jesucristo ngue

c'ü ín Jmugöji c'ü. 25 Mizhocjimi o
ndäjä e Jesucristo o ẽ ndũ. A cjanu
o ngõtcöji c'o ín nzhubüji. Nuc'ua
o te'etjo na yeje 'ma ya vi bö't'ü;
nguec'ua ya mama Mizhocjimi c'ü
dya rí tũji dya nzhubü.

5

El resultado de ser declarados sin culpa

1 Mizhocjimi mama c'ü dya rí
tũji nzhubü dya, na ngueje ya ró
ench'eji ín mü'büji e Jesucristo. Ya
xo rí pötü rgá nuji dya Mizhocjimi,
na ngue c'ü o tsja'a e Jesucristo c'ü
ngueje ín Jmuji. 2 Ya sö rá chëzhgöji
dya a jmi Mizhocjimi c'ü nugüji
na jo dya, na ngueje c'ü o tsja e
Jesucristo. Me na zö Mizhocjimi.
Me rí mäjäji rgá te'beji angueze;
c'ua ja nzi ga cja na zö angueze,
je xo rga cjazgöji nu. 3 C'ü ra ts-
jacüji c'ua nzi ga cja angueze, dya
nguextjo c'ü rgá mäcjöji c'ü. Xo
rí mäjäji 'ma pje rí sufridoji. 'Ma
rí sufridoji ngue 'ma rí zëzhiji, dya
tõgü ín mü'büji. 4 'Ma rí zëzhiji, rí
cjaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.
Nguec'ua rí te'beji Mizhocjimi ra
tsjacüji c'ua nzi ga cja angueze. 5 Rí
pãrãji na cjuana ra zädä. Rí pãrãji
na ngueje me si'ch'i ín mü'bügöji c'ü
s'iyazügöji Mizhocjimi. O̱ Espíritu
Mizhocjimi c'ü o ch'acüji ra bübü
cja ín mü'büji, ngue c'ü cjacüji rá
pãrãji me s'iyazüji Mizhocjimi.

6 Me ma s'ozgöji. Dya sö pje ro
cjagöji c'ü ro jocüzëgöji. Pero o säjä
c'e pa o ndũ e Cristo c'ü rva tũgöji.
7 Casi dya cjó bübü c'ü me ri ne
o̱ minte ngue c'ua ro pätpä c'ü rví
ndũ nu minte. 'Na ri bübü c'o ro
zëchi o̱ mü'bü c'ü ro pätpä c'ü rví
ndũ 'na c'ü na jonte. 8 Pero ngueje
'ma rmí tũji ín nzhubüji, e Cristo
o ẽ ndũ c'ü rva tũgöji. Je a cjanu,
rí pãrãji Mizhocjimi me s'iyazüji.
9 Nudya, ya mama Mizhocjimi c'ü
dya rí tũji dya nzhubü na ngueje
o ẽ pjödü o̱ cji e Jesucristo o böbü
a nde. Nguec'ua rí pãrãji c'ü dya
ra ünngüji Mizhocjimi nu pa c'ü ra
jñüncüji ngüenda yo rí cjaji. 10 O
ẽ ndũ e Jesucristo 'ma mi ünngüji
Mizhocjimi. Nguec'ua ya rí joji
dya Mizhocjimi. Nguec'ua rí pãrãji
sido böbü a ndezügöji; dacüji c'ü
sido rá bübütjoji. 11 Dya nguextjo rí
mäjäji na ngueje rá bübütjoji. Exi
ngue dya, rí mäpäji Mizhocjimi na
ngueje e Jesucristo c'ü ín Jmuji o
tsjacüji rá pötca nuji Mizhocjimi.
Mizhocjimi dya ünngüji dya, na
ngueje e Jesucristo o ngõtcüji ín
nzhubüji.

Adán y Cristo

12 Nu c'ü e Adán c'ü ot'ü nte o tsja
c'ü na s'o. Nguec'ua je va te c'ua e
nzhubü cja ne xoñijõmü. Je a cjanu
va mbürü c'ü rí tũji. Nguec'ua dya,
nde rí tũji, na ngueje nde rí cjaji c'o
na s'o. 13 'Ma dya be mi ch'unü c'ü o̱
ley Mizhocjimi, ya mi cjaji c'o na s'o
cja ne xoñijõmü. Pero 'ma dya bübü
ley, dya tjünpüji nguënda cjo tũji,
cjo dya tũji nzhubü. 14 Pero o ndũ
texe c'o nte zö dya be mi ch'unüji
c'e ley. O ndũji texeji ndeze e Adán
hasta e Moisés c'ü o dyopjü c'e ley.
O ndũji zö dya o tsjaji mismo c'e
nzhubü c'ü vi tsja e Adán. E Adán
c'ü ot'ü bëzo, dya mi chjëntjui c'e
bëzo c'ü mi te'beji cja ro ẽjẽ. Ngueje
e Jesucristo.

15 E Adán o dyacöji c'ü na s 'o; e
Jesucristo o dyacöji c'ü na jo. Nde
rí tũji rí texeji, na ngueje o tsja c'o
na s'o 'naja nte c'ü ngueje e Adán. Je
xo ga cjatjonu, Mizhocjimi nu'u na
jo dya na puncjü nte, unüji c'ü rguí
bübütjoji, na ngueje c'ü o tsja na jo
'naja nte, c'ü ngueje e Jesucristo.
16 E Adán mi 'natjo bëzo. 'Ma o tsja
'natjo nzhubü, ndeze nu'ma, texe
yo nte cjaji c'o na s'o. Nguec'ua va
mama Mizhocjimi, texe yo nte tũji
nzhubü. Na puncjü nzhubü c'o o
tsja yo nte. E Jesucristo o ngõ'tp'ü o̱
nzhubü texeji. A cjanu Mizhocjimi
sö ra mama c'ü dya tũji dya o̱

nzhubüji. 17 Na ngueje o tsja c'ü na
s'o 'natjo bëzo, texe yo nte tũji. C'ü
'naja bëzo c'ü ngueje e Jesucristo o
ngõt'ü texe yo nzhubü. Nguec'ua
nu c'o ench'e o̱ mü'bü angueze,
ra mama Mizhocjimi c'ü dya tũji
nzhubü. Nguec'ua ra 'natjoji co
angueze rgá bübütjoji.
18 'Natjo nzhubü c'ü o tsja 'naja
nte, c'ü ngueje e Adán. O mama
c'ua Mizhocjimi rí tũji nzhubü
rí texeji. Je xo va cjatjonu, na
ngue c'ü vi tsja na jo 'natjo nte
c'ü ngueje e Jesucristo, ra mama
Mizhocjimi c'ü dya rí tũji nzhubü
y rá bübütjoji. 19 Na ngueje c'ü
dya dyätä Mizhocjimi 'naja nte
c'ü ngueje e Adán, ndeze nu'ma,
rí tũji nzhubü rí texeji. 'Naja nte,
c'ü ngueje e Jesucristo o dyätä
Mizhocjimi. A cjanu, na puncjü nte
c'o ra mama Mizhocjimi c'ü dya ri
tũ o̱ nzhubüji.
20 Mizhocjimi o dyacöji c'ü o̱
ley ngue c'ua ro pãrãji mi tũji na
puncjü nzhubü. Zö mi tũji na
puncjü nzhubü, me co juentsqueji
Mizhocjimi. 21 A cjanu, c'o ín
nzhubüji mi pötcöji. Pero me co
juentscöji Mizhocjimi. O ndäjä e
Jesucristo o ẽ ndũ por nutscöji.
Nguec'ua na jozgöji dya a jmi
Mizhocjimi, y angueze dacüji c'ü
rgá bübütjoji.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

1 ¿Pje rá mamaji 'ma? ¿Cjo sido
rá cjaji c'o na s'o ngue c'ua xenda
ra juentsqueji Mizhocjimi? 2 Jiyö.
Ya ró tũji. Ya 'ñevgueji libre cja c'o
na s'o; nguec'ua dya cja rá cjaji
c'o. 3 ¿Cjo dya i̱n pãrãji, nutscöji rí
ench'e ín mü'büji e Jesucristo, 'ma
ró jiji ró 'natjoji co e Cristo? Ne ra
mama, ró 'natjoji co angueze 'ma
o ndũ. 4 'Ma ró jiji ne ra mama ró
'natjoji co e Jesucristo 'ma o ndũ
'ñe 'ma o t'ögü. Mizhocjimi c'ü na
zëzhi o xos'ü nu T'i. A cjanu, c'ua
ja nzi va tsjapü o te angueze, ya
xo rí dadyoji ngue c'ua dadyo rga
nzhodüji dya.
5 Na ngueje 'ma ró 'natjoji co e
Jesucristo 'ma o ndũ, xo ró 'natjoji
co angueze 'ma o te'e. 6 Rí pãrãgöji,
me mi cjaji c'o na s'o c'ua ja nzi ma
netsjëji, pero 'natjo c'ua o dät'äzüji
cja ngronsi co e Jesucristo. O
dät'äzüji nu, ngue c'ua dya cja rá
ne rá cjaji c'o na s'o, ngue c'ua dya
cja rá tjünt'üji a xütjü e nzhubü.
7 Na ngueje 'naja nte c'ü ya ndũ,
dya cja cja'a c'o na s'o. 8 'Ma a
cjanu ró 'natjoji co e Jesucristo 'ma
o ndũ, rí pãrãgöji rí bübütjogöji na
ngueje bübü angueze. 9 Rí pãrãji
e Jesucristo o nanga 'ma o ndũ.
Dya cja sö'ö xe ra ndũ. Sido ra
bübütjo. 10 'Natjo va ndũ e Jesu-
cristo; dya ni jyodü ra ngõtcüji na
yeje ín nzhubüji. Ya bübütjo dya.
Sido bübütjo a jmi Mizhocjimi. 11 A
cjanu rí jñunt'ü in mü'büji ya xo i̱
chũji, c'ü dya cja rí chjünt'üji a xütjü
e nzhubü. Nudya, ya i̱n bübütjoji,
c'ü ya je rí chjünt'üji a xütjü ngueje
Mizhocjimi. Je a cja c'ua dya, na
ngueje ya i̱n 'natjoji co e Jesucristo.
12 Nguec'ua, dya cja rí sidoji e
nzhubü c'ü xe rí tsjaji c'ü ne'e in
cuerpoji. 13 Dya cja rí jyëziji in cuer-
poji xe ra tsja c'o na s'o, ne ri ngue
in chöji, ne ri ngue in ts'ijñiji, texe
in cuerpoji. Pero rí unüji in mü'büji
Mizhocjimi na ngueje i̱ chũji co e Je-
sucristo, y ya xoxc'üji Mizhocjimi.
Xo rí unü in cuerpoji c'ü rgui ts-
jaji c'o na jo. 14 Dya cja xe ra
mandats'üji e nzhubü. Nudya, dya
ra jñün'c'üji ngüenda cjo i̱ tsjaji c'o
mama c'e ley. Na ngue Mizhocjimi
nuc'üji na jo dya, ya perdonaots'üji.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

15 Ya rí pãrãji Mizhocjimi, dya
ra jñüncüji ngüenda cjo ró cjaji c'o
mama c'e ley. Na ngue me nugüji
na jo Mizhocjimi. ¿Pje rá cjaji 'ma?

¿Cjo rá cjaji c'o na s'o 'ma? Jiyö. Dya rá cjaji c'o na s'o. 16 ¿Cjo dya i̱ṉ pãrãji nu c'ü i̱ṉ ätäji c'ü i̱ṉ chjünt'üji a xütjü, ngue in jmuji c'ü? 'Ma rí chjünt'üji a xütjü e nzhubü, ngue in jmuji c'ü. Ngue c'ü ra mbö'tc'üji c'ü. 'Ma rí dyätäji Mizhocjimi, ngueje in Jmuji c'ü. Ngue c'ü ra tsja'c'üji rí bübütjoji. 17 Sido mi cjagueji c'o na s'o. Pero rí unü na pöjö Mizhocjimi, ya i̱ṉ ätäji co texe in mü'büji nu na jo jña nu ró xi'ts'iji. 18 O 'ñempc'eji libre e Jesucristo c'ü dya cja rí sidoji e nzhubü. Nudya, c'ü je rí sidoji ngue c'ü na jo. 19 Rrã xi'ts'iji yo jña'a yo, ngue c'ua sö rí tendioji. Sido mi tjünt'üji a xütjü c'o na s'o. C'o ma s'o mi cjaji, xe mi juns'ü c'o mi cjaji c'o na s'o. Nudya ni jyodü rí unü in mü'büji Mizhocjimi, 'ñe in cuerpoji, ngue c'ua rí tsjaji ja c'o nzi ga ne angueze.

20 'Ma mi tjünt'üji a xütjü e nzhubü, dya mi ätäji Mizhocjimi c'ü xi'ts'iji rí tsjaji na jo. 21 Nudya, ya i̱ṉ tsejeji dya c'ü mi cjaji c'o na s'o. ¿Pje mi tõjõgueji 'ma c'ü mi cjaji c'o na s'o? C'ü ra ts'õ't'ü c'o cja c'o, ngue c'ü ra ndũ. 22 Ya o 'ñempc'eji libre e Jesucristo ngue c'ua dya cja rí chjünt'üji a xütjü e nzhubü. O 'ñempc'eji ngue c'ua rí pëpiji Mizhocjimi; sido rí chjünt'üji a xütjü angueze. C'ü ra dya'c'üji, ngue c'ü rí mimiji dya, c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi; y sido rí bübütjoji co Mizhocjimi. 23 Nu c'ü ra ndünt'ü a xütjü e nzhubü, ra ndũ'ũ c'ü. Ngueje c'ü je ts'õ't'ü c'ü. Nu c'ü tjünt'ü a xütjü e Jesucristo c'ü ín Jmuji, sido ra bübütjo c'ü, dya ra ndũ. Ngueje c'ü je unü Mizhocjimi.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

1 Nu'tsc'eji mi cjuarmats'ügöji, rí zo'c'üji, nu'tsc'eji i̱ṉ pãrãji c'e ley. ¿Cjo dya i̱ṉ pãrãji, 'ma xe i̱ṉ bübütjoji ngue 'ma i̱ṉ ätäji c'e ley? Dya ngueje 'ma ya ri chũji. 2 Mama cja c'e ley, 'naja ndixũ c'ü ya chjüntü, dya ra jyanmbüvi c'ü nu xĩra 'ma xe ri bübütjo c'ü nu xĩra. Pero 'ma ra ndũ c'ü nu xĩra, dya cja ni jyodü c'e ndixũ ra dyätä c'e ley c'ü mama nguextjo nu xĩra ra mimivi. Na ngueje ya ndũ c'ü nu xĩra. 3 Pero 'ma ra 'ñeje c'ü xe 'naja bëzo 'ma xe büntjo c'ü nu xĩra, cja'a na s'o c'e ndixũ, tsãjã bëzo. Pero 'ma ya rguí ndũ c'ü nu xĩra, c'e ley c'ü mama ja rvá mimivi c'ü nu xĩra, dya cja manda c'e ndixũ. Nuc'ua 'ma ra chjüntüvi c'ü 'naja bëzo, dya tsãjã bëzo 'ma.

4 Je xo ga cjatjots'ügueji nu, nu'tsc'eji mi cjuarmats'ügöji. I̱ chũgueji na ngueje i̱ 'natjoji co e Cristo 'ma o ndũ. I̱ chũgueji, nguec'ua dya cja mandats'üji c'e ley. Ya ngue c'ü 'naja c'ü mandats'üji dya. Ngueje e Jesucristo. Mizhocjimi o xos'ü 'ma ya vi ndũ. I̱ 'natjoji co e Cristo 'ma o te'e, ngue c'ua rí mimiji dya, c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi. 5 C'e ley o jítscöji pje pjëzhi c'o na s'o c'o dya ro cjaji. Nguec'ua, 'ma dya be mi ench'e ín mü'büji e Jesucristo, ma ẽjẽ ín pjeñeji c'ü ro cjaji c'o na s'o c'o mama c'e ley c'ü dya ro cjaji. Mi cjaji; nguec'ua mi tũji. 6 Pero ró 'natjoji co e Cristo 'ma o ndũ. Nguec'ua ya 'ñembgueji libre, dya cja mandazüji c'e ley. Ngueje Mizhocjimi c'ü rí ätcöji dya. Dya cja rí jodüji ja rga ätäji c'e ley. Pero sö rá cjaji dya c'o na jo, na ngueje o̱ Espíritu Mizhocjimi bübü cja ín mü'büji.

El pecado que está en mí

7 Na ngue c'ü bübü c'e ley, xenda rí cjaji c'o na s'o. ¿Pje rá mangöji dya? ¿Cjo na s'o c'e ley? Jiyö. Pero 'ma dya ro ch'unü c'o ley, dya ro pãrãgö cjo mi tügö nzhubü cjo jiyö. A cjanu, 'ma cjó c'o pje ro nepegö, dya ro pãrã c'ü mi tũ nzhubü 'ma dya ro bübü ley c'ü mama: “Dya cjó

pje rí ñepegue”, eñe. 8 C'ü mama c'e
ley, o tsjapü xenda mi 'ñünngü ín
mü'bü nguec'ua me mi ne ro cjagö
texe c'o na s'o. 'Ma dya ro bübü
ley, dya ro unü ngüenda cjo mi tũ
nzhubü. 9 'Ma dya be rmí pãrãgö c'e
ley, nutscö mi cjijñigö rmí bünc'ö
na jo. Pero 'ma ró pãrã c'e ley,
nuc'ua extó pãrã dya rmí bünc'ö na
jo, mi tũgö nzhubü. 10 Vi ch'unü c'e
ley c'ü rva bübütjoji. Pero nutscö
mi tũgö. 11 Na ngueje 'ma mi ärä
c'e ley, ma ẽjẽ ín pjeñe c'ü ro cjagö
c'o na s'o. Mi cjagö c'ü rmí netsjë.
A cjanu, me co dyoncü c'o nzhubü
c'o mi cjagö. Nu c'o nzhubü c'o mi
cjagö ngue c'o ma tũgö.

12 Rí pãrãji me na jo c'e ley, c'ua
ja nzi ga cja Mizhocjimi me na
jo. Texe c'ü mandazüji c'e ley, me
na jo'o. Ngue c'o ne'e Mizhocjimi.
13 Nudya, c'e ley c'ü na jo, ¿cjo mi
pötcü c'ü? Iyö, dya ngue c'e ley c'ü
mi pötcügö; ngueje c'o na s'o c'o mi
cjagö. Na jo c'e ley. Pero 'ma mi
ärägö c'e ley, xenda mi cjagö c'o na
s'o. Nguec'ua ixi 'ñetse c'ü me na s
'o c'o va ẽjẽ ín pjeñeji.

14 Rí pãrãji c'e ley je ni 'ñeje cja
o̱ Espíritu Mizhocjimi. Pero nutscö
me na s'ozgö. Zö rí ne rá cja na jo,
pero rí cja c'ü na s'o. 15 C'ü rí cjagö,
dya rí pãrãgö jenga rí cjagö. Nu c'ü
rí pãrãgö na jo rá cja, dya rí cjagö
c'ü. Nu c'ü na s'o c'ü rí cjagö, me
rí s'o'ogö c'ü. 16 'Ma me rí s'o'o yo
rí cja'a, ixi 'ñetsetjo c'ü rí pãrãgö c'ü
na jo'o c'e ley. 17 C'o na s'o c'o va
ẽjẽ ín pjeñe, ngue c'o cjacü rá cja c'ü
dya rí ne rá cja. 18 Rí pãrãgö dya pje
jozgö. Me na zëzhi c'o na s'o c'o va
ẽjẽ ín pjeñe. Nguec'ua zö rí ne rá
cja c'ü na jo, pero dya pje sözgötsjë.
19 Dya rí cjagö c'ü na jo c'ü rí ne rá
cjagö. Nu c'ü na s'o c'ü dya rí ne rá
cja'a, ngue c'ü rí cjagö c'ü. 20 Nu 'ma
rí cja c'ü dya rí ne rá cja, ngueje c'o
na s'o c'o va ẽjẽ ín pjeñegö, cjacü rá
cjagö a cjanu.

21 Ya rí pãrã 'ma rí ne rá cja c'ü na
jo, ya rrũ ts'axcü c'o na s'o c'o va ẽjẽ
ín pjeñe. 22 Cja ín mü'bü me rí mäpä
o̱ ley Mizhocjimi. 23 Zö rí mäpä o̱ ley
Mizhocjimi, y rí pãrã c'ü na jo c'e
ley, xe rí cjagö c'o na s'o. Nguec'ua
dya pje sözgötsjë rá cjagö c'ü me ne
ín mü'bügö rá ätä Mizhocjimi.

24 Juenzgöji, ¿cjó ra sö ra böbü
a nde, ra 'ñembgueji libre c'ü dya
cja rá tjünt'üji a xütjü rá sidogöji
e nzhubü c'ü pötcüji? 25 Rí unügö
na pöjö Mizhocjimi. Ngueje e Je-
sucristo c'ü ín Jmuji c'ü o böbü
a nde. O 'ñembguegöji libre. Rí
yepe rí mangö, c'e ley c'ü o dyacüji
Mizhocjimi, rí pãrã c'ü na jo'o c'ü.
Pero c'e ley, dya sö ra 'ñembgueji cja
yo nzhubü yo mandazüji.

8

La vida que es por el Espíritu de Dios

1 Nuc'ua ya 'ñemeji libre dya, nu
c'o 'natjoji co e Jesucristo, c'o cja
c'ua ja ga ne o̱ Espíritu Mizhocjimi
c'ü bübü cja o̱ mü'büji, y dya cja'aji
c'ua ja ga netsjëji. 2 Dya cja man-
dazüji e nzhubü c'ü mi pötcüji.
Nu c'ü mandazüji dya, ngueje o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü cjacüji rá
bübütjoji na ngueje e Jesucristo o
'ñembgueji libre. 3 C'e ley, dya sö'ö
ro 'ñembguegöji libre, na ngueje ma
zëzhi c'o na s'o c'o ma ẽjẽ ín pjeñeji.
Pero Mizhocjimi c'ü na zëzhi o
'ñembgueji libre. O ndäjä e Jesu-
cristo c'ü nu T'i cja ne xoñijõmü.
Mi nte nza cjazgöji, rí tũji nzhubü.
Pero angueze, dya mi tũ nzhubü.
C'o nzhubü c'o mi tũgöji, ngue c'o je
vi ndũ angueze c'o. A cjanu mama
Mizhocjimi, dya rí tũji nzhubü dya.
4 Nguec'ua sö rá cjaji dya c'ü mama
c'e ley, 'ma rá cjaji c'ü ne'e o̱ Espíritu
Mizhocjimi y dya rá cjaji c'ü rí net-
sjëji.

5 Nu c'o cja'a c'ua ja ga net-
sjëji, me jodüji c'ü netsjëji. Nu
c'o cja'a c'ua ja ga ne o̱ Espíritu
Mizhocjimi, me jodüji c'ü ne'e o̱

Espíritu Mizhocjimi. 6 Nu c'ü jodü
ra tsja c'ü netsjë, ra ndũ'ũ c'ü.
Nu c'ü ra jyodü c'ü ne o̱ Espíritu
Mizhocjimi, ra bübütjo c'ü, dya ra
ndũ. Ra mbãrã c'ü na jo angueze a
jmi Mizhocjimi. 7 Nu c'ü ra jyodü ra
tsja c'ü netsjë, üvi Mizhocjimi c'ü.
Dya ne ra dyätpä o̱ ley Mizhocjimi.
Dya xo sö'ö ra dyätä. 8 Nu c'o cja'a
c'ua ja nzi ga netsjëji c'o na s'o c'o va
ẽjẽ o̱ pjeñeji, dya sö ra tsjaji c'ua ja
nzi ga ne Mizhocjimi c'ü rguí mäjä.

9 Pero nu'tsc'eji i̱ṉ ätäji o̱ Espíritu
Mizhocjimi c'ü bübü in mü'büji.
Dya i̱ṉ cjaji c'ü i̱ṉ netsjëji. Nu
c'ü dya bübü o̱ Espíritu e Cristo
cja o̱ mü'bü, dya je 'ñeje e Cristo
c'ü. 10 Nu 'ma bübü cja in mü'büji
e Jesucristo, ra bübütjo in aljmaji
na ngueje o jocüts'üji Mizhocjimi.
Pero ra ndũ'ũ in cuerpoji na ngueje
i̱ṉ cjaji c'o na s'o. 11 Mizhocjimi o
xos'ü e Jesucristo 'ma ya vi ndũ. Nu
'ma bübü cja in mü'büji o̱ Espíritu
Mizhocjimi, Mizhocjimi c'ü o ts-
japü o te'e e Jesucristo 'ma ya vi
ndũ, xo ra unü fuerza dya, in cuer-
poji c'ü ya ra ndũ.

12 Nguec'ua, nu'tsc'eji mi cjuar-
mats'ügöji, ni jyodü c'ü dya rá sidoji
e nzhubü c'ü rá cjaji c'o ne ín
cuerpoji. 13 Nu 'ma rí sidogueji e
nzhubü, rí chũji 'ma. Pero nu 'ma
rí dyätäji o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
bübü cja in mü'büji, dya rí tsjaji c'ü
i̱ṉ netsjëji 'ma. Y rí bübütjogueji 'ma.

14 Nu c'o ätä o̱ Espíritu
Mizhocjimi, y cjaji c'ua nzi ga ne
angueze, ngue o̱ t'i Mizhocjimi c'o.
15 'Ma mi jyodü ro ätäji e ley, dya
mi sö. Me mi sũji c'ua. Dya cja
rí sũji dya, na ngueje ya rí ätäji
o̱ Espíritu Mizhocjimi. Nguec'ua
ya rí ma'tc'öji a cjava: "Nu'tsc'e
Mizhocjimi, mi Tatats'ügöjme", rí
empji. 16 O̱ Espíritu Mizhocjimi
cjacüji rá pãrãji cja ín mü'büji o̱
t'izüji Mizhocjimi. 17 Nu 'ma o̱ t'izüji
Mizhocjimi, bübü c'ü ch'acüji.
Ch'acüji c'ü pë's'i Mizhocjimi c'ü ín
Tataji. C'ü ch'unü e Jesucristo c'ü
nu T'i, xo 'ñezgöji xo ch'acüji c'ü.
Je a cjanu, nu 'ma rí sufridoji na
ngueje rí 'natjoji co e Cristo. Nuc'ua
'ma ra 'ñetse c'ü me na zö e Cristo,
je xo rga cjazgöji nu.

18 C'o me rí sufridoji yo pa dya
yo, me ch'iquëtjo, na ngueje c'ü
me na nojo c'ü cja rá jandaji. Rá
jandaji c'ü me rrã zö. 19 Texe
c'o o dyät'ä Mizhocjimi me te'beji,
me petsaji ra jñandgöji c'ü ya rvá
nocüji cja o̱ dyë angueze, nutscöji
o̱ t'izgöji Mizhocjimi. 20 Texe yo o
dyät'ä Mizhocjimi cja ne xoñijõmü,
o tsjapüji o s'odüji. Dya ngue
c'ü vi neji a cjanu. Mizhocjimi
o tsjapüji a cjanu, ngue c'ua xo
ra nde'beji Mizhocjimi c'ü ra jocü
texe. 21 Mizhocjimi ra jocüji ngue
c'ua dya cja ra s'odüji. Ya xo rrã
zöji 'ma ra 'ñeme libre Mizhocjimi
c'o o̱ t'i angueze. 22 Rí pãrãji texe
yo bübü chjëntjui 'na ndixũ c'ü ya
ra zö'dyë. Me mapjü ga sufrido
yo, je ga cjanu yo ndeze 'ma o
mbürü o tsjaji c'o na s'o, hasta
nu pa dya. 23 Dya nguextjo yo,
sufrido yo. Xo 'ñezgöji rí nteji, xo rí
sufridoji. Chjëntjui c'ü ri mapjügöji
a mbo ín mü'büji. Mizhocjimi ya
o dyacüji c'ü o̱ Espíritu, nguec'ua
ya rí pãrãji nguetscöji o̱ ts'it'izüji
Mizhocjimi. Pero xe rí te'beji c'e
pa, 'ma ya rrĩ dadyo ín cuerpoji.
C'e pa'a c'ü, ra 'ñetse na jo, c'ü o̱
t'izüji Mizhocjimi. 24 Ya o jocüzüji
ín mü'büji Mizhocjimi. Rí te'betjoji
c'e pa 'ma ya rrĩ dadyo ín cuerpoji.
Dya cjó te'be nu c'ü ya zädä. 25 Pero
nu 'ma rí te'beji c'ü dya be rí nuji,
ni jyodü sido rá te'beji, dya ra tõgü
ín mü'büji.

26 O̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü bübü
cja ín mü'büji cjacüji sido rá te'beji.
Xo pjöxcüji dya. Dya nda rí pãrãji
ja rga ötüji Mizhocjimi. Dya rí
jünji jña c'ü rga mamaji. Pero o̱
Espíritu Mizhocjimi ötcüji angueze.
27 Mizhocjimi pãtpã o̱ mü'bü yo nte.

Xo pãrã pje na ötü o̱ Espíritu. Na ngue o̱ Espíritu ötcüji Mizhocjimi nutscöji o̱ ntezgöji, c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.

Más que victoriosos

28 Nu c'o s'iya Mizhocjimi, c'o o zojnü angueze c'ua nzi va ne angueze, rí pãrãji Mizhocjimi cjapü ra mbös'üji texe c'ü ra zädä; zö pje nde ra tsjapüji c'o. 29 Ndeze 'ma ot'ü, ya mi pãrã Mizhocjimi c'o o̱ t'i angueze 'ma dya be mi jmus'üji. Nuc'o, o xõcü Mizhocjimi c'ü ro zädä c'ü exti nguetjoji e Jesucristo c'ü nu T'i. Nguec'ua c'ü nu T'i Mizhocjimi c'ü ngueje e Jesucristo ra ngue o̱ ndasẽ na puncjü o cjuarma. 30 Nu c'o vi mbeñe Mizhocjimi ro ngue c'o o̱ t'i, xo o zojnü c'o. Nu c'o o zojnü angueze, o tsjapü o jogüji cja o̱ jmi angueze. Nuc'o, xo o tsjapüji rrã zö'öji nza cja e Jesucristo c'ü nu T'i'i.

31 ¿Pje rá mangöji, yo ró xi'ts'iji? Bübüzüji Mizhocjimi. Dya ni jyodü cjó rá sũji. 32 Mizhocjimi dya mama: “Jyäcätjo ín Ch'igö; dya rá täjägö nu”, ro 'ñeñe. Iyö. Pero o ndäjä o ẽ ndũ va pätcäji. Nuc'ua, ¿cjo dya xo ra dyacüji texe c'ü ngue o̱ tsjaja angueze? 33 ¿Cjó sö ra mama xe tũ nzhubü yo o juajnü Mizhocjimi? Dya cjó sö. Nguetsjë angueze mama c'ü ya perdonaozüji, dya rí tũji nzhubü. 34 Nudya, ¿cjó sö ra mama ni jyodü rá tũji? Dya cjó sö, na ngueje ngue e Jesucristo c'ü o ndũ c'ü rva tũgöji, cjanu o te. Nudya, bübütjo dya c'ü, cja o̱ jodyë Mizhocjimi nu ja sido ñacöji cja jmi Mizhocjimi. 35 ¿Cjó sö pje ra tsja c'ü dya cja ra s'iyazüji e Cristo? Dya sö'ö pje ra tsja'a 'naja. Zö pje rá nuji, zö pje rá sufridoji; me s'iyazüji e Cristo. Zö nugüji na ü; zö ri söji tjijmi; zö ojtjo pje rá jeji, me s'iyazüji e Cristo. Zö ya ngue rá tũji, zö ra mbötcüji, me s'iyazüji e Cristo. 36 C'ü rrã nuji nguejnu je ga t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi. Mama a cjava:

Yo nte me cja'a ra mbötcüji texe yo pa'a na ngueje je ngue o̱ t'izüji Mizhocjimi.
Rí chjëntjoji nza cja ndënchjürü c'o ya xõcüji ra mbö't'üji.

37 Zö rí nuji texe yo, sido rí zëzhiji. Na ngueje e Jesucristo c'ü bübü cja ín mü'büji me na zëzhi c'ü. Me xo s'iyazüji. 38 Cja ín mü'bügö rí pãrã na cjuana me s'iyazüji Mizhocjimi. Dya sö pje ra jyanngügöji Mizhocjimi c'ü me s'iyazüji. Ne ri ngue c'ü rga tũji; ne ri ngue c'ü pje ra tsjacüji 'ma xe rí bübüji. Ne ri ngue c'o o̱ anxe Mizhocjimi; ne ri ngue e Satanás c'ü dya jo 'ñe c'o o̱ dyoji. Ne ri ngue c'o va sädä dya; ne ri ngue c'o cja ra zädä. Dya sö pje ra jyanngügöji Mizhocjimi c'ü me s'iyazüji. 39 Ne ri ngue c'o bübü a jens'e; ne ri ngue c'o bübü a jõmü. Texe yo o dyät'ä Mizhocjimi; dya pje bübü c'ü sö ra jyanngügöji Mizhocjimi c'ü me s'iyazüji. Na ngue c'ü o tsja e Jesucristo c'ü ín Jmugöji, rí pãrã me s'iyazüji Mizhocjimi.

9

Dios ha escogido a los de Israel

1 Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji na ngueje bübüzü e Cristo. Dya bëchjine c'ü rí xi'ts'iji. O̱ Espíritu Mizhocjimi cjacü rá pãrã a mbo ín mü'bü c'ü na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. 2 Na cjuana me rí cjijñi na puncjü; me nzhumü ín mü'bü c'ü dya c'ueñe. 3 Na ngueje nuzgö rí negö 'ma ro sö, ja rva cjapügö ro pätpägö yo ín menzumügöjme, dya cja ro bübüzü e Cristo, nu 'ma je rva cjanu ro jogü o̱ mü'büji, ro bübütjo yo ín menzumügöjme. 4 Nu yo ín menzumügöjme je menzumüji a Israel. Ngue c'o o tsjapü Mizhocjimi o̱ t'i. Ngue c'o mi jandaji na zö Mizhocjimi. Ngue c'o o xipji Mizhocjimi pje mi ne

angueze. Ngue c'o o ch'unü nu
ley Mizhocjimi. Ngue c'o o xipji
Mizhocjimi ja rvá ma't'üji angueze.
Ngue c'o o xipji Mizhocjimi pje ro
tsja angueze. 5 Nu c'o o̱ mboxtita
yo menzumü a Israel mi ngue c'o
mi ma't'ü Mizhocjimi. E Cristo
je vi peje nu cja c'o menzumü a
Israel 'ma o jmus'ü cja ne xoñijõmü.
Angueze ngue Mizhocjimi; manda
texe a jens'e 'ñe texe cja ne
xoñijõmü. Nguextjo angueze rá
ma't'üji. Je rga cjanu, amén.

6 Nu c'o mi mama Mizhocjimi
ro unü yo menzumü a Israel, jo
na cjuana c'o. Pero dya texe
c'o menzumü a Israel ngue o̱ t'i
Mizhocjimi. 7 Nu c'e t'i c'ü mi
mama Mizhocjimi ro unü e Abra-
ham, ngue e Isaac. Nguextjo c'o
o̱ mboxbëche e Isaac c'ü mama
Mizhocjimi ngue c'o o̱ mboxbëche
e Abraham. 8 C'ü ni tsjapü o̱ t'i
Mizhocjimi 'na nte, dya ngue c'ü
ri mboxbëche cja e Abraham, ngue
c'ü ya mama Mizhocjimi ra tsjapü o̱
t'i. 9 O mama Mizhocjimi a cjava, o
xipji e Abraham: "Ra chjüncjë dya,
rá ẽjẽ. Nguec'ua e Sara c'ü nin su ra
mus'ü 'na ts'it'i", eñe Mizhocjimi.
C'e ts'it'i mi ngue e Isaac.

10 Nuc'ua e Rebeca mi tũ yeje
ts'it'i c'o mi cuate c'o ro musp'ü e
Isaac c'ü mi ngue ín mboxtitagöji.
11-12 Mizhocjimi c'ü zojnü yo nte,
juajnü c'o ne ra juajnü. 'Ma dya
be mi jmus'ü c'o ye t'i, 'ma dya pje
be mi cjavi c'ü na jo ne ri ngue c'ü
na s'o, Mizhocjimi o mama, o xipji
e Rebeca: "C'ü ot'ü ra jmus'ü, ra
mbëpi c'ü va bëpja", eñe. 13 Je xo
ga cjatjonu c'ü mama cja c'ü t'opjü:
"Nza yeje bëzo, ngue e Jacob c'ü ró
juajnü rá intsjimigö; dya ngueje e
Esaú", eñe Mizhocjimi.

14 ¿Pje rá mangöji, 'ma? ¿Cjo
rá mamaji c'ü dya jo c'ü cja
Mizhocjimi? Jiyö. Me na jo ga tsja
Mizhocjimi. 15 O xipji e Moisés:
"Nuzgö rá juentscö nu c'ü rí ne rá
juentse", eñe. 16 Mizhocjimi 'ma
ra juentse 'na nte, dya ngue c'ü mi
ne c'e nte c'ü rví juentse. Ne xo ri
ngue c'ü me mi cja'a c'e nte c'ü rví
juentse. Mizhocjimi ra juentse na
ngueje ne ra juentse. 17 Je t'opjü
c'ü o mama Mizhocjimi va xipji e
Faraón: "Ró juan'c'ügö i̱ tsja rey,
ngue c'ua ra 'ñetse c'ü me na zëtsigö.
Ró juan'c'ügö ngue c'ua ín chjũgö
ra 'mãrã texe cja ne xoñijõmü",
eñe. 18 Nguec'ua 'ñetse Mizhocjimi
juentse c'ü ne ra juentse. C'ua ja
nzi va tsjapü Mizhocjimi e Faraón
ma me o̱ mü'bü, je xo ga cjatjonu
cjapü na me o̱ mü'bü nu c'ü ne ra
tsjapü a cjanu.

19 'Na rí xitsiji: "¿Jenga mama
Mizhocjimi c'ü ngue ín s'ocügöji c'ü
rí cjaji 'ma? ¿Cjó ngue c'ü sö ra
zövi Mizhocjimi? Angueze cja'a c'ü
ne'e", rí 'ñenzgöji. 20 ¿Pje pjë'tsc'e c'ü
ni sövi jña Mizhocjimi? 'Na s'äbä,
'ma ro sö ro ña'a, ¿cjo ro xipji c'ü vi
dyät'ä: "¿Jenga i̱ dyäcö a cjanu?", ro
'ñeñe? 21 C'ü ät'ä o s'äbä, ¿cjo dya sö
ra dyät'ä 'natjo mbëjõmü 'na s'äbä
c'ü na zö, xo 'ñe 'na s'äbä c'ü rguí
dyüt'ü o cañabü?

22 ¿Pje rá mangöji 'ma?
Mizhocjimi ne'e ra jizhi c'ü ünmbü
nzhubü; y ngue angueze c'ü na
zëzhi c'ü sö ra tsjapü ra sufrido c'o
tũ nzhubü. Zö Mizhocjimi ra tsjapü
ra sufridoji a cjanu, pero pësp'iji
na puncjü paciencia anguezeji.
23 A cjanu Mizhocjimi o mbësp'iji
na puncjü paciencia; ngue c'ua
ra 'ñetse me na zö c'ü cjapü nu
c'o juentse angueze. Mizhocjimi
o mama ndeze mi jinguã c'ü ra
tsjapü a cjanu anguezeji. 24 Ra
tsjapü a cjanu Mizhocjimi nu c'o
o zojnü angueze, dya nguextjo c'o
menzumü a Israel; xo 'ñe c'o dyaja
nte. 25 Je xo ga cjatjonu c'ü mama
Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Oseas. O
mama a cjava:

C'o dya mi ngue ín ntegö, rá mama
ngue ín ntegö dya c'o.

C'ü dya mi s'iyagö, rá xipji dya: “Rí s'iyats'ügö dya”, rá embe.
26 Nu ja vi sjipjiji: “Dya ngue'tsc'eji ín ntets'ügöji”, eñe,
ngueje nu c'ua ja ra sjipjiji ngueje o̱ t'iji Mizhocjimi c'ü bübütjo.
27 Xo 'ñeje e Isaías o mama co texe o̱ mü'bü ja rva cja yo menzumü a Israel. O mama a cjava: “C'o o̱ mboxbëche e Israel rrã puncjüji; ri chjëntjui 'ñöxijõmü a ñünü e ndeje. Zö rrã puncjüji, pero ja nzitjo c'o ra jogü o̱ mü'bü c'o. 28 Dya cja xe ra mezhe ra tsja Mizhocjimi c'ua ja nzi va mama, ra jñünpü ngüenda yo cãrã cja ne xoñijõmü c'o cja na s'o, ra castigaoji”, eñe. 29 Je xo ga cjatjonu va dyopjü e Isaías c'ü ro zädä. O mama a cjava:
Na ngueje me juentsete Mizhocjimi c'ü manda texe, o jyëzi c'ü xe ro cãrãji ja rí nziji.
'Ma jiyö, ya ro tjorüzüji rí texeji, nza cja c'o mi menzümü a Sodoma 'ñe c'o mi menzumü a Gomorra. O tjorü c'o, eñe.

La gente de Israel y el evangelio

30 ¿Pje rá mangöji 'ma? Nu c'o dya mi menzumü a Israel, dya mi jodüji ja rvá jogüji a jmi Mizhocjimi. Pero o 'ñench'e o̱ mü'büji Mizhocjimi, nguec'ua Mizhocjimi mama c'ü dya tũji nzhubü dya. 31 Nu c'o menzumü a Israel mi jodü ro tsjaji texe c'o mama o̱ ley Mizhocjimi ngue c'ua ro jogüji a jmi angueze. Pero dya sö ro tsjaji. Nguec'ua xe tũtjoji nzhubü. 32 ¿Jenga xe tũtjoji nzhubü? Xe tũtjoji nzhubü na ngueje dya 'ñench'e o̱ mü'büji Mizhocjimi. C'ü mi cjaji, mi jodü ro cumpleji ngue c'ua ro jogüji a jmi Mizhocjimi. O pjeñeji cja c'e ndojo, c'ua ja nzi ga t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi. 33 C'e jña mama a cjava:
Tsjijñiji na jo. Rí emegö a Sion 'na ndojo c'ü ni pje's'eji 'ñe c'ü ni nügüji. C'e ndojo ne ra mama e Cristo. Nu c'ü ra 'ñench'e o̱ mü'bü angueze, dya ra bëzhi o̱ tseje; ra chöt'ü c'ü na cjuana c'ü mama angueze, eñe.

10

1 Mi cjuarmats'ügöji, c'ü ne'e ín mü'bügö, c'ü rí ötpügö Mizhocjimi yo menzumü a Israel ngue c'ü ra 'ñemeji libre cja c'o na s'o, ra jogü o̱ mü'büji. 2 Rí pãrã na jo, me jodüji c'ü me ra neji Mizhocjimi. Pero dya pãrãji ra ma't'üji Mizhocjimi c'ua ja nzi ga ne angueze. 3 Anguezeji dya cjapüji ngüenda Mizhocjimi ja rgá sö ra jopcü o̱ mü'büji. C'ü cjaji, jodütsjëji ra cumpleji o̱ ley Mizhocjimi ngue c'ua ra jogüji cja o̱ jmi. Dya ne ra dyätäji c'ü mama Mizhocjimi, c'ü ja rgá sö ra jopcü o̱ mü'büji. 4 C'ü rguí jogü 'na nte a jmi Mizhocjimi, dya ngue c'ü ra cumple c'ü o̱ ley. Na ngue ya ẽjẽ e Cristo. Nu c'o ench'e o̱ mü'bü e Cristo, nguextjo c'o mama Mizhocjimi ya jogüji cja o̱ jmi.

5 Nu c'o ne c'ü ra jopcü o̱ mü'büji na ngueje jodü ra dyätäji o̱ ley e Moisés, je t'opjü a cjava cja c'e ley: “Para ra bübütjo 'na nte, ni jyodü ra tsja texe c'o mama c'e ley”, eñe. 6 Pero nudya, 'ma cjó c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü e Cristo, ra jogü 'ma a jmi Mizhocjimi. Dya ni jyodü ra nguijñi cja o̱ mü'bü: “¿Cjó ra ma a jens'e ra ma sinquiji a 'ñecjua e Cristo?” 7 Dya xo ni jyodü ra nguijñi: “¿Cjó ra ma cja c'o ya ndũ ra tsjapü ra te'e e Cristo?”, ra 'ñeñe, iyö. 8 Pero, ¿pje cjijñi cja o̱ mü'bü nu c'e nte c'ü dya tũ nzhubü na ngueje o 'ñench'e o̱ mü'bü e Cristo? Mama c'e nte'e c'ü: “Ya ró ärä o̱ jña e Cristo; bübü o̱ jña cja ín mü'bügö, y rí ña'a o̱ jña”, eñe. C'e jña, ngue c'ü rí xipjigö yo nte. 9 Rí xi'ts'iji: 'Ma na cjuana rí mangueji e Jesucristo ngue in Jmugueji y 'ma na cjuana i̱n ejmeji cja in mü'bü Mizhocjimi o xos'ü 'ma o ndũ, ra jocüts'üji in mü'bü

'ma. 10 Na ngueje 'ma rí 'ñench'e
in mü'büji e Cristo, ra mama
Mizhocjimi ya perdonaots'üji, dya
i̱ṉ tũji dya nzhubü; y 'ma dya rí
tseji rí mangueji e Cristo ngue in
Jmugueji, Mizhocjimi ra jocüts'ü in
mü'büji 'ma.

11 O̱ jña Mizhocjimi mama
a cjava: "Nu c'ü ejme e Jesu-
cristo, dya ra yembeñe na ngueje
Mizhocjimi ra tsja texe c'ü o
mama", eñe. 12 C'ü ra 'ñejme, dya
ra tsja zö ri menzumüji a Israel; zö
ja nde ri menzumüji. Na ngueje
'natjo o̱ Jmu yo menzumü a Israel
y yo dyaja nte. Ra 'nintsjimiji texe
c'o ma't'ü angueze. 13 Na ngueje
ra jogü o̱ mü'bü texe c'o na cjuana
ma't'ü c'ü ín Jmugöji. 14 Pero, ¿ja rgá
sö ra ma't'üji nu c'ü dya be ejmeji?
¿Ja xo rgá sö ra 'ñejmeji nu c'ü dya
be äräji ja ga cja? ¿Ja xo rgá sö ra
dyäräji nu 'ma ojtjo cjó ra zopjüji?
15 'Ma dya cjó däjä, ¿ja rgá sö ra
zopjüji? Je xo ga cjatjonu, c'ü t'opjü
c'ü mama a cjava: "Me na jo 'ma
cjó c'o ra ma zopjü yo nte ra xipjiji
o̱ jña Mizhocjimi."

16 Dya texeji o 'ñejmeji nu o̱ jña e
Cristo. Ya zädä c'ua ja nzi va mama
e Isaías. O mama a cjava: "Nu'tsc'e
ín Jmuts'ügö, ¿cjó ngue c'ü o 'ñejme
c'o ró mamajme?", eñe. 17 Ot'ü ra
dyärä 'na nte o̱ jña e Cristo; nuc'ua
ra 'ñejme 'ma.

18 Pero rí mangö, ¿cjo dya dyäräji?
Jã, na cjuana o dyäräji. O̱ jña
Mizhocjimi mama a cjava:

Nu e jña'a nu, o mamaji texe cja ne
xoñijõmü.

Xo dyäräji texe c'ua ja jnorü ne
xoñijõmü.

19 Rá önnc'üji na yeje. ¿Cjo dya unü
ngüenda c'o menzumü a Israel? E
Moisés ngue c'ü ot'ü o dyopjü a
cjava:

Rá nu na jo yo dya ngue ín ntegö,
ngue c'ua me rí envidiagueji
anguezeji.

Yo nte yo dya pãrã, rá cjapüji na jo
ngue c'ua rí ünmbügueji yo.

20 Xo 'ñeje e Isaías o zëchi o̱ mü'bü
c'ü rví mama a cjava:

C'o dya mi jongü, ngue c'o o
chöcügö c'o.

Ró jizhitsjë c'ü rví mbãcã c'o dya mi
jodü ja rvá mbãcã, eñe.

21 Pero c'ü mi mama ja ga cja yo
menzumü a Israel, o mama e Isaías
a cjava: "'Najpa, 'najpa, rvá te'bete
rvá ma't'ü yo nte yo dya ne ra
dyätcä. Pero dya cjacüji ngüenda
c'ü rí mama", eñe e Isaías va pätpä
Mizhocjimi.

11

Los de Israel que son salvos

1 Nguec'ua rí mangö: Nudya, ¿cjo
ya jyëzi Mizhocjimi yo menzumü
a Israel yo o juajnü mi jinguã?
Jiyö; nutscö rí ejmegö e Jesucristo.
Maco nguetscö 'naja yo menzumü
a Israel. O̱ mboxbëchezü e Abra-
ham. Je xo rí bëche cja e Ben-
jamín. 2 Mizhocjimi dya jyëzi yo o̱
nte angueze yo ya vi xõcü ro tsjapü
o̱ t'i angueze. Nudya, ¿cjo dya i̱ṉ
pãrãji ja ga mama nu t'opjü, nu
nädä e Elías, 'ma o ngöt'ü c'o nu
menzumüji a Israel? O ngöt'üji a
jmi Mizhocjimi. 3 O mama e Elías
a cjava: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, ya
mbö't't'üji c'o mi mama in jñague. Ya
yä't't'äji c'o altar nu ja mi ma'tc'ügue
c'o in nte'e. Ya nguetjozügö xe
rí bünc'ö. Nudya jongüji ja rgá
mbötcüji", eñe e Elías. 4 ¿Ja va
ndüntü c'ua Mizhocjimi? O ndünrü
a cjava: "Ró xõcügö yencho mil
c'o dya ndüñijõmü a jmi c'e ts'ita
Baal. Nuc'o, matcügö c'o", eñe
Mizhocjimi. 5 Je xo ga cjatjonu yo
pa dya yo. Cãrã ja nzi yo men-
zumü a Israel yo ejme Mizhocjimi.
Angueze o juajnüji na ngueje me
na jonte c'ü. 6 O unütjoji c'ü ro
jogü o̱ mü'büji. Dya ngue c'ü pje vi
tsja anguezeji c'o na jo c'ü o jogü o̱

mü'büji. 'Ma ri ngue a cjanu, dya ro ch'unütjoji 'ma.

7 ¿Pje rá mangöji 'ma? Yo menzumü a Israel dya chöt'üji c'ü me mi jodüji. Pero c'o o juajnü Mizhocjimi, ngue c'o o chöt'ü c'o. C'o dyaja o tsjapüji ma me o̱ mü'büji. 8 Anguezeji cjaji c'ua ja ga mama o̱ jña Mizhocjimi c'ü mama a cjava: "Mizhocjimi o unüji 'na pjeñe c'ü dya ro tsjapüji ngüenda. O tsjapü o̱ ndöji c'ü dya ro jñandaji, 'ñe o̱ ngõji c'ü dya ro dyäräji. Je ga cjatjonu anguezeji hasta yo pa dya", eñe. 9 Xo 'ñeje e David, o mama a cjava:

Me ñõnüji na jo nguec'ua ga nguijñiji me mäjä Mizhocjimi ga neji. C'ü o̱ pjeñeji onpütjoji.

Pero Mizhocjimi ra nzhopcüji c'ü cjaji.

10 Ra ndëzhöji ngue c'ua dya ra sö ra jñandaji. Texe yo pa ra c 'oxütjüji, eñe.

La salvación de los que no son de Israel

11 C'ü rí mangö, ¿cjo ya pjeñeji c'ü dya cja ra sö ra böbüji? Jãgã ra sötjo, 'ma ra dyätäji Mizhocjimi. Pero yo menzumü a Israel, dya ne ro dyätäji o̱ jña e Cristo; yo dyaja nte ngueje yo na ätä dya. Nguec'ua sö ra jopcü o̱ mü'büji. A cjanu yo menzumü a Israel ra envidiaji na ngue c'ü ni jopcü o̱ mü'bü dya, yo dyaja nte. 12 O bëzhi yo menzumü a Israel 'ma dya ne ro dyäräji o̱ jña e Cristo. Mizhocjimi o 'nintsjimi c'ua yo dyaja nte cja ne xoñijõmü. Tsjijñiji. Xenda ra 'nintsjimi texe yo nte cja ne xoñijõmü 'ma xo ra nzhogü o̱ mü'bü yo menzumü a Israel ra 'ñejmeji e Cristo.

13 Nu'tsc'eji i̱ṉ pãrãji, Mizhocjimi o ndäcjä rá zo'c'üji dya, nu'tsc'eji dya i̱ṉ menzumüji a Israel. Co texe ín mü'bü rí zo'c'üji o̱ jña e Cristo. 14 Xo rí xipji a cjanu yo ín menzumügöjme c'ü ya jocüts'ü in mü'büji Mizhocjimi. Xa'ma xo ra ne ra 'ñejme ja nzi anguesji, ra jogü o̱ mü'büji. 15 Nu c'o menzumü a Israel, o xõgüji cja Mizhocjimi; ngue c'ua Mizhocjimi dya cja cjapü o̱ nte c'o. Nguec'ua nudya, ngue yo dyaja nte cja ne xoñijõmü c'o recibido dya Mizhocjimi. Tsjijñiji, nu 'ma ra 'ñejme e Jesucristo yo menzumü a Israel, ra recibido na yeje Mizhocjimi 'ma yo. Nu'ma, ra chjënjui c'ü ro nanga c'o ya vi ndũ'ũ. 16 E Abraham chjënjui 'na dyüza. C'o o̱ mboxbëche chjënjui c'o o̱ dyëza. A cjanu, Mizhocjimi 'ma o xõcü e Abraham xo o xõcü texe c'o o̱ mboxbëche.

17 Bübü c'o dyëza c'o o 'huacüji cja c'e za'a. Anguesji ngue c'o menzumü a Israel c'o dya ejme e Jesucristo. Nu'tsc'eji, dya i̱ṉ menzumüji a Israel, i̱ṉ chjënjui o̱ dyëza 'na olivo c'ü tetsjëjë. O ch'äcäts'üji nu ja vi 'huacü c'o dyëza c'e olivo c'ü exvi 'ñench'eji. Xo 'ñetsc'eji dya, je ni 'ñeje cja c'e dyü'ü c'ü da'c'üji c'ü ni nocüji. 18 Zö je ga cjatjonu, dya rí tsjijñiji xenda na jotsc'eji que na ngueje c'o dyaja c'o o 'huacüji. Nu 'ma ra ẽjẽ in pjeñeji a cjanu, rí unnc'eji na jo ngüenda c'ü dya je ni 'ñejets'üji c'ü rguí nocü c'e dyü'ü. Ngue c'e dyü'ü c'ü da'c'üji c'ü rgui nocügueji.

19 'Na ri bübüts'üji c'ü ra xitsi a cjava: "O 'huacüji c'o dyë olivo ngue c'ua o ch'äcäzügöjme", ra 'ñenzeji. 20 Jã, na cjuana c'ü i̱ṉ mangueji. Pero pjötpüji ngüenda. ¿Jenga o 'huacüji? O 'huacüji na ngueje dya 'ñejmeji Mizhocjimi. Nu'tsc'eji o ch'äcäts'üji na ngueje i̱ṉ ejmeji dya Mizhocjimi. Nguec'ua dya rí tsjapütsjëji na nojo. C'ü rí tsjaji, rí sũji Mizhocjimi. 21 Tsjijñiji na jo. Mizhocjimi o 'huacü yo dyëza c'o je vi mbeje cja c'e za. Pjötpüji ngüenda, 'ma. Mizhocjimi xo sö'ö ra 'huacüts'üji nu'tsc'eji o ch'äcäts'ügueji cja c'e za'a. 22 Me

na jonte Mizhocjimi. Pero me
xo cjapü ra sufrido nu c'o dya o
'ñejme. O 'huacüji cja c'e za'a. Pero
nu'tsc'eji, me na jonte c'ua nzi ga
nuc'üji 'ma sido rí 'ñejmeji. 'Ma dya
sido rí 'ñejmeji, xo ra 'huacüts'ügueji
cja c'e za'a. 23 Xo nzitjo nu c'o
menzumü a Israel, 'ma ra nzhogü
o̱ mü'büji ra 'ñejmeji Mizhocjimi, xo
ra chäcä Mizhocjimi anguezeji. Na
ngueje Mizhocjimi me na zëzhi. Sö
ra chäcätjoji na yeje. 24 Na ngueje
c'o menzumü a Israel ngueje c'e
olivo c'ü exo 'ñench'eji. Nu'tsc'eji
ngue'tsc'eji c'e za c'ü ni chjũ olivo
c'ü o tetsjëjë. O ch'äcäts'üji cja c'e
za c'ü exvi 'ñench'eji. Xe ra sö ra
ch'äcätjo na yeje c'o dyë c'o je vi
mbeje cja c'e za c'ü exvi 'ñench'eji.

La salvación final de los de Israel

25 Mi cjuarmats'üji. Bübü c'ü
dya 'mãrã 'ma ot'ü c'ü rí negö rí
pãrãgueji na jo. Rá xi'tsc'öji ngue
c'ua dya rí tsjapütsjëji na nojo. Cãrã
c'o menzumü a Israel c'o o meze
o̱ mü'büji. Je rga cjatjoji c'ua dya,
hasta 'ma cja ra sötü c'ua texe c'o
ra 'ñejme Mizhocjimi yo dyaja nte.
26 Nuc'ua ra jogü c'ua o̱ mü'bü texe
yo menzumü a Israel, c'ua ja nzi va
t'opjü a cjava:

Ra ẽjẽ nu c'ü ra böbü a nde. Rguí
'ñeje a Sion, ra ndintspi o̱
mü'bü yo o̱ mboxbëche e Ja-
cob.
27 Nujnu ngue nu ró mama 'ma
ot'ü c' ü rá cjagö; ró mama
c'ü rá tjintspiji o̱ mü'büji, eñe
Mizhocjimi c'ü ra tsja'a.

28 Anguezeji üji Mizhocjimi. Dya
o dyätäji o̱ jña e Cristo. Nguec'ua
ya o säjä c'ua ja i̱ṉ cãrãgueji c'e
jña. Pero Mizhocjimi o juajnü
yo menzumü a Israel na ngueje
ngue o̱ mboxbëcheji e Abraham.
Mizhocjimi me s'iyaji. 29 Nu
c'ü mama Mizhocjimi ra tsja, ra
cumple c'ü. O zojnü c'o menzumü
a Israel. Mizhocjimi dya pötü
c'ü cja'a. 30 Nu'tsc'eji, dya i̱ṉ
menzumüji a Israel, mi jinguã, dya
mi negueji ri dyätäji Mizhocjimi.
Pero ya juen'tsc'eji dya angueze, na
ngueje yo menzumü a Israel, dya
ne ra 'ñejmeji. 31 Je xo ga cjatjonu
anguezeji, dya ne ra dyätäji. Pero
c'ua nzi ga juen'tsc'egueji dya
Mizhocjimi, xo ra zädä c'ü ra
juentse anguezeji. 32 Mizhocjimi
o tsjapü c'ü o 'ñetse c'ü tũ'ũ o̱
nzhubü texe yo nte, yo menzumü
a Israel 'ñe yo dyaja nte. Nguec'ua
Mizhocjimi sö ra juentseji texeji.

33 Me na jo c'ü cjijñi Mizhocjimi.
Me na nojo c'ü cja'a. ¿Cjó sö ra
mbãrã jenga cja'a c'ü cja? Pero
angueze, me na zö texe c'o cja'a.
34 O̱ jña Mizhocjimi mama a cjava:
“¿Cjó ngue c'ü o mbãrã c'ü mi cjijñi
Mizhocjimi? ¿Cjó ngue c'ü sö ra
tsja xöpüte ra xipji Mizhocjimi c'ü
ra tsja? Dya cjó sö. 35 ¿Cjó ngue
c'ü ya vi mbeñe Mizhocjimi ante
c'ü ro tsja Mizhocjimi ro mbeñe
c'e nte? Ojtjo dya cjó bübü”, eñe.
36 Texe yo bübü, texe yo ts'a, je ni
'ñeje cja Mizhocjimi. 'Ma pje c'o
ts'a, ngueje angueze vi mbeñe c'ü
ro ts'a. 'Ma pje c'o ts'a, ngue c'ü ra
'mãrã Mizhocjimi. Dya rá jëziji rga
mamaji angueze me na zö'ö. Je rga
cjanu, amén.

12

La vida consagrada a Dios

1 Mi cjuarmats'üji, me co
juen'tsc'eji Mizhocjimi. Nguec'ua
rí ö'tc'üji rí nzhötütsjëji Mizhocjimi
co texe in mü'büji texe yo pa c'o
rí bübüji, rí tsjaji c'ua ja nzi ga
ne angueze c'o na jo. Ngue c'ü
ni jyodü rí tsjaji. Ngue c'ü rguí
mäjä Mizhocjimi. 2 O̱ Espíritu
Mizhocjimi da'c'üji nuevo in
pjeñeji. Nudya c'ü i̱ṉ dadyoji, ni
jyodü dadyo rgui nzhodüji. Dya cja
rí nzhodüji c'ua ja nzi ga nzhodü nu
c'o dya pãrã Mizhocjimi. Nuc'ua sö
rí pãrãji c'ü ne Mizhocjimi. Sö rí
pãrãji c'ü na jo.

3 Mizhocjimi o dyacü c'ü ja rgá
sö rá jí'ts'iji c'ua nzi ga cja angueze.
Nguec'ua rrã zo'c'üji. Mizhocjimi
o dya'c'üji ja rgui pëpiji angueze.
Nguec'ua dya rí tsjijñitsjëji que
me na nojots'üji. Dya rí tsjijñiji
que xenda ni muvits'üji a jmi
Mizhocjimi que na ngueje yo nin
cjuarmaji. 4 Nu ín cuerpoji bübü
na puncjü yo ch'äcäzüji. Pero dya
'na ma cjatjo c'ü o̱ bëpji anguezeji.
5 Je xo ga cjatjozügöji nu. Na
puncjüzüji. Pero 'natjo ín cuerpoji
na ngueje e Cristo bübü cja ín
mü'büji. Rí 'natjo cuerpoji rí texeji;
rí pötü rgá pjöxteji.

6 Yo bëpji yo sö rá cjaji, nde
nandyo yo, c'ua nzi va dyacüji
Mizhocjimi rá cjaji. C'o o ch'unü ra
ña o̱ jña Mizhocjimi, ra ña c'ua ja
nzi va unü Mizhocjimi ra ña. 7 C'o
o ch'unü ra tsja mböxte cja o̱ bëpji
Mizhocjimi, ra tsjacjuana. C'o o
ch'unü ra xöpü o̱ jña Mizhocjimi,
ra xöpü na jo'o. 8 C'o o ch'unü ra
zopjü yo cjuarma, ra zopjüji na jo
o̱ jña Mizhocjimi. Nu c'o ra unü
c'ü pje nde pë's'i, ra unü co texe o̱
mü'bü. Nu c'o o ch'unü ra tsja xo'ñi
cja o̱ bëpji Mizhocjimi, ra mbötpü
ngüenda ra tsja c'ua ja nzi ga ne
Mizhocjimi. Nu c'ü pjös'ü c'o pje ni
jyodü, ra mäjä rgá mbös'ü.

Deberes de la vida cristiana

9 Rí s'iyaji yo nin minteji co texe
in mü'büji. Jyëzgueji c'o na s'o.
Sido rí tsjaji c'o na jo. 10 Rí pötqui
s'iyaji na ngueje nde i̱ṉ cjuarmaji
i̱ṉ texeji. Dya rí envidiaji yo nin
cjuarmaji. Pero rí tsjijñiji c'ü xenda
na jo nzi 'naja anguezeji que na
ngue'tsc'eji.

11 C'ü rí tsjaji rí pëpjigueji na
jo; dya rí ndyemeji. Ngueje c'ín
Jmugöji i̱ṉ pëpiji. C'ü rí tsjaji, rí
tsjaji c'ua ja nzi ga ne o̱ Espíritu
Mizhocjimi c'ü bübü cja in mü'büji.

12 Rí mäcjeji na ngue ra ch'a'c'eji
c'o me na jo'o. Zö pje rí sufridoji,
pero dya rí jyëziji Mizhocjimi. Sido
rí dyötüji angueze.

13 Mizhocjimi ne'e, nu c'o i̱ṉ pë's'i
rí unüji nin cjuarmaji 'ma pje ni
jyodüji. Rí pjötpüji ngüenda rí säjäji
na jo c'o cjuarma c'o va ẽjẽ na jẽ'ẽ.

14 Rí ma'tp'ütjoji Cjimi c'o nuc'üji
na ü. Rí xipjiji na jo jña, dya rí
sadüji.

15 'Ma cjó c'o mäjä, xo rí mäcjeji
co anguezeji. 'Ma cjó c'o nzhumü o̱
mü'bü, xo rí ndumüji co anguezeji.

16 Rí pötqui ñuji na jo. Dya rí
tsjapüji na nojo c'ü ri nguetjo yo pje
pjëzhi rí ñegueji y rí jogueji. Texe
yo dya pje pjëzhi, xo rí ñeji yo, xo
rí joji yo. Dya rí tsjiñitsjëji c'ü me ri
pãrãgueji.

17 'Ma cjó c'o ra tsja'c'üji na s'o,
dya rí nzhopqueji. C'ü rí tsjaji,
mimiji na jo a jmi yo nte. 18 Rí
tsjaji posible rí pötqui ñuji texe yo
nte, zö dya ra nuc'üji anguezeji.
19 Nu'tsc'eji rí s'iyats'üji, 'ma cjó
c'o pje ra tsja'c'üji na s'o, dya rí
nzhopqueji. Nu'tsc'eji jyëziji ra
nzhopcüji Mizhocjimi. Na ngueje
o̱ jña Mizhocjimi je t'opjü a cjava:
“Nguetscö rá nzhopcö 'ma cjó c'o
pje cjapü na s'o c'ü nu minteji.
Nguetscö je rá castigao”, eñe c'ín
Jmuji. 20 Xo mama a cjava: “Nu 'ma
ri sant'a c'ü i̱ṉ üvi, unügue c'ü ra zi'i.
Nu 'ma ri tũre, unügue ndeje. 'Ma
rí tsjague a cjanu, xãmã ra nguijñi,
ra tseje na ngue vi tsja'c'ü na s'o”,
eñe c'ín Jmuji. 21 C'ü pje ra tsja'c'üji
c'ü na s'o, dya rí jyëzi ra ndõ'c'üji c'ü
rí tsjaji c'ua c'ü na s'o. C'ü rí tsjaji,
tsjapüji c'ü na jo c'e nte. 'Ma rga
cjanu, rí chõpüji c'ü na s'o 'ma.

13

1 Ni jyodü rí dyätäji yo pje pjëzhi
i̱ṉ texeji. Mizhocjimi jëzi yo pje
pjëzhi ra mandaji cja yo nu minteji.
Ngue angueze o ngamaji ra tsjaji
jmu. 2 Nguec'ua, c'ü dya ra dyätä
c'o jmu, dya xo ätä Mizhocjimi 'ma
c'ü. Mizhocjimi ra jñünpü ngüenda

'ma. Ra tsjapü ra sufrido. 3 C'ü vi
ngamaji c'o pje pjëzhi, dya ngue c'ü
ra zũ'ü c'o cja na jo; ngue c'ü ra zũ'ũ
c'o cja na s'o. Nu'tsc'eji, nu 'ma dya
i̱ṉ neji rí sũji yo pje pjëzhi, tsjagueji
na jo 'ma. Nuc'ua anguezeji ra ma-
maji me na jotsc'eji. 4 Mizhocjimi
o ngamaji yo pje pjëzhi ngue c'ua
rí mimiji na jo. Pero nu 'ma rí
tsjaji na s'o, rí sũgueji 'ma. Na
ngueje dya bëvatjo ga mbë's'i poder
yo pje pjëzhi ra tsja'c'üji rí sufridoji.
Ngue o̱ mbëpjiji Mizhocjimi ngue
c'ua ra tsjapü ra sufrido c'o cja'a
na s'o. Ra nzhopcüji c'ü vi tsjaji na
s'o. 5 Nguec'ua rí dyätäji anguezeji.
Dya nguextjo c'ü rgui sũji c'ü pje ra
tsja'c'üji rí sufridoji. Rí dyätäji na
ngueje i̱ṉ pãrãji c'ü na jo a cjanu.
6 Ngue yo ni tsjõt'üji o ndünjuajma
yo pje pjëzhi. Na ngue ya ngama
Mizhocjimi anguezeji ra mandaji.

7 Tsjõt'üji texe c'o i̱ṉ tũji. C'ü
i̱ṉ tunpüji faina rí tsjaji. C'ü i̱ṉ
tunpüji ndünjuajma, tsjõt'üji. C'ü ni
jyodü rí sũji, rí sũji c'ü. C'ü ni jy-
odü rí respetaoji, rí respetaoji c'ü.
8 Dya cjó pje rí chũsp'üji ngüenda.
Pero rí pötqui s'iyaji. C'ü ra s'iya
nu minteji, cja'a c'ü mama o̱ ley
Mizhocjimi. 9 Je t'opjü a cjava:
"Dya rí tsãjã ndixũ. Ne xo ri ngue e
ndixũ ra tsãjã bëzo. Dya rí pö't'üte.
Dya cjó pje rí põnmbü. Dya cjó rí
xosp'ü bëchjine. Dya cjó pje rí ñepe."
Nujyo ley yo, 'ñe c'o pje nde ma
ley, ya vi tsjagueji c'ü mama yo, nu
'ma rí dyätäji c'e ley c'ü mama a
cjava: "Rí s'iya nin minteji c'ua ja
gui ñetsjëgue", eñe. 10 C'ü ra s'iya
nu minteji, dya ra tsjapü c'ü na
s'o. Nguec'ua 'ma cjó c'o ra s'iya nu
minteji, ya tsja 'ma, texe c'ü mama
c'e ley.

11 Dya cja rí ĩjĩji, rí söji. Tsjaji
c'ü mama Mizhocjimi. Nutscöji ró
ench'e ín mü'büji e Jesucristo. Dya
cja ra mezhe ra cumple texe c'o
na jo c'o o mama ra dyacüji. 12 E
xõmü ya ni ma'a. Ya va pã'mã
a jõmü e pa 'ma ra ẽjẽ na yeje e
Cristo. Dya cja rá cjaji c'o dya ma
jo c'o mi cjaji 'ma rmí nzhodüji cja
bëxõmü. Rá zëzhiji, rá cjaji c'o na
jo. Na ngueje ya rí nzhodüji cja e
jya's'ü. 13 Rá mimigöji na jo nza cja
'ma ri ngue 'ma ndempa 'ma cjó c'o
jandgaji. Dya me rá cjambaxuaji
c'ü me rá tĩji. Dya rá tsãjãji ndixũ,
ne ri ndixũ ra tsãjãji bëzo. Dya rá
cjaji c'ü pëndözüji ín cuerpoji. Dya
rá cjaji chũ. Dya cjó rá envidiaji.
14 Rí jyëziji e Cristo c'ü bübü cja in
mü'büji ra tsja'c'üji rí zëzhiji. Dya rí
tsjapüji ngüenda nu in cuerpoji c'ü
rgui tsjijñiji ja rgui tsjaji c'ü ne'e nu
in cuerpoji.

14

No critiques a tu hermano

1 Bübü cjuarma c'o cjijñi cja o̱
mü'bü c'ü dya ra jogü ra tsjaji nu
c'o i̱ṉ cjagueji, zö i̱ṉ cjijñiji cja in
mü'büji ra jogü rí tsjagueji c'o. Rí
säjäji c'o cjuarma c'o. Pero dya rí
söji jña c'ü rgui xipjiji c'ü dya jo c'ü
cjijñi anguezeji. 2 Bübü c'o cjijñi na
jo ra zi pje nde ma jñõnü. Xo bübü
c'o ra zitjo c'ajna, na ngueje cjijñiji
cja o̱ mü'büji c'ü dya ra jogü ra zaji
o ts'ingue. 3 Nu c'ü sa ts'ingue, dya
ra tsjapü menu c'ü dya sa ts'ingue.
C'ü si c'ajna, dya xo ra mama c'ü
dya jo c'ü cja nu c'ü dya si c'ajna.
Na ngueje Mizhocjimi säjä nu c'ü
sa ts'ingue; xo nzitjo c'ü si c'ajna.
4 ¿Jenga i̱ṉ so'büji yo nin cjuarmaji?
Maco ngueje o̱ mbëpjiji Mizhocjimi.
Dya ngueje in mbëpjigueji. Nguet-
sjë Mizhocjimi mama cjo na jo va
mbëpiji, cjo jiyö. Mizhocjimi sö ra
tsjapüji ra mbëpiji na jo na ngueje
na zëzhi angueze.

5 Bübü c'o cjijñi c'ü bübü pa'a c'o
xenda na sjü'ũ a jmi Mizhocjimi
que na ngueje c'o dyaja pa'a. Bübü
c'o cjijñi nde 'na ma cjatjo yo pa'a a
jmi Mizhocjimi. Ni jyodü nzi 'naja
ra mbãrã na jo cja o̱ pjeñe c'ü na
jo c'ü cja'a. 6 C'o cjapü ngüenda

c'o sjũpa, mbeñeji Mizhocjimi ga tsjaji. C'o dya cjapü ngüenda, xo mbeñeji Mizhocjimi. C'o si pje nde ma jñõnü, mbeñeji Mizhocjimi na ngueje unüji na pöjö. C'o dya xo si, xo mbeñe Mizhocjimi c'o. Xo unüji na pöjö.

7 Dya rí cãrãtsjëgöji. 'Ma rí tũji, dya xo rí büntsjëji. 8 Nu 'ma rí bübüji, ngueje ín Jmuji c'ü rí bübüji a jmi. Nu 'ma rí tũji, xo ngueje a jmi e Jmu c'ü rí tũji. Nguec'ua zö rí bübütjoji o zö ya rga tũji, je 'ñezgöji e Jesucristo. 9 E Cristo o tsja o̱ Jmu c'o ya ndũ 'ñe yo cãrãtjo dya. Ngue c'ü vi ndũ'ũ e Cristo, cjanu o tetjo o bübütjo.

10 Nu'tsc'eji, ¿jenga i̱ṉ so'büguеji nin cjuarma? ¿Jenga i̱ṉ cjapüji menu nin cjuarma? Maco texezüji nde rá böbüji a jmi Mizhocjimi c'ü rguí jñüncüji ngüenda. 11 Je t'opjü a cjava c'ü o mama c'ín Jmugöji:

Ixna cjuana rí bübügö. Je xo ga cjatjonu, na cjuana ra ndüñijõmüji texeji cja ín jmigö;
ra mamaji c'ua nguezgö Mizhocjimi rí mandagö texe, eñe.

12 Nguec'ua nzi 'nazgöji rá nzhötüji ngüenda Mizhocjimi c'ü pje nde ró cjaji nzi 'nazgöji.

No hagas tropezar a tu hermano

13 Nguec'ua dya cja rá pötca so'bü ín dyoji. C'ü rá cjaji, rá cjijñiji na jo c'ü dya pje rá cjaji c'ü ra tsjapü ra nügü yo mi cjuarmaji, nguec'ua dya ra xõgüji cja e Cristo. 14 E Jesucristo c'ü bübü cja ín mü'bügö, o tsjacü rá pãrã c'ü dya cja c'o na s'o 'naja nte, zö ra za ts'ingue, zö dya ra za ts'ingue. Pero nu c'ü cjijñi c'ü cja c'o na s'o 'ma sa ts'ingue, o ma dya sa ts'ingue; nuc'ü, cja c'o na s'o 'ma c'ü. 15 'Ma ra nügü nin cjuarmaji na ngue i̱ṉ sagueji ts'ingue, nuc'ua c'ü i̱ṉ cjagueji je 'ñetse c'ua, dya i̱ṉ s'iyaji nin cjuarmaji. O ndũ e Cristo ngue c'ua ro 'ñeme libre nin cjuarmaji. Dya rí tsjapüji ra xõgüji cja e Cristo na ngue c'ü i̱ṉ ne rí saji ts'ingue. 16 Zö i̱ṉ pãrãgueji c'o na jo rí tsjaji, pero rí pjötpüji ngüenda ja rgui nzhodüji ngue c'ua, dya ra sö ra mamaji na s'o c'ü i̱ṉ cjagueji. 17 Ngue Mizhocjimi c'ü mandazüji. Nguec'ua, dya ra tsja zö pje rá siji, zö dya pje rá siji. Nu c'ü ni muvi ngue c'ü rá nzhodüji na jo, 'ñe rá cãrãji na jo yo nte. Me xo rá mäjäji na ngueje bübü o̱ Espíritu Mizhocjimi cja ín mü'büji. 18 Nu c'ü pëpi a cjanu e Cristo, Mizhocjimi ra mäpä c'ü, y yo nte ra mbãrã cja o̱ mü'büji na jo ga nzhodü c'ü.

19 Sido rí jyodüji rí pötqui ñuji, rí pötqui pjös'üji ngue c'ua xenda rí pãrãji Mizhocjimi i̱ṉ texeji. 20 Dya pje rí sigueji c'ü rgui s'o'tp'üji c'ü cja Mizhocjimi cja o̱ mü'bü c'ü 'naja. Jã, na cjuana na jo texe yo pje nde ma jñõnü. Pero 'ma cjó c'o pje ra zi c'ü rguí tsja c'o na s'o c'ü 'naja, dya rga jo 'ma. 21 Na jo c'ü dya rí saji ts'ingue, dya xo rí siji vino. Dya pje rí tsjaji c'ü rí tsjapüji ra nügü nin cjuarmaji, o ra mamaji c'ü dya jo c'ü i̱ṉ cjagueji. 22 Nu c'ü o jí'ts'iji Mizhocjimi ra jogü rí tsjaji na ngueje i̱ṉ ejmeji angueze, ngue c'ü rí tsjaji c'ü. Pero nin cjuarmaji c'ü ejme cja o̱ mü'bü c'ü dya ra jogü ra tsja a cjanu, dya rí tsjaji a jmi'i c'ü. Nu 'ma i̱ṉ pãrã cja in mü'büji na jo i̱ṉ cjaji, me i̱ṉ mäcjeji 'ma. 23 'Naja cjuarma c'ü dya pãrã cjo na jo ra za ts'ingue cjo jiyö, 'ma ra za c'e ts'ingue, cja c'o na s'o 'ma. Na ngueje 'ma dya pãrã 'naja cjuarma cjo na jo ra tsja cjo jiyö, pero 'ma ra tsja, cja c'o na s'o 'ma.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

1 Bübüzügöji rí ejmeji ra jogü pje rá cjaji. Nutscöji rí ejmeji a cjanu, dya rá xipjiji c'o dyaja c'ü ni jyodü ra 'ñejmeji c'ua ja nzi rgá ejmegöji. 2 Bübü c'o rí ne rá cjaji c'o rí pãrãji

c'o na jo. Pero ni jyodü rá cjijñiji
yo ín cjuarmaji. Na ngueje, dya ra
jogü pje rá cjaji c'ü rá cjapcöji ra
tsja na s'o anguezeji. Rá cjaji ngue
c'ua xenda ra mbãrãji Mizhocjimi.
3 Je xo va cjatjonu e Cristo. Dya
xo tsjatsjë nu c'ü mi ne'e; o tsja
c'ua ja nzi ga t'opjü c'ü mama a
cjava: “C'o jña c'o sanc'üji nu'tsc'e
ín Mizhocjimits'ü, nguetscö je rí
sëchigö c'o.” 4 Texe c'o o t'opjü mi
jinguã, je vi t'opjü c'o, c'ü rga xörüji
ngue c'ua rá pãrãgöji. Nguec'ua
rá te'beji na jo Mizhocjimi. Yo
o̱ jña Mizhocjimi yo t'opjü jítsiji
rá sëchiji, nde rá mäjäji. 5 Ngue
Mizhocjimi c'ü cjacüji rá zëzhiji 'ñe
rá mäjäji. Angueze ra dya'c'üji c'ü
'natjo rgui tsjijñiji, c'ua ja nzi va
tsja e Jesucristo. 6 Nguec'ua 'natjo
jña rí mamaji. Rí mamaji me na jo
Mizhocjimi c'ü nu Tata ín Jmuji e
Jesucristo.

El evangelio anunciado a los que no son de Israel

7 Nguec'ua rí pötqui säjäji, c'ua ja
nzi va säcjäji e Cristo. 'Ma je rgui
tsjaji a cjanu, ra 'mãrã Mizhocjimi
me na zö'ö. 8 Rí mangö e Cristo
o tsja mböxte cja yo menzumü a
Israel ngue c'ua ro mbãrã yo nte c'ü
na cjuana c'ü mama Mizhocjimi. O
tsja mböxte ngue c'ua ro zädä c'ü vi
xipji Mizhocjimi c'o ín mboxatita-
jme. 9 O ẽ tsja mböxte ngue c'ua xo
ra juentse yo nte yo dya menzumü
a Israel. Nguec'ua anguezeji me ra
mamaji c'ü me na zö Mizhocjimi
c'ua ja nzi va t'opjü a cjava:

Ngue nu rga tõ'c'ügö tjõjõ a nde'e
cja yo dya menzumü a
Israel. Y rá ma'tc'ügö in
chjũgue, eñe.

10 Xo mama a cjava:

Nu'tsc'eji, dya i̱n menzumüji a Is-
rael, rí mäcjeji co yo o̱ nte
Mizhocjimi.

11 Xo mama:

Nu'tsc'eji, dya i̱n menzumüji a Is-
rael, rí ma'tc'eji ín Jmuji, i̱n
texeji.

Texe yo nte nde ra mamaji me na jo
Mizhocjimi.

12 Je xo ga cjatjonu va mama e
Isaías:

Ra ẽjẽ 'naja o̱ mboxbëche e Isaí, nza
cja 'ma peje 'na dyüza c'ü ya
ni dyocüji.

Ra 'ñemeji ra tsja Jmu cja yo nte yo
dya menzumü a Israel.

'Ma ra ẽjẽ c'ü, ngue c'ü ra 'ñench'e o̱
mü'büji, eñe.

13 Mizhocjimi dacüji c'ü me rrã
te'beji. Rí ötügö ra tsja'c'üji rí
mäcjeji na puncjü. Me ra söya
na jo in mün'c'eji na ngueje i̱n
ejmeji angueze. Nguec'ua me xo
rí che'beji na jo na ngueje na zëzhi
o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü bübü in
mü'bügueji.

14 Mi cjuarmats'ügöji, ya ró
junt'ü ín mü'bügö na jo c'ü i̱n
cjaji. Xo nde i̱n pãrãji c'ü ni jyodü.
Xo söts'üji rí pötqui zopjüji nzi
'natsc'eji. 15 Nujyo rí opjügö, rí
zo'c'üji co yo na zëzhi jña ngue c'ua
rí mbennc'eji. Ró opjügö a cjanu
na ngueje o 'ñempcö Mizhocjimi rá
zo'c'eji nu'tsc'eji, dya i̱n menzumüji
a Israel. 16 O 'ñempcö Mizhocjimi
rí pëpi e Jesucristo a nde cja yo
dya menzumü a Israel. Rí xipjiji
o̱ jña Mizhocjimi. Nguec'ua 'ma ra
'ñench'e o̱ mü'büji e Jesucristo, ra
mäjä Mizhocjimi. Ngueje o̱ Espíritu
Mizhocjimi ra xõcüji.

17 Me ni muvi c'ü ni mböxcü e
Jesucristo c'ü rí pëpi Mizhocjimi.
18 C'ü rá mama, nguextjo c'ü o
mböxcü e Cristo ró cja. Nguec'ua
yo dya menzumü a Israel o
dyätäji Mizhocjimi na ngue c'ü
rvá zopjüji, 'ñe c'ü rvá cjagö. 19 O̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü na zëzhi o
'ñünngügö ín mü'bü. O mböxcü ró
cjagö c'o na nojo, c'o me mi cjijñi yo
nte; nguec'ua mi unüji ngüenda c'ü
na cjuana c'o mi mangö. Ró mama

na jo nu jña nu mama ja ga cja e
Cristo. Ró pjürü ró mama ne jña'a
nu ndeze a Jerusalén; ró nzhodü
ró zopjü yo nte cja na puncjü jñiñi
hasta ró sät'ä a ma a Ilírico. 20 Me
ne ín mü'bü rá mama o̱ jña e Cristo
nu c'ua ja dya be pãrãji e Cristo.
Nguec'ua, dya rí chjëntcjöbe nza
cja c'ü jäbä 'na ngumü nu ja ot'ü
vi pjütü cimiento c'ü 'naja. 21 C'o rí
zopjügö, ngue c'o nädäji a cjava cja
o̱ jña Mizhocjimi:

C'o dya sjipji ja ga cja Mizhocjimi,
ngue c'o ra mbãrã ja ga cja
angueze.
Nu c'o dya dyärä, ngue c'o ra mbãrã
c'o.

Pablo piensa ir a Roma

22 Na ngue c'ü rgá nzhonc'ö cja yo
jñiñi nu ja dya be äräji o̱ jña e Je-
sucristo, dya sö ro ma zenguats'üji.
23 Pero nudya, dya cja xe bübü jñiñi
a 'ñecjua c'ü xe ni jyodü rá zopjüji. Y
ya mezhe cjë'ë me rí ne rá ma zen-
guats'üji. 24 Nguec'ua 'ma rá ma a
ma a España, rí negö rá cjogü rá ma
zenguats'üji. Rí ne rá mimi ja nzi
pa co nu'tsc'eji, rá mäcjoji. Nuc'ua
ra jogü rí pjöxcüji c'ü rga magö na
jo cja 'ñiji. 25 Pero nudya, je rga
magö a ma a Jerusalén. Rá ma
sopcö o merio c'o o̱ nte Mizhocjimi
c'o cãrã nu. 26 C'o ejme Mizhocjimi
c'o cãrã a Macedonia 'ñe yo cãrã a
Acaya, o ne ro jmutüji merio c'ü ro
mbenpeji c'o o̱ nte Mizhocjimi c'o
cãrã a Jerusalén c'o dya pje pë's'i.
27 O ne ro tsjaji a cjanu. Na cjuana
ni jyodü ra mbös'üji yo menzumü
a Israel. Na ngueje anguezeji o
mbös'üji yo dya menzumü a Is-
rael 'ma o zopjüji o̱ jña e Cristo.
Nguec'ua yo dya menzumü a Israel
ni jyodü xo ra mbös'üji dya, c'o
menzumü a Israel. 28 Nguec'ua rá
ma sogü a ma a Jerusalén yo na
jmutü c'o menzumü a Macedonia
'ñe c'o menzumü a Acaya. Nuc'ua
'ma rá ma a ma a España, rá cjogü
c'ua ja i̱ṉ cãrãgueji. 29 Rí pãrãgö 'ma
rá sät'ä nu ja i̱ṉ cãrãgueji, xenda ra
'nintsjimizüji e Cristo 'ma.

30 Mi cjuarmats'ügöji rí ö'tc'üji
rí pjöxcüji rí dyötcöji Mizhocjimi
co texe in mü'büji na ngue c'ü
rgá ejmegöji e Jesucristo c'ü ín
Jmuji. Xo rí dyötcöji Mizhocjimi
na ngue c'ü o dyacüji o̱ Espíritu
c'ü rá pötca s'iyaji. 31 Rí dyötcöji
Mizhocjimi c'ü ra böbü a nde, ra
mböcü. Na ngueje me cãrã a ma
a Judea c'o dya ne ra 'ñejme. Xo
rí dyötcöji Mizhocjimi ngue c'ua c'o
o̱ nte Mizhocjimi c'o cãrã a ma a
Jerusalén me ra mäjäji rgá nguiji
c'o merio c'o rá ma sopcüji. 32 Xo
rí dyötcöji Mizhocjimi nu 'ma ra ne
angueze, rá mäjä rga sät'ä nu ja i̱ṉ
cãrãgueji, ngue c'ua rá söyagö ja nzi
pa. 33 Mizhocjimi ngue c'ü dacüji
c'ü ra söya ín mü'büji. Angueze ra
bübüts'üji, texets'üji. Je rga cjanu,
amén.

16

Saludos personales

1 Rí ne rí pãrãji nu e Febe, mi
cjũgöji na ngue xo ejme e Cristo. Va
tjë'ë ne carta. Nujnu pjöxte, pëpi ín
Jmuji nu cja c'o cjuarma c'o cãrã a
Cencrea. 2 Rí säjägueji nu, c'ua ja
xo gui säjäji c'o dyaja c'o ejme c'ü
ín Jmuji. Rí pjös'üji texe c'o rguí jy-
odü e Febe. Angueze ya mbös'ü na
puncjü cjuarma. Xo me co mböxcü
na puncjü.

3 Xipjiji ra mbörü Cjimi nza
yejevi e Priscila co e Aquila. Rí
mimbëpjijme cja e Jesucristo. 4 Nza
yejevi mi nzhötsjëvi c'ü rví ndũvi,
c'ü dya ro mbötcügö c'o nte. Rí
unügö na pöjö anguezevi. Dya xo
nguextjozügö. Xo 'ñe texe yo ejme
Mizhocjimi yo dya menzumü a
Israel, xo unüji na pöjö e Priscila
'ñe e Aquila. 5 Xo rí bötpügö Cjimi
c'o ejme Mizhocjimi c'o jmurü cja
o̱ ngumü e Priscila 'ñe e Aquila. Xo
rí bötpügö Cjimi e Epeneto c'ü me
rí s'iyagö. Ngue c'ü ot'ü o 'ñejme e

Cristo nucjuã a Acaya. 6 Xipjiji e
María ra mbörü Cjimi. Angueze o
pëpji na puncjü a ndetsc'eji. 7 Xipjiji
ra mbörüvi Cjimi e Andrónico 'ñe e
Junias; rí cjajme c'o. Ma bübüjme a
pjörü. C'o apóstole mamaji me na
jonte anguezevi. Ot'ü o mbãrãvi e
Cristo que na nguetscö.

8 Xipjiji ra mbörü Cjimi e Am-
plias. Me rí s'iya na ngueje ejme e
Jesucristo c'ü ín Jmuji. 9 Rí bötpügö
Cjimi e Urbano c'ü o mböxcüjme ró
pëpijme e Jesucristo. Xo rí bötpügö
Cjimi e Estaquis. Rí s'iyagö c'ü.
10 Xo rí bötpügö Cjimi e Apeles c'ü
ya 'mãrã na jo c'ü ejme e Jesucristo.
Xo rí xipjiji ra mbörü Cjimi c'o cãrã
nu ngumü e Aristóbulo. 11 Xipjiji
ra mbörü Cjimi e Herodión c'ü rí
cjabe. Rí bötpügö Cjimi e Narciso
'ñe c'o cãrã o̱ ngumü c'o xo ejme
e Jesucristo c'ü ín Jmugöji. 12 Xo
rí xipjiji e Trifena 'ñe e Trifosa ra
mbörüvi Cjimi. Anguezevi pëpjivi
na puncjü c'ua ja ga ne c'ü ín Jmuji.
Xo rí xipjiji e Pérsida ra mbörü
Cjimi. Me rí s'iyagö c'ü. Xo o pëpji
na zëzhi c'ua ja ga ne ín Jmuji. 13 Xo
rí bötpü Cjimi e Rufo. Nuc'ü, me
nädäji c'ü na jo ga dyätä c'ü ín Jmuji.
Xo rí bötpügö Cjimi c'ü nu mamá e
Rufo c'ü chjënjui nza cja 'ma xo ri
ngue mi mamágö c'ü. 14 Xo rí bötpü
Cjimi e Asíncrito 'ñe e Flegonte 'ñe
e Hermas 'ñe e Patrobas 'ñe e Her-
mes 'ñe c'o cjuarma c'o jmurü co
anguezeji. 15 Xo rí bötpü Cjimi e
Filólogo 'ñe e Julia 'ñe e Nereo 'ñe
c'ü nu cjũ 'ñe e Olimpas 'ñe texe
c'o o̱ nte Mizhocjimi c'o jmurü co
anguezeji.

16 Rí pötqui zenguateji co texe
in mü'büji, na ngue c'ü ya je
'ñets'ügueji Mizhocjimi. Bö'tc'üji
Cjimi texe yo ja nde jmurü yo
ma't'ü e Jesucristo.

17 Mi cjuarmats'üji, rí ö'tc'üji
rí pjötpüji ngüenda nu c'o nan'ño
ga jizhi, nguec'ua ga xõcüji c'o
cjuarma. Dya rí dyocjeji c'o. 18 Na
ngueje c'o cja'a a cjanu, dya cjaji
c'ü manda e Jesucristo c'ü ín Jmuji.
Cjatsjëji c'ua ja nzi ga neji. Me
t'ecjañumü ga ñaji. Me xo cjapüji
me pãrãji. A cjanu onpüji c'o
cjuarma c'o ts'i ni 'ñejme c'o pje
nde sjipjiji. 19 Pero texe yo nte
ya pã'c'ãji nu'tsc'eji i̱ṉ ätäji o̱ jña
e Cristo. Nguec'ua me rí mä'c'äji.
Rí negö rí pãrãgueji ja rgui tsjaji
na jo; dya rí ne rí pãrãgueji c'ü na
s'o. 20 Mizhocjimi ngue c'ü cjacüji
dya pje rá cjijñiji. Dya ra mezhe,
angueze ra tsja'c'ü rí chõpüji c'ü
dya jo c'ü ni chjũ Satanás. Rí
yödütjoji c'ü. Rí ötcö e Jesucristo
c'ü ín Jmuji me ra nuc'üji na jo.

21 Bö'tc'üji Cjimi e Timoteo c'ü ín
mimbëpjibe. Xo 'ñeje e Lucio 'ñe e
Jasón 'ñe e Sosípater c'o rí cjajme.

22 Xo bö'tc'üji Cjimi e Tercio nu na
opjü ne carta. Xo ejme e Jesucristo
c'ü ín Jmuji.

23 Xo bö'tc'üji Cjimi e Gayo.
Angueze o säcjä na jo nu cja
ngumü. Xo säjä texe yo cjuarma
a 'ñecjua. Xo bö'tc'üji Cjimi e Erasto
c'ü ngue tesorero cja ne ndajñiñi
va. Xo bö'tc'üji Cjimi e cjuarma
Cuarto.

24 Rí ötcö e Jesucristo c'ü ín
Jmugöji me ra nuc'üji na jo nza
texets'üji. Je rga cjanu, amén.

Alabanza final

25 Me na jo Mizhocjimi c'ü sö'ö ra
tsja'c'ü ra zë'ts'iji c'ua ja ga mama
o̱ jña e Cristo nu rí mama. Ngue
nu cja 'mãrã. Mi jinguã dya cjó
mi pãrã nu. 26 Ya 'mãrã ne jña
dya nu. Nde 'na ma cjatjo ga
mama nu jña'a nu, 'ñe c'ü o dy-
opjü c'o profeta. Mizhocjimi c'ü ra
bübütjo para siempre, o manda c'ü
ro jmama o̱ jña, c'ü ro sjipji texe cja
yo jñiñi texe cja ne xoñijõmü, ngue
c'ua ra dyäräji, ra 'ñejmeji.

27 Nguextjo Mizhocjimi c'ü me
pãrã na jo. Dya rá jëziji rá mamaji
me na zö'ö Mizhocjimi na ngue c'ü

o tsja e Jesucristo. Je rga cjanu, amén.

PRIMERA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS

Pablo escribe a la iglesia en Corinto

1 Nutscö e Pablo rí apóstolegö o
juancügö e Jesucristo rá zopcjö yo
nte. Nguetsjë Mizhocjimi o ne o
juancügö a cjanu. Nutscö 'ñe e
cjuarma Sóstenes rí pen'c'egöbe ne
carta. 2 Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãgueji a Cor-
into c'ü tsja a Grecia, i̱ṉ jmurüji
i̱ṉ ma'tc'eji Mizhocjimi, ngue'tsc'eji
rí pen'c'eji ne carta. Mizhocjimi o
'ñünnc'ü in mün'c'eji. Nguec'ua 'ma
i̱ 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo, o
tsja'c'üji Mizhocjimi o̱ ntets'üji. Y
o xõcüts'üji rí tsjaji c'ua ja nzi ga
ne angueze. Dya nguextjotsc'eji o̱
ntetsc'eji Mizhocjimi; xo ngue o̱ nte
angueze texe c'o ma't'ü e Jesucristo
c'ín Jmugöji, zö ja nde cãrãji. Dya
nguextjozgöji ín Jmugöji c'ü; xo 'ñe
anguezeji, xo ngue o̱ Jmuji. 3 Rí
ötcö Mizhocjimi c'ü mi Tatagöji, 'ñe
e Jesucristo c'ín Jmugöji c'ü ra sido
ra nuc'eji na jo, ngue c'ua ra mäjä
in mün'c'eji, dya pje rí mbeñeji.

Bendiciones por medio de Cristo

4 Texe 'ma rí ötügö Mizhocjimi,
rí unngö 'na pöjö c'ü ya me o
mböxc'ügueji na jo. O mböxc'eji
a cjanu, na ngue bübü in mü'büji
dya e Cristo Jesús. 5 O mböxc'eji
o dya'c'üji c'ü ja rgui pëpqueji c'ü.
Nguec'ua sö rí zopcjeji dya yo
nte, 'ñe rí pãrãgueji dya na jo, ja
ga cja Mizhocjimi. O dya'c'üji
a cjanu Mizhocjimi, na ngueje
bübü in mün'c'eji dya e Jesucristo.
6 Nguec'ua ya zädä c'ua ja rvá
xi'tsc'öji. Na ngueje 'ma mi bübü co
nu'tsc'eji, ró xi'tsc'öji ro mböxc'üji
e Cristo ri nzhodüji na jo cja o̱
'ñiji Mizhocjimi. Y na cjuana ya o
mböxc'üji a cjanu. 7 Nguec'ua, dya
pje bë'tsc'eji dya; sö rí pëpqueji na jo
dya Mizhocjimi. Y te'be in mün'c'eji
dya c'ü ra ẽjẽ na yeje e Jesucristo
c'ü ín Jmugöji. 8 Mizhocjimi ra sido
ra dya'c'eji c'ü rgui zëzhiji, ngue
c'ua texe c'o cjë c'o xe rí minc'eji,
dya rí jyëzgueji c'ü. Nguec'ua c'e pa
'ma ra ẽjẽ e Jesucristo c'ín Jmugöji,
dya pje ra chötcöji c'o na s'o.
9 Mizhocjimi o 'ñünnc'ü in mün'c'eji
nzi 'natsc'eji i̱ 'ñench'e in mü'büji c'ü
nu T'i c'ü ngueje e Jesucristo c'ín
Jmugöji. Nguec'ua 'natjo ín mü'büji
dya co angueze. Ixtí jñunt'ü in
mün'c'eji c'ü ra dya'c'eji c'ü rgui
zëzhiji. Na ngueje angueze cja'a
c'ua ja nzi ga mama.

Divisiones en la iglesia

10 Rí ö'tc'ügöji cjuarma, c'ü ri
'natjo jña c'ü rí ñagueji, dya rí
söji o jña. Na ngue je ga cjanu
ga mandazüji e Jesucristo c'ín
Jmugöji. Dya xo rí xõgueji cja yo
nin cjuarmaji. Nu c'ü rí tsjagueji, rí
pötqui ñeji ngue c'ua ri 'natjo pjeñe
c'ü rí tsjijñigueji, 'ñe c'ü rí tsjagueji.
11 Nu'tsc'eji mi cjuarmats'ügöji,
o ngöxcö c'o cãrã o̱ ngumü e
Cloé c'ü ya i̱ṉ pötqui dyonpüteji.
12 Bübütsc'eji c'o mama: “Rí teñejme
e Pablo. Ngue c'ü xe na jo ga
xöpünte”, eñeji. Bübü c'o mama:
“Iyö. Ngue e Apolos rí teñejme.”
Bübü c'o mama: “Ngue e Pedro
rí teñejme.” Bübü c'o mama:
“Nutscöjme rí teñejme e Cristo”,
eñeji. 13 ¿Cjo bübü na puncjü Cristo?
Iyö, 'natjo c'ü bübü. Nutscö e
Pablo, ¿cjo nguezgö o ndät'äzgöji
cja ngronsi c'ü rva päjtc'ägöji? Iyö,
dya nguezgö. ¿Cjo ngue ín chjũgö
o nänngägöji 'ma i̱ jigueji? Iyö,
dya nguezgö; ngue o̱ tjũ e Cristo.
14 Rí unngö 'na pöjö Mizhocjimi c'ü
nguextjo e Crispo 'ñe e Gayo c'o ró
jichcö a ndetsc'eji. 15 Na ngue 'ma
ro jichcö na puncjü o nte, bübü
c'o ro mama: “E Pablo jichi cja
ndeje na puncjü o nte, ngue c'ua
ra ndeñeji co angueze”, ro 'ñeñeji.

16 Xo rí mbeñegö xo ró jichcö c'o
cãrã nu ngumü e Estéfanas: Pero
dya cja rí mbeñe cjó je nde ró
jichcö. 17 C'ü vi juancügö e Cristo,
dya ngue c'ü rá jichcö yo nte; ngue
c'ü rá xipjiji ja ga cja e Jesucristo.
'Ma rí zopcjö yo nte, dya rí jodü
rá xicöji jña c'o me na zö, para
ra mamaji me rí pãrãgö. 'Ma rva
cjanu, dya ro tsjapü ngüenda 'ma
yo nte c'ü o pätcöji e Jesucristo va
ndũ cja ngronsi.

Cristo, el poder y la sabiduría de Dios

18 Nutscöjme rí apóstolejme rí
zopcjöjme yo nte, rí xicöjme o ndũ e
Jesucristo va ngõtcüji ín nzhubüji.
Cãrã o nte c'o cjapü dya ni muvi
yo rí mangöjme a cjanu. Anguezeji
ya ni ma ra bëzhi o̱ aljmaji, dya ra
salvaji. Pero nutscöji sido jocüzü
ín mü'büji Mizhocjimi ngue c'ua rá
jëzgöji c'o na s'o. Nguec'ua c'o jña
c'o mama ja va ndũ e Jesucristo cja
ngronsi, ngue c'o rgá pãrãgöji c'ü
me na zëzhi Mizhocjimi. 19 Ya zädä
c'ü t'opjü ga cjava:

Yo me pãrã, rá jünbüji c'ü ni
mbãrãji.
C'o pë's'i na puncjü o̱ pjeñe, rá cjapü
c'ü dya cja rguí muvi c'o ra
nguijñi c'o, eñe Mizhocjimi.

20 Yo cãrã cja ne xoñijõmü c'o dya
pãrã Mizhocjimi, bübü c'o me pãrã.
Xo bübü c'o me pjëchi ra jíchi yo
nu minteji. Xo bübü c'o me pjëchi
ra zöji o jña yo nu minteji. Pero,
¿pje ni muvi a jmi Mizhocjimi c'o
nte c'o? Ya jizhi dya Mizhocjimi
c'ü dya ni muvi c'ü pãrãtsjë yo nte.
21 Mizhocjimi pë's'i na jo o̱ pjeñe.
Nguec'ua ndeze mi jinguã o mbeñe
c'ü dya ro sö ro nguijñitsjë yo nte ro
mbãrãji angueze. Mizhocjimi o ne
ro salva yo nte, nguec'ua va juajnü
c'o ra zopjü yo nte, ra xipjiji ja ga
cja e Jesucristo. Nguec'ua 'ma cjó
c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo,
Mizhocjimi ra 'ñeme libre cja c'o na
s'o. C'o jña c'o mama ja va sufre e
Jesucristo, ngue c'o cjapü yo nte c'ü
dya ni muvi c'o.

22 Yo ín menzumüjme a Israel
örüji 'na señal c'ü ra jñandaji. 'Ma
jiyö, dya ra creoji zö cjó c'o ra
zopjüji. Yo in menzumügueji a
Grecia me jodüji 'na c'ü me pãrã, ra
zopjüji. 'Ma jiyö, dya xo ra creoji.
23 Nutscöjme rí apóstolejme 'ma rí
zopcjöjme yo nte, rí xicöjme o ndũ e
Cristo cja ngronsi por nutscöji. Yo
ín menzumüjme a Israel, dya ne ra
creoji; cjijñiji dya pë's'i poder, na
ngue o sufre. Yo in menzumügueji
a Grecia, cjapüji c'ü dya ni muvi
c'ü vi ndũ a cjanu e Cristo. 24 Pero
Mizhocjimi o 'ñünngü ín mü'büjme
ja rí nzijme rí menzumüjme a
Israel; nguec'ua rvá ejmegöjme e
Jesucristo. Xo 'ñünnc'ü in mün'c'eji
ja nzitsc'eji i̱n menzumügueji a
Grecia. Nguec'ua 'ma rí ärägöji
c'ü ja va sufre e Cristo, rí unnc'öji
ngüenda c'ü na zëzhi Mizhocjimi 'ñe
c'ü me na jo va mbeñe. 25 Mama yo
in menzumügueji c'ü dya ni muvi
c'ü o mbeñe Mizhocjimi. Pero
xenda na jo o̱ pjeñe Mizhocjimi
que na ngue yo nte. Mama yo ín
menzumügöjme c'ü dya ga zëzhi e
Jesucristo na ngue o sufre. Pero
xenda na zëzhi Mizhocjimi c'ü
o jyëzi o sufre e Cristo, que na
ngue yo nte. 26 Tsjijñiji cjuarma
ja ga cjatsc'eji. Dya puncjüts'üji
c'o pë's'i na puncjü o̱ pjeñe c'ua
ja nzi ga mbë's'i yo nte yo dya
pãrã Mizhocjimi. Pero Mizhocjimi
o 'ñünnc'ü in mün'c'eji i̱ creoji e
Jesucristo. Dya xo puncjüts'üji c'o
pje pjëzhi, ni xo na puncjütsc'eji c'o
ngue o̱ t'i c'o me ma jonte, pero
Mizhocjimi o 'ñünnc'ü in mü'büji
i̱ 'ñejmeji. 27 Nu'tsc'eji mama yo
nte c'ü dya i̱n jüngueji in pjeñeji,
o juan'c'eji Mizhocjimi ngue c'ua
ra bëchpiji o̱ tseje nu c'o näntji
me pãrã. Nu'tsc'eji mama yo nte
c'ü dya pje pjë'tsc'eji, o juan'c'eji
Mizhocjimi ngue c'ua ra bëchpiji

o̱ tseje c'o me näntji pje pjëzhi.
28 Nu'tsc'eji cja'c'üji yo nte c'ü
dya ni muvitsc'eji, o juan'c'eji
Mizhocjimi ngue c'ua ra jñünbü
c'ü ni muvi c'o näntji me ni muvi.
29 Je va cjanu va tsja Mizhocjimi.
Nguec'ua dya cjó ra tsjapütsjë na
nojo a jmi Mizhocjimi.
30 Nu'tsc'eji bübü in mün'c'eji
dya e Cristo; nguec'ua i̱n pãrãgueji
ja ga cja Mizhocjimi. Rí pãrãgöji
c'ü o ngõtcüji e Jesucristo c'o ín
nzhunc'öji; nguec'ua dya cja rí tũji
c'o. Xo rí pãrãgöji c'ü sido pëpji
cja ín mü'büji ngue c'ua xenda rá
cjaji c'ua ja nzi ga ne angueze.
Nguetsjë Mizhocjimi c'ü o dyacöji
c'ü ni bübü ín mün'c'öji dya e
Cristo. 31 Nguec'ua, dya rá cjapüji
na nozüji c'ü rgá pãrãgöji yo. Rá
cjaji c'ua ja nzi ga t'opjü o̱ jña
Mizhocjimi c'ü mama ga cjava:
“Dya ra jogü cjó ra tsjapütsjë na
nojo. Nguextjo Mizhocjimi rá
cjapcöji na nojo”, eñe c'e jña.

2

El mensaje de Cristo crucificado

1 Je xo va cjanu rvá cjagö 'ma ró
sägö nu va ja i̱n cãrãgueji cjuarma.
'Ma ró xi'tsc'öji ja ga salvazüji
Mizhocjimi, dya zö rvá zo'c'öji.
Dya xo ró xi'tsc'öji jña c'o mama
yo cjapü me pãrã. 2 Na ngueje ró
negö nguextjo ró xi'tsc'öji ja ga
cja e Jesucristo, 'ñe ja va pätcöji
va ndũ cja ngronsi. 3 Y 'ma ró
minc'öji va, dya mi sögö ma zëtscö.
Xo mi mbigö ma sũgö, 'na dya ro
zo'c'öji na jo. 4 Yo nte, me jodü ja
rgá 'ñünbü o̱ mü'bü yo nu minteji,
nguec'ua ga mamaji jña c'o 'ñetse
me pãrãji. Pero nutscö, dya je
va cjanu rvá zo'c'öji. O̱ Espíritu
Mizhocjimi o 'ñünnc'ü in mü'büji i̱
pãrãji c'ü na cjuana c'o mi xi'tsc'öji.
Nguec'ua vi 'ñench'e in mü'büji e
Jesucristo. 5 Dya ró negö c'ü rvi
mamaji: “E Pablo pãrã na puncjü;
na jo ga zocöji. Nguec'ua ró creoji
e Jesús”, ri 'ñeñeji, iyö. Ró ötügö
Mizhocjimi c'ü ro 'ñünnc'eji in
mü'büji. Nguec'ua ix na cjuana vi
'ñench'e in mü'büji e Jesucristo.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

6 Nutscöjme, zö dya zö rgá
zopjüjme yo nte, pero rí pjëchcöjme
na jo 'na jña. Pero nguextjo c'o
nzhodü na jo co Mizhocjimi c'o rí
xicöjme yo. Dya nza cja c'e pjeñe
c'ü pë's'i yo nte yo cãrã yo cjë dya
yo dya pãrã Mizhocjimi. Ni xo
nza cja c'ü pjëchi yo pje pjëzhi yo
cjë dya. Na ngueje anguezeji, ra
tsjapü Mizhocjimi c'ü dya cja pje
ra mbëzhiji. 7 C'ü rí xipjijme c'o
nzhodü na jo co Mizhocjimi, ngue
c'ü cjijñi Mizhocjimi. 'Ma ot'ü, dya
cjó mi pãrã c'e pjeñe c'ü. Na ngue
dya be mi ch'acöji ro pãrãji. Pero
'ma dya be mi ät'ä ne xoñijõmü,
ya xcuí mbeñe Mizhocjimi c'ü ra
tsjacüji me rguí muvizgöji cja o̱
jmi. 8 C'ü o mbeñe Mizhocjimi,
dya mbãrã ne rí 'naja yo pje pjëzhi
yo cjë dya. Nguec'ua va ndät'äji
e Jesucristo cja ngronsi, maco
Mizhocjimi e Jesucristo c'ü me na
nojo. 9 Anguezeji go zädä c'ua ja
nzi va t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi
c'ü mama ga cjava:

Nunca go jñandaji c'o ya vi preparao
Mizhocjimi ra unü c'o ejme
angueze 'ñe neji.
Dya xo go dyäräji c'ü ja ga cja.
Ni xo go nguijñitsjëji cja o̱ mü'büji
c'o, eñe c'e jña.

10 Pero nutscöji 'ma ró ench'e ín
mün'c'öji e Jesucristo, o dyacüji
Mizhocjimi o̱ Espíritu o ẽ bübü cja
ín mün'c'öji. O̱ Espíritu Mizhocjimi
pãrã texe c'ü ya mbeñe Mizhocjimi.
Nguec'ua rgá pãrãgöji yo ya
preparao Mizhocjimi ra dyacüji.
11 Dya cjó pãrã texe c'ua ja ga
nguijñi c'ü 'na nte. Nguextjo c'e
nte, pãrãtsjë o̱ pjeñetsjë angueze.
Je xo ga cjatjonu, dya cjó xo pãrã
ja ga nguijñi Mizhocjimi; nguextjo

c'ü o̱ Espíritu angueze. 12 Nutscöji,
dya ch'acöji rá cjijñiji c'ua ja nzi
ga nguijñi yo nte yo dya pãrã
Mizhocjimi. Mizhocjimi ya dy-
acüji o̱ Espíritu, ngue c'ua ra sö
rá pãrãgöji c'ua ja va s'iyazgöji
Mizhocjimi, 'ñe c'ua ja ga mböxcöji.
13 Nujyo, nguejyo rí mangöjme yo.
Pero dya ngue ín jñatsjëjme yo rí
cjijñitsjëjme yo rí mangöjme. Yo rí
mangöjme, nguejyo jña yo jítsijme o̱
Espíritu Mizhocjimi. Y c'o nte c'o rí
xipjijme yo jña yo, ngue c'o ya bübü
o̱ mü'bü o̱ Espíritu Mizhocjimi c'o.
14 C'o nte c'o dya bübü o̱ mü'bü
o̱ Espíritu Mizhocjimi, dya ne ra
creoji c'o mama c'ü. Na ngue
cjapüji c'ü dya pje ni muvi c'o
mama c'ü. Dya xo sö ra mbãrãji pje
pjëzhi c'o mama c'ü. Nguextjo c'o
nte c'o bübü o̱ mü'bü angueze c'o
sö ra mbãrã pje pjëzhi c'o mama
c'ü. 15-16 Nu c'o bübü o̱ mü'bü o̱
Espíritu Mizhocjimi sö ra mbãrãji
c'o na cjuana ni muvi. Je t'opjü a
cjava cja o̱ jña Mizhocjimi: "Dya
cjó sö ra mbãrã c'ü cjijñi c'ín
Jmugöji. Nguec'ua, dya cjó sö ra
tsja xöpünte 'na nte, c'ü pje ra jíchi
c'ín Jmugöji", eñe c'e jña. Nuzgöji
bübü ín mün'c'öji dya e Jesucristo,
nguec'ua rgá mbeñeji c'e pjeñe c'ü
cjijñi angueze. Nguec'ua yo nte
me dyätjozgöji, dya sö ra mbãrãji
ja ga cja rgá mbeñeji. Na ngueje
anguezeji, dya bübü o̱ mü'büji o̱
Espíritu Mizhocjimi.

3

Compañeros de trabajo sirviendo a Dios

1 'Ma mi bübügö co nu'tsc'eji
cjuarma, ró xi'tsc'öji o̱ jña
Mizhocjimi. Y xe ro xi'tsc'öji mas
o̱ jña, pero dya be sö rvi jñunt'ü
in mün'c'eji c'o. Na ngue dya i̱
tsjagueji na jo c'ua ja nzi ga ne
o̱ Espíritu Mizhocjimi; i̱ tsjaji c'o
i̱ṉ netsjëji. Dya xo i̱ dyätäji na
jo e Cristo. 2 Nza cjatsc'eji yo
lëlë yo sibatjo, yo dya sö ra za o
ts'ingue. Ró xi'tsc'öji jña c'o dya
s'ëzhi rvi pãrãji. Na ngue dya be
sö rvi jñunt'ü in mün'c'eji c'o xe
'ñaja jña. Dya be xo sö. 3 Na ngueje
sido i̱ṉ cjagueji c'o i̱ṉ netsjëji. I̱ṉ
pötqui huinsteji y me xo i̱ṉ pötqui
dyonpütsjëji. C'ü ni tsjagueji a
cjanu, je ni 'ñetse nu, c'ü i̱ṉ cjagueji
c'o i̱ṉ netsjëji. Je xo ni 'ñetse nu, c'ü
i̱ṉ nzhodüji c'ua ja nzi ga nzhodü
c'o nte c'o dya pãrã Mizhocjimi.
4 Bübütsc'eji c'o mama: "Nutscöjme
rí teñejme e Pablo", eñe c'o cjuarma.
Bübü c'o mama: "Nutscöjme rí
teñejme e Apolos", eñeji. Nguec'ua
rí xi'tsc'öji, nza cjatsc'eji yo nte yo
dya pãrã Mizhocjimi.

5 Nuzgö e Pablo 'ñe e Apolos, dya
ni jyodü rí mangueji nda ni mu-
vizgöbe. Na ngueje rí mbëpjitjobe
cja Mizhocjimi rí nza yejebe, nde
ró zo'c'öbe i̱ṉ texeji. Nguec'ua vi
'ñench'e in mü'büji e Jesucristo. Rí
pëpcjöbe c'ua ja nzi va dyacöbe c'ín
Jmuji. 6 Nguetscö e Pablo ot'ü ró
zo'c'öji, nguec'ua rí chjëntcjöbe nza
cja 'naja c'ü ro ngant'a o planta. E
Apolos cja zo'c'eji nguec'ua chjënjui
nza cja c'ü ro xi'chp'i o ndeje c'o
planta. Pero Mizhocjimi ngue c'ü
che'ts'eji c'ü. 7 Nguec'ua, dya nda
ni muvi c'ü cant'a, ni xo ri ngue c'ü
xi'chp'i o ndeje. C'ü na cjuana ni
muvi, ngue Mizhocjimi c'ü cjapü ra
nocü. 8 C'ü cant'a 'ñe c'ü xi'chp'i o
ndeje, nde 'na ma cjatjovi. Pero zö
nde 'na ma cjatjovi, ra ts'õ't'üvi c'ua
ja nzi va pëpjivi. 9 Nutscö 'ñe e Apo-
los rí mimbëpjigöbe cja Mizhocjimi.
Nu'tsc'eji i̱ṉ chjëntcjeji nza cja 'na
juajma c'ü ya ndujmüji c'ü ngue o̱
cjaja Mizhocjimi.

O i̱ṉ chjëntcjeji 'na ngumü c'ü
na jäbä angueze. 10 Mizhocjimi
o dyacö c'ü ja rgá zopcjö yo nte.
Nguec'ua rí chjëntcjöbe 'na bëzo c'ü
ri pjëchi ra jyäbä na jo 'na ngumü.
Nuzgö 'ma ró xi'tsc'öji rvi 'ñejmeji
e Cristo, ró chjëntjobe 'na bëzo c'ü

ro ngü'p'ü o̱ cimiento 'na ngumü.
C'o 'ñaja xöpünte c'o va 'ñe zo'c'eji,
chjëntjui 'na bëzo c'ü ro bö'bü o
ndüngumü. Pero ni jyodü nzi 'naji
ra mbötpüji ngüenda ja ga zo'c'eji.
11 Yo nte, 'ma jäbäji 'na ngumü,
ot'ü cjü'p'üji o̱ cimiento. Je xo va
cjatjonu, nutscö ot'ü ró zo'c'öji, ró
xi'tsc'öji rvi 'ñench'e in mü'büji e
Jesucristo. Y dya ra jogü cjó ra 'ñe
xi'tsc'eji nan'ño rgui 'ñejmeji. Na
ngue ojtjo xe 'naja c'ü ra salvazüji.
12 C'o 'ñaja xöpünte, zö xo ra xö'c'eji
ja ga cja e Cristo, pero ni jyodü
ra mbëpiji na jo Mizhocjimi. 'Ma
ra mbëpiji na jo, ra chjëntjui 'ma
'na bëzo c'ü ri ät'ä 'na ngumü co
oro, o co plata, o co ndojo c'o me
ni muvi. 'Ma jiyö, ra chjëntjui 'ma
'na bëzo c'ü ri ät'ä 'na ngumü co
zatjo, o co zacatón, o co xitjitjo.
13-15 'Ma tjë'ë 'na ngumü, jñetse
cjo na jo va dyät'äji cjo jiyö. Na
ngueje 'ma zatjo o zacatón c'ü vi
dyät'äji, ixta chjorü 'ma c'e ngumü.
Pero 'ma ndojo vi t'ät'ä, iyö 'ma.
Je xo rga cjatjonu c'e pa 'ma ra
jñüncüji ngüenda, ra 'ñetse ja va
mbëpi Mizhocjimi nzi 'na xöpüte,
cjo na jo o jiyö. Nu 'ma na jo va
mbëpi, ra ts'ö't'ü 'ma c'ü. 'Ma jiyö,
ra chjëntjui 'na bëzo c'ü ri tjë'ë o̱
ngumü. Zö ra sufre rgá mbedye
c'e bëzo ngue c'ua ra salva, pero
ra chjorü c'e ngumü c'ü vi dyät'ä.
Je xo rga cjatjonu c'o vi 'ñench'e o̱
mü'bü e Jesucristo pero dya ga jo
va mbëpiji c'ü ín Jmugöji. Zö ra
salvaji, pero dya rguí muvi a jmi
Mizhocjimi c'e bëpji c'ü vi tsjaji.
Nguec'ua, dya ra ngõ't'üji.

16 ¿Cjo dya i̱n pãrãji, ngue o̱ tem-
plots'üji Mizhocjimi? Na ngue
nguetsjë c'ü o̱ Espíritu Mizhocjimi
c'ü bübü in mün'c'eji dya. 17 Nu 'ma
rí sido rí huinsteji, ra zädä c'ü rí
chjorütsjëji. Dya rí tsjaji a cjanu. Na
ngue 'ma i̱n cjaji a cjanu, i̱n s'onbüji
o̱ templo Mizhocjimi c'ü me na sjũ,
c'ü ngue'tsc'eji. Nu c'o ra sido ra
tsjatsc'eji a cjanu, Mizhocjimi ra
tsjapü ra sufre c'o.

18 I̱n cjijñiji c'ü me ni muvi 'ma
cjó c'o pãrã na puncjü. Pero dya
rí tsjijñiji a cjanu, na ngueje dya
cjuana. C'o cjijñitsc'eji c'ü me pãrã
c'ua ja nzi ga mbãrã yo nte yo
cãrã yo cjë dya, ni jyodü ra jyëziji
c'e pjeñe c'ü cjijñiji a cjanu. Y
ra mbürü ra nguijñiji c'e pjeñe c'ü
cjijñi Mizhocjimi, zö mama yo nte
c'ü dya ni muvi c'ü. A cjanu ra
sö ra mbãrãji c'ua c'ü na cjuana.
19 C'o pãrã yo nte cja ne xoñijõmü
va, dya ni muvi a jmi Mizhocjimi
c'o. Na ngueje je t'opjü c'ü mama
ga cjava: “C'o me pãrã, pjëchiji ja
ga dyonpüji yo nu minteji. Pero
Mizhocjimi c'asp'üji c'ü ni tsjaji ga
cjanu”, eñe. 20 Je xo t'opjü c'ü
mama a cjava: “C'o cjapü me pãrã,
pãrã c'ín Jmugöji c'ü dya ni muvi
c'ü cjijñi c'o”, eñe. 21 Nguec'ua
rí xi'tsc'öji i̱n texeji, dya rí ma-
maji c'ü cjó nda ni muvi 'na nte
na ngue c'ü pje ni mbëzhi c'ü,
nza cjazgöjme rí apóstolejme. Na
ngue nde rí mbëpjitjogöjme ngue
c'ua rá pjöxc'üjme i̱n texeji. 22 Zö
ri nguezgö e Pablo, zö ri ngue
e Apolos o e Pedro, Mizhocjimi
o dyacüjme ne bëpji ngue c'ua rá
pjöxc'üjme. Zö pje c'o va sädä yo
cjë yo i̱n cãrãji cja ne xoñijõmü, zö
pje c'o xe ra zädä, zö rí chũgueji,
pero Mizhocjimi ya mbeñe ja ga cja
texe yo, y ra mböxc'üji. 23 Nguec'ua,
dya rí tsjacöjme in jmuzgöjme. Na
ngueje e Cristo ngue ín Jmugöji c'ü
rá ätcöji. Y e Cristo ätä Mizhocjimi
c'ü nu Tata.

4

El trabajo de los apóstoles

1 Ni jyodü rí unnc'eji ngüenda
c'ü rí mbëpjitjogöjme cja e Jesu-
cristo. Mizhocjimi o dyacöjme ne
bëpji nu, c'ü rí xipjijme yo nte yo
o̱ jña yo dya mi pãrãji mi jinguã.
2 I̱n pãrãgueji o mbëpji ni jyodü ra

tsjacjuanaji ja c'o nzi ga ne c'o o̱
lamuji. 3 Nguec'ua, dya nda rí
cja'c'öji ngüenda, 'ma ngue'tsc'eji i̱n
mangueji cjo na jo rgá pëpcö e Je-
sucristo o iyö. Dya xo rí cjapcö
ngüenda yo nte zö xitscö yo, cjo na
jo rgá pëpcö c'ü o iyö. Dya xo rí
mbeñetsjëgö ja rgá pëpcö c'ü. 4 Zö
rí cjijñitsjë c'ü rgá ätcö na jo, pero
dya ngue c'ü rguí mamaji c'ü na
jozgö. Nu c'ü ra jñüncügö ngüenda
c'ü ja rvá pëpcö c'ü, nguextjo c'ín
Jmugöji. 5 Nguec'ua rí xi'tsc'öji,
dya rí tsjijñiji 'na nte ja ga mbëpi
Mizhocjimi. Na ngueje dya be va
sädä c'e pa 'ma ra jñüncüji ngüenda
Mizhocjimi. Che'beji hasta 'ma cja
ra ẽjẽ c'ín Jmugöji ra 'ñe tsjapü ra
'ñetse na jo, c'o dya 'ñetse dya. Ra
tsjapü ra 'ñetse c'o cjijñi o̱ mü'bü
dya yo nte. Nuc'ua nu 'ma na jo rvá
pëpcöji c'ü, nguextjo Mizhocjimi ra
mama c'ü na jo rvá cjaji.

6 Mi cjuarmats'ügöji, c'ü rvá
xi'tsc'öji yo, ngue c'ü dya rí tsjijñiji
e Apolos c'ü me ni muvi, ni ri
nguezgö c'ü me ni muvizgö; ngue
c'ua rí tsjagueji c'ü t'opjü cja o̱
jña Mizhocjimi. Nguec'ua ne rí
'natsc'eji, dya rí tsjapqueji c'ü me i̱n
pãrãgueji c'ü rgui mamaji c'ü me na
jo 'na nte'e, 'ñe c'ü rgui tsjapqueji
menu c'ü 'naja. 7 Nu'tsc'eji, ¿cjó
dya'c'eji sjëtsi c'ü i̱n cjinncjeji c'ü
xenda na jotsc'eji que na ngueje c'o
'ñaja? Dya cjó dya'c'eji sjëtsi. C'ü
i̱n pãrãgueji, ¿cjo dya xo dya'c'eji
Mizhocjimi c'ü? Maco o dya'c'eji,
¿jenga i̱n cjapqueji na nots'üji nza
cja 'ma ri ngue in pjeñetsjëji c'ü i̱n
cjijñiji?

8 Nu'tsc'eji i̱n pëzhgueji c'ü dya
cja xe ni jyodü rá jí'tsc'öjme. I̱n
pëzhgueji c'ü dya pje xe ni jyodü rí
pãrãji. I̱n cjapüji na notsc'eji nza
cja 'ma ya me ri jmugueji; maco
zügöjme rí apóstolejme, dya rí söjme
cjo ri jmugöjme. Quera ri tsjagueji
na jo, ngue c'ua rvá notsc'eji a jmi
Mizhocjimi, ngue c'ua nuzgöjme
xo ro mbëtsijme jmu'u co nu'tsc'eji
'ma. 9 Nutscöjme rí apóstolejme,
rí cjijñigö c'ü dya ni muvizgöjme
va ngambgöjme Mizhocjimi; rí
cjijñigö o ngambgöjme nza cja o
nte. C'o ya tjünpü ngüenda ra bö't'ü.
Rí cjijñigö a cjanu, na ngueje cja
ne xoñijõmü me bëchquigöjme ín
tsejme ga jñandgöjme yo nte, na
ngue yo rí sufregöjme. Xo 'ñe c'o o̱
anxe Mizhocjimi me xo jandgöjme
rí sufregöjme. 10 Nutscöjme rí
apóstolejme rí zopjüjme yo nte
rí xipjijme ja ga cja e Cristo.
Nguec'ua ga xitscöjme c'ü dya rí
pãrã c'ü rí cjajme. Pero nu'tsc'eji
bübü in mün'c'eji dya e Cristo,
i̱n cjapqueji c'ü me i̱n pãrãgueji.
Nutscöjme, mama yo nte c'ü dya
ni muvizgöjme; nu'tsc'eji i̱n cjapüji
c'ü me ni muvitsc'eji. Nutscöjme
me cjacüjme menu yo nte; nu'tsc'eji
me respetaots'üji yo. 11 Hasta yo
pa dya, bübü 'ma bëtsijme c'ü rá
sijme 'ñe c'ü rá jejme. Yapcüjme yo
nte, y ja c'o nde rí nzhonnc'öjme.
12 Zö rí apóstolegöjme pero me po
ín cuëgöjme rgá pëpcjöjme ngue
c'ua rá tötc'öjme 'na xëdyi. 'Ma
sangöjme yo nte, rí ma'tp'ütjojme
Cjimi yo. 'Ma cjacüjme yo nte rá
sufregöjme, rí pësp'ijme paciencia.
13 Zö pechquejme o bëchjine, pero
sido rí zopcjöjme na jo. Yo nte yo
dya pãrã Mizhocjimi, cjacüjme nza
cja o cañabü. Hasta nudya cjacüjme
c'ü dya ni muvizgöjme.

14 C'ü rvá xi'tsc'öji yo, dya ngue
c'ü rvi tsegueji. Ró xi'tsc'öji nza
cja 'na bëzo c'ü zopjü o̱ t'i ga unü
consejo, na ngueje me ne'e c'e t'i.
15 Zö xi ri sö'ö 'na dyëch'a mil c'o
in xöpütegueji c'o o xi'tsc'eji ja ga
cja e Cristo, pero dya i̱n 'ñecjeji
na puncjü nin tatagueji. Nguex-
tjozgö chjëntjui c'ü ri nguezgö nin
tatazügöji. Na ngue 'ma ró xi'tsc'öji
ja rvá jocüts'ü in mü'büji e Je-
sucristo, i̱ 'ñench'e in mü'büji c'ü.
16 Nguec'ua rí ö'tc'öji rí nzhodügueji

c'ua ja nzi rgá nzhodügö.
17 Ró täjä e Timoteo ra ẽ nuc'üji.
Nuc'ü, rí s'iyagö chjëntjui c'ü ri
ngue ín ch'igö. Angueze ärä c'ü rí
xipjigö, na ngueje xo bübü o̱ mü'bü
e Cristo c'ü ín Jmugöji. Angueze
ra mbennc'eji ja rgá minc'ö rgá
ätcö e Cristo. Je xo rgá jíchcö a
cjanu texe c'ua ja nde jmurü c'o
cjuarma. 18 Bübütsc'eji c'o cjapütsjë
na nojo, na ngueje pëzhiji c'ü dya
rá ẽgö nu va ja i̱ṉ cãrãgueji. 19 Pero
rí xi'tsc'öji, 'ma ra ne Mizhocjimi,
dya ra mezhe rá ẽgö rá 'ñe zen-
guats'üji. Jo rá 'ñe nugö c'o cjapü
me pãrã. Dya rá cjapü ngüenda
c'o jña c'o ri mama c'o. Pero rá
nu'u cjo cjaji ja c'o nzi ga 'ñünbü
Mizhocjimi o̱ mü'büji. 20 C'ü ni
mandazüji Mizhocjimi, dya nguex-
tjo jña c'o rí ärägöji. C'ü ni muvi,
ngue c'ü rá cjaji c'ua ja nzi ga
'ñünngü Mizhocjimi ín mün'c'öji.
21 ¿Ja ngue c'ü i̱ṉ negueji? ¿Cjo i̱ṉ
ne rí sido rí tsjapqueji na notsc'eji
ngue c'ua rá ẽ huënchc'iji na zëzhi?
¿O rí jyëziji c'ü i̱ṉ cjaji a cjanu ngue
c'ua jmanch'a rga zo'c'öji, ngue c'ua
rí pãrãgueji na jo c'ü rí s'iyats'ügöji?

5

Se juzga un caso de inmoralidad

1 Me mamaji c'ü bübütsc'eji
'na cjuarma c'ü dyojui c'ü nu
jänana. Me na s'o c'ü cja a cjanu,
nguec'ua hasta yo nte yo dya ma't'ü
Mizhocjimi mamaji c'ü dya cjó sö
ra tsja a cjanu. 2 Maco nu'tsc'eji i̱ṉ
sido i̱ṉ cjapqueji c'ü me na jotsc'eji.
Xenda rvá jo 'ma rvi ndumügueji
'ñe rvi pjongueji c'e cjuarma a
ndetsc'eji. Na ngue me na s'o c'ü
cja c'ü. 3 Nutscö, dya rí bünc'ö va
ja i̱ṉ cãrãgueji, pero chjëntjui c'ü ri
bünc'öji, na ngue rí mbentsc'öji co
texe ín mün'c'ö. Nguec'ua chjëntjui
nza cja 'ma ri bünc'öji, nutscö
ya ró cjijñi ja rga xi'tsc'öji c'ü rí
tsjapqueji c'e cjuarma c'ü cja na
s'o ga dyojui c'ü nu jänana. 4 Rí
jmurüguejі. Nutscö chjëntjui c'ü
xo rá bübü co nu'tsc'eji. Y xo ra
bübü e Jesucristo c'ín Jmugöji co
texe o̱ poder angueze. Rí jñünpüji
ngüenda c'e cjuarma na ngueje
ya dya'c'eji c'e poder e Jesús c'ín
Jmugöji. 5 Rí xi'tsc'öji rí pjongüji c'e
cjuarma, ngue c'ua Mizhocjimi ra
jyëzi e Satanás c'ü dya jo ra tsjapü
ra sufre o̱ cuerpo, ngue c'ua c'e
cjuarma xa'ma ra nzhogü o̱ mü'bü
cja Mizhocjimi. Nguec'ua c'e pa
'ma ra ẽjẽ e Jesús c'ín Jmugöji, ya
rguí jogü o̱ mü'bü c'e cjuarma c'o
na s'o.
6 C'ü ni tsjapqueji na jotsc'eji,
chjëntjui nza cja o levadura c'o ni
bäns'ä o tjõmëch'i. ¿Cjo dya i̱ṉ
pãrãgueji ra tsjapü ra bäns'ä na
puncjü o tjõmëch'i, zö ri ts'ëtjo o
levadura c'ü ra huanbaji o harina?
7 I̱ṉ pãrãgueji ja ga cja c'e mbaxua
'ma pö't'üji o ts'imë y pjongüji o
levadura cja o̱ ngumüji. Je xo ga
cjatjo dya nu, o mbö't'üji e Cristo
ngue c'ua dya cja ra bübütsc'eji c'o
na s'o. Nguec'ua, ja c'o nzi ga
pjongüji o levadura, rí pjongüji c'e
cjuarma c'ü cja na s'o a ndetsc'eji.
8 Dya rá cjagöji c'o na s'o. Na ngue
chjëntjui o levadura c'o. Rá cjaji c'o
na jo'o 'ñe c'o na cjuana. Nuc'o,
chjëntjui c'e harina c'ü dya huan-
baji o levadura.

9 Ró opcjö 'na carta c'ü ró
pen'c'eji. Ró xi'tsc'öji c'ü dya rí
dyocjeji c'o tsãjã o ndixũ, ni ri ngue
c'o ndixũ c'o tsãjã o bëzo. 10 Pe i̱ṉ
cjijñiji ró xi'tsc'öji c'ü dya rí ñaji yo
dya cjuarma c'o cja na s'o. Pero
dya ngue c'ü ró xi'tsc'öji. Na ngue
'ma dya rí ñaji yo dya cjuarma,
¿ja rgá sö rí chõmüji, ja rgá sö rí
pögueji, ja rgá sö rí minc'eji? Na
ngue cja yo dya cjuarma, na puncjü
c'o tsãjã o ndixũ, 'ñe na puncjü c'o
me nepe c'o pë's'i nu minteji. Xo na
puncjü c'o me pjëchi ja ga dyonpü
nu minteji, ngue c'ua pje c'o tjënbiji
o pje c'o jünbüji. Xo na puncjü c'o

ma't'ü o ts'ita. 11 Rí mbennc'eji dya
c'ü ró xi'tsc'öji cja c'e carta. Ngue
c'ü dya rí dyocjeji c'o xiji cjuarma
'ma tsãji o ndixũ, o 'ma nepeji c'o
pë's'i nu minteji, o 'ma ma't'üji o
ts'ita. Dya xo rí dyocjeji c'o xiji
cjuarma 'ma so'büteji, o 'ma tĩ'ĩji, o
'ma onpüji nu minteji ngue c'ua pje
c'o ra ndënbiji o pje c'o ra jñünbüji.
Dya xo rí sigueji o xëdyi c'o. 12-13 Yo
dya cjuarma, ¿pje pë'sc'ü rá nugöji
co nujyo, c'ü rga jünpügöji ngüenda
va yo? Nguetsjë Mizhocjimi ra
jñünpü ngüenda anguezeji. C'o
ni jyodü rí jñünpügueji ngüenda
nguextjo c'o cjuarma. Nguec'ua rí
xi'tsc'öji, pjongueji nu c'ü bün'hui
c'ü nu jänana, na ngue me na s'o a
ndetsc'eji.

6

Pleitos delante de jueces que no son creyentes

1 'Ma pje c'o cja'c'eji yo nin
cjuarmagueji, i̱ṉ pöcjeji a jmi c'o
juesi c'o dya creo Mizhocjimi ngue
c'ua ra jñünpüji ngüenda yo nin
cjuarmaji. ¿Pje ma jmi i̱ṉ pë'sc'eji
c'ü i̱ṉ cjagueji a cjanu? Maco
dya i̱ṉ pöcjeji a jmi c'o ngue o̱ t'i
Mizhocjimi nza cjatsc'eji. 2 ¿Cjo
dya i̱ṉ pãrãgueji 'ma ra zädä c'e
pa 'ma ra tjün ngüenda, nguezgöji
o̱ t'izgöji Mizhocjimi rá jünpüji
ngüenda texe yo cãrã va cja ne
xoñijõmü? Maco rá jünpüji ngüenda
texe yo nte c'e pa c'ü, ¿cjo dya
xo sötsc'eji rí jñünpüji ngüenda
dya yo nin cjuarmaji? 3 ¿Cjo dya
i̱ṉ pãrãgueji c'ü xo rá jünpügöji
ngüenda c'o o̱ anxe Mizhocjimi?
Y 'ma rá jünpügöji ngüenda c'o o̱
anxe Mizhocjimi, xo sö rá jünpügöji
ngüenda yo mi cjuarmagöji c'o
pje nde cja va cja ne xoñijõmü.
4 Nguec'ua 'ma bübütsc'eji c'o ts'i
pje ma chũ, ¿jenga i̱ṉ pöcjeji a jmi
c'o juesi c'o dya ejme Mizhocjimi?
Na ngueje dya pje pjëzhi cja o̱ t'i
Mizhocjimi c'o. 5 Rí xi'tsc'öji a cjanu
ngue c'ua rí tsegueji. A poco dya
bübütsc'eji 'na cjuarma c'ü pë's'i na
jo o̱ pjeñe ra sö ra jñün'c'eji ngüenda.
6 Pero c'ü i̱ṉ cjagueji, i̱ṉ sidyiji yo
nin cjuarmaji nu ja ra ma jñünpüji
ngüenda. Me na s'o ga cjanu. Pero
c'ü xenda na s'o, ngue c'ü i̱ṉ sidyiji
yo, a jmi c'o dya ejme Mizhocjimi.
7 C'ü ni sidyiji yo nin cjuarmaji ra
tjünpüji ngüenda, i̱ṉ jëziji ga ndõ'c'eji
c'ü dya jo. ¿Jenga dya i̱ṉ jëztjogueji
zö cjó pje ra tsja'c'eji? ¿Jenga dya
i̱ṉ pësp'iji paciencia texe c'o pje nde
jünnc'eji 'ñe c'o pje nde tjënnc'iji?
Xenda na jo rí pësp'iji paciencia a
cjanu. 8 Maco nu'tsc'eji, xo bübü
'ma xo i̱ṉ cjaji c'o na s'o, hasta yo
nin cjuarmaji i̱ṉ cjapüji, pje c'o i̱ṉ
jünbüji.
9-10 Pe i̱ṉ cjijñiji zö ra tsja na s'o
'na nte pero sö ra zät'ä nu ja manda
Mizhocjimi. Dya cja rí tsjijñiji a
cjanu, na ngueje dya cjuana. C'o
ma't'ü o ts'ita, dya sö ra zät'äji nu
ja manda Mizhocjimi. Ni ri ngue
c'o tsãjã o ndixũ, ni ri ngue o ndixũ
c'o tsãjã o bëzo, dya xo sö ra zät'äji
nu ja manda Mizhocjimi. Ni xo ri
ngue c'o dya be chjüntü c'o cja a
cjanu c'o na s'o. Ni xo ri ngue c'o
obütsjë nu mibëzoji. Ni xo ri ngue
yo mbẽ'ẽ, dya xo sö ra zät'äji nu
ja manda Mizhocjimi. Ni ri ngue
c'o nepe c'o pë's'i nu minteji. Ni xo
ri ngue c'o tĩ'ĩ. Ni xo ri ngue c'o
sante. Ni xo ri ngue c'o onpü nu
minteji ngue c'ua pje c'o ra ndënbiji
o ra jñünbüji. 11 Bübütsc'eji c'o je xo
ma cjanu ma tsja c'o na s'o. Pero
ya i̱ ñe o ndin'tsc'iji in mün'c'eji. Ya
xo o xõcüts'üji Mizhocjimi. Y dya
i̱ṉ tũji dya in nzhunc'eji. Nguetsjë
o̱ Espíritu ín Mizhocjimigöji c'ü o
dya'c'eji a cjanu. Je dya'c'eji a cjanu
na ngue c'ü vi ndũ e Jesucristo c'ín
Jmugöji por nutscöji.

La santidad del cuerpo

12 Bübü c'o mama c'ü sö rá cjagöji
texe c'o ne ín cuerpoji. Pero rí
xi'tsc'öji c'ü dya ni jyodü rá cjagöji

texe c'o, na ngueje dya pjöxcöji c'o.
Dya xo rá cjagöji c'ua ja nzi rgá net-
sjëgöji. 'Ma jiyö, ra ndõcügöji c'o.
13 O jñõnü ngue para ín pjemegöji.
Xo 'ñe ín pjemegöji me ne o jñõnü.
Nguec'ua sö rá sigöji c'o pje nde ma
jñõnü, na ngueje ra zädä c'e pa 'ma
ra chjotü Mizhocjimi o jñõnü 'ñe
ín pjemegöji nza yejui. Pero dya
rgá cjanu ín cuerpogöji. Nguec'ua
ín cuerpoji, dya ngue para rá tsãji
o ndixũ. Xo 'ñe o̱ cuerpo o ndixũ,
dya ngue para ra tsãji o bëzo. Nín
cuerpogöji ngue para rá pëpcöji c'ín
Jmuji c'ü bübü a jens'e. Ÿ c'ín
Jmugöji ni jyongöji ra bübü cja ín
cuerpoji c'ü. 14 Mizhocjimi o tsjapü
o te c'ín Jmugöji 'ma ya vi ndũ.
Nguec'ua je xo rgá cjazgöji nu, ra
tsjacöji Mizhocjimi rá tetcjöji c'ü ri
nuevo ín cuerpoji, na ngueje me na
zëzhi angueze.

15-16 I̱ṉ pãrãgueji c'ü mama cja
o̱ jña Mizhocjimi: "'Ma cjó c'o ra
min'hui 'na ndixũ, ya ri 'natjo
o̱ ts'inguevi c'o mi yeje", eñe.
Nguec'ua 'na cjuarma, 'ma ra
juntavi 'na ndixũ c'ü dya ngue
nu su, ya unü o̱ cuerpo c'e ndixũ;
maco ngue o̱ cjaja e Cristo ín
cuerpogöji. Nguec'ua 'ma cjó c'o ra
tsãjã o ndixũ, chjëntjui c'ü ri jünbü
o̱ cuerpo c'ü ngue o̱ cjaja e Cristo,
cja rrũ unü c'e ndixũ. Xo 'ñe yo
hermana 'ma tsãji o bëzo. ¿Cjo rá
cjaji a cjanu? Iyö, dya ra sö. 17 'Na
nte 'ma ra bübü o̱ mü'bü e Cristo
c'ín Jmugöji, ya ri 'natjo o̱ mü'büvi.

18 Pjötpüji na puncjü ngüenda c'ü
dya rí tsãcjeji o ndixũ. Xo 'ñetsc'eji
i̱ṉ hermanaji, dya rí tsãcjeji o bëzo.
Xo 'ñetsc'eji, dya be i̱ṉ chjüntüji,
dya xo rí tsjagueji c'o na s'o. Na
s'o texe yo nzhubü. Pero 'ma cjó
c'o tsãjã o ndixũ, me na s'o c'o.
Na ngueje unü o̱ cuerpo c'e ndixũ,
maco ngue o̱ cjaja Mizhocjimi c'ü
o̱ cuerpo c'e bëzo. 19 ¿Cjo dya i̱ṉ
pãrãgueji, in cuerpogueji ngue o̱
templo o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
me na sjũ'ũ c'ü bübü in mün'c'eji?
Nguetsjë Mizhocjimi c'ü o dya'c'üji
c'ü. Dya ngue in tsjatsjëgueji in
cuerpoji. 20 Na ngueje Mizhocjimi
o ngõt'ü me na mizhi va ndõmpc'eji.
Nguec'ua, dya rí tsjaji c'o netsjë
in cuerpoji. Rí tsjaji c'ua ja nzi
ga ne Mizhocjimi, ngue c'ua xenda
ra mbãrã yo nte c'ü me na nojo
angueze.

7

Consejos sobre el matrimonio

1 Nudya rá xi'tsc'öji c'o t'önü c'o
i̱ dyönngüji cja c'e carta c'ü i̱ pen-
quegöji. Rí xi'tsc'öji, na jo e bëzo
dya ra 'ñe nu su'u. 2 Pero para dya
ra ndõ'c'eji c'ü rgui tsãcjeji o ndixũ,
ni jyodü nzi 'na bëzotsc'eji ra 'ñeje
nu su'u. Xo 'ñe nzi 'na ndixũtsc'eji
ra 'ñeje nu xĩra. 3 E bëzo ni jyodü
c'ü dya ra ngänbä o̱ cuerpo c'ü nu
su. Je xo rgá cjatjonu e ndixũ, ni
jyodü c'ü dya ra ngänbä o̱ cuerpo
c'ü nu xĩra. 4 Na ngueje c'e ndixũ
c'ü ya chjüntü, dya mandatsjë c'ü o̱
cuerpo. Ngue c'ü nu xĩra c'ü manda
c'ü. Xo 'ñetjo e bëzo, dya cja xo
mandatsjë c'ü o̱ cuerpo c'ü. Je ngue
c'ü nu su c'ü manda c'ü. 5 Nu'tsc'eji
i̱ṉ bëzoji, dya rí tsänbäji in cuerpoji
yo nin suji. Xo 'ñetsc'eji i̱ṉ ndixũji,
dya xo rí tsänbäji in cuerpoji yo nin
xĩraji. Ra sö rí pötqui tsädävi a cjanu,
nguextjo 'ma rí ñatsjëvi i̱ṉ nza yejui
c'ü xenda rí dyötüvi Mizhocjimi.
Nu'ma, ra sö rí jyëzi c'ü rgui juntavi
'ma. Pero dya xo ra mezhe pa c'ü
rgui pötqui jyëzivi. Nuc'ua ndo rí
yepe rí juntavi c'ua. 'Ma jiyö, 'na ra
ndö'c'evi 'ma c'ü dya jo, na ngueje
dya ra sö rí sëchivi c'ü ne in cuer-
povi.

6 Dya rí xi'tsc'öji rí chjüntqueji,
pero i̱ṉ pë'sc'eji sjëtsi rí chjüntqueji.
7 Quera ro tsja nza cjazgö texe yo
cjuarma, dya ro chjüntüji. Pero
nzi 'nazgöji sö rá cjaji c'ua ja nzi
va dyacöji Mizhocjimi. Bübü c'o

ya o ch'unü ra chjüntü, bübü c'o o
ch'unü ra mintsjë.
8 Nu'tsc'eji dya be i̱n chjüntqueji,
rí xi'tsc'öji c'ü na jo rí tsjaji nza
cjazgö c'ü dya rí chjüntqueji. Xo
'ñetsc'eji ya ndũ nin xĩraji, dya cja
rí yepe rí chjüntqueji. 9 Pero 'ma
dya sö rí sëchiji cja in cuerpoji, rí
chjüntqueji 'ma. Na ngueje xenda
na jo rí chjüntqueji, que na ngue rí
sufreji rgui minc'eji.
10 Nu'tsc'eji ya i̱n chjüntüji, dya rí
c'uenbeji nin xĩraji. Dya nguezgö ró
cjijñitsjëgö yo; ngue c'ín Jmugöji c'ü
manda ga cjanu. 11 'Ma bübütsc'eji
c'ü ra jyanbüvi c'ü nu xĩra, dya cja
ra yepe ra chjüntü 'ma c'ü. O ra
ma jo'tp'ü c'ü nu xĩra, ngue c'ua ra
mintjovi c'ua na yeje. Nu'tsc'eji i̱n
bëzoji, dya rí pëzgueji nin suji.
12 Xo bübü 'na jña c'ü rá xi'tsc'öji
nu'tsc'eji 'ma dya ejme Mizhocjimi
nin suji 'ñe nin xĩraji. Dya ngue c'ü
ixo mandazü c'ín Jmugöji; nguezgö
rí xi'tsc'öji yo. Nu'tsc'eji cjuarma,
'ma dya creo Mizhocjimi yo nin
sugueji, pero 'ma ne anguezeji xe
rí mintcjeji c'o, dya rí jyanbügueji
'ma c'o. 13 Xo 'ñetsc'eji hermana,
'ma dya ejme Mizhocjimi yo nin
xĩragueji, pero 'ma ne anguezeji
xe rí mintcjeji c'o, dya xo rí
jyanbügueji 'ma c'o. 14 Na ngueje
Mizhocjimi ra intsjimi c'e bëzo c'ü
dya creo, na ngue creo Mizhocjimi
c'ü nu su'u. Xo 'ñe c'e ndixũ c'ü dya
creo, xo ra intsjimiji c'ü, na ngue
creo Mizhocjimi c'ü nu xĩra. 'Ma
jiyö, dya ro intsjimi Mizhocjimi c'o
o̱ t'iji 'ma. Pero nudya, ya intsjimi
Mizhocjimi c'o. 15 'Ma ne ra ma
c'ü nin suji o c'ü nin xĩraji c'o dya
ejme Mizhocjimi, nu'tsc'eji rí jyëziji
ra ma c'o. Nu'ma, dya cja xe ni
jyodü xe rí minc'eji 'ma c'o nin
xĩraji, o c'o nin sugueji. Na ngue
ne'e Mizhocjimi c'ü rá cãrãji na jo.
16 Nu'tsc'eji i̱n ndixũji, pe i̱n cjijñiji
'ma dya rí jyëzgueji ra ma yo nin
xĩraji, xa'ma ra salva 'ma c'o. Pero,
¿ja rgui pãrãgueji? Xo 'ñetsc'eji i̱n
bëzoji, ¿ja xo rgui pãrãgueji cjo ra
salva yo nin sugueji, 'ma dya xo
rí jyëzgueji ra ma c'o? Dya ra sö rí
pãrãgueji.
17 Nzi 'natsc'eji rí tsjaji c'ua ja c'o
nzi va dya'c'eji c'ín Jmugöji. Je ga
cjanu rgá xipcjö yo cjuarma texe
nu ja jmurüji. 18 Bübütsc'eji c'o
ya circuncidaotsc'eji in cuerpoji.
Nu 'ma ya vi circuncidaotsc'eji 'ma
o 'ñünnc'ü in mü'büji Mizhocjimi
i̱ 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo,
nu'ma, dya rí jyodüji ja rgui bor-
raji c'o jmeya. Y 'ma dya vi cir-
cuncidaotsc'eji 'ma o 'ñünnc'ü in
mü'büji, dya ni jyodü rí circunci-
daoji 'ma. 19 C'ü ni circuncidaoji
'na nte, dya ni muvi c'ü. Dya xo
ni muvi c'ü dya ni circuncidaoji.
C'ü na cjuana ni muvi, ngue c'ü
rá cjaji c'ü mandazüji Mizhocjimi.
20 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, c'ua ja c'o
nzi ma cjatsc'eji 'ma o 'ñünnc'ü in
mün'c'eji Mizhocjimi, je rga cjanu
rgui minc'eji nzi 'natsc'eji. 21 Nu
'ma ngue o̱ cjatsc'eji 'na hacen-
dado 'ma mü o 'ñünnc'ü in mü'büji
Mizhocjimi, dya rí pë'sc'eji ndumü
zö rí sido ri ngue'tsc'eji o̱ cjats'üji
c'e hacendado c'ü. Pero 'ma ra sö
rí reglaji ngue c'ua rí pedyegueji
libre, rí tsjaji 'ma. Xenda na jo ga
cjanu. 22 C'o ngue o̱ cjaja 'na ha-
cendado 'ma mü o 'ñünbü o̱ mü'bü
Mizhocjimi, ya libre a jmi e Cristo
c'o, zö ri sidotjoji ri ngue o̱ cjaja c'e
hacendado. Y c'o libre c'o dya cjó
o̱ cjaja, ya ngue o̱ cjaja dya e Cristo
c'o, ra mbëpiji angueze. 23 E Cristo o
ngõt'ü me na mizhi va ndõmpc'eji.
Nguec'ua, dya xtí dyätqueji c'ü ra
xi'ts'iji yo nte; rí dyätäji c'ü xi'ts'iji
e Cristo. 24 Mi cjuarmats'ügöji,
zö mi libregueji o jiyö 'ma mü o
'ñünnc'ü in mü'büji Mizhocjimi, zö
vi chjüntqueji o jiyö, zö vi circunci-
daotsc'eji o jiyö, pero c'ü ni jyodü,
ngue c'ü rí sidoji Mizhocjimi.
25 C'ü ra tsja c'ü dya be chjüntü,

dya mandazü c'ín Jmugöji rá
xi'tsc'öji. Pero o juentsquegö o
dyacö rí apóstolegö. Nguec'ua rí
cjijñi rí mamagö jña, c'ua ja nzi ga
ne angueze. 26 Rí cjijñigö xenda
na jo 'ma dya ra chjüntü dya yo
hermano 'ñe yo hermana. Na
ngueje ya va sädä c'o pa c'o me ra
tsjacüji yo nte rá sufreji va. 27 'Ma
iṉ 'ñegueji nin suji, dya rí jyodü ja
rgui jyanbüji. 'Ma dya iṉ 'ñegueji
nin suji, dya rí jyodüji nin suji 'ma.
28 Pero 'ma rí chjüntqueji, dya s'o
c'ü iṉ cjagueji 'ma. Xo 'ñetsc'eji
iṉ ndixũji, dya xo ga s'o 'ma rí
chjüntqueji. Pero me rí sufregueji
va c'o pa c'o ya va sädä. Rí mangö
c'ü na jo'o, dya rí chjüntqueji ngue
c'ua xa'ma dya nda rí sufregueji
'ma.

29 Dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji
dya, cjuarma. Ya va sädä c'o pa c'o
rá sufreji va. Nguec'ua rí xi'tsc'öji,
c'o ya 'ñeje nu su'u, ra mbëpiji
Mizhocjimi rgá minji co c'ü nu suji,
chjëntjui nza cja c'ü dya ri 'ñeji o̱
suji. 30 C'o cjijñi ga ndumü, ra mim-
iji nza cja c'ü dya ri ndumüji. C'o
mäjä, ra mimiji nza cja c'ü dya ri
mäjäji. C'o pje nde tõmü, ra mimiji
nza cja c'ü dya pje ri pë's'iji. 31 Y
'ma bübütsc'eji c'o mäpä yo bübü va
cja ne xoñijõmü, dya ra mäpäji na
puncjü c'o. Na ngue c'o cja yo nte
cja ne xoñijõmü, ya va sädä c'ü dya
cja rguí muvi c'o.

32 Rí negö c'ü dya pje rí
mbennc'eji cja ne xoñijõmü. C'o
cjuarma c'o dya chjüntü, me ne
ra mbëpiji c'ín Jmugöji nguec'ua ra
mäjä angueze. 33 Pero c'o cjuarma
c'o ya chjüntü, me ne ra tsjaji c'ü
cjaji cja ne xoñijõmü. Jodüji ja
rgá mäjä c'o nu suji. 34 Je xo ga
cjatjonu c'o ndixũ c'o ya chjüntü,
'ñe c'o dya chjüntü. Nde nan'ño ga
nguijñiji. C'o dya be chjüntü, me
ne ra mbëpiji c'ín Jmugöji. Jodüji ra
dyätäji angueze co texe o̱ cuerpoji,
'ñe co texe o̱ mü'büji. Pero c'o ya
chjüntü, me ne ra tsjaji c'ü cjaji cja
ne xoñijõmü; jodüji ja rgá mäjä c'o
nu xĩraji.

35 Dya ngue c'ü rgá c'axc'üji c'ü rí
xi'tsc'öji c'ü dya rí chjüntqueji. Ngue
c'ü rí ne rá pjöxc'ügöji, ngue c'ua ra
sö rí sido rí pëpiji na jo c'ín Jmugöji,
c'ü ri nguextjo angueze c'ü rí jy-
odüji c'ü rguí mäjä.

36 'Ma cjó c'o 'ñeje 'na xunt'i c'ü
dya chjüntü, 'ma ya cjogütjo va
xunt'i, 'ma cjijñi c'ü nu tata c'ü ni
jyodü ra chjüntü; nu'ma, ra tsja
c'e bëzo ja c'o nzi ga nguijñi, ra
chjüntpü 'ma c'ü o̱ xunt'i. Dya xo
rrã s'o c'ü ra chjüntpü c'ü. 37 Pero
'ma ya mbeñe na jo c'ü dya ra
chjüntpü c'ü nu xunt'i, 'ñe 'ma xo
janda na jo c'ü dya ni jyodü ra
chjüntpü; nu'ma, ra sö ra tsja 'ma
c'e bëzo ja c'o nzi ga nguijñi. 'Ma ya
nguijñi na jo c'ü dya ra chjüntü c'ü
nu xunt'i, na jo c'ü dya ra chjüntpü
'ma c'ü. 38 Nu c'ü ra chjüntpü c'ü nu
xunt'i, na jo cja'a c'ü. Nu c'ü dya ra
chjüntpü c'ü nu xunt'i, xenda na jo
c'ü cja'a c'ü.

39 Dya ra sö 'na ndixũ ra jyanbüvi
c'ü nu xĩra, 'ma xe büntjo. Pero 'ma
ya rguí ndũ c'ü nu xĩra, ya sö ra
chjüntüvi c'ü 'na bëzo 'ma. Pero ra
chjüntüvi 'na bëzo c'ü xo ätpä o̱ jña
c'ín Jmugöji. 40 Pero rí mangö nu
'ma ra mintsjë c'e ndixũ, xenda na
jo rgá mimi 'ma. Je xo ga cjanu
rgá cjijñi c'ü ni zocöji o̱ Espíritu
Mizhocjimi.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

1 Xo 'ñe i̱ tsjacöji t'önü ja ga cja
c'o o̱ ts'ingue c'o animale c'o ya vi
bäsp'ä cja yo ts'ita. Jã, na cjuana
c'ü i̱ xitscöji c'ü rí pãrãgöji ja ga cja,
rí texeji. Pero 'ma cjó c'o cjijñi me
pãrã, cjapütsjë na nojo 'ma c'ü. 'Ma
cjó c'o s'iya c'ü nu cjuarma, ngue
'ma pjös'ü na jo 'ma c'ü. 2 C'o cjijñi
me pãrã, ni jyodü ra unüji ngüenda

c'ü dya be pãrãji ja c'o nzi ga jyodü
ra mbãrãji. 3 C'ü ni muvi, dya ngue
c'ü rá pãrãgöji na puncjü; ngue
c'ü rá neji Mizhocjimi. Nu'ma, ra
recibidozüji Mizhocjimi.

4 I dyönngöji cjo na jo rí sapüji
c'o o ts'ingue c'o animale c'o
ya vi bäsp'ä cja yo ts'ita. Rí
pãrãgöji, dya pje ni muvi yo ts'ita
cja ne xoñijõmü, na ngue 'natjo
Mizhocjimi c'ü bübü. 5 Cãrã na
puncjü c'o xiji mizhocjimi cja ne
xoñijõmü 'ñe a jens'e. Na cjuana
cãrã na puncjü c'o xiji mizhocjimi
c'o cjapü yo nte o jmuji. 6 Pero
nutscöji rí ejmeji e Cristo, 'natjo
Mizhocjimi c'ü rí ma'tc'öji, c'ü
ngue ín Tatagöji c'ü o dyät'ä texe
ne jens'e 'ñe ne xoñijõmü. C'ü vi
ngambgöji, nguextjo angueze rá
pëpcöji c'ü. Xo 'natjo c'ü rí cjapcöji
ín Jmugöji, c'ü ngue e Jesucristo
c'ü o dyät'ä texe yo bübü. Ngue
angueze o dyacöji c'ü rgá bünc'öji
dya.

7 Pero yo cjuarma, dya texeji
pãrãji ga cjanu; dya texeji pãrãji c'ü
dya pje ni muvi yo ts'ita. Na ngueje
cãrã o cjuarma c'o ot'ü mi ma't'ü
yo ts'ita. Nguec'ua 'ma sapüji c'o
o ts'ingue c'o animale c'o vi bäsp'ä
cja yo ts'ita, xe cjijñiji yo ts'ita 'ma,
'ñe cjijñiji c'ü na s'o c'ü na cjaji. Na
ngueje dya be pãrãji cjo na jo xe
ra za'aji, cjo jiyö. 8 Dya ngue c'ü
rá sigöji c'o, c'ü rguí recibidozüji
Mizhocjimi. 'Ma rá sigöji c'o, dya
pje ra mböxcöji c'o. Ni ri ngue
'ma dya rá sigöji, dya pje xo ra
bëtscöji. 9 Sö rí sigueji c'o ts'ingue
c'o vi bäsp'ä cja yo ts'ita. Pero
bübü cjuarma c'o dya be pãrã cjo
na jo xe ra ziji cjo jiyö. Nguec'ua
rí pjötpügueji ngüenda c'ü dya rí ts-
japqueji ra tsja c'o na s'o anguezeji
c'ü ra ziji. 10 Na ngue 'ma rí möji
nu ja c'o bübü yo ts'ita rí ma siji
c'o ts'ingue c'o vi bäsp'ä yo, 'ñe 'ma
ra jñantc'aji 'na cjuarma c'ü dya be
pãrã cjo na jo xe ra zi cjo iyö, ¿cjo
dya ra tsja c'o na s'o c'ü rguí rezga
ra zi c'ü? Jã, ra tsja c'o na s'o c'ü rguí
rezga ra zi. 11 Y nu'tsc'eji na ngue
c'ü in cjapqueji me in pãrãji, 'ñe in
siji c'o o bäsp'ä cja yo ts'ita, nu'ma,
'na ra bëzhi o aljma c'o cjuarma
c'o dya be pãrã na jo. Maco c'ü
vi ndũ e Cristo, ngue c'ü dya ra
bëzhi, ra büntjo c'o. 12 Nguec'ua
'ma in sigueji a cjanu, in cjaji c'o
na s'o contra e Cristo na ngueje in
s'onbüji o bëpji angueze. Ngue c'ü
in cjaji 'ma xo si yo nin cjuarmaji
nu 'ma dya be pãrãji na jo ra ziji o
jiyö. Dya nguextjo c'ü in cjaji c'o na
s'o contra anguezeji; xo in cjaji c'o
na s'o contra e Cristo. 13 Nu 'ma ri
cja c'o na s'o 'na mi cjuarmagö, na
ngue c'ü rvá sigö c'o ts'ingue c'o vi
bäsp'ä cja yo ts'ita, nu'ma, nunca xe
rá sigö 'ma c'o ts'ingue c'o. 'Ma jiyö,
rá cjapcö ra tsja c'o na s'o 'ma mi
cjuarma.

9

Los derechos de un apóstol

1 Sö rá cjagö texe c'o dya
mama Mizhocjimi na s'o. Na
ngue e Jesucristo o 'ñevgueji libre,
nguec'ua dya cja mandazüji c'o
o ley Mizhocjimi c'o o dyopjü e
Moisés. Y na yeje, pjëtscö apóstole.
Ró janda e Jesús c'ín Jmugöji. Y 'ma
ró pëpcjö a ndetsc'eji, i 'ñench'e in
mün'c'eji c'ü. 2 Bübü c'o mama c'ü
dya rí apóstolegö. Pero nu'tsc'eji
in pãrãgueji c'ü rí apóstolegö. Na
ngueje bübütsc'eji dya in mün'c'eji
c'ín Jmuji, na ngue ró zo'c'öji.

3 Ngue nu rí xicö c'o cjacö
t'önü pje pjëtsco. 4 Nutscöjme rí
apóstolejme, rí pë'sc'öjme derecho
c'ü ra dyacöjme yo cjuarma c'ü rá
sijme. 5 E Pedro 'ñe c'o nu cjuarma
e Jesucristo c'ín Jmuji 'ñe c'o 'ñaja
apóstole, 'ma nzhodü ga zopjüji
yo nte, sidyiji o suji c'o xo creo e
Jesucristo. Natscö 'ma ri 'ñegö mi
su'u, ¿cjo dya xo ro pë'sc'ö derecho
ro dyocjöbe c'ü? 6 ¿Cjo in cjijñiji

nguextjo c'o 'ñaja apóstole c'o pë's'i
derecho ra ch'unü c'ü ra ziji? Pe i̱ṉ
cjijñiji ni jyodü rá pëpjigö ngue c'ua
rá töt'ü c'ü rá sigö; xo 'ñe e Bernabé,
ra pëpji para ra chöt'ü c'ü ra zi.
7 Rí önnc'üji, ¿cjo bübü 'na tropa
c'ü ni jyodü ra gastotsjë o̱ merio
ra ndõmü c'ü ra zi, 'ñe c'ü ra jye?
Iyö, dya bübü. Y c'o cant'a o uva,
¿cjo dya xo sö ra ziji c'o ri quis'i? Jã,
sö ra ziji. C'o c'as'ü o ndënchjürü,
¿cjo dya sö ra ziji c'ü o̱ lechi c'o?
Jã, xo sö ra ziji. 8 ¿Cjo nguextjo rí
mangö c'ua ja ga tsja yo nte? Iyö, xo
mama ga cjanu yo o̱ mandamiento
Mizhocjimi. 9 C'o o̱ mandamiento
Mizhocjimi c'o o dyopjü e Moisés,
t'opjü a cjava c'o: "'Ma ra yödü o
ndëxü c'o in nzhünüji, dya pje rí
jñu'tp'üji a ne c'o; jyëziji ra ñõnüji."
C'ü vi mama a cjanu Mizhocjimi,
dya ngue c'ü me s'iya o nzhünü.
10 C'e jña je vi t'opjü por nutscöji
rí nteji, ngue c'ua rá pãrãgöji, c'ü
huajma ni jyodü ra ch'unü o ndëxü
c'o ra mbedye cja c'e juajma. Xo
'ñetjo c'ü tagü o ndëxü. Nguec'ua
'ma cja huajmatjo, o 'ma ya tagü,
ixta jñunt'ü o̱ mü'bü c'ü ra ch'unü
c'o ndëxü. 11 Ró xi'tsc'öji o̱ jña
Mizhocjimi. ¿Cjo me rí sögueji
na jyü rgui pjöxcö c'o i̱ṉ pë'sc'eji?
12 C'o 'ñaja xöpüte, mamaji pë's'iji
derecho ra dyö'tc'ügueji; nazgö,
¿cjo dya xenda rí pë'sc'ö derecho
rá ö'tc'ö? Pero dya pje rí ö'tc'ö.
C'ü rí cjagö, rí huanta texe 'ma
pje c'o bëtsi, ngue c'ua ra sö rá
zopjü na puncjü o nte, ra dyäräji
c'e jña c'ü mama ja ga cja e Cristo.
13 ¿Cjo dya i̱ṉ pãrãgueji, c'o pëpji cja
c'ü o̱ templo c'o ín menzumüjme
a Israel, si'iji c'o pje bübü cja
c'e templo? Anguezeji pëpjiji cja
c'e arta, nguec'ua ga zipiji c'o o̱
ts'ingue c'o animale c'o pö'tp'üji
Mizhocjimi nu. 14 Je xo ga cjatjonu
va manda c'ín Jmugöji, nu c'o
zopjü yo nte ga xipjiji ja rgá sö ra
jogü o̱ mü'büji, ni jyodü ra ch'unü
c'ü ra ziji, na ngue xipjiji o̱ jña
Mizhocjimi. 15 Pero nutscö, dya xo
rí örügö c'ü rá sigö, 'ñe c'ü rá jegö.
Dya xo ngue c'ü rgá pen'c'öji ne
carta, c'ü pje rí dyacöji. Na ngue c'ü
dya rgá örügö, ngue c'ü rgá mäcjö
c'ü. Nguec'ua xenda na jo c'ü dya
rá örügö, zö ro tũgö o tjijmi.

16 Rí zopcjö yo nte rí xipjiji ja
rgá sö ra 'ñemeji libre cja c'o na
s'o. Pero dya ra sö rá cjapütsjë na
nojo. Na ngueje pë'sc'ü rá zopjüji a
cjanu. 'Ma jiyö, juentscö ra jñüncö
ngüenda 'ma Mizhocjimi. 17 Dya
nguezgö ró juanncjötsjë ne bëpji nu
rgá zopjü yo nte. Ma rva cjanu,
ro ngõtcüji 'ma. Pero o ch'acö ne
bëpji; nguec'ua rá cjagö zö dya ró
juajnü. 18 ¿Pje ra ts'õtcö 'ma cja ne
xoñijõmü? Ojtjo, dya pje ra ts'õtcö.
Pero rí mäcjö na ngueje dya pje rí
cobragö yo nte, 'ma rí xipjiji ja rgá
sö ra jogü o̱ mü'büji. Dya pje rí
örügö, zö xi rí pë'sc'ö derecho ra
dyacöji.

19 Zö dya ngue o̱ mbëpjizü ne rí
'na nte, pero rí pjös'ügö texe yo nte,
ngue c'ua c'o dya be ench'e o̱ mü'bü
e Cristo, ra 'ñench'e o̱ mü'büji na
puncjüji. 20 'Ma rí bübügö cja c'o ín
menzumüjme a Israel, rí cjagö nza
cja anguezeji ngue c'ua ra 'ñench'e
o̱ mü'büji e Cristo. Dya cja rí sũpcö
c'o o̱ ley Mizhocjimi c'o o dyopjü
e Moisés, pero 'ma rí cãrãgöjme c'o
me sũpü c'o ley, rí cjagö c'ü mama
c'o ley, nza cja c'ü me xo ri sũpügö,
ngue c'ua c'o me sũpü c'o ley ra
dyätpäji o̱ jña e Cristo. 21 'Ma rí
bübügö cja c'o dya tjë c'o ley, rí
cjagö nza cja c'ü dya ri mandazü
c'o ley, ngue c'ua xo rá tõjõ c'o dya
tjë c'o ley, ra 'ñejmeji e Cristo. Dya
ngue c'ü dya mandazü Mizhocjimi,
pero ngue c'ü o̱ jña e Cristo c'ü rí
ätägö dya. 22 Cãrã o nte c'o cjijñi
c'ü bübü o jñõnü c'ü dya sö ra ziji.
'Ma rí bübügö co anguezeji, rí cjagö
nza cja anguezeji, dya xo rí sigö c'o
jñõnü. Rí cjagö a cjanu, ngue c'ua

rá tõjõgö c'o, ra 'ñench'e o̱ mü'büji e
Jesucristo. Texe cja yo nte, rí cjagö
nza cja anguezeji. Rí cjagö texe,
ngue c'ua ra bübü c'o ra 'ñejme, ra
jogü o̱ mü'büji. 23 Texe nde rí cjagö
yo, ngue c'ua xe rrã puncjü o nte c'o
ra creo yo jña yo rí xipjiji c'ü ja rgá
'ñemeji libre cja c'o na s'o. Y ngue
c'ua xo 'ñezgö xo ra mböxcö yo jña
yo.

24 I̱ṉ pãrãgueji cja 'na carrera,
cjaji carrera texeji. Pero 'natjo
c'ü ra ndõjõ, y ngue c'ü ra ch'unü
c'e listón c'ü. Je xo rga cjatsc'eji
nu, rí tsjacjuanaji rgui dyätäji
Mizhocjimi, ngue c'ua ra ch'a'c'eji
c'o me na jo. 25 C'o eñe pje nde ma
t'eñe, jëziji texe c'o dya ni jyodü ra
ziji, 'ñe c'o pje ra tsjaji, ngue c'ua
ra sö ra ndõji. Maco ts'i ni tjeze
c'ü ra ch'unüji 'ma ra ndõji. Pero
nutscöji, c'ü ra dyacöji Mizhocjimi,
nunca ra tjeze c'ü. 26 Nutscö, dya
nza cjazgö c'ü ri cja carrera c'ü
dya ri pãrã ja ra zät'ä. Dya xo nza
cjazgö boxeador c'ü me ri c'uana
a dyë, pero dya ri sürü ra yabü c'ü
'naja. 27 Rí pjörütsjë ja rgá minc'ö,
ngue c'ua dya rá cjagö c'o na s'o c'o
ne ín cuerpogö. 'Ma jiyö, ra ch'ötcö
c'ü dya rvá ätcö na jo Mizhocjimi;
zö rvá zopcjö na puncjü o nte.

10

Consejos contra la idolatría

1 Nguec'ua rí negö rí mbeñeji
na jo cjuarma, ja va mbös'ü
Mizhocjimi c'o ín mboxatitagöjme
o mbedyeji a Egipto. O ndünt'üji a
xütjü cja c'e ngõmü. Y o mbes'eji
na jo cja c'e mar. 2 'Ma o zütüji c'e
ngõmü, 'ñe 'ma o mbes'eji cja c'e
mar, o jizhiji texeji c'ü ro dyätäji e
Moisés. 3 Mi ojtjo pje ro ziji nu, pero
Mizhocjimi sido mi penpeji c'ü ro
ziji. Nu c'e jñõnü, nde mi siji texeji
c'ü. 4 Y xo mi siji texeji c'e ndeje
c'ü o unü Mizhocjimi anguezeji.
Dya mi bëzhi o ndeje na ngueje
mi pöji anguesji 'naja c'ü o tsjapü
ro mbeje o ndeje cja c'e ndojo c'ü
ro ziji. Mi nguetsjë e Cristo c'ü.
5 Zö vi mbös'üji a cjanu texe c'o vi
mbedye a Egipto, pero yetjo nte c'o
o tsja na jo c'ü va mäjä Mizhocjimi.
Pero c'o 'ñaja c'o ma puncjü, iyö
c'o. Nguec'ua va üdü Mizhocjimi,
nguec'ua va ndũ anguezeji mi
bodüji cja c'e majyadü.

6 C'ü ja va mbös'üji c'o, 'ñe c'o o
tsjapü Mizhocjimi c'o, ngue c'ü xo
rga unnc'öji ngüenda, ngue c'ua dya
rá ne rá cjaji c'o na s'o, ja c'o nzi ma
tsja anguesji. 7 Mi cãrã anguezeji
c'o mi ma't'ü o ts'ita. Na ngueje
mama a cjava o̱ jña Mizhocjimi:
“O mimi c'o nte, o ziji o xëdyi.
Cjanu o böbüji c'ua; go nemeji a
jmi c'e ts'inzhünü c'ü vi dyät'äji”,
eñe o̱ jña Mizhocjimi. Nu'tsc'eji,
dya rí tsjagueji a cjanu rí ma'tc'eji
yo ts'ita. 8 Mi cãrã anguezeji c'o
mi tsãjã o ndixũ. Nguec'ua 'na nu
pa, o ndũ veintitres milji. Nutscöji,
dya rá cjagöji a cjanu. 9 Mi cãrã
anguezeji c'o mi cja na s'o; mi
nuji cjo ro castigao Mizhocjimi
anguezeji. Nguec'ua ma ẽjẽ c'o
c'ijmi mi saji c'o nte; nguec'ua mi
tũji. Nutscöji, dya rá söji a cjanu o̱
jña e Jesucristo rá nuji cjo ra casti-
gaozüji o iyö. 10 Mi cãrã anguezeji
c'o me mi reclamao. Nguec'ua va
mbö't'üji c'o, o tsja 'naja c'o o̱ anxe
Mizhocjimi. Nu'tsc'eji, dya rí recla-
maoji a cjanu.

11 Texe c'o o tsjapü Mizhocjimi
c'o, ngue c'ü rga unnc'öji ngüenda.
Xo t'opjü c'o, ngue c'ua xo ra zi'ch'i
ín münc'öji c'o, ngue c'ua dya xo rá
cjaji a cjanu c'o na s'o. Na ngueje
ya rí cãrãji yo cjë yo ya ni ma ra
nguarü. 12 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, c'ü
cjijñi me na jo cja o̱ jmi Mizhocjimi,
ni jyodü ra mböngüenda c'ü. 'Ma
jiyö, 'na ra tsja c'o na s'o. 13 Texe
yo nte, bübü 'ma va ẽjẽ o̱ pjeñeji ra
tsjaji c'o na s'o. Pero Mizhocjimi
sö ra mbös'üji na jo; dya ra tsjaji
c'o. Nguec'ua 'ma va ẽjẽ in pjeñeji

c'o na s'o, dya ni jyodü rí tsjaji c'o.
Ixtí jñunt'ü in mün'c'eji, Mizhocjimi
ra dya'c'üji ja rgui zëzhiji ngue c'ua
dya rí tsjaji c'o na s'o.

14 Rí s'iyatsc'öji cjuarma,
nguec'ua rí xi'tsc'öji, dya pje rí tsjaji
c'ü rgui pë's'iji parte co yo ts'ita.
15 Rí xi'tsc'öji a cjanu, na ngueje i̱ṉ
pãrãgueji c'ü na jo. Rí tsjijñiji na jo,
ngue c'ua rí pãrãgueji c'ü na cjuana
c'ü rí xi'tsc'öji. 16 'Ma rí jmurügöji
rí mbeñeji ja va ndũ e Cristo, ot'ü
rí unngöji 'na pöjö, cja rrũ sigöji c'ü
po'o c'e vaso. 'Ma rí cjagöji a cjanu,
rí jizhiji 'ma c'ü 'natjo ín mü'büji nzi
'nazgöji rgá pë's'iji parte co e Cristo
c'ü o pjödü o̱ cji por nutscöji. Xo 'ñe
'ma rí më'chc'öji c'e tjõmëch'i cja rrũ
siji, xo rí jizhgöji 'ma c'ü 'natjo ín
mü'büji nzi 'nazgöji rgá pë's'iji parte
co e Cristo c'ü o sufre va ndũ por
nutscöji. 17 'Natjo c'e tjõmëch'i c'ü rí
sigöji rgá mbeñeji ja va ndũ e Cristo.
Nguec'ua zö na puncjüzüji rí ejmeji
e Cristo, pero 'natjo ín mü'büji rgá
pë's'iji parte co e Cristo. Na ngueje
rí sigöji c'ü 'natjo tjõmëch'i rí texeji.

18 Tsjijñiji c'o ín menzumügöjme
a Israel. Anguezeji 'natjo c'ua
mi saji c'o o̱ ts'ingue c'o animal
c'o mi päsp'äji Mizhocjimi cja c'e
arta. Nguec'ua mi jizhiji c'ü mi
'natjo o̱ mü'büji ma mbë's'iji parte
co Mizhocjimi c'ü mi ngue o̱ cjaja
c'e arta. 19 ¿Cjo i̱ṉ unnc'eji ngüenda
yo rí xi'tsc'öji? ¿Cjo i̱ṉ cjinncjeji rí
mangö c'ü pje ni muvi yo ts'ita?
Iyö. ¿Cjo i̱ṉ cjinncjeji rí mangö c'ü
pje ni muvi c'o ts'ingue c'o päsp'äji
cja yo ts'ita? Iyö, dya rí mangö
ga cjanu. 20 Dyäräji na jo c'ü rá
xi'tsc'öji. 'Ma pje c'o pö't'ü c'o dya
ejme Mizhocjimi, cja rrũ mbä's'äji
cja c'o o̱ arta anguesji, dya ngue
Mizhocjimi c'ü päsp'äji; ngue c'o de-
monio c'o ngue o̱ dyoji e Satanás
c'ü dya jo. Nguec'ua 'ma i̱ṉ sagueji
c'o ts'ingue c'o vi mbäsp'äji yo ts'ita,
chjëntjui c'ü ri pë's'igueji parte co c'o
demonio. Nguec'ua, dya rí negö
rí sido rí sagueji c'o o̱ ts'ingue c'o
animale c'o vi mbäsp'äji yo ts'ita.
21 'Ma i̱ṉ sigueji c'ü po'o c'e vaso
gui mbeñeji e Jesucristo, dya sö rí
sigueji c'o vi mbäsp'äji yo ts'ita. 'Ma
i̱ṉ sigueji c'o ni pë'sc'eji parte co e
Jesucristo, dya sö rí sigueji c'o rvi
pë's'iji parte co c'o demonio. 22 Nu
'ma sido rá sagöji c'o ts'ingue c'o vi
mbäsp'äji yo ts'ita, ra üdü 'ma c'ín
Jmugöji, na ngue dya rí negöji 'ma
angueze co texe ín mü'büji. A poco
i̱ṉ cjijñiji c'ü xenda na zëtscöji que
na ngue angueze.

La libertad y el amor cristiano

23 Sö rí tsjagueji texe c'o dya
mama Mizhocjimi na s'o. Pero dya
ni jyodü texe rí tsjagueji c'o. Y texe
c'o, dya xo pjöxc'eji c'o, ni xo ri ngue
yo nin cjuarmaji. 24 Dya rí tsjijñiji
nguextjo cjo i̱ṉ pë'sc'eji derecho c'ü
pje rí tsjaji; xo rí tsjinncjeji yo nin
cjuarmaji. Na ngueje dya jo pje rí
tsjaji c'ü ra tsjapü ra tsja c'o na s'o
yo.

25 Texe c'o pje nde ma ts'ingue c'o
pöji cja böngue, ra sö rí sigueji c'o.
Dya rí tsjaji t'önü cjo vi mbäsp'äji
cja ts'ita c'o ts'ingue. Na ngue dya
ni jyodü rí tsjijñiji c'o. 26 Na ngueje
ne xoñijõmü, o̱ cjaja ín Jmugöji nu.
Xo 'ñe texe yo bübü.

27 'Ma cjó c'o ra zon'c'eji c'o dya
ejme Mizhocjimi, ra xi'tsc'eji rí
möji rí ma siji o xëdyi cja o̱ ngumüji,
nu 'ma i̱ṉ ne rí möji, rí siji texe c'o
ra ch'a'c'eji. Dya rí tsjapüji t'önü
cjo vi mbäsp'äji cja ts'ita c'o jñõnü.
Na ngueje dya ni jyodü rí pãrãgueji.
28 Pero 'ma cjó c'o ra xi'tsc'eji: "Yo
ts'ingue yo ch'a'c'eji, o bäsp'ä cja
ts'ita yo", ra 'ñents'eji, dya rí sigueji
'ma. 'Ma jiyö, rí tsjapqueji ra tsja
c'ü na s'o 'ma c'ü o xi'tsc'eji. Na
ngueje nuc'ü, cjijñi c'ü dya ga jo ra
zi c'e ts'ingue. 29 Dya ngue'tsc'eji rí
tsjijñigueji c'ü dya ra sö rí sigueji,
jiyö. C'ü ra nguijñi dya jo ra zi,
ngue c'ü o xi'tsc'eji c'ü vi bäsp'ä
c'e ts'ingue cja yo ts'ita. Nguec'ua

dya rí sigueji c'o. Nu'tsc'eji pe rí
xitscöji a cjava: “Rí pë'sc'öjme dere-
cho rá sigöjme c'o pje nde ma jñõnü.
Nguec'ua, dya cjó pë's'i derecho
ra zopcöjme, zö ri cjijñi c'ü dya jo
c'ü rí sigöjme. 30 Nguec'ua, ¿jenga
sopcöjme 'ma rí sigöjme c'o ts'ingue
c'o päsp'äji cja yo ts'ita; maco rí
unüjme 'na pöjö Mizhocjimi?”, rí
'ñenzgöji. 31 Pero rí xi'tsc'öji, 'ma rí
sigueji o xëdyi, o 'ma pje c'o nde rí
siji, o 'ma pje c'o rí tsjagueji, rí tsjaji
c'ua ja ga ne Mizhocjimi, ngue c'ua
ra 'mãrã me na jo angueze. 32 Rí
tsjaji c'ü dya cjó rí tsjapüji ra tsja
c'o na s'o, zö ri ngue yo ín men-
zumüjme a Israel, o zö ri ngue yo in
menzumügueji a Grecia, zö creoji
Mizhocjimi, zö dya creoji. 33 Rí
tsjaji ja c'o nzi rgá cjagö. Na ngueje
nutscö, dya rí cjijñigö nguextjo cjo
sö pje rá cjagö. Xo rí cjinncjö yo
nte, na ngueje dya ra jogü pje rá
cjagö c'ü rá cjapcö yo nte ra tsjaji
c'o na s'o. Rí cjagö a cjanu ngue
c'ua xa'ma ra 'ñench'e o̱ mü'büji e
Jesucristo, ra salvaji.

11

1 Rí cjagö a cjanu, na ngue ngueje
o̱ 'ñiji e Cristo. Nu'tsc'eji rí tsjagueji
c'ua ja nzi rgá cjagö.

Las mujeres en el culto

2 Me rí mä'c'ägöji cjuarma, na
ngue i̱ṉ mbenzgöji texe c'ua ja rí
nzhodü. Me xo i̱ṉ cjaji ja c'o nzi
rvá xi'tsc'öji. 3 Pero bübü c'ü xe
rí negö rí pãrãgueji. Mizhocjimi
manda cja e Cristo. E Cristo manda
cja e bëzo. E bëzo manda cja e
ndixũ. 4 E bëzo, 'ma ro jñus'ü o̱
tjũs'ü 'ma go dyötü Mizhocjimi o
'ma go mama o̱ jña Mizhocjimi, ro
bëzhi o̱ tseje 'ma c'ü. 5 Pero e ndixũ,
nu 'ma dya pje ra ngo'bü o̱ ñi 'ma go
dyötü Mizhocjimi o 'ma go ña o̱ jña
Mizhocjimi, xo ra bëzhi o̱ tseje 'ma
c'ü. Chjëntjui c'ü ro t'ãxpã o̱ ñi c'ü.
6 'Na ndixũ c'ü dya ra ngo'bü o̱ ñi,
ni jyodü ra t'ãxã c'ü. Pero nu 'ma
ix 'na tsetjo c'ü rguí t'ãxã, ni jyodü
ra ngo'bü o̱ ñi 'ma c'ü. 7 E bëzo,
dya ni jyodü pje ra jñus'ü. Na ngue
o dyät'ä Mizhocjimi e bëzo c'ü ixi
nguetjo angueze. Nguec'ua ngueje
Mizhocjimi c'ü manda cja e bëzo.
Pero e ndixũ je vi 'ñeje cja e bëzo,
nguec'ua ngue e bëzo manda cja e
ndixũ. 8 Dya ngue e ndixũ, c'ü vi
t'ät'ä e bëzo. Je ngue e bëzo c'ü vi
t'ät'ä e ndixũ. 9 Dya ngue e bëzo
o t'ät'ä para ra mbös'üji e ndixũ.
Ngue e ndixũ o t'ät'ä, ngue c'ua ra
mbös'üji e bëzo. 10 C'ü ni ngo'bü o̱ ñi
yo ndixũ, je jizhiji c'ü dya mandaji
cja yo bëzo. Co'büji o̱ ñiji a cjanu, na
ngue janda c'o o̱ anxe Mizhocjimi.
11 Mizhocjimi recibido yo bëzo 'ñe
yo ndixũ nza yejui. Na ngue 'ma
ri ojtjo yo bëzo, dya ri bübü 'ma yo
ndixũ. Y 'ma ri ojtjo yo ndixũ, dya
ri bübü 'ma yo bëzo. 12 Na ngueje
e Eva c'ü mi ot'ü ndixũ, je vi 'ñeje
cja e Adán c'ü mi ot'ü bëzo. Je xo
ga cjatjonu e bëzo, je ni 'ñeje cja e
ndixũ. Zö ri bëzo, zö ri ndixũ, pero
ngue Mizhocjimi o ngambgagöji.
13 Nu'tsc'eji rí tsjijñiji. ¿Cjo na jo
ra dyötü Mizhocjimi e ndixũ, nu
'ma dya ra ngo'bü o̱ ñi? Iyö, dya
ga jo. 14 'Ma na maja o̱ ñixte 'na
bëzo, dya ni jyodü cjó ra xi'tsc'eji
c'ü ix 'na tsetjo; ixi jñetsetjo. 15 'Ma
na maja o̱ ñixte 'na ndixũ, dya pje
ngue 'na tseje. O ch'unü yo ndixũ
ra mbe o̱ ñixte yo, ngue c'ua ra
ngo'p'üji a ñi. 16 Bübütsc'eji c'o ra
sjëya rgá ndünrü, na ngue yo jña
yo rí xi'tsc'öji. Pero rí xicö c'o,
dya rí pë'sc'öji xe 'na tjũrü que na
ngue nu rí xi'tsc'öji rí tso'büji in ñiji.
Ni xo ri pë's'iji xe 'na tjũrü c'ua ja
nde jmurü yo cjuarma ga ma't'üji
Mizhocjimi.

Abusos en la Cena del Señor

17 Bübü 'na jña c'ü rá xi'tsc'öji. C'ü
ni jmurügueji, ngue para rí ma't'üji
Mizhocjimi; dya ngue para rí tsjaji
yo na s'o. 18 C'ü xenda ni jyodü rá
xi'tsc'öji, rí ärägö 'ma i̱ṉ jmurügueji,

nde i̱ṉ xõgueji nde ts'i grupotsc'eji.
Pe na cjuana c'o rí ärägö. 19 A poco
i̱ṉ cjijñiji ni jyodü ra büb̃ütsc'eji c'o
ts'igrupo, ngue c'ua ra 'ñetsets'üji
cjó ngue c'o xenda pãrã na jo ja ga
cja, ngue c'ua ra tsjapüji na nojo.
20 Pero 'ma i̱ṉ jmurügueji nde ts'i
grupotsc'eji, ¿ja rgá sö 'natjo c'ua
ja rí sigueji c'o rgui mbeñegueji ja
va ndũ c'ín Jmugöji? 21 Na ngueje
nde va tũtsjëgueji in jñõnüji, cja
rrĩ sitsjëgueji. Nguec'ua sant'a c'o
dya nda pë's'i c'ü ra zi, y c'o 'ñaja,
ya nijmiji hasta bünc'o ya ne ra
tĩtjo. 22 Nama, ¿cjo dya i̱ṉ pë'sc'eji
in nzungueji c'ua ja rí sigueji o
xëdyi? Pe i̱ṉ cjijñiji c'ü dya ni muvi
c'ü 'natjo c'ua ja rí jmurügueji rí
ma'tc'eji Mizhocjimi. Na ngueje c'ü
ni sitsjëgueji in jñõnüji, i̱ṉ cjapüji
ra tseje c'o dya pje pë's'i. C'ü ni
tsjagueji a cjanu, ¿cjo rá xi'tsc'öji c'ü
rí mä'c'öji? Iyö, dya ra sö.

La Cena del Señor

23 Ya ró xi'tsc'öji ja rgui mbeñeji
c'ua ja va ndũ e Jesús c'ín Jmugöji.
Nguetsjë angueze c'ü o xitsigö c'ua
ja va cja va tsja'a c'e xõmü 'ma o
zürüji o zidyiji cja c'o pje mi pjëzhi.
O jñü c'e tjõmëch'i. 24 Nuc'ua o unü
'na pöjö Mizhocjimi. Cjanu o xëpi
c'ua c'o o̱ discípulo. Cjanu o xipjiji
c'ua: "Nujyo rí xë'tsc'öji, jñüji rí
si'iji yo. Ngue ín cuerpogö yo. Co
nín cuerpogö, rá pätjc'ägöji c'ü rvi
chũji. Nu na cjagueji dya, dya rí
jyombeñe rí tsjagueji nu, ngue c'ua
rí mbenzgöji", eñe. 25 Nuc'ua, 'ma
ya vi nguarü vi ziji c'e tjõmëch'i,
e Jesús xo ndũ c'ua c'e vaso. O
yepe o unü 'na pöjö ja c'o nzi va
jñü c'e tjõmëch'i. Cjanu o xipji c'o
o̱ discípulo: "Nujnu, ngue ín tsjigö
nu. C'ü rga pjödü ín tsji, ngue c'ü
rgui pãrãgueji c'ü ra perdonaots'üji
Mizhocjimi, ja c'o nzi va mama.
Texe 'ma rí sigueji a cjanu, rí mben-
zgöji 'ma", embeji. 26 Nguec'ua rí
xi'tsc'öji, 'ma rí sigueji a cjanu o
tjõmëch'i, 'ñe c'ü ri po o vaso, i̱ṉ
jizhigueji 'ma c'ü o pätjc'äji va ndũ
c'ín Jmugöji. Rí tsjagueji a cjanu,
hasta 'ma ra ẽjẽ na yeje.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

27 'Ma cjó c'o ra zi c'e tjõmëch'i
'ñe c'ü ri po'o c'e vaso, 'ma dya ra
mbeñe e Jesucristo c'ín Jmugöji ja
va ndũ, nu'ma, ra merecido c'ü
ra tsjapü Mizhocjimi ra sufre, na
ngueje c'ü dya vi tsjapü ni muvi c'ü
vi sufre o̱ cuerpo c'ín Jmugöji, 'ñe
c'ü vi pjödü o̱ cji. 28 Nguec'ua nzi
'natsc'eji, ot'ü rí tsjijñiji. Nguec'ua
'ma ri büb̃ütsc'üji c'o na s'o, rí dyötüji
Mizhocjimi ra perdonaotsc'eji c'o.
Nuc'ua, cja rrĩ siji c'ua c'e tjõmëch'i,
'ñe c'ü ri po'o c'e vaso. 29 Na
ngueje 'ma cjó c'o ra zi'i c'o, nu
'ma dya ra mbeñeji c'ü o̱ cuerpo
c'ín Jmuji ja va sufre por nutscöji,
Mizhocjimi ra castigao 'ma c'o. Na
ngueje dya nguijñiji c'ua ja nzi ga
jyodü. 30 Nguec'ua ga büb̃ütsc'eji
na puncjü c'o sö'dyë, 'ñe c'o dya ga
zëzhi, 'ñe c'o ya ndũ. 31 Pero 'ma
ot'ü rá cjijñiji, dya ra castigaozüji
'ma Mizhocjimi. 32 Castigaozüji
a cjanu Mizhocjimi, ngue c'ua rá
xötpü rá ätcöji c'ü. Je ga cjanu
ga castigaozgöji va c'ü, ngue c'ua
c'e pa 'ma ra jñünpü ngüenda
Mizhocjimi ra ma sufre c'o dya ätpä
o̱ jña, dya ra jñüncügöji ngüenda
'ma. 33 Nguec'ua rí xi'tsc'öji
cjuarma, 'ma i̱ṉ jmurügueji gui siji
o xëdyi, rí pötqui che'beji. 34 Nu'ma
cjó c'o ri sant'a, ot'ü ra zi o xëdyi cja
o̱ ngumü c'ü. Nu 'ma rí tsjagueji
a cjanu cja rrĩ jmurügueji, dya
ra castigaots'üji 'ma Mizhocjimi.
Büb̃ü c'o xe rá xi'tsc'öji, pero cja rá
ẽ xi'tsc'öji.

12

Las capacidades que el Espíritu Santo da a cada uno

1 Rí negö rí pãrãgueji cjuarma,
ja ga 'ñünngü ín mü'büji o̱ Espíritu

Mizhocjimi, ngue c'ua ra sö rá
pëpiji Mizhocjimi.
2 I̱ṉ pãrãgueji ja ma cjatsc'eji 'ma
dya be mi ench'e in mü'büji e Je-
sucristo. Mi 'ñünnc'eji in mü'büji
mi ma'tc'eji o ts'ita yo dya ña.
3 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, 'ma cjó c'o
ra zadü e Jesús, ixtí pãrãgueji c'ü
dya ngueje o̱ Espíritu Mizhocjimi
c'ü 'ñünbü o̱ mü'bü c'e nte. Pero
'ma cjó c'o ra mama co texe o̱ mü'bü
ngue ín Jmuji e Jesús, nu'ma, ngue
'ma 'ñünbü o̱ mü'bü 'ma o̱ Espíritu
Mizhocjimi.
4 Nde nan'ño ga dyacöji o̱ Espíritu
Mizhocjimi nzi 'nazgöji, ngue c'ua
xo nan'ño rgá pëpcöji Mizhocjimi.
Pero 'natjo c'e Espíritu. 5 Nan'ño
ga dyacöji c'ua ja rgá pjöstegöji
nzi 'nazgöji, pero 'natjo c'ín Jmuji.
6 Nan'ño ga dyacöji c'ua ja rgá
pëpjiji, pero 'natjo Mizhocjimi c'ü
pjöxcöji rá cjaji texe c'ü rgá pëpcöji.
7 C'ü ni 'ñünngü ín mün'c'öji o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü rgá pëpcöji
Mizhocjimi, ngue c'ü rga pötca
pjösteji. 8 Bübüzügöji c'o ya ch'unü
ja rgá zopjü yo nte, ngue c'ua
ra mbãrãji c'ü na cjuana. Pero
nguetsjë o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
unüji a cjanu. Bübüzügöji c'o ya
ch'unü ja rgá zopjü yo nte, ngue
c'ua ra mbãrãji ja rgá mimiji. Pero
nguetsjë c'e Espíritu c'ü 'ñünbü
o̱ mü'büji, ngue c'ua ra zopjüji a
cjanu. 9 Bübüzüji c'o ya ch'unü
ra nde'be o̱ mü'büji c'ü ra tsja
Mizhocjimi c'o me na nojo. Pero
nguetsjë o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
je unüji a cjanu. Bübüzgöji c'o ya
ch'unü ja rgá jocü yo sö'dyë. Pero
nguetsjë c'e Espíritu c'ü unüji a
cjanu. 10 Bübüzgöji c'o ya ch'unü
ja rgá tsja c'o na nojo c'o nunca
janda yo nte. Bübüzgöji c'o ya
ch'unü ra ñaji o̱ jña Mizhocjimi co
poder. Bübüzgöji c'o ya ch'unü,
ngue c'ua 'ma cjó c'o ra mama
'na jña, ixta mbãrãji cjo je ngue o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü o 'ñünbü o̱
mü'bü, o ngue e Satanás c'ü dya
jo. Bübüzgöji c'o ya ch'unü ra
ña nan'ño idioma c'o dya pãrãji.
Bübüzgöji c'o ya ch'unü ra mbãrã,
ngue c'ua 'ma cjó c'o ra ña nan'ño
idioma, ra xipjiji c'o rrã cã nu c'o
dya ri meya, pje ne ra mama c'o
jña. 11 Na puncjü bëpji, pero 'natjo
o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü 'ñünngöji
ín mün'c'öji rá cjaji texe yo bëpji.
Nde dacüji ja c'o nzi ga netsjë.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

12 'Na nte, 'natjo o̱ cuerpo, pero
na puncjü yo bübü o̱ cuerpo
c'ü. Na puncjü c'o, pero 'natjo
cuerpo. Je xo ga cjatjonu e Cristo,
'natjo angueze pero na puncjüzgöji
rí bünc'öji c'ü. 13 Nutscöji 'ma
ró ench'e ín mü'büji e Cristo,
cja ch'acöji 'ma 'natjo o̱ Espíritu
Mizhocjimi c'ü ra bübü ín mün'c'öji
rí texeji. Nguec'ua rí chjëntcjöji
'natjo cuerpo dya, zö ri menzumüji
a Israel, o zö ri menzumüji a
Grecia. Rí chjëntcjöji 'natjo cuerpo
dya, zö ri esclavoji, o zö dya ri
esclavoji. O ch'acöji 'natjo Espíritu
rí texeji.
14 O̱ cuerpo 'na nte, dya 'natjo
c'o bübü; na puncjü c'o. 15 Zö ro
ña ín cuagöji ro mama: “Dya rí
dyëgö, nguec'ua dya rí bübü cja ne
cuerpo”, ro 'ñeñe, pero bübü nín
cuaji cja ín cuerpoji. 16 Xo 'ñe ín
tsõgöji, zö ro ña ro mama: “Dya
rí ndögö, nguec'ua dya rí bübü cja
ne cuerpo”, ro 'ñeñe, pero xo bübü
nín tsõji cja ín cuerpoji. 17 Nu 'ma
ri dyavü o ndö texe ín cuerpoji,
¿ja rva ärägöji 'ma? Xo 'ñe 'ma ri
dyavü o ngõ'õ, ¿ja rva püns'üji pje
ri jyärä 'ma? 18 Pero Mizhocjimi
o dyätcäji texe yo bübüzüji c'ü ri
'natjo ín cuerpoji. Je ga cjanu va
ne angueze. 19 Nu 'ma nde ri bübü
aparte yo bübüzüji, ¿ja ri bübü 'ma
ín cuerpoji? 20 Pero c'ua ja ga
cja dya, bübüzüji na puncjü, pero
'natjo ín cuerpoji.

21 Nu 'ma ro sö ro ña ín chögöji,
pero dya ro xipji ín dyëji: “Dya
ní jyodüzü c'ü pje rí pjöxcö”, ro
'ñeñe. Na ngue pötca pjöstevi. Ni
xo ri ngue ín ñigöji, 'ma ro sö ro
ña, pero dya ro xipji ín cuaji: “Dya
ni jyodüzü c'ü pje rí pjöxcövi”, ro
'ñembevi. 22 Bübü ín cuerpoji c'o nza
cja c'ü dya nda ni jyodüzüji. Pero
ni jyodüzüji texe yo. 23 Yo bübü cja
ín cuerpogöji c'o rí cjapcöji c'ü dya
nda ni muvi, ngue c'o rí co'bügöji
na jo c'o. Xo 'ñe yo dya jo ga jñetse,
rí co'büji na jo, ngue c'ua xo na jo
rgá jñetse yo. 24 Yo bübü ín cuerpoji
yo jñetse na jo, dya nda ni jyodü rá
co'büji yo. Mizhocjimi o dyät'ä yo
bübü ín cuerpoji, ngue c'ua xenda
ni muvi c'o rí cjapüji c'ü dya nda
ni muvi. 25 O dyät'äji a cjanu yo,
ngue c'ua dya ra pëpjitsjë aparte
yo, ra pötca pjösteji. 26 Nguec'ua
'ma ra zö'ö na ü'ü 'na yo bübü ín
cuerpoji, nde ra zö na ü'ü 'ma texe
ín cuerpoji. Xo 'ñe 'ma rá pjörüji na
jo 'na yo bübü ín cuerpoji, xo na jo
rgá zö 'ma texe ín cuerpoji.

27 Nu'tsc'eji o̱ cuerpots'ügueji dya
e Cristo. I̱n bübügueji cja o̱ cuerpo
nzi 'natsc'eji. 28 Nutscöji rí jmurüji
rí ma't'üji Mizhocjimi, Mizhocjimi
ya dyacöji ín bëpcjöji nzi 'nazgöji.
Bübü c'o ya juajnü Mizhocjimi ra
tsja apóstole ra zopjüji yo nte. Ngue
c'ü xenda ni muvi cja c'o bëpji c'o
dacöji c'ü. Bübü c'o ra mama o̱ jña
angueze co poder. Xo ni muvi c'e
bëpji c'ü. C'ü na jñi, bübü c'o ra
xöpü o nte. Xo ni muvi c'e bëpji
c'ü. Bübü c'o ch'unü ja rgá tsja
c'o na nojo. Bübü c'o ra tsjapü
ra ndis'i c'o ri sö'dyë. Bübü c'o ra
pjöste, 'ñe c'o ra tsja xo'ñi ngue c'ua
c'o 'ñaja cjuarma ra tsjaji o̱ bëpjiji.
Bübü c'o ra ña nan'ño idioma c'o
dya pãrãji. 29 ¿Cjo nde rí texcöji
rí apóstoleji? ¿Cjo nde rí ñaji o̱ jña
Mizhocjimi co poder? ¿Cjo nde rí
xöpüji yo nte? ¿Cjo nde ch'acöji
ja rga cjaji c'o na nojo? Iyö, dya
nde ch'acöji c'o. 30 ¿Cjo nde ch'acöji
rá jocüji yo sö'dyë? ¿Cjo nde rí
ñaji nan'ño idioma? ¿Cjo nde sö rá
xipjiji c'o cjuarma pje ne ra mama
'ma cjó c'o ra ña nan'ño idioma?
Iyö. 31 Nu'tsc'eji rí jyodüji c'ü ra
ch'a'c'eji c'o xenda ni muvi ga bëpji
yo cja ró xi'tsc'öji. Pero bübü 'na c'ü
rí tsjaji c'ü xenda ni muvi que na
ngue yo bëpji yo. Dyäräji na jo dya,
c'ü rá xi'tsc'öji.

13

El amor

1 Zö ch'acö rí ñagö c'o nan'ño id-
ioma, y zö xo ro ñagö ja c'o nzi ga
ña c'o anxe, pero 'ma dya ro s'iya yo
nín mintegöji, ri chjëntcjöbe 'ma 'na
t'ëzi c'ü zünü na jo, pero dya pje xe
ni muvi. O ri chjëntcjöbe o címbalo
c'o pjë'biji. Zö ro mbedye na jo jña
ín tegö, pero ¿pje rví muvizgö 'ma?
2 Zö ch'acö rá ñagö o̱ jña Mizhocjimi
co poder, y zö xi ro pãrãgö texe c'o
dya mi 'mãrã mi jinguã 'ñe texe c'o
na cjuana, pero 'ma dya ro s'iya yo
nín mintegöji, dya pje rví muvizgö
'ma. Zö xi ro ejme na jo Mizhocjimi,
nguec'ua ro sö ro xipji yo t'eje: “Ch-
jans'aji ga manu”, ro empji, nuc'ua
ro ndans'aji; pero 'ma dya ro s'iya
yo nín mintegöji, dya pje rví mu-
vizügö 'ma. 3 Zö xi ro jüngö texe
c'o rí pë'sc'ö ro unügö c'o dya pje
pë's'i, pero 'ma dya ro s'iyagö yo nín
mintegöji, ¿pje ro dyezgö 'ma? Y
'ma ro zücöji ro pantcöji a sivi, zö ro
sëchcö na jo rvá ndë ín cuerpo, pero
'ma dya ro s'iya yo nín minteji, ¿pje
xo ro dyezgö 'ma?

4 'Ma rá s'iyaji yo nín minteji, rá
pësp'iji paciencia 'ma cjó pje nde
ra tsjacüji. Rá jodüji ja rga pjös'üji
anguesji. 'Ma rá s'iyaji yo nín
minteji, dya rá mbidiaji. 'Ma rá
s'iyaji yo nín minteji, dya xo rá
cjapütsjëji na nojo rga mamaji: “Me
na jozgöjme”, rá eñeji. 5 'Ma rá
s'iyaji yo nín minteji, dya pje rá ma-
maji c'ü rguí tseji anguezeji. Dya rá

jodüji ja rga pjös'ütsjëji; rá jodüji ja
rga pjös'üji yo nín minteji. 'Ma rá
s'iyaji yo nín minteji, dya ra ünngöji
'ma cjó pje ra tsjacüji. Dya xo rá
mbeñeji c'o pje vi tsjacöji c'o na s'o.
6 'Ma rá s'iyaji yo nín minteji, dya
rá mäjäji 'ma cjó c'o ra tsja c'o na
s'o. Rá mäjäji 'ma cjó c'o ra tsja na
jo. 7 'Ma rá s'iyaji yo nín minteji, rá
pësp'iji paciencia zö cjó pje ra xitsiji
o zö cjó pje ra tsjacüji. Y rá creoji
'ma ra mama ra tsja c'o na jo.
8 Ra zädä c'ü dya cja rguí jyodü
cjó ra ña o̱ jña Mizhocjimi. Xo ra
zädä c'ü dya cjó xe ra unü o̱ Espíritu
Mizhocjimi c'ü xe ra ña nan'ño id-
ioma. Xo ra zädä c'ü dya cja rguí
jyodü ra dyacöji o̱ Espíritu ja rga
pãrãgöji. Pero, zö ya rguí nguins'i
ne xoñijõmü, Mizhocjimi ne'e c'ü rá
pötca s'iyagöji. 9 C'ü rgá pãrãgöji
Mizhocjimi nu va cja ne xoñijõmü,
dya xo rí pãrãgöji na jo. Xo 'ñe c'o
rgá ñagöji o̱ jña, dya xo rí mangöji
na jo c'o. 10 Dya nda rí pãrãgöji
na jo. Pero ra zädä c'e pa 'ma rá
pãrãgöji na jo.
11 'Ma cja mi ts'it'igö, mi ñagö
nzi ts'it'i, mi mbeñe nzi ts'it'i, mi
cjijñi nzi ts'it'i. Pero 'ma ya ró
bëzogö, dya cja ró cjagö nzi ts'it'i
'ma. 12 Je xo ga cjazgöji nu, c'ü
rgá pãrãgöji dya, chjëntjui c'ü ri jan-
datjoji cja jñeje, c'ü dya jñetsezüji
na jo. Pero ra zädä c'e pa 'ma rá
pãrãji texe c'o dya rí pãrãgöji dya.
Dya xo rí pãrãgö na jo dya. Pero
ra zädä c'e pa 'ma rá pãrãgö texe
c'o na cjuana ja c'o nzi ga mbãcö
Mizhocjimi. 13 Nguec'ua rí xi'tsc'öji,
ni jyodü sido rá ejmeji Mizhocjimi,
'ñe rá te'beji c'ü ra zädä c'o ya
mama angueze, 'ñe rá s'iyaji yo nín
minteji. Nujyo, siempre ni jyodü rá
cjaji yo. C'ü xenda ne Mizhocjimi
rá cjaji, ngue c'ü rá s'iyaji yo nín
minteji.

14

El hablar en lenguas

1 C'ü rí tsjaji, rí s'iyagueji yo nin
minteji. Xo rí ñeji c'ü ra dya'c'eji o̱
Espíritu Mizhocjimi ja rgui pëpqueji
Mizhocjimi. C'e bëpji c'ü xenda
rí ñeji, ngue c'ü rí ñagueji o̱ jña
Mizhocjimi co poder. 2 Nu 'ma cjó
c'o vi unü o̱ Espíritu Mizhocjimi ra
ña nan'ño idioma c'ü dya pãrã, dya
ngue yo nte yo ri zopjü c'ü. Nguex-
tjo Mizhocjimi c'ü ärä. Na ngueje
dya cjó sö ra mbãrã pje pjëzhi c'ü
ri mama c'ü. Na ngueje 'ñünbü
o̱ mü'bü o̱ Espíritu Mizhocjimi ra
ña o jña c'o dya cjó ra mbãrã.
3 Pero 'ma cjó c'o ra ña o̱ jña
Mizhocjimi co poder, ngue yo nte
yo ri zopjü c'ü, nguec'ua xenda ra
mbãrãji Mizhocjimi. Xo zopjüji ja
rgá mimiji. Xo cjapjüji ra mä o̱
mü'büji. 4 Pero 'ma cjó c'o ch'unü
ra ña nan'ño idioma, nguextjot-
sjë c'e nte c'ü ri ña, c'ü xenda ra
mbãrã Mizhocjimi. Pero 'ma cjó
c'o ra ña o̱ jña Mizhocjimi co poder,
ngueje texe c'o ri jmurü c'o xenda
ra mbãrãji Mizhocjimi.

5 Quera ro dya'c'üji ri ñagueji
nan'ño idioma i̱ṉ texeji. Pero c'ü
xenda rí negö, ngue c'ü rí ñagueji
o̱ jña Mizhocjimi co poder. Na
ngueje xenda na jo c'e bëpji c'ü,
que na ngue 'ma ri ñagueji nan'ño
idioma c'o dya cjó pãrã. Pero 'ma
sö rí xipjiji c'o ri jmurü pje ne ra
mama c'o jña c'o i̱ṉ mamaji gui
ñaji nan'ño idioma, nu'ma, na jo
'ma c'ü. Na ngue a cjanu, xenda
ra mbãrãji Mizhocjimi. 6 Tsjijñiji
cjuarma. 'Ma ro ẽgö ro 'ñe zen-
guats'üji, 'ma ro ñagö nan'ño id-
ioma, pero 'ma dya ro xi'tsc'öji c'ü
vi jítscö Mizhocjimi, o c'ü rí pãrãgö,
¿pje ro dyeje 'ma? Nu 'ma dya pje
ro xi'tsc'öji o̱ jña Mizhocjimi, o 'ma
dya pje ro jí'tsc'öji, ¿pje xo ro dyeje
'ma?

7 I̱ṉ pãrãji o pito, 'ñe o bizhi.
Dya pë's'iji vida, pero zünüji. Pero
'ma dya ra cambia c'e tono c'ü
ni mbë'biji yo bizhi, ¿ja rgá sö ra

mbãrãji 'ma, pje pjëzhi c'ü ri bë'bi?
8 Xo 'ñe o corneta. Nu 'ma dya ra
mbes'e na jo c'ü ra mbë'biji, ¿ja rgá
sö ra xampja 'ma 'na tropa, ra ma
cja chũ? 9 Je xo ga cjatsc'eji nu.
Nu 'ma rí ñaji nan'ño idioma, ¿ja
rgá sö cjó ra mbãrã pje pjëzhi c'ü
ri mangueji 'ma? Chjëntjui c'ü ro
ndunü o ndajma c'o jña c'o. 10 Bübü
me na puncjü o idioma yo ñaji cja
ne xoñijõmü, y nde t'ärä nza texyo.
11 Pero 'ma dya rá pãrãgö c'o jña
c'o ri ña 'na nte, ra nguijñi 'ma
c'e nte c'ü nguetscö dya rí men-
zumügöbe c'ü. Xo 'ñezgö xo rá
unnc'ö ngüenda c'e nte, c'ü dya ri
tsja cja ín jñiñigö. 12 Nu'tsc'eji i̱ṉ
jodüji c'ü ra 'ñünnc'eji in mün'c'eji o̱
Espíritu Mizhocjimi, ngue c'ua ra sö
rí pëpqueji Mizhocjimi. Nguec'ua rí
xi'tsc'öji, rí jyodü rí tsjaji c'o bëpji
c'o ra mbös'ü texe c'o ri jmurü
xenda ra mbãrãji Mizhocjimi.

13 Nguec'ua c'ü ña nan'ño idioma,
ra dyötü Mizhocjimi ra unü c'ü rguí
mbãrã pje ne ra mama c'o jña c'o ri
ña, ngue c'ua ra xipji c'o 'ñaja. 14 'Ma
rí ötcö Mizhocjimi, 'ma rí ñagö
nan'ño idioma c'ü dya rí pãrãgö,
pedye ín tegö c'o je ni 'ñeje cja ín
mü'bügö. Pero dya rí cjijñi ín ñigö
pje ne ra mama yo jña. 15 Nguec'ua
ni jyodü rá ötügö Mizhocjimi co ín
mün'c'ö, 'ñe ín ñigö, nza yejui. Rá
tõpü o himno co texe ín mün'c'ö
'ñe ín ñigö. 16 'Ma i̱ṉ unügueji 'na
pöjö Mizhocjimi, 'ma rí ñaji nan'ño
idioma, nu'ma, ¿ja rgá sö ra mbãrã
c'o cja vi ndät'ä ra mamaji: "Na
cjuana c'ü mama yo", ra 'ñeñeji?
Maco dya ra mbãrãji pje pjëzhi c'ü
vi mangueji vi unngueji 'na pöjö
Mizhocjimi. 17 Jã, pe ri unngueji
na jo 'na pöjö Mizhocjimi. Pero
'ma je rga cjanu rgui ñaji nan'ño
idioma, dya ra mbös'üji c'o 'ñaja
nte c'o ri jmurü. 18 Rí unngö 'na
pöjö Mizhocjimi c'ü xenda rí ñagö
nan'ño idioma que na ngue i̱ṉ tex-
egueji. 19 Pero texe nu ja rí pa
zopjügö yo cjuarma, xenda rí ne
rá cjijñi ín ñigö ja rga ñagö, zö ri
tsi'ch'atjo jña, que na ngue c'ü ro
ñagö 'na diez mil jña cja nan'ño
idioma. Na ngue 'ma rá cjijñi ín
ñigö ja rga ñagö, rá jíchcö 'ma yo
cjuarma.

20 Xo 'ñetsc'eji cjuarma. 'Ma i̱ṉ
ñagueji nan'ño idioma, nu 'ma dya
i̱ṉ pãrãji pje ne ra mama c'o jña c'o
i̱ṉ mangueji, nu'ma, i̱ṉ chjëntcjeji
'ma yo ts'it'i yo dya be cjijñi na jo
o̱ ñiji. Na jo rí tsjaji nzi ts'it'i c'ü
dya cjó pje rí tsjapqueji c'o na s'o.
Pero rí tsjijñiji nzi bëzo. 21 Tsjijñiji
c'ü ya t'opjü cja o̱ ley Mizhocjimi
c'ü mama a cjava: "Rá juajnü c'o
nte c'o ri tsja a nan'ño nación c'o
ri ña'a nan'ño idioma. Ra ẽji ra 'ñe
zopjüji ín jñagö yo nte. Pero zö xi
rá cjagö a cjanu, dya xo ra dyätcö
ín jña yo nte", eñe Mizhocjimi. 22 Yo
nan'ño idioma, ngue yo rguí mbãrã
yo nte c'ü bübütsc'eji Mizhocjimi.
C'o ra unü ngüenda a cjanu, dya
ngue yo ya creo; ngue c'o dya creo.
Pero c'ü rgá ñaji o̱ jña Mizhocjimi
co poder, dya ngue c'o dya ejme
c'o ra unü ngüenda; ngue c'o ya
ejme. 23 'Ma i̱ṉ jmurügueji, 'ma nde
ri ñagueji nan'ño idioma, y 'ma ra
cjogü c'o cja ni ndäxtjo, o c'o dya
ejme Mizhocjimi, ¿pje ra manxã
c'o? ¿Cjo dya ra xi'ts'iji i̱ṉ locoji
'ma i̱ṉ ñagueji a cjanu yo nan'ño id-
ioma? 24 Pero 'ma nde ri mangueji
o̱ jña Mizhocjimi, y ra cjogü 'naja
c'ü dya ejme, o c'ü cja ni ndäxtjo, ra
zi'ch'i o̱ mü'bü 'ma c'ü, na ngue c'ü
nde vi mangueji. Y ra unü ngüenda
c'o na s'o c'o vi tsja c'ü. 25 Cja ra
mbeñetsjë a mbo o̱ mü'bü c'o vi
tsja na s'o. Cja rrũ ndüñijõmü cja
in jmigueji ra ma't'ü Mizhocjimi.
Y ra mama na cjuana bübütsc'eji
Mizhocjimi.

Hagan todo decentemente y con orden

26 Nguec'ua rí xi'tsc'öji pje rí ts-
jaji cjuarma. Bübüts'üji c'o ra tõ

'na himno. Bübütsc'eji c'o ra ña o̱ jña Mizhocjimi rgá zo'c'eji. Y c'o ya ch'unütsc'eji ra mbãrã, ra jí'tsc'eji c'o. Bübütsc'eji c'o ra ña nan'ño idioma. Bübüts'ügueji c'o ra mama pje ne ra mama c'o jña c'o. Pero texe yo, rí tsjagueji yo, ngue c'ua texe yo cjuarma xenda ra mbãrãji Mizhocjimi. 27 'Ma cjó c'o ra ñatsc'eji nan'ño idioma, ra sö ra ñatsc'eji yeje o jñi'i. Pero dya ra cjogü jñi'i. Y ra pötü rgá ñaji. Xo ni jyodü cjó c'o ra xi'ts'iji pje ne ra mama c'o jña c'o ri ña c'o. 28 'Ma i̱n jmurügueji, nu 'ma dya ri bübü 'na cjuarma c'ü vi ch'unü ra mbãrã pje ne ra mama c'o nan'ño idioma, ra ngo't'ü 'ma a ne'e nu c'ü ri ñatsc'eji nan'ño idioma. Ra ñatsjë, y ra ñavi Mizhocjimi. 29 Je xo rga cjatjonu c'o ri ña o̱ jña Mizhocjimi, ra ña'a yeje o jñi. Y c'o 'ñaja profeta c'o ri cãrã nu, ra unüji ngüenda cjo na jo o iyö. 30 Y zö ya ri ña 'natsc'eji, pero 'ma ra tsja Mizhocjimi pje c'o ra jíchi 'naja c'ü ri junrütjo, ra ngo't'ü 'ma a ne'e nu c'ü ri ña. 31 Nu 'ma rí pötqueji a cjanu, ra sö nde rí mamaji o̱ jña Mizhocjimi i̱n texeji, ngue c'ua nde rí jñüns'üji nde 'na jña. Y nde ra zi'ch'i in mün'c'eji i̱n texeji. 32 'Ma cjó c'o ya ri ña o̱ jña Mizhocjimi, pero 'ma ra 'ñünbü o̱ Espíritu Mizhocjimi o̱ mü'bü c'ü 'naja cjuarma ra ña, dya ni jyodü sido ra ña c'ü ot'ü. Ra sö ra jueme, ngue c'ua xo ra sö ra ña'a c'ü 'na. 33 Na ngueje Mizhocjimi dya ne'e c'ü rá huëñiji. Ne angueze rá cjaji co orde.

34 'Ma nde ri jmurgueji, dya ra sö ra zo'c'eji yo ndixũ. Na ngue dya pë's'iji derecho ra ñaji; ni jyodü ra dyätäji c'o pje pjëzhi nu ja i̱n jmurüji. Je ga cjanu ga mama c'ü o̱ ley Mizhocjimi. 35 'Ma pje c'o ne ra mbãrã yo ndixũ, ra dyönütsjëji nu xĩraji cja o̱ ngumüji. Na ngue ix 'na tsetjo c'ü ra ña 'na ndixũ ra zopjü c'o ri jmurü.

36 Rí cja'c'üji t'önü, ¿cjo ngue'tsc'eji je mbedyets'üji nu o̱ jña Mizhocjimi, nguec'ua dya ne in mü'büji yo rí xi'tsc'öji? ¿O cjo nguextjots'üji i̱n pãrãgueji? 37 'Ma cjó c'o cjijñits'üji c'ü pätpä Mizhocjimi, 'ñe c'ü 'ñünbü o̱ mü'bü o̱ Espíritu Mizhocjimi ra mbëpi Mizhocjimi, ni jyodü ra unü ngüenda yo rí xi'tsc'öji. Na ngueje ngue o̱ jña c'ín Jmugöji yo. 38 Y c'ü dya ra tsjapü ngüenda yo, dya xo ra tsjapüji ngüenda c'ü.

39 Nguec'ua rí xi'tsc'öji cjuarma, rí jyodüji rí ñagueji o̱ jña Mizhocjimi co poder. Pero 'ma cjó c'o ra ña nan'ño idioma c'o ra unü o̱ Espíritu Mizhocjimi, dya rí ts'a's'üji c'ü. 40 Pero texe rí tsjaji na jo co orde.

15

La resurrección de Cristo

1 'Ma ot'ü, ró xi'tsc'öji ja ga cja e Jesucristo. Nudya, cja ndo rá mbennc'eji na yeje dya c'o jña c'o. Ngue c'o jña c'o i̱ creoji y sido i̱n creoji dya. 2 Ró zo'c'öji, i̱ dyätpäji o̱ jña e Jesucristo. Nu 'ma i̱ unnc'eji na jo ngüenda c'ü ró xi'tsc'öji, 'ñe 'ma rí sido rí creoji, nu'ma, ni ma ra jogü in mün'c'eji 'ma c'o na s'o.

3 C'ü ró xi'tsc'öji, nguetsjë Mizhocjimi c'ü o jítscö c'o. Y ngue c'o xenda ni jyodü rá pãrãgöji. Ró xi'tsc'öji o ndũ e Cristo va ngõtcüji ín nzhunc'öji, ja c'o nzi va mama o̱ jña Mizhocjimi c'ü ro ndũ. 4 Xo ró xi'tsc'öji o ngöt'üji cja cueva c'ü. Nuc'ua na jñi nu pa, o te'etjo c'ua ja nzi va mama o̱ jña Mizhocjimi c'ü ro tetjo. 5 Xo ró xi'tsc'öji 'ma ya vi te'e e Jesucristo, o jñanda e Pedro c'ü ya ndo mi büntjo e Jesucristo. Nuc'ua, o jñanda na yeje e Pedro 'ñe c'o 'ñaja apóstole. 6 Nuc'ua, como 'na tsi'ch'a ciento cjuarma c'o 'natjo c'ua mi cãrãji c'o o jñanda e Jesucristo. Xe cãrãtjo na puncjü anguesji, pero bübü c'o ya ndũ. 7 Nuc'ua, e Jacobo xo

jñanda e Jesucristo. Después texe c'o apóstole o jñandaji c'ua.
8 Nutscö e Pablo, rí bëpjagö cja c'o apóstole. Na ngueje o mezhe cja ró jandagö e Jesucristo. C'ua ja nzi ga cja 'na lëlë c'ü ya yöxcü 'nanga jmus'ütjo, je xo ma cjazgö nu 'ma o tsjacö apóstole; ni xo ró mbeñe c'ü ro cjagö apóstole. 9 C'o 'ñaja apóstole, xenda ma joji que na nguetscö. Dya ma jozgö c'ü ro juancügö Mizhocjimi rá cjagö apóstole. Na ngueje mi cjapcö ra sufre yo o̱ nte Mizhocjimi c'o mi jmurü mi ma't'üji e Jesucristo. 10 Pero rí apóstolegö dya, na ngue o juentscö Mizhocjimi o dyacö ne bëpji rí apóstolegö. Dya bëva va juentscö. Na ngueje xenda na puncjü c'ü rí pëpcjö, que na ngueje texe c'o 'ñaja apóstole. Dya rí cjatsjë ne bëpji nu; ngue Mizhocjimi me pjöxcö na puncjü. 11 Pero zö ri nguezgö, o zö ri ngue c'o 'ñaja apóstole, nde rí mangöjme c'ua ja va ndũ e Jesucristo, cjanu o te c'ua na yeje. Nu yo jña yo, ngue yo i̱ṉ creoji dya yo.

La resurreción de los muertos

12 Rí zopjüjme yo nte, rí xipjijme c'ü o te'e e Cristo 'ma ya vi ndũ o bübütjo na yeje. Maco bübüts'üji c'o mama c'ü dya sö rá tegöji na yeje 'ma ya rga tũji. 13 Nu 'ma dya rvá cjuana c'ü ra te'e yo añima, dya xo rvá cjuana 'ma, c'ü o te e Cristo. 14 Y 'ma dya rvá cjuana c'ü o te e Cristo, dya rví muvi 'ma c'o rí xi'tsc'öji. Ni ri ngue c'o xi'tsc'eji c'o 'ñaja apóstole. Dya xo rví muvi 'ma, c'ü ni 'ñejmegueji e Cristo. 15 Nu'ma, xo ro ch'ötcöjme c'ü rvá pezhejme o bëchjine c'ü ja va cja va tsja Mizhocjimi. Na ngueje ya ró xi'tsc'öjme c'ü o tsjapü Mizhocjimi o te e Cristo 'ma ya vi ndũ. Pero nu 'ma dya rvá cjuana c'ü ra te yo añima, dya xo rvá cjuana 'ma c'ü o tsjapü Mizhocjimi o te e Cristo. 16 Na ngueje 'ma dya rvá cjuana c'ü ra tsjapü Mizhocjimi ra te yo añima, dya xo rvá cjuana 'ma, c'ü o te e Cristo. 17 Nu 'ma dya rvá cjuana c'ü o tsjapü Mizhocjimi o te e Cristo, dya pje xo rví muvi 'ma c'ü ni 'ñench'e in mü'bügueji e Cristo. Xe ri tũgueji 'ma in nzhunc'eji. 18 Yo ejme e Cristo, bübü c'o ya ndũ. Nu 'ma dya rvá cjuana c'ü o te e Cristo, xo 'ñetjo anguezeji, dya xo ro teji. Nguec'ua ro bëzhiji 'ma. 19 'Ma dya rvá cjuana c'ü rá tegöji rá ma cãrãji co e Cristo, juenzgöji 'ma; ¿pje rví muvi 'ma c'ü rgá ätpäji o̱ jña angueze? Nu'ma, xenda na jo c'ü ro mäpäji nguextjo yo bübü cja ne xoñijõmü, ja c'o nzi ga tsja yo dya ejme e Cristo.

20 Pero dya je ga cjanu. Na ngueje Mizhocjimi o tsjapü o te e Cristo 'ma ya vi ndũ. Nguec'ua 'ma ra zädä c'e pa, cja nde ra te'e texe c'o vi 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo c'o ya ndũ. 21 Na ngue c'ü vi ndũ 'na nte, nguec'ua nde rgá tũji. Je xo rga cjatjonu, na ngue c'ü vi te'e c'ü 'na nte, nguec'ua xo rá tetcjöji rí texeji co ín cuerpoji. 22 O ndũ e Adán c'ü mi ngue ín mboxpalegöji, na ngueje o tsja c'o na s'o. O jñuscöji xo rí cjaji c'o na s'o; nguec'ua xo rgá tũgöji rí texeji. Je xo ga cjatjonu; ra tsjacöji Mizhocjimi nde rá teji rí texeji co ín cuerpoji. Na ngue ya jñuscöji e Cristo; c'ua ja ga cja angueze, je xo ga cjazgöji dya nu. 23 Pero cja rá teji 'ma cja ra zädä c'e pa. Ot'ü o te e Cristo. Nuc'ua 'ma ra ẽjẽ na ye e Cristo, cja ra te texe c'o ench'e o̱ mü'bü angueze. 24 Nuc'ua ra nguins'i ne xoñijõmü. Y c'e poder c'ü pë's'i dya e Cristo ra manda, ra unüji Mizhocjimi, ra tsja e Cristo. Pero ot'ü ra tsja e Cristo ra ndõpü c'o pje nde pjëzhi, zö pje ma poder c'ü me rrã nojo ri pë's'iji. Nguec'ua dya pje xe ra mbëzhiji. 25 Ni jyodü ot'ü ra manda e Cristo, hasta 'ma cja ra ndõpü texe c'o üji, ra chjotpüji texe

o̱ poderji. 26 C'ü üvi e Cristo c'ü rguí
nguarü ra ndõpüji, ngue e muerte.
Nguec'ua dya cja xe rá tũji. 27 Je
t'opjü a cjava: “O unüji texe poder
ra manda”, eñe. Dya ngue c'ü
ra manda e Cristo cja Mizhocjimi;
maco nguetsjë Mizhocjimi c'ü o
unü c'e poder e Cristo. 28 Nuc'ua,
'ma ya nde ra chjotpüji o̱ poder texe
c'o üvi e Cristo, ra nzhopcüji texe
poder Mizhocjimi; ra tsja e Cristo
c'ü nguetsjë c'ü o̱ T'i. Na ngueje
nguetsjë Mizhocjimi c'ü ot'ü o unü
c'e poder c'ü. Nguec'ua Mizhocjimi
ra mbë's'i na yeje texe o poder.

29 Bübü c'o ji'i c'ü ro ji c'o ya ndũ.
Nu 'ma dya rvá cjuana c'ü ra te yo
añima, dya ro tsjaji 'ma a cjanu. Xo
pãrã anguezeji c'ü ra te yo añima,
ngue c'ua ga jiji a cjanu.

30 Nutscöjme rí apóstolejme, pama
rí cjogöjme peligro rgá zopjüjme yo
nte. Nu 'ma dya rvá cjuana ra te
yo añima, ¿pje rví muvi 'ma c'ü rgá
sufregöjme a cjanu? 31 Ya pëpji dya
e Cristo Jesús c'ín Jmugöji a mbo
cja in mün'c'eji, nguec'ua nutscö rí
mä'c'öji. I̱ṉ pãrãgueji c'ü na cjuana
rí mä'c'öji. Je xo ga cjatjonu rí
jñunt'ü in mün'c'eji c'ü na cjuana
pama rí cjogü peligro rá tũ. 32 'Ma
ró sufre na puncjü a Efeso, chjëntjui
c'ü ro chũgöbe o animale c'o me na
sate. Nu 'ma dya rvá cjuana c'ü
ra te yo añima, ¿pje ro dyeje 'ma,
c'ü rvá sufregö a cjanu? Xenda na
jo c'ü ro cjaji ja c'o nzi ga mama
yo nte. Mamaji anguezeji: “Xe rá
sigöji dya, nu dya xe rí bünc'öji. 'Ma
rá tũji, ra nguejme yo. Na ngue dya
cja rá teji”, eñeji.

33 Dya cja xe rí jyëzgueji cjó xe ra
dyon'c'eji ra xi'tsc'eji jña a cjanu.
Zö xi na jo in chjũrügueji, pero nu
'ma rí dyoji c'o cjijñi na s'o, xo rí
tsjijñiji a cjanu, y rí tsjaji c'o na s'o
'ma. 34 Chjümbeñegueji. Jyëziji c'ü
ni dyocjeji c'o nte c'o, na ngue na
s'o ga cjanu. Na ngue anguezeji,
dya pãrãji Mizhocjimi. Rí xi'tsc'öji
a cjanu, xa'ma rí pjörü in tseji.

Cómo van a resucitar los muertos

35 Bübü c'o ra xitscö: “¿Ja rgá
te yo añima? 'Ma rá teji cja t'o,
¿ja rgá cja c'ín cuerpoji 'ma?”, ra
'ñenzgöji. 36 Nu 'ma i̱ṉ mangueji a
cjanu, dya i̱ṉ unnc'eji ngüenda ja
ga cja. 'Ma i̱ṉ tujmüji o ndëchjõ,
ot'ü i̱ṉ ögüji. Nu 'ma jiyö, dya ro
mbes'e 'ma c'o. 37 Y 'ma i̱ṉ tu-
jmüji, dya ngue c'o ts'itjõ c'o i̱ṉ tu-
jmüji; ngue c'o ts'indëchjõ. Je xo ga
cjatjonu o ndëxü, o pje c'o nde i̱ṉ
podüji. 38 Mizhocjimi cja'a c'ua ja
c'o nzi ga ne. Na ngueje unü nzi
'na ts'igrano c'ua ja nzi ga mbes'eji.
Nde nan'ñoji. 39 Je xo ga cjatjonu
texe o ts'ingue, dya 'na ma cjatjo
yo. Nan'ño o̱ ts'ingue o nte. Xo
nan'ño o̱ ts'ingue yo animale nza
cja e burro. Y xo nan'ño o̱ ts'ingue
o jmõ, 'ñe o̱ ts'ingue yo s'ü. 40 Na jo
va t'ät'ä yo bübü a jens'e. Xo na jo
va t'ät'ä yo cãrã cja ne xoñijõmü, 'ñe
yo cja'a. Pero nan'ñovi. 41 E jyarü
'ñe e zana 'ñe yo seje, nde zärä yo.
Pero nde nan'ño ga zäräji nzi 'naji.
42 Je xo rgá cjatjonu, 'ma ra te'e yo
añima. Yo añima yo ögüji, dya'a o̱
ts'ingueji. Pero 'ma ra teji, ra bübü
o̱ cuerpoji c'ü dya cja xe ra ndũ.
43 'Ma ya ni ndũji, dya cja ni muvi
'ma c'e cuerpo. Pero 'ma ra teji,
ra bübü o̱ cuerpoji c'ü me xe rrã
jo. 'Ma ya ni ndũji, dya cja 'ñõmü.
Pero 'ma ra teji, ra bübü o̱ cuerpoji
c'ü xenda rrã zëzhi. 44 Nín cuer-
poji nu bübüzüji dya, ngue para
rá mimiji cja ne xoñijõmü. Pero
ra dyögüji ín cuerpoji. Nuc'ua 'ma
rá tegöji, ra bübüzüji ín cuerpoji
para rá ma minc'öji co Mizhocjimi.
Bübü ín cuerpoji nu rgá cãrãji cja
ne xoñijõmü. Pero ín cuerpoji c'ua
ja rga cja, ngue c'ü rga ma cãrãji
co Mizhocjimi. 45 Je xo ga cjanu
va t'opjü c'ü mama a cjava: “'Ma
mü o dyät'ä Mizhocjimi c'ü ot'ü
Adán, o bübü c'ü o̱ cuerpo c'ü.”

Pero 'ma ya vi mezhe, o ẽjẽ e
Jesús c'ü sö rá xiji c'ü bëpja Adán.
Angueze, Mizhocjimi c'ü. Nguec'ua
sö ra tsjacöji rá bübütjogöji na yeje.
46 C'ín cuerpoji c'ü rga ma cãrãji
co Mizhocjimi, dya nza cja nu ot'ü
bübü. Nu ot'ü bübü, ngue nín
cuerpoji dya, nu rgá cãrãji cja ne
xoñijõmü. C'ín cuerpoji c'ü rga ma
cãrãji co Mizhocjimi, ngue c'ü cja ra
ch'acüji c'ü. 47 C'ü ot'ü nte, je vi 'ñeje
cja ne xoñijõmü c'ü. Vi t'ät'ätjo co
jõmü c'ü. C'ü 'na bëzo, je vi 'ñeje a
jens'e c'ü. Nguetsjë c'ín Jmugöji c'ü.
48 C'ua ja c'o nzi ma cja c'e bëzo c'ü
vi t'ät'ätjo co jõmü, je xo ga cjazgöji
nu. Na ngueje xo jõmütjo nín cuer-
pogöji. Pero rí tsjagöji dya a jens'e,
na ngue rí ench'e ín mü'büji e Jesu-
cristo. Nguec'ua, ja c'o nzi ga cja
c'ü tsja a jens'e c'ü ngue ín Jmugöji
e Jesucristo, je xo rgá cjazgöji nu.
49 Nutscöji o jñuscöji c'ua ja c'o nzi
ma cja c'e bëzo c'ü vi t'ät'ä co jõmü.
Je xo rgá cjatjonu, ra jñuscöji c'ua ja
c'o nzi ga cja, nu c'ü vi 'ñeje a jens'e.

50 Bübü c'ü rá xi'tsc'öji cjuarma.
Co nín cuerpogöji nu bübüzgöji
dya, dya ra sö ra ch'acöji c'ü rá
sätc'öji nu ja manda Mizhocjimi.
Na ngueje nín cuerpogöji, bübü
ts'ingue, 'ñe o cji nu. Co nín
cuerpogöji, dya sö ra ch'acöji dya
c'ü rá sät'äji nu ja dya pje dya'a.
Na ngueje nín cuerpogöji, dya'a nu.
51 Dyärä'maji. Rá xi'tsc'öji dya o jña,
c'o dya ch'unü ro mbãrã c'o mi cãrã
mi jinguã. Dya rá tũgöji rí texeji.
Pero rí texeji ra pötcüji Mizhocjimi
c'ü ja ga cja nín cuerpogöji. 52 'Ma
ra zünü c'ü rguí nguarü trompeta,
jo rrũ pötcüji. 'Ma cjó c'o c'uijmi
a nzhö'ö, dya mezhe nada. Je
xo rga cjanu rgá pötcöji. Nuc'ua
Mizhocjimi ra tsjapü ra te'e texe
c'o ya ndũ. Ra bübü o̱ cuerpoji
c'ü nunca ra ndũ. Xo 'ñetscöji ri
cãrãji, nde ra pötcügöji. 53 Ni jyodü
ra bübüzgöji 'na cuerpo c'ü dya
ra dya'a. Na ngue nín cuerpogöji
nu bübüzgöji dya, ra dya'a nu. Ni
jyodü ra bübüzgöji 'na cuerpo c'ü
dya ra ndũ. Na ngue nín cuerpoji
nu bübüzgöji dya, ra ndũ nu. 54 Nín
cuerpoji nu bübüzgöji dya, ra ndũ
y ra dya'a nu. Pero ra zädäzgöji
c'ü ri nuevo ín cuerpoji c'ü dya
cja ra ndũ. Nu'ma, ya rguí zädä
'ma c'e jña c'ü t'opjü a cjava: “Ya
ndõpüji e muerte; ya chjotüji c'ü.
55 Zö rá tũgöji, zö ra dyögüzüji, pero
dya ra ndõcüji e muerte. Na ngue,
dya rá quejmeji cja t'o”, eñe o̱ jña
Mizhocjimi. 56 Rí tũji, na ngueje
rí cjaji c'o na s'o. Rí cjaji c'o na
s'o, na ngue dya rí ne rá ätäji o̱ ley
Mizhocjimi. 57 Pero rí unngö 'na
pöjö Mizhocjimi. Zö rá tũji, pero
ra tsjacüji Mizhocjimi rá tetcjöji na
yeje. Na ngue o ndũ e Jesucristo c'ü
ín Jmugöji va ngõtcüji ín nzhunc'öji,
cjanu o tetjo c'ua na yeje.

58 Rí s'iyats'ügöji cjuarma,
nguec'ua rí xi'tsc'öji c'ü dya rí yem-
beñeji c'ü rgui jyëzgueji Mizhocjimi.
Rí sido rí pëpiji na puncjü c'ín
Jmugöji. Y rí jñunt'ü in mü'büji c'ü
dya bëvatjo gui pëpqueji angueze.
Na ngue rá tetcjöji na ye.

16

La colecta para los hermanos

1 Rí xi'tsc'öji ja ga cja o merio
c'o rá jmutüji rá pjös'üji c'o o̱ t'i
Mizhocjimi c'o cãrã a Jerusalén.
C'ua ja c'o nzi rvá xipji c'o cjuarma
a Galacia, je xo rga cjanu rgui ts-
jagueji. 2 C'ü ot'ü pa nu ngo'o, nzi
'natsc'eji ra xõcü ja nzi merio c'ua
ja va unü Mizhocjimi o ndõjõ; ra
mbë's'i cja o̱ ngumü c'o. Nguec'ua
'ma rá säcjö va ja i̱ṉ cãrãji, dya
ní jyodü cja rí jmutqueji 'ma c'o
merio. 3 Rí juajnügueji c'o i̱ṉ con-
fiaoji. Nguec'ua 'ma rá säcjö va,
rá täji ra möji a ma a Jerusalén.
Y rá unüji 'na xiscõmü ra ndëdyiji
ngue c'ua c'o cjuarma a Jerusalén
ra recibidoji anguezeji. Cja rrũ
möji c'ua, ra ma zogüji c'o merio.

4 'Ma xo ni jyodü rá möcjöjme c'o a
ma a Jerusalén, ra jogü.

Planes de viaje de Pablo

5 'Na nu pa, rá cjogü cja c'e nación
a Macedonia. Cja rrũ 'ñe zen-
guats'üji. Na ngueje ni jyodü rá
cjogö a Macedonia. 6 'Ma rá säcjö
va ja i̱n cãrãgueji, xa'ma rá mimiji
co nu'tsc'eji yo pa yo rrã së. Nuc'ua
'ma rá pedye, ra sö rí pjöxcöji c'ü
rga ma cja 'ñiji. 7 Dya ngue c'ü rí
ne rá zenguats'ütjoji cja rrũ ma, iyö.
Ne ín mü'bü rá mimiji ja nzi zana,
nu 'ma ra dyacö sjëtsi Mizhocjimi
c'ín Jmuji. 8 Xe rá mimigö ja xe nzi
pa a Efeso, hasta 'ma ra cjogü c'e
mbaxua Pentecostés. 9 Na ngueje
ya recibidozüji na jo a Efeso rá ña'a
o̱ jña Mizhocjimi, y na puncjü o nte
yo rí zopjü. Y xo na puncjü yo nugü
na ü.

10 Xa'ma ra säjä e Timoteo va ja i̱n
cãrãgueji. Nu 'ma ra säjä, rí pjötpüji
ngüenda c'ü dya rí tsjapüji ra tseje.
Na ngue xo pëpi c'ín Jmugöji c'ü,
c'ua ja c'o nzi rgá pëpigö. 11 Dya rí
tsjapüji menu c'ü. Nuc'ua, 'ma ra
mbedye va, rí pjös'üji ra ma, ngue
c'ua ra ma nu ja rí bünc'ö. Na
ngueje rí pëtsa ra ma nu. Xo 'ñe c'o
cjuarma.

12 E cjuarma Apolos ró ötü na
puncjü ro ẽji c'o cjuarma ro 'ñe zen-
guats'üji. Pero angueze o mama c'ü
dya ro ẽji c'o cjuarma. Cja ra ẽjẽ,
'ma ra mbë's'i tiempo.

Saludos finales

13 Nu'tsc'eji rí pjötpüji ngüenda
c'ü dya rí tsjaji c'o na s'o. Sido
rí 'ñejmeji Mizhocjimi. Rí zëzhiji
zö pje rí sufreji. 14 Texe c'o rí
tsjaji, rí s'iyaji yo nin minteji.
15 Ya i̱n pãrãgueji, e Estéfanas 'ñe
c'o cãrã nu ngumü ngue c'o ot'ü
o dyätpä o̱ jña e Jesucristo va a
Acaya c'o. Anguezeji me pjös'üji
yo o̱ t'i Mizhocjimi. 16 Nguec'ua rí
xi'tsc'öji rí respetaoji e Estéfanas,
'ñe c'o cãrã nu ngumü. Xo 'ñe
texe c'o je ga cjanu ga pjöste. Rí
respetaoji texe c'o pëpji na zëzhi
c'o pje nde ma mböste. 17 Me rí
mäcjö. Na ngueje o ma e Estéfanas,
'ñe e Fortunato, 'ñe e Acaico nu ja rí
bünc'ö; o ma zenguazüji. Chjëntjui
c'ü ro päjtc'ägueji c'o, na ngue
dya sö rvi möcjeji a manu. 18 Na
ngue c'ü vi möji anguezeji vi ma
zocüzügöji 'na jña, nguec'ua dya
cja xe rí mbentsc'öji dya. Ni xo
ri ngue'tsc'eji, dya cja xe ni jyodü
rí mbenzgöji. Nguec'ua rí tsjapüji
ngüenda anguezeji, xo 'ñe texe c'o
je ga cjanu ga pjöste.

19 Va bö'tc'ütjoji Cjimi c'o cjuarma
texe nu ja jmurüji a ma a Asia.
Xo va bö'tc'ütjoji Cjimi e Aquila,
'ñe e Priscila. Xo va bö'tc'üji
Cjimi c'o cjuarma c'o jmurü o̱
ngumü anguezevi. Va bö'tc'ütjoji
Cjimi na puncjü anguezeji; ö'tc'üji
ra mböxc'üji e Jesucristo c'ín
Jmugöji. 20 Va bö'tc'üji Cjimi texe
c'o cjuarma. Rí pötqui zenguateji co
texe in mü'büji. Na ngue o̱ t'itsc'eji
Mizhocjimi.

21 Yo jña yo ni nguarü rgá
ma'tc'üji Cjimi, nguezgö e Pablo rí
opjügö co ín dyëgö yo.

22 C'o nte c'o dya ne'e e Jesucristo
c'ín Jmugöji, jyëzgueji c'o. Xo ra jyëzi
Mizhocjimi c'o. Rí mbennc'eji a
cjanu, na ngue ra ẽjẽ c'ín Jmugöji.

23 E Jesucristo c'ín Jmugöji ra
mböxc'üji. 24 Rí s'iyats'üji na ngue
bübü e Cristo Jesús a mbo ín
mün'c'öji. Amén.

SEGUNDA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS

Pablo escribe a la iglesia en Corinto

1 Nutscö e Pablo o juancügö e
Jesucristo rá cjagö apóstole, rá
zopjü yo nte. Je ga cjanu va ne
Mizhocjimi. Nutscöbe e cjuarma
Timoteo rí pen'c'öbe ne carta.
Nu'tsc'eji o̱ ntetsc'eji Mizhocjimi
i̱n jmurüji a Corinto c'ü tsja a
Acaya i̱n ma't'üji Mizhocjimi,
ngue'tsc'eji rí pen'c'öbe ne carta.
Dya nguextjotsc'eji i̱n cãrãji a
Corinto rí zenguats'ügöbe. Xo 'ñetjo
c'o cjuarma c'o cãrã c'o 'ñaja jñiñi a
Acaya, rí xiqueji ra mbörü Cjimi
c'o. 2 Rí ötcöbe Mizhocjimi c'ín
Tataji, 'ñe e Jesucristo c'ín Jmugöji
ra sido ra nuc'eji na jo, ngue c'ua
ra mäjä in mün'c'eji, dya pje rí
mbeñeji.

Sufrimientos de Pablo

3 Me na jo Mizhocjimi, rí unügö
na puncjü 'na pöjö. Ngue nu
Tata e Jesucristo c'ín Jmugöji.
Mizhocjimi me juentsqueji 'ma pje
c'o rí sufregöji, na ngue ín Tatagöji
c'ü. Y cjacüji rá mäji, na ngue ín
Mizhocjimigöji c'ü. 4 Mizhocjimi
cjacö rá mäjä. Nguec'ua 'ma cjó c'o
ra säjä o ndumü, o pje c'o ra sufre,
ra sö rá zopjü c'o, ngue c'ua ra mäji.
Rá xicöji ja va tsjacö Mizhocjimi
rvá mäjä 'ma mi sufregö. 5 Me go
sufre e Cristo. Je xo ga cjazgönu, me
rí sufregö na ngueje rí pëpcö c'ü.
Pero angueze bübü ín mün'c'ö ngue
c'ua me cjacö rá mäjä. 6 Ró sufregö
rvá zo'c'öji. Pero o 'ñempc'eji libre
Mizhocjimi cja c'o na s'o c'o mi
cjaji, y me go mäjä in mün'c'eji.
'Ma rí sufregö, Mizhocjimi cjacö
rá mäjä. Nguec'ua ra sö rá zo'c'öji
'ma pje c'o rí sufregueji ja c'o nzi
rgá sufregö; ra sö rá zo'c'öji ngue
c'ua xo rí mäcjeji. Y rí zëzhgueji, dya
rí jyëzgueji Mizhocjimi. Ngue c'ua
rí unnc'eji ngüenda, zö rí sufregö,
zö cjacö rá mäjä, pero nde ngueje
para rá pjöxc'öji. 7 Zö rí sufregueji
c'ua ja nzi rgá sufregö, pero rí
pãrãgö ra tsja'c'eji Mizhocjimi rí
mäcjeji, ja c'o nzi ga tsjacö rá mäcjö.
8 Rí negö rí pãrãgueji cjuarma,
ja c'o rvá sufregö ga manu a Asia.
Me ró sufregö na puncjü, dya mi
pãrãgö cjo ro huantagö c'o ma
s'ëzhi. Ró cjijñigö c'ü ro tũgö nu.
9 O tsjacü Mizhocjimi ró cjijñi a
cjanu, ngue c'ua ro unnc'ö ngüenda
c'ü dya mi sö ro sëchitsjëgö, ngue
c'ua ro junt'ü ín mü'bü c'ü ro dyacö Mizhocjimi c'ü rva zëzhi. Na
ngueje angueze sö ra tsjapü 'na nte
ra bübü na yeje 'ma ya rguí ndũ.
10 Ya ro tũgö c'ü me ró sufregö, pero
o mböxcö Mizhocjimi. Nguec'ua
dya ró tũgö. Ngue Mizhocjimi c'ü
pjöxcö. Rí pãrãgö ngueje c'ü ra
mböxcö 'ma pje c'o xe rá sufre.
11 Pero ni jyodü rí dyötcüji na
puncjü Mizhocjimi ra mböxcö c'ü.
A cjanu 'ma ra mböxcö Mizhocjimi,
me na puncjü o cjuarma c'o ra unü
'na pöjö Mizhocjimi.

Por qué Pablo se tardó en ir a Corinto

12 Me rí mäcjö, na ngueje rí
pãrãgö c'ü na jo rgá zo'c'öji. Xo rí
pãrãgö c'ü na jo rgá zopjügö yo nte,
dya rí jodügö c'ü ra ndenngueji co
nuzgö. Mizhocjimi me pjöxcö rá
minc'ö na jo, 'ñe rá xi'tsc'öji c'ü na
cjuana, dya rá xi'tsc'öji o bëchjine.
13-14 'Ma rí pen'c'eji 'na carta, xo
rí xi'tsc'öji c'ü na cjuana, dya rí
xi'tsc'öji o bëchjine. Nguec'ua 'ma rí
xörügueji, ra sö rí unnc'eji ngüenda
pje pjëzhi c'ü rí mangö. Bübütsc'eji
c'o mäcö, na ngueje unüji ngüenda
c'ü na cjuana c'o rí xi'tsc'öji. Pero
rí te'begö rí mäcöji na jo i̱n texeji.
Nutscö rí te'begö rá mä'c'öji c'e pa
'ma ra ẽjẽ e Jesucristo c'ín Jmugöji.

15-16 Ró cjijñi cja ín mü'bü
nu'tsc'eji mi mäcöji mi creozüji.
Nguec'ua ró mbeñegö ro 'ñe
zenguats'üji, cja rrũ magö c'ua a
Macedonia. Nuc'ua 'ma ro pedye
a Macedonia, ro nzhogü ro 'ñe
zenguats'üji na yeje, ngue c'ua rvi
mäcjeji na yeje. Nuc'ua ro sö ri
pjöxcöji ngue c'ua dya pje ro bëtscö
cja 'ñiji 'ma ro magö a Judea. 17 Pero
dya mi sö ro ẽcjö c'ua ja nzi rvá
mbeñe. Nguec'ua bübütsc'eji c'o
mama c'ü ró mamatjo ro ẽjẽ, pero
dya ró cjijñi, ngue c'ua dya rvá
cumplegö. Bübütsc'eji c'o mama
c'ü rí cjagö c'ua ja nzi ga tsja yo
nte; mamaji c'ü rí mantjo c'ü rá
cjagö, zö dya rí cjijñi cjo rá cumple.
18 Rí xi'tsc'öji, Mizhocjimi cumple
c'ü mama. Je xo ga cjazgönu, 'ma
pje c'o rí xi'tsc'öji, dya rí cjijñigö 'na
jña, cja rrũ mangö c'ü 'na jña c'ü ri
nan'ño. 19 E Silvano 'ñe e Timoteo
'ñezgö ró zo'c'öjme ró xi'tsc'öjme
ja ga cja c'ü nu T'i Mizhocjimi,
c'ü ngue e Jesucristo. Nuc'ü, dya
yembeñe o̱ jña c'ü; siempre mama
c'ü na cjuana. 20 'Ma o ẽjẽ e
Jesucristo, o zädä c'o ya vi mama
Mizhocjimi. E Jesucristo o cumple
texe c'o. Nguec'ua rí mangöji me
na jo Mizhocjimi, na cjuana texe
c'o mama. 21 Mizhocjimi ngue c'ü
cjacöji rá zëzhgöji, rá sido rá ätpäji
o̱ jña e Cristo. Ngue angueze o
juancüji. 22 Y o dyacöji o̱ Espíritu
o ẽjẽ cja ín mün'c'öji; nguec'ua
jñetsezgöji c'ü ya ngue o̱ t'izgöji dya
c'ü. Bübü ín mün'c'öji dya o̱ Espíritu
Mizhocjimi, ngue c'ua rí pãrãgöji
c'ü xe ra dyacöji Mizhocjimi c'o me
na jo.

23 Rá xi'tsc'öji jenga dya ró ẽcjö
a Corinto c'ua ja nzi rvá mangö.
Pãtcö ín mü'bü Mizhocjimi c'ü na
cjuana c'ü rí xi'tsc'öji. 'Ma ro ẽcjö
c'o pa c'o rvá xi'tsc'öji, rví jyodü
ro huënchc'iji na ngueje c'o ma s'o
c'o mi bübü a ndetsc'eji. Nuc'ua
me rvi nzhumügueji 'ma. 24 'Ma ro
huënchc'öji, dya ro xi'ts'iji c'ü dya i̱ṉ
creoji na jo. Na ngue ya i̱ṉ ejmeji e
Jesucristo. C'ü rva huënchc'iji, ngue
c'ü ro pjöxc'üji xa'ma ri jyëzgueji c'o
na s'o, ngue c'ua ri mäcjeji.

2

1 Ró mbeñegö c'ü dya ro ẽcjö c'o
pa c'o rvá xi'tsc'öji, na ngueje dya
mi negö me ro sentiogö a ndetsc'eji
c'ua ja nzi rvá sentiogö 'na nu vez
'ma ró 'ñe zenguats'üji. Na ngueje
'ma ro tö'tc'üji c'ü xe ri cjaji c'o
na s'o, me ro sentiogö. 2 Nuc'ua
ro huënchc'öji, nu'tsc'eji me xo ri
sentiogueji 'ma. A cjanu, dya xo
ro sö ro mäcjö 'ma. 3 Nguec'ua,
dya ró ẽcjö. Pero ró pen'c'eji 'na
carta ró huënchc'öji, ngue c'ua 'ma
ro ẽcjö, ya rvi jyëzgueji c'o na s'o.
Nuc'ua, dya cja ro sentiogö, ro mäjä
co nu'tsc'eji. Na ngueje ró cjijñigö,
nu'tsc'eji i̱ṉ neji c'ü rá mäcjö. 'Ma
jiyö, dya xo sö rí mäcjeji. 4 'Ma
ró pen'c'eji c'e carta, me ró cjijñi
cjo ri jyëzgueji c'o na s'o. Y me ró
huëgö. 'Ma i̱ xörügueji c'e carta, me
xo i̱ sentiogueji. C'ü rvá huënchc'öji,
dya nguextjo c'ü ri sentiogueji; xo
ngue c'ü ri unnc'eji ngüenda me rí
s'iyats'üji.

Perdón para el que había hecho mal

5 Me ró sentiogö ín mü'bü, na
ngue c'ü vi tsja na s'o c'e cjuarma.
Pero dya nguextjozgö ró sentiogö,
xo 'ñetsc'eji. 6 Nu'tsc'eji i̱ ñagueji i̱
castigaoji c'e cjuarma. Ya na jo,
dya cja ni jyodü pje xe rí tsjapüji
c'e cjuarma. 7 C'ü rí tsjagueji dya,
rí perdonaoji na ngueje ya nzhogü
o̱ mü'bü. Y rí zopjüji na jo'o ngue
c'ua ra mäjä. 'Ma jiyö, ra tõgü o̱
mü'bü c'e cjuarma rgá sentio na
puncjü. 8 Rí ö'tc'üji rí recibidoji na
yeje dya c'e cjuarma, ngue c'ua ra
unü nguënda c'ü me i̱ṉ s'iyagueji.
9 C'ü rvá pen'c'öji c'e carta, ngue c'ü
rva pãrãgö cjo ri tsjagueji c'o rvá
xi'tsc'öji rvi castigaoji c'e cjuarma.

10 'Ma cjó c'o rí perdonaogueji, xo
'ñetscö xo rá perdonaogö. Rá per-
donao, na ngueje je ga cjanu ga ne
e Cristo c'ü jandgagö. Rá perdonao,
ngue c'ua rí unnc'eji ngüenda ni jy-
odü rá perdonaoji. 11 'Ma jiyö, ra
ndõcöji e Satanás nu c'ü dya jo. Rí
pãrãgöji, dya ne c'ü dya jo c'ü rá
pötca perdonaoji.

Intranquilidad de Pablo en Troas

12 Ró magö a Troas ró zopjü c'o
nte ró xipjiji ja ga cja e Jesucristo
c'ín Jmugöji. Y o recibidozüji na
jo ró pëpcö c'ín Jmuji rvá zopcjöji.
13 Mi te'begö mi cjuarmaji e Tito
ro zät'ä a Troas rví 'ñeje cja in
jñiñigueji a Corinto. Pero dya go
zät'ä. Nguec'ua me mi mbentsc'öji
pje mi cjagueji. Nguec'ua rvá ẽzhẽ
c'o cjuarma a Troas, ró ma c'ua
a ma a Macedonia; xa'ma je ro
chjëgöbe nu e Tito.

Victoriosos en Cristo

14 Rí unügö 'na pöjö Mizhocjimi.
Na ngue bübü ín mün'c'ö e
Jesucristo, pjöxcö Mizhocjimi.
Nguec'ua pedye na jo ín bëpjigö, zö
pje c'o ri cjagö zö ri sufregö. Zö
ja c'o ri sät'ägö, rí xipjigö yo nte
ja ga cja e Jesucristo. Nguec'ua
ga inch'i o̱ jña e Jesucristo texe
cja ne xoñijõmü, nzi ga inch'i o
nguichjünü texe cja 'na ngumü.
Nguec'ua na puncjü c'o ya mbãrã
e Jesucristo. 15 Yo nte me püns'üji
na quijmi o nguichjünü. Je xo
ga cjatjonu, me mäjä Mizhocjimi,
na ngueje rí xipji yo nte ja ga cja
e Jesucristo. Je ga cjanu ga ne
Mizhocjimi rá cjagö, zö bübü c'o
ra dyätpä o̱ jña e Cristo nguec'ua
ra jogü o̱ mü'büji, zö bübü c'o dya
ra dyätpä o̱ jña nguec'ua dya ra
jogü o̱ mü'büji. 16 Rí zopjü yo
nte. Nu c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü e
Jesucristo, ra bübütjo c'o. C'o dya
ra 'ñench'e o̱ mü'bü, ra ndũ c'o, dya
ra salvaji. Nguec'ua me na sjũ'ũ
ne bëpji. ¿Ja rga cumplegö nu?
17 Cãrã na puncjü c'o xöpü o nte,
nan'ño ga jíchiji o̱ jña e Jesucristo,
cjaji ra ndõji o merio. Nutscö, dya
ga cjanu rgá jizhgö. Rí xipji yo nte
c'ü na cjuana ja ga cja e Jesucristo.
Ngue Mizhocjimi c'ü o juancügö c'ü
xo jandgagö ja rgá cjagö ne bëpji.
Y pjöxcö e Jesucristo c'ü bübü ín
mün'c'ö.

3

El mensaje del nuevo pacto

1 Na ngue c'o cja rvá xi'tsc'öji,
bübü c'o ra mama: “Ndo cjapütsjë
na nojo e Pablo, me cjapü c'ü
me na jo ga xöpüte”, ra 'ñeñeji.
C'o nan'ño ga xöpü, tjëji o carta
de recomendación. Nguec'ua gui
recibidogueji c'o. A poco i̱ṉ cjijñiji
xo ni jyodü rá tjëgö 'na carta de
recomendación rá jí'tsc'öji, ngue
c'ua rí recibidozgöji na yeje. A
poco i̱ṉ cjijñiji ni jyodü rí dyacöji
'na carta de recomendación rá jíchi
c'o 'ñaja cjuarma, ngue c'ua xo ra
recibidozüji. 2 'Ma ró zo'c'öji, i̱
'ñench'e in mün'c'eji e Jesucristo.
Rí pãrãgö c'ü rí mbëpjigö cja
Mizhocjimi. 'Ma cjó c'o xo ra unü
ngüenda ja vi 'ñench'e in mü'büji e
Jesucristo, xo ra mbãrãji 'ma c'ü rí
mbëpjigö cja Mizhocjimi. 3 'Ma ró
xi'tsc'öji o̱ jña Mizhocjimi, e Cristo
o tsjapü o zi'ch'i in mü'büji c'o jña.
Nguec'ua gui nzhodüji c'ua ja nzi ga
ne angueze. Nguec'ua i̱ṉ chjëntcjeji
'na carta de recomendación, ngue
c'ua ra unü ngüenda yo nte c'ü rí
mbëpjigö cja Mizhocjimi. Nu o̱
jña Mizhocjimi, dya jñu'sc'üji co o
tinta; ngue o̱ Espíritu Mizhocjimi
o tsjapü o zi'ch'i in mü'büji. Mi
jinguã 'ma o dyacöji Mizhocjimi c'o
o̱ mandamiento, o jñu's'ü cja laja
c'o. Pero nudya, je ngue a mbo cja
in mü'büji nu ja jũ's'ü dya o̱ jña.

4 Na ngue pjöxcö e Jesucristo,
rí pãrãgö c'ü sö na jo rá pëpcö
Mizhocjimi. 5 Nutscö, dya sö
rá cjatsjëgö c'ü na jo. Ngueje

Mizhocjimi c'ü dacö poder ngue
c'ua sö rá pëpcö c'ü. 6 O dyacö
poder rá pëpcö, rá zopjü yo nte
rá xipjiji 'na jña c'ü nuevo c'ü
me na jo. C'e jña'a, dya ngue
c'o mandamiento c'o o jñu's'üji
cja c'o laja 'ñe cja c'o xipjadü;
ngueje 'na jña c'ü ra jñu's'ü o̱
Espíritu Mizhocjimi a mbo cja ín
mün'c'öji. C'o me jodü ra cumple
c'o mandamiento, ra ndũji, dya ra
salvaji. Pero o̱ Espíritu Mizhocjimi
ra dyacöji c'ü rga bübütjoji.
7-8 Mizhocjimi o zopjü e Moisés, o
unü c'o laja c'o mi juns'ü c'o man-
damiento. E Moisés cjanu o tjënpi
c'o nu menzumüji a Israel. Me
ma zö ma jya's'ü o̱ jmi e Moisés
'ma o ch'unü c'o mandamiento.
Nguec'ua c'o nte, dya mi sö ro
jñandbaji o̱ jmi. Zö ma zö o̱ jmi
e Moisés, pero ts'ë ts'ë va cambia
ngue c'ua mi ma ma tjorü c'ü mi
juëns'i. Me ma zö'ö 'ma o ch'unü
c'o mandamiento, pero xenda na
zö 'ma cjó c'o ra xipji yo nte ja ga
cja e Jesucristo. Na ngueje 'ma
cjó c'o me jodü ra cumple c'o man-
damiento, ra ndũ 'ma c'o. Pero 'ma
cjó c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesu-
cristo, ra tsja o̱ Espíritu Mizhocjimi
ra unü c'ü rguí bübütjo c'o. 9 Me ma
zö 'ma o ch'unü c'o mandamiento,
pero dya mi cumplegöji. Nguec'ua
rvá unnc'öji ngüenda c'ü rí tũgöji ín
nzhunc'öji. Pero yo jña yo mama ja
ga cja e Jesucristo, mamaji ja rgá sö
ra perdonaozgöji ra jogü ín mü'büji
a jmi Mizhocjimi. Nguec'ua xenda
na zö yo jña yo, que na ngueje c'o
mandamiento. 10 E zana na zö ga
jñetse, pero 'ma cjĩjĩ e jyarü, dya cja
zärä na jo e zana. Je xo ga cjatjonu
c'o mandamiento. Na zö c'o, pero
ya ch'acöji dya 'na jña c'ü xenda
na zö. 11 Me ma zö 'ma o ch'unü
c'o mandamiento, pero ro zädä 'ma
dya cja ro mandazüji c'o. Nguec'ua
ne jña nu cja ch'acöji, xenda na zö
nu, na ngueje nunca ra nguarü.
12 Rí pãrãgö c'ü dya ra nguarü ne
jña nu. Nguec'ua, dya rí co'bügö
ne rí 'naja jña, rí xi'tsc'öji na cjuana
texe c'ü ja ga cja. 13 'Ma ra jya's'ü
o̱ jmi e Moisés, mi co'bü c'ua o̱ jmi
'na bitu. Mi co'bü o̱ jmi, ngue c'ua
c'o nu menzumüji a Israel, dya ro
unüji ngüenda c'ü mi ma ma tjorü
nu c'ü mi juëns'i. Pero nutscö, dya
rí co'bügö ne ri 'na jña; rí xi'tsc'öji
na cjuana texe c'ü ja ga cja. 14 C'o
nte c'o mi pöji e Moisés, dya unüji
ngüenda pje vi ch'unüji c'o man-
damiento. C'ua ja nzi va ngo'bü e
Moisés c'ü o̱ jmi, je xo ga cjatjonu
c'o ín menzumügöjme a Israel hasta
yo pa dya. 'Ma xörüji c'o man-
damiento, nza cja c'ü ya tsot'ü o̱
ndöji, dya unüji ngüenda ja ga cja.
Nguextjo 'ma cjó c'o ra 'ñench'e o̱
mü'bü e Jesucristo, nu'ma, ngue
'ma ra unüji c'ua ngüenda ja ga
cja. 15 Jã, hasta yo pa dya, 'ma
xörüji o ley c'o o dyopjü e Moisés,
tsot'ü o̱ ndöji. 16 Pero 'ma cjó c'o
ra nzhogü o̱ mü'bü cja c'ín Jmugöji,
dya cja ra tsot'ü 'ma o̱ ndöji, ra
unüji c'ua ngüenda c'ü dya ngue
c'o mandamiento c'o ra 'ñevgueji li-
bre cja c'o na s'o; nguextjo e Je-
sucristo ra 'ñevgueji libre. 17 Ngue
c'ín Jmugöji c'ü o dyacüji o̱ Espíritu
o ẽjẽ co nuzgöji. 'Ma rá ench'e ín
mün'c'öji e Jesucristo c'ín Jmugöji,
c'ü o̱ Espíritu ra dyacöji c'ü dya cja
rá sũ rga chëzhiji a jmi Mizhocjimi.
18 Nutscöji, dya cja tsot'ü ín chögöji.
Nguec'ua 'ma rá sido rá chëzhiji cja
e Jesucristo c'ín Jmugöji, 'ma rá sido
rá unüji ngüenda ja ga cja c'ü me na
zö angueze 'ñe me na jo, xo 'ñetscöji
ya rguí ma ra pötcüji ín mü'büji c'ü.
Nguec'ua ja c'o nzi ga cja angueze,
je xo rga cjazgöji nu. Na ngueje c'ü
o̱ Espíritu ra pëpji a mbo ín mü'büji.

4

1 Mizhocjimi o s'iyazügö o dyacö
ne bëpji. Nguec'ua, dya rí sũgö
rgá zopcjö yo nte, ni xo ri tõgü ín
mün'c'ö. 2 Bübü c'o cja na s'o c'ü

ix 'na tsetjo. Me pãrãji ja ga dyonpüji yo nu minteji. Cjapü ñaji o̱ jña Mizhocjimi, pero dya mamaji c'ü na cjuana. Pötüji c'e jña ngue c'ua yo nte ra ndeñeji co anguezeji. Nutscö, dya ga cjanu rgá cjagö. Jandgagö Mizhocjimi c'ü rí mangö c'ü na cjuana c'ü ja ix ga cja o̱ jña. 'Ma ra ne ra unü ngüenda yo nte, ra sö ra mbãrãji texeji c'ü na cjuana c'o rí xipjiji. 3 'Ma rí xipjigö yo nte ja ga cja e Jesucristo, bübü c'o dya creo c'o rí mangö. Ngueje c'o ya ni ma ra bëzhi o̱ aljma, dya ra salvaji. 4 Anguezeji, dya ne ra 'ñench'e o̱ mü'büji e Jesucristo; ätäji e Satanás nu c'ü dya jo, ätäji nza cja c'ü ri ngue Mizhocjimi. C'ü dya jo, co'tp'ü o̱ ndöji. Nguec'ua 'ma äräji ja ga cja e Jesucristo, dya jya's'ü o̱ mü'büji. Nguec'ua, dya pãrãji cjo Mizhocjimi e Jesucristo c'ü me na zö. 5 Nutscö, dya rí xi'tsc'öji ja ga cjazgö; rí xi'tsc'öji ja ga cja e Jesucristo. Rí xi'tsc'öji ngue ín Jmugöji c'ü. Rí zo'c'öji, na ngueje rí pëpcö angueze rgá pjöxc'öji. 6 Mi jinguã 'ma mi bëxõmütjo, o mama Mizhocjimi que ro bübü o jya's'ü. O bübü c'ua jya's'ü. Je xo va cjatjonu, Mizhocjimi o dyacöji o̱ jya's'ü a mbo cja ín mün'c'öji. Nguec'ua rí unnc'öji ngüenda, 'ma rí äräji ja ga cja e Cristo, rí pãrãji ja ga cja c'ü me na zö Mizhocjimi. Na ngueje e Cristo, xo Mizhocjimi c'ü.

El vivir por la fe

7 Yo nte pë's'iji c'o me ni muvi a mbo cja 'na s'äbä, maco dya ni muvi c'e s'äbä. Je xo ga cjazgönu, me ni muvi o̱ jya's'ü Mizhocjimi c'ü bübü ín mün'c'ö. Pero ín cuerpogö, dya ni muvi, dya ga zëzhi. A cjanu ga jñetse c'ü je ngue Mizhocjimi c'ü me na zëzhi, dya nguetscö. 8 Bübü 'ma pje c'o nde rí sufregö. Pero me na zëzhi Mizhocjimi, me pjöxcö na puncjü. Bübü 'ma me cjijñi ín mü'bü ja rga cjapü, pero dya tõgü ín mü'bü. 9 Me jongö yo nte, me ne ra tsjacüji rá sufre. Pero dya jëzguigö Mizhocjimi. Zö bübü 'ma ya ra mbötcöji, pero xe rí bübütjo. 10 Ja c'o nde rí nzhodügö, me jongöji ja rgá mbötcöji, ja c'o nzi va mbö't'üji e Jesús. Nguec'ua me rí sufregö. Pero Mizhocjimi pjöcügö. Je ga cjanu ga jñetse c'ü bübütjo e Jesucristo, y dacü c'ü rgá bübütjogö. 11 Nu dya xe rí büntcjö, me jongöji ja rgá mbötcöji, na ngueje rí pëpigö e Jesús. Dya pje ga zëtscö, pero angueze cjacü rá zëzhgö. Je ga cjanu ga jñetse c'ü bübü e Jesús a mbo cja ín mün'c'ö. 12 Na ngue c'ü rgá zo'c'öji, o dya'c'üji nueva vida, pero rí bübü peligro rá tũgö.

13-14 T'opjü a cjava o̱ jña Mizhocjimi: “Ró creo c'ü ró ärä, nguec'ua rvá mangö”, eñe. Je xo ga cjazgönu. Rí creogö zö rá tũgö, pero ra tsjacö Mizhocjimi rá bübütjo na yeje, c'ua ja nzi va tsjapü e Jesús o bübütjo na yeje. Y ra zinzgö co nu'tsc'eji, rá ma cãrãji cja o̱ jmi. Nguec'ua rvá zo'c'üji. 15 Nu yo rí sufregö, ngue para rá pjöxc'öji. Na ngue c'ü rí zo'c'öji, xenda na puncjüts'üji c'o ra unü ngüenda ja ga s'iyazgöji Mizhocjimi. Nguec'ua na puncjü c'o ra unü 'na pöjö Mizhocjimi, ra mamaji c'ü me na nojo angueze, 'ñe me na jo.

16 Nguec'ua, dya ga tõgü ín mün'c'ö. Zö ya ni ma rá titagö, pero pama pama pjöxcö Mizhocjimi, dacö cja ín mün'c'ö c'ü rga zëzhigö. 17 Yo rí sufregö, nza cja c'ü 'na ts'indajmetjo, chjëntjui c'ü dya rí sufregö. Na ngueje rí pãrãgö ra dyacö Mizhocjimi ja c'o me na zö, c'ü dya ra nguarü. 18 Dya rí cjapü ngüenda yo rí janda cja ne xoñijõmü. Rí cjapü ngüenda c'o bübü a jens'e c'o dya rí janda. Na ngueje yo rí janda, ra cjogütjo yo. Pero c'o dya rí janda, ra mezhe c'ü dya ra nguarü c'o.

5

1 'Ma rá tũgöji, ra chjorü nu ín cuerpogöji nu rí bübügöji cja
ne xoñijõmü. Pero rí pãrãgö ra zädä 'ma ra dyacöji c'ü ri nuevo ín
cuerpoji c'ü dya ra chjorü. Ngue Mizhocjimi c'ü ra dyacöji c'ü ri
nuevo ín cuerpoji; dya ngue yo nte yo ra dyät'ä. 'Ma ya ri nuevo
ín cuerpoji, rá sido rá bübügöji a jens'e para siempre. 2-3 Nu dya xe
bübü dya ín cuerpogö, me rí sö rgá sufre. Rí negö ra ch'acö c'ü ri nuevo
ín cuerpo c'ü dya rá tũgö. Na ngueje 'ma rá tũgö, ra dya ín cuerpogö, y
dya be ri ch'acügö c'ü ri nuevo ín cuerpogö. Cja ra ch'acü a cjanu,
'ma ra ẽjẽ na yeje e Jesucristo. 4 Nu dya xe bübü dya ín cuerpogö, me rí
sö rgá sufre. Pero dya rí negö rá tũgö dya. Na ngueje 'ma rá tũgö,
ra dya'a ín cuerpogö y dya be ri ch'acügö c'ü ri nuevo ín cuerpo.
Rí negö ra ch'acö c'ü ri nuevo ín cuerpo, nu dya xe rí bübügö. Ngue
c'ua ra pötcügöji nu ín cuerpo nu ra chjorü, ixta ch'acö c'ü ri nuevo
ín cuerpo ngue c'ua dya ra chjorü. 5 Nguetsjë Mizhocjimi c'ü o mama
ra dyacöji a cjanu. Y ya xipji o̱ Espíritu o ẽjẽ o 'ñe bübü cja ín
mün'c'öji. Nguec'ua rí pãrãgöji c'ü xo ra dyacöji c'ü ri nuevo ín cuer-
pogöji.

6 Zö rá tũgö, pero dya ra tsja'a, na ngue me mäjä ín mün'c'ö. Nu
dya xe rí bübügöji, dya be rí cãrãji a jens'e a jmi c'ín Jmugöji. 7 C'ü rí
mangö, rí ench'e ín mün'c'öji e Jesucristo, zö dya be rí jandgöji dya c'ü.
8 Zö rá tũgö, pero dya rí sũgö. Na ngue rí pãrãgö nzi rá tũgöji, ixtá ma
bübügöji a jens'e a jmi c'ín Jmugöji. Zö dya be ri ch'acö c'ü ri nuevo ín
cuerpo, pero xenda na jo rá tũgö rá ma bübügö a jmi c'ü ín Jmugöji,
que na ngue ra mezhe rá sufre rga minc'ö va. 9 Zö xe ri bübügö 'ma ra
ẽjẽ e Jesucristo, zö ya rga tũgö, pero dya ra tsja. Me rí jodügö rá cjagö ja
c'o nzi ga ne angueze. 10 Na ngueje rí texeji rá cãrãji a jmi e Cristo nu
ja ra jñüncöji ngüenda, ngue c'ua ra jñetse ja rvá minc'öji, ngue c'ua
angueze ra ngõtcöji nzi 'nazgöji texe c'o ró cjaji cja ne xoñijõmü.
'Ma rá cjaji ja c'o nzi ga ne angueze, ra ngõtcüji 'ma c'o na jo. 'Ma jiyö,
dya ra ngõtcüji 'ma; ra jñetse c'ü rvá cjaji c'o na s'o.

El mensaje de la paz

11 Rí sũgö c'ín Jmugöji, na ngueje rí pãrãgö ra jñüncü ngüenda c'ü.
Nguec'ua rí xipji yo nte ra unüji ngüenda nguetscö 'na xöpüte c'ü
na cjuana. Mizhocjimi pãtcö ín mü'bü c'ü rí jodü rá xöpügö ja c'o
nzi ga ne. Y rí te'begö c'ü xo 'ñetsc'eji xo rí unnc'eji ngüenda c'ü
rí jodü rá xöpügö ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi. 12 Ró xi'tsc'öji na
yeje c'ü nguetscö 'na xöpüte c'ü na cjuana. C'ü rgá xi'tsc'öji yo, dya
ngue c'ü rí cjapü na nojo; ngue c'ü rgui pãrãgueji ja rgui chjünrüji
'ma pje c'o ra xi'tsc'eji c'o na s'o ga xöpüte. Anguezeji mamaji c'ü dya
cjuanazgö 'na xöpüte. Na ngueje cjapüji ni muvi 'na nte, 'ma pje c'o
pjëzhi o 'ma pjëchi ra ña'a na jo; dya cjapüji ngüenda c'ü bübü a mbo
cja o̱ mü'bü. Rí xi'tsc'öji yo, ngue c'ua ra sö rí xipjiji c'o 'ña xöpüte
c'ü na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji. 13 Na ngue c'ü rí mangö c'ü na cjuanazgö
'na xöpüte, bübü c'o xi'ts'iji ya rí locogö. Y mamaji c'ü rí cjapcö me
na nozü. Pero rí xi'tsc'öji, c'ü rgá mangö na cjuanazgö 'na xöpüte,
ngue c'ü rguí jñetse me na nojo Mizhocjimi. Y 'ma rí xi'tsc'öji na
jo 'na pjeñe, ngue c'ü rgá pjöxc'öji c'ü. 14 Na ngue c'ü me go s'iyazgöji e
Jesucristo, rí unnc'ö ngüenda xo ni jyodü rá s'iyagö yo nte rga zopcjö
yo. Na ngueje ró unü ngüenda o ndũ angueze c'ü ro tũgöji rí tex-
eji; nguec'ua chjëntjui c'ü ya ró tũgöji. 15 O ndũ por nutscöji rí
texeji, nguec'ua 'ma rá ench'e ín

mü'büji angueze, rá bübütjoji 'ma.
Nuc'ua, dya cja rá cjaji ja c'o rgá
netsjëji, rá cjaji dya ja c'o nzi ga
ne angueze. Na ngueje o ndũ por
nutscöji, cjanu o bübütjo na yeje.
16 Nguec'ua nutscö, dya cja rí cjapü
ngüenda zö ja ga jñetse 'na nte, o zö
pje ri pjëzhi. 'Ma ot'ü, mi cjapcö
dya mi muvi e Jesús, mi cjijñigö c'ü
mi nguextjo 'na nte. Pero dya cja
rí cjijñigö a cjanu, rí unnc'ö dya
ngüenda e Jesús ngueje Cristo c'ü ne
ra mama: Vi 'ñeje cja Mizhocjimi.
17 'Ma cjó c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü e
Cristo, ya ri nuevo 'ma o̱ mü'bü 'ñe
o̱ pjeñe c'ü. Dya cja ri cjijñi nza
cja 'ma ot'ü. Tsjijñiji cjuarma, ya ri
nuevo rgá nguijñi o̱ mü'bü 'ma c'e
nte.

18 Nguetsjë Mizhocjimi o tsjacöji
ya nuevo dya ín mün'c'öji. O ndäjä
e Cristo o ẽjẽ, o 'ñe ndũ por nutscöji,
ngue c'ua sö ra nugüji dya na jo
Mizhocjimi. Y nguetsjë Mizhocjimi
c'ü o dyacö ne bëpji rá xipji yo
nte, c'ü ya sö rá chëzhiji dya a jmi
Mizhocjimi, na ngue angueze ya
sö ra recibidozüji. 19 Mizhocjimi
o ndäjä e Cristo o ẽ ndũ por
nutscöji rí nteji. Nguec'ua sö dya
Mizhocjimi ra perdonaozgöji dya
c'o, ra nugüji na jo. O dyacö ne
bëpji rá xipji yo nte, c'ü ra sö ra
chëzhiji dya a jmi Mizhocjimi. 20 Rí
pätpägö e Cristo rgá zopjü yo nte,
chjëntjui c'ü ri nguetsjë Mizhocjimi
ri ña'a. C'ü ro mama e Cristo, nutscö
rí zopjü yo nte co texe ín mün'c'ö,
rí xicöji a cjava: "Chëzhgueji dya
cja o̱ jmi Mizhocjimi; angueze ra
recibidots'üji", rí embe yo nte. 21 E
Jesucristo mi ojtjo o̱ nzhubü, nunca
mi cja c'o na s'o. Pero Mizhocjimi
o tsjapü e Jesucristo o ngõtcüji ín
nzhunc'öji, nza cja 'ma ri ngue
angueze rví tsja c'o na s'o. O tsja
a cjanu Mizhocjimi ngue c'ua 'ma
rá ench'e ín mün'c'öji e Jesucristo,
ra nugüji Mizhocjimi nza cja c'ü
nunca rva cjagöji c'o na s'o.

6

1 Rí pëpcö Mizhocjimi; nguec'ua
rí zo'c'öji. I̱ṉ mangueji c'ü i̱ṉ junt'ü
in mü'büji que Mizhocjimi nugüji
dya na jo. Pero 'ma dya rí tsjaji
ja c'o nzi ga ne, nu'ma, 'ñetse c'ü
dya cjuana i̱ṉ creoji. 2 O mama
Mizhocjimi:

C'e pa c'ü rvá mangö, ró äjtc'ägöji
'ma i̱ dyötcöji.

Ró pjöxc'öji c'e pa c'ü ya rvá
mangö ro empc'öji libre, eñe
Mizhocjimi.

Rí tsjijñiji, ya zädä c'o cjë nu c'o o
mama Mizhocjimi. Nudya, ngue
dya, sö ra salvatsc'eji Mizhocjimi.

3 Rí jodü ja rga minc'ö na jo, ngue
c'ua dya ra sö cjó ra zopcügö ra
mama: "Dya ga jo yo jña yo xitscöji
e Pablo. Dya rí negö yo", ra 'ñeñe.
4 Zö pje rí sufregö pero rí sëchcö,
dya rí jëzgö ne bëpji. Rí cjagö a
cjanu ngue c'ua ra 'mãrã na jo'o c'ü
ngue o̱ mbëpjizü Mizhocjimi. Bübü
'ma pje c'o nde rí sufregö, dya rí
pãrã ja rga cjapü. Pero rí sëchcö
c'o. 5 Bübü 'ma jücüji co chirrio. Xo
bübü 'ma pantcaji a pjörü. Xo bübü
'ma me jmurü yo nte me mamaji
pje ra tsjacöji. Pero rí sëchcö c'o.
Rí pëpcö Mizhocjimi hasta ya me ni
mbotjo ín cuë. Nguec'ua rí bëzhi na
puncjü ín ch'ĩjĩ, y bün'ma dya rí sigö
o xëdyi. 6 Siempre rí jodügö ja rga
cjagö c'o na jo. C'ü rí pãrãgö ja ga
cja Mizhocjimi, ngue c'ü rí xipjigö
yo nte. 'Ma cjó pje cjacö, rí pësp'iji
paciencia. Rí cjagö na jontezgö
ngue c'ua rá pjös'ü yo nín mintegöji.
Me pjöxcö o̱ Espíritu Mizhocjimi
ja rgá pëpcö Mizhocjimi. Y rí
s'iyagö yo nín mintegöji, dya rí
cjapütjo que rí s'iyaji. Nujyo, ngue
yo ni jñetse c'ü ngue o̱ mbëpjizü
Mizhocjimi. 7 Bübüzgö o̱ poder
Mizhocjimi; nguec'ua rgá zopcjö
yo nte rí xicöji o̱ jña angueze c'o
na cjuana. Ya na jozügö dya a
jmi Mizhocjimi; nguec'ua ya dyacö
texe c'ü ni jyongö, ngue c'ua rá tõgö

o nte ra dyätpäji o̱ jña e Jesucristo,
'ñe ngue c'ua dya ra ndõcö e Sa-
tanás nu c'ü dya jo. 8 Bübü 'ma
respetaozüji, bübü 'ma cjacöji c'ü
dya ni muvizgö. Bübü 'ma xoscöji
o bëchjine, bübü 'ma mamaji c'ü
na jontezgö. Pero rí sido rí pëpcö
Mizhocjimi rgá zopcjö yo nte. Zö
mamaji c'ü rí onpü yo nte, pero rí
sido rí xicöji c'ü na cjuana. 9 Zö
cãrã c'o cjacö c'ü dya ni muvizgö,
pero bübü c'o unü ngüenda ngue
o̱ mbëpjizgö Mizhocjimi. Zö bübü
'ma ya ngue rá tũgö, pero rí jñandaji
xe rí bübütjo. Zö pencö Mizhocjimi
o ndumü, pero dya cjacü rá tũgö.
10 Bün'ma me rí nzhumügö, pero
Mizhocjimi cjacö rá mäjä. Zö dya
pje rí pë'sc'ö, pero rí xicö yo nte
yo jña yo me ni muvi, ngue c'ua ra
mbë's'iji c'o na cjuana ni muvi. Dya
pje rí pë'sc'ö nzi ga mbë's'i yo nte.
Pero rí pë'sc'ö texe c'o na cjuana ni
muvi.
11 Mi cjuarmats'üji i̱ṉ cãrãji a Cor-
into, rí xi'tsc'öji texe c'o rí pë'sc'ö cja
ín mü'bü, dya pje rí co'bügö ne rí 'na
jña. Me rí nets'eji. 12 I̱ṉ cjijñiji c'ü
dya rí netsc'öji. Ngue'tsc'eji, dya i̱ṉ
nezgöji. 13 Rí xi'tsc'öji dya, nza cja
'na bëzo c'ü zopjü c'o o̱ t'i. Rí ñezgöji
ja c'o nzi rgá netsc'öji.

Somos templo del Dios viviente

14 Dya sö rá 'hüech'iji cja 'na yovo
'na nzhünü co 'na burru. Je xo ga
cjatjonu, dya sö rí nzhodüji c'o dya
creo Mizhocjimi rí tsjaji c'ua ja nzi
ga tsja anguezeji. C'o na jo, dya
sö ra dyoji c'o na s'o. C'o ya bübü
o̱ mü'bü o̱ jya's'ü Mizhocjimi, dya
sö ra dyoji c'o nzhodü cja bëxõmü.
15 Dya xo sö e Cristo ri 'natjo o̱
pjeñevi e Satanás nu c'ü dya jo. 'Na
nte c'ü ya 'ñench'e o̱ mü'bü e Cristo,
dya sö ra nzhodüvi c'ü dya ne ra
'ñench'e o̱ mü'bü e Cristo. 16 Cja c'e
templo nu ja ma't'üji Mizhocjimi,
dya sö ra ndägä o santo. Je xo
rga cjatsc'eji nu, dya rí nzhodüji
c'o dya ne ra 'ñejme Mizhocjimi.
Na ngueje ngue o̱ templotsc'eji dya
Mizhocjimi c'ua ja nzi va mama
Mizhocjimi. O mama a cjava:

Rá mimigö a nde anguezeji, rá
nzhodügö co anguezeji.

Ri nguetscö o̱ Mizhocjimizüji, y
rá cjapcö ín ch'igö c'o, eñe
Mizhocjimi.

17 Nguec'ua ni jyodü rí tsjaji ja c'o
xo nzi va mama Mizhocjimi:

Rí xõgüji cja c'o cja'a na s'o, dya cja
rí dyocjeji.

Dya cja rí tsjaji c'o na s'o. Nguec'ua
rá recibidotsc'öji.

18 Ri nguetscö in Tatazügöji. Y
rá cja'c'öji ín ch'itsc'öji 'ñe ín
xunt'itsc'öji, eñe Mizhocjimi
c'ü me na nojo.

7

1 Rí s'iyatsc'öji cjuarma; nguec'ua
rí xi'tsc'öji yo. Na ngue yo o mama
Mizhocjimi, ni jyodü rá xõgüji texe
cja c'o na s'o, ngue c'ua ra nd-
intsquigöji c'o. Na ngueje 'ma rá
cjaji c'o na s'o, ra s'odü ín cuer-
pogöji 'ñe ín mü'büji. Ni jyodü rá
cjaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi, y
nguextjo angueze rá sũgöji.

El cambio de actitud de los corintios

2 Rí ñezgöji co texe in mün'c'eji.
Dya pje ró cja'c'öji c'ü na s'o ne rí
'natsc'eji. Dya pje ró xi'tsc'öji c'ü
ro s'odü in mün'c'eji ne rí 'natsc'eji.
Dya ró pe'chc'eji bëchjine ne rí
'natsc'eji. 3 C'ü rvá xi'tsc'öji yo,
dya ngue c'ü rí mangö c'ü i̱ṉ cjijñiji
c'ü rvá cja'c'öji c'o na s'o. Ya ró
xi'ts'iji c'ü me rí nets'eji co texe ín
mün'c'ö. Zö pje xe rá sufregö, pero
rá sido rá nets'eji hasta rí bübü rá
tũgö co nu'tsc'eji. 4 Rí xi'tsc'öji me
rí mä'c'öji. Y rí xipjigö c'o 'ñaja
cjuarma c'ü na jo gui tsjagueji. Zö
me rí sufregö, pero me rí mäcjö.
5 'Ma ró sät'ägö a Macedonia, dya
sö ro söya ín pjeñegö, na ngue mi
bübü c'o pje nde ma problema. Mi
sufregö, y me mi mbeñe ín mün'c'ö.

6 Pero Mizhocjimi me cjapü ra mäjä
'ma cjó c'o ya ni tõgü o̱ mü'bü.
Nuc'ü, xo tsjacö ró mäjä. Na ngueje
e Tito o zät'ä nu ja mi bübügö. 7 C'ü
vi zät'ä e Tito, dya nguextjo c'ü rvá
mäcjö c'ü. Xo ró mäcjö, na ngue
o xitscö e Tito c'ü vi mäjä angueze
'ma o 'ñe nuc'eji. O xitscö c'ü me
i̱ṉ ne rí jñandgagöji. O xitscö c'ü me
i̱ nzhumügueji por c'ü vi tsjagueji.
Xo xitscö c'ü me i̱ṉ ne rí tsjagueji c'o
ya rvá xi'tsc'öji. Nguec'ua xe mas ró
mäcjö.

8 Me i̱ nzhumügueji 'ma i̱ xörüji c'e
carta c'ü ró pen'c'öji. Nguec'ua mi
cjijñigö: "Na jo, dya ro penpegöji c'e
carta", rí eñetsjëgö. Pero rí pãrãgö
dya, dya go mezhe vi nzhumügueji.
Nguec'ua rí mäcjö ró pen'c'öji c'e
carta. 9 C'ü rgá mäcjö, dya nguextjo
c'ü vi nzhumügueji. Rí mäcjö na
ngueje i̱ nzhumüji c'ua ja nzi va
ne Mizhocjimi, i̱ nzhumüji cjanu o
nzhogü in mün'c'eji cja Mizhocjimi.
Nguec'ua ixi jñetsetjo c'ü dya ró
cja'c'öji na s'o 'ma ró pen'c'öji c'e
carta. 10 'Ma cjó c'o ra nzhumü
ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi, ra
nzhogü o̱ mü'bü ra salva. Y dya ra
yembeñe c'e nte c'ü xe ra nzhogü
cja c'o na s'o. Na puncjü o nte
c'o nzhumü, pero dya nzhogü o̱
mü'büji cja Mizhocjimi. Nguec'ua
ra ndũji, dya ra salvaji. 11 Nu'tsc'eji
i̱ nzhumügueji ja c'o nzi va ne
Mizhocjimi; nguec'ua me i̱ṉ ne
rí tsjaji dya c'o na jo. Dya mi
cjapqueji ngüenda c'o na s'o c'o
mi bübü a ndetsc'eji. Pero 'ma
i̱ xörügueji c'e carta, ix i̱ tsjapüji
ngüenda. Y mi negueji ro pãrãgö
c'ü ja ma cja, c'ü dya i̱ pë'sc'eji in
s'ocügueji i̱ṉ texeji. Me xo i̱ s'ogueji
c'ü vi tsja na s'o 'na cjuarmatsc'eji.
Me xo i̱ sũgueji. Me xo mi ne
ri jñandgagöji, ri xitscöji c'ü i̱ṉ ne
rí dyätcägöji. Xo i̱ castigaoji c'e
cjuarma na ngue vi tsja na s'o. I̱
tsjaji texe c'o ró xi'tsc'öji; nguec'ua
dya cja pje sö'ö pje xe rá xi'tsc'öji
dya. 12 Ró pen'c'öji c'e carta, ró
xi'tsc'öji ri castigaoji c'e cjuarma
c'ü vi tsja na s'o. Xo mi juentsegö
nu c'ü vi tsjapüji na s'o. Pero
c'ü xenda mi cjijñigö, ngue'tsc'eji.
Ró pen'c'eji c'e carta ngue c'ua ri
unnc'eji ngüenda c'ü ix na cjuana
i̱ṉ nezeji a mbo cja in mün'c'eji, 'ñe
i̱ṉ ne rí dyätcäji. Je a cjanu va ne
Mizhocjimi.

13 Nguec'ua rí mäcjö dya, dya cja
pje rí mbeñe dya. Y mas rí mäcjö,
na ngueje ya xo vi mäjä e Tito. 'Ma
o ẽjẽ e Tito o 'ñe nuc'eji, i̱ recibidoji
i̱ṉ texeji; nguec'ua dya cja pje xo
mbeñe dya c'ü. 14 Ante c'ü ro ẽjẽ e
Tito ro 'ñe zenguats'üji, ya rvá xicö
que ri dyätcäji. Y dya ró bëzhgö ín
tsegö. Na ngue i̱ dyätcäji. Nguec'ua
na cjuana c'o ró xipji e Tito. Je xo
ga cjatjonu, texe c'o rí xi'tsc'öji, na
cjuana c'o. 15 E Tito, me nets'eji na
puncjü, na ngueje mbeñe ja c'o vi
recibidogueji angueze. Me i̱ sũgueji
'ma i̱ dyäräji c'ü o xi'ts'iji. Me i̱
dyätäji c'ü. 16 Me rí mäcjö, rí pãrãgö
que rí tsjagueji na jo.

8

Dando generosamente

1 Rí ne rá xi'tsc'öji cjuarma, c'o o
tsja c'o cjuarma c'o jmurü cja c'o
jñiñi c'o tsja a manu a Macedonia.
Mizhocjimi o 'ñünbü o̱ mü'bü c'o
cjuarma a Macedonia ra mbös'üji
c'o cjuarma a ma a Judea c'o pje ni
jyodü. 2 C'o cjuarma a Macedonia
me go sufreji o prueba, pero me
go mäji na puncjü. Nguec'ua va
tsja anguezeji o jmutüji o merio ra
mbenpeji c'o cjuarma a Judea. O
jmutüji co texe o̱ mü'büji zö dya
pje xo teme anguezeji. 3 Rí xi'ts'iji
c'ü na cjuana. Anguezeji o ts-
jaji mas posible o jmutüji o t'opjü
c'ü o söji. Anguezetsjëji o ne o
jmutüji. 4 O dyötcöji na puncjü c'ü
xo ro sö anguezeji ro mbös'üji c'o
'ñaja jñiñi rvá mbenpeji o merio c'o
cjuarma a Judea. 5 Ya mi te'begö

c'ü ro tsja anguezeji ro mbös'üji o
merio. Pero dya nguextjo c'ü o
tsjaji. Ot'ü o unüji o̱ mü'büji c'ín
Jmugöji ro dyätäji c'ü, 'ñezgö xo ro
dyätcägöji. Na ngue je va cjanu va
ne Mizhocjimi. 6 Nguec'ua ró xipji
e Tito ra ẽjẽ ra 'ñe cjuatü c'e bëpji
c'ü o mbürü a ndetsc'eji. Na ngue
'ma mi bübü e Tito co nu'tsc'eji,
o xi'tsc'eji c'ü na jo ri jmutqueji
o merio ri pjösc'eji c'o cjuarma a
Judea. 7 Na jo gui 'ñench'e in mü'büji
e Jesucristo. I̱ṉ pãrãji na jo o̱ jña
Mizhocjimi, y i̱ṉ pãrãji ja gui zopjüji
na jo yo nte. Me i̱ṉ jodü rí ts-
jaji c'o na jo. Me xo i̱ṉ nezeji.
Ja c'o nzi gui tsjaji texe yo na jo,
xo rí pjös'üji c'o cjuarma a Judea.
8 Nujyo, dya xtí mandats'üji yo.
Nguextjo c'ü rí unnc'eji ngüenda ja
ga tsja c'o cjuarma a Macedonia
me jodü ra mbös'üji c'o cjuarma
a Judea. Nguec'ua je xo rgui ts-
jagueji a cjanu. A cjanu ra jñetse
c'ua na jo, c'ü na cjuana i̱ṉ nezeji.
9 I̱ṉ pãrãgueji ja va s'iyazgöji e Jesu-
cristo c'ín Jmugöji. Nutscöji, dya pje
mi muvizgöji cja o̱ jmi Mizhocjimi.
E Jesucristo me ni muvi; nuc'ü,
ixmi bübüvi Mizhocjimi c'ü. Pero o
ẽjẽ cja ne xoñijõmü nza cjazgöji rí
nteji, me go tsjapüji dya ni muvi c'ü.
Nguec'ua me ni muvizgöji dya cja
jmi Mizhocjimi.

10 A cjë'ë mi negueji ri pjös'üji
c'o cjuarma a Judea; nguec'ua vi
jmutqueji ja nzi o merio. Rí cjijñigö,
na jo rí cjuatüji c'ü i̱ pjürügueji.
11 C'ü ya i̱ pjürüji, nudya rí cju-
atüji co texe in mü'büji ja c'o nzi vi
pjürüji. Rí pjös'üji c'o cjuarma c'ü
mas ra sötsc'eji. 12 'Ma rí unügueji
co texe in mün'c'eji, ra mäjä 'ma
Mizhocjimi. Mizhocjimi dya te'be
rí unügueji c'o dya i̱ṉ pë's'iji, nguex-
tjo c'o sötsc'eji.

13 Rí negö rí pjösc'eji c'o cjuarma
a Judea. Pero dya rí tsjopqueji
rgui unüji o merio. 'Ma ga cjanu,
ngue'tsc'eji me rí sufregueji c'o rguí
jyodüts'üji. 14 Rí pjösc'eji ngue c'ua
anguezeji ra mbë's'iji algo, 'ñetsc'eji
xe xo rí pë'sc'eji algo. Nu'tsc'eji
xenda i̱ṉ pë'sc'eji dya; nguec'ua rí
unügueji c'o ni jyodüji anguezeji
dya. 'Ma ra zädä 'ma xenda ra
mbë's'iji anguezeji, ra sö anguezeji
ra dya'c'eji c'o rguí jyodüts'üji.
Nguec'ua nde rí pë'sc'eji algo i̱ṉ
texeji. 15 Mbeñeji ja c'o nzi ga t'opjü
cja o̱ jña Mizhocjimi. Je mama a
cjava: “Nu c'o na puncjü va jñüs'ü
c'o maná, dya pje go mboncjü c'o.
Nu c'o dya nda jñüs'ü, xo zötjo c'o,
dya pje go bëzhi c'ü ro ziji.”

Tito y sus compañeros

16 Rí unügö 'na pöjö Mizhocjimi.
Na ngueje o 'ñünbü o̱ mü'bü e Tito
me xo ne'e c'ü rí tsjagueji a cjanu
yo na jo. 17 'Ma ró xipji e Tito ra
'ñe xi'ts'iji rí pjös'üji c'o cjuarma a
Judea, me go mäjä va dyätcägö. Ya
xmi ne e Tito ra 'ñe nuc'eji. Na ngue
me ne'e ra 'ñe mböxc'üji.

18 Rá xipji e Tito ra ẽji yeje
cjuarma. 'Na c'o cjuarma c'o ra
ẽji e Tito, me nädäji texe nu ja
jmurü yo cjuarma. Na ngueje
cja'a c'e cjuarma me zopjü yo nte,
me xipjiji ja ga cja e Jesucristo.
19 C'o congregación o juajnüji c'e
cjuarma rá ma sopcöjme c'o merio
c'o cjuarma a Judea 'ma rí cjuarü rí
jmutqueji. Nguec'ua 'ma rá ẽcjöjme
ja nzi cjuarma c'o tsja a Macedonia
rá säcjöjme va a Corinto, ya rgui
jmutqueji c'o merio. Nguec'ua
rá möcjöjme c'ua c'e cjuarma a
ma a Judea, rá pjös'üji c'o merio.
A cjanu ra jñetse c'ü me na jo
Mizhocjimi. Xo ra jñetse c'ü me i̱ṉ
ne rí pjösc'eji c'o. 20 Rá möcjöjme c'e
cjuarma ngue c'ua dya ra jyäxcöji
c'o merio c'o na puncjü c'o rrũ
pjös'üji c'o cjuarma a Judea. 21 Pãrã
c'ín Jmugöji c'ü dya rá tjörügö
c'o merio. Pero rá möcjöjme c'e
cjuarma. 'Ma jiyö, 'na ra mamaji
c'ü ró tjörügö c'o merio.

22 C'e cjuarma c'ü ra ẽji e Tito
'ñe c'e cjuarma c'ü cja ró xi'ts'iji,
na jonte c'ü. Na puncjü rvá sögö
c'e cjuarma; nguec'ua rí pãrãgö me
jodü ja rgá tsja c'o na jo. Nudya, me
ne'e angueze ra 'ñe zenguats'üji,
na ngueje pãrã c'ü rí tsjaji na
jo. 23 Nu'tsc'eji, 'ma cjó c'o ra
dyönnc'eji: "¿Pje pjëzhi e Tito?", ra
'ñentsc'eji, rí xipjigueji: "Ngue o̱ dy-
ojui e Pablo nu pëpjivi. Anguezevi
pjöxcöjme", rí 'ñembeji c'o. 'Ma cjó
c'o ra dyönnc'eji c'ü pje pjëzhi c'o
yeje cjuarma c'o ra ẽji e Tito, rí
xipjiji ngueje c'o vi juajnü c'o con-
gregación. Rí xipjiji c'ü pëpjivi na
jo cja Mizhocjimi; nguec'ua ga unü
ngüenda yo nte c'ü me na nojo e
Cristo. 24 C'o cjuarma c'o ra 'ñe
zenguats'üji, rí xicöji c'ü i̱ṉ cjagueji
na jo. Rí recibidogueji na jo c'o
cjuarma. A cjanu ra jñetse c'ü i̱ṉ
s'iyagueji c'o. Ra mbãrã c'ua c'o
cjuarma cja c'o 'ñaja congregación
c'ü na cjuana c'o rí xicö anguezeji
c'ü i̱ṉ cjagueji na jo.

9

La colecta para los hermanos

1 Zö rí xi'tsc'öji cja ne carta ja
rgui pjösc'eji o merio c'o cjuarma
a Judea, pero dya ni jyodü rá
xi'ts'iji. 2 Na ngueje rí pãrãgö i̱ṉ
ne rí pjös'ügueji. Rí xipjigö c'o
cjuarma a ma a Macedonia ja gui
tsjagueji nu'tsc'eji i̱ṉ menzumüji
a Corinto c'ü tsja a Acaya. Rí
xicöji a cjava: "C'o cjuarma a ma
a Acaya, ya bübüji dispuesto ra
mbös'üji o merio c'o cjuarma a
Judea. Ndeze a cjë'ë, neji a cjanu",
rí embeji. Nguec'ua me xo ne o̱
mü'bü c'o cjuarma a Macedonia xo
ra mbös'üji c'o cjuarma a Judea.
3 Ró xipji c'o cjuarma a Macedonia
c'ü rí pjösc'eji o merio c'o cjuarma
a Judea. Nguec'ua rá xipji e Tito
'ñe c'o yeje cjuarma ra ẽji, ngue
c'ua rí pjürü rí jmutqueji c'o merio.
'Ma dya rí jmutügueji, ra mama c'o
cjuarma a ma a Macedonia c'ü dya
cjuana c'ü ró xicöji. 4 Na ngueje
'ma rá ẽcjöjme ja nzi o cjuarma c'o
tsja a Macedonia rá säcjöjme va a
Corinto, 'ma ra chö'tc'eji anguezeji
c'ü dya be ri jmutqueji o merio, rá
bëzhgö ín tseje 'ma. Na ngue me rí
mäjä rgá xipji c'o cjuarma a Mace-
donia c'ü rí pjösc'eji c'o cjuarma a
Judea. Xo 'ñetsc'eji xo rí tsegueji
'ma. 5 Nguec'ua ró cjijñigö c'ü mi
jyodü ro xipji e Tito 'ñe c'o ra dyoji,
ra ẽji ante c'ü rá ẽcjöjme c'o cjuarma
c'o tsja a Macedonia. Ra xi'tsc'eji
ja rgui jmutqueji c'o merio c'o ya i̱
mangueji ri pjösc'eji c'o cjuarma a
Judea, ngue c'ua 'ma rá säcjöjme c'o
cjuarma c'o tsja a Macedonia, ya ri
quixtjo c'o merio. 'Ma rí unügueji o
merio, dya rí tsjijñigueji c'o in meri-
ogueji. Rí unüji co texe in mü'büji.

6 'Ma rí unügueji in merioji, rí
mbeñeji yo rá xi'tsc'öji dya: C'ü
ts'inguilëtjo o ts'indëchjõ ra ndu-
jmü, ts'inguilëtjo o tjõ ra xenze c'ü.
C'ü na puncjü o ts'indëchjõ ra ndu-
jmü, na puncjü o tjõ ra xenze c'ü.
7 Rí unügueji ja c'o nzi va nguijñi
in mü'bügueji nzi 'natsc'eji. Dya
rí sentio rgui unüji. Dya xo rí
unüji nza cja c'ü ri cja'c'üji a fuerza.
Mizhocjimi me ne'e nu c'ü me mäjä
ga unü. 8 Me na zëzhi Mizhocjimi,
sö ra dya'c'eji texe c'o na jo, ngue
c'ua rí pë'sc'eji na puncjü, dya ra
bë'ts'iji. Nguec'ua ra sö rí pjösc'eji
c'o pje ni jyodü. 9 Ra sö rí tsjaji c'ua
ja nzi ga mama o̱ jña Mizhocjimi c'ü
t'opjü a cjava:

'Ma cjó c'o ra mbös'ü yo nu minteji
c'o pje rguí jyodüji, siempre
ra mbë's'i 'ma c'ü, ngue c'ua
ra sö ra sido ra mbös'ü yo nu
minteji.

10 Mizhocjimi dacüji o semilla
rá tujmüji. Xo dacüji c'o pje
rá siji. Je xo rga cjatjonu ra
dya'c'eji texe c'o ni jyodüts'üji, y
mas ra dya'c'eji. A cjanu ra sö rí
tsjagueji rrũ jontetsc'eji rí pjösc'eji

yo nin mintegueji. 11 Ra dya'c'eji
Mizhocjimi c'o na jo, ngue c'ua rí
pjösc'eji na jo c'o nin cjuarmagueji.
Nguec'ua 'ma rá ma sopcöjme
o merio c'o cjuarma, anguezeji
ra unüji na puncjü 'na pöjö
Mizhocjimi. 12 C'ü rgui pjösc'eji
c'o cjuarma a Judea, na jo c'ü. Na
ngueje pje c'o ni jyodüji anguezeji.
Pero c'ü xenda ni muvi, ngueje c'ü
ra tsja anguezeji ra unüji na puncjü
'na pöjö Mizhocjimi na ngue vi
pjösc'eji c'o. 13 In mangueji c'ü in
ätqueji o jña e Cristo. 'Ma rí pjösc'eji
c'o cjuarma a Judea, ra unüji 'ma
ngüenda na cjuana in ejmeji e
Jesucristo, ra mamaji me na nojo
Mizhocjimi. Ra mamaji me na nojo
Mizhocjimi por c'ü vi pjösc'eji na
jo anguezeji, 'ñe in pjös'üji 'ma cjó
c'o pje ni jyodü. 14 Anguezeji ra
mbents'eji ra dyö'tc'eji Mizhocjimi.
Na ngueje me go 'ñünnc'ü in
mün'c'eji Mizhocjimi i pjös'üji.
15 Dya rí jünji jña ja rga unüji na
jo 'na pöjö Mizhocjimi. Na ngue o
dyacöji c'ü me ni muvi c'ü ngueje e
Jesucristo c'ü o ẽjẽ cja ne xoñijõmü
por nutscöji.

10

La autoridad de Pablo como apóstol

1 Nutscö e Pablo rí xi'tsc'öji rí
dyätcägöji. Pero c'ua ja nzi ma cja
e Jesucristo, je xo ga cjazgönu, dya
rí cjapcö na nojo rgá zo'c'öji, y rí
bübü dispuesto rá perdonaotsc'öji.
Bübütsc'eji c'o mama me rí sũ rgá
zo'c'öji 'ma rí bübü co nu'tsc'eji,
pero c'ü me rí huënchc'öji na
zëzhi 'ma rí pen'c'öji 'na carta.
2 Bübüts'üji c'o pëzhi que rí cjatsjëgö
ne bëpji nza cja 'na nte c'ü dya creo
Mizhocjimi. Rí ö'tc'öji rí dyätcäji
in texeji. 'Ma jiyö, ya ró cjijñigö,
'ma rá 'ñe zenguats'üji, rá huënch'i
na zëzhi c'o mama rí sũ rgá zo'c'öji.
Dya rá sũgö. 3 Rí ntetjogö, pero c'ü
rgá zo'c'öji, dya nza cja ga zo'c'üji yo
nte yo dya pãrã Mizhocjimi. 4 Cja
ne bëpji nu rgá pëpcö Mizhocjimi,
dya rí cjijñitsjëgö ín pjeñe ja rga
zopjü c'o mama dya cjuana o jña
Mizhocjimi; Mizhocjimi dacö o
poder. 5 Yo nte, me cjijñitsjëji o
pjeñe ga tsjapüji na nojo. Me üji yo
jña yo mama ja ga cja Mizhocjimi.
Pero co o poder Mizhocjimi rí
zopcjöji, ngue c'ua na puncjü c'o
jëzi c'e pjeñe c'ü cjijñiji, cja na
dyätäji c'ua e Cristo. 6 Nguec'ua
nu'tsc'eji rí dyätcägöji. C'o dya ra
dyätcägö, ya rí bübü rá castigaogö
c'o.

7 Bübü c'o cjijñitsjë c'ü mbëpjiji
cja Mizhocjimi, y mamaji c'ü dya
ngue o mbëpjizü c'ü. Nu'tsc'eji
in creogueji c'o, na ngue dya in
pãtpãji o mü'büji. Bueno, 'ma cjó c'o
mama ngueje o mbëpji Mizhocjimi
anguezeji, ni jyodü xo ra unüji
ngüenda nutscö xo rí mbëpjigö cja
Mizhocjimi. 8 Nguetsjë c'ín Jmugöji
o dyacö poder rá cjagö ne bëpji.
Ne bëpji, dya ngue c'ü rá xõcüts'üji;
ngueje c'ü mas rí 'ñejmeji e Je-
sucristo. Zö xe rá xi'tsc'öji c'ü
ja ga mbëtscö na nojo, pero na
cjuana. Dya cjó sö ra mama c'ü
dya cjuana yo rí mangö c'ü rga
bëzhgö ín tseje. 9 Ixtí unnc'eji
ngüenda, c'ü rgá pen'c'öji o carta,
dya ngue c'ü rgui sũgueji. 10 C'o
xöpüte xi'tsc'eji a cjava: “E Pablo
'ma pen'c'eji o carta, me huënchc'iji
na zëzhi nza cja c'ü ri pë's'i o poder.
Pero 'ma bübü co nu'tsc'eji c'ü, dya
huënchc'eji a cjanu. Y dya ña na jo”,
ents'eji c'o xöpüte. 11 C'o xi'tsc'eji a
cjanu, ni jyodü ixta unüji ngüenda,
'ma rá ẽcjö co nu'tsc'eji rí bübü rá
castigaots'üji c'ua ja nzi rgá mangö
cja yo carta 'ma dya rí bübü co
nu'tsc'eji.

12 C'o xöpüte, me mamatsjëji c'ü
me na jo ga jizhiji. Cjijñitsjëji que
na jo ga xöpünteji, na ngue nde dy-
otji ga jizhiji. Pero dya ni muvi
c'ü ni jyëtsitsjëji a cjanu. Nutscö,

dya rá mangö cjo nda na jozgö
que na ngue anguezeji. 13 Dya rá
cjapütsjëgö a cjanu na nojo. C'ü
rá mangö, nguextjo c'ü ja va cja
va dyacö Mizhocjimi ne bëpji nu
rgá zopcjö yo nte. Ngue angueze
o dyacö ró 'ñe zo'c'öji. 14 Nguetscö
ot'ü ró 'ñe xi'tsc'öji ja ga cja e
Cristo. Nguec'ua rí pë'sc'ö dere-
cho rá zo'c'öji; nu'tsc'eji ni jyodü rí
dyätcägöji. 15 Dya rí cjagö ja c'o ga
tsja c'o xöpüte. Anguezeji pöji nu
ja ya vi ma'a c'ü 'naja vi ma zopjü
yo nte. Cjapüji na noji nza cja 'ma
ri nguetsjë anguezeji ot'ü vi zopjüji
yo nte. Rí te'begö rí 'ñejmeji na jo
Mizhocjimi. A cjanu ra sö rá magö
cja c'o 'ñaja jñiñi ja c'o nzi va dyacö
Mizhocjimi rá ma pëpji. 16 Rá magö
cja c'o jñiñi c'o mas na jë, rá ma
xipjiji ja ga cja e Jesucristo. Y 'ma
rá sät'ägö nu ja ya mbürü o creoji
o̱ jña Mizhocjimi, dya rá onpü yo
nte, cja rrũ mangö: “Na puncjü o
nte va yo ya ndenngue co nuzgö”,
rá eñegö, iyö. Na ngue ri ngue c'ü
'na cjuarma c'ü ya vi pjütü c'e bëpji.
17 'Ma cjó c'o ra mbëpi na jo
Mizhocjimi, dya ni jyodü ra mama:
“Nutscö ró cjagö ne bëpji.” C'ü
ni jyodü ra mama: “Mizhocjimi
o mböxcü ró pëpjigö ne bëpji”,
ra'ñeñe. 18 Zö ra mama 'na nte:
“Me na jozgö”, ra 'ñeñe, pero dya
ngue c'ü ni jñetse cjo na jo. Pero
'ma mama Mizhocjimi c'ü na jo 'na
nte, ix na cjuana na jo 'ma c'ü.

11

Pablo y los apóstoles falsos

1 Xa'ma rí pë'sc'eji paciencia co
nutscö c'o xe rá xi'tsc'öji. Na ngue
c'ü rí cjapcö me ni muvi ne bëpji
nu rgá zopcjö yo nte, bübü c'o ra
mama que rí locogö, dya rí jüngö
ín pjeñe. Pero rí ö'tc'öji rí pëscöji
paciencia c'o xe rá xi'tsc'öji. 2 'Na
bëzo me pjörü c'ü nu xunt'i, ngue
c'ua 'ma ra chjüntpü c'ü o̱ xunt'i,
dya be ri chjëvi o bëzo. Nguec'ua
nguextjo c'ü nu xĩra ra dyojui. Je
xo ga cjazgö nu, me rí pjö'c'öji c'ua
ja nzi ga mbö'c'eji Mizhocjimi. Rí
negö nguextjo e Cristo rí ñegueji.
3 C'e c'ijmi o dyonpü e Eva, mi cjapü
mi xipji c'o na cjuana pero iyö. Je
xo ga cjatjonu, rí sũgö 'na cjó c'o
ra dyon'c'üji ra s'onnc'üji in pjeñeji;
nguec'ua dya cja rí ñegueji e Cristo
co texe in mün'c'eji. 4 Ró xi'tsc'öji ja
rgá sö e Jesús ra 'ñevgueji libre cja
c'o na s'o; nguec'ua vi creogueji. Y
Mizhocjimi o dya'c'eji c'ü o̱ Espíritu
o ẽjẽ cja in mün'c'eji. Pero bübü
o xöpüte c'o va ẽtsjë c'o nan'ño ga
zo'c'üji. Maco i̱ṉ pësp'iji paciencia
anguezeji, xo ni jyodü rí pëscöji pa-
ciencia yo rí xi'tsc'öji. 5 Anguezeji
cjapüji me na noji, mamaji c'ü
ngue anguezeji o̱ apóstole e Jesu-
cristo. A poco i̱ṉ cjijñiji c'ü xenda
na nojo anguezeji que rá nguetscö.
6 Anguezeji mamaji c'ü dya zö rgá
ñagö. Zö ga cjanu, pero rí pãrãgö
na jo yo rí xi'tsc'öji. I̱ṉ pãrãgueji c'ü
rí pãrãgö na jo. Na ngueje 'ma ró
zo'c'öji, dya ró co'bügö ne rí 'naja
jña.

7 'Ma ró xi'tsc'öji o̱ jña
Mizhocjimi, dya ró jüngö c'o mi
dacöji. A poco i̱ṉ cjijñiji c'ü rvá cja
na s'o, na ngue dya ró jün'c'üji. Nu
c'ü rvá zo'c'öji, dya ngue c'ü pje ro
jün'c'üji; ngueje c'ü rví muvitsc'eji
a jmi Mizhocjimi. 8 Ró jüngö c'o
merio c'o o dyacö c'o cjuarma cja
c'o 'ñaja congregación. Nguec'ua
o sö ró xi'tsc'öji o̱ jña Mizhocjimi.
9 'Ma mi bübü co nu'tsc'eji, 'ma
pje c'o mi bëtscö, dya ró ötü ne
ri 'natsc'eji. Pero c'o cjuarma a
ma a Macedonia o ndäji c'o o ẽjẽ
o 'ñe zocüzügöji c'o mi jyodüzü.
Nguec'ua dya ró jün'c'üji, dya pje
xo rá jün'c'üji. Na ngueje dya rí
negö rí sögueji na jyü. 10 Bübü
e Cristo co nutscö; nguec'ua na
cjuana c'ü rí xi'tsc'öji. Me rí mäcjö
na ngueje dya ró jüngö c'o mi
dacöji nu'tsc'eji i̱ṉ tsjaji texe a

'ñe a Acaya. Y nunca dya pje rá jün'c'üji. 11 Bübü c'o mama c'ü
dya rí nets'egöji, nguec'ua dya rgá jüngö c'o ri dyacöji. Pero pãtcö ín
mü'bü Mizhocjimi rí nets'eji.
12 C'o 'ñaja xöpüte, neji c'ü rá jüngö c'o ri dyacöji. A cjanu ra
sö ra xi'ts'iji: "Jñanchjaji, e Pablo rí chjëntcjöjme c'ü", ra 'ñeñeji.
Nguec'ua, dya rgá jün'c'üji c'o ri dyacöji, dya xo rá jün'c'üji.
13 Anguezeji me nzhodüji ga dyonpüji yo nte. Cjapüji c'ü ri ngue
o̱ apóstole e Cristo, maco dya juajnü e Cristo anguezeji. 14 Dya ni jyodü
rí tsjijñiji na puncjü c'ü ni tsja a cjanu anguezeji. Na ngue je xo ga
cjanu ga tsja e Satanás nu c'ü dya jo, bün'ma cjapü c'ü ri ngue 'naja
c'o o̱ anxe Mizhocjimi. 15 Nguec'ua dya ni jyodü rí tsjijñiji na puncjü
c'o xöpüte c'o cjapü ri xi'tsc'eji c'o na jo. Na ngueje anguezeji, ngue
o̱ mbëpji c'ü dya jo. Mizhocjimi ra tsjapü ra sufreji, na ngueje cjaji na
s'o.

Sufrimientos de Pablo como apóstol

16 Me rí xi'tsc'öji ja ga mbëtscö
na nojo, pero dya rí ma tsjijñiji
cjo rí locogö. Zö rí tsjijñiji c'ü rí
locogö, pero xe rí pëscöji paciencia
c'ü xe rá mangö c'ü ja ga mbëtscö
na nojo. Maco i̱ṉ pësp'iji pacien-
cia c'o xöpüte c'o cjapü na nojo.
17 Dya mandazgöji c'ín Jmugöji me
rá mangöji pje pjëtscöji. Pero xe
ni jyodü rá mangö c'ü pje pjëtscö,
zö rí mangueji rí locogö. 18 C'o
xöpüte me cjapüji na nojo na ngue
c'ü pjëzhiji. Xo rá mangö dya c'ü
ja ga mbëtscö na nojo. 19 I̱ṉ cjijñiji
i̱ṉ pë'sc'eji na puncjü in pjeñeji;
nguec'ua gui pësp'iji paciencia c'o
xöpüte c'o cjapü na nojo. 20 C'o
xöpüte me mandatsc'eji, pero i̱ṉ
sido i̱ṉ pësp'iji paciencia i̱ṉ ätägueji
c'o. Anguezeji me jün'c'üji in meri-
oji, pero i̱ṉ sido i̱ṉ pësp'iji pa-
ciencia. Anguezeji me cjapüji in
jmugueji, me cja'c'eji c'ü dya ni mu-
vitsc'eji. Xo pjë'chc'eji in jmiji, pero
i̱ṉ sido i̱ṉ pësp'iji paciencia i̱ṉ ätäji.
21 A poco i̱ṉ cjijñiji xe na jo 'ma xo ro
cjapcö chala a ndetsc'eji ja c'o nzi
ga tsja c'o xöpüte. Rí perdonaozgöji
c'ü dya ró cja'c'öji a cjanu c'o na s'o.

C'o xöpüte, me mäjä ga ts-
japütsjëji na nojo. Je xo rga cjazgö
dya nu, c'o mama anguezeji ja
ga mbëzhiji na nojo, xo ngue c'o
xo sö rá mangö c'ü pje pjëtscö,
zö rí mangueji rí locogö. 22 C'o
xöpüte cjapüji na nojo na ngueje
ñaji hebreo. Xo 'ñezgö xo rí ñagö
hebreo. Anguezeji mamaji je
menzumüji a Israel. Xo 'ñezgö je
xo rí menzumügö nu. Xo mamaji
je mboxbëcheji cja e Abraham. Xo
'ñezgö xo ngue o̱ mboxbëchezü
c'ü. 23 Xo mamaji c'ü mbëpjiji
cja e Cristo. Nutscö mas na jo
rgá pëpcö c'ü. Bueno, rí mangö
yo, zö rí tsjijñiji c'ü me rí locogö.
Mas ró pëpji na zëzhi que na ngue
anguezeji. Mas o jyücüji co chirrio
que na ngue anguezeji. Y mas go
pantcaji a pjörü. Na puncjü rvá
cjogü peligro c'ü ya ro tũgö. 24 C'o
ín menzumügöjme a Israel, tsi'ch'a
vez va jyücüji co chirrio. O zö
treinta y nueve c'o o dyacöji nzi
'na vez c'ü mi jücüji. 25 Jñi vez va
jyücöji co dyenza. 'Na vez o pjacöji
o ndojo. Jñi vez va chödü a nde c'o
barco 'ma mi nzhodügö cja mar.
Nguec'ua 'naxõmü cja na 'napa ró
sufregö cja ndeje. 26 Na puncjü
rgá nzhodügö rgá zopjügö yo nte.
Rí cjogü peligro rgá pes'egö cja
ndare. Rí cjogü peligro ra ts'acüzgö
o mbẽ'ẽ. Rí cjogü peligro 'na pje
c'o ra tsjacö yo ín menzumügöjme,
'ñe c'o dya ngue ín menzumügöjme.
Rí cjogü peligro 'ma rí nzhodügö
cja c'o jñiñi, 'ñe 'ma rí nzhodügö
cja majyadü, 'ñe 'ma rí nzhodügö
cja barco. Xo rí cjogü peligro 'ma
rí chjëgöjme c'o cjapü cjuarma.
27 Bübü 'ma rí pëpcjö na zëzhi hasta

me ni mbotjo ín cuëgö, 'ñe me rí
sögö na ü. Bübü 'ma rí bëzhi na
puncjü ín ch'ĩjĩgö. Bübü na puncjü
'ma dya rí sigö o xëdyi, na ngueje
ojtjo pje rá sigö. Na puncjü rgá
tũsëgö, na ngueje bëtsi c'ü rá jegö.
28 Nujyo, dya nguextjo yo rí
sufregö yo. Pama me rí mbeñegö
c'o cjuarma texe cja c'o congre-
gación. 29 'Ma bübü 'na cjuarma
c'ü dya nda ejme Mizhocjimi, me
rí sentiogö nza cja c'ü ri nguetscö
c'ü dya nda ri creo. 'Ma cjó c'o
cjapü ra tsja na s'o 'na cjuarma,
rí ügöbe c'e nte c'ü. Y rí tsegö nza
cja 'ma ri nguezgö ro cjagö c'o
na s'o. 30 Pe i̱n neji xe rá mangö
c'ü pje pjëtscö. Iyö. C'ü rá cjagö
dya, rá xi'tsc'öji ja ga cja c'ü dya
zëtscö. 31 Na cjuana yo rí xi'tsc'öji;
nzi ga mbãrã Mizhocjimi c'ü mi
ma't'ü e Jesucristo c'ín Jmugöji c'ü
ngue o̱ T'i. Me na nojo Mizhocjimi;
ni jyodü nunca rá jëzi rga cjapüji
na nojo c'ü. 32 'Ma mi bünc'ö a
Damasco, o tsja c'e gobernador
c'ü vi 'ñeme e rey Aretas, o ngama
c'o mi pjörü cja c'o trangoxtji,
ngue c'ua 'ma ro pedyegö, ro
ts'acüzüji. 33 Pero c'o ín dyocjöjme
go pjongüzüji cja 'na ventana c'ü mi
bübü cja c'e varda, cjanu o sjöpcüji
cja 'naja bos'i. Ró c'ueñegö c'ua
cja c'e ciudad, dya pje tsjacö c'e
gobernador.

12

Visiones y revelaciones

1 Dya ni muvi c'ü me rgá mangö
c'ü pje pjëtscö. Pero bübü c'ü xe
rá xi'tsc'öji. Rá xi'tsc'öji ja ga cja
c'o o dyacö e Jesucristo c'ín Jmugöji
ró cjinch'igö, 'ñe c'o o jítscö. 2-3 Ya
cjogü catorce cjë 'ma o zinzgö a
jens'e Mizhocjimi. Dya rí pãrãgö
cjo o zinzgö co texe ín cuerpo, cjo
nguextjo ín aljma c'ü o zinngui.
Nguextjo Mizhocjimi pãrã. 4 O
zinzgö nu ja me na zö. Je ró ärägö
nu c'o jña'a c'o me na sjũ c'o dya sö
rá xi'tsc'öji. 5 Pero dya rá cjapütsjë
na nojo. Ngue Mizhocjimi c'ü rá
cjapcö na nojo, na ngueje ngue c'ü
o zinzgö c'ü. C'ü rá xi'tsc'öji ja ga
cjazgö, dya ngue c'ü me na nozgö;
ngueje c'ü dya ga zëtscö. 6 Zö ri
negö ro xi'tsc'öji c'o me na zö rvá
jandagö, pero dya ri locogö. Na
ngueje na cjuana c'ü ro xi'tsc'öji.
Pero dya rá xi'tsc'öji c'o. I̱n jandgaji
ja rgá nzhodügö. Xo i̱n äräji c'o
jña c'o rí xi'tsc'öji. Nguec'ua dya ni
jyodü rá xi'tsc'öji c'o me na zö c'o ró
jandagö. 'Ma jiyö, ri cjijñigueji c'ü
me na jozgö na puncjü, zö dya ga
cjazgö nu.
7 Me na zö c'o o jítscö Mizhocjimi.
Pero dya go ne Mizhocjimi c'ü
rá cjapcö na nozü rga mangö c'o
ró jandagö nu. Nguec'ua o jyëzi
Mizhocjimi e Satanás nu c'ü dya
jo cjacü rá sufregö nza cja 'ma
ri tjocüzgö 'na bidyi. Nuc'ü, me
rí sufregö c'ü, ngue c'ua dya rá
cjapcö na nozü. 8 Jñi vez rvá ötügö
c'ín Jmugöji ro tsjapü ro c'ueñe c'ü
rgá sufregö. 9 O ndünrü c'ua c'ín
Jmugöji o xitsigö: “Me rí s'iyats'ügö.
¿Pje xe ni jyonc'ü? 'Ma dya pje ga
zëzhi 'na nte, je ngue 'ma jñetse c'ü
me na zëtscö, na ngueje rí pjös'ügö
c'ü”, enzgö c'ín Jmugöji. Nguec'ua
me rí mäcjö na puncjü na ngue dya
pje ga zëtscö. Rí mäcjö na ngueje
bübüzü o̱ poder e Cristo. 10 Na ngue
c'ü rgá pëpcö e Cristo, me cjacö na
s'o yo nte me pjongüzüji cja o̱ jñiñiji,
y pje c'o nde rí sufregö. Pero rí
mäcjö. Na ngueje 'ma dya ga zëtscö,
ngue 'ma ix na cjuana na zëtsi.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

11 Na ngue me ró xi'tsc'öji pje
pjëtscö, pe i̱n mamaji c'ü rí locogö.
Pero, ¿ja rva cjapü? 'Ma o xi'tsc'eji
c'o xöpüte c'ü dya jo rgá jizhigö,
dya i̱ xiqueji c'ü na jo rgá xöpütegö.
Nguec'ua ni jyodü rá xi'tsc'öji pje
pjëtscö. C'o xöpüte cjapüji ri ngue
o̱ apóstole e Cristo c'o me ni muvi.

Pero xenda na nozgö, zö dya ni mu-
vizgö. 12 'Ma mi bünc'ö co nu'tsc'eji,
ró sufregö. Pero ró sido ró pëpcö e
Cristo. Y ró cjagö c'o me na nojo c'o
nunca mi jandagueji. Nguec'ua vi
unnc'eji ngüenda c'ü na cjuana c'ü
mi xi'tsc'öji. Nguec'ua in pãrãgueji
c'ü ngue o apóstolezü e Jesucristo.
13 A poco in cjijñiji c'ü xenda ró
s'iyagö na jo c'o 'ñaja congregación
que na ngue'tsc'eji. Bueno, c'ü ró
cjagö, ngueje c'ü dya ró jün'c'üji in
meriogueji. 'Ma jiyö, rvi sögueji
na jyü. Perdonaozgöji c'ü dya ró
jün'c'üji in merioji.

14 Dya ra metscö rá 'ñe nuc'üji.
Ra zö'ö na jñi c'ü rga ẽjẽ. Y dya
rá jün'c'üji in meriogueji. Dya
ngue in meriogueji c'o rí mbeñegö,
ngue'tsc'eji me rí mbents'eji. Dya
ngue yo t'i c'o ni jyodü ra mbë's'iji
c'ü rguí mbös'üji nu tataji; ngueje
yo nzhante c'o ni jyodü ra mbë's'iji
c'ü rguí mbös'üji nu t'iji. 15 Me
rí mäcjö rgá pëpcö Mizhocjimi rgá
pjöxc'öji, zö me potjo ín cuëgö. Nza
cja c'ü mas rí netsc'öji, y dya nda in
nezgöji.

16 Bübütsc'eji c'ü ra mama, zö dya
ró jüngö c'o merio c'o mi dacöji,
pero ró jodügö ja rvá on'c'üji. 17 Rí
xi'tsc'öji, 'ma ró xipji c'o cjuarma o
ẽji o 'ñe zo'c'eji, dya pje xo jñün'c'üji.
18 Ró xipji e Tito ro ẽjui c'ü 'na
cjuarma, o 'ñe nuc'eji. ¿Cjo pje c'o
o jñün'c'üji e Tito? Iyö, dya pje xo
jñün'c'üji. ¿Cjo dya xo mbents'eji
angueze, ja c'o nzi rgá mbents'eji?
Jã, xo mbents'eji. ¿Cjo dya xo tsja ja
c'o nzi rgá cjagö? Jã, je xo va tsjatjo
a cjanu.

19 Nu yo rí xi'tsc'öji, pe in cjijñiji
c'ü rrã ñanatsjë cja in jmigueji nza
cja 'ma ro cjagö na s'o. Pero dya
je ga cjanu. Nu yo rí xi'tsc'öji,
jandgagö Mizhocjimi. Y bübü e
Cristo co nutscö. Rí s'iyatsc'öji
cjuarma. C'ü rgá xi'tsc'öji yo, ngue
c'ü mas rí pãrãji Mizhocjimi. 20 Rí
negö rí nzhodügueji na jo. In
negueji c'ü rá mä'c'öji. Pero rí sũgö
'ma rá 'ñe nuc'eji, 'na rá tö'tc'üji
c'ü dya ri nzhodüji na jo. 'Ma
rga cjanu, dya ra sö rá mä'c'öji
'ma. Rí sũgö 'na rá tö'tc'üji c'ü
me ri sögueji o jña, 'ñe me ri ne
ra mbë'ts'iji na nojo c'ua ja nzi ga
mbëzhi c'o 'ñaja. O rá tö'tc'üji ri
pötqui sjëyaji, 'ñe ri pötqui huĩ's'ĩji.
O rá tö'tc'üji ri pötqui xos'üji o
bëchjine, 'ñe me ri pötqui tsjojneji.
O rá tö'tc'üji ri cjapquetsjëji rrũ
notsc'eji nzi 'natsc'eji, 'ñe me ri
ñatsjë ri ñatsjëgueji. 21 Bübütsc'eji
c'o cja na s'o. In cjijñiji na s'o cja
in mü'bügueji. In tsãgueji o bëzo o
ndixũ, 'ñe pje c'o nde in cjaji a cjanu
c'o na s'o. Rí sũgö, 'ma rá 'ñe nuc'eji,
'na rá tö'tc'üji c'ü dya be ri nzhogü
in mü'büji. Nguec'ua Mizhocjimi ra
tsjacö me ra sentio ín mü'bügö me
rá huë'c'öji.

13

Advertencias y saludos finales

1 'Ma rá ẽcjö na yeje, ya ra zö na
jñi c'ü rvá ẽgö va. Tsjijñiji c'ü t'opjü
a cjava: "'Ma cjó c'o ra tsja na s'o,
ni jyodü yeje o jñi'i c'o o jñanda vi
tsja na s'o, c'o ra cöste. Nu'ma, ra
sö ra castigaoji 'ma c'ü", eñe. 2 'Ma
ró 'ñe zenguats'üji c'ü na yeje, ró
zopjü c'o mi cjats'ügueji na s'o, ró
xicöji ro nzhogü o mü'büji. 'Ma jiyö,
ro castigaogö c'o, 'ma ro ẽgö na jñi'i.
Nudya, dya rí bünc'ö co nu'tsc'eji.
Pero rí zo'c'öji nu'tsc'eji in sido in
cjaji c'o na s'o, rí xi'tsc'öji, 'ma rá
ẽcjö na jñi, rá castigaots'üji. 3 Nu
'ma dya in pãrãgueji cjo rí pätpägö
e Cristo, jo rí ñugueji 'ma, 'ma rá
ẽcjö. Me na zëzhi angueze, dya sũ
ra castigaots'üji. 4 'Ma o ndäbäji
e Cristo cja ngronsi, o jñetse nza
cja c'ü dya ma zëzhi. Pero bübütjo
dya c'ü, na ngueje c'ü o poder
Mizhocjimi o tsjapü o bübütjo na
yeje. Je xo ga cjazgönu. Na ngueje
büb ü ín mün'c'ö e Cristo, jmanch'a
rgá zo'c'öji na jo, nza cja c'ü dya ri

pë'sc'ö poder. Pero büb̃üzü o̱ poder
Mizhocjimi. Nguec'ua 'ma dya ra
nzhogü in mü'büg̃ueji, rí büb̃ü rá
castigaots'üji.

5 Nu'tsc'eji, ngue'tsc'eji ni jyodü
rí ñutsjëji cjo na cjuana i̱ 'ñench'e
in mün'c'eji e Cristo. ¿Cjo büb̃ü in
mün'c'eji e Cristo? ¿Cjo 'ñünnc'ü
in mü'büji rí tsjaji ja c'o nzi ga
ne? 'Ma jiyö, dya cjuana i̱ṉ ejmeji
'ma. 6 Pero 'ma büb̃ü in mün'c'eji
e Cristo, rí te'begö rí unnc'eji
ngüenda xo 'ñetscö xo büb̃üzügö
c'ü, y ngue o̱ apóstolezügö c'ü.
7 'Ma rá 'ñe castigaots'üji, nu'ma,
rí pãrãg̃ueji c'ü rí bünc'ö o̱ poder e
Cristo. Pero rí ötcö Mizhocjimi c'ü
rí jyëzgueji c'o na s'o. Zö rí negö ra
jñetse c'ü ngue o̱ apóstolezü e Cristo,
pero rí negö mas c'ü rí tsjagueji ja
c'o nzi ga ne Mizhocjimi. 8 Ra sö
rá zo'c'öji ngue c'ua rí tsjaji c'o na
jo. Pero 'ma ya rgui tsjaji c'o na jo,
dya cja ra sö rá castigaots'üji 'ma.
9 'Ma na zë'tsc'eji, 'ma i̱ṉ cjaji c'o
na jo, dya ni jyodü rá castigaots'üji
co o̱ poder Mizhocjimi. Ngue c'ü
rgá mäcjö c'ü. Y ngue c'ü rí ötcö
Mizhocjimi, c'ü rí tsjagueji dya c'o
na jo. 10 Mizhocjimi o dyacö poder,
pero dya ngue c'ü rga chjojtc'öji;
ngueje c'ü rga pjöxc'öji mas rí
'ñejmeji Mizhocjimi. Nguec'ua
nudya dya rí bünc'ö co nu'tsc'eji,
rí pen'c'eji ne carta rí xi'tsc'öji yo,
xa'ma rí dyätcägöji ante c'ü rá ẽcjö.
'Ma rí tsjaji a cjanu, dya rguí jyodü
rá huënchc'öji 'ma rá ẽcjö.

11 Ya rá cjuatügö ne carta.
Mizhocjimi ra mböxc'üji cjuarma.
Jyëziji c'o na s'o, mas rí tsjaji ja c'o
nzi ga ne Mizhocjimi. Dyätcäji c'o
rí xi'tsc'öji, ngue c'ua ra mäjä in
mün'c'eji. Rí tsjijñiji 'natjo in pjeñeji,
rí tsãrãg̃ueji na jo. 'Ma rí tsjaji yo, ra
büb̃ütsc'eji Mizhocjimi c'ü s'iyazgöji
'ñe cjacöji ra mäjä ín mün'c'öji, ngue
c'ua dya pje rá mbeñeji. 12 Rí pötqui
zenguateji co texe in mü'büji, na
ngueje ngue o̱ t'itsc'eji Mizhocjimi.
13 Bö'tc'ütjoji Cjimi c'o cjuarma c'o
rí cãrãgöjme.

14 Rí ötcö Mizhocjimi c'ü mas
rí unnc'eji ngüenda i̱ṉ texeji c'ü
me nugüji na jo e Jesucristo c'ín
Jmugöji. Xo rí ötcö Mizhocjimi
c'ü mas rí unnc'eji ngüenda c'ü me
s'iyazgöji Mizhocjimi, 'ñe c'ü büb̃ü
ín mün'c'öji o̱ Espíritu. Amén.

LA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS GÁLATAS

Pablo escribe a las iglesias en Galacia

1 Nguetscö e Pablo rí pen'c'öji ne
carta. Bübü c'o xi'tsc'eji nguetsjë yo
nte yo o juancü rá cjagö apóstole.
O 'ma jiyö, xi'ts'iji Mizhocjimi o
'ñünbü o̱ mü'bü yo nte o juancüji.
Pero iyö. C'ü o juancü nguetsjë e
Jesucristo c'ü o te 'ma ya vi ndũ,
'ñe Mizhocjimi c'ü nu Tata c'ü o
tsjapü o te. 2 Nu'tsc'eji i̱ṉ jmurüji a
Galacia i̱ṉ ench'e in mün'c'eji e Je-
sucristo, ngue'tsc'eji rí pen'c'öji ne
carta. Nutscö 'ñe texe yo cjuarma
yo rí cãrãgöjme, rí zenguats'üjme.
3 Rí ötcö Mizhocjimi c'ü mi Tataji,
'ñe e Jesucristo c'ín Jmugöji ra sido
ra nuc'eji na jo, ngue c'ua ra mäjä
in mü'büji, dya pje rí mbeñeji. 4 E
Jesucristo o ne o ndũ va ngõtcüji ín
nzhunc'öji. O 'ñevgueji libre, ngue
c'ua dya cja ra mandazüji c'ü na s'o
c'ü bübü cja ne xoñijõmü. O ndũ
a cjanu e Jesucristo na ngueje je
ga cjanu va ne Mizhocjimi c'ü mi
Tatagöji. 5 Me na nojo Mizhocjimi
'ñe me na jo. Je ga cjanu angueze
texetjo c'o cjë, 'ñe 'ma ya rguí
nguarü ne xoñijõmü. Amén.

No hay otro mensaje de salvación

6-7 'Ma ró zo'c'öji, o 'ñünnc'eji in
mün'c'eji Mizhocjimi o jí'tsc'eji c'ua
ja va s'iyatsc'eji e Cristo va ndũ.
Nguec'ua vi 'ñench'e in mün'c'eji e
Jesucristo. Pero nudya va ẽtsc'eji
c'o nan'ño ga zo'c'eji; dya xi'tsc'eji
c'ü nguextjo e Cristo ra salvatsc'eji.
Nguec'ua i̱ṉ yembeñeji; i̱ṉ ne rí
creoji c'e jña c'ü xi'tsc'eji c'o nan'ño
xöpüte. ¿Jenga me ts'i ni jyëzgueji
a cjanu c'e jña c'ü o dya'c'eji
Mizhocjimi c'ü ja ga cja e Cristo?
Mi cjapcö mi nzhodügueji na jo cja
o̱ 'ñiji e Cristo. C'e jña c'ü i̱ṉ ne rí
creoji, dya ngue c'ü ra 'ñempc'eji
libre cja c'o na s'o.

8 Nutscöjme ya ró xi'tsc'öjme
ja rga 'ñevgueji libre e Cristo.
Nguec'ua rí xi'tsc'öji, zö rí
apóstolegö pero 'ma ro xi'tsc'öji
nan'ño jña, nu'ma, ro jyëzgö
'ma Mizhocjimi ro tsjacü ro ma
sufregö. Je xo rga cjatjonu c'o
o̱ anxe Mizhocjimi c'o ixi cãrã a
jens'e, 'ma ro ẽ xi'tsc'eji nan'ño
jña, xo ro tsjapü Mizhocjimi ro
ma sufre 'ma c'o. 9 Ya ró xi'tsc'öji
ja rgui salvagueji. Xo ró xi'tsc'öji
'ma cjó c'o ra 'ñe xi'ts'iji nan'ño jña,
Mizhocjimi ra tsjapü ra sufre c'ü. Y
rí yepe rí xi'tsc'öji a cjanu.

10 C'ü rvá xi'tsc'öji a cjanu, ngue
c'ü rgui unnc'eji ngüenda c'ü dya
ngue c'o xöpüte c'o rí jodügö ra
mäcägö, ni xo ri ngue'tsc'eji; ngue
Mizhocjimi rí jodü ra mäcägö. Nu
'ma cjó c'o ri ngueje cja yo nte c'ü ro
jodü ro mäcägö, dya ngue e Cristo
c'ü rí pëpcö 'ma.

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

11 Rí mbeñegueji cjuarma. C'o
jña c'o ró xi'tsc'öji ja ga jogü ín
mün'c'öji, dya ngueje yo nte yo
o nguijñitsjë o̱ mü'bü c'o. 12 Na
ngueje dya cjó xitsigö yo nte ja ga
cja, ni cjó xo ro xöcü. Nguetsjë
e Jesucristo o jítsi ró pãrãgö ja ga
jocüzü ín mü'büji.

13 Ya ró xi'tsc'öji ja ga cja rmá
minc'ö 'ma dya be mi ejmegö e
Cristo. Mi cjagö ín chjũrügöjme
nutscöjme rí menzumüjme a Israel.
Ró xi'tsc'öji c'ü me mi cjapcö ra
sufre c'o o̱ nte Mizhocjimi c'o mi
jmurü mi ma't'üji e Jesucristo. Y me
mi cjagö ro chjotcö c'o. 14 Xenda mi
cjagö ín chjũrügöjme, que na ngueje
na puncjü c'o ín menzumügöjme
c'o cja nde mi sẽgöjme. Na ngueje
xenda mi tëpcö o̱ tjũrü c'o mi
mboxpalejme. 15 Pero ante c'ü ro
jmuxcü, ya vi xõcüzü Mizhocjimi

c'ü ro pëpcö c'ü. Na ngue c'ü vi s'iyazügö Mizhocjimi, o ẽ 'na nu pa o 'ñünngü ín mü'bü. Y nutscö ró ench'e ín mü'bü e Jesucristo na ngueje c'ü vi s'iyazügö c'ü. 16 Y go ne Mizhocjimi go tsjacü ró pãrãgö ja ga cja e Jesucristo c'ü nu T'i. O jítsigö a cjanu ngue c'ua rá magö cja yo nte yo dya menzumü a Israel, rá ma xipjiji ja rgá sö e Cristo ra 'ñeme libre anguezeji cja c'o na s'o. 'Ma o jítsigö a cjanu Mizhocjimi, dya cjó ró önü ne rí 'naja nte ja rva cja rva zopcjö yo nte. 17 Dya xo ró magö a ma a Jerusalén ro ma önü c'o ot'ü vi mbëzhi apóstole que na nguezgö. C'ü ró cjagö, ixtó xõgütsjë ró magö a ma a Arabia. O cjogü ja nzi pa, cja rrũ nzhogö ró ẽ c'ua a Damasco.

18 Nuc'ua 'ma ya vi cjogü jñi cjë, ró magö a ma a Jerusalén c'ü tsja a Judea. Pero dya ngue c'ü ro ma önngö ja rva zopcjö yo nte. Ngue c'ü rvá ma pãrãgö e Pedro. Y dya mezhe rvá minc'ö nu, c'ü ro ñabe; yenzotjo. 19 Xo ró chjëgöbe nu, e Jacobo c'ü nu cjuarma e Jesucristo c'ín Jmugöji. Pero c'o 'ñaja apóstole, dya ró chjëgöjme c'o. 20 Nujyo rí xi'tsc'öji, dya bëchjine yo. Na cjuana yo, c'ua ja nzi ga mbãtcã ín mü'bü Mizhocjimi.

21 Nuc'ua ró pedyegö a Jerusalén ró magö a ma a Cilicia 'ñe a Siria. 22 C'o cjuarma c'o mi jmurü cja c'o 'ñaja jñíñi a Judea, dya be mi pãcãgö c'o. 23 Pero mi äräji c'o mi mama c'o o̱ dyoji: "E Pablo dya mi ne cjó ro 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo. Nguec'ua mi cjacüjme rá sufrejme y me mi ne ro mbötcüjme. Pero nudya, e Pablo xipji dya yo nte xo ra 'ñench'e o̱ mü'büji e Jesucristo", mi eñe c'o cjuarma ma xipjiji c'o o̱ dyoji. 24 Nguec'ua c'o cjuarma c'o mi cãrã a Israel mi mamaji c'ü me na zëzhi Mizhocjimi, na nguezgö e Pablo xo ró ench'e ín mü'bügö e Jesucristo.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

1 O cjogü c'ua catorce cjë ró magö a ma a Jerusalén, ró mëbe e Bernabé. Xo ró sidyibe e Tito. 2 Nguetsjë Mizhocjimi o tsjacü ró pãrãgö c'ü mi jyodü ro möcjöjme nu. Ró ma ñatsjëjme c'o pjëzhi apóstole nu. Ró xipjiji ja ga cja rgá zopcjö yo dya menzumü a Israel rí xipjiji ja rgá sö e Jesucristo ra 'ñeme libre anguezeji cja c'o na s'o. Mi negö c'ü ro unü ngüenda c'o apóstole, c'o jña c'o rí xipjigö yo nte, chjëntjui c'o jña c'o mama c'o apóstole. 'Ma jiyö 'na dya rví muvi 'ma c'ü rvá pëpcjö na puncjü, 'ñe c'ü cja xe rá pëpcjö. Na ngueje 'na dya ro mböxcügö c'o apóstole cja ne bëpji. 3-5 Na ngueje cãrã c'o 'ñaja c'o vi mama c'ü ni jyodü ra circuncidaoji yo dya menzumü a Israel ra dyopcüji o̱ cuerpoji. Nutscöji bübü ín mün'c'öji dya e Cristo Jesús; nguec'ua dya cja mandazüji c'o o̱ ley Mizhocjimi c'o o dyopjü e Moisés. Pero bübü c'o chaque cjapü cjuarma; mi nugütjojme cjo mi cjajme c'ua ja nzi ga t'opjü c'o ley cjo iyö. Na ngueje anguezeji mi neji ro nzhogüjme ro jodü ro ätcöjme c'o ley c'o. Mi neji ro circuncidaoji e Tito c'ü mi dyocjöjme, na ngueje dya mi menzumü a Israel, nguec'ua dya vi circuncidaoji c'ü. Pero dya ró negö ro circuncidaoji e Tito. Ni xo ro negö ro circuncidaoji c'o 'ñaja cjuarma c'o dya menzumü a Israel. Na ngueje mi mbentsc'öji nu'tsc'eji, dya i̱ṉ menzumüji a Israel, ró negö rí sido rí 'ñejmeji c'ü na cjuana c'ua ja rgui salvagueji. Nguec'ua 'ma ró cjuarü ró ñajme c'o apóstole, cjanu o mama c'ua anguezeji c'ü dya ni jyodü ra circuncidaoji c'o cjuarma c'o dya menzumü a Israel, ni xo ri ngueje e Tito.

6 C'o pjëzhi apóstole, dya pje
xitsigöji c'ü pje xe ro jíchcö yo dya
menzumü a Israel. Para nutscö,
dya ra tsja zö pje pjëzhiji, na ngueje
Mizhocjimi ra juajnü 'na nte'e
zö dya pje ri pjëzhi. 7 C'o pjëzhi
apóstole, c'ü o tsjaji, o unüji ngüenda
c'ü vi juancügö Mizhocjimi rá
sätc'ö cja yo dya menzumü a
Israel, rá xipjiji ja rgá sö ra jogü o̱
mü'büji. Xo unüji ngüenda vi juajnü
Mizhocjimi e Pedro ra zopjü yo
menzumü a Israel. 8 Xo mbãrãji
ngue Mizhocjimi c'ü 'ñünbü o̱
mü'bü e Pedro ra tsja apóstole, ngue
c'ua ga zopjü yo menzumü a Israel.
Y xo mbãrãji ngue Mizhocjimi
c'ü 'ñünngü ín mün'c'ö ngue c'ua
xo pjëtsi apóstole rí zopjü yo dya
menzumü a Israel.
9 C'o apóstole c'o me mi näntji
pjëzhi na puncjü, ngueje e Ja-
cobo 'ñe e Pedro 'ñe e Juan.
Anguezeji o unüji ngüenda c'ü
vi tsja Mizhocjimi vi tsjacügö
apóstole, 'ñe vi mböxcü na puncjü.
Nguec'ua va dyacüji o̱ dyëji va
mäcäbe e Bernabé, cjanu xitsibe:
"Nu'tsc'evi 'ñetscöjme rí mbëpjiji cja
e Cristo. Nu'tsc'evi rí ma zopjüvi
yo nte yo dya menzumü a Israel,
nutscöjme rá ma zopjüjme yo rí
menzumüji a Israel. 10 Pero dya
rí jyombeñevi rí pjös'üvi c'o ín
menzumügöji c'o dya pje pë's'i",
o 'ñenzgöbe c'o. C'e jña'a ró negö
c'ü, na ngueje siempre rí mbeñe c'o
cjuarma c'o dya pje pë's'i.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

11 'Na nu pa, zö mi pãrã e Pe-
dro c'o na jo, pero nan'ño va tsja.
Nguec'ua rvá huënchc'ö c'ua. Rá
xi'tsc'öji dya, ja va ts'a. Ot'ü o
ma e Pedro a ma a Antioquía.
12 Nuc'ua 'natjo c'ua mi siji o xëdyi
c'o cjuarma c'o dya menzumü a
Israel. Nuc'ua cjanu säjä c'ua ja nzi
c'o menzumü a Israel c'o mi ngue o̱
dyoji e Jacobo. Nguec'ua mi sũ e Pe-
dro xe ro ziji o xëdyi c'o cjuarma c'o
dya menzumü a Israel. Na ngueje
'na ro mama c'o ya vi säjä, jenga
mi siji o xëdyi e Pedro c'o cjuarma
c'o 'ñaja menzumü. Nguec'ua zö mi
pãrã e Pedro ma jo c'ü 'natjo c'ua mi
siji o xëdyi c'o cjuarma c'o dya men-
zumü a Israel, pero go xõgü c'ua;
dya cja 'natjo c'ua go ziji o xëdyi
c'o. 13 Xo 'ñetjo c'o 'ñaja cjuarma
c'o menzumü a Israel c'o mi cãrã
a Antioquía, zö xo mi pãrãji ma jo
c'ü 'natjo c'ua mi siji o xëdyi c'o
'ñaja cjuarma, pero xo tsjaji c'ua ja
va tsja e Pedro go xõgüji. Y 'ma o
nu'u ga cjanu e Bernabé, xo xõgü
c'ü. 14 Nguec'ua ró unnc'ö ngüenda
c'ü dya ma jo c'ü mi xõgüji. Na
ngueje c'o jña c'o mama ja ga sal-
vazüji, dya mama c'ü rá xõgüji a
cjanu. Nguec'ua rvá huënch'i e Pe-
dro nu ja mi cãrãji texeji, ró xipji a
cjava: "Nu'tsc'e i̱n cjague c'ü t'opjü
c'o ín leygöji c'ü dya rá cjaji nutscöji
rí menzumüji a Israel; i̱n sigueji
o xëdyi yo dya menzumü a Israel.
Dya s'o c'ü i̱n cjague dya a cjanu,
na jo c'ü. Nguec'ua, ¿jenga i̱ xõgue
cja yo cjuarma yo dya menzumü a
Israel? Ra nguijñiji c'ü ni jyodü ra
tsjaji c'ua ja nzi ga tsja yo ín men-
zumügöji, xo ra jyodü ra cumpleji
texe c'o ín leygöji. Pero dya ni jy-
odü."

La gente de Israel, igual que todos, se salva por fe

15 Xo ró xipji a cjava e Pedro:
"Yo dya menzumü a Israel, dya
tjëji c'o o̱ ley Mizhocjimi; nguec'ua
nutscöji rí menzumüji a Israel mi
xicöji cja'a na s'o c'o. Nutscövi, ixtí
menzumügövi a Israel. 16 Pero ró
unnc'övi ngüenda zö ra jyodü 'na
nte ra dyätä texe c'o ley, pero xe ri
tũtjo o̱ nzhubü a jmi Mizhocjimi.
Xo ró unnc'övi ngüenda nguextjo
'ma ra tsja 'na nte ra 'ñench'e
o̱ mü'bü e Jesucristo, nu'ma, ra
mama Mizhocjimi c'ü dya cja ri

tũ o̱ nzhubü 'ma c'ü. Nguec'ua xo
'ñezgövi xo ró ench'e ín mün'c'övi e
Jesucristo ngue c'ua dya cja xe rá
tuns'üvi ín nzhunc'övi. Na ngueje
je t'opjü a cjava o̱ jña Mizhocjimi:
‘Zö cjó c'o ra tsja ra dyätä texe c'o
ley, pero xe ri tũtjo o̱ nzhubü a jmi
Mizhocjimi c'e nte c'ü’, eñe.”

17 Xe ró xicö e Pedro: “Nutscövi
ró negövi c'ü dya cja xe ra bübüzüvi
c'o na s'o. Nguec'ua rvá ench'e ín
mün'c'övi e Cristo. Nguec'ua sö rá
jyëtsitsjëvi dya yo dya menzumü a
Israel yo xiji na s'o. Na ngueje c'ua
ja nzi ga cja anguezeji, dya tjëji c'o
ín leygöji, je xo ga cjazgövi dya nu,
dya cja mandazüvi c'o ley. 'Ma ró
jëzgövi c'o ley ngue c'ua ro ench'e
ín mün'c'övi e Cristo, ¿cjo ix ma s'o
ga cjanu? Iyö. 18 Rí xi'tsc'ö na
cjuana cjó ngue c'ü cja na s'o. 'Ma
cjó c'o ya 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesu-
cristo, 'ma ra nzhogü na yeje ra jy-
odü ra cumple c'o ley, nu'ma, ngue
'ma ix na cjuana tuns'ü o̱ nzhubü
c'ü. 19 Nuzgö ró unnc'ö ngüenda
c'ü dya sö ro cumplegö texe c'o
ley. C'ua ja nzi ga cja 'na mbëpji
c'ü ya ndũ'ũ, dya cja manda c'ü
nu lamu, je xo ga cjazgö dya nu,
dya cja mandazü c'o ley. Nguec'ua
nza cjazgö c'ü ya ró tũgö. Pero
a jmi Mizhocjimi rí büntcjö dya, y
nguextjo angueze rí ätcö c'ü. 20 'Ma
o ndũ e Cristo cja ngronsi, xo ró
tũgö nu. Nguec'ua dya cja nza
cjazgö 'ma ot'ü. Zö xe bübüzü ín
cuerpogö, pero bübü dya a mbo
cja ín mün'c'ö e Cristo c'ü ngue o̱
T'i Mizhocjimi. Nguec'ua nudya, rí
ench'e ín mü'bü c'ü recibidozü dya
Mizhocjimi, na ngueje o s'iyazügö
e Cristo o ne o pätcä va ndũ c'ü.
21 Bübü c'o cjapü dya ni muvi c'ü
vi s'iyazüji Mizhocjimi va ndäjä c'ü
o̱ T'i o ẽ ndũ; mamaji ni jyodü
rá cumplegöji c'o ley, ngue c'ua
rrã jozüji a jmi Mizhocjimi. Pero
nutscö, dya rí mangö a cjanu. Na
ngue 'ma rva cjanu, ¿pje ro dyeje
'ma c'ü vi ẽ ndũ e Cristo?”, ró embe
e Pedro.

3

La ley o la fe

1 Nu'tsc'eji cjuarma i̱ṉ cãrãji
a Galacia, ró xi'tsc'öji na jo'o ja
va ndũ e Cristo cja ngronsi por
nutscöji. Pero nudya i̱ṉ ne rí
dyäräji 'na jña c'ü dya cjuana.
¿Jenga i̱ jyëzgueji o dyon'c'eji? Dya
i̱ṉ cjijñiji na jo 'na pjeñe. 2 Bübü c'ü
rí negö rá önnc'üji. Mizhocjimi o
dya'c'üji o̱ Espíritu o ẽ bübü cja in
mü'büji. ¿Cjo i̱ tsjaji texe c'ü t'opjü
c'o ley nguec'ua va dya'c'üji c'ü?
Jiyö. O dya'c'üji c'ü, na ngueje 'ma
i̱ dyäräji ja ga cja e Cristo, i̱ 'ñench'e
in mün'c'eji c'ü. 3 'Ma i̱ 'ñench'e
in mün'c'eji e Jesucristo, o tsja
Mizhocjimi o ndäjä o̱ Espíritu ra
dya'c'eji poder rí tsjaji na jo. Maco
i̱ṉ jodü rí tsjatsjëji c'o na jo rgui
cumpleji c'o ley. Dya jo c'e pjeñe
c'ü i̱ṉ cjijñiji. 4 'Ma i̱ pjürü i̱ 'ñejmeji o̱
jña e Cristo, i̱ sufregueji na puncjü.
Pero 'ma rí jyëzgueji dya c'e jña, dya
ni muvi dya 'ma c'ü i̱ sufreji. Xa'ma
dya rí jyëzgueji c'ü. 5 O̱ Espíritu
Mizhocjimi da'c'eji o̱ poder. A
cjanu Mizhocjimi da'c'üji i̱ṉ cjaji c'o
na nojo c'o nunca mi janda yo nte.
¿Cjo i̱ṉ ätqueji texe c'o ley nguec'ua
ga dya'c'eji Mizhocjimi o̱ poder?
Iyö. Da'c'eji a cjanu o̱ poder, na
ngueje 'ma i̱ṉ äräji ja ga cja e Cristo,
i̱ṉ creoji.

6 Je xo va cjatjonu e Abraham
mi jinguã, o 'ñench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi, o creo c'ü ro tsja c'ua
ja nzi va xipji. Nguec'ua va mama
Mizhocjimi c'ü dya cja mi tũ o̱
nzhubü e Abraham. 7 Nguec'ua
ixtí unnc'eji ngüenda, c'o je ga cjanu
ga 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi, je
ngueje c'o na cjuana mboxbëche cja
e Abraham c'o, na ngueje ench'e o̱
mü'büji Mizhocjimi c'ua ja nzi va
tsja e Abraham. 8 Mizhocjimi xo
xipji a cjava e Abraham: “Na ngue

i̱ creo c'ü ró xi'ts'i, ró intsjimits'ü.
Je xo rga cjanu yo cãrã texe cja
ne xoñijõmü, xo rá intsjimigö yo”,
eñe. Nguec'ua t'opjü dya cja o̱
jña Mizhocjimi. O mama a cjanu
Mizhocjimi, na ngue ya ixmi pãrã
c'ü xo 'ñetjo c'o dya menzumü
a Israel xo ro 'ñench'e o̱ mü'büji
angueze. Y 'ma ro 'ñenche o̱ mü'büji,
dya cja ri tũji o̱ nzhubüji 'ma.
9 Nguec'ua c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü
e Cristo, ngue c'o ra intsjimi dya
Mizhocjimi, ra mama c'ü dya cja
ri tũji o̱ nzhubüji, c'ua ja nzi va
mama c'ü dya cja mi tũ e Abraham
o̱ nzhubü, na ngue xo 'ñench'e o̱
mü'bü Mizhocjimi.

10 Cãrã c'o cjijñi c'ü dya cja ri
tũ o̱ nzhubüji nu 'ma ra cumpleji
texe c'o o̱ ley Mizhocjimi. Pero
dya cjó sö ra cumple texe c'o o̱
ley Mizhocjimi. Nguec'ua c'o cjijñi
a cjanu, ra tsjapü Mizhocjimi ra
ma sufreji. Na ngue je t'opjü a
cjava o̱ jña Mizhocjimi: “'Ma cjó
c'o dya ra cumple texe c'ü t'opjü
cja o̱ ley Mizhocjimi, ra ma sufre
'ma c'o”, eñe. 11 C'o jodü ra cumple
texe c'o ley ngue c'ua ra jogüji a
jmi Mizhocjimi, rí pãrãgöji c'ü xe
tũtjoji o̱ nzhubüji a jmi Mizhocjimi.
Na ngueje je xo t'opjü a cjava o̱
jña Mizhocjimi: “C'ü ra 'ñench'e
o̱ mü'bü Mizhocjimi, ngue c'ü ra
mama Mizhocjimi c'ü dya cja ri tũ
o̱ nzhubü c'ü, y ra ch'unü c'ü rguí
bübütjo c'ü”, eñe. 12 Pero c'o ley,
nan'ño ga mamaji. Je t'opü ga cjava
c'o ley: “'Na nte, 'ma dya ra cumple
texe c'o ley, dya ra ch'unü c'ü rguí
bübütjo”, eñe c'o ley.

13 Nguec'ua ixi jñetse cja c'e
ley c'ü ro tsjacüji Mizhocjimi ro
ma sufreji, na ngueje dya sö ro
cumpleji texe c'o mama cja c'e ley.
Pero Mizhocjimi o tsjapü o sufre
e Cristo c'ü ro ma sufregöji, ngue
c'ua dya cja xe ni jyodü rá ma
tũji. C'ü rgui unnc'eji ngüenda c'ü
ngue Mizhocjimi o tsjapü o sufre
e Cristo, ngue c'e jña c'ü je t'opjü
ga cjava: “Mizhocjimi je ngue c'ü
cjapü ra sufre 'ma cjó c'o ra sufre
rgá ndũ cja ngronsi”, eñe o̱ jña
Mizhocjimi. 14 O pätcägöji va ndũ
e Cristo. Nguec'ua nu'tsc'eji zö
dya i̱n menzumüji a Israel, pero
xo 'ñetsc'eji ra intsjimits'üji dya
Mizhocjimi c'ua ja nzi va xipji e
Abraham, ra perdonaots'üji. Y ra
dya'c'üji o̱ Espíritu; 'ñetscõjme xo
ra dyacüjme. Na ngue rí ench'e ín
mü'büji e Jesucristo.

La ley y la promesa

15 Tsjijñiji cjuarma, ja rgá cjaji va
cja ne xoñijõmü. 'Naja nte 'ma ya
rguí mbäbä 'naja xiscõmü, y 'ma
ya rguí cuatüji sello c'e xiscõmü
c'ü, dya cjó ra sö ra ts'a's'ü ni cjó
pje xe ra jñu's'ü c'ü. 16 'Ma mü o
mama Mizhocjimi c'ü ro intsjimi
c'o nte, dya nädäji c'o o̱ mboxbëche
e Abraham. Na ngue 'ma rva
cjanu, rvá puncjü o̱ mboxbëche
c'o ro jnädä 'ma. Pero 'natjo c'ü o̱
mboxbëche e Abraham c'ü o jnädä,
c'ü ngueje e Cristo. Na ngue je
ga cjava va mama Mizhocjimi va
xipji e Abraham: “Na ngue c'ü
ra tsja c'ü in mboxbëchegue, rá
intsjimigö c'o nte c'o ri cãrã texe cja
ne xoñijõmü”, eñe. 17 Dyäräji na jo
c'ü rá xi'tsc'öji. Mizhocjimi o mama
c'ü ro intsjimi c'o nte c'o ri cãrã texe
cja ne xoñijõmü. C'ü vi mama a
cjanu Mizhocjimi, chjëntjui c'ü ro
mbäbävi 'na xiscõmü e Abraham,
cja rrũ cuatütsjë sello. Xe go
mezhetjo c'ua cuatrociento treinta
cjë'ë, cja ch'unü 'ma c'o o̱ ley
Mizhocjimi c'o o dyopjü e Moisés.
Nguec'ua zö bübü c'o ley, pero
ya zädä c'e jña c'ü ot'ü vi mama
Mizhocjimi va xipji e Abraham. Na
ngueje na cjuana ya intsjimizüji
dya Mizhocjimi c'ua ja nzi va
mama. 18 C'ü rguí cumple 'na nte
o̱ ley Mizhocjimi, dya ngue c'ü rguí
perdonao Mizhocjimi c'e nte. Na
ngue 'ma dya be mi ch'unü c'o ley,

o mama Mizhocjimi 'ma cjó c'o
ra 'ñench'e o̱ mü'bü, ra perdonao
Mizhocjimi c'ua ja nzi va perdonao
e Abraham.
19 ¿Cjo dya ni muvi 'ma c'o o̱
ley Mizhocjimi c'o o dyopjü e
Moisés? Dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji.
Zö ya vi mama Mizhocjimi c'ü ro
intsjimizüji, pero xo dyacüjme c'o
ley nutscöjme rí menzumüjme a Is-
rael, ngue c'ua ro unnc'öji ngüenda
rí texeji c'ü rí tũgöji ín nzhunc'öji,
dya rí ätcöji Mizhocjimi. O
dyacüjme c'o ley hasta 'ma cja ro
ẽjẽ c'ü o̱ mboxbëche e Abraham c'ü
ngue e Jesucristo. Nuc'ü, ngueje c'ü
vi mama Mizhocjimi ro intsjimizüji
ja c'o nzi va xipji e Abraham. C'o
ley, ngue Mizhocjimi o manda c'o o̱
anxe o 'ñe unü c'o ín mboxpalejme
c'o. O unüji a dyë e Moisés. 20 'Ma o
unüji c'o ley, dya je ngue anguezeji
o unüji; je ngueje a dyë e Moisés
c'ü o unüji c'o. Pero 'ma o mama
Mizhocjimi c'ü ro intsjimi c'o nte
c'o ri cãrã texe cja ne xoñijõmü,
nguetsjë Mizhocjimi o zopjütsjë e
Abraham.

El propósito de la ley

21 ¿Pje rá mangöji 'ma? Maco
Mizhocjimi o xipji e Abraham c'ü
ro intsjimi yo nte yo cãrã texe cja ne
xoñijõmü, ¿cjo dya ni muvi 'ma c'o
ley? Iyö, na jo c'o ley. Pero c'o ley,
dya sö ra dyacüji c'ü rga bübütjoji,
dya sö ra dyacüji poder. 'Ma jiyö,
ro sö ro cumplegöji 'ma c'o ley,
ngue c'ua dya ro tũji ín nzhunc'öji.
22 Pero dya je ga cjanu. Na ngueje
je t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi c'ü
rí tũgöji ín nzhunc'öji rí texeji; dya
cjó bübü c'ü ri ätä texe c'o ley.
Nguec'ua nudya, 'ma cjó c'o ra
'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo, ra
intsjimi Mizhocjimi c'ua ja nzi va
xipji e Abraham, ra perdonaoji.
23 Nutscöjme rí menzumüjme a
Israel, 'ma dya be rmí ench'e ín
mü'büjme e Jesucristo, mi man-
dazüjme c'o ley, pero dya sö ro
cjagöjme c'o mi mandazüjme c'o.
Mi mandazüjme a cjanu, ngue c'ua
'ma ro ẽjẽ e Jesucristo, ro ench'e ín
mün'c'öjme angueze. 24 Tsjijñiji ja
ga cja c'o pë's'i o̱ bëpji ra mbörü o t'i.
Pjörüji hasta 'ma cja ra ndümbeñe
c'o t'i. Je xo ga cjatjonu c'o ley,
mi pjöcüjme ngue c'ua 'ma ro ẽjẽ
e Cristo, ro ench'e ín mün'c'öjme
'ma c'ü, ngue c'ua ro mama 'ma
Mizhocjimi c'ü dya cja ri tũgöjme
ín nzhunc'öjme. 25 Nguec'ua nudya
ya zädä c'ü rí ench'e ín mü'büjme e
Jesucristo, nguec'ua dya cja man-
dazüjme dya c'o ley.
26 Zö ri menzumügueji a Israel
o jiyö, pero ya o̱ t'itsc'eji dya
Mizhocjimi, na ngueje i̱n ench'e
in mün'c'eji dya e Jesucristo.
27 Ya i̱ jigueji, i̱n 'natjoji co e
Jesucristo. C'ua ja ga cja angueze,
xo rga cjatsc'eji dya nu. 28 A
jmi Mizhocjimi, dya ra tsja zö ri
menzumü a Israel 'naja nte, o jiyö.
Dya ra tsja, zö ri esclavo o zö ri
libre. Dya ra tsja, zö ri bëzo o zö
ri ndixũ. Nde 'na ma cjatsc'eji dya,
na ngueje bübü dya e Jesucristo
cja in mün'c'eji i̱n texeji. 29 Ngue
o̱ ntetsc'eji dya e Cristo. Nguec'ua
zö dya i̱n menzumüji e Abraham,
pero o̱ mboxbëchets'üji dya c'ü, na
ngueje i̱n ench'e in mün'c'eji dya
Mizhocjimi c'ua ja nzi va tsja e
Abraham. Nguec'ua xo 'ñetsc'eji ra
dya'c'eji Mizhocjimi c'ü vi xipji ro
unü angueze.

4

1 'Ma ra ndũ 'na bëzo, ra zopcü
c'ü nu t'i'i texe c'o pë's'i. Nuc'ua
c'ü nu t'i, zö ri mentsjaja texe c'o o
s'opcü, pero 'ma dya be ri tjümbeñe,
chjëntjui c'ü ri mbëpjitjo c'ü. 2 Na
ngueje bübü c'o pjörü c'e t'i c'ü, 'ñe
c'o vi s'opcü. Nguec'ua c'e t'i ni
jyodü ra dyätä anguezeji hasta 'ma
cja ra zädä c'e pa c'ü o mbä's'ä c'ü
ndũ nu tata, cja ra tsjapü o̱ cjaja 'ma
c'o. 3 C'ua ja nzi ga cja c'e t'i, je xo

ma cjazgöji nu. 'Ma dya be mi ngue
na cjuana o̱ t'izgöji Mizhocjimi, mi
nza cjaztjogöji mbëpji na ngue mi
mandazügöji c'o ley, 'ñe yo tjũrü
yo cjaji va cja ne xoñijõmü. 4 Pero
'ma mü o zädä c'o pa c'o vi jua-
jnü Mizhocjimi, o ndäjä c'ua c'ü
nu T'i c'ü ngue e Jesucristo o ẽ o
'ñe jmus'ü cja 'naja ndixũ, o jmus'ü
nza cjazgöji. O ẽ o 'ñe cumple c'o
ley c'o mi mandazüjme nutscöjme rí
menzumüjme a Israel. 5 O ẽjẽ para o
'ñe ndũ va 'ñevgueji libre. Nguec'ua
nutscöji, dya cja xe ra mandazüji
dya c'o ley 'ñe yo tjũrü, ngue c'ua
Mizhocjimi sö ra tsjacüji o̱ t'izgöji
dya c'ü.

6 Na ngueje o̱ t'itsc'eji dya
Mizhocjimi, nguec'ua Mizhocjimi
o dya'c'üji c'ü o̱ Espíritu o ẽ bübü cja
in mün'c'eji dya. Nuc'ü, 'ñünnc'eji
in mün'c'eji c'ü, nguec'ua gui xipjiji
Mizhocjimi: "Mi Tatats'üjme", i̱n
embeji c'ü. 7 Nguec'ua, dya cja
i̱n mbëpjitjoji ne rí 'natsc'eji; o̱
t'itsc'eji dya Mizhocjimi. Nguec'ua
ga dya'c'eji c'ü o mama mi jinguã
va xipji e Abraham. Dacüji a cjanu
na ngueje c'ü vi 'ñe ndũ e Cristo.

Pablo se preocupa por los creyentes

8 'Ma dya be mi pãrãgueji
Mizhocjimi, mi nza cjatjotsc'eji
mbëpji, na ngueje me mi sũgueji yo
ts'ita, mi cjaji c'o o̱ mandamien-
toji. Maco dya Mizhocjimi yo.
9 Pero nudya, ya i̱n pãrãgueji dya
Mizhocjimi. C'ü xenda na jo,
ngue c'ü ya mbã'c'ãji Mizhocjimi
ya tsja'c'eji o̱ t'itsc'eji dya c'ü.
Nguec'ua, ¿jenga i̱n ne rí nzhogü
rí dyätqueji c'o ley 'ñe yo tjũrü c'o
mi mandats'üji? Maco dya sö ra
'ñempc'eji libre cja c'o na s'o, ni pje
ra mböxc'üji c'o. 10 I̱n sũpüji yo
pa, 'ñe yo zana, 'ñe yo cjë'ë, cja na
'ñe yo mbaxua. 11 Nguec'ua me rí
cjijñi cja ín mü'bügö cjo na cjuana
i̱ 'ñench'e in mün'c'eji e Jesucristo.
'Ma jiyö, ¿pje dyeje c'ü rvá pëpcjö
na puncjü a ndetsc'eji?

12 Nu'tsc'eji, dya mi mandats'üji
c'o ley, na ngueje dya mi tjëgueji
c'o. Nutscöjme rí tjëgöjme, pero
nutscö ró ench'e ín mün'c'ö e Je-
sucristo, nguec'ua dya cja man-
dazü c'o. I̱n ne rí cumpleji c'o ley.
Pero rí xi'tsc'öji co texe ín mü'bü
cjuarma, rí tsjaji c'ua ja nzi rgá
cjagö dya, dya rí jyëzgueji ra man-
dats'üji c'o ley. C'ü rvá xi'tsc'öji a
cjanu, dya ngue c'ü pje vi tsjacüji,
iyö. 13 Na ngue rí mbeñegö c'ü na
jo vi recibidozüji 'ma. Mi sö'dyëgö
'ma, nguec'ua rvá 'ñe mimigö cja
in jñiñiji. Nguec'ua ró xi'tsc'öji ja
rgá sö ra salvatsc'eji e Cristo. 14 Nu
c'e ngueme, zö mi xichats'üji pero
dya i̱ tsjapqueji c'ü dya rví muvi
c'o jña c'o mi xi'tsc'öji 'ma. Dya xo
i̱ xitscöji: "Dya rí ne rá äräjme", ri
'ñenzgöji. C'ü i̱ tsjaji, i̱ recibidozüji
nza cja 'ma ri nguezgö 'naja c'o
o̱ anxe Mizhocjimi. I̱ recibidozüji
nza cja 'ma ri nguezgö e Cristo
Jesús. 15 ¿Jenga dya cja i̱n ne rí
dyätcäji? Maco mi mäcjeji 'ma ró
zo'c'öji 'ma ot'ü. Me mi ne ri pjöxcöji
hasta mi cjijñiji quisiera ro sö ri
dyacü in chögueji. 16 Pero nudya,
pe rí xitsigöji ya rí nuc'öji na ü dya,
na ngueje c'ü rvá xi'tsc'öji c'ü na
cjuana.

17 Nu c'o xöpüte c'o xi'tsc'eji rí
circuncidaogueji, me ne ra xi'tsc'eji
jña c'o rgui mägueji, pero dya jo
c'ü xi'tsc'eji c'o. Na ngueje ne ra
tsja'c'eji rí xõgueji co nuzgö, cja rrĩ
cheñeji co nu c'o. 18 'Ma cjó c'o ne
ra xi'tsc'eji jña c'o rgui mägueji, na
jo c'ü, zö ri bünc'ö co nu'tsc'eji zö
jiyö. Pero ni jyodü ra xi'tsc'eji jña
c'o na cjuana. 'Ma jiyö, dya jo 'ma.
19 Nu'tsc'eji ín ch'itsc'öji, c'ua ja nzi
ga cja 'na ndixũ c'ü ya ra zö'dyë sö'ö
c'ua ja na ü'ü, je xo ma cjazgö nu;
me mi sentio ín mü'bü por nu'tsc'eji
hasta 'ma i̱ creoji. Nudya, me sen-
tio na yeje ín mü'bü. Na ngueje rí

pëtsa c'ü rí jyëzgueji c'e pjeñe c'ü i̱n
cjijñiji dya, ngue c'ua ra 'ñetse na jo
c'ü na cjuana i̱ 'ñench'e in mü'büji
e Jesucristo. 20 Me cja ín mü'bü
ro bünc'ö co nu'tsc'eji, ngue c'ua
xenda ro pãrãgö ja rva zo'c'öji. Na
ngueje dya rí pãrãgö jenga i̱n ne rí
creoji c'o xöpüte c'o va 'ñe on'c'eji.

El ejemplo de Agar y Sara

21 C'o netsc'eji ra mandats'üji c'o
ley, xitsixãji, ¿cjo dya i̱n unüji na
jo ngüenda pje pjëzhi c'ü mama c'o
ley? 22 C'o ley, je t'opjü nu, c'ü mi
'ñeje yeje t'i e Abraham. C'ü 'naja, vi
mus'ü 'na ndixũ c'ü mi mbëpite. C'ü
'naja, vi mus'ü 'na ndixũ c'ü dya cjó
mi ngue o̱ mbëpite c'ü, c'ü mi nguet-
sjë c'ü nu su e Abraham. 23 Nu c'ü
o̱ t'i c'e mbëpite, o jmus'ü c'ua ja
va netsjë e Abraham. Pero c'ü o̱
t'i c'e ndixũ c'ü dya mi mbëpite, o
jmus'ü c'ü, na ngueje Mizhocjimi
ya vi xipji e Abraham ro jmus'ü.
24 C'o ndixũ c'o, rá jyëtscö c'o ye
jña c'ua ja va zocüji Mizhocjimi.
C'e mbëpite c'ü mi chjũ'ũ e Agar,
ngueje c'ü rá jyëtscö c'o ley c'ü,
c'o o unü Mizhocjimi c'o ín mbox-
atitajme cja c'e t'eje a Sinaí. Na
ngueje c'o me jodü ra cumple c'o
ley c'o, nza cjatjo mbëpji, dya libre
c'o. Na ngueje me sũpüji c'o ley.
25 E Agar, xo rá jyëtscö c'e t'eje a
Sinaí c'ü je bübü a Arabia. Xo rá
jyëtscö c'e jñiñi a Jerusalén yo pa
dya. Na ngueje c'o ín menzumüjme
a Jerusalén chjëntjui nza cja mbëpji
c'o, na ngueje me jodü ra cumpleji
c'o ley. 26 Nu c'e ndixũ c'ü mi libre
c'ü dya mi mbëpite, rá jyëtscö c'e
Jerusalén a jens'e c'ü. Nutscöji je
rí menzumüji nu, nguec'ua dya cja
nza cjazgöji mbëpji, ya rí libregöji
dya. 27 Ra sö rí unnc'eji ngüenda a
cjanu, na ngueje ya t'opjü a cjava:

Mäjägue, nu'tsc'e dya i̱ ndunte, ni
xo ri muxt'i.
Mapcje na zëzhi rgui mäcje, nu'tsc'e
dya i̱ sö c'ua na ü'ü rvi
muxt'i.
Na ngueje zö dya i̱n muxt'igue,
pero xenda rrã puncjü c'o in
ch'igue, que na ngueje c'o o̱
t'i c'e ndixũ c'ü mbëpite c'ü
o musp'ü t'i c'ü nin xĩrague,
eñe.

28 C'ü o̱ t'i c'e ndixũ c'ü mi libre,
mi ngue e Isaac. O jmus'ü c'ua
ja nzi va mama Mizhocjimi. Je
xo ga cjatjonu, cjuarma, o̱ t'izgöji
Mizhocjimi c'ua ja nzi va mama.
29 C'o pa c'o, mi nuji na ü c'e t'i
c'ü vi mama Mizhocjimi ro jmus'ü;
mi cja c'e t'i c'ü vi jmus'ü na ngue
c'ü mi netsjë a cjanu c'ü nu tata.
Je xo ga cjatjo dya nu, c'o me
jodü ra cumple c'o ley, nugüji na
ü c'o, nutscöji rí ätäji e Jesucristo.
30 Pero dyärä'maji c'ü t'opjü cja o̱ jña
Mizhocjimi: “Chäjnä ne ndixũ nu
mbëpite rí xipji ra mëvi nu t'i. Na
ngueje nu o̱ t'i ne ndixũ nu, dya
pje ra ch'unü ni pje xo ra s'opcü
nu. Nguextjo nujnu t'i ne ndixũ nu
dya mbëpite, nu ra s'opcü texe”, eñe
cja o̱ jña Mizhocjimi. 31 Nguec'ua
rí xi'tsc'öji cjuarma, dya cja man-
dazüji c'o ley, dya cja nza cjazgöji
c'ü o̱ t'i c'e ndixũ c'ü mi mbëpite. O
'ñevguegöji libre e Cristo; nguec'ua
nza cjazgöji dya c'ü o̱ t'i c'e ndixũ
c'ü dya mi mbëpite.

5

Sigan firmes en la libertad

1 E Cristo o 'ñevgueji libre ngue
c'ua dya cja ra mandazüji nza cja
o mbëpji. Nguec'ua dya rí tsjapüji
ngüenda c'o 'ñaja xöpüte, dya rí
jyëzgueji ra mandatsc'eji c'o ley.

2 C'o xöpüte neji ra circun-
cidaots'üji. Dyäräji na jo c'ü
rá xi'tsc'öji nutscö e Pablo rí
apóstolegö. Dya rí jyëziji ra
circuncidaots'üji. Na ngueje, dya
ngue c'ü rgui salvaguejí; nguextjo
e Cristo ra salvats'üji. 3 Xo rá yepe
rá xi'tsc'öji 'naja jña. Texe c'o cja
ra circuncidaoji, xo ni jyodü ra
tsjaji texe c'o 'ñaja jña c'ua ja nzi

ga mama c'o o̱ ley Mizhocjimi c'o
o dyopjü e Moisés. 'Ma jiyö, dya
ra salva 'ma c'o. 4 Bübütsc'eji c'o
ne ra cumple c'o ley, na ngueje
cjijñiji 'ma ra tsjaji a cjanu, dya cja
ri tũ o̱ nzhubüji. Pero rí xi'tsc'öji,
'ma cjijñiji a cjanu, dya ench'e o̱
mü'büji 'ma e Cristo, ya xõgüji co
angueze. Y ya o jyëziji Mizhocjimi,
maco o s'iyazüji va ndäjä e Cristo.
5 Nutscöji ró ench'e ín mü'bügöji e
Jesucristo, bübü ín mün'c'öji dya
o̱ Espíritu Mizhocjimi. Nguec'ua
rí pãrãgöji 'ma rá sätc'öji cja jmi
Mizhocjimi, ra xitsiji c'ü dya rí
tũgöji ín nzhunc'öji. 6 'Ma cjó c'o
bübü o̱ mü'bü e Cristo Jesús, dya
ra tsja zö ya vi circuncidaoji o jiyö.
Na ngueje 'ma cjó c'o ra 'ñench'e o̱
mü'bü e Jesucristo, ra sö ra s'iya yo
nu minteji 'ma. Ngue c'ü ni muvi
c'ü.

7 Nu'tsc'eji mi nzhodügueji na jo
cja o̱ 'ñiji e Cristo. ¿Jenga i̱ jyëzgueji
o dyon'c'eji, nguec'ua dya cja i̱ṉ
ne rí dyätqueji dya c'o jña c'o na
cjuana? 8 C'ü o 'ñünnc'eji in mü'büji
ngue c'ua vi jyëzgueji c'o jña c'o
na cjuana, dya ngue Mizhocjimi.
C'ü o tsja Mizhocjimi, o 'ñünnc'ü
in mün'c'eji 'ma ot'ü, ngue c'ua
vi 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo.
9 Nguec'ua rí pjötpügueji ngüenda
c'o jña c'o ni dyon'c'eji, na ngueje
chjëntjui nza cja o ixcjüjnü. I̱ṉ
pãrãgueji co ts'inguilëjë c'ü rrã ixi,
ra s'odü texe o cjüjnü. 10 Bübüzügöji
dya c'ín Jmugöji, nguec'ua rí juntc'ö
ín mü'bü c'ü xo rí tsjijñiji c'e pjeñe
c'ü rí cjijñigö, c'ü dya nan'ño rgui
tsjijñiji. Pero nu c'ü cja'c'eji rí yem-
beñeji, ra nduns'ü o̱ nzhubü c'ü, zö
cjó ri ngueje y zö pje ri pjëzhi.

11 Rí xipjigö yo nte c'ü o pätcäji va
ndũ e Cristo cja ngronsi. Nguec'ua
ga nugüji na ü. 'Ma ro jũ'sc'ö xe
'na jña c'ü xe ro xicöji c'ü ni jy-
odü ra circuncidaoji, jo ri ñu'maji
cjuarma, dya cja ro nugü na ü 'ma
c'o. 12 Ya ponch'ü in mün'c'eji na
ngueje c'o xöpüte c'o va 'ñe xi'tsc'eji
c'ü ni jyodü ra circuncidaots'üji ra
dyocüts'üji in cuerpoji. Maco c'o
xöpüte cjapüji ni muvi c'ü ni dy-
opcüji o̱ cuerpo 'na nte, ¿jenga dya
ne c'o xöpüte ixta cji'p'itsjëji?

13 Nu'tsc'eji o 'ñünnc'ü in mü'büji
Mizhocjimi i̱ 'ñench'e in mün'c'eji e
Cristo, ngue c'ua rí libregueji, dya
cja xe ra mandats'üji c'o ley. Pero
dya rí tsjijñiji: "Rí libregöji dya,
nguec'ua sö rá cjaji dya texe c'ua
ja nzi rgá netsjëgöji", rí 'ñeñeji. Iyö.
Nu c'ü rí tsjaji, rí pötqui s'iyaji y rí
pötqui pjösteji. 14 Mama a cjava o̱
jña Mizhocjimi: "S'iyagueji yo nin
minteji c'ua ja nzi gui s'iyatsjëji",
eñe. Nu 'ma rí s'iyaji a cjanu yo nin
minteji, nu'ma, ya i̱ cumpleji 'ma
c'ü mama c'o ley. 15 Pjötpüji na jo
ngüenda. Na ngue 'ma i̱ṉ pötqui ñuji
na ü, 'ñe 'ma i̱ṉ pötqui chũji, 'na rí
chjorütsjëji 'ma.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

16 Dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Nu
'ma rí dyätäji o̱ Espíritu Mizhocjimi,
dya i̱ṉ cjagueji 'ma c'ua ja nzi gui
ñetsjëji c'o na s'o. 17 C'o va ẽjẽ ín
pjeñetsjëji rá cjaji, dya ne o̱ Espíritu
Mizhocjimi c'o. Y c'ü ne o̱ Espíritu
Mizhocjimi c'ü rá cjagöji, dya rí net-
sjëgöji c'o. Nguec'ua bübü 'ma rí
yembeñeji c'o rí cjaji. 18 Pero 'ma rí
dyätqueji o̱ Espíritu Mizhocjimi, dya
cja xe ra mandats'üji 'ma c'o ley.

19 Ixi jñetsetjo 'na nte, 'ma cja'a
c'ua ja ga netsjë c'o na s'o. C'o nte
c'o cja c'ua ja ga netsjë, cãrã c'o
'ñeje ndixũ c'o dya ngue nu su'u.
Y cãrã ndixũ c'o 'ñeje bëzo c'o dya
ngue nu xĩra. Xo cãrã c'o pje nde
cja ga cjanu c'o na s'o, cjaji c'o va
ẽjẽ o̱ pjeñetsjëji, dya c'a's'üji. 20 Yo
nte c'o cja c'ua ja ga netsjë c'o na
s'o, cãrã c'o ma't'ü yo ts'ita. Xo cãrã
c'o cëro. Cãrã c'o nu'u na ü yo nu
minteji. Cãrã c'o jonbü chũ yo nu
minteji. Cãrã c'o nepe c'ü pë's'i yo
nu minteji. Cãrã c'o me ts'i ni üdü.

Cãrã c'o me jodü nguextjo c'o netsjë. Cãrã c'o me xõcü yo nte, y me üji c'o dya ngue o̱ dyotsjëji. 21 Yo nte
c'o cja c'ua ja nzi ga netsjëji c'o na
s'o, cãrã c'o me jodü ja rgá tsjapüji o̱
cjajaji c'o pë's'i yo nu minteji. Cãrã
c'o pö't'ünte. Cãrã c'o tĩ'ĩ. Cãrã c'o
me cja c'o na s'o cja mbaxua. Y pje
c'o xe nde cjaji. Ya ró xi'tsc'öji 'ma
ot'ü, y nudya rí yepe rí xi'tsc'öji, c'o
cja ga cjanu, dya ra sö ra zät'äji a
jmi Mizhocjimi ja manda.

22 Pero 'ma rá ätcöji o̱ Espíritu
Mizhocjimi, ra 'ñünngüji 'ma ín
mün'c'öji ngue c'ua rá s'iyaji yo nín
minteji, y rá mäpäji Mizhocjimi, y
rá mimiji na jo, dya pje rá mbeñeji.
Y 'ma rá ätcöji c'ü, rá pësp'iji pa-
ciencia zö cjó pje ra tsjacüji, dya
pje rá nzhopcüji c'o na s'o. Y rá
cjagöji rrã jontezgöji rá pjös'üji yo
nín minteji. Y 'ma pje c'o rá ma-
maji c'ü rá cjaji, rá cumpleji c'ua
ja rvá mangöji. 23 Xo 'ñeje 'ma
rá ätcöji o̱ Espíritu Mizhocjimi, rá
ätäji Mizhocjimi, dya rá cjapcöji rrã
nozgöji. Y rá pjörütsjëji ngue c'ua
dya rá cjatsjëji c'ü rá cjijñitsjëji. 'Ma
rá cjagöji a cjanu texe yo na jo, dya
bübü ne rí 'naja ley c'ü ri mama
na s'o rí cjagöji 'ma. 24 'Ma o ndũ
e Cristo cja ngronsi, xo ró tũgöji
nutscöji ya rí ench'e ín mü'büji.
Nguec'ua rí jëziji c'o na s'o c'o net-
sjë ín mü'büji. 25 Je ngue por o̱
Espíritu c'ü ni bübü Mizhocjimi cja
ín mü'büji dya. Nguec'ua angueze
rá ätcöji dya.

26 Dya rá jodüji c'ü ra mama yo
nte c'ü me na jozgöji. Dya cjó rá
xipjiji: “Xenda na jozgö que na
ngue'tsc'e”, rá embeji. Iyö. Dya xo
rá pötca mbidiaji.

6

Ayúdense unos a otros

1 Mi cjuarmatsc'öji, bübü 'ma ra
tsja na s'o 'na cjuarma. 'Ma ga
cjanu, nu'tsc'eji i̱ṉ ätqueji o̱ Espíritu
Mizhocjimi ngue'tsc'eji rí zopjüji,
ngue c'ua ra nzhogü o̱ mü'bü ra
jyëzi c'o na s'o c'ü. Pero jmanch'a
rgui zopjüji, dya rí tsjapütsjëji rrã
jotsc'eji. Xo rí pjötpügueji ngüenda
c'ü dya xo ra ndõ'c'ü in mün'c'eji c'ü
xo rgui tsjagueji c'o na s'o. 2 'Ma
cja na s'o 'na cjuarma, chjëntjui
c'ü ri tuns'ü 'na pöjö c'ü me na
jyü. Nguec'ua rí pjösc'eji 'ma c'ü.
O zö pje ri pjëzhi c'ü ni jyodü 'na
cjuarma, rí pjösc'eji c'ü. 'Ma rí ts-
jagueji a cjanu, ya i̱ tsjagueji c'ü o
xitsiji e Cristo.

3 Nu 'ma cjó c'o cjijñitsjë c'ü me na
jo c'ü cja'a, pero 'ma dya je ga cjanu
ga tsja, nu'ma, dya cjuana 'ma c'ü
cjijñi c'e nte. 4 Yo nin cjuarmat-
sjëji, dya ngueje yo rí jñandagueji c'ü
cja yo, cja rrĩ mangueji: “Xenda
na jozgö que na ngue ne cjuarma
nu”, rí 'ñeñeji. Iyö. Je nguetsjë
c'o i̱ṉ cjagueji rí ñuji cjo na jo c'o
o jiyö. Y 'ma na jo c'o i̱ṉ cjagueji,
je ngue c'o rgui mägueji 'ma c'o.
5 Nzi 'nazgöji rá nzhötüji ngüenda
Mizhocjimi c'ua ja nzi rvá minc'öji;
dya ngueje c'ua ja va mimi c'ü 'naja
mi cjuarmagöji.

6 C'o xötpü o̱ jña Mizhocjimi ni
jyodü ra mbös'üji c'o jizhi o̱ jña
Mizhocjimi, ra unüji c'o rguí jy-
odüji.

7 Pe i̱ṉ cjijñiji c'ü dya ra tsja, zö ja
rgá mimi 'na nte. Pero rí xi'tsc'öji,
dya cja rí tsjijñiji a cjanu, na ngueje
dya cjuana. Na ngueje Mizhocjimi
dya sö cjó ra tsjapü burla c'ü. Na
ngue c'ua ja ga tsja 'na nte, je xo rgá
cjanu rgá nzhopcüji c'ü. Chjëntjui
nza cja 'na c'ü ra mbodü o ndëxü, ra
ndagü o ndëxü. Pero 'ma ra mbodü
o ndöbidyi, bidyi ra ndagü. 8 Nu c'o
sido cja'a c'ua ja ga netsjë nguec'ua
ga tsjaji c'o na s'o, dya ra bübüji
co Mizhocjimi c'o, ra ndũji. Pero
c'o sido ätä o̱ Espíritu Mizhocjimi
nguec'ua ga tsjaji c'o na jo, ra
ch'unüji c'ü rguí bübüji Mizhocjimi,
dya ra ndũji. 9 Nguec'ua ni jy-
odü, dya ra tõgüzüji rga cjaji c'o na

jo. Na ngueje 'ma dya rá jëziji, ra
ngõtcüji na jo 'ma Mizhocjimi 'ma
ra zädä c'e pa 'ma ra tjün ngüenda.
10 Nguec'ua texe 'ma sö'ö, ni jyodü
rá pjös'üji texe yo nín mintegöji. C'o
xenda rá pjösc'öji ngue yo mi cjuar-
magöji yo ench'e o̱ mü'bü e Cristo.

Advertencias y saludos finales

11 Jñant'maji dya yo letra yo na
nojo yo rí opjütsjëgö. Ngue yo rguí
nguarü. 12 C'o xöpüte neji c'ü ra
mama yo ín menzumüjme: "Na jo
c'o xöpüte, na ngueje xo cjaji ín
chjũrügöji", ra 'ñeñeji. Nguec'ua ga
xi'tsc'eji c'o xöpüte c'ü rí circunci-
daogueji. Nu 'ma dya ro xi'ts'iji
a cjanu, ro tsja yo nte ro nuji na
ü 'ma c'o xöpüte. Na ngueje c'o
xöpüte creoji c'ü o pätcägöji e Cristo
va ndũ cja ngronsi. Pero dya neji
cjó ra nuji na ü. 13 Nu c'o xöpüte c'o
xi'tsc'eji ra circuncidaots'üji, dya
xo cumpleji c'o ley. Pero neji
c'ü ra circuncidaots'üji ngue c'ua
ra mä'c'äji ra mamaji: "Jñant'maji,
ya circuncidaoji c'o cãrã a Gala-
cia", ra 'ñembeji c'o nu menzumüji.
14 Pero nutscö, dya cja rí ne rá
cjapcö rguí muvi c'ü rguí circun-
cidaoji 'na nte o c'o pje ri pjëzhi.
C'ü rá cjapcö rguí muvi, nguextjo
c'ü o pätcäji e Jesucristo c'ín Jmugöji
va ndũ cja ngronsi. Na ngueje
c'ü vi ndũ cja ngronsi e Jesucristo,
chjëntjui c'ü ró tũgö. Nguec'ua dya
cja mandazü yo na s'o yo bübü cja
ne xoñijõmü. Y nguec'ua yo nte
yo dya ejme Mizhocjimi, dya xo
cjacü ngüenda yo. 15 'Ma cjó c'o
ra 'ñench'e o̱ mü'bü e Cristo, dya
ni muvi c'ü ya vi circuncidaoji o
jiyö. C'ü na cjuana ni muvi, ngue
c'ü ya ngue o̱ t'i Mizhocjimi 'na nte,
ngue c'ua nuevo ga nguijñi dya,
y nuevo ga mimi. 16 Texe c'o ra
'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo ngue
c'ua ra mbös'üji nuevo rgá mim-
iji, Mizhocjimi ra juentse c'o, y ra
unü c'ü rguí mäjä o̱ mü'büji, dya
pje ra mbeñeji. Na ngueje c'o ra
tsja a cjanu, ngueje c'o ra tsjapü
Mizhocjimi o̱ nte c'ua ja nzi va tsja
mi jinguã o tsjapü e Israel o̱ nte.
17 Ndeze dya, ga ma a xo'ñi, dya
rí negö cjó ra mama c'ü dya rí
apóstolegö o ra tsjapü ni muvi c'ü
ni dyopcüji o̱ cuerpoji ga circuncid-
daoji yo nte. Na ngueje xo 'ñezgö xo
bübü yo jñetse cja ín cuerpogö, pero
ngueje c'ua ja rvá sufregö na ngue
rí pëpi e Jesús.
18 Mi cjuarmats'ügöji, e Jesu-
cristo c'ín Jmugöji c'ü bübü cja in
mün'c'eji ra mböxc'üji nuevo rgui
minc'eji. Je rga cjanu, amén.

LA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS EFESIOS

Pablo escribe a la iglesia en Efeso

1 Nuzgö e Pablo, rí apóstolegö
cja e Jesucristo, na ngueje o ne a
cjanu Mizhocjimi. Rí pen'c'eji ne
carta, nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Efeso;
o̱ ntets'üji Mizhocjimi na ngueje
i̱ṉ ejmeji e Jesucristo. 2 Rí ötcö
Mizhocjimi c'ü ín Tataji, 'ñe e Je-
sucristo c'ü ín Jmugöji ra sido ra
nuc'eji na jo'o. Nguec'ua ra mäjä in
mü'büji, dya pje rí mbeñeji.

Bendiciones espirituales en Cristo

3 Me na jo Mizhocjimi c'ü ngueje
nu Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji e
Jesucristo. Xo ngueje nu Tata
e Jesucristo c'ü ín Jmugöji, na
ngueje xo Mizhocjimi e Jesucristo.
Mizhocjimi ngue c'ü o nintsjimizüji
c'ü; na ngueje rí 'natjoji dya co
e Cristo. Me co nintsjimizügöji
Mizhocjimi co texe c'ü je va ẽjẽ a
jens'e cja e Jesucristo. 4 'Ma dya be
mi t'ät'ä ne xoñijõmü, o juancügöji
Mizhocjimi c'ü ra nguezüji o̱ t'i
angueze c'ü dya rá tũ ín nzhubüji
a jmi angueze. O juancügöji c'ü
exti nguetjozügöji e Cristo. 5 Me
co s'iyazügöji Mizhocjimi. O ne
o tsjacüji o̱ t'i. O tsja c'ua ja nzi
va nguijñi angueze. Ngue c'ü o
ndäjä e Jesucristo c'ü nu T'i cja
ne xoñijõmü ngue c'ua o tsjacüji
o̱ t'izüji Mizhocjimi. 6 Sido rí
ma't'ügöji Mizhocjimi na ngueje
me co mbenzeji. Mizhocjimi
me s'iya c'ü nu T'i. Me xo
s'iyazügöji na ngueje rí 'natjoji dya
co c'ü nu T'i. 7 Me co s'iyazügöji
Mizhocjimi. O ndäjä e Jesucristo
cja ne xoñijõmü. E Jesucristo o
ẽ pjödü o̱ cji va ndõmbgüji. A
cjanu o perdonao Mizhocjimi ín
nzhubügöji. 8 Mizhocjimi o jítsiji
c'ü me co s'iyazüji. O dyacüji rí
pãrãji ja cja angueze. 9 Nu c'ü mi
ne Mizhocjimi ro tsja'a, dya cjó mi
pãrã. Pero ya o tsjacüji Mizhocjimi
ró pãrãji dya, nu c'ü o mbeñe o
tsja. 10 Nu c'ü o mbeñe Mizhocjimi
ngueje e Cristo ra manda texe c'o
bübü a jens'e 'ñe cja ne xoñijõmü.
Nguec'ua a cjanu ya ra 'natjoji. Nu
c'ü o mbeñe Mizhocjimi ya cja dya,
na ngueje ya zädä c'o cjë c'o ya vi
mama.

11 Nutscöji rí 'natjoji co e Cristo.
Nguec'ua, c'ua ja nzi va ne
Mizhocjimi, o tsjacüji o̱ t'izüji
angueze. Na ngueje Mizhocjimi
cja'a texe c'ua ja nzi ga nguijñi.
12 Nutscöjme rí menzumüjme a
Israel. 'Ma dya be ma ẽjẽ e Jesu-
cristo, ya rmí te'bejme angueze. Rí
cãrãgöjme ja rí nzijme c'ü ot'ü ró
ejmejme e Jesucristo. Mizhocjimi
o ne o tsjacüjme nguezüjme o̱ t'i
angueze; ngue c'ua yo nte ra
jñandaji nu c'ü o tsjacüjme angueze,
ra mamaji c'ü me na nojo c'ü,
'ñe me na jo. 13 Nu'tsc'eji, dya i̱ṉ
menzumügueji a Israel, xo 'ñetsc'eji
i̱ 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo 'ma
i̱ dyärägueji c'e jña c'ü na cjuana c'ü
mama ja rga jocüts'ü in mü'büji.
Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
vi mama Mizhocjimi ro ẽjẽ, o ẽ
mimi cja in mü'bügueji. A cjanu
xo 'ñetsc'eji o tsja'c'üji Mizhocjimi
o̱ t'its'üji dya. Ya xo i̱ṉ 'natjoji
dya co e Jesucristo. 14 O̱ Espíritu
Mizhocjimi bübü cja ín mü'bügöji.
Ngue angueze cjacüji rí pãrãji, ra
cjuatü Mizhocjimi nu c'ü cja'a.
Nu c'ü cjacüji Mizhocjimi ngue
c'ü exti nguetjozüji e Jesucristo,
'ma rá sät'äji a jens'e nu ja bübü
angueze. Nguec'ua rá ma't'üji dya
Mizhocjimi na ngueje me na nojo.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

15 Rí ärägö c'ü mamaji sido i̱ṉ
ejmeji e Jesucristo c'ü ín Jmugöji;

y me xo in s'iyaji c'o dyaja c'o xo
ngue o nte Mizhocjimi. 16 Nguec'ua
nuzgö, dya rí söyagö rgá unü na
pöjö Mizhocjimi. Rí mbents'eji 'ma
rí ötügö Mizhocjimi. 17 Mizhocjimi
ngueje o Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji
c'ü ngueje e Jesucristo. Mizhocjimi
ngueje mi Tataji c'ü me na nojo.
Nuzgö rí ötügö Mizhocjimi xenda
ra jí'ts'iji ja cja angueze; ngue
c'ua xenda rí pãrãgueji angueze
cja in mü'bügueji. 18 Me rí ötügö
Mizhocjimi ra dya'c'üji jya's'ü cja in
mü'büji c'ü rí tsjijñigueji na jo, ngue
c'ua xenda rí tendiogueji na jo nu
c'ü o tsja'c'üji Mizhocjimi me na
zö. O zon'c'ügueji ri ngue o t'its'üji
angueze. Rí ötcö Mizhocjimi ra
dya'c'üji xo rí pãrãgueji c'ü exti
nguetjots'üji e Jesucristo. Ngue c'ü
in te'beji dya. Nguezgöji o t'izüji
Mizhocjimi ra dyacöji a cjanu.
19 Me rí ötügö Mizhocjimi c'ü xo
rí tendiogueji c'ü me na zëzhi
Mizhocjimi. Angueze sö ra tsja
texe. Nutscöji rí ejmeji Mizhocjimi,
ngue o Espíritu angueze c'ü me
na zëzhi ga pëpji cja ín mü'bügöji.
20 Mizhocjimi, c'ua ja nzi o pëpji na
zëzhi 'ma o xos'ü e Jesucristo 'ma
ya vi ndũ, je xo va cjanu ga pëpji
na zëzhi cja ín mü'bügöji. 'Ma ya
vi xos'ü e Jesucristo 'ma ya vi ndũ,
nuc'ua o tsjapü c'ua o mimi Jmu
a jens'e cja o jodyë Mizhocjimi.
21 Mizhocjimi o unü e Jesucristo
ra manda texe cja yo gobierno,
'ñejyo jmu, 'ñeje texe yo pje nde
pjëzhi cja yo nte. E Jesucristo
manda texe dya. Dya ra nguarü
c'ü ra manda c'ü. 22 Mizhocjimi o
unü e Jesucristo ra manda texe;
texe bübü a jõmü cja o ngua'a.
Mizhocjimi o tsjapü e Jesucristo ín
ñigöji, nutscöji rí jmurüji rí ejmeji
angueze. 23 Nguezüji o cuerpozüji
angueze. Ngue angueze c'ü manda
cja ín mü'bügöji. A cjanu 'ñetse
cja ne xoñijõmü ja cja e Jesucristo,
'ñetse c'ü sädä texe c'ü o mbeñe
Mizhocjimi.

2

Salvos por el amor de Dios

1 Nu'tsc'eji, xo o xoxc'ügueji
Mizhocjimi; o dya'c'ügueji c'ü gui
bübütjogueji. Na ngue c'o na s'o
c'o mi cjagueji, chjëntjui c'ü ya rvi
chũgueji. 2 Nu'tsc'eji mi cjagueji c'o
na s'o; mi nzhodügueji c'ua ja nzi ga
tsja yo nte yo dya pãrã Mizhocjimi.
Mi ätägueji e Satanás c'ü dya jo c'ü
ndaxojñi texe yo demonio. Ngue e
Satanás c'ü pëpji cja o mü'bü yo nte
yo dya ätä Mizhocjimi. 3 Nutscöji,
dya rmí ätägöji Mizhocjimi. Rmí
cjagöji c'o mi netsjëji; texe c'o mi
ne ín cuerpogöji. Rmí cjagöji texe
c'o ma ẽjẽ cja ín ñigöji. Mizhocjimi
rmí ünngügöji c'ua ja xo nzi ga
ünmbü texe c'o dyaja c'o cja na
s'o. Mizhocjimi ra tsjapü ra
sufrido c'o. 4 Pero Mizhocjimi me
juentsquegöji me go s'iyazüji na
puncjü. 5 Na ngue c'o na s'o c'o mi
cjagöji chjëntjui c'ü ya rvá tũgöji.
Pero o dyacüji Mizhocjimi c'ü rí
bübütjoji, na ngueje e Jesucristo
bübütjo. A cjanu Mizhocjimi o
'ñevgueji libre cja c'o na s'o, na
ngue me s'iyazüji. 6 Mizhocjimi o
xos'ü e Jesucristo 'ma ya vi ndũ; xo
'ñetscöji o xoxcügöji 'ma. Nguec'ua
Mizhocjimi o tsjacüji rí 'natjoji
dya, co e Jesucristo c'ü manda a
jens'e. C'ua ja nzi ga nugüji dya
Mizhocjimi, ya 'natjo c'ua rí mimiji
co e Jesucristo. 7 Mizhocjimi o tsja
texe yo, ngue c'ua texe yo cjë yo
va ẽjẽ 'ñe 'ma ya rguí nguins'i ne
xoñijõmü; texezüji rá unüji ngüenda
c'ü me o s'iyazüji Mizhocjimi,
me o juentsquegöji, nutscöji ya
rí 'natjoji co e Jesucristo. 8 C'ü
vi jogü in mü'bügueji, dya ngue
c'ü rvi tsjagueji c'o na jo. Ngue
c'ü me o s'iyats'üji Mizhocjimi.
Nguec'ua 'ma i 'ñench'e in mü'büji e
Jesucristo, o jocüts'üji Mizhocjimi
in mü'büji. Mizhocjimi o ne o

tsja a cjanu. 9 Dya cjó sö cjó ra
tsjapütsjë na nojo c'ü ra mama:
“Na jozügö a jmi Mizhocjimi na
ngueje ró cjagö na jo”, ra 'ñeñe.
10 Ngue Mizhocjimi c'ü o jocüzüji
ín mü'bügöji. O tsjacüji rí 'natjoji
co e Jesucristo, nguec'ua dadyo ín
mü'büji. Nudya, ne'e Mizhocjimi
dadyo rga mimiji dya, ngue c'ua
rá cjagöji c'o na jo c'ua ja ya nzi va
mbeñe Mizhocjimi.

La paz tenemos por medio de Cristo

11 Nu'tsc'eji, dya i̱n menzumüji
a Israel, mbeñeji ja ma cjats'üji
mi jinguã. Nutscöjme rí men-
zumüjme a Israel mi ocüjme ín
cuerpojme ngue c'ua ro 'mãrã mi
ngue o̱ ntezüjme Mizhocjimi. Mi
mamajme que nu'tsc'eji, dya mi
nguets'üji o̱ ntets'üji Mizhocjimi na
ngueje, dya pje mi ocüji in cuer-
pogueji. 12 Mi jinguã Mizhocjimi
o mama c'ü ro ẽjẽ e Cristo ro 'ñe
jopcü o̱ mü'bü yo nte. Nguetscöjme
rí menzumüjme a Israel o xitsijme
a cjanu Mizhocjimi. Nguec'ua mi
te'bejme e Cristo. Nu'tsc'eji, dya
i̱n menzumüji a Israel, nguec'ua
dya mi te'begueji e Cristo c'ua
ja nzi rmá te'begöjme. Y dya mi
ngue o̱ ntets'üji Mizhocjimi nza
cjazgöjme. Dya mi pãrãgueji ja ga
cja Mizhocjimi. 13 Pero nudya,
ya i̱n 'natjoji co e Jesucristo. Nu
'ma ot'ü, dya pje mi ngue'tsc'eji
o̱ ntets'ügueji Mizhocjimi. Pero
nudya, dya nguextjozüjme o̱
ntezüjme Mizhocjimi, xo 'ñetsc'eji
ya xo ngue o̱ ntets'üji dya c'ü; na
ngueje e Jesucristo o pjödü o̱ cji va
ngõtcüji ín nzhubüji. 14 Nutscöjme
rí menzumüjme a Israel, 'ñetsc'eji,
dya i̱n menzumüji a Israel, e
Jesucristo ya o tsjacüji ya 'natjo
jñíñi c'ua ja rí menzumüji dya.
Nutscöjme 'ñetsc'eji mi pötü rmá
nuji na ü. Pero nudya e Jesucristo
ya tsjacüji c'ü rí cãrãji na jo dya.
15 Mi pötü rmá nuji na ü, na
ngueje nutscöjme mi tjëjme c'o
o̱ ley Mizhocjimi; nu'tsc'eji, dya
mi tjëgueji c'o. Pero o 'ñe ndũ e
Jesucristo va ngõtcüji ín nzhubüji,
nguec'ua dya cja mandazüjme c'o
ley. A cjanu o tsjacüji ya rí 'natjo
ntezüji c'ü cja rí dadyoji; nutscöjme
rí menzumüjme a Israel, 'ñetsc'eji,
dya i̱n menzumügueji a Israel. A
cjanu xo o tsjacüji rá cãrãji na
jo. 16 Ngue cja ngronsi o ndũ e
Jesucristo. O böbü a nde'ezüji 'ñe
cja Mizhocjimi, nguec'ua rí pötca
mäjäji dya Mizhocjimi. Nudya,
dya cja rí pötca üji Mizhocjimi. E
Jesucristo o ndũ cja ngronsi va
ngõtcüji ín nzhubügöji. A cjanu,
nutscöjme rí menzumüjme a Israel,
'ñetsc'eji, dya i̱n menzumüji a
Israel, ya rí 'natjo cuerpoji, dya cja
rí pötca üji.

17 O ẽjẽ e Jesucristo, nguec'ua rí
pãrãji ya nugüjme na jo Mizhocjimi,
nuzgöjme rí menzumüjme a Israel.
Xo 'ñetsc'eji, dya i̱n menzumüji a
Israel, xo nuc'üji na jo. 18 Nudya
nutscöjme rí menzumüjme a Israel
ya sö rá chëzhijme a jmi Mizhocjimi
c'ü ngueje ín Tatagöji. Xo 'ñetsc'eji
sö rí chëzhigueji na ngueje 'natjo
o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü bübü
in mü'bügueji 'ñe ín mü'bügöjme.
19 Nu'tsc'eji, dya i̱n menzumüji a
Israel, nguec'ua dya mi ngue o̱
ntets'üji Mizhocjimi. Pero nudya,
ya ngue o̱ ntets'üji dya c'ü. A cjanu
xo i̱n menzumüji dya a jens'e cja
Mizhocjimi. 20 Nu'tsc'eji dya; xo
'ñezgöjme nguezgöji 'na templo
nu ja bübü Mizhocjimi na ngueje
rí ejmeji e Jesucristo. Angueze
ngue c'e ndojo c'ü ot'ü o tjumü
cja squina c'ü. Nu c'o apóstole 'ñe
c'o profeta o mamaji ja ga cja e
Jesucristo. Anguesji ngueje c'o
ndojo c'o o jñumüji cja c'e cimiento.
Nutscöji rí ejmeji o̱ jña Mizhocjimi,
nguezgöji c'o ndojo c'o o dyü's'üji
a xes'e cja c'e cimiento. 21 Ra
nocü c'e templo c'ü nguezgöji o̱

ntezüji Mizhocjimi. Texe c'o ejme
e Jesucristo ngue c'o ndojo c'o na
jũ's'üji a xes'e cja c'e cimiento. Texe
c'o ejme e Jesucristo ya 'natjoji
co angueze. C'e templo c'ü na
jäbäji me na sjũ, na ngueje ngue
o̱ tsjaja Mizhocjimi. Nunu, je bübü
nu angueze. 22 Xo 'ñetsc'eji xo na
jũ'sc'ügueji cja c'e templo c'ü ngue
o̱ nte Mizhocjimi, na ngueje xo
'ñetsc'eji bübü in mü'bügueji dya, o̱
Espíritu Mizhocjimi.

3

Pablo encargado del evangelio para los que no eran de Israel

1 Nutscö e Pablo, rí mbëpjitjogö
cja e Jesucristo. Nguec'ua rí ogö
cja pjörü na ngueje rí zo'c'öji o̱ jña
e Jesucristo, nu'tsc'eji, dya i̱ṉ men-
zumüji a Israel. 2 Ya jo i̱ṉ pãrãgueji
me s'iyazügö Mizhocjimi. O
'ñembgö rá xi'ts'iji c'ü me s'iyats'üji
angueze. 3 Ya ró xi'tsc'öji ja nzi jña
cja ne carta ngue c'ua rí pãrãgueji
nguetsjë Mizhocjimi o jítsi pje na
mbë c'ü o mbeñe angueze. Nu c'ü
o mbeñe Mizhocjimi, dya mi pãrãji
mi jinguã. Pero nudya, ya 'mãrã
dya. 4 'Ma rí xörügueji c'o jña c'o
ró xi'tsc'öji cja ne carta, ra sö rí
unügueji ngüenda c'ü rí pãrãgö nu
c'o o mbeñe Mizhocjimi, nguec'ua
va ndäjä e Cristo. 5 Nu c'o nte c'o
mi cãrã mi jinguã, nuc'o, dya mi
pãrãji c'ü o mbeñe Mizhocjimi c'o.
Yo cjë dya yo, o̱ Espíritu Mizhocjimi
jíchi c'o apóstole 'ñe c'o profeta, nu
c'ü o mbeñe. Nu c'o apóstole 'ñe c'o
profeta ngue c'o o xõcü Mizhocjimi
ra mbëpiji angueze. 6 Nu c'ü o
mbeñe Mizhocjimi ngue c'ü rá
'natjoji co e Jesucristo 'ma rá ench'e
ín mü'büji e Jesucristo. A cjanu,
nu'tsc'eji, dya i̱ṉ menzumügueji a
Israel, 'ñezgöjme rí menzumüjme a
Israel, nudya, ya rí 'natjo cuerpoji
cja e Jesucristo. Nu c'o o mama
Mizhocjimi ro dyacüjme, ya xo
da'c'üji. 7 Me co s'iyazü Mizhocjimi.
O juancü ngue c'ua rí zopjü yo
nte rí xipjiji ja rgá sö ra jogü o̱
mü'büji. Me na zëzhi o pëpji cja ín
mü'bügö 'ma o juancügö. 8 Nguezgö
e Pablo, xenda rí menutjogö cja
texe yo o̱ nte Mizhocjimi. Pero
me co s'iyazügö Mizhocjimi. O
juancügö rá zo'c'üji, nu'tsc'eji, dya
i̱ṉ menzumüji a Israel. Rá zo'c'üji
o̱ jña e Jesucristo c'ü mama ja
ga cja angueze, me na nojo, me
s'iyats'üji. 9 Mizhocjimi o juancügö
rá zopjü yo nte rá xipjiji nu c'ü
o mbeñe angueze. Ndeze 'ma
o dyät'ä Mizhocjimi e jens'e 'ñe
ne xoñijõmü o mbeñe angueze
c'ü ra 'natjoji cja e Cristo texe
yo nte. Pero c'o nte, dya mi
pãrãji c'o mi mbeñe Mizhocjimi.
10 Na ngue c'ü rí zo'c'öji nu'tsc'eji,
dya i̱ṉ menzumüji a Israel, i̱ṉ
ench'e in mü'büji e Jesucristo.
Nguec'ua nu'tsc'eji 'ñezgöjme rí
'natjoji dya. Na ngue c'ü rí 'natjoji,
pãrã yo anxe a jens'e me na nojo
Mizhocjimi, me pë's'i na puncjü
o̱ pjeñe. Xo 'ñe yo demonio xo
pãrãji a cjanu. 11 'Ma dya be mi
t'ät'ä ne xoñijõmü, Mizhocjimi o
mbeñe c'ü rá 'natjoji co e Cristo.
Ya o ẽjẽ e Jesucristo. Texe c'o
ra 'ñench'e o̱ mü'büji e Jesucristo,
'natjoji co e Cristo. 12 Nguec'ua,
dya rí sũgöji rgá chëzhiji a jmi
Mizhocjimi; na ngueje ró ench'e ín
mü'büji e Jesucristo; ya rí 'natjoji
co angueze. 13 Nutscö e Pablo,
rrã sufridogö na ngueje rí zo'c'öji
nu'tsc'eji, dya i̱ṉ menzumüji a
Israel; ngue c'ua rí pãrãgueji nu c'ü
o mbeñe Mizhocjimi. Me rí ö'tc'üji,
dya ra tõgü in mü'bügueji na ngueje
c'ü rrã sufridogö. Rí mäcjeji na
ngue c'ü rí zo'c'üji o̱ jña Mizhocjimi.

El amor de Cristo

14 Nu'tsc'eji, dya i̱ṉ menzumüji
a Israel, nudya, ya xo ngue o̱
t'its'üji Mizhocjimi dya; na ngueje
i̱ṉ ench'e in mü'bügueji e Jesu-
cristo. Nguec'ua, nutscö e Pablo,

rí ndüñijõmü a jmi Mizhocjimi
c'ü nu Tata e Jesucristo c'ü ín
Jmugöji. Me rí unügö na pöjö
angueze. 15 Mizhocjimi xo ngueje
nu Tata texe c'o ench'e o̱ mü'bü e
Jesucristo. Nguejnu Tata nu c'o
ya ndũ c'o vi 'ñench'e o̱ mü'bü e
Jesucristo. Xo nguejnu Tata nu
c'o bübütjo c'o ench'e o̱ mü'bü
e Jesucristo. 16 Mizhocjimi c'ü
ín Tatagöji me na nojo; me na
zëzhi c'ü. Rí ötügö angueze c'ü
xenda rí zëzhiji na ngueje o̱ Espíritu
Mizhocjimi bübü cja in mü'bügueji.
17 Rí ö'tc'üji Mizhocjimi c'ü sido
rí 'ñejmegueji e Jesucristo; ngue
c'ua sido ra bübü e Jesucristo cja
in mü'bügueji. A cjanu rí s'iyaji
Mizhocjimi. Xo rí s'iyagueji nin
minteji. 18 A cjanu ra sö rí pãrãgueji
co texe yo o̱ nte Mizhocjimi c'ü me
s'iyazüji e Jesucristo. Dya ts'iquëtjo
va s'iyazüji c'ü. Me s'iyazüji na
puncjü. 19 Rí ö'tc'üji Mizhocjimi
c'ü rí pãrãgueji ja me ga s'iyazügöji
e Cristo; zö dya sö rá tendioji
texe c'ua ja ga s'iyazügöji c'ü. A
cjanu xo rí ö'tc'ügöji Mizhocjimi
c'ü ra manda cja in mü'bügueji
angueze; ngue c'ua rí nocüji cja o̱
dyë angueze. Ngue c'ua, c'ua ja ga
cja angueze, je xo rgá cjats'ügueji
nu.

20 Mizhocjimi pëpji cja ín
mü'bügöji. Sö ra tsja xenda na
puncjü que na ngueje c'ü sö
rá ötüji. C'ü rí cjijñiji rá ötüji
Mizhocjimi, ts'iquëtjo; pero c'o
cja'a Mizhocjimi, me na puncjü.
21 Me na nojo Mizhocjimi. Texe
c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo,
Mizhocjimi ra tsjapüji o̱ nte c'o. Ra
tsjapüji ri 'natjoji co e Cristo. Texe
yo cjë yo va ẽjẽ ra 'ñetse me na
nojo Mizhocjimi; xo 'ñe 'ma ya rguí
nguins'i ne xoñijõmü. Je rga cjanu,
amén.

4

Unidos por el Espíritu

1 Nuzgö e Pablo, rí ogö a pjörü na
ngueje rí zopjügö yo nte rí xipjiji
o̱ jña c'ü ín Jmugöji. O zon'c'ügueji
Mizhocjimi ri 'natjots'üji co e
Jesucristo. Nguec'ua me rí ö'tc'üji
c'ü rí nzhodüji c'ua ja nzi ga
ne Mizhocjimi. 2 Dya rí tsjapüji
c'ü me rrã nojots'üji. Me na
jontets'ü rgui mimiji. 'Ma cjó pje
ra tsja'c'üji, dya rí tsjapüji na s'o
c'o. Rí pësp'iji paciencia, rí s'iyaji.
3 Tsjacjuanagueji rí pötqui ñugueji
na jo. A cjanu ri 'na ma cjatjo in
mü'bügueji c'ua ja nzi va dya'c'üji o̱
Espíritu Mizhocjimi. 4 Na ngueje,
nutscöjme rí menzumüjme a Israel,
'ñetsc'eji, dya i̱n menzumüji a
Israel, ya 'natjo ín cuerpogöji co
e Jesucristo. Nutscöji, 'natjo o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü bübü cja
ín mü'bügöji. Nuzgöji o zoncüji
Mizhocjimi ri nguezüji o̱ t'izüji
angueze; nguec'ua texezüji ya rrã
te'begöji c'ü exti nguetjozügöji e
Jesucristo. 5 'Natjo ín Jmugöji c'ü
ngueje e Jesucristo. 'Natjo c'ü
jocüzü ín mü'bügöji c'ü ngueje e
Jesucristo c'ü ró ench'e ín mü'büji.
Nu'tsc'eji 'ñezgöjme ró jigöji. A
cjanu ró jizhiji c'ü rí 'natjoji co e
Jesucristo. 6 Nuzgöji rí ejmeji e
Jesucristo; 'natjo Mizhocjimi c'ü
ngueje ín Tatagöji. Ngueje angueze
c'ü manda texe; je pëpji cja ín
mü'bügöji, rí ndexeji.

7 Rí 'natjoji cja e Jesucristo.
Pero angueze nandyo ga dy-
acüji nzi 'nazgöji ja rgá pëpiji
angueze. 8 Mama a cjava cja o̱ jña
Mizhocjimi:

Nu c'ü mi manda o ndõpü c'o mi üji,
cjanu o zidyiji; o nguins'i cja
t'eje o zät'äji nu ja mi manda.
Nuc'ua c'ü mi manda o jñü c'o vi
jñünbüji c'o vi ndõpü, cjanu o
unü c'o o̱ nte angueze.

9 Je xo va cjatjonu e Jesucristo;
o nguins'i o ma a jens'e. Pero
ot'ü vi 'ñeje a jens'e o ẽjẽ cja ne
xoñijõmü. 10 Angueze o ẽjẽ cja

ne xoñijõmü, nuc'ua 'ma o ndũ,
'ma o nanga; cjanu o ma a jens'e.
Nguec'ua angueze manda texe a
jens'e 'ñe cja ne xoñijõmü. 11 E
Jesucristo o dyacüji nzi 'najazüji
ja rgá pëpiji angueze. Bübü c'o
o ch'unü ra tsja apóstole. Bübü
c'o ra zopjü yo cjuarma ra xipjiji
c'ü ne Mizhocjimi. Bübü c'o ra
zopjü yo nte ngue c'ua ra mbãrãji
ja rga jopcü o̱ mü'büji. Bübü c'o ra
mbörü o̱ nte Mizhocjimi. Bübü c'o
ra xöpü o̱ jña Mizhocjimi yo nte.
12 A cjanu Mizhocjimi o dyacüji
nzi 'nazgöji ja rgá pëpiji angueze,
ngue c'ua rá zëzhiji nutscöji o̱ cuer-
pozüji e Jesucristo. 13 Mizhocjimi
ne c'ü xenda rá pãrãgöji e Jesu-
cristo c'ü nu T'i c'ü ya ró ench'e ín
mü'bügöji. Ne Mizhocjimi c'ü sido
rá nocüji cja o̱ dyë angueze; ngue
c'ua exti nguetjozügöji e Cristo.
14 Bübü o xöpüte c'o dya pãrã o̱ 'ñiji
Mizhocjimi. Me mamaji bëchjine
ga dyonpüji yo nte. Nu'tsc'eji,
dya rí 'ñejmeji c'o. Yo ts'it'i me
pötüji o̱ pjeñeji; texe c'o äräji, nde
ejmeji. Mizhocjimi, dya ne c'ü rga
cjatsc'eji o ts'it'i. 15 Mizhocjimi ne
c'ü rá s'iyaji yo ín minteji; ne'e
c'ü rá mamaji c'ü na cjuana, dya
rá cjaji o bëchjine. A cjanu rá
nocüji cja o̱ dyë'ë Mizhocjimi; exti
nguetjozügöji e Jesucristo. E Je-
sucristo ngueje ín ñigöji nutscöji rí
ejmeji angueze. 16 Nutscöji ngue
o̱ cuerpozüji angueze; rí 'natjoji
co angueze. Na ngue c'ü bübü
angueze cja ín mü'büji, ra sö rá pötü
rga s'iyaji ra sö rá pötü rga pjös'üji,
ngue c'ua rí texeji mas rá nocüji cja
o̱ dyë Mizhocjimi.

La nueva vida en Cristo

17 Nguec'ua me rí ö'tc'üji rí
tsjaji c'ua ja nzi ga ne ín Jmugöji;
dya cja rí nzhodügueji c'ua ja nzi
ga nzhodü nu c'o dya pje ejme
Mizhocjimi. Anguezeji me cjaji
c'ua ja nzi ga netsjëji; dya jo c'ü
cjijñiji. 18 Dya bübü o̱ jya's'ü
Mizhocjimi cja o̱ mü'büji. Me na
me o̱ mü'büji, dya ne ra dyätäji
Mizhocjimi, nguec'ua, dya pãrãji
Mizhocjimi. A cjanu, dya bübü
Mizhocjimi cja o̱ mü'büji. 19 Me
cjaji c'o na s'o, c'o ix 'na tsejetjo;
pero dya tsejeji. Me cjaji texe c'o
me netsjë o̱ cuerpoji, 'ñe c'o va
ẽjẽ o̱ ñiji, dya c'a's'üji c'o. 20 Pero
nu'tsc'eji, i̱ṉ pãrãgueji, dya a cjanu
c'ü ne e Jesucristo c'ü rí tsjagueji.
21 Nu'tsc'eji, ya i̱ṉ pãrãgueji ja cja
e Jesucristo. I̱ṉ pãrãgueji c'o ne
angueze rí tsjaji. 22 Ne e Jesucristo
c'ü dya cja rí nzhodügueji c'ua
ja nzi mi nzhodügueji 'ma dya
mi pãrãgueji angueze. Nu c'o
mi cjagueji 'ma, ma s'o c'o. Mi
pëzhgueji c'ü me ri mäcjeji a cjanu;
pero dya ma cjuana. Na ngue c'o
mi cjagueji, ngue c'o rvi chügueji
c'o. 23 Nudya, ni jyodü dadyo rgui
tsjijñigueji dya. 24 Mizhocjimi ya
tsja'c'üji o̱ t'itsc'eji dya. Nguec'ua
rí tsjaji c'ua ja nzi ga ne angueze
c'o na jo. Na ngueje je ga cjanu
angueze, me na jo c'ü.

25 Dya rí pezheji bëchjine. Nu c'ü
rí tsjaji, rí pötü rgui xipjiji c'o na
cjuana. Rí tsjaji a cjanu na ngueje
ya 'natjo ín cuerpoji co e Jesucristo.

26 Nu 'ma ünnc'üji, dya rí jyëziji
ra ndõ'c'üji c'ü rí tsjagueji na s'o.
Dya rí sjëyaji 'napa. 27 'Ma i̱ṉ sido
i̱ṉ sjëyaji, ya i̱ṉ jëziji 'ma c'ü dya jo
ra tsja'c'ü rí tsjaji texe c'ua ja nzi ga
ne angueze.

28 Nu 'ma i̱ṉ mbẽgue, rí jyëzigue
c'o, dya cja rí põnü. Nu c'ü rí tsja,
rí pëpji na jo, ngue c'ua rí pë's'i pje
rí unü nu c'o pje ni jyodü.

29 Dya xo rí ñaji na s'o jña. Dya
rí ñagueji c'o jña c'o dya pje ni
muvi. Rí ñagueji jña c'o na jo c'o ra
mbös'ü c'o ärä. 30 Bübü o̱ Espíritu
Mizhocjimi cja ín mü'bügöji. A
cjanu rí pãrãgöji, 'ma ra ẽjẽ na yeje
e Jesucristo, ya exti nguetjozüji
angueze. Nguec'ua rí pjötpügueji
ngüenda rí ñagueji jña c'ua ja nzi ga

ne o̱ Espíritu Mizhocjimi. 'Ma jiyö, dya ra mäjä angueze.
31 Nguec'ua, dya cja rí pötqui ñugueji na ü. Nu'tsc'eji, dya cja rí tsja in cuëji. Rí jyombeñeji 'ma cjó pje ra tsja'c'üji. Dya cjó xo rí sannc'eji; dya cjó xo rí xosp'üji o bëchjine. Dya cjó cja rí tsjapüji na s'o. 32 Nu c'ü rí tsjagueji, rí pötqui tsjagueji c'o na jo. Nu'tsc'eji rí pötqui juentsegueji. Rí pötqui perdonaoji na ngueje Mizhocjimi o perdonaots'ügueji in nzhubüji. Na ngueje e Jesucristo o ndũ; o ngõ'tc'üji in nzhubüji.

5

Cómo deben vivir los hijos de Dios

1 Nu'tsc'eji, o̱ t'its'üji Mizhocjimi dya. Mizhocjimi me s'iyats'üji. Nguec'ua, nudya, xo rí s'iyagueji dya yo nin minteji. 2 Rí s'iyaji rgui nzhodüji, c'ua ja nzi o tsja; o s'iyazüji. O ne o ndũ va ngõtcüji ín nzhubüji. Mizhocjimi me co mäpä e Jesucristo na ngue c'ü o tsja e Jesucristo.
3 Nu'tsc'eji, ya nguets'üji o̱ ntets'üji Mizhocjimi dya. Nguec'ua, nudya, rí nzhodügueji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi. Nu'tsc'eji, i̱ṉ bëzoji, dya rí tsãjãgueji o ndixũ. Nzitjots'ügueji i̱ṉ ndixũji, dya rí tsãjãgueji o bëzo. Dya rí ñepegueji c'ü pë's'i yo nin minteji. Nuyo, dya rí tsjagueji yo; dya xo rí mamaji yo. 4 Dya rí mamaji c'o na s'o jña ngue c'ua dya rí bëzhi in tsejeji. Dya rí ña, ñagueji jña c'o dya pje ni muvi. Dya rí enmbegueji c'o jña c'o mama c'ü rí tsjagueji c'ü na jo. Nu c'ü rí tsjagueji, rí mamaji jña c'o rgui unüji na pöjö Mizhocjimi. 5 Ya i̱ṉ pãrãgueji, c'o bëzo c'o tsãjã ndixũ, 'ñe c'o ndixũ c'o tsãjã bëzo, nuc'o, dya ra zät'äji a jens'e nu ja manda e Jesucristo co Mizhocjimi; ne ri ngue c'o nepe c'ü pë's'i c'o dyaja, dya xo ra zät'äji a jens'e. Nuc'o, chjëntjovi c'ü ri ma't'üji yo ts'ita. 6 Bübü c'o ra xi'ts'iji c'ü dya ra tsja, zö rí tsjaji a cjanu c'o na s'o. Pero dya cjuana. Nguec'ua, dya rí jyëziji ra dyon'c'üji. C'o dya ätä Mizhocjimi c'o cja a cjanu c'o na s'o, ya mama Mizhocjimi ra tsjapü ra sufrido c'o. 7 Nu'tsc'eji, dya rí dyocjeji c'o cja'a c'o.
8 Me ma bëxõmü a mbo in mü'büglueji. Ya o jya's'ü cja in mü'büglueji na ngueje ya i̱ṉ 'natjoji co e Jesucristo c'ü ngueje ín Jmugöji dya; nguec'ua ya i̱ṉ 'natjoji co angueze. Nguec'ua rí nzhodügueji c'ua ja nzi ga ne angueze. 9 Nu 'ma rí nzhodügueji cja jya's'ü, rrã jontets'ügueji 'ma; rí ñagueji c'o na cjuana 'ma, rí mimigueji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi. 10 Ni jyodü rí xötpügueji rí tsjagueji c'o rguí mäjä e Jesucristo c'ü ín Jmugöji. 11 C'o me bübü bëxõmü cja o̱ mü'bü, me cjaji c'o na s'o. Nu'tsc'eji, dya rí tsjagueji a cjanu. C'ü rí tsjaji, rí zopjüji c'o cja a cjanu, rí xipjiji c'ü dya ne Mizhocjimi a cjanu na ngueje c'ü me na s'o cjaji. 12 Anguezeji 'ma cãrãtsjëji, cjaji c'o me na s'o. Nguec'ua me rí tsecjöji rá mamaji c'o cja'a c'o. 13 Pero 'ma rá xipjiji ja cja c'ü mama Mizhocjimi; nu'ma, ra unüji ngüenda c'ü na s'o c'ü cjaji. Nuc'ua 'ma ra dyötüji Mizhocjimi, ra ndintspiji c'o o̱ mü'büji, ya ra jya's'ü cja o̱ mü'büji 'ma. 14 Nguec'ua mama a cjava cja o̱ jña Mizhocjimi:

Nu'tsc'eji i̱ṉ cjaji c'o na s'o,
chjëntjovi c'ü i̱ṉ ĩcjeji, dya i̱ṉ
ätäji Mizhocjimi.
Nguec'ua rí sögueji rí unnc'eji
ngüenda c'ü na s'o i̱ṉ cjaji.
E Jesucristo ra dya'c'üji jya's'ü cja in
mü'büji, eñe.

15 Nguec'ua pjötpügueji ngüenda ja rgui nzhodügueji. Dya rí nzhodügueji c'ua ja nzi ga nzhodü c'o dya pãrã Mizhocjimi. Rí nzhodügueji na jo, na ngueje ya i̱ṉ pãrãgueji Mizhocjimi c'ü ne

angueze rí tsjaji. 16 Cja ne xoñijõmü
me cjaji na puncjü c'o na s'o. Pero
nu c'ü rí tsjagueji, sido rí jyodü
rí tsjagueji c'o na jo. 17 Dya rí
tsjaji c'o na s'o nza cja c'o dya pãrã
Mizhocjimi. Jyodügueji rí pãrãgueji
c'ü ne Mizhocjimi rí tsjaji. 18 Dya
rí tĩgueji. 'Ma cjó c'o tĩ'ĩ, sö'ö c'ü me
mäjä, pero cja c'o na s'o. Nu'tsc'eji
rí jyëziji o̱ Espíritu Mizhocjimi ra
manda cja in mü'büji. Nu'ma, na
cjuana i̱ṉ mäcjeji 'ma. 19 Rí pötqui
ñagueji o salmo, 'ñeje o himno.
Rí ma't'üji ín Jmugöji co texe in
mü'bügueji 'ma rí tõjõji o himno.
20 Texe c'o ra tsja'c'üji, pero sido
rí unügueji na pöjö. 'Ma rí unüji
na pöjö Mizhocjimi rí ñädägueji e
Jesucristo c'ü ín Jmugöji.

La vida familiar del cristiano

21 Me rí pötqui dyätäji na ngueje
i̱ṉ sũgueji c'ü ín Jmugöji.
22 Nu'tsc'eji i̱ṉ ndixũji 'ma ya
i̱ṉ chjüntüji, rí dyätägueji c'ü nin
xĩraji. Na ngueje je ga cjanu ga ne
Mizhocjimi rí tsjaji. 23 Na ngueje e
bëzo ngueje o̱ ñi c'ü nu su; c'ua ja
xo nzi ga cja e Jesucristo, ngueje o̱
ñi yo ejme angueze. E Jesucristo
ngue c'ü jopcü o̱ mü'bü yo ejme
angueze. Nu yo ejme e Jesucristo
ngue o̱ cuerpo angueze. 24 C'ua ja
nzi ga cja'a yo ejme e Jesucristo
me ätäji angueze; xo rga cjanu yo
ndixũ yo ya chjüntü ni jyodü ra
dyätä c'ü nu xĩra.
25 Nu'tsc'eji, i̱ṉ bëzoji 'ma ya i̱ṉ
chjüntüji, ni jyodü rí s'iyaji c'ü nin
su; c'ua ja xo va s'iya e Jesucristo
yo o̱ nte angueze. E Jesucristo o
ẽ ndũ; ngue c'ua ro unü c'ü ro
bübütjo yo o̱ nte angueze. 26 O
ndũ e Jesucristo ngue c'ua ra nd-
intspi o̱ mü'bü yo o̱ nte angueze.
A cjanu o tsjacüji e Jesucristo o̱
ntezüji dya c'ü. C'ü rvá jigöji, ne ra
mama e Jesucristo o ndintsquigöji
c'o na s'o c'o mi cjagöji, na ngueje
rí ejmegöji o̱ jña angueze. 27 E
Jesucristo o ndintsquiji ín mü'büji
nutscöji o̱ ntezüji c'ü; ngue c'ua 'ma
ra ẽjẽ na yeje angueze, me ra mäjä
rgá recibidozüji. Na ngueje ya rrã
zözüji a jmi angueze, nza cja 'na
novia c'ü dya pje bübü c'o na s'o,
na zö cja jmi c'ü nu novio. 28 E Je-
sucristo me s'iya yo o̱ nte angueze.
A cjanu, nu'tsc'eji i̱ṉ bëzoji 'ma ya
i̱ṉ chjüntüji, xo ni jyodü rí s'iyaji
c'ü nin su. 'Ma cjó c'o s'iya c'ü
nu su, nguetsjë o̱ cuerpo c'ü s'iya
c'ü, na ngueje 'natjo o̱ cuerpovi
co nu su. 29 Nguec'ua me s'iya
nu su; unü pje ra zi 'ñe pje ra
jye. Na ngueje 'natjo o̱ cuerpovi
co c'ü nu su. Je xo ga cjanu e Je-
sucristo s'iyazüji nutscöji o̱ ntezüji
dya angueze. 30 Na ngueje 'natjo ín
cuerpoji co angueze. E Jesucristo
ngue ín ñigöji; nutscöji nguetscöji
c'o chäcä cja o̱ cuerpo. 31 Mama
a cjava cja o̱ jña Mizhocjimi: “A
cjanu 'ma ra chjüntü 'na bëzo, ra
zogü nu tata 'ñejnu mamá, ngue
c'ua ra bübüvi nu su. Nuc'ua ya
ri 'natjo o̱ cuerpovi”, eñe. 32 Me
na zö a cjanu c'ü ni 'natjo o̱ cuer-
povi 'na bëzo nu su. Pero c'ü rí
negö rí unnc'eji ngüenda, ngue c'ü
xenda ni muvi. Nutscöji rí ejmeji
e Jesucristo, 'natjo ín cuerpoji co
angueze. 'Ma ot'ü, dya cjó mi
pãrã a cjanu. 33 C'ü rá xi'ts'iji dya,
nu'tsc'eji cjuarma ya i̱ṉ chjüntüji,
ni jyodü rí s'iyagueji c'ü in sugueji
c'ua ja xo gui s'iyatsjëji. Xo 'ñetsc'eji
i̱ṉ ndixũji, ni jyodü nzi 'najats'üji rí
respetaoji c'ü in xĩragueji.

6

1 Nu'tsc'eji i̱ṉ t'i'iji, ni jyodü rí
dyätäji nin tataji 'ñejni mamáji, na
ngueje e Jesucristo c'ü ín Jmugöji
ne a cjanu. 2 Rí respetaogueji
nin tataji 'ñejni mamáji, na ngueje
nujnu manda Mizhocjimi. 'Ma rí
tsjagueji a cjanu, Mizhocjimi ra
nintsjimits'üji. Nu e mandamiento
nu, ngue nu ot'ü c'ü mama
Mizhocjimi ra nintsjimits'üji 'ma rí

tsjagueji nu. 3 Mama Mizhocjimi,
'ma rí respetaoji nin tataji 'ñejni
mamáji, rí mäjägueji 'ma; y rí mim-
iji na puncjü cjë cja ne xoñijõmü
'ma.
4 Xo 'ñetsc'eji i̱ṉ tataji, rí zopjüji na
jo yo in ch'igueji; dya rí huënch'iji
na zëzhi. 'Ma jiyö, 'na ra sjëyaji. Nu
c'ü rí tsjaji, rí jíchiji ra dyäräji. Rí
xöpügueji o̱ jña Mizhocjimi.
5 Nu'tsc'eji i̱ṉ mbëpjiji rí
dyätägueji yo in lamuji cja ne
xoñijõmü. Rí dyätäji co texe in
mü'büji nza cja gui dyätägueji e
Jesucristo c'ü in lamugueji a jens'e.
6 Rí pëpigueji na jo nin lamuji; dya
nguextjo 'ma ra jñantc'aji anguesji,
para ra mamaji c'ua c'ü na jo c'ü
i̱ṉ cjagueji. Rí pëpiji na jo nin
lamuji na ngueje i̱ṉ pëpigueji e
Jesucristo. Rí pëpigueji co texe in
mü'büji, na ngueje je ga cjanu ga
ne Mizhocjimi. 7 Me rí mäjäji rgui
pëpigueji na jo yo in lamuji; na
ngueje, dya xo nguextjo yo bëzo
yo i̱ṉ pëpiji. Xo ngueje e Jesucristo
c'ü ín Jmugöji i̱ṉ pëpigueji c'ü. 8 Ya
i̱ṉ pãrãgueji, nu c'ü ni tsjagueji na
jo cja yo in minteji, e Jesucristo
c'ü ín Jmugöji ra ngõ'tc'üji c'ü i̱
tsjagueji c'o na jo. Dya ra tsja, zö
ri mbëpjigueji, zö dya ri mbëpjigueji.
9 Xo nzitjots'ügueji i̱ṉ lamugueji,
xo rí ñugueji na jo nuyo in
mbëpjigueji. Dya rí menasaoji. I̱ṉ
pãrãgueji nu c'ü nu Jmu anguesji,
xo ngueje c'ü in Jmugueji c'ü.
Ngueje e Jesucristo c'ü je bübü a
jens'e. Angueze dya juajnü; ra
dyötü ngüenda yo lamu, xo 'ñe yo
mbëpji.

Las armas espirituales del cristiano

10 Mi cjuarmats'ügöji, xe bübü
c'ü xe rá xi'tsc'öji. Ya i̱ṉ 'natjoji co
e Jesucristo c'ü ngueje ín Jmugöji.
Nguec'ua me rí zëzhiji, na ngueje
na zëzhi angueze. 11 E Satanás c'ü
dya jo, me jodü ja rga dyoncüji
c'ü dya cja rá cjaji c'ua ja nzi ga
ne Mizhocjimi. Pero Mizhocjimi
me dacüji ja rga sö rá zëzhiji. 'Na
xondaro je'e c'ü pjötpü o̱ cuerpo
cja chũ. Xo ga cjanu Mizhocjimi
me dacüji c'ü rgá zëzhiji, ngue c'ua,
dya ra ndõcüji c'ü dya jo. 12 Nu yo
rí ügöji yo rí chũgöji, dya ngueje
yo nte. C'o rí chũgöji, ngueje c'ü
dya jo 'ñe c'o o̱ mbëpji c'o dya rí
jandaji. C'ü dya jo 'ñe c'o o̱ mbëpji
ngue c'o manda cja ne xoñijõmü.
Nuc'o, me na s'o c'o. Ngue c'o
cjapü me na bëxõmü cja o̱ mü'bü
yo nte; nguec'ua yo nte, dya ätäji
Mizhocjimi. 13 Nguec'ua ni jyodü rí
zëzhigueji rgui 'ñejmeji Mizhocjimi.
A cjanu, 'ma ra jyonnc'üji chũ c'ü
dya jo, dya ra ndõ'c'üji 'ma. A
cjanu, dya rí ñügüji, dya rí tsjaji
c'o na s'o. 14 A cjanu rí zëzhiji. 'Na
xondaro nzünt'ü na jo o̱ mbünt'ü
c'ü na jo rga zëzhi. A cjanu ra
zë'ts'iji na jo 'ma sido rí mamaji
c'ü na cjuana. 'Na xondaro co'bü
o̱ tijmi co 'na t'ëzi nguec'ua nu
c'o üvi, 'ma pjat'üji, dya ra chötpü
cja ts'ingue. A cjanu 'ma sido
rí tsjagueji c'o ne Mizhocjimi,
angueze ra mbö'c'üji na ngueje
e Jesucristo ya je bübü cja in
mü'bügueji. Nguec'ua dya pje ra
nguich'i cja in mü'büji c'o na s'o.
15 'Na xondaro tĩ'ch'ĩ o̱ dyatsi, ngue
c'ua dya pje ra chjocü o̱ ngua cja
chũ. Je xo ga cjatsc'eji nu. Ya
i̱ 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo,
nguec'ua Mizhocjimi cja'c'üji ra
söya in mü'bügueji, dya rí sũgueji
cja ne chũ nu jonnc'üji e Satanás
c'ü dya jo. 16 'Na xondaro jün 'na
escudo ngue c'ua, dya ra chöt'ü
c'o flecha c'o ya ri tjë'ë c'o ra pana
c'o enemigo. Je xo ga cjatsc'eji
nu, sido rí 'ñejmeji e Jesucristo c'ü
o ndin'tsc'igueji in mü'bügueji. A
cjanu, dya ra ndõ'c'üji e Satanás c'ü
me jonnc'ü ja rgá ndõ'c'üji. 17 'Na
xondaro junt'ü 'na casco o̱ ñi ngue
c'ua ra mbörü o̱ ñi cja chũ. Je xo
ga cjats'ügueji nu. I̱ṉ pãrãgueji e

Jesucristo o jocüts'üji in mü'büji;
o 'ñempc'eji libre ngue c'ua, dya
rí tsjijñiji c'o na s'o cja in ñigueji.
'Na xondaro xo jün 'na tjëdyi. Co
c'e tjëdyi c'ü jün, cjapü ra c'ueñe
c'o chũvi. Je xo ga cjats'ügueji nu.
C'ü dya jo, me jonnc'üji chũ. Pero
iṉ pãrãgueji o̱ jña Mizhocjimi. Co
c'e jña, o̱ Espíritu Mizhocjimi ra
mböxc'üji ngue c'ua, dya rí dyätäji
c'ü dya jo; rí tsjapüji ra c'ueñe.
18 Nu'tsc'eji, sido rí dyötügueji
Mizhocjimi ra mböxc'üji. Xõmü,
ndempa rí dyötügueji Mizhocjimi.
Rí dyötüji c'ua ja nzi ga ne o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü bübü
cja in mü'bügueji. Rí dyötügueji
Mizhocjimi ra mbös'ü texe c'o o̱
nte angueze. 19 Nutscö e Pablo,
xo rí dyötcügöji Mizhocjimi ra
dyacügö jña rá zopjü yo nte. Xo
rí dyötcüji Mizhocjimi c'ü dya rá
sũgö rga zopjüji, pero rá xipjiji
na jo c'ü mama Mizhocjimi c'ü
ja rgá sö yo nte ra 'natjoji co e
Jesucristo, zö menzumüji a Israel
o jiyö. 20 Mizhocjimi o 'ñembguegö
c'ü rá zopjü yo nte rá xipjiji c'o o̱ jña
angueze. Na ngue c'ü rí zopjügö
yo nte, rí ogö a pjörü. Pero rí
dyötcügöji Mizhocjimi c'ü rá zopjü
yo nte c'ua ja nzi ga ne angueze; c'ü
dya rá sũgö.

Saludos finales

21 E Tíquico c'ü ín cjuarmagöji ra
xi'ts'iji pje rí cjagö 'ñe c'o bëpji c'o
rí pëpcö Mizhocjimi. Nuc'ü, me rí
s'iyagö c'ü. Angueze me pjöxcügö
cja o̱ bëpji ín Jmugöji e Jesucristo.
22 Nguec'ua rvá täjägö e cjuarma
Tíquico ngue c'ua rí pãrãgueji pje rí
cjajme. Nguec'ua a cjanu ra mäjä
in mü'bügueji.

23 Rí ötügö e Jesucristo c'ü ín
Jmugöji, 'ñe Mizhocjimi c'ü nu Tata
ra tsja'c'üji ra mäjä in mü'büji,
dya pje rí mbeñeji. Xo rí ötügö
anguezevi ra dya'c'üji rí pötqui
s'iyaji. Ra dya'c'üji a cjanu, 'ma rí
jñunt'ü in mü'büji ra dya'c'üji c'o.
24 Nuzgö, xo rí ötügö Mizhocjimi ra
nintsjimi texe c'o na cjuana ätä ín
Jmugöji e Jesucristo, 'ñe neji. Je rga
cjanu, amén.

LA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS FILIPENSES

Pablo escribe desde la cárcel a la iglesia de Filipos

1 Nutscö e Pablo 'ñe e Timo-
teo, rí mbëpjigöbe cja e Jesucristo.
Nutscöbe rí pen'c'egöbe ne carta,
nu'tsc'eji cjuarma i̱ṉ cãrãji a Fili-
pos, co texe c'o pastor 'ñe c'o pjös'ü
c'o pastor. Nu'tsc'eji o̱ ntets'üji
Mizhocjimi. I̱ṉ 'natjoji co e Jesu-
cristo. 2 Mizhocjimi c'ü ín Tatagöji
'ñe e Jesucristo c'ü ín Jmugöji ra
nuc'eji na jo; y ra tsja'c'üji ra mäjä
in mü'büji, dya pje rí mbeñeji.

Oración de Pablo por los creyentes

3 Texe 'ma rí mbents'egöji rí
unü na pöjö Mizhocjimi. 4 Rí
mbents'egöji texe 'ma rí ötügö
Mizhocjimi. Me mäjä ín mü'bügö
rgá ötü Mizhocjimi. 5 Rí unügö na
pöjö Mizhocjimi na ngueje ndeze
nu pa 'ma ot'ü i̱ dyärägueji c'e jña
c'ü mama ja ga cja e Jesucristo,
hasta nudya, yo pa dya yo, nutscö
'ñetsc'eji rí 'natjoji. Na ngueje
nu'tsc'eji sido i̱ṉ ejmegueji e Jesu-
cristo 'ñe i̱ṉ zopjüji yo nte c'ua ja
nzi rgá zopjügö. 6 Ngue Mizhocjimi
c'ü o pëpji cja in mü'bügueji ngue
c'ua i̱ 'ñench'e in mü'büji angueze.
Rí pãrãgö Mizhocjimi sido ra pëpji
cja in mü'büji hasta 'ma ra ẽjẽ
na yeje e Jesucristo; ngue c'ua
rí nocüji cja o̱ dyë Mizhocjimi.
7 Na jo rá mbents'eji a cjanu, na
ngueje me rí s'iyats'üji. Exi 'ñetse
pëpji Mizhocjimi cja in mü'büji.
Na ngueje dya i̱ jyombeñezügöji
c'ü rrã ogö a pjörü. Xo i̱ pjöxcüji
'ma o zinzigöji a jmi c'o pje pjëzhi,
'ma mi xipjigöji ja ga cja o̱ jña e
Cristo. 8 Mizhocjimi pãrã c'ü me
rí s'iyats'ügöji i̱ṉ texeji, na ngueje
'natjo ín mü'büji co e Jesucristo c'ü
me s'iyazüji. 9 Nu'tsc'eji i̱ṉ s'iyaji
Mizhocjimi. Xo i̱ṉ pötqui s'iyaji.
Me rí ötügö Mizhocjimi c'ü xenda
me rí s'iyaji. A cjanu xenda rí
pãrãgueji Mizhocjimi. Xo rí ötügö
Mizhocjimi ra jí'ts'iji c'o ne angueze
rí tsjaji. 10 A cjanu sö rí pãrãji
c'ü na jo rí tsjagueji. Ngue c'ua
'ma ra ẽjẽ na yeje e Jesucristo, ra
'ñetse vi tsjagueji c'ua ja nzi ga ne
angueze, nguec'ua dya ra sö pje
ra xi'ts'iji. 11 A cjanu 'ma sido rí
'ñejmeji e Jesucristo c'ü bübü cja in
mü'büji, rí tsjaji c'o ne Mizhocjimi
'ma. Nuc'ua ra 'ñetse c'ua c'ü me na
nojo Mizhocjimi, 'ñe me na jonte.

Para mí la vida es Cristo

12 Mi cjuarmats'ügöji, zö rí ogö
a pjörü, pero nu o̱ jña e Cristo,
dya c'a's'üji. Na cjuana, nudya
ngue dya xenda äräji dya, ne jña.
13 Texe yo xondaro yo pjörü va
cja ne palacio, y texetjo nu va a
Roma pãrãji c'ü rí ogö a pjörü na
ngueje rí ejmegö e Jesucristo. 14 Yo
cjuarma pãrãji c'ü sido rí ñagö o̱
jña Mizhocjimi zö rí ogö a pjörü.
Nguec'ua na puncjü anguezeji
xenda o zëzhiji. Nudya, dya cja sũji
ga zopjüji o̱ jña Mizhocjimi yo nte.
Na ngueje pãrãji c'ü ín Jmugöji, dya
jëzguigöji; me pjöxcüji.

15-17 Bübü cjuarma c'o zopjü yo
nte, xipjiji o̱ jña e Cristo, na ngueje
me juentsqueji. Anguezeji me neji
e Cristo. Xo s'iyazügöji. Pãrãji
Mizhocjimi o 'ñembgue rá zopjü
yo nte rá xipjiji o̱ jña e Cristo.
Pero bübü cjuarma c'o ña o̱ jña e
Cristo, na ngueje neji c'ü ra xõgü
na puncjü cjuarma co nuzgö, cja
rrũ möji co anguezeji. Anguezeji
nzhodüji libre ga zopjüji o̱ jña
Mizhocjimi yo nte. Pero xõcüji c'o
cjuarma. Cjijñiji, 'ma rá äräg̃ö xõgü
c'o cjuarma ngue c'ua ra ndünt'ü a
xütjü anguezeji, xenda ra sufrido
ín mü'bügö va a pjörü. 18 Pero dya
ra tsja zö neze c'o cjuarma c'o ña o̱

jña e Cristo, zö nugü na ü c'o. Nu
c'ü je me ni muvi, ngue c'ü zopjüji
yo nte.

Nguec'ua me mäjä ín mü'bügö
dya. 19 Sido rá mäjägö, na ngueje
rí pãrãgö texe c'o ts'acü ra mbedye
na jo c'o. Rí pãrãgö ra mbedye na jo
na ngueje me in ötcüji Mizhocjimi.
Xo pjöxcügö o Espíritu e Jesucristo.
20 Nu c'ü je rí negö, rí te'begö cja ín
mü'bügö c'ü dya rá sũgö. Rí ne sido
rá zopjü na zëzhi yo nte, rá xipjiji
nu o jña e Cristo c'ua ja nzi rvá cjagö
'ma cja rvá ench'e ín mü'bügö e Je-
sucristo. Dya ra tsja zö ra mböt cüji,
zö ra 'ñevguegöji libre xe rá mimitjo
cja ne xoñijõmü; pero c'ü rí negö
ngue c'ü ra unü ngüenda yo nte c'ü
me na nojo e Cristo. 21 Rí 'natjogöbe
co e Cristo, nguec'ua me rí mäjä xe
rí bübütjogö cja ne xoñijõmü. Pero
xenda na jo rá tũgö, na ngueje rá
ma bünc'ö co e Cristo. 22 'Ma xe rá
mimitjo cja ne xoñijõmü, xe sö rá
pëpitjo c'ü mi Jmugöji e Jesucristo.
Nuc'ua na puncjü c'o ra dyärä o jña
e Cristo. Nguec'ua, dya rí pãrãgö ja
ngue c'ü xenda na jo; cjo xenda na
jo xe rá mimitjogö cja ne xoñijõmü,
o cjo ya ra zixqui e Cristo. 23 Bübü
'ma rí mangö na jo rá tũgö; bübü
'ma xo rí mangö na jo xe rá mim-
itjogö. Nuzgö, nu c'ü rí negö, rá
tũgö ngue c'ua rá ma büb ügöbe
e Cristo. Ngue c'ü xenda na jo.
24 Pero por nu'tsc'eji xenda na jo
xe rá mimitjo va cja ne xoñijõmü
ngue c'ua xe ra sö rá zo'c'üji nu o
jña e Cristo. 25 Ni jyodü rá zo'c'üji,
nguec'ua rí pãrãgö c'ü xe rá mim-
itjo, rá ẽ zo'c'üji na yeje, ngue c'ua
xenda rí pãrãgueji na jo e Cristo, y rí
mäjäji rgui 'ñejmeji angueze. 26 'Ma
rá ẽ zenguats'üji na yeje, rí mäcjeji
na puncjü, rí mangueji c'ü me na
nojo e Jesucristo na ngueje ya rguí
pjongüzü libre cja pjörü.

27 Zö rá ẽcjö; zö dya rá ẽcjö, rí
minc'eji na jo c'ua ja nzi ga mama
o jña e Cristo. Nguec'ua rá ärägö
c'ü ri mamaji c'ü sido in ejmeji e
Jesucristo; c'ü 'na ma cjatjo c'ü in
cjijñiji; c'ü in cjacjuanaji in zopjüji
o jña e Jesucristo yo nte. 28 Dya
pje rí sũ'ũji c'o nuc'üji na ü. Nu
c'ü ni nuc'üji na ü exi 'ñetse c'ü ra
ndũji. Mizhocjimi, dya ra unüji c'ü
ra bübütjoji. Pero nu'tsc'eji c'ü rgui
zëzhigueji, ri 'ñetse c'ü ya o 'ñempc'eji
libre Mizhocjimi. 29 Mizhocjimi o
dya'c'üji c'ü i dyäräji o jña angueze;
nguec'ua i 'ñejmeji e Jesucristo.
Mizhocjimi xo o dya'c'üji c'ü in
sufridoji na ngueje in ejmeji e
Jesucristo. Me na jo nu yo o
dya'c'üji Mizhocjimi. 30 I jñandgueji
o tsjacüji ró sufrido na puncjü, na
ngueje rí pëpigö e Jesucristo. Xo in
äräji c'ü rí sufridogö dya. Nu'tsc'eji
'ñetscö 'na ma cjatjo c'ü rgá cjagöji
na s'ëzhi; rí sëchitjoji.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

1 E Cristo bübü cja in mü'bügueji.
Me s'iyats'üji angueze nguec'ua
me cja'c'üji rí mäcjeji. O Espíritu
Mizhocjimi c'ü bübü cja in mü'büji
ngue c'ü cja'c'üji rí s'iyaji yo in
minteji. Xo cja'c'üji rí juentseji yo
in minteji. 2 Na ngueje texe yo cja
ró xi'ts'iji, ri 'na ma cjatjo c'ü rí
tsjijñiji ngue c'ua rí tsjacüji xenda
rá mäcjö. Rí pötqui s'iyaji c'ua ja
nzi ga s'iyats'üji e Cristo, ri 'na ma
cjatjo in mü'büji. 3 Dya rí huinsteji,
dya rí jyodügueji ja rgá mbë'ts'iji
na nojo. Nu c'ü rí tsjaji, nu'tsc'eji
tsjapüji xenda ni muvi nzi 'na yo
nin cjuarmaji que na ngue'tsc'eji.
4 Dya nguetjo cja in bëpjiji rí jyodü
rí pëpjiji. Xo rí jyonnc'eji ja rgui
pötü rgui pjös'üji.

5 C'ua ja nzi va nguijñi e Cristo
Jesús, xo rgui tsjijñigueji c'ua. 6 C'ua
ja nzi ga cja Mizhocjimi, xo ga
cjanu e Cristo Jesús, na ngueje
angueze Mizhocjimi. Pero dya o
tsjapütsjë na nojo e Cristo Jesús c'ü

dya ro dyätä nu Tata. 7 Mizhocjimi
angueze, pero o ẽ jmus'ü nza
cjatscöji rí nteji. O ẽjẽ o ẽ dyätä
Mizhocjimi c'ü nu Tata. 8 Mi nte'e
e Jesucristo. O ne o tsja texe c'ü
mi ne Mizhocjimi c'ü nu Tata;
nguec'ua o ne o ndũ. Je ngue cja
'na ngronsi o ndũ. 'Ma cjó c'o tũ cja
'na ngronsi, mamaji c'ü me na s'o
c'ü. 9 E Cristo Jesús o tsja c'ü mi ne
Mizhocjimi. Nguec'ua Mizhocjimi
o unü o mbëzhi me na nojo a jens'e.
Dya cjó bübü c'ü ra mbëzhi nza cja
e Cristo Jesús. Angueze manda
texe. 10 Na ngueje me na nojo e
Jesús, nguec'ua ra ndüñijõmüji a
jmi angueze texe c'o cãrã a jens'e
'ñe yo cãrã cja ne xoñijõmü, 'ñe c'o
cãrã a linfiernu. 11 Texeji ra nädäji
e Jesucristo ngueje c'ü Jmu'u. A
cjanu ra 'mãrã c'ü me na nojo
Mizhocjimi c'ü nu Tata.

Los cristianos son como luces en el mundo

12 'Ma mi bünc'ö co nu'tsc'eji i̱
dyätägueji Mizhocjimi; i̱ tsjagueji
c'o ne angueze. Nudya rí bünc'ö
na jẽ, pero rí ö'tc'ügöji sido rí
dyätägueji Mizhocjimi. E Jesucristo
o 'ñempc'eji libre cja c'o na s'o,
nguec'ua sido rí tsjacjuanaji, rí sũji
Mizhocjimi. 13 Ra sö rí dyätäji
Mizhocjimi, na ngueje Mizhocjimi
ngue c'ü pëpji cja in mü'bügueji.
Ngue angueze cja'c'üji rí ñe rí ts-
jaji c'ua ja nzi ga ne angueze. Xo
pjöxc'üji nguec'ua sö rí tsjaji c'o.

14 Nu'tsc'eji, dya rí pötqui recla-
maoji. Dya xo rí pötqui söji o
jña. 15 Nguec'ua, dya ra sö cjó
pje ra xi'ts'iji. Ra 'ñetse i̱ṉ ätäji
Mizhocjimi co texe in mü'bügueji. A
cjanu ra 'ñetse exi nguetjots'ügueji
Mizhocjimi, nu'tsc'eji o̱ t'its'üji
angueze. I̱ṉ cãrãji a nde yo nte yo
dya nzhodü na jo. Pero nu'tsc'eji
'ñetsets'üji a nde anguesji c'ü bübü
o̱ jya's'ü Mizhocjimi in mü'bügueji.
16 Nu'tsc'eji rí zopjügueji yo nte, rí
xipjiji ja rgá sö e Cristo ra unü c'ü
rguí bübütjoji. Nuc'ua 'ma ra ẽjẽ na
yeje e Cristo, me rá mä'c'ägöji na
ngueje i̱ dyätäji c'ü me ró zo'c'ügöji.
17 Nu'tsc'eji i̱ṉ ejmeji e Cristo,
ya i̱ unügueji in mü'büji, i̱ṉ pëpiji
angueze. Zö ra mbötcügöji, pero
nuzgö me rí mä'c'ägöji. 18 Nguec'ua
a cjanu xo rí mäjägueji. Rí mäjägueji
co nutscö.

Timoteo y Epafrodito

19 'Ma ra ne e Jesucristo c'ü
ngueje ín Jmugöji, rí negö, dya
cja ra mezhe c'ü rá täcjö e Tim-
oteo ra ẽjẽ c'ua ja i̱ṉ cãrãji. Rá
mäcjö 'ma ya rá pãrãgö pje i̱ṉ
cjaji. 20 Dya cjó bübü co nutscö
c'ü ri cjijñi nza cja e Timoteo.
Angueze ra jyodü na cjuana ra
mböxc'üji. 21 C'o dyaja cjuarma
c'o bübü co nutscö dya, jodütsjëjëji
c'o netsjëjëji. Dya pje jodüji c'ü ra
mbös'üji c'o dyaja c'ua ja nzi ga
ne e Jesucristo. 22 Nu'tsc'eji ya i̱ṉ
pãrãgueji c'ü na jonte e Timoteo.
Nuc'ü, chjëntjovi 'ma ri ngueje ín
ch'igö, me o mböxcügö na puncjü
ró zopjübe yo nte nu o̱ jña e Cristo.
23 Nuzgö, 'ma rá pãrãgö cjo ra
bötcügö cjo ra pjongüzüji libre, rí
negö extá täcjö e Timoteo ra ẽjẽ
c'ua ja i̱ṉ cãrãgueji. 24 'Ma ra ne
e Jesucristo c'ü ín Jmugöji, dya ra
mezhe ra pjongüzüji libre xo rá ẽcjö
c'ua ja i̱ṉ cãrãgueji.

25 Rí mangö c'ü xo ni jyodü
rá täcjö e cjuarma Epafrodito
nu ja i̱ṉ cãrãgueji. Ngueje ín
mimbëpjibe. Ngue c'ü rí dyocjöbe
c'ü. Mi zopjügöbe o̱ jña e Cristo
yo nte. Nguetsjë e Epafrodito
nu c'ü i̱ chäjäji c'ü; nguec'ua ro ẽ
mböxcü. 26 E cjuarma Epafrodito
me mbents'eji i̱ṉ texeji. Angueze
me ne ra ma zenguats'üji. Me
mbents'eji na ngueje vi pãrãgueji
mi sö'dyë c'ü. 27 Na cjuana nda
mi cja c'ü e cjuarma. Ya mi ngue
ro ndũ'ũ. Pero Mizhocjimi o
juentse angueze. Xo 'ñezgö, me
xo o juentscö Mizhocjimi. Ya mi

sufrido ín mü'bügö. Pero 'ma
ro ndũ c'e cjuarma, xenda ro
sufrido na puncjü ín mü'bügö 'ma.
28 Nguec'ua rí negö extá täjägö
c'ua ja i̱ṉ cãrãgueji; nguec'ua 'ma
ya rí jñandaji na yeje angueze, me
rí mäjäji. Nutscö dya, dya cja
me rá cjijñigö 'ma. 29 Nu'tsc'eji
rí mäjägueji rgui tsjocüji in
nzumügueji, na ngueje ngue 'naja
cjuarma c'ü ejme ín Jmugöji e
Jesucristo. Rí respetaogueji texe
c'o nza cja angueze. 30 Nune
cjuarma nu, ya mi ngue ro ndũ
na ngueje pëpi e Cristo. Nu'tsc'eji
me mi ne ri pjöxcüji. Pero dya
söts'ügueji, na ngueje dya mi bünc'ö
c'ua ja i̱ṉ cãrãgueji. Nguec'ua e
Epafrodito mi cja posible ro tsja
texe c'o mi jyongü, zö 'na ro bö't'ü
angueze.

3

La rectitud verdadera

1 Nu'tsc'eji ín cjuarmats'ügöji, xe
bübütjo c'ü xe rá xi'ts'iji. Sido rí
mäpägueji c'ü ín Jmugöji. Nuzgö,
dya pje xichazügö c'ü rá opcjö
na yeje c'o ya ró xi'tsc'öji. Nuc'o,
ni jyodü rá xi'ts'iji na yeje c'o,
ngue c'ua rí mbeñegueji na jo. 2 Rí
pjötpügueji ngüenda c'o me na s'o
ga xöpüte. Nuc'o, chjëntjovi dyo'o
c'o me na sate. Anguezeji jodü ra
cumpletsjëji c'o na jo, pero cjaji
c'o na s'o. Mamaji ni jyodü rí
meyaji in cuerpoji; 'ma jiyö, dya
ra tsja'c'eji Mizhocjimi o̱ t'its'üji
'ma. 3 Pero nutscöji na cjuana o̱
t'izüji Mizhocjimi na ngueje ya
ró ench'e ín mü'büji e Jesucristo;
nguec'ua rí ma't'üji Mizhocjimi cja
ín mü'büji. Rí mamagöji nguetjo
e Jesucristo c'ü embgueji libre.
Dya rí jodüji rá cumpletsjëji c'o na
jo. 4 Bübü c'o mama ngueje o̱ t'iji
Mizhocjimi na ngueje pje pjëzhiji
cja yo nte a Israel. Nutscö xenda
pjëtsi que na ngueje texe anguesji.
5 Nutscö je rí menzumügö a Israel.
O̱ mboxbëchezügö e Benjamín. 'Ma
ya vi cjogü c'o ocho pa 'ma ya
vi jmuxcügö, nuc'ua o meyazüji
ín cuerpogö c'ua ja nzi ga cja
yo ín menzumüjme a Israel. Rí
ñagö c'e jña hebreo. Xo mi ña
hebreo mi tatagö 'ñe mi mamágö.
Nuzgö ró cjagö c'o mama cja o̱ ley
Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés.
Ró cjagö c'ua ja nzi ga cja c'o fariseo
na ngueje xo rmí fariseogö. 6 Me mi
sũpügö c'o ín leygöjme, y mi negö
texeji nde ro zũpüji c'o. Nguec'ua
me mi cjapü ra sufrido c'o vi
'ñench'e o̱ mü'büji e Jesucristo. Mi
jodü ja rva chjotüji. Nuzgö mi ätägö
c'o mama cja o̱ ley Mizhocjimi c'ü
o dyopjü e Moisés, nguec'ua dya
cjó mi sö ro huënzhgui. 7 Texe
yo, ró mangö c'ü me ni muvi yo.
Pero ya rí pãrãgö na jo c'ü dya pje
ni muvi yo, mi c'axcöji yo, ngue
c'ua dya ro jocüzü ín mü'bügö. Nu
c'ü ni muvizügö ngue c'ü bübü e
Jesucristo cja ín mü'bügö dya. 8-9 Rí
pãrãgö na jo c'ü pje mi pjëtsigö, dya
pje ni muvi; ne ri ngue c'ü pje xe
ra mbëtsi c'ü rguí muvi. Nu c'ü ni
muvi ngue c'ü rí pãrãgö e Jesucristo
c'ü ngueje ín Jmugö. Nu c'o rmí
cjapügö me ni muvi, nudya ya rí
cjapütjogö ngue cañabü. Nuzgö ró
jëzi texe c'o, ngue c'ua ro 'natjobe
co e Cristo. Zö ró cjagö c'o mama
cja o̱ ley e Moisés, dya ngue a
cjanu o jozü a jmi Mizhocjimi.
O jocüzügö Mizhocjimi 'ma ró
ench'e ín mü'bügö e Jesucristo.
Mizhocjimi ra jocü texe c'o ra
'ñejme e Jesucristo. 10 Rí negö rá
pãrãgö texe c'ua ja ga cja e Cristo.
Mizhocjimi me na zëzhi. O tsjapü
o te'e e Jesucristo 'ma ya vi ndũ.
O te'e ngue c'ua ra dyacüji c'ü
rá bübütjoji. Nguec'ua rí negö
dadyo rga mimigö dya. O sufrido e
Jesucristo; nguec'ua nuzgö, rí ne
rá ätägö c'ü, zö xo rá sufridogö.
Dya cja xo rí negö ra mandazü
yo nzhubü, na ngueje o ndũ e

Jesucristo va ngõtcüji ín nzhubüji.
11 A cjanu, nuc'ua 'ma rá tũgö, ra
tsjacü Mizhocjimi rá tetcjö nu pa'a
'ma ra ẽjẽ na yeje e Jesucristo.

La lucha para llegar a la meta

12 Nuzgö dya be exi nguetjozügö
e Cristo, texe c'ua ja ga cja angueze.
Pero nutscö rí cjacjuanagö ngue
c'ua exti nguetjozügö angueze, na
ngueje ngue c'ü vi 'ñevgue libre.
13 Nu'tsc'eji mi cjuarmats'ügöji; rí
pãrãgö c'ü dya be exi nguetjozügö e
Cristo, texe c'ua ja ga cja angueze.
Pero dya cja rí cjijñigö c'ua ja nzi
rmá cjagö. Nuzgö c'ü rí cjagö, rí
cjacjuanagö, sido rá tjünt'ü a xütjü
e Cristo; ngue c'ua exti nguetjozügö
c'ua ja nzi ga cja angueze. 14 Nu c'ü
rí cjagö rí chjëntcjöbe nza cja 'naja
nte c'ü me cja carrea. Nu c'e nte c'ü,
ne ra ndõjõ c'ü ra ch'unü. A cjanu,
nuzgö rí cjacjuanagö, rí tjünt'ügö a
xütjü e Jesucristo; ngue c'ua rá tõjõ
c'ü ra unü Mizhocjimi. Mizhocjimi
ra dyacü rá sät'ä a jens'e nu ja
bübü angueze; ra dyacü c'ü exti
nguetjozügö e Jesucristo.
15 'Ma in cjijñigueji c'ü ya exi
nguetjots'ügueji e Jesucristo, ni jy-
odü rí mbeñegueji c'ü xe bë'ts'iji.
Mizhocjimi ra jí'ts'iji c'ü ni jyodü xe
rí tsjacjuanagueji sido rí chjünt'üji
a xütjü e Jesucristo. 16 Nu 'ma rí
pãrãgöji c'ua ja ga cja e Jesucristo,
ni jyodü rá cjagöji c'ua ja nzi ga ne
angueze. Dya rá yembeñegöji.
17 Nu'tsc'eji ín cjuarmats'ügöji, rí
tsjaji c'ua ja nzi rgá cjagö. Nu'tsc'eji
rí unüji ngüenda nu c'o nzhodü c'ua
ja nzi rgá nzhodügö. 18 Cãrã na
puncjü c'o dya nzhodü a cjanu.
Ya na puncjü rgá xi'ts'iji, nudya
rí huë'ë dya, rgá xi'ts'iji; dya cjaji
c'ua ja nzi ga ne e Jesucristo. Nza
cja c'ü me nuji na ü e Jesucristo
c'ü o ndũ cja ngronsi. 19 Nu c'ü
je ra tsjapüji yo, ngue c'ü ra ndũji;
je ra möji a linfiernu. Anguezeji
cjatsjëji c'o netsjëji; dya cjaji c'o ne
Mizhocjimi. Cjaji c'o na s'o c'o ex
'na tsejetjo, pero me mäpäji c'o. C'o
cja'a yo nte cja ne xoñijõmü ngue
c'o me jodü ra tsjaji c'o. 20 Pero
nutscöji je rí menzumüji a jens'e.
Nutscöji rí ten'c'öji je rguí 'ñeje nu,
nu c'ü o 'ñevgueji libre. Ngueje e Je-
sucristo c'ü ín Jmugöji. 21 Angueze
ra pötcüji ín cuerpoji nu tsjaja cja
ne xoñijõmü. Nuc'ua c'ü ín cuerpoji
ya exti nguetjo o cuerpo angueze
c'ua ja nzi ga cja ndeze o te, o ma
a jens'e. Ra pötcügöji ín cuerpoji
na ngueje na zëzhi angueze. Nde
manda texe.

4

Alégrense siempre en el Señor

1 Nu'tsc'eji ín cjuarmats'ügöji, me
rí s'iyats'üji. Me rí negö rá ma
nuc'üji. Me rí mä'c'ägöji na ngueje
i dyätäji o jña Mizhocjimi c'ü ró
zo'c'üji. Exi 'ñetse ró pëpcö na jo
Mizhocjimi rvá zo'c'üji. Nuzgö rí
ö'tc'üji, dya ra tõgüts'üji, sido rí
dyätäji e Jesucristo c'ü ín Jmugöji.
Rí xi'ts'iji yo, na ngueje me rí
s'iyats'ügöji.
2 Nudya bübü 'na jña c'ü rá
xipjivi yo hermana, e Evodia 'ñeje
e Síntique. Nu'tsc'evi ni jyodü ri 'na
ma cjatjo rgui tsjijñivi na ngueje in
ejmevi e Jesucristo c'ü ín Jmugöji.
3 Xo 'ñetsc'e mi cjuarmats'ügö, 'ma
rí zopjügö nu o jña e Cristo yo nte,
dya tõgü in mü'bügue gui pjöxcü.
Rí ö'tc'ügö rí zopjü nza yeje c'o
hermana ngue c'ua ri 'na ma cjatjo
rgá nguijñivi. Rí zopjüvi na ngueje
nza yeje c'o hermana o mböxcügö
'ma rmí zopjügö nu o jña e Cristo
yo nte. Xo o mböxcü e Clemente
'ñe c'o dyaja. Texe c'o, o 'ñench'e
o mü'büji e Jesucristo; nguec'ua o
tjũ'ũ anguesji je t'opjü cja c'e libro
c'ü quis'i o tjũ c'o ra bübütjo.
4 Nu'tsc'eji, dya ra tõgü in
mü'bügueji rgui mäjäji, na ngueje
in ejmeji e Jesucristo c'ü ín Jmugöji.
Nuzgö rá yepcö rá xi'ts'iji, rí
mäjägueji. 5 Zö cjó pje ra tsja'c'üji,

pero rí pësp'iji paciencia. Nuc'ua
ra mbãrã yo nte c'ü me na jopü
in mü'bügueji. Rí tsjaji a cjanu na
ngueje e Jesucristo c'ü ín Jmugöji
ya ngue ra ẽjẽ.
6 Dya pje rí tsjijñigueji. Rí
xipjigueji Mizhocjimi texe c'o ni
jyonc'üji. Rí dyötügueji angueze. Rí
unüji na pöjö. 7 Nuc'ua Mizhocjimi
ra tsja'c'üji ra söya in mü'bügueji
c'ü dya pje rí tsjijñiji, na ngue in
'natjoji co e Jesucristo. Me na nojo
Mizhocjimi. Dya cjó sö ra mbãrã ja
ga tsjacüji rá mäjäji cja ín mü'büji.

Piensen en lo que es bueno

8 Xe bübütjo c'ü xe rá xi'ts'iji
cjuarma. Rí unüji ngüenda texe c'o
na cjuana, 'ñe texe c'o ni jyodü rá
respetaoji. Rí unüji ngüenda texe
c'o na jo, 'ñe c'o dya pje bübü c'ü na
s'o. Rí unüji ngüenda texe c'o me na
zö, 'ñe texe c'o me na jo rgá äräji.
Nguejyo je rí tsjijñiji yo.
9 Rí tsjagueji c'o ró jí'tsc'öji. Ya
in pãrãgueji xo ngue c'o rí cjagö c'o.
Nuc'ua ra bübü Mizhocjimi cja in
mü'bügueji c'ü cja'c'üji rí mäjäji cja
in mü'büji.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

10 E Jesucristo c'ü ín Jmugöji me
cjacügö rá mäcjö na ngueje ya na
yeje c'ü i mbenzegöji i pjöxcüji. Dya
pje rí mangö c'ü ya vi jyombeñezüji.
Pero dya pje mi töt'ügueji ja rvi
pjöxcüji. 11 Dya rí mangö c'ü pje
ni jyongü; na ngueje ya rí pãrãgö
ja rga mäjägö 'ma pje rí pë'sc'ö, y
'ma dya pje rí pë'sc'ö. 12 Nuzgö ró
nugö 'ma rí jün pje rá si; ya xo ró
nugö 'ma dya rí jün. Zö rí sant'agö,
zö rí nijmigö, zö ri ojtjo, zö ri bübü
texe; pero nutscö rí pãrãgö ja rga
mäjägö rga mimigö. 13 Nuzgö sö
rá cjagö texe na ngueje e Jesucristo
cjacü rá zëzhi. 14 Zö mi zëzhigö, pero
i tsjagueji na jo c'ü i pjöxcüji c'ü pje
mi jyongü.
15 Nu'tsc'eji cjuarma in cãrãji a
Filipos; in mbeñeji 'ma ró pedyegö
cja c'e estado de Macedonia.
Nu'tsc'eji cja vi 'ñejmeji o jña e
Jesucristo. Pero i penqueji o
ofrenda 'ma. In pãrãji nguex-
tjots'üji i pjöxcüji a cjanu. I tsjagueji
na ngueje me i gradecidogueji
yo jña yo ró zo'c'ügöji. Nu c'o
cjuarma cja c'o dyaja jñiñi, dya
cjó o mbenque o ofrenda 'ma.
16 'Ma xe mi bünc'ö a Tesalónica
yengüi pjöxcüji. I penquegöji o
ofrenda. 17 Nuzgö, dya ngue c'ü me
rí negö pje rí dyacüji. Nu c'ü je rí
negö, rí tsjagueji c'ü ne Mizhocjimi.
Nguec'ua xenda ra nintsjimits'üji
'ma angueze. 18 Ya rí pë'sc'ö dya
texe c'o ni jyongö. Na cjuana pon-
cjütjo. Nuzgö rí mäcjö na ngueje
ya o dyacü e Epafrodito nu c'o
merio c'o i penqueji. Me xo mäjä
Mizhocjimi na ngueje chjëntjovi
c'ü ri unüji angueze nu c'o merio
c'o i dyacüji. 19 Mizhocjimi c'ü
bübü a jens'e xo ra dya'c'üji texe
c'o bë'ts'iji na ngueje texe ngueje
o tsjaja angueze. Ra dya'c'üji na
ngueje rí 'natjoji co e Jesucristo.
20 Mizhocjimi c'ü ín Tatagöji me na
nojo. Dya ra nguarü rá mamaji c'ü
me na nojo angueze. Je rga cjanu,
amén.

Saludos finales

21 Xipjiji ra mbörü Cjimi texe c'o
ya 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo.
Nu yo cjuarma yo rí bünc'öjme
bö'tc'ütjoji Cjimi. 22 Yo cjuarma
yo cãrã cja o ngumü e César c'ü
manda, bö'tc'üji Cjimi. Xo 'ñe texe
yo cjuarma yo cãrã va.
23 E Jesucristo c'ü ín Jmugöji ra
nuc'üji na jo, in texeji. Je rga cjanu,
amén.

LA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS COLOSENSES

Pablo escribe a la iglesia de Colosas

1 Nutscö e Pablo, rí apóstolegö
cja e Jesucristo; na ngueje o ne a
cjanu Mizhocjimi. Rí opjügö ne
carta rá pen'c'eji. E Timoteo c'ü
ín cjuarmagöji xo va bö'tc'ügueji
Cjimi. 2 Rí pen'c'eji ne carta,
nu'tsc'eji i̱n menzumüji a Colosas.
Nu'tsc'eji o̱ ntetsc'eji Mizhocjimi.
Sido i̱n ejmegueji e Jesucristo.
Mizhocjimi c'ü ín Tatagöji ra nuc'üji
na jo, y ra tsja'c'ü ra söya in
mü'bügueji c'ü.

La oración de Pablo por los creyentes

3 'Ma rí ö'tc'ügöbe Mizhocjimi, rí
unübe na pöjö Mizhocjimi c'ü nu
Tata e Jesucristo c'ü ín Jmugöji.
4 Na ngueje ró ärägöbe mamaji
c'ü i̱n ejmegueji e Jesucristo. Me
xo i̱n s'iyagueji texe yo dyaja o̱
nte Mizhocjimi. 5 Xo i̱n te'begueji
Mizhocjimi ra dya'c'üji c'ü 'natjo
c'ua rí büböji a jens'e co angueze.
Ngue c'ü o mama nu c'o o xi'ts'iji
o̱ jña e Jesucristo. Na cjuana o̱ jña
angueze. 6 Ya o zo'c'ügueji o̱ jña
e Cristo. Nguec'ua vi 'ñench'e in
mü'büji angueze, y ya dadyo gui
mimiji. Xo zopjüji c'o dyaja nte cja
ne xoñijõmü. Nguec'ua xo ejmeji o̱
jña e Jesucristo; y ya xo dadyo ga
mimiji dya. 'Ma i̱ dyärägueji o̱ jña
e Jesucristo, nuc'ua ya i̱ pãrãgueji
me na cjuana me nugüji na jo
Mizhocjimi. 7 Ngue e Epafras c'ü
rí s'iyaji c'ü o zo'c'ügueji o̱ jña e Je-
sucristo. Rí mimbëpjijme e Epafras
cja e Jesucristo. Nuc'ü, pëpi na jo
e Jesucristo c'ü. C'ü ro ẽcjö ro ẽ
zenguats'üji, o pätcägö e Epafras
o ẽjẽ. 8 Angueze o xitsibe c'ü i̱n
pötqui s'iyaji yo cjuarma na ngueje
o̱ Espíritu Mizhocjimi bübü cja in
mü'bügueji.
9 Nguec'ua ndeze c'e pa 'ma ró
pãrãgöjme c'ü i̱n ejmeji e Jesu-
cristo, dya rí söyajme rgá ö'tc'üjme
Mizhocjimi. Rí ötüjme Mizhocjimi
ra tsja'c'üji rí pãrãgueji na jo c'ü ne
angueze rí tsjaji. Xo ra tsja'c'üji rí
pãrãgueji c'ü mbeñe Mizhocjimi.
Ngue o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
büböji cja in mü'bügueji c'ü ra
tsja'c'üji rí pãrãgueji yo. 10 Rí ötüjme
Mizhocjimi c'ü rí nzhodügueji na
jo c'ua ja nzi ga ne e Jesucristo
c'ü ín Jmugöji. A cjanu ra mä'c'äji
angueze. A cjanu rí tsjaji c'o na
jo; y xenda rí pãrãgueji angueze.
11 Rí ötüjme Mizhocjimi ra dya'c'üji
rí zëzhiji na ngueje Mizhocjimi me
na zëzhi. Ngue c'ua zö pje c'o rí
sufridoji, pero rí mäcjeji, dya ra
tõgü in mü'büji. 12 Nuzgöjme rí
ötüjme Mizhocjimi c'ü ín Tataji c'ü
sido rí unügueji na pöjö angueze.
Na ngueje o jocüts'ü in mü'bügueji.
O tsja'c'üji o̱ t'its'üji angueze.
Nguec'ua i̱n nzhodügueji cja e
jya's'ü; y 'na nu pa rí tsãrãji a
jens'e cja Mizhocjimi co texe c'o
o̱ t'i Mizhocjimi. 13 Mizhocjimi
o 'ñembgueji libre, ngue c'ua dya
cja mandazüji e Satanás c'ü cjapü
ra bëxõmü cja o̱ mü'bü yo nte.
O tsjacüji Mizhocjimi o̱ t'izüji,
nguec'ua c'ü mandazüji dya, ngue
e Jesucristo c'ü o̱ T'i. Mizhocjimi
me s'iya c'ü nu T'i. 14 E Jesucristo
o ngõtcüji ín nzhubüji, nguec'ua va
perdonaozüji Mizhocjimi.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

15 Mizhocjimi, dya cjó janda.
Pero rí unüji ngüenda ja ga cja, na
ngueje texe c'ua ja ga cja angueze
je xo ga cjatjonu e Jesucristo c'ü ya
exmi bübövi Mizhocjimi 'ma dya
be mi t'ät'ä e jens'e 'ñe ne xoñijõmü.
16 E Jesucristo o dyät'ä e jens'e 'ñeje
ne xoñijõmü c'ua ja nzi ma mbeñe

Mizhocjimi. O dyät'ä yo rí jandaji
'ñe c'o dya rí jandaji. O dyät'ä c'o
anxe c'o ätä angueze; 'ñe c'o dya cja
ätä angueze. O dyät'ä texe, ngue
c'ua ra dyätäji angueze, y ngue c'ua
ra zädä texe c'o o mbeñe angueze ra
tsja'a. 17 Ya exmi bübü e Jesucristo
'ma dya pje be mi t'ät'ä. Yo o dyät'ä
angueze, xe bübütjo yo, na ngueje
ngue angueze c'ü pjörü yo. 18 E
Jesucristo ngueje ín ñigöji nutscöji
rí ejmeji angueze; nutscöji ngue o̱
cuerpozüji angueze. E Jesucristo
o te'e na yeje 'ma ya vi ndũ. Ngue
c'ü ot'ü o te'e c'ü dya cja ra ndũ.
Nguec'ua unü c'ü rguí bübütjo c'o
ejme angueze. Nguec'ua ngueje
angueze c'ü manda texe. 19 Texe
c'ua ja ga cja Mizhocjimi, je xo ga
cjatjonu e Cristo. Je va ne a cjanu
Mizhocjimi. 20 Mizhocjimi o ndäjä
e Jesucristo cja ne xoñijõmü ngue
c'ua o 'ñe pjödü o̱ cji cja ngronsi. A
cjanu e Jesucristo o jocü texe c'ü vi
s'odü a jens'e 'ñe cja ne xoñijõmü,
ngue c'ua texe yo nte ra sö ra
nzhogüji cja Mizhocjimi.
21 Nu'tsc'eji, dya mi pãrãgueji
Mizhocjimi. Me mi nugueji na ü
Mizhocjimi. Me mi cjagueji c'o na
s'o. Pero nudya, ya tsja Mizhocjimi
ngue c'ua dya cja i̱n nuji na ü dya
c'ü. 22 O ndäjä e Jesucristo o ẽjẽ nza
cjazgöji rí nteji. O ndũ va ngõtcüji
ín nzhubügöji; ngue c'ua dya cja
i̱n nugueji na ü dya Mizhocjimi.
Nudya, a jmi Mizhocjimi ya
'nin'tsc'iji in mü'büji, dya cja
bübüts'üji c'o na s'o. Y dya cjó sö
pje ra xi'ts'iji. 23 Pero ni jyodü
sido rí 'ñejmegueji e Jesucristo.
Sido rí 'ñejmeji Mizhocjimi, dya rí
chjench'egueji. Sido rí che'begueji
c'ü ra dya'c'üji e Jesucristo c'ü rí
mimiji co Mizhocjimi a jens'e. Nu
yo jña'a yo, ya i̱ dyäräguеji yo. Ya xo
o dyäräji texe cja yo jñiñi. Nutscö e
Pablo, rí zopjügö yo nte rí xipjiji yo
jña'a yo.

Pablo encargado de servir a la iglesia

24 Rí mäcjö dya, nu c'ü me rrã
sufridogö na ngueje rí zo'c'ügöji
o̱ jña Mizhocjimi. E Jesucristo
o sufrido ngue c'ua ro ngãrã c'o
ejme angueze. Nuc'o, ngueje o̱
cuerpo angueze. Nguec'ua rrã
sufridogö, y xe rá sufridogö ngue
c'ua xenda na puncjü nte ra dyärä
o̱ jña Mizhocjimi. 25 Mizhocjimi
o 'ñembguegö rá cjagö mbörü cja
yo ejme angueze. Nguec'ua rrã
zo'c'ügöji dya, yo o̱ jña Mizhocjimi;
nguec'ua sö rí pãrãgueji na jo, ja
cja c'ü mama Mizhocjimi. 26 C'e
jña c'ü mama Mizhocjimi, dya mi
pãrãji ndeze 'ma o mbürü o ngãrãji.
Pero nudya, yo ejme e Jesucristo,
Mizhocjimi cjapüji ra mbãrãji c'e
jña c'ü dya mi pãrãji. 27 Nutscöji
rí ejmeji Mizhocjimi, Mizhocjimi
ne'e c'ü rá pãrãji c'e jña c'ü dya
mi 'mãrã mi jinguã. Me na zö c'e
jña; mama c'e jña c'ü nu'tsc'eji, dya
i̱n menzumüji a Israel, xo 'ñetsc'eji
bübü e Jesucristo cja in mü'büguеji,
nguec'ua i̱n pãrãgueji 'na nu pa rí
bübüji co angueze a jens'e, y exti
nguetjots'üji angueze.
28 Ngueje e Jesucristo c'ü rí
nännc'öjme 'ma rí zopjüjme yo
nte. Rí xipjigöjme texe yo nte
c'o rí chjëgöjme c'ü ni jyodü ra
'ñejmeji e Jesucristo. Rí xipjigöjme
ra jyëziji c'o na s'o. Rí xipjigöjme
texe c'ua ja ga dyacüjme pjeñe
Mizhocjimi, ngue c'ua sido ra
'ñejmeji e Jesucristo. Ngue c'ua a
cjanu ra nzhodüji c'ua ja nzi ga
ne angueze na ngueje angueze ri
bübü cja o̱ mü'büji. 29 Ngue c'ü rí
pëpji na zëzhi texe yo pa, dya pje
rí söyagö rgá xipji yo nte c'ua ja
ga cja e Jesucristo. Me na zëzhi e
Jesucristo c'ü dacü rá zëzhigö ngue
c'ua rá cjagö o̱ bëpji angueze.

2

1 Rí ne rí pãrãgueji c'ü me rí
mbents'eji; me rí ö'tc'ügöji Cjimi,

nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Colosas. Me xo
rí ötpü Cjimi c'o cãrã a Laodicea;
xo 'ñe texets'üji cjuarma, dya rí
chjëgöji. 2 Me rí ötügö Mizhocjimi
c'ü ra zëzhi in mü'bügueji; c'ü rí
pötqui s'iyaji ngue c'ua ri 'natjo in
mü'bügueji. Me rí ötügö Mizhocjimi
c'ü rí tendiogueji na jo ja ga cja c'e
jña c'ü mama Mizhocjimi ja ga cja
e Jesucristo. C'e jña, dya mi pãrãji
mi jinguã. 3 Na ngueje nguex-
tjo e Jesucristo c'ü pãrã texe c'ü
mbeñe Mizhocjimi. Nu c'ü mbeñe
Mizhocjimi ngue c'ü me na zö'ö
c'ü. Nu 'ma bübü e Jesucristo cja
ín mü'bügöji; ngue 'ma rí pãrãgöji
ja ga cja Mizhocjimi 'ma. 4 Nujyo
rí mamagö yo, ngue c'ua dya cjó
ra dyon'c'üji. Na ngueje bübü c'o
me pãrã o jña ja ga dyonpü yo nu
minteji. 5 Nuzgö, zö dya rí bünc'ö
nu ja i̱ṉ cãrãgueji, pero rí mbents'eji
cja ín mü'bügö. Me rí mäjägö c'ü
i̱ṉ nzhodügueji na jo; na cjuana i̱ṉ
ejmegueji e Cristo.

6 Ya i̱ 'ñench'egueji in mü'büji e
Jesucristo. Angueze ngue c'ü in
Jmugueji dya c'ü. Nguec'ua sido rí
'ñejmegueji angueze, na ngueje i̱ṉ
'natjoji co angueze dya. 7 Ni jy-
odü xenda rí pãrãgueji e Jesucristo.
Nuc'ü, bübü cja in mü'bügueji c'ü.
Rí zëzhigueji rgui 'ñejmeji angueze,
c'ua ja ya nzi va xö'c'üji. Y me rí
unügueji na pöjö Mizhocjimi.

La nueva vida en Cristo

8 Bübü o xöpüte c'o va ẽ on'c'üji.
Mamaji me pãrãji, pero dya pje
ni muvi c'ü xi'ts'iji na ngue dya
mamaji c'ua ja ga cja e Jesucristo.
Nu c'ü xi'ts'iji, ngueje o̱ tjũrü yo
nte; c'ua ja nzi ga nguijñiji cja ne
xoñijõmü. Nguec'ua rí xi'tsc'öji rí
pjötpügueji ngüenda c'ü dya rí jyëziji
ra dyon'c'üji.

9 E Jesucristo ngue Mizhocjimi.
Texe c'ua ja nzi ga cja Mizhocjimi,
je xo ga cjatjonu e Jesucristo.
10 Texe c'o ni jyodüts'üji, ra dya'c'üji
Mizhocjimi, na ngueje ya i̱ṉ 'natjoji
co e Jesucristo. Ngueje angueze c'ü
je manda texe c'o pje nde pjëzhi, c'o
pje nde manda, zö ri ngue a jens'e,
zö ri ngue cja ne xoñijõmü. 11 Nu
c'o na s'o ga xöpüte, mamaji c'ü
ni jyodü ra circuncidaots'üji ngue
c'ua rrã jots'üji a jmi Mizhocjimi.
Pero, dya je a cjanu. Na ngueje e
Jesucristo o ndin'tsc'iji in mü'büji.
Nguec'ua ya na jots'üji dya a jmi
Mizhocjimi. 12 Nu c'ü vi jigueji ne
ra mama ya i̱ 'natjoji co e Jesucristo
'ma o ndũ, 'ñe 'ma o t'ögü. A cjanu
xo i̱ 'natjoji co angueze 'ma o te'e.
Nudya ya dadyo in mü'büji dya.
Na ngueje i̱ṉ ejmeji Mizhocjimi c'ü
me na zëzhi c'ü o xos'ü e Jesucristo
'ma ya vi ndũ. 13 Na ngue c'o na
s'o c'o mi cjagueji, chjëntjui c'ü
ya rvi chũgueji. Mi cjagueji c'ua
ja nzi mi netsjëji. Pero 'ma ró
ench'e ín mü'büji e Jesucristo, o per-
donaozüji Mizhocjimi texe c'o ín
nzhubügöji, o tsjacüji rá bübütjoji.
Na ngueje o te'e e Jesucristo 'ma
ya vi ndũ, y bübütjo dya. 14 Dya
rmí cjagöji c'ua ja nzi ga mama
cja o̱ ley Mizhocjimi; nguec'ua
rmí tũgöji ín nzhubüji c'o ro ma
cjõt'üji. Pero e Jesucristo, o ndät'äji
cja ngronsi. A cjanu o ndũ va
ngõtcüji ín nzhubügöji. Nguec'ua
nudya, dya cja mandazüji c'ü o̱
ley Mizhocjimi. 15 Mi ätägöji c'ü
dya jo 'ñe c'o o̱ mbëpji, nguec'ua
rvá tunsc'ö ín nzhubüji. Pero 'ma
o ndũ cja ngronsi e Jesucristo, o
ngõtcügöji texe ín nzhubügöji c'ü. A
cjanu e Jesucristo o jizhi c'ü xenda
na zëzhi angueze que na ngueje
e Satanás c'ü dya jo; o jizhi c'ü
nguetsjë angueze c'ü manda texe.

Busquen las cosas que son del cielo

16 C'o na s'o ga xöpüte so'pc'üji
c'o. Mamaji c'ü bübü o ts'ingue c'o
dya sö rí sagueji, y bübü c'o dya sö
rí sigueji. Xo mamaji c'ü ni jyodü
rí sũpügueji yo mbaxua, zö ri ngue
c'o cjaji chjümü o zã'mã o tsjë'ma.

Dya rí jyëziji ra zo'pc'üji a cjanu.
17 C'o ley c'o mama anguezeji rí tsjaji, ngue c'ü rví unü ngüenda c'o ín
mboxtitajme c'ü ro ẽjẽ e Cristo. Ya
ẽjẽ dya c'ü, nguec'ua dya cja man-
dazüji c'o ley. 18 Dya rí 'ñejmeji 'ma
cjó c'o ra xi'ts'iji Mizhocjimi dya ra
recibidots'üji, nu'tsc'eji i̱ṉ ench'eji
in mü'büji e Jesucristo. Cãrã c'o
xöpü c'ü dya cjuana. Mamaji c'ü
dya sö rí chëzhiji a jmi Mizhocjimi
na ngueje i̱ṉ ntetjoji. Mamaji ni jy-
odü rí ma't'üji c'o anxe c'ua ja nzi ga
tsja anguezeji. Me cjapüji na nojo
na ngueje dya bübü Mizhocjimi co
anguezeji. Mamaji c'ü xenda pãrãji
na ngueje pje c'o cjinch'iji. 19 C'o
xöpüte, dya cjapüji ngüenda e Je-
sucristo c'ü me na nojo. E Jesu-
cristo ngueje ín ñigöji. Texe c'o
ejme angueze, angueze cjapüji ra
nocüji cja o̱ dyë c'ua ja nzi ga ne
Mizhocjimi, na ngueje 'natjoji co e
Jesucristo.

20 I̱ 'natjogueji co e Jesucristo
'ma o ndũ. Ngueje angueze o
'ñempc'eji libre, nguec'ua, dya cja
mandats'ügueji dya c'o ley. ¿Jenga
i̱ṉ cjatjogueji nza cja yo nte yo
dya pje ejme e Jesucristo? ¿Jenga
i̱ṉ ätägueji c'o xi'ts'iji c'o xöpüte?
21 Anguesji xi'ts'iji c'ü pje nde ma
jñõnü na jo rí siji, 'ñe c'ü dya jo rí
sigueji. Mamaji c'ü bübü c'o dya
jo rí chjörüji. 22 Texe c'o xi'tsc'eji
ngue c'o cjijñitsjë yo nte yo. Zö rí
siji, o dya rí siji, nuc'o, dya ngue
c'o ra jocüts'ü in mü'bügueji. Nuc'o,
ra tjeze c'o. 23 C'o nte c'o tjünt'ü
a xütjü c'o xöpüte mamaji, dya
sö ra chëzhiji cja jmi Mizhocjimi;
mamaji ni jyodü ra cumpleji c'ü
mamatsjëji anguesji na jo ra ts-
jaji. Mamaji ni jyodü ra huanta o̱
cuerpoji; 'ma jiyö, dya ra recibido
Mizhocjimi anguezeji. C'ü ni huan-
taji a cjanu, nza cja c'ü na jo cjaji.
Pero dya pjös'üji ra jyëziji c'o na s'o
c'o cjijñi o̱ mü'büji. Na ngue sido
cjaji c'o netsjëji.

3

1 Nu'tsc'eji i̱ 'natjoji co e Cristo
'ma o te'e, 'ñe 'ma o ma manda
cja o̱ jodyë Mizhocjimi c'ü bübü a
jens'e. Nguec'ua jyodügueji dya, co
texe in mü'büji rí tsjaji c'ua ja nzi
ga ne e Jesucristo. 2 Rí tsjijñigueji
ja ga cja Mizhocjimi c'ü je bübü
a jens'e. Dya me rí jyodügueji yo
bübü cja ne xoñijõmü. 3 Na ngueje
nu'tsc'eji i̱ 'natjogueji co e Jesu-
cristo 'ma o ndũ. Nguec'ua xo i̱ṉ
'natjoji co Mizhocjimi c'ü nu Tata,
zö dya tjanda. 4 Pero 'ma ra ẽjẽ na
yeje e Jesucristo; c'ua ja rga jan-
daji angueze, je xo rgá jñandagöji
a cjanu. Rí bübütjogöji na ngueje e
Cristo bübü cja ín mü'bügöji.

La vida antigua y la vida nueva

5 Nu'tsc'eji i̱ 'natjoji co e Cristo
'ma o ndũ; nguec'ua dya rí tsjaji
c'o cjaji cja ne xoñijõmü. Nu'tsc'eji
i̱ṉ bëzoji, dya rí tsãjãgueji ndixũ;
xo 'ñetsc'eji i̱ṉ ndixũji, dya xo rí
tsãjãgueji bëzo. Y 'ma dya be i̱ṉ 'ñeji
nin su, dya cjó rí tsjaji c'o na s'o.
Dya rí tsjijñigueji c'o me na s'o. Dya
xo rí tsjagueji c'o me na s'o. Dya xo
rí ñegueji c'o pë's'i c'ü 'naja in dyoji.
'Ma rí ñegueji c'o pë's'i c'ü 'naja, rí
pë'sc'eji in s'ocügueji 'ma, chjëntjovi
'ma ri ma't'üji o ts'ita. 6 Ngue c'o
nte c'o dya ätä Mizhocjimi c'o cja
a cjanu. Mizhocjimi ra tsjapü ra
ma sufridoji, na ngue yo me na
s'o yo cjaji. 7 Xo nzitjots'ügueji
xo mi cjagueji c'o na s'o, dya mi
ätägueji Mizhocjimi. 8 Nudya ni jy-
odü rí jyëziji texe yo. Dya rí tsjaji
cuë. Rí jyombeñeji 'ma cjó pje ra
tsja'c'üji. Dya xo rí tsjijñiji c'ü cjó
rí tsjapügueji c'ü na s'o. Dya xo
rí santegueji. Dya ra mbedye c'o
na s'o jña cja in tegueji. 9 Dya rí
pötqui pezhgueji bëchjine. Nu'tsc'eji
c'ua ja nzi ma cjats'üji, dya cja
cjatsc'eji dya nu. Na ngueje i̱
jyëzgueji c'o na s'o. 10 Nu'tsc'eji
ya dadyo in mü'bügueji dya. Ya

ni ma ra jñu'sc'ügueji dya e Jesucristo c'ü bübü cja in mü'bügueji. Ngue angueze c'ü cja'c'üji xenda rí pãrãgueji ja ga cja Mizhocjimi. 11 'Ma rí ejmegöji e Jesucristo, dya ra tsja zö rí menzumügöji a Israel, o zö dya rí menzumüji nu. Dya xo ra tsja, zö rí cjagöji c'o tjũrü c'o cja yo menzumü a Israel, zö dya rí cjagöji c'o. Dya xo ra tsja zö rí pjëchiji rá xörüji, zö dya rí pjëchcöji. Dya xo ra tsja zö rí mbëpcjöji, o dya rí mbëpcjöji. C'ü ni muvi, ngueje e Jesucristo c'ü ya je bübü cja ín mü'bügöji rí texeji 'ñe mandazüji.

12 Mizhocjimi me s'iyats'üji. O juan'c'üji rí tsjagueji o̱ ntets'üji angueze. Nguec'ua xo rí juentseji yo nte. Rí tsjagueji na jonte. Nu'tsc'eji, dya rí tsjatsjëgueji c'ü me na nots'üji. Tsjapüji c'ü xenda na jonte c'o dyaja que na ngue'tsc'eji. Dya rí nzhopcüji c'ü cja'c'üji c'ü na s'o yo nin minteji. 13 Rí pötqui pësp'iji paciencia. Rí pötqui perdonaogueji 'ma cjó pje ra tsja'c'üji. Nu'tsc'eji o perdonaots'ügueji e Jesucristo. Nguec'ua xo rí perdonaogueji c'o in dyoji. 14 Texe yo rrã xi'ts'iji, ni muvi yo. Pero c'ü xenda ni muvi ngue c'ü me rí pötqui s'iyaji. A cjanu rí tsjaji texe c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi. 15 Rí pötqui ñegueji na ngueje Mizhocjimi ya o zon'c'üji c'ü rí 'natjoji co e Jesucristo. Y rí unügueji na pöjö Mizhocjimi.

16 Me na zö o̱ jña e Cristo; jyëzi ra zi'ch'i cja in mü'bügueji. Jyodüji rí pãrãgueji ja ga cja Mizhocjimi. A cjanu rí pötqui xöpügueji ja cja o̱ jña e Cristo. Rí chõpügueji o salmo Mizhocjimi, 'ñe o himno. Rí unüji na pöjö Mizhocjimi co texe in mü'büji. 17 Texe c'o rí mamagueji, rí mamaji na ngueje o̱ ntets'üji e Jesucristo. Texe c'o rí tsjagueji, rí tsjaji na ngueje o̱ ntets'ügueji e Jesucristo. Xo rí unügueji na pöjö Mizhocjimi c'ü ín Tatagöji, na ngueje c'o o tsja e Jesucristo.

Deberes sociales del cristiano

18 Nu'tsc'eji i̱ṉ ndixũgueji 'ma ya i̱ṉ chjüntüji, rí dyätäji nin xĩraji c'ua ja ga ne'e e Jesucristo c'ü ngueje ín Jmugöji. 19 Nu'tsc'eji i̱ṉ bëzoji 'ma ya i̱ṉ chjüntüji xo rí s'iyagueji c'o in suji. Dya na s'o rgui huënch'iji. 20 Nu'tsc'eji i̱ṉ t'i'iji, rí dyätqueji nin tataji texe c'ü ra mandats'üji; na ngueje je a cjanu ga ne'e e Jesucristo c'ü ngueje ín Jmugöji. 21 Nu'tsc'eji i̱ṉ tataji, rí zopjüji na jo yo in ch'igueji, dya rí huënch'iji na zëzhi. 'Ma jiyö, 'na ra sjëyaji, y ra tõgü o̱ mü'büji. 22 Nu'tsc'eji i̱ṉ mbëpjigueji, tsjagueji texe c'o ra mandats'üji nu c'o rí pëpiji cja ne xoñijõmü. Dya nguextjo 'ma ra jñantc'aji anguezeji, para ra mamaji c'ua c'ü na jo c'ü i̱ṉ cjagueji. Rí pëpjiji co texe in mü'büji na ngueje i̱ṉ sũji Mizhocjimi. 23 Texe c'o rí tsjagueji, tsjaji co texe in mü'büji. Dya nguextjo yo nte yo i̱ṉ pëpiji; xo 'ñe e Jesucristo c'ü ngueje ín Jmugöji, xo i̱ṉ pëpiji. 24 I̱ṉ pãrãgueji e Jesucristo c'ü ín Jmugöji ra dya'c'üji nu c'ü mbeñe Mizhocjimi, na ngueje e Jesucristo ngueje c'ü i̱ṉ pëpigueji c'ü. 25 Mizhocjimi dya juajnü. Zö cjó ri ngueje, 'ma ra tsja c'ü na s'o, Mizhocjimi ra jñünpü ngüenda; ra tsjapü ra sufrido na ngue c'ü vi tsja na s'o.

4

1 Nu'tsc'eji i̱ṉ lamuji, rí tsjapügueji na jo yo in mbëpji. Rí tsjõ't'üji c'ua ja nzi ga pëpjiji. Rí tsjagueji a cjanu na ngueje i̱ṉ pãrãgueji ín Jmugöji c'ü bübü a jens'e ngue in lamugueji c'ü.

2 Sido rí dyötüji na pöjö Mizhocjimi. 'Ma rí unügueji na pöjö Mizhocjimi, dya rí tsjijñiji yo tsja cja ne xoñijõmü. 3 'Ma rí dyötüji Mizhocjimi, rí dyötcöjme ra mböxcüjme, ngue c'ua ra sö rá zopjüjme yo nte rá xipjijme

c'ü mbeñe Mizhocjimi c'ü dya mi
pãrãji. Nu c'ü mbeñe Mizhocjimi
ngue c'ü rá 'natjoji co e Jesucristo.
Nutscö e Pablo, rí ogö a pjörü na
ngueje rí zopjügö yo nte rí xipjiji
o̱ jña e Jesucristo. 4 Rí dyötcüji
Mizhocjimi c'ü ra sö rá zopjü na
jo yo nte; ngue c'ua ra dyäräji na
jo nu c'o o mbeñe Mizhocjimi. A
cjanu ne Mizhocjimi c'ü rá ñagö.
5 Rí nzhodügueji na jo. A cjanu,
nu c'o dya ejme e Jesucristo ra
unüji ngüenda c'ü na cjuana o̱ jña
e Jesucristo. Jyodügueji ja rgui
zopjügueji yo dya ejme e Jesucristo.
6 Jyodügueji ja rgui xipjiji c'o o̱ jña e
Cristo c'o ni jyodü ra dyäräji. Ngue
o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü je bübü
cja in mü'bügueji c'ü je ra mböxc'üji,
ngue c'ua rí pãrãgueji ja rgui zopjüji
nzi 'naja.

Saludos finales

7 Texe c'o rí cjagö, ra xi'ts'iji e
Tíquico c'ü ín mimbëpjibe. Ngue
ín cjuarmagöji c'ü me rí s'iyagöji
c'ü. E Tíquico sido pëpi na jo e
Jesucristo c'ü ín Jmugöji, y pjöxte
na jo. 8 Rrã täjägö e Tíquico ngue
c'ua rí pãrãgueji pje rí cjagöjme.
Nu c'o ra xi'ts'iji dya c'ü, ra ts-
japü ra mäjä in mü'bügueji. 9 Ra
ẽjẽvi e cjuarma Onésimo c'ü ngueje
in menzumügueji, nu c'ü me rí
s'iyagöji. Nuc'ü, pëpi na jo e Jesu-
cristo. Anguezevi ra xi'ts'iji texe c'o
rí cjajme a 'ñecjua.
10 E Aristarco c'ü rrã ogöbe a
pjörü va bö'tc'üji Cjimi i̱ṉ texeji. Xo
va bö'tc'üji Cjimi e Marcos c'ü nu
primo hermano e Bernabé. Ya xo
ró xi'ts'iji, 'ma ra ẽ e Marcos va ja
i̱ṉ cãrãgueji rí recibidogueji na jo.
11 Xo va bö'tc'üji Cjimi e Jesús, c'ü
xo xiji Justo. Cja yo menzumü a
Israel c'o ejme e Jesucristo nguex-
tjo e Aristarco 'ñe e Marcos 'ñe e
Justo c'o pjöxcügö rá zopjüjme yo
nte rá xipjijme ra 'ñench'e o̱ mü'büji
e Jesucristo, ngue c'ua ra tsjapüji
Mizhocjimi o̱ Jmuji. Nza jñi'i yo,
me cjacügö ra mäjä ín mü'bügö yo.
12 Xo va bö'tc'ügueji Cjimi e Epafras
c'ü xo ngueje in menzumügueji.
Nuc'ü, xo pëpi e Jesucristo. E
Epafras sido ö'tc'ügueji Mizhocjimi.
Me ö'tc'ügueji Mizhocjimi c'ü rí
nocüji cja o̱ dyë Mizhocjimi; c'ü rí
pãrãgueji c'o ne Mizhocjimi rí tsjaji,
y rí tsjacjuanaji rí tsjaji c'o. 13 Rí
mangö, e Epafras me mbents'eji,
nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Colosas. Me
ötü Mizhocjimi ra mböxc'üji. Me xo
ötü Mizhocjimi ra mbös'ü c'o cãrã
a Laodicea 'ñe c'o cãrã a Hierápolis.
14 Xo va bö'tc'ügueji Cjimi e Lucas
c'e médico c'ü me rí s'iyagöji. E
Demas xo va bö'tc'üji Cjimi.
15 Nuzgö e Pablo, xo rí bötpügö
Cjimi c'o cjuarma c'o cãrã a
Laodicea. Xo rí bötpügö Cjimi e
Ninfas 'ñeje c'o ejme e Jesucristo
c'o jmurü cja o̱ ngumü. 16 Nu
'ma rí xörüji ne carta, nuc'ua rí
penpegueji c'o cjuarma a Laodicea
xo ra xörüji. Nu'tsc'eji xo rí
xörügueji c'e carta c'ü je rá pejñe
a Laodicea. 17 Rí negö rí xipjiji a
cjava e Arquipo: “Ngue Mizhocjimi
o 'ñempc'egue ngue c'ua rí pëpi
angueze. Sido rí tsjacjuana rí
tsja c'ua ja nzi ga ne angueze”, rí
'ñembeji.
18 Yo jña yo cja ni nguarü yo
rvá bö'tc'üji Cjimi, nguezgö e Pablo
ró opjütsjëgö yo. Nuzgö rrã ogö
a pjörü. Rí ö'tc'üji rí mbenzeji.
Mizhocjimi me ra nuc'üji na jo. Je
rga cjanu, amén.

PRIMERA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES

Pablo y sus compañeros escriben a la iglesia

1 Nutscö e Pablo 'ñe e Silvano
'ñe e Timoteo rí pen'c'öjme ne
carta. Rí pen'c'öjme ne carta
nu'tsc'eji i̱ṉ jmurüji a Tesalónica
i̱ṉ ench'e in mün'c'eji Mizhocjimi
c'ín Tatagöji, 'ñe e Jesucristo c'ín
Jmugöji. Mizhocjimi c'ín Tataji 'ñe
e Jesucristo c'ín Jmugöji ra sido ra
nuc'ügueji na jo, ngue c'ua ra mäjä
in mün'c'eji, dya pje rí mbeñeji.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

2 Texe 'ma rí ö'tc'öjme Mizhocjimi
c'ín Tataji, rí nännc'öjme in chjũji
nzi 'natsc'eji, y rí unngöjme 'na
pöjö angueze. 3 Na ngueje sido
rí mbeñejme c'o na jo c'o i̱ṉ cjaji.
I̱ 'ñench'e in mün'c'eji e Jesucristo
nguec'ua gui tsjaji dya c'o na jo. I̱ṉ
s'iyagueji yo nin minteji nguec'ua
na zëzhi gui pjösteji hasta 'ma ya
me ni mbo in cuëgueji. Xo i̱ṉ te'beji
'ma ra ẽjẽ na yeje e Jesucristo c'ín
Jmugöji y rá cãrãji a jmi Mizhocjimi
c'ín Tatagöji. Nguec'ua c'o pje nde
i̱ṉ sufregueji, i̱ṉ sëchqueji c'o. 4 Xo
rí unngöjme 'na pöjö Mizhocjimi
cjuarma, na ngueje rí pãrãjme
me netsc'eji c'ü, 'ñe o juan'c'ügueji
c'ü. 5 Rí pãrãgöjme c'ü o juan'c'üji
Mizhocjimi. Na ngueje 'ma ró
'ñe xi'tsc'öjme ja rga salvats'üji e
Jesucristo, dya i̱ dyärägueji nza cja
'ma ri ngue pje nde ma jña'a. Pero
o̱ Espíritu Mizhocjimi o 'ñünnc'üji
na zëzhi in mün'c'eji, nguec'ua vi
pãrãgueji c'ü ngue o̱ jña Mizhocjimi
c'ü rvá xi'tsc'öjme. I̱ṉ pãrãgueji
c'ü rvá zo'c'öjme a cjanu, nguextjo
c'ü ro pjöxc'üjme xo ri 'ñench'e in
mü'büji e Jesucristo.

6 Xo rí pãrãgöjme c'ü o juan'c'üji
Mizhocjimi. Na ngueje i̱ chëpqueji
c'ín 'ñijigöjme c'ü ngue o̱ 'ñiji e
Jesús c'ín Jmugöji. 'Ma i̱ creoji o̱
jña Mizhocjimi, me go tsja'c'üji yo
nte i̱ sufregueji na puncjü; pero o̱
Espíritu Mizhocjimi o dya'c'üji c'ü
me go mäjä in mün'c'eji. 7 C'ü
vi mäcjeji a cjanu vi 'ñejmeji o̱
jña Mizhocjimi, ngue 'na 'ñiji c'ü
o mbürü o ndëpi texe c'o ench'e
o̱ mü'bü e Jesucristo c'o tsja a
Macedonia 'ñe c'o tsja a Acaya.
8 I̱ xipjiji c'o 'ñaja, nguec'ua ja
c'o nde go mbãrãji o̱ jña e Jesu-
cristo c'ín Jmugöji. Dya nguex-
tjo a Macedonia 'ñeje a Acaya;
texe cja yo jñiñi pãrãji dya c'ü
i̱ 'ñejmeji Mizhocjimi. Nguec'ua,
dya ni jyodü pje rá xicöjme ja vi
'ñejmegueji. 9 Na ngueje anguezeji
mamaji ja va cja vi tsjagueji 'ma ró
'ñe zo'c'öjme. Mamaji c'ü i̱ jyëzgueji
c'o ts'ita, i̱ 'ñench'e in mün'c'eji c'ua
Mizhocjimi c'ü ix na cjuana c'ü
ixi bübütjo. Nguec'ua nudya i̱ṉ
pëpqueji dya angueze. 10 Xo mamaji
c'ü i̱ṉ te'beji rguí 'ñeje na yeje a
jens'e e Jesús c'ü nu T'i Mizhocjimi
c'ü o tsjapü o te'e 'ma ya vi ndũ.
Nuc'ü, o ẽ 'ñevgueji libre cja c'o na
s'o c'o rí cjaji, ngue c'ua dya ra ts-
jacüji Mizhocjimi rá ma sufregöji.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

1 I̱ṉ pãrãgueji cjuarma, 'ma ró
'ñe zo'c'öjme, dya ndunü ndajma
ín jñagöjme. 2 I̱ṉ pãrãgueji ante
que ró säjme cja in jñiñigueji, me
ró sufregöjme na puncjü a ma
a Filipos, y me go bëchquijme ín
tsegöjme va tsjacüjme c'o na s'o. Xo
'ñe cja in jñiñigueji mi bübü c'o mi
cja ro ts'axcüjme. Pero Mizhocjimi
o tsjacüjme ró zëzhgöjme ngue c'ua
dya ró sũgöjme ró xi'tsc'öjme ja ga
ne Mizhocjimi ra jogü ín mün'c'öji.
3 C'o jña c'o ró xi'tsc'öjme, dya ngue
o bëchjine c'o rva creojme. C'ü

rvá zo'c'öjme, dya xo ngue c'ü rvi
tsjõtcöjme o me rvi sũcüjme. Dya
xo ró on'c'öjme c'ü ro xi'tsc'öjme
o bëchjine. 4 Ngue Mizhocjimi o
dyacöjme ne bëpji nu rgá zo'c'öjme,
na ngueje o nutcügöjme c'ü rí
cjacjuanajme. Nguec'ua rvá 'ne
zo'c'öjme. Dya ngue c'ü rvá 'ne
xi'tsc'öjme jña c'o rvi mäcjeji, pero
c'ü rví mäjä Mizhocjimi c'ü pãtcã
ín mün'c'öjme. 5 Iṉ pãrãgueji c'ü
dya xo ró xi'tsc'öjme c'ü ma jotsc'eji
ngue c'ua rvi creozüjme. Dya xo
ró zo'c'öjme para rvi tsjõtcöjme.
Pãtcö ín mü'büjme Mizhocjimi c'ü
na cjuana yo rí xi'tsc'öjme a cjanu.
6 Dya ró jodüjme c'ü me ri mäcöjme,
ró jodügöjme c'ü me ri mäpqueji
Mizhocjimi. Ni xo ri ngue c'o 'ñaja
jñiñi ro jodügöjme c'ü ro mäcöjme.
O juancüjme e Cristo rá zopjüjme yo
nte. Nguec'ua ro sö ro cjagöjme c'ü
rvi sũcüjme. 7 Pero dya ró cjagöjme
a cjanu. C'ua ja nzi ga tsja 'na ndixũ
me s'iya ga mbörü c'o o̱ ts'it'i, je
xo va cjanu rvá pjö'c'öjme. 8 Ró
netsc'öjme me na puncjü. Nguec'ua
c'ü mi negöjme, dya nguextjo c'ü
ro xi'tsc'öjme o̱ jña Mizhocjimi;
xo ró ne ró pjöxc'öjme co texe ín
mün'c'öjme. Na ngueje rí netsc'öjme
na puncjü. 9 Iṉ mbeñeji cjuarma,
ja ma pëpcjöjme na zëzhi hasta 'ma
me mi po ín cuëgöjme. Mi zo'c'öjme
o̱ jña Mizhocjimi, pero zö xõmü zö
ndempa mi pëpcjöjme c'o 'ñaja bëpji,
ngue c'ua dya ri tsjõtcöjme. 'Ma
jiyö, 'na rvi sögueji na jyü.

10 Nu'tsc'eji iṉ ench'e in mü'büji
dya e Cristo, iṉ pãrãgueji ja rvá
minc'öjme a ndetsc'eji. Ró ätcöjme
Mizhocjimi y ró cjagöjme c'o na
jo'o, nguec'ua dya sö cjó pje ro
xitscöjme. Xo pãrã Mizhocjimi c'ü
je ga cjanu rvá cjagöjme. 11 Iṉ
pãrãgueji c'ü ró zo'c'ötsjëjme nzi
'natsc'eji, c'ua ja nzi ga tsja 'na
bëzo zopjütsjë c'ü nu t'i'i. 'Ma mi
nzhumügueji, ró xi'tsc'öjme jña c'ü
vi mäcjeji. 12 Xo ró zo'c'öjme na
zëzhi c'ü ni jyodü rí nzhodügueji
na jo, c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.
Na ngueje nguetsjë angueze
mbitats'üji rí möji nu ja manda
angueze nu ja me na zö'ö.

13 Rí sido rí unngöjme 'na pöjö
Mizhocjimi. Na ngueje 'ma ró
xi'tsc'öjme o̱ jña Mizhocjimi, dya
i̱ dyärätjoji nza cja 'ma ri ngue
o̱ jña yo nte. Pero i̱ jyëziji o
zi'ch'i in mü'büji na ngueje i̱
unnc'eji ngüenda c'ü ngueje o̱ jña
Mizhocjimi. Y ixna cjuana ngueje
o̱ jña angueze c'ü, c'ü pëpji na zëzhi
a mbo cja in mün'c'eji nu'tsc'eji iṉ
ench'e in mün'c'eji dya e Cristo.
14 Nguec'ua 'ma o tsja'c'eji yo nte
i̱ sufregueji cjuarma, i̱ sëchqueji
c'ua ja nzi va sëchi c'o congregación
a Judea c'o ench'e o̱ mü'bü e
Cristo 'ñe ma't'üji Mizhocjimi.
Yo in menzumügueji o tsja'c'eji i̱
sufregueji, chjëntjui nza cja c'o ín
menzumügöjme o tsjapüji o sufre
c'o ín dyocjöjme a ma a Judea.
15 C'o ín menzumügöjme a Judea
ngue c'o o mbö't'ü e Jesús, maco
ngue ín Jmugöji c'ü. O tsjaji c'ua ja
nzi va tsja c'o mi mboxpalegöjme
va mbö't'üji c'o profeta c'o ín
menzumütsjëjme. Ngue c'o ín
menzumügöjme a Judea c'o o
pjongüzüjme cja in jñiñigueji, 'ñe
cja c'o 'ñaja jñiñi. Mizhocjimi üdü
na ngue anguezeji cjaji c'o na s'o.
Anguezeji na s'o ga ts'asp'üji yo nu
minteji. 16 'Ma rí zopjüjme c'o dya
menzumü a Judea ja rgá salvaji,
c'axcöjme c'o ín menzumügöjme
a Judea c'o dya ejme e Cristo.
Nguec'ua ya nduns'üji na puncjü
o̱ nzhubüji. Nguec'ua me ra tsjapü
Mizhocjimi ra sufreji.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

17 Dya mezhe rvá pedyejme
cja in jñiñigueji, 'ma ró pjürü
ró jonc'üjme cjuarma. Zö mi
nzhodüjme na jẽ'ẽ, pero ín
mün'c'öjme, dya mi nzhodü na

jẽ co nu'tsc'eji. Me mi mbeñe ín
mün'c'öjme ro 'ñe zenguats'üjme.
18 Nuzgö e Pablo na puncjü mi
mbeñe ro 'ñe zenguats'üjme, pero
dya ró ẽcjöjme na ngueje e Satanás
c'ü dya jo, o ts'axcöjme c'ü. 19 ¿Cjo in̲
cjapqueji c'ü dya rí mä'c'öjme, ngue
c'ua dya rvá 'ñe zenguats'üjme?
Iyö. Rí junt'ü ín mün'c'öjme c'ü rí
tsjagueji c'o na jo. Nguec'ua 'ma ra
ẽjẽ na yeje e Jesucristo c'ín Jmugöji
y rá cãrãgöji a jmi, me rá mäcjöjme
'ma ra xi'tsc'eji angueze c'ü vi
tsjagueji c'o na jo. 20 Jã, ngue'tsc'eji
rí mä'c'öjme.

3

1-2 'Ma ró pedyejme cja in
jñiñigueji, me mi mbents'ejme na
puncjü. Nguec'ua rvá mbeñebe e
Silvano ró täjäbe c'ín cjuarmagöji e
Timoteo o 'ñe nuc'eji. Ró täjäbe zö
ro sufregöbe rva quentsjëbe a ma
a Atenas. E Timoteo rí pëpcöjme
Mizhocjimi rgá xipcjöjme yo nte
c'ü ja rgá sö e Cristo ra jopcü o̲
mü'büji ra salvaji. Pero ró täcjöbe
c'ü, ro 'ñe zo'c'eji, ngue c'ua xe
nda rvi zëzhgueji, y ngue c'ua ro
mäjä in mün'c'eji. 3 O 'ñe zo'c'eji
e Timoteo ngue c'ua dya ro tõgü
in mü'büji ri jyëzgueji e Cristo na
nguejyo in̲ sufregueji. In̲ pãrãgueji
c'ü ya ch'acöji rá sufregöji nutscöji
rí ätpäji o̲ jña e Jesucristo. 4 Na ngue
'ma xe mi bünc'öjme co nu'tsc'eji,
mi xi'tsc'öjme c'ü mi pë'sc'ü ro
sufregöji. In̲ pãrãgueji dya, c'ü ya
zädä c'ua ja nzi rvá xi'tsc'öjme.
5 C'ua ja nzi rvá xi'tsc'öjme cja
ne carta, me mi mbents'ejme na
puncjü. 'Na ya rví dyon'c'eji c'ü
dya jo, ri jyëzgueji e Cristo. Ý 'ma
rva cjanu, ¿pje ro dyeje 'ma c'ü rvá
pëpcjöjme a ndetsc'eji hasta 'ma me
mi potjo ín cuëgöjme? Nguec'ua ró
täjä e Timoteo ro ẽ nuc'üji, para ro
pãrãgö cjo xe in̲ ejmeji.

6 Cja nzhogü e Timoteo, cja
jüncübe 'na jña c'ü me rvá mäcjöbe
e Silvano. O xitscöbe in̲ ejmeji na
jo e Jesucristo, y in̲ pötqui s'iyaji.
Xo xitscöbe me in̲ mbenzgöjme
na puncjü. O xitscöbe me ne in
mün'c'eji rí jñandgöbe ín jmigöbe,
c'ua ja xo nzi ga ne ín mün'c'öbe rá
jantc'öbe in jmigueji. 7 Nguec'ua
zö pje nde rí cjogüjme, zö rí
sufregöjme cjuarma, pero mäjä ín
mün'c'öjme na ngueje sido in̲ creoji
e Jesucristo. 8 Nguec'ua 'ma rí
sido rí 'ñejmeji e Cristo, nutscöjme
rá mäjä rga minc'öjme. 9 Me rí
mäpcöjme na puncjü Mizhocjimi
na ngue in̲ sido in̲ ejmegueji e
Jesucristo. Dya rí jünjme jña c'ü
ja rga nzhopcöjme na jo 'na pöjö
angueze. 10 Zö xõmü zö ndempa
rí ötcöjme Mizhocjimi co texe ín
mün'c'öjme ra dyacöjme sjëtsi rá
jantc'ajme in jmigueji. Nguec'ua
c'ü xe bë'tsc'eji, ra sö rá jí'tsc'öjme.
Nguec'ua xenda na jo rgui dyätäji e
Jesucristo.

11 Rí ötcöjme Mizhocjimi c'ü mi
Tataji, 'ñe e Jesucristo c'ín Jmugöji
ra sizijme na jo rá säjme va ja in̲
cãrãgueji. 12 Rí ötcöjme c'ín Jmugöji
c'ü ra mböxc'eji, ngue c'ua xenda rí
pötqui s'iyaji yo nin cjuarmaji, 'ñe
c'ü xenda rí s'iyagueji yo nte'e c'ua
ja nzi rgá s'iyatsc'öjme. 13 Nguec'ua
ra sö rí zëzhgueji na jo. Nguec'ua
'ma ra ẽjẽ e Jesús c'ín Jmugöji co
texe c'o ejme angueze c'o ya cãrã
a jens'e, me rrã jotsc'eji a jmi
Mizhocjimi, c'ü dya ra sö pje ra
xi'tsc'eji.

4

La vida que agrada a Dios

1 In̲ pãrãgueji cjuarma, ró
xi'ts'ijme c'ü ni jyodü rí nzhodüji
na jo c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi,
ngue c'ua ra mä'c'eji c'ü. In̲
nzhodüji na jo c'ua ja rvá xi'ts'ijme.
Pero rí ö'tc'üjme co texe ín
mün'c'öjme c'ü xenda rí tsjaji na jo.
Rí xi'tsc'öjme c'ü rí tsjagueji a cjanu

na ngueje je ga mandazüji a cjanu
e Jesucristo c'ín Jmugöji.
2 Ya i̱ṉ pãrãgueji c'o jña c'o ró
xi'tsc'öjme. Nguetsjë e Jesucristo
c'ín Jmugöji o 'ñünngü ín mün'c'öjme
ró xi'ts'ijme. 3 Ne'e Mizhocjimi c'ü
rí tsjaji c'ua ja ga ne angueze c'o na
jo. Ne'e c'ü dya rí tsãgueji o ndixũ.
Ni ri ngue'tsc'eji i̱ṉ ndixũji, dya rí
tsãji o bëzo. 4 Xo ne'e c'ü rí pãrãji
nzi 'natsc'eji ja rgui pjörüji na jo
in cuerpoji, ngue c'ua nguextjo c'ü
nin chjüntqueji rí mimiji. Na ngueje
ni muvi ín cuerpogöji, ni jyodü rá
cjaji ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi c'o
na jo. 5 C'ü ne in cuerpoji, dya
rí jyëziji ra zints'iji rí tsjaji c'o na
s'o. Ngue c'o dya pãrã ra dyätä
Mizhocjimi c'o cja ga cjanu. 6 Dya
rí 'ñeji c'ü 'na lado 'na ndixũ. 'Ma
jiyö, i̱ṉ cjapüji na s'o c'ü nu xĩra;
maco ngue nin cjuarmaji c'e bëzo
c'ü. Texe c'o ra tsja a cjanu, ra
tsjapü c'ín Jmugöji ra sufreji, na
ngue na s'o c'o vi tsjaji. Nujyo, ya
ró xi'ts'ijme. 7 C'ü vi 'ñünngü ín
mü'büji Mizhocjimi, dya ngue c'ü
rá cjaji c'o na s'o. Ngue c'ü rá cjaji
c'o na jo. 8 Nguec'ua 'ma cjó c'o dya
ra ne ra dyärä yo jña yo, dya ngue
o̱ jña yo nte c'ü na jünpütjo, ngue
o̱ jña Mizhocjimi. Maco nguetsjë
angueze o dyacüji o̱ Espíritu c'ü me
na jo'o, ngue c'ua rá cjaji na jo.
9 Dya ni jyodü rá xi'ts'iji cja ne
carta c'ü ni jyodü rí pötqui s'iyaji.
Na ngue Mizhocjimi sido jí'ts'iji i̱ṉ
pötqui s'iyaji. 10 Xo i̱ṉ s'iyaji texe
yo cjuarma yo cãrã a Macedonia.
Pero rí xi'ts'ijme cjuarma, xenda rí
pötqui s'iyaji. 11 Dya cja rí tsjijñiji c'e
pjeñe c'ü ixtí jyëziji in bëpjiji. Dya
cja rí ma ñu'uji c'o o̱ bëpji c'o 'ñaja.
C'ü rí tsjaji, rí pëpjitsjëji in bëpjiji
c'ua ja rvá xi'ts'ijme. 12 Nguec'ua
dya ra bë'ts'iji pje rí siji 'ñe pje
rí jyeji. Y nguec'ua c'o dya pãrã
Mizhocjimi ra mamaji na jo i̱ṉ cjaji.

La venida del Señor

13 Rí negöjme rí pãrãji cjuarma,
ja rga cja c'o ya ndũ'ũ. C'o dya
ma't'ü Mizhocjimi, 'ma cjó c'o tũ
anguezeji, me ndumü ga huëpiji.
Na ngue dya pãrãji cjo ra te'e c'e
añima ra ma bübüvi Mizhocjimi o
jiyö. Pero nu c'ü rá xi'tsc'öjme dya,
ngue c'ü dya rí huëpiji a cjanu c'o ya
ndũtsc'eji. 14 Rí creoji e Jesús o ndũ,
cjanu o tetjo. Nguec'ua rí pãrãgöji
c'o ya ndũ c'o vi 'ñench'e o̱ mü'bü e
Jesucristo, Mizhocjimi xo ra tsjapü
ra tetjo c'o, ra ngãrãji e Jesucristo
'ma ra ẽjẽ na yeje.
15 Yo jña yo rá xi'ts'ijme, ngueje
e Jesucristo c'ín Jmugöji c'ü o ts-
jacöjme ró pãrãgöjme yo. 'Ma ra ẽjẽ
angueze, c'o xe ri bübüzüji, rá chjëji
angueze. Pero dya rá otc'öji cja c'o
ya ndũ'ũ. 16 Na ngueje nguetsjë c'ín
Jmugöji c'ü rguí 'ñeje a jens'e. Y
ra ña'a na jens'e. Y xo ra ña'a na
jens'e 'naja c'o o̱ anxe Mizhocjimi
c'ü xenda manda. Y ra mbë'biji o̱
trompeta Mizhocjimi. Nguec'ua c'o
añima c'o vi 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesu-
cristo, ot'ü ra te c'o. 17 Nuc'ua c'o
xe ri bübüzüji, 'nandga zinzgöji cja
ngõmü co anguezeji. Nuc'ua, ngue
c'ü rga chjëji c'ín Jmugöji. Y nunca
ra nguarü rga mintcjöji co angueze.
18 Nujyo, rí pötqui xipjiji yo, ngue
c'ua rí mäjäji, dya rí huëpiji c'o ya
ndũtsc'eji.

5

1 Pero mi cjuarmats'üji, dya ni
jyodü rá xi'ts'ijme cja ne carta jin-
guã ra ẽjẽ e Jesucristo, 'ñe ja rgá
cja c'o pa c'o. 2 Na ngueje i̱ṉ pãrãji
na jo, ja rgá zädä c'e pa'a 'ma ra
ẽjẽ c'ín Jmugöji. Ra zädä c'ü dya
ri te'beji, chjëntjui nza cja 'ma ra
ẽjẽ 'na mbẽ'ẽ 'ma xõmü, 'ma dya
cjó te'be. 3 C'o dya ri ench'e o̱
mü'bü e Jesucristo ra mamaji: “Rí
cãrãji na jo, dya pje cjacöji”, ri
eñeji. Pero nu'ma, ngue 'ma ra
ẽjẽ c'ín Jmugöji. Y c'ua ja nzi ga
cja 'na ndixũ c'ü ndunte 'nanga zö

na ü, je xo rga cjatjonu anguezeji,
'nandga mbãrãji c'ü ya bëzhiji, y ra
tsjapüji ra sufreji. Y dya ra sö ja
ra möji c'ü dya ra sufreji. 4 Pero
nu'tsc'eji mi cjuarmats'üji, dya i̱ṉ
nzhodüji cja bëxõmü. Nguec'ua c'e
pa'a, dya ra zädäts'üji nza cja 'na
mbẽ'ẽ. 5 Na ngueje texets'üji bübü
in mün'c'eji o̱ jya's'ü Mizhocjimi.
Nguec'ua rí tsãrãji e Jesucristo c'e
pa 'ma ra ẽjẽ. Nutscöji, dya rí
nzhodüji cja bëxõmü. 6 C'o nzhodü
cja bëxõmü ga tsja c'o na s'o, dya
cjapüji ngüenda c'e pa c'ü ra zädä.
Nza cja c'ü ri ĩtji. Nutscöji, dya
rá cjaji a cjanu. Rá te'beji c'e pa
y rá pjötpüji ngüenda ja rga mim-
iji. 7 Yo nte'e, xõmü ĩji. C'o tĩ'ĩ,
xõmü tĩji. 8 Nutscöji rá cãrãji e Je-
sucristo c'e pa c'ü. Nguec'ua ni
jyodü rá pjötpüji ngüenda rá sido rá
ejmeji e Jesucristo. Xo rá sido rá
s'iyaji yo nín minteji. Xo rá sido
rá te'beji ra 'ñe zinzgöji Mizhocjimi
rá mimiji co angueze. Je ga cjanu
rga pjörütsjëji ín aljmaji. 9 Dya ne
Mizhocjimi ra tsjacöji rá sufreji. O
ne o ndäjä e Jesucristo o 'ñe sufre.
Nguec'ua 'ma rá ench'e ín mün'c'öji
c'ü, dya ra tsjacöji Mizhocjimi rá
ma sufreji. 10 C'ü ro tũgöji, o ndũ
e Jesús. Nguec'ua zö ri bübütjogöji
'ma ra ẽjẽ, zö ya rga tũ'ũji, pero rá
bübütjoji co angueze. 11 Nujyo jña
yo, rí pötqui zopjüji yo. Nguec'ua rí
mäjäji, y xenda rí zëzhgueji. Ya i̱ṉ
pötqui zopjüji a cjanu, pero rí sidoji.

Pablo aconseja a los hermanos

12 Bübü c'o in xo'ñigueji cja o̱ jña
c'ín Jmuji. Anguezeji pëpjiji zö ya
me rguí mbotjo o̱ cuëji. Y zo'c'eji
'ma pje i̱ṉ cjaji. Ni jyodü rí re-
spetaoji anguezeji, cjuarma. 13 Xo
rí xi'tsc'öjme rí ñeji yo, y rí dyätäji,
na ngueje c'e bëpji c'ü cjaji. I̱ṉ texeji
rí tsãrãji na jo.

14 Mi cjuarmats'üji, xo rí
xi'tsc'öjme rí huënch'iji c'o dya ne
ra pëpji. C'o me tõgü o̱ mü'bü, rí
xipjiji o̱ jña Mizhocjimi ngue c'ua
ra mäji. C'o dya nda ätpä na jo o̱ jña
Mizhocjimi, rí pjös'üji. Jmanch'a
rgui zopjüji texeji, dya ra ünnc'eji.

15 Rí pjötpüji ngüenda c'ü dya
rí nzhopqueji 'ma cjó c'o pje ra
tsja'c'üji na s'o. C'ü rí tsjaji, rí pötqui
pjös'üji yo nin cjuarmaji, y rí s'iyaji
texe yo nte.

16 Dya rí jyëzi rgui mäjäji. 17 Dya
rí jyëzi rgui dyötüji Mizhocjimi.
18 Zö pje rí sufreji, pero rí unngueji
'na pöjö Mizhocjimi. Je ga cjanu
ga ne Mizhocjimi rí tsjaji nu'tsc'eji
bübü in mün'c'eji dya e Cristo Jesús.

19 'Ma cjó c'o ra 'ñünbü o̱ mü'bü o̱
Espíritu Mizhocjimi ra zo'c'eji o̱ jña
Mizhocjimi, dya rí ts'a's'üji. 20 Dya
rí tsjapüji menu 'ma cjó c'o ra pätpä
Mizhocjimi rgá zo'c'eji. 21 Pero dya
xtí creoji texe c'o ra xi'ts'iji c'o. Rí
tsjijñiji cjo na jo o jiyö. Nu 'ma na jo,
rí tsjaji 'ma c'o xi'ts'iji. 22 Rí xõgüji
texe cja c'o na s'o.

23 Mizhocjimi ngue c'ü cjapcüji
ra mäjä ín mü'büji ngue c'ua dya
pje rá mbeñeji. Rí ö'tc'öjme ra
mböxc'eji rí tsjaji texe c'ua ja nzi ga
ne angueze. Ra mbö'c'üji co texe
in aljmaji 'ñe in mü'büji 'ñe in cuer-
poji. Nguec'ua 'ma ra ẽjẽ e Jesu-
cristo c'ín Jmuji, dya pje ra chö'tc'eji
c'o na s'o. 24 Jñunt'ü in mün'c'eji
c'ü ra mböxc'eji a cjanu Mizhocjimi,
na ngueje ixi nguetsjë o 'ñünnc'ü in
mü'büji i̱ 'ñejmeji e Jesucristo.

Saludos y bendición final

25 Mi cjuarmats'ügöjme, rí
dyötcüjme Mizhocjimi.

26 Xipjiji texe c'o cjuarma ra
mbörüji Cjimi. Xipjiji c'ü rí ne
anguezeji co texe ín mü'bü. Na
ngue o̱ t'izgöji Mizhocjimi.

27 Nutscö e Pablo rí xi'tsc'öji rí
pjötpüji na puncjü ngüenda rí xörüji
ne carta nu, ra dyärä texe yo
cjuarma. Na ngue je ga cjanu ga ne
Mizhocjimi.

28 Rí ötügö e Jesucristo c'ín Jmuji
ra sido ra nuc'üji na jo. Je rga cjanu,
amén.

SEGUNDA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES

Pablo y sus compañeros escriben a la iglesia

1 Nutscö e Pablo 'ñe e Silvano 'ñe
e Timoteo rí pen'c'ejme ne carta. Rí
zenguats'üjme nu'tsc'eji in jmurüji
a Tesalónica in ench'e in mü'büji
Mizhocjimi c'ü mi Tataji, 'ñe e Jesu-
cristo c'ín Jmugöji. 2 Anguezevi ra
nuc'eji na jo. Xo ra tsja'c'üji ra mäjä
in mü'büji, dya pje rí mbeñeji.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo venga

3 Mi cjuarmats'üji, dya rí jëzi
rgá unüjme 'na pöjö Mizhocjimi na
ngueje xenda in ejmeji na jo e Je-
sucristo, 'ñe xenda in pötqui s'iyaji
in texeji. 4 Nguec'ua texe c'o ja
nde jmurü c'o ma't'ü Mizhocjimi,
rí mäjä rgá xipjijme c'ü me na
jo gui tsjagueji. Rí xipjijme c'ü
cja'c'eji na s'o yo nte, 'ñe me va
sätsc'eji o ndumü, pero in zëzhiji,
dya in jëziji c'ü ni 'ñench'e in mü'büji
Mizhocjimi. 5 In sufregueji yo, na
ngueje in ätqueji Mizhocjimi c'ín
Jmugöji. C'ü ni zëzhgueji cja yo
in sufreji, ngue c'ü rgui unnc'eji
ngüenda Mizhocjimi ra ngõ'tc'üji na
jo 'ma rí sätc'eji nu ja ri manda
angueze. Ra mama c'ü na jo vi
tsjagueji, ngue c'ua rí tsãrãgueji nu
co angueze.

6 Pero nu c'o cja'c'eji na s'o,
Mizhocjimi mbeñe c'ü na jo ra ts-
japü ra sufreji. 7 Xo mbeñe c'ü
na jo ra tsja'c'eji rí söyaji, dya cja
pje rí sufregueji, ni ri nguezgöjme.
Nujyo, ra zädä yo, 'ma ra ẽjẽ e Je-
sucristo rá jandaji rí texeji. Rguí
'ñeje a jens'e. Y na ngueje pë's'i
na puncjü o poder, ra dyoji c'o o
anxe. Ra ẽjẽ cja 'na trasivi c'ü ri
tjë. 8 Ra tsjapü ra sufre c'o dya vi
'ñench'e o mü'bü angueze para ro
jogü o mü'büji. Na ngue dya ne go
dyätäji Mizhocjimi. 9 C'o cja a cjanu
c'o na s'o, nunca ra zät'äji cja jmi
Mizhocjimi, nunca ra jñandaji ja ga
cja Mizhocjimi c'ü me na zö'ö 'ñe
me na zëzhi. Mizhocjimi ra tsjapü
ra sufreji para siempre, na ngue na
s'o c'o vi tsjaji. 10 Nujyo, ra zädä
yo, c'e pa 'ma ra ẽjẽ e Jesucristo.
Texe c'o ench'e o mü'bü e Cristo,
ngueje o t'i Mizhocjimi c'o. C'e pa
'ma ra ẽjẽ e Jesucristo, ra 'ñetse
c'ua c'o o t'i Mizhocjimi c'ü ya ri
chjëntji angueze. Na ngueje 'ma ró
zo'c'öjme, i 'ñench'e in mün'c'eji c'ü.
Nguec'ua c'o ra jñanda c'e pa, me ra
nguijñiji ra mamaji c'ü me na jo e
Jesucristo, 'ñe me na nojo.

11 Nguec'ua dya rí jëzi rgá
ö'tc'öjme ín Mizhocjimigöji nu c'ü o
'ñünnc'ü in mü'büji i dyätpäji o jña e
Jesucristo. Rí ö'tc'öjme ra mböxc'eji
xenda rí 'ñejmeji c'ü. Nuc'ua, ra sö
rí tsjaji texe c'o na jo c'o in mbeñe
rí tsjaji. Nguec'ua 'ma ra ẽjẽ e
Jesucristo, Mizhocjimi ra xi'ts'iji
c'ü i tsjaji c'o na jo. 12 Y me ra
näntji e Jesucristo c'ín Jmugöji ra
mamaji me na jo angueze, na ngue
vi tsjagueji c'o na jo. Me xo ra
nänc'äji me na jotsc'eji na ngueje
c'ua ja va mböxc'üji angueze.

2

El hombre de pecado

1-2 Mi cjuarmats'üji, ró xi'ts'ijme
c'ü ra ẽjẽ na yeje e Jesucristo c'ín
Jmugöji, ra 'ñe zinzgöji rá bübüji
co angueze. Pe bübü c'o xi'tsc'eji:
"O Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü
o mü'bü e Pablo o mama c'ü ya
zädä c'o pa 'ma ra ẽjẽ e Jesu-
cristo c'ín Jmugöji", ents'eji. O 'ma
jiyö, xi'tsc'eji c'ü rí zopcjöjme yo
cjuarma rí xipjijme c'ü ya zädä c'o
pa. O 'ma jiyö, c'ü rvá jũ'sc'öjme
a cjanu cja 'na carta. Pero dya rí
mangöjme a cjanu. Nguec'ua dya ra
pi'ts'iji, dya rí sũji. 3 Dya rí dyätqueji

c'o xi'ts'iji a cjanu c'o dya cjuana.
Na cjuana ra ẽjẽ e Jesucristo. Pero
ante c'ü ra ẽjẽ, yo nte dya cja ra
zũji Mizhocjimi zö ya vi mbãrãji o̱
jña. Y ra üji Mizhocjimi. Ante c'ü
ra ẽjẽ e Jesucristo, ra ẽjẽ c'e nte c'ü
me na s'o c'ü ra juajnü e Satanás
c'ü dya jo ra tsjapü o̱ mbëpji. Ra
'ñe jizhi c'ü me ri pjëzhi na nojo.
Pero ya mama Mizhocjimi ra ma
sufre c'e nte. 4 C'e nte c'ü, dya ra ne
cjó xe ra ma't'ü Mizhocjimi, ni yo
pje nde ma't'ü yo nte. Ra tsjapütsjë
na nojo, ra tsjapü dya pje ni muvi
yo. Nguec'ua angueze ra mimi cja
o̱ templo Mizhocjimi, ra mama ri
ngue Mizhocjimi.

5 'Ma xe mi bübügö co nu'tsc'eji,
ró xi'ts'iji yo. ¿Cjo dya i̱ṉ mbeñeji?
6 Nudya i̱ṉ pãrãji c'ü c'a's'ü,
nguec'ua dya be va ẽjẽ c'e nte c'ü
ra juajnü c'ü dya jo. Xo i̱ṉ pãrãji pje
pjëzhi c'ü c'a's'ü. Cja ra 'ñe jizhitsjë
c'e nte 'ma ra zädä c'e pa'a c'ü ya
ch'unü. 7-8 Nu yo rí xi'ts'iji, ya va
pjürü yo, zö dya be jñetse na jo.
Ya cãrã o nte c'o dya ne ra dyätä
Mizhocjimi, ngue c'ua ga tsjaji c'o
na s'o. Pero c'e nte c'ü ra juajnü c'ü
dya jo ra tsjapü o̱ mbëpji, dya be
va ẽjẽ. Na ngueje bübü c'ü c'a's'ü.
'Ma ya rguí ojtjo c'ü c'a's'ü, ixta
jñetse 'ma c'e nte c'ü me na s'o. Pero
'ma ra ẽjẽ e Jesucristo c'ín Jmugöji,
nguextjo c'ü ra ña c'o o̱ jña, ixta
ndũ 'ma c'e nte. Y nguextjo c'ü rva
juëns'i e Jesucristo, ra chjotpü c'o
na s'o c'o vi tsja c'e nte. 9 'Ma ra
ẽjẽ c'e nte, ya ri ench'e o̱ mü'bü e
Satanás c'ü dya jo c'ü ra unü poder.
Nguec'ua ra tsja na puncjü c'o na
nojo. Nguec'ua yo nte'e ra dyonpüji
yo, ra creoji c'ü ri mero na zëzhi.
10 Y na ngue c'ü me rrã s'o c'e nte
c'ü, ra zopjü c'o nte c'o ya rguí bëzhi
o̱ aljma, ra xipjiji c'o dya cjuana. Na
ngueje anguezeji ya ri äräji yo jña
yo na cjuana c'ü rví salvaji, pero
dya ri neji. 11 Nguec'ua Mizhocjimi
ra mbenpeji c'ü ra pëpji a mbo
cja o̱ mü'büji, ngue c'ua ra creoji
c'e bëchjine c'ü ri mama c'e nte.
12 Nguec'ua Mizhocjimi ra tsjapü
ra ma sufre texe c'o ya ri ärä yo jña
yo na cjuana pero dya ri ätä, y ri
mäpäji c'o na s'o.

Escogidos para ser salvados

13 Pero nu'tsc'eji mi cjuar-
mats'üji, s'iyats'üji c'ín Jmugöji. Ni
jyodü c'ü dya rá jëzijme rga unüjme
'na pöjö Mizhocjimi, na ngueje
ndeze mi jinguã o juan'c'üji c'ü
rguí jogü in mün'c'eji. Nguec'ua
'ma i̱ creoji yo jña yo na cjuana,
o xõcüts'üji o̱ Espíritu Mizhocjimi
o tsja'c'eji o̱ t'itsc'eji Mizhocjimi.
14 'Ma ró xi'ts'ijme ja rvá jogü
in mü'büji, ngue Mizhocjimi o
'ñünnc'ü in mü'büji. Ya vi ne
Mizhocjimi c'ü me xo rrã jots'üji
c'ua ja ga cja e Jesucristo c'ín
Jmugöji me na jo.
15 Nguec'ua dya rí creoji c'o
ra xi'ts'iji o bëchjine, dya xo ra
pi'ts'iji. Dya xo rí jyëziji c'o jña c'o o
dyacöjme Mizhocjimi ró xi'tsc'öjme.
Rí sido rí 'ñejmeji c'o ró xi'tsc'öjme
'ma mi bübüjme co nu'tsc'eji. Xo
'ñe c'o ró xi'tsc'öjme cja carta.
16-17 Mizhocjimi o s'iyazgöji va
ndäjä o̱ T'i. Y o nugüji na jo,
nguec'ua va tsjapü o zëzhi ín
mün'c'öji, dya ni jyodü nunca xe
rá sũji. Rí junt'ü ín mün'c'öji dya,
c'ü rá ma minc'öji co Mizhocjimi. E
Jesucristo c'ín Jmuji 'ñe Mizhocjimi
c'ín Tataji, rí ötcöjme ra tsjapü ra
zëzhi in mün'c'eji. Y ra mböxc'eji rí
tsjaji texe c'o na jo, y rí mamaji texe
c'o na jo.

3

Oren por nosotros

1 Nguextjo yo rí xi'tsc'öjme yo.
Mi cjuarmats'üji rí dyötcüjme
Mizhocjimi, ngue c'ua ra sö rá
zopjüjme na puncjü o nte rá
xipjijme o̱ jña Mizhocjimi, ngue
c'ua ra dyätä na puncjü o nte
c'ua ja nzi vi dyätqueji. 2 Xo rí

dyötcüjme Mizhocjimi c'ü ra böbü
a nde'e ra mböxcöjme. Na ngueje
cãrã nte c'o me na s'o c'o pje nde
cjacöjme, na ngueje dya ench'e o̱
mü'büji e Jesucristo. 3 Pero jñunt'ü
in mü'büji, ra tsja c'ín Jmugöji c'ua
ja va mama. Ra tsja'c'ü ra zë'ts'iji
'ñe ra mbö'c'üji na ngueje c'ü dya
jo'o me jodü pje ra tsja'c'üji. 4 Na
ngue c'ü ya ni mböxc'üji a cjanu c'ín
Jmugöji, rí pãrãjme c'ü i̱ṉ cjaji c'o ró
xi'ts'ijme, 'ñe c'ü xe rí tsjaji. 5 Rí
ö'tc'öjme e Jesucristo c'ín Jmugöji,
c'ü rí unnc'eji na jo ngüenda c'ua ja
ga s'iyats'üji Mizhocjimi. Nguec'ua
'ma pje c'o rí sufreji, rí sëchiji c'ua
ja nzi va tsja e Cristo, dya rí jyëziji
Mizhocjimi.

El deber de trabajar

6 Nujyo rá xi'tsc'öjme dya
cjuarma, nguetsjë e Jesucristo
c'ín Jmugöji c'ü manda. 'Ma mi
bübüjme co nu'tsc'eji, o ch'acöjme
ró xi'ts'ijme c'ü ni jyodü rí pëpjiji.
'Ma bübütsc'eji o cjuarma c'o dya
ne ra pëpji, dya rí dyocjeji c'o.
7 Nu'tsc'eji i̱ṉ pãrãji c'ü ni jyodü rí
tsjaji c'ua ja nzi rgá cjagöjme. Dya
mi ndemegöjme 'ma mi bübüjme
a ndetsc'eji. 8 Dya cjó ró sipcöjme
o̱ xëdyi c'ü dya ro cjõ't'üjme. Ró
pëpjijme na zëzhi. Zö xõmü zö
ndempa mi pëpjijme, ngue c'ua
dya rvi tsjõtcöjme 'ne rí 'natsc'eji.
'Ma jiyö 'na ri sögueji na jyü. 9 Mi
pë'sc'öjme derecho ro ch'acöjme c'ü
ro sijme, pero dya cjó ró ötcöjme.
Ró pëpcjöjme ngue c'ua xo rvi
tsjagueji c'e tjũrü c'ü rvá cjajme
a cjanu. 10 'Ma xe mi bübüjme
co nu'tsc'eji, ró xi'tsc'öjme 'ma cjó
c'o dya pëpji, dya xo ra zi o xëdyi,
ró ents'eji. 11 Rí äräjme bübüts'üji
c'o na mañe, dya pëpjiji. C'ü cjaji,
me nzhodü ga nu'tp'üji o̱ bëpji yo
nín minteji c'o dya ni jyodü ra
nuji. 12 Nu'tsc'eji i̱ṉ cjaji a cjanu,
nguetsjë e Jesucristo c'ín Jmugöji
c'ü manda yo rá xi'tsc'öjme dya. Rí
xi'tsc'öjme c'ü dya cja rí nzhodü rí
ñu'tp'ügueji o̱ bëpji c'o 'ñaja, pero
rí pëpjiji ngue c'ua rí chöt'üji c'ü rí
sigueji.

13 Mi cjuarmats'üjme i̱ṉ texeji, rí
tsjaji c'o na jo. Dya ra tõgüts'üji rgui
tsjaji a cjanu. 14 'Ma cjó c'o dya ra
dyätcäjme yo jña yo ró xi'ts'ijme cja
ne carta, ixtí unnc'eji na jo ngüenda
cjó ngueje, ngue c'ua dya rí dyoji
c'o. Xa'ma ra tseje c'o. 15 Pero dya
rí ñugueji na ü c'o. Jmanch'a rgui
zopjüji rí xipjiji ra jyëziji c'o na s'o.
Na ngueje ngue nin cjuarmaji.

Bendición final

16 C'ín Jmugöji ngue c'ü dacöji c'ü
rguí mäjä ín mün'c'öji. Nguec'ua rí
ötcö angueze ra dya'c'eji c'ü dya ra
nguarü rgá mäjä in mün'c'eji, zö pje
c'o nde rí tsjogüji. Rí ötcö angueze
ra bübüts'üji nzi 'natsc'eji.

17 Yo jña yo ni nguarü yo rgá
ma'tc'üji Cjimi, nguezgö e Pablo rí
opjügö co ín dyëgö yo. Texe cja
yo carta yo rí pejñe, rí opjü ja nzi
jña co ín dyëgö, ngue c'ua ra 'mãrã
nguezgö rí pejñe yo. 18 E Jesucristo
c'ín Jmuji ra nuc'üji na jo i̱ṉ texeji.
Je rga cjanu, amén.

PRIMERA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO

Pablo escribe a Timoteo

1 Nutscö e Pablo rí pen'c'e ne carta. O juancügö e Cristo Jesús rá cjagö apóstole rá zopjü yo nte. O mandazü Mizhocjimi 'ñe e Jesucristo c'ín Jmugöji rá zopcjöji a cjanu. Mizhocjimi o ndäjä e Jesucristo o ẽ 'ñevgueji libre, nguec'ua rí pãrãgöji rá salvagöji. 2 Nu'tsc'e Timoteo rí pen'c'e ne carta. Rí cja'c'ö nza cja 'ma ri ngue ín ch'itsc'ö. Na ngueje 'ma ró zo'c'ö, xo i̱ 'ñench'e in mü'bü e Jesucristo. Rí ötcö Mizhocjimi c'ín Tataji ra nuc'ü na jo, 'ñe ra juen'tsc'e, ngue c'ua ra mäjä in mü'bügue, dya pje rí mbeñe. Je xo rgá ötcö a cjanu e Jesucristo c'ín Jmugöji.

Advertencia contra enseñanzas falsas

3-4 Mizhocjimi ne'e c'ü rá ench'e ín mü'büji e Jesucristo. Pero cãrã a Efeso c'o nan'ño ga jizhi. Mamaji ja ma cja c'o ín mboxatitagöji, pero xe jũ's'üji jña c'o dya t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi. Nguec'ua c'o nte c'o ärä c'ü mama c'o xöpüte, me söji o jña pje ne ra mama c'o jña, y dya sö ra mbãrãji na jo Mizhocjimi. Y dya ench'e o̱ mü'büji e Jesucristo. Nguec'ua 'ma ró magö a Macedonia, ró xi'tsc'ö i̱ tsejme a Efeso. Ró xi'tsc'ö rvi zopjü yo nan'ño ga xöpüte, rvi xipjiji c'ü dya cja ro xöpüji a cjanu yo nte, 'ñe dya cja ro mbezheji c'o me mamaji. Y rí xi'tsc'ö dya na yeje, rí zopcjeji c'ü dya cja ra xöpüji a cjanu.

5 Ni jyodü rá unü ín mü'büji rá cjaji c'o na jo, 'ñe rá creoji Mizhocjimi co texe ín mü'büji. 'Ma ga cjanu, ra sö rá s'iyaji yo nín minteji, 'ñe rá ne'eji Mizhocjimi. 6 Pero bübü c'o dya ne o̱ mü'bü ra tsja c'o na jo. Dya ätäji na jo Mizhocjimi. Nguec'ua ya xõgüji cja c'e 'ñiji c'ü na jo, me mamaji jña c'o dya pje ni muvi. 7 Ne anguezeji ra xöpüji yo nte ja ga cja c'ü o̱ ley Mizhocjimi; me xipjiji: "Je ga cjava ne ley", embeji. Pero dya pãrã c'o xöpüte ja ga cja c'e ley, ni xo pãrãji c'o jña c'o mamaji.

8 Bueno, rí pãrãgöji c'ü me na jo c'ü o̱ ley Mizhocjimi. Pero ni jyodü rá unüji na jo ngüenda pje vi ch'acöji c'ü. 9 C'ü vi ch'acöji c'ü o̱ ley Mizhocjimi, dya ngue para c'o ätä Mizhocjimi c'o cja na jo; ngue para c'o dya ne ra dyärä, ngue c'ua ra unüji ngüenda c'ü na s'o cjaji. C'ü o̱ ley Mizhocjimi ngue para c'o dya ätä Mizhocjimi c'o cja na s'o. Xo ngue para c'o dya sũ Mizhocjimi c'o me yönbü o̱ jña'a. C'ü vi ch'acöji c'ü o̱ ley Mizhocjimi, xo ngue para c'o pärä nu tata 'ñe nu nana, xo 'ñe c'o pö't'üte. 10 Xo 'ñe c'o tsãjã o ndixũ, 'ñe c'o ndixũ c'o tsãjã o bëzo. Xo 'ñe c'o dya be chjüntü c'o cja na s'o. C'ü vi ch'acöji c'ü o̱ ley Mizhocjimi, xo ngue para c'o obütsjëvi nín mibëzovi, 'ñe c'o põnü nu minteji para ra tsjapüji o̱ mbëpjiji, 'ñe c'o mbëchjine, 'ñe c'o nädä Mizhocjimi y mamaji c'o dya cjuana. Xo ngue para c'o pje nde cja, c'o dya ätä o̱ jña Mizhocjimi c'ü me na jo. 11 Mizhocjimi o juancügö rá zopjü yo nte rá xipjiji ja ga cja angueze me na nojo 'ñe me na jo.

Gratitud por la misericordia de Dios

12 E Cristo Jesús c'ín Jmugöji, ngue c'ü o dyacö ja rgá zopjü a cjanu yo nte. Nuc'ü, rí unügö 'na pöjö na ngueje mi pãrã angueze c'ü ro ätcö, nguec'ua va juancü rí pëpigö c'ü. 13 O juancü zö na s'o mi cjagö 'ma ot'ü. Mi sadügö e Jesucristo. Y mi cjapü ra sufre c'o ätpä o̱ jña c'ü; mi cjapcö ma nozgö, dya mi juentsegö anguezeji. Pero o juentsque e Jesucristo, na ngue dya be mi ench'e

ín mü'bügö c'ü, dya mi pãrãgö
pje pjëzhi angueze. Nguec'ua mi
pëzhgö ma jo c'o mi cjagö. 14 O nugü
na jo Mizhocjimi o perdonaozü
texe c'o na s'o. Nguec'ua rí ench'e
ín mü'bü e Cristo Jesús nguec'ua rí
s'iyagö dya yo nte.

15 Bübü 'na jña c'ü na cjuana
c'ü ni jyodü ra creo yo nte. Je
ga cjava ne jña: "O ẽjẽ e Cristo
Jesús cja ne xoñijõmü, o ẽjẽ para
o ẽ jocüzü ín mü'büji nutscöji rí
cjaji c'o na s'o." Texe cja yo nte,
nutscö xenda ma s'ozgö. 16 Zö
me ma s'o mi cjagö, pero e Jesu-
cristo o mezhe va mbësquigö pa-
ciencia o juentscö a cjanu, ngue
c'ua c'o cjë c'o ra ẽjẽ, ra unü
ngüenda yo nte c'ü me pë's'i pacien-
cia e Cristo ga juentseji. Nguec'ua
ra 'ñench'e o̱ mü'büji c'ü, ra ch'unü
c'ü rguí bübütjoji. 17 Mizhocjimi
nunca ra nguarü rgá manda. Zö
ya rguí nguins'i ne xoñijõmü, pero
Mizhocjimi ra bübütjo para siem-
pre. Dya sö rá jandagöji. Dya cjó
bübü c'ü ri pãrã nza cja angueze;
ojtjo xe 'na Mizhocjimi. Nguec'ua
ni jyodü rá sũgöji c'ü, y rá mamaji
c'ü me na nojo. Nunca rá jëziji rga
ma't'üji. Amén.

18 Nu'tsc'e Timoteo ín ch'itsc'ö,
'ma dya be mi pëpque Mizhocjimi,
bübü o cjuarma c'o o pätpä
Mizhocjimi va mamaji c'ü rí pëpque
na jo c'ü. Nguec'ua rí xi'tsc'ö dya,
rí pëpcje na jo cja Mizhocjimi, ja c'o
nzi ga tsja na jo o chũ 'na tropa ga
mbëpi c'ü nu gobierno. 19 I̱ 'ñench'e
in mü'bü e Jesucristo; dya rí jyëzi. Y
rí tsja c'o i̱ṉ pãrãgue c'o na jo. Bübü
c'o mi pãrã pje pjëzhi c'o na jo, pero
go ne go tsjaji c'o na s'o. Nguec'ua
o s'odü o̱ mü'büji, dya cja ejmeji e
Jesucristo. 20 Nza cja e Himeneo 'ñe
e Alejandro. Ró xipji c'o cjuarma o
pjongüji anguezevi cja c'o cjuarma.
Ngue c'ua ra sö e Satanás c'ü dya
jo ra tsjapü ra sufrevi. Xa'ma ra
nzhogü o̱ mü'büvi, dya cja ra tsjavi
c'o na s'o. Na ngue 'ma cjó c'o ra
tsja a cjanu, nu'ma, cja c'ü na s'o,
chjëntjui c'ü ro zadü Mizhocjimi.

2

Instrucciones sobre la oración

1 Nu'tsc'e Timoteo, rá xi'tsc'ö c'ü
xenda ni jyodü rí xipcje texe yo
cjuarma. Ni jyodü ra chëzhiji a
jmi Mizhocjimi ra dyötüji 'ma cjó
c'o pje ni jyodü. Y ra unüji 'na
pöjö. 'Ma rí dyötüji Mizhocjimi,
dyötpüji texe yo nte. 2 Rí dyötpüji
Mizhocjimi yo gobierno 'ñe texe yo
pjëzhi na nojo, ngue c'ua rá mimiji
na jo, rá cãrãji paz. Y ngue c'ua
rá sũji Mizhocjimi, 'ñe rá mimiji
na jo cja yo nte. 3 Mizhocjimi ne
ra salvazüji rí nteji ra jocüzü ín
mü'büji. Nguec'ua 'ma rá ötpöji
texe yo nte, na jo 'ma, y ra mäjä 'ma
angueze. 4 Na ngue ne'e angueze
ra jogü o̱ mü'bü texe yo nte, ra
mbãrãji c'ü na cjuana. 5 Na ngue
'natjo Mizhocjimi. Xo 'natjo c'ü
ñacöji cja jmi Mizhocjimi; ngueje
e Jesucristo. Nuc'ü, Mizhocjimi
c'ü, pero xo nte. 6 Nuc'ü, o ne o
pätcöji va ndũ va ngõtcüji c'o na
s'o. O 'ñe ndũ e Jesús 'ma o zädä
c'o pa c'o vi mama Mizhocjimi.
Nguec'ua rá unüji ngüenda c'ü ne
Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre rí tex-
eji. 7 Mizhocjimi o juancü rá cjagö
apóstole rá zopjü yo nte rá xipjiji ja
ga s'iyazüji c'ü. Pãtcö ín mü'bü e
Cristo c'ü dya bëchjine yo rí mangö
c'ü o juancü Mizhocjimi; na cjuana.
O juancü rá xöpü yo dya menzumü
a Israel, ngue c'ua ra mbãrãji c'ü
na cjuana, ra 'ñench'e o̱ mü'büji e
Jesucristo.

8 Rí xi'tsc'ö, texe c'ua ja jmurü
yo cjuarma, ni jyodü yo bëzo ra
dyötüji Mizhocjimi. 'Ma neji c'ü ra
tsja Mizhocjimi ra dyätäji, ni jyodü
ra tsjaji c'o na jo. 'Ma nzhänt'ä na
ötüji Mizhocjimi, ri 'natjo o̱ pjeñeji,
dya cjó ra sjëya na ngue c'ü vi tsja

na s'o 'na nu cjuarmaji. 9 Yo her-
mana, rí xipjiji c'ü dya ra jyodüji
c'ü rguí jñetse rrũ zöji cja yo nte.
Bübü o ndixũ c'o je'e o bitu c'o dya
ni jyodü ra jye'eji. Cjapüji me rrũ
zö o̱ ñi'iji. Me teveji o tjeve de oro
'ñe de plata. Je'eji o bitu c'o me
na mizhi ngue c'ua ra mama yo
nte me na zöji. 10 C'ü rguí jñetse
na zö yo hermana, ngueje c'ü ra
pjösteji cja yo nte. Ngue c'ü ni jyodü
ra tsja yo ndixũ yo sũ Mizhocjimi.
11 'Ma jmurü yo cjuarma, ni jy-
odü yo ndixũ ra dyäräji na jo 'ma
cjó c'o ra zopjüji, dya ra ndünrüji.
12 Dya rí jëzigö yo ndixũ ra xöpüji
yo cjuarma, ni xo ra mandaji cja yo
bëzo. C'ü ra tsjaji, ra dyäräji, dya
pje ra ndünrüji. 13 Na ngueje ot'ü
o dyät'ä Mizhocjimi c'e bëzo c'ü mi
ngue e Adán. Cjanu o dyät'ä c'e
ndixũ c'ü mi ngue e Eva. 14 Y 'ma
o tsja na s'o e Adán 'ñe e Eva c'ü
dya dyätävi Mizhocjimi, dya ngue e
Adán c'ü o dyonpüji. C'ü o creo c'ü
o mama e Satanás c'ü dya jo, ngueje
e Eva. Ngue e Eva c'ü ot'ü o tsja na
s'o. 15 Nguec'ua yo ndixũ, söji na ü
'ma mus'üji o̱ t'i. Pero ra salvaji nu
'ma ra dyätpäji o̱ jña e Jesucristo. Xo
ni jyodü ra s'iyaji yo nín minteji, 'ñe
ra tsjaji na jo y ra nguijñiji na jo o̱
pjeñeji.

3

Cómo deben ser los obispos

1 Na cjuana ne jña'a nu: Na jo,
'ma cjó c'o ne ra tsja pastor cja yo
cjuarma. Ngueje 'na bëpji c'ü na jo.
2 Para ra tsja pastor 'na cjuarma,
ni jyodü ra mimi na jo, ngue c'ua
dya cjó sö pje ra xipji. Y nguextjo
nu su ra dyojui, dya ra 'ñeje c'ü 'na
lado. Ra nguijñi na jo o̱ pjeñe. Y
ra mimi na jo cja yo nte. C'ü ra
tsja pastor, xo ni jyodü ra unü sjëtsi
ra oxü c'o nan'ño menzumü. Xo
ni jyodü ra jíchi na jo yo nte. 3 Xo
ni jyodü c'ü dya ra tĩ'ĩ. Dya xo ra
jyodü o chũ. Dya xo ra jyodü ja rgá
jñü na puncjü o merio. Y 'ma cjó pje
ra xipji, ra mbë's'i paciencia, dya ra
ndünrü. Dya cjó me ra zövi o jña.
Dya xo ra ne'e o merio. 4 Ni jyodü
ra tsja c'e pastor ra zopjü na jo c'o ri
cãrã o̱ ngumü. Ngue c'ua c'o o̱ t'i ra
respetaoji ra dyätäji. 5 'Ma dya pãrã
'na bëzo ra manda na jo c'o o̱ t'i, ¿ja
rgá sö ra mbörü yo o̱ t'i Mizhocjimi?
6 Dya sö ra tsja pastor 'na bëzo nu
'ma cja ni creo. 'Ma jiyö, 'na ra ts-
japü na nojo. Nguec'ua Mizhocjimi
ra jñünpü ngüenda ra sufre ja c'o
nzi va jñünpü ngüenda e Satanás c'ü
dya jo, na ngue xo tsjapü na nojo
c'ü. 7 C'ü ra tsja pastor, xo ni jyodü
ra mimi na jo, ngue c'ua yo nte yo
dya ejme e Jesucristo ra mamaji:
“Me na jonte nu”, ra 'ñeñeji. 'Ma
jiyö, ra mamaji c'ü dya jo cja c'ü. Je
ga cjanu ga ne e Satanás c'ü dya jo
c'ü rá bëzhgö ín tseji cja yo nte.

Cómo deben ser los diáconos

8 Je xo rga cjanu yo diácono. Ni
jyodü ra mimiji na jo, ngue c'ua yo
nte ra respetaoji. C'ü ra mamaji,
ra mamaji c'ü na cjuana. Dya ra
tĩ'ĩji. Dya xo ra jyodü ja rgá jñüji
na puncjü o merio. 9 Ya ch'acöji rá
pãrãji dya yo jña yo dya cjó mi pãrã
mi jinguã. C'ü ra tsja diácono ni
jyodü ra sido ra creo yo jña yo. Pero
dya nguextjo ra creo; xo ni jyodü ra
tsja c'o na jo. 10 Ot'ü ra mama texe
yo cjuarma cjo na jo ra tsja diácono
c'e cjuarma o jiyö. Nuc'ua 'ma dya
pje tö'tp'üji c'o na s'o, na jo ra tsja
diácono 'ma c'ü. 11 Je xo rga cjatjonu
c'o ndixũ c'o ra tsja mböste. Ni
jyodü ra mimiji na jo, ngue c'ua yo
nte ra respetaoji. Ni jyodü dya ra
xos'üji o bëchjine. Ra nguijñiji na jo
o̱ pjeñeji. Ra tsjaji na cjuana texe c'o
cjaji. 12 Yo diácono, nguextjo nu suji
ra dyojui, dya ra 'ñejeji c'ü 'na lado.
Ni jyodü ra zopjüji na jo c'o o̱ t'iji,
'ñe cjó c'o xe bübü o̱ ngumüji, ngue
c'ua ra ngãrãji na jo. 13 Nu c'o ra tsja
na jo diácono, me ra nädätjoji cja yo
nte c'ü cjaji na jo. Nguec'ua ra sö

na jo c'o diácono ra zopjüji yo nte,
ra xipjiji ra 'ñejmeji e Jesucristo.

El secreto de nuestra religión

14 Rí pëtsagö c'ü dya ra mezhe
rá ẽgö rá 'ñe nuc'ü. Pero nujyo,
rí xi'tsc'ö cja ne carta yo. 15 Na
ngue 'na ra metse. Rí xi'ts'i yo,
ngue c'ua rí pãrãgue ja rgá mimi yo
o̱ t'i Mizhocjimi. Yo o̱ t'i, ngue o̱
templo angueze, na ngue angueze
bübü cja o̱ mü'büji. Ni jyodü c'o o̱
t'i Mizhocjimi ra zopjüji yo nte ra
xipjiji c'o jña c'o na cjuana. Y ra
sido ra tsjaji ja c'o nzi ga mama c'o
jña c'o. 16 C'o jña c'o na cjuana c'o
rí creogöji, dya mi pãrãji mi jinguã
c'o. Y rí mangöji me na zö:

E Jesucristo ngue Mizhocjimi, pero
o 'ñe jmus'ü nza cjazgöji rí
nteji.

O̱ Espíritu Mizhocjimi o tsjapü o
jñetse e Jesucristo c'ü ixi
ngue o̱ T'i Mizhocjimi.

C'o anxe, me co jñandaji e Jesu-
cristo.

C'o dya menzumü a Israel, sjipjiji ja
ga cja e Jesucristo. Nguec'ua
texe cja ne xoñijõmü, ench'e
o̱ mü'büji c'ü.

O s'idyi a jens'e e Jesucristo nu ja
me na nojo c'ü, 'ñe me na zö.

4

Los que se apartarán de la fe

1 Mama o̱ Espíritu Mizhocjimi ja
rga cja c'o cjë 'ma ya ra nguins'i
ne xoñijõmü. Ra bübü o xöpüte c'o
ra 'ñünbü o̱ mü'bü e Satanás c'ü
dya jo 'ñe c'o demonio, me ra dy-
onpüji yo nte rgá xöpüji. Nguec'ua
bübü c'o ra creo c'o ri mama c'o
xöpüte, ra jyëziji c'o jña c'o ya dy-
acöji Mizhocjimi. 2 C'o xöpüte ra
tsjapüji me rrã joji, pero ri bëchjine
c'o ri mamaji. Me ri cjaji c'o na
s'o, pero dya cja ri söji cjo na s'o
c'o ri cjaji. 3 C'o xöpüte ra xipjiji
c'o nte c'ü dya ra sö ra chjüntüji. Y
ra xipjiji c'ü bübü o jñõnü c'ü dya
jo ra ziji. Maco yo jñõnü, nguet-
sjë Mizhocjimi dacöji yo, nguec'ua
nutscöji rí nteji rá unüji 'na pöjö
Mizhocjimi, cja rrũ sigöji. Nutscöji
rí ejmeji e Jesucristo y rí pãrãgöji
dya c'ü na cjuana, xo sö rá siji c'o
pje nde ma jñõnü. 4 Na ngueje
na jo texe yo o dyät'ä Mizhocjimi.
Nguec'ua rá siji texe o jñõnü. Pero
ot'ü rá unüji 'na pöjö Mizhocjimi
cja rrũ siji. 5 O mama Mizhocjimi
na jo rá sigöji c'o pje nde ma jñõnü.
Nguec'ua 'ma rá unüji 'na pöjö, ra
intsjimi 'ma Mizhocjimi c'e jñõnü
ngue c'ua ra jogü rá siji.

Un buen siervo de Jesucristo

6 Yo jña yo rí xi'tsc'ö, rí xipcje
yo cjuarma. Xo 'ñetsc'e ni jyodü
rí xörü c'o jña c'o rí creoji, y rí
tsjijñi c'o. O jí'tsc'eji c'o na jo; ni
jyodü rí sidogue c'o. 'Ma rí tsjague
a cjanu, na jo 'na mbëpjitsc'e cja e
Jesucristo. 7 Dya rí tsjapü ngüenda
c'o jña c'o mama c'o na s'o ga
xöpüte. C'o pezhe c'o, dya pjöxcöji
rá ätäji Mizhocjimi, na ngueje dya
ni muvi c'o. Nu'tsc'e rí xötpü rí
dyätä Mizhocjimi. 8 'Ma rá xötpü
rá cjaji jercicio, rguí muvi para ín
cuerpoji, pero ts'inguilëtjo. Pero
'ma rá xötpü rá ätäji Mizhocjimi,
me rguí muvi na puncjü 'ma. Na
ngueje ya mama Mizhocjimi, 'ma
cjó c'o ra dyätä angueze, ra tsja
angueze ra mbös'üji va, y ra unüji
c'ü rguí mimitjoji a jens'e. 9 Na
cjuana ne jña'a nu, y ni jyodü ra
creo nza texe yo nte. 10 C'ü rí ench'e
ín mü'bügö, ngueje Mizhocjimi c'ü
bübütjo 'ñe dacüji c'ü rgá bübütjoji.
Rí ench'e ín mü'bü na ngueje ne
angueze ra 'ñeme libre yo nte texe
cja c'o na s'o. C'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü
e Jesucristo, Mizhocjimi ra salva
c'o. Nguec'ua rí pëpcjö rgá zopjü
yo nte hasta me potjo ín cuëgö, y rí
sufregö c'o pje nde xitscöji.

11 Nujyo jña'a yo, rí xipcjeji ra
tsjaji yo, y rí xöpqueji yo. 12 Bübü
c'o ya 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo

c'o cja'c'ü menu na ngueje cja i̱ṉ
t'igue. Pero rí tsja 'na tjũrü c'ü na
jo, ngue c'ua xo ra tsja anguezeji.
Rí ñague jña c'o na jo, y rí nzhodü
na jo. Rí s'iya yo nte co texe in
mü'bü. Rí 'ñejme na jo Mizhocjimi.
Y dya rí tsjague c'o na s'o. 'Ma
rí tsjague a cjanu yo na jo, dya
cjó ra tsja'c'ü menu 'ma. 13 Hasta
'ma cja rá ẽgö va ja i̱ṉ bübü, rí
pjötpügue ngüenda rí xörügue o̱ jña
Mizhocjimi, ra dyäräji texeji. Rí
zopjüji y rí xöpüji. 14 C'o cjuarma
o pätpäji Mizhocjimi va mamaji
c'ü rí tsjague ne bëpji, y c'o tita
cja c'o cjuarma o 'ñe'sc'eji o̱ dyëji.
Nguec'ua Mizhocjimi o dya'c'ü ja
rgui tsjague ne bëpji. Nguec'ua rí
xi'tsc'ö, dya rí jyëzi ne bëpji, sido rí
tsjague.

15 Nu yo rí xi'tsc'ö, rí tsjijñi yo
y rí jyodü rí tsja, ngue c'ua tex-
eji ra jñantc'aji c'ü xenda na jo gui
tsja. 16 Rí pjötpütsjë ngüenda ja rgui
dyätque Mizhocjimi. Xo rí pjötpü
ngüenda ja rgui xöpque c'o 'ñaja. 'Ma
rí sido a cjanu, ra jogü in mü'bügue
'ñe c'o o̱ mü'bü c'o ra dyä'tc'ägue.

5

Cómo portarse con los creyentes

1 'Ma pje c'o ra tsja yo cjuarma c'o
ya tita, dya rí huënch'igue na zëzhi
c'o. Rí zopjüji na jo nza cja 'ma ri
ngueje nin tatague. Xo 'ñe yo sẽ'ẽ,
rí zopjüji nza cja 'ma ri ngueje nin
cjuarma. 2 Yo nita, rí zopjüji na
jo nza cja 'ma ri ngueje nin nana.
Yo süngü, rí zopjüji nza cja 'ma ri
ngueje nin cjũ'ũ; y dya rí tsjapügue
na s'o yo.

3 Yo ndixũ yo ya ndũ nu xĩra,
'ma dya 'ñeje cjó ra mbös'ü, rí
pjös'üji yo. 4 Pero 'ma 'ñejeji o̱ t'i'i,
ni jyodü c'o o̱ t'i ra mbös'üji c'ü.
C'o t'i, 'ma mi ts'it'iji, o mbös'üji
anguezeji, o tsja c'ü nu nanaji.
Nguec'ua nudya ni jyodü anguezeji
ra nzhopcüji ra mbös'üji c'ü. Je
xo rga cjanu 'ma 'ñeje o̱ bëche c'e
ndixũ, ra mbös'üji c'ü. 'Ma ra tsjaji
a cjanu, ixi na cjuana respetaoji
'ma c'ü. Y ngue c'ü rguí mäjä
Mizhocjimi. 5 C'e ndixũ c'ü dya
cjó 'ñeje, junt'ü o̱ mü'bü nguextjo
Mizhocjimi ra mbös'ü. Nguec'ua
sido ötü Mizhocjimi zö xõmü zö
ndempa. 6 Nu c'ü ya ndũ nu xĩra,
nu 'ma me mäpä yo bübü cja ne
xoñijõmü, chjëntjui c'ü ya ndũ, na
ngue dya cja mäpä Mizhocjimi. 7 Rí
xipjigue c'o cjuarma ra mbös'üji c'o
ndixũ c'o dya cjó 'ñeje. 'Ma ra tsjaji
a cjanu, dya cjó sö cjó pje ra xipjiji
'ma. 8 C'o ejme Mizhocjimi, ni jy-
odü ra mbös'üji c'o cãrã o̱ ngumü
'ñe c'o 'ñaja o̱ dyoji. 'Ma cjó c'o dya
pjös'ü c'o o̱ dyoji, dya ejme na jo
'ma c'ü. Maco c'o dya ejme, pjös'üji
c'o o̱ dyoji.

9 Yo ndixũ yo ya ndũ nu xĩra,
bübü c'o rí juajnügue ra tsjaji 'na
bëpji cja yo cjuarma. Pero ngue
'ma ya ri ëdyi sesenta cjë'ë, 'ñe 'ma
'natjo nu xĩra c'ü mi 'ñeje. 10 Xo
'ñe 'ma o tsja na jo nguec'ua ga
mama yo nte: “Nujnu, na jo va
mbös'ü yo nte'e. O s'iya c'o o̱ t'i, y
o unü sjëtsi ro oxü c'o nan'ño men-
zumü, y o mbe'chp'e o̱ ngua c'o o̱ t'i
Mizhocjimi, y o mbös'ü na puncjü
c'o mi sufre na puncjü. O mbös'ü
'ma cjó pje mi jyodü”, eñe yo nte.
'Ma ga cjanu, na jo ra tsja 'na bëpji
cja Mizhocjimi 'ma.

11 Yo ndixũ yo ya ndũ nu xĩra
c'o cja xe xunt'i, dya rí juajnügue
ra tsjaji 'na bëpji. Na ngueje 'ma
xenda ra neji o bëzo que na ngueje
e Cristo, ra ne ra chjüntüji na yeje
'ma. 12 Na s'o a cjanu, na ngueje
dya mbëpiji e Jesucristo ja c'o nzi
va mamaji. 13 Xo 'ñe ra xötpüji rrũ
mañaji, ra nzhöt'ütjoji cja ngumü.
Dya nguextjo nu; xo ra mamaji jña
c'o dya pje ni muvi. Xo ra zo'p'üji
c'o o̱ bëpji c'o 'ñaja. Y me ri ña ri ñaji
c'o dya ni jyodü ra ñaji. 14 Nguec'ua
yo ndixũ yo ya ndũ nu xĩra c'o cja
xe xunt'i, rí negö c'ü ra chjüntüji na

yeje, ra mus'üji o t'i'i. Y ra zopjüji
na jo c'o cãrã o̱ ngumü ngue c'ua
ra ngãrãji na jo. Nguec'ua dya ra
sö pje ra xitscöji c'o nugüji na ü.
15 Bübü ndixũ c'o ya ndũ nu xĩra c'o
ya xõgü cja o̱ 'ñiji Mizhocjimi. Ya
möji c'ü dya jo.

16 'Ma ra ndũ c'ü nu xĩra 'na
o̱ dyoji 'na cjuarma, ni jyodü c'e
cjuarma ra mbös'ü c'e ndixũ. C'e
cjuarma, dya ra nde'be texe yo
cjuarma ra mbös'üji c'e ndixũ. Pero
'ma bübü 'na ndixũ c'ü dya cjó 'ñeje
cjó ra mbös'ü, ni jyodü texe yo
cjuarma ra mbös'üji c'ü.

17 C'o tita c'o na jo ga manda
cja yo cjuarma, 'ma pëpjiji na zëzhi
ga zopjüji yo nte 'ñe ga xöpüji, ni
jyodü rí pjös'üji na jo o merio.
18 Na ngueje t'opjü a cjava cja o̱ jña
Mizhocjimi: "'Ma ra yödü o ndëxü
c'o in nzhünüji, dya pje rí jñu'tp'üji a
ne'e c'o; jyëziji ra ñõnüji." Xo t'opjü
a cjava: "'Na mbëpji pë's'i derecho
ra mbös'üji o merio."

19 'Ma cjó c'o ra 'ñe xi'tsc'e c'ü
o tsja na s'o 'naja c'o tita, dya xtí
creogue. Nu 'ma bübü yeje o jñi'i
c'o o ndäcä vi tsja na s'o, rí cre-
ogue 'ma. 20 'Ma cjó c'o sido cja
na s'o, rí huënch'i 'ma cãrãji texeji.
Nguec'ua ra zũ'ũ c'o 'ñaja cjuarma.
21 Pãtcö ín mü'büvi Mizhocjimi 'ñe e
Jesucristo c'ín Jmuji 'ñe c'o o̱ anxe
c'o o juajnü. Nguec'ua rí xi'tsc'ö
rí pjötpügue ngüenda ixtí tsjapü na
jo t'önü ante c'ü rí huënch'i 'na
cjuarma. Y dya cjó rí unügue favor.
22 Dya ts'i rgui juajnü c'o tita c'o ra
manda cja yo cjuarma; ot'ü rí ñu'u
cjo bübü na jo. Na ngueje 'ma rí
juajnügue 'na tita c'ü cja na s'o, xo
i̱ṉ pë's'i in s'ocügue. Nu'tsc'e xo ni
jyodü rí tsjague c'o na jo.

23 Dya rí sitjogue ndeje. Xo rí
si'i ts'inguilëjë vino como 'ñechjẽ,
xa'ma ra ndis'i in pjeme c'ü nda-
jmetjo ga ü'ü.

24 Bübü o nte c'o ixtí pãrãji c'ü na
s'o cjaji. Bübü c'o dya rá pãrãji o̱
nzhubü hasta 'ma cja rá fijaji na jo
ja ga nzhodüji. 25 Xo bübü o nte c'o
ixi jñetsetjo c'ü cjaji na jo. O 'ma dya
jñetse, dya ra mezhe ra 'mãrã.

6

1 Bübütsc'eji o cjuarma c'o pëpji
cja o lamu c'o dya ejme Mizhocjimi.
Zö me cjapüji ra pëpjiji o bëpji c'o
na jyü, pero ni jyodü ra respetaoji
c'o nu lamuji. 'Ma jiyö, ra mama
yo nte: "Dya jo Mizhocjimi 'ñe yo o̱
jña", ra 'ñeñeji. 2 Bübütsc'eji c'o pëpji
cja o lamu c'o ejme Mizhocjimi. C'e
cjuarma c'ü mbëpji, zö cjuarmavi
dya c'ü nu lamu, pero dya ra jogü
ra tsjapü c'ü dya ni muvi c'ü nu
lamu. C'ü ra tsja, xenda ra mbëpi
na jo'o, na ngueje cjuarma c'e lamu
c'ü pëpi, nguec'ua ga tsja c'e mbëpji
s'iya c'ü nu lamu. Nujyo rí xöpügue
yo, y rí xipjiji ra tsjaji yo.

La religión y el contentamiento

3 C'o o̱ jña e Jesucristo c'ín
Jmugöji, me na jo c'o. Na ngueje
jítscöji ja rga ätäji Mizhocjimi. Pero
bübü c'o nan'ño ga nguijñi 'ñe
nan'ño ga xöpü. 4 Cjapüji na nojo,
pero dya pãrãji ja ga cja. Y s'odü
o̱ pjeñeji, nguec'ua me cjaji o t'önü
'ñe me söji o jña. Nguec'ua ne ra
huinste rgá xöpüteji, y cjaji o chũ,
y sadüji c'ü nu mixöpüteji, y me
ne ra mbëzhiji c'ü pjëzhi c'o 'ñaja.
5 Me söji o jña'a na ngueje ya s'odü
o̱ pjeñeji, dya pãrãji c'ü na cjuana.
Cjijñiji 'ma ra ma't'üji Mizhocjimi,
ra jñüji 'ma na puncjü o merio.
Nu'tsc'e, dya rí dyocjeji c'o ga cjanu
ga tsja. 6 Nu 'ma rá quejmetjoji
conforme co nu yo rí pë's'iji, 'ñe 'ma
rá sũji Mizhocjimi, nu'ma, ngue
'ma rá tõji na puncjü que o merio.
7 Dya pje ró jünji 'ma o jmuxcüji
cja ne xoñijõmü. Y na cjuana c'ü
dya xo sö pje rá jünüji 'ma rá tũgöji.
8 Nguec'ua 'ma rí pë's'iji pje rá si'iji
'ñe pje rá je'eji, rá mäjäji, dya pje
rá mbeñeji. 9 Nu c'o ne ra mbë's'i
na puncjü o merio, cjijñiji o̱ mü'bü

pje c'o nde ra tsjaji, maco na s'o c'o,
dya ni jyodü ra tsjaji. Nguec'ua ga
bëzhiji o̱ aljmaji y ra möji a ma a
linfiernu. 10 'Ma cjó c'o me ne ra
jñü na puncjü o merio, ra mbürü ra
tsja c'o nde na s'o, ngue c'ua ra jñü.
Bübü c'o me ne o merio, nguec'ua
ts'ë ts'ë va xõgüji cja e Jesucristo.
Nguec'ua dya cja creoji dya c'ü.
Nguec'ua me sufre ga ndumü o̱
mü'büji.

La buena lucha de la fe

11 Nu'tsc'e o juan'c'e Mizhocjimi
rí pëpque, nguec'ua rí xi'tsc'ö rí
xõgue texe cja yo na s'o. Sido rí tsja
na jo. Y rí sũgue Mizhocjimi. Y sido
rí 'ñejme e Jesucristo. Y rí s'iya yo
nte. Zö pje ri sufregue, pero dya rí
jyëzgue Mizhocjimi. Y dya rí tsjapü
na nots'ü. 12 O 'ñünnc'ü in mü'bügue
Mizhocjimi nguec'ua i̱ mangue c'o
jña c'o me na jo; i̱ mangue e Jesu-
cristo ngue in Jmugue, o dyärä na
puncjü o nte. Nguec'ua rí xi'tsc'ö,
zö bübü c'ü c'axc'ü, pero rí sido rí
creo e Jesucristo, ngue c'ua siem-
pre rí bübütjogue co Mizhocjimi.
13 Jantc'ague Mizhocjimi c'ü dacöji
c'ü rgá bübütjoji. Xo jantc'ague e Je-
sucristo. 'Ma o tsja e Poncio Pilato
o tsjapü t'önü e Jesucristo c'ü pje mi
pjëzhi, dya zũ e Jesús, o mama na jo.
14 Nguec'ua texe yo rí xi'tsc'ö, xo rí
tsjague y dya rí sũ rgui xöpügue yo.
Ngue c'ua dya ra s'odü in mü'bü, y
ngue c'ua dya ra sö cjó pje ra xi'ts'i.
Rí tsjague a cjanu hasta 'ma cja ra
ẽjẽ e Jesucristo c'ín Jmuji. 15 Ngue
Mizhocjimi ra tsjapü ra jñetse a
cjanu e Jesucristo 'ma ra zädä c'e
pa c'ü o mama. Na ngueje me na
zëzhi Mizhocjimi; ojtjo xe 'naja c'ü
ri nza cja angueze me na zëzhi, 'ñe
me na jo. Me na nojo Mizhocjimi;
manda texe cja yo rey 'ñe cja yo
gobierno. 16 Angueze ixi bübü, y je
ni 'ñeje nu, c'ü rgá bübügöji. Bübü
cja jya's'ü c'ua ja dya cjó sö cjó ra
chëzhi. Dya cjó jñanda Mizhocjimi
ne ri 'na nte'e; dya cjó xo sö cjó
ra jñanda. Me na jo angueze, y
dya nunca ra nguarü c'ü ra manda.
Nguec'ua ni jyodü rá sũgöji c'ü. Je
rga cjanu, amén.
17 Nu c'o rico cja ne xoñijõmü,
rí xipcjeji c'ü dya ra confiaoji o
merio. Na ngue 'na ndajme jünji,
'na ndajme ojtjo. C'ü ra confiaoji,
ngue Mizhocjimi c'ü dacöji texe
c'o ni jyodüzüji ngue c'ua rá mäjä
rga mimiji. 18 Nguec'ua rí xipcje
c'o rico ra mbös'üji c'o pje ni jy-
odü. 'Ma ra tsjaji ga cjanu, ix na
cjuana ri rico 'ma anguezeji a jmi
Mizhocjimi. Xipcjeji 'ma cjó pje
ni jyodü, ra unüji, dya ra mamaji
"jiyö." 19 Nu'ma, ix na cjuana ri ri-
coji 'ma a jmi Mizhocjimi, y dya ra
zũ'ũji c'e pa 'ma ra jñüncüji ngüenda
Mizhocjimi. Na ngueje ra bübütjoji
ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi.

Encargo final a Timoteo

20 Nu'tsc'e Timoteo, Mizhocjimi
o dya'c'e i̱ṉ pãrãgue yo jña yo na
cjuana. Nguec'ua rí tsjague yo, 'ñe
rí xipji yo nte xo ra tsjaji yo. Bübü
c'o me cjapü pãrã pero dya cjuana.
Anguezeji me söji o jña c'o dya pje
ni muvi. Nu'tsc'e, dya rí dyocjeji c'o
xöpü ga cjanu. 21 Na ngue c'o xöpü
ga cjanu, bübü c'o ya xõgü, dya cja
ejmeji e Jesucristo.

Mizhocjimi ra mböxc'ü. Amén.

SEGUNDA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO

Pablo escribe a Timoteo

1 Nutscö e Pablo rí pen'c'e ne
carta. Ndeze mi jinguã Mizhocjimi
o mama c'ü ra unü c'ü rguí bübütjo
yo nte. Nguec'ua o juancügö rá
cjagö apóstole rá zopcjo yo nte,
ngue c'ua 'ma cjó c'o ra 'ñench'e
o̱ mü'bü e Cristo Jesús, ra bübütjo
c'o. 2 Nu'tsc'e Timoteo, ngue'tsc'e rí
pen'c'e ne carta. Rí cja'c'ü nza cja
'ma ri ngueje ín ch'itsc'ö, y me rí
s'iyats'ü. Mizhocjimi c'ín Tataji ra
nuc'ü na jo 'ñe ra juen'tsc'e. Xo 'ñe
e Cristo Jesús c'ín Jmugöji ra nuc'ü
na jo 'ñe ra juen'tsc'e. Nguec'ua
ra mäjä in mü'bügue, dya pje rí
mbeñe.

Dando testimonio de Cristo

3 C'o ín mboxatitagöji mi ma't'üji
Mizhocjimi y mi cjaji na jo. Je xo
ga cjazgö nu, rí ma't'ü Mizhocjimi
y rí cjagö c'o rí pãrãgö c'ü na
jo. Xo 'ñetsc'e. Nguec'ua 'ma rí
ötcö Mizhocjimi xõmü ndempa,
rí unügö 'na pöjö. 4 'Ma rí ö'tc'ö
Mizhocjimi, rí mbeñegö ja vi
huëgue 'ma ró jyanbügövi. Me rí
ne rá jantc'a in jmi, ngue c'ua me
rá mäjä. 5 'Ma rí ö'tc'ö Mizhocjimi
xo rí mbeñegö ja gui dyätpä o̱ jña e
Jesucristo. Ot'ü o creo e Loida c'ü
nin nitague, 'ñe e Eunice c'ü nin
nana. Y rí pãrãgö, xo 'ñetsc'e xo i̱n
creogue na cjuana e Jesucristo co
texe in mü'bügue.

6 Nguec'ua rí mbennc'egö ja
rvá ẽ's'ẽ ín dyëgö cja in ñigue.
Mizhocjimi o dya'c'ü ja rgui tsjague
'na bëpji cja yo cjuarma. Rí
mbennc'egö dya, rí tsjacjuana rí
tsjague c'e bëpji. 7 C'ü o dyacöji
Mizhocjimi, dya ngue c'ü ra zũ
ín mü'büji. Ngueje c'ü ra zëzhi ín
mü'büji, 'ñe c'ü rá s'iyaji yo nte,
'ñe c'ü rá cjijñiji na jo 'na pjeñe.
8 Nguec'ua, dya rí tsejegue 'ma pje
ra xi'ts'i yo nte. Rí xipcjeji ja ga cja
e Jesucristo c'ín Jmugöji. Nutscö rí
xipji c'ü o̱ jña e Jesucristo yo nte,
nguec'ua rrũ ogö a pjörü. Pero
nu'tsc'e, dya rí sũgue c'ü rrã ogö
a pjörü. Zö ra tsja'c'ü yo nte rí
sufregue c'ua ja nzi rgá sufregö,
pero xo rí sido rí xipji yo nte ja
rgá sö e Jesucristo ra ndintspi o̱
mü'büji c'o na s'o. Mizhocjimi me
na zëzhi; ra dya'c'ü c'ü rgui zëzhgue.
9 Nguetsjë Mizhocjimi o 'ñevgueji
libre cja c'o na s'o, y o 'ñünngü ín
mü'büji rá cjaji c'ua ja nzi ga ne
angueze. C'ü vi salvazgöji, dya
ngue c'ü rva cjaji c'o na jo. C'ü
vi salvazgöji Mizhocjimi, ngue c'ü
ya vi ne a cjanu, 'ma dya be mi
ät'ä ne xoñijõmü. Me go s'iyazgöji
go mama c'ü ro ndäjä e Cristo
Jesús. 10 Rí pãrãgöji c'ü me s'iyazgöji
Mizhocjimi. Na ngueje o ẽjẽ e
Jesucristo o 'ñe 'ñevgueji libre. O
ndũ'ũ, cjanu o tetjo o bübütjo na
yeje, nguec'ua dya cja ni jyodü rá
sũgöji c'ü rá tũji. Y cja o̱ jña, rí
unüji ngüenda c'ü rá bübütjoji co
Mizhocjimi para siempre, zö ya
rguí nguins'i ne xoñijõmü.

11 Nu o̱ jña angueze, ngue c'ü
vi juancügö Mizhocjimi rá xipji
yo nte yo dya menzumü a Israel,
'ñe c'ü rá xöpügöji. 12 Nguec'ua
rrũ sufregö a pjörü. Pero dya rí
tsegö rgá sufre. Rí ench'e ín mü'bü
Mizhocjimi, rí pãrãgö c'ü na zëzhi
angueze, nguec'ua ga tsja'a ja c'o
nzi ga mama. Na ngueje ró unü ín
mü'bügö c'ü, rí pãrãgö ra mböcügö
ngue c'ua 'ma ra zädä c'e pa 'ma ra
jñüncüji ngüenda Mizhocjimi, dya
pje ra chötcö c'o na s'o.

13 Ró xi'tsc'ö c'ü na cjuana ja
ga cja Mizhocjimi. Je xo rgui
xipjigue a cjanu yo nte, dya nan'ño
rgui xipcjeji. Rí sido rí 'ñejme
Mizhocjimi y rí s'iyague yo nte. Na
ngueje bübü e Cristo Jesús a mbo

in mün'c'e. 14 Mizhocjimi o dya'c'ü
i̱n pãrãgue c'o jña c'o na cjuana.
Nguec'ua rí pjötpügue ngüenda c'ü
rgui tsjague c'o, 'ñe xo rí xipji yo nte
c'ü xo ra tsjaji yo. Ra mböxc'ügue
o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü bübü ín
mün'c'öji.
15 Ya i̱n pãrãgue o xõgü e Figelo
'ñe e Hermógenes co nutscö. Xo
'ñeje c'o 'ñaja cjuarma a Asia. 16 Rí
ötcö Mizhocjimi ra juentse c'o cãrã
o̱ ngumü e Onesíforo. E Onesíforo o
mböxcö na puncjü, nguec'ua me va
mäjä ín mün'c'ö. Angueze dya tseje
c'ü rrũ o'o a pjörü. 17 Na ngueje
'ma o säjä a Roma, me go jyongö na
puncjü hasta 'ma o chöcö. 18 Xo i̱n
pãrãgue ja va mböxcöji na puncjü
a Efeso. Rí ötcö Mizhocjimi c'ín
Jmugöji ra juentse c'e cjuarma 'ma
ra jñüncüji ngüenda.

2

Un buen soldado de Jesucristo

1 Rí zo'c'ö dya, nza cja 'ma ri ngue
ín ch'itsc'ö. Rí zëzhgue, ra mböxc'ü e
Cristo Jesús rí zëzhgue. 2 Ró xi'tsc'ö
ja ga cja Mizhocjimi, 'ñe ja ga cja e
Jesucristo. Na puncjü c'o cjuarma
c'o xo mi cãrãgöji c'o xo dyärä 'ma
mi xi'tsc'ö. C'o jña c'o ró xi'tsc'ö,
rí xipjigue c'o cjuarma c'o ra ts-
jacjuana c'o ra sö ra xöpü c'o 'ñaja
cjuarma.
3 Rí tsjijñigue ja ga cja o tropa. Zö
sufreji, pero sëchiji ga mbëpiji c'ü
nu gobiernoji. Je xo rga cjatsc'e
nu, zö ri sufregue, pero rí sido rí
pëpque na jo e Cristo Jesús. 4 'Ma
cjó c'o ra tsja o tropa, ni jyodü ra
jyombeñe c'e bëpji c'ü mi cja'a 'ma
dya be mi tropa ngue c'ua ra dyätä
co texe o̱ mü'bü c'ü manda cja yo
tropa. 5 'Ma cjó c'o ra tsja carrera,
ni jyodü ra tsja c'ua ja nzi ga mama
c'e orde cja c'e carrera. 'Ma jiyö,
dya ra ndõjõ 'ma c'e listón, zö ot'ü ra
zät'ä cja c'e raya. 6 'Na campesino
ngue c'ü ot'ü ra zi'i c'o ra mbedye
cja juajma. Pero ni jyodü ra pëpji
na jo zö ri po'o o̱ cuë. 7 Tsjijñi na
jo pje ne ra mama yo jña yo cja ró
xi'tsc'ö. C'ín Jmugöji ra mböxc'ü rí
tendiogue yo.
8 Rí mbeñegue e Jesucristo c'ü o̱
mboxbëche e David. Nuc'ü, o ndũ'ũ
c'ü, pero o tetjo na yeje. Ngue
c'ü rí xipjigö yo nte 'ma rí zopjüji.
9 Na ngue c'ü rí zopjü a cjanu yo
nte, o ts'axcüji o pantcaji a pjörü
nza cja 'ma ri cjagö c'o na s'o.
Nguec'ua me rí sufregö. Pero o̱
jña Mizhocjimi, dya sö ra ts'a's'üji.
10 Zö me rí sufregö, pero rí sëchcö,
dya rí jëzi rgá zopjü yo nte. Na
ngueje rí pãrãgö cãrã c'o ya juajnü
Mizhocjimi. Anguezeji ra dyäräji
c'e jña c'ü rá xipjiji, ra 'ñench'e o̱
mü'büji e Jesucristo. Nguec'ua ra
jogü o̱ mü'büji y ra ma mimiji co
Mizhocjimi nu ja me na zö'ö.
11 Na cjuana ne jña nu cja rá
xi'tsc'ö dya:

O ndũ e Jesucristo por nutscöji. 'Ma
rá bübüji dispuesto rá tũji na
ngue c'ü rgá ätpägöji o̱ jña, xo
rá büütjoji 'ma co angueze.
12 Zö rá sufregöji, pero 'ma rá
sëchcöji, rá mandaji 'ma co e
Jesucristo.
Pero 'ma rá mamaji: “Dya rí pãrãgö
c'ü”, rá eñeji, nu'ma, xo
ra mama angueze c'ü dya
pãcöji.
13 Zö dya rá sidoji angueze c'ua
ja nzi rgá mangöji, pero
angueze ra tsja c'ua ja nzi
va mama; ra ngõtcüji 'ma rá
sidoji, y ra castigaozüji 'ma
rá jëziji. Siempre cumple c'ü
mama.

Un trabajador aprobado

14 Rí mbenmbegue yo cjuarma,
rí xipjiji c'ü ra mbötpüji na puncjü
ngüenda c'ü dya ra zöji o jña. Na
ngueje dya ne ga cjanu Mizhocjimi
c'ín Jmugöji. Rí xipjiji c'ü dya ra zöji
o jña, na ngueje ra s'onbü o̱ mü'bü
c'o ri ärä. 15 Nu'tsc'e rí pjötpügue na
puncjü ngüenda rí zopjü yo nte c'ua

ja nzi ga t'opjü o̱ jña Mizhocjimi
c'ü na cjuana. 'Ma rí tsjague a
cjanu, ra mä'c'ä 'ma Mizhocjimi.
'Ma jiyö, rí bëzhgue 'ma in tseje.
16 Cãrã o xöpüte c'o me ña jña'a
c'o dya ni muvi, na ngueje dya
sũji Mizhocjimi. Dya rí dyocjeji
anguezeji ni xo rí sögueji o jña c'o.
Na ngueje co c'o jña c'o mamaji,
xenda ra tsjaji c'o na s'o, cja na
'ñe c'o nte c'o ri ärä. 17 C'o o̱
jña c'o xöpüte ra s'onbü o̱ mü'büji,
chjëntjui nza cja 'na herida c'ü ni
ma ni nguibi c'ü ni dya'a. Nza cja
e Himeneo 'ñe e Fileto c'o xöpüte.
18 Anguezevi ya xõgüvi cja c'e 'ñiji
c'ü na cjuana. Mamavi c'ü ya ró
tetcjöji 'ma o dyacöji nueva vida.
Na jo c'ü. Pero dya nguextjo nu. Xo
mamavi c'ü dya rá tetcjöji na yeje
c'ü ri nuevo ín cuerpoji. Nguec'ua
bübü c'o ya s'onbü o̱ mü'bü, dya
cja creoji e Jesucristo. 19 Pero c'o
na cjuana o̱ t'i Mizhocjimi, dya ra
xõgüji cja e Jesucristo. Anguezeji
chjëntjui nza cja 'na ngumü c'ü na
jo va jyäbäji c'ü dya ra tunü. Na
ngueje c'ín Jmugöji pãrã cjó ngueje
c'o o̱ t'i, y pjörü c'o. Y 'ma cjó c'o
mama: "E Jesucristo ngue ín Jmugö
c'ü", eñe, ni jyodü ra jyëzi texe c'o
na s'o. 20 Cja o̱ ngumü 'na rico, bübü
o traste de oro 'ñe de plata c'o me
ni muvi c'o cant'aji o ndäjnä, 'ñe c'o
ni sirveji o jñõnü. Xo bübü o traste
de za'atjo o de varrotjo c'o na sucio
c'o üt'üji o basura. 21 'Ma cjó c'o ra
jyëzi c'o na s'o c'o ya ró xi'tsc'ö, ri
chjëntjui 'ma 'na traste de oro c'ü
dya sucio. Nu'ma, ra sö c'e cjuarma
ra mbëpi na jo 'ma c'ín Jmugöji, ra
tsja ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi c'o
na jo.

22 'Ma cja t'itjo 'na nte, bübü na
puncjü c'o na s'o c'o ne ra tsja.
Nu'tsc'e, dya rí tsjague c'o, ni rí
tsjijñi c'o. C'ü rí tsjague, sido rí
tsjague na jo, y rí sido rí 'ñejme
e Jesucristo. Sido rí s'iyague yo
nte. Xo 'ñe, sido rí dyocjeji c'o
ma't'ü Mizhocjimi c'o xo xõgü cja
c'o na s'o. Rí tsãrãgueji na jo nu c'o
cjuarma c'o. 23 Cãrã c'o me söji o jña
ga mamaji c'o jña c'o dya ni muvi.
Na ngueje dya pãrãji pje pjëzhi c'ü
na cjuana. Nu'tsc'e, dya rí tsjapü
ngüenda c'o nte c'o ri söji o jña. I̱ṉ
pãrãgue, je ngue c'ü ni mbürü o
chũ. 24 Ngue o̱ mbëpjits'ügue c'ín
Jmugöji. Nguec'ua dya cjó ni jy-
odü cjó rí söguevi o jña. Jmanch'a
rgui zopjü yo nte. Rí jíchiji na
jo o̱ jña Mizhocjimi. Zö cjó c'o
pje ra xi'ts'i, pero rí pësp'i pacien-
cia, dya rí chjünrü. 25 'Ma cjó c'o
dya ra ne ra dyä'tc'ägue, jmanch'a
rgui zopjüji. Xa'ma ra 'ñünbü
Mizhocjimi o̱ mü'büji ra nzhogüji.
Ra mbãrãji 'ma o̱ jña angueze c'ü
na cjuana, ra 'ñejmeji. 26 Nudya, c'o
dya ne ra dyä'tc'ägue, ya zo'oji cja o̱
dyë e Satanás c'ü dya jo. Nguec'ua
ga tsjaji c'o na s'o, ja c'o nzi ga ne
e Satanás. Pero 'ma ra nzhogü o̱
mü'büji, dya cja ra dyätäji c'ü dya
jo.

3

Cómo será la gente en los últimos días

1 Ixtí unnc'e ngüenda yo cjë yo ya
va chëzhi ra nguins'i ne xoñijõmü,
ra zädä cjë'ë c'o me rrũ s'ëzhi. 2 Yo
nte'e ra s'iyatsjëji; dya ra s'iyaji yo
nín minteji. Me ra neji o merio.
Me ra pötü rgá mamatsjëji me na
joji. Me xo ra tsjapütsjëji na nojo,
ra tsjapüji menu c'o 'ñaja. Ra
zadüji Mizhocjimi y ra zadüji yo
nín minteji. Dya ra dyätäji c'o nu
tataji. Dya cjó ra gradecidoji c'ü
rguí unüji 'na pöjö. Dya cjó ra re-
spetaoji. 3 Dya ra s'iyaji c'o o̱ dyoji.
Dya ra jo'tp'üji c'o ri üji, zö ri ne
c'o ri üji. Ra xosp'üji o bëchjine yo
nín minteji. Y c'ü ra ẽjẽ o̱ ñiji, ixta
tsjaji, dya ra ts'a's'üji. Nguec'ua
ri chjëntjui nza cja o animale c'o
na sate. Y ra nuji na ü texe c'o
na jo. 4 Ra zidyiji yo nín minteji

cja c'o pje pjëzhi. C'ü ra nguijñi
o̱ ñiji, ra tsjaji. Ra tsjapü me ri
pãrãji. Ra tsja yo nte, dya ra mäpäji
Mizhocjimi; ra mäpäji c'o netsjëji.
5 Ra tsjapü ri ma't'üji Mizhocjimi,
pero 'ma ra 'ñünbü Mizhocjimi o̱
mü'büji, anguezeji dya ra dyätäji
c'ü.

Nu c'o ra tsja ga cjanu, dya pje rí
dyocjeji c'o. 6 Nuc'o, ngue c'o me
zenguate cja yo ngumü, me xipjiji
jña yo ndixũ ga dyonpüji. Bübü
o ndixũ c'o unü ngüenda c'ü tũ na
puncjü o̱ nzhubü, nguec'ua ga cre-
oji c'ü mama c'o na s'o ga xöpüte.
Na ngue c'o pje nde ne c'o ndixũ,
cjaji c'o na s'o. 7 C'o ndixũ siem-
pre neji cjó ra jíchiji, ra dyäräji c'o.
Pero dya nunca ra mbãrãji c'ü ix
na cjuana. 8 C'o na s'o ga xöpüte,
ya s'odü o̱ pjeñeji. Zö mama ejmeji
Mizhocjimi, pero dya cjuana. C'ua
ja nzi va tsja e Janes 'ñe e Jambres
mi onpüvi c'o nte ngue c'ua dya ro
dyätäji e Moisés, je xo ga cjatjonu
c'o xöpüte onpüji yo nte; dya neji
c'ü ra mbãrã yo nte c'o jña c'o na
cjuana. 9 Pero dya texe yo nte ra
creoji c'o xöpüte. Na ngueje ra zädä
c'o xöpüte c'ua ja nzi va zädä e Janes
'ñe e Jambres; ra mbãrã texe yo
nte c'ü dya ni muvi c'ü ri mama c'o
xöpüte, ni rrã cjuana.

El último encargo de Pablo a Timoteo

10 Nu'tsc'e, dya pje nza cjatsc'e
c'o. Na ngueje c'o jña c'o ró jí'tsc'ö, i̱
dyätcägö c'o. C'ua ja nzi rgá minc'ö,
je xo gui minc'e a cjanu. I̱ unügue
ngüenda rí pëpcö Mizhocjimi co
texe ín mü'bü. Xo i̱ unü ngüenda
ja rgá ätpägö o̱ jña, 'ñe c'ua ja rgá
pësp'i paciencia 'ma cjó pje cjacü;
dya rí nzhopcö c'ü rá cjapü na s'o
c'ü. Xo i̱ unü ngüenda c'ü rí s'iyagö
yo nte. Xo i̱ unü ngüenda rí sidogö
Mizhocjimi. 11 Rí sido Mizhocjimi
zö nugüji na ü, zö me cjacüji rá
sufregö. I̱ṉ pãrãgue ja va nugüji na
ü 'ma mi bünc'ö cja c'o ciudad a An-
tioquía, 'ñe a Iconio, 'ñe a Listra. I̱ṉ
pãrãgue ja va tsjacüji ró sufregö na
puncjü. Pero Mizhocjimi o mböxcö
rvá sëchi texe c'o. 12 C'o ench'e o̱
mü'bü e Jesucristo c'o ne ra dyätã
angueze, nuc'o, ra nu'uji na ü c'o, ra
tsja yo nte. 13 C'o xöpüte c'o me na
s'o c'o onpü yo nín minteji, xenda
rrã s'o c'o. Ra sido ra dyonpüji yo
nte. Y c'o xöpüte xo ra creoji o
bëchjine.

14 Nu'tsc'e sido rí creo c'o jña
c'o ya i̱ xötpü c'o i̱ṉ pãrãgue c'ü
na cjuana. I̱ṉ pãrãgue nu c'o o
jí'ts'i, na cjuana c'ü mama c'o.
15 Xo i̱ṉ pãrãgue o jí'tsc'eji o̱ jña
Mizhocjimi ndeze 'ma cja mi
ts'it'igue. Nguec'ua i̱ṉ pãrãgue ja
ga cja e Cristo Jesús. Nuc'ü, ra sido
ra jocüts'ü in mü'bü, na ngue i̱ṉ
ench'e in mü'bü c'ü. 16 Texe c'o
o dyopjü o̱ jña Mizhocjimi, ngue
o̱ Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o̱
mü'büji o dyopjüji. Me ni muvi
o̱ jña Mizhocjimi para rá jíchcöji
yo nte c'ü na cjuana ja ga cja
Mizhocjimi, 'ñe ja rga pjöngüendaji
cja c'o dya cjuana. Me xo ni muvi
o̱ jña Mizhocjimi para rá zopjüji c'o
cja na s'o, ngue c'ua ra jyëziji c'o, ra
tsjaji c'o na jo. Me xo ni muvi para
rá jíchiji pje ni mbë c'o na jo c'o ra
tsjaji. 17 Mizhocjimi o dyacöji o̱ jña,
ngue c'ua nutscöji o̱ t'izgöji rá cjaji
texe c'ua ja nzi ga ne angueze c'o
na jo.

4

1 Pã'tc'ã in mü'bü Mizhocjimi 'ñe
e Jesucristo c'ín Jmugöji. Nguec'ua
rí pjötpügue na puncjü ngüenda rí
tsjague yo cja rá xi'tsc'ö dya. Na
ngueje ra ẽjẽ na yeje e Jesucristo
ra 'ñe manda. Pero ante c'ü ra
manda, ra jñünpü ngüenda c'o
xe ri bübütjo 'ñe c'o ya rguí ndũ.
2 Nguec'ua rí xi'tsc'ö rí tsjacjuana
rí zopjügue yo nte, rí xipjiji o̱
jña Mizhocjimi. Rí xipjiji ma
dyä'tc'äji, o dya dyä'tc'äji. Xipjiji

o̱ jña Mizhocjimi ngue c'ua c'o cja
na s'o ra unüji ngüenda c'ü na s'o
cjaji. Xipjiji o̱ jña Mizhocjimi rgui
huënch'iji. Xipjiji o̱ jña Mizhocjimi
rgui zopjüji ra tsjaji c'o na jo. Rí
pësp'igueji na puncjü paciencia
rgui jíchqueji. 3 Rí xipjigueji dya
o̱ jña Mizhocjimi, na ngueje ra
zädä 'ma dya cja ra dyäräji c'o o̱
jña Mizhocjimi c'o me na jo y na
cjuana. Me ra ndeñeji c'o xöpüte
c'o ra xipjiji jña c'o ra ne ra dyäräji
c'o rguí mäjäji. 4 Ra ngo't'üji o̱ ngõji,
dya cja ra dyäräji c'ü na cjuana. Ra
creoji c'o pje nde ma bëchjine c'ü
pezhe yo nte. 5 Nu'tsc'e, rí tsjijñigue
na jo in pjeñe, dya rí creogue c'o
bëchjine. C'o rí sufregue, rí sëchque
c'o. Sido rí xipjigue yo nte ja ga cja e
Jesucristo. Rí tsjague texe c'o bëpji
c'o ya dya'c'ü Mizhocjimi.

6 Ya ra zädä 'ma ra bötcö. C'ü
rga tũgö, chjëntjui 'na ofrenda c'ü
ro unügö Mizhocjimi. 7 Xo rí
chjëntcjõbe nza cja c'ü ya tsja na
jo 'na carrera, ró sido cja o̱ 'ñiji
Mizhocjimi, ró cjagö c'o o xitsi.
Y sido rí ejmegö c'ü. 8 Nguec'ua
ya bësquigö a jens'e c'ü ra dyacö
c'ín Jmugöji c'e pa 'ma ra jñüncüji
ngüenda. Ra ch'acö na ngueje rvá
ätcö na jo. Na ngueje c'ín Jmugöji
cjõ't'ü na jo c'o cja na jo. Dya
nguextjozügö ra ch'acügö; xo 'ñetjo
texe c'o me ne o̱ mü'bü ra ẽjẽ na
yeje e Jesucristo.

Instrucciones personales

9 Rí tsjague posible ts'i rgui ma
zenguazü. 10 Na ngueje e Demas ya
o zogüzü, o ma a ma a Tesalónica.
Na ngueje o mäpä yo cjaji dya cja
ne xoñijõmü. E Crescente o ma a
ma a Galacia. E Tito o ma a ma a
Dalmacia. 11 Nguextjo e Lucas xe
rí bübügöbe. 'Ma rí ma zenguazü,
rí jyodü e Marcos rí mëvi ra ma
mböxcü. Na ngueje angueze na jo
ga mböste. 12 E Tíquico ró xipji ra ẽ
va a Efeso. 13 'Ma rí ma zenguazü, rí
tsannga c'ín gaván c'ü ró sogö a ma
a Troas cja o̱ ngumü e Carpo. Xo rí
chjënngui c'o ín libro. C'ü xenda rí
unü ngüenda rí chjënngui, ngue c'o
xipjadü c'o t'opjü o̱ jña Mizhocjimi.

14 Me go tsjacügö c'o na s'o e
Alejandro c'ü pëpji cja yo metal.
Nguec'ua Mizhocjimi ra tsjapü ra
sufre. 15 Nu'tsc'e rí pjötpü ngüenda
angueze. Na ngueje me go nugüjme
na ü'ü, mi cjapütjo bëchjine c'o ín
jñagöjme.

16 'Ma o dyönngö c'o pje pjëzhi,
'ma o jñüncöji ngüenda c'ü primero
vez, dya cjó ñacö; ró ñatsjëgö. Na
ngueje texeji go zogüzüji. Rí ötcö
Mizhocjimi ra perdonaoji c'ü vi
zogüzüji a cjanu. 17 Zö o zogüzüji,
pero mi bübü c'ín Jmugöji co nuzgö,
o tsjacü ró zëzhgö. Nguec'ua rvá
zopjü c'o nte ró xipjiji na jo'o ja
ga cja e Cristo. Nguec'ua va dyärä
me na puncjü c'o dya menzumü
a Israel. Y nguec'ua dya jñüncüji
ngüenda c'ü ro mbötcöji. C'o ne
ra mbötcö, chjëntjui nza cja o león
yo me na sate. 18 C'ín Jmugöji ra
mböxcö zö me ra tsjacüji c'o me
rá sufre. Ra mböxcö ngue c'ua rá
mimigö nu ja manda angueze a
jens'e. Me na jo angueze 'ñe me na
nojo. Je rga cjanu texe c'o cjë'ë, zö
ya rguí nguins'i ne xoñijõmü.

Saludos y bendición final

19 Xipji ra mbörü Cjimi e Prisca
'ñeje e Aquila. Xo rí xipji ra mbörü
Cjimi c'o cãrã o̱ ngumü e Onesíforo.
20 E Erasto o nguejme a ma a Cor-
into. E Trófimo ró sogü a ma a
Mileto, na ngueje mi sö'dyë c'ü.
21 Rí tsjague posible rí ma zen-
guazü ante c'ü ra zädä yo pa yo na
së'ë. Va bö'tc'ütjo Cjimi e Eubulo
'ñeje e Pudente 'ñe e Lino 'ñeje e
Claudia, cja na 'ñe texe c'o cjuarma.

22 Nu'tsc'e Timoteo, ra mböxc'ü
e Jesucristo c'ín Jmugöji. Y sido ra
nuc'eji na jo i̱n texeji. Je rga cjanu,
amén.

LA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A TITO

Pablo escribe a Tito

1 Nutscö e Pablo rí pen'c'e ne
carta. Rí mbëpjigö cja Mizhocjimi.
O̱ apóstolezügö e Jesucristo, o
juancügö rá zopjü yo nte, rá xipjiji
ja ga cja angueze. Ngue c'ua ra
'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo c'o o
juajnü Mizhocjimi. Y ngue c'ua ra
mbãrãji yo jña yo na cjuana ja ga
cja Mizhocjimi, ngue c'ua ra mimiji
c'ua ja nzi ga ne angueze. 2 Rí
zopjügö yo nte, na ngueje rí pãrãgö
Mizhocjimi ra tsja c'ua ja nzi va
mama, ra unü c'ü rguí bübütjo yo
nte. Na ngueje 'ma dya be mi ät'ä
Mizhocjimi ne xoñijõmü, o mama
c'ü ro dyacöji c'ü rva bübütjoji.
Mizhocjimi, dya mbëchjine c'ü.
3 Ya zädä dya yo cjë c'o o mama
Mizhocjimi. O mandazü angueze
o dyacö ne bëpji rá zopjü yo nte,
ngue c'ua ra mbãrãji dya c'ü ngue
Mizhocjimi ra salva anguezeji.
4 Nu'tsc'e Tito, ngue'tsc'e rí pen'c'e
ne carta. Rí cja'c'ü nza cja 'ma ri
ngue ín ch'itsc'ö. Na ngueje 'ma
ró xi'tsc'ö ja ga cja e Jesucristo, i̱
'ñench'e in mü'bügue c'ü, c'ua ja
nzi rvá ench'e ín mün'c'ö. Rí ötcö
Mizhocjimi c'ín Tataji ra nuc'ü na
jo, 'ñe ra juen'tsc'e 'ñe ra tsjapü ra
söya in mü'bü, dya pje rí mbeñegue.
Je xo rgá ötcö e Jesucristo c'ín
Jmugöji nu c'ü o ẽ 'ñevguegöji libre
cja c'o na s'o.

El trabajo de Tito en Creta

5 'Ma ró sogüts'ü a ma a Creta,
ngue c'ü ri tsjague c'ü xe mi bëzhi
ro cjagö. Ngue c'ü ri juajnü cjó
ro tsja pastor c'ua ja ya nzi rvá
xi'tsc'ö; nzi 'na jñiñi c'ü tsja a Creta
ri juajnügue c'o ri menzumü nu, ra
tsja pastor. 6 Para ra tsja pastor
'na cjuarma, ni jyodü ra mimi na
jo, ngue c'ua dya cjó sö pje ra xipji.
Y nguextjo nu su ra dyojui, dya ra
'ñeje c'ü 'na lado. Ni jyodü c'o o̱ t'i
ya ri ench'e o̱ mü'büji Mizhocjimi.
Ni jyodü ra dyäräji, dya ra tsjaji
c'o na s'o. 7 'Na pastor, pjörü yo
nu cjuarma ga mbëpi Mizhocjimi.
Nguec'ua c'ü ra tsja pastor, ni jyodü
ra mimi na jo, ngue c'ua ra nädäji
cja'a na jo. Dya ra tsjapü na nojo.
Dya xo ra sjëya. Dya xo ra tĩ'ĩ. Dya
xo ra jyodü o chü. Dya xo ra ne o
t'opjü. 8 C'ü ra tsja pastor, ra unü
sjëtsi ra oxü c'o nan'ño menzumü.
Ra tsja c'o na jo. Ra nguijñi na jo o̱
pjeñe. Rrã jonte cja yo nu minteji.
Ra tsja c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.
Ra mbörütsjë ja rgá mimi. 9 Yo jña
yo na cjuana yo vi jíchiji yo pastor
ja ga cja e Jesucristo, ni jyodü yo
pastor ra unüji na jo ngüenda, dya
ra jyëziji. Ngue c'ua ra sö yo pastor
ra jizhiji na jo yo jña yo me na jo.
Y 'ma cjó c'o ra mama "Iyö, dya
cjuana", ra 'ñeñe, ra sö c'e pastor ra
zopjü c'o, ngue c'ua ra 'ñetse c'ü dya
jo va ña'a c'o.

10 Na ngueje cãrã na puncjü o
xöpüte c'o dya pje ne ra dyärä yo jña
yo mama ja ga cja e Jesucristo. Ma-
maji jña c'o dya ni muvi, y onpüji
yo nte. Ngue c'o ín menzumügöjme
a Israel c'o xenda cja a cjanu, dya
ne ra dyäräji. 11 Xipjiji jña c'o
cjuarma c'ü dya ni jyodü ra xipjiji.
Nguec'ua bübü o ngumü nu ja ya
nde jyëziji Mizhocjimi. C'ü ni ts-
jaji xöpüte, nguextjo c'ü ra ndõji na
puncjü o t'opjü. Nguec'ua ni jyodü
rí huënch'igue c'o xöpüte, ngue c'ua
dya cja ra ñaji a cjanu. 12 Tsjijñi c'ü
o mama 'naja c'o o̱ menzumütsjëji
c'ü mi cjapüji mi ngue 'na pro-
feta. O mama a cjava: "Yo ín
menzumüjme a Creta, me pezheji
o bëchjine. Me na s'onteji. Me siji
o xëdyi, pero me na mañaji, dya
ne ra pëpjiji", eñe c'e nte c'ü mi
cjapüji profeta. 13 Na cjuana va
mama c'e nte. Na ngueje cãrã c'o

me na mbëchjine nza cja c'o xöpüte
c'o onpü yo cjuarma. Nguec'ua
nu'tsc'e rí huënch'i yo cjuarma,
ngue c'ua dya cja ra creoji c'o
xöpüte, ra creoji na jo Mizhocjimi.
14 Na ngueje c'o xöpüte xipjiji yo
cjuarma c'o jña c'o cjijñitsjë yo ín
menzumügöjme a Israel, yo dya ne
ra creo yo jña yo na cjuana c'ü ja ga
cja e Jesucristo. C'o xöpüte xipjiji yo
cjuarma c'ü bübü o jñõnü c'ü dya sö
ra ziji.
15 Pero rí xi'tsc'ö, c'o ya ndintspiji
o̱ mü'bü c'o na s'o, unüji ngüenda
c'ü na jo zö pje ra ziji. Pero c'o dya
ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo, na s'o o̱
mü'büji. Nguec'ua na s'o, zö pje ra
tsjaji. Na ngueje ya s'odü o̱ pjeñeji,
dya pãrãji pje ni mbë c'ü na jo'o 'ñe
c'ü na s'o. 16 Mama c'o xöpüte c'ü
pãrãji Mizhocjimi. Pero c'ü ni tsjaji
na s'o, ixi 'ñetse c'ü dya pãrãji. Me
na s'oji cja o̱ jmi Mizhocjimi, dya
pje ne ra dyäräji. Ya 'mãtpãji c'ü dya
pje sö'ö pje ra tsjaji c'o na jo.

2

La enseñanza sana

1 Nu'tsc'e Tito, dya rí xipjigue yo
cjuarma ja c'o ga mama c'o xöpüte
c'o na mbëchjine. Rí xipjiji ra mimiji
na jo, c'ua ja nzi ga mama o̱ jña
Mizhocjimi nu me na jo. 2 Rí xique
yo cjuarma yo ya tita ra mbörütsjëji
ja rgá mimiji, ra mimiji na jo ngue
c'ua yo nte ra respetaoji c'o. Xipjiji
ra nguijñiji na jo o̱ pjeñeji, 'ñe ra
sido ra 'ñejmeji Mizhocjimi. Xo
rí xipjiji ra s'iyaji na jo yo nu
minteji. Zö pje ra sufreji, xipjiji
c'ü dya ra tõgü o̱ mü'büji, ra sidoji
Mizhocjimi. 3 Je xo rga cjanu
yo nita. Xique anguezeji ra zũji
Mizhocjimi rgá mimiji na jo. Xipjiji
c'ü dya ra xos'üji o bëchjine. Xipjiji
c'ü dya ra tĩji. Xipjiji ra jizhiji 'na
tjũrü c'ü na jo. 4 Nguec'ua yo cja
xe xunt'i xo ra s'iyaji o̱ xĩraji 'ñe o̱
t'iji. 5 Y ra mbörütsjëji ja rgá mimiji,
dya ra nguijñiji c'o 'ñaja bëzo. Ra
pëpjiji na jo cja o̱ ngumüji, y me rrã
jonteji. Xo ra dyätäji c'o nu xĩraji. Ni
jyodü rga cjanu rgá tsjaji. 'Ma jiyö,
ra mama yo nte: “Dya pje ga jo o̱ jña
Mizhocjimi”, ra 'ñeñeji.

6 Je xo rga cjanu yo cjuarma yo
cja xe t'i. Rí xipjiji ra mbörütsjëji
ja rgá mimiji. 7 Nu'tsc'e, texe c'ü
rí tsjague, rí jizhi 'na tjũrü c'ü na
jo, ngue c'ua yo cjuarma je xo rga
cjanu rgá tsjaji. 'Ma rí jíchi yo
cjuarma, dya rí jíchiji o bëchjine. Y
rí zopjüji na jo co respeto. 8 Rí jíchi
na jo yo cjuarma, ngue c'ua dya ra
sö cjó ra mama: “Dya jo yo jña yo”,
ra 'ñeñeji. Rí jíchiji na jo'o, ngue
c'ua c'o dya ne ra creo yo jña yo
na cjuana, ra tseji. Y dya pje ra
chö'tc'eji c'ü rguí zanc'eji. 9 Bübü
o cjuarma c'o mbëpjitjo. Xique
anguezeji ra dyätäji c'ü nu lau, ra
tsjaji texe c'ü ra xipjiji. Xipjiji, dya
ra ndünrüji. Texe c'o ra tsjaji, ra
jyodüji ja rgá mäjä c'ü nu lamu.
10 Rí xipji c'o cjuarma c'ü dya pje ra
põnbüji c'ü nu lamu. Nguec'ua c'ü
nu lamu ra mbësp'i confianza c'o.
Ra tsjaji na jo'o, ngue c'ua ra unü
ngüenda yo nte, c'ü na jo ne jña nu
mama c'ü ja va jocüzü ín mü'büji
Mizhocjimi.

11 Ya jítscöji dya Mizhocjimi c'ü
me s'iyazgöji. Nguec'ua sö ra salva
'na nte, zö ri mbëpji, zö pje ri
pjëzhi. 12 Na ngue me go s'iyazgöji
a cjanu Mizhocjimi, nguec'ua rí
unnc'öji ngüenda ni jyodü rá ätcöji
Mizhocjimi rga jëziji c'o na s'o. Dya
cja rá cjaji c'o rí netsjëgöji, c'ua ja
nzi ga tsja yo nte yo cjë yo rí cãrãji
dya. Ni jyodü rá pjörütsjëji ja rga
mimiji. Y rrã jontezüji cja yo nín
mintegöji. Y rá cjaji c'ua ja nzi
ga ne Mizhocjimi. 13 Na ngueje rí
pãrãgöji ra ẽjẽ na yeje e Jesucristo
c'ü ngue ín Mizhocjimigöji, c'ü me
na nojo c'ü o ẽ 'ñevguegöji libre.
Nuc'ü, me rrã zö rgá 'ñeje. Nutscöji
me rí mäjä rgá te'begöji. 14 E
Jesucristo o ne o ndũ va ngõtcüji

ín nzhubüji. O ndintsquiji ín
mün'c'öji, ngue c'ua o sö o tsjacüji
o̱ ntezgöji c'ü. O ndintsquiji ngue
c'ua rá cjaji dya c'o na jo, co texe ín
mün'c'öji.
15 Nu yo jña yo, rí xipjigue yo
cjuarma. Rí zopjüji ra tsjaji a cjanu
c'o na jo. Y 'ma ra tsjaji c'o na s'o, rí
huënch'iji. Na ngueje je ga cjanu ga
xi'ts'i Mizhocjimi. Nguec'ua, dya
cjó ra despreciaots'ügue c'o jña c'o
rí xipjiji.

3

Deberes de los creyentes

1 Nu'tsc'e Tito, rí mbenmbegue
yo cjuarma ra dyätäji nu o̱ gobier-
noji 'ñe texe yo pje nde pjëzhi, ra
tsjaji c'ü ra xipjiji. Y ra bübüji dis-
puesto ra mbös'üji yo nín minteji.
2 Xo rí mbenmbeji c'ü dya cjó ra
zadüji. Y dya cjó ra jyonbüji o chũ.
Zö pje c'o ra xipjiji, pero dya pje
ra tsjapüji. Dya ra tsjapüji na nojo,
pero ra zopjüji co respeto texe yo
nte.
3 Ni jyodü rá trataji na jo yo nte.
Na ngueje xo 'ñetscöji, dya xo mi
pãrãgöji Mizhocjimi, y dya xo mi
ne ro äräji. Mi oncügöji nguec'ua
sido mi cjaji c'o mi netsjëgöji, y
mi mäpcöji c'o na s'o, dya mi sö
ro jëzgöji. Me mi cjijñi na s'o ín
mü'büji. Y me mi mbidiaji c'o 'ñaja.
Nguec'ua mi pötma nugöji na ü
yo nín mintegöji. 4-5 Mizhocjimi o
jítscöji c'ü me na jonte, me s'iyazgöji
nutscöji rí nteji; o 'ñevguegöji libre
cja c'o na s'o c'o mi cjaji. Mi jodü
ro cumplegöji ro cjaji c'o na jo,
pero dya ngue c'ü vi 'ñevgueji libre
Mizhocjimi. C'ü vi 'ñevgueji libre,
ngue c'ü me go juentsqueji. O
ndintsquiji ín mü'büji c'o na s'o,
nguec'ua nuevo ín mü'büji 'ñe ín
pjeñeji. O dyacüji o̱ Espíritu c'ü
bübü dya ín mün'c'öji ngue c'ua
nuevo rgá minc'öji dya. 6 Na ngue
c'ü o 'ñe salvazgöji e Jesucristo, o
dyacüji Mizhocjimi c'ü o̱ Espíritu
c'ü pjöxcöji rá cjaji c'ua ja nzi ga ne
Mizhocjimi. 7 Me go ne Mizhocjimi
go perdonaozüji, nguec'ua ya
recibidozüji nza cja 'ma dya ro cjaji
c'o na s'o. Nguec'ua rí pãrãgöji
c'ü ra ch'acöji rá ma minc'öji co
Mizhocjimi para siempre, zö ya
rguí nguins'i ne xoñijõmü.
8 Na cjuana yo jña yo cja ró xi'ts'i.
Nguec'ua rí negö sido rí zopjügue
yo ench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi, rí
xipjiji co texe in mü'bü c'ü na
cjuana yo, ngue c'ua ra mbötpüji
ngüenda ra tsjaji c'o na jo. Na jo
yo jña yo; ni muvi na puncjü 'ma
cjó c'o ra unü ngüenda. 9 Bübü c'o
me pötca dyönütsjëji o jña c'o dya ni
muvi. Me pezheji ja ma cja c'o ín
mboxatitagöjme. Me xo chũji ga zöji
o jña ja ga cja c'ü o̱ ley Mizhocjimi
c'ü o dyopjü e Moisés. Nu'tsc'e, dya
rí tsjague a cjanu, ni xo rí tsjapü
ngüenda c'o cja ga cjanu. Na ngueje
dya ni muvi, y dya cjó ra mbös'ü c'o
jña c'o.
10-11 'Ma cjó c'o nan'ño ga xöpü
ngue c'ua ga xõcüji yo cjuarma, rí
xipjigue ra jyëzi c'ü na s'o c'ü cja.
'Ma ya na yeje vez vi zopjügue,
'ma dya dyä'tc'ä, nu'ma, ixtí unnc'e
ngüenda c'ü ya s'odü o̱ mü'bü c'e
cjuarma. Na ngueje ya vi ts-
japügue saber c'ü me cja na s'o,
pero dya jyëzi. Nguec'ua rí pjongü
a ndetsc'eji c'e cjuarma.

Instrucciones personales

12 Rá xipji e Artemas ra ẽjẽ, ra
'ñe päjtc'ägue. O 'ma jiyö, ngue e
Tíquico c'ü rá xipji ra ẽjẽ. 'Ma ra
säjä, rí tsja posible ixtí mague a
ma a Nicópolis nu ja rá chjëgövi.
Na ngueje ya ró mbeñe je rá ma
mimi nu, yo pa'a yo rrã së. 13 Rí
tsja posible rí pjös'ü na jo e Zenas
c'ü licenciado, 'ñeje e Apolos ngue
c'ua 'ma ra mëvi, dya pje ra bëzhivi
cja 'ñiji. 14 Xipji yo cjuarma xo ra
mbös'üji c'o. Na ngueje ni jyodü
yo cjuarma ra xötpü ra mbös'üji na
jo yo nu cjuarmaji, 'ma pje c'o ni

jyodüji. Na ngueje c'o na cjuana ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo, s'iyaji a cjanu yo nu cjuarmaji.

Saludos y bendición final

15 Va bö'tc'ütjo Cjimi texe yo rí dyocjöjme. Xipji ra mbörü Cjimi yo ench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi yo s'iyazüjme. Mizhocjimi ra mböxc'üji i̱ṉ texeji. Amén.

LA CARTA DEL APOSTOL SAN PABLO A FILEMÓN

Pablo escribe a Filemón

1 Nutscö e Pablo rí pen'c'e
ne carta. Rrã ogö a pjörü na
ngueje o̱ mbëpjizü e Jesucristo.
Nutscö 'ñe e cjuarma Timoteo rí
zenguats'ügöbe nu'tsc'e Filemón
rí s'iyats'übe. Nuzgöbe 'ñetsc'e
rí pëpcöji Mizhocjimi. 2 Xo rí
zenguats'ügöbe Apía nu'tsc'e ín
cjũts'ügöbe. Xo rí zenguats'übe Ar-
quipo nu'tsc'e' ñezgöbe o̱ tropazüji
Mizhocjimi rí pëpcöji c'ü. Cjuarma
Filemón, xipji ra mbörü Cjimi
texe yo cjuarma yo jmurü cja in
nzungue. 3 Mizhocjimi c'ín Tataji
'ñe e Jesucristo c'ín Jmugöji ra
nuc'eji na jo, 'ñe ra tsja'c'eji ra mäjä
in mü'büji, dya pje rí mbeñeji.

El amor y la fe de Filemón

4 Nu'tsc'e Filemón, rí mbents'egö
texe 'ma rí ötü Mizhocjimi. Rí
unügö 'na pöjö Mizhocjimi. 5 Na
ngueje rí ärägö c'ü i̱ṉ sido i̱ṉ ejme
e Jesús c'ín Jmugöji. Xo rí ärägö
c'ü i̱ṉ sido i̱ṉ s'iyague texe yo o̱ t'i
Mizhocjimi. 6 Na ngue i̱ṉ ench'e
in mün'c'e e Jesucristo, i̱ṉ zopcje
c'o 'ñaja; nguec'ua xo ga 'ñench'e
o̱ mü'büji c'ü. Nguec'ua rí ötcö
Mizhocjimi, anguezeji 'ñetsc'e ra
tsja'c'üji rí unnc'eji ngüenda c'ü ja
va dyacöji e Cristo c'o me na jo,
ngue c'ua rí tsjaji c'ua ja nzi ga
ne angueze. 7 Na ngue i̱ṉ s'iyague
yo o̱ nte Mizhocjimi, anguezeji me
mäjä o̱ mü'büji, dya pje mbeñeji.
Nguec'ua xo 'ñezgö xo rí mäjägö,
dya pje xo rí mbeñe.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

8 O 'ñevgue e Cristo rí cjagö
apóstole. Nguec'ua sö rá mandats'ü
pje ni jyodü rí tsja'a. 9 Pero dya
rí mandats'ü; rí ö'tc'ö favor rí
tsja, na ngueje pötü rgá s'iyavi.
Mbeñegue, nutscö e Pablo rí tita,
y nudya rrã o'o a pjörü na ngueje o̱
mbëpjizü e Cristo. 10 Rí ö'tc'ü favor
rí recibidogue e Onésimo c'ü i̱ṉ
cjapü in mbëpjigue. Rí recibidogue
na ngueje chjëntjui c'ü ri ngue ín
ch'igö c'ü. Na ngue 'ma ró zopjügö
va a pjörü, xo 'ñench'e o̱ mü'bü e
Jesucristo.

11 'Ma ot'ü, dya mbë'pc'i na jo c'ü.
Nudya, ra mbë'pc'i na jo. Xo ra
mböxcügö na jo. 12 Nujnu, ró xipji
ra nzhogü ra säjä cja in jmigue.
Rí recibidogue nu. Na ngueje
chjëntjui c'ü ri ngue ín ch'igö nu
me rí mäpägö co texe ín mü'bü.
13 Rrã o'ogö a pjörü na ngueje rí
zopjü yo nte rí xipjiji ja ga cja
e Jesucristo. Nguec'ua mi ne ro
süjmügö e Onésimo ro nguejme co
nutscö. Nguec'ua c'ü ri pjöxcügue,
ro mböxcö angueze. 14 Pero dya
mi ne ro süjmügö 'ma dya ri xitscö.
Na ngue dya mi ne ro cja'c'ü a
fuerza. Nguetsjë c'ü ri mbeñegue
a mbo in mü'bü ri mangue cjo
ro nguejme cjo dya ro nguejme.
15 O c'ueñe e Onésimo o xõgü ja
nzitjo pa co nu'tsc'e. Pero 'ma
rí recibidogue, xa'ma rí mimivi
dya textjo yo cjë'ë. 16 Dya cja rí
'ñegue dya e Onésimo nza cja 'ma
mi cjapü in mbëpjigue; rí 'ñeje dya,
nza cja c'ü nda rrĩ muvi que 'na
mbëpji. Rí 'ñeje dya, na ngueje
ngue in cjuarmague c'ü rí s'iyague.
Nutscö rí s'iyagö nu, nu'tsc'e xenda
rí s'iyague nu. Na ngueje e Onésimo
ngue in mbëpjigue, y xo ngue in
cjuarmague dya, na ngueje xo
ench'e o̱ mü'bü c'ín Jmugöji.

17 'Ma rí dyocjövi, rí recibidogue
nu nza cja 'ma ri nguetscö. 18 'Ma
pje c'o tsja'c'ü e Onésimo, 'ñe 'ma pje
c'o tun'c'ü, jñu's'ügue. Nguetscö rá
cjõ'tc'ü. 19 Nutscö e Pablo nguet-
sjë ín dyë'ë rí opjü; nguetscö rá
cjõt'ü. Maco dya rí cobrats'ü c'ü

rvá xi'tsc'ö ja ga cja e Jesucristo.
I̱ṉ bübütjogue dya, na ngue c'ü rvá
zo'c'ö. 20 Nguec'ua rí ö'tc'ü favor
cjuarma rí recibidogue e Onésimo.
Na ngue je ga cjanu ga ne e Cristo
c'ín Jmugöji. Rí recibidogue, ngue
c'ua dya cja ra pëtsa ín mü'bü.
21 Rí opjügö yo, na ngue rí pãrãgö
na jo c'ü rí dyätcägö. Xo rí pãrã
na jo c'ü xe rí pjös'ügue na puncjü
e Onésimo que nu yo rí xi'tsc'ö.
22 C'ü xe rí tsjague, rí xa'ma nu ja
rá oxügö in nzungue. Na ngueje
'ma rí dyötcöji Mizhocjimi, rí te'be
ra ch'acö sjëtsi rá ẽjẽ rá 'ñe zen-
guats'üji.

Saludos y bendición final

23 Va bö'tc'ütjo Cjimi e Epafras.
Rí bübübe a pjörü c'ü, na ngueje
o̱ mbëpjizübe e Cristo Jesús. 24 Xo
va bö'tc'ütjoji Cjimi e Marcos, 'ñe e
Aristarco, 'ñe e Demas, 'ñe e Lucas.
Anguezeji rí pëpijme Mizhocjimi.
25 E Jesucristo c'ín Jmugöji ra
mböxc'üji.

LA CARTA A LOS HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

1 Mi jinguã Mizhocjimi o 'ñünbü
o̱ mü'bü c'o profeta o zopjüji c'o
ín mboxpalegöji, o xipjiji ja ga cja
Mizhocjimi. Na puncjü c'ua ja va
zopjüji, pero dya be xipjiji texe.
2 Pero nudya yo cjë yo ya ni ma ra
nguins'i nu xoñijõmü, Mizhocjimi
o ndäjä c'ü nu T'i o ẽjẽ cja ne
xoñijõmü. Nguec'ua sö rá pãrãgöji
dya na jo, ja ga cja Mizhocjimi.
Ngue c'ü nu T'i Mizhocjimi c'ü o
dyät'ä ne jens'e 'ñe ne xoñijõmü,
c'ua ja nzi va xipji c'ü nu Tata. Y
je ngueje c'ü nu T'i, c'ü ya 'ñeme
Mizhocjimi c'ü ra tsjapü o̱ cjaja
texe yo. 3 Me na nojo Mizhocjimi
'ñe me na jo. Nguec'ua je ga jñu's'ü
ga cjanu c'ü nu T'i. Texe c'ua ja
ga cja Mizhocjimi, je ixca cjatjonu
c'ü nu T'i. C'ü nu T'i me na zëzhi
c'ü; sido ra bübütjo ne jens'e 'ñe ne
xoñijõmü hasta 'ma cja ra mama
angueze c'ü dya cja ra bübü yo.
Angueze o 'ñe ndũ va ngõtcüji ín
nzhunc'öji. Pero o tetjo o bübütjo
na yeje, cja nu o ma mimi cja
o̱ jodyë Mizhocjimi c'ü manda a
jens'e.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

4 Mizhocjimi ya unü c'ü xenda
pjëzhi na nojo c'ü o̱ T'i, que na
ngueje c'o o̱ anxe Mizhocjimi c'o ixi
cãrã a jens'e. C'ü rgá pãrãgöji c'ü
xenda na nojo c'ü, ngue c'o jña c'o o
mama Mizhocjimi. 5 O xipji a cjava
c'ü nu T'i:

Ixi ngue'tsc'e ín Ch'itsc'ö. Ne pa
dya, ró jizhi que nu'tsc'e ín
Ch'itsc'ö, eñe Mizhocjimi.

Pero c'o o̱ anxe c'o ixi cãrã a jens'e,
nunca go xipji a cjanu Mizhocjimi
c'o. Mizhocjimi xo mama:

Nutscö rá jizhigö c'ü ngue o̱
Tatazügö;

y angueze ngue ín Ch'igö c'ü, eñe
Mizhocjimi.

Dya ngue c'o anxe c'o mi sjipji
ngue nu T'i Mizhocjimi. 6 'Ma o
tsja Mizhocjimi o xipji c'ü nu T'i
o ẽjẽ cja ne xoñijõmü, o mama
Mizhocjimi va xipji c'o o̱ anxe:

Nu'tsc'eji, rí ndüñijõmüji a jmi ín
Ch'igö rí ma'tc'eji i̱ṉ texeji,
eñe Mizhocjimi.

7 Je ga cjava ga nädä Mizhocjimi c'o
o̱ anxe:

Yo ín anxe yo cjacö jmandago, bübü
'ma rí cjapcö ra jñetse nza cja
o sivi 'ma pëpcö yo.

O 'ma jiyö, nza cja o ndajma, eñe
Mizhocjimi.

8 Pero o xipji a cjava c'ü nu T'i:

Nu'tsc'e Mizhocjimi, nunca ra
nguarü rgui tsjague Jmu. Me
na jo rgui mandague.

9 Nu'tsc'e me i̱ ñegue i̱ tsjague c'o na
jo. Nunca i̱ tsjague c'o na s'o,
na ngue dya i̱ ñegue.

Nguec'ua rvá da'c'ö c'ü me na
notsc'e. Nguec'ua in dyocjeji
mäjä c'o, pero nu'tsc'e xenda
i̱ṉ mäcje.

10 Mizhocjimi xo xipji a cjava c'ü nu
T'i:

Nu'tsc'e i̱ṉ Jmugue, i̱ dyät'ä ne
jens'e 'ñe ne xoñijõmü ndeze
mi jinguã. I̱ dyät'ä co in
dyëtsjëgue yo.

11 Nujyo, ra zädä 'ma ra chjorü yo;
nu'tsc'e rí sido rí büntcje.

Nujyo, ra tjeze nza cja 'naja zëbitu
yo.

12 'Na bitu c'ü ya zëbitu, ra mbägäji
cja rrũ jyeji 'na nuevo bitu.

Je xo rga cjanu rí chjotügue ne
jens'e 'ñe ne xoñijõmü, cja rrĩ
cambiague c'ua c'ü ri nuevo
yo.

Nu'tsc'e nunca rí cambiague.
Y rí sido rí bünc'e, eñe
Mizhocjimi va xipji c'ü nu
T'i.

13 Mizhocjimi xo xipji c'ü nu T'i:

Mimigue cja ín jodyëgö.
Rí da'c'ü rí mandague hasta 'ma cja
rí chõpü yo nuc'ü na ü'ü, eñe
Mizhocjimi.
Pero c'o o̱ anxe Mizhocjimi, nunca
go xiji c'ü ro manda a cjanu
c'o. 14 Anguezeji mbëpjitjoji cja
Mizhocjimi. Nguec'ua ga xipji
Mizhocjimi anguezeji ra ẽji, ra 'ñe
mböxcöji rí texeji nutscöji ya ni ma
ga jocüzü ín mü'büji e Jesucristo.

2

No hay que descuidar la salvación

1 C'ü nu T'i Mizhocjimi xenda
pjëzhi na nojo que na ngue c'o
o̱ anxe Mizhocjimi. Nguec'ua ni
jyodü rá unnc'öji na jo ngüenda
c'o jña c'o ró ärägöji c'ü ja ga cja
angueze. 'Ma jiyö, ts'ë ts'ë rga
xõgöji 'ma cja o̱ 'ñiji. 2 Mi jinguã,
Mizhocjimi o ndäjä c'o o̱ anxe o
'ñe unü c'ü o̱ ley Mizhocjimi nu c'o
ín mboxpalegöji. Nu c'o ley c'o, je
t'opjü nu, c'o na jo c'o ro tsja c'o
nte, 'ñe c'o na s'o c'o dya ro tsjaji.
'Ma cjó c'o dya ro dyätä, mi jyodü
ro sufre c'o. 3-4 Je xo rga cjazgöji nu.
'Ma dya rá cjapüji ngüenda c'o o̱ jña
c'ü nu T'i Mizhocjimi, Mizhocjimi
ra tsjacüji me rá sufreji. C'ü nu T'i
Mizhocjimi c'ü pjëzhi Jmu o ẽjẽ, o
'ñe mama ja rgá sö rá salvagöji.
Bübü c'o o dyärä c'o mi mama c'ü
nu T'i Mizhocjimi. Anguezeji cjanu
o xitscöji c'ü ja rga salvagöji. Rí
pãrãgöji c'ü na cjuana c'o o xitscöji
c'o. Mizhocjimi o unü ja va tsjaji
c'o ma nojo. Nguec'ua rvá pãrãgöji
c'ü na cjuana c'o mi mamaji.
Mizhocjimi o mbös'ü anguezeji o
tsjaji c'o me na nojo c'o nunca mi
janda c'o nte. Nguec'ua c'o nte
me go nguijñiji c'ua. O̱ Espíritu
Mizhocjimi o unü ja va pëpji nzi
'na anguezeji, nde nan'ño bëpji va
mbëpiji Mizhocjimi. O tsjaji a cjanu
texe yo, na ngue Mizhocjimi je va
ne a cjanu. Nguec'ua 'ma dya rá
cjapüji ngüenda c'o jña c'o mama
Mizhocjimi c'ü ja rga salvazgöji c'ü
nu T'i, nu'ma, dya ra perdonaozüji
Mizhocjimi 'ma, ra tsjacüji rá
sufreji.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

5 Rrã xi'tsc'öji ja rga cja 'ma
ya rguí nguins'i ne xoñijõmü.
Dya ngueje c'o anxe c'o o ngama
Mizhocjimi ra manda c'o. 6 Rí
pãrãgöji c'ü dya ngueje c'o o̱ anxe
Mizhocjimi c'o ra manda, na
ngue je t'opjü a cjava cja o̱ jña
Mizhocjimi:
Maco dya ni muvizgöjme rí nte-
jme, pero i̱n pjöxcöjme i̱n
pjöcüjme.
7 I̱ tsambgagöjme c'ü rí ts'iquëgöjme.
Xenda na nojo c'o anxe
c'o ixi cãrã a jens'e, na
ngue xenda manda que rá
nguezgöjme. Pero i̱ mangue
c'ü ra zädä 'ma xo rrã
nozgöjme, y rrã zözgöjme nza
cjatsc'e.
Y i̱ tsambgagöjme rá mandajme
texe cja yo i̱ dyätc'e.
8 Ngue c'ua nde ra respetaozüjme
texe yo, embeji Mizhocjimi.
O mama Mizhocjimi c'ü ra re-
spetaozüji nutscöji rí nteji; ra
respetaozüji texe yo o dyät'ä
angueze. Nguec'ua rí unnc'öji
ngüenda c'ü rá mandaji texe yo. Rí
pãrgöji c'ü dya be va sädäzügöji c'e
jña, na ngue dya be rí mandaji a
cjanu. 9 Pero rí unnc'öji ngüenda
c'ü ya va sädä yo jña. Na ngueje
c'o cjë c'o mi bübü va e Jesús
cja ne xoñijõmü, xenda mi pjëzhi
ts'inguilëjë ma nojo c'o o̱ anxe
Mizhocjimi que na ngueje e Jesús.
Na ngue e Jesús vi 'ñe nza cjazgöji
rí nteji. Y me go sufre va ndũ.
Nguec'ua Mizhocjimi o 'ñeme ra
manda e Jesús. Nguec'ua rá sũgöji
dya c'ü. Mizhocjimi me go nezgöji,
nguec'ua va ndäjä a cjanu e Jesús o
'ñe pätcägöji va ndũ c'ü.

10 Mizhocjimi o dyät'ä ne jens'e
'ñe ne xoñijõmü ngue c'ua rá
ma't'üji angueze. Pero xo mama
c'ü ra tsjapü na puncjü o̱ t'i yo nte,
ngue c'ua rrã zöji nza cja angueze.
Nguec'ua va tsja angueze o ndäjä
c'ü 'natjo o̱ T'i'i, o ẽjẽ nza cjazgöji rí
nteji, o 'ñe sufre va ndũ. Nguec'ua
nudya, c'ü nu T'i Mizhocjimi sö ra
'ñeme libre yo nte, xo ra tsjapüji dya
o̱ t'i Mizhocjimi. 11 E Jesucristo c'ü o̱
T'i Mizhocjimi o ẽjẽ o 'ñe ndintsqui
ín mü'büji c'o na s'o. Nutscöji o
ndintsqui ín mü'büji, xo 'ñezgöji o̱
t'izüji dya Mizhocjimi. Nguec'ua,
dya tseje o̱ T'i Mizhocjimi ga mama
ngue o̱ cjuarmazüji. 12 O mama a
cjava va xipji c'ü nu Tata:

Rá xicö yo mi cjuarma ja ga
cjatsc'e. 'Ma ra jmurü yo
mi cjuarmagö, rá bübügö a
nde anguezeji y rá tõ'c'öjme
o himno, embe Mizhocjimi.

13 Xo mama c'ü nu T'i Mizhocjimi:

Xo 'ñezgö rí ench'e ín mün'c'ö
Mizhocjimi, eñe.

Xo mama:

Mi Tatats'ügö, yo in ch'igue yo i̱
dyacö yo rí cjuarmajme dya,
rí ne rá cjajme c'ua ja nzi gui
ñegue, embeji Mizhocjimi.

14-15 Nutscöji mi ätcöji e Sa-
tanás c'ü dya jo, mi tũji ín
nzhubüji. Nguec'ua ndeze 'ma
cja mi ts'iquëgöji, mi sũgöji ro ma
sufregöji 'ma ro tũgöji. Pero o ẽjẽ
e Jesús o 'ñe jmus'ü nza cjazgöji rí
nteji. O ẽjẽ a cjanu, ngue c'ua ro
ndũ. 'Ma o ndũ, o 'ñevgueji libre cja
o̱ dyë c'ü dya jo. Nguec'ua, dya cja
rí sũ rga tũgöji. 16 Rí pãrãgöji na jo
c'ü dya ngue c'o o̱ anxe Mizhocjimi
c'o vi 'ñeje e Jesús ro ẽ mbös'ü.
Nutscöji rí nteji o̱ mboxbëchezüji
e Abraham, nguezgöji o 'ñe
mböxcöji e Jesús. 17 Nguec'ua va
'ñe jmus'ü e Jesús nza cjazgöji
rí cjuarmagöji dya angueze, y
o sufre texe c'ua ja xo nzi rgá
sufregöji. Nguec'ua angueze ngue
ín ndamböcjimigöji dya c'ü. O tsja
angueze o dyätä Mizhocjimi va
ngõtcöji ín nzhunc'öji, nguec'ua sö
rá chëzhgöji dya a jmi Mizhocjimi;
ra recibidozüji c'ü. Na ngue e
Jesús o 'ñe sufre yo rí sufregöji va,
nguec'ua ga juentsquegöji. 18 E
Satanás c'ü dya jo, mi ü't'ü e Jesús
ro tsja c'o na s'o. Mi ü't'üji c'ü, hasta
me go sufre e Jesús, pero dya go
tsja c'o na s'o. Nguec'ua pãrã na
jo angueze ja ga mböxcöji 'ma xo
ütcüji c'ü dya jo.

3

Jesús es más importante que Moisés

1 Mi cjuarmats'ügöji, o̱ t'itsc'eji
dya Mizhocjimi; nguetsjë angueze
o 'ñünnc'ü in mü'büji nguec'ua vi
'ñench'e in mü'büji e Jesucristo. Ixtí
unnc'eji na jo ngüenda ja ga cja e
Jesús c'ü rí creoji. Ngue apóstole
c'ü, na ngue Mizhocjimi o xipji o
ẽjẽ cja ne xoñijõmü, o 'ñe zocüji.
Xo ngue ín ndamböcjimigöji, na
ngueje ñacöji dya a jmi Mizhocjimi.
2 Mizhocjimi o 'ñeme va cjanu e
Jesús. Mi jinguã Mizhocjimi vi
'ñeme e Moisés mi zopjü c'o nu men-
zumütsjëji c'o vi juajnü Mizhocjimi.
E Moisés o tsja na jo c'o o xipji
Mizhocjimi c'ü. Je xo va cjatjonu e
Jesús, xo tsja c'o o xipji Mizhocjimi
ro tsja. 3 Ya mama Mizhocjimi
c'ü xenda pjëzhi na nojo e Jesús
que na ngueje e Moisés, na ngue
e Jesús vi ngama cja ne xoñijõmü
c'o nte c'o; pero e Moisés mi ngue
o̱ menzumütjoji c'o. Nguec'ua ni
jyodü xenda rá sũgöji e Jesús que na
ngueje c'o ley c'o o dyopjü e Moisés.
4 Mi cãrã c'o nte c'o, pero bübü
c'ü vi ngama c'o. C'ü o ngamaji,
nguetsjë Mizhocjimi c'ü o dyät'ä ne
jens'e 'ñe ne xoñijõmü. 5 E Moisés
o dyätä Mizhocjimi mi pëpji a nde
c'o nu menzumüji c'o vi juajnü
Mizhocjimi. C'e bëpji c'ü, ngue c'ü
rví unüji ngüenda ro ẽjẽ c'ü xe 'naja

c'ü ro 'ñe pätpä Mizhocjimi rvá ña'a.
E Moisés mi nza cjatjo 'naja c'ü
manda cja c'o nu mimbëpjiji. 6 Pero
e Jesucristo chjëntjui nza cja 'na t'i
c'ü manda texe cja c'o o̱ mbëpji c'ü
nu tata. Nutscöji, dya rí sũ rgá
nädäji dya e Cristo, y me rí mäcjö
rgá junt'ü ín mün'c'öji c'ü ra sal-
vazüji c'ü. 'Ma rá sidoji ga cjanu,
'ma dya rá jëziji, ra 'ñetse xo ngue o̱
t'izgöji Mizhocjimi 'ma.

El descanso para el pueblo de Dios

7 Ni jyodü rí tsjaji c'ua ja nzi
ga t'opjü c'ü o mama o̱ Espíritu
Mizhocjimi:

Nu 'ma rí dyärägueji o̱ jña
Mizhocjimi, ixtí dyätqueji
'ma c'ü.

8 Dya rí tsjapqueji ra meze in
mün'c'eji c'ua ja nzi va tsja
c'o in mboxpalegueji 'ma mi
nzhodüji cja c'e majyadü.

Anguezeji go sjëyaji, dya go ne go
dyätcöji. Mi nuji cjo ro casti-
gaoji.

9 Texe c'o cuarenta cjë c'o, mi
cjagö c'o me na nojo a nde
anguezeji.

Pero sido mi cjaji c'o na s'o, mi nuji
cjo ro castigaogö anguezeji.

10 Nguec'ua me rvá sjëyagö, cja
rrũ mangö c'ua: "Yo nte
yo, siempre na jẽ nzhodü o̱
mü'bü co nutscö yo. Y dya
ne ra mbãrãji ín 'ñijigö", rí
eñegö.

11 'Ma ró sjëyagö a cjanu, ixtó
mamatsjëgö na cjuana c'ü
nunca ro zät'äji ro ma mim-
iji cja c'e jñiñi nu ja ya rvá
xicöji, eñe Mizhocjimi.

12 Nguec'ua rí xi'tsc'öji cjuarma rí
pjötpüji na puncjü ngüenda, 'na ri
bübütsc'eji c'o ri cjijñi na s'o o̱ mü'bü
c'o dya ra ne ra sido ra 'ñejme.
C'o cja ga cjanu, ngue c'o ya na
xõgü cja Mizhocjimi c'o, maco me
na zëzhi angueze. 13 C'ü rí tsjaji,
pama rí pötqui zopjütsjëji 'ma xe i̱ṉ
bübütjoji. Na ngueje 'ma cjó c'o ra
nguijñits'üji c'ü dya ra tsja'a zö ra
sido ra tsja c'o na s'o, ra zädä 'ma ya
rrã me o̱ mü'bü, dya cja ra zi'ch'i o̱
jña Mizhocjimi. 14 Nu'tsc'eji o zädä
c'e pa 'ma i̱ 'ñench'e in mün'c'eji e
Cristo, i̱ creoji co texe in mü'büji.
Nu 'ma rí sido rí 'ñejmeji a cjanu c'ü,
nu'ma, ngue o̱ ntets'üji 'ma c'ü.

15 O mama o̱ Espíritu Mizhocjimi:

Nu 'ma rí dyäräji o̱ jña Mizhocjimi,
ixtí dyätqueji 'ma c'ü.

Dya rí tsjapqueji ra meze in
mün'c'eji c'ua ja nzi va tsja
c'o in mboxpalegueji 'ma mi
nzhodüji cja c'e majyadü.

Anguezeji go sjëyaji, dya go ne go
dyätcöji, eñe c'ü.

16 Rá önnc'üji 'na t'önü. ¿Cjó mi
ngue c'o dya go ne go dyärä 'ma mü
o zopjü Mizhocjimi? I̱ṉ pãrãgueji
ngueje c'o ín mboxpalegöji, maco
Mizhocjimi ya vi mandaji e Moisés
vi ma pjongüji libre a Egipto.
17 ¿Cjó mi ngue c'o vi tsja na
s'o c'o cuarenta cjë, nguec'ua va
sjëya Mizhocjimi? Je ngue c'o
ín mboxpalegöji. Mi cjaji c'o na
s'o, nguec'ua ma ndũji nu cja c'e
majyadü. 18 Mizhocjimi ya vi
mama ro ma mimiji cja c'e jñiñi
c'ü vi xiji c'o. Pero dya mi ätäji
Mizhocjimi. Nguec'ua va mama
na cjuana Mizhocjimi: "Nujyo,
dya rá jëzi ra zät'ä nu ja rvá xicö
yo", eñe. 19 Rí unnc'öji ngüenda c'ü
dya zät'äji, na ngue c'ü dya creoji
Mizhocjimi c'ü ro mbös'üji ro zät'äji
nu ja vi xipji Mizhocjimi anguezeji.

4

1 Nguec'ua nguetscöji dya, zocöji
dya Mizhocjimi, xitscöji ja rga
minc'öji dya co angueze. Pero
ni jyodü rá pjöngüendagöji. 'Ma
jiyö 'na cjó c'o ri bübüzüji c'ü dya
ra zät'ä nu ja c'o ra söya a jmi
Mizhocjimi. 2 Dya nguextjozgöji o
xitscöji o̱ jña Mizhocjimi. Xo 'ñe c'o
ín mboxpalegöji xo dyäräji o̱ jña'a.

Pero c'o jña c'o, dya pje mbös'üji
anguezeji na ngueje o dyäräjoji,
dya go creoji c'o. 3 Nutscöji
ró ench'e ín mün'c'öji e Cristo.
Nguec'ua me sö na jo rá söyagöji a
jens'e a jmi Mizhocjimi. Na ngueje
je ga cjava va mama Mizhocjimi va
nädä c'o ín mboxpalegöji:

O sjëyazü ró mama c'ü nunca ro
zät'äji cja c'e jñiñi nu ja ya
rvá xipjiji ro ma mimiji, eñe
Mizhocjimi.

'Ma o nguarü Mizhocjimi o dyät'ä
ne jens'e 'ñe ne xoñijõmü, cjanu o
söya c'ua angueze. Je xo rvá cjanu
rvá söya c'o ín mboxpalegöji, dya
cja ro nzhodüji. 4 O̱ jña Mizhocjimi
nädä ga cjava c'ü na yencho nu pa:

Mizhocjimi o söya c'ua c'ü na yen-
cho nu pa, dya cja pje dyät'ä,
eñe.

5 Xo mama Mizhocjimi:

Nujyo nte yo, nunca ra zät'ä yo nu
ja ró xipji ro ma mimiji, eñe
Mizhocjimi.

6 Ixi 'ñetsetjo c'ü me go ne
Mizhocjimi cjó c'o ra söya a jmi
angueze. C'o ín mboxpalegöji ot'ü o
dyäräji c'ü o̱ jña Mizhocjimi ja rvá
söyaji, dya cja ro nzhodüji. Pero
dya go zät'äji na ngueje dya go ne
go dyätäji Mizhocjimi. 7-8 C'o o̱ t'i
c'o mi mboxpalegöji, ngue c'o o
zät'ä cja c'e jñiñi nu ja vi mama
Mizhocjimi ro ma mimi c'o nu
tataji. O möji co e Josué c'ü mi ngue
o̱ xo'ñiji. O zät'äji c'ua ja nzi va
mama Mizhocjimi. Pero dya ngue
c'ü ixmi mbeñe Mizhocjimi 'ma mü
o mama c'ü ro sö cjó ro söya. Na
ngue 'ma xe go mezhe na puncjü o
cjë'ë, Mizhocjimi o mama c'ü xe ro
zädä 'ma ro sö na jo cjó ro söya. O
'ñünbü o̱ mü'bü e David xo mama
c'o jña c'o cja ró xi'tsc'öji. Je ga cjava
va mama:

'Ma rí dyäräji o̱ jña Mizhocjimi,
ixtí dyätqueji c'ü, dya rí
tsjapqueji ra meze in
mün'c'eji, eñe c'ü.

A cjanu va mama e David ja
rgá sö rá söyaji. 9 Nguec'ua me
sö na jo dya, rá ma söyagöji a
jmi Mizhocjimi a jens'e, nutscöji
o̱ t'izgöji dya. 10 'Ma o nguarü
Mizhocjimi o dyät'ä texe yo rí
jandagöji, cjanu o söya c'ua c'ü.
Je xo rga cjatjonu c'o ra zidyi
Mizhocjimi c'o ra ma söya a
jens'e, ya rguí nguarü o̱ bëpji c'o.
11 Ni jyodü rá pjötpüji na puncjü
ngüenda c'ü mama Mizhocjimi,
ngue c'ua rá sätc'öji a jens'e nu
ja c'o rá söyaji. 'Ma jiyö, 'na ri
bübüzügöji cjó c'o ra ndëpi c'o o̱ 'ñiji
c'o ín mboxpalegöji c'o dya go ne go
dyärä. 'Ma rga cjanu, dya rá sät'äji.

12 Me na zëzhi o̱ jña Mizhocjimi
c'ü pëpji a mbo cja ín mün'c'öji.
Chjëntjui nza cja 'na tjëdyi c'ü na
mbeñe nza ye lado. Na ngue o̱
jña Mizhocjimi si'ch'i ín mü'büji,
cjacüji ixtá pãrãgöji ja ga nguijñi
ín mün'c'öji, 'ñe ja ga mbeñe.
13 Dya cjó sö ra tsjõjõ c'ü dya ra
jñanda Mizhocjimi; angueze ixi
pãcãtjoji texe yo rí cjijñigöji. Je ngue
angueze c'ü ra jñüncüji ngüenda.

Jesús es el gran sumo sacerdote

14 Pero e Jesús c'ü nu T'i
Mizhocjimi ngue ín ndamböcjimigöji
dya c'ü, c'ü me na nojo c'ü ñacöji a
jmi Mizhocjimi. Angueze ya cjogü
a jens'e a jmi Mizhocjimi. Nguec'ua
ni jyodü rá sido rá ejmeji c'ü.
15 Angueze ngue 'na mböcjimi c'ü sö
ra sentio 'ma pje c'o rá sufregöji. Na
ngueje o 'ñe mbãrã yo rí sufregöji
yo xo o sufre angueze. Y xo mi
ü't'ü e Satanás c'ü, pero e Jesús,
dya go tsja c'o na s'o. 16 Nguec'ua
ni jyodü, dya rá sũji rga chëzhgöji
a jmi Mizhocjimi c'ín Jmugöji, na
ngue me nezgöji na jo. 'Ma pje c'o
ni jyodüzüji, ra mböxcöji. Y 'ma rí
cjaji c'o na s'o, ra perdonaozgöji c'ü.

5

1 Yo ndamböcjimi cja yo ín men-
zumügöji a Israel, rí chjëntcjöji rí

nteji. Emeji a cjanu yo, ngue
c'ua ra dyötcüji Mizhocjimi, 'ñe
ra mbö't'üji o animale, cja rrũ
mbäsp'äji Mizhocjimi cja c'e arta. Y
cja na 'ñe, pje c'o nde ma ofrenda
c'o ra unüji Mizhocjimi nu. Je ga
cjanu ga tsja yo ndamböcjimi para
ra perdonaozüji Mizhocjimi c'o na
s'o c'o rí cjaji. 2 Cãrã nte c'o dya nda
pãrã o̱ 'ñiji Mizhocjimi, nguec'ua
ga jyopü ga tsjaji c'o na s'o. Pero
yo ndamböcjimi pãrãji ja rgá zopjüji
na jo c'o, dya sjëyaji por c'ü vi tsja
na s'o c'o. Na ngue xo bëzotjo
yo ndamböcjimi xo bübü 'ma cjaji
c'o na s'o. 3 Nguec'ua ni jyodü
yo mböcjimi ot'ü ra mbäsp'äji ani-
male Mizhocjimi ngue c'ua ra per-
donaoji o̱ nzhubütsjëji. Nuc'ua cja
rrũ mbäsp'äji Mizhocjimi c'o rguí
perdonaoji yo nu minteji.

4 Dya cjó cjijñitsjë ra tsja c'e
bëpji de mböcjimi. C'ua ja nzi
va tsja Mizhocjimi va 'ñeme e
Aarón mi jinguã, je xo ga cjatjo
dya nu, nguetsjë Mizhocjimi c'ü
eme yo ndamböcjimi cja yo ín
menzumügöji a Israel. 5 Je xo ga
cjatjonu e Cristo. Dya xo tsjatsjë
ndamböcjimi. Je ngue Mizhocjimi
c'ü o 'ñeme o unü c'e bëpji c'ü me ni
muvi. O xipji a cjava:

Ngue'tsc'e ín Ch'itsc'ö. Ya ró jizhgö
ne pa dya c'ü je ngue ín
Ch'itsc'ö, eñe Mizhocjimi.

6 Cja c'ü 'na o̱ jña Mizhocjimi, je
t'opjü a cjava:

Nu'tsc'e i̱ṉ mböcjimigue c'ua ja nzi
ma cja e Melquisedec,
rí sido rí tsjague mböcjimi para
siempre, eñe Mizhocjimi va
xipji e Cristo.

7 E Jesucristo, 'ma xe mi bübü cja
ne xoñijõmü nza cjazgöji rí nteji,
'ma ya ro zädä ro zürüji ro mbö't'üji
c'ü, me go dyötü Mizhocjimi. Me
go mapjü va dyötü ro ts'a's'ü c'ü
rví bö't'ü. Na ngueje na zëzhi
Mizhocjimi, mi sö ro ts'a's'ü. Me xo
go pjödü o̱ nguizhö e Jesús va dyötü.
Pero xo mi te'be c'ü ro tsja c'ua ja
nzi ma ne Mizhocjimi. Nguec'ua
va tsja Mizhocjimi o dyätä, o tsjapü
o zëzhi e Jesús para ro tsja c'ua ja
nzi ma ne Mizhocjimi. 8 E Jesús, ixi
ngue o̱ T'i Mizhocjimi pero me go
sufre va dyätä. Nguec'ua va unü
ngüenda e Jesús, 'ma ra tsja 'na nte
texe c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi, ra
sufre c'e nte'e rgá dyätä. 9 Na ngue
c'ü vi sufre e Jesucristo va ndũ'ũ,
sö angueze ra salva dya texe c'o ra
sido ra 'ñejme c'ü. Nguec'ua nunca
ra bëzhiji. 10 Nguetsjë Mizhocjimi
ya mama c'ü ndamböcjimi e Cristo,
c'ua ja nzi ma cja e Melquisedec.

Peligro de renunciar a la fe

11 Xe ro xi'tsc'öji na puncjü o jña
c'ü ja ma cja e Melquisedec. Pero
dya sö rí pãrãgueji, na ngueje ya
meze in mün'c'eji. 12 Ya mezhe
ndeze 'ma ot'ü i̱ dyäräguеji ja ga cja
e Cristo. Nguec'ua nudya ya xo ri
xiqueji c'o 'ñaja ja ga cja c'ü. Pero
nu'tsc'eji ni jyodü cjó xe ndo ra
xö'c'eji na yeje c'o o̱ jña Mizhocjimi
c'o ya vi xi'tsc'eji. Rá jyë'tsc'öji nza
cja o lëlë yo sibatjo, yo dya sö ra zi
o jñõnü. 13 Texe c'o dya pãrã na jo'o
o̱ 'ñiji e Cristo, chjëntjui nza cja yo
lëlë yo sibatjo. 14 Pero 'ma cjó c'o
pama pama ra nguijñi c'o na jo, ra
mbãrãji 'ma ja ngue c'o na jo, 'ñe c'o
na s'o. Nuc'o, chjëntjui o nzhante yo
sö ra zi o jñõnü.

6

1-2 'Ma ot'ü, o xi'tsc'eji c'o ni
mbürü jña c'ua ja ga cja e Cristo.
O xi'tsc'eji c'ü ni jyodü 'na nte ra
'ñejme Mizhocjimi y ra jyëzi c'o na
s'o; 'ma jiyö, dya ra salva 'ma c'ü.
'Ma ot'ü, xo xö'c'eji ja rga jigöji
nutscöji rí menzumüji a Israel; cja
rrũ 'ñescöji o̱ dyë'ëji rgá dyötcöji
Mizhocjimi. Xo xö'c'eji c'ü ra te yo
añima ra bübütjoji na yeje, cja rrũ
tjünpüji ngüenda ja ra ma ngãrãji.
Nujyo ni mbürütjo jña yo, dya
nguextjo c'o ni jyodü rá unnc'öji

ngüenda yo. Dya xo ni jyodü xe
rá yepe rá xi'tsc'öji yo, na ngueje
chjëntjui o̱ cimiento 'na ngumü c'ü
ot'ü cjü'p'üji. C'ü ni jyodü rí tsjaji
dya, ngue c'ü rí pãrãgueji mas ja
ga cja e Cristo. 3 'Ma ra mböxcö
Mizhocjimi rá zo'c'öji na jo, 'ñe 'ma
ra mböxc'eji rí dyäräji na jo, rá
xi'tsc'öji c'o xe 'ñaja jña c'o rá jyëtscö
o jñõnü c'o si yo nzhante.

4-6 Cãrã c'o ya mbãrã ja ga cja
e Jesucristo, y ya unüji ngüenda
nu c'o na jo c'o dacöji Mizhocjimi,
y ya 'ñünbü o̱ mü'büji o̱ Espíritu
Mizhocjimi. Anguezeji ya unüji
ngüenda c'ü me na jo o̱ jña
Mizhocjimi. Y ya mbãrãji ja je rga
cja 'ma ra nguins'i ne xoñijõmü.
Pero 'ma ra xõgüji cja e Cristo,
nu'ma, dya ra sö ra nzhogüji a
jmi Mizhocjimi 'ma. Na ngueje
'ma xõgüji a cjanu, cjaji c'o na s'o,
chjëntjui c'ü ri ngue anguezeji ro
ndät'äji e Jesús cja ngronsi. A cjanu
ra mama yo nte: "Dya jo o̱ 'ñiji e
Jesús", ra 'ñeñeji. 7 Tsjijñiji ja ga cja
'ma cjó c'o pje ra ndujmü cja 'na
juajma. Nu c'e juajma ra zi'ch'i co
c'e dyebe c'ü ẽjẽ na puncjü. Nuc'ua
'ma ra unü c'o ra zi'i c'o o̱ cjaja
c'e juajma, nu'ma, Mizhocjimi ra
bendecigo 'ma c'e juajma c'ü, ra
tsjapü xenda ra unü. 8 Pero 'ma
dyavü o bidyi c'o ra unü c'e juajma,
dya pje ga jo 'ma c'ü. Mizhocjimi ra
tsjapü ra ndë c'o bidyi, y ra jyëziji
c'e juajma; dya cjó cja xe ra ndujmü
c'ü.

La esperanza que nos mantiene firmes

9 Rí s'iyatsc'öji cjuarma. Zö ga
cjanu rvá xi'tsc'öji dya, pero rí
junt'ü ín mün'c'ö rí tsjaji na jo, dya
rí tsjaji nza cja c'e juajma c'ü o
unü dyavü o bidyi. Na ngueje
texe c'o ya jogü o̱ mü'bü, na jo ga
tsja c'o. 10 I̱n negueji Mizhocjimi,
nguec'ua vi pjösc'eji c'o 'ñaja o̱ t'i
Mizhocjimi, y sido i̱n pjösc'eji c'o.
C'ü ni tsjagueji a cjanu, dya ra jy-
ombeñe Mizhocjimi. 11 I̱n cjacjua-
naji i̱n pjösc'eji yo nin cjuarmaji.
Me ne ín mün'c'ö c'ü xo rí tsjacjua-
naji nzi 'natsc'eji rgui che'beji rí
möji a jens'e. Rí negö c'ü rí jñunt'ü
in mü'büji a cjanu texe c'o cjë c'o
xe rí minc'eji, c'ü rí ma tsãrãji
co Mizhocjimi. 12 Dya rí negö rí
jyëzgueji rgui che'beji e Cristo. Rí
tsjagueji c'ua ja va tsja c'o mi cãrã
mi jinguã c'o o 'ñench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi. Anguezeji go sidoji,
dya jyëziji Mizhocjimi. Nguec'ua ya
ch'unüji dya c'o vi xipji Mizhocjimi
anguezeji.

13 Mizhocjimi o xipji e Abraham
c'ü ro intsjimi angueze. Dya cjó
mi bübü c'ü xenda ri pjëzhi na
nojo que na ngueje Mizhocjimi.
Nguec'ua o mamatsjë na cjuana
Mizhocjimi va zopjü e Abraham.
14 O xipji: "Na cjuana rá intsjimits'ü
na puncjü, y rá cja'c'ü c'ü me rrã
puncjü in mboxbëchegue", embeji
e Abraham. 15 E Abraham mi sido
mi te'be, nguec'ua va ch'unü c'o vi
xipji Mizhocjimi. 16 'Ma jura yo
nte, nädäji 'naja c'ü xe na sjũ'ũ que
na ngue anguezeji. 'Ma cjó c'o ra
zopjü c'ü 'naja, 'ma ra jura rgá xipji,
dya sö 'ma c'ü 'naja ra mama: "Dya
cjuana", ra 'ñeñe. 17 Xo va cjatjonu
Mizhocjimi, 'ma o xipji e Abraham
c'ü ro intsjimi angueze y ro ts-
japü c'ü rvá puncjü o̱ mboxbëche,
o mamatsjë na cjuana va xipji. Na
ngueje me go ne Mizhocjimi ro
jizhi na jo, c'ü dya ro pötü c'o vi
xipji e Abraham, ro tsja c'ua ja
nzi va mama. Ngue c'ua c'o ro
tsjapü o̱ mboxbëche e Abraham,
ro creoji c'ü vi mama Mizhocjimi.
18 Nutscöji ya ró ench'e ín mü'büji
e Jesucristo, ngue c'ua dya rá ma
sufregöji. Ya rí te'beji dya c'ü rá
ma cãrãji co Mizhocjimi c'ua ja
nzi va mama. Ra sö rá junt'ü
ín mün'c'öji c'ü rá ma cãrãji co
Mizhocjimi, na ngueje dya ra pötü

c'o o mama. O mamatsjë na cjuana;
dya sö ra tsja bëchjine. 19 Rí pãrãgöji
cumple Mizhocjimi, nguec'ua rá
zëzhiji rá sido rá ejmeji. Rí te'beji
rá ma cãrãgöji co Mizhocjimi a
jens'e. 20 Na ngue ya cjogü e
Jesús a jens'e nu ja ya va ñacöji
dya cja Mizhocjimi. Angueze o
ot'ü a xo'ñi; nutscöji rá bëpjagöji.
Na ngueje angueze ya mbëzhi dya
ndamböcjimi c'ua ja nzi ma mbëzhi
e Melquisedec. Y dya ra nguarü rgá
tsja ndamböcjimi c'ü.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

1 E Melquisedec c'ü rí xi'tsc'öji,
mi manda cja c'e jñiñi a Salem,
mi ndamböcjimi cja Mizhocjimi
c'ü bübü a jens'e. 'Na nu pa e
Abraham o ma zürü c'o rey c'o vi
'ñe zidyi a fuerza c'ü o̱ sobrino,
o ndõpü c'o, y o ndunbü c'o mi
tunü c'o rey. Nuc'ua 'ma mü
o nzhogü e Abraham, o chjëvi
c'ua e Melquisedec. Nuc'ua
e Melquisedec go dyötpü c'ua
Mizhocjimi e Abraham. 2 Nuc'ua
e Abraham o jñü 'na diezmo texe
c'o vi ndunbü c'o rey, cjanu o
unü c'ua e Melquisedec. Nu c'e
tjũ'ũ Melquisedec ne ra mama
“jmu'u c'ü manda na jo”. Y c'e
tjũ Salem ne ra mama “yo nte me
mäjäji, dya pje mbeñeji”. Nguec'ua
c'ü o̱ tjũ angueze ne ra mama
“jmu'u nu ja mäji, dya pje mbeñeji”.
3 E Melquisedec, dya 'mãrã cjo
mi 'ñeje o̱ tata o̱ nana, ni xo ri
ngue c'o o̱ mboxpale. Dya xo
'mãrã jinguã o jmus'ü ni jinguã o
ndũ. Nguec'ua, ja c'o nzi ma cja e
Melquisedec, je xo ga cjatjonu c'ü
nu T'i Mizhocjimi, dya ra nguarü
rgá tsja mböcjimi.

4 E Abraham mi ngue ín mbox-
palegöji c'ü, c'ü me ma jo a jmi
Mizhocjimi. Pero o jñü 'na diezmo
c'o vi ndunbü c'o rey, cjanu o unü
c'ua e Melquisedec. Nguec'ua sö
rí unnc'eji ngüenda c'ü mi pjëzhi na
nojo e Melquisedec. 5 I̱ṉ pãrãgueji
ngueje yo o̱ mboxbëche e Leví
yo pjëzhi dya mböcjimi cja yo ín
menzumügöji a Israel. C'o ley,
je t'opjü nu, c'ü pë's'i derecho yo
mböcjimi ra dyörüji diezmo. Ra
dyötüji yo nu menzumütsjëji, zö
xo ngue o̱ mboxbëche e Abraham.
6 Mizhocjimi ya vi zopjü e Abra-
ham vi xipji c'ü ro tsja Mizhocjimi
ro intsjimi texe c'o ri cãrã cja ne
xoñijõmü. E Melquisedec, maco
dya pje mi cjavi e Leví, pero o
jñü'ü c'e diezmo c'ü o unü e Abra-
ham c'ü; cjanu o dyötpüji c'ua
Mizhocjimi e Abraham. 7 Dya
dyötü e Abraham Mizhocjimi por e
Melquisedec; ngue e Melquisedec
o dyötü Mizhocjimi por e Abra-
ham. Nguec'ua rí unnc'öji ngüenda
c'ü xenda mi pjëzhi na nojo e
Melquisedec que na ngue e Abra-
ham. 8 Yo mböcjimi yo o̱ mboxbëche
e Leví c'o örü dya o diezmo, nde
tũ'ũ c'o. Pero e Melquisedec, dya
t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi cjo o
ndũ c'ü. 9 Yo o̱ mboxbëche e
Leví ötüji o diezmo yo nu men-
zumütsjëji, pero xo unüji o diezmo.
Ra sö rá mangöji c'ü dya nguextjo
e Abraham c'ü o jñü diezmo cjanu
o unü e Melquisedec; xo 'ñetjo
c'o o̱ mboxbëche e Leví xo unüji
diezmo e Melquisedec 'ma dya be
mi jmus'üji. 10 Na ngueje mi 'natjoji
co e Abraham c'ü nu mboxpaleji
'ma o chjëvi e Melquisedec.

11 Zö mi mböcjimi c'o o̱
mboxbëche e Leví y mi päsp'äji
animale Mizhocjimi, pero c'o nte,
dya 'nintspiji o̱ mü'büji c'o na s'o.
Nguec'ua mi jyodü c'ü ro bübü
c'ü 'na ndamböcjimi c'ü ri nan'ño,
c'ü dya ri nza cja e Aarón c'ü
nu mboxbëche e Leví. Mi jyodü
ro bübü 'na ndamböcjimi c'ü ri
nza cja e Melquisedec. C'o o̱ ley
Mizhocjimi c'o o ch'unü c'o nte

c'o pa c'o, je mi t'opjü c'o, c'ü
ja rvá pëpji c'o o̱ mboxbëche e
Leví c'o mi mböcjimi. 12 Nudya,
ya pötü mböcjimi; ya bübü dya
'na ndamböcjimi c'ü nza cja e
Melquisedec. Nguec'ua xo ni jyodü
ra pötü dya c'o ley. 13 E Jesucristo
c'ü ngue ín ndamböcjimigöji dya,
dya mboxbëche cja e Leví c'ü; je
mboxbëche cja c'ü 'na o̱ t'i e Israel.
Dya cjó mi mböcjimi ne rí 'naja
c'o o̱ mboxpale e Jesucristo. 14 Rí
pãrãgöji na jo, e Jesucristo c'ín
Jmugöji je mboxbëche cja e Judá;
maco e Moisés nunca vi mama c'ü
ro tsja mböcjimi c'o o̱ mboxbëche e
Judá.

15 Ni jyodü ra pötü c'o ley.
Na ngueje cja bübü dya 'na
ndamböcjimi c'ü pjëzhi nza cja e
Melquisedec. C'e ndamböcjimi
ngue e Jesucristo c'ü. 16 C'o 'ñaja
mböcjimi mi emeji c'ua ja nzi ga
mama c'o ley, mi cjaji mböcjimi na
ngueje mi mboxbëcheji cja e Leví.
Pero nudya, c'ü ya tsja mböcjimi,
me na zëzhi c'ü. Zö o ndũ pero o
bübütjo, y nudya dya cja ra ndũ.
Nguec'ua ga tsja dya ndamböcjimi
c'ü. 17 Na ngueje o mama a cjava
Mizhocjimi o xipji c'ü nu T'i:

Nu'tsc'e, rí sido rí tsjague
mböcjimi c'ua ja nzi ma
cja e Melquisedec, eñe
Mizhocjimi.

18 C'o ley c'o ot'ü vi unü Mizhocjimi,
Mizhocjimi ya mama c'ü dya
cja mandazgöji c'o. Na ngueje
nuc'o, dya sö ro mböxcöji ro
perdonaozgöji ín nzhunc'öji. 19 C'o
ley c'o, dya cjó ndintspi o̱ mü'bü
c'ü rví chëzhi a jmi Mizhocjimi.
Pero o ẽjẽ e Jesús o 'ñe ngõtcüji c'o
na s'o. Nguec'ua 'ma rá ench'e ín
mü'büji angueze, ra ndintsquiji ín
mü'büji, ngue c'ua ra sö rá chëzhiji
cja Mizhocjimi.

20 Mizhocjimi 'ma o 'ñeme
mböcjimi e Jesucristo, o mamatsjë
na cjuana. 21 'Ma o 'ñemeji c'o
'ñaja mböcjimi, dya cjó jura 'ma.
Pero Mizhocjimi 'ma mü o 'ñeme
mböcjimi e Jesús, o mamatsjë na
cjuana 'ma c'ü. O xipji a cjava:

Nutscö rí Mizhocjimigö rí ma-
matsjëgö na cjuana y
dya rá pötü c'ua ja rgá
mbeñegö, c'ü dya ra nguarü
rí tsjague mböcjimi nza
cja e Melquisedec, eñe
Mizhocjimi.

22 Na ngue c'ü ni bübü mböcjimi
dya e Jesús, ra sö ra zädä c'o jña
c'o ya zocöji Mizhocjimi. Nu c'o
jña c'o, ngue 'na testamento c'ü
xenda ni muvi que na ngue c'e tes-
tamento c'ü o ch'unü c'o ín mbox-
palegöji, c'ü ngue c'o ley. 23 C'o
'ñaja mböcjimi, na puncjü c'o. Na
ngue c'ü tũji, dya sö ra sido ra tsjaji
mböcjimi. 24 Pero e Jesús, dya ra
ndũ c'ü, nguec'ua ra sido ra tsja
mböcjimi. 25 'Ma cjó c'o ra 'ñench'e
o̱ mü'bü e Jesucristo, ra sö ra chëzhi
cja jmi Mizhocjimi; Mizhocjimi ra
recibido c'o. E Jesucristo ra nd-
intspi o̱ mü'büji, ngue c'ua dya ra
bëzhiji. Na ngueje e Jesús dya cja
nunca ra ndũ'ũ, nguec'ua dya ra
jyëzi rgá dyötpü Mizhocjimi c'o.

26 Me na jo 'na ndamböcjimi e
Jesucristo; ngue c'ü ni jyodüzüji
c'ü. Angueze o tsja c'ua ja nzi ma ne
Mizhocjimi c'o na jo; dya nduns'ü o̱
nzhubü ni ro tsja c'o rvá s'o. Nuc'ü,
dya pje nza cjazgöji rí cjaji c'o na
s'o. Nguec'ua, ndo pjëzhi na nojo a
jens'e dya c'ü. 27 C'o 'ñaja mböcjimi
pama pö't'üji o animale, cja na
mbäsp'äji c'ua Mizhocjimi ngue
c'ua ra perdonaoji o̱ nzhubütsjëji.
Nuc'ua cja na mbö'tp'üji c'ua
animale Mizhocjimi ngue c'ua ra
perdonaoji c'o nte. Pero e Jesús,
dya mi jyodü ro tsja a cjanu c'ü. Na
ngueje 'natjo vez o ndũ va ngõtcöji
ín nzhunc'öji. 28 C'o ley, je t'opjü c'ü
ngue yo nte yo ra tsja ndamböcjimi,
maco bübü 'ma cjaji c'o na s'o.
Pero 'ma ya vi cjogü na puncjü

o cjë, Mizhocjimi o mamatsjë na cjuana va 'ñeme c'ü 'naja c'ü ra tsja ndamböcjimi. C'ü o 'ñeme ngueje c'ü o̱ T'i. Nguetsjë c'ü nu T'i c'ü sö ra tsja me na jo 'na ndamböcjimi c'ü dya ra nguarü.

8

Jesús, abogado de un nuevo pacto

1 Texe c'o ya ró xi'tsc'öji, ngue c'ü rgui pãrãgueji c'ü ya rí 'ñecjöji dya 'na ndamböcjimi c'ü me pjëzhi na nojo. Angueze ya mimi dya cja o̱ jodyë Mizhocjimi c'ü manda a jens'e. 2 Nu cja c'e ngumü de xipjadü nu ja mi pëpji c'o mböcjimi, mi bübü c'e cuarto c'ü me ma sjũ'ũ. Pero c'ín ndamböcjimigöji c'ü rí 'ñecjöji dya, je va pëpji dya c'ü, nu ja me na sjũ a jens'e. Nu c'e lugar a jens'e, dya ngue 'na nte c'ü o dyät'ä c'ü; ngueje Mizhocjimi. 3 Texe yo ndamböcjimi emeji yo, ngue c'ua pje c'o ra mbö'tp'üji Mizhocjimi y pje c'o xe nde ra unüji, para ra perdonao Mizhocjimi o̱ nzhubü yo nte. E Jesús c'ín ndamböcjimigöji dya, xo mi jyodü pje ro unü a jmi Mizhocjimi c'ü. 4 'Ma xe ri bübü dya angueze cja ne xoñijõmü, dya ro tsja mböcjimi 'ma c'ü. Na ngueje xe cãrã yo mböcjimi yo pje c'o nde unü Mizhocjimi c'ua ja nzi ga t'opjü cja o̱ ley Mizhocjimi. 5 Nu c'e cuarto c'ü me na sjũ nu ja pëpji yo mböcjimi, dya ixi ngue a jens'e c'ü. Pero ngue c'ü rá unüji ngüenda ja ga cja a jens'e. I̱ṉ mbeñeji ja va sjipji e Moisés 'ma ya mi ngue ro dyät'ä c'e ngũxipjadü. O zopjü na ts'izëzhi Mizhocjimi va xipji: "Rí pjötpügue ngüenda ja rgui dyät'ä c'e ngũxipjadü. Rí dyät'ä c'ü ri nza cja c'o i̱ jñandague ró jí'tsc'ö cja ne t'eje", embeji e Moisés. 6 Na ngue c'ü ni tsja dya mböcjimi e Cristo, cja nuevo ne testamento nu o zocüzüji dya Mizhocjimi. C'ü ot'ü testamento c'ü ngue c'o ley, dya sö ro ndintsquiji ín mü'büji. Pero ya mama Mizhocjimi ra ndintsqui e Jesucristo ín mü'bügöji. Nguec'ua c'e bëpji c'ü pë's'i dya e Cristo, xenda ni muvi c'ü, que na ngueje c'ü o̱ bëpji yo mböcjimi.

7 Nu 'ma ro mböxcöji na jo c'ü ot'ü testamento c'ü ngue c'o ley, dya rví jyodü 'ma c'ü xe ro zocüzüji dya Mizhocjimi nu 'na testamento. 8 Pero Mizhocjimi o chö'tp'ü c'o nte c'ü dya mi ätäji c'e testamento c'ü vi unüji c'ü ngue c'o ley. Nguec'ua va mama c'ua:

Ra zädä 'na nu pa'a, 'ma rá zopcjö yo menzumü a Israel 'ñe yo menzumü a Judá, rá unüji 'na testamento c'ü cja nuevo c'ü me rrã jo.

9 Dya ri nza cja c'e testamento c'ü ró unü c'o o̱ mboxpale anguezeji 'ma ró pjongüji a Egipto o mbedyeji libre.

C'o ró xipcjöji, dya go dyätcöji. Nguec'ua dya cja xo rvá cjapcöji ngüenda.

10 Pero c'e testamento c'ü rá unügö yo menzumü a Israel 'ma ra zädä c'o pa c'o, je rga cjava c'o:

Rá cjapcö ín jñagö ra zi'ch'i na jo cja o̱ mü'büji 'ñe cja o̱ pjeñeji, ngue c'ua ra mbãrã ra tsjaji ja c'o nzi rgá negö.

Ngue c'ua ri nguetscö o̱ Mizhocjimizgö anguezeji, y anguezeji ri ngueje ín ch'igö c'o.

11 Y dya cja xe rguí jyodü cjó ra jíchi c'o nu dyoji ra xipjiji: "Ni jyodü rí pãrãgue Mizhocjimi", ra 'ñeñeji. Iyö.

Texeji ra mbãcöji, zö pje pjëzhiji, zö dya pje pjëzhiji.

12 Na ngueje rá perdonaogö c'o ri cjaji na s'o.

Dya cja xo rá mbeñegö c'o o̱ nzhubüji, eñe Mizhocjimi.

13 C'ü vi mama Mizhocjimi c'ü ri bübü 'na testamento c'ü cja ri nuevo, ixi 'ñetsetjo c'ü ya cjogü c'e testamento c'ü ot'ü vi xipjiji c'o nte,

c'ü ngue c'o ley. Y 'ma ya cjogü c'o
ley, dya cja mandazüji c'o.

9

El santuario terrenal y el santuario celestial

1 C'o ley c'o o dyopjü e Moisés
c'o vi xipjiji c'o nte mi jinguã, je
mi t'opjü nu, c'ü ja rvá ma't'üji
Mizhocjimi, 'ñe ja rvá mbëpiji. Xo
mi bübü c'e ngũxipjadü c'ü ma sjũ'ũ,
pero mi bübü cja ne xoñijõmü c'ü.
2 Cja c'e cuarto c'ü mi mbürü mi
cjogü c'o mböcjimi, je nguejnu ma
jä'ä nu c'e tracandelero. Xo ma jä'ä
nu c'e mexa c'ü mi päsp'äji tjõmëch'i
Mizhocjimi. C'e cuarto c'ü, ngue
c'ü ma sjũ c'ü. 3 Y nu ja mi cjogüji
c'ü na yeje cuarto, je xo mi 'nüns'ü
nu c'e bitu c'ü mi cjo't'ü c'e cuarto.
C'e cuarto c'ü na yeje, ngue c'ü
xenda ma sjũ c'ü. 4 Je nguejnu ma
jä'ä nu c'e arta c'ü dyavü o oro,
nu ja mi tjüt'üji c'o me ma jo ma
jyärä nza cja o nguichjünü. Je xo
ma jä'ä nu, c'e caja c'ü mi bë's'i
c'o laja c'o mi t'opjü c'ü ot'ü testa-
mento c'ü ngue c'o o̱ mandamiento
Mizhocjimi. Nu c'e caja vi ngos'üji
dyavü o oro c'ü. A mbo cja c'e caja,
mi jä'ä c'e s'äbä c'ü xo mi dyavü
o oro c'ua ja mi qui'i c'e maná.
Je xo mi jũ'ũ nu c'e dyenza c'ü o
nzhäjnä 'na nu pa'a 'ma mi jün e
Aarón. Je xo mi qui'i nu, c'o laja c'o
mi t'opjü c'o mandamiento. 5 C'ü
mi cjo'bü c'e caja c'ü, je mi xis'iji
nu, c'o o̱ cji'i c'o animale para ro
perdonao Mizhocjimi o̱ nzhubü c'o
nte. A xes'e cja c'ü mi cjo'bü, mi
bübü yeje c'o vi t'ät'ä de oro c'o
mi peje o̱ juaja. Nu c'o, mi xiji
querubín c'o. Mi co'büvi o̱ juavi a
xes'e cja c'e caja. Nuc'o, ngue c'o
rví unü ngüenda c'o nte c'ü mi bübü
Mizhocjimi co anguezeji. Nujyo, ro
sö xe ro xi'tsc'öji ja ga cja, pero dya
ni jyodü dya.

6 'Ma ya vi jogü cja c'e ngũxipjadü
texe yo ya ró xi'tsc'öji, o mbürü
c'o mböcjimi o pëpjiji nu. Pama
mi cjogüji cja c'e cuarto c'ü ma
sjũ, ro mbëpiji Mizhocjimi. 7 C'e
cuarto c'ü xenda ma sjũ, nguextjo
c'e ndamböcjimi c'ü mi sö ro cjogü
nu. 'Natjo pa nu cjë mi cjogü nu
c'ü. 'Ma mi cjogü c'ü, mi tjëdyi
o̱ cji o animale, mi unü a jmi
Mizhocjimi c'ü. Mi xis'i nu c'o
cji c'ü rví perdonao Mizhocjimi o̱
nzhubü angueze, 'ñe c'o o̱ nzhubü
c'o nte. 8 C'ü mi cja a cjanu c'e
ndamböcjimi, ngue c'ü ni jítscöji o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü dya sö c'o
nte ro chëzhiji a jmi Mizhocjimi nu
ja me ma sjũ. Dya sö ro chëzhiji
'ma xe mi bübü c'e ngũxipjadü nu ja
mi pëpi c'o mböcjimi Mizhocjimi.
9 Nguec'ua yo cjë yo rí cãrãgöji
dya, sö rá unnc'öji dya ngüenda
pje ne ra mama c'o bëpji c'o mi
cja c'o mböcjimi. C'o mböcjimi mi
pö't'üji animale, cja ma mbäsp'äji
Mizhocjimi, y pje c'o xe nde ma
ofrenda mi unüji c'ü. Pero c'o
nte c'o ma ẽ unü c'o animale
c'o mböcjimi ro mbö't'üji, dya go
'nintspiji o̱ mü'büji c'o na s'o, pero
mi sido mi unüji ngüenda c'ü mi tũ
o̱ nzhubüji. 10 C'o ley c'o mi ätä c'o
mböcjimi ma mbëpiji Mizhocjimi,
je t'opjü c'o, c'ü pje ma jñõnü mi sö
ro zi'iji, 'ñe c'o dya mi sö ro ziji. Je
xo t'opjü c'o, c'ü ja rvá xajaji, 'ñe
ja rvá xindyëji, 'ñe ja rvá mbe'ch'e
o̱ nguaji. Mizhocjimi vi dyacöji c'o
ley c'o, hasta 'ma cja ro zädä c'o cjë
'ma ro ndintscöji ín mün'c'öji c'ü.

11 Ya zädä o ẽjẽ e Cristo c'ü ngue
ín ndamböcjimigöji dya. Nguec'ua
Mizhocjimi ga dyacöji dya c'o
xenda na jo. E Cristo ya cjogü a
mbo'o nu ja me nda ni muvi 'ñe me
nda na jo. Nu ja bübü dya angueze,
dya cjó dyät'ä co o̱ dyë 'na nte. Na
ngue, dya ngue 'na ngumü cja ne
xoñijõmü. 12 E Jesús 'ma o cjogü a
jens'e, dya ndëdyi o̱ cji c'o ts'ichivo,
ni ri ngue o̱ cji c'o ts'itrangëlo. Pero
o cjogü a jens'e na ngueje nguetsjë

o̱ cji c'ü o pjödü 'ma o mbö'ṭ'üji. Je
bübü dya nu e Jesús; dya ni jyodü
ra cjogü y ra mbedye c'ua ja nzi
ma tsja c'o mböcjimi. Na ngue c'ü
vi 'ñe ndũ angueze, o ngõtcüji c'o
na s'o c'o rí cjaji. Nguec'ua, dya cja
rá ma cjõṭ'ügöji c'o. 13 C'o nte c'o,
'ma cjó c'o pje mi tjörü c'o ma s'o,
mi pëgaji c'o na s'o cja o̱ cuerpoji.
Nuc'ua c'o mböcjimi ra mbö'ṭ'üji
c'ua c'o ts'itrangëlo 'ñe c'o ts'ichivo.
O bübü 'ma ra mbant'aji co ndeje
c'o o̱ bozivi 'na ts'isungëlo, cja rrũ
xis'iji c'ua c'o nte c'o vi pëga c'o ma
s'o, para ro jogü c'o vi pëgaji c'o o̱
cuerpoji. 14 Pero xenda ni muvi c'ü
vi mbö'ṭ'üji e Cristo va pjödü o̱ cji.
Na ngueje Mizhocjimi angueze y ra
bübütjo. Y na yeje, angueze o netsjë
ro mbö'ṭ'üji, na ngue je ga cjanu va
ne Mizhocjimi. Y c'ü na jñi'i, mi
ojtjo c'o ma s'o angueze. Nguec'ua
c'o na s'o c'o mi cjagöji 'ma ya
mi ngue ro bëzhgöji ín aljmaji, ra
perdonaozüji dya c'o, ngue c'ua
rá pãrãgöji c'ü dya cja rí tũgöji ín
nzhunc'öji. Ngue c'ua xo ra sö rá
chëzhgöji dya a jmi Mizhocjimi c'ü
bübü a jens'e, rá ma'tc'öji c'ü.

15 Mizhocjimi o mama mi jinguã
c'ü ro perdonaozgöji ín nzhunc'öji,
y dya cja ri tũgöji c'o. Mi tũji ín
nzhunc'öji na ngueje dya mi ätcöji
c'ü ot'ü testamento c'ü ngue c'o ley
c'o vi mandazgöji Mizhocjimi. Pero
ya zocüzüji dya 'na testamento nu
cja nuevo. Na ngue 'ma o ndũ e
Jesucristo, o ngõtcöji c'o mi tũgöji,
'ñe c'o mi tũ c'o mi cãrã mi jin-
guã. Nguec'ua nudya, texe c'o o
tsjapü Mizhocjimi o̱ t'i mi jinguã,
'ñe c'o cjapü dya o̱ t'i, ra perdonao
dya Mizhocjimi c'o, c'ua ja nzi va
mama mi jinguã. 16 Tsjijñiji ne jña
nu rá xi'tsc'öji dya. 'Ma cjó c'o
ra mbäbä 'na testamento ra jñu's'ü
cjó ra zopcü c'o pë's'i, dya ixta
ch'unü. Cja ra ch'unü c'o pë's'i,
'ma cja ra mbãrã c'o pje pjëzhi c'ü
na cjuana ya ndũ'ũ c'e nte c'ü o
mbäbä c'e testamento. 17 Cja ra
ch'unü c'o, 'ma ya rguí ndũ c'e
nte. Dya cjó be sö ra ch'unü c'o
pë's'i c'e nte c'ü, 'ma xe ri büntjo
c'ü. 18 Je xo ma cjatjonu 'ma o unü
Mizhocjimi c'o ín mboxpalegöji c'ü
ot'ü testamento c'ü ngue c'o o̱ ley
Mizhocjimi, o tsja e Moisés o xis'iji
c'o o̱ cji c'o animale c'o ya vi
bö'ṭ'ü. Nuc'ua ndeze c'e pa c'ü,
c'o ín mboxpalegöji mi jyodü ro
dyätäji c'o ley c'o. 19 C'e pa c'ü, o
tsja e Moisés, ot'ü o zopjü c'o ín
mboxpalegöji o xipjiji texe c'o o̱ ley
Mizhocjimi. Nuc'ua cjanu o ma
tjë'ë c'ua c'o o̱ cji c'o ts'itrangëlo
'ñe c'o o̱ cji c'o ts'ichivo, c'o ya vi
chjanba o ndeje. Cjanu o jün 'na
pjin'ño c'ü mi böch'ü o mbaxidyo.
Nuc'ua co c'e pjin'ño c'ü, ngue c'ü
vi xis'i o cji'i c'e libro c'ü mi t'opjü
c'o ley. Cja xo nu xis'i c'ua cji'i texe
c'o nte. 20 Nuc'ua e Moisés cjanu
o zopjü c'o nte o xipjiji: "Yo cji yo
ró xixc'iji 'ñe yo ró xis'i ne libro,
ngue yo rgui unnc'eji ngüenda c'ü
ni jyodü rí dyätqueji ne testamento
nu cja dya'c'üji Mizhocjimi, ni jy-
odü rí dyätqueji dya yo ley yo cja
mandatsc'eji", eñe e Moisés. 21 Je
xo va cjatjonu xo xis'i o cji'i c'e
ngũxipjadü, 'ñe texe c'o traste 'ñe
c'o pje nde mi jyodü cja o̱ bëpji c'o
mböcjimi. 22 Xo t'opjü cja c'o ley,
casi texe 'ma cjó c'o mi pëga c'o ma
s'o, mi jyodü ro ndintspiji co cji'i.
'Ma cjó c'o mi cja c'o ma s'o, mi
jyodü ro mbö'ṭ'üji animale ro xis'iji
c'o o̱ cji c'o, ngue c'ua ro perdonaoji
o̱ nzhubü c'e nte c'ü.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

23 Xo mi jyodü ro xis'iji o̱ cji o an-
imale cja c'e ngũxipjadü ngue c'ua
ro ndintspiji c'ü, 'ñe c'o pje nde
mi cupaji nu. Pero para ro nd-
intscöji ín mün'c'öji ngue c'ua ro sö
ro chëzhgöji a jmi Mizhocjimi c'ü
bübü a jens'e, dya mi muvi c'o o̱ cji o
animale. C'ü vi t'ät'ä c'e ngũxipjadü

c'ü, ngue c'ü rví unü ngüenda c'o
nte ja ga cja a jens'e nu ja bübü
Mizhocjimi. 24 Nu ja cjogü dya e
Cristo, dya ngue c'e ngũxipjadü c'ü
vi dyät'ä co a dyë c'o nte. Nu ja
cjogü, je ngueje a jens'e nu ja va ötü
dya Mizhocjimi por nutscöji. 25 C'o
ndamböcjimi tsjë'ma mi cjogüji nu
ja me ma sjũ. Je mi tjëdyiji nu c'o cji
c'o dya mi ngue o̱ cjitsjëji anguezeji.
Pero dya ga cjanu va tsja e Cristo.
Na ngue 'natjo vez c'ü o 'ñe ndũ.
26 'Ma ro ẽ na puncjü vez, ya na
puncjü vez rví mbö't'üji c'ü, ndeze
'ma o mbürü o ngãrã yo nte. Pero
dya je ga cjanu. Na ngueje yo cjë yo
ya ni ma ra nguins'i nu xoñijõmü,
'natjo vez o ẽjẽ angueze. O ẽ ro
'ñe unü c'ü o̱ vida ro mbö't'üji,
ngue c'ua ro ndintscöji ín mün'c'öji
c'o na s'o. 27 Nutscöji rí nteji,
o ch'acöji c'ü 'natjo vez rá tũgöji.
Y nuc'ua, cja rrũ jñüncüji c'ua
ngüenda Mizhocjimi. 28 Je xo va
cjatjonu e Cristo. 'Natjo vez va
'ñe ndũ'ũ ngue c'ua va ngõ'tp'ü o̱
nzhubü na puncjü o nte. Angueze
ra ẽjẽ na yeje. C'ü rguí 'ñeje, dya
ngue c'ü ra ẽ ndũ na yeje c'ü rguí
ngõtcöji c'o na s'o, jiyö. Ngue c'ü ra
'ñe zidyi c'o te'be c'ü, ra mimiji co
Mizhocjimi a jens'e.

10

1 C'o ley c'o vi ch'unü c'o ín mbox-
palegöji, ngue c'ü rví unüji ngüenda
c'ü ro ẽjẽ 'naja c'ü ro ndintspiji o̱
mü'büji. C'o ley, dya ndintspiji o̱
mü'büji c'o. Zö tsjë'ma mi pö't'üji o
animale c'o mi päsp'äji Mizhocjimi,
pero sido mi tũji o̱ nzhubüji. 2 Nu
c'ü mi mbäsp'äji o animale, 'ma ro
sö ro ndintspiji o̱ mü'büji, dya cja
xe ro mbäsp'äji 'ma. Na ngue ya rví
'nintspiji na jo; dya cja xe ri söji cjo
ri tũji c'o na s'o 'ma. 3 Pero dya je
ma cjanu. Na ngueje tsjë'ma tsjë'ma
mi päsp'äji c'o animale Mizhocjimi,
nguec'ua c'o nte'e tsjë'ma tsjë'ma mi
mbeñeji c'ü xe mi tũji c'o na s'o.
4 Na ngueje c'o o̱ cji c'o ts'itrangëlo
'ñe c'o o̱ cji c'o ts'ichivo, dya sö ra
ndintscöji ín mün'c'öji c'o na s'o.
5 Nguec'ua 'ma o ẽjẽ e Cristo
cja ne xoñijõmü, o mama a cjava
angueze va xipji Mizhocjimi c'ü nu
Tata:

Yo nte pä'sc'äji o animale y pje c'o
nde da'c'eji. Pero dya nda i̱ṉ
negue a cjanu.
Nguec'ua rí dyacö 'na cuerpo rá
cjagö texe c'ua ja nzi gui
ñegue.
6 C'ü ni mbä'sc'äji o animale, 'ñe c'o
pje c'o nde ni dya'c'eji, dya
nda i̱ṉ negue a cjanu.
7 Nguec'ua ró mangö: “Nu'tsc'e
Mizhocjimi, rí ne rá cjagö
c'ua ja nzi gui ñegue.
Rí ne rá cjagö c'ua ja nzi ga t'opjü
c'o in leygue cja c'e libro c'ü
'mans'a. Rí ne rá cjagö c'ua
ja nzi ga t'opjü rá cjagö”, eñe
e Cristo.

8 Tsjijñiji c'o o mama e Cristo.
Ot'ü o mama c'ü dya nda go ne
Mizhocjimi c'ü mi mbäsp'äji o
animale, ni ri ngue c'ü mi tjü'tp'üji
c'o, ni xo ri ngue c'ü pje c'o mi
unüji angueze para ro perdonaoji
o̱ nzhubü c'o nte. Maco c'o ley, je
t'opjü c'ü je ga cjanu rvá tsja c'o
mböcjimi. 9 Nuc'ua e Cristo cjanu
o mama: “Nu'tsc'e Mizhocjimi,
rí ne rá cjagö c'ua ja nzi gui
ñegue”, eñe. Nguec'ua dya cja
ni muvi c'ü ni mbäsp'äji animale
Mizhocjimi, o c'ü pje c'o nde
unüji para ra perdonaozgöji ín
nzhunc'öji. C'ü ni muvi dya, ngue
c'ü o 'ñe ndũ e Cristo c'ua ja nzi va
ne Mizhocjimi. 10 E Cristo 'natjo
vez va 'ñe ndũ'ũ, na ngue je ga
cjanu va ne Mizhocjimi. Nguec'ua
ya na jozügöji dya a jmi angueze.

11-12 Yo mböcjimi pama pama
pö't'üji o animale, cja rrũ mbäsp'äji
c'ua Mizhocjimi. Maco c'o o̱ cji
o animale, dya sö ra ndintspi o̱
mü'bü yo nte c'o o̱ pecadoji. Pero
e Cristo 'natjo vez va 'ñe ndũ va

ngõtcöji ín nzhunc'öji c'ü, nguec'ua
dya cja rí tũgöji c'o. Yo mböcjimi,
dya söyaji, sido pö't'üji o animale.
Pero e Cristo, ya mimi dya a jens'e
cja o̱ jodyë Mizhocjimi, ya söya.
Na ngue ya nguarü c'e bëpji c'ü o
'ñe tsja, 'natjo vez o 'ñe ndũ por
nutscöji. 13 Nudya, je mimi e Cristo
a jens'e; te'be hasta 'ma ra ndõpüji
c'o nu'u na ü. 14 Na ngue c'ü 'natjo
vez va ndũ e Cristo, ya ndintsquiji
ín mün'c'öji nutscöji o̱ ntezgöji dya.
Nguec'ua, dya cja rí tũji dya c'o na
s'o. 15 Je xo ga cjatjonu ga xitscöji o̱
Espíritu Mizhocjimi:

16 C'e testamento c'ü rá unügö yo
nte 'ma ra zädä c'o pa c'o, je
rgá cjava c'ü.

Rá cjapcö ín jñagö ra zi'ch'i na jo
cja o̱ mü'büji 'ñe cja o̱ pjeñeji,
ngue c'ua ra mbãrã ra ts-
jaji c'ua ja nzi rgá negö, eñe
Mizhocjimi.

17 Xo mama a cjava:

Yo nte, dya ätcäji ín leygö, me
tuns'ü o̱ nzhubüji. Pero rá
perdonaogöji, dya cja xe rá
mbeñe c'o na s'o c'o cjaji, eñe.

18 'Ma ya perdonaozgöji Mizhocjimi
c'o na s'o, ixi pãrãgueji c'ü dya
cja xe ni jyodü cjó pje xe ra
unü Mizhocjimi ngue c'ua ra
perdonaozgöji c'o.

Debemos acercarnos a Dios

19 Nguec'ua mi cjuarmats'ügöji,
ra sö rá chëzhgöji dya a jmi
Mizhocjimi c'ü bübü nu ja me na
sjũ'ũ; dya cja ni jyodü rá sũgöji.
Na ngueje e Jesucristo o pjödü o̱
cji va ndũ. 20 Nu cja c'e ngũxipjadü
nu ja mi pëpji c'o mböcjimi mi
jinguã, mi 'nüns'ü 'na bitu ngue
c'ua dya sö ro cjogüji nu ja me
ma sjũ'ũ. Pero nutscöji sö rá
chëzhgöji dya a jmi Mizhocjimi
c'ü bübü nu ja me na sjũ a jens'e.
Sö rá chëzhgöji, na ngue o ndũ e
Jesucristo, cjanu o te o bübütjo
na yeje. 21 Nguetsjë angueze ín
ndamböcjimigöji dya c'ü, nutscöji
o̱ t'izgöji dya Mizhocjimi. 22 C'ua
ja nzi va tsja e Moisés o xis'i c'o
mböcjimi o̱ cji c'o animale ngue
c'ua ro 'nintspi c'o, je xo ga cjazgöji
dya nu, Mizhocjimi ya ndintscöji
ín mün'c'öji dya. Y c'ua ja nzi ma
xaja c'o mböcjimi ngue c'ua ro
chjintsitsjëji o̱ cuerpoji, je xo ga
cjazgöji dya nu, ró jigöji rvá jizhgöji
c'ü ya 'nintscöji dya ín mün'c'öji.
Nguec'ua ni jyodü rá chëzhgöji
dya a jmi Mizhocjimi co texe ín
mün'c'öji, y rá junt'ü ín mün'c'öji c'ü
ra recibidozüji dya c'ü. 23 Ni jyodü
sido rá junt'ü ín mü'büji a cjanu;
dya rá yembeñeji. Y rá xipjiji yo
nte. Na ngue Mizhocjimi cumple
c'ü mama. 24 Xo ni jyodü rá pötü
rga zopjüji yo mi cjuarmaji, ngue
c'ua rá s'iyaji yo nín minteji y rá
pjösc'öji yo. 25 Cãrã o cjuarma
c'o dya cja jmurüji co c'o nu
cjuarmatsjëji. Dya ni jyodü a cjanu.
Ni jyodü rá jmurügöji y rá pötü rga
zopjüji. Ni jyodü na puncjü rá cjaji
a cjanu, na ngueje rí pãrãgöji ya va
chëzhi c'e pa 'ma ra ẽjẽ na yeje e
Jesucristo.

26 Nutscöji rí pãrãgöji c'ü na
cjuana ja ga cja e Cristo. Nguec'ua
nu 'ma ixtá mbeñe rá cjaji c'o na s'o,
dya sö xe ra perdonaozgöji c'o. Na
ngueje ya ndũ e Cristo por nutscöji,
dya cja sö xe ra ndũ na yeje. 27 C'ü
ra sö rá te'beji 'ma, nguextjo c'ü ra
tsjacöji Mizhocjimi me rá sufregöji
na puncjü. Na ngueje texe c'o üji
e Cristo, Mizhocjimi me ra ünbü
c'o, ra tsjapü ra ma sufreji cja sivi.
28 Mi jinguã mi cãrã c'o o tsjapü
dya ni muvi c'o o̱ ley Mizhocjimi
c'o vi dyopjü e Moisés, o tsjaji na
s'o. Pero 'ma mi bübü yeje o jñi'i
testigo c'o ro mama pje vi tsja c'o
nte c'o, ro mbö't'üji 'ma c'o vi tsja
na s'o, dya ro perdonaoji. 29 E Jesús
o pjödü o̱ cji va ndũ'ũ. Nguec'ua
Mizhocjimi sö ra dyacöji dya c'o na
jo c'o vi mama, y nguec'ua sö ra
ndintscöji dya c'o na s'o. Y o̱ Espíritu

jítscöji ja ga s'iyazgöji Mizhocjimi.
Nguec'ua 'ma cjó c'o mbeñe ra tsja
c'o na s'o, nu'ma, jünpü 'ma o̱ jña e
Jesús c'ü nu T'i Mizhocjimi cja rrũ
yönbü c'ua, y cjapü dya ni muvi c'ü
vi ndũ c'ü, y cja c'o na s'o chjëntjui
c'ü ro zadü o̱ Espíritu Mizhocjimi.
Nguec'ua c'e nte c'ü, merecido c'ü
xenda ra sufre na puncjü, que na
ngueje c'o dya dyätä c'o ley mi
jinguã. 30 Na ngueje rí pãrãgöji ja ga
cja Mizhocjimi c'ü o mama a cjava:
"Nguetscö rá cjapü ra sufre c'o cja
na s'o, rá nzhopcöji c'o na s'o c'o vi
tsjacöji", eñe. Je xo t'opjü a cjava
o̱ jña Mizhocjimi: "Mizhocjimi ra
jñünpü ngüenda c'o o̱ t'i", eñe. 31 Me
na sjũ 'ma cjó c'o ra tsja c'o na s'o.
Na ngue Mizhocjimi ra tsjapü ra
sufre na puncjü.

32 Nu'tsc'eji rí mbeñegueji na
jo c'o pa 'ma cja vi pãrãgueji
ja ga cja e Cristo. O tsja'c'üji
yo nte i̱ sufregueji na puncjü
pero i̱ sëchqueji, dya i̱ jyëzgueji
e Jesucristo. 33 Bübü 'ma me
go tsja'c'üji burla va zanc'üji yo
nte, y va tsja'c'eji c'o na s'o. Xo
bübü 'ma i̱ dyocjeji c'o cjuarma
c'o je xo ga cjatjonu va tsjapüji,
i̱ juentsqueji c'o. 34 I̱ juentsqueji
c'o cjuarma c'o mi sufre a pjörü,
i̱ pjösc'eji c'o. Y 'ma o tsja c'o nte
o jñünnc'eji c'o mi pë'sc'eji, me i̱
mäcjeji vi pësp'iji paciencia c'o. Na
ngueje i̱n pãrãgueji je bë'sc'eji a
jens'e c'o xenda na jo'o c'o dya ra
chjorü. 35 Nguec'ua, dya rí jyëziji
e Cristo; sido rí jñunt'ü in mü'büji
c'ü ra salvats'üji c'ü, dya rí sũji.
Na ngueje 'ma rí sidoji, ra dya'c'eji
'ma Mizhocjimi c'o me na jo. 36 Ni
jyodü rí tsjagueji c'ua ja nzi ga ne
Mizhocjimi; ni jyodü rí sëchqueji
ngue c'ua ra dya'c'eji c'ü ya mama.
37 Na ngueje je t'opjü a cjava o̱ jña
Mizhocjimi:

Ya ngue ra ẽjẽ na yeje nu c'ü i̱n
te'beji; dya ra mezhe c'ü.

38 'Ma cjó c'o ench'e o̱ mü'bü c'ü, ya
jogü cja ín jmigö 'ma c'o. Y
'ma ra sido ra creoji, rá unüji
ra ma mimiji co nuzgö.

Pero 'ma cjó c'o ra zũ'ũ y ra
chjench'eji, 'ma dya cja
ra 'ñejmeji, nu'ma, dya cja
rá mäpägö 'ma c'o, eñe
Mizhocjimi.

39 C'o sũ a cjanu, ra ndũji, dya ra sal-
vaji. Nutscöji, dya rá sũji. Rí ench'e
ín mün'c'öji Mizhocjimi nguec'ua
ra dyacöji c'ü dya rá tũji, rá bünc'öji.

11

La fe

1 Nu 'ma rí ench'e ín mü'bügöji
Mizhocjimi, rí pãrãgöji 'ma c'ü ra
zädä c'o ya mama angueze. Y rí
te'beji c'o, zö dya rí jandaji cjo ra
zädä. 2 Bübü c'o mi cãrã mi jinguã
c'o me näntji cja o̱ jña Mizhocjimi
c'ü mi cjaji na jo. Me näntji a
cjanu na ngue mi ench'e o̱ mü'büji
Mizhocjimi, mi pãrãji c'ü ro tsja
c'ua ja nzi va mama.

3 Mi jinguã mi ojtjo yo bübü dya;
mi nguextjo Mizhocjimi. Nuc'ua o
mama Mizhocjimi c'ü ro bübü ne
jens'e 'ñe ne xoñijõmü, o bübü c'ua.
Nguec'ua rí ench'e ín mün'c'öji
Mizhocjimi, rí pãrãji ra zädä c'ua
ja nzi ga mama angueze.

4 Mi jinguã, e Abel o mbö't'ü o
animale c'o o mbäsp'ä Mizhocjimi.
Xo 'ñetjo e Caín, xo mbäsp'ä
Mizhocjimi c'o vi mbedye cja o̱
juajma. Pero c'o o mbäsp'ä e Abel,
xenda ma jo a jmi Mizhocjimi c'o,
na ngueje e Abel mi ench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi. Rí pãrãgöji c'ü ma jo e
Abel a jmi Mizhocjimi, na ngueje
Mizhocjimi o mäpä c'o o unü e
Abel. Nguec'ua zö ya ndũ e Abel,
pero chjëntjui c'ü xe ri ñatjo c'ü, na
ngueje sö rá unnc'öji ngüenda cja
o̱ jña Mizhocjimi ja va 'ñench'e o̱
mü'bü Mizhocjimi c'ü.

5 E Enoc mi ench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi. Nguec'ua o s'idyi a
jens'e, dya go ndũ c'ü. Dya cja

xe go mimi va cja ne xoñijõmü, na ngueje Mizhocjimi ya vi zidyi a jens'e. Je t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi c'ü mi cja Mizhocjimi mi mäpä e Enoc 'ma dya be mi sidyi a jens'e. 6 'Na nte, 'ma dya ra 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi, nu'ma, dya sö Mizhocjimi ra mäpä 'ma c'e nte. Na ngueje 'ma cjó c'o ne ra chëzhi a jmi Mizhocjimi, ni jyodü ra jñunt'ü o̱ mü'bü c'ü bübütjo Mizhocjimi. Xo ni jyodü ra jñunt'ü o̱ mü'bü, 'ma ra jyodü Mizhocjimi co texe o̱ mü'bü, Mizhocjimi ra unü c'ü rguí mbãrã ja ga cja angueze, y ra recibido c'ü.

7 E Noé, xo 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi. Mizhocjimi o zopjü e Noé o xipji c'ü ro pejñe 'na tradyebe ro chjotü texe c'o nte. Zö nunca mi jandaji a cjanu c'o pa c'o, pero e Noé o creo c'ü vi mama Mizhocjimi. O zũpü c'ua c'o jña c'o, go dyät'ä c'ua 'na barco. Nguec'ua dya ndũ e Noé cja c'e tradyebe, ni ri ngue c'ü nu su, ni xo ri ngue c'o o̱ t'i, ni xo ri ngue c'o o̱ cjö. E Noé o jñunt'ü o̱ mü'bü c'ü ro 'ñeje 'na tradyebe c'ua ja nzi va mama Mizhocjimi. Nguec'ua va mama Mizhocjimi c'ü ya ma jo e Noé cja o̱ jmi. Pero c'o nte, dya tsjapüji ngüenda c'ü vi mama Mizhocjimi. Nguec'ua jñetse ma s'o c'o nte c'o.

8 E Abraham, Mizhocjimi o xipji ro mbedye cja c'ü o̱ jñiñi, ro ma cja c'ü 'na jñiñi c'ü ro tsjapü o̱ cjaja. E Abraham o 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi c'ü. Nguec'ua ixco dyätä Mizhocjimi go mbedye go ma c'ua, zö dya mi pãrã ja je ro zät'ä. 9 Nu cja c'e jñiñi c'ü vi mama Mizhocjimi ro unü e Abraham, e Abraham mi nzhontjo mi nzhontjo nu. Na ngue dya be mi ngue o̱ cjaja c'e jñiñi c'ü. Mi bübütjo e Abraham cja 'na ngũxipjadü c'ü mi tä's'ätjoji. E Abraham mi nzhontji e Isaac c'ü nu t'i, 'ñe e Jacob c'ü nu bëche c'o xo vi xipji Mizhocjimi ro tsjapü o̱ cjajavi c'e jñiñi c'ü. Zö mi nzhontjo e Abraham, pero mi sido mi ejme Mizhocjimi. 10 Mi te'be ro ma mimi cja c'e jñiñi a jens'e c'ü nunca ra chjorü, c'ü nguetsjë Mizhocjimi o dyät'ä ja c'o nzi va ne.

11 E Sara c'ü nu su e Abraham, dya mi muxt'i c'ü. Ya xo vi cjogü o̱ cjë'ë 'ma ro muxt'i. Pero o 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi, mi pãrã c'ü ro mus'ü 'na ts'it'i c'ua ja nzi va mama Mizhocjimi. Nguec'ua Mizhocjimi o unü e Sara ro nduns'ü c'e ts'it'i c'ü o mus'ü. 12 Nguec'ua e Abraham, zö ya me mi pale cjó xe ro mama c'ü xe ro sö ro 'ñeje t'i c'ü, pero go tsãjã na puncjü o̱ mboxbëche c'ü. Yo seje a jens'e, 'ñe c'o 'ñõxõmü c'o järä a ñünü cja yo ndare 'ñe cja yo mar, dya cjó sö ra mbezhe c'o. Je xo ga cjatjonu yo o̱ mboxbëche e Abraham, me na puncjü yo.

13 E Abraham o ndũ c'ü, y dya go ch'unü va texe c'o vi xipji Mizhocjimi c'ü. Je xo va cjatjonu e Isaac 'ñe e Jacob. Pero mi sido mi junt'ü o̱ mü'büji c'ü ro unü Mizhocjimi anguezeji c'ua ja nzi va mama; mi sido mi creoji hasta 'ma mü o ndũji. Mi pãrãji, zö ro mezhe pero ro zädä c'o vi mama Mizhocjimi. Nguec'ua ma mäji. Y mi mama anguezeji mi xipjiji a cjava c'o 'ñaja nte: "Nutscöjme, rí nzhontcjöjme cja ne xoñijõmü", mi eñeji. 14 C'ü vi mamaji a cjanu, ixi 'ñetsetjo c'ü mi jodüji c'ü 'na jñiñi. 15 C'e jñiñi c'ü mi jodü e Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob, dya mi ngue c'e jñiñi nu ja ot'ü mi bübü e Abraham. 'Ma ri ngueje c'ü, ro sö ro nzhogüji 'ma; dya pje ro ts'a's'üji. 16 Pero me mi ne o̱ mü'büji 'na jñiñi c'ü me xe na jo'o, c'ü ngue a jens'e. Nguec'ua, dya tseje Mizhocjimi ga mama: "Ngue o̱ Mizhocjimizgö yo", eñe. Ixi jñetsetjo c'ü dya tse c'ü. Na ngueje ya dyät'ä 'na jñiñi nu ja ra ma ngãrã anguezeji.

17-18 Mizhocjimi ya vi xipji a cjava e Abraham: "Je ngue in ch'igue e Isaac c'ü ra tsja tata cja

in mboxbëchegue”, eñe Mizhocjimi.
'Na nu pa'a Mizhocjimi o tsjapü
'na prueba e Abraham; o xipji c'ü
ro tsja e Abraham ro unü e Isaac
c'ua ja nzi ma mbäsp'äji o animale
Mizhocjimi. Zö e Isaac mi ngue
c'ü 'natjo nu t'i e Abraham, pero
e Abraham ya mi ngue ro mbö't'ü
e Isaac ro unü Mizhocjimi. Na
ngue mi junt'ü o̱ mü'bü c'ü je ri
ngue e Isaac c'ü ro tsja tata cja nu
mboxbëche e Abraham, c'ua ja nzi
va mama Mizhocjimi. 19 E Abra-
ham mi pãrã, zö ro mbö't'ü e Isaac
pero Mizhocjimi mi pë's'i poder, mi
sö ro tsjapü ro te e Isaac ro bübütjo
na yeje. Nguec'ua Mizhocjimi o
ts'a's'ü c'ua e Abraham, dya jyëzi ro
mbö't'ü e Isaac. Nguec'ua e Abra-
ham xe go sitjo c'ü nu t'i, chjëntjui
c'ü ya rví ndũ. Na ngueje ya mi
ngue ro mbö't'ü.

20 E Isaac xo 'ñench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi. Nguec'ua va tsja e
Isaac va dyötpü c'ua Mizhocjimi
c'o nu t'i c'o mi ngue e Jacob
'ñe e Esaú. Y o xipjivi ja rvá
intsjimi Mizhocjimi anguezevi 'ñe
c'o nu mboxbëchevi c'o cjë c'o cja
ro ẽjẽ. 21 E Jacob xo 'ñench'e
o̱ mü'bü Mizhocjimi. Nguec'ua
'ma ya ma tũ'ũ c'ü, o dänä c'ü o̱
ch'äjä va dyötpü Mizhocjimi nza
yeje c'o o̱ bëche c'o mi ngue o̱ t'i e
José. 22 E José xo 'ñench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi, mi pãrã c'ü ro tsja
Mizhocjimi c'ua ja nzi va mama.
Nguec'ua 'ma ya ma tũ'ũ c'ü, o
mama ja rvá tsja c'o o̱ mboxbëche
e Jacob c'o mi xiji Israelita. O
mama c'ü ro ngãrãji a Egipto pero
ro mbedyeji nu, 'ma ro zädä c'o pa.
Y xo xipji c'o o̱ dyoji ro ndunbüji c'ü
o̱ cuerpo angueze 'ma ro mbedyeji.

23 O mezhe c'ua, c'ü mi rey a
Egipto o manda ro pant'aji cja
ndare texe c'o ts'it'i cja c'o Israelita
'ma cja mi jmus'ütjoji. 'Ma o jmus'ü
e Moisés, c'ü nu tata 'ñe c'ü nu
nana o jñandavi c'ü me ma zö c'e
ts'ilëlë, xa'ma pje c'o ro mbëzhi
c'ü. Anguezevi o 'ñench'e o̱ mü'büvi
Mizhocjimi. Nguec'ua va põnüvi
jñi zana c'e ts'ilëlë c'ü mi ngue e
Moisés. Dya go zũpüvi o̱ jña c'e
rey. 24 Nuc'ua c'ü nu xunt'i c'e rey
a Egipto, 'ma o chöt'ü c'e ts'ilëlë c'ü
mi ngue e Moisés, o tsjapü o̱ t'i c'ua
c'ü. Pero 'ma mü o nocü e Moisés
o 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi c'ü.
Nguec'ua 'ma ya vi bëzo angueze,
dya cja ne xe ro nädäji angueze
mi ngue o̱ t'i c'ü nu xunt'i c'e rey.
25 Ro sö e Moisés xe ro tsja bëche
cja c'e rey, ngue c'ua xe ro mäjä
e Moisés rvá zũji, ro tsja c'o nte.
Pero o unü ngüenda c'ü dya rvá jo
a cjanu, 'ñe c'ü dya ro mezhe rvá
mäjä. Na ngue c'ü rví mäjä a cjanu,
je ri tsjatjo va cja ne xoñijõmü. C'ü
o tsja, o mbeñe c'ü xenda rvá jo
ro dyoji c'o nu menzumüji a Israel
c'o vi juajnü Mizhocjimi, y ro sufre
co anguezeji. 26 O nguijñi angueze,
zö ro zadüji angueze pero xenda
rví muvi c'ü ro dyätä e Cristo rvá
mbedye a Egipto, que na ngueje c'ü
ro nguejme ro tsjapü o̱ cjaja texe
c'o mi pë's'iji cja trabodega nu. Na
ngueje e Moisés mi te'be c'o xenda
na jo c'o ro unü Mizhocjimi. 27 C'ü
vi mbedye e Moisés a Egipto, dya
ngue c'ü mi sũ c'ü pje ro tsjapü c'e
rey; ngue c'ü mi junt'ü o̱ mü'bü ro
zädä 'ma ro sö ro pjongü libre c'o
nu menzumütsjëji. Mi creo c'o vi
mama Mizhocjimi, nza cja 'ma ixto
ñavi ro jñandba o̱ jmi; maco dya cjó
janda Mizhocjimi.

28 Na ngue c'ü mi ench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi, o mbürü e Moisés o
pjongü c'e mbaxua c'ü ni chjũ
Pascua, o xipji c'o nu menzumüji
a Israel ro xis'iji o cji cja ngoxtji
c'o o̱ ngumüji, ngue c'ua 'ma ro
ẽjẽ c'ü o̱ anxe Mizhocjimi, dya ro
mbö'tp'üji 'ma c'o nu ndats'it'iji.
29 E Moisés 'ñe c'o nu menzumüji
a Israel o 'ñench'e o̱ mü'büji
Mizhocjimi, o jñunt'ü o̱ mü'büji c'ü

ro mbös'ü Mizhocjimi anguezeji
ja rvá mbes'eji cja c'e trazapjü c'ü
jũsp'üji Mar Rojo. Nguec'ua va
mbes'eji c'ua, nza cja 'ma ri nguetjo
cja jõmü c'ü na dyodü. Pero c'o mi
menzumü a Egipto, 'ma mi cja ro
mbes'eji, go nzhogü c'o ndeje c'o vi
xõgü, go chjorüji c'ua texeji nu.
30 C'o Israelita o 'ñench'e o̱ mü'büji
Mizhocjimi. Nguec'ua pama mi
xinchp'itjoji cja c'e jñiñi a Jericó.
Nguec'ua 'ma ya vi cjogü siete pa,
go nügü c'ua c'o trandüngumü c'o
mi c'ot'ü c'e jñiñi. 31 'Ma dya be
mi xinchp'iji cja c'e jñiñi, o xipjiji
ye bëzo c'o mi Israelita o ẽjui, o 'ñe
zo'büvi nu. Cja c'e jñiñi, mi bübü
'na ndixũ c'ü nde ma dyonpütjo
o bëzo. Nuc'ü, mi chjũ'ũ Rahab
c'ü. Pero c'e ndixũ go 'ñench'e
o̱ mü'bü Mizhocjimi, nguec'ua va
mbös'ü c'o vi 'ñe zo'bü. O tsjocüvi
a mbo cja o̱ ngumü, ngue c'ua dya
ro zürüji c'o. Nguec'ua 'ma o nügü
c'o ndüngumü c'o mi c'ot'ü c'e jñiñi,
c'o tropa c'o mi Israelita, dya go
mbö't'üji c'e ndixũ. Pero c'o nu
menzumüji a Jericó, dya go zũji
Mizhocjimi. Nguec'ua va mbö't'üji
c'o.
32 ¿Pje xe rá xi'tsc'öji? Dya rá
sürü rá xi'tsc'öji dya, texe c'ua
ja va tsja e Gedeón, 'ñe e Barac,
'ñe e Sansón, 'ñe e Jefté, 'ñe e
David, 'ñe e Samuel, 'ñe c'o pro-
feta. 33 Anguezeji mi ench'e o̱
mü'büji Mizhocjimi, nguec'ua mi
bübü anguezeji c'o o ndõpü o rey.
Xo mi bübü c'o o mbëzhi juesi c'o
na jo va zopjü c'o nu menzumüji.
Xo mi bübü c'o o zädä c'ü vi xipji
Mizhocjimi. Xo mi bübü anguezeji
c'ü o pant'aji a nde cja o león,
pero Mizhocjimi o ngo'tp'ü a ne
c'o león. Na ngueje mi ench'e o̱
mü'bü Mizhocjimi c'e nte c'ü. 34 Mi
bübü c'o o mboch'üji cja trasivi
c'ü me mi yorü, pero Mizhocjimi
o tsja c'ü dya pje tsjapüji c'e tra-
sivi. Na ngueje anguezeji xo mi
ench'e o̱ mü'büji Mizhocjimi. Mi
bübü c'o ro bö't'ü co tjëdyi. Pero
dya pje xo tsjapüji c'o, na ngueje
anguezeji xo mi ench'e o̱ mü'büji
Mizhocjimi. Mi bübü c'o mi sũ o̱
mü'bü. Pero Mizhocjimi go tsjapu
ro zëzhiji, na ngueje mi ench'e o̱
mü'büji Mizhocjimi. Nguec'ua va
chũji na jo c'o o̱ tropa c'o nte c'o dya
mi ma't'ü Mizhocjimi, va ndõpüji
c'o. 35 Mi bübü ndixũ c'o vi ndũ c'o
mi cãrã o̱ ngumü, pero o tetjo c'o, o
bübütjoji na yeje.
Mi bübü c'o o mbäräji hasta 'ma
cja mü o ndũji. 'Ma ro mama
anguezeji c'ü dya cja ro ma't'üji
Mizhocjimi, ro 'ñemeji 'ma libre,
dya pje ro tsjapüji 'ma c'o. Pero
anguezeji, dya mamaji a cjanu c'ü
ro jyëziji Mizhocjimi. Na ngue mi
te'beji c'ü xenda na jo; mi te'beji
c'e pa 'ma ra tetjoji ra mimiji co
Mizhocjimi. 36 Mi bübü c'o me
go mbãtãji va nda's'üji co chirrio,
na ngueje mi ench'eji o̱ mü'bü
Mizhocjimi. Mi bübü c'o mi sufre a
pjörü, y xo mi tjün't'üji co cadena.
37 Mi bübü c'o o pjat'üji o ndojo va
mbö't'üji. Mi bübü c'o o dyocüji
a nde co serrote. Mi bübü c'o o
xipjiji c'ü na jo ro mamaji c'ü dya
cja ro ma't'üji Mizhocjimi; 'ma jiyö,
ro tsjapüji ro sufreji 'ma na puncjü.
Mi bübü c'o o mbö't'üji co tjëdyi. Mi
bübü c'o o c'ueñe cja o̱ ngumüji o
möji na jẽ. Nguec'ua mi bëzhi c'o
mi jyodüji, nguec'ua ya nguextjo o̱
xipjadü o ndënchjürü c'ü mi je'eji,
'ñe o̱ xipjadü o chivo. Mi sufreji na
puncjü, y mi cjapüji na s'o c'o. 38 C'o
nte c'o dya mi creo Mizhocjimi mi
mamaji c'ü ma s'o c'o mi ma't'ü
Mizhocjimi; mi mamaji c'ü dya mi
jyodü c'o mi ma't'ü Mizhocjimi xe
ro mimiji cja c'o o̱ jñiñiji. Maco mi
nguetsjë c'o mi mama a cjanu, c'o
ma s'o. C'o mi ejme Mizhocjimi,
o c'ueñeji cja o̱ ngumüji o möji na
jẽ, nguec'ua mi nzhodütjoji cja ma-
jyadü, 'ñe cja t'eje. Mi tsädätjoji
cja cueva. 39 Texe c'o nte c'o ya
ró xi'tsc'öji, me näntji c'ü na jo va

tsjaji, na ngue mi ench'e o̱ mü'büji
Mizhocjimi. Pero dya ch'unüji va,
nu c'o vi mama Mizhocjimi. 40 Na
ngueje Mizhocjimi ya vi mbeñe
c'ü ro zädä c'ü xenda na jo. Mi
te'be Mizhocjimi c'ü ro cãrãgöji
nutscöji, ngue c'ua c'o mi cãrã mi
jinguã, 'ñezgöji sö rá chëzhgöji a jmi
angueze rí texeji.

12

Fijemos la mirada en Jesús

1 C'o nte c'o cja ró xi'tsc'öji, zö
mi sufreji pero dya jyëziji c'ü mi
ench'e o̱ mü'büji Mizhocjimi. Xo
rga cjazgöji nu, ni jyodü, dya rá
jëziji c'ü rgá ench'e ín mü'büji e
Jesucristo, zö xo rá sufreji. C'ü
rgá nzhodüji cja o̱ 'ñiji Mizhocjimi
chjëntjui nza cja 'na nte c'ü ri cja
carrera. Nuc'ü, ra ts'o's'ü c'o bitu
c'o ri je'e. 'Ma jiyö, ra ts'a's'ü c'o
bitu, y ra bëzhi 'ma c'e carrera. Je
xo ga cjazgöji nu. Ni jyodü rá jëzgöji
texe c'o na s'o c'o rí cjaji, 'ñe c'o pje
nde c'axcöji. 2 Ni jyodü rá unnc'öji
ngüenda c'ü ja va tsja e Jesús, y rá
te'beji ra mböxcüji angueze xo rá
zëzhgöji 'ma pje c'o rá sufreji. 'Ma
o ndät'äji e Jesucristo cja ngronsi,
me co bëchpiji o̱ tseje va tsjapüji
burla. Pero e Jesús go ne go ndũ,
dya tsjapü ngüenda c'ü mi bëchpiji o̱
tseje. Na ngue mi pãrã c'ü ro zädä
'ma me ro mäjä angueze, na ngue
ya rví mböxcüji. Na ngue c'ü o ndũ
e Jesús, nudya, je mimi dya cja o̱
jodyë Mizhocjimi.

3 Mbeñeji c'ü o tsja e Jesús.
Mbeñeji, ngue c'ua 'ma pje c'o ra
tsja'c'eji, dya ra tõgü in mün'c'eji
c'ü rgui jyëzgueji Mizhocjimi. C'o
nte, me go tsjapüji o sufre e Jesús;
maco mi nguetsjë anguezeji ma
s'oji. Pero e Jesús go sëchi texe c'o.
4 C'ü ni 'ñench'e in mün'c'eji e Cristo,
ngue c'ü ni jyonnc'ügueji o chũ yo
nte. Pero dya cjó be bö't'ütsc'eji.
Nguec'ua, dya ni jyodü rí tsjaji na
s'o rgui xõgueji co e Cristo. 5 Pe ya
i̱ jyombeñeji c'ü mama cja o̱ jña
Mizhocjimi nza cja 'na tata 'ma
zopjü c'o o̱ t'i. Je mama ga cjava
c'ü:

Nu'tsc'e ín ch'itsc'ö, 'ma ra
huënchc'igue Mizhocjimi c'in
Jmugue, dya rí tsjapü c'ü dya
pje ni muvi c'ü o̱ jña c'ü.

Ni xo rí tsjijñi rgui sentiogue 'ma ra
xi'tsc'e c'ü na s'o i̱ tsja.

6 C'in Jmugue 'ma s'iya 'na nte,
cjapü ra sufre 'ma.

Y ngue c'o cjapü o̱ t'i, c'o castigao
c'ü, eñe c'e jña.

7 Nujyo i̱n sufregueji, nguetsjë
Mizhocjimi c'ü jëzi rí sufregueji
yo. Nguec'ua rí xötpügueji 'ma c'ü
ja rgui dyätqueji na jo angueze.
Mizhocjimi cja'c'eji nza cja 'na
tata cjapü c'ü nu t'i. Na ngueje
texe yo bëzo, bübü 'ma ni jyodü ra
castigaoji c'o o̱ t'iji. 8 Mizhocjimi
jëzi ra sufre texe c'o o̱ t'i. Nguec'ua
'ma dya i̱n sufreji, nu'ma, dya ngue
o̱ t'itsc'eji 'ma c'ü. 9 C'o mi tatagöji
cja ne xoñijõmü mi castigaozüji
c'o, ngue c'ua ro ätcöji c'o. Y mi
sũgöji c'o. Nadya c'ín Tatagöji
c'ü bübü a jens'e, ¿cjo dya xo ni
jyodü rá sũgöji angueze, ngue c'ua
rá bübütjoji? Jã, ni jyodü. 10 Ja
nzitjo cjë c'o o castigaozüji c'o mi
tatagöji. Mi castigaozüji c'ua ja
nzi ma netsjëji anguezeji. Pero
Mizhocjimi castigaozüji ngue c'ua
ra mböxcöji, ngue c'ua rga cjazgöji
angueze. 11 Ixi 'mãrãtjo, 'ma jëzi
Mizhocjimi ra sufre 'na nte, dya
mäjä c'e nte, nzhumü 'ma c'ü. Pero
'ma ra unü na jo ngüenda c'e nte
jenga ni sufre c'ü, cja rrũ dyätä c'ua
Mizhocjimi, nu'ma, xenda rrã jo c'o
ra tsja 'ma c'e nte, y dya cja pje xe
ra mbeñe 'ma c'ü.

El peligro de rechazar la voz de Dios

12 C'o cja carrera, bübü 'ma ya
me ni tõgü o̱ ngua. Nguec'ua
dya cja nda sö ra cjuan'diji. Je
xo ga cjatsc'eji nu, me tõgü in

mün'c'eji. Nguec'ua rí xi'ts'iji rí
zëzhgueji. 13 Ixtí tsjijñiji c'ü ngueje o̱
'ñiji e Cristo c'ü rí möcjeji. Ngue c'ua
c'o yembeñetsc'eji, dya ra xõgüji cja
c'e 'ñiji c'ü na jo, y dya cja xe ra
yembeñeji.

14 Me rí jyodüji ja rgui tsãrãgueji
na jo texe yo nte. Xo rí jyodüji rí
tsjaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi
c'o na jo. 'Ma jiyö, dya ra sö rí pãrãji
'ma na jo ja ga cja angueze, y dya ra
sö rí ma minc'eji co angueze. 15 Rí
pjötpütsjëji ngüenda. 'Ma jiyö, 'na
ri bübütsc'eji 'naja c'ü ra xõgü co
Mizhocjimi, maco o nugüji na jo va
ndäjä c'ü nu T'i. 'Ma ri bübüts'üji c'ü
ri cja na s'o, zö ri 'natjo nte, pero ra
jí'ts'iji 'na 'ñiji c'ü na s'o, nguec'ua ri
bübüts'üji na puncjü c'o xo ra tsja
na s'o. 16 Rí pjötpüji ngüenda c'ü
dya cjó ri bübütsc'eji hermano c'ü
ri 'ñeje c'ü 'na ndixũ, o hermana
c'ü ri 'ñeje c'ü 'na bëzo. Y 'ma dya
i̱ṉ chjüntüji, dya rí jyöt'üji o ndixũ.
Xo rí pjötpüji ngüenda c'ü dya cjó
ri bübütsc'eji c'ü ra tsja c'ua ja nzi
va tsja e Esaú, ra tsjapü dya pje
ni muvi c'o me na jo c'o ne ra dy-
acöji Mizhocjimi. E Esaú mi ngue
c'ü nu ndat'i e Isaac, nguec'ua je
ngue e Esaú c'ü ro intsjimiji ro tsja
Mizhocjimi. Pero c'ü rví intsjimiji
c'ü, o mbö'ö e Esaú por 'na mojmü
o jñõnü c'ü o ch'unü ro zi. 17 I̱ṉ
pãrãgueji ja va tsja c'ua e Esaú. O
mezhe c'ua e Esaú mi ne c'ü ro
intsjimiji c'ü. Pero Mizhocjimi dya
go ne a cjanu. Me go huë'ë c'ua e
Esaú, 'na xe ro sö ro intsjimiji c'ü.
Pero dya cja sö.

18 Nu cja c'e t'eje nu ja o ch'unü
c'o o̱ mandamiento Mizhocjimi c'o
ín mboxpalegöji, me mi yorü o tra-
sivi nu. Me xo ma bëxõmütjo ma
jängõmü nu. Y me ma zëzhi ma vü'ü
trandajma nu. 19 Y cja c'e t'eje, xo
mi zünü me na jens'e 'na trompeta
nu. Cjanu ña c'ua Mizhocjimi o
zopjü c'o ín mboxpaleji. Anguezeji
me go zũji va dyäräji c'o jña c'o,
nguec'ua va dyötüji e Moisés c'ü
ro xipji Mizhocjimi c'ü dya cja ro
ña'a. 20 Me mi sũji, dya cja ne ro
dyäräji. Na ngueje Mizhocjimi vi
mama a cjava: “Zö ri nguextjo 'na
animale ra säjä cja ne t'eje, pero
rí pö't'üji c'ü. Pero dya rí chëzhiji.
Rí pjat'üji co ndojo, o 'ma jiyö rí
pjat'üji co lanza”, eñe Mizhocjimi.
21 Me mi sũ'ũ ma jñandaji cja c'e
t'eje. Nguec'ua hasta e Moisés o
mama: “Me rí mbigö rgá sũgö na
puncjü”, eñe. Nu c'e t'eje c'ü, dya
ngue c'ü i̱ṉ chëzhgueji a jmi c'ü, iyö.

22 Nu c'ü i̱ṉ chëzhgueji dya a jmi,
ngueje Mizhocjimi c'ü ixi bübütjo.
Nuc'ü, je bübütjo cja c'ü 'na t'eje c'ü
ni chjũ Sion, cja c'e jñiñi a Jerusalén
a jens'e. Je nguejnu me mäjä
ga ngãrã c'o o̱ anxe Mizhocjimi
c'o me na puncjü. 23 Je ngue
nu, va juns'ü o̱ tjũ'ũ texe c'o o̱
t'i Mizhocjimi c'o na puncjü, na
ngueje je menzumüji dya nu. Nu
c'ü ra jñün'c'eji ngüenda, nguetsjë
Mizhocjimi c'ü manda texe a jens'e
'ñe cja ne xoñijõmü. Nu ja bübü
angueze, je xo cãrã nu, c'o nte c'o
ya jogü cja o̱ jmi. Nuc'o, ojtjo
nada c'o na s'o a jmi Mizhocjimi
c'o. 24 Xo i̱ṉ chëzhgueji dya a
jmi e Jesús. C'ua ja nzi ma tsja
c'o mböcjimi ma xis'iji c'o o̱ cji o
animale ngue c'ua ro perdonaoji
c'o nte, je xo ga cjatjo nu'tsc'eji.
'Ma i̱ṉ ench'e in mü'büji e Jesu-
cristo, Mizhocjimi perdonaots'üji,
na ngue o pjödü o̱ cji e Jesús va
ngõtcüji ín nzhubüji. 'Ma o tsja e
Caín o mbö't'ü e Abel, mi jyodü ro
nzhopcüji c'o na s'o e Caín. Pero
na ngue c'ü o mbö't'üji e Jesús,
Mizhocjimi dya ra nzhocüzgöji c'o
na s'o c'o rí cjaji, ra perdonaozgöji
dya c'ü.

25 Nguec'ua rí pjötpügueji
ngüenda c'ü rí dyätäji Mizhocjimi
c'ü zocöji. Nu c'o ín mboxpaleji,
'ma o ch'unüji c'o o̱ mandamiento
Mizhocjimi, dya go ne go dyäräji.

Nguec'ua Mizhocjimi o tsjapü o sufreji, maco nguextjo va cja ne xoñijõmü c'ü vi sjipjiji c'o. Pero nudya, Mizhocjimi ya ndäjä 'naja c'ü vi 'ñeje a jens'e. Nguec'ua 'ma rá jünpügöji o̱ jña e Jesús ja va 'ñe ndũ, cja rrũ yönbüji c'ü, ¿ja rga möcjöji 'ma, c'ü dya pje ra tsjacöji Mizhocjimi? Nu 'ma ga cjanu, xenda rá sufregöji 'ma que na ngue c'o ín mboxpaleji. 26 'Ma o ña Mizhocjimi c'o pa c'o, me go mbi'i c'e t'eje. Pero nudya, ya mama Mizhocjimi pje pjëzhi c'ü cja ra tsja. O mama ga cjava c'ü: "Xe 'na vez rá cjapcö ra mbi'i na zëzhi ne xoñijõmü. Dya nguextjo ne xoñijõmü. Xo 'ñe ne jens'e, xo rá cjapü ra mbi", eñe Mizhocjimi. 27 C'e jña c'ü vi mama Mizhocjimi c'ü xe 'na vez ra tsjapü ra mbi ne xoñijõmü, ngue c'ü rga pãrãgöji ra chjorütjo ne jens'e 'ñe ne xoñijõmü. Na ngueje o t'ät'ätjo yo. Nuc'ua, c'o dya sö ra chjorü, ngue c'o ra sido ra bübü. 28 Nu c'ín Jmugöji, dya ra chjorü c'ü, ni xo ra chjorü nu ja rá ma cãrãgöji c'ü. Nguec'ua rga unngöji na jo 'na pöjö Mizhocjimi, y rá ma't'üji c'ua ja nzi ga ne c'ü. Ni jyodü rá sũgöji rga ätcöji c'ü. 29 C'ua ja nzi ga cja 'na sivi, cjapü ra sufre c'ü ra zant'a, je xo ga cjatjonu Mizhocjimi ra tsjapü ra sufre c'o cja na s'o.

13

Cómo agradar a Dios

1 Sido rí pötü rgui s'iyagueji yo nin cjuarmaji. 2 'Ma ra säjä cja in jñiñigueji c'o cjuarma c'o dya ngue in menzumügueji, rí recibidogueji na jo c'o; dya rí jyombeñeji. 'Na ri ngue o̱ mbëpji Mizhocjimi c'o. Mi jinguã, mi bübü c'o mi recibido na jo c'o ma säjä. Nguec'ua bübü 'ma mi recibidoji c'o o̱ anxe Mizhocjimi, zö dya mi pãrãji cjo mi ngue c'o.

3 C'o o'o a pjörü, rí mbeñegueji rí pjös'üji c'o, nza cja 'ma ri 'natjo c'ua ri cãji a pjörü. Xo rí mbeñeji rí pjösc'eji c'o cjapüji ra sufre. Na ngueje 'na xo bübü 'ma ra tsja'c'eji xo rí sufregueji.

4 Rí unnc'eji ngüenda c'ü dya s'o c'ü ni chjüntüvi 'na bëzo 'na ndixũ. Pero c'ü ya chjüntü, ni jyodü c'ü dya cjó xe ra 'ñeje. Porque na s'o ga cjanu. Mizhocjimi ra tsjapü ra sufre texe c'o bëzo c'o ra dyojui c'ü dya ri ngue nu su, 'ñe c'o ndixũ c'o ra dyojui c'ü dya ri ngue o̱ xĩra.

5 Dya rí mbeñegueji na puncjü o merio. Rí mäcjeji co nu c'o ya i̱n pë'sc'eji. Na ngueje ya mama a cjava Mizhocjimi: "Nunca rá jëtsc'ö, ni xo rá xõgü co nu'tsc'e", eñe. 6 Nguec'ua, dya rá sũji pero ra sö rá mangöji:

Mizhocjimi ngue c'ü pjöxcö c'ü.
Dya rá sũgö cjó pje ra tsjacö,
rá eñegöji.

7 Rí mbeñegueji nu c'o cjuarma c'o o xi'tsc'eji o̱ jña Mizhocjimi. Rí mbeñeji na jo ja va dyätäji e Jesucristo hasta 'ma cja o ndũji. Rí mbeñeji ngue c'ua xo rí 'ñejmeji a cjanu c'ü. Na ngue angueze, dya pötü c'ü.

8 C'ua ja nzi ma cja c'o cjë c'o ya cjogü, je xo ga cjatjonu angueze ne pa dya, 'ñe texe c'o cjë c'o cja ra ẽjẽ, 'ñe 'ma ya rguí nguins'i ne xoñijõmü. 9 Nguec'ua, dya rí creogueji cjó c'o ra 'ñe dyon'c'üji ra jí'tsc'eji jña c'o ri nan'ño. Dya rí creoji 'ma dya ri chjëntjui c'o jña c'o ya i̱ dyäräji. Nutscöji ni jyodü rá unüji na jo ngüenda c'ua ja ga s'iyazgöji Mizhocjimi, ngue c'ua rá nzhodüji na jo cja o̱ 'ñiji. Dya ni jyodü me rá xõcüji pje ma jñõnü c'o rá sigöji, o c'o dya rá sigöji. Cãrã c'o me xõcü a cjanu, pero dya pjös'üji ja rgá mbãrãji na jo Mizhocjimi.

10 Nutscöji, ngue e Cristo c'ü o bö't'ü para o ndintscöji ín mün'c'öji c'o na s'o. C'o animale c'o tsjë'ma mi

pö't'üji ngue c'ua ro perdonaoji c'o
o̱ nzhubü c'o nte, mi ngue c'ü rví
unü ngüenda c'o nte c'ü ro ẽ 'naja
c'ü ro 'ñe pätpäji rvá ndũ. Nu c'o
animale c'o tsjë'ma mi bö't'ü, dya
sö ro zi c'o mböcjimi. 11 C'ü mi
cjaji, nu c'ü mi mero ndamböcjimi
mi cjogü a mbo nu ja me ma sjũ'ũ,
mi tjëdyi c'o o̱ cji c'o animale c'o vi
bö't'ü. Cja ma xis'i c'o cji nu, ngue
c'ua ro perdonaoji c'o o̱ nzhubütsjë,
'ñe c'o o̱ nzhubü c'o nte. Nuc'ua
cja ma ndunüji c'o animale a tji'i
cja c'o ndüngumü. Cja ma yepe
ra ndüt'üji texe c'o o̱ ts'ingue c'o.
12 Je xo va cjatjonu e Jesús, je ngue
a tji'i cja c'e ndajñiñi a Jerusalén
nu ja o pjongüji angueze ro ma
sufre. Je ngue nu o ma pjödü o̱
cji'i va ndũ nu, para o ndintsquiji
ín mün'c'öji c'o na s'o, nutscöji rí
nteji. 13 Nguec'ua nutscöji na jo rá
jyombeñeji c'o tjũrü c'o mi cjaji 'ma
ot'ü, y rá chëzhgöji a jmi e Jesús. Yo
nte ra zangöji c'ua ja nzi va zadüji
e Jesús o bëchpiji o̱ tseje. Pero ni jy-
odü rá jyombeñeji a cjanu c'o tjũrü
c'o. 14 Na ngueje ne xoñijõmü, dya
ngue ín s'öyagöji va; ra chjorütjo nu.
Rí te'beji c'e s'öya nu ja rá ma mim-
iji. 15 Na ngue c'ü o tsja e Jesucristo,
dya cja ni jyodü rá unngöji dya o
animale Mizhocjimi. C'o rá unngöji
dya, pama rá unüji 'na pöjö; rá
unüji c'o jña c'o ra mbedye ín tegöji.
16 Dya rí jyombeñeji rí pötü rgui
pjös'üji, 'ñe rí unüji c'o pje ni jy-
odü. Nujyo, ngue yo me rguí mäjä
Mizhocjimi yo.

17 Rí dyätqueji yo in xo'ñigueji
yo xi'ts'iji o̱ jña Mizhocjimi, zö
nan'ño gui tsjijñiji. Na ngueje ngue
anguezeji c'o me pëpji ga mbö'c'eji.
Mizhocjimi ra jñünpü ngüenda
anguezeji ja ga cja vi minc'eji. Rí
dyätqueji anguezeji, ngue c'ua ra sö
ra mäji rgá mbö'c'eji. 'Ma jiyö, 'ma
dya rí dyätqueji anguezeji, 'na me
ra sufre cja o̱ mü'büji. Y nu'tsc'eji,
'na rí bëzhgueji.

18 Rí dyötcüji Mizhocjimi, na
ngue rí pãrãgö c'ü dya rí cjijñi na
s'o ín mü'bügö. Me rí ne rá cjagö
na jo'o texe. 19 Me rí ö'tc'öji rí
dyötcüji Mizhocjimi, ngue c'ua dya
ra mezhe, rá 'ñe zenguats'üji na
yeje.

Bendición y saludos finales

20 E Jesús c'ín Jmugöji, ndambörü
c'ü; nutscöji chjëntcjui c'ü ri
ndënchjürüji. Nguec'ua va ndũ e
Jesús por nutscöji. O pjödü o̱ cji
para o perdonaozgöji Mizhocjimi
c'ua ja nzi va mama cja ne
testamento nu cja nuevo nu o
zocüzüji. Nguec'ua dya cja rí tũgöji
ín nzhunc'öji. Nuc'ua Mizhocjimi
o tsjapü o tetjo e Jesús, o bübütjo
na yeje. Nguec'ua ra sö ra mäjä
ín mün'c'öji, dya cja ni jodü xe rá
mbeñeji c'o ín nzhubüji c'o mi tũji.
21 Rí ö'tc'öji Mizhocjimi ra dya'c'eji
c'o xe bë'tsc'eji, ngue c'ua ra sö rí
tsjaji texe c'o na jo, c'ua ja nzi ga
ne angueze. Nguetsjë angueze ra
pëpji a mbo cja in mün'c'eji, ngue
c'ua rí tsjaji c'o na jo c'o rguí mäjä
angueze. Ra pëpji a cjanu a mbo
in mün'c'eji, na ngueje i̱n ench'e
in mü'büji e Jesucristo. Angueze
me na nojo, 'ñe me na jo. Je rga
cjanu textjo yo cjë'ë 'ñe 'ma ya rguí
nguins'i ne xoñijõmü, amén.

22 Rí ö'tc'öji cjuarma rí pëscöji pa-
ciencia yo jña yo ró zo'c'öji. Na
ngueje dya puncjü yo ró xi'tsc'öji
cja ne carta. 23 Rí negö rí pãrãgueji
c'ü ya 'ñemeji dya libre e Timoteo
c'ín cjuarmagöji. Nu 'ma dya ra
mezhe ra zät'ä nu ja rí bünc'ö, rá
ẽcjöbe rá 'ñe zenguats'ügöbe.

24 Xipjiji ra mbörü Mizhocjimi
texe yo in xo'ñigueji yo xi'ts'iji o̱
jña Mizhocjimi, 'ñe texe c'o 'ñaja
cjuarma. Va bö'tc'ütjoji Cjimi c'o
cjuarma c'o menzumü a Italia c'o rí
cãrãgöjme.

25 Mizhocjimi ra mböxc'üji i̱n tex-
eji. Je rga cjanu, amén.

LA CARTA DE SANTIAGO

Santiago escribe a los esparcidos

1 Cjimi, cjuarma, rí zenguats'üji.
Nutscö e Jacobo rí pen'c'eji ne
carta. Rí mbëpjigö cja Mizhocjimi,
'ñe cja e Jesucristo c'ín Jmugöji. Rí
pen'c'eji ne carta nu'tsc'eji in tsjaji
cja yo doce estado a Israel, pero in
pjötc'eji dya texe cja ne xoñijõmü.

La sabiduría que viene de Dios

2 Bübü 'ma ra sätsc'eji 'na ndumü
o pje c'o nde rí sufregueji. Pero
jñunt'ü in mün'c'eji cjuarma, ngue
yo rgui mäcjeji yo; ni ri ts'inguilë
rí ndumüji. 3 Na ngue in pãrãgueji
'ma rí sufregueji a cjanu, ra jñetse
cjo sido rí 'ñejmeji Mizhocjimi. 'Ma
rí zëzhgueji, 'ma dya rí jyëzgueji
Mizhocjimi, nu'ma, ra dya'c'üji
mas c'ü rgui zëzhiji, 'ma ra ẽ c'o rí
sufreji c'o xe na s'ëzhi. 4 Nguec'ua
sido rí zëzhgueji ngue c'ua ra sö
rí dyätqueji na jo 'ma Mizhocjimi.
Nguec'ua dya ra bë'tsc'iji c'ü rgui
tsjagueji c'ua ja nzi ga ne angueze.
5 'Ma büböts'üji c'ü bëzhi pjeñe
ja rgá tsja c'o ne Mizhocjimi, ni
jyodü ra dyötü Mizhocjimi 'ma
c'ü. Mizhocjimi ra unü c'ua c'ü
rguí mbãrã. Na ngue c'o pë's'i
Mizhocjimi, dacöji na puncjü c'ü,
dya xo huënzhgöji c'ü. 6 Pero c'ü
ra dyörü, ni jyodü ra jñunt'ü o
mü'bü c'ü ra ch'unü pjeñe, dya ra
yembeñe cjo ra ch'unü cjo dya ra
ch'unü. Na ngue c'ü yembeñe,
chjëntjui nza cja ndeje cja traza-
pjü c'ü pjö's'ü ga ndunü e ndajma
ga mava ga mava. 7 C'e nte c'ü
yembeñe ga cjanu, ni jyodü ixta
unü ngüenda c'ü dya pje ra unü c'ín
Jmugöji c'ü. 8 Na ngueje dya pãrã
pje ra nguijñi; yembeñe texe c'ü
cja'a c'ü.
9 Nu'tsc'eji in pöbreji cjuarma, zö
dya nda in pë's'iji pero rí mäcjeji.
Na ngueje ya ni muvitsc'eji dya
a jmi Mizhocjimi. 10 Nu'tsc'eji in
pë's'iji na puncjü, xo rí mäcjeji. Na
ngueje o dya'c'üji Mizhocjimi in
pãrãgueji dya, c'ü dya nda ni muvi
c'ü ni pë'sc'eji na puncjü. C'o rico,
ra zädä 'ma ra ojtjo anguezeji, ra
chjëntjui nza cja o ndäjnä o pjin'ño.
11 Na ngueje 'ma go mbes'e e jyarü,
na pa'a. Nguec'ua ga dyot'ü o
pjin'ño, y joca juenzhänä c'o. Y zö
na zötjo pero ra ojtjo c'ua c'o. Je xo
rga cjatjonu c'o rico; zö pëpjiji tõji o
merio, pero ra zädä 'ma ra ndũ c'o.

Pruebas y tentaciones

12 'Ma cjó c'o ra säjä 'na ndumü
o pje c'o ra sufre, pero 'ma ra sido
ra 'ñejme Mizhocjimi, nu'ma, ngue
nu rguí mäjä 'ma c'e nte. Na ngueje
Mizhocjimi ra unü c'ü rguí bübütjo
co angueze. Je ga cjanu va mama
Mizhocjimi ra unü c'o ejme, 'ñe neji
angueze. 13 'Ma cjó c'o ra nguijñi
ra tsja c'o na s'o, dya ra mama que
ngue Mizhocjimi c'ü cjapü ra tsja
c'o na s'o. Na ngueje me na jo
Mizhocjimi, dya cjó sö ra 'ñünbü o
mü'bü Mizhocjimi ra tsja c'o na s'o.
Mizhocjimi dya xo 'ñünbü o mü'bü
'na nte ra tsja c'o na s'o. 14 'Ma cjó
c'o cjijñi ra tsja c'ua ja c'o nzi ga
netsjë c'o na s'o, je ni 'ñeje cja mü'bü
c'e s'opjeñe. 15 Nuc'ua 'ma ra sido ra
nguijñi c'o na s'o c'o ri ne ra tsja, ra
zädä c'ü ra tsja 'ma c'o. Y 'ma dya ra
jyëzi c'o na s'o, dya ra salva.
16 Rí s'iyats'üji cjuarma.
Nguec'ua rí xi'tsc'öji, dya cja rí
tsjijñiji c'ü ngue Mizhocjimi c'ü
'ñünngü ín mü'büji rá cjaji c'o na s'o.
Na ngueje dya cjuana. 17 C'ü dacöji
Mizhocjimi, nde na jo texe c'o. Y
ngue c'o ni jyongöji c'o. Nguetsjë
angueze o dyät'ä e jyarü, 'ñe e
zana, 'ñe yo seje. Nujyo, chjench'e
yo. Pero Mizhocjimi dya pötü;
xenchc'ũ ga cjatjo, dacüji c'o na
jo. 18 Nguetsjë angueze o mbeñe

ndeze mi jinguã c'ü ro tsjacüji o̱ t'izüji. Nguetscöji ot'ü o tsjacüji o̱ t'izgöji, 'ma ró ätpägöji nu o̱ jña nu na cjuana. Je xo rga cjatjonu c'o 'ñaja c'o cja ra creo.

La verdadera religión

19 Rí s'iyats'üji cjuarma. Nguec'ua rí xi'tsc'öji rí dyäräji na jo o̱ jña Mizhocjimi i̱ṉ texeji. Dya ts'i rgui chjünrüji jña c'o va ẽ in pjeñetsjëji. Dya xo ra ünc'eji rgui dyäräji c'ü o̱ jña. 20 Na ngue 'ma cjó c'o üdü, dya ra sö ra tsja c'ua ja ga ne Mizhocjimi c'o na jo. 21 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, jyëziji texe c'o me na s'o c'o i̱ṉ cjijñiji, 'ñe texe c'o na s'o c'o xe i̱ṉ cjaji. Rí dyäräji na jo nu o̱ jña Mizhocjimi nu bübü in mün'c'eji dya. Na ngue 'ma rí dyärägueji ne jña nu, sö ra jogü in mü'büji.

22 Dyätäji o̱ jña Mizhocjimi. Dya rí dyärätjoji, cja ndo rrĩ jyëzitjoji. Na ngue 'ma i̱ṉ cjijñiji c'ü dya pje ni jyodü nguextjo c'ü rí dyärätjoji, dya i̱ṉ cjijñiji na jo 'ma. Na ngueje dya cjuana. 23 'Ma cjó c'o ärä o̱ jña Mizhocjimi, nu 'ma dya cja'a c'ua ja nzi ga dyärä, nu'ma, chjëntjui nza cja 'na nte c'ü janda na jo cja jñeje c'ü ja ga cja a jmi c'ü. 24 Jandatsjë na jo'o, cja na matjo c'ü. Nuc'ua ixi jyombeñetjo pje mi nza jmi c'ü. 25 Mizhocjimi ya 'ñevgueji libre, ngue c'ua ra sö rá ätäji dya o̱ jña angueze. 'Ma cjó c'o ra unü na jo ngüenda c'ü pje mama c'ü o̱ jña, y ra sido ra mbeñe, y ra tsja c'ua ja nzi ga mama c'e jña'a, nu'ma, ngue nu rguí mäjä 'ma c'e nte c'ü. Na ngueje cja'a c'ü mama c'e jña. Pero 'ma ra dyärä jo rrũ jyombeñetjo c'ü, iyö 'ma.

26 'Ma cjó c'o pëzhits'üji na jo ga ma't'ü Mizhocjimi, pero 'ma dya pjötpü ngüenda c'o jña c'o pedye a ne'e ga xipji yo nu minteji, dya jo c'ü cjijñi 'ma c'ü. Na ngueje dya cjuana. Na ngue dya pje ni muvi c'ü ni mama ma't'ü Mizhocjimi c'ü. 27 C'o ix na cjuana ma't'ü Mizhocjimi c'ín Tataji, pjös'üji yo ndixũ yo ya ndũ nu xĩra, 'ñe yo jyoya 'ma sufreji. Xo pjörütsjëji ngue c'ua dya ra ndëpiji o̱ 'ñiji yo nte cja ne xoñijõmü va yo dya pãrã Mizhocjimi. C'o cja a cjanu yo na jo, dya s'o a jmi Mizhocjimi c'o.

2

No hay que hacer distinción entre personas

1 Me na nojo e Jesucristo c'ín Jmugöji, cjuarma. Nguec'ua 'ma i̱ṉ ejmeji angueze, dya cjó rí tsjapüji xenda rrĩ muvi 'na nte que na ngue c'ü 'na. 2 Bübü 'ma cjogü 'na nte nu ja i̱ṉ ma't'üji Mizhocjimi c'ü ri junt'ü anillo a dyë, c'ü ri dyavü o oro, y ri je'e bitu c'o rrã jo. Xo bübü 'ma cjogü 'na bëzo c'ü pöbre c'ü ri je'e zëbitu. 3 Dya ga jo 'ma i̱ṉ cjapüji me ni muvi nu c'ü je'e bitu c'ü me na jo, 'ñe 'ma i̱ṉ xipjiji: “Nu'tsc'e nin t'ecjañõmü, je rí mimigue va nu ja na jo”, i̱ṉ embeji. Dya xo ga jo 'ma i̱ṉ xipjiji c'e pöbre c'ü je'e zëbitu: “Nu'tsc'e rí böntjogue a mava”, o i̱ṉ xipjiji: “Mimitjogue a jõmü”, i̱ṉ embeji. 4 Nu 'ma i̱ṉ cjaji a cjanu, xenda i̱ṉ cjapüji ni muvi 'ma c'ü 'naja, que na ngue c'ü 'na. Na s'o in pjeñegueji 'ma.

5 Rí s'iyats'üji cjuarma, nguec'ua rí xi'tsc'öji a cjanu. Dyäräji na jo. Yo pöbre, cjapüji dya ni muvi cja ne xoñijõmü. Pero Mizhocjimi o juajnü na puncjü anguezeji. Anguezeji ench'e o̱ mü'büji e Jesucristo, nguec'ua me ni muviji dya a jmi. Y xe ra ch'unüji c'ü me ni muvi; ra ch'unü ra zät'äji nu ja manda Mizhocjimi. Ngue c'ü o mama Mizhocjimi ra unü c'o ejme 'ñe neji angueze. 6 Maco nu'tsc'eji i̱ṉ cjapüji c'ü dya nda ni muvi yo pöbretsc'eji. ¿Cjo dya ngue yo rico yo cja'c'üji rí sufregueji? ¿Cjo dya ngue yo rico yo sints'iji cja juesi nu ja ra jñün'c'üji ngüenda? Jã, ngue

yo rico. 7 ¿Cjo dya ngue yo rico yo
xenda sanbü o̱ tjũ e Cristo, que na
ngue yo pöbre? Maco me na jo e
Cristo. Nu'tsc'eji ngue o̱ ntets'üji
c'ü.
8 C'ü xenda ni muvi ley cja o̱
jña Mizhocjimi, je t'opjü a cja va
c'ü: "Nu'tsc'eji rí s'iyaji yo nin
minteji, c'ua ja nzi gui s'iyatsjëji",
eñe. Nu 'ma rí tsjaji a cjanu, na
jo c'ü i̱ṉ cjagueji 'ma. 9 Pero 'ma
dya jyëzgui s'iyaji yo nin minteji,
i̱ṉ cjaji na s'o 'ma. Na ngue
dya i̱ṉ ätäji c'ü o̱ ley Mizhocjimi
c'ü mama rá jyëzga s'iyaji yo nín
minteji. 10 Na ngue c'e nte c'ü ra
dyätä texe c'o o̱ ley Mizhocjimi,
pero nu 'ma ra bëzhtjo 'na c'o ley ra
dyätä, ya mbë's'i nu s'ocü 'ma c'ü,
chjëntjui c'ü dya ro dyätä ne rí 'na
c'o ley. 11 Bübü ley c'o mandazüji
Mizhocjimi nza cja ne jña nu mama
a cjava: "Dya rí tsãji o ndixũ. Ni
xo ri ngue'tsc'eji i̱ṉ ndixũji, dya rí
tsãji o bëzo", eñe Mizhocjimi. Xo
mama: "Dya rí pö't'ünteji", eñe c'ü.
'Ma dya i̱ṉ tsãji o ndixũ, pero 'ma
ya i̱ pö't'ünteji, dya i̱ṉ ätäji 'ma
c'o ley. 12 Ya 'ñevgueji dya libre
Mizhocjimi, ngue c'ua sö rá ätcöji
dya c'ü. Y 'ma ra jñüncöji ngüenda,
ra mbãcöji cjo ró cjagöji c'ua ja va
ne angueze. Nguec'ua nu'tsc'eji rí
pjötpüji ngüenda ja rgui ñagueji, 'ñe
ja rgui minc'eji. 13 Na ngueje 'ma
ra jñü ngüenda Mizhocjimi, dya ra
juentse c'e nte c'ü dya juentse yo
nu minteji. Pero c'ü o juentsete, ra
juentse Mizhocjimi, dya ra tsjapü
ra sufre.

La fe y las obras

14 Mi cjuarmats'üji, 'ma cjó
c'o ra mamatsc'eji: "Rí ejmegö
Mizhocjimi", ra 'ñeñe, pero 'ma
dya cja'a c'o na jo, ¿pje ra dyeje
'ma c'ü? ¿Cjo sö ra salva c'e nte
na ngue c'ü ni mantjo ejme? Dya
ra sö. 15 Bübüts'üji hermano 'ñe
hermana c'o dya cãjã pje ra jye'e, ni
xo ri pë's'iji pje ra ziji. 16 Nguec'ua
ni jyodü rí unüji c'o ni jyodü ra
jyeji 'ñe c'ü ra ziji. Na ngueje 'ma
rí xitjoji: "Mizhocjimi rí mëvi. Ra
dya'c'eji bitu c'ü rguí pac'ü, 'ñe c'ü
rí si'i c'ü me ri nintjo", rí 'ñembeji;
pero 'ma dya rí unüji, ¿pje ra dyeje
'ma c'ü i̱ṉ xipjiji? 17 Nguec'ua 'ma
cjó c'o mama ejme Mizhocjimi,
pero 'ma dya unü c'o pje ni jyodü
yo nu minteji, chjëntjui c'ü dya ri
ejme 'ma c'ü.

18 Pe bübütsc'eji c'o ra ne ra
xitscö a cjava: "Rí cjijñijme bübü
c'o nguextjo c'ü creo, y bübü c'o
cja c'o na jo", ra 'ñenzgöji. Pero
rá xicö a cjava c'o: "Nu'tsc'eji i̱ṉ
xitscöji c'ü i̱ṉ ejmeji. Pero, ¿ja rga
jñetse 'ma dya rí tsjaji c'o na jo?
Nuzgö rá cjagö c'o na jo, ngue c'ua
ra jñetse c'ü rí ench'e ín mün'c'ö
Mizhocjimi." 19 Nu'tsc'eji i̱ṉ creoji
c'ü 'natjo Mizhocjimi bübü. Na jo
c'ü i̱ṉ mangueji. Xo 'ñe c'o demonio
c'o ngue o̱ dyoji c'ü dya jo, xo pãrãji
c'ü 'natjo Mizhocjimi. Pero c'o de-
monio me mbi'i ga zũji, na ngue
Mizhocjimi ra tsjapü ra sufreji.
20 ¿Cjo dya i̱ṉ pãrãji ja ga cja? ¿Cjo
dya i̱ṉ unnc'eji ngüenda, 'ma cjó
c'o dya cja c'o na jo, dya ni muvi
c'ü ni mama ejme Mizhocjimi 'ma
c'ü? 21 Tsjijñiji e Abraham c'ü mi
mboxpalegöji. Ya mi ngue ro tsja
e Abraham ro mbö't'ü e Isaac c'ü
nu t'i, c'ua ja va manda Mizhocjimi;
cja rrũ unü c'ua Mizhocjimi cja
c'e arta. Na ngue c'ü vi dyätä a
cjanu, o mama Mizhocjimi: "Dya
cja tũ o̱ nzhubü dya ne Abraham",
eñe. 22 ¿Cjo dya i̱ṉ unnc'eji ngüenda
e Abraham? Dya nguextjo c'ü vi
creo c'o o mama Mizhocjimi; xo
tsja c'ua ja nzi va xipji. Nguec'ua
ixi 'ñetse c'ü na jo ma 'ñejme c'ü.
23 'Ma o tsja a cjanu e Abraham,
je o zädä angueze c'ü t'opjü cja o̱
jña Mizhocjimi c'ü mama a cjava:
"E Abraham o 'ñench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi; o creo c'ü ro tsja c'ua ja
nzi va mama. Nguec'ua va mama

Mizhocjimi c'ü dya cja mi tũ o̱ nzhubü e Abraham”, eñe. E Abraham xo t'opjü cja o̱ jña Mizhocjimi, c'ü mi jovi na jo Mizhocjimi.

24 Nguec'ua ya i̱n unnc'eji ngüenda 'ma cjó c'o mama creo pero 'ma dya cja c'o na jo, dya sö ra mama 'ma Mizhocjimi c'ü dya cja tũ o̱ nzhubü c'ü. 25 Xo rí tsjijñiji c'ua ja va tsja e Rahab. O recibido cja o̱ ngumü c'o ye bëzo c'o vi 'ñe zo'bü cja c'e jñiñi. Nuc'ua 'ma ya ro mëvi, o tsja c'ua c'e ndixũ o xipjivi nan'ño 'ñiji ja rví mëvi ngue c'ua dya ro zürüji c'o. Na ngue c'ü o tsja c'e ndixũ o mbös'ü c'o ye bëzo, o mama c'ua Mizhocjimi c'ü dya cja mi tũ o̱ nzhubü. Ante, nde ma dyonpütjo o bëzo c'e ndixũ. 26 Xo rí mbeñegueji ja ga cja 'ma ya ni ndũ 'na nte, dya cja ni muvi c'ü o̱ cuerpo, na ngue dya cja bübü o̱ aljma c'ü. Je xo ga cjatjonu 'na nte, 'ma dya cja c'o na jo, nu'ma, dya xo ni muvi 'ma c'ü ni mama creo.

3

La lengua

1 Dya rí tsjaji rrã puncjüts'üji o xöpüte cja jña Mizhocjimi, cjuarma. Na ngueje i̱n pãrãgueji 'ma rá cjaji xöpüte pero 'ma dya rá cjacjuanagöji, xenda ra jñüncöji ngüenda 'ma Mizhocjimi, que na ngue 'ma dya ri xöpütegöji. 2 Rí texeji rí cjaji na puncjü c'o na s'o. 'Ma rá pjörüji c'ü ra mbedye ín teji ngue c'ua dya rá mamaji jña c'o dya ni jyodü, xo ra sö rá pjörütsjëji ngue c'ua rá ätäji na jo Mizhocjimi, dya rá cjaji ja c'o nzi rgá netsjëji. 3 Tsjijñiji ja rgá cjapüji o pjadü. Rí cã'tp'ãji frenu a ne'e yo, ngue c'ua ra dyätcäji. Maco ts'iquë c'e frenu, pero rí cjapüji ra ma c'ua ja rgá negöji. 4 Xo rí tsjijñiji ja xo ga cja o barco c'o nzhodü cja ndeje. Me na nojo c'o, y bübü 'ma me na zëzhi e ndajma ga ndunü c'o. Pero co c'e za c'ü ni dyëji, sö ra dyëdyi c'ua ja ga ne'e c'ü ri ëdyi; maco ts'iquëtjo c'e za c'ü. 5 Je xo ga cjatjonu nín ts'ijñiji. Ts'iquë cja ín cuerpogöji nu, pero co nín ts'ijñiji rí mamaji jña c'ü rgá cjapütsjëji na nojo. Tsjijñiji yo t'eje yo cja na puncjü o za'a. Maco ra ndë yo, co 'na ts'isivitjo. 6 Nín ts'ijñigöji chjëntjui 'na sivi nu. Cja nín ts'ijñigöji, je bübü texe c'o na s'o nu. C'ü ni mama na s'o jña nín ts'ijñiji, s'onngöji na puncjü cja ín cuerpoji nu. Cjacöji rá pötca nuji na ü yo nín mintegöji, chjëntjui nza cja 'ma yorü 'na trasivi. Ngueje c'ü dya jo c'ü 'ñünngü ín mü'büji rá mamaji c'o na s'o. 7 Nutscöji rí dominaoji yo animale yo bübü nziyo a ngua, xo 'ñe yo peje o̱ juaja, xo 'ñe yo cjüt'ü a mbeme, xo 'ñeje yo cã'ã cja ndeje. Texe yo, ya xo vi dominaoji ndeze mi jinguã yo. 8 Pero dya cjó sö ra dominaotsjë o̱ c'ijñitsjë. Ngue 'naja c'ü na s'o c'ü dya cjó sö ra ts'a's'ü c'o jña c'o mama nu. O c'ijmi 'ma sate, pedye o̱ posuña cja o̱ c'ijñiji. Je xo ga cjazgöji nu, bübü 'ma pedye ín tegöji na s'o jña rgá santegöji. 9 Bübüzgöji c'o mama co o̱ ne'e c'ü me na jo Mizhocjimi c'ín Tatagöji. Pero xo sadüji yo nu minteji. Nguec'ua chjëntjui c'ü ro zadüji Mizhocjimi. Na ngueje Mizhocjimi o ngambgöji c'ü ixi nza cjatjozgöji angueze. 10 'Natjo o̱ ne 'na nte. Pero je pedye nu, c'ü ni mama me na jo Mizhocjimi, y xo 'ñe c'ü ni sante c'e nte c'ü. Dya jo rá cjaji a cjanu, cjuarma. 11 Tsjijñiji ja ga cja 'na mbereje. ¿Cjo 'natjo c'ua peje ndeje c'ü na õ'õ, 'ñe c'ü na õxü? Iyö. 12 Tsjijñiji cjuarma. ¿Cjo sö'ö e ndora ra nguis'i o ndënsë? ¿Cjo sö'ö e ndëmpë ra nguis'i o ndora? Je xo ga cjatjonu o mbereje; dya sö 'natjo c'ua ra mbeje c'ü na õxü, 'ñe c'ü na õ'õ.

La verdadera sabiduría

13 Nguec'ua rí xi'tsc'öji, 'ma bübüts'üji 'na cjuarma c'ü pãrã c'o na jo c'o ra tsja, 'ñe pjëchi, ni

jyodü ra mbötpü na jo ngüenda ja
rgá mimi, 'ñe dya ra tsjapütsjë na
nojo c'ü. Nu 'ma je rgui tsjagueji
a cjanu, ra unü ngüenda 'ma yo
nte, c'ü na cjuana in jüngueji na
jo 'na pjeñe. 14 Pero 'ma me üdü
in mün'c'eji gui huinsteji ngue c'ua
xenda rí pjëzhgueji rrã notsc'eji que
na ngue c'o 'ñaja, dya cja rí tsjaji
c'o. Na ngue 'ma in cjapqueji a
cjanu na notsc'eji, dya in cjagueji
'ma c'ü mama o jña Mizhocjimi
c'ü na cjuana. 15 Na ngue 'ma cjó
c'o me pãrãtsc'eji pero 'ma üdü rgá
zöji o jña, nu'ma, dya je ni 'ñeje
cja Mizhocjimi c'ü pãra 'ma c'o.
Je ni 'ñeje cja ne xoñijõmü, 'ñe cja
o mü'bütsjëji, 'ñe cja c'ü dya jo.
16 Na ngue 'ma cjó c'o ra huinste
ngue c'ua xenda ra mbëzhi rrã
nojo que na ngue c'o 'ñaja, ngue
'ma ra hueñiji rgá zöji o jña, 'ñe
ra tsjaji texe c'o na s'o. 17 Pero
'ma ngue Mizhocjimi c'ü dacöji
rgá pãrãgöji, rá cjaji na jo 'ma. Rá
jodüji ja rga mimiji na jo yo nín
minteji, y rá zopjüji na jo yo. Rá
äräji cjó c'o jün 'na jña c'ü ra mama,
dya rá c'a's'üji. Me rá juentseji yo
nín minteji y rá pjös'üji. Rá jyëzga
s'iyaji. C'o rá cjijñiji c'o na cjuana,
ngue c'o rá mamaji c'o; dya rá
pezheji o bëchjine. 18 'Ma cjó c'o ne
ra ngãrãji na jo yo cjuarma o yo
nte, ni jyodü ra zopjüji na jo, dya ra
huënch'iji na zëzhi. C'o jña c'o rguí
zopjüji a cjanu, chjëntjui nza cja 'na
ts'indëchjõ c'ü tujmü 'na bëzo. Y c'ü
rguí tsja c'ua na jo yo nte, chjëntjui
nza cja 'ma ri xepje.

4

La amistad con el mundo

1 ¿Jenga in chũtsjëji, 'ñe in sötsjëji
o jña? In chũtsjëji na ngue c'o me
ne in cuerpogueji c'o in netsjëji.
2 Na ngue 'ma cjó c'o pje nepetsc'eji
c'o pë's'i nu minteji, 'ma dya pë's'i
c'ü, nguec'ua ga pö't'ünte 'ma c'ü.
'Ma in cjinncjeji: "Quera ri pjëtscö
c'ü pjëzhi ne nte nu", rí 'ñeñeji;
pero 'ma dya sö ra mbë'tsc'eji c'ü
pjëzhi yo nin minteji, nguec'ua gui
jyonbüji o chũ, 'ñe gui söji o jña
c'ua. Dya in ötqueji Mizhocjimi,
nguec'ua dya ga dya'c'üji c'o ni jy-
onc'eji. 3 O 'ma jiyö, in ötqueji
ra dya'c'eji c'o na jo'o ngue c'ua
rí mäjä rgui tsjaji c'ua ja nzi gui
ñetsjëji. Nguec'ua dya ga dya'c'üji.
4 C'ua ja nzi ga tsja 'na ndixũ c'ü
tsãjã o bëzo, dya cja ne'e c'ü nu
xĩra, je xo ga cjatsc'eji nu. Dya
cja in neji Mizhocjimi, in mäpäji
c'o na s'o c'o cjaji cja ne xoñijõmü.
¿Cjo dya in unnc'eji ngüenda 'ma
cjó c'o ne ra tsja a cjanu, nu'ma,
dya jovi 'ma Mizhocjimi? C'o ya
mama ra tsja ga cjanu, ya üji dya
Mizhocjimi. 5 Dya rí tsjapüji dya
ni muvi yo rí xi'tsc'öji. Na ngueje
je xo t'opjü a cjava: "Mizhocjimi
o dya'c'üji o Espíritu ga bübütjo in
mün'c'eji. Nuc'ü, me pjö'c'üji c'ü,
me ne'e c'ü rí ñegueji angueze co
texe in mün'c'eji, dya rí mäpäji c'o
na s'o", eñe. 6 Y para dya rá mäpäji
c'o na s'o, xenda pjöxcöji o Espíritu
Mizhocjimi, c'ua ja xo nzi ga t'opjü
a cjava: "Mizhocjimi üji c'o me
cjapütsjë na nojo. Pero c'o ätä
Mizhocjimi, 'ñe dya cjapüji na nojo,
ngue c'o pjös'ü angueze c'o", eñe.
7 Nguec'ua rí dyätqueji Mizhocjimi.
Rí zëzhiji c'ü dya rí dyätäji e Sa-
tanás c'ü dya jo, ngue c'ua ra xõgü
angueze co nu'tsc'eji. 8 Chëzhgueji
a jmi Mizhocjimi; angueze xo ra
chëzhi in jmigueji. Nu'tsc'eji in
cjaji c'o na s'o, rí chëzhgueji a jmi
angueze, ngue c'ua ra ndin'tsc'eji
in mü'büji. Nu'tsc'eji in yembeñeji,
xo rí chëzhgueji a jmi, ngue c'ua
ra ndin'tsc'eji c'e s'opjeñe c'ü in
mbeñeji. 9 Rí huëji na ngue c'o
na s'o c'o in cjagueji. Nu'tsc'eji,
me in mäpäji c'o na s'o. Nguec'ua
rí mbeñeji c'ü dya ga jo c'ü xe rí
mäpäji yo. 10 'Ma rí chëzhgueji a
jmi Mizhocjimi, rí unnc'eji ngüenda

c'ü dya pje ni muvitsc'eji. Nuc'ua
angueze ra tsja'c'üji c'ü rguí mu-
vitsc'eji a jmi.

Juzgando al hermano

11 Mi cjuarmats'üji, dya cja xe
rí pötqui zo'büteji. C'ü so'bü nu
cjuarma y cjapü dya ni muvi,
cjapütjo burla c'ü o̱ ley Mizhocjimi
c'ü je t'opjü c'ü dya rá so'bütegöji.
Nu 'ma i̱ṉ cjapütjoji burla c'e ley,
dya i̱ṉ ätäji 'ma c'ü. Chjëntjui c'ü ri
cjapqueji c'ü dya ni muvi 'ma c'e
ley c'ü. 12 Dya jo c'ü i̱ṉ cjagueji a
cjanu. Na ngueje 'natjo c'ü o dyät'ä
c'e ley; ngue Mizhocjimi. Nguec'ua
nguextjo angueze sö ra jñünpü
ngüenda 'na nte cjo ra salva o dya
ra salva. Natsc'eji, ¿pje pjë'tsc'eji c'ü
ni so'bügueji yo nin minteji?

Inseguridad del día de mañana

13 Mbeñeji na jo c'ü rá xi'tsc'öji.
Nu'tsc'eji i̱ṉ juajnüji c'e jñiñi 'ñe
c'e pa c'ü rí pedye rí möcjëji pje
nde rí ma pögueji. I̱ṉ mangueji a
cjava: "Rá ma mimiji nu 'na cjë. Rá
tõmüji pje rá pöji, ngue c'ua rá tõji
na jo o merio", i̱ṉ eñeji. 14 Maco
nu'tsc'eji, dya i̱ṉ pãrãgueji pje rí ts-
jagueji c'o pa c'o va ẽjẽ, ndumü nde
rí dyotji. Nza cjatsc'etjoji o̱ pa'a o
ndeje, c'ü 'na ts'indajmetjo 'ñetse,
pero 'nanga ojtjo. 15 Xenda na jo rí
mangueji: "'Ma ra ne Mizhocjimi,
xe rá mintcjöji 'ma, 'ñe xo rá cjagöji
yo bëpji yo, o c'o pje nde ma bëpji",
rí 'ñeñegueji. 16 Pero nudya me i̱ṉ
mäcjeji gui tsjapqueji na nots'üji.
C'ü i̱ṉ cjagueji a cjanu, na s'o c'o.
17 Tsjijñiji. C'o pãrã ra tsja c'o na
jo, pero 'ma dya cjaji c'o, tuns'ü o̱
nzhubü 'ma c'o.

5

Advertencia a los ricos

1 Nu'tsc'eji i̱ṉ ricoji, bübü 'na jña
c'ü rá xi'tsc'öji. Me rí huë rgui
ndumüji, na ngueje ya va sädä c'ü rí
sufregueji. 2 C'o i̱ṉ pë'sc'eji, ya dya'a
c'o. C'o in bitugueji, ya dyo'tc'eji
o ts'idyoxü c'o. 3 C'o in merioji de
oro 'ñe de plata, ya xo s'odü c'o.
Maco ya rí cãxtjoji yo cjë yo ya ni ma
ra nguins'i ne xoñijõmü, pero ya i̱
jmutqueji na puncjü o merio 'ñe c'o
pje nde pjëzhi. C'ü vi jmutqueji a
cjanu c'o, ixi 'ñetsetjo c'ü i̱ṉ cjagueji
c'o na s'o. Nguec'ua ra zädä c'ü rí
ma sufregueji cja sivi. 4 Mbeñeji c'o
ndagrëxü c'o o pëpji cja in juancjeji.
I̱ jyöt'üji ro mbë'pc'eji, pero dya i̱
tsjõtc'eji texe o̱ raya c'o. Nguec'ua
anguezeji o reclamaots'üji. Y ya
dyärä Mizhocjimi. Me na zëzhi
angueze ra nzhocüts'üji c'o i̱ ts-
japqueji a cjanu c'o in mbëpcjeji.
5 'Na animale ench'eji ra pi, ngue
c'ua 'ma ra zädä c'e pa'a ra mbö'tji
c'ü. Je xo ga cjatsc'eji nu. Me
na chjõnü gui minc'eji dya, y i̱ṉ
cjaji texe c'o me ne in mü'büji, pero
ya va sädä 'ma rí ma sufregueji.
6 Nu'tsc'eji i̱ṉ ricoji, xo i̱ṉ sidyiji yo
pöbre cja juesi, zö dya pje cja c'o. Y
nu yo pöbre, dya jëziji ra ñaji.

La paciencia y la oración

7 Nu'tsc'eji mi cjuarmats'üji, 'ma
pje c'o ra tsja'c'eji a cjanu c'o rico,
dya pje rí nzhopqueji c'o na s'o
c'o. Pero rí pësp'iji paciencia hasta
'ma cja ra ẽjẽ c'ín Jmugöji. Tsjijñiji
c'ü tjë 'na juajma. 'Ma ya vi ndu-
jmü o ndëchjõ c'ü, pëtsa c'ü ra jogü
c'o ts'itjõ cja o̱ juajma c'ü. Pero
ni jyodü ra nde'be c'ü ra sido ra
'ñe o dyebe. 8 Je xo rga cjatsc'eji
nu, rí pësp'iji paciencia c'o pje nde
ra tsja'c'üji. Rí zëchiji in mü'büji,
na ngueje dya cja ra mezhe ra ẽjẽ
c'ín Jmugöji. 9 Mi cjuarmats'üji,
'ma pje c'o i̱ṉ sufregueji, bübü 'ma
i̱ṉ pötqui culpaji yo nin cjuarmaji
zö dya pje ri cja'c'eji yo. Dya cja
xe rí tsjaji a cjanu. 'Ma jiyö, xo
'ñetsc'eji xo ra jñün'c'üji ngüenda
'ma. Tsjijñiji, ya ngue ra ẽjẽ c'ü ra
jñü ngüenda. 10 Mi cjuarmats'üji,
para rí pãrãgueji ja rgui pësp'iji
paciencia c'o pje nde ra tsja'c'üji,
rí mbeñeji ja ma tsja c'o profeta
c'o mi pätpä Mizhocjimi ma zopjü

c'o nte. Me go tsjapüji o sufreji,
pero o mbë's'iji paciencia, dya go
nzhopcüji c'o na s'o. 11 Mbeñeji c'o
rí mangöji, c'o ya sufre o ndumü y
dya jyëziji Mizhocjimi, nuc'o, mäjä
na jo cja jmi Mizhocjimi dya c'o. Ya
xo i̱ dyäräji ja va sëchi e Job 'ma mü
o sufre c'o ndumü. Pero o mbedye
na jo. Na ngueje c'ín Jmugöji me go
juentse e Job, o mbös'ü.

12 Rí pjötpüji na puncjü ngüenda
cjuarma c'ü dya rí ñänbäji o̱ tjũ
Mizhocjimi c'ü rí mamaji: "Nzi
ga mbãrã c'ü bübü a jens'e." Ni
xo rí mamaji: "Nzi ga mbãrã ne
xoñijõmü." Ni pje xe ma jña c'ü rgui
ñännc'eji Mizhocjimi. Rí mantji "Jã"
o "Jiyö", pero rrã cjuana. Na ngue
'ma xe rí mangueji jña c'ü cjó c'o nzi
ga mbãrã, ra jñün'c'üji ngüenda 'ma
Mizhocjimi.

13 'Ma cjó c'o va sätsc'eji o ndumü,
ra dyötü Mizhocjimi c'o. 'Ma
bübütsc'eji c'o me mäjä, ra tõji o
himno rgá ma't'üji Mizhocjimi.
14 'Ma bübütsc'eji c'o sö'dyë, ra zo-
jnüji c'o pje pjëzhi cja c'o cjuarma,
ra 'ñe dyötpüji Mizhocjimi, y ra
nänbäji o̱ tjũ e Jesucristo c'ín
Jmugöji rgá ngosp'üji o aceite.
15 Nuc'ua 'ma ra 'ñejmeji co texe
o̱ mü'büji rgá dyötüji, ra tsja c'ín
Jmugöji ra jocü c'o ri sö'dyë 'ma. Y
'ma vi tsja c'o na s'o, xo ra perdonao
Mizhocjimi 'ma c'ü. 16 'Ma cjó c'o
ra tsjatsc'eji c'o na s'o, ni jyodü
ra ma cja yo cjuarma ra xipjiji
c'ü vi tsja na s'o, ngue c'ua ra
dyötüji Mizhocjimi por c'ü vi tsja
na s'o. Ra jogü 'ma c'e cjuarma.
'Ma ra dyötü Mizhocjimi 'na nte
c'ü ätä Mizhocjimi, ra dyärä 'ma
Mizhocjimi. Y ra tsja c'ua ja va
dyörü c'e nte. 17 Tsjijñiji e Elías.
Mi ntetjo nza cjazgöji c'ü. Pero o
dyötü Mizhocjimi co texe o̱ mü'bü
c'ü dya ro 'ñeje o dyebe. O mezhe
c'ua jñi cjë'ë nde, c'ü dya go 'ñeje o
dyebe cja ne xoñijõmü. 18 Nuc'ua,
cjanu o dyötü c'ua Mizhocjimi
ro 'ñe o dyebe. Cjanu o 'ñe c'ua
dyebe. Nuc'ua cjanu o unü c'ua ne
xoñijõmü c'o ro zi c'o nte.

19 Mi cjuarmats'üji, 'ma cjó c'o
ra jyëzi o̱ 'ñiji Mizhocjimi c'ü na
cjuana, rí pjös'üji ra nzhogü c'ü.
20 Na ngueje 'ma dya ra jyëzi c'o
na s'o y ra nzhogü cja Mizhocjimi,
dya ra salva 'ma c'ü. Nguec'ua ixtí
unnc'eji ngüenda 'ma rí pjös'üji ra
nzhogü, ya i̱ pjös'üji o salva 'ma c'ü.
Na ngueje Mizhocjimi ra perdonao
o̱ nzhubü c'o na puncjü vi tsja c'ü.

PRIMERA CARTA DEL APOSTOL SAN PEDRO

Pedro escribe a los creyentes esparcidos

1 Nutscö e Pedro nguetscö rí
pen'c'eji ne carta. E Jesucristo
o 'ñempque rí cjagö apóstole. Rí
pen'c'eji ne carta nu'tsc'eji ya in̲
pjötc'eji in̲ cãrãji dya cja c'e estado
de Ponto, 'ñe c'e estado de Galacia,
'ñe c'e estado de Capadocia, 'ñe c'e
estado de Asia, 'ñe c'e estado de
Bitinia. 2 Nu'tsc'eji ya juan'c'üji
Mizhocjimi c'ü mi Tatagöji, ja c'o
nzi va mama ndeze mi jinguã.
O̲ Espíritu Mizhocjimi o 'ñünnc'ü
in mü'büji i̲ creoji. Nguec'ua
Mizhocjimi o xõcüts'üji o tsja'c'üji
o̲ t'itsc'eji, ngue c'ua rí dyätäji e
Jesucristo ra ndin'tsc'iji in mü'büji
co o̲ cji. Mizhocjimi ra mböxc'üji,
ra tsja'c'üji xenda rí mäcjeji, dya pje
rí mbeñeji.

Una vida de esperanza

3 Me na jo Mizhocjimi c'ü o̲ Tata
e Jesucristo c'ín Jmugöji. Me go
juentsquegöji o dyacüji nuevo rgá
mimiji dya, o tsjacüji o̲ t'izgöji.
Nguec'ua rí pãrãji rá teji rá bübügöji
co Mizhocjimi, na ngue e Jesucristo
o te'e 'ma ya vi ndũ. 4 Na ngue
o̲ t'itsc'eji Mizhocjimi, ya bë'sc'iji a
jens'e c'o me na jo c'o ra dya'c'üji.
Nuc'o, dya ra tjeze c'o. Dya xo
ra s'odü, ni xo ra pötü. 5 Me
na zëzhi Mizhocjimi; pjö'c'üji na
ngue i̲n̲ ench'e in mü'büji e Jesu-
cristo. Nguec'ua 'ma ra nguarü
ne xoñijõmü, rá jandaji texe ja va
'ñevgueji libre cja c'o na s'o.

6 'Ma ne Mizhocjimi, i̲n̲ sufreji ja
nzi pa c'o pje nde cja'c'üji. Pero
me i̲n̲ mäcjeji na ngue i̲n̲ pãrãji
ra dya'c'üji a jens'e c'o me na jo.
7 Mizhocjimi jëtsc'iji i̲n̲ sufreji a
cjanu, ngue c'ua ra jñetse cjo sido rí
'ñejmeji c'ü. O oro, cjapüji ra xõgü
na jo cja sivi, ngue c'ua ra jñetse c'e
oro. Maco cjapüji ra xõgü o oro c'ü
tjeze, xo ni jyodü rí sufregueji. Na
ngue xenda ni muvitsc'eji que na
ngue o oro. Pero 'ma sido rí dyätäji
Mizhocjimi, ra xi'ts'iji Mizhocjimi
c'ü na jo vi tsjaji y me ni muvits'üji
cja o̲ jmi.

8 I̲n̲ neji e Jesucristo zö dya i̲
jñandaji. Zö dya xo i̲n̲ jandaji dya,
pero i̲n̲ ench'e in mü'büji. Me
i̲n̲ mäpqueji na puncjü, c'ü dya i̲n̲
jüngueji jña ja rgui mamaji ja cja c'ü
ni mägueji. 9 Na ngue i̲n̲ ench'e in
mü'büji c'ü, ra zädä c'e pa 'ma ra
'ñempc'eji libre texe cja c'o na s'o.
Me i̲n̲ mägueji na ngue ya ni ma ra
'ñempc'eji libre.

10-11 C'o profeta o mamaji c'ü
ro zädä c'e pa 'ma ro juentscöji
Mizhocjimi ro 'ñevgueji libre. O̲
Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o̲
mü'büji o mamaji c'ü ro ẽjẽ e Cristo
nu c'ü vi mama Mizhocjimi ro
'ñevgueji libre, ro ẽ sufre, cja rrũ
ch'unü ro manda. C'o profeta
mi xörüji cja o̲ jña Mizhocjimi y
mi cjaji t'önü cjó ri ngueje c'ü ro
'ñevgueji libre, 'ñe jinguã ro sufre.
12 Mizhocjimi o tsjapü o mbãrã
c'o profeta c'ü dya be ro zädä 'ma
mi cãrã anguezeji c'o me na jo
c'o mi mamaji. Je ro zädä yo cjë
yo rí cãrãji dya. Mizhocjimi ya
ndäjä o̲ Espíritu o ẽ 'ñünbü o̲ mü'bü
c'o 'ñaja nte o xi'ts'iji ja rgá sö ra
'ñempc'eji dya libre, ja c'o nzi va
mama c'o profeta. Nu'tsc'eji, o
jí'tsc'eji Mizhocjimi yo; maco c'o o̲
anxe, dya nda pãrãji ja ga cja, pero
ne ra mbãrãji.

Dios nos llama a una vida santa

13 Nguec'ua rí xi'tsc'öji rí tsjijñiji
na jo in pjeñeji. Rí pjörütsjëji ja
rgui minc'eji. Jñunt'ü in mü'büji ra
ch'a'c'üji c'o me na jo, 'ma ra ẽjẽ
na yeje e Jesucristo. 14 Rí tsjagueji
nza cja o t'i c'o cja'a texe c'ü xiji
ra tsjaji. 'Ma dya be mi pãrãgueji

Mizhocjimi, mi cjagueji c'o mi net-
sjëgueji. Nudya, dya cja rí tsjagueji
dya c'o. 15 Me na jo Mizhocjimi
c'ü o 'ñünnc'ü in mü'büji i̱ creoji.
Nguec'ua xo rrã jo texe c'o rí tsjaji.
16 Na ngue ya t'opjü a cjava cja o̱
jña Mizhocjimi: “Rí tsjaji ja c'o nzi
rgá negö c'o na jo, na nguetscö na
jozgö”, eñe Mizhocjimi.

17 Nu'tsc'eji i̱ṉ xiqueji Mizhocjimi:
“Mi Tatats'ügöjme”, i̱ṉ embgueji
c'ü. Maco angueze jünncöji ngüenda
ja c'o nzi rgá cjagöji nzi 'nazgöji;
dya juajnü. Nguec'ua ni jyodü rí
sũji angueze rgui mimiji texe c'o pa
c'o xe rí minc'eji va cja ne xoñijõmü.
18 C'o in mboxatitaji o zocüts'üji
c'o tjũrü c'o dya ni muvi. Pero
nudya, i̱ṉ pãrãgueji o ndõmpc'üji
va 'ñempc'eji libre texe cja c'o tjũrü.
C'ü vi ndõmpc'üji, dya ngue co oro,
ni xo ri ngue co plata c'o tjeze. 19 O
ndõmpc'üji co o̱ cji e Cristo c'ü me
ni muvi. Ja c'o nzi ma cja c'o ts'imë
c'o mi pö't'üji, dya pje mi s'odü
ni xo mi mancha, je xo va cjanu
e Jesucristo, dya pje mi bübü c'o
ma s'o. 20 Mizhocjimi, 'ma dya be
mi ät'ä ne xoñijõmü, o mama c'ü
je rva cjanu rvá ndũ e Jesucristo.
Ngue yo cjë yo ni ma ra nguarü,
yo o ẽjẽ c'ü, o ẽ ndũ por nu'tsc'eji.
21 Mizhocjimi o tsjapü o te'e e
Jesucristo 'ma ya vi ndũ, cjanu o
unü c'ü ra manda. Nguec'ua i̱ṉ
ench'e in mü'büji Mizhocjimi, i̱ṉ
pãrãji ra dya'c'üji c'o me na jo.

22 O̱ Espíritu Mizhocjimi o
'ñünnc'ü in mü'büji i̱ creoji c'o
jña c'o na cjuana ja ga cja e
Jesucristo. Nguec'ua va ndin'tsc'iji
in mü'büji c'o na s'o. Nguec'ua
nudya, i̱ṉ pötqui s'iyagueji dya yo
nin cjuarmaji. Dya nguextjo co
in teji c'ü rí mamaji i̱ṉ s'iyaji; rí
pötqui s'iyaji co texe in mü'büji.
23 Ya ch'a'c'üji dya 'na mü'bü c'ü
nuevo. Nuc'ü, dya vi 'ñeje cja nin
tataji 'ñe nin nanaji. 'Ma jiyö, ro
tjeze. Pero Mizhocjimi o dya'c'üji
c'ü, 'ma i̱ dyätpäji o̱ jña. Nu o̱ jña, me
na zëzhi, dya ra tjeze. 24 Je t'opjü
a cjava cja o̱ jña Mizhocjimi c'ü o
dyopjüji mi jinguã:

O pjin'ño me na zö o̱ ndäjnä, pero
dyot'ü o pjin'ño 'ñe jäbä o̱
ndäjnä.

Je xo ga cjazgöji nu, rí nteji. Bübü
yo rí pãrãji 'ñe yo rí ät'äji yo
me na zö.

Pero 'ma rá tũgöji, ra chjorü yo na
zö.

25 Pero o̱ jña Mizhocjimi, dya ra
chjorü nu, eñe.

Ngue o̱ jña Mizhocjimi c'ü o xi'ts'iji
ja rgá salvats'üji.

2

1 Nguec'ua rí jyëziji texe c'o na s'o.
Dya cja rí pezhgueji o bëchjine. Dya
cja rí tsjapqueji c'ü me na jotsc'eji
a jmi yo nin minteji. Dya cja rí
deseaji c'o ch'unü c'o 'ñaja. Dya cjó
cja rí xosp'üji o bëchjine. 2 O lëlë 'ma
cja ni jmus'üji, me neji o chichi ra
ziji o̱ lechi. Je xo rga cjatsc'eji nu;
me xo rí ñeji yo o̱ jña Mizhocjimi
yo na cjuana. Ngue o jñõnü c'o
da'c'üji para in mü'büji ngue c'ua
rí zëzhgueji, ngue c'ua ra 'ñempc'eji
libre texe cja c'o na s'o. 3 Nu 'ma
ya i̱ṉ pãrãji c'ü me s'iyats'üji c'ü
ín Jmugöji, nu'ma, rí ñegueji o̱ jña
Mizhocjimi.

Cristo, la piedra viva

4-5 'Ma jäbäji o ngumü de piedra,
'ma töt'üji 'na piedra c'ü dya
neji, nu'ma, pëziji 'ma. Je xo
ma cjatjonu e Jesucristo. Yo nte,
dya neji c'ü. Pero Mizhocjimi ya
vi juajnü, na ngue me ni muvi
c'ü. E Jesucristo ixi bübütjo,
o dya'c'üji c'ü ni bübütjogueji
dya. Nguec'ua xo i̱ṉ chjëntcjeji
o piedra. Rí chëzhgueji cja e
Jesucristo, ra jyäbäts'üji o̱ templo
Mizhocjimi. Ya xõcüts'üji o tsja'c'üji
o̱ mböcjimits'üji. C'o mböcjimi mi
unüji o animale Mizhocjimi c'o
mi pö'tp'üji. Nu'tsc'eji rí unü in

mü'büji ja c'o nzi ga ne, na ngue
c'ü o ndũ e Jesucristo. 6 Je t'opjü a
cjava cja o̱ jña Mizhocjimi:
C'e piedra, rá jumügö a squina c'ü
rá jäbägö a Sion, ngue c'ua ra
zëzhi.
Ró juajnügö c'e piedra; me ni muvi
c'ü.
Nu c'o ra 'ñench'e o̱ mü'bü c'ü, dya
ra bëzhi o̱ tseji, ra ch'unüji
c'o na jo c'o te'beji, eñe o̱ jña
Mizhocjimi.
7 Nu'tsc'eji i̱ṉ ejmeji e Jesucristo, i̱ṉ
pãrãji c'ü me ni muvi. Nu c'o dya ne
ra dyätä, iyö c'o. Ya t'opjü cja o̱ jña
Mizhocjimi ja ga cja anguezeji:
C'o mi jäbä c'e ngumü go zöpüji c'e
piedra, dya go neji c'ua c'ü.
Pero ngue c'ü ot'ü o jñumü
Mizhocjimi cja squina, eñe
o̱ jña Mizhocjimi.
8 Je xo t'opjü a cjava:
Nuc'ü, chjëntjui nza cja 'na piedra
c'ü rguí pjeñe yo nte, 'ñe c'ü
rguí nügüji, eñe.
C'o nte c'o, dya neji e Jesucristo,
na ngue dya ne ra dyätäji c'ü.
Nu c'o dya ra dyätä e Jesucristo,
Mizhocjimi ya mama ndeze mi jin-
guã c'ü ra ma sufreji.

Los que pertenecen a Dios

9 Nu'tsc'eji ya juan'c'ügueji
Mizhocjimi o tsja'c'üji o̱ ntets'üji.
I̱ṉ mböcjimigueji dya, i̱ṉ pëpqueji
c'ín Jmugöji c'ü bübü a jens'e.
Ya xõcüts'üji nguec'ua ya 'natjo
jñiñits'üji dya. Mizhocjimi ya
tsja'c'üji o̱ ntetsc'eji dya angueze.
O tsja'c'üji texe yo, ngue c'ua rí
zopjügueji yo nte. Rí xiqueji c'ü
me na jonte Mizhocjimi. Na ngue
'ma mi nzhodügueji cja bëxõmü, o
'ñünnc'ü in mü'büji i̱ jyëzgueji c'o na
s'o, o dya'c'üji c'ü o̱ jya's'ü c'ü me
na jo cja in mü'büji. 10 'Ma ot'ü, dya
mi ngue o̱ ntetsc'eji Mizhocjimi.
Pero nudya, ngue o̱ ntetsc'eji dya
c'ü. 'Ma ot'ü, dya mi pãrãgueji c'ü
mi juen'tsc'eji Mizhocjimi. Pero
nudya i̱ṉ pãrãji me juen'tsc'eji.

Vivan para servir a Dios

11 I̱ṉ pjöt'üji i̱ṉ cãrãji cja c'o jñiñi
c'ua ja dya i̱ṉ menzumügueji. Zö
ne in mü'büji rí tsjaji c'o na jo,
pero va ẽjẽ in pjeñeji rí tsjaji c'o na
s'o. Rí s'iyats'üji cjuarma, nguec'ua
rí xi'tsc'öji, dya rí tsjaji ja c'o nzi
gui ñetsjëji c'o na s'o. 12 Yo nte
yo dya pãrã Mizhocjimi, sanc'eji
yo, mamaji c'ü i̱ṉ cjagueji c'o na
s'o. Nu'tsc'eji rí tsjagueji na jo,
ngue c'ua ra jñantc'aji i̱ṉ cjaji c'o na
jo. Nguec'ua c'e pa 'ma ra 'ñünbü
Mizhocjimi o̱ mü'büji, ra mamaji
c'ü me na jo Mizhocjimi.
13 Rí dyätäji texe c'o pje nde
pjëzhi. Na ngue je ga cjanu ga ne
Mizhocjimi. Rí dyätäji c'ü mero
manda. 14 Xo rí dyätäji c'o gober-
nador c'o o 'ñeme c'ü mero manda.
C'ü vi 'ñemeji c'o, ngue c'ü ra casti-
gaoji c'o cja na s'o, 'ñe ra mamaji
na jo'o c'o cja na jo. 15 Bübü c'o
sanc'üji, mamaji c'ü i̱ṉ cjagueji c'o
na s'o, pero dya pãrãji c'o mamaji.
Mizhocjimi ne'e c'ü rí tsjagueji c'o
na jo, ngue c'ua dya ra sö pje ra
xi'ts'iji.
16 Zö dya ngue o̱ cjatsc'eji c'ü
mero manda, zö i̱ṉ libregueji, pero
dya rí tsjijñiji c'ü sö rí tsjaji c'o na
s'o. Iyö. Na ngue ya ngue o̱ ntets'üji
dya Mizhocjimi. 17 Rí respetaoji
texe yo nte. Rí pötqui s'iyaji yo nin
cjuarmaji. Rí sũji Mizhocjimi. Rí
respetaoji c'ü mero manda.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

18 Nu'tsc'eji i̱ṉ mbëpjiji, rí re-
spetaoji c'o in lamugueji. Dya
nguextjo c'o in lamugueji c'o na
jonte c'o s'iyats'üji, c'o rí respetaoji.
Xo rí respetaoji c'o in lamuji c'o
na s'o. 19 Bübü 'ma ra tsja'c'üji rí
sufregueji, zö dya pje i̱ṉ cjagueji c'o
na s'o. Pero 'ma rí pësp'iji paciencia
na ngue c'ü ni pãrãgueji c'ü je ga
cjanu ga ne Mizhocjimi, ra mä'c'äji
'ma c'ü. 20 'Ma ra yapc'üji na ngue i̱
tsjaji c'o na s'o, ¿pje ra dyeje, zö rí

pësp'iji paciencia? Pero nu 'ma rí
tsjagueji c'o na jo, 'ñe 'ma rí pësp'iji
paciencia c'o ra tsja'c'üji rí sufreji,
nu'ma, ra mä'c'äji 'ma Mizhocjimi.
21 Mizhocjimi o tsja'c'üji o̱ t'itsc'eji
ngue c'ua rí tsjaji c'e tjũrü ja c'o
nzi va tsja e Jesucristo. O sufre
por nutscöji. Nu'tsc'eji xo rí tsjaji
na jo, zö rí sufregueji. 22 Angueze,
dya tsja c'o na s'o; dya xo mama
o bëchjine. 23 'Ma o zadüji c'ü, dya
ndünrü. 'Ma o tsjapüji o sufre, dya
mama c'ü pje ro tsjapü anguezeji.
C'ü o tsja, o sufre na ngue mi
pãrã Mizhocjimi jün ngüenda na
jo. 24 'Ma o sufre va ndũ cja
ngronsi, o ngõtcüji ín nzhubüji. O
tsja a cjanu, ngue c'ua rá jëziji
c'o na s'o, rá cjaji ja c'o nzi ga
ne Mizhocjimi. Na ngue o sufre
e Jesucristo, nguec'ua va jogü in
mü'büji c'o na s'o. 25 Nu'tsc'eji mi
nza cjatsc'eji o ndënchjürü c'o ya vi
xõgü. Pero nudya, ya i̱ nzhogueji a
jmi c'e Ndambörü c'ü pjö'c'üji.

3

Cómo deben vivir los casados

1 Nu'tsc'eji i̱n ndixũji, rí dyätäji yo
nin xĩraji. Nu 'ma dya ne ra 'ñejme o̱
jña Mizhocjimi c'o nin xĩraji, dya rí
sido rí xipjiji ra 'ñejmeji. Rí sido rí
dyätäji anguezeji. A cjanu, ra unüji
ngüenda i̱n cjaji c'o na jo, xa'ma xo
ra 'ñejmeji. 2 Na ngue anguezeji ra
nuc'üji ja c'o nzi gui sũji Mizhocjimi
gui tsjaji c'o na jo. 3 C'ü rrã zötsc'eji,
dya ngue c'ü me rí jocüji cja in
ñigueji. Dya rí chevgueji o oro, c'ü
ra jñantc'aji. Ni xo rí sütqueji c'o, ni
xo rí tsötc'eji in dyëji. Ni xo ri ngue
bitu c'o me ni muvi c'o rí jyegueji.
Na nguejyo, nguextjo a xes'e c'ü ni
jñetse na zö yo. 4 C'ü rrã zötsc'eji,
je ngue a mbo cja in mün'c'eji nu ja
dya cjó janda. Ngueje c'ü rí dyätäji
na jo, dya rí tsjapqueji na nojo, dya
rí chjünrüji. 'Ma rí tsjaji yo, me rguí
muvits'üji 'ma a jmi Mizhocjimi.
5 Je xo ma cjanu ma tsja c'o ndixũ
c'o mi cãrã mi jinguã c'o mi creo
Mizhocjimi. Ma zö o̱ mü'büji cja jmi
Mizhocjimi. Y mi ätäji c'o nu xĩraji.
6 'Naja c'o o tsja a cjanu, ngueje e
Sara. Mi ätä e Abraham, mi xipji:
“Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, texe c'ü rí
mandazü, rá cjagö”, embe. Je xo
rga cjatsc'eji nu; rí tsjaji c'o na jo,
dya rí sũji. 'Ma rí tsjaji a cjanu, ra
jñetse c'ü o̱ mboxbëchets'üji e Sara.

7 Nu'tsc'eji i̱n bëzoji, rí minc'eji na
jo co yo nin suji, rí respetaoji. Na
ngue i̱n pãrãgueji xenda na zë'tsc'eji
que na ngue anguezeji. Ya dya'c'üji
c'ü ni bünc'eji co Mizhocjimi para
siempre. Xo 'ñe yo nin sugueji, ya
xo ch'unüji a cjanu. Nguec'ua ni
jyodü rí respetaoji yo. 'Ma jiyö, dya
ra dyä'tc'äji 'ma Mizhocjimi, 'ma
pje rí dyötqueji.

Los que sufren por hacer el bien

8 C'ü xe rá xi'tsc'öji i̱n nza texeji,
rí tsjijñiji c'ü ri 'natjo in pjeñeji. Rí
pötqui sentioji, y rí pötqui mäcjeji,
y rí pötqui s'iyaji yo nin cjuar-
maji. Xo rí pötqui juentseji. Dya
rí tsjapü na nots'üji. 9 C'o pje
cja'c'üji, dya rí nzhopqueji. C'o
sanc'üji, dya pje rí xiqueji. C'ü rí ts-
jagueji, rí ma'tp'ügueji Mizhocjimi
ra intsjimi c'o. Na ngue je xo va
cjanu va intsjimits'üji Mizhocjimi
'ma o 'ñünnc'ü in mü'bügueji. 10 Je
mama ga cjava o̱ jña Mizhocjimi:

'Ma cjó c'o ne ra mäjä rgá mimi texe
c'o pa, ni jyodü dya cja ra
mama o jña c'o na s'o.
Dya xo ra mbedye bëchjine a ne.
11 Ra jyëzi c'o na s'o, ra tsja c'o na jo.
Ra jyodü ja rgá mimiji na jo yo nu
minteji.
12 Na ngue Mizhocjimi nu'u na jo
c'o cja na jo, 'ñe unüji ja c'o
nzi ga dyötüji.
Pero Mizhocjimi dya nu'u na jo
c'o cja na s'o, eñe o̱ jña
Mizhocjimi.

13 'Ma me i̱n jodüji c'ü rí tsjaji na
jo, ¿ja rgá sö cjó pje ra tsja'c'üji 'ma?
14 Zö bübü 'ma cja'c'üji i̱n sufreji na

ngue c'ü ni tsjaji na jo, pero ngue
c'ü rgui mäcjeji. Zö pje ra xi'ts'iji
ra tsja'c'üji, pero dya rí sũji, dya
pje rí mbeñeji. 15 C'ü rí tsjagueji,
rí sũgueji Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji.
Rí tsjijñiji na jo. Nguec'ua 'ma cjó
c'o ra tsja'c'üji t'önü jenga i̱n ench'e
in mü'büji e Jesucristo, ra sö rí xipc-
jeji na jo 'ma c'o. Rí chjünrüji na jo
co respeto. 16 I̱n cjaji dya c'o na jo,
na ngue bübüts'üji dya e Jesucristo.
Zö ra xo'sc'üji o bëchjine ra mamaji
i̱n cjaji c'o na s'o, pero sido rí tsjaji
c'o i̱n pãrãgueji na jo. Xa'ma ra tseje
c'o pe'chc'eji a cjanu. 17 Nu 'ma
ne Mizhocjimi rí sufregueji, xenda
na jo rí sufreji na ngue c'ü rgui
tsjagueji c'o na jo, que na ngue c'ü
rvi tsjaji c'o na s'o.

18 'Natjo vez o pätcäji va sufre e
Jesucristo va ngõtcüji ín nzhubüji.
Maco me na jo c'ü; nuzgöji, dya
ma jozgöji. O ngõtcüji ín nzhubüji,
nguec'ua sö rá chëzhgöji dya a jmi
Mizhocjimi ra recibidozüji. E Jesu-
cristo mi bübü o̱ cuerpo, nguec'ua
o sö o mbö't'üji. Pero o tetjo,
na ngue c'ü o̱ Espíritu o tsjapü o
te. 19 C'ü o̱ Espíritu o ma zopjü
c'o o̱ aljma c'o añima, nu ja cjot'ü.
20 Nuc'o, ngue c'o mi cãrã 'ma mi
bübü e Noé, 'ma mi ät'ä c'e tra-
barco. Mizhocjimi me go mezhe va
mbësp'i paciencia anguezeji, pero
dya go ne go dyäräji. 'Ma o 'ñeje
c'e tradyebe, mi tuns'ü c'e ndeje
c'e barco. Nguec'ua, dya go ndũ
c'o ocho c'o vi cjogü a mbo o sal-
vaji. 21 C'e ndeje sö rá jyëntspiji
dya, c'ü rvá jigöji c'ü o salvazüji, na
ngue c'ü vi te e Jesucristo. C'ü rvá
jigöji, dya ngue c'ü o mbechqueji
ín cuerpoji; je ngue c'ü rvá jizhiji a
jmi Mizhocjimi c'ü ya 'nintsquiji ín
mü'büji, y rá cjaji dya c'o rí pãrãji
na jo. 22 E Jesucristo ya ma a jens'e;
bübü dya, cja o̱ jodyë Mizhocjimi.
Angueze manda dya texe cja c'o
o̱ anxe Mizhocjimi 'ñe c'o pje nde
pjëzhi c'o pë's'i poder a jens'e.

4

Sirviendo según la capacidad que Dios nos ha dado

1 E Jesucristo o sufre o̱ cuerpo va
mböxcüji. Nu'tsc'eji xo ni jyodü rí
bübüji dispuesto rí sufregueji. Na
ngue 'ma rí sufreji, ya ni ma rgui
jyëziji c'o na s'o. 2 Nguec'ua c'o pa
c'o xe rí minc'eji, dya rí tsjagueji ja
c'o nzi gui ñetsjëji c'o na s'o. Rí tsjaji
ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi. 3 Ya
rguí chjëntjui c'ü i̱ tsjagueji ja c'o nzi
ga tsja c'o dya pãrã Mizhocjimi. Mi
cjagueji texe c'o ma s'o c'o ma ẽjẽ
in pjeñeji. Mi cjagueji c'o na s'o cja
mbaxua, mi jmurügueji, 'naxõmü
rí tĩgueji. Xo mi ma'tc'eji yo ts'ita,
maco mama c'o ley c'ü dya cjó
sö ra ma't'ü yo. 4 C'o dya pãrã
Mizhocjimi, me cjaji c'o na s'o, texe
c'o va ẽjẽ o̱ pjeñeji. Nguec'ua me
cjijñiji jenga dya cja i̱n cjagueji c'o
na s'o co anguezeji. Nguec'ua me
sanc'eji yo. 5 Pero anguezeji ra
nzhötüji ngüenda Mizhocjimi c'ü ya
bübü ra jñünpü ngüenda yo bübütjo,
'ñe c'o ya ndũ. 6 C'o ya ndũ, 'ma xe
mi bübüji, o xipjiji o̱ jña Mizhocjimi.
Zö o tsjapüji o sufreji va, ja c'o
nzi ga sufre texe yo nte, zö ya
ndũji, pero c'o mi ench'e o̱ mü'bü
Mizhocjimi, sido ra bübütjo o̱ alj-
maji ja c'o nzi ga bübü Mizhocjimi.
7 Ya ni ma ra nguins'i ne
xoñijõmü. Nguec'ua nu'tsc'eji rí
tsjijñiji na jo in pjeñeji. Rí pjörüji
ja rgui minc'eji. Y rí sido rí dyötüji
Mizhocjimi. 8 C'ü xenda ni muvi
rí tsjaji, rí pötqui s'iyaji co texe in
mü'büji. Na ngue 'ma i̱n s'iyaji, i̱n
perdonaoji, 'ma cjó c'o pje tsja'c'üji.
9 'Ma va säjä nin cjuarmaji yo ni
'ñeje nan'ño jñiñi, rí unüji ja ra
oxüji. Rí pötqui recibidoji a cjanu,
dya pje rí mamaji. 10 Na puncjü
c'ua ja nde va dyacüji Mizhocjimi
c'ü rá pëpcöji angueze. C'o vi
ch'a'c'ü rí tsjaji, tsjaji ngue c'ua rí
pötqui pjös'üji yo nin cjuarmaji.
'Ma rí tsjaji a cjanu, i̱n pëpqueji na jo

'ma Mizhocjimi. 11 Nu c'o zopjü yo nte, ni jyodü ra mamaji o jña'a ja c'o nzi ga 'ñünbü o̱ mü'bü Mizhocjimi c'ü rguí mamaji. Nu c'o pjöste, ra pjösteji ja c'o nzi va unü Mizhocjimi ra pjösteji. Nguec'ua texe c'o rí tsjaji, ra unüji ngüenda ja ga cja e Jesucristo, ra mamaji c'ü me na jo Mizhocjimi. E Jesucristo, ni jyodü c'ü dya rá jëziji c'ü rgá mamaji c'ü me na jo, 'ñe me na nojo. Je rga cjanu.

Sufriendo como cristianos

12 'Ma va ẽjẽ c'o me na s'ëzhi c'o me i̱n sufreji, dya rí tsjijñiji: "Maco rí ench'e ín mü'büjme e Jesucristo, ¿jenga rí sufregöjme?", rí 'ñeñeji. Jëtsc'iji rí sufreji, ngue c'ua ra jñetse cjo sido rí 'ñejmeji Mizhocjimi. Rí xi'tsc'öji yo, na ngue rí s'iyats'üji. 13 C'ü rí tsjaji, rí mägueji, na ngue c'ü rgui sufregueji ja c'o nzi va sufre e Jesucristo. 'Ma ra ẽjẽ angueze c'ü me rrã zö rva ẽjẽ, me rí mägueji na puncjü. 14 Nu 'ma sanc'üji yo nte na ngue c'ü ni dyätpägueji o̱ jña e Jesucristo, ngue c'ü rgui mäcjeji. Na ngue bübüts'üji o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü cja'c'üji rí pãrãji c'ü bübü Mizhocjimi co nu'tsc'eji. C'o nte, na cjuana sadü e Cristo c'o. Nu'tsc'eji i̱n mangueji c'ü me na jo c'ü. 15 Dya rí pö't'ütegueji, ni pje xo rí põnüji, ni xo rí tsjagueji c'o na s'o, ni xo rí ma ñaji c'ua ja dya pë'sc'ü rí ñugueji. Nujyo na s'o, dya nguejyo ne Mizhocjimi c'ü rgui sufregueji va yo. 16 Pero 'ma cjó c'o sufre na ngue c'ü ni dyätpä o̱ jña e Jesucristo, dya ni jyodü ra tseje 'ma. Sido ra dyätä na jo, ngue c'ua yo nte ra mbãrãji c'ü me na jo Mizhocjimi.

17 Nutscöji o̱ ntezgöji Mizhocjimi, c'ü rgá sufregöji chjëntjui c'ü ya ri jüncüji ngüenda Mizhocjimi. Maco nguetscöji ot'ü rí sufregöji, na c'o dya ne ra dyärä o̱ jña Mizhocjimi, juejme c'o. Ra sufreji me na puncjü 'ma ra jñünpü ngüenda Mizhocjimi anguezeji. 18 Nu c'o ya na jo a jmi Mizhocjimi, sufre ga 'ñemeji libre cja c'o na s'o. Na c'o dya sũ Mizhocjimi c'o dya jëzi c'o na s'o, juejme c'o. Ra ma sufreji na puncjü. 19 Mizhocjimi o ngambgagöji va, dya ra jyëzguigöji. Nguec'ua, nu c'o sufre ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi, ni jyodü c'ü dya ra zũji, na ngue Mizhocjimi ra mbörü anguezeji. Y ra sido ra tsjaji c'o na jo.

5

Consejos para los creyentes

1 Bübüts'üji c'o pastor. Ngueje c'o rá zopjügö dya, na ngue xo rí pastorgö. Ró nugö 'ma mü o sufre e Jesucristo. Y 'ma rá jandgöji ja ga cja c'ü me na nojo, me xo rguí muvizgöji co angueze a jmi Mizhocjimi. 2 Nu'tsc'eji i̱n pastorji, i̱n chjëntcjeji nza cja o mbörü. Nguec'ua rí xi'ts'iji c'ü rí pjörüji o̱ nte Mizhocjimi c'o o dya'c'üji rí pjörüji. Dya ngue c'ü ixi cja'c'üji a fuerza rí pjörüji; ngue c'ü rí ñegueji rí pjörüji. Dya ngue c'ü rgui pjörüji c'ü rí chõgueji o merio; ngue c'ü rí pjörüji co texe in mü'büji. 3 Dya xo rí tsjapüji na nojo cja yo o dya'c'üji c'ín Jmugöji i̱n pjörüji. C'ü rí tsjaji, rí jizhgueji 'na tjũrü c'ü na jo, ngue c'ua xo 'ñe anguezeji ra tsjaji. 4 Nguec'ua 'ma ra ẽjẽ c'e Ndambörü c'ü ngue e Jesucristo, ra dya'c'üji c'ü dya ra tjeze, ra dya'c'üji c'ü me rguí muvits'üji cja o̱ jmi; rí bübütjoji co angueze para siempre.

5 Nu'tsc'eji i̱n sẽji, 'ñetsc'eji i̱n süngüji, rí dyätäji yo pastor. Nu'tsc'eji i̱n texeji, rí pötqui respetaoji, dya rí tsjapü rrã nots'üji. Na ngue je t'opjü a cjava cja o̱ jña Mizhocjimi:

Mizhocjimi nu'u na ü c'o cjapü na nojo.

Pero c'o dya cjapü na nojo, me nu'u na jo c'o, eñe.

6 Me na zëzhi Mizhocjimi. Nguec'ua
nu'tsc'eji, dya rí tsjapqueji rrã
notsc'eji. Nguec'ua 'ma ra zädä
c'e pa c'ü ya juajnü angueze, ra
dya'c'üji c'ü me rguí muvits'üji cja o
jmi. 7 Texe c'o in mbeñeji, rí xipcjeji
Mizhocjimi. Na ngue angueze me
mbents'eji ga mbö'c'üji.
8 Rí tsjijñiji na jo in pjeñeji. Rí
pjörütsjëji ja rgui mimiji. Na ngue
c'ü dya jo'o nuc'üji na ü, chjëntjui
nza cja 'na león c'ü me ngãxã me
jodü cjó ra za'a. 9 Pero dya rí
sũgueji; sido rí 'ñejmeji Mizhocjimi,
ngue c'ua rí chõpüji c'ü dya jo. Rí
zëzhgueji na ngue in pãrãgueji c'ü je
xo ga cjanu ga sufre c'o nin cjuar-
maji c'o cãrã texe cja ne xoñijõmü.
10 Mizhocjimi o 'ñünngü ín mü'büji
ró creoji. Na ngue ne'e c'ü rá man-
daji co e Jesucristo. Nguec'ua zö
rí sufregueji ja nzi pa, pero 'ma
rí sëchiji, Mizhocjimi ra jocüts'üji
na jo in mü'büji. Y ra dya'c'üji rí
zëzhgueji, ngue c'ua dya rí jyëzgueji,
sido rí dyätäji. Na ngue angueze
pjöxcüji texe c'o ni jyodüzüji. 11 Me
na nojo Mizhocjimi, ra manda para
siempre. Je ga cjanu.

Saludos finales

12 Ne carta nu, nguezgö ró ma-
magö yo jña; e cjuarma Silvano o
dyopjü. Nujnu, rí pãrãgö pëpi na
jo Mizhocjimi. Dya nda puncjü yo
ró xi'tsc'öji cja ne carta. Ró zo'c'öji,
'ñe ró xi'tsc'öji c'ü na cjuana me
s'iyazüji Mizhocjimi me pjöxcüji.
Dya rí jyëziji c'ü.
13 Va bö'tc'ütjoji Cjimi c'o jmurü
a Babilonia c'o ya xo juajnü
Mizhocjimi ja c'o nzi va juan'c'üji.
Xo va bö'tc'ütjoji Cjimi e cjuarma
Marcos c'ü chjëntjui c'ü ri ngue ín
ch'igö. 14 Rí pötqui s'iyaji; rí pötqui
zenguateji co texe in mü'büji.
Nu'tsc'eji bübü in mü'büji e Jesu-
cristo, rí ötcö Mizhocjimi ra mäjä in
mü'büji, dya pje rí mbeñeji. Je rga
cjanu.

SEGUNDA CARTA DEL APOSTOL SAN PEDRO

Pedro escribe a los creyentes

1 Nutscö e Simón Pedro rí
pen'c'eji ne carta. O juancü e
Jesucristo rá cjagö apóstole. Pero
rí mbëpjitjogö; angueze ngue ín
lamugö. Nutscöjme rí apóstolejme
o dyacüjme Mizhocjimi rí ench'e
ín mün'c'öjme e Jesucristo. Xo
'ñetsc'eji xo dya'c'üji in ench'e
in mün'c'eji c'ü. Nguec'ua, dya
nguextjozüjme o salvazügöjme c'ü;
xo 'ñetsc'eji xo salvats'ügueji. Na
ngue me na jonte e Jesucristo c'ü ín
Mizhocjimigöji c'ü o 'ñe salvazüji;
dya juajnü c'o ri ne. 2 Rí ötcö
Mizhocjimi ra mböxc'üji xenda
rí pãrãgueji e Jesucristo nu c'ü
ngue ín Mizhocjimigöji 'ñe ngue
ín Jmugöji, ngue c'ua xenda rí
unnc'eji ngüenda c'ü me nuc'eji
na jo Mizhocjimi. 'Ma ga cjanu,
xenda ra mäjä in mün'c'eji, dya pje
rí mbeñeji.

Cualidades del cristiano

3 E Jesucristo o matcüjme;
nutscöjme ró möjme co angueze. Ró
unnc'öjme ngüenda c'ü me na nojo
angueze, 'ñe c'ü me na jo c'o mi cja.
E Jesucristo ngue Mizhocjimi c'ü, y
me na zëzhi. Nguec'ua va jítsigöjme
texe c'o ni jyodü rá xi'tsc'öjme,
ngue c'ua mas rí pãrãgueji angueze.
Ngue c'ua ra bübüts'üji Mizhocjimi;
nu'tsc'eji rí sũji rí dyätqueji c'ü.
4 Nu cja ne xoñijõmü, ya ni ma ra
s'odü, na ngueje yo nte me mäpäji
c'o netsjëji. Pero me na nojo e
Jesucristo, nguec'ua me xo na nojo
c'o o xitsijme ra dyacüji. Nguec'ua
sö rá jëzgöji c'o rí netsjëji. A cjanu,
ja c'o ga cja Mizhocjimi, je xo rga
cjazgöji nu. 5 Nu'tsc'eji ya dya'c'eji
in ench'e in mün'c'eji e Jesucristo.
Nguec'ua rí pjötpügueji na puncjü
ngüenda rí tsjaji c'o na jo. Nuc'ua ra
sö rí pãrãji c'o na jo c'o rí tsjaji, 'ñe
c'o na s'o c'o dya rí tsjaji. 6 Nuc'ua,
ra sö rí pjörü ja rgui mimiji; dya rí
tsjatsjëji c'o in netsjëji. Nuc'ua, ra
sö rí pë's'iji paciencia 'ma cjó pje
ra tsja'c'üji. Nuc'ua, ra sö rí sũji
Mizhocjimi y rí tsjaji c'ua ja nzi ga
ne. 7 Nuc'ua, ra sö rí pötü rgui ñeji
yo nin cjuarmaji. Nuc'ua, ra sö rí
s'iyagueji texe yo nte.

8 'Ma rí sido rí tsjaji yo me na jo,
ra jñetse c'ü in pãrãgueji e Jesucristo
c'ü ín Jmugöji. 9 'Na cjuarma, 'ma
dya cja yo na jo, chjëntjui c'ü ri
ngorö c'ü dya ri janda na jo. 'Ma ga
cjanu, ya jyombeñe c'ü o ndintspi o
mü'bü c'o na s'o c'o mi cja 'ma dya
be mi pãrã e Jesucristo. 10 Nguec'ua
rí xi'tsc'öji cjuarma, rí sido rí tsjaji
yo me na jo. 'Ma rí tsjaji yo, ra jñetse
c'ü o juan'c'ügueji Mizhocjimi, y o
'ñünnc'ü in mü'büji i 'ñejmeji e Jesu-
cristo. 'Ma rí sido rí tsjaji yo, dya rí
xõgueji 'ma cja c'e 'ñiji c'ü na jo. 11 Y
me ra mä'c'äji, 'ma rí sät'äji nu ja ri
manda e Jesucristo c'ín Jmugöji c'ü
o 'ñe jocüzü ín mü'büji. Je ngueje nu
rí tsãrãgueji para siempre.

12 Ya in pãrãgueji yo jña yo
na cjuana, y dya in jëzgueji yo.
Pero rá sido rá mbennc'eji yo.
13-14 Rí pãrãgö c'ü dya ra mezhe
ra mbötcügöji. Na ngueje o jítsi a
cjanu e Jesucristo c'ín Jmugöji. Nu
dya xe rí bünc'ö, rí pãrãgö ni jyodü
rá mbennc'eji yo jña yo ya xi'ts'iji,
ngue c'ua rí unnc'eji na jo ngüenda.
15 Rá jü'sc'ö cja xiscõmü yo, ngue
c'ua ra sö rí mbeñegueji 'ma ya rga
tũgö.

Los que vieron la grandeza de Cristo

16 Ró xi'tsc'öjme c'ü ra ẽjẽ na yeje
e Jesucristo c'ín Jmugöji co o poder
Mizhocjimi. Bübü c'o mama ngue
'na bëchjine c'ü ró cjijñitsjëgöjme c'ü
rí xipjijme yo nte. Pero dya je ga
cjanu. Na ngueje ró nu'ujme c'ü me

na nojo e Jesucristo. 17-18 Ró jan-
dajme 'ma mi cãrãjme angueze cja
c'e t'eje. Me ma sjũ'ũ nu, na ngue
Mizhocjimi c'ü nu Tata o tsjapü me
go juëns'i e Jesucristo, y o mama
c'ü me na jo c'ü. Ró ärägöjme o̱ jña
Mizhocjimi c'ü vi 'ñeje nu ja me na
zö, o mama: “Nujnu, ngue ín Ch'igö
nu me rí s'iyagö nu me rí mäpägö”,
eñe.
19 Je a cjanu va zädä c'ü o
mama c'o profeta c'ü ro ẽjẽ e
Cristo. Nguec'ua rí pãrãgöji c'ü na
cjuana c'o o dyopjü c'o profeta.
Rí tsjapügueji na puncjü ngüenda
c'o o dyopjüji, na ngueje chjëntjui
nza cja 'na sivi c'ü jya's'ü nu ja
na bëxõmü. 'Ma va pes'e e tanse,
i̱ṉ pãrãgueji c'ü ya ra jyas'ü. Je
xo ga cjatjonu, 'ma rí tsjapüji na
puncjü ngüenda c'o o dyopjü c'o
profeta, rí pãrãgueji, 'ma ya ra zädä
ra ẽjẽ na yeje e Jesucristo. 20 C'o
o̱ jña Mizhocjimi c'o o dyopjü c'o
profeta, ixtí unnc'eji ngüenda c'ü
dya cjó sö ra mbãrãtsjë c'ü mama
c'o; ni jyodü o̱ Espíritu Mizhocjimi
ra mbös'ü ra mbãrã c'o. 21 Na ngue
c'o profeta, dya nguijñitsjëji c'o jña
c'o o dyopjüji; nguetsjë o̱ Espíritu
Mizhocjimi o 'ñünbü o̱ mü'büji o
pätpäji Mizhocjimi.

2

Los que enseñan mentiras

1 C'o nte a Israel, mi cãrã c'o mi
cjapü mi 'ñeje cja Mizhocjimi c'o jña
c'o mi mamaji, pero dya ma cjuana
c'o mi mamaji. Je xo rga cjanu a
ndetsc'eji, ri cãrã o xöpüte c'o dya
rga cjuana. Anguezeji, dya ra ts-
japüji ngüenda c'ü ín Jmugöji, maco
o ndũ por anguezeji. Nguec'ua
Mizhocjimi ra tsjapü ra ma sufreji.
C'o xöpüte ra jí'ts'iji c'o dya cjuana.
'Ma cjó c'o ra creo c'o ri jizhi
anguezeji, ra bëzhi 'ma c'o. 2 C'o
xöpüte, me ra tsjaji c'o ri netsjëji
c'o na s'o. Na puncjü o cjuarma
c'o ra ndeñe co anguezeji, je xo rgá
tsjatjoji nu. Nguec'ua yo nte yo
dya be ejme e Jesucristo, ra mamaji
c'ü dya jo o̱ 'ñiji Mizhocjimi nu na
cjuana. 3 C'o xöpüte, me ri neji o
merio. Ra jyodüji ja rgá zo'c'üji,
ngue c'ua rí cheñeji co anguezeji
rí unüji o ofrenda. Pero ndeze mi
jinguã, ya mama Mizhocjimi c'ü ra
jñünpü ngüenda c'o. Y ya bübü ra
tsjapü ra ma sufre c'o.

4 Bübü c'o o̱ anxe Mizhocjimi c'o
o tsja na s'o. Nguec'ua Mizhocjimi
o tsjapü o sufreji, o mboch'üji a
linfiernu nu ja me na bëxõmü.
Je 'nün't'üji nu co cadena, hasta
'ma ra zädä c'e pa 'ma ra jñünpü
ngüenda Mizhocjimi anguezeji.
5 Mizhocjimi xo tsjapü o sufre c'o
mi cãrã mi jinguã c'o me mi cja na
s'o, c'o dya mi ätä Mizhocjimi. O
pejñe 'na tradyebe cja ne xoñijõmü
o chjotüji. C'o pa c'o, mi bübü 'na
bëzo c'ü mi chjũ e Noé. Mi xipji
c'o nte ro jyëziji c'o na s'o, ro tsjaji
c'o na jo. Nuc'ü, dya ndũ cja c'e
tradyebe c'ü, ni xo ri ngue c'o nu
familia. Mi ochoji, dya chjotüji. 6 O
mezhe c'ua Mizhocjimi xo chjotü
c'o jñiñi a Sodoma 'ñe a Gomorra
c'o me ma s'o. O chjotü co sivi o
mbëzhiji o bozivi. Nguec'ua yo dya
cjapü ngüenda Mizhocjimi sö ra
unüji ngüenda xo 'ñe anguezeji ra
ma sufreji, c'ua ja nzi va sufre c'o
mi cãrã a Sodoma 'ñe a Gomorra.
7 Mizhocjimi o chjotü c'o mi cãrã
c'o jñiñi c'o, pero o salva e Lot o
pjongü. E Lot, mi cja c'o na jo.
Nguec'ua me mi xicha o̱ mü'bü c'o
na s'o c'o mi cja c'o nte. Porque mi
cjatsjëji c'o mi netsjëji c'o me ma s'o,
dya mi cjapüji ngüenda Mizhocjimi.
8 E Lot, mi cja c'o na jo. Nguec'ua
pama pama me mi sufre o̱ mü'bü,
na ngue o jñanda c'o nu menzumüji
mi cjaji c'o me ma s'o. Y o dyärä
mi ñaji c'o me ma s'o. 9 C'o ma't'ü
Mizhocjimi c'o cja na jo, me sufreji
na ngue c'ü na s'o c'ü cja yo nte.
Pero me na zëzhi c'ü ín Jmugöji, ra

mbös'ü ra zëzhi c'o. C'o mi cja na
s'o, zö dya be va sädä c'e pa 'ma ra
jñünpüji ngüenda, pero ya mama
Mizhocjimi ra castigao c'o.

10 C'o xöpüte c'o dya ga cjuana,
cjatsjë c'o netsjëji c'o me na s'o.
Cjapüji c'ü dya ni muvi c'ín Jmugöji.
Nuc'o, ngue c'o xenda ra tsjapü
Mizhocjimi ra sufre c'o. Cjapüji me
na nojo, dya neji cjó pje ra xipjiji.
Y sadüji yo pjëzhi na nojo, dya sũji.
11 Maco dya cja a cjanu c'o o̱ anxe
Mizhocjimi. Na ngue 'ma cjó c'o ra
tsja c'o na s'o, zö ra ma c'o anxe a
jmi c'ín Jmugöji ra ma cösteji, pero
dya ra zadüji c'ü vi tsja na s'o. Maco
xenda na zëzhi c'o anxe que na
nguetscöji.

12 C'o xöpüte, chjëntjui nza cja yo
animale yo dya sũ Mizhocjimi. C'ü
vi ngama Mizhocjimi yo animale,
ngue c'ü ra zürüji ra mbö't'üji. Je
xo rga cjatjonu c'o xöpüte c'o na
s'o, ra chjotüji c'o, dya ra salvaji.
Na ngue sadüji nu c'ü dya pãrãji.
13 Mizhocjimi ra tsjapü ra sufreji
na ngue anguezeji vi tsjapüji o
sufre c'o 'ñaja. Anguezeji me mäjä
ga tsjaji o mbaxua zö ri xõmü zö ri
ndempa. Jmurüji co nu'tsc'eji 'ma
i̱ṉ sigueji o xëdyi. Pero me na s'o
a ndetsc'eji, ix 'na tsetjo c'ü cjaji.
Na ngue me mäjä ga xi'ts'iji c'o dya
cjuana.

14 Texe 'ma jandaji 'na ndixũ, me
neji ra tsjaji c'ü na s'o. Dya söyaji,
sido cjaji c'o na s'o. Onpüji c'o nte
c'o dya creo Mizhocjimi co texe o̱
mü'büji, ngue c'ua xo ra tsjaji a
cjanu c'o na s'o. Me pãrã ja ga
zopjüji c'o, ngue c'ua ra ndeñeji co
anguezeji ra unüji o ofrenda. Me
na s'o anguezeji; Mizhocjimi ra ts-
japü ra ma sufreji. 15 Anguezeji ya
xõgüji cja c'e 'ñiji c'ü na jo, ya ndëpiji
c'ü o̱ 'ñiji e Balaam c'ü mi ngue o̱ t'i
e Beor. E Balaam mi ne ro ndõjõ
na puncjü o merio; nguec'ua va tsja
na s'o. 16 E Balaam mi ngue 'naja
profeta c'ü mi ña o̱ jña Mizhocjimi.
Pero o nguijñi o̱ mü'bü c'ü na s'o,
mi ne ro mama 'na jña c'ü dya vi
xipji Mizhocjimi. Zö dya ña yo an-
imale, pero o ña'a 'na burru nza cja
'na nte va huënch'i e Balaam, na
ngue na s'o c'ü mi cjijñi e Balaam.
Nguec'ua go ndümbeñe e Balaam,
dya go mama c'e jña c'ü mi ne ro
mama.

17 C'o xöpüte, chjëntjui nza cja 'na
pozo c'ü ojtjo ndeje. Xo chjëntjui
nza cja o ngõmü c'o tunütjo nda-
jma 'ma na zëzhi ga vü. Ya mama
Mizhocjimi c'ü ra mboch'üji a lin-
fiernu nu ja me na bëxõmü; nunca
ra mbedyeji nu. 18 Yo nte, dya
pãrãji o̱ 'ñiji Mizhocjimi. Pero cãrã
anguezeji c'o cja ni ma ra jyëzi c'o
tjũrü c'o na s'o. C'ü cja'a c'o xöpüte,
zopjüji c'o nte c'o, ngue c'ua ra
ndeñeji co anguezeji. Cjapüji me
pãrãji, pero mamaji jña c'o dya ni
muvi. Xipjiji c'o nte, na jo ra tsjaji
ja c'o nzi ga netsjëji, dya ni jyodü
ra mbötpüji ngüenda ja rgá mimiji.
19 Mama c'o xöpüte ga xipjiji c'o
cjuarma: "Nu'tsc'eji i̱ṉ libregueji
dya, dya cja mandats'üji c'o ley,
sö rí tsjatsjëji c'ua ja c'o nzi gui
ñetsjëji", eñeji. Maco dya libre c'o
xöpüte, sido me cjaji c'o na s'o. 'Ma
dya sö 'na nte ra jyëzi c'o na s'o, dya
libre, mandaji 'ma c'ü. 20 Cãrã o
nte c'o ya jyëzi c'o na s'o c'o cja'a yo
nte cja ne xoñijõmü. Ya mbedyeji
libre, na ngue pãrãji ja ga cja e
Jesucristo c'ín Jmugöji, nu c'ü o ẽjẽ
o ẽ 'ñevgueji libre cja c'o na s'o. Pero
'ma ra nzhogüji na yeje cja c'o na
s'o, 'ma dya ra jyëziji, nu'ma, xenda
rrã s'o 'ma, que na ngue 'ma dya be
mi pãrãji e Jesucristo. 21 O jíchiji o̱
jña Mizhocjimi, o mbãrãji o̱ 'ñiji e
Cristo c'ü me na jo. Pero o jyëziji
c'e jña. Nguec'ua xenda ra sufreji
que na ngue 'ma dya ro mbãrãji c'e
'ñiji. 22 I̱ṉ pãrãgueji c'e jña c'ü rí
mamaji: "Ne dyo, ya nzhogü o zi'i
yo na s'o yo vi nzhocü. Ne cuchi nu
ya vi be'ch'e, o yepe o ma 'ñõnt'ü
cja mbëmü", eñe c'e jña. Je xo ga

cjatjonu yo nte c'o jëzi c'o na s'o, cja
na nzhogü cjaji na yeje c'o na s'o.

3

La venida del Señor

1 Rí s'iyats'üji cjuarma. Ne carta
nu rí opcjö rí pen'c'eji, ngue nu
na yeje, na ngueje ya ró pen'c'eji
'naja. In̲ cjijñiji na jo, nguec'ua rí
pen'c'eji yo carta rí mbennc'eji c'o
ya in̲ pãrãgueji. 2 Nguec'ua, dya
rí jyombeñeji c'o jña c'o o mama
c'o o̲ profeta Mizhocjimi mi jinguã,
'ñe c'o xo ró xi'tsc'öjme nutscöjme
rí apóstolejme. C'o ró xi'tsc'öjme,
ngueje c'o o jítsijme c'ín Jmugöji nu
c'ü o ẽ 'ñevgueji libre cja c'o na s'o.

3 Ixtí unnc'eji na jo ngüenda c'ü rá
xi'tsc'öji dya. C'o cjë 'ma ya ngue
ra nguins'i e jens'e 'ñe ne xoñijõmü,
ra ngãrã c'o me ra tsjapü burla o̲
jña Mizhocjimi, ra tsjaji ja c'o nzi
ga netsjëji c'o na s'o. 4 Ra mamaji:
"¿Ja je bübü c'e bëzo c'ü Jesús c'ü o
mama ra ẽjẽ na yeje? Maco dya
va ẽjẽ. Ya ndũ c'o ín tatagöji. Y
nuc'ü, dya sö ra ẽjẽ. Ne xoñijõmü
sidotjo ja c'o nzi va t'ät'ä", eñeji.
5 Anguezeji, dya ra ne ra mbeñeji
ja va chjorü ne xoñijõmü. Mi jin-
guã, nguextjo c'ü o ña Mizhocjimi, o
bübü ne jens'e 'ñe ne xoñijõmü. Ne
xoñijõmü, o c'os'ü cja c'o ndeje c'o
mi po'o, go jñetse e jõmü. Nguec'ua
ne xoñijõmü mi bübü a nde'e cja
yo ndeje. 6 Yo ndeje, o zädä 'ma
o tsjapü Mizhocjimi o tsobü cja ne
xoñijõmü, go chjotü. 7 Ne jens'e
'ñe ne xoñijõmü nu rí cãrãji dya,
ya mama Mizhocjimi ra chjorü
yo. Nujyo, ra ndë'ë yo, 'ma ra
zädä c'e pa 'ma ra jñüncüji ngüenda
Mizhocjimi. Nu'ma, ra ma sufre c'o
dya zũ Mizhocjimi.

8 Rí s'iyats'üji cjuarma, nguec'ua
rí xi'tsc'öji, dya rí jyombeñeji ja ga
cja. 'Natjo pa, chjëntjui 'na mil o
cjë cja o̲ jmi Mizhocjimi. Y 'na mil
o cjë'ë, chjëntjui 'natjo pa. 9 Bübü
c'o mama: "Ya mezhe na puncjü e
Jesucristo; maco dya sö ra ẽjẽ c'ua
ja nzi va mama", eñeji. Pero dya
je ga cjanu. E Jesucristo me pëscöji
paciencia, dya ne cjó ra ma sufre;
ne'e c'ü ra nzhogü o̲ mü'bü texe yo
nte. Nguec'ua dya be ga 'ñeje.
10 Ra ẽjẽ na yeje c'ín Jmugöji ra 'ñe
jñüncüji ngüenda. Ra zädä c'e pa c'ü
dya ri te'beji, chjëntjui 'na xõmü 'ma
ra ẽjẽ 'na mbẽ'ẽ cja 'na ngumü, 'ma
dya cjó te'be. Ra yürü me na jens'e,
y ra chjorü ne jens'e. Yo bübü a
jens'e, xo ra chjorü co sivi yo. Ne
xoñijõmü, xo ra ndë'ë nu, ra chjorü.
Xo 'ñe texe yo bübü cja ne xoñijõmü,
nde ra chjorü yo.

11 Na ngue ra chjorü texe yo,
ni jyodü na puncjü rí sũgueji
Mizhocjimi rí tsjaji ja c'o nzi ga ne
angueze. 12 Rí che'beji c'e pa 'ma ra
ẽjẽ na yeje Mizhocjimi; rí che'beji
co texe in mü'büji. Nu'ma, ngue
'ma ra ndë'ë ne jens'e ra chjorü.
Xo 'ñe texe yo bübü a jens'e, nde ra
chjorü yo. 13 Nutscöji rí te'begöji ra
bübü 'na jens'e nuevo, c'ua ja nzi
va mama Mizhocjimi. Xo 'ñe 'na
xoñijõmü nuevo. Texe c'o ra tsjaji
nu, nde na jo c'o.

14 In̲ te'beji yo na jo yo ya ró
mangö. Nguec'ua rí pjötpügueji
ngüenda ja rgui minc'eji, ngue c'ua
'ma ra ẽjẽ c'ín Jmugöji, ra mäjä in
mün'c'eji, dya rí tsegueji. Y dya pje
ra chö'tc'üji c'ü rrã s'o. Rí xi'tsc'öji
yo, cjuarma, na ngue rí s'iyats'üji.
15 Dya rí tsjijñiji c'ü ya mezhe na
puncjü c'ín Jmugöji. Rí mbeñegueji
c'ü me pëscöji paciencia ngue c'ua
ra jogü ín mü'büji. Mi cjuarmagöji
e Pablo c'ü me rí neji, xo o xi'ts'iji a
cjanu cja c'e carta c'ü o pen'c'eji. Na
ngueje Mizhocjimi o unü o̲ pjeñe.
16 Texe cja yo carta yo opjü e Pablo,
xo mama a cjanu nu yo rí xi'tsc'öji.
C'o jña c'o mama angueze, bübü c'o
na s'ëzhi rga pãrãgöji. Nguec'ua c'o
yembeñe c'o dya nda pãrã o̲ 'ñiji
Mizhocjimi, 'ma xörüji c'o o dyopjü
e Pablo, dya pãrãji ja c'o nzi va

nguijñi e Pablo; nan'ño ga nguijñiji.
Je xo ga cjanu ga xörüji texe yo o̱ jña
Mizhocjimi. Nguec'ua ga bëzhiji.
17 Ya ró xi'tsc'öji; nguec'ua i̱ṉ
pãrãji ja ga cja c'o xöpüte c'o
dya cjuana. Ya xõgüji cja o̱ 'ñiji
Mizhocjimi, y dya ätpäji o̱ jña. Rí
pjötpügueji na puncjü ngüenda c'ü
dya rí creogueji c'o xi'ts'iji c'o,
na ngue dya cjuana. 'Ma jiyö,
xo 'ñetsc'eji xo rí yembeñeji, xo rí
xõgüji cja o̱ 'ñiji Mizhocjimi. Rí
xi'tsc'öji a cjanu, cjuarma, na ngue
rí s'iyats'üji. 18 C'ü rí tsjagueji,
xenda rí pãrãgueji e Jesucristo c'ín
Jmugöji nu c'ü o 'ñe 'ñevgueji libre
cja c'o na s'o. Angueze s'iyats'üji
ra mböxc'üji xenda rí tsjaji ja c'o
nzi ga ne Mizhocjimi. Me na nojo
e Jesucristo. Rá ma'tc'öji dya, y
rá sido rá ma'tc'öji para siempre.
Amén.

PRIMERA CARTA DEL APOSTOL SAN JUAN

El mensaje de vida

1 Rí xi'tsc'öji ja rgá sö rá bübütjoji
co Mizhocjimi. Nu c'ü dacüji c'ü
ni bübü Mizhocjimi cja ín mü'büji,
ixmi bübü 'ma dya be mi t'ät'ä e
jens'e 'ñe ne xoñijõmü. Pero o
ẽjẽ va cja ne xoñijõmü. Nguec'ua
nutscöjme rí apóstolejme ró äräjme
c'o jña c'o mi mama. Xo ró janda-
jme y ró tjödüjme. Rí pãrãjme c'ü
mi bübü o̱ cuerpo nza cjazgöji. 2 Nu
c'ü dacüji c'ü rgá bübütjogöji o ẽjẽ;
nutscöjme ró jandajme ngue c'ua
ró unnc'öjme ngüenda cjó ngueje.
Rí xi'tsc'öjme c'ü ixmi bübüvi co
Mizhocjimi, pero o ẽjẽ va ja rí
cãrãgöji. 3 Rí xi'tsc'öji nu c'o ró
äräjme 'ñe c'o ró jandajme ngue
c'ua nuzgöjme 'ñetsc'eji rá 'natjoji. A
cjanu xo 'ñetsc'eji rí 'natjogueji co
Mizhocjimi 'ñe co e Jesucristo c'ü
o̱ T'i. 4 Rí xi'tsc'öji yo, ngue c'ua rí
'natjogueji co Mizhocjimi. A cjanu
me rí mäcjeji.

Dios es luz

5 Nu c'o ró äräg̈öjme c'o o mama
e Jesucristo, ngueje c'o rá xi'tsc'öji
c'o. Mizhocjimi me jya's'ü; ojtjo
bëxõmü c'ü ri bübü c'o na s'o.
6 'Ma rá mamaji: "Rí 'natjoji co
Mizhocjimi", rá eñeji, pero 'ma rí
nzhodüji cja bëxõmü rí cjaji c'o
na s'o, nu'ma, na mbëchjinezüji
'ma. Na ngue dya cjuana c'o rí
mangöji 'ma. 7 Pero 'ma rá jëziji
ra zi'ch'i o̱ jya's'ü Mizhocjimi ín
mü'büji nguec'ua rá cjaji ja c'o nzi
ga ne angueze c'o na jo, nu'ma,
rí 'natjogöji 'ma. A cjanu ni ma
ra ndintsqui ín mü'büji texe c'o
na s'o, na ngue e Jesucristo c'ü o̱
T'i Mizhocjimi o pjödü o̱ cji por
nutscöji.
8 Zö rá mangöji c'ü dya
bübüzügöji c'o na s'o, pero dya
cjuana c'ü rí mangöji; rí jyopü rgá
cjijñiji. Ixi jñetse 'ma, c'ü dya bübü
ín mün'c'öji o̱ jña Mizhocjimi c'ü
mama na cjuana na s'ozgöji. 9 Pero
'ma rá xipjiji Mizhocjimi: "Jã, na
s'ozgöjme ja c'o nzi gui mangue",
rá embeji, nu'ma, ra perdonaozüji
ín nzhubüji ja c'o nzi va mama.
Na ngue o ndũ e Jesucristo va
ngõtcüji c'o. Ra ndintsquiji ín
mü'büji texe c'o. 10 'Ma rá mamaji:
"Nunca rí cjagö c'o na s'o", rá eñeji,
nu'ma, chjëntjovi c'ü ro mangöji na
mbëchjine Mizhocjimi. Ixi jñetse
'ma c'ü dya bübü ín mü'büji o̱ jña.

2

Cristo, nuestro abogado

1 Rí zo'c'öji nza cja 'ma ri ngue ín
ch'itsc'öji. Nujyo rí opjügö cja ne
carta, rí xi'tsc'öji ngue c'ua dya rí
tsjaji c'o na s'o. Pero 'ma rí tsjaji
c'o na s'o, rí dyötüji Mizhocjimi,
ra perdonaots'üji 'ma. Na ngue
bübü 'naja c'ü ñacöji cja Mizhocjimi
c'ín Tataji. C'ü ñacöji ngueje e Je-
sucristo c'ü nunca go tsja c'o na
s'o. 2 Nuc'ü, o ngõtcüji ín nzhubüji.
Dya nguextjozügöji o ngõtcüji ín
nzhunc'öji; xo ngõ'tp'ü texe yo nte
yo cãrã cja ne xoñijõmü.
3 'Ma rá cjaji ja c'o nzi va
mama e Jesucristo, nu'ma, ra
sö rá pãrãgöji c'ü rí 'natjoji co
Mizhocjimi. 4 'Ma cjó c'o ra mama:
"Rí pãrãgö Mizhocjimi", ra 'ñeñe,
pero 'ma dya cja'a ja c'o nzi va
manda Mizhocjimi, nu'ma, na
mbëchjine 'ma c'ü, y dya bübü o̱
mü'bü o̱ jña Mizhocjimi c'ü na
cjuana. 5 Pero 'ma cjó c'o ra dyätpä
o̱ jña Mizhocjimi, na cjuana ne
Mizhocjimi 'ma c'ü, co texe o̱
mü'bü. Nguec'ua 'ma rá ätpöji o̱
jña Mizhocjimi, nu'ma, ra sö rá
pãrãgöji c'ü rí 'natjoji co angueze.
6 'Ma cjó c'o ra mama: "Rí 'natjobe
co e Jesucristo", ra 'ñeñe, nu'ma,

ni jyodü ra nzhodü ja c'o nzi va nzhodü e Jesucristo.

El nuevo mandamiento

7 Ne mandamiento nu rá xi'tsc'öji dya, cjuarma, dya nan'ño nu. Ngue 'na mandamiento nu ya in pãrãgueji ndeze 'ma i pjürü i dyätpäji o jña e Jesucristo. Ya i dyäräji nu. Ngue c'ü rá pötü rga s'iyaji yo nín minteji. 8 Zö ya in pãrãgueji ne jña, pero chjëntjui c'ü cja ri nuevo, na ngue xenda rí pãrãgöji dya c'ü ja ga cja. Na ngue e Jesucristo o tsja ja c'o nzi ga mama ne jña, o s'iyazüji. Nguec'ua xo 'ñezgöji rá pötü rga s'iyagöji dya. Na ngue e bëxõmü ya ni ma ra cjogü. Na ngue bübü ín mün'c'öji dya e Jesucristo c'ü ngue o jya's'ü Mizhocjimi.

9 'Ma cjó c'o ra mama: “Bübü ín mü'bü o jya's'ü Mizhocjimi”, ra 'ñeñe, pero 'ma nu'u na ü nu cjuarma, nu'ma, sido nzhodü cja bëxõmü 'ma c'ü. 10 'Ma cjó c'o ra s'iya nu cjuarma, nu'ma, bübü o mü'bü o jya's'ü Mizhocjimi. Nguec'ua, dya ra tsja c'o na s'o. 11 'Ma cjó c'o ra nu'u na ü nu cjuarma, nu'ma, ixi jñetsetjo 'ma c'ü dya bübü o jya's'ü Mizhocjimi cja o mü'bü, nguec'ua nzhodü cja bëxõmü ga tsja c'o na s'o. Nu c'ü cja'a ga cjanu, dya pãrã ja ni ma ni ja ra zät'ä. Na ngue c'ü ni nzhodü cja bëxõmü ga tsja c'o na s'o, nguec'ua ya tsot'ü o ndö, dya cja janda o jya's'ü.

12 Cja ne carta nu rí opjügö, rí zo'c'öji nza cja 'ma ri ngue ín ch'itsc'öji. Rí xi'tsc'öji yo jña, na ngue ya perdonaots'üji in nzhubüji, na ngue c'ü o ndũ e Jesucristo por nuzgöji. 13 Nu'tsc'eji in tataji rí pen'c'eji ne carta rí zo'c'öji, na ngue ya in pãrãji e Jesucristo c'ü ixmi bübü 'ma o jyans'ü ne xoñijõmü; ya in 'natjoji dya co angueze. Nu'tsc'eji in sëji rí zo'c'öji na ngue ya i chõpüji e Satanás c'ü dya jo.

Nu'tsc'eji in ts'it'iji, rí zo'c'öji na ngue ya in pãrãji mi Tataji c'ü bübü a jens'e. 14 Nu'tsc'eji in tataji rí pen'c'eji ne carta rí zo'c'öji, na ngue ya in pãrãji e Jesucristo c'ü ixmi bübü 'ma o jyans'ü ne xoñijõmü. Nu'tsc'eji in sëji, rí zo'c'öji na ngue ya i chõpüji c'ü dya jo. I chõpüji c'ü, na ngue o jña Mizhocjimi c'ü bübü in mü'büji cja'c'ü rí zëzhgueji.

15 Dya rí ñe rí tsjaji c'o na s'o c'o cja yo nte yo dya pãrã Mizhocjimi. 'Ma cjó c'o me mäpä c'o cjaji cja ne xoñijõmü, dya mäpä 'ma Mizhocjimi c'ü ín Tataji. 16 Yo nte yo dya pãrã Mizhocjimi c'ü ín Tataji, cjatsjëji ja c'o nzi ga netsjëji c'o na s'o. Jandaji c'o na s'o, na ngue me ne ra jñandaji c'o. C'o pë's'i na puncjü o merio, me cjapüji na nojo. Xo 'ñeje c'o pjëzhi na nojo. Texe yo na s'o yo cja yo nte, dya ni 'ñeje cja Mizhocjimi yo; je ni 'ñeje cja c'ü dya jo c'ü manda dya yo nte yo cja na s'o. 17 Dya rí ñe rí tsjaji yo na s'o yo cjaji cja ne xoñijõmü. Na ngue ne xoñijõmü ya ni ma ra nguarü. Ya xo ni ma ra nguarü yo bübü cja ne xoñijõmü yo na s'o, yo me ne yo nte y cjaji. Pero 'ma cjó c'o ra tsja ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi, ra bübütjo para siempre.

La verdad y la mentira

18 Rí zo'c'öji nza cja 'ma ri ngue ín ch'itsc'öji. Ya rí cãxtjoji yo cjë yo ya ni ma ra nguarü. Ya i dyäräji ra zädä 'ma ra ẽjẽ 'naja c'ü ra nu'u na ü e Cristo, ra jyodü ja rgá huins'i c'ü. Ya cãrã dya na puncjü o xöpüte c'o nu'u na ü e Jesucristo. Nujyo, ngue yo rgá pãrãgöji c'ü ya rí cãxtjoji yo cjë yo ya ni ma ra nguarü. 19 C'o xöpüte mi jmurüji co nuzgöji, pero dya mi 'natjo o pjeñeji co nuzgöji. Nguec'ua va xõgüji. Nu 'ma ri 'natjo o pjeñeji co nuzgöji, sido ro ẽji co nuzgöji. Pero o xõgüji. A cjanu Mizhocjimi dacüji c'ü rgá pãrãgöji c'ü dya ín dyocjöji ne ri 'naja c'o.

20 Nu'tsc'eji, dya rí dyätqueji c'o.
Na ngue c'ü o̱ T'i Mizhocjimi o
dya'c'üji o̱ Espíritu o ẽ bübü cja in
mü'büji. Nguec'ua i̱ṉ pãrãji ja ga
cja c'ü na cjuana i̱ṉ texeji. 21 C'ü
rgá pen'c'eji ne carta, dya ngue
c'ü rá jí'tsc'öji 'na jña c'ü dya i̱ṉ
pãrãji. Na ngue ya i̱ṉ pãrãji c'o
jña c'o na cjuana. Y 'ma cjó c'o
ra xi'ts'iji 'na bëchjine, ixtí pãrãgueji
'ma, c'ü dya ni 'ñeje cja Mizhocjimi
c'e jña. Na ngue na cjuana c'ü
mama Mizhocjimi.
22 Bübü c'o mama c'ü dya vi 'ñeje
e Jesús cja Mizhocjimi. Dya bübü
c'ü xenda rrã s'o nza cja ne bëchjine
me na s'o. 'Ma cjó c'o ra mama:
"E Jesús dya ngue o̱ T'i Mizhocjimi,
na ngue mi ntetjo c'ü", ra 'ñeñe,
nu'ma, anticristo 'ma c'ü. Na ngue
nu'u na ü e Jesucristo. 23 'Ma
cjó c'o ra mama: "Dya rí ma't'ügö
e Jesús, na ngue dya ngue o̱ T'i
Mizhocjimi", ra 'ñeñe, nu'ma, ix
na cjuana, dya bübüvi Mizhocjimi
'ma c'e nte. Pero 'ma cjó c'o
ra ma't'ü e Jesucristo c'ü ngue
o̱ T'i Mizhocjimi, xo ma't'ü 'ma
Mizhocjimi. Nguec'ua Mizhocjimi
bübü 'ma co c'e nte.
24 'Ma cja vi creoji, i̱ dyäräji ja
ga cja Mizhocjimi 'ñe e Jesucristo
c'ü o̱ T'i. Sido rí tsjaji ja c'o
nzi ga mama c'o jña c'o i̱ dyäräji;
dya rí jyombeñeji. 'Ma sido rí ts-
jaji c'o, sido ra bübü e Jesucristo
co nu'tsc'eji; 'ñe Mizhocjimi c'ü
nu Tata. 25 Nuc'ü, ngueje c'ü o
mama e Jesucristo; ra dyacüji c'ü rá
bübütjoji co Mizhocjimi para siem-
pre.
26 Ró xi'tsc'öji cja ne carta yo, na
ngueje cãrã c'o ne ra dyon'c'üji ra
jí'ts'iji c'o dya cjuana. 27 Pero dya
ni jyodü rí dyätpäji o̱ jña anguezeji.
Na ngue bübü dya in mün'c'eji o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü o dya'c'üji e
Jesucristo. Nuc'ü, jí'ts'iji nguec'ua
i̱ṉ pãrãji na jo ja ga cja. Nguec'ua rí
xi'tsc'öji sido rí mbeñeji e Jesucristo
ngue c'ua ri 'natjo in pjeñeji ja c'o
nzi va jí'ts'iji. Na ngue na cjuana c'o
mama o̱ Espíritu Mizhocjimi; dya
bëchjine c'o.
28 Rí zo'c'öji nza cja 'ma ri ngue
ín ch'itsc'öji. Rí sido rí dyätäji e
Jesucristo, na ngue i̱ṉ 'natjogueji co
angueze. 'Ma rá cjaji a cjanu, dya
rá sũji 'ma ra ẽjẽ na yeje c'ü; dya
rá tseji. 29 I̱ṉ pãrãgueji c'ü me na jo
Mizhocjimi. Nguec'ua rí jñunt'ü in
mü'büji, 'ma cjó c'o cja'a c'o na jo,
nu'ma, ixi jñetse 'ma c'ü ngue o̱ t'i
Mizhocjimi c'o.

3

Hijos de Dios

1 Tsjijñiji ja va s'iyazgöji
Mizhocjimi. Me go s'iyazgöji na
puncjü o tsjacüji o̱ t'izgöji. Jã, ya
ngue o̱ t'izgöji dya Mizhocjimi. Yo
nte yo dya pãrã Mizhocjimi, dya
unüji ngüenda c'ü ngue o̱ t'izgöji
Mizhocjimi. Na ngue, dya xo unüji
ngüenda e Jesucristo c'ü ngue o̱ T'i
Mizhocjimi. 2 Mi cjuarmats'ügöji
rí nets'eji. Ya ngue o̱ t'izgöji dya
Mizhocjimi. Dya rí pãrãgöji texe
c'ü ja rga cjazgöji 'ma ra ẽjẽ na
yeje e Jesucristo. Pero rí pãrãgöji
'ma rá chjëji c'ü, ixta jñetsezüji nza
cja angueze. Na ngue rá jandaji
angueze ja rga cja. 3 'Ma cjó c'o
te'be a cjanu c'e pa c'ü rga cjazgöji
nza cja e Jesucristo, ni jyodü ra
dyötü Mizhocjimi ra ndintspi o̱
mü'bü. Xo ni jyodü ra jyëzi texe
c'o na s'o ngue c'ua rrã jo nza cja e
Jesucristo me na jo.
4 'Ma cjó c'o cja'a c'o na s'o,
nu'ma, dya ätä 'ma Mizhocjimi.
'Ma cjó c'o dya ätä Mizhocjimi,
tuns'ü o̱ nzhubü 'ma c'ü. 5 I̱ṉ
pãrãgueji o ẽjẽ e Jesucristo o ẽ
ngõtcüji c'o na s'o c'o rí cjaji, ngue
c'ua dya cja ra mandazüji c'o.
Angueze, dya bübü c'o na s'o. 6 'Ma
cjó c'o sido ätä e Jesucristo, dya
cja'a 'ma c'o na s'o. 'Ma cjó c'o sido
cja'a c'o na s'o, nu'ma, ixi jñetse 'ma
c'ü dya pãrã ja ga cja e Jesucristo.

Dya xo unü ngüenda pje vi 'ñeje
c'ü. 7 Rí zo'c'öji nza cja 'ma ri ngue
ín ch'itsc'öji. Dya rí creogueji c'o
xi'ts'iji: “Dya ra tsja zö rí tsjaji c'o
na s'o”, ents'eji. Pero dya cjuana. Rí
xi'tsc'öji, 'ma cjó c'o cja'a c'o na jo'o
ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi, na jo
'ma c'ü, nza cja e Jesucristo me na
jo. 8 'Ma cjó c'o sido cja'a c'o na s'o,
ngue o̱ t'i e Satanás c'ü dya jo. Na
ngue c'ü dya jo, sido cja'a c'o na s'o
ndeze 'ma o mbürü o tsja c'o na s'o.
Y 'ñünbü o̱ mü'bü yo nte xo cjaji c'o
na s'o. C'ü vi 'ñeje o̱ T'i Mizhocjimi,
ngue c'ü o juapcü o̱ bëpji e Satanás
c'ü dya jo.

9 C'o ya ngue o̱ t'i Mizhocjimi, dya
ra sido ra tsja c'o na s'o. Na ngue
Mizhocjimi ya jñu's'ü anguezeji; ja
c'o ga cja angueze, je xo ga cjatjonu
c'o. Ra jyëziji texe c'o na s'o,
na ngue ya ngue o̱ t'i Mizhocjimi.
10 Nguec'ua rgá pãrãgöji cjó ngue o̱
t'i Mizhocjimi, 'ñe cjó ngue o̱ t'i c'ü
dya jo. 'Ma cjó c'o dya cja'a c'o na
jo, 'ñe 'ma dya xo s'iya o̱ cjuarma,
nu'ma, dya ngue o̱ t'i Mizhocjimi
'ma c'ü.

Amémonos unos a otros

11 C'e jña c'ü i̱ dyäräji 'ma cja
vi 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo,
ngue c'ü ni jyodü rá pötca s'iyaji.
12 Dya rá cjaji c'ua ja nzi va tsja
e Caín. Nuc'ü, o tsja c'o na s'o
c'o o̱ bëpji e Satanás c'ü dya jo, o
mbö't'ü c'ü o̱ cjuarma. Na ngue c'ü
o̱ cjuarma mi cja c'o na jo, y e Caín
mi cja c'o na s'o.

13 Nguec'ua rí xi'tsc'öji cjuarma,
'ma ra nuc'üji na ü yo nte yo dya
pãrã Mizhocjimi, dya rí tsjijñiji:
“¿Pje ni nugüji na ü?”, rí 'ñeñeji.
14 'Ma ot'ü, mi nza cjazgöji 'na nte
c'ü ya ndũ c'ü dya cja ärä. Na ngue
dya mi ätcöji Mizhocjimi. Pero
nudya, rí bübütjogöji. Rí pãrãgöji
c'ü rí bübütjoji, na ngue rí s'iyaji yo
mi cjuarmaji. 'Ma cjó c'o dya s'iya
yo nu minteji, chjëntjui c'ü ya ro
ndũ. 15 'Ma cjó c'o nu'u na ü nu
cjuarma, chjëntjui c'ü ro pö't'ünte.
I̱n pãrãgueji c'o pö't'ünte, dya bübü
Mizhocjimi cja o̱ mü'bü c'o. 16 Rí
pãrãgöji c'ü o s'iyazgöji e Jesucristo.
Na ngue o ne o ndũ por nutscöji.
Nutscöji xo ni jyodü rá pjös'üji yo
mi cjuarmaji, zö rá tũji. 17 'Ma cjó
c'o pë's'i c'ü ra zi 'ñe c'ü ra jye,
'ma ra jñanda nu cjuarma c'ü pje
ni jyodü, pero 'ma dya ra juentse
ra unü c'o ni jyodü, nu'ma, dya
s'iya 'ma nu cjuarma c'ua ja nzi ga
s'iyazüji Mizhocjimi. 18 Rí zo'c'öji
nza cja 'ma ri ngue ín ch'itsc'öji. Zö
rá mamaji rí s'iyagöji yo mi cjuar-
maji, pero 'ma dya rá pjös'üji c'o
pje ni jyodü, nguextjo co ín teji rgá
mangöji 'ma. Ni jyodü rá s'iyaji yo
mi cjuarmaji co texe ín mü'büji.

Confianza delante de Dios

19-20 Nu 'ma rí s'iyaji a cjanu mi
cjuarmaji, rí pãrãgöji 'ma c'ü na
cjuana rí ejmeji Mizhocjimi. Zö
bübü 'ma va ẽjẽ 'na pjeñe cja ín
mü'büji cjo na cjuana rí ejmeji
Mizhocjimi, pero dya ni jyodü rá
sũji. Ni jyodü rá mbeñeji c'ü mama
Mizhocjimi, 'ma rí s'iyaji yo mi
cjuarmaji, ixi 'ñetse 'ma c'ü ngue
o̱ t'izgöji. Angueze pãrã, 'ma na
cjuana rí s'iyagöji yo mi cjuarmaji;
angueze pãrã texe. 21 Mi cjuar-
mats'üji rí nets'eji. 'Ma pãrã ín
mü'büji c'ü dya pje rí cjaji, ra sö rá
chëzhiji cja o̱ jmi Mizhocjimi, dya
rá sũji rga ötügöji c'ü. 22 Nuc'ü,
texe c'o rá ötüji, ra dyacöji c'o. Na
ngue rí cjaji ja c'o nzi ga ne angueze
c'o mandamiento c'o xitscöji c'ü.
23 Nu c'o o̱ mandamiento ngue c'ü
rá ench'e ín mü'bügöji e Jesucristo
c'ü o̱ T'i, 'ñe rá pötü rga s'iyaji yo
mi cjuarmaji. Ngue c'ü o mama rá
cjaji. 24 'Ma cjó c'o cja'a ja c'o nzi
ga mama Mizhocjimi, 'natjovi 'ma
co Mizhocjimi, y Mizhocjimi bübü
o̱ mü'bü. C'ü rgá pãrãgöji bübü
Mizhocjimi cja ín mü'büji, ngue c'ü
'ñünngü ín mü'büji o̱ Espíritu c'ü o
dyacöji.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu que está contra el Cristo

1 Cãrã na puncjü o xöpüte c'o dya
cjuana c'o nzhodü cja ne xoñijõmü.
Nguec'ua dya xtí creoji texe c'o ra
jí'ts'iji. Rí tsjijñiji na jo c'o jña c'o
mamaji, cjo ngueje Mizhocjimi c'ü
o 'ñünbü o̱ mü'büji cjo jiyö. Rí
xi'tsc'öji yo, na ngue rí s'iyats'üji.
2 Rá xi'tsc'öji dya, c'ü rgui pãrãgueji
cjo ngueje o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
'ñünbü o̱ mü'bü c'o xöpüte c'o ri
jí'ts'iji. 'Ma ra mama c'e xöpüte ra
xipji yo nte: "E Jesucristo vi 'ñeje cja
Mizhocjimi o ẽ jmus'ü nza cjazgöji
rí nteji", ra 'ñeñe, nu'ma, ngue o̱
Espíritu Mizhocjimi c'ü 'ñünbü o̱
mü'bü ra mama a cjanu. 3 'Ma
cjó c'o ra mama c'ü dya vi 'ñeje e
Jesucristo cja Mizhocjimi, nu'ma,
dya ngue Mizhocjimi c'ü 'ñünbü o̱
mü'bü c'ü; ngue c'ü dya jo. Nu c'o
mama a cjanu, anticristo c'o. Na
ngue 'ñünbüji o̱ mü'büji ra nuji na
ü e Jesucristo. Ya i̱ dyärägueji ra
ẽjẽ e anticristo c'ü ra jyodü ja rgá
huins'i e Jesucristo. Nudya, ya cãrã
cja ne xoñijõmü na puncjü c'o sö rá
xiji anticristo, na ngue nuji na ü e
Jesucristo.

4 Rí zo'c'öji nza cja 'ma ri ngue
ín ch'itsc'öji. Ngue o̱ t'its'üji
Mizhocjimi. I̱ chõpüji c'o xöpüte,
dya i̱ṉ creoji. Na ngue xenda na
zëzhi nu c'ü bübü dya in mü'büji,
que na ngue c'ü bübü o̱ mü'bü
yo nte yo dya pãrã Mizhocjimi.
5 C'o xöpüte c'o dya cjuana, cjijñi
o̱ pjeñeji nzi ga nguijñi c'o nte c'o
dya pãrã Mizhocjimi. Nguec'ua
jizhiji ja ga cja cja ne xoñijõmü. Yo
nte yo dya pãrã Mizhocjimi ätpäji
o̱ jña c'o xöpüte. 6 Nutscöjme rí
apóstolejme, ngueje Mizhocjimi c'ü
'ñünngü ín mü'büjme rí zopcjöjme
yo nte. Nu c'o pãrã Mizhocjimi,
ätcäjme. Nu c'o dya ngue o̱ t'i
Mizhocjimi, dya ätcäjme c'o. Ngue
c'ü rgá pãrãgöji c'o 'ñünbü o̱ mü'bü
o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü na cjuana,
'ñe c'o 'ñünbü o̱ mü'bü e Satanás c'ü
dya jo c'ü na mbëchjine.

Dios es amor

7 Mi cjuarmats'ügöji rí s'iyats'üji.
Ni jyodü rá pötü rga s'iyaji, na
ngue Mizhocjimi s'iyazüji y dacüji
c'ü rgá s'iyaji yo nín minteji. 'Ma
cjó c'o s'iya yo nín minteji, ixi
jñetse c'ü ngue o̱ t'i Mizhocjimi 'ñe
pãrã Mizhocjimi 'ma c'ü. 8 'Ma
cjó c'o dya s'iya yo nín minteji,
dya pãrã Mizhocjimi 'ma c'ü. Na
ngue Mizhocjimi me s'iyazüji rí
texeji. 9 Mizhocjimi o jítscöji c'ü me
s'iyazüji; o ndäjä c'ü 'natjo o̱ T'i o ẽjẽ
cja ne xoñijõmü, ngue c'ua ra bübü
Mizhocjimi cja ín mü'büji. 10 Xenda
s'iyazüji Mizhocjimi que na ngue
c'ü rgá negöji angueze. Angueze
me go s'iyazügöji o ndäjä c'ü o̱ T'i o
'ñe ngõtcüji ín nzhubüji.

11 Rí s'iyats'ügöji cjuarma. Na
ngue c'ü o s'iyazüji a cjanu
Mizhocjimi, xo ni jyodü rá pötü rga
s'iyaji. 12 Dya cjó jñanda Mizhocjimi
y dya cjó sö ra jñanda. Pero 'ma
rá pötü rga s'iyaji, ixi 'ñetse 'ma
c'ü bübü ín mü'büji Mizhocjimi.
Na ngue rí s'iyaji yo nín minteji
ja c'o nzi ga s'iyazüji Mizhocjimi.
13 Mizhocjimi o dyacüji o̱ Espíritu.
Nguec'ua rí pãrãgöji c'ü bübü
Mizhocjimi ín mü'büji, 'ñe c'ü rí
'natjoji co angueze. 14 Nutscöjme
rí apóstolejme ró jandajme e Jesu-
cristo. Rí pãrãgöjme e Jesucristo
ngueje o̱ T'i Mizhocjimi c'ü o
ndäjä o ẽ 'ñevgueji libre cja c'o
na s'o, nutscöji rí cãrãji cja ne
xoñijõmü. Ngue c'ü rí xi'tsc'öjme
c'ü. 15 'Ma cjó c'o ra mama co texe
o̱ mü'bü: "E Jesucristo ngue o̱ T'i
Mizhocjimi", ra 'ñeñe, nu'ma, bübü
'ma Mizhocjimi cja o̱ mü'bü c'ü. Y
angueze 'natjovi co Mizhocjimi.

16 Ró unnc'öji ngüenda ja va
s'iyazgöji Mizhocjimi; nguec'ua
ró ench'e ín mü'büji. Mizhocjimi
s'iyazgöji rí texeji. 'Ma cjó c'o s'iya

yo nín minteji, nu'ma, 'natjovi 'ma
co Mizhocjimi. Y Mizhocjimi bübü
o̱ mü'bü. 17 'Ma rá s'iyaji yo nín
mintegöji ja c'o nzi ga s'iyazüji
Mizhocjimi, dya rá sũji c'e pa 'ma
ra jñüncüji ngüenda. Dya rá sũji,
na ngue rí s'iyaji yo nín minteji
va cja ne xoñijõmü ja c'o nzi ma
s'iya e Jesucristo c'o nte. 18 Zö bübü
'ma rá sũji c'ü ra jñüncüji ngüenda,
pero 'ma rá unnc'öji na jo ngüenda
ja va s'iyazüji Mizhocjimi, ra mäjä
'ma ín mü'büji, dya cja rá sũji. C'o
sũ, sũji 'na ra castigao Mizhocjimi
anguezeji. 'Ma sũ 'na nte, ixi jñetse
c'ü dya creo na jo ja ga s'iyazüji
Mizhocjimi.

19 Rí negöji Mizhocjimi y rí s'iyaji
yo nín minteji. Na ngue Mizhocjimi
ot'ü o s'iyazüji. 20 'Ma cjó c'o ra
mama: "Rí negö Mizhocjimi", ra
'ñeñe, pero 'ma nu'u na ü yo o̱
cjuarma, nu'ma, na mbëchjine 'ma
c'ü. ¿Ja rgá sö ra ne'e Mizhocjimi c'ü
nunca janda? Maco dya s'iya yo o̱
cjuarma yo janda. 21 Nujnu ngueje
nu jña nu o xitsiji: nu c'ü ne'e
Mizhocjimi, xo ni jyodü ra s'iya yo
nu cjuarmaji.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

1 'Ma cjó c'o creo e Jesús c'ü
vi 'ñeje cja Mizhocjimi, ngue o̱
t'i Mizhocjimi 'ma c'ü; nguec'ua
ne'e Mizhocjimi. Texe c'o ne'e
Mizhocjimi, xo s'iyaji c'o 'ñaja c'o
creo e Jesucristo, na ngue ngue
o̱ t'i Mizhocjimi c'o. 2 'Ma rá
neji Mizhocjimi, 'ñe rá cjaji ja c'o
nzi ga mama, ixi jñetse 'ma c'ü
rí s'iyaji yo ín cjuarmaji yo xo
ngue o̱ t'i Mizhocjimi. 3 'Ma rí
neji Mizhocjimi, rí cjaji ja c'o nzi
ga mama. Dya rí sögöji na jyü
c'o jña c'o mama angueze rá cjaji.
4 Nutscöji ya tsjacüji Mizhocjimi o̱
t'izgöji, dya cja rí cjaji c'o na s'o c'o
cja yo nte yo dya pãrã Mizhocjimi.
Na ngue rí ench'e ín mü'büji e Je-
sucristo ra mböxcüji texe c'o ni jy-
odüzüji. 5 Dya cjó sötsjë ra jyëzi
c'o na s'o c'o cjaji cja ne xoñijõmü;
nguextjo c'o ench'e o̱ mü'bü e Jesu-
cristo c'ü o̱ T'i Mizhocjimi.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

6-8 'Ma o ji'i e Jesús, ya ixmi
Mizhocjimi. Y zö o ndũ o pjödü
o̱ cji, pero sidotjo Mizhocjimi.
Ngueje o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü
cjacüji rá pãrãji vi 'ñeje e Jesús
cja Mizhocjimi. Na cjuana c'o
mama o̱ Espíritu Mizhocjimi. Rí
unnc'öji ngüenda ja va cja 'ma
mü o ji'i e Jesús, 'ñe 'ma mü o
pjödü o̱ cji va ndũ. Y o̱ Espíritu
Mizhocjimi 'ñünngü ín mü'büji
rá pãrãji e Jesucristo ngue o̱ T'i
Mizhocjimi. Bübü jñi c'o cjacüji rá
pãrãji a cjanu. Ngueje Mizhocjimi
a jens'e, 'ñe o̱ jña, 'ñe o̱ Espíritu. Nde
'na ma cjatjo ga mama nza jñiji.
9 Maco rí creoji c'ü mama yo nte,
ni jyodü rá creoji mas c'ü mama
Mizhocjimi. Mama Mizhocjimi
e Jesús ngue c'ü o̱ T'i. 10 'Ma cjó
c'o ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo,
pãrã c'ü ngue o̱ T'i Mizhocjimi e
Jesús. Mizhocjimi o mama e Jesús
ngue c'ü o̱ T'i. Nu c'o dya ejme
Mizhocjimi, chjëntjui c'ü ro mamaji
na mbëchjine Mizhocjimi. Na ngue
dya creoji c'o o mama Mizhocjimi
ja ga cja e Jesucristo. 11 C'ü o mama
Mizhocjimi, ngue c'ü o dyacüji
c'ü rgá bübütjoji co angueze para
siempre. Rí bübütjoji na ngue o̱
T'i Mizhocjimi bübü co nuzgöji.
12 'Ma cjó c'o ench'e o̱ mü'bü c'ü o̱ T'i
Mizhocjimi, ya bübü co Mizhocjimi
c'o. 'Ma cjó c'o dya ench'e o̱ mü'bü
c'ü o̱ T'i Mizhocjimi, dya bübü co
Mizhocjimi 'ma c'o.

Conclusión y consejos finales

13 Nu'tsc'eji ya i̱n ench'e in
mü'büji e Jesucristo c'ü ngue o̱ T'i
Mizhocjimi. Rí pen'c'öji ne carta
ngue c'ua rí pãrãgueji c'ü ya i̱n

bübütjogueji dya co Mizhocjimi y
rí bübütjoji para siempre.
14 Dya rá sũji rga ötüji
Mizhocjimi. Na ngue 'ma rá ötüji
ja c'o nzi ga ne angueze, rí pãrãgöji
ra dyätcäji. 15 Texe c'o rí ötcöji, 'ma
rí pãrãgöji ra dyätcäji, xo rí pãrãgöji
c'ü ya mama Mizhocjimi ra dyacüji
c'o.
16 'Ma rá jandaji ri cja na s'o
'na ín cjuarmaji, ni jyodü rá ötpöji
Mizhocjimi c'e cjuarma, xa'ma ra
nzhogü o̱ mü'bü. A cjanu, dya ra
bëzhi, Mizhocjimi ra unü sido ra
bübütjo. Bübü 'na nzhubü c'ü me
na s'o c'ü rguí ndũ 'na nte, dya ra
salva. Dya ngue ne nzhubü nu
rí mangö rá ötpöji Mizhocjimi ín
cjuarmagöji. 17 Texe 'ma rí cjaji
c'o na s'o, ngue 'na nzhubü a jmi
Mizhocjimi. Bübü o nzhubü c'o dya
ngue c'ü rga tũgöji. Pero c'o tuns'ü
c'e nzhubü c'ü cja ró mangö, ra
ndũji, dya ra salvaji.
18 Rí pãrãgöji, 'na nte 'ma ya ngue
o̱ t'i Mizhocjimi, dya sido cja'a c'o
na s'o. Na ngue e Jesucristo c'ü
ngue o̱ T'i Mizhocjimi pjörü c'ü.
Nguec'ua e Satanás c'ü dya jo, dya
cja manda cja o̱ mü'bü c'e nte.
19 Rí pãrãgöji nutscöji ngue o̱
t'izgöji Mizhocjimi. Pero c'o nte c'o
dya ench'e o̱ mü'bü e Jesucristo, je
ngue e Satanás c'ü dya jo c'ü manda
c'o.
20 Rí pãrãgöji o ẽjẽ o̱ T'i
Mizhocjimi o ẽ dyacüji rá pãrãji
Mizhocjimi c'ü na cjuana. Rí
'natjoji dya co Mizhocjimi c'ü
na cjuana. Na ngue ya bübü ín
mü'büji dya o̱ T'i Mizhocjimi, c'ü
ngue e Jesucristo. 'Ma rí 'natjoji
co Mizhocjimi c'ü na cjuana, rá
bübütjoji 'ma, dya rá tũji. 21 Rí
zo'c'öji nza cja 'ma ri ngue ín
ch'itsc'öji. Pjötpüji ngüenda c'ü
nguextjo Mizhocjimi rí ma't'ügueji;
dya rí creoji nan'ño jña. Je ga cjanu
rgá xi'tsc'öji, amén.

SEGUNDA CARTA DEL APOSTOL SAN JUAN

La verdad y el amor

1 Nutscö rí pastorgö rí pen'c'e
ne carta, rí zenguats'ügö nu'tsc'e
hermana o juan'c'ü Mizhocjimi.
Nu'tsc'e 'ñe yo in ch'igue rí
s'iyats'ügöji co texe ín mü'bü.
Dya nguextjozügö rí s'iyats'üji;
xo s'iyats'üji texe c'o pãrã o̱ jña
e Jesucristo nu na cjuana. 2 Rí
s'iyats'üji na ngue o zi'ch'i ín
mü'bügö c'o jña c'o na cjuana; xo 'ñe
in mü'bügueji. Y ra bübü ín mü'büji
para siempre. 3 Mizhocjimi c'ín
Tataji 'ñe e Jesucristo c'ü o̱ T'i ra
mböxc'üji 'ñe ra juen'tsc'eji, ngue
c'ua ra mäjä in mü'bügueji, dya pje
rí mbeñeji. Anguezevi ra dya'c'üji rí
pãrãji c'o na cjuana. Xo ra dya'c'üji
rí pötü rgui s'iyaji.
4 Me rí mäcjö na ngue rí unnc'ö
ngüenda bübü ja nzi c'o in ch'igue
c'o nzhodü cja c'e 'ñiji c'ü na
cjuana, cjaji ja c'o nzi va xitscöji
Mizhocjimi c'ín Tataji. 5 Ne jña
nu rá xi'tsc'ö dya, hermana, dya
ngue 'na jña c'ü ri nan'ño. Ngue
'na jña c'ü rí pãrãji ndeze 'ma ró
ench'e ín mü'büji e Jesucristo. Ngue
c'ü rá pötü rga s'iyaji. 6 'Ma rí
neji Mizhocjimi, rá cjaji ja c'o nzi
ga mama. C'ü mama Mizhocjimi,
ngue c'ü rá s'iyaji yo nín minteji.
Ne jña nu, ya i̱ dyäräji ndeze 'ma cja
vi 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo.

Los engañadores

7 Cãrã dya na puncjü o xöpüte
c'o dya cjuana, nzhodüji cja ne
xoñijõmü zopjüji yo nte. Xipjiji:
"E Jesús mi ntetjo c'ü; dya vi 'ñeje
cja Mizhocjimi", eñeji. Nguec'ua
anticristo c'o y onpüji yo nte.
8 Nutscöjme ró pëpcöjme na jo
Mizhocjimi rvá zo'c'öjme, 'ñe yo
in ch'igue. Rí pjötpügueji na
puncjü ngüenda, dya rí jyëziji c'o i̱
dyäräji, ngue c'ua ra ngõ'tc'üji na jo
Mizhocjimi.
9 'Ma cjó c'o pãrã o̱ jña e Cristo,
'ma ra jyëzi c'e jña, cja rrũ creo
c'ü 'na jña, nu'ma, dya bübü 'ma
Mizhocjimi co angueze. 'Ma
cjó c'o sido ätpä o̱ jña e Cristo,
bübü e Cristo co angueze, xo 'ñe
Mizhocjimi c'ü nu Tata. 10 'Ma ra
ẽjẽ 'na xöpüte ra ẽ xi'ts'iji c'ü dya
ngue o̱ T'i Mizhocjimi e Jesús, dya rí
recibidogueji ra oxü in nzungueji.
Dya xo rí xipjiji: "Mizhocjimi ra
mböxc'ü", rí 'ñembeji. 11 Na ngue
'ma rí ma'tp'üji Cjimi c'e xöpüte, xo
i̱ṉ pë's'i in s'ocüji chjëntjovi c'ü ri
pjös'üji o̱ bëpji c'e xöpüte c'o na s'o.

Palabras finales

12 Xe bübü na puncjü c'o mi ne ro
xi'tsc'öji. Pero dya rí xi'tsc'öji cja ne
carta. Na ngue rí te'begö c'ü dya cja
ra mezhe rá ẽgö rá ẽ ñaji. A cjanu,
mas rá mäcjöji.
13 Va bö'tc'ütjoji Cjimi c'o o̱
t'i c'ü nin tsjĩjuë c'ü xo juajnü
Mizhocjimi. Je ga cjanu, amén.

TERCERA CARTA DEL APOSTOL SAN JUAN

Se habla bien de Gayo

1 Nutscö rí pastorgö rí pen'c'e ne
carta, rí zenguats'ü cjuarma Gayo.
Rí s'iyats'ü co texe ín mü'bü.
2 Rí ötügö Mizhocjimi ra intsjim-
its'ü, ngue c'ua rrã jo texe c'o i̱ṉ
cjague, ja c'o nzi ga cja in mü'bügue
na jo a jmi Mizhocjimi; 'ñe c'ü rí
bübütjogue na jo, dya rí sö'dyë. Rí
ö'tc'ö a cjanu cjuarma, na ngue rí
s'iyats'ügö. 3 O ẽjẽ ja nzi cjuarma
o ẽ xitscöji i̱ṉ nzhodügue na jo
i̱ṉ ätpä o̱ jña Mizhocjimi c'ü na
cjuana. Nguec'ua me rí mäcjö.
4 'Ma rí ärägö nzhodü na jo cja o̱
'ñiji Mizhocjimi c'o nte c'o ró zopjü
o̱ jña, ngueje 'ma me rí mäcjö na
puncjü.
5 Rí s'iyats'ügö cjuarma. 'Ma
va ẽjẽ o cjuarma c'o dya in men-
zumügueji, i̱ṉ recibido na jo i̱ṉ
unüji ja ra oxüji. Je a cjanu ga ne
Mizhocjimi. 6 Bübü o cjuarma c'o
o mama me i̱ s'iyague anguezeji; o
xipjiji texe c'o cjuarma c'o jmurü.
'Ma ra säjä o cjuarma, 'ma ya ra
möji, rí pjös'ügueji c'ü ni jyodüji cja
'ñiji. Na ngue pëpiji Mizhocjimi.
7 Anguezeji nzhodüji zopjüji yo nte,
ngue c'ua ra mbãrãji ja ga cja e Je-
sucristo. Dya pje ötüji c'o dya pãrã
Mizhocjimi. 8 Nutscöji ni jyodü rá
pjös'üji. A cjanu nde rí mbëpjigöji
'ma co anguezeji. Nguec'ua xenda
ra mbãrã yo nte o̱ jña Mizhocjimi
c'ü na cjuana.

La mala conducta de Diótrefes

9 Ró opjü 'na carta ró pen'c'eji
nu'tsc'eji i̱ṉ jmurüji va i̱ṉ ma't'üji
Mizhocjimi. E Diótrefes, dya go
ne go dyätcä, na ngue me cjapü
manda. 10 Me xoscügö o bëchjine
me xo sangü. Dya nguextjo c'ü
cja. 'Ma va säjä o cjuarma c'o
dya in menzumügueji, e Diótrefes,
dya recibido c'o. Xo xipji c'o 'ñaja
cjuarma c'ü dya xo ra recibidoji
c'o cjuarma c'o va ẽjẽ. 'Ma cjó c'o
recibido c'o, cja'a e Diótrefes pjongü
a ndetsc'eji c'ü. Nguec'ua 'ma rá
ẽcjö rá ẽ zenguats'üji, rá huënchc'ö
e Diótrefes cja in jmigueji, na ngue
c'o na s'o c'ü cja.
11 Rí s'iyats'ü cjuarma. Nguec'ua
rí xi'tsc'ö c'ü dya rí chëpi c'e 'ñiji
c'ü na s'o; rí sido c'ü na jo. 'Ma
cjó c'o sido cja'a c'o na jo, ixi jñetse
c'ü ngue o̱ t'i Mizhocjimi. 'Ma cjó
c'o cja'a c'o na s'o, ixi jñetse c'ü dya
pãrãji Mizhocjimi.

El buen ejemplo de Demetrio

12 E Demetrio me näntji cja'a
c'o na jo. Nuc'ü, cja'a ja c'o nzi
ga mama o̱ jña Mizhocjimi c'ü na
cjuana. Xo 'ñetscöjme rí mamajme
c'ü na jo c'o cja. I̱ṉ pãrãgueji c'ü rí
mangöjme c'ü na cjuana.

Palabras finales

13 Xe mi bübü na puncjü c'o ro
xi'tsc'öji. Pero dya rí xi'tsc'öji cja ne
carta. 14 Na ngue rí te'begö c'ü dya
cja ra mezhe rá ẽgö rá ẽ ñaji.
15 Mizhocjimi ra dya'c'ü ra mäjä
in mü'bü, dya pje rí mbeñe. Va
bö'tc'ütjo Cjimi texe c'o cjuarma c'o
pã'c'ã. Xipjigue ra mbörü Cjimi
texe yo rí pãrãgöjme va.

LA CARTA DEL APOSTOL SAN JUDAS

Judas escribe a los que Dios ha llamado

1 Nutscö e Judas rí pen'c'eji ne carta. Rí mbëpjigö cja e Jesucristo. Mi cjuarmagö e Jacobo. Nu'tsc'eji o 'ñünnc'üji in mü'büji Mizhocjimi, nguec'ua vi 'ñench'e in mün'c'eji e Jesucristo. Nguec'ua va tsja'c'eji Mizhocjimi o̱ t'itsc'eji c'ü. Y pjö'c'eji c'ü, na ngueje bübü in mün'c'eji e Jesucristo. 2 Rí ötcö Mizhocjimi ra dya'c'eji c'ü xenda rí unnc'eji ngüenda ja ga juen'tsc'eji c'ü, ngue c'ua xenda ra söya in mün'c'eji, dya pje rí mbeñeji. Xo ra dya'c'eji c'ü xenda rí unnc'eji ngüenda c'ü ja ga s'iyatsc'eji c'ü.

Los que enseñan mentiras

3 Nutscöji o̱ t'izgöji Mizhocjimi o jítsiji c'o jña c'o ne Mizhocjimi rá creoji. C'o jña c'o, ngue c'o mi negö ro pen'c'eji 'na carta ro xi'tsc'öji, c'ü ja ga salvazüji e Jesucristo. Pero bübü o xöpüte c'o nan'ño ga jizhi. Nguec'ua cja ne carta, ni jyodü rá xi'tsc'öji rí sido rí creogueji c'o jña c'o ot'ü o jí'ts'iji, dya rí jyëzgueji cjó ra dyon'c'ügueji. Porque dya cja pje xe bübü c'ü ni jyodü rá creoji. Rí s'iyats'üji cjuarma, nguec'ua rí xi'tsc'öji yo. 4 C'o xöpüte, ya cjogüji a ndezgöji, cjapüji xo cjuarmaji. Anguezeji, dya sũji Mizhocjimi. Mamaji c'ü ya perdonao Mizhocjimi anguezeji, nguec'ua sö ra tsjaji c'o netsjëji. Mamaji c'ü dya ngue Mizhocjimi e Jesucristo c'ín Jmugöji, nguec'ua dya ni jyodü ra dyätäji. Nuc'o, ya t'opjü ndeze mi jinguã c'ü me ra tsjaji na s'o, 'ñe ra tsjapü Mizhocjimi ra ma sufreji.

5 I̱n pãrãgueji na jo'o ja va tsjapü Mizhocjimi c'o ín menzumügöjme a Israel. Pero rí ne rá mbennc'eji dya. Mizhocjimi o mbös'üji anguezeji ngue c'ua va mbedyeji libre a Egipto. Pero na puncjü c'o dya 'ñench'e o̱ mü'bü Mizhocjimi, nguec'ua va tsja Mizhocjimi o chjotüji. 6 Xo rá mbennc'eji ja va tsjapü Mizhocjimi c'o o̱ anxe c'o o tsja na s'o. Mizhocjimi ya vi unüji ja ro mbëzhiji na nojo, pero dya go dyätäji; go mbedyeji nu ja vi ch'unüji ro ngãrãji. Nguec'ua Mizhocjimi va ngot'üji nu ja me na bëxõmü. Je 'nün't'üji nu, co cadena hasta 'ma cja ra zädä c'e pa c'ü me rrã s'ëzhi, 'ma ra jñünpü ngüenda Mizhocjimi anguezeji. 7 C'ua ja nzi va tsjapü Mizhocjimi ra sufre c'o o̱ anxe, je xo va cjanu va tsjapü o sufre c'o mi menzumü a Sodoma, 'ñe a Gomorra, 'ñe c'o 'ñaja jñiñi c'o bëxtjo mi chäji. C'o nte c'o, me mi cjaji c'o na s'o, me mi obüji c'o nu mibëzoji 'ñe c'o nu mirixũji. Nguec'ua Mizhocjimi va tsjapü o sufreji, o chjotüji co sivi. Ngue c'ü rgá unnc'öji ngüenda, c'o cja na s'o ra ma sufreji cja sivi c'ü dya ra juench'e.

8 C'o na s'o ga xöpüte, xo pãrãji ja va tsjapü Mizhocjimi o sufre c'o cja ró xi'tsc'öji c'o mi cja na s'o. Pero dya unüji ngüenda. Anguezeji je xo ga cjanu ga tsjaji c'o na s'o. Me cjijñiji o̱ ñiji c'o dya pje ni muvi. Me s'odütsjë o̱ cuerpoji ga tsjaji c'o na s'o. Dya cjapüji ngüenda o̱ jña Mizhocjimi c'ín Jmugöji. Xo sadüji c'o pjëzhi na nojo. 9 Nan'ño va tsja e Miguel. Nuc'ü, ngue 'naja c'o o̱ anxe Mizhocjimi c'o xenda pjëzhi na nojo. 'Ma o ndũ e Moisés, e Satanás c'ü dya jo'o mi nepe c'ü o̱ cuerpo e Moisés. Nguec'ua va zövi o jña e Miguel. Zö pjëzhi na nojo e Miguel, pero dya go tsjapü na nojo c'ü ro zadü c'ü dya jo. C'ü o tsja, o mantjo a cjava: “Mizhocjimi ra huënchc'i”, eñe e Miguel va xipji c'ü dya jo. 10 Pero c'o na s'o ga xöpüte, dya pãrãji c'ü me na zëzhi

Mizhocjimi. Nguec'ua ga zadüji c'ü. C'ü pãrãji, nguextjo c'ü ra tsjaji ja c'o ga netsjëji. Nguec'ua chjëntjui nza cja yo animale, na ngue dya sũji Mizhocjimi. Nguec'ua ga s'odü o̱ mü'bü c'o na s'o ga xöpüte.

11 Juejme c'o xöpüte na ngueje ra tsjapü Mizhocjimi ra ma sufreji. Na ngueje cjaji ja c'o nzi va tsja e Caín. C'ua ja nzi va tsja na s'o e Balaam, je xo ga tsjatjoji a cjanu. Na ngueje 'ma xöpüji yo nte, me jodüji ra ndõji na puncjü o t'opjü. C'ua ja nzi va tsja e Coré dya mi ne ro dyätä e Moisés, je xo ga cjatjonu c'o na s'o ga xöpüte; dya ne ra dyäräji. Nguec'ua xo ra ndũji. 12 Bübü 'ma 'natjo c'ua i̱n jmurüji i̱n sigueji o xëdyi. A cjanu i̱n jizhgueji c'ü i̱n pötqui s'iyaji. Pero c'ü cja'a c'o xöpüte, ix 'na tsetjo. Na ngueje dya respetaoji, me ñõnüji me siji o xëdyi; nguetsjëji anguezeji pjörütsjëji. Anguezeji chjëntjui nza cja 'na ngõmü c'ü 'ñetse ra 'ñeje dyebe pero nzhodütjo ga cjogü ga ndunü e ndajma. Xo chjëntjui nza cja o ndora c'o dya quis'i, zö ya zädä c'o pa c'o ra nguis'i. Nguec'ua ra ts'ü's'üji co texe o̱ dyü'ü c'o, nza cja 'ma ya rví dyot'ü. Porque dya quis'i c'o. Je xo rga cjatjonu c'o na s'o ga xöpüte. 13 Me bëzhiji o̱ tseji ga tsjaji c'o me na s'o. Nguec'ua ga chjëntjui nza cja 'ma pjö's'ü na zëzhi o ndeje cja trazapjü o cja mar va tũ'ũ texe c'o na s'o, va pjons'ü cja nezapjü. Xo chjëntjui nza cja 'na seje c'ü dya cja ri nzhodü cja o̱ 'ñiji. Nguec'ua c'o xöpüte ra tsjapüji ra möji nu ja me na bëxõmü; nunca ra mbedyeji nu.

14 Mi jinguã e Adán mi 'ñeje 'na o̱ mboxbëche c'ü mi chjũ e Cainán. Nuc'ua e Cainán mi 'ñeje 'na o̱ mboxbëche c'ü mi chjũ e Enoc. Mizhocjimi o 'ñünbü o̱ mü'bü e Enoc o mama c'ü ja rgá tsjapü Mizhocjimi c'o na s'o ga xöpüte. O mama a cjava e Enoc: "Ró janda c'o ra tsja Mizhocjimi. Ra ẽjẽ c'ín Jmugöji, ra dyoji me na puncjü c'o ya juajnü angueze. 15 Ra 'ñe jñünpü ngüenda texe yo nte. C'o vi tsja na s'o, ra jñetse c'ü vi tsjaji na s'o. Na ngueje yo nte'e, dya sũji Mizhocjimi nguec'ua ga tsjaji c'o na s'o, 'ñe sadüji c'ü", eñe e Enoc. 16 C'o na s'o ga xöpüte me reclamaoji, na ngueje dya mäjäji co nu c'ü unü Mizhocjimi anguezeji. C'o netsjëji, ngue c'o cjaji. Me cjapüji na nojo c'o jña c'o mamaji. Me jonbüji pje ra xiji yo nu minteji, ngue c'ua pje c'o ra ch'unüji.

Amonestaciones a los creyentes

17 Rí s'iyatsc'öji cjuarma, nguec'ua rí xi'tsc'öji yo. Mbeñegueji c'o jña c'o o xi'tsc'eji c'o o̱ apóstole e Jesucristo c'ín Jmugöji. 18 O xi'tsc'eji a cjava: "C'o cjë c'o rguí nguarü, ra ngãrã c'o me ra enmbetjo o̱ jña Mizhocjimi. Ra tsjatsjëji c'ua ja nzi ga netsjëji c'o na s'o, na ngueje dya ri sũji Mizhocjimi", eñe c'o apóstole. 19 C'o na s'o ga xöpüte, xõcüji yo cjuarma. Bübütsjëji o̱ mü'büji, dya bübü o̱ Espíritu Mizhocjimi a mbo o̱ mü'büji.

20 Nu'tsc'eji, dya rí tsjaji c'ua ja nzi ga tsja anguezeji. Rí s'iyats'üji cjuarma nguec'ua rgá xi'tsc'öji yo. Me na jo yo jña yo rí creogöji. Pero dya nguextjo c'ü rí creogueji yo; xo ni jyodü rí tsjagueji c'ua ja nzi ga mama yo jña yo. Rí dyötqueji Mizhocjimi ja c'o nzi ga 'ñünnc'ü in mü'büji o̱ Espíritu, rí dyötqueji ra mböxc'eji rí minc'eji na jo. 21 Mizhocjimi me s'iyatsc'eji, pero rí pjörütsjëji ja rgui minc'eji. Sido rí che'beji c'e pa'a 'ma me ra juen'tsc'eji e Jesucristo c'ín Jmugöji, ra xi'tsc'eji rí minc'eji co angueze para siempre.

22 Nu c'o yembeñe, rí zopcjeji na jo, ngue c'ua ra unüji ngüenda ja ngue c'e 'ñiji c'ü na jo. 23 C'o cja na s'o, rí zopcjeji c'o, xa'ma ra jyëziji c'o, ngue c'ua ra salvaji, dya ra ma sufreji cja sivi. Bübü c'o me s'odü o̱

mü'bü, chjëntjui nza cja 'na bitu c'ü me ni s'odü. Rí juentseji anguezeji rí ñuji ja rgui pjösc'eji c'o. Pero me rí s'ogueji c'o na s'o c'o vi tsja c'o.

Alabanza final

24-25 Mizhocjimi me na zëzhi, sö ra mbö'c'eji c'ü dya rí jyëzgueji angueze. Nguec'ua 'ma rí tsãrãgueji a jmi angueze nu ja me na zö'ö, me rí mäcjeji. Na ngueje dya pje ra chö'tc'eji c'o rrã s'o. Nuc'ü, o jocüzü ín mü'bügöji, na ngue c'ü o tsja e Jesucristo. Ojtjo xe 'naja Mizhocjimi, ojtjo xe 'naja c'ü ri pãrã ja c'o nzi ga mbãrã angueze. Me na zö'ö angueze, me na nojo. Me xo na zëzhi. Nguextjo c'ü pë's'i derecho ra manda. Amén.

EL APOCALIPSIS O REVELACION A SAN JUAN

La revelación de Jesucristo

1 Mizhocjimi o xipji e Jesucristo
nu c'o ni jyodü dya cja ra mezhe
ra zädä, ngue c'ua texe yo o̱ nte ra
mbãrãji nu c'o ra zädä. Nutscö e
Juan, o̱ mbëpjizügö e Jesucristo. E
Jesucristo o ndäjä 'naja o̱ anxe o ẽ
jítsi c'o ra zädä. Ngue c'o rá xi'ts'iji.
2 Rá xi'ts'iji c'ü na cjuana texe yo
ró jandagö. Ngueje c'o o mama
Mizhocjimi c'o cja ra zädä; ngueje
c'o o jítsi e Jesucristo.
3 Me ra mäjä yo nte yo ra xörü yo
jña'a yo. Me xo ra mäjä yo ärä ra
xörüji 'ñe ätäji yo jña yo mama ja ga
cja c'o cja ra zädä. Dya cja ra mezhe
ra zädä yo.

Juan escribe a las siete iglesias

4 Nutscö e Juan, rí pen'c'eji
ne carta, nu'tsc'eji cjuarma i̱ṉ
cãrãji cja yo yencho jñiñi a Asia.
Mizhocjimi c'ü bübü; exmi bübü.
Angueze ra ẽ ra jñüncüji ngüenda.
O̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü pëpji
cja yo yencho nitsjimi, je ni 'ñeje
cja Mizhocjimi nu ja manda.
Mizhocjimi 'ñe o̱ Espíritu me nuc'üji
na jo; ra dya'c'üji c'ü ra söya in
mü'büji c'ü dya pje rí tsjijñiji. 5 E
Jesucristo xo nuc'üji na jo. Xo ra
dya'c'üji c'ü ra söya in mü'büji c'ü
dya pje rí tsjijñiji. E Jesucristo 'ma
mi bübü cja ne xoñijõmü o tsja
texe c'ua ja nzi ma ne Mizhocjimi.
Mizhocjimi o tsjapü o te'e nu 'ma ya
vi ndũ; ngue c'ü nda manda texe
cja yo manda cja ne xoñijõmü. E
Jesucristo me s'iyazüji. O 'ñembgueji
libre cja ín nzhubügöji 'ma o pjödü
o̱ cji cja ngronsi. 6 O tsjacüji o̱
ntezüji angueze; rí mandagöji co
angueze. O tsjacüji rí mböcjimiji
rí pëpiji Mizhocjimi c'ü ngue o̱
Mizhocjimi e Jesucristo. Xo ngueje
nu Tata. Dya ra nguarü rga
ma't'ügöji e Jesucristo. Dya ra
nguarü c'ü ra manda angueze texe
yo cjë yo va ẽjẽ 'ñe 'ma ya rguí
nguins'i ne xoñijõmü. Je rga cjanu,
amén.
7 Dyäräji na jo. E Jesucristo ra
ẽjẽ na yeje, je rguí 'ñeje cja ngõmü.
Nutscöji rí ejmeji angueze 'ñe texe
yo dya ejme, texezüji o ngamb-
gagöji va cja ne xoñijõmü, rá jandaji
angueze. Texe c'o o mbö't'ü e Jesu-
cristo ra jñandaji 'ma ra ẽjẽ. Yo nte
texe cja yo jñiñi cja ne xoñijõmü ra
huë'ëji na ngueje rva ẽjẽ angueze.
Je rga cjanu, amén.
8 Je mama a cjava Mizhocjimi c'ü
ín Jmugöji: "Ya exmi bübügö 'ma o
mbürü e jens'e 'ñe ne xoñijõmü, y
sido rá bübügö 'ma ya rguí nguins'i
yo. Ya ngue rá ẽjẽgö. Nguetscö rí
mandagö texe", eñe.

Una visión del Cristo glorioso

9 Nutscö e Juan, nguezgö in
cjuarmazüji. Nutscö 'ñetsc'eji rí
sufridogöji na ngueje o̱ ntezüji
e Jesucristo. Rí mandagöji co
angueze. E Jesucristo dacüji c'ü rá
zëzhiji; nguec'ua rí sëchiji, sido rí
ätäji angueze. Nutscö mi bünc'ö cja
c'e xoñijõmü c'ü ni chjũ Patmos a
nde cja ndeje. Je o ma zogüzügöji
nu, na ngueje mi zopjü o̱ jña
Mizhocjimi yo nte. Rmí xipjiji ja
ga cja e Jesucristo. Mi büntsjëgö
nu. 10 E Jesucristo c'ín Jmugöji o
te'e c'ü ot'ü pa nu ngo. 'Na nu pa,
c'ü ot'ü pa nu ngo 'ma mi bübü a
Patmos, o̱ Espíritu Mizhocjimi o
tsjacü ró janda nu yo rá xi'ts'iji. Ró
ärägö 'na jña mi ña me na jens'e; mi
chjëntjovi 'na trompeta. Je ma ẽjẽ
cja ín xütjügö. 11 O xitsi a cjava c'e
jña:

—Nutscö ya exmi bübügö 'ma o
mbürü e jens'e 'ñe ne xoñijõmü, y
sido rá bübügö 'ma ya rguí nguins'i
yo. Nu c'o ya ngue rí jñandague, rí
dyopjügue cja 'na libro c'o. Nuc'ua

rí pejñegue cja yo yencho congregación c'o va bübü a Asia; 'naja c'ü bübü a Efeso, c'ü 'naja a Esmirna, 'naja a Pérgamo, 'naja a Tiatira, 'naja a Sardis, 'naja a Filadelfia, 'ñe c'ü 'naja a Laodicea, o 'ñenze a cjanu c'e jña.

12 Nuc'ua ró jandagö a ma ín
xütjü cjó mi ngue c'ü mi ña'a. Ró
janda yencho lámpara c'o oro. 13 A
nde c'o lámpara mi böbü 'na bëzo.
Nuc'ü, ró janda exmi ngue 'na nte
nza cjazgöji. Nuc'ü, mi je'e 'naja
bitu c'ü mi sät'ä hasta cja o̱ ngua.
Cja o̱ tijmi, mi nzünt'ü 'na mbünt'ü
c'ü mi ngueje oro. 14 Me ma t'öxü
o̱ ñixti. Ma t'öxü nza cja o xi'dyo;
'ñe nza cja xitsji. C'o o̱ ndö mi 'ñetse
nza cja sivi. 15 Nu c'o o̱ ngua'a
mi nza cja bronce c'ü juës'i 'ma na
sant'a cja hornu. 'Ma mi ña, me
ma jens'e o̱ jña; me mi yürü nza cja
na puncjü ndare. 16 Cja o̱ jodyë mi
jün'ü yencho o seje. Nu cja o̱ ne,
mi pedye 'naja tjëdyi c'ü ma mbeñe
nza yeje lado. O̱ jmi mi juëbi nza cja
e jyarü 'ma nisiarü.

17 'Ma ró janda angueze, ró
nügügö cja o̱ ngua, me ró jändũgö.
Pero angueze o 'ñesque o̱ jodyë o
xitsi:

—Dya rí sũgue. Nguetscö e Jesucristo. Nguetscö exmi bübügö; y rá bübügö 'ma ya rguí nguarü texe. 18 Rí bübütjogö. Ró tũgö; pero jñandga, rí bübütjogö. Dya cja rá tũgö. Nguetscö rá cjapü ra te c'o ya ndũ; ngue c'ua xo 'ñe anguezeji xo ra bübütjoji. 19 Rí dyopjügue nu yo i̱ṉ janda; nu yo ya zädä, 'ñe c'o cja ra zädä. 20 I̱ jñandague rí jüngö yencho seje cja ín jodyë. Rí böbügö a nde c'o yencho lámpara c'o ngueje o oro. Rá xi'ts'igö pje ne ra mama yo. Nu c'o yencho seje ngueje c'o cja mbörü cja c'o yencho nitsjimi. Nu c'o yencho lámpara ngueje c'o yencho nitsjimi c'o.

2

Mensajes a las siete iglesias: El mensaje a Efeso

1 Xe o ña e Jesucristo o xitsi:

—Rí dyopjü 'naja carta c'ü je rí penpe c'ü pjörü c'e nitsjimi a Efeso. Rí xipjigueji c'ü rí mangö a cjava: “Nutscö rí jüngö yo yencho seje cja ín jodyë; rí nzhodügö a nde yo yencho lámpara yo oro. 2 Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Efeso, rí pãrãgö texe c'o i̱ṉ cjagueji. Rí pãrãgö c'ü me i̱ṉ pëpjigueji na zëzhi; dya tõgüts'üji. Xo rí pãrãgö, dya i̱ṉ jëziji xe ra zo'c'üji nu c'o cja na s'o. Bübü c'o va ẽ zo'c'üji, cjapü ñaji o̱ jña Mizhocjimi pero na s'oji. I̱ ñu'tp'üji c'ü dya cjuana c'o mamaji. 3 I̱ṉ sufridogueji na puncjü, na ngue c'ü ni 'ñejmezüji. Pero dya tõgüts'üji. 4 Pero bübü 'na cosa c'ü dya jo c'ü i̱ṉ cjagueji c'ü rá xi'ts'iji. Dya cja i̱ṉ s'iyazüji nza cja 'ma cja vi pãcãgöji. Y dya cja xo pötqui s'iyaji yo nin cjuarmaji. 5 Rí mbeñegueji ja ma cja 'ma mi s'iyazüji 'ñe mi pötmi s'iyagueji. Nguec'ua rrã ö'tc'üji ra nzhogü in mü'bügueji. Rí tsjagueji c'ua ja nzi mi tsjagueji 'ma cja vi 'ñejmezüji. Ngue'tsc'eji 'naja yo yencho lámpara. Pero 'ma dya ra nzhogü in mü'büji, rá ẽ jünügö cja o̱ lugar c'e lámpara c'ü ngue'tsc'eji. Nuc'ua ya ra juench'e ín jya's'ügö c'ü bübü cja in mü'bügueji. 6 Pero rí pãrãgö bübü 'na cosa c'ü i̱ṉ cjagueji na jo. Me i̱ṉ s'ogueji c'o cja'a nu c'o xiji nicolaíta. Dya xo rí negö c'o cjaji. 7 Nu'tsc'eji o̱ ntets'üji Mizhocjimi c'ü ín Tatagö i̱ṉ äräji yo xi'ts'iji o̱ Espíritu, rí tsjagueji c'ua ja nzi ga mama. Texe c'o sido ra dyätcäji y ra s'iyazüji cja na 'ñeje c'o o̱ cjuarmaji, rá unüji ra ziji o fruta cja c'e za'a c'ü 'ne'e cja o̱ huerta Mizhocjimi. Y ra bübütjoji co nutscö a jens'e”, eñe e Jesucristo c'ü o xitsigö rá xi'tsc'öji.

El mensaje a Esmirna

8 Xe o ña e Jesucristo o xitsi:

—Rí dyopjü 'na carta c'ü je rí
penpe c'ü pjörü cja c'e nitsjimi a
Esmirna. Rí xipjiji c'ü rí mangö
a cjava: “Nutscö exmi bübügö y
rá bübütjogö 'ma ya rguí nguarü
texe. Nguetscö ró tũgö; cja rron
tegö na yeje. 9 Nu'tsc'eji i̱ṉ
cãrãji a Esmirna, rí pãrãgö me i̱ṉ
sufridogueji na puncjü, 'ñe me
sanc'üji. Nu c'o cja'c'üji yo, mamaji
c'ü je menzumüji a Israel, y c'ü
ma't'üji Mizhocjimi. Dya cjuana
ma't'üji Mizhocjimi, na ngueje
pëpiji e Satanás c'ü dya jo. Bë'ts'iji
na puncjü, pero me i̱ṉ pë's'igueji na
puncjü cja Mizhocjimi. 10 Dya rí
sũgueji nu c'o ya ngue rí sufridoji.
Dyäräji, bübü ja nzits'üji c'o ra
pant'aji a pjörü. Ngueje e Satanás
c'ü dya jo c'ü ra tsja. Me rí
sufridogueji dyëch'a pa'a na ngueje
i̱ṉ ejmezüji. Pero sido rí 'ñejmezüji
zö ra mbö'tc'ügueji. 'Ma sido rí
'ñejmezüji, rá da'c'üji c'ü rgui bübüji
co nutscö a jens'e. 11 Nu'tsc'eji o̱
ntets'üji Mizhocjimi c'ü ín Tatagö i̱ṉ
äräji yo jña yo xi'ts'iji o̱ Espíritu, rí
tsjagueji c'ua ja nzi ga mama. Texe
c'o sido ra 'ñejmezü zö ra bö't'üji, rá
unüji c'ü ra bübüji co nutscö. Dya ra
möji a linfiernu c'ü xiji na yeje rga
ndũji”, eñe e Jesucristo c'ü o xitsigö
rá xi'tsc'öji.

El mensaje a Pérgamo

12 Xe o ña e Jesucristo o xitsi:

—Rí dyopjü 'na carta c'ü je rí
penpe c'ü pjörü cja c'e nitsjimi a
Pérgamo. Rí xipjigue c'ü rí mangö
a cjava: “Nuzgö pedye 'na tjëdyi
ín tegö. Ne tjëdyi me na mbeñe
nza yeje lado. 13 Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji
a Pérgamo, rí pãrãgö texe c'o i̱ṉ
cjagueji. Rí pãrãgö je i̱ṉ cãrãgueji
nu ja manda e Satanás. Pero sido
i̱ṉ nänngägöji ín chjũ'ũ i̱ṉ mamaji
nguetscö in Jmuzügöji. E Antipas
c'ü mi ngue 'najats'üji mi sido mi
nänngägö c'ü. Nuc'ü, o mbö't'üji cja
in jñiñigueji nu ja manda e Satanás.
Zö o mbö't'üji c'e cjuarma, pero
nu'tsc'eji sido i̱ṉ ejmezüji. 14 Na
jo c'ü sido i̱ṉ ejmezüji; pero dya
jo texe c'o i̱ṉ cjagueji. Nu c'o dya
jo i̱ṉ cjaji, nuc'o, rá xi'tsc'öji c'o.
Cãrãts'üji c'o ejme c'o mi xöpü e
Balaam. Nuc'ü, o dyü't'ü e Balac
nguec'ua o tsjapü o tsjaji na s'o nu
c'o ín mboxtitajme a Israel. O xipjiji
na jo ro ziji o jñõnü c'o vi mbäsp'äji
c'o ts'ita. Xo o xipjiji c'ü ma jo ro
tsãjã ndixũ yo bëzo; yo ndixũ ro
tsãjãji bëzo. 15 Je xo ga cjanu ga
xöpü dya, nu c'o xiji nicolaíta. Dya
rí negö c'o jizhiji. Nu'tsc'eji cãrã
ja nzi c'o tjünt'ü a xütjü anguezeji.
16 Rí xi'ts'iji ni jyodü ra nzhogü in
mü'büji. Nu 'ma jiyö, dya ra metscö
ndajme rá ẽcjö va a Pérgamo nu va
ja i̱ṉ cãrãgueji. Nu c'o dya ra nzhogü
o̱ mü'bü, rá cjajme chũ co ne tjëdyi
nu pedye ín tegö nu ngueje ín jñagö.
17 Nu'tsc'eji o̱ ntets'üji Mizhocjimi
c'ü mi Tatagö i̱ṉ äräji yo jña yo
xi'ts'iji o̱ Espíritu, rí tsjagueji c'ua
ja nzi ga mama. Mama a cjava o̱
Espíritu Mizhocjimi: texe c'o sido
ra 'ñejmezü, rá unüji c'ü ra ziji c'e
maná c'ü je va ẽjẽ a jens'e. Xo
rá unüji 'naja ndojo c'ü na t'öxü.
Juns'ü 'na tjũ c'e ndojo c'ü dya cjó
pãrã. Nguextjo c'ü ra jñü c'e ndojo
nguextjo c'ü ra mbãrã c'ü”, eñe e
Jesucristo c'ü o xitsigö rá xi'tsc'öji.

El mensaje a Tiatira

18 Xe o ña e Jesucristo o xitsi:

—Rí dyopjü 'na carta c'ü je rí
penpe c'ü pjörü cja c'e nitsjimi
a Tiatira. Rí xipjigue c'ü rí
mangö a cjava: “Nguetscö o̱ T'izü
Mizhocjimi. Yo ín chögö 'ñetse nza
cja sivi. Yo ín cuagö juës'i nza cja
bronce c'ü juës'i 'ma na sant'a cja
sivi. 19 Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Tiatira,
rí pãrãgö texe c'o i̱ṉ cjagueji. Rí
pãrãgö i̱ṉ s'iyazüji 'ñe xo pötqui
s'iyaji yo in cjuarmaji. Xo sido
i̱ṉ ejmezüji; i̱ṉ pëpquiji na jo. Xo
i̱ṉ sëchiji 'ma pje c'o i̱ṉ sufridoji.
Xenda i̱ṉ cjagueji na jo dya, que na
ngueje 'ma cja vi 'ñejmeji. 20 Pero

bübü 'na cosa c'ü dya jo in̲ cjaji c'ü rá xi'tsc'öji. In̲ ätäji c'e ndixũ c'ü xiji Jezabel. Nu c'e ndixũ c'ü, mama c'ü pätpä Mizhocjimi ga zo'c'üji. Pero dya cjuana nu c'o xi'ts'iji. Nu c'ü cja'a, onpü yo ín ntegö. Nguec'ua c'o ya chjüntü 'ñe c'o dya be chjüntü nde jyëztjo ga tsjaji na s'o. Yo bëzo tsãji o ndixũ; yo ndixũ tsãji o bëzo. Xo siji c'o jñõnü c'o päsp'äji c'o ts'ita. 21 Nuzgö ya mezhe ró xipji c'e ndixũ Jezabel ra nzhogü o̲ mü'bü c'ü dya cja ra tsja na s'o. Pero dya pje ätcä. Sido cja c'o na s'o. 22 Dyäräji dya. Rá cjapü c'e ndixũ ra zö'dyë me ra sufrido na ngueje me cja na s'o. Xo nzitjo nu c'o xo cja c'ua ja nzi ga tsja angueze, me xo rá cjapü ra sufrido c'o; 'ma dya ra nzhogü o̲ mü'büji. 23 Nu c'o tjünt'ü a xütjü c'e ndixũ, nuc'o rá pö't'ü c'o. Nuc'ua texe ín ntegö ra mbãrãji nguetscö rí pãtpã texe o̲ mü'bü yo nte. Rí pãrãgö texe c'o cjijñi anguesji. Rá nzhocüts'üji nzi 'najats'üji c'ua ja gui tsjagueji. 24 Cãrãts'üji c'o dyaja a Tiatira c'o dya ätäji c'o xöpü c'e ndixũ. Mama c'e ndixũ c'ü ni jyodü rí tsjaji texe c'o na s'o c'ua ja nzi ga ne e Satanás c'ü dya jo. Rí xi'ts'iji, dya rí tsjagueji c'ua ja nzi ga xöpü c'e ndixũ. 25 Nu'tsc'eji nguextjo c'ü rí ö'tc'üji, sido rí dyätcäji hasta 'ma cja rá ẽcjö. 26 Nu c'o ra sido ra tsja c'ua ja nzi rgá negö hasta 'ma cja rá ẽcjö; nutscö rá unüji c'ü ra mandaji cja yo jñiñi cja ne xoñijõmü. 27 Rá unügö c'ü ra mandaji c'ua ja nzi o dyacü mi Tatagö c'ü rí mandagö. Me na zëzhi rgá mandaji; ra chjëntjovi nza cja 'ma päräji na zëzhi o s'äbä co 'na vara c'ü t'ëzi, ra chädätjo yo. 28 Nutscö rí chjëntjobe c'e seje c'ü xenda na zö ga juëbi 'ma xõrü. Nu c'o ra tsja c'ua ja nzi rgá negö, rá unüji c'ü me ra mäjäji cja ín Jmigö. 29 Nu'tsc'eji o̲ ntets'üji Mizhocjimi c'ü ín Tatagö, in̲ äräji yo xi'ts'iji o̲ Espíritu, rí tsjagueji c'ua ja nzi ga mama", eñe e Jesucristo c'ü o xitsigö rá xi'tsc'öji.

3

El mensaje a Sardis

1 Xe o ña e Jesucristo o xitsi:

—Rí dyopjü 'na carta c'ü je rí penpe c'ü pjörü cja c'e nitsjimi a Sardis. Rí xipjiji c'ü rí mangö a cjava: "Nutscö rí täcjö o̲ Espíritu Mizhocjimi c'ü ín Tatagö c'ü pëpji cja yo yencho nitsjimi. Nuzgö xo rí jüngö yo yencho seje. Nu'tsc'eji in̲ cãrãji a Sardis, rí pãrãgö texe c'o in̲ cjagueji. Mamaji c'ü me in̲ pëpjigueji na puncjü para nutscö. Pero rí pãrãgö na jo in̲ chjëntcjeji añima na ngueje dya pje in̲ ätcägöji. 2 Tsjijñiji, ra nzhogü in mü'büji. Na ngueje dya cja nda in̲ cjagueji c'o na jo. Zëzhigueji ngue c'ua rí tsjagueji c'o na jo. Na ngueje ya ró nugö c'ü bë'ts'iji rí tsjagueji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi. 3 Rí mbeñegueji o̲ jña Mizhocjimi c'ü o jí'ts'iji; rí dyätägueji. Nu 'ma dya ra nzhogü in mü'bügueji, rá ẽcjö nu hora c'ü dya in̲ tepqueji; rá ẽ jün'c'üji ngüenda. 4 Cãrã ja nzits'üji a Sardis c'o na t'öxü o̲ mü'bü nza cja 'na bitu c'ü na t'öxü, na ngueje ätcägöji. Na ngueje ätcägöji y dya cjaji c'o na s'o, ra nzhodüji co nutscö a jens'e nu ja dya bübü c'ü na s'o. 5 A cjanu ra nzhodü a jens'e co nutscö texe c'o sido ra dyätcägö. Ra jyeji c'ü na t'öxü. C'o o̲ tjũji je juns'ü nu cja c'e libro nu ja juns'ü o̲ tjũ nu c'o ra bübütjo. Dya rá borragö o̲ tjũji cja c'e libro. Nuc'o, rá xipjigö mi Tatagö a jens'e ngue ín ntegö c'o. C'o o̲ anxe Mizhocjimi, xo rá xipjigö a cjanu c'o. 6 Nu'tsc'eji o̲ ntets'üji Mizhocjimi, in̲ äräji yo xi'ts'iji o̲ Espíritu, rí tsjagueji c'ua ja nzi ga mama", eñe e Jesucristo c'ü o xitsigö rá xi'tsc'öji.

El mensaje a Filadelfia

7 Xe o ña e Jesucristo o xitsi:

—Rí dyopjü 'na carta c'ü je rí penpe c'ü pjörü cja c'e nitsjimi a Filadelfia. Rí xipjiji c'ü rí mangö a cjava: “Nguetscö o̱ T'izgö Mizhocjimi; dya pje bübüzügö c'ü na s'o. Texe c'o rí mangö na cjuana c'o. Nguetscö o̱ mboxbëchezgö e David, nguetscö rá mandagö a jens'e 'ñe cja ne xoñijõmü. Texe c'o rí negö ra zädä; nuc'o ra zädä c'o. Texe c'o dya rí negö ra zädä; nuc'o dya ra zädä c'o. Dya cjó xo ra ts'axcü. 8 Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Filadelfia, rí pãrãgö texe c'o i̱ṉ cjagueji. Rí pãrãgö c'ü dya pje nda zë'ts'igueji; pero sido i̱ṉ ätcägöji ín jña; sido i̱ṉ nänngägöji ín chjũ. Ya ró xocüts'ügöji 'na ngoxtji ngue c'ua rí pëpquiji. Nu c'e ngoxtji dya cjó sö ra ngot'ü c'ü. 9 Cãrã c'o ne ra ts'axc'üji. Nuc'o, je menzumü a Israel c'o. Anguezeji mamaji ma't'üji Mizhocjimi cja o̱ nitsjimi anguesji. Pero dya cjuana c'ü mamaji na ngueje ngue e Satanás c'ü je pëpiji. Dyäräji dya. Rá cjapügö ra ẽji cja in jmigueji. Ya ra ndüñijõmüji rgá matcügöji. Rá cjapügö anguesji ra mbãrãji c'ü ró s'iyats'ügöji. 10 Ra zädä c'ü me ra sufrido texe yo cãrã cja ne xoñijõmü. Pero rá pjö'c'ügöji c'ü dya rí sufridogueji c'o pa'a c'o; na ngueje sido i̱ṉ sëchigueji gui 'ñejmezüji. 11 Dya ra metscö ndajme rá ẽcjö. Sido rí 'ñejmezüji ngue c'ua rá da'c'üji 'na corona a jens'e na ngueje i̱ṉ pëpquiji. 'Ma dya sido rí 'ñejmezüji, dya rá da'c'üji 'ma. 12 Texe c'o sido ra 'ñejmezü, rá cjapügö ra bübüji a jens'e co Mizhocjimi c'ü mi Tatagö. C'ua ja nzi ga cja o columna cja 'na templo, dya 'ñõmü, je xo ga cjatjonu anguezeji, dya ra mbedyeji nu, ra bübütjoji co Mizhocjimi. Nutscö rá jũsp'üji ngue o̱ t'i Mizhocjimi c'ü mi Tatagö. Xo rá jũsp'üji o̱ tjũ c'ü o̱ jñiñi Mizhocjimi c'ü mi Tatagö, na ngueje je ra menzumüji cja c'e jñiñi c'ü. Nu c'e jñiñi ngueje a Jerusalén nu cja dadyo c'ü rguí 'ñeje a jens'e. Ngue 'ma ya rguí nguins'i e jens'e 'ñe ne xoñijõmü nu bübü dya. Xo rá jũsp'ügöji ín chjũ'ũ nu cja dadyo. 13 Nu'tsc'eji o̱ ntets'üji Mizhocjimi, i̱ṉ äräji yo xi'ts'iji o̱ Espíritu, rí tsjagueji c'ua ja nzi ga mama”, eñe e Jesucristo c'ü o xitsigö rá xi'tsc'öji.

El mensaje a Laodicea

14 Xe o ña e Jesucristo o xitsi:

—Rí dyopjü 'na carta c'ü je rí penpe c'ü pjörü c'e nitsjimi a Laodicea. Rí xipjiji c'ü rí mangö a cjava: “Texe c'o rí mangö na cjuana c'o. Texe c'o rí mangö ra zädä c'o. Texe c'o o dyät'ä Mizhocjimi nguetscö ró ät'ägö c'o. 15 Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Laodicea, rí pãrãgö texe c'o i̱ṉ cjagueji. Nu'tsc'eji dya i̱ṉ mangueji c'ü dya i̱ṉ ejmezüji. Pero dya xo i̱ṉ ejmezügöji co texe in mü'büji. Na jẽ nzhodü in mü'büji co nutscö. Pötjo ri 'ñejmezüji co texe in mü'büji. O 'ma jiyö, pötjo ri mangueji c'ü dya i̱ṉ pãcãji. 16 Zö i̱ṉ mamaji c'ü i̱ṉ ejmezüji, pero dya i̱ṉ ejmezüji co texe in mü'büji. Nuzgö me rí s'ogö c'o i̱ṉ cjagueji; nguec'ua ya ngue rá mangö c'ü dya rí pã'c'ãgöji. 17 Nu'tsc'eji i̱ṉ mangueji i̱ṉ pë'sc'eji na puncjü, dya pje bë'ts'iji cja in mü'büji, dya pje xe ni jyonc'üji. Juentsc'eji, dya i̱ṉ unüji ngüenda c'ü dya pje i̱ṉ pë'sc'eji. I̱ṉ chjëntcjeji nza cja 'naja ngorö c'ü örü pje ra zi; xo ojtjo bitu pje ra jye'e. 18 Rrã zo'c'ügöji nu c'ü ni jyodü rí tsjagueji ngue c'ua rí pë's'iji na puncjü. Ni jyodü ra nzhogü in mü'büguеji. Ni jyodü rí unüji ngüenda c'ü dya pje i̱ṉ pë's'iji, y rí 'ñejmezüji co texe in mü'büji. Rí dyötcüji o oro, rá da'c'üji. Rí dyötcüji o bitu c'o na t'öxü, rá da'c'üji, ngue c'ua dya cja rí tsejeji nza cja c'o dya je o̱ bitu. Xo rá da'c'üji o ungüento rí tsos'ü in chöji, ngue c'ua ra xogü in chöji

rí jñandaji. 19 Texe yo rí s'iyagö,
rí huënch'iji rgá zopjüji ngue c'ua
ra nzhogü o̱ mü'büji. Nguec'ua
rí tsjacjuanagueji ra nzhogü in
mü'bügueji. 20 Dyäräji dya. Rí
böbügö cja ngoxtji c'ü ngueje in
mü'bügueji, rí zenguats'ügöji. 'Ma
cjó c'o ra dyätcä ín jñagö, 'ma ra
nzhogü o̱ mü'bü, ya ri 'natjo ín
mü'bügöbe; ya rá dyocjöbe. 21 Texe
c'o ra tsja c'ua ja nzi rgá negö,
rá unüji c'ü ra mimiji jmu co
nutscö. Je a cjanu, nutscö ró
cjagö texe c'ua ja nzi va ne mi
Tatagö a jens'e; nuc'ua 'natjo c'ua
ró mimigöbe Jmu. 22 Nu'tsc'eji o̱
ntets'üji Mizhocjimi c'ü ín Tatagö,
i̱n äräji yo xi'ts'iji o̱ Espíritu, rí
tsjagueji c'ua ja nzi ga mama", eñe
e Jesucristo c'ü o xitsigö rá xi'tsc'öji.

4

La adoración en el cielo

1 Nuc'ua o nguarü yo jña'a yo o
xitsi e Jesucristo ja cja yo yencho
nitsjimi. Nuc'ua ró jandagö 'na
ngoxtji a jens'e c'ü mi sjocütjo. Ró
ärägö c'ua c'e jña c'ü ya vi zocü. O
ña na jens'e nza cja 'na trompeta. Je
o xitsi a cjava c'e jña'a:

—Je rí 'ñecje a 'ñecjua a jens'e. Rá
jí'ts'i c'o cja ra zädä, o xitsi c'e jña.

2 Nuc'ua o̱ Espíritu Mizhocjimi o
jítsi nu yo rá xi'ts'iji. Ró janda
a jens'e 'na trono nu ja mimi nu
c'ü manda. Mi junrü 'naja cja c'e
trono. 3 Nu c'ü mi junrü cja c'e
trono me mi juës'i nza cja c'o ndojo
c'o xiji jaspe 'ñe cornalina. Mi böbü
'na arco iris cja c'e trono. Nu c'e
arco iris me mi juëbi nza cja c'o
ndojo c'o na c'anga c'o xiji esmer-
alda. 4 Xo mi järä c'o dyaja trono
c'o mi veinticuatro. A nde'e c'o, mi
bübü c'e trono nu ja mimi nu c'ü
manda. Nzi 'naja c'o veinticuatro
trono mi junrü 'naja tita. Nuc'o, mi
je'e bitu c'o na t'öxü c'o. Mi junt'üji
o corona c'o oro o̱ ñiji, na ngueje
mi manda c'o. 5 Me mi juëbi, me
mi pjäjnä, me mi yürü; je ma ẽjẽ
cja c'e trono c'ü mi bübü a nde. A
jmi c'e trono mi järä yencho sivi.
C'o yencho sivi ngueje o̱ Espíritu
Mizhocjimi c'ü pëpji cja yo yencho
nitsjimi. 6-7 A jmi c'e trono xo mi
bübü c'ü mi nza cja 'na zapjü c'ü mi
nza cja vigrio.

Ró janda nzi 'naja lado c'e trono.
Mi nziyo c'o mi böbü cja c'e trono.
Nu c'ü ot'ü exmi nza cjatjo 'na león;
c'ü na yeje exmi nza cjatjo 'na toro;
c'ü na jñi exmi nza cjatjo o̱ jmi 'na
nte. C'ü na nziyojo exmi nza cjatjo
'na águila c'ü mi pjüjuaja. Nza nziyo
c'o, me mi qui'i na puncjü o̱ ndö
cja o̱ jmiji 'ñe cja o̱ xütjüji. 8 Nza
nziyo c'o, nzi 'naja mi peje 'ñanto
o̱ juajaji. Nzi 'naja o̱ juajaji me mi
qui'i na puncjü ndö a xes'e 'ñe a
mbo. Nza nziyo c'o mi bübü, nuc'o,
tõjõji xõmü ndempa. Dya söyaji ga
tõjõji. Nu c'ü tõjõji je a cjava:

Me na sjũ Mizhocjimi nu ín Jmugöji
nu sö ra tsja texe.
Me na sjũ na sjũ nu.
Nujnu exmi bübü, y exi bübü; y 'ma
ya rguí nguins'i ne xoñijõmü,
sido ra bübütjo.

9 C'o nziyo, ma't'üji nu c'ü junrü
cja c'e trono. Mamaji c'ü me
na nojo Mizhocjimi nu c'ü exi
bübü para siempre. Unüji na pöjö
angueze. 10 'Ma ma't'ü Mizhocjimi
c'o nziyo, nuc'ua c'o veinticuatro
tita xo ndüñijõmüji a jmi nu c'ü
junrü cja c'e trono. Nuc'ua ma't'üji
angueze c'ü exi bübü para siempre.
Nuc'ua c'o o̱ coronaji je jumüji cja
ngua o̱ trono nu c'ü manda texe.
Mamaji a cjava:

11 Nu'tsc'e ngue'tsc'e ín Jmuts'ügöjme
'ñe ín Mizhocjimits'ügöjme.
Ngue'tsc'e i̱ dyät'ä texe yo bübü,
texe yo cja'a.
Mi ñegue c'ü ro bübü yo, nguec'ua i̱
dyät'ä yo.
Nguec'ua ni jyodü texeji ra
ma'tc'ügueji, ra mamaji c'ü
me na nojots'ügue na ngueje

me na zë'ts'igue; i̱ dyät'ägue
texe yo.

5

El libro y el Cordero

1 Nuc'ua nu c'ü mi junrü cja c'e
trono, ró janda mi tjë 'na libro c'ü
mi 'mans'a. Mi tjë cja o̱ jodyë.
C'e libro mi t'opjü a mbo'o 'ñe a
xes'e. Mi yencho tjüjmü c'o mi
tjüt'ü. 2 Nuc'ua ró janda c'ua 'na
anxe c'ü me na zëzhi c'ü mi mapjü
na jens'e. Mi mama a cjava:

—¿Cjó ngue c'ü sö ra xücü yo
tjüjmü ngue c'ua ra nu'u ne libro?,
o mama a cjanu c'e anxe.

3 Pero dya mi sö cjó ro xücü ro
nu'u c'e libro; ne ri ngueje c'o mi
bübü a jens'e, ne ri ngueje c'o mi
bübü cja ne xoñijõmü, ne ri ngueje
'naja c'o ya vi ndũ ro sö ro xo's'ü.
4 Nutscö me ró huëgö na puncjü
na ngueje dya cjó ch'öt'ü c'ü ro tsja
texe c'ua ja nzi ma ne Mizhocjimi.
Nguec'ua dya cjó mi sö cjó ro xo's'ü
c'e libro c'ü ro nu'u cja rron xörü.
5 Nuc'ua 'naja c'o tita o xitsi a cjava:

—Dya rí huë'ë. Jñanda, bübü 'naja
nu sö ra xo's'ü ne libro y ra xücü yo
yencho tjüjmü para ra xörü. Ngueje
nu o ndõpü c'ü dya jo, 'ma o ndũ va
ngõtcüji ín nzhubügõji; o bëzhi c'ü
dya jo. Ngueje nu me na zëzhi nu
jũsp'üji o̱ tjũ'ũ León. Je mboxbëche
cja e David c'ü mi mboxbëche cja e
Judá, o xitsi a cjanu.

6 Nuc'ua ró janda 'naja Ts'imë
c'ü mi böbü a nde c'e trono 'ñe c'o
tita 'ñe c'o nziyo c'o mi böbü cja
c'o o̱ lado c'e trono. Nu c'e Ts'imë
mi 'ñetse c'ü vi bö't'ü c'ü. Mi peje
yencho o̱ ts'imota; cja na yencho
o̱ ndö'ö c'o mi qui'i. C'o yencho o̱
ndö'ö ngueje o̱ Espíritu Mizhocjimi
c'ü je däjä ra ẽ pëpji texe cja ne
xoñijõmü. 7 C'e Ts'imë o ndë c'e
libro c'ü mi tjë nu c'ü mi junrü cja
c'e trono. 8 'Ma o ndë c'e libro,
nuc'ua nu c'o nziyo c'o mi böbü
cja o̱ lado c'e trono, 'ñe c'o vein-
ticuatro tita o ndüñijõmüji a jmi
c'e Ts'imë, o ma't'üji. Nzi 'naja c'o
tita mi jünji 'naja bizhi c'ü ngueje
arpa. Xo mi tũji nde 'najaji 'na s'äbä
c'ü ngue oro. C'o s'äbä mi nizhi o
nguichjüjnü c'o ma jo ma jyärä. Nu
c'o nguichjüjnü, ne ra mama c'o jña
c'o ni dyötü Mizhocjimi yo o̱ nte.
9 Nuc'ua c'o nziyo c'o mi bübü 'ñe
c'o tita mi ma't'üji Mizhocjimi mi
tõjõji 'na himno c'ü cja dadyo. Mi
mamaji a cjava:

Nu'tsc'e i̱ tsja texe c'ua ja nzi va
ne Mizhocjimi, nguec'ua o
sö i̱ chjë'ë ne libro, rí xücü rí
ñu'u.

Sö rí tsjague na ngueje o bö'tc'ügue.
I̱ pjödügue in tsji vi tsjõ'tp'ü
o̱ nzhubü yo nte texe cja ne
xoñijõmü.

Zö pje ma jñiñi cãrãji, zö pje ma
jña ñaji, zö pje ma razaji, i̱
tsjõ'tp'üji o̱ nzhubüji.

Nguec'ua 'ma cjó c'o ra 'ñench'ets'ü
o̱ mü'bü, Mizhocjimi ra ts-
japü o̱ t'i c'o.

10 I̱ tsjapüji jmuji, 'ñe mböcjimiji
ngue c'ua pëpiji ín Mizhocjimigöji.

Ra mandaji cja ne xoñijõmü, je mi
mamaji a cjanu.

11 Nuc'ua ró janda me ma puncjü
anxe c'o mi böbü a ñünü. A nde
anguesji mi bübü c'e trono 'ñe c'o
nziyo c'o mi böbü a ñünü c'e trono,
'ñe c'o tita. C'o anxe mi cãrã na
puncjü millón. Ró ärä mi ña c'o
anxe. 12 C'o anxe me mi tõjõji na
jens'e. Mi mamaji a cjava:

Nu ne Ts'imë nu o bö't'ü, o tsja
texe, nguec'ua rá ma't'üji
angueze. Nunu me na nojo
nu.

Nunu sö ra tsja texe nu. Nunu me
pë's'i texe c'o ni muvi nu.

Nunu pãrã texe nu; me na zëzhi.

13 Nuc'ua ró ärä texe c'o o dyät'ä
Mizhocjimi c'o cãrã a jens'e 'ñe cja
ne xoñijõmü, 'ñe a mbo e jõmü, 'ñe
c'o cã'ã cja e ndeje. Mi tõjõji; mi
mamaji a cjava:

Rí ma'tc'üjme nu'tsc'e Mizhocjimi
in junrü cja e trono.
Xo rí ma'tc'üjme nu'tsc'e Jesucristo
ngue'tsc'e c'e Ts'imë c'ü o
bö't'ü.
Me na nojots'üvi, me na zë'ts'iguevi.
Sido rá ma'tc'üjme; dya ra nguarü
c'ü rá ma'tc'üjme, je mi
mama a cjanu c'o.
14 O ndünrü c'ua c'o nziyo c'o mi
böbü a ñünü c'e trono. O mamaji:
—Je rga cjanu, amén.
Nuc'ua c'o tita o ndüñijõmü, o
ma't'üji Mizhocjimi 'ñe e Jesucristo
c'ü e Ts'imë.

6

Los siete sellos

1 Nuc'ua ró janda c'e Ts'imë o
xücü 'naja c'o tjüjmü c'o mi tjüt'ü c'e
libro. Ró ärä c'ua 'naja c'o nziyo c'o
mi bübü. 'Ma mi ña'a, mi ärägö nza
cja c'ü mi pjäjnä. Mi mama a cjava:
—Xä'dä, rí ẽ jñanda.
2 Ró janda c'ua 'na pjadü c'ü ma
t'öxü. Nu c'ü mi chägä, mi jün
'na arco yo flecha. O ch'unü 'na
corona nza cja c'ü juns'ü yo manda.
Angueze ya vi ndõpü na puncjü c'o
üvi. O mbedye o ma ndõpü c'o
dyaja c'o üvi.
3 Nuc'ua c'e Ts'imë o xücü c'ü na
yeje tjüjmü c'o mi tjüt'ü c'e libro. Ró
ärä c'ua mi ña c'ü na yeje c'o nziyo
c'o mi bübü. Mi mama a cjava:
—Xä'dä, rí ẽ jñanda.
4 Nuc'ua o mbedye c'ua c'ü 'naja
pjadü. Ma mbaja c'e pjadü c'ü. Nu
c'ü mi chägä, o ch'unü 'na tjëdyi c'ü
me ma nojo. O ch'unü c'ü ro tsjapü
ro tsja chũ yo nte'e cja ne xoñijõmü.
Nguec'ua ra pötü rgá mbö't'üji.
5 Nuc'ua c'e Ts'imë o xücü c'ü na
jñi'i c'o mi tjüt'ü c'e libro. Ró ärä
c'ua c'ü na jñi'i c'o mi bübü. Mi
mama a cjava:
—Xä'dä, rí ẽ jñanda.
Nuc'ua ró janda c'ua 'naja pjadü
c'ü ma potjü. Nu c'ü mi chägä, mi
jün'ü 'na t'ëzi c'ü ni pesaji. 6 Ró ärä
c'ua 'na jña c'ü je ma ẽjẽ a nde'e
cja c'o nziyo c'o je mi bübü a ñünü
c'e trono. Nu c'e jña'a je o mama a
cjava:
—Yo nte 'napa ra pëpjiji ngue c'ua
ra ndõmüji 'na kilo ndëxü. 'Napa ra
pëpjiji ngue c'ua ra ndõmüji jñi kilo
cébara. Y rguí jyodü ra mbötpüji
ngüenda c'ü dya ra s'odüji o aceite
'ñe o vino.
7 Nuc'ua c'e Ts'imë o xücü c'ü na
nziyo c'o mi tjüt'ü c'e libro. Ró ärä
c'ua c'ü na nziyo c'o mi bübü. O
mama a cjava:
—Xä'dä, rí ẽ jñanda.
8 Nuc'ua ró janda c'ua 'naja pjadü
c'ü ma c'axt'ü. Nu c'ü mi chägä, mi
xiji ngueje nu pö't'ü yo nte nu. Cja
o xütjü ma ẽjẽ nu c'ü xiji Hades nu
ja cãrã c'o tũ'ũ. O ch'unüvi sjëtsi
ro mbö't'üji c'ü na nziyo parte yo
nte yo cãrã cja ne xoñijõmü. Ro
mbö't'üji co tjëdyi, co tjijmi, 'ñe co
yo animal yo na sate yo cãrã cja ne
xoñijõmü. Xo o tsjapüvi o zö'dyë na
puncjü nte, ngue c'ua o ndũji.
9 C'e Ts'imë o xücü c'ü na tsi'ch'a
c'o mi tjüt'ü c'e libro. Nuc'ua ró
janda c'ua 'na altar. A jõmü c'ü e
altar ró janda c'o o aljma nu c'o vi
bö't'ü na ngueje o 'ñejmeji o jña'a
Mizhocjimi y mi xipjiji c'o nte e
Jesucristo ngueje c'ü ín Jmugöji.
10 Anguezeji o mapjüji c'ua na
jens'e. Mi mamaji a cjava:
—Nu'tsc'e ín Jmuts'üjme, me na
zë'ts'igue, in mandague texe. Me na
sjũ'ũtsc'e. Texe c'o in mangue na
cjuana c'o. ¿Hasta jinguã rí jñünpü
ngüenda c'o nte cja ne xoñijõmü c'o
o mbötcüjme, rí tsjapüji ra sufridoji
na ngueje o mböcüzüjme ín tsji-
jme?, o mamaji a cjanu.
11 O ch'unü nzi 'naja anguezeji
'naja bitu c'ü ma t'öxü. O sjipjiji xe
ro nde'beji ts'iquë cja ro zäs'ä c'o
o cjuarmaji c'o pëpi Mizhocjimi c'o
xo ro bö't'ü.
12 Ró janda c'ua c'e Ts'imë o xücü
c'ü na 'ñanto c'o mi tjüt'ü c'e libro.
Me mi mbĩ'ĩ c'ua ne xoñijõmü. E
jyarü o pocü nza cja bobitu. E zana

mi 'ñetse nza cja cji'i. 13 Yo seje a
jens'e o ndögü a xes'e ne xoñijõmü,
c'ua ja nzi ga jyäbä o higo c'o dya
be tã'ã, 'ma vü na zëzhi e ndajma
ga juant'a c'e za'a. 14 E jens'e o
'ñetse o 'mans'a nza cja 'ma 'mans'a
'na libro; ya mi ojtjo. Texe yo t'eje
'ñe yo ts'ixoñijõmü a nde cja ndeje
o 'ñõmüji. Dya cja mi junrüji c'ua
ja je mi junrüji. 15 Nuc'ua yo nte
cja ne xoñijõmü o tsjõjõji cja cueva
c'o tjocü cja ndojo cja yo t'eje. O
tsjõjõ yo rey 'ñe yo gobernador 'ñe
yo manda xondaro 'ñe yo pë's'i na
puncjü merio 'ñe yo na zëzhi 'ñe yo
pje nde pjëzhi, 'ñe texe yo dyaja nte.
16 Yo nte o xipjiji a cjava c'o t'eje 'ñe
c'o ndojo:

—Tunügueji a xes'ezügöjme. A
cjanu rí tsopcüjme nguec'ua dya
ra jñandgajme Mizhocjimi c'ü junrü
cja e trono; dya xo ra jñandgajme e
Jesucristo c'ü e Ts'imë. Anguezevi
me ra jñüncüjme ngüenda ra ts-
jacüjme rá ma sufridojme. 17 Na
ngueje ya o säjä c'e pa'a c'ü me na
s'ëzhi. Mizhocjimi 'ñe e Jesucristo
me ra tsjacüjme rá sufridojme. ¿Cjó
ngue c'ü ra sö ra böbü cja o̱ jmivi?
Dya cjó sö. Je a cjanu o mamaji.

7

Los señalados de las tribus de Israel

1 Nuc'ua ró janda c'ua nziyo anxe. Mi böbüji cja yo nziyo 'nan-
guarü cja ne xoñijõmü. Mi pënch'iji
na jo yo nziyo ndajma cja nu
xoñijõmü; ngue c'ua dya ro vü'ü
e ndajma cja ne xoñijõmü, ne ri
ngueje cja e ndeje. Ne xo ro juant'a
yo za'a. 2 Ró janda c'ua c'ü 'naja
anxe. O mbes'e nu ja ni mbes'e e
jyarü. Nuc'ü, mi jün 'na sello ngue
c'ua ro meya nu c'o ngueje o̱ t'i
Mizhocjimi c'ü bübütjo. O mapjü
na jens'e, o zopjü c'o nziyo anxe
c'o vi ch'unü poder ro s'odü ne
xoñijõmü 'ñe e ndeje. O xipjiji a
cjava:

3 —Dya be rí s'odüji ne xoñijõmü
ne ri ngueje e ndeje ne ri ngueje
yo za'a. Cja rí s'odügueji c'o, 'ma ya
rá cjuarü rá meyajme yo o̱ nte ín
Mizhocjimigöji. Rá meyajme cja o̱
ndẽ'ẽ yo.

4 Ró ärägö ja nzi mi sö nu c'o o
meyaji. O zäs'ä ciento cuarenta y
cuatro mil yo nte yo mboxbëche cja
c'o doce o̱ t'i e Israel. 5 O meyaji
doce mil yo nte yo mboxbëche cja e
Judá. O meyaji doce mil yo nte yo
mboxbëche cja e Rubén. O meyaji
doce mil yo nte yo mboxbëche cja
e Gad. 6 O meyaji doce mil yo nte
yo mboxbëche cja e Aser. O meyaji
doce mil yo nte yo mboxbëche cja
e Neftalí. O meyaji doce mil yo
nte yo mboxbëche cja e Manasés.
7 O meyaji doce mil yo nte yo
mboxbëche cja e Simeón. O meyaji
doce mil yo nte yo mboxbëche cja e
Leví. O meyaji doce mil yo nte yo
mboxbëche cja e Isacar. 8 O meyaji
doce mil yo nte yo mboxbëche cja e
Zabulón. O meyaji doce mil yo nte
yo mboxbëche cja e José. O meyaji
doce mil yo nte yo mboxbëche cja e
Benjamín.

La multitud vestida de blanco

9 Nuc'ua ró janda c'ua; mi cãrã
me na puncjü nte c'o dya cjó mi sö
ro mbezhe. Vi 'ñejeji texe cja yo
ndajñiñi 'ñe texe cja yo jñiñi. Mi
ñaji c'o pje nde ma jña, 'ñe pje nde
ma razaji. Mi böbüji cja o̱ jmi c'ü
junrü cja c'ü e trono 'ñe cja o̱ jmi c'ü
e Ts'imë c'ü ngueje e Jesucristo. Mi
jeji bitu c'ü ma t'öxü. Mi jünji o̱ dyë
'mãjmã. 10 Mi mapjüji na jens'e, mi
mamaji a cjava:

Nunu o jocüzüji ín mü'büji ngueje ín
Mizhocjimigöji nu je junrü
cja e trono 'ñe e Ts'imë nu
ngueje e Jesucristo, je o ma-
maji a cjanu.

11 Nuc'ua texe c'o anxe mi böbüji.
A nde anguesji mi bübü c'e trono
'ñe c'o tita 'ñe c'o nziyo c'o mi bübü.
Nuc'ua c'o anxe o ndüñijõmüji a

jmi'i c'ü e trono. Cjanu o ma't'üji
Mizhocjimi. 12 O mamaji a cjava:
Je xo rí mangöjme a cjanu, amén.
Ngue'tsc'e ín Mizhocjim-
its'ügöjme rá ma'tc'üjme.
Me na nojots'ügue, in pãrãgue texe.
Ngue'tsc'e rá da'c'üjme na
pöjö. Ngue'tsc'e rá sũc'üjme.
Ngue'tsc'e me na zë'tsc'e, sö
rí tsjague texe. Je rga cjatsc'e
nu texe yo cjë'ë 'ñe 'ma ya
rguí nguarü ne xoñijõmü.
Amén.
13 Nuc'ua 'naja c'o tita o dyönngü,
o xitsi a cjava:
—Nujyo je'e na t'öxü, ¿cjo in
pãrãgue cjó ngueje yo, 'ñe ja vi 'ñeji?,
o 'ñenze.
14 Ró xipji c'ua a cjava:
—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, dya rí
pãrãgö. Xitsigö cjó ngueje yo, na
ngueje in pãrãgue, ró embe.
Cjanu o xitsi c'ua angueze:
—Nujyo nguejyo vi sufrido
na puncjü na ngueje o 'ñejmeji
e Jesucristo c'ü o pjödü o cji o
ndintspi o mü'büji. O mbedyeji o
bituji; o ch'öxcüji co o cji e Ts'imë.
15 Nguec'ua ya je cãrãji a jmi
Mizhocjimi nu junrü cja ne trono.
Nujyo, ma't'üji Mizhocjimi xõmü
ndempa nu va ja bübü angueze.
Mizhocjimi ngue nu ra mbörüji nu;
dya pje ra bëzhiji. 16 Dya cja ra
zant'aji; ne xo ra neji o ndeje. Dya
xo ra zant'aji e jyarü; ne ra zö'öji
c'ü rrã pa'a. 17 Na ngueje e Ts'imë
e Jesucristo nu je bübü a nde cja ne
trono ra mbörüji, ngue nu ra unüji
c'ü ra ziji; nguec'ua ra bübütjoji.
Mizhocjimi ra ndintspi texe yo o
nguizhöji. Dya cja pje ra mbeñeji.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

1 Nuc'ua c'e Ts'imë o xücü c'ü na
yencho c'ü mi tjüt'ü c'e libro. O
zö nde hora c'ü dya cjó mi ña, y
dya cja pje mi ärägö. 2 Nuc'ua ró
janda c'o yencho anxe c'o böbü a
jmi Mizhocjimi. Nuc'ua o ch'unüji
c'ua yencho trompeta. 3 O ẽjẽ c'ua
c'ü 'naja anxe o ẽ böbü a jmi cja
c'e altar c'ü oro c'ü bübü a jmi c'e
trono. Mi cjü's'ü 'na incensario
c'ü mi ngueje oro. Cjanu o ch'unü
na puncjü nguichjüjnü; ngue c'ua
ro mbä's'ä cja c'e altar ro huanba
c'o jña c'o vi dyötü Mizhocjimi texe
c'o o nte. 4 Nuc'ua c'ü o bipji c'ü
e nguichjüjnü o nguins'i cja c'o o
dyë'ë c'ü e anxe. O zät'ä a jmi
Mizhocjimi co nu c'o vi dyörü c'o o
nte angueze. 5 Nuc'ua c'ü e anxe o
nichi c'e incensario o ndësivi c'o ma
qui'i cja c'ü e altar. Cjanu o mbodü
c'ua cja ne xoñijõmü. Nuc'ua o
pjäjnä c'ua. Me mi juëbi, me mi
yürü; me mi mbĩ'ĩ ne xoñijõmü.

Las trompetas

6 Nuc'ua c'o yencho anxe c'o mi
jün c'o yencho trompeta o mba's'üji
c'ua, ro mbë'biji.
7 Nuc'ua c'ü ot'ü anxe o mbë'bi
o trompeta. Nuc'ua o jyäbä c'ua o
ngündo 'ñe o sivi c'o mi chjanavi o
cji'i. Je jyäbä cja ne xoñijõmü. C'ü
na jñi parte ne xoñijõmü o ndë'ë.
Xo o ndë'ë c'ü ni zö na jñi yo za'a.
Xo o ndë'ë texe yo pjindyo.
8 C'ü na yeje anxe o mbë'bi c'ua
c'ü o trompeta. Nuc'ua mi 'ñetse
nza cja 'na trat'eje c'ü ma tjë'ë, o ma
zo'o cja ndeje nu cja mar. Nuc'ua
c'ü ni zö na jñi c'ü e mar o mbëzhi
cji'i c'ü. 9 Cjanu o ndũ'ũ c'ua c'ü
ni zö na jñi c'o mi cã'ã cja o mar.
Nuc'ua c'ü ni zö na jñi c'o barco o
chjorüji.
10 C'ü na jñi anxe o mbë'bi c'ua
c'ü o trompeta. Cjanu o ndögü a
jens'e 'na tanseje, ma yot'ü nza cja
'na trasivi. Je ma zo'o cja c'ü na
jñi parte yo ndare 'ñe yo mbereje.
11 Nu c'ü e tanseje mi chjũ Ajenjo
c'ü ne ra mama na cjõ. Nuc'ua
c'ü na jñi parte yo ndeje o jyärä
na cjõ'õ. O ndũ na puncjü nte na
ngueje yo ndeje ya me vi cjõnt'ü.

12 C'ü na nguiyo anxe o mbë'bi
c'ua c'ü o̱ trompeta. O s'odü c'ua
c'ü na jñi e jyarü; 'ñe c'ü na jñi e
zana. Xo 'ñe c'ü na jñi parte yo seje.
Exco juench'e c'ua c'ü na jñi o̱ siviji.
Nuc'ua c'ü na jñi 'ma ndempa 'ñe
c'ü na jñi 'ma xõmü; dya cja mi
jya's'ü c'ua.

13 Nuc'ua ró janda 'na anxe c'ü mi
pjüjuaja a nde'e a jens'e. Ró ärä mi
mapjü na jens'e, o mama:

—C'o jñi anxe ya ngue ra mbë'biji
c'o jñi trompeta. Juejme yo nte
yo cãrã cja e xoñijõmü na ngueje
me ra sufridoji 'ma ra mbë'biji c'o
trompeta, o mama a cjanu c'e anxe.

9

1 C'ü na qui'ch'a anxe o mbë'bi
c'ua o̱ trompeta. Ró janda c'ua 'na
seje c'ü vi ndögü a jens'e c'ü je zät'ä
cja ne xoñijõmü. O ch'unü c'ua
poder ra xocü c'e t'o'o c'ü me na
jẽ'ẽ c'ü dya sö cjó ra jñanda ja sät'ä.
2 Cjanu o xo's'ü c'ua c'ü e t'o'o c'ü
me na jẽ'ẽ. Cjanu o c'os'ü trabipji
cja c'ü e t'o'o nza cja bipji cja 'na tra-
hornu. Cjanu o bëxõmü e jyarü 'ñe
e ndajma na ngueje ya mi chjana o
bipji c'ü vi c'os'ü cja c'e t'o'o. 3 Nu
cja c'ü e bipji o mbedye t'ünxü c'o
o ma cja ne xoñijõmü. O ch'unüji
c'ü na zëzhi nza cja yo alacrán yo
cãrã cja ne xoñijõmü. 4 O sjipjiji c'ü
dya ro zaji yo pjindyo yo cja'a cja ne
xoñijõmü, ne ri ngueje o̱ xi yo za'a,
ne xo ri ngue pje nde ma planta.
Exi jäntjo c'o nte c'o dya jmeya cja o̱
ndẽ'ẽ ngue c'o ro s'odüji c'o. Nuc'o,
ngue c'o dya ejme Mizhocjimi. 5 O
jyëziji ra tsjapü ra sufrido c'o nte
c'o dya jmeya cja o̱ ndẽji; ra mezhe
tsi'ch'a zana ra sufridoji. Nu c'ü
ra sufridoji chjëntjovi nza cja 'ma
ro mbücüji yo alacrán. Pero dya o
ch'unüji ra mbö't'üji yo nte. 6 Nu c'o
pa'a c'o, ra jyodü yo nte ja rga ndũji;
pero dya ra chöt'üji. Zö me ri ne ra
ndũji, dya ra ndũji.

7 C'o t'ünxü exmi nza cjatjo o
pjadü c'o ya xampja ra ma cja chũ.
Mi juns'üji c'ü mi nza cja o corona
c'ü mi ngueje oro. Nu c'o o̱ jmiji
exmi nguetjo o̱ jmi yo nte. 8 O̱ ñixtiji
exmi nza cjatjo o̱ ñixti yo ndixũ. Nu
c'o o̱ s'ibiji exmi nza cjatjo o̱ s'ibi yo
león. 9 Mi jeji o bitu c'o exmi nza
cjatjo t'ëzi. Mi nguetjo cja o̱ tijmiji
mi cjõ'müji. Nu c'o o̱ juajaji me mi
nzhĩ'ĩ nza cja na puncjü carro c'o
cjüt'ü o pjadü 'ma chinpjadü 'ma ni
möji cja chũ. 10 Mi peje o̱ pjixiji nza
cja o alacrán. Nu c'o o̱ pjixiji mi peje
c'ü je mi mbücüji yo nte. A cjanu
ma zëzhiji ngue c'ua ra tsjapüji ra
sufrido yo nte tsi'ch'a zana. 11 Nu
c'o xiji o t'ünxü 'ñejeji o̱ reyji. Ngue
c'e anxe c'ü pjörü cja c'ü e t'o'o c'ü
mi c'os'ü bipji. Cja jña hebreo c'e
rey ni chjũ Abadón. Cja jña griego
xiji Apolión. C'e jña c'ü, ne ra mama
nu c'ü pö't'üte.

12 Nuc'ua o nguarü c'ua nu c'ü
ot'ü ró janda me ra sufrido yo nte;
dya cja ró janda. Ró janda c'ua xe
mi bëzhi xe yeje c'o me ra sufrido yo
nte.

13 Nuc'ua c'ü na 'ñanto anxe o
mbë'bi c'ü o̱ trompeta. Ró ärä c'ua
'na jña'a c'ü mi pedye a nde c'o
nziyo mota c'o böbü cja squina c'e
altar c'ü bübü a jmi Mizhocjimi.
14 Nu c'ü e jña o xipji a cjava c'ü
na 'ñanto anxe c'ü mi jün c'ü e
trompeta:

—Xäpcä c'o nziyo anxe c'o je
'nünt'ü cja c'ü e trandare c'ü ni chjũ
Eufrates, o xipji a cjanu.

15 Cjanu o xäpcä c'ua c'o nziyo
anxe; ngue c'ua ro mbö't'üji c'ü na
jñi parte yo nte. Ya mi te'beji ro
zädä c'e hora 'ñe c'e pa 'ñe c'e zana
'ñe c'e cjë'ë c'ü ro xäpcäji. 16 C'o xon-
daro c'o mi chägä o pjadü, ró ärägö
ja nzi mi söji anguezeji. Nuc'o, me
ma puncjü c'o. Mi söji ye ciento
millón.

17 Je a cjanu rvá täcä c'o pjadü c'ü
o jítsi Mizhocjimi. Nu c'o mi chägä
c'o pjadü mi je'e c'o t'ëzi c'o cjõ'p'ü o̱

tijmi c'o. Nu c'o t'ëzi ma mbaja nza cja sivi; ma c'anga nza cja o bipji asufre; ma c'axt'ü nza cja asufre. C'o o̱ ñi c'o pjadü exmi nza cjatjo o̱ ñi o león. Cja c'o o̱ ne o pjadü mi pedye sivi 'ñe bipji 'ñe asufre. 18 O ndũ c'ua c'ü na jñi parte yo nte na ngueje c'o jñi plaga c'o o sufridoji. C'o plaga mi ngueje o sivi 'ñe o bipji 'ñe o asufre c'ü mi pedye cja o̱ ne'e c'o pjadü. 19 C'ü ma zëzhi c'o pjadü je mi bübü cja o̱ neji 'ñe cja o̱ pjixiji. C'o o̱ pjixiji mi chjëntjoji nza cja o c'ijmi c'o xo mi bübü o̱ ñiji. Co o̱ pjixi c'o pjadü mi s'odü yo nte.

20 O ndũ na puncjü nte co c'o plaga. Bübü c'o dya ndũ, pero dya o nzhogü o̱ mü'büji. Sido o tsjatjoji c'ü na s'o. Sido o ma't'ütjoji o demonio. Sido o ma't'ütjoji yo ts'ita yo oro, yo plata, yo bronce, yo ndojo, yo za'a. Maco yo ts'ita dya janda yo. Dya xo äräji. Dya xo nzhodüji. 21 Nu c'o nte dya o nzhogü o̱ mü'büji. Sido o pö't'üteji. Sido mi cëroji. C'o bëzo, sido mi tsãjãji ndixũ. C'o ndixũ, sido mi tsãjãji o bëzo. Dya xo o nzhogü o̱ mü'büji. Nu c'o pje mi põnü, dya xo o nzhogü o̱ mü'bü c'o.

10

El ángel con el librito

1 Nuc'ua ró janda c'ü 'naja anxe c'ü me ma zëzhi. Ma sjöbü ndeze a jens'e. Ma ẽjẽ a mbo 'naja ngõmü. 'Na arco iris je mi böbü a xes'e cja o̱ ñi. Nu c'ü o̱ jmi me mi juëbi nza cja e jyarü. Nu c'o o̱ ngua mi chjëntjovi nza cja yo columna yo dä's'ä a nde cja ngumü. Nuc'o, mi 'ñetse nza cja sivi. 2 Mi tjë'ë 'na ts'ilibro c'ü ya vi sjo's'ü. Cjanu o 'ñe's'e o̱ jocua a xes'e cja c'ü e mar. Nu c'ü 'naja o̱ ngua o 'ñe's'e a xes'e cja ne xoñijõmü. 3 Cjanu o mapjü na jens'e chjëntjovi nza cja 'ma huë 'na león. 'Ma o nguarü o mapjü, ró ärägö c'ua yencho vez va pjäjnä. 4 'Ma o nguarü o ña'a c'o yencho va pjäjnä, nutscö e Juan ya mi ngue ro opjügö. Nuc'ua ró ärä c'ua 'na jña c'ü vi 'ñeje a jens'e. O xitsi a cjava:

—Dya cjó rí xipji c'o i̱ dyärä c'o o pjäjnä. Dya rí dyopjügue c'o o mama c'o, o 'ñenze a cjanu.

5 C'ü e anxe c'ü ró janda mi ẽ's'ẽ c'o o̱ ngua a xes'e cja c'ü e mar 'ñe e xoñijõmü, nuc'ua o c'uans'a c'ua o̱ jodyë a jens'e. 6 Angueze o nädä Mizhocjimi c'ü bübü dya 'ñe ra bübütjo 'ma ya rguí nguarü ne xoñijõmü. O nädä Mizhocjimi c'ü o dyät'ä ne xoñijõmü 'ñe texe yo bübü 'ñe yo cja'a. Xo o dyät'ä yo ndeje 'ñe yo cã'ã nu. O mama a cjava c'e anxe:

—Dya ra mezhe ra zädä texe c'o o mama Mizhocjimi. 7 'Ma ra zädä c'ü ra mbë'bi o̱ trompeta c'ü na yencho anxe; ngue 'ma ya ra nguarü texe c'o o mbeñe Mizhocjimi c'o o xipji c'o profeta c'o mi pëpi Mizhocjimi, eñe c'e anxe.

8 Nuc'ua c'ü e jña c'ü ró ärägö c'ü vi 'ñeje a jens'e, o zocütjo na yeje. O xitsi a cjava:

—Ma ma chjë'ë ne ts'ilibro nu sjos'ütjo nu tjë ne anxe nu ẽ's'ẽ o̱ ngua a xes'e cja ne mar 'ñe ne xoñijõmü, o 'ñenze a cjanu c'e anxe.

9 Ró ma c'ua cja c'e anxe, ró ma xipji ro dyacü c'e ts'ilibro. Cjanu o xitsi angueze:

—Chjë'ë, ngue c'ua rí si'i. Nu ne ts'ilibro me na õ ngue o̱ jña Mizhocjimi. Ra tsja'c'ü ra mäjä in mü'bügue. Me xo na s'ëzhi o̱ jña. Ra tsja'c'ü me ra sufrido in mü'bügue na ngueje c'o cja ra zädä, o 'ñenze.

10 Ró ma tjë'ë c'ua c'e ts'ilibro c'ü mi tjë c'e anxe. Nuc'ua ró sigö c'ua. Me ma õtjo cja ín te'e mi chjëntjovi õt'apjü ngüjnü. 'Ma ró cjuarü ró sigö, ma cjõ a mbo ín pjeme. 11 O sjitsi c'ua a cjava:

—Ni jyodü rí yepe rí ñague c'ü mama Mizhocjimi. Rí mamague c'ü ra tsjapü Mizhocjimi na puncjü o jñiñi; 'ñe na puncjü raza 'ñe yo ña pje nde ma jña'a, 'ñe yo rey, o sjitsi a cjanu.

11

Los dos testigos

1 Cjanu o ch'acü 'na dye'e c'ü mi
chjëntjovi nza cja 'na metro. Cjanu
o sjitsi a cjava:
—Rí ñanga. Dyëdyi dya nu o̱ tem-
plo Mizhocjimi 'ñe ne altar. Xo
nde rí pezhegue yo ma't'ü angueze
nu. 2 Pero dya rí dyëdyi ne tji'i
nu chjünüvi ne templo. Dya rí
dyëdyi nu na ngueje je ra ngãrã
c'o dya ejme Mizhocjimi. Nuc'o,
ra yödüji nu e ndajñiñi nu o xõcü
Mizhocjimi, nu ngueje a Jerusalén
nu ja bübü ne templo. Ra yödüji jñi
cjë nde. 3 Rá unügö c'ü na zëzhi yeje
c'o ra mamavi c'ü na cjuana. Ra
tsjavi profeta ra pätcägövi. Jñi cjë
nde ra zopjüvi c'o nte, ra mamavi
c'ü rí mangö. Ra ndëjëvi o bitu c'o
na ãrã, c'ü rguí unü ngüenda c'o nte
c'ü ni jyodü ra nzhogü o̱ mü'büji.
4 C'o yeje nguejyo ye za'a yo
olivo; xo 'ñejyo yeje candelero yo
bübü a jmi Mizhocjimi c'ü manda
texe cja ne xoñijõmü. 5 Nu 'ma
cjó c'o ra ne pje ra tsjapü c'o, ra
mbedye sivi cja o̱ nevi; ra ndë'ë c'o
ri nuvi na ü. A cjanu ra ndũ'ũ nu
c'o ra ne pje ra tsjapü c'o. 6 Me
na zëzhi anguezevi; sö ra ngot'üvi
a jens'e c'ü dya ra 'ñe dye'be c'o
pa'a 'ma ra pätpävi Mizhocjimi ra
zopjüvi c'o nte ra xipjiji c'ü mama
Mizhocjimi. Xo sö ra tsjapüvi yo
ndeje ra mbëzhi o cji. Xo ra sö ra ts-
japüvi ra mbĩ na zëzhi ne xoñijõmü
'ñe pje c'o nde ra tsjavi, ngue c'ua
me ra sufrido yo nte. Nu hora c'ü
ra nepevi ra tsjavi. 7 C'e animal c'ü
me na sate ra mbes'e cja c'e t'o c'ü
me na jẽ'ẽ, ra jyonmbü chũ c'o yeje.
'Ma ra nguarü c'o yeje ra zopjüvi
c'o nte, cja ra ndõjõ 'ma c'e animal
ra mbö't'ü c'o yeje. 8 Ya rguí ndũvi
c'ua cja c'ü e ndajñiñi nu ja o bö't'ü
c'ü ín Jmugöji e Jesucristo. Je ri
'manavi cja calle. C'e jñiñi c'ü, ra
xiji Sodoma 'ñe Egipto na ngueje
me na s'o c'o ri cãrã cja c'e jñiñi c'ü.
9 C'o ye añima, jñi pa nde ra 'manavi
cja calle ra jñanda c'o nte texe cja
ne xoñijõmü. Ra jñandaji c'o, zö pje
ma razaji, zö pje ma jña ñaji, zö
pje ma jñiñi c'ü menzumüji. Dya
ra jyëziji cjó ra dyögü c'o ye añima.
10 Nu c'o ri cãrã cja ne xoñijõmü me
ra mäjäji na ngueje ya rguí ndũ c'o
yeje. Me ra mäjäji, me ra pötü rgá
unüji o regalo. Na ngueje c'o yeje
profeta me mi cjapü ra sufrido c'o
nte. 11 'Ma ya ra cjogü c'o jñipa nde,
Mizhocjimi ra unü c'ü ra tsjons'ü o̱
jñüvi. Ya ra bübütjovi, ra tetjovi. Cja
rron böbüvi. Me ra zũ c'ua c'o nte
rgá jñandaji. 12 Nuc'ua c'o ye profeta
ra dyärävi 'na jña c'ü je rguí 'ñeje a
jens'e. Ra ña na jens'e ra xipjivi a
cjava:
—Xä'dävi a 'ñecjua a jens'e, ra
'ñeñe.
Cja rron mëvi c'ua a jens'e cja 'na
ngõmü, ra jñanda c'o nte c'o mi nu
na ü c'o. 13 Nuc'ua c'ü e ndajme c'ü,
me ra mbĩ'ĩ ne xoñijõmü. C'ü ni zö
na dyëch'a parte c'ü e ndajñiñi ra
yät'ä o ngumü. Ra ndũ'ũji c'ua na
ngue c'ü ra mbĩ'ĩ ne xoñijõmü. Ra
zö'ö siete mil c'o nte'e c'o ra ndũ.
Nu c'o dyaja me ra pizhiji, me ra
mamaji c'ü me na nojo Mizhocjimi
a jens'e.
14 C'ü ra mbĩ ne xoñijõmü ngue
c'ü na yeje c'ü me ra sufrido yo nte.
Dyäräji. 'Ma ya ra nguarü c'o, dya
cja ra mezhe ra zädä c'ü na jñi.

La séptima trompeta

15 Nuc'ua c'ü na yencho anxe o
mbë'bi c'ü o̱ trompeta. Ró ärägö
c'ua na puncjü c'o mi ña'a a jens'e.
Me ma jens'e ma ñaji. Mi mamaji a
cjava:
Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji 'ñe e
Cristo c'ü o ndäjä cja ne
xoñijõmü ya mandavi c'ua ja
mi manda e Satanás c'ü dya
jo.
Ya ra mandavi para siempre.
16 Nuc'ua c'o veinticuatro tita c'o
junrü cja o̱ tronoji a jmi Mizhocjimi

o ndüñijõmüji. Cjanu o ma't'üji c'ua
Mizhocjimi. 17 O mamaji a cjava:
Nu'tsc'e Mizhocjimi, ín Jmuts'ujme,
me na zë'ts'i, in cja texe c'ua
nzi gui ñe'e.
Exmi bübütjogue y in bübügue.
Rí da'c'ujme na pöjö na ngueje i
jizhigue c'ü me na zë'ts'i,
nguextjots'ü in mandague.
18 Me co üdü yo nte cja ne xoñijõmü
me co nuc'üji na ü.
Pero nudya ya zädä c'ü xo rí jñünpü
ngüenda c'o ya ndũ rí ts-
japü ra ma sufrido c'o dya o
'ñejmets'ü.
Xo zädä c'e ndajme rí unü c'o ya i
mamague c'o o pätc'ä va ñaji
in jñague, 'ñe texe c'o ngueje
in ntegue, texe c'o sũc'ügue
zö pje ri pjëzhiji, zö dya pje ri
pjëzhiji.
Xo zädä c'ü e ndajme rí chjotü
c'o o s'odü ne xoñijõmü. O
s'odüji na ngueje dya dyätäji
Mizhocjimi, me tsjaji na s'o,
eñe c'o tita.
19 Nuc'ua o xogü a jens'e nu ja
bübü Mizhocjimi. Cja o templo
Mizhocjimi ró janda nu c'ü e caja
c'ua ja bë's'i c'o laja nu ja t'opjü o ley
Mizhocjimi. Nuc'ua o juëbi o yürü o
pjäjnä o mbĩ'ĩ ne xoñijõmü. O jyärä
na puncjü trangündo.

12

La mujer y el dragón

1 Nuc'ua o 'ñetse 'na señal a jens'e
c'ü me ma nojo. Mi ngueje 'naja
ndixũ. C'ü o bitu mi ngueje e jyarü.
Mi ẽ's'ẽ o ngua cja e zana. Cja o
ñi mi juns'ü 'na corona c'ü mi qui'i
doce seje. 2 Nu c'e ndixũ mi ndunte
c'ü; ya mi ngue ro zö'dyë. Nuc'ü,
me mi mapjü c'ü, na ngueje me mi
sö na ü. Me mi sufrido na puncjü
ro muxt'i. 3 Nuc'ua xo o 'ñetse c'ua
xe 'naja señal a jens'e. Dyäräji c'ü
ró janda. Ngue 'na tac'ijmi c'ü ma
mbaja c'ü mi bübü yencho o ñi'i; cja
na dyëch'a o mota. Cja c'o o ñi'i mi
juns'ü yencho corona. 4 Nu c'ü o
pjixi mi cjüt'ü c'ü ni zö na jñi parte
yo seje a jens'e. Me co pana na zëzhi
a jõmü yo. Nu c'ü e c'ijmi o böbü
a jmi c'ü e ndixũ c'ü ya mi ngue
ro muxt'i; ngue c'ua ro zapü c'ü nu
t'i'i 'ma ya ro mus'ü. 5 C'e ndixũ o
mus'ü 'na ts'it'i. C'e ts'it'i ngue c'ü
ra manda texe cja yo nte. Me ra
manda na zëzhi; chjëntjovi nza cja
'ma ri päräji co 'na dyenza c'ü ri
t'ëzi. Nuc'ua Mizhocjimi o zidyi a
jens'e c'e t'i nu ja bübü Mizhocjimi,
nu ja mandavi dya. 6 Nuc'ua c'e
ndixũ o c'ueñe o ma cja ndajyadü
nu ja ya vi xõcü Mizhocjimi. Nunu
ra 'huiñiji nu, jñi cjë nde.

7 Cja nu o ts'a c'ua 'na chũ'ũ
a jens'e; e Miguel 'ñe c'o o anxe
Mizhocjimi c'o mi dyoji, o chũji co
c'e c'ijmi. Me mi chũ'ũ c'e c'ijmi
'ñe c'o anxe c'o mi dyoji c'e c'ijmi.
8 Pero c'e c'ijmi 'ñe c'o o anxe, dya
pje mi sö ro ndõjõji. Nuc'ua dya
cja säjäji ro ngãrãji a jens'e. 9 Cjanu
o pjongüji a jens'e c'ü e c'ijmi c'ü
ngueje e trac'ijmi c'ü ya me mezhe.
Nuc'ü, ni chjũ'ũ Satanás c'ü dya jo.
Ngueje c'ü onpü texe yo cãrã cja ne
xoñijõmü. Nuc'ü, o pjongüji a jens'e
co texe c'o o anxe angueze. O zät'äji
cja ne xoñijõmü.

10 Nuc'ua ró ärä c'ua 'na jña'a c'ü
me ma jens'e c'ü je vi 'ñeje a jens'e.
Mi mama a cjava:

—Mizhocjimi c'ü me na zëzhi
ya böbü a nde, ya o 'ñevgueji li-
bre. Ngueje angueze co e Cristo
c'o manda texe. Ya o pjongüvi a
jens'e e Satanás c'ü mi cöt'ü yo ín
cjuarmagöji. Me mi pa cöt'üji a jmi
Mizhocjimi xõmü ndempa. 11 Pero
e Satanás c'ü dya jo, dya o ndõpü c'o
ín cjuarmagöji na ngueje c'e Ts'imë
c'ü ngueje e Jesucristo o pjödü o
cji va ngõtcüji ín nzhubügöji. Y
anguezeji sido o 'ñejmeji e Jesu-
cristo; sido o ñaji o jña'a. Dya zũji
zö ro bö't'üji. 12 Nudya, mäjägueji
dya, texets'ügueji in cãrãji a jens'e.

Na ngueje ya pjongüji a jens'e e Satanás. Pero me ra sufrido texe yo cãrã cja ne xoñijõmü 'ñe texe yo cã'ã cja yo ndeje. Na ngueje e Satanás c'ü dya jo ya zöbü a ma c'ua, c'ua ja i̱ṉ cãrãgueji. Ya me üdü na puncjü na ngueje pãrã na jo c'ü dya cja ra mezhe pa c'ü xe sö ra tsja texe c'o na s'o, o mama a cjanu c'e jña c'ü vi 'ñeje a jens'e.

13 'Ma o nu'u c'e c'ijmi c'ü ya vi pant'aji a 'ñecjua cja ne xoñijõmü, me mi jodü ja rvá zürü c'e ndixũ c'ü vi mus'ü c'e ts'it'i. 14 Nuc'ua o ch'unü c'ua c'e ndixũ ye juaja c'o nza cja o̱ juaja o águila yo na nojo; ngue c'ua ro pjüjuaja na jẽ ro ma cja c'e ndajyadü nu ja ya vi xõcü Mizhocjimi. Nunu dya ra zät'ä c'e c'ijmi. Nunu ra 'huiñiji c'e ndixũ, jñi cjë nde. 15 Nuc'ua o mbedye cja o̱ ne'e c'e trac'ijmi nza cja 'na ndare c'ü mi pa a xütjü cja c'ü e ndixũ; ngue c'ua ro tsjapü ro c'ot'ü cja c'ü e ndare ro ndunü. 16 Nuc'ua ne xoñijõmü o mbös'ü c'e ndixũ. Ne xoñijõmü o nzama o̱ ne. Cjanu o cjogü c'e ndare c'ü vi mbedye o̱ ne c'ü e c'ijmi. 17 Nuc'ua c'ü e c'ijmi me go ünmbü c'ü e ndixũ. Nuc'ua o ma c'ua, o ma tsja chũ co c'o dyaja o̱ t'i'i c'ü e ndixũ. Nuc'o, cjaji c'ua ja nzi ga manda Mizhocjimi. Xo mamaji ja ga cja e Jesucristo.

13

Los dos monstruos

1 Nutscö e Juan ró böbü cja o 'ñöxijõmü a ñünü c'ü e mar. Cja ró janda c'ua 'na animal c'ü na sate c'ü je o c'os'ü cja c'ü e mar. Mi bübü yencho o̱ ñi'i; cja na dyëch'a o̱ mota. Mi juns'ü dyëch'a corona cja c'o o̱ mota. Mi t'opjü 'na jña cja c'o o̱ ñi angueze. C'e jña'a c'ü, mi sadü Mizhocjimi. 2 Nu c'ü e animal c'ü ró janda mi nza cja 'na tigre. Nu c'o o̱ ngua mi nza cja o̱ ngua 'na oso. Nu c'ü o̱ ne mi nza cja o̱ ne 'na león. Nuc'ua c'ü e c'ijmi o unü c'ü na zëzhi c'e animal ngue c'ua ro manda nu ja manda angueze. Xo o unü c'ü ro mbëzhi na nojo. 3 Ró janda 'naja c'o o̱ ñi nza cja c'ü vi s'odü, ya ro ndũ'ũ; pero o jogütjo. Texe yo cãrã cja ne xoñijõmü me co dyönütsjëji ja va jogü c'ü e animal. Nguec'ua va ndünt'üji a xütjü c'e animal. 4 O ndüñijõmüji o ma't'üji c'ü e c'ijmi na ngueje o unü c'e animal ra manda. Xo o ndüñijõmüji o ma't'üji c'e animal. O mamaji a cjava:

—¿Cjó rí jñanda c'ü chjëntjovi nza cja ne animal? ¿Cjó ngue c'ü sö ra chũvi nu? O mamaji a cjanu.

5 Mizhocjimi o jyëzi c'e animal c'ü ro ña na s'o jña c'ü ro zadü Mizhocjimi. Xo o jyëzi ra manda jñi cjë nde. 6 Cjanu o nzama o̱ ne c'e animal o zadü Mizhocjimi a jens'e 'ñe c'o cãrã nu. 7 Mizhocjimi xo o jyëzi c'ü ro jyonbü chũ'ũ c'o o̱ nte Mizhocjimi. C'e animal o ndõjõ. Xo o jyëzi c'e animal ro manda texe cja yo nte, zö pje ma razaji, zö pje ma jña ñaji, zö pje ma jñiñi c'ü menzumüji. 8 Yo cãrã texe cja ne xoñijõmü ra ndüñijõmüji ra ma't'üji c'e animal. Nu c'o t'opjü o̱ tjũji cja o̱ libro c'e Ts'imë, dya ra ma't'üji c'e animal. Ndeze 'ma dya be mi ät'ä Mizhocjimi ne xoñijõmü ya vi t'opjü o̱ tjũ nu c'o ro ndünt'ü a xütjü c'e Ts'imë c'ü o bö't'ü. Nu c'o dya t'opjü o̱ tjũ cja c'e libro ngue c'o ra ma't'ü c'e animal c'o.

9 Nu'tsc'eji i̱ṉ äräji yo jña, dyäräji na jo. 10 Nu c'o cjó c'o pant'a a pjörü; xo ra pant'aji a pjörü c'o. Nu c'o ra pö't'üte co tjëdyi, xo rguí ndũ co tjëdyi c'o. Nguec'ua yo o̱ nte Mizhocjimi ni jyodü ra sëchiji; sido ra 'ñejmeji Mizhocjimi.

11 Nuc'ua cja ró janda xe 'na animal c'ü o mbes'e cja ne xoñijõmü. Nuc'ü, mi peje yeje o̱ mota nza cja o̱ mota 'na Ts'imë. Pero mi ña'a nza cja 'na trac'ijmi. 12 C'e animal ngue c'ü na yeje animal. Nuc'ü, dyofi c'ü ot'ü; cjapü yo nte ra tsjaji

c'ua ja nzi ga manda c'ü ot'ü animal. Xo cjapü texe yo cãrã cja ne xoñijõmü ra ndüñijõmü ra ma't'üji c'ü ot'ü animal. C'ü ot'ü animal ngue c'ü o jogütjo 'ma ya mi ngue ro ndũ. 13 C'ü na yeje animal xo cja na puncjü o señal. Cjapü ra jyäbä sivi a jens'e c'ü va säjä cja ne xoñijõmü a jmi'i yo nte. 14 Onpü yo nte yo cãrã cja ne xoñijõmü, xipjiji c'ü ni jyodü ra dyät'äji 'na ts'ita c'ü exti nguetjo c'ü e animal c'ü vi s'odü co tjëdyi, pero o jogütjo. Yo nte ra dyät'äji c'e ts'ita, na ngue c'o señal c'o jëzi Mizhocjimi cja'a c'ü na yeje animal. 15 Mizhocjimi jëzi c'ü na yeje animal ra tsjapü ra tsjons'ü o̱ jñü'ü c'e ts'ita c'ü exti nguetjo c'ü ot'ü animal. Nguec'ua c'ü e ts'ita ña'a c'ü. Xo ra manda ra mbö't'üji nu c'o dya ra ma't'ü c'e ts'ita. 16 Xo ra tsjapü texeji ra cuatpüji c'ü rguí meyaji cja o̱ jodyëji o cja o̱ ndẽ'ẽji nguec'ua ra 'mãrã c'ü o̱ tsjajaji c'ü ot'ü animal. Texeji, c'o dya pje pjëzhi, 'ñe c'o pje pjëzhi, 'ñe c'o jün'ü, 'ñe c'o dya jün'ü, 'ñe c'o mbëpji, 'ñe c'o dya mbëpji, nde ra tsjapüji ra cuatpüji rgá meyaji. 17 Dya cjó sö pje ra ndõmü ne pje ra mbö'ö, 'ma dya ri cuat'ü o̱ tjũ'ũ c'e animal. C'ü o̱ tjũ'ũ c'e animal ngue 'na número. 18 Ni jyodü rí pãrãji; rí tsjijñiji pje ne ra mama o̱ número c'e animal. C'e número ngue seiscientos cja sesenta y seis. C'e número ne ra mama ngue 'na nte.

14

El canto de los 144,000

1 Dyäräji na jo c'ü ró janda c'ua. Ngue c'e Ts'imë c'ü ngueje e Jesucristo mi böbü a ñi'i cja c'ü e t'eje c'ü ni chjũ Sion. Mi dyoji angueze ciento cuarenta y cuatro mil o nte'e. Cja o̱ ndẽji mi t'opjü o̱ tjũ c'e Ts'imë Jesucristo 'ñe Mizhocjimi c'ü nu Tata. 2 Cja rron ärä c'ua 'na jña c'ü vi 'ñeje a jens'e c'ü mi yürü nza cja rrã puncjü o ndare, 'ñe nza cja 'ma pjäjnä. C'e jña'a c'ü ró ärägö mi nza cja bizhi 'ma pjë'biji na puncjü o arpa. 3 C'o nte c'o, ró ärägö mi tõjõji 'na himno c'ü cja dadyo, mi tõjõji a jmi c'e trono, 'ñe a jmi c'o nziyo c'o mi bübü, 'ñe a jmi c'o tita. Nu c'o mi sö ro pjëchi c'e himno nguextjo c'o ciento cuarenta y cuatro mil. Na ngue c'e Ts'imë c'ü ngueje e Jesucristo vi ngõ'tp'üji o̱ nzhubüji o tsjapüji o̱ nte Mizhocjimi 'ma o 'ñench'e o̱ mü'büji c'ü, 'ma mi cãrãji cja ne xoñijõmü. 4 Nuc'o, ngue c'o dya tjünt'ü a xütjü yo ts'ita. Nguextjo Mizhocjimi c'ü tjünt'ü a xütjü c'o. Nu c'o tjünt'ü a xütjü yo ts'ita chjëntjovi nza cja c'o bëzo c'o tsãjã o ndixũ. Nu c'o tõjõ ne himno nu cja dadyo sido tjünt'üji a xütjü c'e Ts'imë e Jesucristo. Angueze o ngõ'tp'ü o̱ nzhubüji. Ngue c'o ot'ü o tsjapüji o̱ t'i Mizhocjimi ngue c'ua ra ma't'üji angueze 'ñe c'e Ts'imë. 5 Nuc'o, sido mi mamaji c'o na cjuana. Dya pje bübüji c'ü na s'o a jmi Mizhocjimi.

Los mensajes de los tres ángeles

6 Ró janda c'ua c'ü 'na anxe c'ü mi pjüjuaja a nde a jens'e. Nuc'ü, mi zopjü c'o nte, mi xipjiji ja rvá sö xo ro jogü o̱ mü'büji. Nu c'e jña'a, dya ra nguarü c'ü. Nu c'e anxe o zopjü texe yo nte, zö pje ma jñiñi c'ü mi menzumüji, zö pje ma razaji, zö pje ma jña mi ñaji. 7 C'e anxe o mapjü na jens'e o mama a cjava:

—Sũ'ũji Mizhocjimi. Ma't'üji angueze na ngueje me na nojo. Ya va sädä c'ü ra jñün'c'üji ngüenda. Ma't'üji Mizhocjimi c'ü o dyät'ä e jens'e 'ñe ne xoñijõmü 'ñe e ndeje 'ñe yo mbereje, o mama a cjanu c'e anxe.

8 C'ü 'naja anxe o ndünt'ü a xütjü c'ü ot'ü anxe. O mama a cjava:

—Ya o yät'ä c'e ndajñiñi c'ü ni chjũ Babilonia. Nu c'o mi cãrã c'e ndajñiñi me mi ma't'üji o ts'ita. Nde mi cjapüji texe yo jñiñi xo ro ma't'üji o ts'ita. Chjëntjovi nza cja 'ma ri unüji o vino c'o ni tĩji.

9-10 Nuc'ua c'ü 'naja anxe, o ndünt'ü a xütjü c'o yeje. Ngue c'ü na jñi anxe. O ña na zëzhi. O mama a cjava:

—'Ma cjó c'o ra ma't'ü nu c'e animal 'ñe c'e ts'ita c'ü exi nguetjo c'e animal 'ñe 'ma ra jyëziji ra meyaji cja o̱ ndëji o cja o̱ dyëji, nu'ma, Mizhocjimi me ra tsjapü ra sufrido c'o. Me ra ünmbü Mizhocjimi c'o; dya ra juentseji, me ra sufridoji na puncjü cja sivi 'ñe cja o asufre. Ra sufridoji a jmi c'o o̱ anxe Mizhocjimi 'ñe a jmi c'e Ts'imë. 11 Nu c'o ra ma't'ü c'e animal 'ñe c'e ts'ita c'ü exi nguetjo c'e animal 'ñe 'ma ra cuatpüji o̱ tjũ'ũ c'e animal, dya ra sö ra söyaji; xõmü ndempa ra sufridoji. Nu c'ü e bipji c'ü ri pes'e c'ua ja rrã sufrido anguezeji, dya ra tjeze. 12 Nguec'ua c'o o̱ t'i Mizhocjimi, ni jyodü sido ra dyätäji c'ü, 'ñe sido ra 'ñejmeji e Jesucristo; dya ra chjench'eji a xütjü.

13 Nuc'ua ró ärägö 'na jña'a c'ü je vi 'ñeje a jens'e. Nuc'ü, o xitsi a cjava c'ü:

—Je rí dyopjügue a cjava: "Nu c'o sido ejme e Jesucristo c'ü ín Jmugöji, zö ra bö't'üji, pero ra zät'äji nu ja me na jo." Mama a cjanu o̱ Espíritu Mizhocjimi, na cjuana me ra mäjäji. Mizhocjimi me ra mäpä anguezeji na ngueje o tsjaji c'ua ja nzi va ne angueze. Nguec'ua ya ra söyaji. O xitsi a cjanu c'e jña'a.

La cosecha de la tierra

14 Dyäräji c'ü ró janda. Mi bübü 'na ngõmü c'ü ma t'öxü. A xes'e c'e ngõmü, mi junrü 'naja c'ü exmi nguetjozügöji. Mi juns'ü o̱ ñi 'na corona c'ü ngueje oro. Mi jün 'na sjat'ëbi c'ü me ma mbeñe. 15 C'ü 'naja anxe o mbedye cja c'ü e templo nu ja bübü Mizhocjimi. C'e anxe o mapjü na jens'e o zopjü nu c'ü mi junrü a xes'e c'e ngõmü, o xipji a cjava:

—Pjëch'i dya nu in sjat'ëbi rí chagü na ngueje ne ndajme nu rí chagü ya zädä. C'ü e dagrëxü cja ne xoñijõmü ya na jo'o.

16 Nu c'ü mi junrü a xes'e c'e ngõmü cjanu o mbëch'i c'ü o sjat'ëbi cja ne xoñijõmü; nuc'ua o dagü c'ua, c'o mi cja'a cja ne xoñijõmü.

17 Cjanu o mbedye c'ua c'ü 'naja anxe cja c'ü e templo nu ja bübü Mizhocjimi a jens'e. Xo mi jün 'na sjat'ëbi c'ü me ma mbeñe. 18 Nuc'ua xe 'naja anxe o mbedye cja c'ü e altar. Nuc'ü, ngue c'ü mi manda yo sivi. Cjanu o mapjü na jens'e o zopjü nu c'ü mi jün c'ü e sjat'ëbi c'ü me ma mbeñe, o xipji a cjava:

—Pjëch'i c'ü in sjat'ëbi ra jyäbä yo uva yo cja'a cja ne xoñijõmü cja rrĩ pëchi yo na ngueje ya ndã'ã yo. O mama a cjanu c'e anxe.

19 Nuc'ua c'e anxe o jñü c'ü o̱ sjat'ëbi c'ü me ma mbeñe, o mbëch'i cja ne xoñijõmü, o ndagü c'o uva. Cjanu o mboch'ü c'o uva nu ja je ro ndë'biji. C'ü yödüji c'o uva chjëntjovi c'ü ra tsja Mizhocjimi. Ra tsjapü me ra sufrido nu c'o dya ejme angueze. 20 Nu ja o ndë'biji c'o uva je ngueje a tji'i cja c'e jñiñi. Mizhocjimi 'ma ra jyëziji ra castigaoji yo nte, je ngueje a tji'i cja c'e ndajñiñi ra bö't'ü na puncjü nte. O cji'i c'ü ra pjödüji me rrã jẽ'ẽ; ra zäs'ä cja o̱ ne yo pjadü nu ja cjüsp'üji. Ra nzhodü c'o cji ra zät'ä jñi ciento kilometro c'ü na maja.

15

Los ángeles con las siete últimas plagas

1 Nuc'ua ró janda c'ü 'naja señal a jens'e c'ü ma nojo c'ü rví zũ yo nte. C'e señal mi ngue yencho anxe c'o mi jün yencho c'o rví tsjapü ro sufrido yo nte. Nu c'o me ra sufrido yo nte ngue c'o ya rguí nguarü, na ngueje ya ra nguarü c'ü ni ünmbü Mizhocjimi yo nte.

2 Xo ró jandagö c'ü mi nza cja
'na mar c'ü mi 'ñetse nza cja vigrio.
Nuc'ü, mi chjana sivi c'ü. Mi cãrã
nu c'o o̱ t'i Mizhocjimi. Anguezeji
vi ndõjõji; vi bëzhi c'e animal c'ü
na s'o. Na ngueje anguezeji, dya
ndünt'üji a xütjü c'e animal. Dya o
ma't'üji c'e ts'ita c'ü exi nguetjo c'e
animal, y dya mi cuat'üji o̱ tjũ cja o̱
ndẽji. Anguezeji ma böbüji a xes'e
c'e mar. Mi jünji o bizhi c'ü ngueje
arpa. Ngue Mizhocjimi c'ü vi unü
c'o arpa anguezeji. 3 Mi tõjõji 'na
himno c'ü ja va 'ñeme Mizhocjimi
e Moisés o mbëpi Mizhocjimi va
pjongü libre c'o nte, 'ñe ja va 'ñeme
Mizhocjimi c'e Ts'imë o ẽjẽ cja ne
xoñijõmü, o ẽ 'ñevgueji libre. Je mi
mamaji a cjava:

Nu'tsc'e Mizhocjimi, ín Jmuts'üjme,
sö rí tsjague texe.
Me na nojo texe yo i̱ tsjague, 'ñe me
na zö'ö.
Na jo texe yo i̱ṉ cjague, 'ñe na
cjuana. I̱ṉ mandague texe
cja yo jñiñi.

4 Nu'tsc'e ín Jmuts'üjme, texeji ra
zũc'ügueji.
Ra mamaji ngue'tsc'e c'ü me na jo.
Na ngueje nguextjots'ü me na
sjũts'ü; dya pje büb̃üts'ügue
c'ü na s'o.
Yo nte texe cja ne xoñijõmü ra ẽ
ndüñijõmüji ra ma'tc'üji, na
ngueje i̱ṉ jíchiji c'ü me na jo
c'o i̱ṉ cjague.

5 Nuc'ua ró janda c'ua, o xogü
c'e templo a jens'e nu ja büb̃ü
Mizhocjimi. 6 Nuc'ua o mbedye cja
c'e templo c'o yencho anxe c'o mi
jün c'ü ro tsjapü ro sufrido yo nte.
Mi jeji bitu c'ü xiji lino; me ma t'öxü
c'e bitu, me mi juëbi. Xo mi c'ö'bü
cja o̱ tijmiji o mbünt'ü c'o mi ngueje
oro. 7 Nuc'ua 'naja c'o nziyo c'o mi
büb̃ü a jmi cja c'e trono, o ndë c'ua
yencho mojmü c'o mi ngueje oro,
cjanu o unü 'naja nzi 'na c'o yencho
anxe. Mi nizhi c'o mojmü. Je mi
po'o c'ua c'ü me mi üdü Mizhocjimi
c'ü ngue c'o castigo c'o ro tsjapü ro
sufrido yo nte. Ngue Mizhocjimi
c'ü exi büb̃ü y ra büb̃ütjo c'ü; zö ra
nguarü ne xoñijõmü. 8 Nuc'ua c'e
templo me co jyä'ä c'ua bipji, na
ngueje me na nojo Mizhocjimi 'ñe
me na zëzhi. Dya cjó mi sö ro cjogü
cja c'e templo cja ro nguarü c'o
anxe c'o vi manda Mizhocjimi ro
tsjapüji ro sufrido yo nte. Yencho
c'o me na s'ëzhi c'o ro sufridoji.

16

Las copas de castigo

1 Nuc'ua ró ärägö 'na jña c'ü mi
mapjü na jens'e, ndeze cja c'e tem-
plo. Mi xipji a cjava c'o yencho
anxe:

—Möji, ma pjödüji a xes'e cja ne
xoñijõmü c'ü po'o yo yencho mo-
jmü. Mizhocjimi ya me ra castigao
yo nte; ra tsjapü me ra sufridoji.

2 Nuc'ua c'ü ot'ü anxe cjanu o ma
c'ua c'ü, o ma pjödü c'ü mi po'o c'ü
o̱ mojmü a xes'e cja ne xoñijõmü.
Cjanu o nzhodü c'ua 'na ngueme
c'ü me ma ü, c'ü dya mi sö ro jogü.
Mi ngueje o xãxã c'ü me mi po c'o
me ma s'o. C'e ngueme o pënch'i c'o
nte'e c'o je mi cuat'ü cja ndẽ'ẽ o̱ tjũ
c'e animal, c'o mi ma't'ü c'ü o̱ ts'ita.

3 Nuc'ua c'ü na yeje anxe o ma
c'ua, o ma pjödü c'ü mi po'o o̱ mo-
jmü a xes'e o mar. Nuc'ua c'e ndeje
o mbëzhi nza cja o̱ cji 'na añima.
Nguec'ua va ndũ c'ua texe c'o mi
cã'ã cja o mar.

4 Nuc'ua c'ü na jñi anxe o ma c'ua
c'ü, o ma pjödü c'ü mi po'o o̱ mojmü
a xes'e cja yo ndare 'ñeje nu ja peje
ndeje. Nuc'ua o mbëzhi c'ua cji'i
c'o ndeje. 5 Cja rron ärä c'ua c'ü e
anxe c'ü manda e ndeje. O mama a
cjava:

—Nu'tsc'e Mizhocjimi exmi
büb̃ügue y i̱ṉ büb̃ütjogue. Me na
sjũts'ügue. Me na jots'ügue. Me
na jo c'ü i̱ṉ cjague dya, i̱ṉ cjapü
ra sufrido yo nte. 6 Me na jo a
cjanu c'ü i̱ṉ cjague. Nudya ya i̱
tsjapü yo nte ra sufridoji na ngueje
c'ü o pjönbüji o̱ cji'i c'o profeta c'o

o päjtc'ä va zopjü yo nte. Y xo
pjönbüji o̱ cji c'o dyaja in ntegue.
Anguezeji ni jyodü ra sufrido rgá
ziji o cji, na ngueje me na s'o c'o o
tsjaji.
7 Cja rron ärägö o mapjüji cja c'ü
e altar, o mamaji a cjava:
—Nu'tsc'e Mizhocjimi ín
Jmuts'üjme, sö rí tsjague texe. Na
cjuana me na jo'o c'ua ja gui tsjapü
ra sufrido yo nte.
8 Nuc'ua c'ü na nziyojo anxe o
ma c'ua, o ma pjödü c'ü mi po c'ü
o̱ mojmü a xes'e cja e jyarü. Cjanu
o ch'unü c'ua e jyarü ro ndüt'ü yo
nte'e. 9 Nuc'ua me mi tjë'ë c'ua yo
nte na ngueje c'ü me ma zëzhi e
jyarü. Pero dya nzhogü o̱ mü'büji
c'ü ro ma't'üji Mizhocjimi c'ü me na
nojo. C'ü o tsjaji, o zanmbüji c'ua o̱
tjũ Mizhocjimi c'ü me na zëzhi c'ü
vi pejñe c'o castigo.
10 C'ü na tsi'ch'a anxe o ma c'ua
c'ü, o ma pjödü c'ü mi po c'ü o̱
mojmü a xes'e nu ja mi manda
c'e animal c'ü na sate. Nuc'ua o
bëxõmü c'ua nu. Nuc'ua c'o nte'e
me mi sa o̱ c'ijñiji na ngueje me ma
ü c'ü ma sufridoji. 11 Me mi sadüji
Mizhocjimi a jens'e na ngueje c'ü
me mi söji na ü 'ñe me mi pes'e
o xãxã cja o̱ cuerpoji. Pero dya
nzhogü o̱ mü'büji; o sido o tsjatjoji
c'o na s'o.
12 C'ü na 'ñanto anxe o ma c'ua
c'ü, o ma pjödü c'ü mi po'o c'ü o̱
mojmü a xes'e cja c'e trandare c'ü
ni chjũ Eufrates. Nuc'ua o dyot'ü
c'ua c'e ndeje ngue c'ua ro jogü c'ü
e 'ñiji nu ja ro cjogü c'o rey. Nuc'o,
je rví 'ñejeji nu ja ni mbes'e e jyarü.
13 Cja rron janda c'ua jñi'i demo-
nio c'o exmi nguetjo o 'huë'ë. O
mbedyeji cja o̱ ne'e c'e trac'ijmi 'ñe
cja o̱ ne c'e animal c'ü na sate, 'ñe
cja o̱ ne c'e profeta c'ü ngue c'ü
na yeje o animal. 14 C'o jñi 'huë'ë
ngueje demonio. Me mi cjaji señal
c'o me mi sũ yo nte. O möji cja yo
rey yo cãrã texe cja ne xoñijõmü, o
ma xipjiji ra ëji texeji ra 'ñe chũji
Mizhocjimi. Pero ra bëzhiji; ra
ndõjõ Mizhocjimi. Na ngueje me
na zëzhi Mizhocjimi; sö ra tsja texe.
15 Mama a cjava e Jesucristo c'ü
ín Jmugöji: “Dyäräji, nutscö rá ëcjö
'ma dya i̱n pãrãgueji. Chjëntjovi nza
cja 'ma va säjä 'na mbẽ'ẽ, dya cjó
pãrã ja hora ra säjä. Me mäjä nu
c'o sido ra ndepque. Nu c'o dya
tepque, ra tsejeji 'ma rá ëcjö na
ngueje, dya sido cjaji c'ua ja nzi
rgá negö.” O mama a cja c'ua e
Jesucristo. 16 Nuc'ua c'o demonio o
jmutüji c'o rey cja c'e jñiñi c'ü xiji
Armagedón cja jña hebreo.

17 Nuc'ua c'ü na yencho anxe o
ma c'ua c'ü. O ma pjödü c'ü mi
po'o c'ü o̱ mojmü nu cja e ndajma.
Cja rron ärägö 'na jña c'ü me ma
zëzhi c'ü je vi 'ñeje cja c'e templo nu
ja bübü Mizhocjimi cja o̱ trono. O
mama a cjava c'e jña'a:

—Ya zädä c'ü ra nguarü texe, o
mama.

18 Nuc'ua cjanu o juë's'i c'ua,
cjanu o pjäjnä; me mi yürü c'ua.
Cjanu o mbĩ c'ua na zëzhi ne
xoñijõmü. Dya mi 'ñõmü na zëzhi
a cjanu ne xoñijõmü ndeze 'ma
o ngãrã yo nte. 19 Mizhocjimi o
mbeñe c'ua ja ma cja c'e ndajñiñi
c'ü ni chjũ Babilonia. Me mi üdü
Mizhocjimi na ngueje me mi cjaji
c'o na s'o. Nguec'ua o tsjapü me o
sufrido c'o je mi cãrã nu. 'Ma o mbĩ
ne xoñijõmü, o c'adü c'e ndajñiñi
c'ü. Exi jñi parte va c'adü c'e jñiñi.
Yo jñiñi texe cja ne xoñijõmü o yät'ä
texe yo. 20 Nuc'ua yo ts'ixoñijõmü
yo je bübü a nde'e cja mar, o ojtjo
c'ua texe yo. Yo t'eje o yät'ä texe
yo. Dya cja mi bübü ne ri 'naja.
21 Nuc'ua cjanu o jyäbä c'ua o
trangündo a jens'e. Mi cuarenta
kilo c'ü ma jyü c'o ngündo. Me mi
pjat'ü yo nte. Nuc'ua yo nte o zadüji
Mizhocjimi na ngueje c'o ngündo
c'o vi jyäbä. C'o ngündo o tsjapü o
sufridoji na puncjü.

17

Condenación de la gran prostituta

1 Cjanu o ẽ c'ua 'naja c'o yencho
anxe c'o mi tjë'ë c'o yencho mojmü,
o ẽ zocügö. O xitsi a cjava:
—Xä'dä. Rá jí'ts'i ja rga tsjapü
Mizhocjimi ra sufrido nu c'e ndixũ
c'ü me tsãjã o bëzo. C'e ndixũ c'ü
rí mangö ngue c'e ndajñiñi c'ü me
na s'o c'ü manda cja na puncjü
mar. 2 Me o dyonpü yo rey cja
ne xoñijõmü, 'ñe yo dyaja yo cãrã
cja ne xoñijõmü. C'o rey cja ne
xoñijõmü dya jyanmbüji c'e ndixũ;
me go mäjäji va tsjaji c'o na s'o c'o
mi mama c'e ndixũ. Yo nte cja ne
xoñijõmü chjëntjoji c'ü me tĩ'ĩji; na
ngueje o ndünt'üji a xütjü c'e ndixũ,
o xitsi a cja c'ua c'e anxe.
3 C'ü o̱ Espíritu Mizhocjimi mi jítsi
c'ü ro zädä. Nuc'ua c'e anxe o zinzi
cja c'ü e ndajyadü. Nguejnu ró
janda 'na ndixũ c'ü mi chägä 'na
animal c'ü me ma mbaja. Nu cja
c'e animal me mi t'opjü tjũ'ũ c'o mi
sadü Mizhocjimi. Nu c'e animal mi
bübü yencho o̱ ñi, cja na dyëch'a
o̱ mota. 4 Nu c'ü e ndixũ mi je'e
bitu c'ü ma cjipobü, 'ñe c'ü me ma
mbaja, 'ñe mi cuat'ü oro. Xo mi
quis'i ts'irojo c'o me ma zö, xo 'ñe o
perla. C'e ndixũ mi tjë 'na mojmü
c'ü mi ngueje oro, c'ü me mi nizhi.
Mi nizhi c'o s'ante 'ñe c'o me ma s'o
na ngueje vi tsja na s'o c'e ndixũ.
5 Cja o̱ ndẽ'ẽ mi t'opjü 'na tjũ'ũ, c'ü
dya cjó mi pãrã ja ma cja c'e tjũ'ũ.
Je mi t'opjü a cjava c'e tjũ'ũ: "Ne
ndajñiñi a Babilonia, je ngue nu
nana texe c'o tsãjã bëzo, 'ñe texe
c'o na s'o cja ne xoñijõmü." Je ma
cjanu c'e tjũ'ũ. 6 Nuc'ua ró unü
ngüenda c'ü e ndixũ, nza cja c'ü o
tĩ'ĩ na ngueje c'ü vi pjönbü o̱ cji c'o o̱
nte Mizhocjimi. Nuc'o vi mbö't'üji
c'o, na ngueje mi zopjüji yo nte mi
xipjiji ja ga cja e Jesucristo. Nu c'e
ndixũ chjëntjovi c'ü vi zi o̱ cji c'o o̱ t'i
Mizhocjimi. Me mi mäjä c'e ndixũ.
'Ma ró jandagö c'e ndixũ, dya mi
pãrãgö pje ne ro mama. 7 Nuc'ua c'e
anxe o xitsi:
—¿Jenga dya i̱n pãrãgue pje ne ra
mama ne ndixũ? Nutscö rá xi'ts'i
nu c'ü dya cjó mi pãrã ja cja c'e
ndixũ c'ü i̱ jñanda, 'ñe c'e animal
c'ü chägä, c'ü bübü yencho o̱ ñi, cja
na dyëch'a o̱ mota. 8 Nu c'e animal
c'ü na sate c'ü i̱ jñanda, ya ngue ra
mbes'e cja c'e t'o'o c'ü na jẽ c'ü dya
'ñetse ja je sät'ä. Nu c'e animal mi
bübü, pero dya cja bübü dya. Pero
ra 'ñetse na yeje. Nguec'ua yo cãrã
cja ne xoñijõmü 'ma ra jñandaji c'e
animal ra mamaji: "Maco ya vi ndũ
ne animal; ya bübütjo na yeje. Me
na nojo nu", ra 'ñeñeji. Nu c'o ra
mama a cjanu ngueje c'o dya juns'ü
o̱ tjũ'ũ cja c'e libro c'ü quis'i o̱ tjũ'ũ
c'o ra bübütjo co Mizhocjimi para
siempre. Yo tjũ je quis'i ndeze 'ma
o dyät'ä Mizhocjimi ne jens'e 'ñe ne
xoñijõmü. Zö ra bübütjo na yeje c'e
animal, ra zädä c'ü Mizhocjimi ra
pant'a a ma a linfiernu.
9 'O dya'c'üji pjeñe Mizhocjimi; ni
jyodü rí tsjijñiji ngue c'ua rí tendioji
ja cja c'ü mama Mizhocjimi. C'o
yencho ñi'i c'o bübü cja c'e animal
ngue yencho t'eje c'o. Cja o̱ ñi'i c'o
t'eje je junrü nu c'e ndixũ. 10 C'o
yencho ñi xo ngue yencho rey c'o.
C'o tsi'ch'a rey ya ndõpüji c'o, dya
cja mandaji. C'ü 'naja rey manda
dya. Nu c'ü 'naja, dya be va ẽjẽ
c'ü. Ra ẽjẽ c'ü, pero dya ra mezhe
ra manda. 11 Nu c'ü e animal c'ü
mi bübü, y dya bübü dya, ngue
c'ü na ocho rey. Pero xo ngueje
'naja c'o yencho. Nuc'ü, ra pant'a
Mizhocjimi a ma a linfiernu.
12 'Nu c'o dyëch'a mota c'o ya
i̱ jñanda, ngueje dyëch'a rey c'o.
Nuc'o, dya be ch'unü ra manda c'o.
Ra ch'unüji c'ü ra tsjaji rey co c'e
animal c'ü na sate. Pero 'natjo hora
c'ü ra mandaji. 13 Nu c'o dyëch'a
rey, 'natjo pjeñe c'ü ri cjijñi c'o. Ra
tsjaji c'ua ja nzi ga ne c'e animal
c'ü na sate, ra unüji c'o o̱ xondaroji.
14 Anguezeji je ra tsjapüji chũ c'ü e

Ts'imë c'ü ngueje e Jesucristo. C'ü e Ts'imë, nuc'ü ra ndõjõ c'ü. Na ngueje angueze manda texe cja yo jmu'u 'ñe texe cja yo rey. Nu c'o cãrã co c'e Ts'imë, Mizhocjimi o zojnü c'o; xo o juajnü c'o. Anguezeji sido ejmeji c'e Ts'imë.

15 Cja xe nu xitsi c'ua c'e anxe:

—C'o ndeje c'o i̱ jñanda nu ja mi junrü c'e s'orixũ, nuc'o ngue o̱ nte c'e ndixũ c'ü manda c'o. Me na puncjü c'o. Cãrãji texe cja ne xoñijõmü, ñaji na puncjü o jña'a. Na puncjü raza c'o. 16 Nu c'o dyëch'a mota c'o i̱ jñandague, nuc'o 'ñe c'e animal c'ü na sate ra nuji na ü c'ü e s'orixũ, ra tsjapüji ra sufrido. Xo ra ts'osp'üji c'o o̱ bitu ra nzerga, jo rro mbö't'üji. Jo rron zapüji c'o o̱ ts'ingue. Xo ra ndüt'üji cja sivi. 17 Na ngueje Mizhocjimi o tsjapü o nguijñiji cja o̱ mü'büji; nguec'ua ra tsjaji c'ua ja nzi ga mbeñe angueze. 'Natjo pjeñe c'ü ri cjijñiji. Ngue reyji; pero nu ja mandaji ra nzhötüji c'e animal ngue c'ua nguextjo c'ü ra manda c'ü. Ra tsja rey c'e animal hasta cja ra zädä c'o o mama Mizhocjimi. 18 Nu c'ü e ndixũ c'ü i̱ jñanda, ngue c'ü e ndajñiñi c'ü manda texe cja yo rey texe cja ne xoñijõmü.

18

La caída de Babilonia

1 Nuc'ua ró janda c'ua c'ü 'naja anxe c'ü ma sjöbü a jens'e. Me mi pë's'i na puncjü c'ü vi unü Mizhocjimi ro tsja'a. Nuc'ua cja ne xoñijõmü me co jya's'ü c'ua co nu c'ü ma zö angueze. 2 Nuc'ua o mapjü c'ua na jens'e c'e anxe o mama a cjava:

—Ya ra yät'ä dya, ne ndajñiñi nu ni chjũ a Babilonia. Exna cjuana ra yät'ä. Ngue c'ua dya cjó cja ri nzheñe nu; nguextjo yo demonio, 'ñe texe pje nde ma s'ondajma; 'ñe c'o me na s'o c'o peje o̱ juaja. 3 Je ra zädä a cjanu na ngueje o dyonpü yo nte texe cja ne xoñijõmü. Nguec'ua dya ma't'üji Mizhocjimi; ma't'üji o ts'ita. Chjëntjovi c'ü ri tï'ïji. Nujyo rey cja ne xoñijõmü dya jyanbüji c'e ndixũ c'ü ngueje c'e jñiñi. Yo pje nde pö cja ne xoñijõmü ya me jünji na puncjü o merio na ngueje je dyoji c'e ndixũ c'ü me na s'o. C'o pë's'i c'e ndixũ, me ne yo nte ra ndõmü.

4 Nuc'ua ró ärä c'ü 'na jña'a c'ü vi 'ñeje a jens'e. Mi mama a cjava:

—Pedyeji cja ne jñiñi, nu'tsc'eji ín ntets'ügöji; ngue c'ua dya rí tsjaji c'o cjaji nu, na ngue me na s'o. 'Ma sido rí tsãrãgueji nu, xo rí sufridogueji c'o ra sufrido anguesji. 5 Na ngueje c'o nzhubü c'o cjaji, me na puncjü. Chjëntjovi c'ü je ri cjins'i hasta a jens'e. Mizhocjimi pãrã c'ü me cjaji na s'o, y ya mama c'ü ya zädä c'ü ra sufridoji. 6 Rí nzhopqueji c'ü o tsja ne jñiñi. Rí jyä'tp'äji c'ü ra sufridoji, na ngueje me co tsjapüji o sufrido yo nte. 7 Ne jñiñi me cjapütsjë na nojo. Me ma't'ü o ts'ita. Chjëntjovi nza cja 'na ndixũ c'ü me tsãjã na puncjü o bëzo. Nudya rí tsjapü me ra sufrido; me ra huë'ë angueze. Na ngueje mama a cjava cja o̱ mü'bü: "Nguetscö rí minc'ö reina, rí mandagö. Dya rí 'natsjëgö; dya pje bëtsigö c'ü rí tsãjã o bëzo. Dya ra zädä c'ü me rá huëgö." 8 Nguec'ua ra zädä 'naja pa c'ü me ra sufrido ne ndixũ. Mismotjo c'e pa'a c'ü, me ra zö o ngueme, me ra nzhumü, me ra zö o tjijmi. Xo nde ra ndüt'üji cja sivi. Na ngueje me na zëzhi Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji c'ü ra tsjapü ra sufrido ne ndixũ. O mama a cjanu c'e jña c'ü vi 'ñeje a jens'e.

9 C'o rey cja ne xoñijõmü o tsjaji na s'o co c'e ndixũ c'ü ngue c'e jñiñi. Me xo o ma't'üji c'o ts'ita. Nguec'ua 'ma ya ra jñandaji c'e bipji na ngueje c'ü rva tjë'ë c'e jñiñi, me ra huëpiji c'ü, me ra nzhumüji. 10 C'o rey je

rgua böbüji na jẽ, ra zũ'ũji na ngue
c'ü me ri sufrido c'e jñiñi. Ra ma-
maji a cjava:
—Juejme ne ndajñiñi a Babilonia
nu me ma zëzhi. 'Natjo ndajme o
zädä c'ü me sufrido c'ü na castigao
Mizhocjimi nu, ra 'ñeñeji.
11 Nu c'o pje nde pö cja ne
xoñijõmü ra huëpiji angueze 'ñe ra
nzhumüji, na ngueje dya cja cjó
xe ri tõmbüji c'o ri pöji. 12 Dya cja
cjó ri tõmbüji o oro 'ñe o plata 'ñe
o ts'irojo c'o me na zö, 'ñe o perla
'ñe o bitu c'o lino c'o me na jo, 'ñe
o seda, 'ñe o mbabitu, 'ñe o bitu
c'o na cjipobü. Xo 'ñeje o za'a c'o
me na jo ga jyärä, 'ñe c'o t'ät'ä co
marfil, 'ñe co za'a, 'ñe c'o bronce,
'ñe c'o t'ëzi, 'ñe c'o mármol. 13 Xo
'ñeje canela, 'ñe c'o pjindyo c'o na jo
ga jyärä, 'ñe nguichjüjnü, 'ñe mirra,
'ñe o perfume c'o na jo ga jyärä,
'ñe vino 'ñe aceite 'ñe harina 'ñe
ndëxü. Nudya, pöji dya yo animal
yo tuns'ü pöjö, 'ñe o ndënchjürü,
'ñe o pjadü, 'ñe o carro. Xo pöji
o nte ra tsjapüji ra pëpji. Pero ra
zädä c'ü dya cja cjó ra ndõmbüji c'o.
14 Mizhocjimi ra mama a cjava:
—Nu'tsc'eji i̱ṉ cãrãji a Babilonia,
nu c'o me mi ne in mü'bügueji, ya
tjezetjo c'o. Texe c'o mi jüngueji c'o
me ma mizhi 'ñe c'o me ma zö, ya
bë'ts'igueji dya c'o. Dya cja xe rí
chöt'üji dya c'o, ra 'ñeñe.
15 Nu c'o pö c'o cja'a cja c'e jñiñi
me jünji na puncjü merio, me ricoji.
Nguec'ua 'ma ra yät'ä c'e jñiñi, ra
böbüji na jẽ. Na ngueje me ri sũji c'ü
ra sufrido c'e jñiñi. Ra huëpiji, me
ra nzhumüji. 16 Ra mamaji a cjava:
—Juejme ne ndajñiñi. Mi
chjëntjovi nza cja 'na ndixũ c'ü me
mi je'e na jo bitu c'o lino 'ñe c'o me
ma mbaja 'ñe c'o ma cjipobü; 'ñe
mi cuatüji o oro 'ñe mi jezheji co
o ts'irojo c'o ma zö'ö 'ñe o perla.
17 'Natjo ndajme o chjorü texe c'o,
ra mamaji a cja c'ua.
Xo 'ñe texe c'o ëdyi c'o barco 'ñe
c'o pëpji cja c'o barco 'ñe c'o pëpji cja
ndeje ra böbüji na jẽ; xo 'ñe c'o pje
nde pö c'o nzhodü cja barco. 18 Ra
jñandaji c'e bipji c'ü ri tjë c'e jñiñi ra
mapjüji ra mamaji a cjava:
—¿Ja ri bübü 'na jñiñi c'ü ri
chjëntjovi ne ndajñiñi?, ra mamaji.
19 Cja rron dyü's'üji jõmü o̱ ñiji.
Cja rron mapjüji, ra huëji, ra
nzhumüji. Ra mamaji a cjava:
—Nutscöji rí pë's'iji o barco,
'ñezgöji rí comercianteji rí nzhodüji
cja mar, ró tõjõji na puncjü merio
na ngue c'ü mi jün na puncjü ne
jñiñi. Pero nu c'o mi jün, 'natjo
ndajme o chjorü texe, ra mamaji
a cja c'ua.
20 C'o o̱ apóstole Mizhocjimi, 'ñe
c'o o̱ profeta 'ñe c'o dyaja o̱ nte
Mizhocjimi c'o cãrã a jens'e, ra
mäjäji. Na ngueje Mizhocjimi ya
ra chjotü c'e jñiñi, ra nzhopcü c'ü
me vi tsjapü o sufrido c'o o̱ nte
Mizhocjimi.
21 Nuc'ua ró janda 'na anxe c'ü
ma zëzhi, o jñü 'na ndojo c'ü mi nza
cja cjüjnü. Cjanu o ma pant'a cja e
mar. O mama a cjava:
—Je rga cjanu rgá pant'aji na
zëzhi c'e ndajñiñi c'ü ni chjũ Babilo-
nia. Nuc'ü, dya cja xe ra ch'öt'ü c'ü.
22 Nu c'o mbë'bizhi c'o pjë'bi o arpa
'ñe o flauta 'ñe o trompeta, dya cja
xe ra dyäräji cja o calle c'o. Nu c'o
pje nde ät'ä, dya cja xe ra ch'öt'ü
cja c'e jñiñi. Dya cja xe ra dyäräji
c'ü xe ri cüjnüji nu. Na ngueje, dya
cjó cja xe ri ndeñe. 23 Dya cja xo ra
ndë sivi nu ja je järä c'e jñiñi. C'ü
ni tsjaji chjüntü, dya cja ra dyäräji
nu ja je järä c'e jñiñi. Ra chjorü
c'e jñiñi. Na ngueje c'o menzumü
nu, o dyonpüji yo nte texe cja ne
xoñijõmü o xipjiji c'o dya cjuana.
Yo nte o 'ñejmeji, na ngueje me na
nojo c'o comerciante cja c'e jñiñi,
jünji na puncjü merio.
24 Cja c'e jñiñi c'ü, je ch'öt'ü nu,
o̱ cji c'o profeta 'ñe c'o dyaja o̱ nte
Mizhocjimi 'ñe texe c'o o mbö't'üji

cja ne xoñijõmü, je o mama a cja c'ua c'e anxe.

19

1 Nuc'ua ró ärä c'ua me na puncjü nte c'o mi cãrã a jens'e. Mi mapjüji na jens'e, mi mamaji a cjava:

Aleluya. Ngue ín Mizhocjimigöji o jocüzü ín mü'büji, o 'ñevgueji libre.

Nuc'ü, me na nojo c'ü; me na zëzhi.

2 Na ngue me na jo c'ü cja'a Mizhocjimi 'ñe me na cjuana.

Ya tsjapü o sufrido c'ü e tras'orixũ, nu c'ü o dyonpü yo cãrã cja ne xoñijõmü. Ngue c'ü je o dyonpüji nguec'ua dya mi ma't'üji Mizhocjimi; mi ma't'üji c'o ts'ita.

Mizhocjimi ya xo o nzhopcü c'e ndixũ c'ü vi pjönbü o̱ cji c'o nte c'o mi ätä Mizhocjimi.

3 Nuc'ua o yepe o mapjüji, o mamaji a cjava:

—Aleluya. Nu c'o bipji c'o c'os'ü c'e ndajñiñi, dya ra nguarü c'o.

4 Nuc'ua c'o veinticuatro tita 'ñe c'o nziyo c'o bübü, o ndüñijõmüji o ma't'üji Mizhocjimi c'ü junrü cja c'e trono. Mi mamaji a cjava:

—Je rga cjanu, amén. Aleluya.

5 Nuc'ua ró ärägö c'ü 'na jña c'ü je ma ẽjẽ cja c'e trono. Mi mama a cjava:

Unüji na pöjö ín Mizhocjimigöji, nu'tsc'eji, texets'üji o̱ mbëpjits'üji angueze.

Nu'tsc'eji i̱n sũji angueze i̱n ätäji, rí unüji na pöjö, zö pjë'ts'iji zö dya pje pjë'ts'iji, o 'ñeñe a cja c'ua c'e jña'a.

La fiesta de las bodas del Cordero

6 Ró ärä c'ua, nza cja c'ü xo mi cãrã na puncjü o nte. O t'ärä nza cja 'ma yürü na puncjü o ndeje; y 'ma me pjäjnä na zëzhi a jens'e. Mi mama a cjava:

Aleluya. Ya manda Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji c'ü me na zëzhi c'ü sö ra tsja texe.

7 Mö rá mäjäji dya, me rá mäjäji rá ma't'üji Mizhocjimi rá unüji na pöjö.

Na ngueje ya zädä c'ü ra tsja chjüntü. Ya zädä c'ü rá cãrãji co e Jesucristo. Chjëntjovi 'ma cjaji chjüntü. Nu c'e Ts'imë e Jesucristo ngue c'e t'i c'ü ra chjüntü. Nutscöji rí ejmeji e Jesucristo, nguetscöji c'e xunt'i, ya ró jocüji rá ma cãrãgöji co angueze.

8 Na ngueje o dyacüji rí jegöji na jo bitu c'ü xiji lino, c'ü me jya'xtjo 'ñe me juës'i, je o mama a cja c'ua c'o jña'a.

C'o na jo bitu ngue c'o na jo c'o cja'a o̱ nte Mizhocjimi.

9 Nuc'ua c'e anxe o xitsi a cjava:

—Dyopjügue a cjava: "Me mäjä nu c'o o zojnü Mizhocjimi ra ma ñõnüji 'ma ra chjüntü c'e Ts'imë."

Xo o xitsi a cjava:

—Nujyo ngueje o̱ jña Mizhocjimi, me na cjuana yo, o xitsi a cja c'ua.

10 Nutscö ró ndüñijõmü c'ua, cja o̱ ngua c'e anxe ngue c'ua ro ma't'ü. Nuc'ua o xitsi c'ua:

—Dya rí ndüñijõmü ín jmigö; dya xo rí matcü. Nu'tsc'e 'ñe c'o in cjuarmague c'o sido ejme c'o o jizhi e Jesucristo, o̱ mbëpjits'üji Mizhocjimi. Xo nzitjozügö, o̱ mbëpjitjozügö Mizhocjimi. Je rí ndüñijõmü a jmi Mizhocjimi, rí ma't'ü angueze, o xitsi a cja c'ua c'e anxe.

Nu c'o jña c'o mama na cjuana ja cja e Jesucristo, ngue c'o je o mama c'o profeta; y ngue o̱ jña Mizhocjimi c'o.

El jinete del caballo blanco

11 Nuc'ua ró janda o xogü a jens'e. Ró janda 'na t'öxpjadü. Nu c'ü mi chägä angueze, mi chjũ'ũ a cjava: "Nu c'ü cja'a c'ua ja nzi ga mama." Xo mi chjũ'ũ a cjava: "Nu

c'ü na cjuana.” Nuc'ü, jün na jo
ngüenda, 'ñe castigao yo nte c'ua ja
nzi ni jyodü. 12 Nu c'o o̱ ndö'ö me
mi juëbi nza cja o sivi. Nu cja o̱ ñi'i,
mi juns'ü 'na corona c'ü mi jyäns'ä
na puncjü. Xo mi t'opjü 'na tjũ'ũ
c'ü dya cjó mi pãrã pje mama. Mi
nguextjotsjë c'ü mi chägä c'e pjadü
c'ü mi pãrã. 13 Mi je'e 'na bitu c'ü vi
ngant'aji cja cji'i. Nu c'ü o̱ tjũ'ũ c'ü,
ngueje o̱ Jña Mizhocjimi. 14 Nuc'ua
c'o xondaro a jens'e mi tjünt'üji
a xütjü angueze. Nuc'o, nde mi
chägäji o t'öxpjadü. C'o xondaro nde
mi jeji o bitu c'o xiji lino c'o me
ma jo 'ñe ma t'öxü 'ñe me mi jyax-
tjo. 15 Nu c'ü mi chägä c'e t'öxpjadü,
cja o̱ ne mi pedye 'na tjëdyi c'ü
me ma s'ün. Ngue c'ü ro s'odü yo
nte'e. Me na zëzhi rga mandaji, nza
cja 'ma ri päräji co 'na dyëza c'ü
t'ëzi. Angueze ra castigaoji; ra ts-
japü ra sufridoji. Ra chjëntjovi nza
cja 'ma yödüji c'o uva ngue c'ua ra
mbedye c'ü e ngui uva. Ra tsjapüji
me ra sufridoji na ngueje me ünbü
Mizhocjimi anguezeji, na ngueje vi
tsjaji c'o me na s'o. Me na zëzhi
Mizhocjimi, sö ra tsja texe. 16 Nu
c'ü mi chägä c'e t'öxpjadü, mi juns'ü
'na tjũ cja o̱ bitu 'ñe cja o̱ ngua. C'e
tjũ'ũ je a cjava c'ü: “Nu c'ü manda
texe cja yo jmu 'ñe cja yo rey.”

17 Nuc'ua ró janda 'na anxe c'ü je
mi böbü a nde cja e jyarü. O mapjü
na jens'e, o xipji a cjava texe yo
ndoparü yo pjüjuaja a nde a jens'e:

—Xä'däji, rí jmurügueji dya, nu ja
rí sigueji na puncjü o jñõnü. Ngue
Mizhocjimi je ra dya'c'üji c'e jñõnü.
18 Rí sapüji o̱ ts'ingue c'o rey, 'ñe c'o
capitán 'ñe o̱ ts'ingue c'o bëzo c'o
me chala. Nde rí sapüji o̱ ts'ingue
c'o pjadü 'ñe c'o chägäji. Rí sapüji o̱
ts'ingue texe c'o nte c'o mbëpji, 'ñe
c'o dya mbëpji, 'ñe c'o pje pjëzhi, 'ñe
c'o dya pje pjëzhi; nde rí sagueji c'o,
o 'ñeñe a cja c'ua c'e anxe.

19 Ró janda c'ua c'ü e animal c'ü
na sate 'ñe c'o rey cja ne xoñijõmü
'ñe c'o o̱ xondaroji. Ya vi jmurüji
ngue c'ua ro tsjaji chũ'ũ nu c'ü mi
chägä c'e t'öxpjadü 'ñe c'o o̱ xondaro
angueze. 20 O zürüji c'ua c'e animal
c'ü na sate. Xo 'ñe o zürüji c'e pro-
feta c'ü ngue c'ü na yeje o animal.
C'e profeta ngue c'ü mi böbü a jmi
c'ü ot'ü animal, mi cja c'o señal c'o
me ma nojo. A cjanu, ngue c'ü vi
dyonpü c'o mi cuat'ü o̱ número c'ü
ot'ü animal c'o ma't'ü c'e ts'ita c'ü
exi nguetjo c'ü. C'e animal 'ñe c'e
profeta c'ü dya cjuana o pant'aji
vivo cja c'ü e zapjü c'ü ngue asufre
c'ü me yot'ü sivi. 21 Nuc'ua c'o o̱
xondaro c'e animal o bö't'üji. Je
o bö't'üji co c'ü e tratjëdyi c'ü mi
pedye cja o̱ ne c'ü mi chägä c'e
t'öxpjadü. Nuc'ua texe c'o ndoparü
me co zapüji o̱ ts'ingue c'o vi ndũ.
Me co pji'ch'iji.

20

Los mil años

1 Nuc'ua ró janda c'ua 'na anxe
c'ü ma sjöbü a jens'e. Mi jün c'ü e
sjogü cja c'ü e t'o'o c'ü na jẽ'ẽ c'ü dya
'ñetse ja sät'ä. Mi cãjã 'na cadena
cja o̱ dyë. 2 Nuc'ua o zürü c'ua c'ü
e trac'ijmi c'ü ya me mezhe, c'ü
ngueje e Satanás c'ü dya jo. Cjanu
o ndün't'ü co cadena c'ü ro mezhe
'na mil o cjë'ë. 3 Cjanu o pant'a
cja c'ü e t'o'o c'ü me na jẽ'ẽ. Cjanu
o ngo'bü na jo; cjanu o cuatü o
sello, ngue c'ua c'ü dya jo, dya cja
ro dyonpü yo nte, hasta 'ma cja ro
zäs'ä c'o mil cjë. 'Ma ro cjogü yo mil
cjë cja ro sjäpcä ja nzi pa'a.

4 Nuc'ua ró janda c'ua o trono
nu ja junrü c'o manda. Nuc'o,
o ch'unü ra jñüji ngüenda. Xo
ró janda c'o aljma c'o o bö't'ü na
ngueje o ndünt'üji a xütjü e Jesu-
cristo o mamaji ja ga cja angueze.
Nuc'o, dya o ma't'üji c'e animal c'ü
na sate ne ri ngueje c'e ts'ita c'ü
exi nguetjo c'e animal. Dya xo
mi cuat'ü o̱ número c'e animal cja
o̱ ndẽji ne xo ri ngue cja o̱ dyëji.
Nuc'o, o nzhogü o bübütjoji na yeje.

Nuc'o, o mandaji co e Jesucristo
'na mil cjë. 5 C'o dyaja añima c'o
dya 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo,
dya o teji 'ma. Cja ro teji 'ma ro
cjogü c'o mil cjë. 6 Me ra mäjä
nu c'o ot'ü ra te'e. Nuc'o, dya tũ
nzhubü a jmi Mizhocjimi c'o. C'o
dya 'ñench'e o̱ mü'bü e Jesucristo
c'o ya ndũ, ra tetjoji na yeje, cja
rron mboch'üji a sivi. Ngue c'ü
xiji na yeje rga ndũji. C'o o̱ nte
Mizhocjimi, dya ra sufridoji cja c'e
sivi. O̱ nte Mizhocjimi ra tsjaji
mböcjimi ra pëpiji Mizhocjimi 'ñe e
Cristo. Nde ra tsjaji jmu co e Cristo
c'o mil cjë.

7 Nu 'ma ra zäs'ä c'o mil cjë, e Sa-
tanás ra xosp'üji cja c'e t'o nu ja mi
cjo'bü. Cja rron pjongüji c'ua libre
c'ü. 8 Nuc'ua ra ma c'ua; ra ma dy-
onpü yo nte texe cja ne xoñijõmü.
Ra ma dyonpü c'o menzumü a Gog
'ñe c'o menzumü a Magog. Ra
jmutüji c'ua, ngue c'ua ra tsjaji
chũ. Me na puncjü c'o o̱ xondaroji.
Chjëntjoji nza cja yo 'ñöxijõmü a
ñünü cja ndeje. 9 Rguí 'ñeji texe
cja ne xoñijõmü ra zät'äji cja c'e
ndajñiñi c'ü me ne Mizhocjimi, nu
ja ri cãrã c'o o̱ nte. Nu c'e jñiñi
ngueje a Jerusalén. Ra ngãrãji texe
a ñünü cja c'e jñiñi ngue c'ua ra
chjotüji c'o ri cãrã nu. Pero nuc'ua
ra jyäbä o sivi a jens'e. Ra ndë'ë
texe c'o ri cãrã texe a ñünü cja c'e
jñiñi. 10 Nuc'ua e Satanás c'ü onpü
yo nte ra pant'aji cja c'ü e zapjü c'ü
ngue asufre c'ü me yot'ü sivi. Ngue
nu ja xo vi manda Mizhocjimi rví
pant'aji c'e animal c'ü na sate 'ñe
c'e profeta c'ü dya cjuana. Me ra
sufridoji na puncjü, xõmü ndempa,
c'ü dya ra nguarü.

El juicio ante el gran trono blanco

11 Nuc'ua ró janda c'ua 'na trono
c'ü me ma nojo, c'ü me ma t'öxü.
Xo ró janda nu c'ü mi junrü cja c'e
trono. Nuc'ua o c'ueñe ne xoñijõmü
'ñe e jens'e a jmi cja c'ü mi junrü
cja c'e trono. Dya cja ch'öt'ü c'ua ja
mi bübü ne xoñijõmü ne ri ngueje
e jens'e. 12 Nuc'ua ró janda c'o
añima, c'o pje mi pjëzhi 'ñe c'o dya
pje mi pjëzhi, nde mi böbüji a jmi
Mizhocjimi. Nuc'ua Mizhocjimi o
xo's'ü c'ua c'o libro. Cja xe nu o
xo's'ü c'ua c'ü 'naja libro. Nunu je
juns'ü nu, o̱ tjũ'ũ c'o ra bübütjo co
Mizhocjimi para siempre. Nuc'ua
Mizhocjimi o jñünpü c'ua ngüenda
c'o añima nu c'ua ja ma mama cja
c'o libro. C'o libro mi mama texe
c'o vi tsjaji 'ma mi cãrãji cja ne
xoñijõmü. 13 Nuc'ua o mar xo o
pjons'ü c'o añima c'o vi ndũ'ü nu.
C'o t'o'o 'ñe c'ua ja cãrã c'o aljma
xo o nzhö'ö c'o añima. Mizhocjimi
o jñünpüji ngüenda c'ua ja nzi ma
tsjaji 'ma mi cãrãji cja ne xoñijõmü.
14 Nuc'ua c'o t'o'o 'ñe c'ua ja mi cãrã
c'o aljma, Mizhocjimi o pant'a cja
sivi nza ye lugar c'o. O pant'aji cja
c'e zapjü nu ja me yot'ü sivi. Ngue-
jnu xiji na yeje rga ndũji. 15 Xo o
manda Mizhocjimi o pant'aji cja c'e
zapjü c'ü me yot'ü sivi, nu c'o dya
quis'i o̱ tjũ cja c'e libro nu ja quis'i o̱
tjũ nu c'o ra bübütjo co Mizhocjimi
para siempre.

21

Cielo nuevo y tierra nueva

1 Ya vi nguarü e jens'e 'ñe ne
xoñijõmü. Ya xo mi ojtjo o mar.
Nuc'ua cja ró janda c'ua 'na jens'e
c'ü cja dadyo; cja na 'na xoñijõmü
c'ü cja xo dadyo. 2 Nutscö e Juan,
ya ró janda c'ua c'ü e ndajñiñi
c'ü o xõcü Mizhocjimi. Ngueje a
Jerusalén c'ü cja xo dadyo. Je ma
sjöbü a jens'e cja Mizhocjimi. Ya vi
jocüji na jo; ya je mi cãrã nu o̱ nte
Mizhocjimi. Chjëntjovi nza cja 'ma
jocü na jo 'na xunt'i c'ü ya ra chjëvi
c'e t'i c'ü ra chjüntüvi. 3 Nuc'ua ró
ärä c'ua 'na jña c'ü ma jens'e. Je vi
'ñeje cja c'e trono. Je mi mama a
cjava:

—Jñanda, Mizhocjimi ya mimi a nde'e cja yo nte, angueze ya ra mimi co yo nte. Ri ngueje o̱ nteji angueze. Nguetsjë Mizhocjimi c'ü ra bübü co anguesji ngue c'ua ri ngue o̱ Mizhocjimiji. 4 Mizhocjimi ra ndintspi texe o̱ nguizhöji. Dya cja ra ndũji. Dya cja pje xe ra mbeñeji. Dya cja xo ra huëji. Dya cja xo ra zöji c'ü rrã ü. Na ngueje texe c'o me vi sufridoji cja ne xoñijõmü, dya cja ra sufridoji. Ya nde dadyo texe, je va xitsi a cja c'ua c'e jña'a.

5 Nuc'ua c'ü junrü cja c'e trono o mama a cjava:

—Jñanda, nutscö rrã cjapügö ra dadyo texe.

Cjanu o xitsi:

—Opjügue yo jña'a yo, na ngueje na cjuana yo. Yo nte sö ra mbãrã Mizhocjimi cja'a c'ua ja nzi va mama.

6 Cjanu o xitsi c'ua:

—Ya nguarü texe yo ro zädä. Nutscö ya exmi bübügö 'ma o mbürü e jens'e 'ñe ne xoñijõmü, y sido rá bübügö 'ma ya rguí nguins'i yo. Nu c'o tũre, nutscö rá unüji c'ü ra ziji ndeje c'ü dya cja ra tũreji; ra bübütjoji co Mizhocjimi para siempre. Dya xo rá cobraji c'ü rá unüji c'e ndeje. 7 Nu c'o sido ejmezü ra ch'unüji texe yo. Nutscö ri nguetscö o̱ Mizhocjimiji. Nuc'o, ri ngueje ín ch'igö c'o. 8 Pero nu c'o me sũ, 'ñe c'o dya ejmezügö, 'ñe c'o me na s'o, 'ñe c'o mbö't'üte, 'ñe c'o tsãjã o bëzo 'ñe c'o tsãjã o ndixũ, 'ñe c'o cëro, 'ñe c'o ma't'ü o ts'ita, 'ñe texe c'o mbëchjine; nuc'o, ra ch'unüji c'ü ra boch'üji cja c'ü e zapjü c'ü tjë'ë co sivi 'ñe asufre. Ngue c'ü xiji na yeje rga ndũji, o mama a cja c'ua.

La nueva Jerusalén

9 Cjanu o ẽjẽ c'ua 'naja c'o yencho anxe c'o mi tjë c'o yencho mojmü. C'o mojmü, ya vi pjödüji c'o castigo c'o mi nizhi c'o vi nguarü o sufrido c'o nte. Cjanu o zocügö c'e anxe. O xitsi a cjava:

—Xä'dägue a 'ñecjua. Rá jí'ts'i c'ü e xunt'i c'ü ngue o̱ su'u c'ü e Ts'imë, o 'ñenze.

10 C'ü o̱ Espíritu Mizhocjimi mi jítsi texe c'o. Nuc'ua c'e anxe o zinzi cja 'na t'eje c'ü me ma ndã. Cjanu o jítsi c'ü e ndajñiñi c'ü o xõcü Mizhocjimi c'ü ngueje a Jerusalén. Ma sjöbü a jens'e cja Mizhocjimi. 11 C'e jñiñi me mi juëbi na zö na ngueje me na zö Mizhocjimi c'ü bübü nu. Me mi juëbi c'e jñiñi nza cja 'na ndojo c'ü me na mizhi c'ü xiji jaspe. Me mi 'ñetse nza cja o vigrio. 12 Xo mi pë's'i 'naja ndüngumü c'ü me ma nojo, 'ñe me ma ndã. Mi ti'i doce ngoxtji. Nzi 'naja ngoxtji mi bübü 'na anxe. Cja c'o ngoxtji mi juns'ü o̱ tjũ c'o doce o̱ t'i e Israel. 13 Nzi 'na lado c'e ndüngumü mi ti'i jñi'i ngoxtji. 14 Nu c'o o̱ ndüngumü c'ü e jñiñi o mbedye doce cimiento. Cja c'o cimiento je mi juns'ü nu o̱ tjũ c'o doce o̱ apóstole c'ü e Ts'imë c'ü ngueje e Jesucristo.

15 Nu c'ü mi zocügö, mi jün 'na vara c'ü mi ngue oro. Nuc'ü, je mi dyëdyi c'ü e jñiñi. Xo mi dyëdyi c'ü e ndüngumü 'ñe c'o o̱ ngoxtji. 16 Nu c'ü e ndajñiñi o mbedye na jo cuagro. Nu c'ü ma maja xo ne ma cjatjonu c'ü ma mbät'ä. C'e anxe o dyëdyi c'ü e jñiñi co c'ü e vara c'ü mi jün. O zö yeje mil cja na yeje ciento kilometro c'ü ma maja. Xo ma cjatjonu c'ü ma ndã'ã 'ñe c'ü ma mbät'ä. 17 Nuc'ua xo o dyëdyi c'ua c'o o̱ ndüngumü. O zö sesenta y cuatro metro c'ü ma ndã. C'e anxe o dyëdyi c'ua ja nzi ga tsja yo nte 'ma pje c'o ëdyiji.

18 Nu c'e ndüngumü vi t'ät'ä co ndojo c'o xiji jaspe. Nu c'ü e ndajñiñi mi ngueje dyavo oro nza cja vigrio c'ü me 'ñetse a tji'i. 19 Nu c'o cimiento c'ü e ndüngumü mi qui'i o ndojo c'o me na zö c'o me na mizhi. Nu c'ü o̱ cimiento c'ü ot'ü, mi ngue ndojo c'o xiji jaspe.

Nu c'ü na yeje mi ngueje ndojo
c'o xiji zafiro. Nu c'ü na jñi'i mi
ngueje ndojo c'o xiji ágata. Nu c'ü
na nziyojo mi ngueje ndojo c'o xiji
esmeralda. 20 Nu c'ü na qui'ch'a mi
ngueje ndojo c'o xiji ónice. C'ü na
'ñanto mi ngueje ndojo c'o xiji cor-
nalina. C'ü na yencho mi ngueje
ndojo c'o xiji crisólito. C'ü na ocho
mi ngueje ndojo c'o xiji berilo. C'ü
na nueve mi ngueje ndojo c'o xiji
topacio. C'ü na dyëch'a mi ngueje
ndojo c'o xiji crisoprasa. C'ü na
once mi ngueje ndojo c'o xiji jac-
into. C'ü na doce mi ngueje ndojo
c'o xiji amatista. 21 Nu c'o doce
ngoxtji mi ngueje o perla. Nzi 'na
ngoxtji mi ngueje 'natjo perla. Nu
c'o o̱ calle c'ü e jñiñi mi dyavo oro
c'o ma 'ñetse nza cja o vigrio.

22 Dya ró jandagö cja c'ü e
jñiñi ri järä o templo; na ngueje
Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji c'ü sö ra
tsja texe, 'ñe c'e Ts'imë c'ü ngueje
e Jesucristo nguetsjëjëvi templovi.
23 Nu c'ü e jñiñi, dya ni jyodü e
jyarü ne xo ri ngue e zana c'ü
ra jya's'ü nu. Mizhocjimi 'ñe e
Jesucristo c'e Ts'imë me na zövi;
y nguetsjëvi jya's'üvi. 24 Yo nte yo
o jogü o̱ mü'büji ra nzhodüji cja
o̱ jya's'ü c'e jñiñi. Nu c'o rey cja
ne xoñijõmü ra ẽ zogü c'o me ni
muvi c'o pë's'i anguezeji. 25 Nu
c'o ngoxtji, dya ra cjot'ü c'o. Na
ngueje pamü ri ndempa nu; ri
ojtjo bëxõmü. 26 Yo nte texe cja ne
xoñijõmü ra ẽ zogüji c'o me ni muvi
c'o pë's'iji. 27 C'o na s'o, dya ra cjogü
a mbo cja c'ü e jñiñi c'o. Dya xo
ra cjogü nu, c'o pezhe o bëchjine.
Nu c'o ra cjogü nu, nguextjo c'o
quis'i o̱ tjũ'ũ cja c'e libro c'ü tjë'ë
c'e Ts'imë. Nu c'o juns'ü o̱ tjũ'ũ nu,
ngue c'o ra bübütjo co Mizhocjimi
para siempre.

22

1 Nuc'ua c'e anxe o jítsi 'na ndare
c'ü me mi jore. Ngue c'e ndeje c'ü
unü c'ü rga bübütjoji. Me mi 'ñetse
nza cja o vigrio. C'e ndare je ma
peje cja o̱ trono Mizhocjimi 'ñe c'ü
e Ts'imë. 2 C'e ndare je mi cjogü a
nde cja c'e calle cja c'e jñiñi. Nzi
'na lado c'e ndare mi cja'a nu o za'a
c'o quis'i c'o unü c'ü rga bübütjoji.
Doce vez ga nguis'i nu cjë'ë. Nzi
'na zana quis'i. Nu c'o o̱ xi c'o
za'a ngue c'o jocü yo nte cja ne
xoñijõmü. 3 O̱ trono Mizhocjimi 'ñe
c'ü e Ts'imë je ra bübü cja c'e jñiñi.
Nu c'o o̱ nte Mizhocjimi ra ma't'üji
angueze. Dya ra bübü nu, c'o rrã
s'o'o. 4 Nu c'o o̱ nte ra jñandbaji o̱
jmi. Nu c'ü o̱ tjũ'ũ, je ra jñus'ü cja
o̱ ndẽ anguezeji, na ngueje o̱ nteji
angueze. 5 Nujnu, dya ra bëxõmü
nu. Dya xo rguí jyodüji o̱ jya's'ü o
sivi, ne xo ri ngueje o̱ jya's'ü e jyarü.
Ngueje Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji
ngue o̱ jya's'ü nu. Nu c'o cãrã nu, ra
mandaji para siempre.

La venida de Jesucristo está cerca

6 Cjanu o xitsi c'e anxe:

—Texe yo jña yo i̱ dyärä na
cjuana yo; ra sö ra creo yo nte.
Nu c'ü ín Jmugöji Mizhocjimi c'ü
jíchi c'o profeta, o xitscö ró ẽ jí'tsc'ö
yo ni jyodü ra zädä, ngue c'ua ra
mbãrã yo nte. Dya cja ra mezhe
ra zädä. 7 Tsjijñi c'ü mama e Jesu-
cristo: “Dya cja ra metscö rá ẽjẽ.
Me ra mäjä nu c'o cja c'ua ja nzi ga
mama Mizhocjimi cja ne libro”, o
mama a cja c'ua.

8 Nutscö e Juan, nguetscö ró
ärägö, xo ró jandagö yo. 'Ma ró
jandagö 'ñe ró ärägö yo, nuc'ua ró
ndüñijõmü a jmi c'e anxe c'ü o jítsi
texe yo, ngue c'ua ro ma't'ü c'ü.
9 Pero c'e anxe o xitsi a cjava:

—Dya pje rí matcügö. Na
ngueje nutscö xo rí mbëpjitjogö
cja Mizhocjimi nza cjatsc'e 'ñe nza
cja c'o in cjuarmague c'o ngueje
profeta, 'ñe nza cja c'o dyaja c'o
cja c'ua ja nzi ga mama ne libro.

Nguextjo Mizhocjimi rí ma't'ügue, enze a cjanu.

10 Nuc'ua cjanu o xitsi c'ua:

—Dya rí tso'bü yo jña yo mama Mizhocjimi cja ne libro, na ngueje ya ts'iquëtjo bëzhi c'ü ra zädä texe yo mama ne libro. 11 Nguec'ua yo pa'a yo dya be va sädä, 'ma dya ra nzhogü o̱ mü'bü c'o cja na s'o, jyëzi sido ra tsjaji c'o. Nu c'o me na s'o cjijñi, xe rí jyëzitjo ra nguijñiji c'o na s'o. Nu c'o cja na jo, c'ü xe ra tsjatjoji na jo. Nu c'o ngue o̱ nte Mizhocjimi, c'ü sido ra tsjaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.

12 Mama a cjava e Jesucristo:

—Dyärä, dya cja ra metscö rá ẽjẽ; ngue c'ua rá unü nzi 'najaji c'ua ja nzi va tsjaji 'ma mi cãrãji cja ne xoñijõmü. 13 Nutscö ya exmi bübügö 'ma o mbürü e jens'e 'ñe ne xoñijõmü, y sido rá bübügö 'ma ya rguí nguins'i yo, eñe e Jesucristo.

14 Me ra mäjä nu c'o tjintspiji o̱ mü'büji co o̱ cji e Jesucristo; ngue c'ua ra sö ra ziji c'o quis'i c'e za'a c'ü unü c'ü rga bübütjoji. Xo ra sö ra cjogüji cja o̱ ngoxtji c'ü e ndajñiñi a jens'e. 15 Ra ngãrã a tji nu c'o dya ejme Mizhocjimi, 'ñe c'o cëro, 'ñe c'o tsãjã o ndixũ, 'ñe c'o tsãjã o bëzo, 'ñe c'o mbö't'üte 'ñe c'o ma't'ü o ts'ita, 'ñe c'o pezhe o bëchjine.

16 E Jesús xo mama:

—Nutscö e Jesús ró täjä nu ín anxegö o ẽ xi'ts'i texe yo, ngue c'ua rí xipjigue c'o dyaja ín ntegö. Nguetscö ró cjapügö o bübü e David. Xo o̱ mboxbëchezügö e David. Xo nguetscö c'ü chjëntjovi nza cja c'e seje c'ü juëbi 'ma xõrü, eñe.

17 Nu c'ü o̱ Espíritu Mizhocjimi c'ü bübü o̱ mü'bü yo o̱ nte Mizhocjimi mama a cjava:

—Nu'tsc'e Jesucristo ín Jmuts'ügöjme, xä'dä.

Xo mama a cjava yo o̱ nte Mizhocjimi yo ngueje o̱ su c'e Ts'imë:

—Xä'dä dya, a 'ñecjua.

Texe c'o ärä yo jña'a yo, xo ni jyodü ra mamaji a cjava:

—Xä'dä dya, ín Jmuts'ügöjme.

Nu'tsc'eji i̱ṉ tũreji i̱ṉ neji o ndeje, xä'däji rí ẽ siji o ndeje nu unü c'ü rgui bübütjoji. Nu ne ndeje, e Jesucristo ra dya'c'ütjoji; dya ra cobrats'üji.

18 Nu'tsc'eji i̱ṉ äräji yo jña yo mama ne libro, pjötpüji na puncjü ngüenda. Na ngueje 'ma cjó c'o ra jñu's'ü jña c'o dya mama ne libro, Mizhocjimi ra jñünpü ngüenda ra tsjapü ra sufrido texe c'ua ja nzi ga t'opjü cja ne libro. 19 Nu 'ma cjó c'o ra jñücü yo jña yo mama Mizhocjimi cja ne libro, Mizhocjimi xo ra jñüpcü o̱ tjũ'ũ cja c'e libro nu ja juns'ü o̱ tjũ c'o ra bübütjo co Mizhocjimi para siempre. Dya xo ra cjogü a mbo cja o̱ jñiñi Mizhocjimi a jens'e. Ngue c'e jñiñi c'ü xitsiji Mizhocjimi cja ne libro.

20 Nu c'ü mama yo jña'a yo, mama a cjava:

—Dya cja ra metscö rá ẽjẽ, eñe.

Je rga cjanu, amén. Xä'dä, nu'tsc'e Jesús ín Jmuts'ügöjme.

21 E Jesucristo c'ü ín Jmugöji ra mböxc'üji, ra nintsjimits'üji i̱ṉ texeji, o̱ ntets'üji angueze. Je rga cjanu, amén.